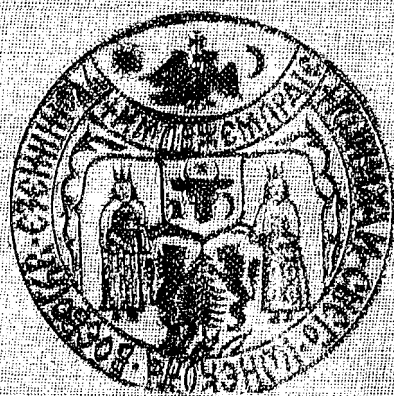

ACADEMIA
DE ȘTIINȚE
SOCIALE ȘI
POLITICE A
REPUBLICII
SOCIALISTE
ROMÂNIA

DOCUMENTA ROMANIAE HISTORICA

D. RELAȚII ÎNTRE ȚĂRILE ROMÂNE
VOLUMUL I

EDITURA
ACADEMIEI
REPUBLICII
SOCIALISTE
ROMÂNIA

ROMANIAE
DOCUMENTA
D
HISTORICA
RELAȚII
ÎNȚRE ȚĂRILE
ROMÂNE

VOL. I

ACADEMIA DE ȘTIINȚE SOCIALE ȘI POLITICE
A REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
SECȚIA DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE

DOCUMENTA ROMANIAE HISTORICA

COMITETUL DE REDACȚIE

MIHAI BERZA, CONSTANTIN CIHODARU,
DAMASCHIN MIOC, FRANCISC PALL,
ȘTEFAN PASCU și ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

www.dacoromanica.ro

ACADEMIA DE ȘTIINȚE SOCIALE ȘI POLITICE
A REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE CLUJ-NAPOCA
INSTITUTUL DE ISTORIE „NICOLAE IORGA” BUCUREȘTI
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE „A.D. XENOPOL” IAȘI

D. RELAȚII ÎNTRE ȚĂRILE ROMÂNE VOLUMUL I

(1222 — 1456)

VOLUM ÎNTOCMIT
DE

Acad. ȘTEFAN PASCU, CONSTANTIN CIHODARU,
KONRAD G. GÜNDISCH, DAMASCHIN MIOC,
VIORICA PERVAIN

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
București, 1977

www.dacoromanica.ro

Traduceri din limba latină:
ȘTEFAN BEZDECHI, THEODOR NAUM, LELIA OPREA

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
Calea Victoriei 125
cod 71021, București, sector 1, tel. 50 76 80

www.dacoromanica.ro

CUVÎNT ÎNAINTE

Între provinciile istorice locuite de poporul român: Transilvania, Moldova și Țara Românească, legăturile au fost permanente, neîntrerupte și multilaterale. Asemenea legături izvorau în primul rînd și erau așezate cu temei pe fondul etnic comun, pe comunitatea de limbă, care a generat o cultură comună, un profil spiritual comun, exprimat în obiceiuri și datini. Toate acestea erau sprijinite de interesele economice și politice comune și se sprijineau pe anumite realități geografico-teritoriale, o fizionomie unitară în diversitatea ei.

La mijloc, lanțul carpatic, asemănat de geografi cu coloana vertebrală a corpului omenesc. De o parte și de alta, Carpații sînt mărginiți de zona subcarpatică, care, asemenea unor contraforturi, coboară, în trepte, în coline, iar acestea sfîrșesc în cîmpii. Sistemul hidrografic, la rîndul său, conferă o unitate sporită teritoriilor locuite de poporul român. În marea majoritate a cazurilor, apele României își au obîrșia în Carpați, adevărată casă a apelor, o străbat de-a lungul și de-a latul pentru a se aduna apoi în Dunăre, cele mai multe direct, altele prin mijlocirea Tisei.

Paralel cu mersul apelor, pe văile celor mai mari dintre ele, drumuri umblate de oameni pe jos sau călare, de animale mari și mici, bătătorite de căruțe cu coviltire, grele de încărcătură, străbăteau teritoriile locuite de români, legînd o țară cu altă țară. Spre apus era drumul ce lega „țările” din această parte: Crișana și Banatul cu Țara Românească și așezările mai de seamă: Oradea, Arad, Timișoara, Lugoj, Caransebeș, Orșova, de unde trecea în Peninsula Balcanică. Din țara Hațegului drumul ducea, prin depresiunea Petroșani și apoi pe valea Jiului, la Dunăre, iar de aici mai departe în Balcani. Drumul ce venea din Europa centrală, de la Viena și Praga, trecea pe la Oradea, Cluj, Alba Iulia și Sibiu, de unde, prin pasul Turnu Roșu, trecea în Țara Românească pentru a ajunge la Dunăre la Turnu (Măgurele), continuînd și el în Peninsula Balcanică. De la Sibiu o ramificație a drumului amintit se îndrepta spre Brașov, de unde alte patru drumuri treceau munții în Țara Românească și în Moldova. Unul prin Pasul Branului urma apa Ialomiței, altul prin Predeal însoțea valea Prahovei, pentru a se uni și a ajunge, unite, la Dunăre. Al treilea pe valea Buzăului ajungea la Brăila care-și datorează ridicarea și acestui drum. Al patrulea se îndrepta spre Moldova prin pasul Oituzului, ajungînd la drumul mare al Siretului, care străbătea țara românească de la est de Carpați, de la nord la sud.

Din centrul Transilvaniei un drum pleca de la Cluj, iar prin pasul Ghimeșului trecea în Moldova, ajungînd și el la Siret. Nordul Transilvaniei era legat de Moldova prin drumul Bistriței, care pe valea rîului cu același nume

ajungea de asemenea la Siret, iar altul, mai la nord, ajungea la Cîmpulungul Moldovenesc, iar pe valea Moldovei în același mare drum al Siretului.

Drumurile oficiale, păzite de vămi și vameși, erau completate de altele, cunoscute de localnici, pe care aceștia își duceau turmele la iernat în luncile marilor râuri moldovene și muntene, la Dunăre și în Dobrogea până în Crimeea.

Pe temeiul acestor realități, generate și impulsionate de necesități economice, politice și culturale chiar de la începuturile evului mediu, sîntem îndreptățiți a formula ipoteza logică cu privire la preexistența acestor legături. „Țările românești“ de la nord de Carpați: Țara Bîrsei, Țara Făgărașului, Țara Hațegului, aveau legături cu formațiunile statale contemporane din sudul și estul Carpaților: „Țara Brodnicilor“, țara lui Seneslau, țara voievodului Litovoi, Țara Severinului etc. Unele erau sub aceeași cîrmuire chiar, cum s-a întîmplat vreme de vreo trei decenii, între 1247—1277, cînd Țara Hațegului, de la nord de Carpați era unită cu Țara lui Litovoi de la sud de Carpați, și, probabil, Țara Făgărașului cu Țara voievodului Seneslau, sau, multă vreme, în secolele XIII—XV, Banatul de Severin cuprindea părți din Banat și Țara Severinului, ori Țara Făgărașului și Amlașului și chiar cetatea Bologa, de la nord-vest de Cluj-Napoca aparțineau Țării Românești în secolul al XIV-lea și prima jumătate a celui următor.

Cele trei țări românești, de la constituirea lor, s-au dezvoltat din toate punctele de vedere într-o interdependență foarte strînsă. Tot ce se întîmpla mai de seamă de o parte a munților se resimțea cu putere de cealaltă parte a acestora: evenimente politice, culturale și cu deosebire schimburi economice. Aceste realități explică stăruințele, lipsite de rezultate deosebite, concrete, manifestate de regatul feudal ungar de a stăpîni Transilvania și de a-și întinde stăpînirea și asupra teritoriilor de la sud și est de Carpați. În acest scop urmau să fie folosiți cavalerii teutoni așezați, pentru scurt timp (1211—1225), în Țara Bîrsei și în acest scop se plănuia așezarea altor călugări-cavaleri, ai ordinului ioaniților, între Carpați și Dunăre (1247). Și tot în acest scop provocase regele ungar conflictul cu voievodii Litovoi și Bărbat peste trei decenii (1277). Iar în 1330, după ce încercase, prin mijlocirea mai multor solii, să obțină consimțămîntul voievodului Basarab I, regele ungar Carol Robert organizează expediția încheiată dezastruos pentru oastea ungară la Posada, și fiul său Ludovic expedițiile, lipsite și ele de succes durabil, din deceniile 5, 6 și 7 ale secolului al XIV-lea împotriva Moldovei Țării Românești.

Asemenea tendințe izvorau fără îndoială dintr-o concepție feudală, dar nu ignorau nici anumite realități etnice și social-politice vădite. Populația din Transilvania — românii în primul rînd, dar și secuii și sașii — trecea Carpații și se așeza la sudul și estul munților, conviețuind cu populația românească din aceste părți, secuii și sașii părăsindu-și chiar religia catolică pentru a o îmbrățișa pe cea ortodoxă a populației locale, cum se pomenește într-o bulă papală din anul 1234, în care papa se plînge că atît unguri, cît și sași, împreună cu alți dreptcredincioși din regatul Ungariei trec „la dînșii (la români) ca să locuiască acolo, alcătuiind un singur popor cu zii români“. Asemenea bejenie va fi fost însemnată, dacă într-un contract de valoare celui încheiat în 1247 între regele ungar și preceptorul cavalerilor ioaniți s-a simțit nevoia stipulării interdicției de a fi primiți țărani din Transilvania în teritoriile sudcarpatice: „nu-i va primi pe țărani din regatul nostru (al Ungariei) de orice stare și neam ar fi și pe sașii și teutonii din regatul nostru, să se așeze în ținuturile sus-numite decît cu îngăduința regească osebită“. O asemenea bejenie, de proporții și mai mari, de țărani români, sași și „papistăși“, organizată de un voievod făgărășan, al cărui nume, Negru Vodă,

a fost păstrat de tradiția orală și scrisă, a avut loc pe la sfârșitul secolului al XIII-lea, iar o alta, peste o jumătate de secol, din Maramureș, sub conducerea voievodului Bogdan, în teritoriile de la est de Carpați. Este vorba de „descălecarea” Țării Românești și a Moldovei.

Papalitatea, la rîndul său, adăugînd intereselor proprii, lumești și spirituale, realitățile etnice și sociale, secondează, singură sau cu ajutorul regiilor ungari, această politică, urmărind cu aceleași rezultate lipsite de viabilitate și perspectivă, atragerea românilor la catolicism, înființînd episcopii catolice în țările române de la est și sud de Carpați.

După consolidarea politică și economică a țărilor române, relațiile dintre ele se dezvoltă tot mai organizat. Acestea se transformă în raporturi permanente de caracter politico-juridic feudal. Cele economice erau stimulate de caracterul complementar, într-o măsură însemnată, a economiei celor trei țări românești. Mai dezvoltate, agricultura cu creșterea vitelor și pescuitul în Țara Românească și Moldova satisfăceau cu asemenea produse nevoile Transilvaniei, unde meșteșugurile orășenești și mineritul erau mai dezvoltate, în stare să acopere o parte din trebuințele celorlalte țări românești cu asemenea produse.

Timp de un deceniu (1358—1368), relațiile dintre cele trei țări românești au fost active și în același timp contradictorii, atât sub raport economic, cît și sub raport politic. Regele Ludovic de Anjou acordă, la 28 iunie 1358, un privilegiu negustorilor brașoveni, potrivit căruia aceștia obțineau dreptul de a-și purta în voie mărfurile între rîurile Prahova, Ialomița, Buzău și Dunăre. Era un privilegiu lipsit, însă, de valoare practică, deoarece teritoriile respective nu-i aparțineau lui, ci domnului Țării Românești, Nicolae Alexandru. Era mai mult o dorință și o intenție a regelui ungar cu veleități de mărire; așa cum a încercat, fără rezultat, în anul următor în Moldova, împotriva lui Bogdan, cu gîndul de a-și întinde stăpînirea asupra acestei țări. De aceea, Ludovic de Anjou sprijină nemulțumirile și pe nemulțumiții munteni și moldoveni care caută adăpost în Transilvania, răsplătindu-i cu moșii și privilegii, în speranța unei colaborări spre realizarea scopurilor sale. Între care era și cel plănit în anii 1365—1368 de a ocupa Țara Românească. Soliile trimise domnului Țării Românești rămînd fără rezultat, deoarece Vladislav-Vlaicu, asemenea bunicului său, Basarab cel Bătrîn, nu înțelegea să-și închine țara, o expediție războinică are loc, de asemenea lipsită de rezultate, ca și cea întreprinsă cu aproape patru decenii în urmă. De aceea, ambițiosul rege ungar preferă o înțelegere de bună vecinătate cu domnul Țării Românești, Vladislav-Vlaicu, recunoscîndu-i-se acestuia stăpînirea asupra Țării Făgărașului și, apoi, a Țării Amlășului din părțile Sibiului. În schimb domnul muntean acordă un privilegiu comercial negustorilor brașoveni și birșani, la 1368, stabilindu-li-se acestora regimul vamal în Țara Românească. Ca urmare a „legămîntului unei păci veșnice” între Ungaria și Țara Românească, Vladislav-Vlaicu renunțează tuturor „orășenilor și locuitorilor provinciei Brașov, vecinii și prietenii noștri prea scumpi”, toate „libertățile pe care le-au avut ei din bătrîni în Țara noastră Românească”. Era de fapt cel dintîi privilegiu real, deoarece cel acordat, cu zece ani în urmă, de regele ungar, nu avea nici o putere, fiind dat pentru teritorii ce nu-i aparțineau. Și tot ca semn al bunei vecinătăți îngăduie domnul Țării Românești numirea unui episcop catolic în țara sa pentru puținii credincioși de acest rit și, mai ales, pentru atragerea altora, așa cum spera biserica Romei și regele Ungariei.

Statornicite raporturile de bună vecinătate, stăpînirea lui Vlaicu asupra Țării Făgărașului se consolidează. Domnul muntean face danii nobilimii ardelenene și mai ales boierimii muntene și făgărășene. Boieri munteni răzvrățiți

caută adăpost în Transilvania și nobili de aici necredincioși regelui solicită ocrotirea domnului Țării Românești. Țărani din sudul Carpaților își manifestă solidaritatea cu răzvrătiții din părțile Sibiului la 1382, participând la revolta țărănilor români din aceste părți, izbucnită din cauza răpirii pășunilor de patriciatul săsesc. Negoțul dintre Țara Românească și Transilvania sporește mereu în intensitate și valoare. Alte acte de încurajare sînt acordate negustorilor din orașele sudice ale Transilvaniei.

Domnia lui Mircea cel Bătrîn înseamnă o perioadă foarte prosperă în ce privește relațiile dintre Țara Românească și Transilvania, atît sub raport politic, cît și economic. Stăpînirea domnului Țării Românești asupra Țării Făgărașului este o realitate incontestabilă. Daniile de munți și de moșii obștilor făgărășene și unor boieri credincioși sau fețe bisericești se succed an de an. Stăpînirilor sale din sudul Transilvaniei li se adaugă altele, în centrul acestei țări, între care cetatea Bologa dintre Cluj și Huedin. Primejdia turcească, amenințătoare deopotrivă pentru Țara Românească și Transilvania, apropie tot mai mult pe domnul Țării Românești de regele ungar Sigismund de Luxemburg, ajungîndu-se la un adevărat tratat de alianță între cei doi suverani, încheiat la Brașov, la 7 martie 1395, în condiții de egalitate deplină. O colaborare ostășească are loc între Țara Românească și Transilvania împotriva turcilor și a domnului uzurpator, Vlad. Relațiile politice sînt întregite cu cele economice. Numeroase privilegii sînt acordate între 1395—1418 negustorilor transilvăneni pentru activitatea lor în Țara Românească, fie de Mircea cel Bătrîn, fie de regele Sigismund de Luxemburg, fie de voievodul Transilvaniei Știbor, cu asentimentul domnului muntean: libertăți de negoț, scutiri de anumite obligații vamale. Astfel privilegiul din 1413 acordat de Mircea brașovenilor era o confirmare a scrisorii privilegiale a voievodului Transilvaniei, Știbor, și a comitelui secuilor, Mihail, care rugaseră pe domnul Țării Românești „cu stăruitoare rugămînți“, să binevoiască a aduce „la vechea lor stare drepturile și obiceiurile vechi“ și să le întărească spre binele celor două părți, adică a Țării Românești și a Țării Birsei“.

Relațiile Transilvaniei se extind acum și spre Moldova. După expediția, lipsită de succes, a lui Sigismund de Luxemburg împotriva domnului moldovean Ștefan în 1395, regele Ungariei și voievodul Transilvaniei apreciază mai folositoare relațiile de bună vecinătate cu țara ce se întindea acum „de la Munte pînă la Mare“. Negustori și negoațe se purtau de o parte și de alta a Carpaților răsăriteni cu folos pentru cei ce le purtau și pentru cei ce beneficiau de ele. Oficialitățile din Moldova și Transilvania se îngrijesc, de aceea, să reglementeze aceste raporturi, îndatoririle și drepturile negustorilor transilvăneni și a celor moldoveni. Relațiile de bună vecinătate, de colaborare și de schimburi economice continuă și în primele decenii ale secolului al XV-lea, cu toată situația tulbură, mai ales din Țara Românească după moartea lui Mircea cel Bătrîn, cînd țara era bîntuită de lupte pentru tron între pretenții susținuți de țară și cei impuși de Poarta otomană. Legăturile dintre Transilvania și Țara Românească se lărgesc, cuprinzînd un aspect nou, pășunatul oilor din sudul Transilvaniei între Carpați și Dunăre și, mai ales, în lunca acestui rîu, bogată în pășuni hibernale. Iar în perioadele de relativă liniște, negustorii din Transilvania se încumetau să colinde țările românești de la sud și est de Carpați, tot mai mult și cu tot mai bogată încărcătură. Moneda Țării Românești circula în cantități tot mai mari în Transilvania, fiind și aceasta o dovadă a strînselor raporturi comerciale dintre cele două țări. Iar numeroasele privilegii și scutiri de vamă acordate de domnii Țării Românești, Dan al II-lea și Radu Prasnaglava, negustorilor transilvăneni, cu deosebire brașovenilor și birsanilor, se întregesc cu un adevărat tratat de pace și bunăvecinătate între

cel din urmă dintre domnii Țării Românești și brașoveni și birșani. Iar regele Ungariei și voievodul Transilvaniei răspund prin privilegiile asemănătoare pe seama negustorilor munteni și moldoveni pentru mărfurile neguțătorite în Transilvania. Dan al II-lea încheie chiar un tratat de alianță cu regele Ungariei, Sigismund, pentru apărarea celor două țări împotriva primejdiei otomane; tratat ce-și validează însemnătatea practică, concretă, în sprijinul acordat de transilvăneni viteazului domn al Țării Românești în a doua jumătate a deceniului al treilea al secolului al XV-lea. Cu atât mai mult, cu cât oștile de ieniceri și spahii sînt îndreptate și spre Transilvania, făcîndu-și apariția în Țara Birsei în 1427.

Relații intense se desfășoară între cele trei țări românești în deceniile al IV-lea și al V-lea ale secolului al XV-lea. Relații economice și relații politice deopotrivă, explicabile prin interesele comune ale țărilor românești. În Țara Românească, în prima perioadă, cei doi domni ce-și disputau tronul, Alexandru Aldea și Vlad Dracul, se întrec în strădaniile lor de a cîștiga prietenia și buna vecinătate a transilvănenilor. Pe lîngă numeroasele privilegii acordate negustorilor ardeleni, solii cu misiuni politice erau trimise tot mai des în Transilvania. Rostul acestora era mai ales de a cîștiga sprijinul ardelenilor în lupta pentru tron și în confruntările ce se anunțau cu oastea turcească. Vremurile fiind nesigure, cu primejdie, precauțiunile și măsurile de siguranță se dovedeau necesare, deoarece neprietenii se puteau strecura în haine de negustori pentru a aduce la cunoștința celor pe care-i slujeau lucruri ce-i interesau.

Moldova se aliniază Țării Românești în timpul rivalității pentru putere a celor doi frați, Iliș și Ștefan. Fiecare dintre ei era interesat în relațiile de bună vecinătate cu Transilvania, atît pentru satisfacerea nevoilor de produse meșteșugărești transilvănene a locuitorilor din Moldova, cît și pentru consolidarea partidelor ce-i susțineau. Privilegii vechi, de la Alexandru cel Bun, sînt reînnoite, iar altele noi, și mai largi, sînt acordate de Iliș, mai întîi, și apoi de Ștefan negustorilor din Transilvania pentru libera umblare („în bunăvoie“) cu mărfuri mărunte și mai mari prin Moldova în anumite condiții. Dar odată cu negustorii și cu alți oameni ce treceau munții dintr-o parte în alta se strecura și „erezia“ husită, față de care oficialitatea Transilvaniei își manifesta îngrijorarea.

Un capitol nou în relațiile dintre Transilvania și Țara Românească se inaugurează prin consolidarea domniei lui Vlad Dracul. Obținînd domnia cu ajutorul împăratului german Sigismund de Luxemburg, în același timp și rege al Ungariei, și cu ajutorul transilvănenilor, împotriva voinței Porții otomane, Vlad Dracul era interesat în consolidarea raporturilor de bună vecinătate și de într-ajutorare cu Transilvania. O înțelegere cu brașovenii încheie boierii săi în 1436, pe care domnul o găsește „pe plac“, legîndu-se să o păzească neclintită, „într-o frăție și o prietenie de neuitat“. Și tot în acel an 1436 oficialitatea politică și religioasă a Transilvaniei studiază posibilitățile ajutorului armat de care avea nevoie domnul Țării Românești („voi trebuie să vă ridicați cu ostași ... întru ajutorul domnului Vlad, voievodul Țării Românești“). Chiar și monetăria și-o organizase Vlad Dracul în Transilvania, stîrnind o rivalitate între brașoveni și sighșoreni în legătură cu locul de funcționare a acesteia. Transilvănenii, la rîndul lor, aveau tot interesul să cultive bunele relații cu domnul Țării Românești, nădăjduind în apărarea Transilvaniei împotriva proiectatelor expediții de jaf turcești. În asemenea împrejurări se cuvenea însă ca și negustorii din Țara Românească să se bucure de toate înlesnirile în activitatea lor în Transilvania, intervenind în acest sens însuși regele Albert. „Deoarece vestitul principe, domnul Vladislav, voievodul Țării Românești, va veni acum la noi, spre folosul țării și priința întregii crești-

nătăți, de aceea poruncim cu tărie credinței voastre ... ca atunci cînd acel voievod va sosi în mijlocul vostru, să-i dați lui și oamenilor săi ... cinstirea și închinăciunea cuvenită“. Se cuveneau, în aceste condiții, a fi strînse și relațiile spirituale dintre cele două țări. Iar stăpînirea lui Vlad Dracul asupra Țării Făgărașului se dovedea mai concretă și reală, prin danii de moșii și alte privilegii pentru credincioșii săi.

Raporturile de bună vecinătate, colaborare și într-ajutorare, vechi de veacuri, înregistrează o fază nouă, ascendentă, în timpul voievodatului lui Iancu de Hunedoara, sub impulsul acestuia, datorită autorității sale. Vreme de un deceniu și jumătate (1441—1456), relațiile dintre cele trei țări românești sînt îndrumate și dominate de marea personalitate care a fost voievodul de origine română, Iancu de Hunedoara. Mai vechi privilegii pentru negustorii din Transilvania în Țara Românească și Moldova sînt reinnoite în acest răs-timp de voievodul Transilvaniei și de domnii moldoveni și munteni. Alte privilegii acordă voievodul Transilvaniei mănăstirilor Vodița și Tismana și se îngrijește ca oamenii cu misiuni importante să se bucure de cinstea cuvenită în Transilvania. Domnul Țării Românești și domnii Moldovei, la rîndul lor, cer și obțin arme, armament și alte ajutoare pentru nevoile lor de apărare. Iancu de Hunedoara era socotit de contemporani și „căpitan“ al Țării Românești, iar domnul Moldovei Bogdan al II-lea îl socotea deopotrivă și părinte al țării sale. „Făgăduim și am făgăduit iubitelui nostru părinte și domn, Ioan de Hunedoara,... ca să ne fie nouă domnia sa părinte și domn, iar noi să-i fim domniei sale în loc de fiu și de supus ... Noi să stăm pe lîngă domnia sa și cu căpeteniile noastre și cu boierii noștri și cu toată țara noastră și cu oștile noastre și tot sfatul nostru cel bun ... Și asemenea Țara Domniei mele și Țara Domniei sale să fie una“. Din asemenea poziție voievodul Transilvaniei și guvernatorul Ungariei, Iancu de Hunedoara, includea și Țara Românească în armistițiul încheiat cu Imperiul otoman, îl schimbă pe Vlad Dracul care nu i se părea îndeajuns de supus, cu Vladislav, căruia-i răpește stăpînirea asupra Făgărașului și Amlășului, își instalează garnizoane proprii la Chilia și Cetatea Albă și, pentru a le apăra de turci, primește și sprijină fugarii din Țara Românească cu gîndul de a-i folosi în interesele sale; dar în același timp ocrotește interesele negustorilor munteni în Transilvania. Facilitează și chiar sprijină întrajutorarea lui Vlad Țepeș, noul domn, înscăunat și cu ajutorul său, pentru a putea organiza rezistența antiotomană, dar și pentru a apăra Transilvania împotriva proiectatelor expediții turcești. Iar temerarul domn, Vlad Țepeș, sublinia nevoia bunei vecinătăți și a alianței între Țara Românească și Transilvania. „Să luați bine aminte și să păstrați cu tărie cele despre care am vorbit cu voi despre frăție și pace bună“, scria domnul Țării Românești, legîndu-se să se ostenească și pentru treburile transilvănenilor așa cum face pentru ale sale; ba chiar mai mult, Vlad Țepeș se leagă de a nu se despărți niciodată de ei, jurînd să le fie „frate și prieten credincios.“

★

Documentele transilvănene în totalitatea lor și cele în limba latină muntene și moldovene au fost prelucrate de colectivul de istorici clujeni, cele slavone din Țara Românească de D. Mioc și din Moldova de C. Cihodaru.

ȘT. P.

PRESCURTĂRI BIBLIOGRAFICE

- Andronescu, *Repertoriul* = Andronescu M., *Repertoriul documentelor Țării Românești publicate pînă azi*, I (1290—1508), București, 1937.
- Antonovici, *Bîrlădene* = Antonovici I., *Documente bîrlădene*, vol. I—IV, Birlad, 1911—1924.
- Archiv des Vereins = Archiv des Verein für Siebenbürgische Landeskunde, S.V., I—IV (1843—1851), S.N., I—L (1853—1944).
- Arion, *Mircea* = Arion D.C., *Din hrisoavele lui Mircea cel Bătrîn*, 1386—1418, București, 1930.
- Auvray = Auvray L., *Les registres de Gregoire IX. Recueil des bulles de ce pape publiés ou analysées d'après les manuscrits originaux du Vatican*, fasc. 1—2, Paris, 1890—1891.
- Bánffy = *Oklevéltár a Tomaj-nemzetségbeli losonczy Bánffy család történetéhez*, I, Budapesta, 1908.
- Barabás, *Székely okl.* = Barabás S., *Székely oklevéltár (1219—1776)*, Budapesta, 1934.
- Barány, *Temes emléke* = Barány L., *Temes vármegye emléke*, Nagybecskerek, 1848.
- Bárdosy, *Supplem.* = Bárdosy I., *Supplementum annalectorum terrae Scopusiensis*, Levoča, 1802.
- Báthtyán = Báthtyán I. de, *Leges esslesiasticae regni Hungariae et provinciarum adjacentium*, II, Cluj, 1827.
- Beke, *Erd. hápt.* = Beke A., *Az erdélyi háptalan levéltára Gyulafehérvárt*, Budapesta, 1889.
- Benkő, *Milkovia* = Benkő J., *Milkovia sive antiqui episcopatus Milkoviensis explanatio*, t. II, Viena 1781.
- Berger, *Urkunden-Regesten* = Berger A., *Urkunden-Regesten aus dem alten Bistritzer Archive von 1203—1526*, in „Programm des ev. Obergymnasiums A.B. und der damit verbundenen ev. Mädchenschule A.B. zu Bistritz“, 1892/93, p. 3—58; 1893/94, p. 3—44; 1894/95, p. 3—45.
- Bethlen, *Geschichtliche Darstellung* = Bethlen A., *Geschichtliche Darstellung des deutschen Ordens in Siebenbürgen*, Viena, 1831.
- Bogdan, *Album paleografic* = Bogdan I., *Album paleografic cuprinzînd douăzeci și șase de facsimile de documente românești din sec. XV, ca adaos la primul volum al „Documentelor privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și Țara Ungurească în sec. XV și XVI”*, București, 1905.
- Bogdan, *Cinci doc.* = Bogdan I., *Cinci documente istorice slavo-române din arhiva curții imperiale de la Viena*, București, 1889 (Extras din „Analele Academiei Române”, Seria I, Tom 11, Mem. sect. ist.).
- Bogdan, *Doc. mold.* = Bogdan I., *Documente moldovenesti din sec. XV și XVI în arhivul Brașovului*, București, 1905 (Extras din „Convorbiri literare”, XXXIX).
- Bogdan, *Doc. și reg.* = Bogdan I., *Documente și regeste privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și Ungaria în secolul XV și XVI*, București, 1902.
- Bogdan, *Relațiile* = Bogdan I., *Documente privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și cu Țara Ungurească în sec. XV și XVI*, I (1413—1508), București, 1905.

- Bruckner, *Beleuchtung der Denkschrift* = Bruckner W., *Beleuchtung der dem hohen Abgeordnetenhaus in Pest überreichten Denkschrift der angeblich zum Königs-Boden gehörigen Gemeinden der sogenannten Filialstühle Szelistye und Talmatsch, wegen Regelung ihrer staatsrechtlichen Verhältnisse*, Sibiu, 1869.
- Cipariu, *Arhiviu Cod. Andeg.* = Cipariu T., *Arhiviu pentru filologie și istorie*, I, Blaj, 1867.
- Codex dipl. patrius* = *Codex diplomaticus Andegavinensis. Anjoukovi okmánytár*, II, III, V, Budapesta, 1881–1887.
- Codex dipl. Poloniae et Lituaniae* = *Codex diplomaticus patrius (Hazai okmánytár)*, I., Győr, 1866.
- Costăchescu* = (Dogiel M.), *Codex diplomaticus regni Poloniae et magni ducatus Lituaniae*, I, Vilna, 1758.
- Csáky* = Costăchescu M., *Documentele moldovenesti înainte de Ștefan cel Mare*, II, Iași, 1932.
- Densușianu, *Mon. Ț. Făgăraș* = *A körösszegi és adorjáni gróf Csáky család története. Oklevéltár*, I, Budapesta, 1919.
- Die Grundverfassungen* = Densușianu N., *Monumente pentru istoria Țării Făgărașului*, București, 1885.
- D.I.R., B și D.I.R., C = *Die Grundverfassungen der Sachsen in Siebenbürgen*, ed. a II-a, Sibiu, 1839.
- N. Docan, *Studii* = *Documente privind istoria României*, B, Țara Românească, veac XIII, XIV și XV, București 1953; C, Transilvania, veac XI–XIII, I–II; veac XIV, I–IV, București 1951–1955.
- Documenta Valachorum* = Docan N., *Studii privitoare la numismatică Țării Românești*, în „Analele Academiei Române”, seria II, tom 32. Mem. secț. ist., București, 1910, p. 459–567.
- Dreger, *Codex Pomeraniae* = E. Lukinich, *Documenta historiam Valachorum in Hungaria illustrantia usque ad annum 1400 p. Christum*, Budapesta, 1941.
- D.R.H., B = Dreger E., *Codex Pomeraniae vicinarumque terrarum diplomaticus*, I, Berlin, 1768.
- Eder, *Anal. dipl., I* = *Documenta Romaniae Historica*, B, Țara Românească, I (1247–1500), București, 1966.
- Eder, *Observationes* = Eder J.C., *Analecta Diplomatum ad res Ungariae et Transilvaniae illustrandas pertinentium*, I, ms. la Muz. Naț. Magh., Budapesta.
- Engel, *Geschichte der Moldau und Walachey* = Eder J.C., *Observationes criticae et pragmaticae historiam Transilvaniae sub regibus Arpadianae et mixtae propaginis*, Sibiu, 1803.
- Fejér = Engel J.Ch., *Geschichte des Ungrischen Reichs und seiner Nebenländer*, tom. IV, 1–2: *Geschichte der Moldau und Walachey, Nebst der historischen und statistischen Literatur beyder Länder*, Halle, 1804.
- Fejér, *Genus Joannis Corvini* = Fejér G., *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*, III/1–2, IV/1–2, V/3, VI/2, VII/3, VIII/3, IX/2–5, X/1–8, XI, Buda, 1829–1844.
- Fermendzin = Fejér G., *Genus, incunabula et virtus Joannis Corvini de Hunyad, regni Hungariae gubernatoris*, Buda, 1844.
- Fridvaldszky = Fermendzin P.E., *Acta Bosnae potissimum ecclesiastica* = Mon. hist. slav. merid., XXIII, Zagreb, 1892.
- Gay = Fridvaldszky J., *Reges Ungariae Mariani ex antiquissimis diplomatis aliisque mss. conscripti*, Viena, 1775.
- Györffy, 1, 2 = Gay J., *Les Régistres de Nicolas III (1278–1280)*, Paris, 1898.
- Haditörténelmi Közlemények* = Györffy G., *Adatok a románok XIII. századi történetéhez és a román állam kezdeteihez*, în „Történelmi szemle”, VII, 1964, nr. 1, p. 1–25 (partea 1), nr. 3–4, p. 537–568 (partea 2).
- Hasdeu, *Arh. ist.* = *Haditörténelmi Közlemények*, III, Budapesta, 1890.
- Hasdeu, *Negru-Vodă* = Hasdeu B.P., *Archiva istorică a României*, I, București, 1865.
- Hazai okl. = Hasdeu B.P., *Negru Vodă (Introducere la Etymologicum Magnum Romaniae)*, IV), București, 1898.
- = Nagy J., Deák F., Nagy Gy., *Hazai oklevéltár*, Budapesta, 1879.

- Holban - Sacerdoțeanu* = M. Holban, V. Sacerdoțeanu, *Culegere de facsimile pentru Școala de Arhivistică*, Seria latină, București, 1942.
- Hurmuzaki* = Hurmuzaki E., *Documente privitoare la Istoria românilor*, I/1-2, II/2-3, XV/1, București, 1887-1911.
- Iorga, Geschichte des rumänischen Volkes* = Iorga N., *Geschichte des rumänischen Volkes im Rahmen seiner Staatenbildungen*, I, Gotha, 1905.
- Iorga, Studii și documente* = Iorga N., *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, I, III, XII, București, 1901-1906.
- Iványi* = Iványi B., *A Teleki-család gyömrői levéltára*, Szeged, 1937.
- Jakab, Kol. okl.* = Jakab E., *Oklevéltár Kolozsvár története első kötetéhez*, Buda, 1870.
- Jakó—Manolescu* = Jakó S. și Manolescu R., *Scrierea latină în evul mediu*, București, 1971.
- Kállay* = A nagykálói Kállay-család levéltára, II, Budapesta, 1943.
- Katona* = Katona S., *Historia critica regum Hungariae*, tom. V, VI, VII, VIII, X, XI, Buda, 1782-1790.
- Kemény, Dipl. Trans.* = Kemény J., *Diplomatarium Transilvanicum*, XI; *Diplomatarii Transilvanici appendix*, 3, 4; *Diplomatarii Transilvanici supplementum*, II., Mss. la Bibl. Acad., Filiala Cluj-Napoca, Arhiva istorică.
- Kemény, Notitia* = Kemény J., *Notitia historico-diplomata archivi et literarum capituli Albensis Transilvaniae*, I, Sibiu, 1836.
- Knauz, Monumenta* = Knauz E., *Monumenta ecclesiae Strigoniensis*, I, Strigonii, 1874.
- Kogălniceanu, Archiva* = Kogălniceanu M., *Archiva românească*, I, Iași, 1841.
- Kukuljević, Regesta* = Kukuljević I., *Regesta documentorum regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae saeculi XIII*, Zagreb, 1896.
- Kumorowitz, Veszprémi regeszták* = Kumorowitz L.B., *Veszprémi regeszták (1301-1387)*, Budapesta, 1953.
- Kurz, Magazin* = Kurz A., *Magazin für Geschichte, Literatur und andere Denk- und Merkwürdigkeiten Siebenbürgens*, II, Brașov, 1846.
- Laurian, Istoria românilor* = Laurian A.T., *Istoria românilor*, București, 1873.
- Mag. ist.* = *Magazinul istoric pentru Dacia*, I-III, București, 1845-1847.
- Mályusz* = Mályusz E., *Zsigmondkori oklevéltár*, I, II/1-2, Budapesta, 1951-1958.
- Marienburg, Kleine sieb. Geschichte* = Marienburg L.J., *Kleine siebenbürgische Geschichte zur Unterhaltung und Belehrung*, Pesta, 1806.
- Miatovici, Reflexuri* = Miatovici C., *Reflexuri sîrbești din istoria română*, în „Convorbiri literare”, XXXI, 1897.
- Mihályi* = Mihályi I., *Diplome maramureșene din secolul XIV-XV*, Sighetul Marmăției, 1900.
- Mijatović* = Mijatović C., *Srpski odrazci iz rumunske istorije*, în „Letopis Matice Srpske”, CLXXXVI, 1896.
- Miletić* = Miletić L., *Нову Носу Влахо-Българскии грамоти от Брашовъ*, Sofia, 1896.
- Miletić-Agura* = Miletić L. și Agura D., *Дакo-ромънтя и тяхната славянска писменост*, în „Sbornik”, Sofia, IX, 1933.
- Mon. Hung. Hist.* = *Monumenta Hungariae Historica (Magyar történeti emlékek)*, seria 1, XXXIII, ed. Thallóczy L. și Áldásy A., Budapesta, 1907.
- Neugeboren* = Neugeboren C., *Tentamen indicis diplomatici publici Transsilvaniae periodi regum stirpis Arpadianae*, Sibiu, f.a.
- Nicolaescu, Aldea* = Nicolaescu Șt., *Domnia lui Alexandru Vodă Aldea, fiul lui Mircea Vodă cel Bătrîn*, București, 1922 (Extras din „Revista pentru istorie, arheologie și filologie”, XVI, 1922)
- Nicolaescu, Doc. sl.-rom.* = Nicolaescu Șt., *Documente slavo-române cu privire la relațiile Țării Românești și Moldovei cu Ardealul în sec. XV și XVI*, București, 1905.

- Nicolăescu-Plopșor, *Mgr.j. Dolj* = Nicolăescu-Plopșor C., *Monografia județului Dolj*, în „Oltenia”, V, 1944, aug. 1.
- Ortvay = Ortvay T., Pesty Fr., *Oklevelek Temesvármegye és Temesvárváros történetéhez*, I, Bratislava, 1896.
- Panaiteșcu = Panaiteșcu P.P., *Documentele Țării Românești*, București, 1938.
- Pesty, *Krassó* = Pesty Fr., *Krassó vármegye története. Oklevéltár*, III, Budapesta, 1883.
- Pesty, *Szörény* = Pesty Fr., *A szörényi bánság és Szörény vármegye története*, III, Budapesta, 1878.
- Potthast = Potthast A., *Regesta pontificum Romanorum*, I, II, Berlin, 1874–1875.
- Pray = Pray G., *Dissertationes historico-criticae in annales veteres Hunorum, Avarum et Hungarorum*, Viena, 1775.
- Pray, *Annal.* = Pray G., *Annales regum Hungariae anno ab Christi CMXCVII ad annum MDLXIV*, I–II, Viena, 1764–1765.
- Pray, *Specimen* = Pray G., *Specimen hierarchiae Hungaricae*, I–II, Bratislava și Kosiče, 1776–1779.
- Pușcariu, *Fragmente* = Pușcariu I., *Fragmente istorice despre boierii din Țara Făgărașului*, IV, Sibiu, 1907.
- Pușcariu, *Revolta* = Pușcariu I., *Două documente privitoare la revolta boierilor din Țara Făgărașilor*, București, 1910 (Extras din „Analele Academiei Române”, Mem. secț. ist., seria 2, XXXIII, 1910–1911).
- Raynald, *Annal.* = Raynald O., *Annales ecclesiastici ab anno quo desinit car. Caes. Baronius MCXCVIII usque ad annum MDXXXIV continuati*, XIII, Colonia, 1691.
- Ripolli, *Bullarium ordinis Praed.* = Ripolli A., *Bullarium ordinis fratrum praedicatorum*, I, Roma, 1729.
- Sbornik = *Sbornik za narodni umotvorenija nauka i knjižina*, XVI–XVII, Sofia, 1901.
- Schlözer, *Kritische Sammlungen* = Schlözer A.L., *Kritische Sammlungen zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, III, Göttingen, 1797.
- Schuller, *Archiv* = Schuller J.K., *Archiv für die Kenntniss von Siebenbürgens Vorzeit und Gegenwart*, I, Sibiu, 1841.
- Sieb. *Provinzialblätter* = *Siebenbürgische Provinzialblätter*, I–II, Sibiu, 1805–1806.
- Sieb. *Quartalschrift* = *Siebenbürgische Quartalschrift*, Sibiu, III, 1793; VII, 1801.
- Smičiklas = Smičiklas T., *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, V, Zagreb, 1919.
- Sopron *vm.* = Nagy I., *Sopron vármegye története. Oklevéltár*, Sopron, 1889.
- Strehlke, *Tabulae* = Strehlke E., *Tabulae ordinis Theutonici*, Berlin, 1869.
- Sturdza = Sturdza D., *Documentele istorice române aflate la Wiesbaden*, București, 1888.
- Székely *okl.* = Szabó K., *Székely oklevéltár*, I, Cluj, 1872.
- Szentpétery = Szentpétery I., *Regesta regum stirpis Arpadianae critico-diplomatica*, I, Budapesta, 1923.
- Szentpétery, *Oklevéltáni Naptár* = Szentpétery I., *Oklevéltáni naptár*, Budapesta, 1912.
- Szerbia = Thallóczy L., Áldásy A., *A Magyarország és Szerbia közti összeköttetések oklevéltára. 1198–1526*, Budapesta, 1907 = Mon. Hung. Hist., Dipl., XXXIII.
- Szeredai, *Series* = Szeredai A., *Series antiquorum et recentiorum episcoporum Transsilvaniae*, Alba Iulia, 1790.
- Sztáray = Nagy Gy., *A nagymihályi és sztárai gróf Sztáray család oklevéltára*, I, II, Budapesta, 1887–1889.
- Șchiopul, *Contribuțiuni* = Șchiopul I., *Contribuțiuni la istoria Transilvaniei în secolele XII și XIII*, Cluj, 1932.
- Șincai, *Hronica* = Șincai Gh., *Opere*, I: *Hronica românilor*, I, București, 1967.
- Tăutu = Tăutu A., *Fontes*, Series III, vol. III: *Acta Honorii III et Gregorii IX e regestis vaticanis aliisque fontibus*, Vatican, 1950; vol. V/2: *Acta romanorum pontificum ab Innocentio V ad Benedictum XI. 1276–1304...*

Vatican, 1954; vol. VII/2: *Acta Ioannis XXII (1317–1334)*..., Vatican, 1952; vol. IX: *Acta Clementis p.p. VI (1342–1352)*..., Roma, 1960.

- Teleki** = Barabás S., *A római szent birodalmi gróf széki Teleki család oklevéltár*, I, Budapest, 1895.
- Teleki, Hunyadiak kora** = Teleki J., *Hunyadiak kora Magyarországon*, X, Pesta, 1853.
- Teutsch u. Firnhaber** = Teutsch G.D. și Firnhaber F., *Urkundenbuch zur Geschichte Siebenbürgens*, Viena, 1857 = *Fontes Rerum Austriacarum*, II. Abth., Bd. XV.
- Theiner** = Theiner A., *Vetera monumenta historica Hungariam sacram illustrantia*, I, Roma, 1859.
- Theiner, Mon. slav. merid.** = Theiner A., *Vetera monumenta slavorum meridionalium*, I, Roma-Zagreb, 1863.
- Tocilescu** = Tocilescu Gr. G., *534 documente istorice slavo-române din Țara Românească și Moldova privitoare la legăturile cu Ardealul. 1346–1603*, București, 1931.
- Tocilescu, București** = Tocilescu Gr. G., *Cetatea București sau Cetatea Dîmboviței*, în „Revista tinerimea română”, I, 1898.
- Tört. Tár.** = *Történelmi Tár*, Budapest, 1889, 1897, 1901, 1907.
- Transilvania** = *Transilvania. Foia Asociațiunii transilvane pentru literatura romana și cultura poporului*, Brașov, IV–VI, 1871–1873.
- Ub.** = *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, ed. Zimmermann Fr., Werner C., Müller G., Gündisch G., I–V, Sibiu, București, 1892–1975.
- Venelin** = Venelin I., *Влахо-Болгарския или дако-славянския грамоты* Petersburg, 1840.
- Wadding** = Wadding L., *Annales Minorum*, edidit Jos. Maria Fonseca, V, Roma, 1731.
- Wagner, Collect. geneal., Dec. I** = Wagner C., *Collectanea Genealogico-historica illustrium Hungariae familiarum*, Decas I, Buda, 1778.
- Wenzel** = Wenzel G., *Magyar diplomáciai emlékek az Anjoukorból*, I, III, Budapest, 1874, 1876 = *Mon. Hung. Hist.*, seria IV, vol. I, III.
- Wenzel, Bányászat** = Wenzel G., *Magyarország bányászatának kritikái története*, Budapest, 1880.
- Wenzel, Codex** = Wenzel G., *Codex diplomaticus Arpadianus continuatus*, vol. I–XII, Pesta, 1860–1874.
- Wenzel, Stibor** = Wenzel G., *Stibor vajda. Életrajzi tanulmány*, in „Értekezések a történelmi tudományok köréből”, IV, nr. 2, Budapest, 1874, p. 1–215.
- Xenopol** = Xenopol A.D., *Istoria românilor*, III, București, f.a.
- Zichy** = *Codex diplomaticus comitum Zichy*, III, VIII, Pesta 1874, Budapest, 1895.
- Zimmermann, Texte** = Zimmermann F., *Texte zu den von dem Archiv der Stadt Hermannstadt und der sächsischen Nation herausgegebenen „Photographien von Urkunden aus siebenbürgischen Archiven“*, Sibiu, 1880.

REZUMATELE DOCUMENTELOR

1. 1222 (înainte de mai 7). Andrei al II-lea, regele Ungariei, întărește cavalerilor teutoni țara Bîrsei și le acordă mai multe privilegii. Se menționează hotarele brodnicilor.

2. 1222 decembrie 19, Lateran. Papa Honoriu al III-lea întărește cavalerilor teutoni țara Bîrsei și privilegiile acordate de Andrei al II-lea, regele Ungariei. Se menționează hotarele brodnicilor.

3. 1223 decembrie 12, Lateran. Papa Honoriu al III-lea poruncește episcopului Transilvaniei să nu mai supună țara Bîrsei jurisdicției sale. Se menționează că ordinul cavalerilor teutoni a început să se întindă și dincolo de munții Carpați.

4. 1224 aprilie 30, Lateran. Papa Honoriu al III-lea scrie cavalerilor teutoni că ia sub protecția sa țara Bîrsei și „cea de dincolo de munții Carpați”. Se fixează obligațiile locuitorilor față de biserica catolică.

5. 1225 iunie 12, Tivoli. Papa Honoriu al III-lea sfătuiește pe Andrei al II-lea, regele Ungariei, să restituie cavalerilor teutoni țara Bîrsei și cetatea ridicată de aceștia dincolo de munții Carpați.

6. 1227 iulie 31, Anagni. Papa Grigore al IX-lea numește pe arhiepiscopul de Strigoniu legat apostolic în țara cumanilor și a brodnicilor, fixându-i atribuțiile.

7. 1231 aprilie 26, Lateran. Papa Grigore al IX-lea sfătuiește pe Bela, fiul lui Andrei al II-lea, regele Ungariei, să restituie cavalerilor teutoni țara Bîrsei și „partea din Cumania ce se află dincolo de munții Carpați”.

8. 1232 august 31, Anagni. Papa Grigore al IX-lea însărcinează pe Iacob, legatul papal în Ungaria, să-l sfătuiască pe Andrei al II-lea, regele Ungariei, să restituie cavalerilor teutoni țara Bîrsei și „partea din Cumania ce se află dincolo de munții Carpați”.

9. 1234 noiembrie 14, Perugia. Papa Grigore al IX-lea sfătuiește pe Bela, fiul și coregentul lui Andrei al II-lea, regele Ungariei, să-i readucă pe români sub ascultarea episcopului catolic al Cumaniei.

10. 1247 iunie 2, (Alba Regală). Bela al IV-lea, regele Ungariei, dăruiește cavalerilor ioaniți țara Severinului împreună cu cnezatele lui Ioan și Farcaș, precum și toată Cumania, exceptând voievodatele românești ale lui Litovoi și Seneslau, din care le acordă jumătate din veniturile regale.

11. 1250 iunie 23, Győr. Mențiunea luptei oștirii transilvănene trimise în ajutorul lui Asan Borilă, țarul bulgar, cu „trei căpetenii din Cumania”.

12. 1278 octombrie 7, Viterbo. Papa Nicolae al III-lea poruncește lui Filip, episcop de Fermo, legat papal în Ungaria, să cerceteze situația veniturilor episcopiei Milcoviei, distrusă de tătari.

13. 1285 ianuarie 8. Ladislau al IV-lea, regele Ungariei, dăruiește mai multe moșii magistrului Gheorghe, pentru serviciile făcute, printre altele, în luptele cu cumanii, bulgarii și cu voievodul Litovoi.

14. 1288 octombrie 6. Magistrul Gheorghe dăruiește o parte din moșia Delne comiteiului Petru, pentru slujbele sale în timpul luptelor regelui Ladislau al IV-lea cu cumanii și cu voievodul Litovoi.

15. 1324 iulie 26. Carol Robert, regele Ungariei, restituie magistrului Martin o moșie, pentru credincioase slujbe. Sint amintite soliile magistrului Martin în Țara Românească.

16. 1325 iunie 18, Vișegrad. Prepozitul bisericii din Tytel adevărește un protest împotriva lui Ștefan, fiul lui Parabuh, care s-a pronunțat jignitor la adresa lui Carol Robert, regele Ungariei, în conflictul acestuia cu Basarab, voievodul Țării Românești.

17. 1327 februarie 1, Avignon. Papa Ioan al XXII-lea pune pe dominicanii trimiși împotriva ereticilor sub protecția lui Basarab, voievodul Țării Românești.

18. 1329 martie 27. Mențiunea conflictului dintre Carol Robert, regele Ungariei, și Basarab, voievodul Țării Românești, pentru stăpânirea Severinului.

19. 1331 martie 16, <Alba Iulia>. Capitlul din Alba Iulia adeverește că Nicolae și Martin, fiii lui Blawch, au pierdut în expediția din Țara Românească privilegiul privind moșiile Lupu, Curciu și Șoala, dăruite lor de regele Carol Robert.
20. 1331 iulie 10, Vișegrad. Carol Robert, regele Ungariei, întărind vechile privilegii ale oaspeților din Cluj, amintește de pagubele suferite de clujeni în timpul expediției sale în Țara Românească.
21. 1331 august 5, Avignon. Papa Ioan al XXII-lea felicită pe Carol Robert, regele Ungariei, pentru victoria împotriva tătarilor, compătîmîndu-l, în același timp, pentru infringementa de la Posada.
22. 1332 octombrie 4, Avignon. Papa Ioan al XXII-lea poruncește arhiepiscopului de Strigoniu să numească pe călugărul Vitus de Monteferroo episcop al bisericii Milcoviei, ale cărei bunuri au fost cotoprite de către puternicii din acele părți.
23. 1332 noiembrie 2. Carol Robert, regele Ungariei, întărește comitelui Nicolae o moșie. Se menționează lupta dintre Carol Robert și Basarab, voievodul Țării Românești, în care vicecancelarul Andrei a pierdut pecetea mijlocie.
24. 1332 noiembrie 22. Mențiunea luptei de la Posada, dintre Carol Robert, regele Ungariei, și Basarab, voievodul Țării Românești.
25. 1332 noiembrie 26. Carol Robert, regele Ungariei, întărește lui Laurențiu, comitele de Zarand, și fratelui său o moșie. Se menționează lupta din 1330 dintre regele Carol Robert și Basarab, fiul lui Tihomir, voievodul Țării Românești.
26. 1333 ianuarie 2, Vișegrad. Carol Robert, regele Ungariei, scoate pe Marcu, Toma, Fağach și Ioan din starea de iobagi și slujitori ai cetății Fağach, ca răsplată a slujbelor aduse de rudele lor, în timpul expediției împotriva lui Basarab, voievodul Țării Românești.
27. 1333 septembrie 19, Vișegrad. Elisabeta, regina Ungariei, poruncește comitelui de Szepes și Ujvár să repună pe văduva lui Dema în stăpînirea moșiei Bolug, pînă se va afla dacă fiul ei trăiește sau a murit în Țara Românească.
28. 1334 iunie 2. Carol Robert, regele Ungariei, întărește lui Nicolae și Ioan dreptul de a lua vamă lingă cetatea lor Segvar și la satul lor Bylge, ca răsplată pentru serviciile tatălui lor în timpul luptei cu Basarab, voievodul Țării Românești.
29. 1335 mai 19. Mențiunea expediției lui Carol Robert, regele Ungariei, în Țara Românească.
30. 1336 <după noiembrie 11>. Mențiunea expediției lui Carol Robert, regele Ungariei, în Țara Românească.
31. <1344—1350> august 27, Severin. Magistrul Nicolae, protonotarul lui Ștefan Lackfi, voievodul Transilvaniei, aflat în slujba regelui la Severin, roagă pe Ștefan, socrul său, și pe Ladislau, fratele său, să aibă grijă de gospodăria sa și a lui Grigore.
32. 1345 octombrie 17, Avignon. Papa Clement al VI-lea informează pe Ludovic I, regele Ungariei, că mai mulți români din Transilvania, Țara Românească și Sirmiu au trecut la catolicism.
33. 1346 aprilie 9, Vișegrad. Ludovic I, regele Ungariei, întărește lui Micu Românul și fraților săi privilegiul regelui Carol Robert, din 22 septembrie 1326. Este menționată pierderea peceții mijlocii în expediția din Țara Românească, în 1330.
34. 1347 martie 29, Avignon. Papa Clement al VI-lea poruncește arhiepiscopului de Calocca să-l sfințească pe Toma de Mintiu ca episcop de Milcov.
35. 1347 iunie 30. Mențiunea expediției regelui Carol Robert în Țara Românească.
36. 1351 martie 30, <Alba Iulia>. Capitlul din Alba Iulia adeverește că nobilii Ladislau și Mihaile, fiii lui Ioan, au protestat împotriva magistrului Lach, comitele secuilor, care le-a cotoplit o parte din moșia Petrisat, în timpul expediției regelui Carol Robert în Țara Românească.
37. 1351 aprilie 24, Buda. Ludovic I, regele Ungariei, dăruiește mai multe moșii magistrului Kolos, ca răsplată a slujbelor sale credincioase, și, mai ales, pentru serviciile aduse tatălui său, regele Carol Robert, în timpul expediției împotriva lui Basarab, voievodul Țării Românești.
38. 1355 februarie 18. Ludovic I, regele Ungariei, întărește lui Dumitru, episcopul de Oradea, privilegiul regelui Carol Robert, din 14 octombrie 1326, privind donația moșiei Zuhna. Se menționează soliile episcopului Dumitru la Basarab, voievodul Țării Românești, cu prilejul tratativelor de pace.
39. 1358 iunie 28, Buda Veche. Ludovic I, regele Ungariei, acordă brașovenilor liberă trecere pentru negoțul lor în Țara Românească, între rîurile Prahova și Buzău.
40. 1359 august 29. Ludovic I, regele Ungariei, dăruiește fiilor lui Ladislau, boieri pribegi din Țara Românească, moșiile Recaș și Chizătău, ca răsplată pentru slujbele lor credincioase.
41. 1360 martie 20. Ludovic I, regele Ungariei, dăruiește lui Dragoș, fiul lui Gyula, din Maramureș, mai multe sate românești, pentru slujbele făcute regelui, mai ales în Moldova.

42. 1365 ianuarie 5, Vișegrad. Ludovic I, regele Ungariei, poruncește demnitarilor săi din comitatul Ung să cheme pe toți oștenii comitatului la expediția împotriva lui Vladislav, voievodul Țării Românești.
43. 1365 februarie 2. Ludovic I, regele Ungariei, dăruiește voievodului mara-mureșan Balc și fraților săi moșia Cuhea, ca răsplată pentru slujbele credincioase făcute regalității în Moldova.
44. 1366 octombrie 10, Orșova. Ludovic I, regele Ungariei, poruncește lui Petru de Oarda, vicevoievodul Transilvaniei, să hotărnicască moșiile Aciliu, Tilișca, Săcel și Orlat, dinspre pământurile aflate sub stăpînirea lui Vladislav, domnul Țării Românești.
45. 1366 noiembrie 24, <Alba Iulia>. Capitlul din Alba Iulia raportează lui Ludovic I, regele Ungariei, că și-a trimis omul de mărturie la hotărnicirea moșiilor Orlat și Săcel, dinspre ținuturile lui Vladislav, domnul Țării Românești.
46. 1368 ianuarie 20. Vladislav, voievodul Țării Românești, stabilește negustorilor din orașul și districtul Brașov vămile pe care le vor plăti în țara sa.
47. <1368> martie 26, Zantou. Ludovic I, regele Ungariei, înștiințează pe Benedict, banul Bulgariei, despre trimiterea magistrului Nicolae în solie la Vladislav, voievodul Țării Românești.
48. <1368> martie 26, Zantou. Ladislau, palatinul Ungariei, scrie lui Benedict, banul Bulgariei, să se sfătuiască cu magistrul Nicolae, solul regelui Ludovic la Vladislav, voievodul Țării Românești.
49. 1368 iunie 22, Vișegrad. Ludovic I, regele Ungariei, acordă scutire de vamă negustorilor „domnului Dumitru, principele tătarilor”, urmînd ca negustorii brașoveni să se bucure de același drept în țara lui Dumitru.
50. <1368> iulie 17, Liget. Ludovic I, regele Ungariei, înștiințează pe Benedict, banul Bulgariei, că Vladislav, voievodul Țării Românești, va trimite provizii la Vidin.
51. 1368 septembrie 14, <Cenad>. Capitlul din Cenad adeverește aminarea hotărnicirii moșiei Keer, din pricina expediției regelui Ludovic împotriva lui Vladislav, voievodul Țării Românești.
52. 1368 septembrie 16, <Cluj-Mănăstur>. Conventul din Cluj-Mănăstur adeverește că Nicolae, fiul lui Ioan, fiul lui Gyula de Giula, a zălogit părțile sale din moșiile Giula și Deușu, pentru 80 de florini, în vederea participării la oastea regească ridicată împotriva lui Vladislav, voievodul Țării Românești.
53. <1368> octombrie 17, Vidin. Petru Himfi, banul Bulgariei, roagă pe fratele său, Benedict, căpitanul Vidinului și al Bulgariei, să intervină ca Vladislav, voievodul Țării Românești, să-i trimită în ajutor trei sau patru banderii.
54. 1369 august 29, Dömös. Ludovic I, regele Ungariei, anunță pe Petru, banul Bulgariei, că a eliberat pe țarul de Vidin sub chezașia lui Vladislav, voievodul Țării Românești.
55. <circa 1369 septembrie, Caransebeș>. Obștea cnezilor și a altor români din districtul Sebeș roagă pe banul Benedict să-i scutească de darea de 300 de florini, pe care n-o pot achita. Se menționează expediția lui Ludovic I, regele Ungariei, împotriva Țării Românești.
56. 1369 noiembrie 25, Argeș. Vladislav, voievodul Țării Românești, sfătuieste preoțimea catolică din țara lui să primească cu cinste pe episcopul catolic, venit ca locțiitor al lui Dumitru, episcopul Transilvaniei.
57. 1370 ianuarie 19, Vișegrad. Mențiunea lăsării la vatră a oastei lui Ludovic I, regele Ungariei, ridicată împotriva lui Vladislav, voievodul Țării Românești.
58. <1371–1372>. Lista lucrătorilor trimiși la construirea cetății Orșova.
59. 1372 mai 8. Mențiunea unui act de la Vladislav, voievodul Țării Românești pentru muntele Nemaia.
60. 1372 iulie 15, Argeș. Vladislav, voievodul Țării Românești, dăruiește magistrului Ladislav de Dopca tirgul Șercaia și satele Veneția, Cuculata, Hoghiz și Dopca.
61. 1373 martie 16, Vișegrad. Ludovic, regele Ungariei, poruncește comitetului de Timiș să oprească la Orșova aducerea sării din Țara Românească.
62. 1374 aprilie 15, Vișegrad. Mențiunea expediției lui Ludovic, I, regele Ungariei, împotriva lui Vladislav, voievodul Țării Românești.
63. <1374> iulie 6, Zvole n. Ludovic I, regele Ungariei, scrie lui Benedict, comitele de Timiș, că au sosit niște boieri fugari din Țara Românească.
64. 1376 iunie 19, Vișegrad. Ludovic I, regele Ungariei, dăruiește fiilor lui Voicu moșia Bolvașnița din ținutul Mehadia, revenită regelui în urma necredinței lui Ladislau, fiul lui Lehach, care a fugit în Țara Românească.
65. 1377. Ludovic I, regele Ungariei, innobilează pe Nicolae, fiul lui Blasiu, pentru slujbele credincioase făcute în țara lui Basarab și în războiul cu lituanii.

66. 1377 octombrie 30, Zvolen. Ludovic I, regele Ungariei, făgăduiește magistrului Benedict o moșie, drept răsplată pentru serviciile lui și ale fratelui său Petru, care a murit în expediția din Țara Românească.
67. 1377 noiembrie 19, Zvolen. Ludovic I, regele Ungariei, confirmând brașovenilor stăpînirea mai multor sate, menționează intenția sa de a aduce Țara Românească sub puterea sa.
68. 1382 martie 1, Cimpulung. Grigore, episcopul Severinului și al Țării Românești, ridică pe Ioan, fiul lui Valentin de Valea Crișului, la rangul de subdiacon.
69. 1382 martie 14, Pyspuky. Ludovic I, regele Ungariei, interzice negustorilor străini tranzitul mărfurilor de la Sibiu în Țara Românească.
70. 1383 ianuarie 13, Cristian. Judele și obștea orașului și scaunului Sibiului adevăresc învoiala făcută între ei și românii dimprejur, răsculați. Se menționează moartea unui român din Țara Românească și gloaba împăcării convenită pentru uciderea unor femei și bărbați din Țara Românească.
71. 1384 martie 3, Mitrovița. Elisabeta, regina Ungariei, interzice negustorilor străini activitatea comercială pe teritoriul Sibiului și tranzitul mărfurilor spre Țara Românească.
72. 1387 iunie 5, Buda. Sigismund, regele Ungariei, întărește actul reginei mame, Elisabeta, din 3 martie 1384, privitor la negoțul negustorilor străini pe teritoriul Sibiului și spre Țara Românească.
73. <1390—1400>. Mircea cel Bătrîn, domnul Țării Românești, întărește lui Ion și altora satul Braniștea Urășiei, ocină la Vadul Șercaiei și o stînă în muntele Lereștilor, scutite de dări și slujbe.
74. 1390 ianuarie 17, Timișoara. Sigismund, regele Ungariei, poruncește brașovenilor să împiedice pe negustorii din afara Transilvaniei să treacă cu mărfurile lor spre Țara Românească, în pofida privilegiului acordat sibiienilor.
75. 1390 ianuarie 20, Lublin. Mircea cel Bătrîn, voievodul Țării Românești, încheie un tratat de alianță cu Vladislav, regele Poloniei, împotriva lui Sigismund, regele Ungariei.
76. 1390 martie 16, Buda. Sigismund, regele Ungariei, întărește ca danie nouă lui Petru, fiul lui Dees, cnezul de Temesel, moșiile Crivina și Patak. Se menționează incursiunea lui Dan I, voievodul Țării Românești, în ținutul Mehadia.
77. 1390 noiembrie 4, Vișegrad. Mențiunea oștii regești ce urma să plece în Moldova.
78. 1391 iulie 6, Lwow. Mircea cel Bătrîn, voievodul Țării Românești, întărește tratatul de alianță și ajutor încheiat cu Vladislav, regele Poloniei, împotriva lui Sigismund, regele Ungariei, și a altor dușmani.
79. 1391 (6900) decembrie 27, Argeș. Mircea cel Bătrîn, voievodul Țării Românești, dăruiește lui Stanciul egumenul și fratelui său Călin ocina Scorei, pe care o scutește de orice fel de dări.
80. 1394 mai 26, Buda. Sigismund, regele Ungariei, poruncește magistrului Gheorghe de Beclean ca în solia sa la Mircea, voievodul Țării Românești, să transmită ceea ce îi va comunica Frank, voievodul Transilvaniei.
81. 1395 ianuarie 30, în Moldova, înaintea satului Piatra lui Crăciun. Mențiunea expediției lui Sigismund, regele Ungariei, în Moldova.
82. 1395 februarie 3, în fața Cetății Neamțului. Sigismund, regele Ungariei, iartă pe magistrul Ioan, fiul lui Nicolae de Binținți, de pedeapsa cu moartea, deoarece a participat la expediția din Moldova.
83. 1395 februarie 9, Vișegrad. Mențiunea expediției lui Sigismund, regele Ungariei, în Moldova.
84. 1395 februarie 12, Brașov. Mențiune în legătură cu expediția lui Sigismund, regele Ungariei, în Moldova.
85. 1395 februarie 14, Brașov. Sigismund, regele Ungariei, donează nobililor de Ciacova, participanți la expediția împotriva lui Ștefan, voievodul Moldovei, cetatea Adrian și târgul Sălard, primind în schimb moșiile Ciacova și Cebza și cetățile Ciacova și Kuesd.
86. 1395 februarie 18. Sigismund, regele Ungariei, acordă mai multe privilegii negustorilor brașoveni, cu privire la transportul mărfurilor, ca răsplată pentru serviciile făcute regalității în mai multe ocazii și mai ales în expediția împotriva lui Ștefan, voievodul Moldovei.
87. 1395 martie 7, Brașov. Mircea cel Bătrîn, voievodul Țării Românești, încheie cu Sigismund, regele Ungariei, un tratat de alianță.
88. 1395 martie 7, Brașov. Sigismund, regele Ungariei, întărește pentru orașul Brașov privilegiul regelui Ludovic I, din 28 iunie 1358, cu privire la libertatea comerțului în Țara Românească.
89. 1395 martie 7, Brașov. Sigismund, regele Ungariei, întărește pentru orașenii și oaspeții din Brașov privilegiul regelui Ludovic I, din 19 noiembrie 1377, cu privire la supunerea mai multor sate orașului Brașov și la libertatea negoțului în Țara Românească.

90. 1395 martie 7, Braşov. Sigismund, regele Ungariei, scuteşte pe Ioan, fiul lui Iacob de Bod, şi pe Petru şi Ladislau, fiii lui Nicolae, de orice dare, ca răsplată pentru meritele lor în expediţia împotriva lui Ştefan, voievodul Moldovei.
91. 1395 martie 11, Codlea. Sigismund, regele Ungariei, porunceşte lui Ştefan, comitele secuilor, să nu mai îngăduie ca negustorii din părţile Transilvaniei, mai ales cei din Sibiu şi Braşov, să fie supuşi la plata tricesimei pentru mărfurile pe care ei le aduc din Ţara Românească.
92. 1395 martie 11, Codlea. Sigismund, regele Ungariei, dăruieşte lui Ştefan de Kanizza, comitele secuilor, ca răsplată a serviciilor făcute în expediţia din Moldova, toate moşiile lui Ioan de Ormănhida.
93. 1395 aprilie 6, Petermonostura. Sigismund, regele Ungariei, porunceşte lui Grigore de Beclean, cavaler al curţii regeşti, să plece în expediţie cu oastea regească, care urma să lupte împotriva turcilor în Ţara Românească, şi să supravegheze dreapta împărţire a soldelor.
94. 1395 iulie 6, lângă Cîmpulung. Din tabăra militară de lângă Cîmpulung, Sigismund, regele Ungariei, porunceşte locuitorilor din Cristian să dea ascultare şi supunere lui Ioan, fostul jude de Sibiu.
95. 1395 august 25, lângă Severin. Din tabăra militară de lângă Severin, Sigismund, regele Ungariei, porunceşte conventului din Cluj-Mănăştur să pună mai mulţi nobili în stăpînirea a 11 moşii din comitatul Dăbica.
96. 1396 ianuarie 7, Braşov. Menţiunea expediţiei lui Sigismund, regele Ungariei, în Moldova.
97. <1396> martie 21, sau <1397> aprilie 10, Gilău. Maternus, episcopul Transilvaniei, cere sfatului oraşului Sibiu să numească un cunoscător al limbii române, care să-l însoţească pe solul regelui Sigismund la Vlad voievodul.
98. 1397 martie 23, Braşov. Menţiunea expediţiei lui Sigismund, regele Ungariei, în Moldova.
99. 1397 iunie 6, Strigoniu. Sigismund, regele Ungariei, înşirînd faptele de vitejie ale lui Nicolae şi Ioan de Gara, aminteşte că, întorcîndu-se de la Nicopolul Mîc, a avut o ciocnire la locul numit Posada, cu „mulţimea românilor“.
100. 1397 decembrie 8, Timişoara. Menţiunea expediţiilor lui Sigismund, regele Ungariei, în Moldova şi Ţara Românească, în anul 1395.
101. 1397 decembrie 8, <Timişoara>. Sigismund, regele Ungariei, confirmă lui Ştibor, voievodul Transilvaniei, toate daniile, ca răsplată pentru slujbele sale militare în Bulgaria şi în Ţara Românească.
102. 1398 mai 22, Dej. Juzii nobililor din comitatul Solnocul Interior adevăresc că Iacob zis Toth este doar imputernicitul lui Ioan, fiul lui Costea, slujbaşul lui Ştefan, voievodul Moldovei, şi, ca atare, nu poate să-l reprezinte pe voievod.
103. <1399–1406>. Menţiunea unui act de la Mircea cel Bătrîn, voievodul Ţării Româneşti, prin care întăreşte lui Costea ocinele Viştea de Jos, Viştea de Sus, jumătate din Arpaşul de Jos, precum şi mai multe sălăşe de ţigani.
104. 1399 ianuarie 23. Menţiunea stăpînirii de către Mircea, voievodul Ţării Româneşti, a domeniului cetăţii Bologa, numită altfel şi cetatea Huedin.
105. 1399 martie 23. Sigismund, regele Ungariei, porunceşte comitelui Ioan de Pásztor să se pregătească pentru a merge în ajutorul lui Mircea cel Bătrîn.
106. 1400 (6908) iulie 20, Argeş. Mircea cel Bătrîn, voievodul Ţării Româneşti, dăruieşte lui Micul şi lui Stoia, pentru credincioasă slujbă, jumătate din satul Mindra, în ţara Făgăraşului.
107. 1401 februarie 17. Menţiunea expediţiilor lui Sigismund, regele Ungariei, în Moldova şi Ţara Românească.
108. 1404 aprilie 4, Pojon. Menţiunea expediţiei lui Sigismund, regele Ungariei, în Ţara Românească.
109. 1404 aprilie 16, Pojon. Sigismund, regele Ungariei, scrie lui Filip, ducele Burgundiei, despre situaţia generală a regatului, informîndu-l că voievozii Ţării Româneşti şi Moldovei fac parte din alianţa constituită împotriva turcilor.
110. 1404 noiembrie 1, Suceava. Ulrich Pergawer şi Jurj, visterul voievodului Moldovei, scriu lui Fabian, judele Bistriţei, în legătură cu ciţiva datornici.
111. 1406 decembrie 7, Levoča. Sigismund, regele Ungariei, dăruieşte cu titlul de nouă danie moşiile Apşa de Sus, Apşa de Mijloc şi a treia parte a moşiei Apşa de Jos lui Ioan, Vanna şi Vancea, deoarece privilegiile anterioare au ars cu ocazia invaziei moldovenilor.
112. 1408 iulie 12. Menţiunea expediţiei lui Sigismund, regele Ungariei, în Ţara Românească, în anul 1395.
113. 1410 mai 8, Sintimbru. Ladislau de Nădab, vicevoievodul Transilvaniei, amină o pricină, din cauza expediţiei pornite împotriva românilor.

114. 1410 noiembrie 25, Bachia. Sigismund, regele Ungariei, întărește lui Ioan de Dăbica moșia Inakhaza, deoarece a participat la luptele cu turcii în Țara Românească și la cruciada de la Nicopole.
115. 1411 mai 17, Giurgiu. Mircea cel Bătrîn, voievodul Țării Românești, întărește tratatul de alianță încheiat cu Vladislav, regele Poloniei.
116. 1412 martie 23, Cașovia. Sigismund, regele Ungariei, poruncește brașovenilor să respecte privilegiile date negustorilor din Sibiu în legătură cu comerțul negustorilor străini spre Țara Românească.
117. 1412 iulie 21, Bistrița. Știber, voievodul Transilvaniei, întărește mărturiile date de districtul Bistriței și de alții, privind vămile, care se plătesc din vechime la Rodna, pentru comerțul cu Moldova.
118. 1412 septembrie 7, Brașov. Știber, voievodul Transilvaniei, confirmă prevederile stabilite de brașoveni, privind taxele vamale percepute negustorilor care merg în Țara Românească.
119. 1412 septembrie 18, Sibiu. Știber, voievodul Transilvaniei, poruncește lui Mihail de Nadeș, comitele secuilor, și vameșilor săi să nu mai perceapă moldovenilor dări la Brașov și să le plătească pagubele pricinuite.
120. 1413 (6921) august 6, Cîmpulung. Mircea cel Bătrîn, domnul Țării Românești, reinnoiește privilegiul de comerț dat brașovenilor de înaintașii săi.
121. 1413 august 25, Cîmpulung. Mircea cel Bătrîn, domnul Țării Românești, acordă negustorilor brașoveni un privilegiu privind comerțul lor în și prin Țara Românească.
122. <1418—1420>. Mihail, domnul Țării Românești, poruncește vameșilor din Cetatea Dimboviței, de la Rucăr și de la Bran să se poarte bine cu brașovenii, pentru ca aceștia să nu i se mai plîngă lui sau regelui Ungariei.
123. <1418—1420>. Mihail, domnul Țării Românești, scrie brașovenilor în legătură cu modul de încasare a datoriilor ce le au supușii săi la Brașov.
124. 1418 mai 29, Curtea de Argeș. Mihail, voievodul Țării Românești, înnoiește locuitorilor din Cislădie dreptul de a-și paște oile în munții din țara sa.
125. 1418 iulie 14, Hagenau. Sigismund, regele Ungariei, acordă liberă trecere prin țara sa călugărilor de la Vodița, poruncind supușilor săi să nu-i tulbure, ci să-i ajute.
126. 1419 iunie 5, Cașovia. Sigismund, regele Ungariei, poruncește secuilor din scaunele Sepsi și Kezdi să nu împiedice pe locuitorii din țara Bîrsei să treacă cu mărfurile lor spre Moldova.
127. 1419 iunie 7, Cașovia. Sigismund, regele Ungariei, poruncește lui Mihail de Nadeș, comitele secuilor, să nu permită să se ia nici o vamă de la locuitorii din Brașov, Cristian și Codlea. Se menționează încălcările libertăților acestora de către castelanii cetății Bran, rînduiți de către Mircea și Mihail, voievozii Țării Românești.
128. <1419> septembrie 29, Oradea Mare. Sigismund, regele Ungariei, făgăduiește poporului din Țara Românească dreptul de a-și păstra credința și legea veche.
129. <1419> octombrie 28, Vodița. Sigismund, regele Ungariei, poruncește dregătorilor săi să nu se atingă de călugărilor mănăstirilor Vodița și Tismana. Le întărește dreptul de a-și păstra legea și credința veche.
130. 1419 noiembrie 12, Severin. Sigismund, regele Ungariei, întărește pentru Tatul, fiul lui Mihail de Ilhoc, actul său din 27 iunie 1410.
131. 1420 martie 8, Sintimbru. Lorand Lepes, vicevoievodul Transilvaniei, scrie conventului din Cluj-Mănăstur să cerceteze plîngerea lui Benedict și Ștefan de Ghidfalău împotriva oamenilor lui Ladislau de Anghelus, care, printre altele, au luat de la un iobag al lor 40 de ducați în moneda Țării Românești.
132. 1420 iulie 25, Jdioara. Sigismund de Losoncz, castelanul cetăților Severin, Orșova, Mehadia, Sebeș și Jdioara, dăruiește lui Bogdan, fiul lui Nicolae, fiul lui Măgoia, cnezatele moșiilor Magoyafalva, Răchita și Stremptura, din districtul Comiat, ca răsplătă a serviciilor făcute în lupta cu turcii, sub cetatea Severin.
133. 1421 (6929) mai 17. Radu Praznaglava, domnul Țării Românești, încheie un tratat de pace și alianță cu Brașovul și Țara Bîrsei.
134. 1421 (6930) noiembrie 21, Tîrgoviște. Radu Praznaglava, domnul Țării Românești, reinnoiește privilegiul comercial al brașovenilor.
135. <După 1421 noiembrie 21—1422 septembrie>. Radu Praznaglava, domnul Țării Românești, confirmă brașovenilor, rișovenilor și țării Bîrsei privilegiile comerciale ce le aveau de mai înainte.
136. 1422 (6931) octombrie 23, Tîrgoviște. Dan al II-lea, domnul Țării Românești, confirmă brașovenilor privilegiile comerciale anterioare.
137. <După 1422 octombrie 23>. Dan al II-lea, domnul Țării Românești, confirmă privilegiile comerciale ale brașovenilor și indică vameșilor de la Dimbovița și Rucăr taxele vamale.
138. <După 1422 octombrie 23>. Dan al II-lea, domnul Țării Românești, confirmă brașovenilor privilegiile comerciale, indicînd vameșilor din Prahova taxele vamale.

139. 1423 iulie 1. <Cluj-Mănăştur>. Pregătiri în Transilvania în vederea campaniei din Țara Românească, împotriva turcilor.

140. 1424 iulie 10. Buda. Sigismund, regele Ungariei, dăruiește moșia Hopirta, din comitatul Alba, lui Ladislau zis Forro și rudelor sale, pentru serviciile aduse în luptele cu turcii în Țara Românească și în Transilvania.

141. 1424 noiembrie 10. Tîrgoviște. Dan al II-lea, voievodul Țării Românești, acordă locuitorilor din Brașov privilegii comerciale și stabilește vămile pe care trebuie să le plătească.

142. <1424> noiembrie 10, Tîrgoviște. Dan al II-lea, domnul Țării Românești, acordă brașovenilor un nou tarif vamal, mai scăzut.

143. <După 1424 noiembrie 10>. Dan al II-lea, domnul Țării Românești, indică vameșilor de la Rucăr și Dimbovița tariful vamal pentru brașoveni.

144. <1424 după noiembrie 10 — 1431>. Dan al II-lea, domnul Țării Românești, acordă un privilegiu comercial tîrgoviștenilor.

145. <1425—1427>. Radu Praznaglava, domnul Țării Românești, scrie brașovenilor că a desființat vama de la Cîmpulung.

146. 1425 aprilie 4, Alba Regală. Sigismund, regele Ungariei, poruncește lui Dan al II-lea, voievodul Țării Românești, să nu impună cu forța orașului Brașov și Țării Birsei să primească ducatul ca monedă.

147. 1426. Mențiunea tratatului de alianță defensivă între Sigismund, regele Ungariei, și Dan al II-lea, voievodul Țării Românești.

148. 1426 februarie 3, Pojon. Sigismund, regele Ungariei, poruncește castelanilor din Bran să nu ia dări nedrepte de la negustorii din Țara Românească care se duc spre Brașov și să nu vatăme pe locuitorii Brașovului în libertățile lor.

149. 1426 mai 8, Tata. Sigismund, regele Ungariei, dăruiește urmașilor lui Nicolae de Chaak, fostul voievod al Transilvaniei, o parte din moșia Peterd, pentru serviciile credincioase și faptele de vitejie, săvîrșite de tatăl lor în luptele cu turcii, în Țara Românească și în Transilvania.

150. 1426 septembrie 5, Buda. Sigismund, regele Ungariei, scrie palatinului Ungariei să amîne un duel, deoarece unul dintre participanți urma să plece cu oastea regească spre Țara Românească.

151. 1426 noiembrie 5, Lipova. Sigismund, regele Ungariei, dă dispoziții primarului și judei din Sibiu și celorlalți comandanți ai oastei ridicate în ajutorul lui Dan al II-lea, voievodul Țării Românești.

152. 1426 decembrie 26, Brașov. Sigismund, regele Ungariei, acordă anumite libertăți locuitorilor din Brețcu, în schimbul obligației de a păzi hotarele dinspre Moldova.

153. 1427 ianuarie 25, Rîșnov. Ștefan de Rozgony, comite de Győr, scrie văduvei lui Ladislau zis Tytews de Bakmonostra despre pătrunderea oastei maghiare, cu don Pedro de Portugalia și voievodul Dan al II-lea, în Țara Românească.

154. <1427 aprilie — mai>. Dan al II-lea, domnul Țării Românești, scrie brașovenilor că, domnind pacea în țară, pot veni din nou în afaceri de comerț.

155. 1427 aprilie 2, Cîmpulung. Sigismund, regele Ungariei, poruncește capitulului din Győr să amîne judecarea pricinii dintre Ștefan de Losoncz și Ieronim zis Kolos de Nima, deoarece primul se afla cu oastea regelui în Țara Românească.

156. 1427 aprilie 4, Cîmpulung. Mențiunea orașului Cîmpulung, într-un act al lui Sigismund, regele Ungariei.

157. 1427 aprilie 6, Cîmpulung. Mențiunea luptelor din Țara Românească dintre Dan al II-lea și Radu Praznaglava.

158. 1427 mai 19, Feldioara. Sigismund, regele Ungariei, dăruiește lui Albert de Valea lui Mihai, priorul Auranei, mai multe moșii în comitatele Cenad, Caraș și Timiș, pentru serviciile aduse regatului mai ales în timpul luptelor cu turcii în Țara Românească.

159. 1427 iunie 1, Măgheruș. Sigismund, regele Ungariei, amînă procesele familiarelor lui Ioan de Bathmonostra, care se pregătesc pentru expediția regelui în Țara Românească, împotriva turcilor.

160. 1427 iunie 19, Brașov. Mențiunea unei incursiuni turcești în țara Birsei și a expediției lui Sigismund, regele Ungariei, în Țara Românească în anul 1427.

161. 1427 iulie 2, Rîșnov. Mențiunea luptelor din Țara Românească, dintre Radu Praznaglava și Dan al II-lea, în sprijinul căruia au luptat și trupe din Transilvania și Ungaria.

162. 1427 iulie 7, Rîșnov. Sigismund, regele Ungariei, dăruiește lui Ioan de Maroth, banul de Mačva, tirgul Velike din Slavonia, ca răsplată pentru serviciile aduse în Țara Românească, în luptele cu turcii și cu Radu Praznaglava.

163. 1427 iulie 9, Sîntimbru. Mențiunea participării transilvănenilor la luptele cu turcii în Țara Românească, în anul 1427.

164. 1428 aprilie 28, Sibiu. Cele șapte scaune întăresc hotărârea dată de Albul, vornicul lui Dan al II-lea, voievodul Țării Românești, în pricina dintre Apoldul de Sus și românii din Aciliu.

165. 1428 iulie 6, Cuvin. Mențiunea pierderii peceții regale în expediția lui Carol Robert, regele Ungariei, în Țara Românească, în 1330.

166. <1428 septembrie; 1429 mai — 1430 septembrie>. Dan al II-lea, domnul Țării Românești, cere pirgarilor din Brașov să pedepsească pe cei din Bran, care fac multe nedreptăți supușilor săi.

167. 1428 septembrie 11, Ilidia. Gaspar Slik, protonotarul regelui Sigismund, informează magistratul din Frankfurt pe Main despre luptele regelui cu turcii; în ultima luptă cu turcii au murit 200 de oameni din Țara Românească.

168. <După 1428 septembrie>. Dan al II-lea, domnul Țării Românești, cere pirgarilor din Brașov să interzică vama de curind înființată la Bran.

169. <1428> octombrie 28, Bratislava. Sigismund, regele Ungariei, întărește mănăstirilor Vodița și Tismana toate daniile și privilegiile lor anterioare.

170. 1429 iunie 21, Pojon. Sigismund, regele Ungariei, poruncește comiților securilor, lui Nicolae și lui Pelbart de Oarda să cerceteze plingerea locuitorilor din Baia Mare împotriva silnicilor lui Sandrin, fiul lui Drag de Beltiug; printre altele, este menționat furtul unui mare număr de boi de la un om venit din Moldova.

171. 1429 octombrie 19, Feldioara. Mențiunea lui Niclae de Moldova, într-un act notarial din Transilvania.

172. 1430 martie 19, Tirnavia. Mențiune despre un fiu al lui Mircea cel Bătrîn, crescut la curtea lui Sigismund, regele Ungariei.

173. <1430 decembrie — 1431 ianuarie>. Vlad Dracul voievod reproșează brașovenilor că îi persecută slugile, puse să supravegheze marginile înspre Țara Românească.

174. <1431 ianuarie 28, Țirgoviște. Dan al II-lea, voievodul Țării Românești, întărește privilegiul acordat negustorilor din Brașov de către Mircea cel Bătrîn, la 25 august 1413.

175. 1431 (6939) ianuarie 30, Țirgoviște. Dan al II-lea, domnul Țării Românești, confirmă brașovenilor și Țării Birsei privilegiul comercial acordat de Mircea cel Bătrîn, stabilind totodată o taxă de trei la sută pentru mărfurile de tranzit.

176. <1431 după ianuarie 30>. Dan al II-lea, domnul Țării Românești, scrie tirgurilor și vâmlor țării că a reînnoit privilegiul comercial al brașovenilor și al negustorilor săi.

177. <1431 februarie>. Coico logofăt se plînge brașovenilor că nu i-au dat darurile promise, cu toate că el le-a făcut două cărți, așa cum le-au dorit.

178. <1431 februarie — decembrie>. Jupan Voico (vornic) roagă pe brașoveni să-i trimită o subă de postav, pe care o va plăti după ce domnul său, Vlad Dracul, va lua tronul.

179. 1431 februarie 8, Nürnberg. Scrisoare cuprinzând libertățile acordate de Vlad Dracul călugărilor minoriți, care vor propaga credința catolică în Țara Românească.

180. 1431 iunie 14, Țirgoviște. Alexandru Aldea, voievodul Țării Românești, cere cunoșcutilor și prietenilor săi din Ungaria să-l prindă pe fugarul grec Femiano și să-l predea lui Ioan de Cimpulung.

181. 1431 iulie 2, Turia de Jos. Ladislau Apor face cunoscut lui Luca Kis, judele Brașovului, că voievodul Moldovei ar porni cu oaste împotriva Țării Românești.

182. <1431 noiembrie — decembrie>. Vlad Dracul voievod vestește pe brașoveni că Alexandru Aldea, domnul Țării Românești, e pe moarte și că el merge cu gîcata sa în țară, cerînd și ajutorul lor.

183. <1431 noiembrie — decembrie>. Vlad Dracul voievod autorizează pe brașoveni să aibă relații comerciale cu Moldova și Țara Românească, dar să nu ducă acolo bani rîi sau aramă.

184. <1431 noiembrie — decembrie>. Vlad Dracul voievod cere brașovenilor să nu mai folosească ducați vechi și să nu încheie pace cu Țara Românească.

185. <1431 noiembrie — decembrie>. Vlad Dracul voievod vestește pe brașoveni că împăratul a interzis exportul aramei în Țara Românească, dispoziție pe care aceștia o încălcău.

186. <1431 noiembrie — 1433>. Vlad Dracul voievod scrie brașovenilor că le este îngăduit să facă negoț cu ducați vechi în Transilvania și în Țara Românească, excepție făcînd Țara Birsei.

187. <1431 noiembrie — 1432>. Vlad Dracul voievod scrie brașovenilor să nu împiedice pe un trimis al său să aplice represalii unor negustori moldoveni.

188. <1431 noiembrie — decembrie>. Vlad Dracul voievod anunță pe brașoveni că le trimite în solie pe un credincios al său, Ionăș Românul.

189. <1431 noiembrie — decembrie>. Vlad Dracul voievod scrie brașovenilor să nu permită trecerea în Țara Românească decît a celor verificați de omul său, Ionăș viteazul.

190. <1432—1433>. Vlad Dracul voievod reproșează brașovenilor că nu-i lasă oamenii să aplice represalii negustorilor moldoveni.

191. <1432 mai>. Alexandru Aldea, domnul Țării Românești, cere brașovenilor ajutor grabnic împotriva turcilor.
192. <1432 mai - iunie>, Buzău. Alexandru Aldea, domnul Țării Românești, vestește pe palatinul Ungariei și pe comitele Timișoarei de iminenta sosire a turcilor împotriva Transilvaniei, dindu-le și unele sfaturi cum să procedeze.
193. <1432 mai>. Alexandru Aldea, domnul Țării Românești, cere brașovenilor ajutor grabnic împotriva turcilor.
194. <1432 mai>. Alexandru Aldea, domnul Țării Românești, repetă cererea de ajutor grabnic de la brașoveni și Țara Birsei împotriva turcilor.
195. <1432 mai>. Alexandru Aldea, domnul Țării Românești, cere arme brașovenilor, anunțându-i totodată că i-a sosit în ajutor un corp de oaste moldovean.
196. 1432 iunie 10, <Brașov>. Judele și sfatul orașului Brașov înștiințează pe un înalt prelat despre mișcarea turcilor în Țara Românească și cer grabnic ajutor.
197. <1432 iulie>. Alexandru Aldea, domnul Țării Românești, se dezvinovățește față de sibieni că ar fi trecut de partea turcilor, acuzându-i că îi scornesc vorbe rele.
198. <1432 octombrie - 1433 martie>. Vlad Dracul voievod cere brașovenilor ajutor în oameni și arme, pentru a-l alunga pe Aldea din Țara Românească.
199. <1433 - 1434>. Alexandru Aldea, domnul Țării Românești, trimite în solie la Brașov pe un credincios al său, ale cărui cuvinte să le creadă pîrgarii brașoveni.
200. <1433 - 1434>. Alexandru Aldea, domnul Țării Românești, cere brașovenilor să fie cu dreptate față de oamenii săi, așa cum și el este față de ai lor.
201. <1433 - 1434>. Jupan Albul asigură pe brașoveni de prietenia sa.
202. <1433 - 1434>. Jupan Albul cere brașovenilor să trimită un om al lor pe lângă dînsul, pentru a le putea trimite vești oricînd.
203. <1433>. Alexandru Aldea, domnul Țării Românești, roagă pe brașoveni să dea un om care să conducă pînă la Oradea pe un trimis al său.
204. <1433>. Alexandru Aldea, domnul Țării Românești, roagă pe brașoveni să-i trimită pe unul din pribegi, Antonie, pe care l-a iertat.
205. 1433 februarie 24, Siena. Sigismund, regele Ungariei, poruncește locuitorilor din Cluj și Bistrița să participe la cheltuielile celor șapte scaune pentru apărarea împotriva turcilor și trimiterea unor iscade în Țara Românească.
206. 1433 martie 15, Suceava. Iliăș, voievodul Moldovei, cere sfatului din Brașov să strîngă datoriile pe care le au doi brașoveni față de bănarul domnesc.
207. 1433 aprilie 9, Suceava. Iliăș, voievodul Moldovei, asigură negustorilor din cele șapte scaune săsești libertatea comerțului și statornicește vămile ce trebuie plătite.
208. 1433 mai 16, Gurghiu. Mihail Jakch, comitele secuilor, promite ajutor brașovenilor împotriva turcilor și a românilor care vin cu ei.
209. 1433 decembrie 6, Basel. Sigismund, regele Ungariei, poruncește capitulului din Cenad să-l pună pe Nicolae de Bizere în stăpînirea moșiilor confiscate de la Lado de Bizere, care fugise în Țara Românească.
210. <cca 1434, Bîrlad>. Șoltuzul Hirlea scrie judei din Brașov pentru niște bani pe care judecătorii din Bîrlad îi luaseră de la dînsul în calitate de chezaș pentru brașovenii Stul Iacob și Țirbiș.
211. <1434 - 1435>. Jupan Albul înștiințează pe brașoveni că Vlad Dracul se duce la Poartă; de asemenea, îi roagă pentru păstrarea libertății comerciale reciproce.
212. 1434 aprilie 21, Suceava. Ștefan al II-lea, voievodul Moldovei, cere sfatului din Brașov să încaseze datoria pe care brașoveanul Iacob Steel o are față de Ștefan și Martin, supușii voievodului.
213. <1434> octombrie 7, Merghindeal. Vlad Dracul cere ajutor brașovenilor prin solul său Ianăș viteazul.
214. <1435> martie 5, Suceava. Ștefan, domnul Moldovei, scrie boierilor, vornicilor, șoltuzilor, pîrgarilor, juzilor și vătămănilor ca cei care au datorii printre brașoveni și nu-i cunosc personal să-și ceară dreptatea de la judecătorii din Brașov.
215. 1435 (6943) mai 26, Gura Bașeului. Ștefan, domnul Moldovei, confirmă brașovenilor privilegiile vamale pe care le avuseseră pe vremea lui Alexandru cel Bun.
216. 1435 (6943) mai 26, Gura Bașeului. Ștefan, domnul Moldovei, scrie judecătorilor din Bacău și Troțuș să ocrotească pe negustorii din Brașov împotriva unor nedreptăți ce li se fac acolo.
217. <1435> iulie 8, Suceava. Ștefan, domnul Moldovei, acordă privilegiul negustorilor din Brașov.
218. 1435 iulie 29, Bistrița. Mihail Jakch, comitele secuilor, mulțumește judei, juraților și locuitorilor din Brașov pentru că l-au vestit de moartea lui Alexandru Aldea, voievodul Țării Românești, și de alegerea urmașului, cerînd în același timp noi informații.
219. 1435 octombrie 6, Pojon. Sigismund, regele Ungariei, răsplătește pe Ștefan de Berzevice, paharnic, cu moșia Nyaragh, din comitatul Borșod, pentru serviciile făcute regalității, printre care soliile sale în Moldova și Țara Românească și participarea la luptele cu turcii în Țara Românească.

220. 1435 noiembrie 20, Hațeg. Ladislau Csáky, voievodul Transilvaniei, confiscă posesiunile lui Costea, Stanciu și Vilcu din Rușor, care se răsculară împotriva rindurilor țării și se refugiaseră în Moldova.

221. <1435> decembrie 19, Suceava. Ștefan, domnul Moldovei, scrie șoltuzilor și pirgarilor din toate tirgurile țării că negustorii brașoveni sint liberi să-și vindă mărfurile lor mărunte.

222. <1436>. Alexandru Aldea, domnul Țării Românești, cere brașovenilor să-i extrădeze dușmanii, care găsec mereu adăpost la ei.

223. 1436 mai 8. Gheorghe, episcopul Transilvaniei, anunță că a chemat în Transilvania pe inchiuzitorul Iacob de Marchia, pentru a stirpi erezia husită, răspindită aici din Moldova.

224. 1436 iunie 9, Neamț. Iliș, voievodul Moldovei, cere sfatului din Brașov să-i facă dreptate lui Ioan, croitorul său din Roman, în pricina cu Petru din Brașov, tunzătorul de postav.

225. <1436 iulie - decembrie>. Alexandru Aldea, domnul Țării Românești, cere brașovenilor să-i extrădeze cițiva pribegi.

226. 1436 iulie 16, Făgăraș. Vlad Dracul, voievodul Țării Românești, se declară de acord cu înțelegerea încheiată între boierii săi și brașoveni.

227. 1436 august 31, Bod. Gheorghe, episcopul Transilvaniei, Mihail Jakch, comitele secuilor, și Lorand Lapes, vicevoievodul Transilvaniei, cer brașovenilor și locuitorilor din țara Birsei să-și trimită reprezentanții lor la consfățuirea cu privire la ajutorul ce urma să fie dat lui Vlad, voievodul Țării Românești.

228. 1436 septembrie 5, în tabăra de la Roya. Vlad Dracul, voievodul Țării Românești, roagă judele și sfatul din Brașov să dea crezare spuselor lui Hanus, trimisul său.

229. <1437 - 1446>. Vlad Dracul, domnul Țării Românești, anunță pe brașoveni că le trimite în solie pe un boier credincios al său, ale cărui spuse să le creadă.

230. <1437 - 1446>. Vlad Dracul, domnul Țării Românești, înștiințează pe brașoveni că trimite pe o supusă a sa cu treburi, pe care ei să n-o supere.

231. <1437 - 1446>. Vlad Dracul, domnul Țării Românești, anunță pe brașoveni că le trimite o nouă solie, pe un supus al său, ale cărui cuvinte să le creadă.

232. <1437 - 1443>. Vlad Dracul, domnul Țării Românești, înștiințează pe brașoveni că va bate monedă și-i roagă să-i trimită materialele necesare realizării unei haraghii.

233. <1437 - 1443>. Antonie (cămăraș) scrie brașovenilor în legătură cu mutarea haraghiei lui Vlad Dracul de la Sighișoara la Brașov și opoziția sighișorenilor la aceasta.

234. <1437 - 1446>. Vlad Dracul, domnul Țării Românești, cere brașovenilor să facă dreptate unui supus al său, invinuit pe nedrept.

235. <1437>. Vlad Dracul, domnul Țării Românești, scrie brașovenilor să achite o datorie unui boier al său, amenințind cu represalii.

236. <1437>. Vlad Dracul, domnul Țării Românești, cere brașovenilor, din nou, să plătească datoria unui boier al său, altfel va aplica represalii.

237. <1437>. Stanciu vistierul cere brașovenilor să îngăduie fratelui său să ridice niște marfă pe care o are acolo.

238. <1437>. Vlad Dracul, domnul Țării Românești, cere brașovenilor să restituie unor boieri ai săi avutul luat de la ei de un supus al său, refugiat la Brașov.

239. <1437 - 1438>. Vlad Dracul, domnul Țării Românești, cere brașovenilor să-i restituie 200 000 de aspri, cu care fugise la Rîșnov un supus al său.

240. <1437>. Gheorghe Lascar (cămăraș) roagă pe brașoveni să silească pe un orășean să înapoieze niște marfă și bani, proprietatea voievodului Țării Românești.

241. <1437>. Gheorghe Lascar (cămăraș) roagă pe brașoveni să permită vânzarea cerii pe care o are la ei, pentru a-și putea cumpăra alte mărfuri.

242. <1437> ianuarie 20, Tirgoviște. Vlad Dracul, voievodul Țării Românești, întărește lui Roman satele Voivodeni, Săsciori-Loviștea, părți în Simbăta de Sus, scutindu-le de slujbe și dăjdii.

243. 1437 (6945) aprilie 8, Tirgoviște. Vlad Dracul, domnul Țării Românești, reinnoiește privilegiul comercial și vamaș al brașovenilor.

244. <1437 - 1446>. Vlad Dracul, domnul Țării Românești, poruncește boierilor olteni să lase în pace pe cei ce vin cu mărfuri din părțile ungurești.

245. 1437 (6945) aprilie 23, Vaslui. Ștefan, domn al Moldovei, reinnoiește negustorilor din Brașov și țara Birsei privilegiile comerciale pe care le aveau din timpul domniei lui Alexandru cel Bun.

246. 1437 (6945) aprilie 29, Dorohoi. Ilie, domn al Moldovei, reinnoiește negustorilor din Brașov privilegiile vamale din vremea lui Alexandru cel Bun.

247. 1437 iunie 8, Bistrița. Henric de Thamasz, comitele secuilor, făgăduiește ajutor brașovenilor împotriva turcilor și-i roagă să-i comunice știrile pe care le au cu privire la sosirea acestora.

248. 1437 iulie 18, Tirgoviște. Vlad Dracul, voievodul Țării Românești, întărește mai multora satul Mărgineni în țara Făgărașului, scutindu-l de dări și slujbe.

249. <1437> decembrie 29, Pojon. Ștefan logofăt scrie brașovenilor, în numele lui Petru Uroș, trimisul lor, că acesta a fost bine primit de împărat, care le este binevoitor.

250. <1438—1446>. Vlad Dracul, domnul Țării Românești, cere brașovenilor să nu mai adăpostască pe hoții de cai din Țara Românească.

251. 1438 februarie 14, Buda. Albert, regele Ungariei, înștiințează pe toți orașenii din Brașov și din țara Birsei că a scris lui Vlad, voievodul Țării Românești, să-i apere de năvălirile turcilor.

252. 1438 aprilie 26, Viena. Albert, regele Ungariei, interzice castelanilor cetății Bran să perceapă vămi abuzive de la negustorii români care vin cu mărfurile lor din Țara Românească la Brașov, deoarece altminteri negustorii brașoveni vor fi expuși aceluiași tratament în Țara Românească.

253. <Cca. 1438 aprilie 26>. Vlad Dracul, domnul Țării Românești, cere brașovenilor să facă să înceteze nedreptățile ce se fac supușilor săi la Bran.

254. <Cca. 1438 aprilie 26>. Vlad Dracul, domnul Țării Românești, cere brașovenilor să-i predea niște locuitori din Bran, care au ucis și jefuit pe un supus al său.

255. 1438 iunie 23, Buda. Albert, regele Ungariei, răsplătește pe Ladislau, banul de Mačva, printre altele, pentru serviciile aduse de înaintașii săi în timpul expedițiilor lui Ludovic și Sigismund, regii Ungariei, în Țara Românească.

256. 1439 ianuarie 29, Buda. Mențiunea lui Petermann de Cimpulung.

257. 1439 ianuarie 31, Buda. Albert, regele Ungariei, poruncește tuturor demnitarilor, nobililor, secuilor și sașilor din Transilvania și, mai ales, locuitorilor crașului și scaunului Sebeș să nu-i împiedice la întoarcere pe acei locuitori din Sebeș care au fost duși în robie de către turci în Țara Românească și în alte părți.

258. 1440. Vlad Dracul, voievodul Țării Românești, așează ca abate la minăstirea Cırța pe Mihail din Tîrgoviște.

259. 1440 august 9, Buda. Vladislav I, regele Ungariei, donează fraților Iancu și Ioan de Hunedoara posesiunile Șoimuș, Birsău, Nevoies, Buruene și Bosar, pentru serviciile aduse ca bani de Severin în luptele împotriva turcilor în Țara Românească.

260. <1441—1442>. Vlad Dracul, domnul Țării Românești, roagă pe brașoveni să ajute pe un supus al său să-și încaseze niște datorii.

261. <1441>. Vlad Dracul, voievodul Țării Românești, vestește pe brașoveni că le trimite în solie pe un credincios al său.

262. <1441>. Vlad Dracul, voievodul Țării Românești, scutește de dări pe boierul Teodor din Țara Făgărașului și pe cei doi frați ai săi.

263. <1441 după martie 7>. Vlad Dracul, domnul Țării Românești, se plinge lui Iancu de Hunedoara, voievodul Transilvaniei, de nedreptățile ce se fac supușilor săi la Bran.

264. <1441> aprilie 23, Tîrgoviște. Vlad Dracul, voievodul Țării Românești, întărește lui Stanciu Moenescu ocină la Voila, în țara Făgărașului, loc de moară, muntele Jneapănul și țigani, iar în Țara Românească părți din moșiile Cioruș, Mislea, Cocorăști și Moenești.

265. <1441—1442> iulie 3. Vlad Dracul, domnul Țării Românești, scrie brașovenilor în legătură cu comerțul de metale și de bani.

266. 1441 octombrie 16, în tabăra de lângă Unip. Nicolae de Ujlak și Iancu de Hunedoara, voievozii Transilvaniei, poruncesc magistratului din Brașov să nu-l stînjenească pe Vlad Dracul, voievodul Țării Românești, în dreptul de a bate monezi în mijlocul lor.

267. <1442> aprilie 23. Jupan Nan și logofătul Ștefan scriu brașovenilor că în vremea șederii lor la Sibiu n-a venit la Vlad Dracul nici o solie de la Brașov.

268. 1443 martie 2, Seghedin. Nicolae de Ujlak și Iancu de Hunedoara, voievozii Transilvaniei, confirmă vechile privilegii acordate negustorilor din Brașov și țara Birsei cu privire la negoțul lor cu Țara Românească.

269. 1443 aprilie 17, Buda. Vladislav, regele Ungariei, dăruiește lui Iancu de Hunedoara, voievodul Transilvaniei, mai multe moșii din comitatele Turda, Cluj și Alba de Jos, ca răsplătă a faptelor de vitejie săvîrșite în luptele cu turcii în Transilvania și Țara Românească.

270. 1444 februarie 22, Suceava. Ștefan, voievodul Moldovei, asigură pe brașoveni că permite din nou să se facă negoț în țara sa.

271. <1444> mai 29, Vaslui. Ștefan, voievodul Moldovei, înștiințează sfatul Brașovului de încheierea luptelor cu fratele său Petru și îi cheamă pe brașoveni să reia relațiile comerciale.

272. 1444 iunie 11, Buda. Vladislav, regele Ungariei, dăruiește lui Nicolae de Bizere, cu titlul de nouă danie, cîteva moșii în districtul Caransebeș, ca răsplătă pentru serviciile făcute în luptele cu turcii în Transilvania, Țara Românească, Bulgaria și Serbia.

273. 1444 iunie 12, Adrianopol. Tratatul de pace, încheiat pe zece ani, între Imperiul otoman și regatul Ungariei, în care era inclusă și Țara Românească.

274. 1444 iulie 3. Capitlul din Arad adeverește că Gheorghe Brancovici, despotul Serbiei, a dăruit lui Iancu de Hunedoara, voievodul Transilvaniei, cetatea Șiria și șapte districte românești în comitatele Zarand și Arad, ca răsplătă a faptelor de vitejie săvîrșite în luptele cu turcii în Transilvania, Țara Românească și Bulgaria.

275. 1444 august 7, Tîrgoviște. Vlad Dracul, voievodul Țării Românești, confirmă brașovenilor privilegiul comercial dat de tatăl său Mîrcea și confirmat de Iancu de Hunedoara.

276. 1444 <septembrie> 20, Orșova. Iancu de Hunedoara întărește mănăstirilor Vodița și Tismana privilegiile și daniile lor anterioare.

277. <1445 octombrie-decembrie>. Vlad Dracul, domnul Țării Românești, înștiințează pe brașoveni că a recucerit de la turci o cetate (Giurgiu), cerindu-le ajutor în arme și silitră.

278. 1446 iulie 3, Roma. Papa Eugeniu al IV-lea înștiințează pe toți credincioșii că în Moldova sînt mulți husiți, a căror erezie s-a răspîdit și în țările învecinate; ca urmare, îl numește pe Fabian de Bachia inchiizitor împotriva ereticilor din Moldova, Țara Românească și unele țări sud-dunărene.

279. 1446 octombrie 25, Ōsi. Mențiunea unor bani emiși în Țara Românească.

280. 1446 decembrie 21, Brașov. Mențiunea unei intervenții făcute din Transilvania în Țara Românească, în sprijinul lui Vlad Dracul.

281. 1447 ianuarie 29, Turda. Mențiunea expediției lui Iancu de Hunedoara în Țara Românească, în 1445.

282. 1447 iulie 13, Szécsény. Iancu de Hunedoara, guvernatorul Ungariei, cere sfatului din Brașov să pună o casă la dispoziția rudei sale, Ladislau Wolachus, din Țara Românească.

283. 1447 (6955) august 4, Bacău. Roman, domn al Moldovei, scrie negustorilor din Brașov că a obținut domnia și-i invită să facă negoț în țara sa.

284. 1447 octombrie 12, Timișoara. Mențiunea expediției antiotomane din 1445.

285. 1447 noiembrie 10, Sighișoara. Mențiunea expediției lui Iancu de Hunedoara în Țara Românească, în noiembrie 1447.

286. 1447 decembrie 4, Tîrgoviște. Iancu de Hunedoara, guvernatorul Ungariei, dăruiește lui Petru, fiul lui Stroia de Ponor, și rudelor sale, pentru slujbe credincioase, o parte din moșiile Ponor și Ohaba, cu drept nobiliar.

287. 1448 februarie 1, Bistrița. Iancu de Hunedoara, guvernatorul Ungariei, confirmă pe Ladislau de Băthor în stăpînirea unor moșii din comitatele Alba și Solnocul de mijloc, ca răsplată a slujbelor sale în diferite expediții, printre care și cea împotriva lui Vlad, voievodul Țării Românești.

288. 1448 februarie 20, Sebeș. Mențiunea negoțului de animale între Moldova și Transilvania.

289. 1448 martie 7, Timișoara. Iancu de Hunedoara, guvernatorul Ungariei, cere brașovenilor să se folosească în comerțul cu Țara Românească de banii aflați acum în circulație.

290. 1448 iulie 9, Oradea. Notarul public din Oradea transcrie privilegiul dat de Vlad Dracul, voievodul Țării Românești, călugărilor minoriți, la 8 februarie 1431.

291. 1448, august 7, Rupea. Iancu de Hunedoara, guvernatorul Ungariei, cere tuturor sașilor să-l primească cu toată cinstea pe Vladislav al II-lea, voievodul Țării Românești.

292. 1448 (6956) septembrie 11, Suceava. Petru, domnul Moldovei, confirmă negustorilor brașoveni privilegiile comerciale date de tatăl său Alexandru și de frații săi, voievozii Iliș și Ștefan.

293. 1448 octombrie 31, Tîrgoviște. Vladislav al II-lea, voievodul Țării Românești, înștiințează sfatul Brașovului de înfrîngerea suferită de Iancu de Hunedoara din partea sultanului Murad al II-lea și se scuză că de aceea nu poate veni în Transilvania.

294. 1449 februarie 24, Buda. Mențiunea expediției lui Iancu de Hunedoara în Țara Românească, în anul 1447.

295. 1449 mai 21, Semendria. Gheorghe Brancovici, despotul Serbiei, este împuternicit de palatinul Ungariei și de voievodul Transilvaniei să încheie pace pe șapte ani cu turcii, în anumite condiții, ce priveau și Țara Românească.

296. 1449 iulie 10, Pesta. Iancu de Hunedoara, guvernatorul Ungariei, cere sfatului din Brașov știri despre mișcările turcilor la Dunăre.

297. 1449 (6957), august 3, Vaslui. Alexandru, domn al Moldovei, reînnoiește privilegiul vamal dat de Alexandru cel Bun negustorilor brașoveni.

298. 1449 noiembrie 12, <Alba Iulia>. Mențiunea lui Caspar de Cimpulung, orășean din Sibiu.

299. 1449 decembrie 17, Pesta. Iancu de Hunedoara, guvernatorul Ungariei, înștiințează sfatul din Brașov că a primit o scrisoare de la Vladislav al II-lea, voievodul Țării Românești, și că va veni în curînd la Brașov pentru a încheia pace cu turcii.

300. 1450 (6958) februarie 11, Roman. Bogdan al II-lea, domnul Moldovei, scrie lui Iancu de Hunedoara, făgăduindu-i prietenie și alianță

301. <1450—1451>, înainte de martie 25, Iași. Bogdan, voievodul Moldovei roagă locuitorii Brașovului și țării Birsei să-i apere, în fața vicevoievodului Transilvaniei, Gheorghe Rykal, pe frații Dumitru de Lunga și Dominic, de invinuirea de furt la drumul mare.
302. 1450 (6958) iulie 5, Suceava. Bogdan al II-lea, domnul Moldovei. scrie lui Iancu de Hunedoara, făgăduindu-i prietenie și cerindu-i ocrotire.
303. 1451 iulie 22, Sibiu. Judele, juzii regali, jurații și bătrînii din Sibiu și cele șapte scaune transmit statului din Wiener-Neustadt mărturiile privind gradul de rudenie între frăii lui Petermann de Cimpulung și Sigismund Walach din Wiener-Neustadt.
304. 1451 iulie 22, Sibiu. Mențiunea lui Petermann și Iacob de Cimpulung, locuitori din Sibiu.
305. 1451 noiembrie 20, Adrianopol. Armistițiul între Ungaria și Imperiul otoman încheiat pe trei ani, ce cuprindea și prevederi referitoare la Țara Românească.
306. <Înainte de 1452 februarie 6>. Vladislav al II-lea, domnul Țării Românești, se plînge brașovenilor că Iancu de Hunedoara i-a luat Amlașul și Făgărașul.
307. <Înainte de 1452 februarie 6>. Vladislav al II-lea, domnul Țării Românești, cere brașovenilor să lase pe un supus al său să-și ridice armele comandate acolo și să nu-ia vamă.
308. 1452 februarie 6, Buda. Iancu de Hunedoara, guvernatorul Ungariei, înștiințează sfatul Brașovului de pacea încheiată cu turcii și le poruncește să nu-l mai sprijine pe Vlad, pretendentul la tronul Țării Românești.
309. 1452 martie 30, Szakállas. Iancu de Hunedoara, guvernatorul Ungariei, înștiințează sfatul Brașovului cu privire la îndepărtarea pretendentului Vlad din anturajul său și interzice extrădarea soțiilor unor fugari din Țara Românească.
310. 1452 iulie 18, Trenčen. Iancu de Hunedoara, guvernatorul Ungariei, interzice castelanilor din Bran să perceapă vămi nedrepte de la români și alți negustori care trec pe acolo.
311. 1452 (6960) august 12, Vaslui, Alexandru, domn al Moldovei, confirmă negustorilor brașoveni privilegiile vamale acordate de Alexandru cel Bun.
312. 1452 septembrie 24, Tîrgoviște. Vladislav al II-lea voievodul Țării Românești, cere sfatului din Brașov să-i predea pe dușmanii săi refugiați la Brașov, printre care pe Chernik, care i-a furat o mie de oi.
313. <Cca. 1452 septembrie 24>. Vladislav al II-lea, domnul Țării Românești, scrie brașovenilor în legătură cu niște oi luate de ei.
314. 1452 octombrie 24, Ösi. Mențiunea unor bani din Țara Românească.
315. <1452> decembrie 17. Vladislav al II-lea, domnul Țării Românești, scrie brașovenilor în legătură cu niște afaceri comerciale cu porci.
316. 1453 (6961) februarie 16, Suceava. Alexandru, voievodul Moldovei, scrie lui Iancu de Hunedoara, cerindu-i ocrotire.
317. 1453 martie 6, Viena. Ladislau al V-lea, regele Ungariei, în urma cererii lui Iancu de Hunedoara, fostul guvernator al Ungariei, roagă pe franciscanul Ioan de Capistrano să consimtă la planul de a înființa o mănăstire franciscană la Chilia.
318. 1453 aprilie 11, Tîrgoviște. Vladislav al II-lea, voievodul Țării Românești, roagă sfatul din Brașov să transporte în taină armele trimise de Iancu de Hunedoara la Chilia.
319. 1453 august 6. Mențiunea unor fugari bizantini în Țara Românească.
320. 1453 septembrie 24, Lipova. Iancu de Hunedoara, comite perpetuu de Bistrița, anunță sfatul din Sibiu că a făcut pace cu voievodul Țării Românești, și cere să se amine pricina lui Ioan de Cimpulung pînă la venirea sa.
321. După 1453 septembrie 24 <Sibiu>. Instrucțiuni pentru o solie a celor șapte scaune săsești în Țara Românească.
322. 1454 aprilie 30, Tîrnavia. Iancu de Hunedoara, comite de Bistrița, cere sfatului din Brașov să-i dea lui Stoica arme pentru apărarea Chilie și să le transporte pînă la Brăila.
323. 1454 mai 15, Sibiu. Oswald, judele orașului Sibiu, scrie sfatului din Viena despre mișcările turcilor, îndeosebi în Țara Românească, și despre planurile lor privind Sibiu.
324. <1454 iulie—1456 decembrie>. Banii de Tismana scriu sibienilor relativ la niște furturi de cai.
325. 1454 noiembrie 17, Brașov. Judele și jurații Brașovului îl roagă pe Vladislav al II-lea, voievodul Țării Românești, să elibereze un secu.
326. 1455 (6963) iunie 2, Suceava. Petru, domnul Moldovei, confirmă privilegiile vamale acordate de Alexandru cel Bun negustorilor brașoveni.
327. 1455 septembrie 14, Hunedoara. Iancu de Hunedoara, comite de Bistrița, îi scrie lui Ioan de Capistrano că regretă că nu s-au întîlnit la Seghedin, dar se grăbește să meargă la Brașov, de unde va trece fie în Moldova, fie în Țara Românească.

328. 1455 noiembrie 15, Braşov. Iancu de Hunedoara, comite de Bistriţa, în urma păcii încheiate cu Vladislav al II-lea, voievodul Ţării Româneşti, asigură negustorii care vin şi trec spre Ţara Românească de sprijinul şi apărarea sa.

329. 1455 decembrie 23, Bistriţa. Iancu de Hunedoara, comite de Bistriţa, cere sfatului din Braşov să cerceteze dacă Vladislav al II-lea, voievodul Ţării Româneşti, va respecta pacea încheiată.

330. 1456 aprilie 6, Buda. Ladislau, regele Ungariei, porunceşte saşilor să apere graniţele Ţării şi posesiunile lui Iancu de Hunedoara de atacurile lui Vladislav al II-lea, voievodul Ţării Româneşti.

331 < 1456 mai – 1459 >. Vlad Ţepeş, domnul Ţării Româneşti, înştiinţează pe braşoveni că le-a trimis în dar nişte vite.

332. < 1456 mai – 1459 >. Vlad Ţepeş, domnul Ţării Româneşti, înştiinţează pe braşoveni că le trimite în solie pe un credincios al său.

333. < 1456 mai – 1459 >. Vlad Ţepeş, domnul Ţării Româneşti, cere braşovenilor să alunge dintre ei pe nişte boieri, vrăjmaşi ai săi.

334. < 1456 mai – 1459 >. Vlad Ţepeş, domnul Ţării Româneşti, cere braşovenilor să facă dreptate unui supus al său.

335. < 1456 mai – 1461 >. Vlad Ţepeş, domnul Ţării Româneşti, porunceşte unui vameş de la Rucăr să spună braşovenilor că vestea despre venirea turcilor e falsă.

336. 1456 iulie 3, Cuvin. Iancu de Hunedoara, comite de Bistriţa, cere saşilor din cele şapte scaune să se alăture oastei sale şi îi înştiinţează că l-a însărcinat pe Vlad, voievodul Ţării Româneşti, să le apere ținuturile.

337. 1456 august 12, Suceava. Petru Aron, voievodul Moldovei, anunţă sfatul din Braşov că locuitorii oraşului pot face din nou negoţ în Moldova.

338. 1456 septembrie 6, Tîrgovişte. Vlad Ţepeş, voievodul Ţării Româneşti, întăreşte o înţelegere făcută cu reprezentanţii Braşovului şi ai Ţării Bîrsei, prin care i se asigură adăpost în caz de primejdie.

339. 1456 septembrie 10, Tîrgovişte. Vlad Ţepeş, voievodul Ţării Româneşti, cere braşovenilor ajutor armat pentru a-i opri pe turci.

340. < 1456 – 1461 > decembrie 8. Vlad Ţepeş, domnul Ţării Româneşti, cere braşovenilor să îngăduie unui supus al său să ridice nişte oţel cumpărat de la ei.

341. 1456 decembrie 17 Kecske mét. Ladislau de Hunedoara, comite de Bistriţa, cere magistratului din Braşov să-l sprijine pe pretendentul Dan împotriva „necredinciosului” voievod Vlad Ţepeş.

ADDENDA

A. 1437 (6945) ianuarie 24, Tîrgovişte. Vlad Dracul, domnul Ţării Româneşti, reînnoieşte privilegiul comercial şi vamal al braşovenilor.

RÉSUMÉS DES DOCUMENTS

1. <Avant le 7 mai> 1222. André II, roi de Hongrie, confirme aux Chevaliers de l'Ordre Teutonique le pays de Birsá et leur confère plusieurs privilèges. Y sont mentionnées les limites de la «terra Brodnicorum».

2. 19 décembre 1222, Lateran. Le pape Honorius III confirme aux Chevaliers de l'Ordre Teutonique le pays de Birsá et les privilèges conférés à ceux-ci par André II, roi de Hongrie. Y sont mentionnées les limites de la «terra Brodnicorum».

3. 12 décembre 1223, Lateran. Le pape Honorius III ordonne à l'évêque de Transylvanie de ne plus soumettre le pays de Birsá à sa juridiction. On y précise que l'Ordre Teutonique a commencé à s'étendre aussi au-delà des Carpates.

4. 30 avril 1224, Lateran. Le pape Honorius III écrit aux Chevaliers de l'Ordre Teutonique qu'il prend sous sa protection le pays de Birsá et «celui d'au-delà des Carpates». On y établit les obligations des habitants envers l'Eglise catholique.

5. 12 juin 1225, Tivoli. Le pape Honorius III conseille André II, roi de Hongrie, de restituer aux Chevaliers de l'Ordre Teutonique le pays de Birsá et la cité construite par ceux-ci au-delà des Carpates.

6. 31 juillet 1227, Anagni. Le pape Grégoire IX nomme l'archevêque de Gran en tant que légat apostolique en Coumanie et en la «terra Brodnicorum», en lui fixant ses attributions.

7. 26 avril 1231, Lateran. Le pape Grégoire IX conseille Béla, fils d'André II, roi de Hongrie, de restituer aux Chevaliers de l'Ordre Teutonique le pays de Birsá et «la partie de la Coumanie se trouvant au-delà des Carpates».

8. 31 août 1232, Anagni. Le pape Grégoire IX charge Jacob, le légat papal en Hongrie, de conseiller André II, roi de Hongrie, de restituer aux Chevaliers de l'Ordre Teutonique le pays de Birsá et «la partie de la Coumanie se trouvant au-delà des Carpates».

9. 14 novembre 1234, Pérouse. Le pape Grégoire IX conseille Béla, fils et co-régent d'André II, roi de Hongrie, de ramener les Roumains sous l'obédience de l'évêque catholique de Coumanie.

10. 2 juin 1247 (Alba Royale). Béla II, roi de Hongrie, fait don aux Hospitaliers de Saint-Jean du pays de Severin avec les knézats de Ioan et de Farcas, ainsi que de toute la Coumanie, à l'exception des voïévodats roumains de Litovoi et de Seneslau, dont il leur accorde la moitié des revenus royaux.

11. 23 juin 1250, Győr. Mention du combat livré par l'armée transylvaine envoyée au secours d'Asen Borilá, le tsar bulgare, avec «trois commandants de Coumanie».

12. 7 octobre 1278, Viterbo. Le pape Nicolas III ordonne à Philippe, évêque de Fermo, légat papal de Hongrie, d'examiner la situation des revenus de l'évêché de Milcovia, détruite par les Tatars.

13. 8 janvier 1285. Ladislas IV, roi de Hongrie, fait don de plusieurs domaines au *magister* Georges pour services rendus, en outre, dans les combats contre les Coumans, les Bulgares et le voïévode Litovoi.

14. 6 octobre 1288. Le *magister* Georges fait don d'une partie du domaine de Delne au comes Pierre, pour services rendus dans les combats livrés par le roi Ladislas IV contre les Coumans et le voïévode Litovoi.

15. 26 juillet 1324. Charles Robert, roi de Hongrie, restitue au *magister* Martin un domaine, pour fidélité à son service. On y rappelle les ambassades du *magister* Martin en Valachie.

16. 18 juin 1325, Visegrád. Le préposé de Tytel atteste une protestation contre Etienne, fils de Parabuh, qui a prononcé des paroles vexatoires à l'adresse de Charles Robert, roi de Hongrie, dans le conflit de celui-ci avec Basarab, voïévode de Valachie.

17. 1er février 1327, Avignon. Le pape Jean XXII place les Dominicains envoyés pour combattre les hérétiques sous la protection de Basarab, prince de Valachie.

18. 27 mars 1329. Mention du conflit entre Charles Robert, roi de Hongrie, et Basarab, voïévode de Valachie, pour la possession de Severin.

19. 16 mars 1331 (Alba Iulia). Le chapitre d'Alba Iulia confirme que Nicolas et Martin, fils de Blawch, ont perdu pendant l'expédition en Valachie le privilège concernant les domaines de Lupu, Curciu et Soala, dont leur avait fait don le roi Charles Robert.

20. 10 juillet 1331, Visegrád. Charles Robert, roi de Hongrie, tout en confirmant les anciens privilèges aux *hospites* de Cluj, mentionne les pertes subies par les habitants de la ville pendant son expédition en Valachie.

21. 5 août 1331, Avignon. Le pape Jean XXII félicite Charles Robert, roi de Hongrie, de la victoire remportée sur les Tatars, compatissant en même temps à la défaite qu'il avait subie à Posada.

22. 4 octobre 1332, Avignon. Le pape Jean XXII ordonne à l'archevêque de Gran de nommer le moine Vitus de Monteferreo évêque de l'Eglise de Milcovia, dont les biens ont été envahis par les seigneurs de l'endroit.

23. 2 novembre 1332. Charles Robert, roi de Hongrie, confirme au comes Nicolas un domaine. On y mentionne le combat entre Charles Robert et Basarab, voïévode de Valachie, au cours duquel le vice-chancelier André a perdu le sceau moyen.

24. 22 novembre 1332. Mention concernant la lutte de Posada entre Charles Robert, roi de Hongrie, et Basarab, voïévode de Valachie.

25. 22 novembre 1332. Charles Robert, roi de Hongrie, confirme à Laurence, comes de Zarand et à son frère un domaine. On y mentionne le combat de 1330 entre le roi Charles Robert et Basarab, fils de Tihomir, voïévode de Valachie.

26. 2 janvier 1333, Visegrád. Charles Robert, roi de Hongrie, affranchit Marc, Thomas, Fagach et Jean de la situation de *iobagiones* de la cité de Fagach, les récompensant des services rendus par leurs parents dans l'expédition contre Basarab, voïévode de Valachie.

27. 19 septembre 1333, Visegrád. Elisabeth, reine de Hongrie, enjoint au comes de Szepes et Ujvár de remettre la veuve de Dema en possession du domaine de Bolug, usqu'à ce qu'il soit certifié que son fils vit ou qu'il est mort en Valachie.

28. 2 juin 1334. Charles Robert, roi de Hongrie, confirme à Nicolas et à Jean le droit d'encaisser les droits de douane près leur cité de Segvar et leur village de Bylge, pour services rendus par leur père dans le combat avec Basarab, voïévode de Valachie.

29. 19 mai 1335. Mention de l'expédition en Valachie de Charles Robert, roi de Hongrie.

30. (Après le 11 novembre) 1336. Mention de l'expédition en Valachie de Charles Robert, roi de Hongrie.

31. 27 août (1344–1350), Severin. Le *magister* Nicolas, protonotaire d'Etienne Lackfi, voïévode de Transylvanie, au service du roi à Severin, prie son beau-père Etienne et son frère Ladislas de prendre soin de ses biens et de ceux de Grégoire.

32. 17 octobre 1345, Avignon. Le pape Clément VI informe le roi de Hongrie, Louis Ier, que plusieurs Roumains de Transylvanie, de Valachie et de Sirmium ont passé au catholicisme.

33. 9 avril 1346, Visegrád. Louis Ier, roi de Hongrie, confirme à Micu Românu et à ses frères le privilège du roi Charles Robert, du 22 septembre 1326. On y mentionne la perte du sceau moyen dans l'expédition de 1330 en Valachie.

34. 29 mars 1347, Avignon. Le pape Clément VI ordonne à l'archevêque de Kolocsa de sacrer Thomas de Mintiu évêque de Milcov.

35. 30 juin 1347. Mention de l'expédition du roi Charles Robert en Valachie.

36. 30 mars 1301 (Alba Iulia). Le chapitre d'Alba Iulia confirme que les nobles Ladislas et Michel, fils de Jean, ont protesté contre le *magister* Lach, comes des Sicules, qui a empiété sur une partie de leur domaine de Petrisat, pendant l'expédition du roi Charles Robert en Valachie.

37. 24 avril 1351, Buda. Louis Ier, roi de Hongrie, fait don de plusieurs domaines au *magister* Kulus, pour fidélité à son service et surtout pour services rendus à son père, le roi Charles Robert, dans l'expédition contre Basarab, voïévode de Valachie.

38. 18 février 1355. Louis Ier, roi de Hongrie, confirme à Démètre, évêque d'Oradea, le privilège du roi Charles Robert, du 14 octobre 1326, concernant la donation du domaine de Zuhna. On y mentionne les ambassades de l'évêque Démètre chez Basarab, voïévode de Valachie, ors des négociations de paix.

39. 28 juin 1358, Buda Veche. Louis Ier, roi de Hongrie, accorde aux habitants de Braşov le droit de libre passage pour leur négoce en Valachie, sur le territoire délimité par les rivières de Prahova et de Buzău.

40. 29 août 1359. Louis Ier, roi de Hongrie, fait don des domaines de Recaş et de Chizătău aux fils de Ladislas, boyards réfugiés de Valachie, pour fidélité à son service.

41. 20 mars 1360. Louis Ier, roi de Hongrie fait don de plusieurs villages roumains à Dragoş, fils de Gyula de Maramureş, pour avoir servi le roi, surtout en Moldavie.

42. 5 janvier 1365, Visegrád. Louis Ier, roi de Hongrie, enjoint à ses dignitaires du comitat d'Ung d'appeler tous les soldats du comitat à l'expédition contre Vladislav, voïévode de Valachie.
43. 2 février 1365. Louis Ier, roi de Hongrie, fait don du domaine de Cuhea au voïévode Balc de Maramureș et à ses frères, pour avoir fidèlement servi la royauté en Moldavie.
44. 10 octobre 1366, Orșova. Louis Ier, roi de Hongrie, enjoint à Pierre d'Oarda, vice-voïévode de Transylvanie, de délimiter les domaines d'Aciliu, Tilișca, Săcel et Orlat, du côté des terres se trouvant en possession de Vladislav, voïévode de Valachie.
45. 24 novembre 1366 (Alba Iulia). Le chapitre d'Alba Julia fait savoir à Louis Ier, roi de Hongrie, qu'il a envoyé son témoin pour la délimitation des domaines d'Orlat et de Săcel du côté des contrées se trouvant sous l'autorité de Vladislav, voïévode de Valachie.
46. 20 janvier 1368. Vladislav, voïévode de Valachie, établit les taxes de douane que les marchands de la ville et du district de Brașov auront à payer dans son pays.
47. 26 mars (1368), Zantou. Louis Ier, roi de Hongrie, informe Benedict « ban » de Bulgarie, sur l'envoi du *magister* Nicolas en ambassade chez Vladislav, voïévode de Valachie.
48. 26 mars (1368), Zantou. Ladislav, palatin de Hongrie, écrit à Benedict, « ban » de Bulgarie, de se conseiller avec le *magister* Nicolas, ambassadeur du roi Louis chez Vladislav, voïévode de Valachie.
49. 22 juin 1368, Visegrád. Louis Ier, roi de Hongrie, exempte des taxes de douane les marchands du « prince des Tatars, Démètre », les marchands de Brașov devant bénéficier du même régime dans le pays de ce dernier.
50. 17 juillet (1368), Liget. Louis Ier, roi de Hongrie, informe Benedict, « ban » de Bulgarie, que Vladislav, voïévode de Valachie, enverra des provisions à Vidin.
51. 14 septembre 1368 (Cenad). Le chapitre de Cenad atteste l'ajournement de la délimitation du domaine de Keer, à cause de l'expédition du roi Louis contre Vladislav, voïévode de Valachie.
52. 16 septembre 1368 (Cluj-Mănăștur). Le couvent de Cluj-Mănăștur confirme que Nicolas, fils de Jean, fils de Gyula de Giula a mis en gage ses parts des domaines de Giula et Deușu pour 80 florins, en vue de pouvoir se joindre à l'armée royale levée contre Vladislav, voïévode de Valachie.
53. 17 octobre (1368), Vidin. Pierre Himfi, « ban » de Bulgarie prie son frère Benedict, capitaine de Vidin et de Bulgarie, d'intervenir afin que Vladislav, voïévode de Valachie, lui envoie au secours trois ou quatre bandières.
54. 29 août 1369, Dömös. Louis Ier, roi de Hongrie, annonce Pierre, « ban » de Bulgarie qu'il a relâché le tsar de Vidin, le voïévode de Valachie, Vladislav s'en étant porté garant.
55. (Septembre environ 1369, Caransebeș). La communauté des knèzes et d'autres Roumains du district de Sebeș prie le « ban » Benedict de les exempter de la contribution de 300 florins dont ils ne peuvent s'acquitter. On y mentionne l'expédition de Louis Ier, roi de Hongrie, contre la Valachie.
56. 25 novembre 1369, Argeș. Vladislav, voïévode de Valachie, enjoint au clergé catholique de son pays d'accueillir avec honneur l'évêque catholique, venu en qualité de suffragant de Démètre, évêque de Transylvanie.
57. 19 janvier 1370, Visegrád. Mention du renvoi dans leurs foyers des soldats de Louis Ier, roi de Hongrie, appelés aux armes pour combattre Vladislav, voïévode de Valachie.
58. (1371—1372). La liste des ouvriers envoyés pour bâtir la forteresse d'Orșova.
59. 8 mai 1372. Mention d'un acte émanant de Vladislav, voïévode de Valachie, pour le mont de Nemaia.
60. 15 juillet 1372, Argeș. Vladislav, voïévode de Valachie, fait don au *magister* Ladislav de Dopca du bourg de Șercaia et des villages de Veneția, Cuciuata, Hoghiz et Dopca.
61. 16 mars 1373, Visegrád. Louis, Ier roi de Hongrie, enjoint à l'épouse du comes de Timiș d'arrêter à Orșova le transport du sel provenant de Valachie.
62. 15 avril 1374, Visegrád. Mention concernant l'expédition de Louis Ier, roi de Hongrie, contre le voïévode de Valachie, Vladislav.
63. 6 juillet (1374), Zvolen. Louis Ier, roi de Hongrie, écrit à Benedict, comes de Timiș sur l'arrivée d'un groupe de boyards réfugiés de Valachie.
64. 19 juin 1376, Visegrád. Louis Ier, roi de Hongrie, fait don aux fils de Voicu du domaine de Bolvașnița, district de Mehadia, devenu possession du roi pour cause d'infidélité de Ladislav, fils de Lehach, qui s'est enfui en Valachie.
65. 1377. Louis Ier, roi de Hongrie, anoblit Nicolas, fils de Blasiu, pour fidélité à son service dans le pays de Basarab et dans la guerre avec les Lituanais.
66. 30 octobre 1377, Zvolen. Louis Ier, roi de Hongrie, fait don au *magister* Benedict d'un domaine, pour services rendus par celui-ci et par son frère Pierre, qui a péri au cours de l'expédition en Valachie.

67. 19 novembre 1377, Zvolen. Louis Ier, roi de Hongrie, tout en confirmant aux habitants de Braşov la possession de plusieurs villages, exprime l'intention d'amener la Valachie sous son autorité.

68. 1er mars 1382, Cimpulung. L'évêque de Severin et de Valachie, Grégoire fait élever Jean, fils de Valentin de la Vallée du Criş au rang de sous-diacre.

69. 14 mars 1382, Pyspuky. Louis Ier, roi de Hongrie, interdit aux marchands étrangers le transit des marchandises entre Sibiu et la Valachie.

70. 13 janvier 1383, Cristian. Le maire et la communauté de la ville et du « siège » de Sibiu confirment la convention qu'ils ont conclue avec les Roumains insurgés des alentours. On y mentionne la mort d'un Roumain de Valachie et la « gloaba » (amende) de la conciliation due pour meurtre d'hommes ou de femmes de la Valachie.

71. 3 mars 1384, Mitroviţa. Elisabeth, reine de Hongrie, interdit l'activité commerciale des marchands étrangers sur le territoire de Sibiu et le transit des marchandises vers la Valachie.

72. 5 juin 1387, Buda. Sigismond, roi de Hongrie, confirme l'acte de la reine mère Elisabeth, du 3 mars 1384, portant sur le commerce des marchands étrangers sur le territoire de Sibiu et en Valachie.

73. <1390—1400>. Mircea l'Ancien, voïevode de Valachie, confirme à Ion et autres la possession du village de Branîştea Urâşiei, hoirie à Vadul Şercaiei et d'une bergerie sur le mont de Lereşti, exempts de contributions et corvées.

74. 17 janvier 1390, Timişoara. Sigismond, roi de Hongrie, enjoint aux habitants de Braşov d'empêcher les négociants étrangers de transiter sur le territoire de Transylvanie les marchandises destinées à la Valachie, en dépit du privilège accordé aux habitants de Sibiu.

75. 20 janvier 1390, Lublin. Mircea l'Ancien, voïevode de Valachie, conclut un traité d'alliance avec Ladislas, roi de Pologne, contre Sigismond, roi de Hongrie.

76. 16 mars 1390, Buda. Sigismond, roi de Hongrie, confirme en tant que nouvelle donation à Pierre, fils de Dees, le knèze de Temesel, les domaines de Crivina et Patak. On y mentionne l'incursion de Dan Ier, voïevode de Valachie, dans le district de Mehadia.

77. 4 novembre 1390, Visegrád. Mention concernant l'armée royale qui devait partir pour la Moldavie.

78. 6 juillet 1391, Lwow. Mircea l'Ancien, voïevode de Valachie, confirme le traité d'alliance et d'assistance conclu avec Ladislas, roi de Pologne, contre Sigismond, roi de Hongrie, et d'autres ennemis.

79. 27 décembre 1391, Argeş. Mircea l'Ancien, voïevode de Valachie, fait don à l'hégoumène Stanciul et à son frère Călin des terres à Scorei qu'il exempte de toutes contributions.

80. 26 mai 1394, Buda. Sigismond, roi de Hongrie, ordonne au *magister* Georges de Beclean que lors de son ambassade chez Mircea, voïevode de Valachie, il lui transmette ce que lui fera savoir Frank, voïevode de Transylvanie.

81. 30 janvier 1395, en Moldavie, près du village de Piatra lui Crăciun. Mention concernant l'expédition en Moldavie de Sigismond, roi de Hongrie.

82. 3 février 1395, devant Cetatea Neamţului. Sigismond, roi de Hongrie, absout de la peine capitale le *magister* Jean, fils de Nicolas de Binţinţi, parce qu'il a participé à l'expédition de Moldavie.

83. 9 février 1395, Visegrád. Mention concernant l'expédition en Moldavie de Sigismond, roi de Hongrie.

84. 12 février 1395, Braşov. Mention concernant l'expédition en Moldavie de Sigismond, roi de Hongrie.

85. 14 février 1395, Braşov. Sigismond, roi de Hongrie, fait don aux nobles de Ciacova, participants à l'expédition contre Ştefan, voïevode de Moldavie, de la forteresse d'Adrian et du bourg de Sălard, recevant en échange les domaines de Ciacova et de Cebza et les forteresses de Ciacova et de Kuesd.

86. 18 février 1395. Sigismond, roi de Hongrie, confère aux marchands de Braşov plusieurs privilèges concernant le transport des marchandises, pour avoir servi la royauté en diverses circonstances et surtout pendant l'expédition contre Ştefan, voïevode de Moldavie.

87. 7 mars 1395, Braşov. Mircea l'Ancien, voïevode de Valachie, conclut avec Sigismond, roi de Hongrie, un traité d'alliance.

88. 7 mars 1395, Braşov. Sigismond, roi de Hongrie, confirme à la ville de Braşov le privilège conféré par le roi Louis Ier, le 28 juin 1358, quant à la liberté du commerce en Valachie.

89. 7 mars 1395, Braşov. Sigismond, roi de Hongrie, confirme aux citadins et aux *hospites* de Braşov le privilège conféré par le roi Louis Ier, le 19 novembre 1377, concernant la soumission de plusieurs villages à la ville de Braşov de même que la liberté du commerce en Valachie.

90. 7 mars 1395, Braşov. Sigismond, roi de Hongrie, exempte Jean, fils de Jacob de Bod et Pierre et Ladislas, fils de Nicolas, de toute contribution, pour hauts faits dans l'expédition contre Ştefan, voïévode de Moldavie.
91. 11 mars 1395, Codlea. Sigismond, roi de Hongrie, enjoint à Etienne, comes des Sicules, d'interdire que l'on perçoive aux négociants des contrées de la Transylvanie, notamment à ceux de Sibiu et Braşov, la « tricesima » pour les marchandises qu'ils apportent de Valachie.
92. 11 mars 1395, Codlea. Sigismond, roi de Hongrie, fait don à Etienne de Kanizsa, comes des Sicules, de tous les domaines de Jean d'Ormánhida, pour services rendus dans l'expédition en Moldavie.
93. 6 avril 1395, Petermonostura. Sigismond, roi de Hongrie, enjoint à Grégoire de Beclean, chevalier de la Cour royale, de partir en expédition avec l'armée royale qui s'en allait combattre les Turcs en Valachie et de veiller à la juste distribution des soldes.
94. 6 juillet 1395, près Cimpulung. Du camp militaire de Cimpulung, Sigismond, roi de Hongrie, enjoint aux habitants de Cristian, obédience et soumission à Jean, ancien maire de Sibiu.
95. 25 août 1395, près Severin. Du camp militaire de Severin, Sigismond, roi de Hongrie, enjoint au couvent de Cluj-Mánăştur, de mettre plusieurs nobles en possession de onze domaines du comitat de Dăbica.
96. 7 janvier 1396, Braşov. Mention concernant l'expédition en Moldavie de Sigismond, roi de Hongrie.
97. 21 mars <1396> ou 10 avril <1397>, Gilău. Maternus, évêque de Transylvanie, demande au conseil de la ville de Sibiu de désigner quelqu'un qui connaisse le roumain pour accompagner le messager du roi Sigismond chez le voïévode Vlad.
98. 23 mars 1397, Braşov. Mention concernant l'expédition en Moldavie de Sigismond, roi de Hongrie.
99. 6 juin 1397, Gran. Sigismond, roi de Hongrie, en énumérant les hauts faits de Nicolas et Jean de Gara, rappelle qu'en revenant du Petit Nicopolis il a eu un combat à Posada avec « la multitude des Roumains ».
100. 8 décembre 1397, Timişoara. Mention concernant les expéditions de 1395 en Moldavie et en Valachie, de Sigismond, roi de Hongrie.
101. 8 décembre 1397 <Timişoara>. Sigismond, roi de Hongrie, confirme à Ştibor, voïévode de Transylvanie, toutes les donations, pour son service armé en Bulgarie et en Valachie.
102. 22 mai 1398, Dej. Les juges de la noblesse du comitat du Solnocul Interior confirment que Jacob, dit aussi Toth, n'est que le mandataire de Ioan, fils de Costea, homme au service de Ştefan, voïévode de Moldavie, ce pourquoi il ne saurait représenter le voïévode.
103. <1399—1406>. Mention concernant un acte émis par Mircea l'Ancien, voïévode de Valachie, par lequel on confirme à Costea les terres de Viştea de Jos, Viştea de Sus, la moitié de Arpaşul de Jos, ainsi que plusieurs familles de tsiganes.
104. 23 janvier 1399. Mention concernant la possession par le voïévode Mircea l'Ancien du domaine de la forteresse de Bologa, dénommée aussi la forteresse de Huedin.
105. 21 mars 1399. Sigismond, roi de Hongrie, ordonne au comes Jean de Pásztó de se tenir prêt à venir en aide à Mircea l'Ancien.
106. 20 juillet 1400 (6908), Argeş. Le voïévode de Valachie, Mircea l'Ancien fait don à Micul et à Stoia, pour fidélité à son service, de la moitié du village de Mindra, dans le pays de Făgăraş.
107. 17 février 1401. Mention concernant les expéditions en Moldavie et en Valachie de Sigismond, roi de Hongrie.
108. 4 avril 1404, Pojon. Mention concernant l'expédition en Valachie de Sigismond, roi de Hongrie.
109. 16 avril 1404, Pojon. Sigismond, roi de Hongrie, en écrivant à Filip, duc de Bourgogne, sur la situation générale du royaume, lui fait connaître que les voïévodes de Valachie et de Moldavie font partie de l'alliance constituée contre les Turcs.
110. 1er novembre 1404, Suceava. Ulrich Pergawer et Jurj, trésorier du voïévode de Moldavie, écrivent à Fabien, maire de Bistriţa au sujet de quelques débiteurs.
111. 7 décembre 1406, Levoča. Sigismond, roi de Hongrie, attribue à titre de nouvelle donation les domaines d'Apşa de Sus, d'Apşa de Mijloc et le tiers du domaine d'Apşa de Jos à Jean, Vanna et Vancea, car les privilèges antérieurs ont brûlé lors de l'invasion des Moldaves.
112. 12 juillet 1408. Mention concernant l'expédition de 1395 en Valachie de Sigismond, roi de Hongrie.
113. 8 mai 1410, Sintimbru. Ladislas de Nădab, vice-voïévode de Transylvanie, ajourne le jugement d'un procès à cause de l'expédition entreprise contre les Roumains.
114. 25 novembre 1410, Bachia. Sigismond, roi de Hongrie, confirme à Ioan de Dăbica le domaine d'Inakhaza pour avoir pris part aux combats contre les Turcs en Valachie et à la croisade de Nicopolis.

115. 17 mai 1411, Giurgiu. Mircea l'Ancien, voievode de Valachie, confirme le traité d'alliance conclu avec Ladislas, roi de Pologne.

116. 23 mars 1412, Cașovia. Sigismond, roi de Hongrie, enjoint aux habitants de Brașov de respecter les privilèges accordés aux marchands de Sibiu en ce qui concerne le commerce des marchands étrangers avec la Valachie.

117. 21 juillet 1412, Bistrița. Știbor, voievode de Transylvanie, confirme les témoignages prêtés par le district de Bistrița et autres en ce qui concerne les taxes de douane payées depuis des temps reculés à Rodna pour le commerce avec la Moldavie.

118. 7 septembre 1412, Brașov. Știbor, voievode de Transylvanie, confirme les stipulations fixées par les habitants de Brașov en ce qui concerne les taxes de douane perçues aux marchands qui se rendent en Valachie.

119. 18 septembre 1412, Sibiu. Știbor, voievode de Transylvanie, ordonne à Michel de Nadeș, comes des Sicules, et à ses douaniers de ne plus percevoir aux Moldaves des taxes de douane à Brașov et de les dédommager des pertes qu'ils ont subies.

120. 6 août 1413, Cîmpulung. Mircea l'Ancien, voievode de Valachie, renouvelle le privilège de commerce accordé par ses devanciers aux habitants de Brașov.

121. 25 août 1413, Cîmpulung. Mircea l'Ancien, voievode de Valachie, accorde aux habitants de Brașov un privilège concernant leur commerce dans et par la Valachie.

122. <1418–1420> Mihail, voievode de Valachie, ordonne aux douaniers de Cetatea Dimboviței, de Rucăr et de Bran de bien se conduire envers les habitants de Brașov pour qu'ils n'aient plus à se plaindre à lui ou même au roi de Hongrie.

123. <1418–1420> Mihail, voievode de Valachie, écrit aux habitants de Brașov sur la manière de paiement des dettes contractées par ses sujets à Brașov.

124. 29 mai 1418, Curtea de Argeș. Mihail, voievode de Valachie, renouvelle aux habitants de Cislădie le droit de faire pâtre leurs moutons sur les montagnes de son pays.

125. 14 juillet 1418, Hagenau. Sigismond, roi de Hongrie, accorde aux mines de Vodița le droit de libre passage sur le territoire de son pays, ordonnant à ses sujets de ne les importuner en rien et même de leur venir en aide.

126. 5 juin 1419, Cașovia. Sigismond, roi de Hongrie, enjoint aux Sicules des « sièges » de Sepsi et Kezdi de ne pas empêcher les habitants du pays de Bîrsa d'y transiter leurs marchandises destinées à la Moldavie.

127. 7 juin 1419, Cașovia. Sigismond, roi de Hongrie, ordonne à Michel de Nadeș, comes des Sicules, d'interdire la perception de toute taxe de douane aux habitants de Brașov, de Cristian et de Codlea. On y mentionne la violation des libertés de ceux-ci par les châtelains de la forteresse de Bran, installés par Mircea et Mihail, voievodes de Valachie.

128. 29 septembre <1419>, Oradea Mare. Sigismond, roi de Hongrie, promet au peuple de Valachie qu'il aura le droit de conserver sa religion et ses anciennes institutions.

129. 28 octobre <1419>, Vodița. Sigismond, roi de Hongrie, ordonne à ses dignitaires, de ne pas importuner les moines des monastères de Vodița et de Tismana. Il leur confirme le droit de conserver leur religion et leurs anciennes institutions.

130. 12 novembre 1419, Severin. Sigismond, roi de Hongrie, confirme à Tatul, fils de Mihail d'Ilhocz, son acte émis le 27 juin 1410.

131. 8 mars 1420, Sîntimbru. Lorand Lepeș, vice-voievode de Transylvanie, écrit au convent de Cluj-Mănăstur d'examiner la plainte de Benedict et Etienne de Ghidfalău contre les serviteurs de Ladislas d'Angheluș qui, entre autres, ont pris à l'un de leurs serfs 40 ducats en monnaie de Valachie.

132. 25 juillet 1420, Jdioara. Sigismond de Losoncz, châtelain des forteresses de Severin, Orșova, Mehădia, Sebeș et Jdioara, fait don à Bogdan, fils de Nicolae, fils de Măgoia, des knézats des domaines de Magoyafalva, Răchita et Stremptura du district de Comiat, pour services rendus dans le combat contre les Turcs, sous les murailles de la forteresse de Severin.

133. 17 mai 1421 (6929). Radu Praznaglava, voievode de Valachie, conclut un traité de paix et d'alliance avec la ville de Brașov et le pays de Bîrsa.

134. 21 novembre 1421 (6930), Tîrgoviște. Radu Praznaglava, voievode de Valachie, renouvelle le privilège commercial des habitants de Brașov.

135. <Après le 21 novembre 1421–septembre 1422>. Radu Praznaglava, voievode de Valachie, confirme aux habitants de Brașov, de Rîșnov et du pays de Bîrsa ses privilèges commerciaux qu'ils possédaient.

136. 23 octobre 1422 (6931), Tîrgoviște. Dan II, voievode de Valachie, confirme aux habitants de Brașov les privilèges commerciaux antérieurs.

137. <Après le 23 octobre 1422>. Dan II, voievode de Valachie, confirme les privilèges commerciaux des habitants de Brașov, et il indique aux douaniers de Dimbovița et de Rucăr les taxes douanières à percevoir.

138. <Après le 23 octobre 1422>. Dan II, voievode de Valachie, confirme aux habitants de Brașov leurs privilèges commerciaux et il indique aux douaniers de Prahova les taxes douanières à percevoir.

139. 1er juillet 1423, <Cluj - Mănăştur>. Préparatifs effectués en Transylvanie pour la campagne de Valachie contre les Turcs.

140. 10 juillet 1424, Buda. Sigismond, roi de Hongrie, fait don du domaine de Hopirta, comitat d'Alba, à Ladislas, dit aussi Farro, et à ses parents, pour services rendus dans les combats contre les Turcs en Valachie et en Transylvanie.

141. 10 novembre 1424, Tirgovişte. Dan II, voïévode de Valachie, accorde aux habitants de Braşov des privilèges commerciaux et établit les taxes douanières qu'ils auront à payer.

142. 10 novembre <1424>, Tirgovişte. Dan II, voïévode de Valachie, accorde aux habitants de Braşov un nouveau tarif douanier, moins élevé.

143. <Après le 10 novembre 1424>. Dan II, voïévode de Valachie, indique aux douaniers de Rucăr et de Dimboviţa le tarif douanier fixé aux habitants de Braşov.

144. <Après le 10 novembre 1424—1431>. Dan II, voïévode de Valachie, accorde un privilège commercial aux habitants de Tirgovişte.

145. <1425—1427>. Radu Praznaglava, voïévode de Valachie, écrit aux habitants de Braşov qu'il a supprimé la douane de Cîmpulung.

146. 4 avril 1425, Alba Royale. Sigismond, roi de Hongrie, ordonne à Dan II, voïévode de Valachie, de ne pas contraindre la ville de Braşov et le pays de Birsa à accepter le ducat en tant que monnaie.

147. 1426. Mention concernant le traité d'alliance défensive entre Sigismond, roi de Hongrie, et Dan II, voïévode de Valachie.

148. 3 février 1426, Pojon. Sigismond, roi de Hongrie, enjoint aux châtelains de Bran de ne pas percevoir des taxes iniques aux négociants de Valachie qui se rendent à Braşov et de ne pas impiéter sur les libertés des habitants de Braşov.

149. 8 mai 1426, Tata. Sigismond, roi de Hongrie, fait don aux descendants de Nicolas de Chaak, ancien voïévode de Transylvanie, d'une partie du domaine de Peterd, pour fidélité à son service et pour hauts faits de son père dans les combats contre les Turcs en Valachie et en Transylvanie.

150. 5 septembre 1426, Buda. Sigismond, roi de Hongrie, écrit au palatin de Hongrie d'ajourner un duel, car l'un des adversaires s'en va avec l'armée royale vers la Valachie.

151. 5 novembre 1426, Lipova. Sigismond, roi de Hongrie, donne des dispositions au maire, au juge de Sibiu et aux commandants de l'armée appelée à venir en aide à Dan II, voïévode de Valachie.

152. 26 décembre 1426, Braşov. Sigismond, roi de Hongrie, accorde certaines libertés aux habitants de Breţcu, en échange de l'obligation de garder les frontières du côté de la Moldavie.

153. 25 janvier 1427, Rişnov. Etienne de Rozgony, comes de Győr, écrit à la veuve de Ladislas, dit aussi Tytews, de Bakmonostra, sur la pénétration de l'armée hongroise avec don Pedro du Portugal et le voïévode Dan II, en Valachie.

154. <Avril-mai 1427>. Dan II, voïévode de Valachie, écrit aux habitants de Braşov que la paix étant instaurée dans le pays ils peuvent y venir à nouveau pour affaires de commerce.

155. 2 avril 1427, Cîmpulung. Sigismond, roi de Hongrie, ordonne au chapitre de Győr d'ajourner le jugement du procès entre Etienne de Losoncz et Jérónime, dit aussi Kolos de Nima, vu que le premier était parti avec l'armée du roi en Valachie.

156. 4 avril 1427, Cîmpulung. Mention concernant la ville de Cîmpulung dans un acte émis par Sigismond, roi de Hongrie.

157. 6 avril 1427, Cîmpulung. Mention concernant les luttes opposant Dan II et Radu Praznaglava en Valachie.

158. 19 mai 1427, Feldioara. Sigismond, roi de Hongrie, fait don à Albert de Valea lui Mihai, prieur d'Aurana, de plusieurs domaines dans les comitats de Cenad, Caraş et Timiş, pour avoir servi le royaume surtout dans les combats contre les Turcs en Valachie.

159. 1er juin 1427, Măgheruş. Sigismond, roi de Hongrie, ajourne le jugement des procès opposant les familiers de Jean de Bathmonostra, qui se préparent en vue de l'expédition du roi en Valachie, contre les Turcs.

160. 19 juin 1427, Braşov. Mention concernant une incursion turque dans le pays de Birsa et l'expédition de 1427 en Valachie de Sigismond, roi de Hongrie.

161. 2 juillet 1427, Rişnov. Mention concernant les luttes de Radu Praznaglava et Dan II en Valachie, au secours duquel se sont portées aussi des troupes de Transylvanie et de Hongrie.

162. 7 juillet 1427, Rişnov. Sigismond, roi de Hongrie, fait don au «ban» de Mačva, Jean de Maroth, du bourg de Velike de Slavonie, pour services rendus en Valachie dans les combats contre les Turcs et contre Radu Praznaglava.

163. 9 juillet 1427, Sintimbru. Mention concernant la participation des Transylvains aux combats livrés contre les Turcs en Valachie pendant l'année 1427.

164. 28 avril 1428, Sibiu. Les sept districts confirment l'arrêt rendu par Albul, le « vornic » de Dan II, voïévode de Valachie, dans le procès opposant Apoldul de Sus et les Roumains d'Aciliu.

165. 6 juillet 1428, Cuvin. Mention concernant la perte du sceau royal dans l'expédition en Valachie de Charles Robert, roi de Hongrie.

166. <Septembre 1428; mai 1429 – septembre 1430>. Dan II, voïévode de Valachie, demande aux échevins de Braşov de punir les échevins de Bran qui commettent de nombreuses iniquités envers ses sujets.

167. 11 septembre 1428, Iladia. Gaspar Slik, protonotaire du roi Sigismond, informe le magistrat de Francfort-sur-le-Main sur les combats du roi contre les Turcs; dans le dernier combat contre les Turcs sont tombés 200 hommes de Valachie.

168. <Après septembre 1428>. Dan II, voïévode de Valachie, demande aux échevins de Braşov d'interdire la douane récemment instituée à Bran.

169. 28 octobre <1428>, Bratislava. Sigismond, roi de Hongrie, confirme aux monastères de Vodiţa et de Tismana toutes leurs donations et leurs privilèges antérieurs.

170. 21 juin 1429, Pojon. Sigismond, roi de Hongrie, enjoint aux comes des Sicules, ainsi qu'à Nicolas et à Pelbart d'Oarda d'examiner la plainte des habitants de Baia Mare concernant les actions abusives de Sandrin, le fils de Drag de Beltiug; on y mentionne, en outre, que l'on a volé un grand nombre de bœufs à un homme venu de Moldavie.

171. 19 octobre 1429, Feldioara. Mention concernant Nicolae de Moldavie dans un acte notarial de Transylvanie.

172. 19 mars 1430, Tîrnăvia. Mention concernant un fils de Mircea l'Ancien, élevé à la cour de Sigismond, roi de Hongrie.

173. <décembre 1430 – janvier 1431>. Le voïévode Vlad Dracul reproche aux habitants de Braşov qu'ils persécutent ses hommes chargés de garder les frontières du côté de la Valachie.

174. 28 janvier 1431, Tîrgovişte. Dan II, voïévode de Valachie, confirme le privilège accordé aux habitants de Braşov par Mircea l'Ancien, le 25 août 1413.

175. 30 janvier 1431 (6939), Tîrgovişte. Dan II, voïévode de Valachie, confirme aux habitants de Braşov et au pays de Bîrsa le privilège commercial accordé par Mircea l'Ancien, établissant en même temps une taxe de trois pour cent pour les marchandises transitées.

176. <Après le 30 janvier 1431>. Dan II, voïévode de Valachie, écrit aux bourgs et aux postes de douane du pays qu'il a renouvelé le privilège commercial des habitants de Braşov et de ses négociants.

177. <Février 1431>. Le logothète Coico réclame aux habitants de Braşov les présents qu'ils lui devaient pour les deux lettres qu'il leur avait rédigées ainsi qu'ils le lui ont demandé.

178. <Février-décembre 1431>. Le « joupan » Voico (« vornic ») prie les habitants de Braşov de lui envoyer une péliste de drap fourrée, qu'il leur payera dès que son prince Vlad Dracul accèdera au trône.

179. 8 février 1431, Nuremberg. Lettre contenant les libertés accordées par Vlad Dracul aux Minorités qui propageront la religion catholique en Valachie.

180. 14 juin 1431, Tîrgovişte. Alexandru Aldea, voïévode de Valachie, demande à ses connaissances et amis de Hongrie d'attraper le fuyard grec Femiano et de le livrer à Ioan de Cîmpulung.

181. 2 juillet 1431, Turia de Jos. Ladislas Apor informe Luca Kis, maire de Braşov, que le voïévode de Moldavie se préparerait à attaquer la Valachie.

182. <Novembre-décembre 1431>. Le voïévode Vlad Dracul annonce aux habitants de Braşov qu'Alexandru Aldea, voïévode de Valachie, se meurt et qu'il s'en va avec ses hommes dans le pays, demandant aussi leur secours.

183. <Novembre-décembre 1431>. Le voïévode Vlad Dracul autorise les habitants de Braşov à entretenir des rapports commerciaux avec la Moldavie et la Valachie, à condition qu'ils n'y introduisent pas de fausses monnaies ou du cuivre.

184. <Novembre-décembre 1431>. Le voïévode Vlad Dracul demande aux habitants de Braşov de ne plus employer de vieux ducats et de ne pas conclure la paix avec la Valachie.

185. <Novembre-décembre 1431>. Le voïévode Vlad Dracul informe les habitants de Braşov que l'empereur a interdit l'exportation du cuivre en Valachie, disposition que ceux-ci transgressaient.

186. <Novembre 1431–1433>. Le voïévode Vlad Dracul informe les habitants de Braşov qu'ils sont autorisés à employer dans les opérations commerciales les vieux ducats en Transylvanie et en Valachie, à l'exception du pays de Bîrsa.

187. <Novembre 1431–1432>. Le voïévode Vlad Dracul écrit aux habitants de Braşov de ne pas empêcher son représentant d'appliquer des représailles à certains négociants moldaves.

188. <Novembre-décembre 1431>. Le voïévode Vlad Dracul annonce les habitants de Braşov qu'il leur envoie en ambassade Ionăş Românu, un de ses hommes de confiance.

189. <N o v e m b r e - d é c e m b r e 1431>. Le voïévode Vlad Dracul écrit aux habitants de Braşov que seules les personnes vérifiées par son homme, Ionăş «le brave», soient autorisées à passer en Valachie.

190. <1432 — 1433>. Le voïévode Vlad Dracul reproche aux habitants de Braşov qu'ils empêchent ses hommes d'appliquer des représailles aux négociants moldaves.

191. <M a i 1432>. Alexandru Aldea, voïévode de Valachie, demande aux habitants de Braşov de le secourir d'urgence pour combattre les Turcs.

192. <M a i - j u n 1432>, B u z ă u. Alexandru Aldea, voïévode de Valachie, informe le palatin de Hongrie et le comte de Timişoara sur l'imminente invasion des Turcs en Transylvanie, les conseillant aussi comment riposter.

193. <M a i 1432> Alexandru Aldea, voïévode de Valachie, demande aux habitants de Braşov de le secourir d'urgence pour combattre les Turcs.

194. <M a i 1432>. Alexandru Aldea, voïévode de Valachie, renouvelle sa demande aux habitants de Braşov et du pays de Birsă de le secourir d'urgence pour combattre les Turcs.

195. <M a i 1432>. Alexandru Aldea, voïévode de Valachie, demande des armes aux habitants de Braşov, les informant en même temps sur l'arrivée d'un corps d'armée moldave qui était venu à son aide.

196. 10 j u n 1432, <B r a ş o v>. Le maire et le conseil de la ville de Braşov informent un haut prélat sur le déplacement des Turcs en Valachie, en lui demandant du secours immédiat

19. <J u i l l e t 1432>. Alexandru Aldea, voïévode de Valachie, s'adressant aux habitants de Sibiu, nie qu'il se serait rallié aux Turcs et les accuse de calomnies à son adresse.

198. <O c t o b r e 1432 — m a r s 1433>. Le voïévode Vlad Dracul demande aux habitants de Sibiu du secours militaire pour chasser Aldea de Valachie.

199. <1433 — 1434>. Alexandru Aldea, voïévode de Valachie, envoie en ambassade à Braşov un de ses hommes de confiance, aux dires duquel les échevins de Braşov puissent accorder crédit.

200. <1433 — 1434>. Alexandru Aldea, voïévode de Valachie demande aux habitants de Braşov d'être tout aussi équitables à l'endroit de ses hommes comme il l'est à l'endroit des leurs.

201. <1433 — 1434>. Le «joupan» Albul assure les habitants de Braşov de son amitié.

202. <1433 — 1434>. Le «joupan» Albul demande aux habitants de Braşov d'envoyer un homme de confiance qui soit chargé de se tenir près lui et de leur porter à tout moment des nouvelles de sa part.

203. <1433>. Alexandru Aldea, voïévode de Valachie, prie les habitants de Braşov de désigner un homme qui accompagne son messenger jusqu'à Oradea.

204. <1433>. Alexandru Aldea, voïévode de Valachie, prie les habitants de Braşov de lui renvoyer un des réfugiés, Antonie, auquel il a fait grâce.

205. 24 f é v r i e r 1433, S i e n n e. Sigismond, roi de Hongrie, enjoint aux habitants de Cluj et de Bistriţa de participer aux dépenses des sept districts visant à assurer la défense contre les Turcs et l'envoi d'espions en Valachie.

206. 15 m a r s 1433, S u c e a v a. Iliaş, voïévode de Moldavie, demande au conseil de Braşov d'encaisser les dettes contractées par deux habitants de la ville envers le trésor princier.

207. 9 a v r i l 1433, S u c e a v a. Iliaş, voïévode de Moldavie, garantit la liberté du commerce aux négociants des sept «districts» des Saxons, tout en fixant les taxes douanières qu'ils auront à payer.

208. 16 m a i 1433, G u r g h i u. Michel Jakch, comes des Sicules, promet aux habitants de Braşov son appui contre les Turcs et contre les Roumains qui les accompagnent.

209. 6 d é c e m b r e 1433, B ă l e. Sigismond, roi de Hongrie, enjoint au chapitre de Cenad de mettre Nicolas de Bizere en possession des domaines confisqués à Lado de Bizere, qui s'était enfui en Valachie.

210. <E n v i r o n 1434, B i r l a d.> Le «şoltuz» (maire) Hirlea écrit au maire de Braşov un sujet d'une certaine somme d'argent qu'il avait remise aux juges de Birlad lorsqu'il s'était porté garant de Stul Jacob et de Tirbiş de Braşov.

211. <1434 — 1435>. Le «jupan» Albul informe les habitants de Braşov que Vlad Dracul se rend à la Porte Ottomane; il leur demande en même temps que la liberté commerciale mutuelle soit conservée.

212. 21 a v r i l 1434, S u c e a v a. Ştefan II, voïévode de Moldavie, demande au conseil de Braşov d'encaisser la dette contractée par Jacob Steel de Braşov envers Ştefan et Martin, sujets du voïévode.

213. 7 o c t o b r e <1434>, M e r g h i n d e a l. Vlad Dracul demande par son messenger Ianăş «le brave» aux habitants de Sibiu de lui prêter appui.

214. 5 m a r s <1435>, S u c e a v a. Ştefan, voïévode de Moldavie, écrit aux boyards, aux «vornici», aux «şoltuzi», aux échevins, aux juges et aux «vătămăni» (vice-maires) que les hommes ayant des débiteurs parmi les habitants de Braşov et qu'ils ne connaissent pas personnellement demandent aux juges de Braşov de leur faire justice.

215. 26 mai 1435 (6943), Gura Bașeului. Ștefan, voievode de Moldavie, confirme aux habitants de Brașov les privilèges douaniers dont ils avaient joui du vivant d'Alexandre le Bon.

216. 26 mai 1435 (6943), Gura Bașeului. Le voievode de Moldavie Ștefan, écrit aux juges de Bacău et de Trotuș de défendre les marchands de Brașov contre les iniquités dont ils y font l'objet.

217. 8 juillet <1435>, Suceava. Ștefan, voievode de Moldavie, accorde des privilèges aux marchands de Brașov.

218. 29 juillet 1435, Bistrița. Michel Jakch, comes des Sicules, remercie le maire, les jures et les habitants de Brașov de l'avoir informé sur la mort du prince de Valachie, Alexandru Aldea et sur l'élection de son successeur, tout en leur demandant de nouveaux renseignements.

219. 6 octobre 1435, Pojon. Sigismond, roi de Hongrie, fait don à l'échanson Etienne de Berzevice du domaine de Nyaragh, comitat de Borșod, pour services rendus à la royauté, dont ses ambassades en Moldavie et en Valachie et sa participation aux combats contre les Turcs en Valachie.

220. 20 novembre 1435, Hațeg. Ladislas Csáky, voievode de Transylvanie, confisque les possessions de Costea, Stanciu et Vilcu de Rușor, qui s'étaient insurgés contre les lois du pays et s'étaient réfugiés en Moldavie.

221. 19 décembre <1435>, Suceava. Ștefan, voievode de Moldavie, fait savoir aux «*soltuzi*» et aux échevins de tous les bourgs du pays que les négociants de Brașov ont le droit de vendre librement leurs menues marchandises.

222. <1436>. Alexandru Aldea, voievode de Valachie, demande aux habitants de Brașov de lui extradier ses ennemis qui trouvent toujours asile chez eux.

223. 8 mai 1436. Georges, évêque de Transylvanie, annonce qu'il a fait appeler l'inquisiteur Jacob de Marchia, de venir en Transylvanie pour y extirper l'hérésie hussite qui s'y était répandue à partir de Moldavie.

224. 9 juin 1436, Neamț. Iliș, voievode de Moldavie, demande au conseil de Brașov de faire justice à Ion, son tailleur de Roman. dans le procès qui l'oppose à Petru de Brașov, le tondeur de drap.

225. <Juillet-décembre 1436>. Alexandru Aldea, prince de Valachie, demande aux habitants de Brașov d'extradier plusieurs réfugiés de son pays.

226. 16 juillet 1436, Făgăraș. Vlad Dracul, voievode de Valachie, consent à l'accord intervenu entre ses boyards et les habitants de Brașov.

227. 31 août 1436, Bod. Georges, évêque de Transylvanie, Michel Jakch, comes des Sicules, et Lorand Lapes, vice-voievode de Transylvanie, demandent aux habitants de Brașov et du pays de Birsă, d'envoyer leurs représentants à la réunion qui décidera de l'appui à accorder à Vlad, voievode de Valachie.

228. 5 septembre 1436, au camp de Roya. Vlad Dracul, voievode de Valachie, prie le maire et le conseil de Brașov d'ajouter foi aux dires de son envoyé, Hanus.

229. <1437-1446>. Vlad Dracul, voievode de Valachie, annonce les habitants de Brașov qu'il leur envoie en ambassade un de ses boyards dévoués, leur demandant d'ajouter foi à ses dires.

230. <1437-1446>. Vlad Dracul, voievode de Valachie, informe les habitants de Brașov qu'il y envoie une sujette de son pays pour affaires et leur demande de ne l'importuner en rien.

231. <1437-1446>. Vlad Dracul, voievode de Valachie, annonce les habitants de Brașov qu'il a chargé un sujet de son pays d'une nouvelle ambassade auprès d'eux, leur demandant d'ajouter foi à ses dires.

232. <1437-1443>. Vlad Dracul, prince de Valachie, annonce les habitants de Brașov qu'il frappera monnaie et les prie de lui envoyer les matériaux nécessaires à la réalisation d'une «*haraghia*» (atelier de monnaie).

233. <1437-1443>. Le «*cămăraș*» Antonie écrit aux habitants de Brașov au sujet du déplacement de la «*haraghia*» de Vlad Dracul de Sighișoara à Brașov, ajoutant que les habitants de Sighișoara s'y opposent.

234. <1437-1446>. Vlad Dracul, voievode de Valachie, demande aux habitants de Brașov de faire justice à un sujet de son pays, iniquement accusé.

235. <1437>. Vlad Dracul, voievode de Valachie, écrit aux habitants de Brașov d'acquitter une dette contractée envers un de ses boyards, en menaçant de représailles.

236. <1437>. Vlad Dracul, voievode de Valachie, demande à nouveau aux habitants de Brașov d'acquitter la dette contractée envers un de ses boyards, sinon, il passera aux représailles.

237. <1437>. Le trésorier Stanciu demande aux habitants de Brașov d'autoriser son frère à venir y chercher des marchandises qu'ils possèdent là.

238. <1437>. Vlad Dracul, voievode de Valachie, demande aux habitants de Brașov de faire restituer à plusieurs de ses boyards les biens que leur a volés un de ses sujets qui s'est réfugié à Brașov.

239. <1437 – 1438>. Vlad Dracul, voïevode de Valachie, demande aux habitants de Braşov de lui faire restituer les 200.000 aspres avec lesquels s'était enfui à Rîşnov un de ses sujets.
240. <1437>. Le « cămăraş » Gheorghe Lascăr prie les habitants de Braşov d'obliger un citadin de restituer des marchandises et une certaine somme d'argent, appartenant au voïevode de Valachie.
241. <1437>. Le « cămăraş » Gheorghe Lascăr prie les habitants de Braşov d'autoriser la vente de la cire qu'il avait en dépôt chez eux, pour qu'il puisse acheter d'autres marchandises.
242. 20 janvier <1437>, Tîrgovişte. Vlad Dracul, voïevode de Valachie, confirme à Roman les villages de Voivodeni, Săsciori-Loviştea, des parts à Simbăta de Sus, les exemptant de contributions et corvées.
243. 8 avril 1437 (6945), Tîrgovişte. Vlad Dracul, voïevode de Valachie, renouvelle de privilège commercial et douanier des habitants de Braşov.
244. <1437 – 1446>. Vlad Dracul, voïevode de Valachie, enjoint aux boyards de la Petite Valachie de ne pas importuner ceux qui apportent des marchandises provenant des « contrées hongroises ».
245. 23 avril 1437 (6945), Vaslui. Ştefan, voïevode de Moldavie, renouvelle les privilèges commerciaux des marchands de Braşov et du pays de Bîrsa datant du règne d'Alexandre le Bon.
246. 29 avril 1437 (6945), Dorohoi. Ilie, voïevode de Moldavie, renouvelle les privilèges douaniers des marchands de Braşov datant du règne d'Alexandre le Bon.
247. 8 juin 1437, Bistriţa. Henric de Thamasy, comes de Sicules, promet aux habitants de Braşov du secours pour combattre les Turcs et les prie de lui transmettre les renseignements qu'ils possèdent quant à l'arrivée de ceux-ci.
248. 18 juillet 1437, Tîrgovişte. Vlad Dracul, voïevode de Valachie, confirme à plusieurs le village de Mărgineni, pays de Făgăraş, les exemptant de contributions et corvées.
249. 29 décembre <1437>, Pojon. Le logothète Ştefan écrit aux habitants de Braşov, au nom de leur envoyé, Petru Uroş, les informant que celui-ci a été bien accueilli par l'empereur, qui leur est bienveillant.
250. <1438 – 1446>. Vlad Dracul, voïevode de Valachie, demande aux habitants de Braşov de ne plus accorder asile aux voleurs de chevaux de Valachie.
251. 14 février 1438, Buda. Albert, roi de Hongrie, informe tous les citadins de Braşov et les habitants du pays de Bîrsa qu'il a écrit à Vlad, voïevode de Valachie, d'assurer leur défense contre les invasions des Turcs.
252. 26 avril 1438, Vienne. Albert, roi de Hongrie, interdit aux châtelains de la forteresse de Bran de percevoir des taxes douanières abusives pour les marchandises des négociants roumains qui viennent de Valachie à Braşov, sinon les négociants de Braşov seront exposés au même régime en Valachie.
253. <Environ 26 avril 1438>. Vlad Dracul, voïevode de Valachie, demande aux habitants de Braşov de faire cesser les injustices infligées à ses sujets à Bran.
254. <Environ 26 avril 1438>. Vlad Dracul, voïevode de Valachie, demande aux habitants de Braşov de lui livrer certains habitants de Bran qui ont tué et volé un de ses sujets.
255. 23 juin 1438, Buda. Albert, roi de Hongrie, fait récompenser Ladislas, « ban » de Mačva, en outre, pour services rendus par ses devanciers dans les expéditions en Valachie de Louis et de Sigismond, rois de Hongrie.
256. 29 janvier 1439, Buda. Mention au sujet de Petermann de Cimpulung.
257. 31 janvier 1439, Buda. Albert, roi de Hongrie, ordonne à tous les dignitaires, aux nobles, aux Sicules et aux Saxons de Transylvanie et, surtout, aux habitants de la ville et du « siège » de Sebeş de ne pas importuner, à leur retour, les habitants de Sebeş emmenés en esclavage par les Turcs en Valachie et ailleurs.
258. 1440. Vlad Dracul, voïevode de Valachie, fait installer en tant qu'abbé au monastère de Cîrţa, Mihail de Tîrgovişte.
259. 9 août 1440, Buda. Ladislas, roi de Hongrie, fait don aux frères Iancu et Ioan de Hunedoara les possessions de Şoimuz, Bîrsău, Nevoies, Buruene et Bosar pour services rendus en qualité de « bani » de Severin dans les combats contre les Turcs, en Valachie.
260. <1441 – 1442>. Vlad Dracul, voïevode de Valachie, prie les habitants de Braşov d'aider un de ses sujets pour encaisser des sommes qui lui étaient dues.
261. <1441>. Le voïevode de Valachie, Vlad Dracul fait savoir aux habitants de Braşov qu'il leur envoie en ambassade un de ses hommes de confiance.
262. <1441>. Vlad Dracul, voïevode de Valachie, exempte de contributions le boyard Teodor du pays de Făgăraş et les deux frères de celui-ci.
263. <7 mars 1441>. Vlad Dracul, voïevode de Valachie, se plaint au voïevode de Transylvanie, Iancu de Hunedoara, des actes d'injustice perpétrés contre ses sujets à Bran.
264. 23 avril <1441>, Tîrgovişte. Vlad Dracul, voïevode de Valachie, confirme à Stanciu Moenescu des terres à Voïla, dans le pays de Făgăraş, un emplacement de moulin, le mont de Jneapănul, et des tsiganes et en Valachie, des parts des domaines de Cioruş, de Mislea, de Cocorăşti et de Moeneşti.

265. 3 juillet <1441–1442>. Vlad Dracul, voïévode de Valachie, écrit aux habitants de Braşov au sujet du commerce de métaux et de monnaies.

266. 16 octobre 1441, au camp des alentours d'Unip. Nicolas d'Ujlak et Iancu de Hunedoara, voïévodas de Transylvanie, ordonnent au magistrat de Braşov de ne pas impiéter sur le droit de Vlad Dracul, voïévode de Valachie, de frapper monnaie dans la ville.

267. 23 avril <1442>. Le «joupan» Nan et le logothète Ştefan écrivent aux habitants de Braşov que pendant leur séjour à Sibiu aucune ambassade de Braşov ne s'est présentée à Vlad Dracul.

268. 2 mars 1443, Szeged. Nicolas d'Ujlak et Iancu de Hunedoara, voïévodas de Transylvanie, confirment les anciens privilèges accordés aux marchands de Braşov et du pays de Bîrsa en ce qui concerne leur commerce avec la Valachie.

269. 17 avril 1443, Buda. Ladislas, roi de Hongrie, fait don à Iancu de Hunedoara, voïévode de Transylvanie, de plusieurs domaines dans les comitats de Turda, de Cluj et d'Alba Inférieure, pour hauts faits dans les combats contre les Turcs en Transylvanie et en Valachie.

270. 22 février 1444, Suceava. Ştefan, voïévode de Moldavie, assure les habitants de Braşov qu'il autorise à nouveau le négoce avec son pays.

271. 29 mai <1444>, Vaslui. Ştefan, voïévode de Moldavie, fait savoir au conseil de Braşov que les combats avec son frère Petru ont pris fin et il invite les marchands de Braşov à reprendre les rapports commerciaux avec son pays.

272. 11 juin 1444, Buda, Ladislas, roi de Hongrie, attribue à Nicolas de Bizere, à titre de nouvelle donation, plusieurs domaines dans le district de Caransebeş, pour services rendus dans les combats contre les Turcs en Transylvanie, en Valachie, en Bulgarie et en Serbie.

273. 12 juin 1444, Andrinople. Traité de paix, conclu pour une durée de dix ans, entre l'Empire ottoman et le Royaume de Hongrie où l'on avait inclus aussi la Valachie.

274. 3 juillet 1444. Le chapitre d'Arad confirme que Georges Brancovitch, despote de Serbie, a fait don à Iancu de Hunedoara, voïévode de Transylvanie, de la forteresse de Şiria et de sept districts roumains dans les comitats de Zarand et d'Arad, pour ses hauts faits dans les combats contre les Turcs en Transylvanie, en Valachie et en Bulgarie.

275. 7 août 1444, Tîrgovişte. Vlad Dracul, voïévode de Valachie, confirme aux habitants de Braşov le privilège commercial accordé par son père Mircea et confirmé par Iancu de Hunedoara.

276. 20 <septembre> 1444, Orşova. Iancu de Hunedoara confirme aux monastères de Vodiţa et de Tismana leurs privilèges et donations antérieurs.

277. <Octobre-décembre 1445>. Vlad Dracul, voïévode de Valachie, annonce aux habitants de Braşov qu'il a enlevé aux Turcs une forteresse (Giurgiu) et il leur demande appui en armes et poudre à canon.

278. 3 juillet 1446, Rome. Le pape Eugène IV informe tous les fidèles qu'en Moldavie il existe de nombreux hussites, dont l'hérésie s'est répandue aussi dans les pays voisins; par conséquent, il désigne Fabien de Bachia en tant qu'inquisiteur chargé de combattre les hérétiques de Moldavie, de Valachie et de certains pays sud-danubiens.

279. 25 octobre 1446, Osi. Mention concernant des monnaies émises en Valachie.

280. 21 décembre 1446, Braşov. Mention concernant une intervention faite de Transylvanie en Valachie en faveur de Vlad Dracul.

281. 29 janvier 1447, Turda. Mention concernant l'expédition de 1445 en Valachie de Iancu de Hunedoara.

282. 13 juillet 1447, Szécsény. Iancu de Hunedoara, gouverneur de Hongrie, demande au conseil de Braşov de mettre une maison à la disposition de son parent, Ladislas Wolachus, de Valachie.

283. 4 août 1447 (6955), Bacău. Roman, voïévode de Moldavie, écrit aux marchands de Braşov qu'il a obtenu le trône et les invite à faire du commerce dans son pays.

284. 12 octobre 1447, Timişoara. Mention concernant l'expédition antiottomane de 1445.

285. 10 novembre 1447, Sighişoara. Mention concernant l'expédition de Iancu de Hunedoara en Valachie, pendant le mois de novembre 1447.

286. 4 décembre 1447, Tîrgovişte. Iancu de Hunedoara, gouverneur de Hongrie, fait don à Petru, fils de Stroia de Ponor et à ses parents d'une part des domaines de Ponor et d'Ohaba, à droit nobiliaire, pour fidélité à son service.

287. 1er février 1448, Bistriţa. Iancu de Hunedoara, gouverneur de Hongrie, confirme à Ladislas de Báthor la possession de plusieurs domaines des comitats d'Alba et du Solnoc moyen, pour service armé dans diverses expéditions, dont celle contre Vlad, voïévode de Valachie.

288. 20 février 1448, Sebeş. Mention concernant le négoce de bétail entre la Moldavie et la Transylvanie.

289. 7 mars 1448, Timişoara. Iancu de Hunedoara, gouverneur de Hongrie, demande aux habitants de Braşov d'utiliser dans le commerce avec la Valachie les monnaies en circulation à ce moment-là.

290. 9 juillet 1448, Oradea. Le notaire public d'Oradea transcrit le privilège accordé aux Minorites par Vlad Dracul, voïevode de Valachie, le 8 février 1431.
291. 7 août 1448, Rupea. Iancu de Hunedoara, gouverneur de Hongrie, demande à tous les Saxons d'accueillir avec le plus grand honneur Vladislav II, voïevode de Valachie.
292. 11 septembre 1448 (6956), Suceava. Petru, voïevode de Moldavie, confirme aux habitants de Braşov les privilèges commerciaux accordés par son père Alexandru et par ses frères, les voïevodes Iliaş et Ştefan.
293. 31 octobre 1448, Tîrgovişte. Vladislav II, voïevode de Valachie, informe le conseil de Braşov sur la défaite infligée par le sultan Mourad II à Iancu de Hunedoara, ce qui l'empêche de se rendre en Transylvanie.
294. 24 février 1449, Buda. Mention concernant l'expédition de Iancu de Hunedoara en Valachie, pendant l'année 1447.
295. 21 mai 1449, Semendria. Georges Brancovitch, despote de Serbie, est chargé par le palatin de Hongrie et par le voïevode de Transylvanie de conclure la paix pour une durée de sept ans avec les Turcs, dans certaines conditions, concernant aussi la Valachie.
296. 10 juillet 1449, Pest. Iancu de Hunedoara, gouverneur de Hongrie, demande au conseil de Braşov des renseignements sur les déplacements des Turcs dans la zone du Danube.
297. 3 août 1449 (6957), Vaslui. Alexandru, voïevode de Moldavie, renouvelle le privilège douanier accordé par Alexandre le Bon aux marchands de Braşov.
298. 12 novembre 1449 (Alba Julia). Mention au sujet de Gaspar de Cimpulung, citadin de Sibiu.
299. 17 décembre 1449, Pest. Iancu de Hunedoara, gouverneur de Hongrie, informe le conseil de Braşov qu'il a reçu une lettre de la part de Vladislav II, voïevode de Valachie, et qu'il viendra sous peu à Braşov pour conclure la paix avec les Turcs.
300. 11 février 1450 (6958). Roman Bogdan II, voïevode de Moldavie, écrit à Iancu de Hunedoara, lui promettant amitié et alliance.
301. Avant le 25 mars (1450-1451), Jassy, Bogdan, voïevode de Moldavie, prie les habitants de Braşov et du pays de Birsa de prendre la défense, devant Georges Rykal, vice-voïevode de Transylvanie, des frères Dumitru de Lunga et Dominic, accusés de brigandage.
302. 5 juillet 1450 (6958), Suceava. Bogdan II, voïevode de Moldavie, écrit à Iancu de Hunedoara, lui promettant amitié et lui demandant protection.
303. 22 juillet 1451, Sibiu. Le maire, les juges royaux, les jurés et les « vieux honnêtes gens » de Sibiu et des sept districts transmettent au conseil de Wiener-Neustadt des témoignages concernant le degré de parenté existant entre les fils de Petermann de Cimpulung et Sigismond Walach de Wiener-Neustadt.
304. 22 juillet 1451, Sibiu. Mention au sujet de Petermann et Jacob de Cimpulung, habitants de Sibiu.
305. 20 novembre 1451, Andrinople. Armistice conclu par la Hongrie et l'Empire ottoman pour une durée de trois ans, contenant aussi des stipulations relatives à la Valachie.
306. (Avant le 6 février 1452). Vladislav II, voïevode de Valachie, se plaint aux habitants de Braşov que Iancu de Hunedoara lui a retiré les fiefs d'Amlaş et de Făgăraş.
307. (Avant le 6 février 1452). Vladislav II, voïevode de Valachie, demande aux habitants de Braşov d'autoriser un de ses sujets à venir y chercher les armes qu'il a commandées là et de ne pas lui percevoir des taxes de douane.
308. 6 février 1452, Buda. Iancu de Hunedoara, gouverneur de Hongrie, informe le conseil de Braşov sur la conclusion de la paix avec les Turcs et lui enjoint de ne plus soutenir Vlad, prétendant au trône de Valachie.
309. 30 mars 1452, Szakállas. Iancu de Hunedoara, gouverneur de Hongrie, informe le conseil de Braşov sur l'écartement du prétendant Vlad de son entourage et interdit l'extradition des épouses de plusieurs fuyards de Valachie.
310. 18 juillet 1452, Trenčän. Iancu de Hunedoara, gouverneur de Hongrie, interdit aux châtelains de Bran de percevoir de façon inique aux Roumains et à d'autres marchands des droits de douane.
311. 12 août 1452 (6960), Vaslui. Alexandru, voïevode de Moldavie, confirme aux marchands de Braşov les privilèges douaniers accordés par Alexandre le Bon.
312. 24 septembre 1452, Tîrgovişte. Vladislav II, voïevode de Valachie, demande au conseil de Braşov de lui livrer ses ennemis qui se sont réfugiés à Braşov, dont Cher-nik qui lui a volé un millier de moutons.
313. (Environ 24 septembre 1452). Vladislav II, voïevode de Valachie, écrit aux habitants de Braşov au sujet des moutons qu'ils lui ont pris.
314. 24 octobre 1452, Osi. Mention concernant des monnaies de Valachie.
315. 17 décembre (1452). Vladislav II, voïevode de Valachie, écrit aux habitants de Braşov au sujet d'affaires commerciales à porcs.
316. 16 février 1463 (6961), Suceava. Alexandru, voïevode de Moldavie, écrit à Iancu de Hunedoara, lui demandant protection.

317. 6 mars 1453, Vienne. Ladislas V, roi de Hongrie, donnant cours à la requête de Iancu de Hunedoara, ancien gouverneur de Hongrie, prie le moine franciscain Jean de Capistrano de consentir au projet de fondation d'un monastère franciscain à Kilia.
318. 11 avril 1453, Tîrgoviște. Vladislav II, voïevode de Valachie, priele conseil de Brașov de faire transporter en secret les armes envoyées par Iancu de Hunedoara à Kilia.
319. 6 août 1453. Mention concernant des réfugiés byzantins en Valachie.
320. 24 septembre 1453, Lipova. Iancu de Hunedoara, comes à vie de Bistrița, informe le conseil de Sibiu qu'il a conclu la paix avec le voïevode de Valachie et demande l'ajournement du procès de Jean de Cîmpulung jusqu'à son arrivée.
321. Après le 24 septembre 1453 (Sibiu). Instructions pour une ambassade des sept districts saxons en Valachie.
322. 30 avril 1454, Tîrnavia. Iancu de Hunedoara, comes de Bistrița, demande au conseil de Brașov de faire délivrer à Stoica des armes pour la défense de Kilia et de les faire transporter jusqu'à Brăila.
323. 15 mai 1454, Sibiu. Oswald, maire de Sibiu, écrit au conseil de Vienne sur les déplacements des Turcs, notamment en Valachie, et sur leurs projets concernant la ville de Sibiu.
324. (Juillet 1454—décembre 1456). Les «bani» de Tismana écrivent aux habitants de Sibiu au sujet de certains vols de chevaux.
325. 17 novembre 1454, Brașov. Le maire et les jurats de Brașov prient Vladislav II, voïevode de Valachie, de relâcher un Sicule.
326. 2 juin 1455 (6963), Suceava. Petru, voïevode de Moldavie, confirme les privilèges douaniers accordés par Alexandre le Bon aux marchands de Brașov.
327. 14 septembre 1455, Hunedoara. Iancu de Hunedoara, comes de Bistrița, écrit à Jean de Capistrano qu'il regrette de ne pas avoir pu se rencontrer à Szedged, vu qu'il est obligé de se rendre d'urgence à Brașov, d'où il passera soit en Moldavie, soit en Valachie.
328. 15 novembre 1455, Brașov. Iancu de Hunedoara, comes de Bistrița, par suite de la paix conclue avec Vladislav II, voïevode de Valachie, assure les marchands qui viennent et passent vers la Valachie de son appui et de sa protection.
329. 23 décembre 1455, Bistrița. Iancu de Hunedoara, comes de Bistrița, demande au conseil de Brașov de constater si Vladislav II, voïevode de Valachie, respecte la paix conclue.
330. 6 avril 1456, Buda. Ladislas, roi de Hongrie enjoint aux Saxons de défendre les frontières du pays et les possessions de Iancu de Hunedoara contre les attaques de Vladislav II, voïevode de Valachie.
331. (Mai 1456—1459). Vlad l'Empaleur, voïevode de Valachie, informe les habitants de Brașov qu'il leur a envoyé, à titre gracieux, quelques bestiaux.
332. (Mai 1456—1459). Vlad l'Empaleur, voïevode de Valachie, informe les habitants de Brașov qu'il leur envoie en ambassade un de ses hommes de confiance.
333. (Mai 1456—1459). Vlad l'Empaleur, voïevode de Valachie, demande aux habitants de Brașov de chasser hors la ville certains boyards qui lui sont hostiles.
334. (Mai 1456—1459). Vlad l'Empaleur, voïevode de Valachie, demande aux habitants de Brașov de faire justice à l'un de ses sujets.
335. (Mai 1456—1461). Vlad l'Empaleur, voïevode de Valachie, enjoint à un douanier de Rucăr d'informer les habitants de Brașov que la nouvelle concernant l'arrivée des Turcs est erronée.
336. 3 juillet 1456, Cuvin. Iancu de Hunedoara, comes de Bistrița, demande aux Saxons des sept «districts» de se joindre à son armée et leur fait savoir qu'il a chargé Vlad, voïevode de Valachie, de défendre leurs contrées.
337. 12 août 1456, Suceava. Petru Aron, voïevode de Moldavie, fait savoir au conseil de Brașov que les habitants de la ville peuvent faire du commerce à nouveau en Moldavie.
338. 6 septembre 1456, Tîrgoviște. Vlad l'Empaleur, voïevode de Valachie, confirme un accord conclu avec les représentants de Brașov et du pays de Bîrsa, en vertu duquel on lui assure abri en cas de danger.
339. 10 septembre 1456, Tîrgoviște. Vlad l'Empaleur, voïevode de Valachie, demande secours militaire aux habitants de Brașov pour qu'il puisse arrêter les Turcs.
340. 8 décembre (1456—1461). Vlad l'Empaleur, voïevode de Valachie, demande aux habitants de Brașov d'autoriser un de ses sujets à venir y chercher une quantité d'acier qu'il leur a achetée.
341. 7 décembre 1456, Kecskemét. Ladislas de Hunedoara, comes de Bistrița, demande au magistrat de Brașov d'accorder son appui au prétendant Dan contre «l'infidèle» voïevode, Vlad l'Empaleur.

ADDENDA

A. 24 janvier 1437 (6945), Tîrgoviște. Vlad Dracul, voïevode de Valachie, renouvelle le privilège commercial et douanier des habitants de Brașov.

In nomine sancte trinitatis et individue unitatis. Andreas, dei gratia Ungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Serbie, Galicie, Lodomerieque rex in perpetuum.

Inter regalis excellentie insignia, quibus recolende memorie antecessorum nostrorum recolenda memoria insignitur, illud excellentius et commendabilius pre ceteris invenitur commendandis hospitibus largioris liberalitatis dexteram porrigere, quorum conversatio et utilis esse regno dignoscitur et oratio deo esse commendabilis reperitur. Hinc est, quod pie recordationis parentum nostrorum vestigia, pio desiderio amplectentes et eterne vite braviium cum eis post presentis vite cursum apprehendere cupientes¹, Hermanno, magistro religiose fraternitatis hospitalis sancte Marie Theutonicorum Jerosolimitani, eiusque fratribus, tam presentibus, quam futuris, caritatis intuitu, quandam terram, Burza nomine, ultra silvas, versus Cumanos, licet desertam et inhabitatam, contulimus pacifice inhabitandam et in perpetuum libere possidendam, ut et regnum per conversationem eorum propagatum dilatetur et elemosina nostra per orationem eorum ad remedium anime nostre et parentum nostrorum coram summo deo deportetur. Preterea, eis concessimus quod, si aurum vel argentum in predicta terra Burza inventum fuerit, media pars ad fiscum regium per manus fratrum deportetur, reliqua ad eosdem devolvatur. Insuper, libera fora et tributa fororum eiusdem terre eis totaliter indulsimus et ad munimen regni contra Cumanos castra et urbes lapideas construere eos permisimus, ut et inimicis Christi resistere valeant et persone nostre et heredibus nostris legitime nobis succedentibus ad coronam, ad honorem pateant et munimen. Statuimus etiam, quod nullus vaivoda super eos descensum habeat, liberos denarios et pondera eis remisimus et ab omni exactione et collecta eos esse permisimus liberos et immunes. Nullius iudicio sive iurisdictioni, nisi solius regis subiaceant. Iudices iidem fratres super eorum populum constituent. Nos vero, premissos fratres in possessionem predicte terre Burza, per pristaldum nostrum, Facate Juna nomine, iussimus introduci, qui predictam terram perambulavit et eam ad verbum Michaelis vaivode, certis metis circumsignatam ipsis assignavit. Prima vero meta huius terre incipit de indagibus castri Almaye et procedit usque ad indagines castri Noiált, et inde progreditur usque ad indagines Nycolai, ubi aqua defluit, que vocatur Alt, et sic ascendit per Alt usque ubi Tartelowe cadit in Alt. Addidimus etiam postmodum eisdem fratribus conferentes castrum quod Cruceburg nominatur, quod fratres predicti de novo construxerant, cum pratis circa illud adiacentibus, et a fine terre Cruceburg terram, que vadit usque ad terminos Prodnicorum et ab indagibus Almaye in parte altera vadit usque ad ortum aque, que vocatur Burza, et inde progreditur usque ad Danubium, cuius donationis postmodum facte a nobis fratribus memoratis pristaldum dedimus Ypochz banum. Concessimus etiam eisdem

fratribus, quod super fluvium Alt sex naves, et super fluvium Mors, sex alias naves habeant liberas per totum regnum nostrum sales deferentes in descendendo, necnon alias res in ascendendo referentes, et salifodinas, que akana vocantur, sufficientes ad illas duodecim naves, libere ubicumque voluerint, eisdem concessimus in perpetuum. Item concessimus quod nullum tributum debeant persolvere, nec populi eorum, cum transierint per terram Sicularum aut per terram Blacorum, homines quoque nunc terram inhabitantes predictam ad eorundem fratrum servitium et domus eorum utilitatem sine requisitione liberos dimisimus, ita ut si aliqui de cetero de nostris hominibus vel hospitibus terre nostre pertinentibus ad ipsos transmigraverint, statim cum ad notitiam fratrum ex veritate pervenerit eos, qui sic intraverint, expellant, et hii, qui eos introduxerint, in manus regis vel nunciorum eius tradent. Quicumque etiam, in regno nostro constitutus proprietatem suam memoratis fratribus pro elemosina dare voluerit, de nostra munificentia liberam habeat facultatem et ipsam donationis nostre gratiam, ut libera permaneat, nostro privilegio perpetuo confirmamus.

Preterea, talem ac tantam eisdem fratribus concessimus libertatem, quod nullus monetariorum ultra silvas terram eorum intret, vel presumat eos in aliquos molestare, et ipsum ius et utilitatem, quam in terra ipsorum percipere deberemus de nova moneta, totaliter eisdem fratribus indulisimus, quia ira nostra contra eos provocata eo tempore, cum terram sepredictam eis preceperamus auferri, fuerant non modicum damnificati. Quam restaurationem facimus eo, quod ipsi in confinio illo tamquam plantatio novella sint positi, et assiduus paganorum patientes insultus, se pro regno tamquam firmum propugnaculum de die in diem morti opponere non formidant. Verumtamen, nullam potestatem habeant cudendi quamcumque monetam sine regis licentia speciali. Domum autem seu hospitale fratrum eorundem, cum omnibus possessionibus et bonis suis, que in presentiarum legitime habere cognoscuntur, aut in futurum prestante deo iuste poterint adipisci, sub nostra protectione suscipimus, statuantes ut perpetuis futuris temporibus sub regia tutela et defensione consistant. Et ut istud eis ratum permaneat atque firmum, presentem paginam sibi iussimus bulle nostre auree caractere insigniri.

Datum per manus Cleti, aule regie cancellarii, Agriensis prepositi, anno ab incarnatione domini Millesimo CC ° XXII. Venerabili Johanne Strigoniensi, Ugrino Colocensi archiepiscopis, Desiderio Chenadiensi, Ruberto Vesprimiensi, Stephano Zagrabiensi, Thoma Agriensi, Alexandro Waradiensi, Cosma Geuriensi, Bartholomeo Quinqueecclesiensi, Briccio Waciensi episcopis, et Reginaldo Ultrasilvano electo, existentibus et ecclesias dei feliciter gubernantibus, Theodoro, filio Wetich, palatino, Pousa, filio Nane, curiali, Nicolao Bachiensi, Tiburcio Psoniensi, Helia Bichoriensi, Martino, filio Michaelis, Novi Castri comitibus existentibus, et aliis multis comitatus tenentibus. Regni nostri anno XVI ° .

În numele sfintei treimi una și nedespartită. Andrei, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției și al Lodomeriei, de-a pururea.

Între semnele deosebitoare ale măreției regale, semne cu care e împodobită amintirea vrednică de pomenire a înaintașilor noștri, cel mai de seamă și mai pilduitor e acela de a întinde o mână cât mai darnică oaspeților vrednici să fie lăudați, a căror așezare se dovedește a fi folositoare regatului și despre a căror rugăciune se știe că este prețuită de Dumnezeu. Așa se face că, mînați de o evlavioasă dorință, apucînd pe urmele părinților noștri de cucernică pomenire, și dorind, după trecerea acestei vieți, să împărtășim împreună cu

dinșii răsplata vieții veșnice, am dăruit din dragoste frățescă lui Hermann, magistrul ordinului ospitalierilor sfintei Maria a teutonilor din Ierusalim și fraților săi, atît de față cît și viitori, acea țară numită Bîrsa, în Transilvania, dinspre cumani, deși deșartă și nelocuită, ca să o locuiască în pace și să o stăpînească liber, pe veci, pentru ca, prin așezarea lor, să se întindă regatul, iar prin rugăciunile lor, milostenia făcută de noi să fie adusă în fața lui Dumnezeu celui preafălnit, spre binele sufletului nostru și al părinților noștri. Afară de asta, le-am mai îngăduit ca, dacă în numita țară a Bîrsei se va găsi aur sau argint, jumătate din el să fie dus vistieriei regale de către frați, iar restul să-l oprească pentru ei. Pe deasupra, le-am dat pe deplin tîrguri libere și vămile tîrgurilor din acea țară și, ca o întărire a regatului împotriva cumanilor, le-am dat voie să-și ridice cetăți și orașe de piatră, pentru ca să fie în stare să facă față dușmanilor lui Hristos și pentru ca ei să fie spre cinstea și apărarea noastră și a moștenitorilor care ne vor urma în mod legiuit la coroană. Mai hotărîm ca nici un voievod să nu aibă dreptul de găzduire la ei, i-am iertat de dinarii liberi și de pondere, și am îngăduit să fie liberi și scutiți de orice dare sau plată. Să nu fie supuși judecării sau jurisdicției nimănui altuia decît a regelui. Pomeniții frați să-și orînduiască singuri judecătorul asupra oamenilor lor. Iar noi am poruncit ca sus-zișii frați să fie așezați în stăpînirea sus-pomenitei țări Bîrsa de către pristavul nostru cu numele Facate Iuna, care a înconjurat sus-numita țară și le-a dat-o însemnată în jur cu anumite semne de hotar, după porunca voievodului Mihail. Iar primul hotar al acestui ținut începe de la întăriturile cetății Hălmeag și merge pînă la întăriturile cetății Ungra și de aci merge pînă la Micloșoara, pe unde curge apa numită Olt, și așa se urcă pe Olt pînă acolo unde Prejmerul se varsă în Olt. Mai adăugăm că le dăruim sus-numiților frați și cetatea numită Cruceburg, pe care pomeniții frați o clădiseră din nou, împreună cu livezile din jurul aceleia și ținutul de la capătul pămîntului Cruceburg, ce merge pînă la hotarele brodnicilor și de cealaltă parte, de la întăriturile Hălmeagului pînă la izvorul apei ce se cheamă Bîrsa, și de aci înaintează pînă la Dunăre. Pentru această danie, făcută de noi sus-numiților frați, am dat ca pristav pe banul Ypochz. Am mai îngăduit zișilor frați să țină liber pe râul Olt șase corăbii și pe râul Mureș alte șase, care să ducă sare, prin tot regatul nostru, la mers în jos, iar la venit în sus, să aducă alte lucruri; și le-am dat, pe vecie în mod liber și oriunde ar voi, mine de sare, numite ocne, îndestulătoare pentru acele douăsprezece corăbii. Totodată, i-am iertat pe ei și pe oamenii lor de plata oricărei vămi cînd vor trece prin țara secuilor sau prin țara românilor; pe oamenii ce locuiesc în ținutul pomenit i-am lăsat fără nici o cerință <din partea noastră>, spre slujba și folosul numiților frați și al casei lor, așa că, dacă de aici înainte unii dintre oamenii sau oaspeții ce țin de pămîntul nostru se vor strămuta la ei, îndată ce știrea aceasta, ajunsă la urechea fraților, se va adevăra, să alunge pe cei ce s-au așezat astfel, iar pe cei ce i-au adus pe aceștia să-i dea pe mîna regelui sau a trimișilor lui. Afară de aceasta, oricine, așezat în regatul nostru, va voi să dăruiască fraților, în chip de milostenie, bunul său, să aibă voie din mărînimia noastră <a o face> și această îngăduință a daniei noastre o întărim prin privilegiul nostru veșnic, pentru ca să rămîna nestîrjită.

Apoi le hărăzim numiților frați acest privilegiu ca nici un schimbător de bani să nu intre în Transilvania în ținutul lor sau să cuteze a-i supăra cu ceva și le-am lăsat întreg acestor frați tot acel drept și folosință ce trebuia să strîngem în țară de pe urma banilor noi, fiindcă au fost mult păgubiți de mînia noastră împotriva lor, stîrnită în vremea cînd dădusem poruncă să li se ia sus-numita țară. Le dăm această despăgubire, deoarece ei sînt așezați

la acea margine de țară ca un răsad nou și nu se tem să înfrunte pentru regat neconținutele năvăliri ale păgînilor, ca un meterez neclintit, făcînd față morții în fiecare zi. Cu toate acestea, să nu aibă nici o putere de a bate nici un fel de bani, fără osebită încuviințare din partea regelui. Luăm sub ocrotirea noastră casa sau ospitalul numiților frați, împreună cu toate moșile și bunurile, pe care se știe că ei le au acum în chip legiuit sau le vor putea dobîndi în viitor cu ajutorul lui Dumnezeu, hotărînd ca ei în toată vremea ce va să vie să rămînă sub apărarea și ocrotirea regală. Și pentru ca această hotărîre să aibă tărie pe veci, am poruncit ca acest act să fie întărit cu semnul bulei noastre de aur.

Dat de mîna lui Cletus, cancelar al curții regale și prepozit de Agria, în anul o mie două sute douăzeci și doi de la întruparea Domnului. În vremea cînd trăiau și își cîrmuiau bisericele Ioan, arhiepiscop de Strigoniu, Ugrin, arhiepiscop de Calocsa, Desideriu, episcop de Cenad, Robert de Vespriș, Ștefan de Zagreb, Toma de Agria, Alexandru de Oradea, Cosma de Győr, Bartolomeu de Pécs și Briccius de Vaș, iar Reginald era <episcop> ales al Transilvaniei; cînd Teodor, fiul lui Wetich, era palatin, Pousa, fiul lui Nana, era <comite> curial, Nicolae era comite de Bács, Tiburțiu de Pojón, Helia de Bihor, Martin, fiul lui Mihail, comite de Novum Castrum, și pe cînd alți mulți țineau slujba de comite; în anul al șaptesprezecelea al domniei noastre.

După *Ub.*, I, 18–20.

Transumpt în actul lui Rudolf I, împăratul romano-german, din 15 martie 1280, aflat în 1891 la Arh. St. Königsberg (azi Kaliningrad). Alte transumpturi, cu unele deosebiri, semnalate în *Ub.*, 18–20, note, și Șchiopul, *Contribuțiuni*, 126–129: 1. actul gardianului minoriților și al subpriorului dominicanilor din Viena, datat între 1260–1270, aflat în 1891 la Arh. St. Königsberg (*Ub.*, I, 83); 2. actul lui Toma, arhiepiscopul de Strigoniu, din 29 septembrie 1317, aflat în 1891 la Arh. St. Königsberg (*ibidem*, 323–324).

EDIȚII: Latin. Dreger, *Codex Pomeraniae*, I, 102; Eder, *Anal. dipl.*, I, 8; Sieb. *Quartalschrift*, III, 195; Schlözer, *Kritische Sammlungen*, 317; Fejér, III/1, 370–374; Bethlen, *Geschichtliche Darstellung*, 79; Schuller, *Archiv*, I, 221–228; *Deutsch u. Firnhaber*, I, 17–19; Cipariu, *Arhiv*, I, 365; *Hurmuzaki*, I/1, 74–76; Șchiopu, *Contribuțiuni*, 126–129. Trad. D.I.R., C, veac. XI–XIII, I, 182–184.

REGESTE: Strehlke, *Tabulae*, 157; Székely *okl.*, I, 4–5, nr. 5, *Neugeboren*, 18; *Szentpétery*, I/1, 126; *Documenta Valachorum*, 1–8, nr. 1; *Győrffy*, 1, 3, nr. 1. Unii autori, pe baza unor argumente diplomatice neconcludente, consideră documentul suspect, cf. *Szentpétery*, loc. cit.

¹ Pînă aici se repetă textual actul din 1211, după mai 7 (vezi *Ub.*, I, p. 11–12). Și în continuare se constată multe asemănări textuale între cele două acte.

2

1222 decembrie 19, Lateran.

Honorius episcopus, servus servorum dei, dilectis filiis, magistro et fratribus domus sancte Marie Theotonicorum Jerosolimitane, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum a nobis petitur, quod iustum est et honestum, tum vigor equitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum ¹. Sane in privilegiis carissimi in Christo filii nostri, Andree, regis Vngarorum illustris, perspeximus inter cetera contineri quod ipse quandam terram nomine Burza, tunc desertam et inhabitatam, vobis donavit intuitu pietatis perpetuo libere possidendam, concedendo nihilominus vobis ut, si aurum vel argentum in predicta terra contingerit reperiri, una pars ad regium fiscum pertineat, reliqua vero vestris usibus deputetur. Libera quoque fora et tributa fororum eiusdem terre totaliter vobis indulsit,

4

liberos denarios et pondera vobis nihilominus remittendo et reddendo, vos ob omni exactione liberos et immunes, ac statuendo quod nulli vaivode super vos liceat habere descensum. Ipsam quoque terram certis distinxit limitibus sive metis, quarum prima incipit ab indagibus castri Almage et procedit usque ad indagines castri Noilgiant² et inde progreditur usque ad indagines Nicolym³, ubi aqua defluit, que vocatur Alt, sic ascendendo per Alt usque Tertillou⁴ cadit in Alt et iterum vadit usque ad ortum eiusdem Tertillou, et ab ortu aque, que Timis vocatur, progreditur⁵ usque ad effluxum aque, que dicitur Borsa, et deinde, sicut montes nivium terram complectuntur eandem, usque ad Almagiam se extendit. Addidit etiam postmodum idem rex donationi predictae castrum, quod Cuzeburc nominatur, de novo constructum a vobis, cum pratis adiacentibus circa illud, necnon a termino ipsius castri terram quandam, que procedit usque ad terminos Prodnicorum⁶, et ab indagibus Almagie in parte altera protenditur usque ad ortum aque, que Burza vocatur, et inde ad Danubium usque procedit. Concessit etiam vobis, ut super fluvium nomine Alt, sex naves ac totidem super fluvium nomine Mors liberas habeatis, per totum regnum eius salem descendendo ferentes et referentes res alias ascendendo. Salifodinas etiam, que akana vocantur, sufficientes ad predictas duodecim naves, libere ubicumque volueritis, vobis regia liberalitate concessit, concedendo, ut nullum teneamini prestare tributum nec etiam homines vestri, cum per Sicularum terram transierint aut Blachorum. Ad hec homines, qui terram ipsam inhabitabant, quando dicta donatio facta fuit vobis et domui vestre, liberos sine requisitione dimisit, expresso ut si aliqui de hominibus eius vel hospitibus terre sue ad vos de cetero transmigraverint, eos exinde, quam cito ad notitiam vestram pervenerint, expelletis. Adiecit insuper, ut quilibet in regno eius, qui proprietatem suam vobis in elemosinam voluerit elargiri, id faciendi habeat liberam facultatem. Ea etiam vos concessit libertate gaudere, ut nullus monetariorum ultra silvas terram vestram intrare, vel vos in aliquo molestare presumat, totum ius et utilitatem, quam in terra vestra debebat percipere, vobis totaliter indulgendo. Id pensando specialiter in recompensationem damnorum, que perpeSSI fuistis, quando eius ira contra vos provocata predictam terram vobis precepit auferri, ac etiam ideo quod in regni confinio positi frequentes paganorum sustinetis insultus, vos pro regno morti tanquam firmum propugnaculum opponentes, verumtamen nullam potestatem habeatis cudendi quamcumque monetam, absque regis licentia speciali.

Nos ergo, vestris iustis precibus benignum impertientes assensum, predictas terras cum libertatibus et immunitatibus suis, sicut eas iuste ac pacifice obtinetis et in privilegiis dicti regis plenius continentur, vobis et domui vestre auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumerit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum.

Datum Laterani, XIII Kalendas Januarii, pontificatus nostri anno septimo.

Honoriu, episcopul, robul robilor lui Dumnezeu, iubișilor fii, magistrului și frașilor casei sfinte Maria a teutonilor din Ierusalim, mîntuire și apostolică binecuvîntare.

Cînd ni se cere un lucru drept și cinstit, atît puterea dreptății, cît și rînduiala chibzuinții cer de la noi ca acest lucru să fie dus pînă la cuvenita

lui îndeplinire, prin grija slujbei noastre. De bună seamă că printre privilegiile preaiubitului nostru fiu întru Hristos, ilustrul rege al Ungariei, Andrei, am văzut că se cuprinde între altele că v-a dăruit din dragoste frățească o țară numită Bîrsa, atunci pustie și nelocuită, ca să o stăpîniți slobod pe veci, îngăduindu-vă de asemenea că, dacă se va întîmpla să se găsească în numitul ținut aur sau argint, o parte să fie a vistieriei regale, iar cealaltă să fie păstrată pentru folosința voastră. Totodată el v-a îngăduit pe deplin tîrguri libere și vămile tîrgurilor din acea țară, iertîndu-vă de dinarii liberi și de pondere, scutindu-vă de plata oricărei dări și hotărînd că nici un voievod să nu aibă dreptul de găzduire la voi. Și această țară a hotărînit-o prin anumite semne și hotare, dintre care primul începe de la întăriturile cetății Hălmeag și merge pînă la întăriturile cetății Ungra, și de aci înaintează pînă la Micloșoara, pe unde curge apa ce se numește Olt, și urcînd astfel pe Olt pînă unde se varsă Prejmerul în Olt, și iarăși merge pînă la izvorul acestui Prejmer, și de la izvorul ce se numește Timiș merge pînă la vărsarea apei ce se cheamă Bîrsa, și apoi, de-a lungul munților Carpați, ce încing acea țară, se întinde pînă la Hălmeag. Sus-numitul rege a mai adăugat daniei de mai sus cetatea numită Cruceburg, clădită din nou de voi, împreună cu livezile din jurul său, și, alături de hotarul zisei cetăți, un ținut ce se întinde pînă la hotarele brodnicilor, iar de la întăriturile Hălmeagului, de cealaltă parte, se întinde pînă la izvorul apei ce se cheamă Bîrsa, și de aci merge pînă la Dunăre. V-a mai dat dreptul de a ține liber șase nave pe Olt și tot atîtea pe rîul Mureș, care să ducă sare prin tot regatul său la coborîre, iar la urcare să aducă alte lucruri. Totodată, prin regeasca lui dărnicie, v-a mai dăruit, în chip liber și oriunde veți voi, mine de sare, numite ocne, îndestulătoare pentru amintitele douăsprezece nave, îngăduindu-vă ca nici voi, nici chiar oamenii voștri, să nu plătiți vreo vamă cînd treceți prin țara secuilor sau țara românilor. Pe lîngă aceasta, pe oamenii ce locuiau în numitul ținut, atunci cînd vi s-a făcut dania vouă și casei voastre, vi i-a lăsat liberi, fără nici o cerință <din partea sa>, statornicind că, dacă vreunul din oamenii lui sau dintre oaspeții din pămîntul său s-ar strămuta la voi, voi, îndată ce acest lucru va ajunge la cunoștința voastră, să-l alungați. A mai adăugat că oricine din regatul său ar dori să vă dea drept milostenie bunul său, să aibă voie de a face acest lucru. V-a îngăduit să vă bucurați și de libertatea ca nici un schimbător de bani să nu cuteze a intra în Transilvania în ținutul vostru, nici să vă supere cu ceva, lăsînd în folosul vostru tot dreptul și folosința pe care trebuia să le strîngă din țara voastră. Și a făcut aceasta ca o despăgubire pentru pagubele pe care le-ați suferit, cînd, mîniat pe voi, a poruncit să vi se ia pămîntul pomenit și, totodată, pentru că voi, așezați la marginea regatului, înfrunțați deseale lovituri ale păgînilor, stînd ca un meterez neclintit împotriva morții. Însă nu v-a dat nici o putere de a bate vreun fel de ban, fără osebita învoire a regelui.

Iar noi, dînd ascultare binevoitoare rugămintelor voastre, vă confirmăm vouă și casei voastre, prin autoritatea noastră apostolică, sus-numitele pămînturi, împreună cu scutiurile și libertățile lor, după cum le țineți pașnic și pe dreptate și după cum se spune mai pe larg în cuprinsul privilegiilor ce vi s-au hărăzit de către rege, și vi le întărim prin ocrotirea scrisorii de față. Așadar, nimănui să nu-i fie îngăduit a călca poruncile acestei scrisori de întărire date de noi, sau să i se împotrivescă printr-o nesocotită cutezanță. Iar dacă cineva va îndrăzni să facă aceasta, va cunoaște mînia lui Dumnezeu atotputernic și a sfinților săi apostoli Petru și Pavel, ce se va abate asupra lui.

Dat în Lateran, în a patrusprezecea zi înainte de calendele lui ianuarie, în al șaptelea an al păstoririi noastre.

După *Ub.*, I, 22–24.

Orig. perg., foarte deteriorat, cu o bulă de plumb, atirnată de un șnur de mătase roșie și galbenă; în 1891 se afla la Arh. St. Königsberg.

Copie în „Copiarium“ (Registru de copii a privilegiilor Ordinului), A. 18, fol. 134, de la începutul secolului al XV-lea, *ibidem*. După aceasta copie au fost completate lacunele în *Ub.* Pentru deosebiri între orig. și copie, vezi *Ub.*, I, 22–24, note.

EDIȚII: Latin. Dreger, *Codex Pomeraniae*, I, 108; *Fejér*, III/1, 422–425 (sub 1223); Bethlen, *Geschichtliche Darstellung*, 85; Schuller, *Archiv*, I, 228; *Teutsch u. Firnhaber*, I, 19; *Hurmuzaki*, I/1, 76–77. Trad. D.I.R., C, veac. XI–XIII, I, 187–188.

REGESTE: *Pctthast*, I, 598, nr. 6 903; *Neugebren*, 18; *Documenta Valachorum*, 8–9, nr. 2; *Györffy*, I,3, nr. 2.

¹ Până aici, textual, ca în actul aceluiași papă din 19 aprilie 1218 (*Ub.*, I, 16–17); în continuare, pasaje aproape identice cu actul regelui Andrei din 1222 (înainte de 7 mai), nr. 1.

² La *Hurmuzaki*, greșit: *Voilgrad*.

³ Tot acolo, greșit: *Nicolii*.

⁴ Tot acolo, greșit: *Szerzylluo, Zercyllou*.

⁵ Corect: *pregreditur*.

⁶ La *Hurmuzaki*, greșit: *Blacorum*.

3

1223 decembrie 12, Lateran.

Honorius episcopus etc., venerabili fratri..¹ episcopo Ultrasilvano, salutem etc.

Quod dilecti filii..² magister et fratres domus sancte Marie Theutoniarum terram Boze et ultra montes nivium, propter paganorum insultus vastam usque ad proxima tempora et desertam, noviter inhabitare ceperunt, ipsorum paganorum impetu non sine multo discrimine refrenato, eis ad meritum, nobis ad gaudium et toti populo Christiano provenit ad profectum, propter quod ipsi fratres et inhabitatores terre predictae non sunt lacessendi iniuriis, sed beneficiis confovendi, quatenus numerus fidelium terram ipsam inhabitantium ad paganorum terrorem et Christianitatis subsidium feliciter augeatur. Cum autem terra ipsa, secundum indulgentias dictis fratribus ab apostolica sede concessas, nullum preter Romanum pontificem episcopum habeat vel prelatum, tu, sicut eorum nobis conquestio patefecit, in ea tibi iurisdictionem indebitam usurpare contendens, presbyteros et clericos ipsius terre ad sinodum tuam vocas, et tam ab eis quam a laicis decimas et alia episcopalia iura niteris extorquere, in eos, si tue non satisfaciunt voluntati, interdicti et excommunicationis sententias de facto, cum de iure nequeas, proferendo. Nolentes igitur aliquatenus sustinere, quod iidem fratres indebite, presertim contra nostras indulgentias molestentur, fraternitati tue per apostolica scripta firmiter precipiendo mandamus quatenus, si quas forte de facto in clericos vel alios habitatores ipsius terre sententias protulisti, eas de facto quoque non differes revocare, ab eorum gravamine taliter conquiescas, quod nec ipsi iustam habeant materiam conquerendi, nec nos tibi durius scribere compellamur. Qui cum domum eorundem fratrum sic rore nostre gratie rigaverimus, ut eam de humili statu ad altum tempore nostro proveciam plantationem nostram non incongrue appellare possimus, illam ea prerogativa diligimus caritatis, quod eis indigna gravamina non possemus in patientia tolerare.

Noveris autem, nos venerabili fratri nostro..³ Strigoniensi archiepiscopo mandavisse, ut nisi iuxta mandatum nostrum curaveris revocare sententias, si quas in sepedictos incolas protulisti, ipse illas, tamquam a non suo iudice promulgatas, denunciaret nullas esse.

Datum Laterani, II. Idus Decembris, anno octavo.

Honoriu episcopul etc., venerabilului frate <Regnald>, episcopul Transilvaniei, mîntuire etc.

Faptul că iubiții fii, <Herman> magistrul și frații casei teutonilor închinată sfintei Maria, au început să locuiască țara Bîrsei și dincolo de munții Carpați, care din pricina năvălirilor păgînilor pînă acum în timpurile din urmă rămăsese pustie și deșartă, după ce năvălirile păgînilor au fost înfrînte nu cu puțină primejdie <a fraților>, pentru aceștia este o vrednicie, pentru noi o bucurie și pentru tot norodul creștin o izbîndă. Drept aceea, frații și locuitorii sus-numitei țări înșiși nu trebuie să fie acoperiți de ocări, ci sprijiniți cu binefaceri, pentru ca numărul credincioșilor ce locuiesc această țară să se sporească cu noroc, spre spaima păgînilor și spre priința creștinătății. Deoarece însă țara însăși, potrivit îngăduințelor date numiților frați de către scaunul apostolic, nu are nici un episcop sau prelat afară de pontiful roman, tu, după cum se vede din plîngerea pe care ei ne-au înaintat-o, căutînd pe nedrept să-i pui sub jurisdicția ta, chemi pe preoții și clericii din acel ținut la sinodul tău și te silești să smulgi atît de la ei, cît și de la mireni dijmele și alte drepturi episcopale, iar atunci cînd nu-ți fac voia, arunci împotriva lor osînde de afurisenie și excomunicare, de fapt, căci de drept nu ai puterea. Noi neîngăduind, așadar, deloc ca frații sus-numiți să fie tulburați împotriva îngăduințelor date de noi, prin această scrisoare apostolică îți poruncim cu tărie ca, dacă cumva ai rostit vreo osîndă de fapt împotriva unor clerici sau altor locuitori ai acestei țări, să te grăbești a o retrage tot de fapt, și să pui capăt necazurilor ce le stîrnești, pentru ca nici ei să nu mai aibă cuvîntul întemeiat de a ni se plînge și nici noi să nu fim siliți să-ți mai scriem mai aspru. Căci noi, care am stropit casa numiților frați cu roua milei noastre în așa fel, încît am ridicat-o dintr-o stare umilă într-una înfloritoare, putem fără greșeală s-o numim un răsad rodnic sădit de noi și ținem la ea cu o dragoste atît de mare, că nu putem răbda nevrednicia ei asupraire.

Așadar, vei ști că am dat poruncă lui <Toma>, arhiepiscopul de Strigoniu, că, dacă tu nu vei avea grijă, potrivit poruncii noastre, să retragi osînde, dacă cumva vei fi rostit vreuna împotriva pomeniților locuitori, atunci el însuși le va declara fără putere, ca unele ce au fost rostite de un judecător neîndreptățit.

Dat în Lateran, în ajunul idelor lui decembrie, în anul al optulea <al păstoririi noastre>.

După D.I.R., C, veac XI—XIII, I, 380—381.

Orig. la Arh. Vat., Reg. Vat. (an. VIII, fol. 130, ep. 137).

EDIȚII: Latin. *Fejér*, III/1, 420—421; Schuller, *Archiv*, I, 232; *Deutsch u. Firmhaber*, I, 22; *Theiner*, I, 43; *Hurmuzaki*, I/1, 82; *Ub.* I, 24—25. Trad. D.I.R., C, veac. XI—XIII, 201.

REGESTE: *Pothast*, I, 615, nr. 7 115; Knauz, *Monumenta*, I, 240.

¹ Reginaldo, cf. *Ub.*, 19—20, nr. 31.

² Hermanus, cf. *ibidem*.

³ Thome, cf. D.I.R., C, veac. XI—XIII, I, 212, nota 5.

Honorius episcopus etc., dilectis filiis... ¹ magistro et fratribus hospitalis sancte Marie Teutonicorum Jerosolimitani, salutem etc.

Gratia deo et hominibus ordinis vestri religio promeretur, ut vestris favorabilibus desideriis favorabiliter annuamus, quatenus eiusdem ordinis nova plantatio eo felicius incrementa suscipiat, quo largius fuerit rore apos-

tolice gratie irrigata. Petistis siquidem, ut terram Boze et ultra montes nivium, quam propter paganorum insultus vastam usque ad proxima tempora et desertam, largitione carissimi in Christo filii nostri, Andree, regis Ungarorum illustris, adepti esse noscimini et noviter inhabitare cepistis, ipsorum paganorum impetu non sine multo personarum vestrarum discrimine refrenato, in ius et proprietatem apostolice sedis recipere dignaremur, asserentes quod fideles libentius transibunt in eius coloniam, si eam viderint apostolice sedis esse speciali dominationi subiectam, sicque fiet, ut terra, que lata et spatiosa cultoribus indiget, facile populetur et numerus habitantium in eadem ad ipsorum paganorum terrorem et securitatem fidelium atque ad utilitatem non modicam terre sancte feliciter augeatur. Vestris ergo piis precibus benignius annuentes, prefatam terram in ius et proprietatem beati Petri suscipimus, et eam sub speciali apostolice sedis protectione ac defensione perpetuis temporibus permanere sancimus. Ad hec, cum eadem terra, secundum indulgentias vobis ab apostolica sede concessas, nullum preter Romanum pontificem habeat episcopum vel prelatum, presentium auctoritate districte inhibemus, ne quis archiepiscopus vel episcopus in terram ipsam vel incolas eius interdicti vel excommunicationis sententiam, sine speciali auctoritate apostolice sedis, promulgare presumat vel iurisdictionem quamlibet exercere, sed ad archiepiscopum, quem per venerabilem fratrem nostrum ..², Strigoniensem archiepiscopum, tunc episcopum Agriensem, prefici fecimus ipsi terre, habeat clerus eiusdem populusque recursus pro questionibus emergentibus inter eos aliasque articulis, qui ecclesiasticam auctoritatem iurisdictionemve requirunt et possunt per alium quam episcopum expediri. Ea vero que desiderant pontificalis dignitatis officium, utputa chrisma, oleum sanctum, ordinationes clericorum et dedicationes ecclesiarum seu altarium a quocumque malueritis, recipietis, episcopo apostolice sedis communionem et gratiam obtinente, quousque ipsius terre populus, divina favente gratia, sic fuerit augmentatus, ut dignum sit proprium ei episcopum provideri. In recognitionem autem domini et percepte a sede apostolica libertatis duas marcas auri, quas voluntate spontanea obtulistis, nobis unam et fratribus nostris aliam, in festo Resurrectionis Domini annis singulis persolvete. Nulli ergo etc. protectionis, inhibitionis, constitutionis et concessionis etc. Si quis etc.

Datum Laterani, II. Kalendas Maii, anno octavo.

Honoriu episcopul etc., iubiților fii, <Herman> magistrul și fraților ospitalieri ai sfintei Maria a teutonilor din Ierusalim, mîntuire etc.

Evlavia ordinului vostru, plăcută lui Dumnezeu și oamenilor, merită, ca prielnicelor voastre dorințe să le dăm un răspuns binevoitor, pentru ca noul răsad al acestui ordin să rodească cu atît mai bine, cu cît va fi fost mai din belșug stropit cu roua harului apostolic. Ați cerut ca țara Bîrsei cu cea de dincolo de munții Carpați, pustie și deșartă pînă acum din pricina năvalei păgînilor, pe care se știe că ați dobîndit-o prin dărnicia preaiubitului nostru fiu întru Hristos, ilustrul rege al Ungariei, Andrei, și ați început de curînd să o locuiți, după ce ați înfrînt năvala păgînilor, nu fără pierderea multor vieți de-alor voștri, să binevoim a o primi în dreptul și stăpînirea scaunului apostolic, zicînd voi că cei credincioși se vor strămuta mai bucuroși în acea țară, dacă vor vedea că ea e supusă stăpînirii osebite a scaunului apostolic, și urmarea va fi că țara aceasta, care e atît de întinsă dar lipsită de lucrători, se va popula cu ușurință și numărul locuitorilor din ea va spori în chip prielnic, spre spaima păgînilor, spre liniștea credincioșilor și folosul însemnat al pămîntului sfînt. Incuviințînd, așadar, cu bunăvoință cucernicele voastre rugămînți, luăm sus-numita țară în dreptul și stăpînirea sfîntului Petru, și

hotărîm ca ea să rămînă pe veci sub osebita oblăduire și apărare a scaunului apostolic. Pe lîngă aceasta, deoarece numita țară, potrivit privilegiilor date vouă de scaunul apostolic, nu are nici un episcop sau prelat afară de pontificele roman, prin puterea scrisorii de față oprim cu hotărîre ca vreun arhiepiscop sau episcop să cuteze a rosti pedeapsa afuriseniei sau a excomunicării asupra acelei țări sau asupra locuitorilor ei, fără osebita împuternicire a scaunului apostolic, sau să aibă vreo jurisdicție oarecare, ci clerul și poporul acelei țări, pentru pricinile ce se vor isca între ei și pentru alte lucruri care cer împuternicire bisericească și pot fi hotărîte de către altă față decît episcopul, să se îndrepte la arhipresbiterul pe care l-am numit peste această țară prin mijlocirea venerabilului frate al nostru, <Toma>, arhiepiscopul de Strigoniu, pe atunci episcop de Agria. Acelea însă care cer mijlocirea demnității pontificale, ca de pildă ungerea cu sfîntul mir, hirotonisirile de preoți și tîrnosirile de biserici sau altare, le veți putea primi de la orice episcop veți vrea, care are întărirea și harul scaunului apostolic, pînă ce poporul acelei țări, cu ajutorul harului dumnezeiesc, se va spori într-atîta, că va fi vrednic să i se numească un episcop al lui. Iar ca recunoaștere a stăpînirii scaunului apostolic și a privilegiului primit de la acest scaun, cele două mărci de aur pe care nu le-ați dat de bunăvoie, una pentru noi, iar cealaltă pentru frații noștri, să le plătiți în fiecare an la praznicul Învierii Domnului. Nimănui așadar etc., de ocrotire, de oprire, de statornicie, și de dăruire etc. Iar dacă cineva etc.

Dat în Lateran, în ajunul calendelor lui mai, în al optulea an <al păstoririi noastre>.

După D.I.R., C, veac. XI—XIII, 381—382.

Orig. la Arh. Vat., Reg. Vat (an VIII, ep. 411).

Transumpt în actul lui Filip, episcop de Fermo, din 28 decembrie 1278 (Latin. Ub., I, 134—135. Trad. D.I.R., C, veac. XI—XIII, II, 197—198).

EDIȚII: Latin. *Katona*, V, 460; Schlözer, *Kritische Sammlungen*, 321; Bárdosy, *Supplem*, 413; *Fejér*, III/1, 459—461; Bethlen, *Geschichtliche Darstellung*, 91; Schuller, *Archiv*, I, 226; *Teutsch u. Firnhaber*, I, 26; *Theiner*; I, 50—51; *Hurmuzaki*, I/1, 85—86; *Ub.*, I, 29—30. Trad. D.I.R., C, veac. XI—XIII, I, 204—205.

REGESTE: Raynald, *Annal.*, XIII, 312; Strehlke, *Tabulae*, 157, nr. 164; *Pothast*, I, 624, nr. 7 232.

¹ Hermano, cf. doc. nr. 3, nota 2.

² Thomam, cf. doc. nr. 3, nota 3.

Honorius episcopus etc., carissimo in Christo filio..¹ illustri regi Ungarie. salutem etc.

Dolemus, quoties audimus, te aliquid facere, quod fame tue obviet et saluti, desiderantes ut ea semper facias, per que deo et hominibus debeas complacere. In tuis siquidem privilegiis perspeximus contineri quod terram Boze ac ultra montes nivium fratribus domus Theotonicorum regia liberalitate donasti, unde terram ipsam sub apostolice sedis protectione suscepimus et libertate donavimus speciali, adeo ut apostolico privilegio statuerimus, eam nulli nisi Romano pontifici subiacere, quatenus eadem colonis citius impleretur, tuumque meritum eo altius surgeret, quo domum tuam Terre Sancte uberius proveniret. Frequenter autem ipsorum fratrum recepimus querimoniam, quod ipsos super terra eadem indebite inquietas, et frequentem

tibi super hoc direximus scripta nostra, rogantes et exortantes ut super hoc ab eorum inquietatione desisteres, quin immo sicut honori tuo expedit et saluti, ipsos pro reverentia divina et nostra defenderes et foveres. Nuper autem querelam eorundem recepimus continentem, quod tu quorundam malignorum instinctu terram ipsam in grandi et gravi equitum et peditum multitudine intravisti adeoque gravasti ipsos fratres et eorum homines exactionibus ac expensis, quod eis damnificatis ad valentiam mille marcarum et ultra terram ipsam, quam cum multo personarum et rerum dispendio popularerant, eis et ipsi Terre Sancte pene penitus inutilem redidisti. Quoddam quoque castrum, quod ultra montes nivium multis construxerant laboribus et expensis, occupasti per violentiam, fratribus eorum ab eodem electis, et cum homines tui quosdam fratres et homines eorundem occiderint, quosdam vulneraverint, et quosdam carceri manciparint, tu, ab eis humiliter requisitus, ut super hiis eis satisfieri faceres, querimonias eorum et proces penitus obaudisti. Denique, cum ex parte tua fuisset propositum coram nobis, quod ipsi fratres liberalitatis tuo beneficio non contenti, sed egressi fines possessionum a te sibi concessarum intuitu pietatis, quasdam ex tuis possessionibus occupant, nosque per literas nostras mandavissemus eisdem ut cum eos non deceat invadere aliena et ipsas possessiones tue celsitudini restituerent, et ab occupatione aliorum bonorum tuorum de cetero abstinerent, tu, quod intelleximus de possessionibus illis, quas dicebantur extra concessarum sibi terminos occupasse, mentes retorquere ad illas quas eis, immo deo pia liberalitate donasti et que ipsorum domui sunt ad preces tuas auctoritate apostolica confirmate, precepisti eisdem ut terras ipsas, sicut iam diximus, a te sibi donatas intuitu pietatis et a sede apostolica confirmatas tibi continuo resignarent, eis nisi tue iussioni parerent, gravia comminando. Profecto non deberes sic prosequi dona tua, quin immo terram ipsam quasi plantam tuam beneficiis rigare continuis, et non huiusmodi oppressionibus et iniuriis tue liberalitatis meritum apud deum et homines denigrare, quamquam hec nequaquam clementie tue imputanda credamus, sed potius pravis suggestionibus malignorum, qui videntes prefatam terram per immensum dictorum fratrum studium profecisse, ac eius cupidinem venenosis suasionibus te accendunt non attendentes, quod nihil veraciter retinetur, nisi quod pia liberalitate donatur. Magna quidem sunt, que dedisti fratribus antedictis, sed certe si devota meditatione pensaveris, quam multa et magna tibi contulit divine immensitas largitatis, non magna reputabis, que pie pro eius honore ac amore dedisti, sed potius cogitabis, te numquam posse digna domino retribuere pro omnibus, que retribuit ipse tibi. Cogitabis etiam, quia cum scriptum sit, quod sua defunctos opera, subsequuntur, ea sola que domino dederis, tibi post vite presentis exitum remanebunt, et sic non studebis, que deo dedisti, minuire, sed augere, ac sequi doctrinam evangelicam suadentem, ut studeas in celo tibi thesaurisare thesauros, ubi nec erugo nec tinea de molitur et ubi fures non effodiunt, nec furantur.

Rogamus igitur serenitatem tuam, monemus et obsecramus in domino Jesu Christo, quatenus hec prudenter attendens et prefatas literas nostras secundum sanum intellectum superius expressum accipiens, dictos fratres super terra pie a te sibi donata de cetero non molestes, sed eam pacifice sibi dimittens secundum limites in privilegio tue donationis expressos, predicto castro eis libere restituto, et satisfaciens ac satisfieri faciens de damnis et iniuriis, per te ac tuos eisdem hactenus irrogatis, sic eos tum in aliis iustitiis suis, tum specialiter in predicta terra regalis potentie brachio protegas et defensas, quod in terra viventium gratas recipere debeas retributionem a deo, qui nec bonum irremuneratum nec malum aliquod deserit impunitum.

Porro, si verum est, dictos fratres aliquas possessiones tuas extra concessos sibi terminos occupasse, volumus, sicut et eis mandavimus per literas supra-dictas, ut tibi restituant omnia, que extra ipsos terminos occupata esse constiterit per eosdem.

Unde, dilectis filiis.. de Linevel.. de Kerz et.. de Egris, abbatibus Pata-viensi, Ultrasilvane et Cenadiensis diocesium, per nostras damus literas in mandatis, ut ad loca ipsa personaliter accedentes, limites in prefato pri-privilegio tuo expressos inspiciant diligenter, et si viderint ipsos fratres aliquid extra eosdem terminos temere occupasse, nostra eis auctoritate iniungant, ut ea tibi libere restituant sine mora, quicquid invenerint super premissis et fecerint nobis fideliter relaturi, ut si quid remanserit questionis nostre provisionis studio sopiatur. Tu ergo, et ipsos predicta libere investigare permittas, et si tibi videris expedire, tuos mittas nuncios cum eisdem investigationis huiusmodi seriem inspecturos, certus quod sicut iniusta sepe-dictorum gra-vamina fratrum sustinere in patientia nolumus, sic iura tua illesa tibi volumus conservare, cum te tamquam egregium et catholicum principem habeamus in visceribus caritatis.

Datum Tibure, II. Idus Junii, pontificatus nostri anno nono.

Honoriu episcopul etc., preaiubitului între Hristos fiu <Andrei>, ilus-trului rege al Ungariei, mîntuire etc.

Ne doare de cîte ori auzim că faci ceva care aduce vătămare faimei și mîntuirii tale, deoarece dorim ca să faci totdeauna fapte prin care să ajungi plăcut lui Dumnezeu și oamenilor. Am văzut din cuprinsul privilegiilor tale că ai dăruit, prin dărnicia ta regală, fraților casei teutonilor țara Bîrsei și cea de dincolo de munții Carpați și de aceea am luat această țară sub ocrotirea scaunului apostolic papal și am dăruit-o cu libertăți osebite într-atît, încît am statornicit prin privilegiu apostolic să nu fie supusă altcuiva, decît ponti-ficelui roman, pentru ca să se umple mai repede de coloniști, și vrednicia ta să crească cu atît mai mult, cu cît darul tău avea să aducă un venit mai mare Pămîntului Sfînt. Dar adesea am primit din partea numiților frați plîngeri cum că tu îi superi pe nedrept cu privire la acea țară, și adesea ți-am scris în privința aceasta, rugîndu-te și îndemnîndu-te să încetezi cu aceste supărări și mai degrabă să cauți a-i apăra și încuraja, după cum se cuvine slavei și mîntuirii tale, din cinstire pentru Dumnezeu și pentru noi. Dar nu demult am primit o plîngere a lor în care se spunea că tu, ațîțat de oameni răi, ai intrat în țara lor cu o mare mulțime de călărime și pedestrime și că atît de mult i-ai asuprit pe frați și pe oamenii lor, prin tot felul de cereri și cheltuieli, că le-ai pricinuit o pagubă de o mie de mărci și afară de aceasta ai făcut și țara însăși, pe care au populat-o prin multe jertfe de oameni și de lucruri, aproape cu totul nefolositoare pentru ei și pentru Pămîntul Sfînt. Apoi o cetate, pe care ei o clădiseră dincolo de munții Carpați cu multă trudă și cheltuială, tu ai cuprins-o cu puterea, după ce ai alungat de acolo pe frații lor, și, după ce oamenii tăi au ucis pe unii din frații și oamenii lor, pe alții i-au rănit, iar pe alții i-au aruncat la închisoare, tu, rugat de ei cu smerenie ca să le faci dreptate pentru acestea, ai rămas cu desăvîrșire surd la plîngerile și rugămintile lor. În sfîrșit, cînd tu te plînseseși nouă că acei frați nu s-au mulțumit cu binefacerea dărniciei tale, ci, depășind hotarele pe care tu le dăruiseși dintr-un simțămînt de evlavie, au cuprins unele moșii ale tale, iar noi le-am pruncit printr-o scrisoare că nu se cade să cuprindă bunuri străine și să înapoieze înălțimii voastre acele moșii, iar de aci înainte să înceteze de a-și mai însuși alte bunuri de ale tale, tu, pe cînd noi ne gîndeam la pămînturile despre care se spunea că ei le-au cuprins dincolo de hotarele îngăduite, îți îndreptai mintea spre acelea pe care,

mînat de o cucernică dărnicie, le-ai dăruit lor, ba mai degrabă lui Dumnezeu, și care, la rugămîntea ta, au fost întărite casei lor de către puterea scaunului apostolic, și le-ai poruncit să-ți înapoieze numaidecît acele pămînturi pe care, cum am mai spus, le-ai dăruit tu dintr-un simțămînt de evlavie și pe care le-a întărit scaunul apostolic, înfricoșîndu-i neîncetat cu grele amenințări, dacă nu se vor supune poruncii tale. De bună seamă că nu trebuia să porcezi astfel cu daniile tale, ci mai degrabă să stropești acea țară ca pe un răsad, cu necurmatele tale binefaceri, nu să știrbești în fața lui Dumnezeu și a oamenilor vrednicia dărnicii tale prin astfel de asupri și nedreptăți, măcar că sîntem încredințați că astfel de fapte nu trebuie puse pe seama neîndurării tale, ci mai degrabă pe aceea a uneltirilor nelegiuite ale celor răi, care, văzînd că sus-numita țară a înflorit prin rîvna nemăsurată a pomeniților frați, caută să-ți ațîțe prin veninoasele lor îndemnuri dorința de a pune mîna pe ea, fără să ia aminte că nu se poate păstra cu adevărat decît ceea ce e dăruit dintr-un simțămînt de cucernică dărnicie. Mari sînt, fără îndoială, darurile pe care le-ai făcut fraților înainte pomeniți; dar de bună seamă dacă stai și te gîndești cu evlavie cît de multe și mari sînt acelea pe care ți le-a hărăzit ție nesfîrșita dărnicie dumnezeiască, nu vei mai găsi că sînt mari acelea pe care tu, plin de evlavie, le-ai dat pentru cinstea și dragostea lui, ci mai degrabă vei cugeta că niciodată nu vei putea să te plătești cum se cuvine față de Domnul pentru cele cu care te-a răsplătit el pe tine. Te vei mai gîndi că, așa cum stă scris, pe morți îi urmează numai faptele lor și că, după sfîrșitul vieții pămîntești, nu-ți vor rămînea decît cele ce vei fi dat Domnului. Și atunci te vei strădui, nu să știrbești ceea ce ai dat Domnului, ci să le sporești, urmînd învățătura Evangheliei care te sfătuiește să cauți a-ți strînge comori în cer, unde nici rugina, nici molii nu le strică și unde hoții nici nu le dezgroapă, nici nu le fură.

Rugăm așadar pe luminăția ta, o îndemnăm și o implorăm în numele domnului Iisus Hristos ca, luînd aminte cu chibzuință la toate acestea și tălmăcind scrisoarea noastră în adevăratul ei înțeles arătat mai sus, să nu mai superi de aci încolo pe sus-numiții frați în ce privește țara pe care le-ai dăruit-o din cucernicie, ci lăsîndu-i să o stăpînească în pace în hotarele arătate în privilegiul daniei tale, după ce le vei fi înapoiat de bună voie cetatea sus-pomenită, despăgubindu-i și poruncind să fie despăgubiți pentru pagubele și nedreptățile făcute lor pînă acum de către tine și de către oamenii tăi, să-i ocrotești și cu puterea brațului tău regal să-i aperi tot astfel și în alte pricini ale lor, cît mai ales în aceea privitoare la sus-numita țară, încît să primești, în țara celor vii, răsplata plăcută de la Dumnezeu, care nu lasă nerăsplătit nici un bine și nu uită nici un rău nepedepsit. Apoi, dacă e adevărat că numiții frați au cuprins niște moșii de-ale tale dincolo de hotarele pe care li le-ai lăsat, voim — după cum le-am și poruncit prin scrisorile pomenite mai sus — ca să ți se înapoieze toate cele ce se vor dovedi a fi fost cuprinse de ei dincolo de hotarele statornicite.

Drept aceea, prin scrisoarea noastră însărcinăm pe iubiții noștri fii, pe abații.. de Linevel.. de Cîrța și.. de Igrîș, din diecezele Patavia, Transilvania și Cenad, ca, ducîndu-se înșiși la acele locuri, să cerceteze cu luare aminte hotarele arătate în privilegiul tău și, dacă vor afla că frații au cuprins în chip nesocotit vreun pămînt dincolo de hotarele arătate, pe temeiul autorității noastre să le poruncească să ți le dea înapoi de bunăvoie și fără zăbavă, făcîndu-ne o dare de seamă întocmai despre tot ce vor fi descoperit și vor fi făcut în această privință, ca, dacă va mai fi rămas vreo pricină nehotărîtă, s-o împăcăm prin rîvna grijii noastre. Așadar, să le îngădui și tu să facă în chip slobod cercetări în pricina de mai sus și, dacă vei crede că e în folosul

tău, să trimiți oamenii tăi, care, împreună cu ai noștri, să urmărească mersul cercetării acesteia, fiind încredințat că după cum nu voim să suferim cu nepăsare nedreptățirea fraților des-pomeniți, tot astfel voim să păstrăm neatins drepturile tale, deoarece te purtăm în adâncul dragostei noastre ca pe un principe ales și dreptcredincios.

Dat în Tibur, în ajunul idelor lui iunie, în al nouălea an al păstoririi noastre.

După D.I.R., C, veac. XI—XIII, I, 385—387.

Orig. la Arh. Vat., Reg. Vat. (an. IX, fol. 66, ep. 358).

EDIȚII: Latin. *Fejér*, III/2, 43—46; Schuller, *Archiv*, I, 241; *Teutsch u. Firnhaber*, I, 32; *Theiner*, I, 58—59; *Hurmuzaki*, I/1, 91—93; *Ub.*, I, 36—38. Trad. D.I.R., C, veac. XI—XIII, I, 214—216.

REGESTE: *Pothast*, I, 640, nr. 7 431.

¹ Andree.

Gregorius episcopus etc., venerabili fratri..¹, Strigoniensi archiepiscopo, apostolice sedis legato.

Gaudeamus in domino, magnificam et mirificam salvatoris nostri clementiam laudum preconis extollentes, quod nihil odiens eorum que fecit, sed omnes salvos fieri et neminem perire volens, homines iacentes in tenebris ignorantie de gentilitatis errore ad viam veritatis dignatur per suam inefabilem misericordiam revocare. Nuper siquidem per litteras tuas nobis missas accepimus quod Iesus Christus, deus ac dominus noster, super gentem Cumanorum clementer respiciens, eis salvationis ostium aperuit hiis diebus. Aliqui enim nobiles gentis illius per te ad baptismi gratiam pervenerunt et quidam princeps, Bortz nomine, de terra illorum cum omnibus sibi subditis per ministerium tuum fidem desiderat suscipere christianam; propter quod unicum filium suum, unacum fratribus predicatoribus messis dominice operariis in terra predicta, ad te specialiter destinavit, attentius obsecrans, ut personaliter accedens ad ipsum et suos, viam vite ostenderes ipsis, per quam ad veri dei notitiam valeant pervenire. Unde, quamvis pro executione voti tui, quod emiseras pro terre sancte succursu, in peregrinationis esses itinere constitutus, considerans tamen tam magnum animarum fructum et augmentum christiane fidei exinde provenire posse, si piis eorum desideriis condescendas, intermisso dicte peregrinationis itinere, dilectum filium.., archidiaconum de Zala, ad nos destinare curasti, devote ac humiliter supplicans ut tibi hoc faciendi, non obstante voto predicto, licentiam preberemus; et quia magis fructificare poteris si apostolice sedis legatione fungaris, cum auctoritas semper consuevit multum favoris habere in Cumania et Brodnic, terra illa vicina, de cuius gentis conversione speratur, legationis officium tibi committere dignaremur, per quod habeas potestatem in eisdem terris vice nostra predicandi, baptizandi, edificandi ecclesias, ordinandi clericos necnon et creandi episcopos et generaliter omnia que ad cultum et ampliationem fidei pertinent exercendi. Cum igitur maius bonum minori sit merito preferendum et de tue caritatis ardore geramus fiduciam plenioram, accedendi ad dictas provincias licentiam tibi concedimus postulatam, devotioni tue super predictis plene legationis officium in eisdem provinciis committentes.

Datum Anagnie, secundo Kalendas Augusti, anno primo.

Grigore, episcopul etc., venerabilului frate <Robert>, arhiepiscop de Strigoniu, legat al scaunului apostolic.

Ne bucurăm întru Domnul, slăvind prin trăinicia laudelor măreața și minunata milă a mîntuitorului nostru, pentru că fără a urî nimic din ceea ce a făcut, ci voind ca toți să fie mîntuiți și nimeni să nu piară, s-a îndurat prin nespusa lui milă să aducă pe calea adevărului pe cei ce zac în bezna neștiinței, < scoțindu-i > din rătăcirea păgînatății <lor>. Întradevăr, am aflat nu demult, din scrisoarea trimisă de tine, că domnul și Dumnezeu nostru Iisus Hristos, îndreptîndu-și privirile cu milă asupra neamului cumanilor, le-a deschis poarta mîntuirii în zilele acestea. Căci unii dintre nobilii aceluia neam au ajuns, prin tine, la harul botezului și un principe, cu numele Bortz, din țara lor, împreună cu toți supușii săi, dorește să primească, prin mijlocirea ta, credința creștină și în acest scop a trimis anume la tine pe singurul său fiu, împreună cu frații predicatori, lucrători la secerișul Domnului în zisa țară, rugîndu-te stăruitor ca, mergînd chiar tu la dînsul și la ai săi, să le arăți calea vieții pe care să poată ei ajunge la cunoașterea adevăratului Dumnezeu. Și de aceea, măcar că erai hotărît a pleca în pelerinaj, pentru împlinirea legămîntului pe care îl făcuseși întru ajutorul pămîntului sfînt, totuși ținînd seama că din aceasta se poate culege un rod atît de îmbelșugat de suflete și o sporire <atît de mare> a credinței creștine, dacă te apleci spre cucernicele lor dorințe, amînînd pomenitul pelerinaj, te-ai îngrijit să trimiți la noi pe iubitul., arhidiacon de Zala, rugîndu-ne cu supunere și smerenie să-ți îngăduim să faci aceasta fără vreo piedică din sus-numitul legămînt; și fiindcă ai putea avea mai mult rod dacă ai primi sarcina de legat al scaunului apostolic, întrucît autoritatea <apostolică> s-a bucurat întotdeauna de mare prețuire în Cumania și în cea țară vecină, a brodnicilor, despre convertirea cărui neam se trage nădejde, <ne-ai rugat> să binevoim a-ți încredința slujba de legat, prin care să ai puterea în aceste țări de a predica în locul nostru, de a boteza, de a ridica biserici, de a hirotonisi preoți, cît și de a numi episcopi și îndeplini îndeobște toate slujbele ce țin de cult și de sporirea credinței. Deoarece, așadar, pe drept cuvînt, un bun mai mare trebuie ales înaintea unui bun mai mic și deoarece sîntem deplin încredințați de sîrguința dragostei tale, îți dăm învoirea cerută de a merge în pomenitele ținuturi, încredințînd în această privință cucerniciei tale slujba de legat deplin în aceste ținuturi.

Dat în Anagni, în a doua zi înainte de calendele lui august, în anul întîii al <păstoririi noastre>.

După *Tăutu*, III, 206–208.

Orig. la Arh. Vat., Reg. Vat., 14, fol. 26, ep. 139.

Documentul se repetă, în parte textual, în actul aceluiași papă, din 27 februarie 1231.

Lateran, *ibidem*, 15, fol. 53 v., ep. 119 (*Hurmuzaki*, I/1, 113–114).

EDIȚII: Latin. *Katona*, V, 509; *Féjer*, III/2, 109–111; *Theiner*, I, 86–87; *Hurmuzaki*, I/1, 102. Trad. D.I.R., C, veac. XI–XIII, I, 228.

REGESTE: Raynald, *Annales*, XIII, nr. 50; Rippoli, *Bullarium ordinis Praed.*, I, 22; *Potthast*, I, 690, nr. 7 984; *Auvray*, nr. 139.

¹ Roberto.

Gregorius episcopus, servus servorum dei, carissimo in Christo filio Bele, primogenito carissimi in Christo filii nostri Andree, illustris regis Ungarie, salutem et apostolicam benedictionem.

D<ilecti> f<ilii>, magister et fratres domus hospitalis sancte Marie Teutonicorum <Jeroso>limitane, humili nobis et instanti conquestione monstrarunt, quod cum carissimus in Christo filius noster Andreas, illustris regis Ungarie, pater tuus, eorum domui terram Borze pia libertate donasset, sicut in ipsius privilegiis perspeximus plenius contineri, ipsi procolenda et munienda terra eadem, per quam Comanis regnum Ungarie multipliciter perturbantibus frequens introitus et exitus habebatur, numerosam pecuniam expenderunt ibi cum multo labore ac proprii effusione cruoris, <quinque> castra fortia construendo. Sed licet idem rex eis terram abstulisset eandem, ipsam tandem restituit, ut debebat, quin etiam pro recompensatione damnorum i<psis ultra monte>s nivium partem contulit Comanie. In qua, cum dicti magister et fratres castrum munitissimum construxissent, C<omani perterriti et dolentes ademptam> sibi ingress<us et ex>itus facultatem, congregata ingenti multitudine bellatorum fratres inibi commorantes hostiliter aggressi fuerunt, <sed domino propitiante devicti, confusi> et reveriti destiterunt, quin etiam quidam ex illis dictis fratribus se reddentes, cu<m uxoribus et> parvulis ad baptismi gratiam convola<runt. At rex predictus>, terram ipsam ingrediens cultamque prospiciens, fratres de <terra eis> per sedem apostolicam confir<mata et sub eius> protectione suscepta expulit violenter, <quam tu detines> occupatam non absque Romane ecclesie iniuria manifesta, cum eadem <terra nu>llum preter Romanorum <pontificem ha>bens episcopum vel prelatum, eidem ecclesie duas <marc>as auri pro censu solveret annuatim. Et quamvis pluries, tam predicto patri tuo, quam tibi, affectuosas preces et monita diligentia direxerimus, ut eis <terra>m ipsam liberaliter redderitis, nequaquam tamen fuimus exauditi, quin potius idem magister ad presentiam regiam in spe vocatus accedens, frustratus rediit, fatigatus multis laboribus et expensis, alias domo sua propter hoc attrita variis et enormibus detrimentis.

Ne igitur inexorabilis videaris, si quod absit, seductus pravis suggestionibus malignorum reddere renuas, que non potes salva conscientia retinere, serenitatem tuam rogamus, monemus et hortamur in domino, in remissionem tibi peccaminum iniungentes, quatenus conscientie et fame tue salubriter consules, cum peccatum minime remittatur, nisi restituatur ablatum, eisdem magistro et fratribus restituas terram ipsam, de damnis et irrogatis iniuriis satisfactionem congruam impendendo, ita quod veritati verax existens, te illis ¹ reddas placidum et acceptum, qui acceptos provenit in salutem, et nos tibi constituamur exinde non imme<rito deb>itores.

Datum Laterani, VI. Kalendas Maii, pontificatus nostri anno quinto.

Grigore episcopul, robul robilor lui Dumnezeu, preaiubitului nostru fiu întru Hristos, Bela, înfiul născut al preaiubitului nostru fiu întru Hristos, Andrei, vestitul rege al Ungariei, mîntuire și apostolică binecuvîntare.

Iubiții noștri fii, magistrul și frații casei ospitalierilor sfintei Marii a teutonilor din Ierusalim, printr-o smerită și stăruitoare plîngere ne-au arătat că ei, după ce preaiubitul nostru fiu întru Hristos, Andrei, ilustrul rege al Ungariei, tatăl tău, a dăruit casei lor, prin evlavioasa lui dărnicie, țara Bîrsei, după cum am văzut că se cuprinde mai pe larg în privilegiile sale, pentru a îngriji și a întări acea țară, prin care cumanii, ce tulburau adesea regatul Ungariei, își avuseseră în multe rînduri locul lor de intrare și ieșire, au cheltuit mulți bani pentru a ridica acolo cu multă trudă și cu vărsarea chiar a sîngelui lor, cincii cetăți puternice. Dar, măcar că numitul rege le luase înapoi acea țară, le-a dat-o apoi iarăși, cum se și cădea, ba încă, drept despăgubire pentru pagubele făcute, le-a dăruit și partea din Cumania ce se află dincolo de munții Carpați. Însă, după ce magistrul și frații pomeniți au ridicat acolo o cetate

foarte întărită, cumanii, speriați și supărați că li s-a luat puțința de a intra și de a ieși în regatul Ungariei, strângînd o mare mulțime de războinici, au năvălit asupra fraților sălășluiți acolo, dar cu ajutorul lui Dumnezeu au fost învinși și împrăștiați și, plini de teamă, au încetat de a mai năvăli și chiar unii dintre ei, predîndu-se zișilor frați, împreună cu soțiile și pruncii lor, s-au grăbit la harul botezului. Dar sus-numitul rege, intrînd în țara pomenită și văzînd-o gospodărită, i-a alungat cu puterea pe frați din acea țară, ce le fusese confirmată de scaunul apostolic și luată sub ocrotirea acestuia, țară pe care tu o ții în stăpînire spre jîgnirea vădită a bisericii romane, deoarece această țară, ce nu avea alt episcop sau prelat afară de pontificele roman, plătea zisei biserici ca dare pe an două mărci de aur. Și cu toate că am trimis atît tatălui tău, cît și ție, în mai multe rînduri, rugăminți mișcătoare și îndemnuri stăruitoare ca să înapoiți cu mărinimie zisa țară, totuși nu am fost nicidecum ascultați, ba chiar mai mult, acel magistru, chemat în fața regelui și sosind plin de nădejde, s-a întors înșelat, obosit de atîta trudă și cheltuieli, iar casa lui a fost lovită din pricina aceasta de felurite și nemăsurate pagube.

Așadar, ca să nu te arăți neînduplecat, dacă mînat — Doamne ferește — de îndemnurile mîrșave ale unor răi, te-ai împotrivi să înapoiezi ceea ce nu poți păstra cu conștiința curată, rugăm pe luminăția ta, o sfătuim și o îndemnăm întru Domnul, poruncindu-ți, pentru iertarea păcatelor tale, să veghezi asupra faimei și conștiinței tale, deoarece păcatul nu se iartă nicidecum dacă nu se înapoiază ce s-a luat, și să dai înapoi zisului magistru și fraților săi acea țară, plătindu-le o despăgubire potrivită pentru pagubele și vătămările aduse, în așa fel, ca să te înfățișezi ca un iubitor de adevăr în fața adevărului și să fii plăcut și bine primit în fața aceluia care duce cu sine spre mîntuire pe cei ce sînt primiți, iar noi să ne socotim de aci încolo, pe bună dreptate, îndatorații tăi.

Dat la Lateran, în a șasea zi înainte de calendele lui mai, în al cincelea an al păstoririi noastre.

După D.I.R., C., veac XI—XIII, I, 390—391.

Orig. perg. foarte deteriorat, în 1891 se afla la Arh. St. Königsberg.

Copie în *Copiarium* (registru de copii după privilegiile Ordinului), A. 18, fol. 135, *ibidem*, după care s-au făcut întregirile în *Ub.*, preluate de D.I.R., C. Documentul se repetă, în parte textual, în actele aceluiași papă adresate lui Andrei al II-lea, regele Ungariei, la 30 aprilie 1231 (*Ub.*, I, 52—53), și lui Iacob, legatul papal în Ungaria, la 31 august 1232 (vezi doc. nr. 8, după care s-au și făcut aici întregirile).

EDIȚII: Latin. Dreger, *Codex Pomeraniae*, I, 154; Schlözer, *Kritische Sammlungen*, 550; Bethlen, *Geschichtliche Darstellung*, 97; *Teutsch u. Firnhaber*, I, 50; Wenzel, *Codex*, I, 297 *Hurmuzaki*, I/1, 121—122 (sub 1232); *Ub.*, I, 50—51. Trad. D.I.R., C, veac XI—XIII, I, 245—246.

REGESTE: *Pothast*, I, 749, nr. 8 729.

¹ Corect: *illi*.

Gregorius episcopus etc., dilecto filio..¹, electo Penestrino, apostolice sedis legato, salutem etc.

Dilecti filii.. magister et fratres hospitalis sancte Marie Teutonicorum, humili nobis et instanti conquestione monstrarunt, quod cum carissimus in Christo filius noster Andreas, Ungarie rex illustris, eorum domui terram Burze pia liberalitate donasset, sicut in ipsius privilegio, aurea bulla munito, plene perspeximus contineri, ipsi pro colenda et munienda terra eadem, per

quam Cumanis regnum Ungarie multipliciter perturbantibus frequens introitus et exitus habebatur, numerosas pecuniam expenderunt ibi cum multo labore ac proprii effusione cruoris, quinque castra fortia construendo. Sed licet idem rex eis terram abstulisset eandem, ipsam tandem restituit, ut debebat, quin etiam pro recompensatione damnorum ipsis ultra montes nivium partem contulit Cumanie, in qua cum dicti magister et fratres castrum munitissimum construxissent, Cumani perterriti et dolentes ademptam sibi ingressus et exitus facultatem, congregata ingenti multitudine bellatorum, fratres inibi commorantes hostiliter aggressi fuerunt, sed domino propitiante devicti, confusi et reveriti destiterunt, quin etiam quidam ex illis dictis fratribus se reddentes, cum uxoribus et parvulis ad baptismi gratiam convolarunt. At rex predictus, terram ipsam ingrediens cultamque prospiciens, fratres de terra eis per sedem apostolicam confirmata et sub eius protectione suscepta expulit violenter, non absque Romane ecclesie iniuria manifesta, cum eadem terra nullum preter Romanum pontificem habens episcopum vel prelatum, eidem ecclesie censualis existat. Et quamvis pie memorie Honorius papa, predecessor noster, ac nos postmodum pluries predicto regi affectuosas preces et monita diligentia direxerimus, ut eis liberaliter redderet terram ipsam, nequaquam tamen fuimus exauditi, quin potius idem magister ad presentiam regis in spe vocatus accedens, frustratus rediit, fatigatus multis laboribus et expensis, alias domo sua propter hoc attrita variis et enormibus detrimentis. Quare iidem, magister et fratres, suppliciter flagitarunt ut, cum rex seductus suggestionibus malignorum inexorabilis videatur, nil aliud asseverans, nisi quod restituito ipsius terre pro eo, quod magna est, suis filiis et baronibus displiceret, faceremus sibi iustitiam exhiberi.

Ne igitur videamur deferre homini contra deum, cui est contra omnes homines deferendum, discretioni tue de cuius circumspectione plenam in domino fiduciam obtinemus, per apostolica scripta mandamus, quatenus eundem regem et Belam, filium eius, ut conquerentibus restituant terram ipsam, de damnis illatis et irrogatis iniuriis satisfactionem congruam impendendo, prudenter et efficaciter moneas et inducas. Quod si forte monitis non acquieverint, tu partibus convocatis audias causam, et si de ipsarum voluntate processerit, debito fine decidas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Proviso ne in terram ipsius regis excommunicationis vel interdicti sententiam proferas, nisi mandatum super hoc receperis a nobis speciale. Alioquin, causam remittas ad nos sufficienter instructam, prefigens partibus terminum competentem, quo nostro se conspectui representent, iustam auctore domino sententiam recepture. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, censura simili appellatione cessante cogas veritati testimonium perhibere, non obstantibus literis super his, ad.. Cracoviensem et.. Cuiaviensem episcopos, a sede apostolica impetratis.

Datum Anagnie, II. Kalendas Septembris, pontificatus nostri anno sexto.

Grigore episcopul etc., iubitului fiu <Iacob, episcop> ales de Preneste, legat al scaunului apostolic, mîntuire etc.

Iubiții noștri fii.., magistrul și frații ospitalieri ai sfintei Maria a teuto- nilor, ne-au arătat printr-o plîngere smerită și stăruitoare că preaiubitul nostru fiu întru Hristos Andrei, ilustrul rege al Ungariei, după cum am văzut lămurit că stă scris în privilegiul său, întărit cu bulă de aur, mînat de o cucer- nică dărnicie, a dăruit casei lor țara Bîrsei, spre a îngriji și a întări acea țară, prin care cumanii, ce turburau adesea regatul Ungariei, își avuseseră în multe

rînduri locul de intrare și ieșire <din Ungaria>, și că ei au cheltuit mari sume de bani ca să ridice acolo, cu multă trudă și cu vărsarea chiar a sîngelui lor, cinci cetăți puternice. Dar, măcar că numitul rege le luase înapoi acea țară, le-a dat-o iarăși, precum se și cădea, ba încă, drept despăgubire pentru pagubele făcute, le-a dăruit și partea din Cumania ce se află dincolo de munții Carpați. Însă, după ce magistrul și frații au înălțat acolo o cetate foarte înălțată, cumanii, îngroziți și supărați că li s-a luat puțința de a intra și de a ieși din regatul Ungariei, strîngînd o mare mulțime de războinici, au năvălit asupra fraților așezați acolo, dar, cu ajutorul lui Dumnezeu, au fost învinși și împrăștiați, și, plini de teamă, au încetat <de a mai năvăli> și chiar unii dintre ei, predîndu-se zișilor frați împreună cu soțiile și pruncii lor, s-au grăbit la harul botezului. Dar sus-numitul rege, înfrînd în pomenita țară și văzînd-o gospodărită, i-a alungat cu puterea pe frați din această țară, ce le fusese confirmată de scaunul apostolic și luată sub ocrotirea acestuia, spre jignirea vădită a bisericii romane, deoarece această țară nu avea alt episcop sau prelat, afară de pontificele roman, și plătea un bir acestei biserici. Și cu toate că papa Honoriu, înaintașul nostru de evlavioasă pomenire, iar, după aceea, și noi am trimis sus-numitului rege în mai multe rînduri rugăminți mișcătoare și îndemnuri stăruitoare ca să înapoieze cu mărinimie acea țară, totuși n-am fost nicidecum ascultați, ba mai mult chiar, acel magistrul, chemat în fața regelui și sosind plin de nădejde, s-a întors înșelat, obosit de atîta trudă și cheltuială, iar casa lui a fost lovită, din pricina aceasta, de felurite și nemăsurate pagube. De aceea, magistrul și sus-numiții frați au cerut cu smerenie să stăruim să li se facă dreptate, deoarece regele, amăgit de îndemmurile celor răi, se arată neînduplecat, neaducînd altă pricină, decît că înapoierea acelei țări nu ar fi pe placul fiilor și baronilor săi, fiindcă <această țară> este mare.

Drept aceea, pentru ca să nu se pară că noi ne plecăm în fața unui om, împotriva lui Dumnezeu, în fața căruia trebuie să ne plecăm de am avea împotrivă pe toți oamenii, prin această scrisoare apostolică te însărcinăm pe tine, în a cărei chibzuință avem deplină încredere întru Domnul, să sfătuiești cu chibzuință și să îndupleci cu izbîndă pe acel rege și pe fiul său Bela, ca să înapoieze jeluitorilor această țară, despăgubindu-i în măsura pagubelor și a vătămărilor ce le-au pricinuit. Iar dacă nu vor da ascultare îndemnurilor noastre, tu, după chemarea părților, să dai ascultare pricinii, și dacă din voia lor s-a făcut ², să dai sentința convenită, făcînd ca ceea ce vei fi hotărît tu, să se păzească cu strășnicie prin pedepse bisericesti, dar așa ca să nu rostești sentința excomunicării sau a interdictului asupra țării aceluia rege, decît dacă vei fi primit în această privință însărcinare anume din partea noastră. Altminteri, după ce pricina va fi îndeajuns de cercetată, să ne-o trimiți nouă, hotărînd părților un soroc potrivit, pentru ca ele să trimită reprezentanți înaintea noastră, spre a primi, cu ajutorul lui Dumnezeu, o sentință dreaptă. Iar dacă martorii ce vor fi numiți vor ocoli <adevărul>, fie din părtinire, fie din ură sau din teamă, să-i silești, tot prin pedepse bisericesti, a mărturisi adevărul, fără drept de apel și fără a ține seama de scrisorile primite în această pricină din partea scaunului apostolic, de către eposcopii.. de Cracovia și .. de Kujawia.

Dat la Anagni, în a doua zi înainte de calendele lui septembrie, în al șaselea an al păstoririi noastre.

După *Ub.*, I, 55–57.

Orig. la Arh. Vat., Reg. Vat., (an. VI, ep. 292.)

Transumpt în actul lui Filip, episcopul de Fermo, din 28 decembrie 1278 (*Ub.*, I, 134–135). În 1891 se afla la Arh. St. Königsberg.

EDIȚII: Latin. *Katona*, V, 604; *Fejér*, III/2, 303–306; Bethlen, *Geschichtliche Dar-*

stellung, 101; Schuller, *Archiv*, I, 258; *Teutsch u. Firnhaber*, I, 51; *Theiner*, I, 106—107; *Hurmuzaki*, I/1, 123—124. Trad. D.I.R., C, veac. XI—XIII, I, 256—258.
REGESTE: Schlözer, *Kritische Sammlungen*, 550; Strehle, *Tabulae*, 158; *Potthast*, I, 771, nr. 8 993.

¹ *Jacobo*.

² Traducere nesigură.

9

1234 noiembrie 14, Perugia.

Gregorius episcopus etc., carissimo in Christo filio, B<ele> regi, primogenito regis Ungarie, salutem etc.

In Cumanorum episcopatu, sicut accepimus, quidam populi, qui Walati ¹ vocantur, existunt, qui etsi censeantur nomine christiano, sub una tamen fide varios ritus habentes et mores, illa committunt, que huic sunt nomini inimica. Nam Romanam ecclesiam contempnentes, non a venerabili fratre nostro .., episcopo Cumanorum, qui loci diocesanus existit, sed a quibusdam pseudoepiscopis, Grecorum ritum tenentibus, universa recipiunt ecclesiastica sacramenta, et nonnulli de regno Ungarie, tam Ungari, quam Theutonici et alii orthodoxi, morandi causa cum ipsis transeunt ad eosdem, et sic cum eis, quia populus unus facti cum eisdem Walathis eo contempto, premissa recipiunt sacramenta, in grave orthodoxorum scandalum et derogationem non modicam fidei christiane.

Ne igitur ex diversitate rituum pericula proveniant animarum, nos volentes huiusmodi periculum obviare, ne prefati Walathi materiam habeant pro defectu sacramentorum ad scismaticos episcopos accedendi, eidem episcopo nostris damus litteris in mandatis, ut catholicum eis episcopum illi nationi conformem provida deliberatione constituat sibi iuxta generalis statuta concilii vicarium in predictis, qui ei per omnia sit obediens et subiectus. Contradictores etc. usque compescendo.

Cum autem, tu, tanquam princeps catholicus, ad commonitionem dilecti filii nostri I<acobi>, Prenestini electi, tunc apostolice sedis legati, prestito iuramento promiseris te omnes inobedientes Romane ecclesie in terra tua ad obediendum eidem ecclesie compulsurum, prout confecte super hoc tue littere continebant, ac eidem electo viva voce promiseris quod prefatos Walathos compelleres ad recipiendum episcopum, quem eis ecclesia ipsa concesserit et assignare, sibi de redditibus tuis, quos ab eis percipis, sufficientes redditus et honestos, sicut idem electus nobis exposuit, regalem excellentiam rogamus, monemus et hortamur, attente, ac in remissionem tibi iniungimus peccatorum, quatenus cum te non deceat in regno tuo huiusmodi scismaticos sustinere, ac ea, que promisisti, deo grata et hominibus sint accepta, ne facias irrita, que de tuis labiis tam laudabiliter processerunt, ea studeas efficaciter adimplere, ita quod ex hoc placeas regi regum, et nos sinceritatis tue zelum possimus dignis in domino laudibus commendare.

Datum Perusii, XVIII. Kalendas Decembris, pontificatus nostri anno octavo.

Grigore episcopul etc., preaiubitului nostru fiu întru Hristos, regele Bela, fiului întâi născut al regelui Ungariei, mîntuire etc.

După cum am aflat, în episcopatul cumanilor sînt niște oameni care se numesc români, care, deși după nume se socot creștini, îmbrățișînd diferite rituri și obiceiuri într-o singură credință, săvîrșesc fapte ce sînt potrivnice acestui nume. Căci, nesocotind biserica romană, primesc toate tainele bisericesti,

nu de la venerabilul nostru frate ., episcopul cumanilor, care e diecezan al aceluia ținut, ci de la niște pseudoepiscopi, care țin ritul grecilor, iar unii, atât unguri, cât și teutoni, împreună cu alți dreptcredincioși din regatul Ungariei, trec la dinșii ca să locuiască acolo și astfel, alcătuind un singur popor cu poame niții români, nesocotindu-l pe acesta, <pe episcopul cumanilor>, primesc sus-numitele taine spre marea indignare a dreptcredincioșilor și spre o mare abatere a credinței creștine.

Așadar, pentru ca din felurimea riturilor să nu se ivească o primejdie pentru suflete, noi — în dorința noastră de a preîntîmpina această primejdie și ca să nu aibă sus-numiții români cuvînt, din lipsa <săvîrșirii> tainelor, de a se îndrepta către episcopii schismatici — dăm, prin scrisoarea noastră, numitului episcop, porunca de a le orîndui, pentru nevoile de mai sus, după chibzuită consfătuire și potrivit rînduielilor conciliului general, un episcop catolic potrivit aceluia popor, care să-i fie vicar pentru acestea și care să fie ascultător și supus în toate, silindu-i prin pedepse bisericești, fără drept de apel, pe cei care s-ar împotrivi.

Deoarece, însă, tu, ca un principe catolic, la îndemnul iubitului nostru fiu, Iacob, <episcop> ales de Preneste, pe atunci legat al scaunului apostolic, i-ai făgăduit, sub jurămint, că vei sili pe toți neascultătorii față de biserica catolică din țara ta să se supună acestei biserici, după cum arăta scrisoarea ta întocmită în această privință și după cum ai spus și prin viu grai aceluiași <episcop> ales că vei sili pe sus-numiții români să primească pe episcopul pe care zisa biserică li-l va fi dat, și că din veniturile pe care le strîngi de la ei îi vei da și <episcopului> venituri îndestulătoare și potrivite demnității sale, după cum ne-a înștiințat numitul <episcop> ales, rugăm pe înălțimea ta regală, o sfătuim și o îndemnăm stăruitor și-ți poruncim spre iertarea păcatelor tale ca, întrucît nu se cade ca tu să rabzi în regatul tău astfel de schismatici și să lași neimplinite făgăduielile atât de plăcute lui Dumnezeu și binevenite oamenilor, ce au purces într-un chip vrednic de laudă de pe buzele tale, să te străduiești a le aduce pe de-a-întregul la îndeplinire, ca astfel să poți fi pe placul regelui regilor și noi să putem lăuda rîvna sincerității tale prin vrednice laude întru Domnul.

Dat la Perugia, în a optsprezecea zi înainte de calendele lui decembrie, în al optulea an al păstoririi noastre.

Arh. Vat., Reg. Vat., 17, fol. 229 v — 230 r., ep. 313. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca.

Orig.

EDIȚII: Latin. Raynald, *Annal.*, XIII, 419; Rippolli, *Bullarium ordinis Praed.*, I, 70; Pray, *Annal.*, I, 240; Katona, V, 706—708; Batthyan, II, 365; Fejér, III/2, 399—401; Theiner, I, 131; Transilvania, 1871, 44; Knauz, *Monumenta*, I, 303; Hurmuzaki, I/1, 132—133; *Ub.*, I, 60—61; *Tăutu*, III, 284—286. Trad. Șincai, *Hronica*, I, 396—397; *Mag. ist.*, III, 119, Latin, facș și trad. D.I.R., C, veac XI—XIII, I, 403—404, 402, 275—276. REGESTE: *Pothast*, I, 831, nr. 9764; *Auray*, nr. 2198; *Neugeboren*, 32; *Documenta Valachorum*, 17—19, nr. 17; *Györffy*, I, 4, nr. 5.

¹ Astfel în orig.

In nomine sancte trinitatis et individue unitatis, amen. Bela, dei gratia Hungarie, Dalmatie, Croatia, Rame, Servie, Gallitie, Lodomerie, Cumanieque rex in perpetuum.

Regum celsitudo requirit et sublimium dignitati debetur, ut inter cetera eo studiosius ad multiplicationem invigilet subditorum, quo ipsorum gloria

in subiecte plebis multitudine specialius exaltatur, presertim cum regum omnium et regnorum potentia, pax et securitas in suorum robore consistere dinoscantur. Accedit nichilominus non ad modicam sollicitudinis regie partem eos benignioribus intueri et amplioribus prosequi beneficiis, in quorum personis et utilitas temporalis provenire speratur et rex regum omnium propensius honoratur. Hac itaque consideratione inducti cum venerabili viro fratre Rembaldo, domorum Hospitalis Jerosolimitani magno preceptore in partibus cismarinis, dilecto amico nostro, super populatione regni nostri, quod per hostilem barbaram nationis incursum, que Tartari appellantur, sicut in bonorum amissione, sic incolarum interemptione grave sustinuit dispendium, longo prehabito tractatu cum principibus et baronibus regni nostri, in hoc nostra resedit communiter deliberatio ut, quia idem preceptor nomine domus Hospitalis in subsidium regni nostri intuitu defensionis fidei Christiane arma assumere, secundum formam inferius annotatam, et in populanda terra nostra consilium et auxilium impendere bona fide necnon alias subire condiciones paulo post presentibus insertas se ac domum Hospitalis sponte obligavit, damus et conferimus sibi et per eum dicte domui totam terram de Zeurino cum alpibus ad ipsam pertinentibus et aliis attinentiis omnibus, pariter cum kenazatibus Joannis et Farcasii usque ad fluvium Olth, excepta terra kenazatus Lytuoy woiauode, quam Olatis relinquimus, prout iidem hactenus tenuerunt, ita tamen, quod medietatem omnium utilitatum et reddituum ac servitorum de tota terra Zeurini memorata et kenazatibus supranominatis provenientium nobis et successoribus nostris reservamus, medietate alia ad usum domus supradicte cedente, exceptis ecclesiis constructis et construendis in omnibus terris supradictis, de quarum redditibus nichil nobis reservamus, salvis tamen reverentiis et iuribus archiepiscoporum et episcoporum, que habere dinoscuntur, exceptis etiam molendinis omnibus infra terminos prenominarum terrarum ubicumque factis vel faciendis, preterquam in terra Lytua, necnon edificiis et agriculturis omnibus sumptibus fratrum dicte domus factis, fenestris quoque seu animalium et pecorum suorum pascuis, piscinis etiam, que nunc sunt vel fient per ipsos, que omnia ad ipsorum fratrum usum integraliter volumus retineri, preter piscationes Danubii ac piscine de Cheley, quas nobis et ipsis communes reservamus. Concedimus etiam, quod medietatem omnium proventuum et utilitatum, que ab Olatis terram Lytua habitantibus, excepta terra Harszoc cum pertinentibus suis, regi colligentur, domus Hospitalis percipiat antedicta. Volumus etiam, quod memorato¹ Olati ad defensionem terre et ad iniurias propulsandas seu ulciscendas, que ab extraneis nostre dictioni non subiectis inferentur, iamdictis fratribus cum apparatu suo bellico assistere, et e converso ipsi fratres in casibus consimilibus eis subsidium et iuvamen iuxta posse impendere teneantur. Ad hec, de salibus, quos ad usum dicte terre et illarum partium versus Bulgariam, Greciam et Cumaniam sufficienter deferri concedimus, de quacumque salisfodina Ultrasiluana commodius sumptibus nobis et ipsis communibus extrahi poterunt, salvo in omnibus iure episcopali; necnon de moneta, que illic, de voluntate regia et consilio preceptoris domus illius pro tempore constituti, curret, medietatem nobis reservamus, sicut de ceteris redditibus est pretactum, medietate alia ad usum dicte domus convertenda, salvis iuribus ecclesiarum. Ordinationes quoque, quas nobilibus ac aliis tam super libertatibus ipsorum, quam super iudiciis ad inhabitandum terram iamdictam aliunde venientibus concesserit, salva parte nostra reddituum et utilitatum exinde provenientium, dicta domus, necnon sententias, quas tulerit in eosdem, ratas habebimus atque firmas, hoc addito, quod si contra maiores terre aliqua sententia de sanguinis effusione prolata fuerit, in qua senserint se gravari, ad nostram curiam valeant

appellare, hoc insuper adiecto, quod si exercitus regnum nostrum, quod absit, invadere ² attemptaret, quinta pars armatorum terre iamdicte pro defensione terre nostre in exercitu nostro ad bella procedere teneatur. Si autem versus Bulgariam, Greciam et Cumaniam exercitum moverimus, tertia pars omnium ad bella habiliū procedet et de acquisitionibus, tam mobiliū quam immobiliū, portionem recipiet domus iamdicta pro numero personarum exercitus de Zeurino pariter et armorum. Ad hec contulimus preceptorī antedicto et per ipsum domui Hospitalis a fluvio Olth et alpihus Ultrasiluanis totam Cumaniam, sub eisdem conditionibus, que de terra de Zeurino superius sunt expresse, excepta terra Szeneslai, woiauode Olatorum, quam eisdem relinquimus, prout iidem hactenus tenuerunt sub eisdem etiam conditionibus per omnia, que de terra Lytua sunt superius ordinate. Hoc autem nolumus preterire, quod a primo introitu sepedictorum fratrum usque ad viginti quinque annos omnes redditus Cumanie terre integraliter domus percipiat iam prefata, preterquam de terra Szeneslay antedicta, de qua tantum medietatem reddituum et utilitatum obtinebit. Extunc vero medietas omnium proventuum, utilitatum et servitiorum per fratres eiusdem a celsitudine regia approbatos et iuratos fisco regio ministratur, ita tamen, quod de quinquennio in quinquennium per nostrum hominem specialem proprii redditus, servitia ac utilitates exinde provenientes debeant computari. Sumptus vero, qui in castrorum seu munitionum custodiis (fient) ³, sicut nobis et ipsis fratribus debent esse communes, salvis aliis conditionibus pro parte nostra et exceptionibus pro parte domus Hospitalis in terra Cumanie, utputa de ecclesiis, molendinis et aliis omnibus, que singillatim superius de Zeurino sunt expressa. Ad castra etiam edificanda in dicta terra Cumanie necnon contra quoslibet impugnatores terre Cumanie consilium et vires ipsis fratribus impendemus, cum necesse fuerit et ab ipsis fratribus fuerim requisiti, etiam cessantibus impedimentis aliis illuc personaliter accedendo. Conferimus etiam eisdem terram quadringentorum aratorum in Feketig, vel alibi ultra silvas complebimus hunc numerum, ubi magis ad introitum terre Cumanie vel Zeurini dictis fratribus videbimus expedire, super qua donatione litteras nostras dabimus speciales. Denique ut sepedicta domus Hospitalis commodius sibi necessaria per mare valeat procurare, pro utilitatibus regni nostri et suis contulimus sibi iuxta maritima civitatem Scardonam, cum omnibus suis pertinentiis et iuribus ipsam contingentibus, necnon predium Pecath cum suis terminis et utilitatibus, prout carissimus frater noster, inclite memorie, Colomanus rex, tenuit et quemadmodum ad ipsum predium pertinere dinoscuntur, salvis ecclesiarum iuribus in eisdem. Insuper etiam, terram nomine Woyla, iuxta Danubium non longe a Zenilen ⁴ existentem, a castro de Crassou ⁵ exemptam, cum omnibus pertinentiis et utilitatibus suis, sicut Nicolaus, frater Ugolini, in perpetuitatibus tenuerat, fratribus contulimus antedictis. Porro sepedictus preceptor ob concessionem nostras, quas propter causas infrascriptas facimus seu fecimus, obligavit se, nomine dicte domus, arma assumere contra omnes paganos cuiuscumque nationis necnon contra Bulgaros, contra alios autem scismaticos, si regnum vel regni confinia invadere attemptarent, nominatim ac precise introducere in regnum nostrum in presenti ad nostrum et regni servitium centum fratres militaribus armis et equis decenter et bene preparados. Contra exercitum autem Christianorum, regnum nostrum intrare volentem, obligavit se, nomine dicte domus, dare quinquaginta fratres armatos ad custodiam et defensionem castrorum et munitionum in confiniis existentium, ut est Posonium, Musunium, Suprunium, Castrum Ferreum, Castrum Novum et etiam infra, ubicumque rex voluerit collocare, et sexaginta contra Tartaros, si regnum nostrum ipsos intrare contingat, quod absit. Quibus omnibus, quamdiu sunt

in custodiis castrorum et munitioum, regia provisio faciet sumtus necessarios ministrari. Adiunctum etiam est, nomine domus, quod preceptor seu magister, qui pro tempore ad gubernationem domorum tum in regnis nostris existentium mittetur de partibus transmarinis vel aliis, in introitu suo promittere teneatur, data fide iuxta consuetudinem sui ordinis, omnem fidelitatem regi ac regno et observare facere atque attendere in se et suis sine fraude universa et singula supradicta, et quod curam et operam dabit ad populandum non solum dictas terras, sed etiam alias terras nostri regni, et quod rusticos de regno nostro cuiuscumque conditionis et nationis, ac Saxones vel Teutonicos de nostro regno non recipiant ad habitandum terras supradictas, nisi de licentia regia speciali. Adiunctum insuper fuit a nobis et a preceptore iamdicto nomine prefate domus receptum, quod si premissa vel aliqua seu aliquid de premissis, ad que dictus preceptor se et predictam domum superius obligavit, per ipsum vel per alium preceptorem seu magistrum pro tempore constitutum omitti contigeret, et tertio sollempniter admonitus satisfacere non curaret, magnusque magister transmarinus, super hoc modo debito pro parte regia sufficienter requisitus, non emendaret infra annum post factam requisitionem quod omissum est seu neglectum per dictum magistrum seu preceptorem pro tempore existentem, emendam et ultionem per subtractionem reddituum vel alio modo iuxta quantitatem et qualitatem excessus regia deliberatio recipiet, iuxta sue beneplacitum voluntatis. Ut igitur universa et singula supradicta, coram nobis et baronibus nostris recitata, perpetue firmitatis, quantum est ex persona nostra, robur obtineant que fide data porrectione dextre regalis nostre promisimus, durantibus obligationibus, ex parte domus factis, inviolabiliter observare et facere observari, presentem tradidimus paginam caractere bulle nostre auree communitam, et sepedictum preceptorem nomine domus Hospitalis prefate, per dilectum et fidelem nostrum magistrum Achillem, Albensem prepositum, aule nostre vicecancellarium, in possessionem predictorum corporalem auctoritate regia fecimus introduci.

Datum per manus reverendi patris Benedicti, archiepiscopi Colocensis, et aule nostre cancellarii. Venerabili patre Stephano, archiepiscopo Strigoniensi, Bartholomeo Quinqueecclesiensi, Stephano Zagrabiensi, Basilio Cenediensi, Pousa Boznensi, Artolpho Jauriensi, Zalando Vesprimiensi, Wicentio Waradiensi, Heymone Waciensi, Gallo Transilvano, Lamperto Agriensi episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus. Rectislao ⁶, illustri duce Gallitie et bano totius Sclavonie, Stephano, comite palatino, Laurentio, woiauoda Transilvano, Dionisio, magistro tawarnicorum et comite Psoniensi, Rolando iudice aule nostre, Mauricio, magistro dapiferorum et comite Nytriensi, Chak, magistro agasonum et comite Supruniensi, Bagin, magistro pincernarum et comite de Bana, Paulo de Zounuk, Benedicto Musuniensi, Nicolao Zaladiensi, alio Nicolao de Ferreo Castro, Henrico Symigiensi, Sewerito Albensi comitibus, ac aliis quampluribus comitatus et magistratus regni nostri tenentibus. Anno ab incarnatione domini MCCXLVII, IIII. Nonas Iunii, regni autem nostri anno duodecimo.

În numele sfintei treimi, una și nedespărțită, amin. Bela, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei și Cumaniei de-a pururea.

Este o cerință a înălțimii regești și o datorie a măririi celor de sus ca, mai presus de toate, să vegheze cu atât mai multă grijă la sporirea numărului supușilor, cu cât slava lor se înalță mai ales prin mulțimea poporului supus, căci se știe îndeosebi că puterea, pacea și siguranța tuturor regilor și regatelor

se întemeiază pe tăria acestora. Și încă se mai adaugă pentru o parte nu fără însemnătate din purtarea de grijă a regelui ca să-i privească cu mai multă blîndețe și să-i dăruiască cu mai mari binefaceri pe aceștia prin care se nădăjduiește că se va isca și în lumea aceasta folos <mai bogat> și că regele tuturor regilor va fi mai cucernic lăudat. Așadar, mînați de acest gînd, după o îndelungată sfătuire cu fruntașii și baronii regatului nostru, ne-am oprit la această hotărîre, luată dimpreună cu venerabilul bărbat Rembald, marele preceptor al caselor ospitalierilor din Ierusalim, din părțile de dincolo de mare, cu privire la repopularea regatului nostru, care prin năvălirea dușmănoasă a neamului numit tătari a îndurat mare pagubă, atît prin pierderea bunurilor, cît și prin uciderea locuitorilor, că, deoarece acel preceptor în numele casei ospitalierilor s-a îndatorat de bună voie, pe sine și casa ospitalierilor, să ia armele pentru ajutorarea regatului nostru în vederea apărării credinței creștine, potrivit cu actul scris mai jos, și să ne dea sfat și ajutor credincios pentru popularea țării noastre, și să se supună și la celelalte îndatoriri ce se vor arăta îndată în această scrisoare, îi dăm și îi dăruim lui și prin dînsul numitei case, întreaga țară a Severinului împreună cu munții ce țin de ea și cu toate celelalte ce atîrnă de ea, precum și cu cnezatele lui Ioan și Farcaș pînă la riul Olt, afară de pămîntul cnezatului voievodului Litovoi, pe care îl lăsăm românilor așa cum l-au stăpînit aceștia și pînă acum. Totuși <le dăm> în așa fel, încît jumătate din toate foloasele și veniturile și slujbele din întreaga țară a Severinului, amintită mai sus, și din cnezatele numite mai sus să o păstrăm pe seama noastră și a urmașilor noștri, cealaltă jumătate căzînd în folosul casei pomenite mai sus, afară de bisericile clădite și cele ce se vor clădi în toate țările sus-zise, din veniturile cărora nu păstrăm nimic pe seama noastră — rămînînd totuși neatînse cinstea și drepturile arhiepiscopilor și episcopilor, pe care se știe că le au — lăsînd deoparte și toate morile dintre hotarele țărilor amintite, atît cele clădite cît și cele ce se vor clădi — în afară de cele din țara Litua — precum și toate clădirile și semănăturile făcute cu cheltuiala fraților zisei case, și finețele și pășunile pentru vitele și oile lor, și pescăriile care sînt acum în ființă sau care se vor face de către dînșii, care toate vrem să se oprească n întregime în folosul fraților acestora, afară de pescăriile de la Dunăre și iazurile de la Celeiu, pe care le păstrăm împreună pe seama noastră și a lor. Și mai îngăduim ca jumătate din toate veniturile și foloasele ce se vor strînge pe seama regelui de la români ce locuiesc în țara Litua — în afară de țara Hațegului cu cele ce țin de dînsa — să le culeagă sus-zisa casă. Mai voim ca amintiții români să ajute pe sus-zii frați cu mijloacele lor ostășești întru apărarea țării și înfrîngerea și pedepsirea atacurilor ce ni s-ar aduce de către străini, iar din partea lor, acești frați să fie datori la prilejuri asemănătoare să le dea lor sprijin și ajutor, pe cît le va sta în putință. Pe lîngă acestea, din sarea ce le-am îngăduit, să ducă în chip îndestulător spre folosința acestei țări și a părților dinspre Bulgaria, Grecia și Cumania, din orice ocnă din Transilvania, de unde vor putea mai ușor să o scoată cu cheltuiala dimpreună a noastră și a lor, fără atingerea întru nimic a dreptului episcopal; tot astfel și din banii care vor umbla acolo din voința regelui și hotărîrea preceptorului acestei case, ce va fi în slujbă în acea vreme, jumătate o păstrăm pe seama noastră, precum s-a spus mai sus și despre celelalte venituri, cealaltă jumătate avînd a fi îndreptată spre folosul zisei case, fără atingerea drepturilor bisericilor. De asemenea, rinduielele pe care le va fi hărăzit zisa casă nobililor și altora venind din alte părți să locuiască în ținuturile amintite, atît în privința libertăților lor cît și a judecăților, precum și hotărîrile judecătorești pe care le vor fi rostit împotriva aceluia, le vom încuviința și întări — fără atingerea părții noastre din folosințele ieșind de acolo — cu acest adaos că, de se va

rosti vreo osîndă <într-o pricină de> vărsare de sînge împotriva mai marilor țării <aceleia> și ei se vor simți nedreptățiți, să poată face apel la curtea noastră. Mai adăugăm că dacă ar veni vreo oaste asupra regatului nostru — lucru de care să ne ferească Dumnezeu — a cincea parte din ostașii țării amintite să fie datori a veni în oastea noastră și a porni la război pentru apărarea țării noastre. Iar dacă vom îndrepta oaste spre Bulgaria, Grecia și Cumania, va purcede a treia parte din cei în stare a merge la război, și din prada de război, atît din cea mișcătoare cît și din cea nemiscătoare, numita casă își va primi partea sa după numărul ostașilor din țara Severinului precum și a armelor lor. Pe lîngă aceasta, am dăruit amintitului preceptor și printr-însul casei ospitalierilor toată Cumania, de la rîul Olt și munții Transilvaniei, sub aceleași îndatoriri ce sînt arătate mai sus cu privire la țara Severinului — în afară de țara lui Seneslau, voievodul românilor, pe care le-am lăsat-o acelora, așa cum au stăpînit-o și pînă acum — și întru totul sub toate acele îndatoriri, rînduite mai sus, cu privire la țara Litua. Însă nu vrem să trecem cu vederea acest lucru, că de la intrarea <în stăpînire> a des-pomeniților frați, timp de douăzeci și cinci de ani, numita casă va strînge toate veniturile țării Cumaniei în întregime, afară de cele din sus-amintita țară a lui Seneslau, din care vor avea numai jumătate din venituri și foloase. Iar de atunci încolo, jumătate din toate veniturile, foloasele și slujbele încuviințate și jurate de înălțimea regală vor fi plătite vistieriei regale de către frații acelei case, așa fel ca, din cinci în cinci ani, trimisul nostru osebit să fie dator a socoti veniturile, foloasele și slujbele ce vin de acolo. Iar cheltuielile ce se vor face cu paza cetăților sau întăriturilor trebuie să se poarte împreună de noi și de acei frați, în afară de alte condiții din partea noastră și excepții din partea ospitalierilor, privind țara Cumaniei, ca de pildă cele cu privire la biserici, mori și toate celelalte care s-au arătat fiecare în parte în legătură cu Severinul. La ridicarea cetăților în amintita țară a Cumaniei, precum și la apărarea țării Cumaniei împotriva oricăror dușmani, vom sta în ajutorul fraților cu sfatul și cu privirea, cînd va fi nevoie și cînd vom fi chemați de acești frați, mergînd chiar în persoană, de nu vom fi oprîți în loc de alte piedici. Le mai dăruim lor un pămînt de patru sute de pluguri în Feketig sau în alt loc în Transilvania și vom împlini acest număr unde vom crede a fi mai de folos numiților frați, la intrarea în țara Cumaniei sau în Severin, iar pentru această danie vom da o scrisoare deosebită. În sfîrșit, pentru ca această casă a ospitalierilor să-și poată aduce cu mai mare ușurință pe mare ceea ce îi va trebui spre folosul țării noastre și al ei, i-am dăruit cetatea Scardona, de lîngă mare, cu toate cele ce țin de ea și drepturile ce o privesc, precum și prediul Peszath, în hotarele sale și cu folosințele sale, așa cum a stăpînit-o preaiubitul nostru frate de fericită amintire, regele Coloman, și așa cum se știe că țin de această moșie, fără a se atînge de drepturile bisericilor din ele. Pe lîngă acestea, am dăruit sus-numiților frați pămîntul Woyla, ce se află lîngă Dunăre, nu departe de Semlin, pămînt pe care l-am scos de sub atîrnarea cetății Caraș, împreună cu toate foloasele și cele ce țin de el, așa cum l-a stăpînit ca bun de veci Nicolae, fratele lui Ugo-lin. Iar des-numitul preceptor, pentru daniile noastre pe care le facem sau le-am făcut din pricinile de mai jos amintite, s-a legat limpede și deslușit în numele zisei case să ia armele împotriva tuturor păgînilor de orice neam ar fi, precum și împotriva bulgarilor, și chiar împotriva altor schismatici, dacă ar încerca să năvălească în regat sau în hotarele regatului, <și> să aducă de îndată în regatul nostru, spre slujba noastră și a regatului nostru, o sută de frați bine și potrivit înzestrați cu arme ostășești și cai. Dar împotriva unei oști creștine, ce ar voi să pătrundă în regatul nostru, s-a legat în numele casei să

dea cincizeci de frați înarmați, spre paza și apărarea cetăților și întăriturilor de la hotare, precum sînt Pojon, Moson, Sopron, Cetatea de Fier, Cetatea Nouă, și chiar mai puțin, oriunde va voi regele să-i așeze, și șaizeci <de frați înarmați> împotriva tătarilor, dacă s-ar întîmpla ca aceștia să intre în regatul nostru, de care lucru să ferească Dumnezeu; tuturor acestora, cîtă vreme sînt în paza cetăților și a întăriturilor, li se vor plăti cele trebuitoare din veniturile regale. S-a mai adăugat în numele casei ca preceptorul sau magistrul, care va fi trimis de peste mare sau din alt loc pentru cîrmuirea caselor în ființă atunci în regatul nostru, va fi dator la sosirea sa să făgăduiască, jurînd după datina ordinului său, că va pune să se păstreze întru totul credința regelui și regatului, și că atît el cît și ai săi vor ține fără înșelăciune toate și fiecare din cele spuse mai sus, și că va avea grijă și se va strădui să împoporeze nu numai zisele ținuturi, dar și alte ținuturi ale regatului nostru, și că nu-i va primi pe țărani din regatul nostru, de orice stare și neam ar fi, și pe sașii și teutonii din regatul nostru, să se așeze în ținuturile sus-numite, decît cu o îngăduință regească osebită. S-a mai adăugat de noi, și s-a primit de preceptor, în numele amintitei case că, dacă s-ar întîmpla ca cele de mai sus sau vrăunele sau ceva din cele la care s-a legat și și-a îndatorat casa sus-pomenitul preceptor sau magistrul să nu fie ținute în seamă de acesta sau de alt preceptor sau magistrul pe atunci în slujbă, și după a treia punere în vedere solemnă nu s-ar îngriji de îndreptare — și marele magistrul de peste mare, încunoștințat după cum se cuvine din partea regelui de acest lucru, încă n-ar îndrepta timp de un an de la facerea încunoștințării ceea ce s-a trecut cu vederea sau nu s-a împlinit de către zisul preceptor sau magistrul în slujbă în acel timp — atunci judecata regească va primi o despăgubire sau pedeapsă <asupra acelorora>, prin luarea din veniturile lor sau în alt chip, potrivit cu bunul plac al voinței sale, după mărimea și felul greșelii. Așadar, pentru ca toate și fiecare din cele citite înaintea noastră și a nobililor noștri — și pe care noi, dîndu-ne credința și întînzînd dreapta noastră regală, am făgăduit să le păzim neatînse și să punem să se păzească cît timp vor dăinui îndatoririle luate din partea sus-zisei case — să dobîndească puterea unei întăriri veșnice, întrucît ține de noi, am dat scrisoarea de față întărită cu bula noastră de aur și am poruncit ca numitul preceptor, în numele amintitei case a ospitalierilor, să fie pus în stăpînirea de fapt a celor de mai sus, în temeiul autorității regale, de către iubitul și credinciosul nostru Achile, prepozitul de Alba, vicecancelarul curții noastre.

Dat de mîna cinstitului părinte Benedict, arhiepiscopul de Caloccea și cancelar al curții noastre. Venerabilul părinte Ștefan <fiind> arhiepiscop de Strigoniu, episcopii Bartolomeu de Pecs, Ștefan de Zagreb, Vasile de Cenad, Pousa al Bosniei, Artolf de Győr, Zaland de Vesprim, Vincențiu de Oradea, Heimond de Vaț, Gal al Transilvaniei, Lampert de Agria, păstorind cu bine bisericile lui Dumnezeu; Rectislau, ilustrul duce al Galiției și ban a toată Slavonia, Ștefan, comitele palatin, Laurențiu, voievodul Transilvaniei, Dionisie, marele vistier și comite de Pojon, Roland, judele curții noastre, Mauriciu, marele stolnic și comite de Nitra, Chak, marele comis și comite de Sopron, Baghin, marele paharnic și comite de Bana, comiții Pavel de Solnoc, Benedict de Moson, Nicolae de Zala, alt Nicolae de Cetatea de Fier, Henric de Somogy, Severit de Fejér și mulți alții, ținînd comitatele și dregătoriile regatului nostru.

În anul de la întruparea Domnului o mie două sute patruzeci și șapte, în a patra zi înainte de nonele lui iunie, în anul domniei noastre al doisprezecelea.

Arh. Vat., Reg. Vat., 22, fol. 75–76 v., ep. 533. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1247.

Transumpt în actul papei Inocentiu al IV-lea, din 20 iulie 1250.

EDIȚII: Latin. Pray, *Annal.*, 134–137; *Katona*, VI, 95–103; Schlözer, *Kritische Sammlungen*, 334; *Batthyán*, II, 336–340; *Fejér*, IV/1, 447–454; *Theiner*, I, 208–211; *Hurmuzaki*, I/1, 249–253; *Ub.*, I, 73–76. Trad. Șincai, *Hronica*, I, 412–416; *Mag. ist.*, II, 247; Latin și trad. Cipariu, *Arhivă*, 332–337 (sub iunie 5); D.I.R., B, 1–5, 285–289; D.I.R., C, veac XI–XIII, I, 329–333, 422–426; D.R.H., B, 3–11; Facs. D.I.R., C, veac XI–XIII, I, 418–421.

REGESTE: *Teutsch u. Firnhaber*, I, 38; *Pesty, Szörény*, III, 4, nr. 6; *Szentpétery*, I/2, 257, nr. 853; *Documenta Valachorum*, 20–22; *Györffy* 1, 4–5, nr. 6.

¹ Corect: *mem-rati*.

² În transumpt urmează: *atcepta* (attempta), șters de scrib prin expunțare

³ Lipsește în transumpt; completat astfel după *Fejér*.

⁴ Astfel în transumpt; în original ar fi putut fi *Zemlen*.

⁵ În transumpt *u* se confundă cu *n*.

⁶ Corectat din: *Ratislao*.

11

1250 iunie 23 (*nono Kalendas Iulii*), Györ.

⟨Bela al IV-lea, regele Ungariei, întărește lui Filip, episcop de Zagreb, și lui Toma, comite de Cricău, moșia Szlanye, ca răsplată a serviciilor făcute de tatăl lor, Ioachim, comitele de Sibiu, și de ei, în slujba regatului, printre care și lupta dată de Ioachim, conducătorul oștirii transilvănene trimise în ajutorul ui Asan Borilă, țarul bulgar, cu trei căpetenii din Cumania:⟩

...Proinde, ad universorum, tam praesentium, quam posterorum, notitiam harum serie volumus pervenire quod nos, volentes quandam possessionem nomine Sezolouna, quam a castro Szaladiensi quondam exemptam, inclitae recordationis pater noster, Iwachino, comiti Scibiniensi bonae memoriae, filio comitis Beche, pro suis meritis multiplicioribus servitiis, regalis privilegii more merito donaverat, filiis et universis eiusdem haeredibus immobiliter conservare, cum longum esset universa eius servitia literaliter oraculo recitare, quaedam de hiis, intuitu quorum donatio digne facta, debet inconcussa perpetuis temporibus merito permanere, curavimus praesentibus annotari, ut universis clarum fiat, quod ex huiusmodi servitiis tanta donatio, quanta necessario erumpat, tamquam conclusio ex mediis violentis.

Cum itaque Ascenus Burul¹, imperator quondam Bulgarorum, auxilium ab inclitae memoriae patre nostro contra infideles suos de Budino quondam ex amicitiae fiducia implorasset, rex ipse, comitem Iwachinum, associatis sibi Saxonibus, Olacis, Siculis et Bissenis, in subsidium illi transmisit, eum ille ductorem exercitus praefendo; qui cum super fluvium Obozt pervenisset, tres duces de Cumania ipsis occurrentes, cum eis praelium commiserunt, quorum duobus in illo praelio occisis, tertium, nomine Karaz, comes Iwachinus vinctum transmisit ad regem. Perveniens siquidem ad castrum Budin, viriliter pugnans exercitum sibi subditum in facto praelii laudabiliter confortando ita quod duas portas civitatis igni combussisset, tandem post forte praelium ibi commissum, licet equo, cui insedebat, occiso sub eo ipse, acceptis laethalibus plagis vix vivus remansit, domino exercitum conservante, tamen quatuor cognatis et aliis militibus suis ibidem per Bulgaros occisis, castrum Budin ad manus eidem B⟨urul⟩ Asceni cum pleno dominio restituit ante diem.

... De aceea vrem, ca prin scrisoarea de față să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de față cât și a celor viitori, că voind noi să păstrăm neclintit pe seama fiilor și tuturor moștenitorilor răposatului de fericită pomenire Ioachim,

comite de Sibiu, fiul comitelui Beche, o moșie cu numele Szlanye, pe care, scoțind-o de sub atârănarea cetății Zala, tatăl nostru de strălucită amintire o dăruise numitului comite cu titlul de privilegiu regal, pentru multele sale merite și slujbe și întrucât ar fi poate mult să amintim într-o scrisoare toate slujbele (sale), ne-am îngrijit ca unele din acele merite — pentru care această danie, făcută după cuviință, va trebui să rămână pe drept cuvânt în toate timpurile netulburată — să fie însemnate în această scrisoare, pentru ca toți să vadă din aceste merite că o danie atât de mare vine în chip firesc ca un lucru izvorât din nevoie, întocmai ca o hotărâre urmînd din împrejurări grele.

Așadar, cînd Asan Burul, răposatul țar al bulgarilor, din încredere prietenească ceruse ajutor de la tatăl nostru de strălucită amintire împotriva necredincioșilor săi de la Vidin, regele, numindu-l pe comitele Ioachim cap al oștirii, l-a trimis în ajutorul lui, iar el, (comitele) Ioachim, și-a adunat sași, români, secui și pecenegi. Și cînd a ajuns la râul Obozt, trei căpetenii din Cumania ieșindu-i înaintea, au dat lupta cu ei, dintre care doi au fost uciși în acea luptă, iar al treilea, cu numele de Karaz, a fost trimis de comitele Ioachim legat la rege. Sosind apoi la cetatea Vidin și purtîndu-se cu bărbăție și vrednicie, a întărit în luptă oștirea supusă conducerii sale, astfel că a ars două porți ale cetății și apoi, după ce s-a dat o luptă grea, iar calul pe care călărea a fost ucis sub el, și el însuși, foarte greu rănit, abia a scăpat cu viață, oastea fu păzită de Dumnezeu, dar patru rude ale sale și alți ostași ai săi fură uciși acolo de bulgari. Și totuși, puțin înainte de a se face ziuă, el înapoie, în mîinile lui Asan Burul, cetatea Vidin în deplină stăpînire.

Regest după *Szentpétery*, I/2, 277—281.

Copie din secolul al XVIII-lea, la Arh. Naț. Magh., Dl. 36 224.

Transumpt rezumativ în actul lui Matia Corvinul, regele Ungariei, din 14 octombrie 1486, ibidem, Dl 335.

EDIȚII: Trad. D.I.R., C, veac XI—XIII, I, 338—341.

REGESTE: *Fefév*, IV/2, 521—522 (sub 1259); *Smitiklas*, V, 132—133 (sub 1259); *Kukuljevič*, *Regesta*, nr. 774 (sub 1259); *Századok*, 1912, 292; *Barabás*, *Székely ökl.*, 4; *Documenta Valachorum*, 22—24, nr. 10; *Györffy*, 1,5, nr. 7.

¹ Asan Borilă (1207—1218).

12

1278 octombrie 7, Viterbo

<Nicolaus episcopus etc.> Venerabili fratri Philippo, episcopo Firmano, apostolice sedis legato.

Sicut dilectus filius.., minister provincialis fratrum ordinis Minorum regni Ungarie, nobis significare curavit quod plures fratres eiusdem ordinis inter Tartaros commorantur, qui fidem Christi gratiosis studiis annuntiantes eisdem, multos ex eis ad fidem ipsam, divina cooperante gratia, converterunt. Cum autem nullus sit ibi catholicus episcopus, qui eosdem fratres ad sacros ordines valeat promovere, et civitas de Multo ¹, posita in confinibus Tartarorum, iamdudum per predictos Tartaros destructa fuerat, nec inibi episcopus et alii catholici habitatores extiterint quadraginta annis et amplius iam elapsis, fraternitati tue, per apostolica scripta mandamus, quatenus de utilitate animarum, si episcopus inibi, ut predicatur, esse consueverit, de proventibus ad sedem episcopalem spectantibus, si qui provenire possent, ne vilesceret pontificalis auctoritas, et aliis circumstantiis diligenter inquirens, quod de premissis inveneris nobis per tuas litteras, harum seriem continentes, studeas fideliter intimare.

Datum ut supra <Viterbii, Nonas Octobris, anno primo>.

Nicolae episcopul etc. Venerabilului frate Filip, episcop de Fermo legat al scaunului apostolic.

După cum ne-a arătat nouă iubitul fiu., provincialul ordinului fraților Minoriți din regatul Ungariei, la tătari sălășluiesc mulți frați ai aceluia ordin, care, propovăduindu-le lor cu zel adevărat credința lui Hristos, au adus cu ajutorul harului dumnezeiesc pe mulți dintre ei la această credință.

Deoarece, însă, nu este acolo nici un episcop catolic, care să-i poată hirotonisi pe acei frați, iar orașul de pe Milcov, așezat la hotarele tătarilor, a fost odinioară distrus de numiții tătari și nu mai sînt acolo de patruzeci de ani și mai bine, nici episcopi și nici alți locuitori catolici, poruncim frăției tale, prin scrisoare apostolică, ca spre folosul sufletelor, dacă s-a obișnuit să fie acolo un episcop, după cum s-a zis, să cercetezi despre veniturile privind scaunul apostolic, dacă ar putea cumva să rezulte vreunele, ca nu cumva autoritatea pontificală să fie micșorată, și cercetînd cu grijă și celelalte împrejurări ce privesc cele de mai sus, să te străduiești a ne înștiința în mod credincios prin scrisoarea ta, așa după cum se spune în rîndurile scrisorii de față.

Data ca mai sus, în Viterbo, la nonele lui octombrie, anul întîi.

După *Tăutu*, V/2, 59—60.

Orig. la Arh. Vat., Reg. Vat., fol. 42 v, ep 180.

EDIȚII: Latin. *Wadding*, V, 46; *Fejér*, VI/2, 403—404; *Theiner*, I, 337 (sub 1279); *Wenzel*, *Codex*, I, 164; *Hurmuzaki*, I/1, 429—430 (sub 1279). Trad. D.I.R. C, veac XIII, II, 222—223 (sub 1279).

REGESTE: *Gay*, nr. 183; *Potthast*, II, 1735, nr. 21469.

¹ Astfel în textul latin publicat. După emendația lui N. Iorga, *Studii și documente*, I, p. XIX, ar fi *civitas de Mylko*; în același sens și *Tăutu*, V/2, 60, nota 2.

Ladizlaus, dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Comanie Bulgarieque rex, omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis, salutem in vero salutari.

Provida regum discretio tam circumspectam erga sibi fideles famulantes debet habere diligentiam, ut quanto quis sibi fidelius famulatur, tanto propensius munificentie sue donis remunerandus fore censeatur.

Proinde ad universorum notitiam harum serie volumus pervenire quod consideratis fidelitatibus et servitiorum meritis, que nobis magister Georgius, filius Symonis, post obitum karissimi patris nostri felicis memorie, dum regni sumus gubernacula, adepti idem in diversis regni nostri expeditionibus fidelitatem corone regie debitam tota alacritate exhibuit, que per singula longum esset recitari, et presentibus inseri tediosum, tamen pauca de pluribus presentibus duximus annotanda.

Primo videlicet, cum Lorandus, filius Mark, per suam infidelitatem terram nostram Scepusiensem, unacum Gylnuchbana, et terram Nyr, ultra partem de Tyzael usque ad partem Transilvanam, contra nostram regiam maiestatem potentialiter occuparet et detineret, dictus magister Georgius, unacum aliis baronibus nostris, videlicet cum magistro Fynta, de precepto nostro, dum contra ipsum irruisset, idem Lorandus in eodem conflictu extitisset interemptus.

Cuius post mortem, cognatus eiusdem, nomine Gregon, cum predicta occuparet, idem magister Georgius, cum aliis nostris fidelibus, contra ipsum viriliter dimicando captivavit eundem et nobis adduxit, quem nos, propter suam infidelitatem, fecimus decollari.

Ceterum in expeditione, quam nos habuimus contra regem Bohemorum, eundem magistrum Georgium ad sciendum et videndum exercitum eiusdem regis Bohemie misissemus, unum cuneum exercitus eiusdem, ante accelerati-
onem nostram, viriliter debellavit, et tres milites, honeste armatos, Bohemos cum ipsorum dextrariis, in area certaminis captos, nostre maiestati presentavit; quos domino Radolpho, regi Romanorum, donavimus. Et in magno conflictu cum eodem rege Bohemie, idem magister Georgius repente irruit et orrendam inimicorum aciem armatam pluribus adornatam, ubi fortiter dimicando extitit vulneratus, et novem Bohemos captivavit.

Demum etiam cum nos in etate puerili, post obitum karissimi patris nostri, regnare cepissemus, Lythway wayuoda, unacum fratribus suis, per suum infidelitatem aliquam partem de regno nostro, ultra alpes existentem, pro se occuparet et proventus illius partis nobis provenientes nullis amonitionibus reddere curabat, sepredictum magistrum Georgium contra ipsum misimus, qui cum summo fidelitatis opere, pugnando cum eodem, ipsum interfecit, et fratrem suum, nomine Barbath, captivavit et nobis adduxit; super quem nos, non modicam quantitatem pecunie, fecimus extorquere, et sic, per eiusdem magistri Georgii servitium, tributum nostrum in partibus eisdem nobis fuit restauratum. Item in expeditione nostra, quam contra infideles Comanos nostros habuimus, idem magister Georgius, ante oculos nostre maiestatis, in ipsos tamquam leo fortis irruit, ubi equi subsidio destitutus, in ipsa area certaminis acerbissime preliavit, et diversa ibidem vulnera recepit sagitarum atque lancearum.

Ceterum, <cum> ad Dormanum ad colloquium sub spe pacis accessissemus, ubi quosdam barones nostros captivavit, idem magister Georgius nobis fidelissima obsequia ibi exercuit et impendit, et unum de sociis Dormani eiusdem captum adduxit. Insuper, cum nostros homines fideles Transilvanos, unacum Comanis nostris, contra Dormanum et Bulgaros misyssemus, magistrum Georgium exercitus capitaneum preficientes, idem magister Georgius, loco in eodem grata obsequia exercuit et condigna honori regie maiestatis.

Licet maiora et potiora mereretur, de plenitudine nostre gratie, ex certa scientia et mera liberalitate, de prelatorum et baronum nostrorum consilio, ipsi magistro Georgio et, per eum, suis heredibus heredumque suorum successoribus, quasdam villas nostras regales, Sowar, Sopatak et Deline vocatas, in comitatu de Sarus existentes, simulcum fodina seu puteo salis ibidem esistenti, quamlibet earum cum suis utilitatibus, attinentiis universis, sub metis antiquis et prioribus distinctionibus terminorum, dedimus, donavimus, tradidimus et contulimus iure perpetuo, pacifice et irrevocabiliter possidendas, tenendas et habendas. Hoc etiam expresso, quod, quia ipse magister Georgius ad diversa negotia et servitia nostra semper promptus et paratus erat exigenda, a nobis petiit humiliter et devote, quod ipsum, si absque liberorum propagine mori in aliquo casu contingeret, predictas suas adquisiciones a nostra regia maiestate, fratribus suis, videlicet Boxa, Thome et Syomoni, comitibus, liberam haberet legandi et donandi facultatem. Ipsi autem Boxa, Thomas et Symon, comites, in stati coram nobis personaliter constituti, nobis retulerunt viva voce quod, si predictus magister Georgius, frater ipsorum, domini pietate prosequente aliqua prole dotaretur, nec de sua propria persona, nec de suis heredibus, ipsi in propriis personis eorum necnon et heredes eorundem, de predictis possessionibus peterent partem, nec habere aliquam de eisdem vellent portionem, et ad hoc se spontanea commiserunt voluntate.

Et quia mete eorundem possessionum et distinctiones in nostra notitia non constabant, magistrum Mathyam, archydiaconum Novi Castri, comitem capelle consortis nostre karissime, adiuncto sibi socio Andrea, comite nostro

de Sarus, ad reambulandas et statuendas ipsas terras misimus, qui, postmodum ad nos redeuntes, retulerunt quod, presentibus omnibus commetaneis et vicinis, dictas terras reambulassent, et dicto magistro Georgio statuissent, nullo contradictore existente <Urmează descrierea hotarelor moșiilor amintite>.

Et ut nostre donationis series robur optineat perpetue firmitatis, nec ullo unquam tempore valeat in irritum retractari, litteras nostras presentes eidem magistro Georgio, super premissa donatione, concessimus, dupplicis sigilli nostri munimine roborando.

Datum per manus venerabilis patris, Thome, dei gracia episcopi Vachyensis, aule nostre cancellarii, dilecti fidelis nostri, anno domini M^o CC^o octuagesimo quinto, regni autem nostri anno quartodecimo, sexto Idus Ianuarii.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor întru Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mîntuire întru adevăratul mîntuitor.

Prevăzătoarea chibzuință a regilor trebuie să arate o grijă atît de cum-pănită față de aceia care le slujesc cu credință, încît fiecare să fie încredințat că va fi cu atît mai răsplătit cu darurile mărinimiei sale, cu cît îl slujește mai cu rîvnă.

Dept aceea, prin rîndurile de față, voim să ajungă la știrea tuturor că, ținînd seama de slujbele credincioase și vrednice de răsplată pe care ni le-a adus nouă magistrul Gheorghe, fiul lui Simion, după moartea preaiubitului nostru tată de fericită pomenire, cînd am pus mîna pe frînele domniei, dovedind cu rîvnă, în deosebitele războaie ale regatului nostru, credință față de coroana regală, slujbe care ar cere prea multă vreme pentru a fi povestite cu de-amănuntul și ar obosi dacă le-am înșira pe toate în această scrisoare, din cele multe am hotărît totuși să fie însemnate cîteva în cele de față.

Mai întîi, anume cînd Roland, fiul lui Marcu, în răscoala lui a cuprins și a ținut cu samavolnicie, împotriva maiestății noastre regale, ținutul nostru Zips, împreună cu Gylnich Bana, și pămîntul Nyr, dincolo de Tisa, pînă în părțile Transilvaniei, numitul magistrul Gheorghe, împreună cu alți baroni ai noștri, și anume cu magistrul Finta, năpustindu-se din porunca noastră asupra lui, acest Roland a fost omorît în acea luptă.

Și după moartea lui <Roland>, ruda lui, cu numele Grigore, ocupînd numitele ținuturi, același magistrul Gheorghe, împreună cu alți credincioși ai noștri, luptînd bărbătește împotriva lui, l-a luat în prinsoare și ni l-a adus nouă, iar noi, pentru necredința lui, am poruncit să i se taie capul.

Apoi, în expediția pe care am pornit-o împotriva regelui boemilor, trimițîndu-l noi pe acel magistrul Gheorghe ca să recunoască și să cerceteze armata numitului rege al Boemiei, chiar înainte de venirea noastră în grabă, a înfrînt, luptînd bărbătește, o ceată din oastea aceluia, iar pe trei nobili boemi, bine înarmați, prinși chiar pe cîmpul de luptă, împreună cu caii lor de luptă, ni i-a înfățișat maiestății noastre, iar noi i-am dăruit domnului Rudolf, regele romanilor.

Și în marea luptă cu același rege al Boemiei, numitul magistrul Gheorghe s-a avîntat deodată împotriva oastei cumplit înarmate și înzestrate a dușmanilor și, după o luptă înverșunată, din care s-a ales cu o rană, a luat în prinsoare nouă boemi.

Și, în sfîrșit, cînd începusem noi a domni, fiind încă copil, după moartea preaiubitului nostru tată, iar voievodul Litovoi, împreună cu frații săi, în necredința sa, cuprinse pe seama sa o parte din regatul nostru, aflătoare dincolo de Carpați, și cu toate îndemnurile noastre nu s-a îngrijit să ne plă-

tească veniturile ce ni se cuveneau din acea parte, l-am trimis împotriva lui pe des-numitul magistru Gheorghe, care, luptând împotriva aceluia cu cea mai mare credință, l-a ucis pe el, iar pe fratele lui, cu numele Bărbat, l-a luat în prinsoare și ni l-a adus nouă. Pentru răscumpărarea acestuia, noi am stors o sumă de bani foarte mare și astfel, prin slujbele aceluia magistru Gheorghe, s-a așezat iar tributul ce ni se datora din acele părți. Tot așa, în expediția pe care am făcut-o împotriva cumanilor noștri răsculați, numitul magistru Gheorghe, chiar în fața ochilor noștri, s-a năpustit asupra lor ca un leu năpraznic, și, căzându-i calul sub dînsul, s-a războit pe cîmpul de luptă cu cea mai mare înverșunare și a căpătat acolo mai multe răni de săgeți și de lănci.

Pe urmă, cînd ne-am dus la Dorman, în chip pașnic, pentru o înflînire, și cînd acesta a luat în prinsoare pe niște baroni ai noștri, numitul magistru Gheorghe ne-a slujit cu credință și ne-a adus prins pe unul din tovarășii aceluia Dorman.

Afară de aceasta, cînd am trimis, împreună cu cumanii, pe oamenii noștri credincioși din Transilvania împotriva lui Dorman și a bulgarilor, făcîndu-l pe magistru Gheorghe căpitanul acestei oștiri, numitul magistru Gheorghe a adus și acolo slujbe mulțumitoare potrivite cinstei maiestății regale.

Și cu toate că ar fi fost vrednic de o răsplată mai mare și mai însemnată, noi din belșugul bunăvoinței noastre, cu bună știință și din curată dărnicie, după sfatul prelaților și baronilor noștri, i-am dat, i-am dăruit și i-am hărăzit numitului magistru Gheorghe și, prin el, moștenitorilor lui și urmașilor moștenitorilor lui, niște sate regale ale noastre numite Sowar, Sopatak și Deline, aflătoare în comitatul Saros, cu ocna sau puțul de sare ce se află acolo, fiecare din ele cu toate folosințele lor și cele ce țin de ele, în vechile hotare și cu semnele de hotar de mai înainte, ca să le stăpînească, să le țină și să le aibă pe veci și nestrămutat, arătîndu-se lămurit și aceea că, întrucît numitul magistru Gheorghe a fost gata și hotărît întotdeauna să îndeplinească deosebitele slujbe și însărcinări pe care i le-am dat, ne-a rugat cu smerenie și supunere că, dacă s-ar întîmpla cumva să moară fără urmași, să aibă de la maiestatea noastră regală voie nestingerită de a lăsa și a dăruii sus-zisele bunuri dobîndite de el fraților săi, și anume comiților Boxa, Toma și Simion. Numiții comiți Boxa, Toma și Simion, înfățișați ei înșiși înaintea noastră, ne-au arătat prin viu grai că dacă milostivirea domnului l-ar dăruii cu vreun copil pe sus-zisul magistru Gheorghe, fratele lor, ei se îndatorează, de bună voie, nici să nu ceară și nici să nu vrea să aibă vreo parte din sus-zisele moșii, nici ei în numele lor și nici urmașii lor de la el sau urmașii săi.

Și deoarece hotarele și semnele de hotar ale acelor moșii nu erau cunoscute, am trimis pe magistrul Matia, arhidiaconul din Ujvar, comitele capelei preaiubitei noastre soții, ca, în tovarășia lui Andrei, comitele nostru de Saros, să hotărînicească și să dea în stăpînire acele pămînturi. Aceștia, întorcîndu-se la noi, ne-au arătat că au hotărînit mai sus-zisele pămînturi și le-au dat pe seama zisului magistru Gheorghe, în fața tuturor megieșilor și a vecinilor, fără a se fi împotrivit cineva. *(Urmează descrierea hotarelor moșiilor amintite.)*

Iar pentru ca actul daniei noastre să capete puterea veșniciei trăinicii și să nu poată fi zădărnicit niciodată, am dat numitului magistru Gheorghe, cu privire la pomenita danie, scrisoarea noastră de față, întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Dat de mîna venerabilului părinte Toma, din mila lui Dumnezeu, episcop de Vaț, cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul Domnului o mie două sute optzeci și cinci, în al patrusprezecelea an al domniei noastre, în a șasea zi înainte de idele lui ianuarie.

După Györffy, 7, 14–17.

Transumpt in actul lui Carol Robert, regele Ungariei, din 20 ianuarie 1326, cuprins în actul lui Ludovic I, regele Ungariei, din 2 octombrie 1367, la Arh. Naț. Magh., Dl. 57 357. Documentul a fost cunoscut în literatura de specialitate sub forma a două variante, considerate în ultimul timp false (cf. Györffy, 1, 17–19):

1. Orig. la Arh. Nat. Magh. Dl. 5 721.

EDIȚII: Latin. *Katona*, VII, 911–916; Wagner *C. Diplomatarium comitatus Sarosiensis, Posonii – Casoviae*, 1780, 293–297; Bărdosy, *Supplem.*, 234–244; *Hadtörténelmi Közlemények*, 1890, 582–585 (cu o trad. magh.). Facs. *Hclban – Sacerdoțeanu*, pl. I.

Transumpt in actul capitulului din Zips, din 3 octombrie 1346, *ibidem*, Dl. 57 319. EDIȚII: Latin. Wenzel, *Codex*, XII, 438–441; *Hurmuzaki*, I/1, 457–459; D.I.R., B. veac XIII, XIV, XV, 289–291. Trad. *ibidem*. 6–8; D.I.R., C, veac XIII, II, 271–273.

REGESTE: *Szentpétery*, nr. 3 351.

2. Orig., pînă în 1935 se afla la Budapesta, în colecția Ernst, apoi, prin licitație, a ajuns în proprietate necunoscută. O fotocopie la Arh. Naț. Magh., Dl. 105. 230.

EDIȚII: Latin. Wenzel, *Codex*, XII, 434–437; *Hurmuzaki*, I/1, 454–456.

REGESTE: *Documenta Valachorum*, 30–31, nr. 16; *Szentpétery*, nr. 3 350.

14

1288 octombrie 6.

Nos, magister Georgius, filius Symonis, memorie commendantes tenore presentium significamus quibus expedit universis quod, consideratis fidelitatis et servitorum meritis Petri comitis dicti Pyrus, filii Johannis, dilecti et fidelis nostri, que nobis, ab evo suo puerili, nostro lateri adherendo, in diversis casibus fortune fideliter exhibuit et impendit, que per singula longum esset retractari et presentibus inseri tediosum, tamen pauca de pluribus presentibus duximus annotanda.

Primo, quando cum Rorando ¹, filio Mark, utique infidele regis et regni, ex preceptu ² incliti L<adislai>, dei gratia regis Ungarie, domini nostri, conflictum habuissemus, in ipsa pungna idem Petrus comes, iuxta latus nostrum viriliter dimicando, letaliter exstitit vulneratus. Ceterum, quando cum eodem domino nostro, contra regem Bohemorum, conflictum habuissemus, idem Petrus comes, in eodem exercitu ad evidentiam et scitum eiusdem domini nostri et baronum regni, diversis vulneribus exstitit sauciatus. Item quando Lytuay, woyuodam infidelem, ex preceptu ² eiusdem domini nostri Ladislai, incliti regis Ungarie, occidissemus et fratrem eiusdem, nomine Barbat, captivum adduxissemus ad presentiam domini nostri, idem Petrus comes, cum effusione sanguinis sui, in ipso facto, nobis fidelissimos impendit famulatus. Demum in expeditione et pungna, quam idem dominus noster L<adislaus> dei gratia illustris rex Ungarie, contra infideles Comanos commissit, idem Petrus comes, iuxta latus nostrum, diversimode fuit vulneratus ictibus gladiatorum et sagitarum ²; licet tamen maiora et potiora mereretur, ex plenitudine nostre dilectionis, in recompensationem suorum fidelissimorum servitorum, quandam particulam terre, ex possessione nostra acquisita Delne vocata, abscisam, certis metis et terminis separando, dedimus et contulimus eidem Petro comiti dicto Pyrus et, per ipsum, suis heredibus heredumque suorum successoris ³, iure perpetuo, pacifice, tenendam, possidendam et habendam. Insuper, assumimus ipsum Petrum comitem et suos heredes, in ipsa particula terre, per nos sibi collata, pacifice conservare, et, ab omnibus molestatoribus et impetitoris ⁴, ipsum Petrum comitem et suos heredes, nos ac nostri heredes assumimus ¹ defendere, propriis laboribus et expensis <Urmează descrierea hotarelor>.

In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem, nostras contulimus litteras patentes, nostro sigillo corroboratas.

Datum in octavis beati Michaelis archangeli, anno domini Millesimo ducesimo octoagesimo octavo.

Noi, magistrul Gheorghe, fiul lui Simion, dăm de știre și facem cunoscut, prin cuprinsul scrisorii de față, tuturor, căroră se cuvine, că, luînd aminte la credința și slujbele vrednice de răsplată ale comitelui Petru, zis Pirus, credinciosul și iubitul nostru, pe care, stînd din copilărie mereu alături de noi, ni le-a adus și săvîrșit cu credință în schimbătoarele împrejurări ale soartei, și care ar fi lung a le povesti cu de-amănuntul pe fiecare în parte, iar a le înșira în scrisoarea de față ar fi obositor, totuși am pus să se cuprindă în scrisoarea aceasta, măcar cîteva din multele sale isprăvi.

Mai întii, cînd, din porunca strălucitului Ladislau, stăpînul nostru, din mila lui Dumnezeu, rege al Ungariei, am avut o luptă cu Lorand, fiul lui Marcu, ce se răsculase împotriva regelui și a regatului, în această luptă, același comite Petru, luptînd vitejește alătura de noi, a fost rănit mortal. Apoi, cînd cu același domn al nostru am avut o luptă împotriva regelui boemilor, în acea luptă, același comite Petru, în văzul și cu știința aceluiași stăpîn al nostru și a baronilor regatului, a primit numeroase răni. De asemenea, cînd pe necredinciosul voievod Litovoi, din porunca aceluiași domn al nostru Ladislau, strălucitul rege al Ungariei, l-am omorît, iar pe fratele acestuia, cu numele Bărbat l-am adus prins în fața domnului nostru, același comite Petru, văr-sîndu-și sîngele în acea întîmplare, ne-a slujit cu cea mai mare credință. În sfîrșit, într-o expediție asemănătoare, pe care același domn al nostru Ladislau, din mila lui Dumnezeu, ilustrul rege al Ungariei, a pornit-o împotriva necredincioșilor cumani, același comite Petru a fost rănit alături de noi în multe chipuri, prin lovituri de săbii și săgeți, și cu toate că ar fi vrednic de o răsplată mai mare și mai însemnată, totuși, noi, din belșugul bunăvoinței noastre, am dat și am hărăzit, ca răsplată a serviciilor sale credincioase, aceluiași comite Petru, numit Pirus, și prin el moștenitorilor săi și urmașilor săi, o bucată de pămînt, desprinsă din moșia noastră dobîndită, numită Delne, separînd-o cu sigure semne și margini de hotar, ca să o păstreze, să o stăpînească și să o aibă în liniște și cu drept deplin. Totodată ne-am luat asupra să-l păstrăm în liniște pe același comite Petru și pe moștenitorii săi, în acea bucată de pămînt hărăzită lui de către noi, și să-l apărăm pe el și pe moștenitorii săi, prin propriile noastre osteneli și plăți, de toți răufăcătorii și pîrîșii. <Urmează descrierea hotarelor>.

Spre amintirea și tăria veșnică a acestui lucru am dat scrisoarea noastră deschisă, întărită cu pecetea noastră. Dat la octavele fericitului arhangel Mihail, în anul Domnului o mie două sute optzeci și opt.

După Györffy, 1, 20–21.

Transumpt în actul capitlului din Zips din 27 iulie 1417, la Arh. oraș Presov, nr. 115. Copie autentică din 27 iulie 1774, la Arh. Nat. Magh., Dl. 70 436.

Documentul a fost cunoscut într-o variantă falsă (cf. Györffy, 1, 21):

EDIȚII: Latin. Wagner, *Diplomatarium comitatus Sarosiensis*, 301–302; *Katona*, VI, 958–960; *Fejér*, V/3, 397–398; *Hurmuzaki*, I/1, 483–484. Trad. D.I.R., C, veac XIII, II, 303–304.

REGESTE: *Documenta Valachorum*, 32, nr. 18.

¹ Astfel în textul latin publicat.

² Astfel în orig.

³ Corect.: *successribus*.

⁴ Corect: *impetitoribus*.

Karolus <..>¹ rex <..>¹, ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod magister Martinus, filius Bugar, comes de Scylag, dilectus et fidelis noster, ad nostram accedens presenciam, sue fidelitatis serviciis nostre maiestati impensis propositis et declaratis, nobis humiliter supplicavit ut, cum magister Lampertus bone memorie, quondam iudex curie nostre, heredum destitutus solacio positus in extremis, possessionem ipsius magistri Martini, Dawar vocatam, in comitatu Nitriensi existentem, cum terra Pelynteluk nominata, iuxta eandem habitam, quam indebite occupatam detinebat, sciens et recognoscens in ipsa possessione nihil iuris se habere, sed ad eundem magistrum Martinum iure et titulo emcionis pertinere, eidem coram nobis remisit et reddiderit, perpetuo et pacifice possidendam, nos huiusmodi restitutionem ipsius magistri Lamperti, de dicta possessione factam, ratam habendo et confirmando, eandem possessionem auctoritate regia restituere et reddere dignemur.

Nos, itaque, qui ex suscepti regiminis officio unumquemque in suo iure conservare debemus, petitionibus ipsius magistri Martini diligenter auditis revocatisque in memoriam fidelitatis et fidelium serviciorum meritis, que idem cum suis filiis cum effusione sui sanguinis in fervore summe fidelitatis pro exaltacione nostri regiminis et honoris, in diversis expedicionibus et agendis nostris, ac specialiter in expedicione nostra quam fecimus versus Zagrabiam et in alia expedicione, quam habuimus sub castro Myhald, ubi, specialiter studiosa ipsius procuracione et fidei ministerio, ipsum castrum, quod Johannes, filius Theodori bani, contra nostram maiestatem rebelliter detinebat, recuperavimus et nostre subiecimus dicioni; item in debellando quamplures Theonicorum et Bohemorum exercitus, qui regni nostri fines hostili insultu invadere attemtarunt; item in deferendo pluribus vicibus nostras legaciones ad Bazarab, woyuodam nostrum Transalpinum, ubi sue legacionis officium fideliter et laudabiliter adimplevit, nobis et regno nostro indefesse exhibuit et impendit, volentes tot et tantis serviciis eiusdem regio occurrere cum favore, predictam possessionem Dawar, cum prenotata terra Pelynteluk, ad eandem pertinentem, <...>¹ reddidimus <...>¹ eidem magistro Martino <...>¹ perpetuo possidendam <...>¹.

Datum per manus discreti viri magistri Andree, prepositi Budensis ecclesie, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri, anno domini M^o CCC^{mo} vicesimo quarto, septimo Kalendas mensis Augusti, regni nostri anno similiter vicesimo quarto. Venerabilibus <...>¹

Carol ... regele ..., prin scrisoarea de față facem cunoscut tuturor că, venind înaintea noastră, magistrul Martin, fiul lui Bugar, comite de Sălaj, iubitul și credinciosul nostru, arătând și mărturisind slujbele sale credincioase aduse maiestății noastre, ne-a cerut prea plecat că, deoarece magistrul Lambert de vrednică amintire, fostul jude al curții noastre, ținea ocupată pe nedrept o moșie a aceluiași magistru Martin, numită Dawar, ce se află în comitatul Nitra, împreună cu pământul numit Pelynteluk, aflător lângă acea moșie, dar ajuns în pragul morții și lipsit de mîngîierea moștenitorilor, știind și recunoscînd că nu are nici un drept asupra acelei moșii, ci că ea ține de drept și prin cumpărare de magistrul Martin, i-o întorsese și i-o înapoiase în fața noastră ca s-o stăpînească pe veci și în pace, noi să binevoim, încuviințînd și întărind această înapoiere, făcută de același magistru Lambert cu privire

la zisa moșie, să-i întoarcem și să-i înapoiem acea moșie, prin puterea <noastră> regească.

Așadar, noi, care, din slujba cîrmuirii pe care am luat-o asupra noastră, sîntem datori să păzim pe fiecare în dreptul său, ascultînd cu luare aminte rugămințile magistrului Martin și amintîndu-ne meritele și slujbele credincioase pe care ni le-a adus și ni le-a făcut nouă și regatului nostru, neobosit, împreună cu fiii lui, cu vîrsarea singelui său și rîvna celei mai mari credințe, pentru înălțarea domniei și a slavei noastre, în felurite expediții și treburi ale noastre, și îndeosebi în expediția noastră pe care am făcut-o spre Zagreb și în altă expediție pe care am avut-o sub cetatea Mehadia, unde, îndeosebi prin grija sa devotată și slujba sa credincioasă, am redobîndit și am supus stăpînirii noastre cetatea pe care o ținea Ioan, fiul banului Teodor, răzvrătit împotriva maiestății noastre; de asemenea, în lupta cu oștile foarte multe ale teutonilor și boemilor, care au încercat prin lovituri dușmănoase să treacă hotarele țării noastre; de asemenea, prin purtarea solilor noastre, în mai multe rînduri, la Basarab, voievodul nostru al Țării Românești, unde și-a îndeplinit slujba soliei sale în chip credincios și vrednic de laudă, voind să răsplătim prin bunăvoința <noastră> regească slujbele sale atît de multe și însemnate, am întors ... magistrului Martin ... moșia Dawar, împreună cu sus-numitul pămînt Pelynteluk, ce ține de acea <moșie> pentru a o stăpîni în veci ...

Dat de mîna cînstitului bărbat Andrei, prepozitul bisericii din Buda, vicecancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul Domnului o mie trei sute douăzeci și patru, în a șaptea zi înainte de calendele lunii august, în anul domniei noastre de asemenea douăzeci și patru. Venerabilii ...²

După *Hurmuzaki*, I/1, 591—592.

Orig., (pecetea atîrnată lipsește), la Arh. privată a capitlului din Nitra, fasc. XLIV, nr. 59. EDIȚII: Latin. *Cod. Andeg.*, II, 150—151. Trad.. D.I.R., C, veac XIV, II, 129—130. REGESTE: *Györffy*, 2, 549.

¹ Lacună în textul latin publicat.

² Urmează lista demnitarilor, omisă de editorul textului latin din *Cod. Andeg.*, după care actul este reprodus de *Hurmuzaki*. Această listă este identică cu aceea din actul regelui Carol Robert, din 25 martie 1324 (D.I.R., C, veac XIV, II, 114—115), cu deosebirea că, în ce privește Transilvania, în documentul de față la slujba de jude al curții reginei a lui Desideriu, se adaugă calitatea de comite de Zarand.

Nos, magister Ladislaus, prepositus ecclesie Tytulensis, secretarius notarius et comes capelle domini regis, artis medicine scientieque professor, damus pro memoria quod Paulus, filius Iwanka de Vgal, ad nostram personaliter accedens presentiam, per modum protestationis nobis significare procuravit, quod quia Stephanus, filius comitis Parabuh Comani, in quindenis Penthecostes, anno domini M° CCC° XX ° quinto preteritis, dominum nostrum Karolum, dei gratia, illustrem regem Hungarie, delaudasset et Bozarab Transalpinum, sancte regie corone infidelem, in preiudicium regalis pietatis eo modo, ut ipsius domini regis potentia potentie ipsius Bazarab non in aliquo posset contraire et equari, conlaudasset, predictum Stephanum, filium Parabuh, verbis correctibilibus de tali prolacione verborum suorum arguisset et, nisi

per aliquos consocios suos prohibitus extitisset, mox mala sibi que potuisset ratione talium illicitorum et infidellissimorum verborum inferre voluisset.

Demum, prelibatus Stephanus, filius Parabuh, pro talibus factis suis lucescente, ad nonum diem ipsis quindenis Penthecostes, proxime sequentem, quibusdam complicibus suis sibi adiunctis, medie noctis tempore, manibus potentiariis et armatis ad eum venisset et, nisi iuvamine divino interveniente, ipsum Stephanum vulnerando sibi precavere potuisset, precogitata malitia et rancore, ipsum occidere voluisset. In cuius protestationis testimonium ipsas litteras sibi dari postulavit. Nos igitur, ad huiusmodi protestationis testimonium, iamdicto Paulo, filio Iwanka, litteras nostras duximus concedendas.

Datum in Vysegrad, decimo die quindenarum Penthecostes predictarum. Anno domini supradicto.

<Pe verso, de o mină contemporană:> Protestatoria pro Paulo, filio Iwanka, facta; *<adăugat de o mină din secolul al XV-lea:>* Quod voluit interimere Stephanum, filium comitis Parabuh.

Noi, magistrul Ladislau, prepozit al bisericii de Tytel, secretar al cancelariei și comite al capelei domnului <nostru> regele, învățat în medicină și în știință, facem cunoscut că Pavel, fiul lui Iwanka de Ugal, venind însuși înaintea noastră, ne-a declarat în chip de întâmpinare că, întrucât în ziua a cincisprezecea a Rusaliilor ¹, din anul o mie trei sute douăzeci și cinci, Ștefan, fiul comitelui cuman Parabuh, l-a ponegriț pe domnul nostru Carol, din mila lui Dumnezeu ilustrul rege al Ungariei, și l-a preaslăvit pe Basarab transalpinul, necredincios al sfintei coroane, spre vătămarea respectului regesc, <zicînd> că puterea domnului nostru regele nu poate întru nimic să stea împotriva și să se compare cu puterea lui Basarab, el l-a dojenit pe sus-zisul Ștefan, fiul lui Parabuh, pentru rostirea unor asemenea cuvinte și, dacă n-ar fi fost împiedicat de către unii din tovarășii săi, ar fi vrut chiar de îndată să-i facă tot răul pe care i l-ar fi putut face pentru aceste cuvinte ale sale, neîngăduite și pline de atîta necredință.

În sfîrșit, sus-numitul Ștefan, fiul lui Parabuh, dîndu-și seama de aceste fapte ale sale, <a pornit> la nouă zile după aceea a cincisprezecea zi a Rusaliilor, în miezul nopții, alăturîndu-și niște părtași de rele, și a venit la el cu silnicie și cu mîinile înarmate, și dacă nu l-ar fi ajutat cerul ca el să se apere, rînind el mai întîi pe acel Ștefan, acesta ar fi voit să-lucidă cu precugetată răutate și dușmănie. El ne-a cerut să-i dăm scrisoarea aceasta de dovadă a întîmplării. Noi, așadar, am găsit cu cale să-i dăm sus-zisului Pavel, fiul lui Iwanka, scrisoarea noastră de mărturie a acestei întîmplări.

Dat în Vișegrad, în ziua a zecea de la a cincisprezecea zi a Rusaliilor. În anul Domnului arătat mai sus.

<Pe verso, de o mină contemporană:> Întîmpinare făcută pentru Pavel, fiul lui Iwanka; *<adăugat de o mină din secolul al XV-lea:>* cum că a voit să-l omoare pe Ștefan, fiul comitelui Parabuh.

După Györffy, 2, 549–550.

Orig., cu urme de pecete de închidere, aplicată pe verso, la Arh. Naț. Magh., Dl. 101 894. EDIȚII: Latin și trad. M. Holban, *Despre raporturile lui Basarab cu Ungaria Angevină și despre reflectarea campaniei din 1330 în diplomele regale și în „Cronică pictată”, în „Studii”, 1967, nr. 1, 15–16, 41–42.*

¹ 8 iunie.

Dilecto filio, nobili viro Bazarab, voivoda Transalpinu, salutem etc.

Indubitata gerimus de tua nobilitate fiduciam, quod tamquam princeps devotus catholicus, deo et apostolice sedi favorabiliter assistens, te reddis, prout fidedignorum testimonio letanter percepimus, ad sustentationem orthodoxe fidei velut columnam immobilem, turrim fortitudinis et devotionis propugnaculum studio promptitudinis indefesse. Gaudemus, inquam, dum in mente revolvimus tua laudabilia opera, que dudum devotio tua ferventer exercuit et exercere non desinit ad exterminationem infidelium nationum. Cum igitur, sicut accepimus, in terris tibi subiectis in regno Hungarie consistentibus hostes crucis de remotis partibus Alamannie et Polonie et circumpositis regionibus frequenter et latenter invadant simplices et catholicos dicti regni eosque inficere et a veritatis lumine deviare fallacium argumentationum impulsibus moliantur. Nos, volentes contra talium dolosam astutiam, ne diffusius in regno predicto huiusmodi serpat morbus, opportunum remedium per sedis apostolice diligentiam adhiberi ac cupientes anxie, ut negotium fidei fugi profectu, elisis omnino quibuslibet erroribus, fortius invalescat, dilecto filio, priori provinciali fratrum ordinis predicatorum in Ungaria aliquos de fratribus sui ordinis sue provincie idoneos, in lege domini eruditos, quorum honesta conversatio exemplum tribuat puritatis et doctrinam fundata erudita labia salutarem, ad huiusmodi opus dominicum exequendum apostolica auctoritate deputandi per partes ipsius regni sibi per ordinem suum limitatas ipsosque amovendi, eisque amotis vel de hac luce subtractis alios similiter idoneos instituendi, quotiens sibi visum fuerit, plenam et liberam concessimus per nostras litteras facultatem. Qui quidem fratres, cum per eundem priorem ad hoc deputati seu instituti fuerint, ut prefertur, iuxta et secundum instituta canonica super hiis promulgata, auctoritate predicta clero et populo convocatis generalem predicationem in dicto regno, ubi et quotiens expedire viderint, facientes, inquisitionis officium contra labem heretice pravitatis diligenter et sollicite, prout deus eis dederit, exequantur contra hereticos, credentes, fautores, defensores et receptores eorum, iuxta et secundum eadem statuta auctoritate prefata, nihilominus processuri et si aliqui heretica labe penitus abiurata ad ecclesie redire voluerint veritatem, ipsis iuxta formam ecclesie ac secundum prefata statuta beneficium absolutionis impendant et iniungant eis, quod talibus est secundum statuta huiusmodi iniungendum.

Ideoque nobilitatem tuam rogamus, monemus et hortamur attente, in remissionem tibi peccaminum iniungentes, quatenus eosdem inquisitores cum ad terras easdem declinaverint, pro reverentia divina et apostolice sedis ac nostra benigne recipias et honorifice pertractes, eis in hiis et aliis consilium, auxilium et favorem taliter impendendo, quod ipsi commissum sibi officium exequi valeant inoffense, et nos sinceritatis tue zelum possimus in domino merito commendare, tuque exinde perenne bonum, quod suis fidelibus divina clementia pollicetur, ad divini nominis laudem et anime tue salutem consequi merearis.

Datum Avinione, Kalendis Februarii, anno undecimo.

Iubitului fiu, nobilului bărbat Basarab, voievod al Țării Românești, mîntuire etc.

Purtăm o neîndoielnică încredere în vrednicia ta, că stînd cu iubire în slujba lui Dumnezeu și a scaunului apostolic, ca un cucernic principe catolic, te arătai, după cum am aflat cu bucurie din mărturia unora vrednici de crezare, prin zelul neobositei tale rîvne, ca un stîlp neclintit, ca un turn al

tăriei și meterez al evlaviei întru sprijinirea buneii credințe. Ne bucurăm, spun, cînd ne amintim de faptele tale vrednice de laudă, pe care de mult le-a săvîrșit cu patimă evlavie ta și pe care nu încetează să le săvîrșescă spre stîrpirea neamurilor necredincioase. Așadar, deoarece, după cum am aflat, pe pămînturile supuse ție, așezate în regatul Ungariei, dușmanii crucii, veniți din îndepărtatele meleaguri ale Germaniei și Poloniei și din ținuturile înconjurătoare, năvălesc adesea și pe ascuns asupra locuitorilor nevinovați și dreptcredincioși ai regatului sus-numit, și, prin îndemnul unor argumente înșelătoare, încearcă să-i corupă și să-i abată de la pragul credinței, noi, voind să aducem prin îngrijirea scaunului apostolic un leac potrivit împotriva înșelătoarei viclenii a unor astfel de oameni, ca nu cumva o astfel de molimă să se răspîndească mai departe în amintitul regat, și dorind cu îngrijorare ca, prin nimicirea întru totul a oricăror rătăciri, să se întărească și mai mult credința întru neîncetată propășire, am dat prin scrisoarea noastră iubitului fiu, priorului provincial al fraților ordinului predicatorilor din Ungaria, putere deplină și liberă, în temeiul autorității apostolice, de a trimite în părțile aceluia regat, statornicite lui de către ordinul său, cîțiva frați potriviți din provincia ordinului său, care să fie învățați în legea Domnului, a căror viață cinstită să dea pildă de curăție și ale căror buze înțelepte să răspîndească învățătura mîntuitoare pentru a îndeplini această muncă a Domnului și de a-i îndepărta, iar după plecarea sau după moartea lor să rînduiască la fel alții potriviți, de cîte ori va crede de cuviință. Iar acești frați, după ce vor fi trimiși sau rînduiți de către același prior în acest scop, după cum se spune mai sus, întrunind clerul și poporul, după și potrivit rînduielilor bisericesti hotărîte în această privință, pe temeiul puterii sus-numite, făcînd în zisul regat o propovăduire obștească oriunde și ori de cîte ori vor crede că e de folos, să îndeplinească slujba inchiziției cu grijă și cu rîvnă, după cum le va fi arătat Dumnezeu, împotriva molimei răutății eretice, împotriva ereticilor, a celor ce cred în ei, a sprijinitorilor, ocrotitorilor și tăinuitoarelor lor, după și potrivit cu aceleași rînduiele ale sus-numitei autorități.

De asemenea, dacă cineva, negînd întru totul molima eretică, ar voi să se întoarcă la dreptatea bisericii, să reușească în chipul statornicit de biserică și potrivit sus-ziselor rînduiele să împartă binefacerea dezlegării și să le impună cele ce trebuie impuse unora ca aceștia, potrivit amintitelor rînduiele.

De aceea, o rugăm pe domnia ta, o sfătuim și o îndemnăm cu luare aminte, poruncindu-ți întru iertarea păcatelor tale, ca pentru cinstirea lui Dumnezeu, a scaunului apostolic și a noastră să-i primești cu bunăvoință și să-i omenеști cu cinste pe acești inchizitori atunci cînd se vor abate prin ținuturile tale, dîndu-le și în această privință și în altele sfatul, ajutorul și sprijinul tău, în așa fel ca să-și poată îndeplini fără piedici însărcinarea încredințată lor, și noi să putem lauda întru Domnul, pe bună dreptate, rîvna credinței tale, iar tu, de pe urma acestui lucru, să te învrednicești a dobîndi binele veșnic, pe care dumnezeiasca îndurare îl făgăduiește credincioșilor săi, spre lauda numelui lui Dumnezeu și spre mîntuirea sufletului tău.

Dat la Avignon, la calendele lui februarie, în anul al unsprezecelea.

După *Tăutu*, VII/2, 182—184.

Orig. la Arh. Vat., Reg. Vat., 82, fol. 5, ep. 19. Scrisori asemănătoare, cu aceeași dată, au mai fost trimise comitelui Solomon de Brașov, lui Toma, voievodul Transilvaniei, și lui Mikud, banul Slavoniei (cf. *Tăutu*, VII/2, 183).

EDIȚII: Latin. *Theiner*, I, 513; *Hurmuzaki*, I/1, 601; *Györffy*, 2, 550—551.

REGESTE: *Ub.*, I, 410; D. I.R., C, veac. XIV, II, 212 nr. 432.

⟨Carol Robert, regele Ungariei, transcrie pentru magistrul Petru, comite de Neugrad, Dionisie, mare stolnic și castelan de Mehadia, Ladislau, fratele lor, și Andrei, episcopul Transilvaniei, scrisorile sale din 23 octombrie 1317 — *Györffy*, 2, 547—548 — și 16 martie 1322 — *ibidem*, 548—549 — ca răsplată a slujbelor lor credincioase, arătând printre altele că:⟩

... Ultimo, quod cum nos ipsum magistrum Dionisium, ad nostri regiminis augmentationem fideliter ab experto ferventem, in castro nostro Nogmyhald vocato, in confinio existente, contra Bulgaros, Bazarab, woyuodam Transalpinum, regem Rascie scismaticum, ymo et Tartaros, fines regni nostri ubi e unitatem orthodoxe fidei continue hostiliter invadentes, constituissimus, idem de consuete sagacitatis sollicitudine contra predictos nostros et regni nostri potius autem fidei katolice inimicos dictas fines regni nostri illesas et pacificas conservavit. In quarum finium studiosa et strenua conservatione, ultra quam centum personarum nobilium proximorum eius et servientum cedem et excidium pertulit pro nobis et regno. ...

... Și, în sfârșit, când l-am pus pe acest magistru Dionisie — pe care l-am aflat la încercare plin de credință și de rivnă arzătoare pentru sporirea cîrmuirii noastre — ⟨mai mare⟩ peste cetatea noastră numită Mehadia, aflată la margine, pentru a sta împotriva bulgarilor, a lui Basarab, voievodul Țării Românești, a regelui schismatic al Serbiei și a tătarilor ce năvăleau neîncetat cu dușmănie, atacînd hotarele regatului nostru, precum și unitatea credinței celei adevărate, el, cu grija priceperii sale obișnuite, a păstrat în pace și nevătămate hotarele regatului nostru împotriva sus-zișilor dușmani ai noștri și ai regatului nostru sau mai bine zis ai credinței catolice. În această păstrare atentă și neobosită a hotarelor a suferit pentru noi și pentru regatuciderea și pierderea a mai bine de o sută de inși, adică nobili din preajma sa și slujitori de-ai săi.

După *Györffy*, 2, 551—552.

Transumpt în actul lui Ludovic I, regele Ungariei, din 17 aprilie 1347, la Arh. Naț. Magh., Dl. 100 035.

EDIȚII: Latin și trad. M. Holban, *op. cit.*, 7, 42 (fragment).

Nos, capitulum ecclesie Transsilvane, damus pro memoria quod, constitutis personaliter coram nobis Nicolao ac Martino, filii Blawch, protestati sunt quod, cum idem Nicolaus cum domino rege vultra¹ Alpes, in terram Bazarab transivisset, et cum in reversione esset, sub quodam² lapide, Martinus, frater eiusdem supradictus, quoddam privilegium ipsorum, cum novo sigillo, super quasdam possessiones ipsorum factum et confectum, videlicet Farkasteluk, Keurustelek et Saal vocatas, a domino Karolo, dei gratia illustri rege Hungarie, eisdem concessas, ad ipsum Nicolaum, fratrem suum, per eundem Martinum sub lapide, ubi erant, fuisset deportatum, propter rehabendam possessionem Saal vocatam, que continebatur in eodem privilegio, quam detinent Saxones de Medies et de Seelk ocupatam, super qua nunc lis inter eos ventilatur. Et quia tunc ipsi Saxones de Medies et de Seelk cum domino rege erant, sub eodem monte, qui predictam possessionem detinebant, sed

quia fortuna adversante, feria secunda, cum ipsi sub eodem lapide devicti et debellati cum aliis fuissent, predictum privilegium, cum omnibus rebus ipsorum, sicut ceteri in eodem exercitu existentes amiserunt.

Datum sabato proximo ante dominicam Iudica, anno domini M^o CCC^o tricesimo primo.

(Pe verso, de aceeași mină): Protestationalis pro Nicolao et Martino, filiis Blauuch, super ammisione privilegii sui.

Noi, capitlul bisericii din Transilvania, dăm de știre că, înfățișându-se înșiși în fața noastră Nicolae și Martin, fiii lui Blawch, au făcut întâmpinare că, pe când acel Nicolae împreună cu regele a trecut dincolo de munți, în țara lui Basarab, și pe când se întorcea, sub o stîncă oarecare, Martin, fratele aceleuiași, sus-numit, a adus sub acea stîncă la acel Nicolae, fratele său, acolo unde se afla, un privilegiu al lor, făcut și întocmit cu noul sigiliu cu privire la niște moșii ale lor, și anume Lupu, Curciu și Șoala, hărăzite lor de către domnul Carol, din mila lui Dumnezeu vestitul rege al Ungariei, pentru redobîndirea moșiei numite Șoala, care era cuprinsă în acel privilegiu și pe care o țin ocupată sașii din Mediaș și Șeica Mare și asupra căreia acum se judecau între ei. Și, deoarece aceeași sași din Mediaș și Șeica Mare, care dețineau amintita moșie, se aflau împreună cu domnul rege sub același munte, însă deoarece soarta nefiindu-le favorabilă, luni, pe când aceia împreună cu alții au fost învinși și supuși sub aceeași stîncă, au pierdut amintitul privilegiu împreună cu toate lucrurile lor, la fel ca și ceilalți aflați în aceeași oaste.

Dat în sîmbăta cea mai apropiată înainte de duminica Iudica, în anul Domnului o mie trei sute treizeci și unu.

(Pe verso, de aceeași mină): Scrisoare de împotrivire pentru Nicolae și Martin, fii lui Blawch, cu privire la pierderea privilegiului lor.

Arh. Nat. Magh. Dl. 29 116. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1331,

Orig., cu urme de pecete rotundă de închidere, aplicată pe verso.

EDIȚII: Latin. *Győrffy*, 2, 552; M. Holban, *op. cit.*, 43.

REGESTE: *Ub.*, I, 441; D.I.R., C, veac XIV, III, 9.

¹ Astfel în orig.

² Scris deasupra rîndului.

Nos, Karolus, dei gratia rex Hungarie, significamus tenore presencium quibus expedit universis, memorie commendantes, quod nos, circumspicis fidelitatibus fidelium hospitem nostrorum de Kuluswar, qui etiam in presenti expedicione nostra, quam in partibus habuimus Transalpinis, infinita et irrecuperabilia dampna rerum et bonorum ipsorum in observatione fidelitatis nobis et sacre corone debite passi exstiterunt inter ceteros regnicolas nostros et perpersi, volentes eorum inviolabili constantie obsequiose, quam erga nostram continue gesserunt maiestatem regio occurere cum favore, has libertatum prerogativas eisdem duximus concedendas, ut ad nullam congregationem per palatinum item woyuodam Transsiluanum vel quemcumque iusticiarum regni nostri, in dictis partibus Transsiluanis, quovis tempore celebrandam, accedere teneantur nec aliquam compellantur, sed si qui aliquid accionis contra eosdem habuerint, in presencia iudicis eorum et comitis ipsorum per nos deputati in medio eorundem exsequantur. Ceterum volumus et eisdem annuimus graciose, ut omnes malefactores, fures videlicet vel latrones, nobiles

vel innobiles, qui maleficia committentes intra metas eorundem hospitem nostrorum, reprehensi fuerint, per iudicem eorum et per comitem ipsorum, per nos deputatum, predictos iudicentur in medio eorundem. Preterea concessimus eisdem, ut silvas nostras, vulgariter ¹ Feketwerdw vocatas, in partibus illis ad quas pervenire poterunt, libere percipiant et utantur.

Igitur, vobis, palatino, item woyuode Transsilvano et eorum vices gerentibus ac quibuslibet iusticiariis, quibus presentes ostenduntur, precipimus firmiter, per presentes, quatenus pretextu premissarum libertatum, per nos ipsis hospitibus nostris de Koluswar graciose concessarum in presentibus, eosdem non presumptis molestare aut aliquid iniquitate audeatis, nec quisquam et specialiter episcopus ecclesie sancti Michaelis Transsilvane, vel eius castellani et officiales, ratione usus dictarum silvarum nostrarum, in transiendo per villas et tenetas, et precipue in exigendis tributis eosdem hospites nostros presumptis molestare. Si autem aliqui ausu temerario contra libertates premissas vel earum quamlibet ipsos hospites nostros inquietare presumpserint et iidem hospites nostri nobis conquesti super hoc exstiterint, veritatem super eo declarando, puniemus eosdem tales indignatione regia et vindicta.

Datum in Wysegrad, feria quarta proxima post quindenae festi Nativitatis beati Johannis baptiste, anno domini M^o CCC^o XXX^{mo} primo.

<Pe verso, sub pecete, de o altă mină contemporană:> Relatio Thome de

Zeremy.

Noi, Carol, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, prin cuprinsul celor de față, aducem la cunoștința tuturor cărora se cuvine că noi, luând aminte la faptele de credință ale credincioșilor noștri oaspeți din Cluj, care și în expediția noastră de acum, pe care am făcut-o în Țara Românească, au pățimit și au îndurat, mai mult decât ceilalți locuitori ai regatului, nesfârșite și fără de leac pagube în averile și bunurile lor, întru păstrarea credinței datorate nouă și sfintei coroane, și vrînd să întîmpinăm cu bunăvoință regească neclintita lor statornicie îndatoritoare, cu care s-au purtat necurmat față de maiestatea noastră, am crezut de cuviință să li se dea aceste privilegii, <și anume> ca ei să nu fie datori a veni la nici o adunare, ce se va ține în orice timp, în numele părții ale Transilvaniei, de către palatin și de asemenea de către voievodul Transilvaniei sau de către oricare jude al regatului nostru, și nici să fie siliți <la aceasta> în nici un chip, ci, dacă unii oameni ar avea vreo pricină împotriva lor, ei să și-o urmărească în fața judeului acestora și a comitetului lor, rînduiți de noi, în mijlocul lor. Vrem apoi și încuviințăm cu milostivire, ca toți răufăcătorii, adică hoții sau tîlharii, nobili sau nenobili, care vor fi prinși făptuind rele în lăuntru hotarelor acestor oaspeți ai noștri, să fie judecați, în mijlocul lor, de către cei numiți mai sus: de judele lor și de comitele lor, rînduit de noi. Pe lângă aceasta, le-am îngăduit să folosească și să tragă slobod toate foloasele din pădurile noastre, numite în vorbirea obișnuită Pădurea Neagră, în acele părți unde vor putea ajunge la ele.

Așadar, prin această scrisoare, poruncim în chip hotărît vouă, palatinului și, de asemenea, voievodului Transilvaniei și locuitorilor lor și oricăror judecători, cărora li se vor arăta cele de față, ca să nu cutezați a-i supăra, nici să îndrăzniți a-i tulbura în vreun chip oarecare, în privința libertăților de mai sus, dăruite cu milostivire de noi, prin cele de față, oaspeților noștri din Cluj, și ca nimeni, și îndeosebi episcopul bisericii sfîntului Mihail din Transilvania, sau castelanii și slujbașii săi, să nu cuteze a-i bîntui pe oaspeții noștri, pentru folosința ziselor noastre păduri, în trecerea <lor> prin satele și pe moșiile <lor>.

și mai ales cerându-le vamă. Dacă însă cineva ar cuteza, printr-o îndrăzneală nesocotită, să supere pe oaspeții noștri împotriva libertăților de mai sus, sau a oricăreia din ele, și acești oaspeți ai noștri ni s-ar plînge de aceasta, arătînd adevărul cu privire la acest lucru, pe unii ca aceștia îi vom pedepsi cu pedeaspa și cu mînia <noastră> regească.

Dat la Vișegrad, în miercurea de după a cincisprezecea zi de la sărbătoarea Nașterii fericitului Ioan Botezătorul, în anul Domnului o mie trei sute treizeci și unu.

<Pe verso, sub pecete, de o altă mînă contemporană>: Darea de seamă a lui Toma de Zeremy.

Arh. St. Cluj-Napoca, Arh. oraș Cluj-Napoca, fasc. j, nr. 4.

Orig., perg. (25,2 × 12,7), cu urmele peceții mari, regale, aplicată pe verso.

Transumpt în actul lui Ludovic I, regele Ungariei, din 5 octombrie 1349, ibidem, fasc. j, nr. 5.

EDIȚII: Latin. Czörnig, *Ethnographie der oesterreichischen Monarchie*, II, Viena, 1857, 348; Jakab, *Kcl. okl.*, I, 41–42; *Transilvania*, 1871, 179 (sub: după 8 iulie); *Hurmuzaki*, I/1, 616; *Ub.*, I, 443–444; Trad. D.I.R., C, veac XIV, III, 24–25.

REGESTE: *Györffy*, 2. 553, nr. 9.

¹ Astfel în orig.

21

1331 august 5, Avignon.

Iohannes episcopus, <servus servorum dei>. Carissimo in Christo filio, Carolo, regi Ungarie illustri, salutem et <apostolicam benedictionem>.

Ad nostram nuper veniens presentiam dilectus filius Iohannes, fratrum ordinis minorum in Ungaria provincialis minister, tue celsitudinis nuncius, nobis regias litteras, per quas progressum felicem regium et triumphum gloriosum obtentum contra Tartaros, fidei catolice inimicos, ac casum sinistrum, qui contigit proditoriis tibi et gentibus tuis paratis in regressu insidiis, excellentia nunciavit regia, et super eis serius referendis fidem petiit dicto nuncio credulam adhiberi, nostro apostolatui presentavit.

Quibus quidem nuncio et litteris solita benignitate receptis, ac hiis, que in ipsis continebantur litteris, et idem nuncius verbo curavit exponere, plenius intellectis, leti fuimus admodum de prosperis et super adversis tibi, fili carissime, compassi fuimus et paterna compatimur caritate, illi, qui te a tantis liberare dignatus est periculis, exsolventes nichilominus in spiritus humilitate vitulum labiorum, eique preces effundentes devotas, ut tua devotione, quam ad deum et eius ecclesiam sacrosanctam dilationemque fidei orthodoxe velut Christi pugil et ipsius athleta fidei strenuus habere dinosceris, et ex qua deo acceptior efficeris, clarumque nomen tuum et famam mereris attoli non diminuta, sed aucta, te regnumque tuum prosperis faciat abundare successibus, at ab adversis sua potenti virtute protegat iugitur et defendat.

Datum <Avinione>, Nonas Augusti. Anno Quintodecimo.

Ioan episcopul, robul robilor lui Dumnezeu, preascumpului întru Hristos fiu, Carol, ilustrul rege al Ungariei, mîntuire.

Venind de curînd înaintea noastră iubitul fiu Ioan, fratele provincial al ordinului fraților minoriți din Ungaria, trimisul înălțimii tale, ne-a înfățișat nouă, ca păstor al scaunului apostolic, scrisoarea regească prin care înălțimea ta regească ne-a vestit fericita înaintare a <oștilor> regești și slăvita biruință cîștigată împotriva tătarilor, dușmani ai credinței catolice, precum și nenorocirea care s-a întîmplat din pricina unor curse mișelești pre-

gătite ție și oștilor tale, la întoarcere, și ne-a cerut să dăm numitului trimis cât mai mult crezămînt cu privire la cele ce ni le va spune el.

Primind cu obișnuita <noastră> bunăvoință pe trimis, <precum> și scrisoarea, și înțelegînd pe deplin cele cuprinse în scrisoare și cele ce s-a îngrijit trimisul să ne spună prin vorbă, ne-am bucurat mult de izbînzi, iar pentru nenorocirile <tale> am compătimit cu tine, fiule preaiubit, și compătîmim cu dragoste părintească, jertfind neconținut cu duh smerit prinosul rugăciunilor și înălțînd rugi cucernice aceluia care s-a milostivit să te scape din atîtea primejdii, pentru ca, pentru credința ta, pe care se știe că o ai față de Dumnezeu și față de prea sfînta lui biserică, cît și pentru răspîndirea credinței celei drepte, ca ostaș al lui Hristos și vajnic luptător al acelei credințe, prin care tu te faci <tot> mai plăcut lui Dumnezeu și <prin care> meriți ca vestitul tău nume și faima ta să se înalțe nu micșorată ci mărită, el să-ți dea ție și țării tale belșug de fericite izbînzi și să <te> ocrotească necurmat și să te apere de primejdii, cu marea lui putere.

Dat la Avignon, la nonele lui august, în anul al cincisprezecelea <al pontificatului nostru>.

După Györffy, 2. 553–554.

Orig., la Arh. Vat., Reg. Vat., 116, fol. 125, ep. 487.

EDIȚII: Latin. Fejér, VIII/3, 537–538; Theiner, I, 544–545; Hurmuzaki, I/1, 617.

Trad. D.I.R., C, veac XIV, III, 28.

Joannes episcopus etc. ..², archiepiscopo Strigoniensi, etc.

Licet ex suscepto a nobis apostolatus officio menti nostre instanter immineat vigilia studiosa, ut de ecclesiarum honoribus et profectibus sollicite cogitemus et ut in illis exsultent, exhibeamus, quantum nobis dignatio celestis indulget, opem et operam efficaces. Est tamen insitum cordi nostro, ut ipsis ecclesiis, earumque populis presertim in orbis terre Christiane culture ignaris partibus finitimis constitutis, ut illucescat in eis splendor evangelice veritatis, necnon ecclesie ipse in suis bonis et iuribus iam prostratis, salutis ei³ prosperitatis, dextera domini faciente virtutem, felicia incrementa recipiant, apostolice cooperationis presidium impendamus, que, prout fida spes suggerit, possunt verisimiliter provenire, si ecclesie tales committantur regende et etiam gubernande personis religione conspicuis et probatis et virtutum titulis insignitis.

Nuper, siquidem, ad audientiam nostram relatio fidedigna produxit quod episcopatus Mylkouiensis, in regno Hungarie, in finibus videlicet Tartarorum, ex inhibitiones ordinatus antiqua, a tempore, quo dicti Tartari potenter dictum regnum seu partes Hungaras, pro dolor, intraverunt, fuit per eos fatales et sevos omnino destructus, et ecclesia ipsius episcopatus funditus extirpata, extinctis et defunctis, successivis deinde temporibus, canonicis ecclesie antedictae ac in extirpatione et destructione huiusmodi, usque ad hec tempora episcopatus ipse prostratus extitit et existit, possessionibus, bonis et iuribus episcopatus et ecclesie prefatorum a potentibus illarum partium occupatis, quodque per dilectum filium Vitum de Monteferro, ordinis fratrum Minorum, quem vita, moribus, scientia, fidelitate et experientia fore ad id aptum, relatio perhibet supradicta. Si de eo per clementiam sedis apostolice ecclesie provideatur prefate, prout devota spes suggerit, et nobis ex relatione innotuit prelibata, sub favoris presidio carissimi in Christo filii

nostri, Caroli, regis eiusdem Hungarie illustris, cuius idem Vitus, capellanus existere perhibetur, predictus episcopatus ad statum pristinum reducetur et recuperabuntur possessiones, bona et iura superius nominata.

Nos, igitur, ut tanti boni copia ex persona ipsius Viti cum gratie celestis augmento provenire valeat, plenis et devotis affectibus cupientes, gerentes quoque de tue sinceritate fidei fiduciam in domino specialem, fraternitati tue per apostolica scripta committimus et mandamus quatenus, si ita est, de dicto Vito auctoritate apostolica ecclesie provideas memorate, ipsumque Vitum eidem ecclesie preficias in episcopum et pastorem, curam <et administrationem ipsius sibi tam in spiritualibus>⁴ quam in temporalibus, prout illas ab antiquo gesserunt sui episcopi successive, plenarie committendo et ut subsequenter eidem Vito, si de illo ipsi ecclesie provideris, ascitis et assistentibus in hoc tibi duobus et tribus episcopis catholicis, gratiam et communionem dicte sedis apostolice habentibus, manus consecrationis impendas, faciens sibi a suis subditis obedientiam et reverentiam exhiberi, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, recepturus ab eo postmodum nostro et ecclesie Romane nomine fidelitatis debite solitum iuramentum.

Datum Auenione, IV Nonas Octobris, anno XVII.

Ioan episcopul etc., către Chanadin, arhiepiscopul de Strigoniu etc.

Cu toate că prin slujba apostolatului, pe care am primit-o, noi purtăm stăruitor în sufletul nostru grija neadormită ca să cugetăm cu luare aminte la cinstea și propășirea bisericilor, și să ne dăm toată puterea și silința, pe cât ne îngăduie nouă îndurarea cerească, pentru ca să se bucure ele de acestea; totuși e sădită în inima noastră <dorința> să dăm ajutorul sprijinului apostolic pentru a face să strălucească lumina adevărului Evangheliei mai ales pentru acele biserici și pentru noroadele lor, așezate în părțile cele mai depărtate ale pământului, neștiutoare în ale credinței creștine, și de asemenea pentru ca — dreapta Domnului fiindu-le puterea — bisericile acelea să primească o fericită sporire a mântuirii și a bunei stări a lor în ce privește bunurile și drepturile lor, acum călcate în picioare, care <toate> se pot înfăptui de bună seamă, după cum ne îndeamnă o nădejde plină de credință, dacă acele biserici se încredințează, pentru cîrmuire și păstorie, unor fețe bisericesti strălucite și încercate prin credința lor, și însemnate cu podoabele virtuților.

Într-adevăr, de curînd, o dare de seamă vrednică de crezare ne-a arătat că episcopia Milcoviei din țara Ungariei, anume din ținuturile tătarilor — orînduită ca o veche stavilă, din vremea cînd zișii tătari au năvălit cu silnicie, vai, în zisul regat sau zisele părți ungurești — a fost cu desăvîrșire nimicită de acești <dușmani> sălbatici și aducători de nenorocire, și biserica acestei episcopii smulsă din temelie; iar apoi, murind și răposînd în vremurile următoare canonicii bisericii sus-zise, această episcopie a rămas și se află năruită, din vremea acelei nimiciri sau distrugerii pînă în timpurile acestea, moșiile bunurile și drepturile episcopiei și ale bisericii pomenite fiind cotropite de puternicii acelor părți; și <mai adaugă> că, dacă milostivirea scaunului apostolic l-ar numi la sus-zisa biserică pe iubitul fiu Vitus de Montefferreo, din ordinul fraților minoriți, pe care ni-l arată sus-zisa dare de seamă a fi potrivit la aceasta prin viața, moravurile, știința, credința și iscusința sa, sus-zisa episcopie ar fi readusă prin el la vechea ei stare, după cum ne îndeamnă o nădejde cucernică, și după cum aflăm din pomenita dare de seamă, sub scutul ajutorului prea iubitului întru Hristos fiu al nostru Carol, ilustrul rege al Ungariei, al cărui capelan se spune că este numitul Vitus, și s-ar redobîndi moșiile, bunurile și drepturile pomenite mai sus.

Noi, aşadar, dorind din tot sufletul să poată răsări cu sporul harului ceresc atîta belşug de bine de pe urma celui Vitus, şi fiind îndeosebi încredinţati întru Domnul de neprihănirea credinţei tale, fîi dăm ca sarcină şi prin scrisoare apostolică poruncim frăţiei tale ca — dacă lucrul stă astfel — să-l numeşti, din împuternicire apostolică, pe numitul Vitus la biserica pomenită, şi să-l pui pe acel Vitus ca episcop şi păstor în fruntea acelei biserici, încredinţîndu-i din plin grija şi cîrmuirea, atît în cele duhovniceşti cît şi în cele lumeşti, precum le-au purtat din vechime episcopii săi de rînd, şi mai ales apoi să-l hirotoniseşti pe numitul Vitus, dacă îl vei numi la biserica aceea, chemînd şi fiind ajutat la aceasta de doi sau trei episcopi catolici, care au harul şi sînt supuşi zisului scaun apostolic, punînd să i se arate de supuşii săi supunere şi ascultare, înfrînînd prin pedeapsă bisericească, fără drept de apel, pe cei ce s-ar împotrivi, şi primind apoi de la el în numele nostru şi al bisericii romane jurămîntul obişnuit al credinţei datorate.

Dat la Avignon, în a patra zi înainte de nonele lui octombrie, în anul al şaptesprezecelea (al păstoriei noastre).

După *Ub*, I, 455—456 (fără indicarea locului de păstrare a orig.).

EDIȚII: Latin. *Katona*, IX, 18—21; *Fejér*, VIII/3, 635—638; *Hurmuzaki*, I/1, 622—623.

Trad. D.I.R., C, veac XIV, III, 279—280.

¹ Peste doi ani (1334) pe Vitus de Monteferroo îl întîlnim ca episcop de Nitra, vezi Makkai L., *A Milkóti (Kün) püspökség és népei*, Debretin, 1936, 46; D.I.R., C, veac XIV, III, 311, nr. 166.

² Chanadino.

³ Astfel în textul lat. publicat; mai corect: *et*.

⁴ Lacună în textul lat. publ. întregită de *et* în actul papei Clement al VI-lea din 29 III 1347, cu un text aproape identic, vezi nr. 34.

23

1332 noiembrie 2.

Karolus<...> ¹ rex <...> ¹ ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire quod, cum nos, anno domini M^oCCC^oXXX^o ad visitandam terram nostram Transalpinam, cum quadam particulari gente nostra accessissemus, et eam pacifice perambulassemus, in exituque nostro abinde Basaras ², infidelis noster Transalpinus, preconcepta infidelitatis nequicia sub fide pacis astucia, in quodam loco nemoroso et silvoso indaginumque densitate firmato, quandam particulam gentis nostre hostiliter invasisset, in cuius invasionis hostilis insultu magister Endree, Albensis ecclesie prepositus, aule nostre vicecancellarius, bone memorie, suam vitam nostrumque sigillum perdidisset, nos tandem aliud sigillum novum pro nobis fecimus reparari; quo facto, comes Nicolaus, filius Urbanus de Perueyn, ad nostram accedens presenciam, exhibuit nobis privilegium super facto introduccionis possessionis Loktelek vocate, in comitatu de Zabocho existente ³, sub ipso sigillo nostro amisso sibi confectum tenoris infrascripti, petens nos ut ipsum privilegium cum dicto sigillo nostro novo eidem <...> ¹ dignaremur <...> ¹ confirmare, cuius tenor talis est: <Urmează actul regelui Carol Robert, din 6 noiembrie 1325 — regest în D. I. R., C, veac XIV, II, 169>.

Nos, itaque, inspecta veritate prescripti privilegii nostri <...> ¹ idem <...> ¹ presentibus insertum <...> ¹ sub appensione dicti sigilli nostri novi, tercii <...> ¹, confirmamus.

Datum per manus discreti viri magistri Thatamerii, Albensis ecclesie prepositi, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri, anno domini

M^oCCC^oXXX^o secundo, quarto Nonas Novembris, anno autem regni nostri similiter XXX° secundo. Venerabilibus in Christo patribus et dominis Chanadino Strigoniensi et fratre Ladislao Colocensi, aule nostre cancellario, arhiepiscopis, item Benedicto Chanadiensi, Nicolao Iauriensi, Georgio Syrimiensi, Ladislao Quinqueecclesiensi, fratre Petro Boznensi, Enrico Vesprimiensi aule domine regine cancellario, Andrea Transsiluano, Ladislao Zagrabiensi, Meskone Nitrieni, Andrea Varadiensi, Rodolpho Waciensi et Nicolao Agriensi, ecclesiarum episcopis; magnificis baronibus Johanne, palatino et iudice Cumanorum, Demetrio, magistro tavarnicorum nostrorum, Thoma, woyuoda Transsiluano, Mykch, bano tocius Sclavonie, Paulo, iudice curie nostre, Johanne, bano de Machow, Stephano, agasonum, et Dionisio, dapiferorum nostrorum magistris, Nicolao comite Psoniensi, et aliis quampluribus regni nostri comitatus tenentibus et honores.

Carol ..., regele ..., prin cuprinsul celor de față voim să ajungă la cunoștința tuturor că, în anul Domnului o mie trei sute treizeci, când am ajuns cu o parte a oastei noastre în Țara Românească a <măriei> noastre spre a o cerceta, după ce am străbătut-o în liniște, la ieșirea noastră de acolo, Basarab, necredinciosul nostru român, cu răutatea unei necredințe de mai înainte urzită, la adăpostul viclean al unei păci fățarnice, a năvălit plin de dușmănie asupra unei <mici> părți din oastea noastră, într-un loc crîngos și păduros, încins cu dese întărituri, și în iureșul acestei năvale dușmane, magistrul Andrei, prepozitul bisericii de Alba, vicescancelarul curții noastre de bună pomenire, și-a pierdut viața precum și pecetea noastră. Iar noi am pus apoi să ni se facă o pecete nouă.

După săvîrșirea acestora, comitele Nicolae, fiul lui Urban de Perveyn, venind înaintea noastră, ne-a arătat un privilegiu, întocmit pentru el, sub pecetea noastră pierdută, cu privire la punerea sa în stăpînirea moșiei Loktelek, aflătoare în comitatul Szabolcs, avînd cuprinsul de mai jos, rugîndu-ne să binevoim ... a i-l întări cu pecetea noastră cea nouă pomenită mai <sus>. Cuprinsul privilegiului este acesta: <Urmează actul regelui Carol Robert din 6 noiembrie 1325>.

Noi, așadar, cercetînd adevărul sus-zisului nostru privilegiu ..., trecut în cele de față ..., îl întărim prin atîrnarea pomenitei noastre peceti noi, cea de a treia.

Dat de mîna chibzuitului bărbat, magistrul Tatamer, prepozitul bisericii de Alba, vicescancelarul curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie trei sute treizeci și doi, în a patra zi înainte de nonele lui noiembrie, în anul domniei noastre de asemenea al treizeci și doilea, venerabilii întru Hristos, părinți și domni: Chanadin, arhiepiscopul de Strigoniu, și fratele Ladislau, arhiepiscop de Calocsa și cancelar al curții noastre; episcopii Benedict al bisericii de Cenad, Nicolae de Győr, Gheorghe al Sirmiului, Ladislau de Pécs, fratele Petru al Bosniei, Henric de Vesprim, cancelar al curții doamnei regine, Andrei al Transilvaniei, Ladislau de Zagreb, Mesko de Nitra, Andrei de Oradea, Rudolf de Vaț și Nicolae de Agria, <păstorind în chip fericit> bisericile lui Dumnezeu; măriții baroni: Ioan, palatinul și jude al cumaniilor, Dumitru, marele nostru vistier, Toma, voievodul Transilvaniei, Mykch, banul întregii Slavonii, Pavel, judele curții noastre, Ioan, banul de Mačva, Stefan, marele nostru comis, Dionisie, marele nostru stolnic, Nicolae, comitele de Pojon, și mulți alții ținînd comitatele și dregătoriile țării noastre.

După *Hurmuzaki*, I/1, 623–624.

Orig., la Arh. Naț. Magh., Dl. 2 331.

EDIȚII: Latin. *Cod. Andeg.*, II, 628–629. Trad. D.I.R., C, veac XIV, III, 282–283.

REGESTE: *Györffy*, 2, 555, nr. 13.

¹ Lacună în textul latin publicat.

² Astfel în orig.

³ Corect: *existentem*.

24

1332 noiembrie 22 (*decimo Kalendas Decembris*).

Carol Robert, regele Ungariei, la cererea magistului Gheorghe, fiul lui Alexandru de Kuck, întărește cu noua pecete privilegiile sale din 20 iunie 1323 (regist în *D. I. R.*, C, veac XIV, II, 79 nr. 178), 4 decembrie 1325 (regist, *ibidem*, 170, nr. 356) și 10 decembrie 1327 (regist, *ibidem*, 241, nr. 480), privitoare la mai multe moșii, azi în R. P. Ungaria, datorite de același rege lui Alexandru de Kuck. Se menționează pierderea pecetii regale în expediția din Țara Românească, din anul 1330¹. În lista demnitarilor, între alții: Benedict, episcop de Cenad, Andrei al Transilvaniei, Andrei de Oradea; Toma, voievodul Transilvaniei.

Regest după *Codex dipl. patrius*, I, 164–166.

Orig. la Arh. capitl. Győr, Actele prepoziturii din Pápocz, A 18.

REGESTE: D.I.R., C, veac XIV, III, 285, nr. 120; *Györffy*, 2, 555, nr. 14.

¹ Textul mențiunii expediției este identic cu cel din privilegiul dat în 2 noiembrie 1332 (vezi nr. 23.).

25

1332 noiembrie 26.

Karolus, dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Comanie, Bulgarieque, rex, princeps Salernitanus, et honoris ac Montis Sancti Angeli dominus, omnibus Christi fidelibus, tam presentibus, quam futuris, presentem paginam intuentibus, salutem in eo, qui regibus dat salutem.

Cum bene meritis favor debitus impenditur, et fideliter obsequentibus iuxta exigentiam in muneribus donativis digna merces attribuitur, attributaque peremnali fulcimento firmata, illese conservatur, deus placari creditur, et subditi ad ampliora fidelitatis studia provocantur, spe ac desiderio consimilis retribucionis, vel eciam amplioris.

Proinde, ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire quod vir magnificus, comes Paulus, iudex curie nostre, et magister Laurencius, comes de Zarand, filii Simonis de Mortun, dilecti nobis et fideles, ad nostre serenitatis accedendo presenciam, quinque litteras nostras, omnino patentes, sub impressione novi et authentici sigilli nostri omni equitatis tramite, ut in earum locis insequentibus lucidius experimetur, super facto possessionis in Theotonico, Praytunpron vocate, et, in Hungarico, Sceleskuth, tam per modum nostre donacionis, quam per formam litis et concordie, pecuniariis solucionibus factis, habitas et confectas, presentarunt; petentes nos humiliter et devote, prece subiectiva, ut ad maiorem et tutiorem conservacionem iuris ipsorum in unum locum aggregare, et easdem nostro dignaremur privilegio confirmare. Quarum unius tenor talis est: *⟨Urmează actul lui Carol Robert,*

regele Ungariei, din 20 iulie 1332 — Fejér, VIII/3, 612—620. Item secunde talis est: *⟨Urmează actul lui Carol Robert, din 17 august 1332 — ibidem, 623⟩*. Item tercię talis est: *⟨Urmează actul lui Carol Robert, din 12 august 1332 — ibidem, 607—612⟩*. Item quarte: *⟨Urmează actul lui Carol Robert, din 22 iulie 1332 — ibidem, 605—607⟩*. Item quinte: *⟨Urmează actul lui Carol Robert, din 22 iunie 1332 — ibidem, 604—605⟩*.

Nos, itaque, qui ex officio suscepti regiminis nostri metiri et pensare debemus merita singulorum et unicuique, iuxta exigentiam suorum meritorum, manu largiflua premia donativa attribuere tenemur, ut eo exemplati alii ad fidelitatis obsequia fervencius invitentur, attendentes iuri consonas petitiones, et in memoriam revocantes preclaras fidelitates et servitiorum eximia merita, que nobis idem comes Paulus, iudex curie nostre, et magister Laurencius, comes de Zarand, filii Symonis, in diversis expeditionibus nostris, prosperis et adversis, cum omni fidelitatis studio laudabiliter impenderunt, et specialiter, cum exercitum nostrum, regio edicto convocatum, movissemus, et quedam confinia regni nostri, que in terra Transalpina, per Bazarab, filium Thocomerii, scismaticum, in nostrum et sacre corone non modicum derogamem detinebantur, adissemus, idem Bazarab, infidelis Olacus noster, maligno inductus consilio, non verens, nec attendens, ut qui naturali domino resistere moliuntur, divinis dispositionibus manifeste videntur obviare, sua maleficia, in mentis secreto concepta, in opus perducere non expavit, et se nostre maiestati sediciose et prodicionaliter opposuit, ausu temerario, preliando, ubi non paucorum regni nostri nobilium, mere fidelitatis fervore prefulgencium, capita necis periculum subierunt, ubi multorum regnicolarum fidelitates indicibilis sanguinis eorum effusio patefecit, ubi non modice captivationes, tormentationes, excidia et rerum pericula Hungarice nacionis extiterunt; idem magister Laurencius, virtutem virtuti accumulans, ut vir strenuus et miles intrepidus, viriliter dimicavit; cuius milicie argumentum rubrica proprii sanguinis et cruoris nimia effusio demonstravit, nam nobis et regni nostri baronibus cernentibus, in manu sinistra incurabiliter extitit vulneratus. Quid plura?

Ymo non metuens mortis periculum et rerum dampna sibi imminere, pro defensione nostre maiestatis captivitati se submitit. Predictas litteras super predicta possessione Praytunpron vocata et eiusdem iuribus et utilitatibus confectas, non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte viciatas, de verbo a verbum presentibus inseri facientes, approbamus, ratificamus, et presentis scripti patrocinio perpetuo confirmamus valituras. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem, presentes concessimus litteras nostras privilegiales, novi et authentici sigilli nostri dupplicis munimine roboratas.

Datum per manus discreti viri, magistri Thatamery, Albensis ecclesie prepositi, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini Millesimo CCCXXX secundo, sexto Kalendas Decembris, regni nostri anno similiter tricesimo secundo. Venerabilibus in Christo patribus, dominis Chanaanino Strigioniensi, et fratre Ladizlao Colocensi, archiepiscopis, Benedicto Chaniadiensi, Nicolao Iauriensi, Gregorio de Sancto Ireneo, Ladizlao Quinqueecclesiensi, fratre Petro Boznensi, Herrico Wesprimiensi, aule domine regine, karissime consortis nostre, cancellario, Andrea Transilvano, Meskone Nitriensi, Andrea Waradiensi, Nicolao Agriensi, et Rodolfo Waciensi, ecclesiarum episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus. Magnificis viris, Johanne Drugeth, palatino et iudice Cumanorum, Demetrio, magistro tavarnicorum nostrorum, predicto comite Paulo, iudice curie nostre, Thoma, woywoda Transilvano et comite de Zonuk, Myckh, bano tocius Sclauonie, Johanne, bano de Machou, comite Syrmiensi, de Wolkou et Bodrugh, Johanne, filio Babanyk, magistro

tavarnicorum domine regine, Stephano agazonum, Dyonisio dapiferorum nostrorum magistris, Nicolao, comite Poseniensi, et aliis quampluribus regni nostri comitatus tenentibus et honores.

Carol, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, principe de Salerno și domn al ținutului Muntelui Sant'Angelo, tuturor credincioșilor întru Hristos, atât celor de față, cât și celor viitori, care vor vedea scrisoarea aceasta, mîntuire întru acela care dă regilor mîntuire.

Cînd celor vrednici li se împarte milostivirea cuvenită, iar celor ce slujesc cu credință li se hărăzește prin daruri o vrednică răsplată, pe măsura lor, și odată hărăzită li se păstrează neatinsă și întărită cu sprijin necurmat, se crede că Dumnezeu se înduplecă, iar supușii sînt îndemnați la o mai mare rîvnă întru credință, în nădejdea și în dorința unei răsplăți asemenea, ba chiar și mai mari.

Drept aceea, prin aceste rînduri, voim să ajungă la cunoștința tuturor că, venind în fața luminăției noastre măritul bărbat, comitele Pavel, judele curții noastre, și magistrul Laurențiu, comitele de Zarand, fiii lui Simion de Mortun, iubiții și credincioșii noștri, ne-au înfățișat cinci scrisori ale noastre, toate deschise, date și întocmite sub pecetea noastră nouă și autentică, după toată rînduiala dreptății — după cum se va arăta mai limpede în locurile ce urmează din aceste scrisori — cu privire la moșia numită pe nemțește Praytunpron, iar pe ungurește Sceleskuth — (pe care ei o stăpînesc) atât în temeiul daniei noastre, cât și în urma judecării și a împăciurii, prin împlinirea plăților în bani — cerîndu-ne supus și plecat cu umilă rugăminte ca, spre mai mare și mai neîndoioasă cheazășie a păstrării dreptului lor, să binevoim a le aduna (cele cinci scrisori) într-una singură, și a le întări cu privilegiul nostru. Cuprinsul celei dintîi este acesta: <Urmează actul regelui Carol Robert, din 20 iulie 1332>. De asemenea, al celei de-a doua este acesta: <Urmează actul regelui Carol Robert, din 17 august 1332>. De asemenea, al celei de a treia este acesta: <Urmează actul regelui Carol Robert, din 12 august 1332>. De asemenea, al acelei de a patra: <Urmează actul regelui Carol Robert, din 22 iulie 1332>. De asemenea, al celei de a cincea: <Urmează actul regelui Carol Robert, din 22 iunie 1332>. Noi, așadar, care, prin slujba cîrmuirii pe care am luat-o asupra noastră, sîntem datori a măsura și a cumpăni vrednicia fiecăruia, și sîntem ținuți a da fiecăruia răsplăți și daruri cu mîna darnică, după măsura destoiniciei sale, pentru ca, după pilda lui, și alții să se îmbie mai fierbinte spre slujbele credinței, ținînd seama de cererile lor, care sînt în deplină glăsuire cu dreptatea, ne-am adus aminte de strălucitele dovezi de credință și de aleasa vrednicie a slujbelor, pe care numitul comite Pavel, judele curții noastre, și magistrul Laurențiu, comite de Zarand, fiii lui Simion, ni le-au făcut în chip vrednic de laudă și cu toată rîvna credinței în deosebitele noastre războaie, și norocoase și nenorocoase, și mai ales atunci cînd, pornind oastea noastră strînsă prin poruncă regească, am ajuns în niște ținuturi de margine ale regatului nostru, ce erau ținute pe nedrept în Țara Românească de către Basarab, schismaticul, fiul lui Tihomir, spre marea noastră nesocotire și a sfintei coroane, acest Basarab, necredinciosul nostru român, mînat de un gînd rău, fără să se teamă și fără a ține seama că acei ce încearcă a se împotrivi stăpînului lor firesc se vădesc a se împotrivi fățiș rînduielilor dumnezeiești, nu s-a înfricoșat să ducă la îndeplinire nelegiuirile urzite în taina cugetului său, și s-a împotrivit maiestății noastre ca un răzvrătit și trădător, cu o cutezătoare îndrăzneală, într-o luptă în care capetele a nu puțini dintre nobilii țării noastre, ce străluceau prin focul unei credințe curate, au întîmpinat

primejdia morții; în care nespusa vărsare a sîngelui lor a dat pe față credința multora supuși <și> din care s-au tras nu puține robiri, cazne, pieiri și primejdii pentru neamul unguresc. <Atunci> acel magistru Laurențiu, grămădind vitejie peste vitejie, s-a luptat bărbătește ca un bărbat viteaz și cavaler neînfricat, iar dovada acestei vitejii a făcut-o roșul sîngelui său vărsat din belșug, căci sub ochii noștri și ai baronilor regatului nostru a fost rănit la mîna stîngă, fără nădejde de tămăduire. Ce să mai adăugăm? Fără să se teamă nici chiar de primejdia morții și de pierderea bunurilor sale, pentru apărarea maiestății noastre el a înfruntat chiar luarea în prinoare.

<Drept aceea>, punînd să se treacă, cuvînt cu cuvînt, în scrisoarea de față sus-zisele scrisori, întocmite cu privire la sus-pomenita moșie, numită Praytunpron, și la drepturile și folosințele ei, <scrisori> ce erau fără de răsături, nici tăieturi, și nevătămate în vreo parte a lor, le încuviințăm, le consfințim, și le întărim cu ocrotirea scrisorii de față, ca să aibă putere în veci. Spre amintirea și veșnica trăinicie a acestui lucru, am dat scrisoarea privilegială de față, întărită cu puterea dublei noastre peceti noi și autentice.

Dat de mîna chibzuitului bărbat, magistrul Thatamer, prepozit al bisericii de Alba, vicecancelarul curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul Domnului o mie trei sute treizeci și doi, în a șasea zi înainte de calendele lui decembrie, în anul domniei noastre de asemenea al treizeci și doilea. Venerabilii întru Hristos părinți, domnii: Chanadin, arhiepiscopul de Strigoniu, și fratele Ladislau, arhiepiscopul de Calocsa, iar episcopii: Benedict al bisericii de Cenad, Nicolae de Győr, Grigore de Sfîntul Irineu, Ladislau de Pécs, fratele Petru al Bosniei, Henric de Vesprim, cancelarul curții doamnei regine, preascumpa noastră soție, Andrei al Transilvaniei, Mesko de Nitra, Andrei de Oradea, Nicolae de Agria și Rudolf de Vaț, păstorind în chip fericit bisericile lui Dumnezeu; și măriții bărbați: Ioan Drugeth, palatinul și jude al cumanilor, Dumitru, marele nostru vistier, sus-zisul comite Pavel, judele curții noastre, Toma, voievodul Transilvaniei și comite de Solnoc, Mykch, banul întregii Slavonii, Ioan, banul de Mačva, comite de Sirmiu, de Vukovo și de Bodrog, Ioan, fiul lui Babanyk, marele vistier al doamnei regine, Ștefan, marele nostru comis, Dionisie, marele nostru stolnic, Nicolae, comitele de Pojon, și mulți alții ținînd comitatele și dregătoriile regatului nostru.

După *Hurmuzaki*, I/1, 624–626.

Orig., la Arh. Nat. Magh., Dl. 2733.

EDIȚII: Latin. *Fejér* VIII/3, 623–627. Trad. D.I.R., C, veac. XIV, III, 286–288.

REGESTE: *Győrffy*, 2, 255–256, nr. 15.

Nos, Karolus, dei gratia rex Hungarie, significamus tenore presentium quibus expedit universis quod, quia magister Mark, vicecastellanus de Baluanus, et Thomas, frater suus, filii videlicet Nicolai, filii Bartalei, servientes magistri Stephani dicti Pagan, fidelis et familiaris castellani magnifici viri, Thome, woyuade Transilvani et comitis de Zonuk, proximi nostri carissimi, item Fagach et Johannes, filii Jacobi, filii iamdicti Bartalei, iobagiones et conditionarii castrenses de Fagach, de comitatu Heweswyuar, in cunctis nostris negotiis et agendis, prosperis et adversis, dubiis fortune casibus se submittendo pro exaltatione nostri honoris, prout ex veridica relatione plurimorum didicimus, a multis retroactis temporibus omnimodam fidelitatem et fidelia servitia nobis et sacre corone regie incessanter usque modo exhibendo, etiam cum

effusionibus sanguinum suorum et proximorum, locis et temporibus opportunis¹, studuerunt multipliciter complacere et se reddere utique gratiosos et acceptos, que suo modo fortassis longum esset enarrare. Sed ut de pluribus aliqua pauca memorie posterorum commendemus, in eo presertim quod dum nos, pridem, in partibus Transalpinis contra Bazarab, magnificentum² et notorium nostrum infidelem, simulcum potioribus regni nostri prelati et baronibus ac nobilibus necnon regnicolis nostris pro recuperandis ipsis partibus fuisset, idemque tamquam vir iniquus et dolo plenus ac nequitia contra particularem gentem nostram agregata³ sibi quadam potentia et societate Olakali, fraudulentem fide sua mediante⁴, in quodam loco condenseo et obscuro ipsam gentem nostram invasisset, Pethew, filius Stephani, proximus eorundem, vicecastellanus dicti Thome voeuade de Chychow, et Petrus, filius dicti Bartalei, pro defensione et augmento nostri honoris et regnicolarum nostrorum viriliter dimicantes in area certaminis, iidem per dictos infideles Olacos fuerunt interempti⁵.

Ideo, pro tot et tantis fidelium obsequiorum gratiosis meritis, ad petitionem etiam ipsius Thome woyuade, proximi nostri, eosdem Mark et Thomam, filios Nicolai, item Fagach et Johannem, filios⁶ Jacobi, de predicta conditione ipsorum, scilicet iobagionatu et conditionatu castrensi, de consilio prelatorum et baronum nostrorum eximentes, in cetum⁷ et numerum liberorum servientium et nobilium regni nostri, regia auctoritate presentium patrociniis, in perpetuum in filios filiorum, cum possessionibus eorundem iusto titulo acquisitis et acquirendis, duximus deputandos, volentes ipsos et quemlibet ipsorum ac posteritates eorum eadem libertatis prerogativa⁸ qua ceteri nobiles et liberi servientes regni nostri potiuntur et fruuntur promittentes, quod dum nobis presentes fuerint reportate in formam nostri privilegii redigi faciemus.

Datum in Wyssograd, in crastino Strennarum, anno domini M^oCCC^o XXX tertio.

<Pe verso, sub pecete :> Relatio comitis Pauli cum woyuoda.

Noi, Carol, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, prin cuprinsul celor de față facem cunoscut tuturor căroră se cuvine că, deoarece magistrul Marcu, vicecastelanul de Unguraș, și Toma, fratele său, adică fiii lui Nicolae, fiul lui Bartaleu, slujitorii magistrului Ștefan zis Pagan, credinciosul castelan și slujitorul măritului bărbat Toma, voievodul Transilvaniei și comite de Solnoc, ruda noastră prea iubită, precum și Fagach și Ioan, fiii lui Iacob, fiul pomenitului Bartaleu, iobagi și slujitori de cetate din Fagach, din comitatul Hevesujvár, s-au silit în multe feluri să ne fie pe plac și să se facă în tot chipul binevăzuți și prețuiți în toate treburile și îndeletnicirile noastre, și în cele norocoase și în cele potrivnice, supunându-se primejdiilor soartei pentru preamărirea cinstei noastre, aducându-ne fără încetare — după cum am aflat din povestea plină de adevăr a multora — și nouă și sfintei coroane regești, din vremurile de mult trecute și pînă acum, în multe chipuri, chiar cu vărsarea sîngelui lor și al rudelor lor, slujbe credincioase și dovezi de credință, în locuri și timpuri potrivite, care ar fi poate prea lung să le povestim după felul lor; dar ca să încredințăm amintirii urmașilor puține din cele multe și îndeosebi aceea că, atunci cînd am fost mai demult în Țara Românească împotriva lui Basarab, văditul și învederatul necredincios al nostru, dimpreună cu fruntașii regatului nostru, prelați și baroni, precum și nobili, cît și locuitori ai noștri, pentru a redobîndi acele părți, <și cînd> pomenitul <Basarab>, ca un bărbat nedrept și plin de viclenie și de înșelăciune, adunîn-

du-și împotriva unei părți osebite de oaste a noastră oareșicare putere și ceată de români, prin înșelare, călcându-și credința sa, a năvălit asupra acestei părți de oaste a noastră într-un loc strîmt și întunecos, Pethew, fiul lui Ștefan, ruda acestora și vicecastelanul de Ciceu al zisului Toma voievodul, și Petru, fiul zisului Bartaleu, luptînd bărbătește pe cîmpul de bătaie pentru apărarea și creșterea cinstei noastre și a locuitorilor regatului nostru, au fost răpuși de zișii necredincioși români.

Drept aceea, pentru atîtea și atît de mari vrednicii îndatoritoare ale slujbelor <lor> credincioase, la cererea chiar a voievodului Toma, ruda noastră de aproape, noi, scoțîndu-i pe numiții Marcu și Toma, fiii lui Nicolae, precum și pe Fagach și Ioan, fiii lui Iacob, din sus-zisa lor stare, anume din iobăgia și <starea> de slujitori ai cetății, cu sfatul prelaților și baronilor noștri, am pus, din puterea <noastră> regească și prin ocrotirea celor de față, să fie socotiți în ceata și în numărul slujitorilor liberi și nobili ai regatului nostru, de-a-pururea întru fiii fiilor lor, împreună cu moșiile lor dobîndite sau ce le vor dobîndi sub un cuvînt îndreptățit, voind noi ca să se bucure și să se folosească ei și oricare dintre ei și urmașii lor de aceleași privilegii de care se folosesc și se bucură ceilalți nobili și slujitori liberi ai regatului nostru, făgăduind că atunci cînd ni se vor aduce înapoi cele de față, vom face să se întocmească în chip de privilegiu.

Dat la Vișegrad, în ziua de după Anul nou, în anul Domnului o mie trei sute treizeci și trei.

<Pe verso sub pecete :> Darea de seamă a comitelui Pavel cu voievodul.

Arh. Naț. Magh., Dl. 30 625. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1333.

Orig. perg., cu pecete rotundă, aplicată pe verso.

EDIȚII: Latin. Pray, *Annal.*, II, 25–26; *Fejér*, VIII/3, 679–681; *Transilvania*, 1871, 180–181 (sub 31 decembrie 1333); *Hurmuzaki*, I/1, 626–627; *Ub.*, I, 458–459. Latin și trad. D.I.R., C, veac XIV, III, 291–292, 573.

REGESTE: *Györffy*, 2, 556–557, nr. 17.

¹ Corect: *opportunis*.

² Corect: *manifestum*.

³ Corect: *aggregata*.

⁴ Desigur greșit pentru: *mentila*.

⁵ Corect: *interempti*.

⁶ Cuvînt repetat.

⁷ Corect: *coetum*.

⁸ Lipsește: *potiri et fini*, cerut de context.

Elisabeth, dei gracia regina Hungarie, fideli suo comiti Willermo, comiti de Sepus et de Wywar, salutem et gratiam.

Conqueritur nobis nobilis domina, relicta Dema, filii Luca, quod Donch, filius Nicolai, pro eo quod solatio filii sui sit destituta, de possessione sua Bolug vocata, ipsam et suas filias eiecerit minus iuste, cum tamen ipsa domina filium suum vivere asserat in terra Transalpina, quem ipse Donch dicit decessisse ab hac luce.

Dimisso, igitur, hoc articulo, cum consuetudo requiratur, quod nulla viduarum de possessione sui mariti eiici debeat donec de dotalitiis et filiali quarta sibi ad plenum satisfiat, idcirco fidelitati vestre precipiendo mandamus, quatenus pefatam dominam cum filiabus suis in possessione predicta

restitui faciatis, et ipsam in ea manuteneatis, donec sciatur veritas de filii sui morte vel de vita, et de rebus paraphernalibus et filiali quarta ad plenum sibi satisfiat; volumus etiam, quod equatiam suam, per eundem Donch indebite ablatam, reddi et restitui faciatis, donec de omnibus, scilicet de possessionibus et de ipsa equatia, per dominum regem vel per nos decernatur iuris ordine observato.

Datum in Alto Castro, die dominico proximo ante festum beati Mathei apostoli et evangeliste, anno domini M. CCC. XXX^{mo} tertio.

Elisabeta, din mila lui Dumnezeu regina Ungariei, credinciosului său comite Vilhelm, comite de Szepes și Ujvár, sănătate și milostivire.

Ni se plînge nouă nobila doamnă, văduva lui Dema, fiul lui Luca, precum că Donch, fiul lui Nicolae, a alungat-o pe nedrept de pe moșia sa numită Bolug, pe ea și pe fiicele sale, pentru că ar fi lipsită de mîngîierea fiului său, cu toate că acea doamnă spune că fiul său trăiește în Țara Românească, iar Donch spune că el a murit.

Așadar, ținînd seama de faptul că obiceiul cere ca nici o văduvă să nu poată fi alungată de pe moșia soțului ei pînă ce n-a fost despăgubită pe deplin pentru zestre și pătrimea cuvenită fiicelor, drept aceea poruncim credinței voastre să faceți ca sus-zisa doamnă, cu fiicele ei, să fie pusă din nou în stăpînirea moșiei pomenite, și s-o țineți pe ea acolo pînă se va afla adevărul, dacă fiul ei e mort ori trăiește, și pînă ce va fi despăgubită pe deplin pentru darurile de nuntă și pătrimea cuvenită fiicelor. Mai voim să faceți ca herghelia sa, luată pe nedrept de același Donch, să-i fie dată îndărăt și înapoiată, pînă se va hotărî, de către rege sau de noi, cu privire la toate acestea, adică la moșii și la acea herghelie, păzindu-se rînduiala legii.

Dat la Vișegrad, în duminica dinaintea sărbătorii fericitului apostol și evanghelist Matei, în anul Domnului o mie trei sute treizeci și trei.

După *Sztáray*, I, 80.

Orig., perg. la Arh. Naț. Magh., Dl. 85 227.

EDIȚII: Trad. D.I.R., C, veac XIV, III, 303–304.

REGESTE: *Györffy*, 2, 557 nr. 18.

Karolus rex ad universorum noticiam <...>¹ volumus pervenire quod Nicolaus et Johannes, filii Thome, filii Leurenthe de Seguar, ad nostram personaliter accedentes presenciam, nostre maiestati detexerunt querulose, quod cum Johannes, filius Herrici bani magni, nostre maiestatis notorius infidelis, eo tempore quo regnum nostrum Hungarie in aliqua parte depredabat et devastabat, prefatum Leurenthe, avum ipsorum, captivasset et captum in caudis equorum trahi fecisset, castrumque eorum suo dominio applicasset, universaque literalia munimenta, super possessionibus et tributis in eisdem exigere consuetis confecta, penitus et in toto auferendo asportasset et abstulisset, supplicantes nostram regiam maiestatem ut ipsis de remedio provideremus opportuno, ne tempore nostro in ipsorum iuribus periclitarentur; nos enim petitionibus eorundem Nicolai et Johannis favorabiliter inclinati, considerantesque fidelitatem et fidelium serviciorum merita prefati Thome, patris eorum, quam in expeditione nostra contra Bazarab, similiter infidelem nostrum, pridem mota, exhibuit, ubi etiam idem Thomas, diu dimicando, inter alios regnicolas nostros interemtus extitisset,

de nostra regia benignitate, prefatis Nicolao et Johanni ac eorumdem heredibus duo tributa eorum, unum scilicet sub eorumdem castro Seguar, et alium in villa eorum Bylge vocata exigere consueta, damus et donamus, perpetuo et irrevocabiliter possidenda et exigenda, eadem eisdem presentibus confirmando. In cuius rei memoriam et firmitatem perpetuam, presentes eisdem concessimus literas, dupplicis sigilli nostri novi et autentici appensione communitas.

Datum per manus venerabilis viri magistri Tatameri, Albensis ecclesie prepositi, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri, quarto Nonas Junii, anno M^o CCC^{mo} <tricesimo>² quarto. Venerabilibus in Christo patribus et dominis, Chanadino Strigoniensi, fratre Ladislao Colocensi, aule nostre cancellario, archiepiscopis, Nicolao Jauriensi, Ladislao Quinqueecclesiensi, Andrea Transilvano et altero Andrea Variensi, Ladislao Zagrabiensi, Nicolao Agriensi, Meskone Nitriensi, fratre Rodolpho Vaciensi, fratre Paulo Albensi de Nandor et Jacobo Chanadiensi, ecclesiarum episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus, Vesprimiensi autem et Syrimiensi ac Bozneni sedibus vacantibus. Magnificis baronibus Villermo Drugheth, palatino, comite Scepusiensi et de Uyvar, Demetrio tavernicorum nostrorum, Thoma, woyuoda Transilvano et comite de Zonuk, comite Paulo, filio Simonis, iudice curie nostre, Mykch, bano tocius Sclavonie, Johanne, bano de Machov, Paulo, magistro tavernicorum domine regine, consortis nostre carissime, Dionisio, dapiferorum nostrorum magistris, ac Nicolao, comite Poseniensi, aliisque quampluribus regni nostri comitatus tenentibus et honores.

Carol, regele, voim să ajungă la cunoștința tuturor ... că Nicolae și Ioan, fiii lui Toma, fiul lui Leurenthe de Seguar, venind ei înșiși înaintea noastră, au arătat maiestății noastre și ni s-au plîns că, deoarece Ioan, fiul marelui ban Henric, cunoscutul necredincios al maiestății noastre, pe vremea când prăda și pustia o parte din regatul nostru al Ungariei, a prins pe pomenitul Leurenthe, bunicul lor, și odată prins a poruncit să fie tîrît de cozile cailor, a luat în stăpînirea sa cetatea lor, și răpindu-le cu desăvîrșire toate actele doveditoare, întocmite cu privire la moșiile <lor> și la vămile ce se obișnuiau a se strînge pe acele <moșii>, le-a luat și le-a dus <cu el>, au rugat pe maiestatea noastră regească să ne îngrijim de ei cu un leac potrivit, ca nu cumva să fie primejduiți, în vremea noastră, în drepturile lor.

Iar noi, ascultînd cu bunăvoință cererile numiților Nicolae și Ioan, și ținînd seamă de credința și de vrednicia credincioaselor slujbe ale pomenitului Toma, tatăl lor, pe care le-a arătat el în expediția noastră pornită mai demult împotriva lui Basarab, de asemenea necredincios al nostru, cînd între alți locuitori ai țării noastre, a fost ucis și numitul Toma, după ce a luptat mai mult timp, dăm și dăruim din milostivirea noastră regească pomeniților Nicolae și Ioan și moștenitorilor lor două vămi ale lor, și anume una ce se obișnuiește a se lua lîngă cetatea lor Seguar, și cealaltă la satul lor numit Bylge, ca să le stăpînească și să le strîngă, pe veci și nestrămutat, întărindu-le lor acestea prin scrisoarea de față. Spre amintirea și veșnica trăinicie a acestui lucru, le-am dat scrisoarea de față, întărită prin punerea pecetii noastre duble, noi și autentice.

Dat de mîna venerabilului bărbat, magistrul Tatamer, prepozitul bisericii de Alba, vicecancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în a patra <zi> înainte de nonele lui iunie, în anul o mie trei sute treizeci și patru. Venerabilii întru Hristos părinți Chanadin, arhiepiscopul de Strigoni, și fratele Ladislau, arhiepiscopul de Calocca <și> cancelar al curții noastre, Nicolae, episcopul bisericii de Győr, Ladislau de Pécs, Andrei al

Transilvaniei și celălalt Andrei de Oradea, Ladislau de Zagreb, Nicolae de Agria, Mesko de Nitra, fratele Rudolf de Vaș, frații Pavel de Belgrad și Iacob de Cenad, păstorind în chip fericit bisericile lui Dumnezeu, iar scaunele <episcopilor> de Vesprim, Sirmiu și Bosnia fiind fără păstor; mărișii baroni Villerm Drugeth, palatinul, comite de Zips și de Uyvar, Dumitru, marele nostru vistier, Toma, voievodul Transilvaniei și comite de Solnoc, comitele Pavel, fiul lui Simion, judele curții noastre, Mych, banul întregii Slavonii, Ioan, banul de Mačva, Pavel, marele vistier al doamnei regine, preascumpa noastră soție, Dionisie, marele nostru stolnic, și Nicolae, comitele de Pojon, și mulți alții ținând comitatele și dregătoriile regatului nostru.

După *Hurmuzaki*, I/1, 628–629.

Orig., perg.; pecetea atirnată de un șnur roșu s-a pierdut; la Arh. Nat. Magh., Dl. 40 668. EDIȚII: Latin. *Cod. Andeg.*, III, 78–79; Trad. D.I.R., C, veac XIV, III, 322–323. REGESTE: *Győrffy*, 2. 557–558 nr. 20.

¹ Lacună în textul latin publicat.

² Lipsește în original, întregit pe baza contextului.

29

1335 mai 19 (*quarto decimo Kalendas Iunii*).

<Carol Robert, regele Ungariei, întărește cu cea de-a treia pecete a sa patru acte privind drepturile magistrului Toma, castelanul de Chokakw, asupra moșiilor Chente și Pordan, din comitatul Bodrog, ca răsplată a slujbelor credincioase aduse regalității în mai multe ocazii, printre care:>

... consideratione specialis et perpetue memorie commendabilis servitii dicti magistri Thome, quod nobis in terra Transalpina, ubi per Bazarab Olacum et filios eius, dictam terram nostram Transalpinam in preiudicium sacri diadematis regii et nostri infideliter detinentes, nobis et nobile genti nostre, ibidem nobiscum habite, hostilis insultus semel et secundo in quibusdam locis districtis et silvosis, indaginibusque firmis et stipatis sevissime obviavit, semper iuxta latum nostrum, zelo sincere fidelitatis pre cunctis existendo et inter cetera sue strenuitatis studia, quotiens equum ¹ nostrum sub nos habitum cespitari et fatigari cernebat, equum ¹ suum totiens subtus nos, si necesse fuisset, dare volens, et in indubitate mortis periculo pro nobis pedes remanere non formidans, exhibuit laudabiliter et impendit ...

.. spre cinstea slujbei deosebite și vrednice de o veșnică amintire a numelui magistrului Toma, pe care ne-a făcut-o în Țara Românească, unde atacul dușmănos pornit cu cruzime, în niște locuri strâmte și păduroase, împrejmuite de întărituri puternice, o dată și a doua oară <împotriva> noastră și a puternicei noastre oștiri, pe care o aveam acolo cu noi, de către Basarab românul și fiii lui, care țineau cu necredință numita noastră Țara Românească, în dauna sfintei coroane regești și a noastră, <Toma> stînd mereu alături de noi și fiind înaintea tuturor prin rîvna sincerei credințe, ne-a făcut și ne-a adus <slujbe> în chip vrednic de laudă, și printre celelalte dovezi ale sîrguinței sale, ori de cîte ori vedea că se poticnește sau că se obosește calul, pe care-l călăream, tot de atîtea ori voia să ne dea calul său spre a-l călări, dacă ar fi fost nevoie, nedîndu-se înapoi de a rămîne pe jos pentru noi, în primejdia unei morți neîndoioase ...

După Györffy, 2. 559, nr. 25.

Transumpt în actul lui Ludovic I, regele Ungariei, din 21 octombrie 1354, la Arh. Naț. Magh., Dl. 58 535.

EDIȚII: Latin. *Fojér*, IX/2; 307–310; *Hurmuzaki*, I/2, 34–36.

¹ Astfel în transumpt.

30

1336 <după noiembrie 11>.

<Carol Robert, regele Ungariei, confirmă, la cererea lui Thatamer, prepozitul de Alba și vicecancelar regal, precum și a fraților săi, Bako și Ștefan, actul comitelui Pavel, judele curții regale, din 11 noiembrie 1336¹, cu privire la stăpînirea moșiei Ryunuk, drept răsplată pentru slujbele lor; între altele, este menționată participarea lui Bako la expediția din Țara Românească:>

... ac etiam sinceris famulatibus prenominati Bakonis, fratris sui, quibus idem a sue pueritie tempore curiam nostram sequendo et in eadem circa nostros fideles et dilectos indesinenter commorando et conversando ac in cunctis nostris et regni nostri expeditionibus, necnon etiam, ad loca diversa, in deferendis nostris specialibus legationibus, se et sua fortune casibus exponendo, specialiter dum nos cum tota gentis nostre potentia terram Transalpinam visitassemus, idem, ex mandato magnifici viri Thome, woywode Transsilvani, domini sui, post nos et ipsum dominum suum, in occultis legationibus et factis cum paucis personis hominum sua sagaci industria se ab adversariis mirabili occasione et excusatione a mortis periculo defensando et pariter expediendo properavit, et recte sub castro Argyas nos adiunxit, ubi nobis cum toto exercitu de eius fortuitu adventu ammirantibus in servitiis sibi iniunctis et per eum assumptis commendabiliter se expedivit, unde tamen posthec in reversione sine gravi vulneris susceptione vix evasit, se etiam prenimia sui cruoris effusione et forti dimicatione, successu temporum, unius dextri oculi lumine postmodum extitit privatus pariter et orbatus, studuit complacere et se reddere utique gratiosum et acceptum, recordatis et in memoriam nostre maiestatis revocatis ...

... maiestatea noastră reamintindu-ne și aducîndu-ne din nou în minte credincioasele slujbe ale sus-numitului său frate Bako, prin care acesta s-a străduit să ne fie pe plac și să ne mulțumească în tot chipul, urmînd încă din vremea copilăriei curtea noastră, și stînd și trăind neîncetat în ea, alături de credincioșii și iubiții noștri, primejduindu-și viața și bunurile în cumpăna soartei în toate expedițiile noastre și ale regatului nostru, precum și cu prilejul îndeplinirii oșebitelor noastre solii în felurite locuri, mai ales atunci cînd am cercetat cu toată puterea oastei noastre Țara Românească, și <cînd> el, din porunca măritului bărbat Toma, voievodul Transilvaniei, stăpînul său, s-a grăbit după noi și după stăpînul său, cu puțini oameni, în niște solii și treburi tainice, apărîndu-se de dușmani și de primejdia morții prin iscusința sa isteața și mîntuindu-se printr-un noroc și o întîmplare vrednică de mirare, și ne-a ajuns tocmai sub cetatea Argeș, unde noi și întreaga noastră oaste am rămas uimiți de sosirea lui neașteptată și unde și-a îndeplinit în chip vrednic de laudă însărcinările ce i-au fost date și pe care și le-a luat asupra sa. Totuși, după acestea, la întoarcerea sa de acolo, nu a scăpat fără a se alege cu o rană grea, iar de pe urma mării pierderi de sînge și a crîncenei lupte, el a pierdut cu timpul lumina ochiului drept ...

Regest după *Cod. Andeg.*, III, 290—298 (sub 24 octombrie 1336).

Orig., perg., cu fragmente de pecete atirnată, la Arh. Naț. Magh. Dl. 94 069.

EDIȚII: Latin. *Hurmuzaki*, I/1, 645—647 (fragmentar).

REGESTE: D.I.R., C., III, 398—399; *Györffy*, 2, 560—561 (sub 17 octombrie 1336).

¹ Deoarece documentul transcris are această dată, rezultă că în datarea cadrului s-a trecut greșit luna noiembrie (*sexto decimo Kalendas Novembris*), în loc de decembrie, în care caz data documentului de față ar fi 16 noiembrie 1336.

31

<1344—1350> august 27, Severin.

Magister Nicolaus, prothonotarius domini Stephani voyvode, frater vester.

Noveritis, nos, deo auxiliante, clare ac suspicate¹ perfrui sanitate, quam etiam a vobis audire desideramus affectanter. Rogamus vos presentibus diligenter, quatenus cum negotio nostro inibi habito, utputa curia, frugibus, maxime fenis, ceterisque sustentationibus domus nostre, eo quod in nimio servitio domini nostri regis nunc sumus, sollicitam curam habere studeatis. Ceterum petimus vos, magister Stephane, socer noster karissime, ut cum constructione curie nostre predictae diligenti procuracione mediante curam habeatis; presertim, frater noster mitissime, in premissis omnibus nostris negotiis iobagionibus nostris nihil parcere debetis, dicendo ipsis de nostris fatigationibus, quomodo quiescere nequaquam valemus. Preterea, dicatis et committatis Andree dicto Bese ac Nicolao de Zuchak, familiaribus nostris, ut quid boni vel iuvaminis erga domum Gregorii, nobiscum in negotio domini regis adherentis, facere possint, faciant sicut nobis, incessanter, de suis pecoribus vendendo arare faciant.

Datum in Zeurino, quarto die festi beati Bartholomei apostoli.

<Pe verso :> Magistris Stephano, socero, ac Ladislai, fratri, necnon universis iobagionibus suis reverendis, presententur.

Magistrul Nicolae, protonotarul domnului Ștefan voievodul, fratele vostru.

Aflați limpede și neîndoios că noi, cu ajutorul lui Dumnezeu, ne bucurăm de sănătate, ceea ce dorim din toată inima să auzim și despre voi. Vă rugăm stăruitor, prin scrisoarea de față, să vă siliți să aveți mare grijă de treburile noastre de acolo, adică de curtea, de roadele și mai ales de finanțele și de celelalte privitoare la îndestularea casei noastre, deoarece noi sîntem acum peste măsură prinși cu slujba domnului nostru regele. Mai departe, vă rugăm, magistre Ștefan, preaiubitul nostru socru, să aveți grijă cu rîvnă sirguitoare de zidirea curții noastre mai sus pomenite. Mai ales tu, preabunul nostru frate, în toate treburile noastre de mai sus, nu trebuie să cruți nimic, arătîndu-le iobagilor noștri ostenele noastre și cum niciodată nu putem afla răgaz de odihnă. Pe lângă aceasta, să spuneți și să împărtășiți lui Andrei zis Besa și lui Nicolae de Suceag, oamenii noștri de aproape, că tot binele și ajutorul ce-l pot face pentru casa lui Grigore, care se găsește împreună cu noi în slujba domnului <nostru> regele, să-l facă neîncetat, întocmai ca și nouă, vînzînd din vitele sale și îngrijindu-se de arat.

Dat la Severin, în a patra zi după sărbătoarea fericitului apostol Bar-tolomeu.

<Pe verso :> Să fie înfățișată vrednicilor de cinstire magiștri, Ștefan, socrul, și lui Ladislau, fratele, precum și tuturor iobagilor săi.

După D.I.R., C, veac. XIV, IV, 630–631.
Orig. hirtie, la Arh. Naț. Magh.
Datat după anii de voievodat ai lui Ștefan Lackfi: 1344–1350.
EDIȚII: Latin. *Teleki*, I, 75 (sub <1344–1351> august 27).
Trad. D.I.R., C, veac. XIV, IV, 209–210.

¹ Corect: *auspicate*.

32

1345 octombrie 17, Avignon.

Clemens episcopus etc., carissimo in Christo filio, Ludovico, regi Ungarie illustri, salutem etc.

Dudum prelato letis in domino relatibus ad nostri apostolatus auditum, quod Olachi Romani commorantes in partibus Ungarie Transsilvanis, Ultrapinis et Sirmiis ille, qui omnem hominem in hunc mundum venientem illuminat, sic mentes eorum sue infusione gratie illustravit, quod ipsorum aliqui iam viam veritatis agnoverunt, per susceptionem fidei catholice, per quam ianua regni celestis credentibus aperitur, fermento scismatis et aliis erroribus, quibus humane salutis emulus obsessa corda ipsorum tenuerat, excusso a se penitus et abiecto, et nonnulli alii superne claritatis irradiati fulgore, se disponebant ad idem, nos, qui illius vices, quamvis meritis insufficientibus, gerimus in terris, qui omnes querit salvos fieri et neminem vult perire, de salute Olachorum ipsorum et dilatatione fidei orthodoxe solliciti et iocundi, diversas opportunas litteras nostras patentes et clausas tam tibi, filii carissime, ac carissime in Christo filie nostre Elisabeth, regine Ungarie, illustri genitrici tue, quam venerabili fratri nostro..¹ episcopo Waradiensi, necnon nobilibus viris, Alexandro Bassarati et aliis, tam nobilibus quam popularibus Olachis Romanis, Nicolao principi de Remecha, Ladislao, voyuade de Bivinis, Sanislao de Sypprach, Aprozye, voyuade de Zopus, et Nicolao, voyuode de Auginas, necnon fratribus ordinis minorum in partibus illis commorantibus dirigendas providimus, et per dilectos filios, Franciscum de Castro Plebis et Bonifilium de Cesena, fratres predicti ordinis, destinandas, quarum tenores litterarum continet cedula presentibus interclusa.

Cum autem, sicut intelleximus, tu, fili carissime, habens litteras supradictas suspectas, eas ab eisdem fratribus capi feceris et mandaveris, quousque certificareris an essent vere littere, retineri, nos, volentes celsitudinem tuam regiam effici super hiis certiozem, tenore presentium attestamus quod eodem littere, quarum, ut prefertur, tenores in eadem cedula seu caterno papireo incluso presentibus continentur, vere sunt, et a nobis de nostra certa scientia emanarunt; ideoque excellentiam rogamus regiam et in domino attentius exhortamur quatenus litteras ipsas restitui faciens fratribus antedictis, ut suum felicem et debitum sortiantur effectum, tamquam princeps devotus et catholicus, zeloque fervens eiusdem fidei, partes tue sollicitudinis operosis affectibus interponas.

Datum Avinione, XVI Kalendas Novembris, pontificatus nostri anno quarto.

Clement episcopul etc., preaiubitului întru Hristos fiu Ludovic, ilustrul rege al Ungariei, mîntuire etc.

Cum de o bucată de vreme a ajuns la auzul nostru <de păstor al scaunului> apostolic, din dări de seamă îmbucurătoare întru Domnul, <vestea> că acela, care luminează <cu lumina sa> pe tot omul ce vine în această lume,

a luminat prin revărsarea harului său într-atîta mintea românilor ce locuiesc în părțile Transilvaniei, ale Țării Românești și în cele ale Sirmului din Ungaria, încît unii dintre ei au și ajuns să cunoască drumul adevărului, prin îmbrățișarea credinței catolice — prin care se deschide celor credincioși poarta împărăției cerești — scuturînd și lepădînd de la ei cu totul sămînța schismei și celelalte rătăcirii cu care dușmanul mînturii omenești ținuse impresurate inimile lor, iar alții dintre dînșii, pătrunși de strălucirea luminii de sus, se pregăteau < să facă > același lucru; noi, care — deși cu vrednicie neîndestulătoare — ținem pe pămînt locul aceluia care caută ca toți să se mîntuie și care vrea ca nimeni să nu piară, îngrijindu-ne de mîntuirea românilor și bucuroși de lățirea credinței catolice, am luat măsuri să se îndrepte felurite scrisori de ale noastre potrivite < acestui scop >, fie deschise fie închise, atît către tine fiule prea iubit, cît și către preascumpa noastră fiica întru Hristos, Elisabeta, regina Ungariei, ilustra ta mamă, precum și vrednicului de cinstire frate al nostru, Dumitru, episcopul de Oradea, precum și către nobili bărbați, Alexandru al lui Basarab și către alți români, atît nobili, cît și oameni de rînd, < și anume > către Nicolae, mai marele de Remetea ², către Ladislau, voievodul de Bivinis ³, către Stansilau de Sypprach ⁴, către Aprozye, voievodul de Zopus ⁵ și Nicolae, voievodul de Auginas ⁶, precum și către frații din ordinul minoriților așezați pe acele meleaguri, și să se trimită prin iubiții fii, Francisc de Castro Plebis și Bonifilius de Cesena, din ordinul sus-pomenit, < scrisorile > al căror cuprins se află în însemnarea alăturată.

Deoarece însă, după cum am înțeles, tu, fiule preaiubit, prinzînd bănuială cu privire la sus-numitele scrisori, ai pus să fie luate de la acei frați și ai poruncit să fie oprite, pînă ce te vei încredința că sînt adevărate, noi, voind ca să lămurim înălțimea ta regească în privința lor, adevărim prin cuprinsul celor de față că acele scrisori, al căror cuprins e trecut, după cum se spune mai sus, în însemnarea sau caietul de hîrtie alăturat scrisorii de față, sînt adevărate și au fost date de noi, cu buna noastră știință. De aceea, rugăm înălțimea ta regească și o îndemnăm stăruitor întru Domnul ca, poruncind să li se înapoieze acelor frați scrisorile amintite, tu, ca un principe cucernic și catolic, înflăcărat de rîvna credinței, să mijlocești prin silința grijei tale ca ele să-și poată avea cuvenita și fericita lor urmare.

Dat la Avignon, în a șaisprezecea zi înainte de calendele lui noiembrie, în anul al patrulea al păstoririi noastre.

Arh. Vat., Reg. Vat., 139, fol. 130 v. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1345. Orig.

EDIȚII: Latin. *Theiner*, I, 691; *Hurmuzaki*, I/1, 697—698; *Tăutu*, IX, 100—102. Latin și trad. D.I.R., C, veac XIV, IV, 266—267, 643.

REGESTE: *Documenta Valachorum*, 106—107.

¹ *Demetrio*, cf. D.I.R., C, veac XIV, IV, 269, nr. 376.

² Fiind mai multe localități cu acest nume în Transilvania, Maramureș, Banat și Sirmiu, identificarea e nesigură.

³ Probabil Beiuș.

⁴⁻⁶ Localități neidentificabile, Numele de Sanislaus, alături de cel de Aprozye (la nominativ fără îndoială: Aprozya) amintește pe Stan (Sanislaus — Stanislaus) de Zarwazow (Sarasău) și pe Aprusa, ambii din Maramureș (cf. doc. din 28 decembrie 1345, D.I.R. C, veac XIV, IV, 281), fără să se poată stabili o legătură sigură între aceste două personaje și cele din actul de față.

Nos, Lodovicus, dei gratia rex Hungarie, memorie commendantes tenore presentium significamus quibus expedit universis quod Myk Olacus, filius Stanislai, filii Borzan, in sua, Negh, Mayn et Raad, fratrum suorum, personis, ad nostre maiestatis presentiam accedendo, exhibuit nobis quoddam privilegium domini Karoli, olim incliti regis Hungarie, patris nostri karissimi bone memorie, cum sigillo suo mediocri, in partibus Transalpinis casu deperdito, consignatum, collationem cuiusdam terre Zurduky vocate continens, cuius tenor talis est: *⟨Urmează actul lui Carol Robert, regele Ungariei, din 22 septembrie 1326 — D.I.R., C, veac XIV, II, 381—382⟩*, petens nos, sua et dictorum fratrum suorum in perscnis, humiliter et devote, ut ipsum privilegium paternum, collationem dicte possessionis exprimens, acceptare et de benignitate regia ipsis dignaremur confirmare.

Nos, itaque, petitionibus eorundem inclinati, pretactum privilegium patris nostri, de verbo in verbum presentibus insertum, acceptamus et eatenus, quatenus ipsum rite et legitime super prefata possessionaria collatione existit emanatum, confirmamus ipsis et eorum successoribus, presentium patrocinio mediante. Quendam autem articulum, in pretacto privilegio paterno, scilicet de exemptione, obscure positum, clarius specificamus ita, ut iidem Myk et fratres sui et ipsorum heredes, ad instar aliorum nobilium regni nostri, iudicio et iurisdictioni nostre regali, necnon aliorum iudicum ordinariorum regni debeant et teneantur subiacere. Presentes autem in formam nostri privilegii redigi faciemus, dum nobis fuerint reportate.

Datum in Wysegrad, in dominica Ramispalmarum, anno domini M^o CCC^{mo} XL^{mo} sexto.

⟨Pe verso, sub pecete :⟩ Relatio Stephani woyuode.

Noi, Ludovic, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, prin cuprinsul scrisorii de față, dăm de știre și facem cunoscut tuturor căroră se cuvine că, venind înaintea maiestății noastre Micu Românul, fiul lui Stanislau, fiul lui Bîrsan, în numele său și al fraților săi Neag, Manea și Radu, ne-a înfățișat un privilegiu al domnului Carol, strălucitul rege de odinioară al Ungariei, tatăl nostru preaiubit de bună pomenire, întărit cu pecetea sa mijlocie, pierdută din întâmplare în Țara Românească, cuprinzînd dania unui pămînt numit Strîmtura ⟨și⟩ avînd următorul cuprins: *⟨Urmează actul lui Carol Robert, regele Ungariei, din 22 septembrie 1326 — D.I.R., C, veac XIV, II, 197—198⟩*, rugîndu-ne smerit și supus, în numele său și al fraților săi, să binevoim a primi acel privilegiu al tatălui nostru, care arată dania zisei moșii, și a-l întări din bunătatea regească.

Noi, așadar, înduplecați de rugămințile lor, primim sus-zisul privilegiu al tatălui nostru, trecut cuvînt cu cuvînt în cartea de față, și-l întărim lor și urmașilor lor, prin ocrotirea scrisorii de față, într-atît, întrucît a fost dat după rînduială și după lege cu privire la pomenita danie de moșie. De asemenea, deslușim mai limpede partea privitoare la scutire, care în sus-zisul privilegiu al tatălui nostru se arată nelămurită, în așa fel că acel Micu și frații săi și moștenitorii lor vor trebui și vor fi datori să se supună, ca și ceilalți nobili ai țării noastre, judecății noastre regești și scaunului nostru de judecată, precum și celorlalți judecători obișnuiți ai regatului. Iar atunci cînd scrisoarea de față ne va fi înapoiată, vom pune să fie întocmită în chip de privilegiu al nostru.

Dat la Vișegrad, în duminica Floriilor, în anul Domnului o mie trei sute patruzeci și șase.

⟨*Pe verso, sub pecete :*⟩ Darea de seamă a voievodului Ștefan.

După D.I.R., C, veac XIV, IV, 652.

Orig., perg., cu unele fragmente de pecete, aplicată pe verso. Până în anul 1944, documentul se păstra în Arhiva din Gyömrő a familiei Teleki, Elench. XX, fasc. 1, nr. 3.

Transumpt în actul conventului din Lelez, din 13 aprilie 1346, ibidem, nr. 4 (*Mihályi*, 22—23, D.I.R., C, veac XIV, IV, 297—298).

EDIȚII: Latin. *Mihályi*, 21—22 (sub 6 aprilie 1346). Trad. D.I.R., C, veac. XIV, IV, 296—297.

REGESTE: *Iványi*, 80, nr. 32; *Documenta Valachorum*, 108, nr. 75.

34

1347 martie 29, Avignon.

Clemens episcopus etc., venerabili fratri .¹, archiepiscopo Colocensi, salutem etc.

Licet ex suscepto a nobis apostolatus officio menti nostre instanter immineat vigilantia studiosa, ut de ecclesiarum honoribus et profectibus sollicite cogitemus, et ut in illis exsultent exhibeamus, quatenus nobis dignatio celestis indulget, opem et operam efficaces. Est tamen insitum cordi nostro, ut ipsis ecclesiis earumque populis presertim in orbis terre Christiane culture ignaris partibus finitimis constitutis, ut illuceat in eis splendor evangelice veritatis, necnon ecclesie ipse in suis bonis et iuribus, iam prostratis, salutis et prosperitatis, dextera domini faciente virtutem, felicia iuvamenta ² recipiant, apostolice cooperationis presidium impendamus, que, prout fida spes suggerit, possint verisimiliter provenire, si ecclesie tales committantur regende ac etiam gubernande personis religione probatis et virtutum titulis insignitis.

Nuper, siquidem, ad audientiam nostram carissimorum in Christo filiorum nostrorum Ludovici, regis, ac ³ Elizabeth, regine Ungarie, illustrium, relatio fidedigna perduxit quod episcopatus Milchouensis, in regno Ungarie, in finibus videlicet Tartarorum, ex institutione ordinatus antiqua, a tempore, quo dicti Tartari potenter dictum regnum seu partes Ungaras, proh dolor, intraverunt, fuit per eos ferale et sevos omnino destructus et ecclesia ipsius episcopatus funditus extirpata, extinctis et defunctis successivis deinde temporibus canonicis ecclesie antedictae ac in exstirpatione et destructione huiusmodi usque ad hec tempora episcopatus ipse prostratus exstitit et existit, possessionibus, bonis et iuribus episcopatus et ecclesie predictorum ab potentibus illarum partium occupatis, quodque per dilectum filium Thomam de Nympți, lectorem ordinis heremitarum sancti Augustini, quem vita, moribus, scientia, fidelitate et experientia fore ad id aptum, relatio perhibet supradicta, si de eo per clementiam sedis apostolice ecclesie provideatur prefate, prout devota spes suggerit et nobis ex relatione innotuit prelibata, sub favoris presidio dictorum regis et regine, nobis pro dicto Thoma, eorum dilecto capellano, in hac parte humiliter supplicantium, predictus episcopatus ad statum pristinum reducet ac recuperabuntur, possessiones, bona et iura superius nominata.

Nos, igitur, ut tanti boni copia ex persona ipsius Thome cum gratie celestis augmento provenire valeat, plenius ⁴ et devotionis ⁴ affectibus cupientes, gerentes quoque de tue sinceritate fidei fiduciam in domino specialem,

huiusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati tue per apostolica scripta committimus et mandamus quatenus, si est ita de dicto Thoma auctoritate apostolica ecclesie provideas memorate ac ipsum Thomam eidem ecclesie preficias in episcopum et pastorem, curam et administrationem ipsius sibi, tam in spiritualibus quam in temporalibus, prout illas ab antiquo gesserunt ipsius ecclesie episcopi successive, plenarie committendo. Et subsequenter eidem Thome, si de illo ipsi ecclesie provideris, ascitis et in hoc tibi assistentibus duobus vel tribus antistitibus catholicis, gratiam et communionem prefate sedis habentibus, munus consecrationis impendas, faciens ei a suis subditis obedientiam et reverentiam exhiberi, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, recepturus ab eo postmodum, nostre et ecclesie Romane nomine, fidelitatis debite solitum iuramentum, iuxta formam, quam sub bulla nostra mittimus interclusam. Formam autem iuramenti, quod idem Thomas, si de illo eidem ecclesie Milchouensi, ut prefertur, provideris, prestabit, nobis de verbo ad verbum per patentes litteras, harum seriem continentes, eiusdem Thome sigillo signatas, studeas per proprium nuncium quantocius destinare.

Datum Avinione, IV Kalendas Aprilis, anno quinto.

Clement episcopul etc., venerabilului frate Ștefan, arhiepiscopul de Caloceă, mîntuire etc.

Deși din <datoria> slujbei de păstor al scaunului apostolic, ce am luat asupra noastră, stăruie în sufletul nostru o grijă neadormită ca să ne gîndim la cinstea și propășirea <tuturor> bisericilor, și să dăm munca și ajutorul nostru izbînditor, după cît ne îngăduie milostivirea cerească, ca să se bucure de ele ⁵, este totuși împlintată în inima noastră <dorința> să dăm sprijinul ajutorului apostolic mai ales acelor biserici și noroadelor lor ce sînt așezate în <acele> părți ale pămîntului, vecine cu cele neștiutoare de învățătura creștină, pentru ca să strălucească asupra lor lumina adevărului Evangheliei, și aceste biserici să primească ușurarea fericită a mîntuirii și a propășirii în bunurile și în drepturile <lor>, acum călcate în picioare, dreapta Domnului fiindu-le puterea; ceea ce ar putea să se întîmple de bună seamă, după cum ne îndeamnă o nădejde statornică, dacă aceste biserici s-ar încredința îndrumării și chiar cîrmuirii unor fețe încercate în credință și însemnate cu podoabele virtuților.

În adevăr, a ajuns de curînd la auzul nostru mărturia vrednică de credință a preaiubiților întru Hristos fii ai noștri, iluștrii Ludovic, regele, și Elisabeta, regina Ungariei, precum că episcopia de Milcov, întemeiată în țara Ungariei, anume la hotarele tătarilor, printr-o ctitorie străveche, a fost cu desăvîrșire nimicită de acești oameni crunți și sălbatici încă din timpul cînd zișii tătari au năvălit, vai, cu silnicie în acea țară sau în părțile Ungariei și biserica acestei episcopii a fost nimicită din temelie, stingîndu-se apoi și murînd, în vremile care au urmat, canonicii bisericii pomenite, iar numita episcopie a rămas năruită la pămînt, în această <stare de> nimicire și năruire, pînă în vremurile de azi, și se află cu moșiile, bunurile și drepturile episcopiei și bisericii sus-zise cotropite de puternicii din acele părți, și că, după cum ne îndeamnă o nădejde cucernică și după cum ni s-a făcut cunoscut prin zisa mărturie, sus-numita episcopie va fi readusă la starea dinainte, iar moșiile, bunurile și drepturile pomenite mai sus se vor redobîndi prin iubitul fiu Toma de Mintiu, lectorul ordinului eremiților sfințului Augustin, despre care sus-zisa mărturie spune că, prin viața, purtarea, învățătura, credința și iscusința sa, ar fi potrivit la aceasta, dacă ar fi numit la biserica sus-pomenită, prin îndurarea

scaunului apostolic, sub scutul oblăduirii zișilor rege și regină, ce ne roagă cu smerenie în această privință pentru zisul Toma, iubitul lor capelan.

Noi, așadar, dorind din tot sufletul și cu totul ca să se poată ivi atîta belșug de bine de pe urma acestui Toma, cu sporirea harului dumnezeiesc, și avînd osebită încredere întru domnul în credința ta adevărată și dînd ascultare acestor rugămînți, te însărcinăm și poruncim frăției tale, prin scrisoare apostolică, dacă lucrurile stau astfel, să-l numești, din împuternicire apostolică, pe zisul Toma la biserica pomenită și să-l pui pe acest Toma în fruntea numitei biserici, ca episcop și păstor, încredințîndu-i pe de-a întregul purtarea de grijă și cîrmuirea acesteia, atît în cele duhovnicești, cît și în cele lumești, după cum le-au avut din vechime, unii după alții, episcopii acestei biserici. Și după aceea, dacă îl vei fi numit pe el la biserica aceea — chemînd la tine și fiind ajutat într-aceasta de doi sau trei episcopi catolici, care au harul și împărtășirea sus-zisului scaun apostolic — să-i dai acestui Toma darul sfințirii, punînd să i se arate de către supuși ascultare și cinstire, înfrînînd pe împotrivitori prin pedeapsă bisericească, fără drept de apel, <și> urmînd a primi de la el, după aceea, în numele nostru și al bisericii romane, jurămîntul obișnuit de credință datorată, potrivit cu înscrisul pe care ți-l trimitem închis sub pecetea noastră. Iar cuprinsul jurămîntului pe care-l va rosti acest Toma, dacă-l vei numi la acea biserică de Milcov, după cum se spune mai sus, să te silești a ni-l împărtăși cît mai curînd prin trimisul tău anume, printr-o scrisoare deschisă, cuprinzînd cuvînt cu cuvînt desfășurarea celor <de mai sus>, și însemnată cu pecetea acestui Toma.

Dat la Avignon, în a patra zi înainte de calendele lui aprilie, în anul al cincilea.

După *Ub.*, II, 39–40.

Orig., la Arh. Vat., Reg. Aven., 88, fol. 435 v, ep. 600; Reg. Vat. 176, fol. 240. r, ep. 598.

EDIȚII: Latin. *Theiner*, I, 737–738; *Hurmuzaki*, I/2, 4–5; *Tăutu*, IX, 188–190. Trad. D.I.R., C, veac XIV, IV, 345–346.

¹ *Stephano.*

² La *Theiner* și *Tăutu*: *incrementa.*

³ Tot acolo: *et.*

⁴ La *Tăutu*, corect: *plenis et devotis.*

⁵ Adică de cinstire și propășire.

<Ludovic I, regele Ungariei, transcriind actul său din 13 ianuarie 1343, amintește meritele lui Ștefan Lackfi, voievodul Transilvaniei, în expediția din Țara Românească, din anul 1330:>

... sane, cum prelibatus genitor noster ad recuperandas regni sui partes Transalpinas cum valido suo exercitu accedendo, ante castrum Argyas castra metatus fuisset, idem Stephanus, nunc woyvoda, tunc magister agasonum et maior exercitus patris nostri existens, consuete fidelitatis fervore semper lateri eiusdem patris nostri adherens, sex ex infidelibus scismaticis, fideles homines patris nostri infestantibus, captivando adduxit patri nostro, quamplures interficiendo ex eisdem; posthec, dum idem pater noster de ipsis partibus Transalpis ¹ rediret, eundem, per dei clementiam, idem Stephanus, nunc woyvoda, ab insidiis ipsorum infidelium precavendo, ubique liberatum reduxit sanum et incolumem absque lesione aliquali, et ibi, sub ipso Stephano woywoda ¹ valde bonus equus ¹ extitit interfectus ...

... Într-adevăr, pe când pomenitul tată al nostru, venind cu puternica sa oaste pentru a redobîndi <pe seama> regatului său părțile din Țara Românească, și-a așezat tabăra în fața cetății Argeș, același Ștefan, acum voievod, atunci fiind mare comis și comandant al oștirii tatălui nostru, cu zelul obișnuitei credințe fiind mereu în preajma tatălui nostru, prinzînd șase dintre necredincioșii schismatici, care i-au atacat pe oamenii credincioși tatălui nostru, i-a adus tatălui nostru, iar pe cei mai mulți dintre aceștia i-a ucis; după acestea, în timp ce același tată al nostru se întorcea din acele părți ale Țării Românești, același Ștefan, acum voievod, ferindu-l, prin îndurarea lui Dumnezeu, de cursele acelorași necredincioși, și pe cînd îl aducea liber, sănătos și teafăr, fără nici o rană, acolo sub același voievod Ștefan a fost ucis un foarte bun cal ...

După Györffy, 2, 561, nr. 30.

Orig. la Arh. Naț. Magh., Dl. 3 553.

EDIȚII: Latin. Nagy Imre, *Sopron vármegye története. Oklevéltár*, I, Sopron, 1889, 196–201. REGESTE: Pray, *Specimen*, I, 420–421; *Katona*, VIII, 642–643; D.I.R., C, veac XIV, IV, 327 nr. 480 (sub 1347).

¹ Astfel în orig.

Nos, capitulum ecclesie Transilvane, damus pro memoria quod nobiles viri, Ladislaus et Mychael, filii Johannis, filii Petri de Peturfolua, pro se ac Petro, fratre eorum, ad nostri accedentes presenciam, nobis dixerunt protestando quod ipsis in puerili etate existentibus, eo tempore quo dominus rex Karolus, pie recordacionis, ad partes Transalpinas cum suo iverat exercitu, magister Lach, tunc temporis comes Siculorum, quondam particulam terre, ad ipsam possessionem eorum Peturfolua pertinentem, per falsas metas potencialiter occupasset, ad possessionem Yclod applicando, quam particulam terre nunc Paulo dicto Wakuch, famulo suo, contulisset, in prejudicium ipsorum et gravamen. Unde, faciendo protestaciones, prohibuit eundem magistrum Lach ab occupacione et a collacione ipsius particule terre, ac Paulum dictum Wakuch similiter ab occupacione et retencione ac ab ulteriori usu fructuum et quarumlibet utilitatum eiusdem, testimonio presencium coram nobis. Super quo, litteras protestacionales, ne ipsis in posteram pro negligencia imputetur, petierunt emanari, quas nos concessimus communi iusticia suadente.

Datum in octavis Medii quadragesime, anno domini M^o CCC^{mo} L^{mo} primo.

<Pe verso, de aceeași mîină :> Pro filiis Johannis, filii Petri de Peturfolua, contra magistrum Lach, super quadam particula terre, protestatoria.

Noi, capitlul bisericii Transilvaniei, dăm de știre că nobilii bărbați, Ladislau și Mihail, fiii lui Ioan, fiul lui Petru de Petrisat, venind înaintea noastră, în numele lor și al lui Petru, fratele lor, ne-au spus făcînd întîmpinare că, pe cînd erau în vîrsta copilăriei, în vremea cînd regele Carol, de cucernică pomenire, plecase cu oastea lui în părțile Țării Românești, magistrul Lach, pe atunci comite al secuilor, a cotropit cu sila, prin semne mincinoase de hotar, o bucată de pămînt ce ține de moșia lor Petrisat, alipind-o la moșia Iclod, și că această bucată de pămînt a hărăzit-o acum slujitorului său Pavel zis Wakuch, în dauna și paguba lor. De aceea, făcînd ei întîmpinare, au oprit

înaintea noastră, cu mărturia scrisorii de față, pe acel magistru Lach, de la ținerea prin cotropire și dăruirea acelei bucăți de pământ, și, de asemenea, pe Pavel zis Wakuch, de la ținerea prin cotropire și păstrarea ei, cât și de la culegerea pe viitor a roadelor și oricăror altor foloase ale aceluși <pământ>. Cu privire la aceasta, ca să nu li se impute în viitor ca o nepăsare, au cerut să se dea o scrisoare de întâmpinare, pe care noi le-am dat-o, așa cum cere dreptul obișnuit.

Dat la octavele Miezului Păresimilor, în anul Domnului o mie trei sute cincizeci și unu.

<Pe verso, de aceeași mână.> Pentru fiii lui Ioan, fiul lui Petru de Petrisat, împotriva magistrului Lach, scrisoare de întâmpinare cu privire la o bucată de pământ.

Arh. Naț. Magh., Dl. 29 686. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1351.

Orig., perg., cu urme de pecete de închidere, aplicată pe verso.

EDIȚII: Latin. Cod. Andeg. V, 439 (cu omisiunea unor formule stereotipe și a însemnării de pe verso).

REGESTE: Győrffy, 2. 562, nr. 32.

Nos, Ludovicus, dei gratia rex Hungarie, memorie comandantes tenore presentium significamus quibus expedit universis quod nos, attendentes regiam maiestatem gloria et honore tunc in terris precipue coronari, cum misericordiam pietatis¹ socians merita singulorum benignis oculis intuetur, et pro moribus castis ac laboribus multis mutua vicissitudine suis fidelibus correspondet, considerantes itaque inter ceteros nostros fideles magistrum Kulus, fidelem aule nostre iuvenem, fidelitate largiflua prefulgere, et licet ipse magister Kulus multa servitorum genera primum excellentissimo ac magnifico principi, domino Carolo, olim inclito regi Hungarie, genitori nostro carissimo, et per consequens nobis et regno, cum omni fervore fidelitatis pro exaltatione predicti patris et etiam proprii nostri honoris exhibuerit², que omnia seriatim propter tediosam scripti prolixitatem presentibus inseri facere nequiveramus, aliqua tamen de ipsius servitiis in memoriam exemplarem posterorum presentibus duximus annotari.

Nam predictus magister Kulus ab evo sue pueritie predicto patri nostro ab ipso tempore, quo dictus pater noster regnum Hungarie prenotatum iure geniture nobis attinens intravit, semper fidelissima servitia temporibus et locis opportunis avidi cura exhibuit et impendit. Cum enim predictus genitor noster cum valida multitudine sue gentis ad recuperandum quasdam partes predicti regni Hungarie, per Bozorab vayuodam, infidelem ipsius patris nostri, occupatas, contra eundem Bozorab ad partes Transalpinas accessisset, predictusque Bozorab quadam subdolosâ infidelitate et damnabili presumptuositate se contra eundem patrem nostrum, tanquam suum dominum naturalem, cum tota sua potentia et vicinorum paganorum, ac aliorum eiusdem patris nostri infidelium aggregata caterva, diem extremum predicti patris nostri claudere ex abrupto cupiens, et animo desiderans anhelanti hostiliter obiecisset, et dictus pater noster pre nimia fatigatione propter insultus hostium in eum impetum facientium oppressus, de equo suo cecidisset, nec ascensum equi sui inibi commode potuisset adipisci. Ecce predictus magister Kulus pro salute et commodo predicti patris nostri non pavescens preponere necem vite, ascensum predicti equi eidem patri nostro toto posse sagaciter

procuravit in signum sincere fidelitatis observande, sicque dictus pater noster per ipsius solertiam evasit metas mortis illa vice, ut hec omnia cuncta relatio litteratoria ipsius patris nostri et aliorum quamplurimorum fidelium nostrorum patefecit nostre maiestati.

Volentes, itaque, ipsius magistri Kolus preclaris servitiis aliquatenus regio occurrere donativo, ut ceteri eo exemplo discant sub principe glorioso devote famulari, cuncti enim subditi in virtute letantes boni presidentis, cum eos extollit honoribus, ditat possessionibus et dotat legatis munificentie donativis, quamquam ipsius merita longe et peramplius his maiora exigent, in peculiarem tamen suorum servitiorum recompensationem, quandam possessionem Holumba vocatam, in comitatu Vesprimiensi existentem, hominis sine herede decedentis, item aliam possessionem, Gyerhegye nominatam, in comitatu Pestiensi habitam, quondam ... tertiam possessionem quandam³ Petri, filii Corradi, Kerestur vocatam, in comitatu Albensi existentem, similiter heredum solutio orbat, cum omnibus earum utilitatibus et pertinentiis universis, sub ... metis et terminis, quibus per possessores earum habite extiterunt et possesse, omni eo iure, quo ad nostram collationem pertinere dignoscuntur, de beneplacita voluntate serenissime principisse, domine Elisabeth, inclyte regine Hungarie, genitricis, ac domini Stephani... cis fratris, nostrorum charissimorum, prelatorumque et baronum regni nostri consilio prematuro, eidem magistro Kolus, exclusis omnibus fratribus suis, et, per eum, suis heredibus, successoribus et posteritatibus universis perpetuo et irrevocabiliter dedimus, donavimus et contulimus, possidendas, tenendas, prout et habendas, salvis iuribus alienis. Presentes autem in formam nostri privilegii redigi faciemus, dum nobis fuerint reportate.

Datum Bude, in festo beati Georgii martyris, anno domini Millesimo CCC quinquagesimo primo.

Noi, Ludovic, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, prin cuprinsul celor de față dăm de știre și facem cunoscut tuturor căroră se cuvine că, luând noi aminte că maiestatea regală mai ales atunci se încununează pe pământ de slavă și de cinste când, unind îndurarea cu bunătatea, privește cu ochii binevoitori la vrednicia fiecăruia și răsplătește la rîndul său pe credincioșii săi pentru purtarea lor credincioasă și pentru multele lor ostenele, așadar, ținînd seama că magistrul Kolus, aprodul credincios al curții noastre, strălucește printre ceilalți credincioși ai noștri, prin credința sa nemărginită, și, măcar că pomenitul magistrul Kolus a adus multe și felurite slujbe, mai întii, preainălțatului și măritului principe, domnul Carol, odinioară vestitul rege al Ungariei, tatăl nostru preaiubit, și, prin urmare, nouă și țării, cu toată rîvna credinței, pentru înălțarea cinstei sus-zisului <nostru> tată și chiar și a noastră însăși, însă pentru că n-am putut să facem a fi trecute toate rînd pe rînd în scrisoarea de față, din pricina lungirii obositoare a scrisului, am hotărît totuși să arătăm în cele de față unele din slujbele lui, spre amintirea pilduitoare a urmașilor.

Căci sus-zisul magistrul Kolus din vîrsta copilăriei sale, încă din vremea când numitul nostru tată a venit în sus-pomenita țară a Ungariei, ce ține de noi prin dreptul de naștere, a arătat și adus întotdeauna cu o nepotolită rîvnă în vremuri și locuri potrivite cele mai credincioase slujbe sus-zisului nostru tată. În adevăr, atunci când sus-zisul nostru tată a mers cu mulțimea puternică a oastei sale în Țara Românească, împotriva lui Basarab, pentru a redobîndi unele părți ale sus-zisului regat al Ungariei, cotropite de voievodul Basarab, necredincios față de tatăl nostru, și când sus-zisul Basarab, dorind și năzuind cu tot focul inimii să curme dintr-odată zilele tatălui nostru, cu o vicleană

necredință și o semeție vrednică de osîndă, s-a aruncat cu dușmănie împotriva tatălui nostru, stăpînul său firesc, cu toată puterea sa și a vecinilor păgîni și cu o ceată adunată și din alți necredincioși ai tatălui nostru, și tatăl nostru copleșit de o prea mare oboseală, din pricina loviturilor dușmanilor ce năvăleau asupra lui, a căzut de pe calul său și n-ar fi putut cu ușurință să se urce pe calul său. Iată că sus-zisul magistru Kolus, netemîndu-se, pentru mîntuirea și binele tatălui nostru, să aleagă mai degrabă moartea decît viața, ca o pildă a păstrării credinței curate, s-a îngrijit cu iscusință <să-l ajute>, după toate puterile sale, pe tatăl nostru să încalce pe acel cal, și astfel tatăl nostru a scăpat de rîndul acela, prin grija acestuia, de primejdiile morții, așa după cum au fost arătate toate acestea maiestății noastre prin mărturia scrisă a tatălui nostru și a altor mulți credincioși ai noștri.

Voind, prin urmare, să răsplătim întrucîtva prin dăruire regească strălucitele slujbe ale pomenitului magistru Kolus, pentru ca ceilalți să învețe din această pildă să slujească cu credință sub un principe slăvit, căci toți supușii se bucură de vrednicia unui bun cîrmuitor cînd îi înalță în slujbe, îi dăruiește cu moșii și îi înzestrează cu darurile mărinimiei regești, măcar că vrednicia acestuia l-ar îndreptăți la <daruri> cu mult și foarte mult mai mari ca acestea, totuși, drept răsplată osebită a slujbelor sale, noi, cu încuviințarea de bunăvoie a prealuminatei principese, doamna Elisabeta, strălucita regină a Ungariei, mama, precum și a domnului Ștefan ... fratele, preaiubiții noștri, și după sfatul chibzuit al prelaților și baronilor țării noastre, i-am dat, i-am dăruit și i-am hărăzit pe veci și nestrămutat aceluia magistru Kolus și, prin el, tuturor moștenitorilor, urmașilor și coborîtorilor săi — cu înlăturarea tuturor fraților săi — o moșie numită Holumba, aflătoare în comitatul Vesprim, a unui om mort fără de urmaș; de asemenea, o altă moșie numită Gyerhegye, aflată în comitatul Pesta, a răposatului ..., a treia moșie numită Keresztur, aflătoare în comitatul Fejer, a răposatului Petru, fiul lui Corrad, de asemenea lipsit de mîngierea moștenitorilor, împreună cu toate folosințele lor și toate cele ce țin de ele, în ... între hotarele și marginile între care le-au avut și le-au ținut stăpînii lor, cu tot dreptul cu care se știe că țin de dreptul nostru de danie, ca să le stăpînească, să le țină și să le aibă, fără știrbirea dreptului altuia.

Iar scrisoarea de față cînd ne va fi înapoiată, vom pune să fie întocmită în chip de privilegiu al nostru.

Dat în Buda, la sărbătoarea fericitului mucenic Gheorghe, în anul Domnului o mie trei sute cincizeci și unu.

După *Hurmuzaki*, I/2, 14—15.

Orig. la Arh. Naț. Magh., Dl. 41154.

EDIȚII: Latin. *Fejér*, VII/3, 123—125; *Jakab, Kol. okl.*, I, 48—49 (sub 23 aprilie 1351).

REGESTE: *Györffy*, 2, 562—563, nr. 33.

¹ Corect: *pietate*.

² Corect: *exhibuerat*.

³ Corect: *quondam*.

Ludovicus, dei gratia Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Galitie, Lodomerie, Comanie, Vulgarieque rex, princeps Salernitanus et honoris ac Montis Sancti Angeli dominus, omnibus Christi fidelibus, presentibus et futuris, presentium notitiam habituris, salutem in omnium salvatore.

Quamvis regie celsitudinis interesse dinoscatur ad cunctorum subiectorum honesta desideria gratiose inclinari, illorum tamen postulata celerius ad exauditionis beneficium admittere convenit, quos in actu fidelitatis continuos varietas servitiorum reperit et laboris indefessi assiduitas dignos evidenti testimonio comprobavit non immerito; dum, etenim ipsorum votis sua clementia correspondet, plurimorum mentes et fidelitatis fervorem excitat et ad benemerendi studium eorum animos sublevat et attollit.

Proinde ad universorum notitiam harum serie volumus pervenire quod accedens ad nostre maiestatis presentiam honorabilis pater, dominus Demetrius, eadem gratia Varadiensis episcopus, dilectus et fidelis noster, exhibuit nobis quasdam privilegiales quondam excellentis et magnifici principis, domini Caroli, regis, patris nostri charissimi, mediocri sigillo eiusdem, in partibus Transalpinis casu deperdito, consignatas, donationem cuiusdam terre seu possessionis quondam magnifici viri, Demetrii, filii Alexandri de Nekte, Zuhna vocate, in comitatu de Zonuk existentis, per eundem magistrum Demetrium predictae ecclesiae Varadiensi factam, confirmantes, tenoris infrascripti, petens nos debita cum precum instantia, quatenus ipsas litteras privilegiales nostris litteris privilegialibus inseri et confirmari facere dignaremur. Quarum tenor talis est: *⟨Urmează actul lui Carol Robert, regele Ungariei, din 14 octombrie 1326, Fejér, VIII, 3, 66—70⟩*.

Nos, igitur, eiusdem venerabilis patris, domini episcopi, multiplicia servitiorum et obsequiorum genera, que idem in diversis nostris legationibus ad partes ultra marinas, cum adhuc in minori esset constitutus officio, et dum recolende memorie dominus rex Andreas, frater noster charissimus, in partibus Apulie moraretur, ac demum, post adeptum pontificale officium, ad Alexandrum Bozorabi, wayuodam nostrum Transalpinum, occasione pacis et concordie inter nos et eundem tractande, disponende et firmande, pluries proficiscendo affectione sedula studuit exhibere, et exhibet in omnibus nostris negotiis, que occurrunt ¹ successive, equo libramine ponderantes, tum in predictorum suorum servitiorum aliqualem recompensam, tum etiam ob devotionem, quam ad beatissimum regem Ladislaum, progenitorem nostrum, cuius ecclesiae idem preest episcopus, et in qua ipsius sacre reliquie requiescunt, gerimus specialem petitionem ipsius, de consensu prelatorum ac baronum regni nostri, tanquam iustam duximus admittendam, litterasque privilegiales antedictas non abrasas, non cancellatas, non in aliqua sui parte viciatas, diligenti premissa inquisitione, reperientes et presentibus nostris privilegialibus inseri facientes, ratificamus, approbamus et presentium testimonio confirmamus. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam, presentes concessimus litteras nostras privilegiales, dupplicis et autentici sigilli nostri munimine roboratas.

Datum per manus venerabilis in Christo patris, domini Nicolai, episcopi Zagrabiensis, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri, anno domini M.CCC.LV, duodecimo Kalendas Martii, regni autem nostri quarto decimo. Venerabilibus in Christo patribus et dominis Nicolao Strigoniensi, fratre Dionisio Colocensi et Dominico Spalateni, archiepiscopis; Nicolao Agriensi, eodem Demetrio Varadiensi, Andrea Transsilvanensi, Thoma Chandiensi, Nicolao Quiqueecclesiensi, Joanne Vesprimensi, Colomano Jauriensi, Michaele Vacienti, fratribus Thoma Syrmiensi, Stephano Nitriensi et Peregrino Bozniensi ecclesiarum episcopis, ecclesie dei feliciter gubernantibus. Magnificis viris, Nicolao palatino et iudice Cumanorum, Nicolao, waiuoda Transsilvano, comite de Zonuk, Czikow, magistro tavernicorum nostrorum, comite Nicolao Drugeth, iudice curie nostre, Nicolao de Machov, Nicolao

totius Sclavonie et Croatiae, et Nicolao de Zeurino, banis, Leukus dapiferorum, Dionisio agazonum, Thomam ianitorum nostrorum, magistris, ac Simone, comite Psoniensi, et aliis quampluribus regni nostri comitatus tenentibus et honores.

Ludovic, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, principe de Salerno și domn al ținutului Muntelui Sant' Angelo, tuturor credincioșilor întru Hristos, de față și viitori, care vor lua cunoștință de cele de față, mântuire întru mântuitorul tuturor.

Deși se știe că este în folosul înălțimii regești să-și plece urechea, să încuviințeze cu bunăvoință dorințele cinstite ale tuturor supușilor, se cuvine totuși ca ea să primească spre binevoitoare ascultare mai degrabă cererile acelor pe care feluritele lor slujbe i-au găsit mereu pe drumul credinței și pe care stăruința unei trude neobosite i-a dovedit cu mărturie înveterată a fi vrednici pe bună dreptate, căci, atunci când îndurarea <regească> răspunde dorințelor lor, îmboldește mințile și zelul credinței celor mai mulți și le înalță și le ridică sufletele spre strădania de a săvârși fapte vrednice de răsplată.

De aceea, prin aceste rânduri voim să ajungă la cunoștința tuturor că, venind înaintea maiestății noastre cinstite părinte, domnul Dumitru, din aceeași milă episcop de Oradea, iubitul și credinciosul nostru, ne-a înfățișat o <scrisoare> privilegială a înălțatului și măritului principe, răposatul domn rege Carol, preascumpul nostru părinte, întărită cu pecetea sa mijlocie, pierdută din întâmplare în părțile Țării Românești, <scrisoare> care întărea o danie a unui pământ sau moșii a răposatului <și> măritului bărbat Dumitru, fiul lui Alexandru de Nekte, numită Zuhna, aflătoare în comitatul de Solnoc, <danie> făcută de același magistrul Dumitru sus-zisei biserici din Oradea, în cuprinsul de mai jos, cerându-ne cu convenite și stăruitoare rugăminți să ne milostivim a pune să se treacă pomenita scrisoare privilegială în scrisoarea noastră privilegială și să se întărească. Cuprinsul ei este acesta: <Urmează actul lui Carol Robert, regele Ungariei, din 14 octombrie 1326, D.I.R., C, veac XIV, II, 201—203, nr. 414>.

Noi, așadar, cîntărind cu cumpăna cea dreaptă feluritele și nenumăratele slujbe și fapte de credință ale venerabilului părinte și domn episcop, pe care s-a silit cu o stăruitoare dragoste să ni le facă în deosebitele noastre solii în părțile de peste mare, pe când încă se afla într-o slujbă mai mică, și pe când domnul Andrei, regele de slăvită amintire, preascumpul nostru frate, zăbovea în părțile Apuliei, și în urmă, după dobîndirea slujbei episcopale, <cînd> a purces de mai multe ori la Alexandru al lui Basarab, voievodul nostru din Țara Românească, cu prilejul dezbaterii, așezării și întăririi păcii și înțelegerii dintre noi și dînsul, <slujbe pe care> ni le face <și acum> în toate treburile noastre, care se ivesc unele după altele; am hotărît, atît pentru răsplată susziselor sale slujbe, cît și pentru evlavia osebită pe care o purtăm preafericitului rege Ladislau, strămoșul nostru, în fruntea bisericii căruia se află acest episcop și în care <biserică> se odihnesc sfintele lui moaște, ca să primim cererea lui, cu învoirea prelaților și baronilor țării noastre, ca fiind dreaptă, și găsind noi, după o stăruitoare cercetare, scrisoarea privilegială mai sus-pomenită fără răsături, fără tăieturi și fără stricăciuni în vreo parte a ei, am pus să se treacă în privilegiul nostru de față și o încuviințăm, o consfințim și o întărim prin mărturia scrisorii de față.

Spre mărturia și veșnica trăinicie a acestui lucru, am dat această scrisoare privilegială a noastră, întărită cu puterea peceții noastre duble și adevărate.

Dat de mîna venerabilului întru Hristos părinte, a domnului Nicolae, episcopul de Zagreb, vicecancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul Domnului o mie trei sute cincizeci și cinci, în a douăsprezecea zi înainte de calendele lui martie, iar în <anul> domniei noastre în al patruzecilea, venerabili întru Hristos părinți și domni, Nicolae, arhiepiscopul de Strigoniu, fratele Dionisie, arhiepiscopul de Calocsa, și Dominic, arhiepiscopul de Spalato; Nicolae, episcopul de Agria, același Dumitru, episcopul de Oradea, Andrei al Transilvaniei, Toma de Cenad, Nicolae de Pécs, Ioan de Vesprim, Coloman de Győr, Mihail de Vaș, frații Toma de Sirmiu, Ștefan de Nitra și Peregrin al Bosniei, păstorind în chip fericit bisericele lui Dumnezeu. Măriții bărbați, Nicolae palatinul și jude al cumanilor, Nicolae, voievodul Transilvaniei <și> comite de Solnoc, Czikow, marele nostru vistier, comitele Nicolae Drugeth, judele curții noastre, Nicolae, banul de Mačva, Nicolae, banul întregii Slavonii și al Croației, și Nicolae, banul de Severin, Leukus, marele nostru stolnic, Dionisie, marele nostru comis, Toma, mai marele ușierilor noștri, și Simion, comitele de Pojon, și mulți alții ținînd comitatele și dregătoriile țării noastre.

După *Hurmuzaki*, I/2, 37–38.

Orig. la Arh. Primațială Strigoniu.

Copie de la începutul secolului al XVIII-lea în col. Hevenesi, tom. LXI, sub R 75 și urm., păstrată la secția de manuscrise a Bibl. Univ. Budapesta.

EDIȚII: Latin. *Fejér*, IX/2, 397–400.

¹ Corect: *ocurrunt*.

39

1358 iunie 28, Buda Veche.

Lodouicus, dei gratia rex Hungarie, fidelibus suis, iudici, iuratis et universis civibus ac hospitibus de Brasso, salutem et gratiam.

Noveritis quod nos vobis et vestre universitati de gratia concessimus speciali, ut vos cum vestris mercimoniis et quibuslibet rebus inter Bozam et Prahov, a loco videlicet ubi fluvius Iloncha vocatus in Danobium usque locum ubi fluvius Zereth nominatus similiter in ipsum Danobium cadunt, transire possitis libere et secure, nec vos aliquis in ipso vestro transitu indebite valeat impedire.

Datum in Veteri Buda, in vigilia beatorum Petri et Pauli apostolorum, anno domini M^{mo} CCC^{mo} L^{mo} octavo.

Ludovic, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, credincioșilor săi, jude-lui, juraților și tuturor orașenilor și oaspeților din Brașov, sănătate și milostivire.

Aflați că noi v-am îngăduit, din osebită bunăvoință, vouă și obștei voastre, ca să puteți trece slobod și neturburat cu mărfurile voastre și orice fel de lucruri, între Buzău și Prahova, adică din locul unde se varsă în Dunăre râul numit Ialomîța pînă în locul unde se varsă, de asemenea, în Dunăre râul numit Siret, și să nu vă poată opri nimeni pe nedrept în această trecere a voastră.

Dat la Buda Veche, în ajunul sărbătorii fericitilor apostoli Petru și Pavel, în anul Domnului o mie trei sute cincizeci și opt.

Arh. St. Brașov, Privilegii, nr. 23. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1358. Transumpt în actul regelui Sigismund, din 7 martie 1395, *ibidem*, nr. 88.

EDIȚII: Latin. *Fejér*, IX/2, 688; *Székhely okl.*, I, 65; *Hurmuzaki*, I/2, 58; *Ub.*, II, 152–153.

Lodovicus, dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Comanie, Bulgarieque rex, princeps Sallernitanus et honoris Montis Sancti Angeli dominus, omnibus Christi fidelibus, presentibus et futuris, presencium noticiam habituris, salutem in omnium salvatore.

Cum benemeritis favor debitus impenditur et sinus dilectionis panditur, fideliterque obsequentibus digna merces redditur, deus placari creditur, et subditi ad fidelitatis opera exercenda fervencius incitantur in virtuteque boni presidentis letantur, dum eos attolit honoribus, ditat possessionibus et dotat regalis munificencie donativis.

Proinde, ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire quod nos, attendentes fidelium serviciorum merita Karapeh¹, Stanizlai, Negwe, Wlanijk, Nicolai et Ladislai, filiorum Ladislai, filii Zarna, Olachorum nostrorum fidelium, qui eo tempore, quo Alexander Bazarade, woyuoda Transalpinus, nos pro domino naturali recognoscere renuebat, pro fidelitate nobis et sacre corone observando, sic constanter nostre maiestati adhererint, ut ipsos non rerum dampna, non vastus possessionum, nec mortis iniuries, nec aliorum periculorum terrores potuerunt ab huiusmodi fidelitatis constancia revocare, imo, relictis omnibus possessionibus eorum et bonis in dicta terra Transalpina habitis, nostre maiestati semet ipsos obtulerunt fideliter servituros. Quo facto, semper vestigia nostre maiestatis immitantes, in continuis nostris expeditionibus et specialiter ante Jadram in partibus <...> sianis² se ipsos fortune casibus exponendo, continuos labores et sollicitudinum curas, et adversancium amfractus viriliter supportantes, cum eorum sanguinis effusione, se studuerunt reddere nobis gratiosos, ratione quorum, licet iidem meritis suorum serviciorum exigentibus multa plura a nobis mereantur, tamen in particularem retributionem serviciorum eorundem quandam possessionem, Rykas vocatam, iuxta fluvium Kystemes nominatum existentem, cum villis Zenthleluk, Wasahaza, Nyugulmad, Katul, Gutman et Hedemer, necnon molendinis et tributo ad eandem possessionem Rykas pertinentibus, item possessionem Kyzigteu, cum villis Solymus, Sasanfolua, Horvathpeturfalua, Lalsia, Estephanfolua et Tyukfalu nominatas³, similiter cum molendinis et tributo ad dictam possessionem Kyzigteu spectantibus, quequidem possessiones et ville quondam Nicolai, Philipi et Johannis, infidelium patris nostri et nostrorum, prefuerint, et tandem exigentibus infidelitatis eorum demeritis, predictae possessiones eorum, iuxta regni nostri consuetudinem approbatam, manibus predicti patris nostri et, per consequens, nostris existunt legitime devolute, cum omnibus earum utilitatibus in superficie earundem habitis, sub earum veris metis et antiquis, omni eo iure, quo ad nostram collacionem pertinere dinoscuntur, eisdem filiis Ladislai, Olahiis, eorumque heredibus, successoribus et posteritatibus universis, nove donacionis nostre titulo, dedimus, donavimus et contulimus, perpetuo et irrevocabiliter possidendas, tenendas pariter et habendas; assumptentes ipsos in pacifico dominio prefatarum possessionum, villarum et quarumlibet utilitatum earundem contra quoslibet pacifice conservare, et a cunctis ipsos pretextu possessionum predictarum inquietare volentibus expedire et per omnia defensare. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam, presentes concessimus litteras nostras privilegiales, pendentis et autentici sigilli nostri dupplicis munimine roboratas.

Datum per manus venerabilis in Christo patris, domini Nicolai, archiepiscopi Strigoniensis, locique eiusdem comitis perpetui, aule nostre cancellarii, dilecti et fidelis nostri, anno domini Millesimo CCC^o quinquagesimo nono, quarto Kalendas Septembris, regni autem nostri anno decimo octavo;

venerabilibus in Christo patribus et dominis, eodem Nicolao Strigoniensi, Thoma Colocensi, Wgolino Spalatensi, Nicolao Jadrensi et Elya Ragusino, archiepiscopis, Nicolao Agriensi, Demetrio Waradiensi, Dominico Transilvano, Gregorio electo confirmato Chanadiensi, Nicolao Quinqueecclesiensi, Colomano Jauriensi, Ladislao Wesprimiensi, Stephano Zagrabiensi, Michaele Vachiensi, Petro Boznensi, fratribus Stephano Nitriensi, Thoma Syrmiensi, Johanne Tyniniensi, Demetrio Nonensi, Bartolomeo Traguriensi, Valentino Macarensi, Stephano Farenisi, Matheo Sybincensi, fratribus Michaele Scardonensi, Portina Senniensi et Radozlae Corbaviensi, episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus, magnificis viris, Nicolao Konth, palatino et iudice Comanorum, Andrea, wayuoda Transilvano, comite Nicolao, iudice curie nostre, Leustachio regni Sclavonie, Nicolao de Zeech Croacie et Dalmacie, Nicolao de Gara de Machou, banis, Leukus, dapiferorum et pincernarum, Dyonisio, agasonum nostrorum, magistris, ac magistro Simone, comite Poseniensi, aliisque quampluribus regni nostri comitatus tenentibus et honores.

Ludovic, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, principe de Salerno și domn al ținutului Muntelui Sant' Angelo, tuturor credincioșilor întru Hristos, atât celor de față cât și celor viitori, care vor lua cunoștință de această scrisoare, mîntuire întru mîntuitorul tuturor.

Cînd celor vrednici li se dă mulțumirea datorată și li se deschide <larg> sînul iubirii, iar celor ce slujesc cu credință li se dă răsplata ce se cuvine, se crede că Dumnezeu e împăcat, iar supușii sînt îndemnați să se străduiască cu și mai multă râvnă la fapte de credință și se bucură întru virtutea bunului lor cîrmuitor, care îi înalță în dregătorii, îi îmbogățește cu moșii și îi înzestrează cu darurile regeștii dărnicii.

Drept aceea, prin aceste rînduri voim să ajungă la cunoștința tuturor că, ținînd noi seama de vrednicia credincioaselor slujbe ale lui Karapeh, Stanislau, Neagu, Wlanijk, Nicolae și Ladislau, fiii lui Ladislau, fiul lui Zarna, credincioșii noștri români, care în vremea cînd Alexandru Basarab, voievodul Țării Românești, nu voia să ne recunoască de domn al său firească — pentru credința ce trebuie s-o păzească față de noi și de sfînta coroană — au stat alături de maiestatea noastră cu atîta statornicie, încît nici paguba în averile lor, nici pustiirea moșiilor lor, nici loviturile morții, nici spaima <pricinuită> de alte primejdii, nu i-au putut abate de la această statornicie în credință, ba, mai mult, părăsindu-și toate moșiile și bunurile lor aflătoare în pomenita Țara Românească ni s-au îmbiat ei înșiși maiestateii noastre ca să ne slujească cu credință. <Și>, după ce au făcut aceasta, călcînd mereu pe urmele maiestateii noastre, înfruntînd întîmplările soartei în neconținutele noastre lupte și mai ales în fața Zarei în părțile ... răbdînd bărbătește neîncetatele ostenele și povara grijilor și loviturilor vrăjmașilor, s-au străduit, cu vărsarea sîngelui lor, să afle har în fața noastră în temeiul acestor <fapte>, și, deși pentru destoinicia slujbelor lor ei ar fi vrednici de mult mai multe din partea noastră, totuși, ca o parte de răsplată a slujbelor lor, le-am dat, ca noua danie a noastră, o moșie numită Recaș, aflătoare lîngă rîul numit Timișul Mic, împreună cu satele Zentheluk, Wasahaza, Nyugulman, Katul, Cutman și Hedemer, precum și cu morile și vama ce țin de acea moșie Recaș, și, de asemenea, moșia Chisătău, cu satele numite Solymus, Susani, Petrovoselo, Lalsia, Estephanfolua și Tyukfalu, de asemenea cu morile și cu vama ce țin de numita moșie Chisătău, care moșii și satele au fost mai înainte ale răposatului Nicolae al lui Filip și ale lui Ioan, <odinioară> necredincioși față de tatăl nostru și de noi, și, mai apoi, așa cum cerea nevrednicia lor necredință,

sus-pomenitele lor moșii, după obiceiul statornicit al regatului, au trecut în chip legiut în mîinile tatălui nostru și, în urmă, în ale noastre. Și le-am dăruit și hărăzit acelor fii români ai lui Ladislau și moștenitorilor lor și tutu-
ror urmașilor lor, împreună cu toate folosințele lor aflătoare pe acele moșii, în vechile și adevăratele lor hotare, cu întreg dreptul cu care se știe că țin de dreptul nostru de danie, ca să le stăpînească, să le țină și să le aibă pe veci și nestrămutat, îndatorîndu-ne să-i păstrăm în pașnica stăpînire a sus-numitelor moșii, sate și a oricăror folosințe ale lor, împotriva oricăror <oameni>, și să-i apărăm și ocrotim întru totul de toți cei care ar voi să-i tulbure din pricina sus-pomenitelor moșii.

Spre amintirea și veșnica trăinicie a acestui lucru, am dat această scrisoare privilegială a noastră, întărită cu puterea dublei noastre peceti, atîrnate și autentice.

Dat de mîna venerabilului întru Hristos părinte, domnul Nicolae, arhiepiscop de Strigoniu și comite perpetuu al aceluî loc, cancelarul curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul Domnului o mie trei sute cincizeci și nouă, în a patra zi înainte de calendele lui septembrie, iar în al domniei noastre al optsprezecelea an.

Venerabilii întru Hristos părinți și domni, același Nicolae, arhiepiscopul de Strigoniu, Toma, arhiepiscopul de Calocea, Ugolin de Spalato, Nicolae de Zara, precum și Ilie de Raguza, episcopii Nicolae de Agria, Dumitru de Oradea, Dominic al Transilvaniei, Grigore, episcop ales <și> întărit de Cenad, Nicolae de Pécs, Coloman de Györ, Ladislau de Vesprim, Ștefan de Zagreb, Mihail de Vaș, Petru al Bosniei, frații Ștefan de Nitra, Toma al Sirmiului, Ioan de Knin, Dumitru de Nona, Bartolomeu de Trau, Valentin de Makarska, Ștefan de Faro, Matei de Sebenico și frații Mihail de Scardona, Portina de Segno și Radoslav de Corbavia, păstorind în chip fericit bisericile lui Dumnezeu; iar măriții bărbați, Nicolae Konth, palatinul și judele cumanilor, Andrei, voievodul Transilvaniei, comitele Nicolae, judele curții noastre, Leustachie, banul Slavoniei, Nicolae de Zeech, banul Croației și Dalmației, Nicolae de Gara, banul de Mačva, Leukus marele nostru stolnic și marele nostru paharnic, Dionisie, marele nostru comis, și magistrul Simion, comitele de Pojon, precum și mulți alții ținînd comitatele și dregătoriile regatului nostru.

După *Ortvay*, I, 87—89.

Orig., perg., cu pecete dublă, atîrnată de un șnur roșu de mătase, la Arh. Naț. Magh., Dl. (arh. fam. Forgách). Sub text se află confirmarea din 1364.

EDIȚII: Latin. *Fejér*, IX/3, 33—35 (cu lipsuri, sub 1359) și din nou 253—255 (sub 1361); *Hurmuzaki*, I/2, 60—61; *Bárány*, *Temes emléke*, 45—47.

REGESTE: *Documenta Valachrum*, 140—142.

¹ În *Hurmuzaki* (după *Fejér*): *Karapath*.

² Lacună în textul publicat.

³ Corect: *nominatis*.

Ludovicus, dei gratia Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Galitie, Lodomerie, Comanie, Bulgarieque rex, princeps Salernitanus ac honoris Montis Sancti Angeli dominus, omnibus Christi fidelibus, presentibus pariter et futuris, presentium notitiam habituris, salutem in omnium salvatore.

Regia celsitudo solet sibi subiectos ad gradum provehere altiorum, ut exinde corona et thronus regalis attollatur, numerusque fidelium augeatur.

Proinde, ad universorum notitiam harum serie volumus pervenire quod nos, multimodis fidelitatibus et fidelium obsequiorum preclaris meritis Dragus, filii Gyule, fidelis Olahi nostri de Maramarusio, in memoriam nostre celsitudinis reductis, que servitia in plerisque nostris negotiis et expeditionibus sibi commissis et confisis, specialiter autem in restauratione terre nostre Moldauane, plures Olachos rebellantes, a via debite fidelitatis deviantes, iuxta suam industriosam virtutem ad constantem fidelitatem regie corone observandam, vigili cura et indefessa sollicitudine reducendo, iuxta sui status et possibilitatis exigentiam nostre exhibuisse et impendisse congruivimus maiestati; volentes eidem pro premissis suis obsequiosis meritis regio occurrere donativo, ut ceteri, hoc viso, ad debite fidelitatis opera exercenda facilius invitentur, discantque sub principe glorioso devotius famulari, in condignam retributionem servitiorum aliqualem, quasdam villas nostras Olachales, Zalatina, Hatpatokfalva, Kopacsfalva, Deszehaza, Hernicshaza et Sugatagfalva vocatas, in Maramarusio existentes, cum omnibus earum fructuositatibus, proventibus nostris quinquagesimalibus, collectis, debitis et aliis utilitatibus universis, nove donationis nostre titulo dedimus, donavimus et contulimus prefato Dragus et, per eum, Gyule et Lad, filiis suis, eorumque heredibus et posteritatibus quibuslibet, iure perpetuo et irrevocabiliter possidendas, tenendas et habendas; imo damus et conferimus presentis privilegii nostri patrocinio mediante, salvis iuribus alienis; volentes et regia autoritate committentes, ut dictus Dragus et filii sui ipsorumque heredes cum dictis villis ipsorum omni eo iure¹ nobilitatis titulo, quo ceteri veri, primi et naturales regni nostri nobiles, sub vexillo regio exercitantes, uti dinoscuntur, perpetuis temporibus gaudeant et fruantur; ita tamen, quod idem Dragus et filii sui eorumque heredes universi sincere fidelitatis omagium, invariabili fidelitate, nobis nostrisque successoribus perpetue teneantur observare. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes concessimus litteras nostras privilegiales, pendentis et autentici sigilli nostri dupplicis munimine roboratas.

Datum per manus venerabilis in Christo patris, domini Nicolai, dei et apostolica gratia archiepiscopi Strigoniensis locique eiusdem comitis perpetui, aule nostre cancellarii, dilecti et fidelis nostri, anno domini Millesimo trecentesimo sexagesimo, tredecimo Kalendas Aprilis, regni autem nostri anno decimo nono; venerabilibus in Christo patribus et dominis, eodem Nicolao Strigoniensi, Toma Colocensi, Vgulino Spalatensi, Nicolao Jadrensi, archiepiscopis; Nicolao Agriensi, Demetrio Varadiensi, Nicolao² Chanadiensi, Ladislao Vesprimiensi, Michaelae Vacieni, Petro Bosniensi, Stephano Zagrabieni, fratribus Stephano Nitriensi, Toma Syrmiensi, Joanne Tininiensi, Bartholomeo Traguriensi, Demetrio Nonensi, Stephano Pharensi, Valentino Makariensi, Marco³ Sibinicensi, Michaelae Sardonienensi, Portiva Seniensi et Radoslao Corbauienensi, ecclesiarum episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus; magnificis viris, Nicolao Konth, palatino, Dionisio, voyuoda Transsilvano, Leustachio Sclavonie, Nicolao de Zech totius Dalmatie et Croatiae, Nicolao de Machou, banis; Emerico, magistro agazonum nostrorum, et magistro Simone, comite Psoniensi, aliisque quamplurimis comitatus regni nostri tenentibus et honores.

Ludovic, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, principe de Salerno și domn al ținutului Muntelui Sant' Angelo, tuturor credincioșilor

întru Hristos, celor de acum ca și celor viitori, care vor lua cunoștință de cele de față, mîntuire întru mîntuitorul tuturor.

Înălțimea regească obișnuiește să ridice pe o treaptă mai înaltă pe supușii săi, pentru ca, prin aceasta, coroana și tronul regesc să se înalțe și numărul credincioșilor să sporească.

Drept aceea, prin aceste rînduri voim să ajungă la cunoștința tuturor că înălțimea noastră, aducîndu-și aminte de feluritele fapte de credință și de preastrălucita vrednicie a credincioaselor slujbe ale lui Dragoș, fiul lui Gyula, credinciosul nostru român din Maramureș, slujbe pe care știm că le-a făcut și le-a adus maiestății noastre, potrivit cu cerințele stării și puținței lui, în cele mai multe treburi și războaie ale noastre, încredințate și date în seama lui, și mai cu osebire în reșezarea țării noastre, a Moldovei, potrivit iscusitei sale vrednicii, cînd a întors cu veghetoare grijă și cu neobosită strădanie pe calea statorniceii credințe ce trebuie păstrată către coroana regească pe mulți români răzvrățiți, rătăciți din calea credinței datorate; voind noi pentru sus-pomenitele lui vrednice slujbe să-l răsplătim cu un dar regesc, pentru ca <și> ceilalți, văzînd aceasta, să fie îndemnați mai cu ușurință la împlinirea faptelor datoratei credințe și să învețe să slujească cu <și> mai multă rîvnă sub un principe slăvit, am dat, am dăruit și am hărăzit suszisului Dragoș, și, prin el, lui Gyula și Lad, fiii săi, și oricăror moștenitori și urmași ai lor, în temeiul unei noi danii a noastre, ca un fel de răsplată cuvenită slujbelor <sale>, niște sate românești ale noastre numite Zalatina, Breb, Kopacsfalva, Desești, Hărniciești și Sat-Șugatag, aflătoare în Maramureș, cu toate roadele lor, cu veniturile noastre din quinquagesimă, cu dările, îndatoririle și cu toate celelalte folosințe, ca să le stăpînească, să le țină și să le aibă pe veci și nestrămutat, ba chiar le dăm și le hărăzim prin ocrotirea privilegiului nostru de față, fără vătămarea drepturilor altora. Și <mai> poruncim și hotărîm cu regească putere ca zisul Dragoș și fiii săi și moștenitorii lor să se bucure și să se folosească pe veci, dimpreună cu numitele lor sate, de întreaga acea însușire de nobil, de care se știe că se folosesc <și> ceilalți nobili adevărați, dîntii și firești ai regatului nostru, care luptă sub steagul regesc, cu îndatorirea totuși ca acel Dragoș și fiii săi și toți moștenitorii lor să fie ținuți a ne păstra de-a pururi nouă și urmașilor noștri, cu nestrămutată supunere, închinarea unei curate credințe.

Spre amintirea și veșnica trăinicie a acestui lucru am dat scrisoarea noastră privilegială de față, întărită cu puterea peceții noastre duble, atîrnate și autentice.

Dat de mîna venerabilului întru Hristos părinte, domnul Nicolae, din mila lui Dumnezeu și cea apostolică arhiepiscop de Strigoniu și comite perpetuu al aceluia loc, cancelarul curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul Domnului o mie trei sute șazeci, în a treisprezecea zi înainte de calendele lui aprilie, iar în al domniei noastre al nousprezecelea an. Venerabilii întru Hristos părinți și domni: același Nicolae, arhiepiscopul de Strigoniu, Toma, arhiepiscopul de Calocea, Ugolin de Spalato, Nicolae de Zara; episcopii: Nicolae de Agria, Dumitru de Oradea, Grigore de Cenad, Ladislau de Vesprim, Mihail de Vaș, Petru al Bosniei, Ștefan de Zagreb, frații Ștefan de Nitra, Toma al Sirmiului, Ioan de Knin, Bartolomeu de Trau, Dumitru de Nona, Ștefan de Faro, Valentin de Makarska, Matei de Sebenico, Mihail de Scardona, Portiva de Segno și Radoslav de Krbava, păstorind în chip fericit bisericile lui Dumnezeu; iar măriții bărbați, Nicolae Konth, palatinul, Dionisie, voievodul Transilvaniei, Leustachie, banul Slavoniei, Nicolae de

Zech, banul întregii Dalmații și Croații, Nicolae, banul de Mačva, Emeric, marele nostru comis, și magistrul Simion, comite de Pojon, precum și mulți alții ținând comitatele și dregătoriile regatului nostru.

După *Mihályi*. 37–40.

Transumpt în actul lui Ludovic, regele Ungariei, din 1 septembrie 1364, cuprins în actul conventului din Lelez din 1754, la Arh. conv. Lelez, păstrată la Iasov.

EDIȚII: Latin. *Fejér*. IX/3. 159–161; *Hurmuzaki*. I/2. 61–62; Laurian. *Istcria românilor*. 257.

REGESTE: *Xenopcl.* III. 38; *Documenta Valachorum*. 144–145.

¹ Corect: *eo mere*: cf. doc. din 14 mai 1360 (*Mihályi*. 41).

² Corect: *Gregorio*.

³ Corect: *Matheo*.

42

1365 ianuarie 5, Vișegrad.

Lodouicus, dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Comanie, Bulgarieque rex, princeps Salernitanus et honoris Montis Sancti Angeli dominus, fidelibus suis, universis prelatiis, abbatibus, prepositis, prioribus, ceterisque ecclesiasticis personis, item baronibus, comitibus, castellanis, nobilibus et possessionatis, ac aliis cuiusvis condicionis et prehemincie hominibus, ab antiquo exercituare debentibus, in comitatu de Vng constitutis, quibus presentes ostenduntur, salutem et gratiam.

Quia quondam <Alexander>, wayuoda Transsalpinus, tanquam inmemor beneficiorum a nobis receptorum et ingratus fidem suam et litteras utrobique super certis pactis, censibus et an<...>¹ nostri domini naturalis nobis debitis, inter nos et ipsum initam et emanatas, ipsa adhuc vita mundiali perfructe, temerariis, ausibus <...> are¹ non expavit; demumque ipso ab hac luce decesso, Ladislaus, eius filius, pravos mores imitatus paternos, nos tamquam suum dominum naturalem minime <...> ssens¹, inconsultis nobis et inrequisitis, in eadem terra nostra Transsalpina, que iure et ordine geniture nobis debetur, titulum suum fictum erigens in contumeliam domini, a quo sua debent dependere insignia, in ipsius terre nostre dominium, ex perfida voluntate et connivencia Olachorum et habitatorum terre eiusdem, loco patris <...>ericus¹ se subrogare; nosque, prout a deo nobis iura nostra defendendi facultas attribuitur et potestas, circa reoptencionem ipsius terre n<...>¹, qui ex antiqua consuetudine sanctorum regum piorum nostrorum predecessorum et consuetudine regni Hungarici approbata ad <...>stificandas¹ metas et confinia eiusdem regni nostri a faucibus quorumlibet rebellium rebellando, ipsi regno nostro reapplicare et reannectere, astricti et obligati totis nisibus inhyamus et toto posse anhelamus, fidelitati universitatis vestre, firmo regio sub edicto, precipiendo mandamus quatenus, habita noticia presencium, universi vestrum, universaliter et singuli singulariter, vos, equis, armis et allis exercitus necessariis adeo promptuarie disponere et munire curetis, ut in festo beati Mathye apostoli, proxime nunc venturo, in Themeswar nos iungi valeatis, sine mora <...>¹, ad conterendam proterviam dicti hostis et rebellis nostri prelibati, fidelia et gratuita servicia nobis et sacro nostro diademati viriliter impensuri.

Qui, si feceritis, vestram fidelitatem, benivolencia regia, prosequentes recommendatam habebimus atque gratam; si vero aliqui ex vobis, fictis occasionibus et pretensis subterfugiis, se ab huiusmodi nostris processibus

abstrahere et absentare voluerint, extunc vobis, comiti et iudicibus nobilium dicti comitatus de Vng, sub pena privacionis honorum et amissio <...> ¹ vestrorum, committimus et mandamus ut omnes illos dicti comitatus nobiles ac alterius status homines exercituantes, a dicto nostro exercitu secus <...> tim ¹, nobis fideliter et absque quorumlibet favore rescribere debeatis, quibus qualis pena pro tanta eorum contumacia sit infligenda, nostro solo arbitrio <...> ¹ duximus relinquendum, de qua demum nostre minime poterit imputare maiestati. Et hec volumus in dicto comitatu ubique palam proclamari.

Datum in Wissegrad, in vigilia festi Epiphanyarum domini, anno eiusdem M^o CCC^o LX° quinto.

Ludovic, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galіției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, principe de Salerno și domn al ținutului Muntelui Sant' Angelo, tuturor credincioșilor săi prelați, prepoziți, priori și celorlalte fețe bisericești, de asemenea baronilor, comiților, castelanilor, nobililor și oamenilor cu moșii, precum și celorlalți oameni de orice seamă sau treaptă, datori din vechime să slujească în oaste, așezați în comitatul Ung, cărora li se vor arăta cele de față, sănătate și milostivire.

Întrucât răposatul <Alexandru>, voievodul Țării Românești, ca unul ce și-a uitat de binefacerile primite de la noi și ca un nerecunoscător, încă de pe când se bucura de viața <aceasta> pămîntească ... nu s-a înfricoșat <să calce> cu îndrăzneală cutezătoare credința sa cu care s-a legat <față de noi> cât și scrisorile întocmite între noi și el, cu privire la anumite înțelegeri, dări și ..., cuvenite nouă <în temeiul> stăpînirii noastre firești, <și fiindcă> apoi, murind el, fiul său Vladislav, urmînd relele deprinderi părintești ... <nerecunoscîndu-ne> cîtuși de puțin de stăpîn al său firesc, fără a ne întreba și a ne cere învoirea, însușindu-și în pomenita noastră Țara Românească, ce ni se cuvine nouă după dreptul și rînduiala nașterii, numirea sa mincinoasă <de domn>, întru înfruntarea domnului <său> de la care trebuie să capete el semnele <puterii> sale, a <cutezat> să treacă în locul ... tatălui său în scaunul sus-pomenitei noastre Țări Românești, cu învoirea trădătoare și tainica înțelegere a românilor și a locuitorilor acelei țări; și deoarece noi, care după vechiul obicei al sfinților regi răposați, înaintășii noștri, și după datina statornicită a regatului Ungariei ... sîntem siliți și datori să redobîndim hotarele și ținuturile de margine ale acestui regat al nostru din ghiarele oricărui răzvrătiți, ce s-ar răzvrăti, și să le alipim din nou la acest regat al nostru, pe cît ne este dată de Dumnezeu puțința și puterea de a ne apăra drepturile noastre, rîvnim cu toată silința și ne străduim din toate puterile să redobîndim această țară <a noastră>..., <drept aceea>, vă punem în vedere și poruncim credincioasei voastre obști, prin strașnică poruncă regală, ca, luînd cunoștința de cele de față, voi toți, cu toții dimpreună și fiecare din voi în parte, să vă îngrijiți să vă înarmați și pregătiți cu cai, cu arme și cu celelalte ce sînt de trebuință la război, cu atîta grabă, încît la sărbătoarea fericitului apostol Matia ², ce va veni în curînd, să ne puteți ajunge la Timișoara, fără de zăbavă ..., spre a ne face cu bărbăție credincioase și mulțumitoare slujbe nouă și sfintei noastre coroane, ca să zdrobim cutezanța zisului dușman și răzvrătit al nostru sus-pomenit.

Iar dacă veți face așa, miluînd <noi> credința voastră cu bunăvoință regească, o vom avea în nume de bine și de mulțumire, dacă însă unii dintre voi ar voi să se tragă înapoi sau să lipsească de la aceste purcederi ale noastre, sub cuvinte născocite și pricini prefăcute, atunci vă poruncim și vă dăm în sarcină vouă, comitelui și juzilor nobililor din zisul comitat Ung, sub pedeapsa

luării dregătoriilor <voastre> și a pierderii ... voastre, să fiți datori să ne dați seama în scris, întocmai și fără părtinirea nimănui, de toți acei nobili și oameni de altă stare datori să meargă la oaste, care <s-ar da înapoi> de la zisa noastră expediție ...; iar ce fel de pedeapsă trebuie să li se dea acestora pentru nesupunerea lor atât de mare, am hotărât s-o lăsăm pe seama numai a socotinței noastre, tocmai pentru ca apoi să nu i se poată găsi vreo vină din aceasta maiestății noastre.

Și acestea voim să se vestească în auzul tuturor, pretutindeni, în zisul comitat.

Dat la Vișegrad, în ajunul sărbătorii Botezului Domnului, în anul aceluiasi o mie trei sute șazeci și cinci.

După *Hurmuzaki*, I/2, 92–93.

Orig., hirtie, în Arh. Conv. din Lelez, păstrată la Iasov.

Copie în col. Iankovich, la Arh. Naț. Magh.

EDIȚII: Latin. Wagner, *Dissertatio de Cumania*, nr. 3; *Magyar Történelmi Társ., II*, 186–187; Trad. Șincai, *Hronica*, I, 501–502.

REGESTE: *Fejér*, IX/3, 470.

¹ Lacună în textul latin publicat.

² 24 februarie

Lodovicus, dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Galicie, Lodomerie, Comanie, Bulgarieque rex, princeps Sallernitanus et honoris Montis Sancti Angeli dominus, omnibus Christi fidelibus, presentibus et futuris, presencium noticiam habituris, salutem in eo, qui regibus dat salutem et feliciter gubernare

Regum requirit celsitudo et sublimius convenit dignitati, fidelia suorum fidelium obsequia ubertatis gracia fecundare¹, ut ceteri eo exemplati, ex fidelibus fideliores efficiantur, seque reddant devocios ex devotis.

Proinde, ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire quod nos, intuitum nostre consideracionis in strenuum virum Balk, filium Zaaz, voyvodam nostrum Maromosiensem, dilectum nobis et fidelem, convertentes immensissimaque sua servicia in memoriam nostre celsitudinis reducentes, quibus idem a toto eo tempore, quo ipse tanta caritate ferventi nostre adhesit maiestati, ut de terra nostra Molduana, suis caris parentibus et quamplurimis cognatis necnon bonis eiusdem universis in eadem terra nostra, post tergum, relictis et postpositis, in regnum nostrum Hungarie advenit, sub sinu nostre dileccionis, in serviciisque pro augmentacione nostri honoris et potencie utilia fore ex innata sua industria conspexerat, exhibendis se nostre offerens placibilem maiestati. Nos vero, hiis et aliis serviciorum suorum preclarissimis meritis, que eundem modo quo supra cum sumpme diligencie studio ubique et specialiter in dicta terra nostra Molduana, non sine proprii sui cruoris effusione ac letalium vulnerum supportacione, fratrumque proximorum et quamplurimorum famulorum suorum morte crudeli, sollicitate et habiliter exhibuisse cognovimus et exhibere cognoscimus in presenti, ac exhibiturum pro firmo credimus in futurum, memoriter recensitis. Equidem itaque dignum fore estimantes ut digno digna et magnis magna impendantur premia, sudoresque² labores merces copiosa reficiat et restauret et signum nostre specialis dileccionis et affectionis indicium, quandam possessionem Kuhnya vocatam, in terra nostra Maromusiensi habitam, cum aliis villis,

Jood, Bachkov, Kethuyssou, Moyse, Bors et Keethzeleste vocatis, in eadem terra Maramorosiensis existentibus, ad eandemque possessionem Kuhnya spectantibus, cum omnibus suis utilitatibus, videlicet aquis, silvis et alpebus ac quibuslibet earundem pertinentiis, quovis nomine vocitatis, a Bokdan voyvodam et suis filiis, nostris videlicet infidelibus notoriis, ob ipsorum detestandam infidelitatis notam, eo quod idem Bokdan et filii sui, fulminate³ dyabulo, humani generis inimico, qui cor eorum tela sue nequicie et fraudis venenosus⁴ graviter saucians, ad hoc eis persuasit, ut a veritatis via et debite fidelitatis constancia pluries deviantes, de dicto regno nostro Hungarie in pretactam terram nostram Molduanam clandestine recedentes, eandem in nostre maiestatis contumeliam moliuntur conservare, ad manus nostras regias devolutas, sub hiisdem suis veris metis et antiquis, quibus eedem actenus⁴ habite extiterunt et possesse, de beneplacita voluntate et consensu serenissime principisse, domine Elisabeth, regine Hungarie, genitricis nostre carissime, de consilioque prelatorum et baronum regni nostri prematuro, ipsis Bokdan et filiis suis, tamquam malemeritis, ut ne perversitas aliis similia presumpmentibus transeat in exemplum, pretitulatis possessionibus privatis et omnino spoliatis, ac universis litteralibus instrumentis, pro eisdem Bokdan et filiis suis, super prenotatis possessionibus emanatis, cassatis, annihilatis et in irritum revocatis, dedimus, donavimus et contulimus pretacto Balk woyvode et, per eum, Drag, Dragmer et Stephano, fratribus eiusdem uterinis, ipsorumque heredibus et successoribus universis, iure perpetuo et irrevocabiliter possidendas, tenendas pariter et habendas, salvis iuribus alienis. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam, presentes concessimus litteras nostras privilegiales, pendentis sigilli nostri novi dupplicis et autentici munimine roboratas.

Datum per manus venerabilis in Christo patris, domini Nicolai, archiepiscopi Strigoniensis, locique eiusdem comitis perpetui, aule nostre cancellarii, dilecti et fidelis nostri, quarto Nonas mensis Februarii, anno domini Millesimo CCC^{mo} sexagesimo quinto, regni autem nostri anno XX^{mo} quarto. Venerabilibus, in Christo patribus et dominis, eodem Nicolao Strigoniensi, Thoma Colocensi, Ugolino Spalatensi, Nicolao Iadrensi et Elia Ragusiensi, archiepiscopis, Demetrio Variadensi, Dominico Transsilvano, Colomano Iauriensi, Ladislao Vesprimiensi, Stephano Zagrabiensi, regnique Sclavonie vicario generali, Dominico Chanadiensi, Michaele Agriensi, Vilhelmo Quinqueecclesiensi, Johanne Vachiensi, Petro Bosnensi, fratre Stephano Nitriensi, Demetrio electo confirmato Syrmiensi, altero Demetrio Nonensi, Nicolao Traguriensi, Stephano Pharensi, Walentino Macariensi, Matheo Sibinicensi, Michaele Scardonensi et Portiva Sceniensi, ecclesiarum episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus, Tininiensi et Corbaviensi sedibus vacantibus; magnificis viris Nicolao Konth, palatino, Dyonisio, woyvoda Transsilvano, comite Stephano Bwbek, iudice curie nostre, Iohanne, magistro tavarnicorum nostrorum, Nicolao de Zeech, Dalmacie et Croacie, Nicolao de Machov, banis, Petro Zudar pincernarum, Paulo dapiferorum, Emerico agazonum, Iohanne ianitorum nostrorum, magistris, ac magistro Benedicto, comite Psoniensi, aliisque quampluribus comitatus regni nostri tenentibus et honores.

Ludovic, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, principe de Salerno și domn al ținutului Muntelui Sant' Angelo, tuturor credincioșilor întru Hristos, de față și viitori, care vor lua cunoștință de această <scrisoare>, mîntuire întru acela care dă regilor mîntuire și le hărăzește să cîrmuiască cu bine.

Este o cerință a înălțimii regești și o datorie a celor aflați în loc de cinste ca prin îmbelșugată dărnicie să răsplătească credincioasele slujbe ale credincioșilor lor, pentru ca și ceilalți, luînd pildă de la ei, din credincioși să ajungă mai credincioși, și din supuși mai supuși.

Drept aceea, prin aceste rînduri voim să ajungă la cunoștința tuturor că, întorcîndu-ne căutătura privirii noastre spre viteazul bărbat Balc, fiul lui Sas, voievodul nostru maramureșan, iubitul și credinciosul nostru, și rechemînd în amintirea înălțimii noastre nemăsuratele lui slujbe, prin care acesta s-a făcut plăcut maiestății noastre, în tot timpul de cînd s-a alăturat maiestății noastre, cu o dragoste atît de fierbinte, încît părăsindu-și și lăsîndu-și în urmă părinții săi scumpi și foarte multe rude ca și toată averea lui, a venit din țara noastră moldovenească în regatul nostru al Ungariei în sînul iubirii noastre, aducîndu-ne slujbele ce a văzut el cu înăscuta sa iscusință că sînt spre folosul sporirii cinstei și puterii noastre. Iar noi, aducîndu-ne aminte de acestea și de alte preastrălucite vrednicii ale slujbelor sale, pe care am știut că acesta le-a împlinit cu grijă și iscusință în chipul de mai sus, cu rîvna celor mai mari stăruințe, oriunde și mai cu osebite în zisa noastră țară moldovenească, nu fără vărsarea sîngelui său însuși și îndurarea de răni cumplite și cu moartea crudă a fraților și rudelor sale și a multor slujitori de ai lui, și pe care <slujbe> știm că le îplinește și acum și credem cu tărie că le va împlini și în viitor, și socotind din parte-ne că se cuvine să se dea răsplăți vrednice celui vrednic, și răsplăți mari celor mari, și ca o răsplată însemnată să întremeze și să învioroze trudnicile ostenele, ca un semn al iubirii noastre osebite și ca o dovadă de dragoste, cu buna învoire și încuviințare a prealuminății principese, doamna Elisabeta, regina Ungariei, mama noastră preaiubită, și după îndelungată sfătuire cu prelații și baronii regatului nostru, am dat, am dăruit și am hărăzit pomenitului voievod Balc și, prin el, lui Drag, Dragomir și Ștefan, frații lui buni și tuturor moștenitorilor lor și urmașilor lor, ca să le stăpînească să le țină și să le aibă, pe veci și nestrămutat, în aceleași adevărate și vechi hotare, în care au fost ținute și stăpînite pînă acum, fără vătămarea drepturilor altora, moșia numită Cuhea, ce se află în țara noastră a Maramureșului, cu alte sate, numite Ieud, Bocicoel, cele două Vișee, Moisei, Borșa și cele două Seliște, aflătoare în pomenita țară a Maramureșului, ce țin de aceeași moșie Cuhea, cu toate folosințele lor, anume ape, păduri și munți, și orice ar ține de ele, ori cum s-ar numi, trecute în mîinile noastre regești de la voievodul Bogdan și fii săi, necredincioși învederați ai noștri, pentru blestemata lor vină de necredință, din aceea că acel Bogdan și fiii săi, fulgerați de diavolul, dușmanul neamului omenesc — care, rănindu-le greu inima cu săgețile <sale> înveninate de viclenie și înșelăciune, i-a îndemnat de mai multe ori să se abată de la calea adevărului și de la statornicia credinței datorate — plecînd pe ascuns din zisul nostru regat al Ungariei în suspomenita noastră țară moldovenească, uneltesc să o păstreze spre paguba maiestății noastre; <drept care noi>, pentru ca nebunia lor să nu fie cumva pildă altora, care ar cuteza fapte asemănătoare, am lipsit și despuiat cu totul, ca pe niște nevrednici, pe acel Bogdan și fiii săi sus-ziși de sus-numitele moșii, nimicînd, stricînd și socotind deșarte toate actele scrise și întocmite pentru acel Bogdan și fiii săi cu privire la sus-numitele moșii.

Spre pomenirea și veșnica trăinicie a acestui lucru am dat scrisoarea noastră privilegială de față, întărită cu puterea peceții noastre noi, atîrnate, duble și autentice.

Dat de mîna venerabilului întru Hristos părinte, domnul Nicolae, arhiepiscopul de Strigoniu și comite perpetuu al aceluiași loc, cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în ziua a patra înainte de nonele lunii februarie,

în anul Domnului o mie treisute șazeci și cinci, iar în al domniei noastre al douăzeci și patrulea an; venerabilii întru Hristos părinți și domni, același Nicolae, arhiepiscopul de Strigoniu, Toma de Caloce, Ugolin de Spalato, Nicolae de Zara și Ilie de Raguza; episcopii: Dumitru al bisericii de Oradea, Dominic al Transilvaniei, Coloman de Győr, Ladislau de Vesprim, Ștefan de Zagreb și vicar general al țării Slavoniei, Dominic de Cenad, Mihail de Agria, Vilhelm de Pécs, Ioan de Vaț, Petru al Bosniei, fratele Ștefan de Nitra, Dumitru, <episcop> ales <și> confirmat al Sirmiului, celălalt Dumitru de Nona, Nicolae de Trau, Ștefan de Faro, Valentin de Makarska, Matei de Sebenico, Mihail de Scardona și Portiva de Segno, păstorind în chip fericit bisericile lui Dumnezeu, scaunele de Knin și Krbava fiind vacante; măriții bărbați: Nicolae Konth, palatinul, Dionisie, voievodul Transilvaniei, comitele Ștefan Bubec, judele curții noastre, Ioan marele nostru vistier, Nicolae de Zeech, banul Dalmației și Croației, Nicolae, banul de Mačva, Petru Zudor, marele nostru paharnic, Pavel, marele nostru stolnic, Emeric, marele nostru comis, Ioan, marele nostru ușier, și magistrul Benedict, comitele de Pojon, și mulți alții ținând comitatele și dregătorile țării noastre.

După *Mihályi*, 56–58.

Transumpt în actul Mariei, regina Ungariei, din 22 iunie 1384 (*ibidem*, 82–85) fără a se indica locul de păstrare.

Copie în col. Iankovich, păstrată la Arh. Naț. Magh.

EDIȚII: Latin. Wagner, *Dissertatio de Cumania*, nr. 4. Trad. Kogălniceanu, *Archiva*, I, 9
REGESTE: Șincai, *Hronica*, I, 505–506; *Fejér*, IX/3, 469–470; *Hurmuzaki*, I/2, 94;
Xenopcl, III, 38; *Documenta Valachorum*, 178–181.

¹ Probabil greșit în loc de: *secundare*.

² Corect: *sudorososque*.

³ Astfel în orig.; corect: *fulminati*.

⁴ Astfel în orig.

Nos, Lodouicus, dei gratia rex Hungarie, vobis Petro, vicevaivode Transsiluano, firmiter precipiendo mandamus quatenus, coram testimonio capituli ecclesie Albensis Transsiluane, quod per ipsum capitulum ad id transmittere iubemus, metas possessionum Johannis dicti Tompa, comitis alpium nostrarum de partibus Transsiluanis, Echelle et Thylichke vocatarum, necnon possessionum Johannis, filii Petri de Dyznoyo, Ffeketevyz et Waraliafalu vocatarum, a parte terrarum sub vaivodatu domini Ladislai, vaivode nostri Transalpini, existentium, mediante iustitia, reambulando iustificetis, priusquam iter vestrum arriperetis post nos huc veniendum. Ipsosque tandem in dominio dictarum possessionum et suarum metarum ac pertinentiarum mediante iustitia conservetis pacificos et quietos, nostre maiestatis in persona, et aliud non facturi.

Datum in Orswa, sabbato proximo ante quindenae archangeli Mychaelis, anno domini Milesimo CCC^o LX^{mo} sexto.

Noi, Ludovic, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, vă punem în vedere și vă poruncim cu tărie vouă, Petru, vicevoievod al Transilvaniei, ca, mai înainte de a porni la drum spre a veni aici după noi, voi, de față cu omul de mărturie al capitlului bisericii de Alba Transilvaniei, care poruncim să fie trimis pentru aceasta de acel capitlu, să lămuriți, potrivit dreptății,

semnele de hotar ale moșiilor numite Aciliu și Tilișca, ale lui Ioan zis Tompa, comitele plaiurilor noastre din părțile Transilvaniei, precum și pe acelea ale moșiilor numite Săcel și Orlat, ale lui Ioan, fiul lui Petru de Cisnădie, hotărnicindu-le dinspre pământurile aflătoare sub voievodatul domnului Vladislav, voievodul nostru din Țara Românească, iar pe sus-numiții să-i păstrați, în numele maiestății noastre, în pace și liniște în stăpînirea ziselor moși și a hotarelor lor și a <tot> ce ține de ele, așa după cum cere dreptatea. Și altfel să nu faceți.

Dat la Orșova, în sîmbăta dinaintea celei de a cincisprezecea zi a <sărbătorii> arhanghelului Mihail, în anul Domnului o mie trei sute șazececi și șase.

După *Ub.*, II, 273.

Transumpt în actul capitlului din Alba Iulia din 24 noiembrie 1366, la Arh. Naț. Magh., Dl. 5504 (vezi nr. 45).

REGESTE: *Fejér*, XI, 474; *Documenta Valachorum*, 205, nr. 157.

45

1366 noiembrie 24, <Alba Iulia>.

Excellentissimo principi, domino Lodouico, dei gratia illustri regi Hungarie, domino ipsorum naturali, capitulum ecclesie Transsiluane orationum suffragia devotarum cum perpetua fidelitate.

Noveritis, nos literas vestras, honore quo decuit, recepisse in hec verba: <Urmează actul lui Ludovic I, regele Ungariei, din 10 octombrie 1936, nr. 44.>

Nos, enim, mandatis vestre excellentie obtemperare cupientes, ut tenemur, unacum nobili viro Petro, vicevaivoda Transsiluano, homine vestro, nostrum hominem, videlicet Stephanum, sacerdotem de choro nostro, ad premissa mandata vestra fideliter exequenda, duximus transmittendum.

Qui demum ad nos reversi, nobis concorditer retulerunt quod, ipsi feria sexta proxima post octavas festi beati Martini confessoris, ad facies possessionum Johannis, filii Petri de Dyznoyo, Ffeketevyz et Waraliafalu vocatarum, accessissent ac easdem circumquaque, mediante iustitia, reambulando, a terra seu tenutis magnifici viri, domini Ladislai, vaivode Transalpini, per erectiones novarum metarum, prout inferius declarabitur, distinguendo, seperassent ¹ hoc modo. Primo enim in uno monticulo, versus orientem, unam metam terream, deinde descendendo, per unam vallem ad unum meatum apud Kysthurnoda vocate, transeundo ipsum meatum ad plagam occidentalem, unam metam terream erexissent, abhinc perveniendo usque fluvium Ffeketevyz vocatum, quinque metas terreas in locis necessariis successive sublimassent, tandem ipsum fluvium transeundo, ultra unam metam de qua ascendendo per unum montem aliam metam terream, ulterius declinando, versus plagam meridionalem, per unam parvissimum vallem, ad unum monticulum, in quo unam metam, de qua transeundo per unum berch unam metam, abhinc ad quendam fluvium, Redembah vocatum, descendendo, trānsit eundem fluvium circa quandam metam antiquam, novam metam terream erexissent, que distinguit et separat inter possessiones Waralia et Kakoua, abhinc procedendo ad aliam metam antiquam pervenissent, quam cum alia meta terrea renovassent, ulterius ad unum montem, Magasheg vocatum, tendit et in supercilio eiusdem unam metam terream, deinde tendit usque alpēs et sic mete predictarum possessionum Ffeketevyz et Waralia terminantur. Quibusquidem reambulationibus ac novarum metarum erectionibus factis,

prenominatum Johannem, filium Petri de Dyznoyo, in dominio dictarum possessionum et suarum metarum ac pertinentiarum earundem reliquissent, pacifice et quiete.

Datum feria tertia proxima ante festum beate Katerine virginis et martyris, anno prenotato.

Preaînălțatului principe și domn Ludovic, din mila lui Dumnezeu ilustrul rege al Ungariei, stăpînului lor firesc, capitlul bisericii Transilvaniei, prinos de cucernice rugăciuni cu veșnică credință.

Aflați că am primit cu cinstea cuvenită scrisoarea voastră cu acest cuprins: *⟨Urmează actul lui Ludovic I, regele Ungariei, din 10 octombrie 1366, nr. 44⟩*.

Iar noi, dorind să dăm ascultare — precum sîntem datori — poruncii înălțimii voastre, am hotărît ca, dimpreună cu nobilul bărbat Petru, vicevoievodul Transilvaniei, omul vostru, să trimitem pe omul nostru, anume pe Ștefan, preot din strana noastră, la împlinirea întocmai a poruncilor voastre de mai sus.

Aceștia, întorcîndu-se apoi la noi, ne-au spus într-un glas că, în vinerea de după octavele sărbătorii fericitului Martin mărturisitorul², s-au dus la moșiile numite Săcel și Orlat, ale lui Ioan, fiul lui Petru de Cisdădie, și că hotărnicindu-le de jur împrejur, după dreptate, le-au despărțit și le-au deosebit, prin ridicarea de noi semne de hotar, ce se vor arăta mai jos, de pămîntul sau ținuturile măritului bărbat, domnul Vladislav, voievodul Țării Românești, în felul următor: mai întîi pe un muncel, spre răsărit, ⟨ei au ridicat⟩ o movilă de hotar; apoi, coborînd pe o vale la un vad numit ⟨vadul⟩ de la Turnoda Mică ⟨și⟩, trecînd acel vad, spre partea de apus au ridicat o movilă de hotar. De acolo, ajungînd la rîul numit Săcel, au ridicat în locurile de trebuință cinci movile de hotar, una după alta; apoi, trecînd acel rîu dincolo, ⟨au ridicat⟩ o movilă ⟨de hotar⟩, de la care, suind pe un deal, ⟨au ridicat⟩ o altă movilă. Cotînd mai departe spre miazăzi, printr-o vale foarte mică, ⟨au ajuns⟩ la un muncel, pe care ⟨au ridicat⟩ o movilă de hotar, de la care, trecînd pe o creastă ⟨au ridicat iar⟩ o movilă ⟨de hotar⟩, de aci, coborînd la un rîu numit Redenbah, ⟨hotarul⟩ trece peste acel rîu, ⟨unde⟩ lîngă o movilă veche au ridicat o movilă nouă, care face hotarul despărțitor între moșiile Orlat și Cacova. De aci, mergînd mai departe, au ajuns la altă movilă veche de hotar, pe care au reînnoit-o cu altă movilă; mai departe, ⟨hotarul⟩ o ia spre un deal, numit Dealul Mare, și pe culmea acestuia ⟨au ridicat⟩ o movilă de hotar. Apoi ⟨hotarul⟩ merge pînă la munți³ și așa se sfîrșesc semnele de hotar ale pomenitelor moșii Săcel și Orlat. Iar după facerea acestor hotărniciri și ridicări de noi semne de hotar, ei⁴ au lăsat pe sus-numitul Ioan, fiul lui Petru de Cisdădie, în stăpînirea pașnică și liniștită a ziselor moșii, a hotarelor lor și a celor ce țin de ele.

Dat în marțea dinaintea sărbătorii fericitei fecioare și mucenice Ecaterina, în anul mai sus însemnat.

După *Ub.*, II, 274—275.

Orig., perg., cu urme de pecete aplicată pe verso, la Arh. Naț. Magh. Dl. 5 504.

Transumpt în actul lui Ludovic I, regele Ungariei, din 2 ianuarie 1367, ibidem, Dl. 5 505.

Acest act a fost transcris ca prim transumpt în actul palatinului Iosif, din 16 februarie 1841, în copie la Trausch, Diplomatarium Transsilvanico-Saxonicum, I (mss), fără indicarea locului de păstrare a documentului.

¹ Corect: *separassent*.

² 20 noiembrie.

³ Munții Sibiului.

⁴ Omul regelui și al capitlului.

Ladizlaus, dei et regie maiestatis gracia weyuoda Transalpinus et banus de Zeurinio, memorie commendamus, tenore presencium, quibus expedit universis quod cum excellentissimus princeps, dominus Lodowicus, inclitus rex Hungarie, naturalis dominus noster graciosus, magistrum Demetrium dictum Lepes, aule sue regie militem, pro perpetuo pacis vinculo inter nos, parte ab una, et universos cives et provinciales de Brasso, vicinos et amicos nostros karissimos, parte ab altera, ordinando pariter et confirmando, ad nostram delegasset presenciam, per eundem districte nobis precipiendo ut eosdem Brassouienses in universis eorum libertatibus, per eos ab antiquis in terra nostra Transalpina habitis, conservando confirmaremus.

Nos, igitur, regiis semper cupientes nutibus obtemperare, has libertates prefatis civibus et provincialibus de Brasso perpetue duximus concedendas, quod universi mercatores de Brasscho ¹ et eius districtu per quamlibet viam terre nostre Transalpine, excepta via Braylan, ad regna extranea transeuntes, de rebus suis mercimonialibus tantum duo tricesima, unum scilicet transeundo et alterum redeundo, nobis solvere debebunt, ita videlicet quod ipsi, terram nostram intrando, tantum unum tricesimum, nobis in Longo Campo vel iuxta persolvant et ibidem, sigillo tricesimatoris nostri recepto, per terram nostram liberi et expediti transiant. Similiter autem redeundo, tricesimum nobis circa Danubium solvant et iterum, recepto sigillo, per terram nostram expediti procedant. Ipsi autem mercatores, cum rebus suis mercimonialibus per dictam viam Braylam ad regna extranea procedentes, tantum unum tricesimum, in Longo Campo, non transeundo, sed redeundo, nobis solvere tenebuntur. Cum autem ipsi mercatores bona mercimonialia infra terram nostram vendiderint aut mercati fuerint, nullum extunc tributum, nec tricesimum de eisdem bonis nisi in Longo Campo vel iuxta, non tricesimum, sed tantum iustum et antiquum tributum nobis solvere tenebuntur. Insuper, universis mercatoribus de Brasso et eius districtu tributum nostrum in Salatina omnino relaxamus. Ordinamus eciam quod nullus terricolarum nostrorum, ratione debitorum ad civitatem Brasso vel eius districtum, sub credencia traditorum, quemquam de Brasso et eius districu arrestare vel impedire modo aliquali valeat aut presumat.

In cuius rei testimonium, presentes litteras nostras privilegiales concessimus, pendentis sigilli nostri maioris et autentici munimine roboratas.

Vobis, igitur, universis fidelibus nostris, comitibus, castellanis, iudicibus, tributariis, officialibus ac cuiusvis status hominibus, in terra nostra Transalpina constitutis, districtissime precipiendo mandamus quantenus deinceps nullos mercatores de Brasso et eius districtu ad solutionem alicuius tributi aut tricesimi, preter tributa et tricesima nostra suprascripta, compellere aut quicquam ab eis exigere presumatis, nec ipsos aliqua de causa impedire,

aggravare, vel arrestare audeatis. Secus, sicut gravissimam indignacionem nostram incurrere formidatis, facere non ausuri.

Datum anno domini M^o CCC^o LX° octavo, in vigilia sancte Angnetis ¹ virginis et martyris.

Vladislav, din mila lui Dumnezeu și a maiestății regești voievod al Țării Românești și ban de Severin, prin cuprinsul scrisorii de față, dăm de știre tuturor căroră se cuvine că preainălțatul principe și domn Ludovic, vestitul rege al Ungariei, milostivul nostru domn firesc, a trimis la noi pe magistrul Dumitru zis Lepes, cavaler al curții sale regești, pentru a rîndui și a întări legămîntul unei păci veșnice între noi, pe de o parte, și toți orășenii și locuitorii provinciei Brașov, vecinii și prietenii noștri preascumpi, pe de altă parte, punîndu-ne printr-însul în vedere cu strășnicie ca să întărim <și> să păzim pe acei brașoveni în toate libertățile pe care le-au avut ei din bătrîni în Țara noastră Românească.

Așadar, noi, dorind întotdeauna să dăm ascultare poruncilor regești, am hotărît să hărăzim pe veci sus-zișilor orășeni și locuitori ai provinciei Brașov libertățile acestea: ca toți negustorii din Brașov și din districtul Brașovului, trecînd spre țări străine, pe orice drum al Țării noastre Românești, afară de drumul Brăilei, vor fi datori să ne plătească pentru mărfurile lor numai de două ori tricesima și anume odată la ducere și a două oară la întoarcere, așa fel încît la intrarea în țara noastră să ne plătească numai o dată tricesima, la Cîmpulung sau în apropiere, și, după ce li se va pune acolo pecetea de către vameșul nostru, să treacă slobozi și nestînjiți prin țara noastră. De asemenea, la întoarcere, să ne plătească tricesima lîngă Dunăre, și, după ce, din nou, li se va pune pecetea, să plece mai departe nestînjiți prin țara noastră. Iar cînd acești negustori purced cu mărfurile lor pe pomenita cale a Brăilei, spre țări străine, vor fi datori să ne plătească numai o dată tricesima, la Cîmpulung, nu la ducere, ci la întoarcere. Cînd însă acești negustori își vor vinde sau cumpăra mărfurile înlăuntrul țării noastre, atunci nu vor fi datori să ne plătească pentru acestea nici vamă, nici tricesimă, decît la Cîmpulung sau în apropiere, <și> nu tricesima ci numai dreapta vamă de demult. Pe lîngă aceasta, scutim cu totul pe toți negustorii din Brașov și din districtul lui de vama noastră de la Slatina. Poruncim chiar ca nici unul dintre supușii noștri să nu poată și să nu se încumete a popri sau a stînji în vreun chip oarecare pe vreun negustor din Brașov sau din districtul lui, sub cuvîntul unor datorii <pentru lucruri> date pe încredere <orașului> Brașov sau districtului Brașovului.

Spre mărturia acestui lucru, am dat scrisoarea noastră privilegială de față, întărită cu puterea peceții noastre celei mari, autentice și atîrnate.

Vouă, așadar, tuturor credincioșilor noștri, comiți, castelani juzi, vameși, slujbași și oameni de orice stare, rînduiți în Țara noastră Românească, vă punem în vedere și vă poruncim foarte deslușit ca, de acum înainte, să nu mai cutezați a sili pe vreun negustor din Brașov sau din districtul lui la plata vreunei vămi sau tricesime, afară de vămile sau de tricesimile noastre scrise mai sus, sau să cereți de la ei ceva, și nici să îndrăzniți, din vreo pricină oarecare, să-i stînjiți, să-i încurcați, ori să-i opriți. Și altfel să nu îndrăzniți a face, dacă vreți să nu înfrunțați cumplita noastră mînie.

Dat în anul Domnului o mie trei sute șazeci și opt, în ajunul <sărbătorii> sfintei fecioare și mucenice Agneta.

Arh. St. Braşov, Privilegii, nr. 7. Fotocopie la Inst. de ist. şi arh. Cluj-Napoca/1368. Orig., perg. (18 x 38,5), cu pecete atirnată, din ceară albă, cu următoarea legendă: † S LADIZLAV[S DEI GRATIA VAIVODA TRA]NSALPINUS² B[ANUS DE ZEURINO D]JUX² DE FVGRVS. Copie în Kemény, *Dipl. Trans.*, Appendix, D.3. EDIȚII: Latin. Marienburg, *Kleine sieb. Geschichte*, 189; *Sieb. Provinzialblätter*, II, 186; *Fejér*, IX/4, 148–150; *Hurmuzaki*, I/2, 144–145, și XV/1, 1–2; *Ub.*, II, 306–307; *Jakó-Manolescu*, 11–12. Facs. *ibidem*. nr. 12. REGESTE: *Transilvania*, 1872, 43.

¹ Astfel în orig.

² Lăcună 6 cm; întregit după sens.

47

<1368> martie 26, Zantou.

Lodovicus, dei gratia rex Hungarie.

Noverit vestra fidelitas quod nos bonam gentis quantitatem exercitualement in subsidium vestrum ad Bulgariam ordinaverimus transmittendam, sed quia vos, ad requisitionem nostram literatoriam, vestram nobis voluntatem in facto ipsius gentis intimare non curastis, ideo nos ipsam gentem dispositam obmisimus ad vos destinare. Nunc autem duximus transmittendum ad Layk, voyvodam Transalpinum, magistrum Nicolaum, filium Gregorii, militem nostrum, in legationibus nostris, committentes sibi, ut et ea, que vos eidem voyvode nunciare volueritis per ipsum, referre debeat. Quare quicquid volueritis, ipsi magistro Nicolao committere poteritis referenda voyvode prenominato. Interim vero Petrum, fratrem vestrum, debito modo dispositum, si vobis videbitur, in Bulgariam destinare potestis. Requirimus exinde vestram fidelitatem, quatenus super his omnibus, que ad honorem nostrum cedere videbitis, in illis partibus sollicitudinem et curam debitam adhibeatis et ea faciatis, prout de vobis confidimus.

Datum in villa Zantou, in dominica Judica¹.

<Pe verso:> Fideli nostro, magnifico viro, Benedicto, bano Bulgarie.

Ludovic, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei.

Să afle credința voastră că noi am poruncit să vi se trimită în Bulgaria o bună cîtîme de ostași în ajutorul vostru; dar, pentru că la întrebarea noastră scrisă, voi nu v-ați îngrijit să ne faceți cunoscut gîndul vostru cu privire la acea oaste, de aceea noi am pregetat să vă tritem acea oaste ce era gata pregătită. Acuma însă, am hotărît să tritem la Vlaicu, voievodul Țării Românești, ca sol al nostru, pe magistrul Nicolae, fiul lui Grigore, cavalerul nostru, poruncindu-i să facă bine să spună el mai departe și cele ce veți voi să vestiți prin el numitului voievod. De aceea, veți putea să încredințați magistrului Nicolae tot ce veți voi, spre a fi adus la cunoștința sus-zisului voievod. Și pînă atunci, dacă veți găsi de cuviință, veți putea trimite în Bulgaria pe Petru, fratele vostru, pregătit așa cum trebuie. Mai cerem apoi credinței voastre să puneți <toată> grija și rîvna cuvenită în părțile acelea, în toate cele ce veți vedea că sînt spre cinstea noastră, și să aduceți la îndeplinire <toate> acestea, potrivit încrederii ce o avem în voi.

Dat în satul Zantou, în duminica Judica.

<Pe verso:> Credinciosului nostru, măritul bărbat Benedict, banul Bulgariei.

După *Századok*, 1900, 603—604.

Orig., hirtie, cu pecete de închidere, aplicată pe verso; la Arh. Naț. Magh., Dl. (din col. Muz. Naț.).

Datat astfel de editorul textului latin pe baza conținutului.

¹ După cum rezultă din doc. din 26 martie 1368 (*Ub*, II, 309—310), regele se afla la Alba Iulia; este vorba deci de un act întocmit în lipsa regelui, potrivit unui ordin dat de el mai înainte.

48

<1368> martie 26, Zantou.

Frater et amice karissime!

Noveritis quod dominus noster rex, ad nostrum sepius rogatum, bonam gentis quantitatem exercitualem in subsidium vestrum ad Bulgariam ordinarat transmittendam, sed, quia vos in vestris literis nobis transmissis vestram voluntatem in facto ipsius gentis intimare nobis non curastis, ideo nos facto in eodem nihil facere scivimus. Nunc autem, ipse dominus noster rex, magistrum Nicolaum, filium Gregorii, in suis legationibus ad Laykonem, voyvodam Transalpinum, duxit transmittendum, igitur, quicquid vobis videretur cum eodem magistro Nicolao tractando ¹ secure faciatis, sic, quod contra vestrum honorem non cedat. Nos enim vobis semper prompti sumus et parati, dum per vos fuerimus requisiti per literas.

Datum in villa Zantou, in dominica Judica.

Ladislau dux et palatinus.

<Pe verso:> Magnifico baroni Benedicto, Bulgarie bano, fratri et amico nostro karissimo.

Preaiubite frate și prieten!

Aflați că domnul nostru regele, la rugămintea noastră ades înnoită, poruncise să se trimită în ajutorul vostru, în Bulgaria, o bună cîtime de ostași, dar, fiindcă în scrisoarea voastră ce ne-ați trimis-o voi, nu v-ați îngrijit să ne faceți cunoscut gîndul vostru cu privire la acea oaste, de aceea noi nu am putut face nimic în această privință. Acum, însă, acel domn al nostru regele a hotărît să trimită pe magistrul Nicolae, fiul lui Grigore, ca sol al său la Vlaicu, voievodul Țării Românești. Așadar, să purcedeți fără grijă la orice veți crede că trebuie tratat cu acel magistru Nicolae, dar în așa fel, încît să nu se întoarcă împotriva cinstei voastre. Iar noi sîntem întotdeauna gata și pregătiți pentru voi, oricînd ne veți cere <ceva> prin scrisoarea voastră.

Dat în satul Zantou, în duminica *Judica*.

Ladislau, ducele și palatinul

<Pe verso:> Măritului baron Benedict, banul Bulgariei, preascumpului nostru frate și prieten.

După *Századok*, 1900, 604.

Orig., hirtie, cu fragmente de pecete de închidere, la Arh. Naț. Magh. Dl. (din col. Muz. Naț.). Pentru datare cf. doc. nr. 47.

¹ Corect: *tractandum*.

Lodouicus, dei gratia rex Ungarie, fidelibus suis, civibus et universis hospitibus civitatis nostre Brassouiensis et suarum pertinentiarum, salutem et gratiam.

Noverit vestra fidelitas quod nos, ad humillimam supplicationem fidelis nostri Jacobi, iudicis dicte civitatis Brassouiensis, inclinati pro statu vestro meliori et commodo potiori, tricesimam, quam marcatores domini Demetrii, principis Tartarorum, de suis rebus mercimonialibus in regno nostro solvere deberent, non faciemus recipi, ita, ut et vos in terra ipsius domini Demetrii secure et libere positis transire sine solutione tricesime cum rebus vestris et bonis mercimonialibus.

Datum in Wysegrad, feria quinta proxima ante festum Nativitatis beati Johannis baptiste, anno domini Millesimo CCC° LX° octavo.

〈*Sub pecete, parțial acoperit:*〉 Relatio Georgii Zudor cubicularii.

Ludovic, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, credincioșilor săi, orașenilor și tuturor oaspeților orașului nostru Brașov și ai locurilor¹ ce țin de el, sănătate și milostivire.

Să afle credința voastră că noi, încuviințînd, pentru mai buna voastră stare și pentru mai prielnicul vostru folos, preasmerita rugăminte a credinciosului nostru Iacob, judele pomenitului oraș Brașov, nu vom pune să se ia tricesima pe care negustorii domnului Dumitru, principele tătarilor, sînt datori s-o plătească pentru mărfurile lor în țara noastră, astfel că și voi să puteți trece nestingeriți și slobod cu lucrurile și mărfurile voastre, în țara acestui domn Dumitru, fără a plăti tricesima.

Dat la Vișegrad, în joia dinaintea sărbătorii Nașterii fericitului Ioan Botezătorul, în anul Domnului o mie trei sute șazeci și opt.

〈*Sub pecete, parțial acoperit:*〉 Darea de seamă a camerierului Gheorghe Zudar.

Arh. St. Brașov. Privilegii, nr. 6. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1368. Orig., perg. (12,5 × 27), cu pecete inelară, aplicată sub text.

Copie în Kemény, *Dipl. Trans.*, Appendix, D.3, 75 (sub 1368, circa 24 iunie).

EDIȚII: Latin. Marienburg, *Kleine sieb. Geschichte*, 188; Fejér, IX/4, 129; *Transilvania*, 1872, 44 (sub 1368, circa 24 iunie); *Hurmuzaki*, I/2, 144; *Ub.*, II, 315.

¹ E vorba de teritoriul ce ținea de Brașov.

Lodouicus, dei gratia rex Hungarie.

Fidelis noster! Recepimus literas magistri Petri, fratris vestri, nobis et vobis directas, et earundem tenores plenarie percepimus; ad quarum contenta vobis respondemus quod magister Nicolaus, filius Gregorii, comitis Heveswyvariensis, nos affidavit atque assecuraverit, sub amissione capitis et possessionum suarum, ut Layk voyvoda, nostrum votum et sua assignata pleno cum affectu adimpleret, victualiaque sufficientia in Bodonium transmitteret, dubio procul moto. Unde, videtur nobis quod nos responsivam ipsius magistri Nicolai debeamus prestolari, quoniam nos cum gente nostra proni sumus ad exercitum proficiscendum, intentionem autem vestram et circumstantias huius rei, tam habitas, quam emergendas, debeatis nobis sepissime notificare.

Datum in Lygeth, tertio die festi Divisionis apostolorum.

〈*Pe verso:*〉 Fideli nostro, magnifico viro Benedicto, Bulgarorum bano.

Ludovic, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei.

Credinciosul nostru! Am primit scrisoarea magistrului Petru, fratele vostru, trimisă nouă și vouă, și am luat pe deplin cunoștință de cuprinsul ei. La cele cuprinse în ea vă răspundem vouă că magistrul Nicolae, fiul lui Grigore, comitele de Hevesujvár, ne-a încredințat și ne-a chezășuit, sub <pedeapsa> pierderii capului și a moșiilor sale, că voievodul Vlaicu va împlini pe de-a întregul dorința noastră și <sarcinile> ce i s-au încredințat lui, și că va trimite destule merinde la Vidin, lăsînd de o parte orice șovăire. De aceea, ni se pare că trebuie să așteptăm răspunsul magistrului Nicolae, pentru că noi cu oamenii noștri sîntem gata să pornim la oaste, dar voi trebuie să ne aduceți la cunoștință, cît mai des, și gîndul vostru și împrejurările acestei trebi, atît cele de acum, cît și cele ce au să se treacă.

Dat la Lyget, la a treia zi după sărbătoarea Despărțirii apostolilor.

<Pe verso:> Credinciosului nostru, măritului bărbat Benedict, banul bulgarilor.

După *Századok*, 1900, 605.

Orig. hirtie, cu pecete de închidere aplicată pe verso, la Arh. Naț. Magh., Dl. (din col. Muz. Naț.).

Pentru datare cf. doc. nr. 47.

51

1368 septembrie 14, <Cenad>.

Nos, capitulum ecclesie Chanadiensis, damus pro memoria quod reambulacionem metarum possessionis Keer vocate, iuxta continenciam litterarum palatinalium in presentibus octavis festi Nativitatis beate virginis, inter dominum Petrum, prepositum Orodiensem, ex una, ac magistrum Stephanum, filium Pousa de Zeer, parte ab altera, coram nostro testimonio fieri debitam, ad mandatum litteratorum domini nostri regis, statu in eodem, propter motum presentis exercitus eiusdem domini contra Laich woyuodam moti, ad quindenas residence eiusdem exercitus duximus prorogandam.

Datum in festo Exaltacionis sancte crucis, anno domini M^oCCC^o LX° octavo.

<Pe verso:> Pro magistro Stephano, filio Pousa de Zeer, contra dominum Petrum, prepositum Orodiensem, super possessionaria reambulacione, in octavis festi Nativitatis beate virginis fieri debita, ad quindenas residence exercitus regalis prorogatoria.

Noi, capitulul bisericii de Cenad, dăm de știre că, la porunca scrisă a domnului nostru regele, din pricina plecării oștirii de acum a aceluia domn al nostru, pornită împotriva voievodului Vlaicu, am hotărît să amînăm, în aceeași stare, pe a cincisprezecea zi după lăsarea la vatră a acelei oștiri¹, cercetarea hotarelor moșiei numite Keer, ce trebuia să se facă, potrivit cuprinsului scrisorii palatinului, înaintea omului nostru de măturie, la octavele de acum ale sărbătorii Nașterii fericitei fecioare², între domnul Petru, prepozit de Arad, pe de o parte, și magistrul Ștefan, fiul lui Pousa de Zeer, pe de altă parte.

Dat la sărbătoarea Înălțării sfintei cruci, în anul Domnului o mie trei sute șazeci și opt.

⟨*Pe verso*:⟩ ⟨Scrisoare⟩ de amânare pe a cincisprezecea zi după lăsarea la vatră a oștirii regești, pentru magistrul Ștefan, fiul lui Pousa de Zeer, împotriva domnului Petru, prepozitul de Arad, cu privire la hotărnicirea unei moșii, ce trebuia făcută la octavele sărbătorii Nașterii fericitei fecioare.

După *Ortuay*, I, 106.

Orig., hirtie, la Arh. Naț. Magh., Dl. (Arh. fam. Festetics din Keszthely).

¹ Lăsarea la vatră (*residentia exercitus*) a avut loc în 1368, după 13 octombrie (Szentpétery, *Oklevéltári naplár*, 31); deci data amânării cade după 13 octombrie.

² 15 septembrie.

52

1368 septembrie 16, ⟨Cluj-Mănăștur⟩.

Nos, conventus monasterii beate Marie virginis de Clusmonustra, memorie commendamus per presentes quod Nicolao, filio Johannis, filii Gyula de Gyula, personaliter, ab una, parte ex altera vero Nicolao, filio Joseph de Machkas, in personis nobilium domine relicte ac puellarum adhuc innuptarum, Elena et Clara vocatarum, filiarum eiusdem Johannis, filii Gyula, coram nobis constitutis, per eundem Nicolaum, filium Johannis, nobis propositum extitit pariter et relatum, oraculo vice vocis, quod, quia ipse in presentem regni exercitum contra Layconem versus partes Transalpinas iam inchoatum unacum magnifico viro, domino Nicolao, woyuoda Transsiluano et comite de Zonuk, capitaneo scilicet eiusdem exercitus regalis, ac magistro Johanne dicto Lepes, castellano de Dewa, dominis suis, de necessario proficisci oporteret proprieque facultates ad id non suppetere eidem, pretacta nobilis domina, relicta ipsius Johannis, filii Gyule, mater sua, de suis rebus et bonis a quondam Nicolao dicto Fargach, priore marito suo, successis et devolutis, que neminem alium nisi ipsam dominam matrem et easdem sorores suas de iure tangere dinoscerentur, in octuaginta florenis promptis, sibi subvenisset. Ideoque, totales porciones suas possessionarias in possessionibus predictas Gyula et Gyosmachkas vocatis habitas pro eadem sumpma pecunie, videlicet octuaginta florenos, eisdem domine matri et sororibus suis, cum omnibus earum utilitatibus et pertinentiis universis, pignori obligasset et impignoravit coram nobis, tali modo, quod quicumque easdem possessionarias porciones suas, pro dicta sumpma pecunia ¹, ab eisdem redimere posset, liberam redimendi haberet facultatem, tali tamen condicione interiecta quod, si divino iudicio disponente medio tempore in ipso exercitu casu fortuito vel alias vitam sibi finire contigeret temporalem, dicta sua iura possessionaria ipsis domine matre et sororibus eiusdem ac earum heredibus et successoribus in perpetuum asserebatur ² hereditatem, vigore presencium mediante.

Datum secundo die octavarum festi Nativitatis virginis gloriose, anno domini M^{mo} CCC^{mo} LX^{mo} octavo.

Noi, conventul mănăstirii fericitei fecioare Maria din Cluj-Mănăștur, dăm de știre, prin scrisoarea de față, că Nicolae, fiul lui Ioan, fiul lui Gyula de Giula, în persoană, pe de o parte, iar pe de altă parte Nicolae, fiul lui Iosif de Măcițaș, în numele nobilelor, a doamnei văduve și a copilelor încă necăsătorite, numite Elena și Clara, fiicele aceluiași Ioan, fiul lui Gyula, înfățișându-se în fața noastră, deopotrivă ni s-a spus și ni s-a arătat, prin viu grai, de către același Nicolae, fiul lui Ioan, că, deoarece el trebuie să plece de nevoie în oastea regească de acum, pornită împotriva lui Vlaicu, înspre Țara Româ-

nească, împreună cu măritul bărbat, domnul Nicolae, voievodul Transilvaniei și comitele de Solnoc, adică căpetenia oștii regești, și cu magistrul Ioan zis Lepeș, castelanul de Deva, stăpînii săi și deoarece bunurile sale nu-i erau suficiente pentru aceasta, amintita nobilă doamnă, văduva aceluia Ioan, fiul lui Gyula, mama sa, l-a ajutat cu 80 de florini în bani gata, din lucrurile și bunurile sale moștenite și primite de la răposatul Nicolae zis Forgach, primul său soț, bunuri care nu privesc de drept pe nimeni altcineva decît pe acea doamnă și pe acele surori ale sale. De aceea, a zălogit și a dat ca zălog în fața noastră pentru acea sumă de bani, adică 80 de florini, aceleiași doamne mamă și surorilor sale toate părțile sale de moșie avute în moșiile numite Giula sus-zisă și Deușu, cu toate folosințele și cele ce țin de ele, în acest chip că oricine ar putea să răscumpere de la acestea, pentru numita sumă de bani, acele părți ale sale de moșie, să aibă posibilitatea de a le răscumpăra, totuși adăugînd această condiție că, dacă prin rînduiala judecății dumnezeiești, în decursul timpului, dintr-o întîmplare neașteptată sau din altceva s-ar întîmpla <ca el> să-și piardă viața în acea oaste, numitele drepturi de moșie ale sale să fie atribuite ca moștenire veșnică aceleiași doamne mamă, surorilor lui, moștenitorilor și urmașilor lor, în temeiul și prin mijlocirea celor de față.

Dat în a doua zi a octavelor sărbătorii Nașterii slăvitei fecioare, în anul Domnului o mie trei sute șazeci și opt.

Arh. Naț. Magh. Dl. 27 276. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1368,
Orig., hirtie.

¹ Corect: *pecunie*.

² Corect: *asserebuntur*.

Domine et frater carissime!

Constat vobis evidenter quod nos super facto castrî Feyerwar, vobis scripseramus, vos autem quid de facto ipsius castrî citissime, prout decens erat, rursus nobis non dedistis. Unde, quia magistri Nicolaus et Stephanus, filii Stephani bani, dictum castrum per properam ipsorum potentiam homini nostro restituere non valebant, castellanusque ipsorum in dicto castro tunc existens, nullatenus amplius ipsum castrum conservare poterat, eo quod nulla penitus victualia castro in eodem habebantur, igitur nos formidantes, ne ipsum castrum, nobis in isto regno existentibus, ad manus infidelium regie maiestatis deveniret, eisdem magistris Nicolao et Stephano sexaginta armatos, cum pharatriis ad ipsos pertinentibus, in ipsorum subsidium dederamus et assignaveramus, qui, domino auxiliante, castellanum vestrum, utputa Nicolaum, filium Gubul, Thomam, filium Dionysii, et fratres eorundem, cum ceteris vestris familiaribus, per nos ad custodiam dicti castrî dispositis seu deputatis, in id castrum conduxerunt. Quia autem fidem adversarii, videlicet infideles domini nostri regis, universas vias castrî predicti, indaginibus, fossatis et ceteris artificiis, recluserant, igitur nos tam repente super currus victualia illic transmittere nequimus, sed farinam super viginti duobus equis oneratis transmissimus castrum in premissum; commissimus enim ut omnes pinguiores equos oneratos in ipso castro, si indigerent, reservarent ad comedendum.

Preterea, scientes quod feria quinta proxime ventura, cum vestra gente in campum exire et descensus adversus insultus infidelium nos oportet, eo quod

fere omnes regnicole, videlicet homines populares istius regni ad homines principis Tarnouiensis sunt conversi et eisdem associati, dicitur enim quod pretactus princeps Tarnouiensis, septem suos barones cum septem banderiis ad partes istas transmisisset, unde frater carissime, sollicitemin in eo, ut Ladislaus, voyvoda Transalpinus, si non plura, tamen dimittat tria vel quatuor sua banderia, cum quibus nos, domino auxiliante, servire possemus; de pluribus autem ad presens non indigeremus.

Unde, domine et frater predilecte, omnibus de premissis velitis providere et nobis litteratorie citissime providere et absque mora effective.

In prelio autem, die hesterna sub castro predicto commisso, quidam ex vestris familiaribus sunt vulnerati, et equi interfecti existunt et sauciati.

Datum Badinii, feria tertia proxima post festum beati Galli confessoris.

Magister Petrus, frater vester.

<Pe verso:> Magnifico viro Benedicto, capitaneo Badiniensi et Bulgarie, domino et fratri nostro carissimo.

Domnule și preaiubite frate!

Fără îndoială vă este cunoscut că v-am scris despre cetatea Feyerwar, dar voi nu ne-ați dat <de știre>, cât mai repede, nimic cu privire la această cetate, așa cum se cuvenea. De aceea, deoarece magistrii Nicolae și Ștefan, fiii lui Ștefan banul, nu erau în stare, cu oastea lor adunată în grabă, să înapoieze omului nostru zisa cetate, și castelanul lor, aflător atunci în zisa cetate, nu mai putea să țină nicidecum acea cetate, fiindcă nu mai erau nici un fel de provizii în acea cetate, de aceea noi, temându-ne ca nu cumva, fiind noi în această țară, acea cetate să ajungă în mâinile celor necredincioși față de maiestatea regească, am dat și am trimis în ajutor acelor magistri Nicolae și Ștefan șaizeci de ostași înarmați, împreună cu arcașii lor, care cu ajutorul lui Dumnezeu, au dus la acea cetate pe castelanul vostru, anume Nicolae, fiul lui Gubul, pe Toma, fiul lui Dionisie, și pe frații lor, împreună cu alți slujitori ai voștri, rînduiți și trimiși de noi la paza zisei cetăți.

Dar, deoarece acei dușmani, adică cei necredincioși față de domnul nostru regele, închiseseră cu pălânci, șanțuri și alte întărituri toate drumurile <ce duc> la sus-zisa cetate, de aceea noi n-am putut trimite acolo atît de repede provizii cu carul, ci am trimis în pomenita cetate faină pe douăzeci și doi de cai de povară; și încă am poruncit ca, dacă au nevoie, să păstreze pentru mîncare toți caii de povară mai grași, <aflători> în acea cetate.

Pe lângă acestea, știind că joia viitoare¹ va trebui să ieșim în cîmp cu oastea voastră și să pornim împotriva răscoalei celor necredincioși, întrucît aproape toți locuitorii țării, adică oamenii de rînd din această țară s-au întors spre oamenii țarului de Tîrnovo² și s-au unit cu ei, <și> se spune chiar că suszitul țar de Tîrnovo a trimis în aceste părți șapte boieri ai săi cu șapte steaguri, drept aceea, frate preascump, sînteți rugat <să faceți> ca Vladislav, voievodul Țării Românești, să trimită, dacă nu mai multe, cel puțin trei sau patru steaguri de ale sale, cu care, cu ajutorul lui Dumnezeu, să ne putem ajuta, căci deocamdată nu avem nevoie de mai multe.

Drept aceea, preaiubite domn și frate, binevoți a vă îngriji de toate cele de mai sus și a ne înștiința în scris, cât mai repede și fără nici o zăbavă.

Iar în lupta dată ieri sub sus-zisa cetate au fost răniți unii din slujitorii voștri, și <cfîiva> cai au fost uciși și răniți.

Dat la Vidin, în marșea de după sărbătoarea fericitului Gall Mărturisitorul.

Fratele vostru, magistrul Petru.

<Pe verso:> Măritului bărbat Benedict, căpitanul Vidinului și al Bulgariei, domnului și fratelui nostru preascump.

După Századok, 1900, 605–606.

Orig. hirtie, cu fragmente de pecete de închidere, la Arh. Naț. Magh. Dl. (din col. Muz. Naț.). În lipsa originalului, s-a păstrat datarea textului latin din Századok, care este în funcție de sărbătoarea sfântului Gall Mărturisitorul (16 octombrie). M. Holban, în *Contribuții la studiul raporturilor dintre Țara Rcmânească și Ungaria angevină*, în *Studii și materiale de istorie medie*, I, București, 1956, p. 34 și nota 2, consideră că datarea trebuie făcută în funcție de sărbătoarea sfântului Gall Episcopul (1 iulie), în care caz data documentului ar fi 4 iulie 1368.

¹ 19 octombrie.

² Este vorba de Ivan Sișman.

54

1369 august 29, Dömös.

Lodovicus, dei gratia rex Ungarie.

Fidelis noster! Literas vestras recepimus et earum seriem (...) ¹ amus intuitu, ad quarum continentiam respondemus quod nos imperatorem de Bodinio, sub fideiussione Layk voyvode et Dobratich ², liberum commisimus et suam terram eidem reddere assumpsimus, ita tamen quod duas filias suas idem imperator nobis in obsides huc transmittet. Et ecce, Benedictus banus et Nicolaus de Gara, de Machow similiter banus, ad vos proficiscuntur in adiutorium vestrum ut vos huc conductant. Pro eo autem quod hactenus subsidium vobis non est prestitum, non potestis nobis inputare ³, quia dudum ipsi Benedicto bano, fratri vestro, gentem nostram in subsidium vestrum assignavimus. Insuper volumus, ut magistro Bernaboni, capitaneo balistariorum nostrorum in Bodinio existentium, harum exhibitori, in his, que vobis nostro nomine dixerit, fidem credulam adhibeatis.

Datum in Damas, in festo Decollationis beati Johannis baptiste, anno LX nono.

<Pe verso:> Fideli suo dilecto, magistro Petro, filio Heem, bano Bulgarie, presentetur.

Ludovic, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei.

Credinciosul nostru! Am primit scrisoarea voastră și, <cercetînd> cu luare aminte cuprinsul ei, răspundem la cuprinsul ei că am slobozit pe țarul de Vidin, sub chezașia voievodului Vlaicu și a lui Dobrotici, și ne-am legat să-i înapoiem țara sa, dar astfel ca acel țar să ne trimită aici ca ostatece cele două fiice ale sale. Și iată, Benedict banul și Nicolae de Gara, de asemenea ban de Mačva, pleacă la voi în ajutorul vostru ca să vă aducă aici. Iar pentru faptul că pînă acum nu vi s-a dat ajutor, nu ne puteți învinui pe noi, deoarece încă mai demult i-am dat acelui Benedict banul, fratele vostru, oastea noastră <spre a merge> în ajutorul vostru. Pe lângă aceasta, voim să dați deplină crezare magistrului Bernabo, căpitanul balistarilor noștri aflători la Vidin, aducătorul acestei scrisori, în cele ce vă va spune în numele nostru.

Dat la Damas, la sărbătoarea Tăierii capului sfântului Ioan Botezătorul, în anul șaizeci și nouă.

<Pe verso:> Să se dea credinciosului său iubit, magistrului Petru, fiul lui Heem, banul Bulgariei.

După Századok, 1900, 607.

Orig., hirtie, cu pecete de închidere, la Arh. Naț. Magh., Dl. (din col. Muz. Naț.).

¹ Lacună în textul latin publicat.

² Scris în locul lui *Dragych*, șters.

³ Corect: *imputare*.

55

<circa 1369 septembrie, Caransebeș>.

Domine bane!

Notificamus vestre dominationi ut nos vestram magnificentiam cum supremo desiderio expectavimus ob hoc, ut nostras necessitates vestre magnitudini, post dominum, explicare atque manifestare valeamus; preterea, vestram magnificentiam in presenti registro humili cum supplicatione exposcimus, ut nostram querimoniam, vobis in hac parte porrectam, benivola exaudire digneris, quia, post dominum celi et dominum regem, nulli ali nostras necessitates edicere valemus, nisi vestre magnificentie; quasquidem necessitates nostras, si secundum ordinem in presenti registro insereremus, longam esset enarrare per singula et vestre magnitudini audire tediosum; sed aliqua precipua et capitalia vestre magnificentie bene nota enarremus, que nos iam in maximam paupertatem et inopiam, de die in diem, omnino deduxerunt.

Prima autem nostra necessitas tunc cepit esse, quum dominus noster rex in regnum Bulgarie intravit et nos singuli singulariter cum rebus nostris pariter et personis in ipsum exercitum ivimus, et domino nostro regi hospitalitatem prebuimus; pot hec, dominus noster rex banatum dicti regni metavit et tradidit magnifico viro Dionisio, voyuade Transsilvano, et fratri suo Emerico bano, et ipsi Budinium intraverunt et nos omnes cum eisdem similiter ad Budinium, more exercituantium, intravimus.

Tandem dominus Dionisius voyuada veniens, adduxit secum imperatorem Grecorum, quibus per preceptum domini nostri regis tantam hospitalitatem prebuimus, quod cum tantis expensis dominum nostrum regem delicare valuissemus. Interim, eodem tempore ibernico, dominus noster rex cum eodem cesare venit, quibus tandem tantam hospitalitatem fecimus, quod tante pecunie in hospitalitatem solummodo super nos currerunt, de quibus adhuc nullum denarium solvere valuimus; videlicet ducenti et LXIII floreni sunt in numero super civitatenses solummodo, et de districtu eiusdem centum et L floreni insoluti existunt; insuper, ab illa hora incipiendo, annuatim, bis ad minus, ad exercitum ivimus et absque hoc expensas exercitiales dedimus.

Tandem et ultimo, dominus rex contra infideles suos Transalpinos exercitum restauravit et nos ab illa hora incipiendo, qua illa discordia extitit mota, in montibus alpium semper ad minus ducentos homines propter illorum¹ die ac nocte usque ad iemmen conservavimus; insuper nos cum quingentis hominibus collectis melioribus similiter usque ad reversionem domini nostri regis ibi in Mihald mansimus, ac expensas exercitiales dedimus iuxta preceptum vestre dominationis; necnon domino regi et etiam vestra magnitudini hospitalitatem prebuimus, de quibus communitati nullum denarium resolvere valuimus. Preterea, per exercitum eiusdem domini nostri regis, in tantum devastati sumus, quod omnes nostros ortos et curias ac alia edificia in qua habitatio homini non existebat, penitus et omnio combusserunt, fenum nostrum et alia utilia in domo nostra² existentia, mediante eorum potentia, a nobis

abstulerunt, propter quod pecora fame mortua sunt, et nos ipsimet in penuria maxima existimus.

Nunc autem, vestra magnificentia trecentos florenos super nos, scilicet provinciam et civitatem, postulat, quos nos nulla ratione nunc dare valemus, nam, sicut aliis temporibus dedimus, sic et nunc daremus animo gratanti, prout conveniret dare vestre dominationi, sed per tot necessitates summopere agravati, nullatenus dare valemus.

Igitur, vestram precamur dominationem, humotenus provoluti, quod ista vice nobis parcatis et premissos florenos super nos exigi non faciatis.

Hec universitas kenezorum et aliorum Olachorum de districtu Sebes, item cives et universi divites et pauperes de civitate eiusdem, fideles vestri.

Domnule ban!

Aducem la cunoștința domniei voastre că noi am așteptat cu cea mai mare dorință pe măriă voastră, pentru ca să-i putem lămuri și arăta nevoile noastre mării voastre, <ce sînteți îndată> după Domnul. Pe lîngă aceasta, prin scrisoarea de față cerem cu smerită rugăminte mării voastre ca să te înduri a asculta cu bunăvoință plîngerea noastră îndreptată către domnia voastră în această privință, pentru că, după Domnul cerului și după domnul <nostru> regele, nu putem spune nevoile noastre nimănui altuia decît mării voastre. Și dacă ar fi să înșirăm în această scrisoare nevoile noastre pe rînd, ar cere prea mult timp să le povestim pe fiecare în parte, și ar fi și pentru măriă voastră greu să le ascultați; dar povestim cîteva din cele mai de seamă și mai de căpetenie, care sînt binecunoscute mării voastre <și care>, din zi în zi, ne-au adus cu totul în cea mai mare sărăcie și lipsă.

Cea dintîi strîmtoare a noastră a început să se ivească atunci cînd domnul nostru regele a intrat în țara Bulgariei și fiecare din noi în parte am mers în acea oaste cu bunurile și, de asemenea, cu trupurile noastre și am dat găzduire domnului nostru regele. După aceea, domnul nostru regele a întemeiat banatul zisei țări, și l-a dat mărîtului bărbat Dionisie, voievodul Transilvaniei, și fratelui său, banul Emeric, iar ei au intrat în Vidin și noi toți am intrat și noi cu ei în Vidin, după obiceiul celor ce slujesc în oaste.

Apoi, venind domnul Dionisie voievodul, a adus cu sine pe împăratul grecilor, cărora, după porunca domnului nostru regele, le-am dat o găzduire atît de bună, încît cu atîtea cheltuieli am fi putut să cinstim <chiar> pe domnul nostru regele. În timpul acesta, tot în acea vreme de iarnă, a venit domnul nostru regele împreună cu numitul împărat, cărora atunci le-am dat o găzduire atît de bună, încît au căzut numai asupra noastră cheltuielile atît de mari pentru acea găzduire, din care n-am izbutit pînă acuma să plătim nici un dinar, și anume: două sute șazeci și patru florini au căzut în întregime numai asupra celor din cetate, iar din districtul acelei <cetăți> au rămas neplătiți o sută cincizeci de florini. Pe deasupra, începînd din ceasul acela, în fiecare an am mers, cel puțin de cîte două ori, la oaste și, afară de aceasta, am dat și <pentru> cheltuielile oastei.

Apoi, în cele din urmă, domnul <nostru> regele a pornit din nou războiul împotriva necredincioșilor săi din Țara Românească, iar noi, începînd din ceasul acela cînd s-a iscat cearta aceea, din pricina <atacurilor> acelor <necredincioși>, am ținut necurmat cel puțin două sute de oameni, în munți, și ziua și noaptea, pînă la venirea iernii. Pe deasupra, noi, cu cinci sute de oameni strînși dintre cei mai buni, am rămas acolo în Mehadia, pînă la întoarcerea domnului nostru regele, și am dat pentru cheltuielile oastei, după porunca domniei voastre, și totodată am dat găzduire domnului <nostru> regele și chiar mării voastre, <cheltuieli> din care n-am fost în stare să dăm înapoi

obștei nici un dinar. Pe lângă acestea, am fost așa de pustiiți de oastea aceluia domn al nostru regele, încît au ars pînă în temelii și cu desăvîrșire toate grădinile și curțile și <și> alte clădiri, în care nu se aflau locuințe pentru oameni, ne-au luat cu silnicie finul și alte lucruri trebuitoare, aflătoare în casa noastră, din care pricină vitele au murit de foame și noi înșine ne aflăm în cea mai mare lipsă.

Iar acum, măria voastră cere de la noi, adică de la ținut și de la cetate, trei sute de florini, pe care nu putem în nici un chip să-i dăm acum, căci, precum am dat în alte vremuri, am da și acum cu dragă inimă, așa cum s-ar cuveni să dăm domniei voastre, dar, fiind atît de cumplit copleșiți de atîtea nevoi, nu putem nicicum să vi-i dăm.

Drept aceea, închinîndu-ne pînă la pămînt, ne rugăm de domnia voastră să ne cruțați de data aceasta și să nu puneți să ni se ceară acei florini.

Această obște a cnezilor și a altor români din districtul Sebeș, precum și locuitorii cetății și toți bogații și săracii din cetatea Sebeșului, credincioșii voștri.

După *Századok*, 1900, 608—610.

Orig. (sau copie contemporană), hirtie, fără pecete, la Arh. Naț. Magh., Dl. (din col. Muz. Naț.). Datat cu aproximație de editor, care îl consideră posterior expediției lui Ludovic împotriva lui Vlaicu vodă (vezi nr. 52).

REGESTE: *Documenta Valachorum*, 219—220, nr. 175.

¹ Astfel în textul latin publicat, probabil s-a omis ceva.

² Logic ar fi fost: *in domibus nostris*.

Ladyzlaus, dei et regis Hungarie gratia woyuoda Transalpinus et banus de Zeurinio, necnon dux de Ffugaras ¹, fidelibus suis, universis ecclesiarum plebanis ac rectoribus, per totam terram Transalpinam et de Fogaras constitutis, suam gratiam et favorem.

Noveritis quod nos, salutis vestre consulentes, per venerabilem in Christo patrem, dominum Demetrium, episcopum ecclesie Transsiluane, cui scilicet ecclesie et eius episcopo a temporibus predecessorum nostrum ac bone memorie quondam domini, patris nostri carissimi, iure dyocesano dinossimini ² fore subiecti, suffraganeum suum episcopum pro consecrandis et reconciliandis ecclesiis et altaribus, confirmatione in fronte, confessionibus audiendis, penitentiis iniungendis, absolutionibus in casibus episcopalibus impendendis, ac aliis pontificalibus officiis exercendis, necnon pro visitatione et morum reformatione, caritativa corectione et omnia, que salutis vestre videbuntur fore utilia seu etiam opportuna, ad partes istas ac in vestri medium petivimus destinari seu transmitti. Quapropter, universitati vestre et cuilibet vestrum firmissime precipiendo mandamus per presentes quatenus, dum idem dominus episcopus suffraganeus in vestri medium pervenerit, ipsum honorifice suscipiatis ¹ et benigne pertractetis, obedientiam debitam sibi impendendo et in premissis, pro vestra salute, suum officium implorando.

Datum in Argyas, in festo beate Catherine virginis et martyris, anno domini M^o CCC^o LX nono.

Ladislaus, din mila lui Dumnezeu și a regelui Ungariei voievodul Țării Românești și ban de Severin, precum și duce de Făgăraș, credincioșilor săi, tuturor parohilor și preoților de biserică, rînduiți prin întreaga Țară Românească și în Făgăraș, milostivirea și sprijinul său.

Aflați că noi, purtînd grija mîntuirii voastre, am cerut venerabilului întru Hristos părinte, domnului Dumitru, episcopul bisericii Transilvaniei — biserică și episcop cărora se știe că sînteți supuși după dreptul diecesan, din vremea înaintașilor noștri și a răposatului domn de bună pomenire, preascumpul nostru părinte —, ca să îndrume sau să trimită în părțile acestea și în mijlocul vostru pe coadjutorul său episcopesc pentru sfințirea și curățirea de prihană a bisericilor și altarelor, pentru miruire, pentru ascultarea spovedaniilor, pentru puneri de canoane, pentru dezlegările de dat în pricinile lăsate pe seama episcopilor, și pentru împlinirea altor slujbe episcopești, precum și pentru vizitația canonică și îndreptarea moravurilor, pentru mustrarea părintească și pentru toate cele ce se vor vedea a fi folositoare sau nimerite pentru mîntuirea voastră. De aceea, punînd în vedere obștei voastre și fiecăruia dintre voi acest lucru, vă poruncim cu strășnicie prin cele de față ca, la sosirea domnului coadjutor episcopesc în mijlocul vostru, să-l primiți cu cinste și să vă purtați bine cu dînsul, arătîndu-i supunerea cuvenită și cerîndu-i slujba lui întru cele de mai sus, pentru mîntuirea voastră.

Dat la Argeș, la sărbătoarea fericitei fecioare și mucenice Ecaterina, în anul Domnului o mie trei sute șazeci și nouă.

Arh. St. Alba Iulia, Bibl. Batthyaneum, Arh. capitl. Alba Iulia, lădița 1, nr. 185. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1369.

Orig., perg., cu pete de umezeală și cu fragmente de pecete din ceară roșie, aplicată pe verso. Copie în Kemény, *Dipl. Trans.*, Appendix, D.3.

EDIȚII: Latin. *Batthyán*, III, 217 (cu mici deosebiri față de orig.); *Fejér*¹, IX/4, 210—211; *Transilvania*², 1872, 54—55; *Hurmuzaki*³, I/2, 148—149; *Ub.*, II, 334; *Panaiteescu*, 31—32. Latin și trad. D.I.R., B³, 19—20, 293—294; D.R.H. B³, 12—13.

REGESTE: Beke, *Erd. kápt.*, 767, nr. 185; *Documenta Valachrum*, 220, nr. 176.

¹ Astfel în orig.

² Corect: *dignoscimini*.

³ S-a publicat după varianta din *Batthyán*.

⟨Nicolae Szécsi, judele regatului Ungariei, scrie capitlului din Alba Iulia cu privire la un proces al capitlului din Vesprim cu abazia din Tihany, pentru o moară din satul Kezeu, comitatul Vesprim. Informațiile din datare se referă la Țara Românească:⟩

... in quindenis exercitu ... contra Layk woyuodam ... ad octavas Andree ... proclamati ...

... în a cincisprezecea zi ¹ a ⟨lăsării la vatră⟩ a oștii ... ⟨ridicate⟩ împotriva voievodului Vlaicu ... vestite pentru a opta zi a ⟨sărbătorii fericitului apostol⟩ Andrei.

Regest după Kumorovitz, *Vezsprémi regeszták*, 253—254, nr. 656.

Orig., perg., în stare deteriorată, pecetea atîrnată s-a pierdut, la Arh. privată a capitlului din Vesprim, cota 10.

¹ 21 decembrie 1368 (lăsarea la vatră, în 7 decembrie 1368),

Nota quod numerus hominum in fossato castris Vrsue laborantium inferius hoc modo continetur:

Item Karapch XVIII homines destinavit.

Item filii Dan de Doboz XVI homines transmiserunt.

Item Johannes, filius Marchii de Dolch, VI homines destinavit.

Item Petrus de Iuand I hominem destinavit.

Item de Sarad VII homines venerunt.

Item de Kaka, Paulus de Lyzkou II homines destinavit.

Item Johannes, filius Philippi de Budun, I hominem destinavit.

Item Dominicus, filius Desew, de Bykamezeu III homines destinavit.

Item idem Dominicus, filius Desew, de Voswar I hominem destinavit.

Item Nicolaus, filius Dominici de Fanchlaka, VI homines destinavit.

Item Dominicus, filius Johannis de Bykutha, IIII homines destinavit.

Item Nicolaus, filius Monis, I hominem de Hergoya destinavit.

Item Johannes, filius Nexe de Libera Villa de districtu Beld, VI homines destinavit.

Item de districtu Sebes LXXX homines venerunt.

Item de civitate eiusdem XIII homines venerunt.

Item de Karan VI homines venerunt, tamen VII venire debuissent, sed I obmiserunt.

Item Dionysius, filius Pauli, et Georgius, nepos archiepiscopi, II homines destinaverunt.

Item Blasius de Chorna I destinavit.

Item Johannes, filius Gregorii de Sormuld, II destinavit.

Item Nicolaus et Thomas, Pythyr dicti, II destinavit ¹ de villa Adriani.

Item (Lucas) Elekus, filius Luche de Poltua, II destinavit.

Item Johannes, filius Nicolai, et Stephanus de Chaba II destinarunt.

Item de civitate Hudus VI homines venerunt.

Item de districtu eiusdem de Belebur I venit.

Item Ladislaus, filius Galli de Wyoduar, X homines destinavit.

Item de civitate Lugas IX homines sunt destinati.

Item Dominicus, kenezius de Zynazeg, I hominem destinavit.

Item Johannes, filius Nexe, de kenezyatuo suo, Purhuna vocato, I hominem destinavit.

Item Stanislaus de Honorych I destinavit.

Item Dragamyr de Wyzag I destinavit.

Item Bana, kenezius de Chinka, I destinavit.

Item Roman, kenezius de Hudus, I destinavit.

Item Thopsa, kenezius de Zaldubag, I destinavit.

Item Balk, kenezius de Mylas, I destinavit.

Item Karachon, kenezius de Zepmezeu, I destinavit.

Item Juga et Thamerius, kenezii, III homines destinatis sunt.

Item Paulus, filius Zyn, II homines destinavit.

Item de Saasvar III homines sunt destinati.

Item de Popd II homines sunt destinati.

Item Paulus, filius Stephani de Chemey I destinavit.

Item Stephanus, filius Pauli bani de Nemety, I destinavit.

Item Anthonius, filius Thegunie, I destinavit.

Item Paulus de Kaach, de Hurugzeg VII homines destinavit.

Item Ladislaus, filius Galli de Athad, II homines destinavit.

Item Georgius de Gyrog I destinavit.

Item Johannes, filius Nexe de Chaba, de Thonay, de Kapulna IIII homines destinavit.

Item Cosmas, kenezius de Vlasag, I destinavit.

Item Chinkaz, kenezius de Zaldubag, I destinavit.

Item Luchas de Zaldubag I destinavit.

Item de Yeneu VI homines sunt destinati.

Item Nicolaus, filius Garadych de Gereblies, I destinavit.

Item de districtu Chery XVIII homines sunt destinati.

Item de civitate eiusdem VIII homines sunt destinati.

Item de Ohhad X homines sunt destinati.

Item Nexe, filius Kopach de Zederies, I destinavit.

Item Voyn de dicta Zederies I destinavit.

Item Petrus, filius Guden de Sonasdya, II homines destinavit.

Item Stan, kenezius de Neurinche, I hominem destinavit.

Item Radul kenezius, filius Scosac de Bynus, III homines destinavit.

Item Stan de Zekus I destinavit.

Item Juan Ruphus de Zekus I destinavit.

Item Laal de eadem Zekus I destinavit.

Item Onpsa de eadem Zekus I destinavit.

Item Luchas, kenezius de Huduspataka, I destinavit.

Item (Filysk) Files, kenezius de Syrkech, II homines destinavit

Item Johannes, filius Draguta de Vyzag, I destinavit.

Item magister Petrus de Machedonia VI homines destinavit.

Item Petrus, kenezius de Boldur, II homines destinavit.

Notează că numărul oamenilor care lucrează la șanțul cetății Orșova, se arată mai jos în acest chip:

De asemenea Karapch a trimis nouăsprezece oameni.

De asemenea fiii lui Dan de Duboz au trimis șaisprezece oameni.

De asemenea Ioan, fiul lui Marcu de Dolaț a trimis șase oameni,

De asemenea Petru de Ivanda a trimis un om.

De asemenea din Sarad au venit șapte oameni.

De asemenea din Kaka, Pavel de Lescovița a trimis doi oameni.

De asemenea Ioan, fiul lui Filip de Budun, a trimis un om.

De asemenea Dominic, fiul lui Desideriu, din Bykamezeu a trimis trei oameni.

De asemenea același Dominic, fiul lui Desideriu, din Voswar a trimis un om.

De asemenea Nicolae, fiul lui Dominic de Fanchlaka, a trimis șase oameni.

De asemenea Dominic, fiul lui Ioan de Bykutha, a trimis patru oameni.

De asemenea Nicolae, fiul lui Monis, a trimis un om din Hergoya.

De asemenea Ioan, fiul lui Nexe de Libera Vila din districtul Belinț, a trimis șase oameni.

De asemenea din districtul Sebeș au venit optsprezece oameni.

De asemenea din orașul aceluiași <district> au venit treisprezece oameni

De asemenea din Caran au venit șase oameni, totuși ar fi trebuit să vină șapte, dar pe unul l-au lăsat afară.

De asemenea Dionisie, fiul lui Pavel, și Gheorghe, nepotul arhiepiscopului, au trimis doi oameni.

De asemenea Blasiu de Cerna a trimis un <om>.

De asemenea Ioan, fiul lui Grigore de Sormuld, a trimis doi <oameni>.

De asemenea Nicolae și Toma, ziși Pythyr, au trimis doi <oameni> din satul lui Adrian.

De asemenea Elekus², fiul lui Luca de Poltua, a trimis doi <oameni>:
De asemenea Ioan, fiul lui Nicolae, și Ștefan de Chaba au trimis doi <oameni>.

De asemenea din orașul Hodoș au venit șase oameni.

De asemenea din districtul aceluiași <oraș> din Belebur a venit un <om>.

De asemenea Ladislau, fiul lui Gal de Idvor, a trimis zece oameni.

De asemenea din orașul Lugoș au fost trimiși nouă oameni.

De asemenea Dominic, cnezul de Zynazeg, a trimis un om.

De asemenea Ioan, fiul lui Nexe, din cnezatul său, numit Purlhuna, a trimis un om.

De asemenea Stanislau de Hanorici a trimis un <om>.

De asemenea Dragomir de Visag a trimis un <om>.

De asemenea Bana, cnezul de Chinka, a trimis un <om>.

De asemenea Roman, cnezul de Hodoș, a trimis un <om>.

De asemenea Thopsa, cnezul de Zaldubag, a trimis un <om>.

De asemenea Balk, cnezul de Mylas, a trimis un <om>.

De asemenea Crăciun, cnezul de Zepmezeu, a trimis un <om>.

De asemenea cnezii Iuga și Thamerius au trimis trei oameni.

De asemenea Pavel, fiul lui Zyn, a trimis doi oameni.

De asemenea din Saasvar au fost trimiși trei oameni.

De asemenea din Bobda au fost trimiși doi oameni.

De asemenea Pavel, fiul lui Ștefan de Cenei, a trimis un <om>.

De asemenea Ștefan, fiul lui Pavel; banul de Nemiți, a trimis un <om>.

De asemenea Anton, fiul lui Thegunia, a trimis un <om>.

De asemenea Pavel de Kaach a trimis din Huruzzeg șapte oameni.

De asemenea Ladislau, fiul lui Gal de Athad, a trimis doi <oameni>.

De asemenea Gheorghe de Giroc a trimis un <om>.

De asemenea Ioan, fiul lui Nexe de Chaba, a trimis din Thonay și din Kapulna patru oameni.

De asemenea Cozma, cnezul de Vlasag, a trimis un <om>.

De asemenea Chinkaz, cnezul de Zaldubag, a trimis un <om>.

De asemenea Luca de Zaldubag a trimis un <om>.

De asemenea din Ianova au fost trimiși șase oameni.

De asemenea Nicolae, fiul lui Garadich de Gereblies, a trimis un <om>.

De asemenea din districtul Chery au fost trimiși optsprezece oameni.

De asemenea din orașul aceluiași <district> au fost trimiși nouă oameni.

De asemenea din Obad au fost trimiși zece oameni.

De asemenea Nexe, fiul lui Kopach de Sudriaș, a trimis un <om>.

De asemenea Voya din zisul Sudriaș a trimis un <om>.

De asemenea Petru, fiul lui Guden de Sonasdya, a trimis doi oameni.

De asemenea Stan, cnezul de Nevrincea, a trimis un om.

De asemenea Radul, cnezul, fiul lui Scosac de Biniș, a trimis trei oameni.

De asemenea Stan de Sacoș a trimis un <om>.

De asemenea Ioan cel roșu de Sacoș a trimis un <om>.

De asemenea Laal din același Sacoș a trimis un <om>.

De asemenea Onpsa din același Sacoș a trimis un <om>.

De asemenea Luca, cnezul de Huduspataka, a trimis un <om>.

De asemenea Files³, cnezul de Syrkech, a trimis doi oameni.

De asemenea Ioan, fiul lui Draguta de Visag, a trimis un <om>.

De asemenea magistrul Petru de Macedonia a trimis șase oameni.

De asemenea Petru, cnezul de Boldur, a trimis doi oameni.

După *Századok*, 1900, 610–612.
Orig., hirtie, la Arh. Naț. Magh. (din col. Muz. Naț.).
Pentru datare vezi *Századok*, 1900, 600.
EDIȚII: Latin. *Documenta Valachorum*, 239–244.

¹ Corect: *destinaverunt*.

² sau: *Luca*.

³ sau: *Filyšk*.

59

1372 mai 8.

⟨În procesul dintre locuitorii satului Zărnești, dependinte de Brașov, și între locuitorii satului Șinca, din Țara Făgărașului, pentru muntele zis Numai, aceștia din urmă cîștigă în puterea hrisovului din 8 mai 1372⟩ de la vodă Basarab, care stăpînea pe atunci Făgărașul.

⟨Un alt act în aceeași cauză, adăugă că principele român din 1372 își dădea în hrisovul său titlul de⟩ Basarab baron al țărilor Făgăraș și Amlaș.

După B. P. Hasdeu, *Dave de seamă*, în „*Columna lui Traian*“, V (1874), 133.

Rezumat rom. după un orig. latin pierdut, din 1640.

EDIȚII: *Panaitescu*, 32; D.I.R., B, 23; D.R.H., B, 14.

60

1372 iulie 15, Argeș.

Ladislau, woyuoda Transalpinus, banus de Zerinio et dux nove plantationis terre Fugaras, notum facimus universis, presentibus et futuris, quod magister Ladislaus, strenuus¹ miles, filius quondam Janus Meyster de Dobka, nepos Myked bani, noster consangwineus¹ dilectus et fidelis, cum esset liber factus ab excellentissimo principe Lodwico, illustri rege Ungarie, adhuc nos semper eramus sub iugo et in gratia regis predicti, exercitum validum contra Torcos infideles et imperatorem de Tyrna in Bulgaria proclamare fecimus, ipse magister Ladislaus de Dobka, strenuus¹ miles supradictus, noster caro et sangwis¹ in genitura, nobiscum et cum exercitu nostro viriliter contra sevissimos et infideles Thorcos¹ et imperatorem de Tyrna, ipsosque invadendo properavit, actus militares nobiles et honorificos ibidem exercendo, propter fidem christianitatis et gratiam serenissimi principis Lodvici, regis Ungarie obtinentis, ita quod ipse Lasla¹ Meister¹ de Dobka in invasione in infideles supradictos, causa omnipotentis dei gratia et regis predicta, capud² suum causa timoris declinando retrorsum nunquam movebatur.

Et cum tantam fidem semper in ipso Ladislao percepimus, vidimus et invenimus, ex parte domini nostri regis et nostri dedimus et assignavimus sibi, propter huiusmodi servicia fidelia, nobis semper exhibita et propter consanguinitatis¹ annexionem, qua ligati sumus, forum dictum Scherkkengen, situm in terra Fugaras, prope Alt, cum suis pertinenciis, item villam dictam Venetze, villam Kotzalad, villam que vocatur Calida Aqua, villam Dogbka¹, cum omnibus suis iuribus et pertinenciis, quemadmodum possidebant et in possessione habebant olym filii Barnabe, perpetue possidendas. Eciam ipsum Ladislaum de Dobka, nostrum consangwineum¹ dilectum, qui una nobiscum semper extiterat fidelis et subiectus, serenissimo principi Lodwico, illustri regi Ungarie, domino nostro naturali, investimus et perpetuamus in hereditatibus et possessionibus supradictis,

fide nostra mediante, tali conditione, si et quando ipsum Ladislaum de Dobka, filium Janus Meyster de Dobka, nepotem Myked bani, predictum, continerit transire universe carnis viam, Nicolaus, filius ipsius Ladislai <de> Dobka, aut filia ³, que post ipsum in vita remanserit aut remanserint, seu alter ipsorum et ab ipsis in posterum venientibus genitura, predictum forum, videlicet Scherkkengen, villas et possessiones supranominatas debent iure hereditario successorie, perpetuo possidere; quod sub iuramento fidei et capituli nostri affirmamus, omni revocatione semota, nec revocare valeamus et debeamus, sicut ¹ iuramento nostro concessimus et confirmavimus, quam donacionem sic fecimus nostro dilecto consangwineo ¹ Ladislao de Dobka eiusque successoribus perpetue, cum eramus in gratia copiosa domini nostri Lodvici, regis Ungarie. Quare supplicamus serenissimo domino nostro Lodvico, illustri regi Ungarie, domino nostro <naturali, eiusque successoribus ⁴, quatenus litteras nostras presentes in vigore suo confirmet et coroborent ⁵ et donacionem nostram sic nostro dilecto consangwineo et fratre factum secundum quod profertur confirmet et stabilirent ⁶.

Eciam nostris successoribus, qui in nostro woyuodatus dominio erunt successores, ac baronibus supplicamus et committimus similiter <ut litteras nostras presentes non violent> ⁶, nec revocent, ne iuramentum nostrum dirumpatur contra salutem et in detrimentum anime nostre, et quod donatio nostra, facta nostro dilecto consangwineo Ladyslao de D>obka ⁴, strennuo militi, scilicet ³ secundum quod in presenti pagina continetur, quia serviciis fidelissimis apud nos meruit et eam donacionem obtinuit, perpetue unacum suis successoribus predictas possessiones possidere; eciam si nos vel aliquis successorum nostrorum in posterum litteras nostras presentes et donacionem presentem suprascriptam revocare intenderet, impedire recipere vellet et presente karte ¹ contradiceret et donacioni, fiet super talem aut tales furor et indignatio dei, beate virginis Marie, omnium sanctorum, indignatio sanctorum regum Stephani, Ladyslai et Emerici.

In quorum omnium supradictorum testimonium firmitatemque perpetuam, presentes litteras nostras scribi et nostri maioris sigilli appensione fecimus roborari.

Datum in arce Argies, in nostra residencia, sub anno domini Millesimo tricentesimo septuagesimo secundo, in die Divisionis Apostolorum proxime preterito.

Vladislav, voievodul Țării Românești, ban de Severin și duce al Țării Făgărașului nou dobândite, facem cunoscut tuturor, celor de față și viitori, că magistrul Ladislau, vajnicul cavaler, fiul răposatului magistru Ioan de Dopca, nepotul lui Micud banul, ruda noastră de sînge, iubită și credincioasă, atunci cînd a primit slobozire de la preabunul principe Ludovic, ilustrul rege al Ungariei, pe cînd eram necurmat sub ascultarea și îndurarea regelui mai sus-zis, <și> cînd am poruncit să se ridice o oaste puternică împotriva necredincioșilor turci și a împăratului de la Tîrnovo în Bulgaria, acest magistru Ladislau de Dopca, sus-zisul vajnic cavaler, trup și sînge și neam al nostru, năvălind cu noi și cu oastea noastră, s-a luptat vitejește împotriva preacruților și necredincioșilor turci și a împăratului de la Tîrnovo, săvîrșind acolo isprăvi ostășești preastrălucite și vrednice de cinste, pentru credința creștină și pentru <dobîndirea> milostivirii prealuminatului principe Ludovic, regele Ungariei, într-astfel că acest magistru Ladislau de Dopca n-a dat niciodată înapoi și nu și-a ferit capul său de teamă în lupta împotriva necredincioșilor mai sus-

ziși, pentru cauza lui Dumnezeu atotputernic și pentru îndurarea sus-zisului rege.

Și deoarece am aflat, am văzut și am găsit întotdeauna atîta credință la acest Ladislau, noi, pentru atari slujbe credincioase, pe care întotdeauna ni le-a făcut, și pentru legătura rudeniei de sînge cu care sîntem legați, i-am dat și i-am încredințat, din partea domnului nostru, regele, și a noastră, tîrgul numit Șercaia, așezat în Țara Făgărașului, lîngă Olt, cu cele ce țin de el, de asemenea, satul numit Veneția, satul Cuciulata, satul care se cheamă Hoghiz, satul Dopca, cu toate drepturile lor și cele ce se țin de ele, după cum le-au stăpînit și le-au ținut în stăpînire răposații fii ai lui Barnaba, ca să-i fie stăpînire veșnică și chiar îl punem în stăpînire.

Pe acel Ladislau de Dopca, ruda noastră iubită de sînge, care împreună cu noi a fost întotdeauna credincios și supus prealuminatului principe Ludovic, ilustrul rege al Ungariei, domnul nostru firesc, îl imputernicim și îl înveșnicim în moștenirile și stăpînirile mai sus-zise, punîndu-ne credința noastră, cu această înțelegere că, dacă și cînd se va întîmpla ca acest sus-zis Ladislau de Dopca, fiul magistrului Ioan de Dopca, nepotul lui Micud, banul, să treacă pe drumul tuturor trupurilor pieritoare, atunci Nicolae, fiul acelui Ladislau de Dopca, sau fiica lui, care ar rămîne în viață după dînsul, sau unul din ei și neamul care s-ar trage după aceia dintr-înșii, să stăpînească pe veci ca moștenitori cu drept de moștenire tîrgul anume Șercaia și satele și moșiile mai sus-numite. Și aceasta o întărim cu jurămînt pe credința și capul nostru, înlăturînd orice întoarcere <a daniei> și nici nu vom putea și nu trebuie să le luăm înapoi după cum le-am dat și le-am întărit cu jurămîntul nostru. Iar dania aceasta am făcut-o într-adevăr iubitei noastre rude de sînge, Ladislau de Dopca, și urmașilor lui, pe veci, pe cînd eram noi în milostivirea deplină a domnului nostru, Ludovic, regele Ungariei. De aceea, rugăm pe prealuminatul nostru domn, Ludovic, ilustrul rege al Ungariei, domnul nostru firesc, și pe urmașii lui ca să întărească și să consfințească această carte a noastră și să întărească și să așeze dania noastră astfel făcută iubitei noastre rude de sînge și frate, după cum se arată.

De asemenea, rugăm și poruncim urmașilor noștri, care vor fi urmași în stăpînirea voievodatului nostru, precum și boierilor, ca să nu calce și să nu întoarcă această carte a noastră, ca să nu strice jurămîntul meu, spre paguba mîntuirii și sufletului nostru, și <să se păstreze> dania noastră făcută iubitei noastre rude de sînge, Ladislau de Dopca, vajnicul cavaler, bineînțeles în chipul în care se arată în cartea de față, pentru că s-a învrednicit și a dobîndit această danie prin slujbe preacredincioase față de noi, ca să stăpînească în veci moșiile mai înainte zise împreună cu urmașii lui, chiar dacă noi sau vreunul dintre urmașii noștri în viitor ar încerca să strice cartea noastră de față și această danie mai sus-scrisă, <și> ar vrea să împiedice într-adevăr și să se ridice împotriva cărții și a daniei de față, asupra unuia sau unora ca aceștia să cadă mînia și pedeapsa lui Dumnezeu, a fericitei fecioare Maria, a tuturor sfinților, mînia sfinților regi Ștefan, Ladislau și Emeric.

Spre mărturia și tăria veșnică a tuturor celor mai sus-scrise am poruncit să se scrie cartea noastră de față, și să se întărească prin atîrnarea pecetii noastre celei mari.

Dat în cetatea Argeș, în scaunul nostru, în anul Domnului o mie trei sute șaptezeci și doi, în ziua <sărbătorii> Despărțirii apostolilor, de curînd trecută.

Arh. Naț. Magh., Dl. 26 376. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1372.

Orig., perg., cu pecete atirnată, căzută.

Copie în col. Cornides, la Bibl. Acad. Budapesta.

EDIȚII: Latin. Fridvaldszky, 80; *Katona*, X, 540; *Fejér*, IX/4, 477–480; *Hurmuzaki*, I/2, 198–200; *Ub.*, II, 386–387; Hasdeu, *Negru-Vodă*, CCLXXIX – CCLXXX; Pușcariu, *Fragmente*, IV, 32–35; *Panaitescu*, 33–35 (sub 1372 iulie). Latin și trad. D.I.R., B, 23–25; 294–295; D.R.H., B, 14–17. Trad. Șincai, *Hrenica*, I, 518–520. REGESTE: Benkő, *Milcovia*, II, 283; Eder, *bservaticnes*, 54; *Transilvania*, 1872, 67; *Dccumenta Valachorum*, 245–247, nr. 200.

¹ Astfel în orig.

² Corect *caput*.

³ Scris deasupra rindului, de aceeași mină.

⁴ Pată de umezeală cca 4 cm; întregit după sens.

⁵ Corect: *corroborent*.

⁶ Pată de umezeală cca 6 cm; întregit după sens.

61

1373 martie 16, Vișegrad.

Lodouicus, dei gracia rex Hungarie, Polonie, Dalmacie, etc.

Cum nos omnino velimus, ut sales Transalpini nequaquam in regnum nostrum adducantur, fidelitati igitur vestre damus in mandatis, quatenus, ob specialem et evidenciozem ipsorum salium Transalpinorum, permittatis hominem magistri Saracheni, per deputandum, stare in Orsua, prohibicionem, et, si potestis concordare cum ipso magistro Saracheno, tunc ipsum tributum de Orsua eidem magistro Saracheno locare non obmittatis; et aliud pro nostra gracia facere non audeatis.

Datum in Vissegrad, feria quarta proxima ante dominicam Oculi, anno domini MCCCLXX tercio.

<Pe verso:> Nobili domine, consorti magistri Benedicti, filii Heem, comitis Temesiensis, item magistris Petro et Nicolao, fratribus eiusdem magistri Benedicti.

Ludovic, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Poloniei, Dalmației etc.

Întrucît noi nu voim în nici un chip să se mai aducă în țara noastră sare din Țara Românească, drept aceea poruncim credinței voastre ca, în vederea unei osebite și mai vădite opriri a pomenitei sări din Țara Românească, să îngăduiți să stea în Orșova omul magistrului Sarachen, ce urmează a fi trimis, și, dacă vă puteți înțelege cu numitul magistru Sarachen, să nu pregetați a-i arenda acelui magistru Sarachen vama de la Orșova. Altfel să un cutezați a face, dacă vreți să nu pierdeți milostivirea noastră.

Dat la Vișegrad, în miercurea dinaintea duminicii *Oculi*, în anul Domnului o mie trei sute șaptezeci și trei.

<Pe verso:> Nobilei doamne, soției magistrului Benedict, fiul lui Heem, comite de Timiș, de asemenea magistrilor Petru și Nicolae, frații numitului magistru Benedict.

După *Hurmuzaki*, I/2, 213.

Orig., hirtie, cu pecete de închidere, la Arh. Naț. Magh., Dl. (Arh. fam. Kállay, nr. 1 623).

EDIȚII: Latin. Pesty, *Szörény*, III, 6.

REGESTE: *Kállay*, II, 165.

62 1374 aprilie 15 (*vigesimo die termini prenotati: feria secunda proxima post festum Annunciacionis beate Marie virginis*), Vișegrad.

Emeric Bubek, palatinul Ungariei, judecînd o veche pricină, privind moșia Tothfalu, amintește că în timpul palatinatului lui Ladislau de Oppeln ea a fost amînată pentru „a cincisprezecea zi a lăsării la vatră a oastei regești pornite împotriva voievodului Vlaicu, vestită pentru a opta zi a sărbătorii fericitului apostol Andrei”¹ (*quindenis exercitus regalis contra Laayk voyuodam moti et ad octavas festi beati Andree apostoli proclamate*)

Regest după Zichy, III, 542–554.

Orig., perg., cu pecete atîrnată, la Arh. Naț. Magh. Dl.

EDIȚII: Latin. Hurmuzaki, I/2, 221–222 (fragment).

¹ 21 decembrie <1368> (lăsarea la vatră, în 7 decembrie <1368>).

63

<1374> iulie 6, Zvolen.

Lodovicus, dei gratia rex Hungarie, Polonie, Dalmatie etc.

Fidelis noster dilecte! Noveritis quod de terra Transalpina a Laykone voyuoda fugientes ad nos venerunt quidam Volachi, videlicet Stoykan, filius Dragmerii, filii Voyna de Laysta, Danchul, germanus condam comitis Neeg, Woyk, filius Raduzlu, et Selibor, familiaris specialis Laykonis voyuode, et sunt modo hic in Zolio, quos adhuc ad conspectum nostrum venire non permisimus; unde requirimus vestram fidelitatem vobis committentes, quatenus expeditis nostris negotiis, vobis notis, statim ad nos cum paucis veniatis, quantocius venire potestis, informaturi nos de eo, quid eis respondeamus, aut si eos retinere debeamus; vel si Layk voyuoda nobis improperabit, quomodo nos in hac parte expdiamus, aut quid eis dare debeamus; nam multi rumores ex parte Laykonis voyuode et Turkorum, quos dicunt esse confederatos, nobis proferuntur. Assertur etiam quod Layk voyuoda esset in Nykapol constitutus. De quibus omnibus premissis studeatis certitudinaliter experiri, et vestrum ad nos accessum continuatis gressibus accelerare, relinquendo alia negotia nostra fratribus vestris. Preterea, scire vos facimus quod nos de quadam nobili domina, annosa, cognata vestra, quam in domo nostra habere vellemus, vobis mentionem feceramus; unde significetis nobis, si ipsa domina vult stare in domo nostra, nam post ipsam curram pendentem transmittere volumus, dummodo sciamus quo ipsum curram destinare.

Datum in Zolio, in octavo festi beatorum Petri et Pauli apostolorum.

<Pe verso:> Fideli nostro dilecto, magistro Benedicto, filio Pauli, filii Heem, condam bano, comiti Temesiensi.

Ludovic, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Poloniei, Dalmației etc.

Iubitul nostru credincios! Aflați că au venit la noi, fugind din Țara Românească, de la voievodul Vlaicu, niște români, anume Stoican, fiul lui Dragomir, fiul lui Voyna de Loviște, Danciu, fratele fostului comite Neagu, Voicu, fiul lui Radoslav, și Selibor, omul de aproape al voievodului Vlaicu, și se află chiar acum în Zvolen, dar nu le-am îngăduit să se înfățișeze înaintea noastră. De aceea, cerem credinței voastre și vă poruncim ca, isprăvind voi treburile noastre știute de voi, să veniți îndată la noi cu puțini (însoțitori), cît de repede puteți să veniți, ca să ne lămuriți ce trebuie să le răspundem

acelora, sau dacă trebuie să-i oprim; sau, dacă voievodul Vlaicu ne va învinui, cum să ne descurcăm în această privință, sau ce ar trebui să le dăm lor. Căci ni se povestesc multe vești despre voievodul Vlaicu și despre turci, care se spune că sînt uniți. Se spune chiar că voievodul Vlaicu s-a așezat la Nicopole. Despre toate cele de mai sus să vă dați osteneala să aflați adevărul și să grăbiți venirea voastră la noi, printr-o călătorie neîntreruptă, lăsînd celelalte treburi ale noastre fraților voștri. Afară de aceasta, vă facem cunoscut că noi vă pomenisem despre o nobilă doamnă, încărcată de ani, ruda voastră, pe care am dori să o avem în casa noastră. De aceea, să ne înștiințați dacă acea doamnă vrea să stea în casa noastră, căci vrem să trimitem după ea un leagăn cu cai ¹, numai să știm unde să trimitem acel leagăn.

Dat la Zvolen, în a opta zi după sărbătoarea fericiților apostoli Petru și Pavel.

⟨*Pe verso*:⟩ Iubitului nostru credincios, magistrului Benedict, fiul lui Pavel, fiul lui Heem, fost ban, ⟨acum⟩ comite de Timiș.

După *Századok*, 1900, 614–615.

Orig., hirtie, cu urme de pecete, la Arh. Naț. Magh. (din col. Muz. Naț.).

În *Századok*, anul datat pe baza altei scrisori, dată în Zvolen, la 4 iulie 1374.

REGESTE: *Documenta Valachorum*, 251, nr. 207.

¹ Probabil *lectică*.

Nos, Lodovicus, dei gratia rex Hungarie, Polonie, Dalmatie, etc., memorie commendamus per presentes quod nos, attendentes fidelitates et servitia Suriani, Bogdani, Demetrii, Thome et Blasii, filiorum Bayk, Olachorum nostrorum, que iidem in plerisque nostris expeditionibus et specialiter in exercitibus nostris adversus Rascenos et etiam contra Bulgaros motis, signanter vero in reoptentione civitatis et terre Zeuriniensis, nostre studuerunt exhibere merita et exhibent in presenti, ac exhibituros se offerunt in futurum, quandam possessionem Balasnicha vocatam, iuxta fluvium Balasnicha nominatum, in districtu de Myhald existentem, que propter infidelitatem Ladislai, filii Lehach, qui, derelicta fidelitatis via, ad partes fugit Transalpinas, in despectum nostre maiestatis, et nostro adhesit emulo, ad nostras manus et regiam nostram collationem devolutam fore perhibetur, eisdem filiis Bayk, Olachis nostris fidelibus, ipsorumque hereditibus et posteritatibus universis, cum omnibus suis utilitatibus et pertinentiis, sub suis veris metis et antiquis, nove donationis nostre titulo, iure perpetuo et irrevocabiliter, absque preiudicio iuris alieni, dedimus, donavimus et contulimus, ea libertate et consuetudine possidendam, tenendam et habendam, qua ceteri nobiles Olachi, districtu in eodem, suas possessiones conservare sunt consueti.

Presentes autem sub magno nostro sigillo emanari faciemus, dum nobis fuerint reportate.

Datum in Wissegrad, in octavis festi Corporis Christi, anno domini M^o CCC^o LXX^{mo} sexto.

Noi, Ludovic, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Poloniei, Dalmației etc., prin scrisoarea de față dăm de știre că, ținînd noi seamă de faptele de credință și slujbele românilor noștri Surian, Bogdan, Dumitru, Toma și Vlasiu, fiii lui Voicu, pe care s-au străduit să ni le facă maiestății noastre

în multe expediții ale noastre și mai cu seamă în oștile noastre pornite împotriva sârbilor și bulgarilor, și cu deosebire la redobândirea cetății și ținutului Severinului, și ni le fac și acum, și se arată gata a le face și în viitor, am dat, am dăruit și am hotărât acestor fii ai lui Voicu, românii noștri credincioși, și moștenitorilor lor și tuturor urmașilor <lor>, o moșie numită Bolvașnița, lângă râul numit Bolvașnița, aflătoare în districtul Mehadia, care se spune că a ajuns în mâinile noastre și în dreptul nostru regesc de danie din pricina necredinței lui Ladislau, fiul lui Lehach, care, părăsind drumul credinței, a fugit în Țara Românească, întru nesocotirea maiestății noastre, și s-a alăturat dușmanului nostru. <Și le-am dăruit-o> ca danie nouă a noastră, împreună cu toate folosințele sale și cu toate cele ce țin de ea, între adevăratele și vechile sale hotare, pe veci și nestrămutat, fără vătămarea dreptului altuia, pentru a o stăpîni, a o ține și a o avea după acea libertate și datină, după care obișnuiesc să țină moșile lor <și> ceilalți nobili români din acel ținut.

Iar cînd scrisoarea de față ne va fi adusă îndărăt, vom pune să fie dată sub pecetea noastră cea mare.

Dat în Vișegrad, la octavele sărbătorii *Corporis Christi*, în anul Domnului o mie trei sute șaptezeci și șase.

După T. Popa, *Iancu Corvin de Hunedoara*, Hunedoara, 1928, 178–179 (text cu foarte multe greșeli de lectură, îndreptat după fotocopia editorului, p. 179, și după *Holban-Sacerdoțeanu*, pl. II.

Transumpt în actul reginei Maria, din 10 februarie 1386 (fără a se indica locul de păstrare).

REGESTE: *Documenta Valachorum*, 265.

65

1377.

Idem Lodouicus, Nicolaum, filium Blasii de Martinkfalua (alias Pothoran), unacum dicta eiusdem possessione Martinkfalua, necnon fratribus suis universis famulantibus, a servitute ipsorum conditionali et iobagionatu eximens, in coetu verorum nobilium, sub vexillo suo militantium, ob fideles eiusdem et in terra Bazarabi ac contra Lythuanos famulatus, annumerat. Anno M.CCC.LXXVII.

Același Ludovic, <regele Ungariei>, scoțînd pe Nicolae, fiul lui Blasiu de Martinkfalua (zisă și Pothoran), împreună cu moșia lui Martinkfalua și cu toți frații lui, cel-au slujit, din starea lor de șerbi îndatorați și din iobăgie, datorită credincioaselor slujbe din țara lui Basarab și a acelora <din războiul> împotriva lituanilor, îi socotește în rîndul adevăraților nobili, care merg la oaste sub steagul său.

După *Hurmuzaki*, I/2, 243.

Rezumat latin după Anal. Dipl. Wagnerio-Iankovics, tom. C.

REGESTE: *Fejér*, IX/5, 166.

66

1377 octombrie 30, Zvolen.

Nos, Lodouicus, dei gracia rex Hungarie, Polonie, Dalmatie etc., memorie commendamus quod nos, propter fidelitates et servicia fidelis nostri dilecti, magistri Benedicti, filii Pauli, filii Heem, quondam Bulgarie bani, nobis, locis et temporibus oportunitis, exhibita, specialiter pro morte olim magistri Petri, fratris sui, qui in expedicione nostra contra Olachos Trans-

alpinos, dudum nobis infideles, mota nostris in serviciis vitam finivit occisus temporalem, promisimus eidem et presentibus promittimus de possessionibus primitus, per decessum alicuius hominis nobilis, sine herede sexus masculini in regno nostro decedentis, nostre collacioni de iure spectantibus, pre aliis nostris promissionibus quibusvis factis, gratiose providere, harum sub secreti nostri sigilli testimonio literarum.

Datum Zoly, feria sexta proxima ante festum Omnium sanctorum, anno domini M^{mo} CCC^{mo} LXX^{mo} septimo.

Noi, Ludovic, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Poloniei, Dalmației etc., dăm de știre că pentru faptele de credință și credincioasele slujbe ale credinciosului nostru, iubitul magistru Benedict, fiul lui Pavel, fiul lui Heem, fostul ban al Bulgariei, slujbe făcute nouă în locuri și timpuri potrivite, și îndeosebi pentru moartea fostului magistru Petru, fratele său, care și-a sfârșit viața lui vremelnică, fiind ucis în slujba noastră în războiul pornit de noi împotriva românilor din Țara Românească, care demult timp ne erau necredincioși, i-am făgăduit acelui <Benedict> și îi făgăduim și prin cele de față, prin mărturia acestei scrisori a noastre, purtând pecetea noastră de taină, să fi dăm cu milostivire, înaintea oricărei alte făgăduieli făcute de noi oricăror altora, cea dintâi moșie, care prin moartea vreunui om nobil, ce va răposa în țara noastră fără moștenitor de parte bărbătească, va ține de dreptul nostru de danie.

Dat la Zvolen, în vinerea dinaintea sărbătorii Tuturor sfinților, în anul Domnului o mie trei sute șaptezeci și șapte.

După *Hurmuzaki*, I/2, 248—249.

Orig., perg., pecete mică, rotundă, aplicată sub text, căzută; în anul 1859 se afla în Arh. din Rinteln.

EDIȚII: Latin. *Magyar Történelmi Tár*, VI, 199.

Nos, Lodouicus, dei gratia rex Ungarie, Polonie, Dalmacie, etcetera, notum facimus universis, presentes inspecturis, quod quia fideles nostri seniores, iudices, iurati totaque communitas Saxonum sedis Brassouiensis nobis et sacre nostre corone semper et indefesse tam fidelia tamque grata exhibuerunt servitia, ut in eorum obsequiosis meritis animus noster mitissime conquievit, presertim quia nunc non coacti, non inviti, sed sponte et liberaliter, unanimiter promiserunt novum castrum in lapide Tydrici edificare, propriis eorum laboribus et expensis preparare, ac silvam ibidem in longitudine et latitudine, iuxta nostram voluntatem incidere, extirpare et deplanare, lapides, cimentum, ligna et alia, ad edificationem dicti castrum necessaria, adducendo et amministrando¹, et muratores ac lapidas necnon carpentarios cum eorum propriis expensis expediendo, ideo et nos, viceversa, pro huiusmodi eorum gratuitis complacentiis volentes eos quodam regii favoris presidio prosequi favemus, quod ville inferius nominate, Woydemboh, Noua civitas, Rasnow, villa Wlkan, Cidinis, Mergenburch, villa Nucum, Ruffarippa, villa Heltwen, Mons Mellis, Mons sancti Petri, Brigondorf, Tortalen vocate, eidem civitati sacre corone sicut hactenus ab antiquo fuerunt sic et nunc deinceps sint annexe et incole ipsarum villarum cum eadem civitate nobis fideliter servire sint astricti, dictarumque villarum hominibus usus silvarum, aquarum, venationum et piscaturarum et gramina ac camporum intra terminos veros

tamen earundem existentium, secundum antiquam eorum consuetudinem communis habeatur, etiam usu campi Turchaw vocati, quem inter metas dicte civitatis fore dicunt constituti, re sic habita perfruantur. Item, spondemus quod si, deo volente, terra Transalpina, ut speramus, ad manus nostras deveniet, extunc tributum iuxta Ruffam arborem pro nostra maiestate dare consuetum, circa ipsum novam castrum exigi commitemus. Et ut ipsi fideles nostri Saxones recompensam predictorum suorum servitiorum et laborum eo melius sentiant premiatam, ipsos in solutione tributi, quod in civitate pro nostra dant maiestate, promittimus sicut nobis videbitur alleviare, medio autem tempore, quo ipsa terra Transalpina ad manus nostras deveniet, sepe-dicti fideles Saxones nostri, iuxta antiqua ipsorum iura et consuetudines, nullas alias tributum dare debeant, nisi in civitate predicta. Declaramus tamen, ut in ewm¹, sive Hungaros sive Theotonicos sive de alia natione, quos voluerimus et elegerimus in eorum comitem, iudicem et castellanum dicti novi castri et etiam castri Heltwen preficiendi habemus et retinemus potestatem, qui eosdem fideles nostros Saxones in suis libertatibus conservabunt et in consuetudinibus antiquis. Insuper adiungentes, ut quando iudices nostros ad ipsos et eorum medium venire continget unum prandium, unam cenam et unum equum, viginti florenos valentem, annuatim dare debeant, prout tamen libertas eorum id requirit, salvo quod de iudiciis et aliis iuribus ipsorum comitum nostrorum respondere et ea sibi amministrare¹ ex integro teneantur, locis et temporibus opportunis. In quorum omnium testimonium, presentes eisdem duximus concedendas, quas sub magno nostro sigillo dare faciemus, dum nobis fuerint reportate.

Datum Zolii, in festo beate Elisabeth, anno domini Millesimo trecentesimo LXX^{mo} septimo.

<Sub pecete, de aceeași mână:> Commissio domini regis, perlecta coram eo bis, ac relatio domini Johannis de Scharfinek, *<de o altă mână:>* et nunc in anno M^o CCC^o LXXX^{mo}, in die sancti Michaelis renovata, propter exceptionem, ut rex solum Teutonicum possit eis dare in castellanum.

Noi, Ludovic, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Poloniei, Dalmației etc., facem cunoscut tuturor care vor vedea această scrisoare că, deo-arece credincioșii noștri, bătrînii, juzii, jurații și întreaga obște a sașilor din scaunul Brașovului ne-au făcut nouă și sfintei nostre coroane, totdeauna și necurmat, atît de credincioase și plăcute slujbe, încît din pricina vredniciei slujbelor lor sufletul nostru s-a odihnit întru mare blîndețe, mai ales că acum, nesiliți și nemînați *<de nimeni>*, ci de bunăvoie și cu dărnicie au făgăduit cu toții să ridice o nouă cetate la Bran, s-o întocmească, pe cheltuiala și cu osteneala lor, și să taie, să desrădăcineze și să netezească, cît vom voi noi, în lățime și în lungime, pădurea de acolo, aducînd acolo și îngrijindu-se de ciment, de pietre, de lemne și de alte lucruri trebuitoare la clădirea acelei cetăți, și trimițînd acolo, pe cheltuiala lor, zidari, pietrari și dulgheri, de aceea și noi, la rîndul nostru, voind a-i răsplăti prin oarecare ocrotire a sprijinului nostru regesc pentru aceste plăcute slujbe ale lor, făcute în cinste, ne milostivim *<a îngădui>* ca satele mai jos numite: Ghimbav, Cristian, Rîșnov, Vulcan, Codlea, Feldioara, Măgheruș, Rotbav, Hălchiu, Hărman, Sînpetru, Bod, Prejmer, după cum din vechime pînă acum au fost alipite acelu oraș al sfintei coroane, tot așa să rămînă alipite și de aci înainte, iar locuitorii acelor sate să fie datori a ne sluji cu credință împreună cu acel oraș; și oamenii din acele sate să aibă, după vechiul lor obicei, îndeobște, folosința pădurilor, apelor, vînatului, pescuitului, a pășunilor și a cîmpurilor aflătoare între adevăratele lor hotare, și tot așa, în starea de acum, să se bucure și de folosința cîmpului

numit Turchaw, despre care se spune că e așezat între hotarele numitului oraș. De asemenea, făgăduim că, dacă, cu voia lui Dumnezeu, Țara Românească va ajunge, cum tragem nădejde, în mâinile noastre, atunci vom porunci ca vama ce se obișnuiește să se ia pentru maiestatea noastră la Pomul Roșu, să se ia <în viitor> lîngă acea nouă cetate. Și pentru ca credincioșii noștri sași să simtă și mai bine că a fost din plin răsplătită truda și slujbele lor mai sus-pomenite, le făgăduim că, după chibzuința noastră, le vom face ușurări în ce privește plata vămii pe care o dau în acel oraș pentru maiestatea noastră, dar între timp, pînă ce numita Țara Românească va ajunge pe mîna noastră, ades numiții credincioși sași ai noștri să nu fie datori a plăti — potrivit vechilor lor drepturi și obiceiuri — nici o altă vamă, decît în pomenitul nostru oraș. Facem totuși cunoscut că avem și păstrăm în veac pe seama noastră dreptul de a pune în fruntea pomenitei cetăți noi și chiar a cetății Hălchiu pe comitele, judele sau castelanul lor, fie ungur, sau sas, sau de alt neam, pe care-l vom voi și alege noi, și aceștia vor păstra pe acei credincioși sași ai noștri în libertățile și vechile lor obiceiuri, mai adăugînd pe deasupra că, atunci cînd se va întîmpla să vină juzii noștri la ei sau în mijlocul lor, ei sînt datori să le dea în fiecare an un prînz, o cină și un cal, care prețuiește douăzeci de florini, așa după cum cere libertatea lor, afară de ceea ce ei sînt datori să dea și să răspundă în întregime <comiților noștri>, la locul și timpul potrivit, din gloabele de judecată și din alte drepturi ale acelor comiți ai noștri. Spre mărturia tuturor acestor lucruri am hotărît să dăm această scrisoare, care, cînd ne va fi înapoiată, vom pune să fie dată cu pecetea noastră cea mare.

Dat în Zvolen, la sărbătoarea fericitei Elisabeta, în anul Domnului mie trei sute șaptezeci și șapte.

<Sub pecete, de aceeași mîină:> Porunca domnului rege, citită de două ori în fața lui, și darea de seamă a domnului Ioan de Scharfinek, <de o altă mîină:> și reînnoită acum, în anul o mie trei sute optzeci, în ziua sfîntului Mihail², din pricina excepției că regele poate numi numai un sas drept castelan al lor.

Arh. St. Brașov. Privilegii, nr. 9 Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1377. Orig., perg., cu pecete regală, sub text, căzută.

Transumpt în actul lui Sigismund, regele Ungariei, din 7 martie 1395, ibidem, nr. 16 (vezi nr. 89).

Copie în Kemény, *Dipl. Trans.*, Appendix, D.3.

EDIȚII: Latin. *Katona*, X, 635; *Fejér*, IX/5, 158—160; *Hurmuzaki*, I/2, 242—243; *Ub.*, II, 479—481; Trad. Șincai, *Hrcnica*, I, 522—523.

REGESTE: *Die Grundverfassungen*, 21; Schlözer, *Kritische Sammlungen*, 38; *Sieb. Quartalschrift*, VII, 253; *Sieb. Provinzialblätter*, I, 26, 37; *Transilvania*, 1872, 92.

¹ Astfel în orig.

² 29 septembrie.

Nos, frater Gregorius, dei <et> apostolice sedis gratia episcopus Severini, necnon partium Transalpinarum, significamus quibus expedit, tenore presentium, universis quod cum nos, anno domini M.CCC. LXXXII, in die quatuor temporum, quo cantatur officium Intret, ex permissione divine pietatis, in claustro beate virginis in Longo Campo, invocata spiritus sancti gratia, sacros clericorum ordines celebrassemus, Johannem clericum, filium Valentini de Corospatak, tunc in ordine acolicatus existentem, inventum idoneum,

per discretum virum, dominum gardianum, in Longo Campo litteratorie nobis presentatum, ad ordinem subdiaconatus digne duximus promovendum. In cuius rei testimonium, presentes litteras concessimus, sigilli nostri munimine roboratas.

Datum die, loco et anno prenotatis.

Noi, fratele Grigore, din mila lui Dumnezeu <și> a scaunului apostolic episcopul Severinului și al Țării Românești, prin cuprinsul celor de față aducem la cunoștința tuturor cărora se cuvine că noi, în anul Domnului o mie trei sute optzeci și doi, în ziua celor patru posturi, când se cîntă slujba *Să între*, din îngăduința dumnezeieștii milostiviri, chemînd mila sfîntului duh, în mănăstirea fericitei fecioare din Cîmpulung, pe cînd săvîrșeam sfințele rîndu-ieli ale clericilor, am hotărît să ridicăm pe Ioan, fiul lui Valentin din Valea Crișului, care se găsea atunci în tagma fraților ajutători, la rangul de subdiacon, fiindcă, după ce ne fusese lăudat în scris de către chibzuitul bărbat, domnul gardian din Cîmpulung, îl găsisem vrednic. Spre mărturia acestui lucru am dat această scrisoare întărită cu puterea peceții noastre.

Dat în ziua, locul și anul mai sus arătate.

După *Hurmuzaki*, I/2, 276.

Orig., în anul 1776 se afla la Tg. Mureș, în col. Cornides, astăzi aflată la Bibl. Acad. Buda-
pesta.

Copie în Kemény, *Dipl. Trans.*, Suppl., II, 226.

EDIȚII: Latin. *Tudományos Gyűjtemény*, 1835, IV, 116; *Transilvania*, 1872, 103; *Székely
okl.*, I, 78.

Nos, Lodouicus, dei gratia rex Hungarie, Polonie, Dalmatie etcetera, notum facimus universis inspecturis quod quia ex relatione fidelium civium nostrorum de Cybinio nobis facta percepimus, quomodo nonnulli homines mercatores advenies res mercimoniales ad ipsam civitatem nostram Cibiniensem adducerent et deinde, cum eis placeret, ipsa mercimonia de ipsa civitate nostra Cybiniensi ad partes Transalpinas ducerent et appor-
rent, nonnulli vero mercatores piper, crocum et alia specierum genera in medio ipsorum civium nostrorum stantes, cum minuto pondere divisim venderent et venditioni exponerent, per que omnia ipsi civitati nostre et eius inhabitatoribus preiudicium et detrimentum eveniret valde magnum. Nos vero, cupientes incomodis et defectibus ipsius civitatis nostre obviare, volumus ut nullus hominum mercatorum extraneorum res mercimoniales, quas ad ipsam civitatem nostram Cybiniensem adduxerit, audeat iterum de eadem civitate ad partes Transalpinas deportare et etiam quod nullus mecatorum piper, crocum et alia speciarum¹ genera in dicta civitate cum ponderibus minutis propinare seu vendere presumant, alioquin contra facientes in abla-
tione ipsarum rerum suarum mercimonialium per venerabilem in Christo patrem dominum Gewblinum, episcopum ecclesie Albensis Transsilvane, nobis fidelem et dilectum, prout sibi commissimus et harum serie com-
mittimus, seu per certos suos homines, quos ad hoc ipse dominus episco-
pus deputandos duxerit, punientur de quo nobis tandem non poterint impu-
tare. In foris autem nundinarum ipsum piper, crocum et alias species libere vendere poterint et secure. Aliud, igitur, non facturi.

Datum in villa Pyspuky, feria sexta proxima ante dominicam Letare, anno domini M° CCC° LXXX° secundo.

〈Sub pecete:〉 Relatio domini Gewblini, episcopi Albensis.

Noi, Ludovic, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Poloniei, Dalmației etc., facem cunoscut tuturor celor care vor citi scrisoarea de față că, deoarece din darea de seamă făcută nouă de către credincioșii noștri din Sibiu am aflat că unii negustori străini își aduc mărfurile la numitul nostru oraș Sibiu și, apoi, duc și cară, când le face lor plăcere, acele mărfuri din orașul nostru Sibiu spre Țara Românească, iar unii negustori vînd și scot în vînzare cu amănuntul, stînd între orășenii noștri, piper, șofran și alte asemenea lucruri, prin care fapte se aduce numitului nostru oraș și locuitorilor lui foarte mare pagubă și daună, iar noi, dorind să înlăturăm aceste neplăceri și pierderi ale numitului nostru oraș, voim ca nici un negustor străin să nu cuteze să ducă din acest oraș spre Țara Românească mărfurile pe care le-a adus la Sibiu, și de asemenea ca nici un negustor să nu îndrăznească să ofere sau să vîndă cu amănuntul piper, șofran și alte asemenea lucruri, în numitul oraș; altcum, cei ce vor face dimpotrivă, vor fi pedepsiți prin luarea mărfurilor lor de către venerabilul întru Hristos părinte, domnul Goblinus, episcopul bisericii de Alba Transilvaniei, credinciosul și iubitul nostru — după cum i-am poruncit și-i poruncim prin cuprinsul celor de față —, sau de către anumiți oameni ai săi, pe care numitul domn episcop îi va trimite, pentru care 〈lucru〉 nu vor putea să ni se plîngă. Dar la tîrguri vor putea vinde slobod și nestingheriți piper, șofran și alte asemenea lucruri. Așadar, să nu faceți altfel.

Dat în satul Pyspuky, în vinerea dinaintea duminicii *Letare*, în anul Domnului o mie trei sute optzeci și doi.

〈Sub pecete:〉 Darea de seamă a domnului Goblinus, episcopul de Alba.

Arh. St. Sibiu, U. I. 40. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1382.

Orig., hîrtie (22 × 12,2), pecete rotundă din ceară roșie, aplicată sub text.

Copie în Kemény, *Dipl. Trans.*, Appendix, D.3. 182.

EDIȚII: Latin. Pray, *Specimen*, II, 261; Szeredai, *Serjes*, 119; *Katcna*, X, 713; *Fejér*, IX/5, 571—573; *Hurmuzaki*, I/2, 274—275; *Ub.*, II, 555.

¹ Corect: *specierum*.

Nos, Nicolaus dictus Wychin, villicus civitatis Cybiniensis, Johannes dictus Crispus, villicus de Helta, et Heyczmanus Tawsintschon dictus, totaque villicorum et seniorum civitatis et sedis Cybiniensis universitas, memorie commendamus tenore presentium, significantes quibus expedit universis, quod, cum Walachi nobis circumsedentes omnibus villis sedis antedictae diversa incommoda et dampna incomparabilia, furta, incendia, spolia, morticina intulissent, nosque de consilio venerabilis in Christo patris et domini, domini Goblini, episcopi Transilvani, talem concordiam cum Walachis antefatis inivimus¹, articulos infra scriptos inter nos et ipsos Walachos, ad eorum supplicationem instantem, statuimus, pacis tranquillitate in perpetuum conservandos.

Primus articulus est iste, quod Fladmerus et omnes ceteri Walachi morantes sub castro omnes mortificationes seu interempciones, quas ipsi et eorum amici sustinuerunt, has omnes, pacis propter communitatem, amicabiliter

deposuimus, ita quod nullus eorum dictam reconciliatam causam¹ et sopitam de cetero debet iterando renovare, taliter quod, si aliquae mulieres vel viri de partibus Transalpinis essent interempti, quibus emenda reconcilia-tionis fieri debet, signanter de morte mulieris quondam Drossa et de morte cuiusdam Walachi Transalpini, quem Dobrin nominavit proximum suum, sive de quocumque² morte habita per Insulanos inter Walachos, onera emen-dacionum illarum in se assumpserunt Walachi suprascripti cum suis posteris, nunc et in futurum, e contra ipsi Insulani assumpserunt ignoscere pure ipsis Walachis omnia homicidia, incendia, furta, depredaciones actenus³ habita per ipsos Walachos in Insulanos et cum eis perpetuam pacem habituros.

Secundus articulus est iste, quod¹ assumpserunt ipsi Walachi, quod nunquam pascerent pecora nec pecudes in territorio Theutunicorum nisi liberrima licentia et admissione Theutunicorum in quorum territoriis pascerent.

Tertius articulus est iste, quod¹ assumpserunt ipsi Walachi custodiam servandam in omnibus alpibus ad Tolmacz usque ad Magnam villam Walachi-kalem.

Quartus articulus est iste, quod¹ assumpserunt ipsi Walachi quod crematorem, interfectorem, nocivum seu malevolum nullum debent hospitare homine, si tales nocivos hospitaverint, cum ipsis sint comburendi.

Quintus articulus est iste, quod¹, si aliquis minaretur incendium, tali si convinci posset septem iuramentis, statim debet cremari, modo simili quicumque Walachorum convinceretur septem iuramentis quod furtum, spoliium, incendium aliquod vel huiusmodi commisisset, simili modo statim deberet cremari.

Sextus articulus est iste, quod¹ assumpserunt Walachi quod eorum nullus arcum regere vel portare audeat⁴ nisi necessitas et utilitas requireret, quicumque arcum portaret ultra hoc, talis in rebus et corpore sit⁵ puniendus.

Ex parte castris presentibus Walachis infrascriptis, primo Fladmir, Schuka, Petril, Schereban, magnus Neg, Schereb, Rodbansch, Thomas, Oldamar, Straw, niger Bansch; ex parte civitatis, Kende Knez, Lud, dives Neg, niger Radul, Daud, Stanbescht, Drewgysch, Dragmer Bobusch; ex parte comitisse de Helta Theodir, Juba, Cristian Phaff et filius suus, Radul; ex parte communitatis de Helta gros Schramchet Clos et frater suus. Acta sunt hec in insula Christiana, coram iudicibus, civibus iuratis, senioribus et communitati⁶ civitatis et sedis Cybiniensis et munita sigillo nobilis viri, domini Johannis de Scharfenek, necnon sigillo consulum civium civitatis Cybiniensis, et sigillo comitatus sedis Cybiniensis, anno domini M^{mo} CCC^{mo} LXXX III°, in octavis Epyphaniarum domini.

Noi, Nicolae zis Wychin, judele oraşului Sibiu, Ioan zis Crispus, judele din Cislădie și Heyczmann zis Tawsintschon, precum și întreaga obște a juzilor și bătrînilor oraşului și scaunului Sibiu, prin cuprinsul cel de față dăm de știre și facem cunoscut tuturor căroră se cuvine că, deoarece românii așezați împrejurul nostru au pricinuit felurite neajunsuri și pagube ce nu se pot socoti, tuturor satelor sus-zisului scaun, <și au săvîrșit> furturi, incendii, jefuiri și omoruri, noi, după sfatul venerabilului întru Hristos părinte și domn, domnul Goblin, episcopul Transilvaniei, am făcut următoarea înțelegere cu mai înainte pomeniții români <și>, la stăruitoarea rugăminte a acestora, am statornicit între noi și acei români punctele mai jos scrise, spre a păstra pe veci liniștea păcii.

Cel dintîi punct este acesta că, de dragul păcii obștești, am avut bună-tatea să ne lepădăm <de despăgubirile cuvenite> pentru toate omorurile și

uciderea săvârșită de Vladimir și toți ceilalți români care locuiesc sub cetate, și de prietenii lor, în așa fel că nici unul dintre ei nu mai trebuie de aici înainte să pornească din nou zisa pricină încheiată prin împăcare și stinsă, în înțelesul că dacă niște femei sau bărbați din Țara Românească ar fi uciși, pentru care trebuie să se plătească gloaba împăcării, îndeosebi în ce privește moartea femeii Drosa și moartea unui român din Țara Românească, despre care Dobrin a spus că e ruda sa, sau orice altă moarte de om făcută de locuitorii din Cristian, printre români, sarcinile acelor gloabe le-au luat asupra lor românii mai sus-zisi, cu urmașii lor, acum și în viitor, și, în schimb, locuitorii din Cristian s-au legat să ierte cu totul acelor români toate omorurile, incendiile, furturile, jefuirile, făcute pînă acum de acei români împotriva locuitorilor din Cristian și să trăiască veșnic în pace cu ei.

Al doilea punct este acesta că acei români s-au legat să nu pască niciodată vitele, nici turmele lor pe pămîntul sașilor, afară doar numai cu deplina îngăduință și învoire a sașilor, pe pămîntul cărora vor paște.

Al treilea punct este acesta că zișii români s-au legat să facă de strajă pe toți munții de la Tălmăciu pînă la Săliște.

Al patrulea punct este acesta că zișii români s-au legat să nu dea găzduire vreunui punător de foc, ucigaș, sau om rău și vătămător, iar dacă vor da găzduire unui astfel de om, să fie arși împreună cu el.

Al cincilea punct este acesta că dacă cineva amenință să dea foc, dacă prin șapte jurăminte poate fi dovedit de acesta, să fie ars numaidect; tot așa, oricine dintre români e dovedit prin șapte jurăminte că a săvârșit un furt, o jefuire, a pus foc sau a făcut vreo faptă asemănătoare, să fie ars numaidect.

Al șaselea punct este acesta că românii s-au legat ca nici unul din ei să nu cuteze a mînuii sau a purta arc, afară numai dacă nevoia sau folosul, cere aceasta. Cel care, în afara de astfel de împrejurări, ar purta arc, să fie pedepsit în averea și trupul său.

Din partea cetății fiind de față românii mai jos scriși: întîi Vladimir, Ciuca, Petrilă, Șerban, Neagu cel Mare, Șerb, Roșu Banciu, Toma, Vladimir, Stroie, Negru Banciu; din partea orașului: Cîndea cnezul, Lud, bogătanul Neagu, Radu Negru, David, Stanbesch, Drăghici, Dragomir Băbuț; din partea comitisei de Cîsnădie: Teodor, Iub, Cristian Phaff și fiul său Radul; din parte obștei din Cîsnădie: Schramchet Clos cel Mare, și frațele său. Acestea au fost întocmite în Cristian, în fața juzilor, orașenilor jurați, bătrînilor și a obștei orașului și scaunului Sibiu, și întărite cu pecetea nobilului bărbat, a domnului Ioan de Scharffeneck, precum și cu pecetea sftnicilor orașenilor orașului Sibiu, și cu pecetea comitatului scaunului de Sibiu, în anul Domnului o mie trei sute optzeci și trei, la octavele Bobotezei.

Arh. St. Sibiu, Arh. bis. comunei Cristian, nr. 1. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1383.

Orig., perg. (36 × 25), trei peceți au fost atirnate cu șnur de cîneapă albă.

EDIȚII: Latin. *Fejér*, X/1, 132; Bruckner, *Beleuchtung der Denkschrift*, 26; *Transilvania*, 1872, 104; *Hurmuzaki*, I/2, 280; *Ub.*, II, 565–566.

¹ Scris peste răsătură.

² Corect: *quacumque*.

³ Corect: *hactenus*.

⁴ Urmează *nebel*, șters și subpunctat de aceeași mîină.

⁵ Scris deasupra rîndului.

⁶ Corect: *communitate*.

Relatio domini Nicolai palatini

Nos, Elisabeth, dei gratia, regina Ungarie, Polonie, Dalmatie etcetera, notum facimus universis quod nos, que ex officio culminis reginalis, incremento civitatum nostrarum invigilare debemus, fidelibus nostris civibus civitate nostre Cybiniensis huiusmodi gratiam duximus faciendam, ad petitionem honorabilis viri, domini Thome, decani Cybiniensis, capellani nostri specialis, et Jacobi, iudicis eiusdem civitatis nostre Cybiniensis, talem videlicet, quod mercatores forenses, mercantias eorum in medio ipsorum et in territorio eorundem non valeant nec possint exercere, contra eorum libertatem et voluntatem, immo si aliqui mercatores forenses exponerent mercantias eorum ad partes Transalpinas, ex tunc iudex et cives habeant facultatem prohibendi bona talium mercatorum et eadem bona pro camera nostra magnifico viro domino Ladislao, vel alteri wayuode Transsilvano, pro tempore constituto, debeant assignare, harum nostrarum sub testimonio litterarum; committendo nihilominus ipsi wayuode, ut ad ipsorum civium nostrorum requisitionem prefatis mercatoribus debeat obstare temporibus opportunis.

Datum in Sancto Demetrio, feria quinta proxima post dominicam Invocavit, anno domini Millesimo CCC° LXXX quarto.

⟨*In parte sub pecete*:⟩ Relatio domini Nicolai palatini.

Darea de seamă a domnului Nicolae, palatinul

Noi, Elisabeta, din mila lui Dumnezeu regina Ungariei, Poloniei, Dalmației etc., facem cunoscut tuturor că noi, care din înalta noastră îndatorire de regină, trebuie să veghem la sporul orașelor noastre, la cererea cinstitului bărbat, a domnului Toma, decanul de Sibiu, capelanul nostru osebit, și a lui Iacob, judele aceluia oraș al nostru al Sibiului, am hotărât să facem această milostivire credincioșilor noștri orășeni din orașul nostru Sibiu, ⟨anume⟩ astfel ca negusorii străini să nu fie volnici și să nu poată face negoț cu mărfurile lor, în mijlocul și pe pământul acelora — împotriva libertății și a voinței lor — ba chiar dacă unii negustori străini ar duce spre vânzare mărfurile lor spre Țara Românească, atunci judele și orășenii ⟨Sibiului⟩ să aibă dreptul de a opri bunurile unor astfel de negustori și să fie datori a le încredința, pe seama cămării noastre, măritului bărbat, domnului Ladislau, sau altui voievod al Transilvaniei aflător în slujbă. Poruncind totodată, prin mărturia acestei scrisori a noastre, numitului voievod, că, la cererea acelor orășeni ai noștri, să fie dator să închidă calea, la timpul potrivit, pomeniților negustori ⟨străini⟩.

Dat la Mitrovița, în joia de după duminică *Invocavit*, în anul Domnului o mie trei sute optzeci și patru.

⟨*In parte sub pecete*:⟩ Dare de seamă a domnului Nicolae palatinul.

Arh. Stat. Sibiu, U.I. 45. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1384.

Orig. perg. (29,5 × 16,5) cu fragment de pecete inelară din ceară roșie, aplicată sub text. Transumpt în actul regelui Sigismund, din 5 iunie 1387, ibidem, U.I. 52 (vezi nr. 72). Alt transumpt în actul regelui Sigismund, din 23 martie 1412, cuprins în actul regelui Matia, din 19 ianuarie 1459, ibidem, U.II, 200.

EDIȚII: Latin. *Fejér*, X/1, 145; *Archiv des Vereins*, S.V., I, fasc. 3, 128; *Teleki, Hunyadiah kora*, X, 609; *Hurmuzaki*, I/2, 284 (sub 1383); *Ub.*, II, 589–590.

Relatio Stephani palatini.

Nos, Sigismundus, dei gratia, rex Hungarie, Dalmacie, Croacie, etcetera, marchio Brandenburgensis etcetera, memorie commendantes, tenore presentium, significamus quibus expedit universis quod Jacobus, iudex, et Johannes aurifaber, iuratus civitatis nostre Cybiniensis, sua ac universorum civium ac hospitum nostrorum de eadem in¹ personis¹, ad nostre maiestatis venientes presentiam, exhibuerunt nobis quasdam literas patentes serenissime principis, domine Elisabeth, regine Hungarie etcetera, matris nostre carissime, tenoris infrascripti, in eo eisdem civibus gratiose concessas, quod in medio eorum forenses mercatores mercantias eorum non valeant ac possint exercere, contra eorum libertatem et voluntatem, supplicantes nostre sua et aliorum civium civitatis nostre predictae in personis humiliter maiestati, ut easdem ratas, gratas et acceptas habendo, presentibusque verbotenus inseri faciendo, pro ipsis nostris civibus, literis nostris presentibus dignaremur innovative perpetuo confirmare. Quarum tenor talis est, scilicet; *⟨Urmează actul reginei Elisabeta, din 3 martie 1384, nr. 71⟩.*

Nos, igitur, humillimis et devotis supplicationibus ipsorum, iudicis ac iurati, in sua et aliorum civium nostrorum de eadem Cibinio in personis, nostre per eosdem oblatis maiestati regia pietate exauditis et clementer admissis, prefatas literas ipsius domine Elisabeth regine, matris nostre, suo anulari sigillo consignatas, omni prorsus suspicionis vitio destitutas, presentibus de verbo ad verbum insertas, quoad omnes earum continentias et clausulas requirentibus eximiis fidelitatibus et fidelium servitorum preclaris meritis ipsorum nostrorum civium, acceptamus, approbamus, ratificamus, et pro eisdem ex certa nostre maiestatis scientia perpetuo valituras innovantes confirmamus presentis nostri scripti patrocinio mediante. Presentes etiam, dum nobis in specie fuerint apportate, easdem in formam nostri privilegii redigi faciemus.

Datum Bude, in vigilia festi Corporis Christi, anno domini millesimo trecentesimo octuagesimo septimo.

⟨Pe verso, de aceeași mină:⟩ Confirmatio forensibus mercatoribus.

Dare de seamă a lui Ștefan, palatinul

Noi, Sigismund, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației etc., și margraf de Brandenburg etc., prin cuprinsul celei de față dăm de știre și facem cunoscut, tuturor cărora se cuvine, că Iacob, judele, și Ioan aurarul, jurat al orașului nostru Sibiu, venind în fața maiestății noastre, în numele lor și al tuturor orașenilor și oaspeților din acel loc, ne-au arătat o scrisoare deschisă a prealuminatelor principese, doamna Elisabeta, regina Ungariei etc., mama noastră preascumpă, cu cuprinsul de mai jos, pe care (numita regină) s-a milostivit s-o dea acelor orașeni, pentru ca negustorii străini să nu poată și să n-aibă voie a-și desface în mijlocul lor mărfurile, împotriva libertății și voinței lor, rugându-se cu smerenie de maiestatea noastră, în numele lor și al altor orașeni din orașul nostru pomenit, ca — socotind drept întărită, încuviințată și primită acea scrisoare, și punând să fie trecută din cuvânt în cuvânt în cea de față — să binevoim a o înnoi și întări pe veci, pentru acei orașeni ai noștri. Cuprinsul ei este următorul: *⟨Urmează actul reginei Elisabeta, din 3 martie 1384, nr. 71⟩.*

Noi, aşadar, ascultînd cu regească dragoste şi îndurîndu-ne să primim preasmerita şi plecata rugămintea a celui judeşi jurat, înaintată de ei maiestăţii noastre, în numele lor şi al altor orăşeni ai noştri, avînd în vedere alesele lor fapte de credinţă şi strălucita vrednicie a slujbelor credincioase făcute de acei orăşeni ai noştri, primim, încuviinţăm şi întărim pomenita scrisoare a doamnei Elisabeta, regina mamă a noastră, <scrisoare> purtînd pecetea de pe inelul său şi lipsită cu desăvîrşire de orice urmă de bănuială, trecută din cuvînt în cuvînt în cea de faţă, cu întregul ei cuprins şi cu toate punctele din ea, şi, cu buna ştiinţă a maiestăţii noastre, înnoind-o, o întărim prin ocrotirea acestei scrisori, ca să aibă putere de veci pentru numiţii. Iar scrisoarea aceasta, cînd ni se va aduce înapoi în original, vom pune să se întocmească în chip de privilegiu.

Dat la Buda, în ajunul sărbătorii *Corporis Christi*, în anul Domnului o mie trei sute optzeci şi şapte.

<Pe verso, de aceeaşi mînă:> Confirmare <a scrisorii> despre negustorii străini.

Arh. St. Sibiu, U.I. 52. Fotocopie la Inst. de ist. şi arh. Cluj-Napoca/1384.

Orig., perg. (20,9 × 41,7), cu pecete aplicată sub text, din ceară roşie, cu hirtie de protecţie. EDIȚII: Latin. *Ub.*, II, 612–613.

REGESTE: *Mályusz*, I, 11, nr. 100.

¹ Scris deasupra rîndului.

† Noi, cela ce este întru Hristos Dumnezeu, bun credincios şi de Hristos iubitoriu şi însuşi ţiitoriu, Io Mircea velichi voievod, cu mila lui Dumnezeu şi cu darul lui Dumnezeu, oblăduindu şi domnindu toată Ţara Muntenească încă şi Latura Tatariului şi hotărul de sub munte şi pre toată Dunărea. Bine vrînd domnia mea, cu a mea bună vrere a cinstitei şi luminatei inimei mele şi am dăruit domnia mea acest şi de toţi cinstit şi de frunte şi luminat hrisovul domniei mele, anume lui Ion şi Burcea şi lui Caliian, boiarinului domniei mele, ca să fie a lor satul Braniştea Urăşiei şi la Vadul Şercaiei şi stfna de în muntele Lereştilor, de moşie şi de moştenie şi de toate slujbele şi dări şi djmille, cite le vor afla întru tot ţinutul ţării şi întru biruinţă domniei mele. Să se odihnească iei de dijmă de oi şi de vămuitul porcilor, de dijmă de grîu şi de vinăricie şi de stupi şi de vadure şi de în apă. Şi de toate acestea să le fie lor de ocină şi de moşia acelora; nu numai acelora, ce şi fiilor lor, nepoţilor şi strănepoţilor lor, în viaţa domniei mele şi pînă în viaţa fiului meu cela iubitul, Io Mihail voievod. Iar cine s-ar ispiţi den boiarii domniei mele, den cei mari au de cei mici boiari sau de în slugile domniei mele pre Burcea, Ion şi pre Caliian sau pre oamenii acelora cîtu-i de un păr a supăra, că cine ar face aimentrea, acela va avea de la noi mare urgie şi certare despre domnia mea, ca şi un neascultătoriu şi călcătoriu porîncei şi hrisovului domniei mele.

Încă şi cine va alege domnul Dumnezeu după moartea mea să fie domn Ţării Rumâneşti, den plodul inemei mele sau de ruda domniei mele sau de întru altă sămîntă, de va cinsti şi va înnoi şi va feri aceasta, pre cela domnul Dumnezeu să-l cinstească şi să-l hrănească; iar care nu ar cinsti, nici îi va feri, pre acela să-i plătească Dumnezeu cu munca veacului şi să fie cu Iuda şi cu Aria şi cu iudeii ce strigară spre Hristos: sîngele lui spre dînşii şi spre feciorii lor, cum iaste şi va fi în véci, amin.

Acestea sînt mărturiile acestui hrisov: întîi jupan Vlad, 2. Drăgoi ban, al treilea, Jupan Aldea, 4. jupan Aga, 5. jupan Bran, 6. jupan Cristian, 7. jupan Vlcan, al 8-lea, jupan Luca, 9. jupan Cioban, 10. Stan Drăgan, 11. Aldea velichi logofăt.

Și eu, Badea, carele am scris acest hrisov.

De pe limba slovenească pre limba rumânească s-au tălmăcit de mine, protopop Vasilie, în 10 zile din iulie 7225 <1717>.

Această parie de pe originalul său cel adevărat bătrîn fără de niceo schimbare, adaogere sau scădere sau înoit și s-au scris prin mine cel mai din jos iscălit, despre care mărturisesc cu sufletul meu, întărind cu iscălitura și cu pecetea mea, Făgăraș, iulie, zile 23, 1777.

Antonie Monea Vințeanul m. p. némiș.

După I. Pușcariu, *Fragmente istorice*, IV, p. 45–47, sub 1417.

Copie, urmată de o traducere germană din 1733.

Datat după statul domnesc.

EDIȚII: DIR, B, veac XIII, XIV și XV, 67–68, sub 1414; DRH, B, 31–32.

Relatio domini Petri, episcopi Transsilvani
ad contenta literarum domini Lodouici

Sigismundus, dei gratia, rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etcetera ac marchio Brandenburgensis etcetera, fidelibus suis, iudici iuratisque civibus in Braschovia, salutem et gratiam.

Gravi querimonia fidelium nostrorum universorum mercatorum de Cybinio, ad nostre serenitatis pervenit auditum, quod licet ipsi tales libertates et gratias a serenissimo principe, domino Lodouico, rege Hungarie bone memorie, patre nostro carissimo, habuerint, quod nulli mercatorum extra partes Transsilvanas existentes, cum rebus et mercimoniis ipsorum, per dictas partes Transsilvanas procedentes, ultra Braschouiam¹ predictam ad partes Transalpinas transire presumant, prout hoc idem in literis domini Lodouici predicti atque nostris plenius continetur, tamen vos, contemptentes dictas literas domini Lodouici et nostras, eosdem mercatores ulterius ad partes Transalpinas cum mercimoniis ipsorum transire permittitis, in grande ipsorum mercatorum nostrorum de Cybinio preiudicium et dampnum satis magnum.

Cumque intentionis nostre etiam firmate omnine existat, ipsas litteras domini Lodouici atque nostras in suo robore et firmitate solida permanere, nec eas per quempiam velimus temere violari, fidelitati vestre firmissimo regio precipimus sub edicto, quatenus in antea prefatos mercatores extrasilvanos, cum mercimoniis ipsorum in vestri medium venientes, contra premissas libertates memoratorum mercatorum de Cybinio, ulterius ad partes Transalpinas procedere nullatenus permittatis, sed eos potius, ad instantiam dictorum mercatorum de Cybinio, arestando, in eorum ulteriori transitu impedire efficaciter debeatis. Aliud, igitur, in premissis pro nostra gratia facere non ausuri. Alioquin, si predictos cives seu mercatores nostros de Cybinio nobis super premissis querulari contingeret, vos taliter puniri faciemus in posterum, quod vos mandata nostra violasse penitebit. Presentes autem, post lecturam, reddi volumus presentanti.

Datum in Themeswar, in die beati Anthonii confessoris, anno domini M° CCC° nonagesimo.

⟨Sub pecete:⟩ Relatio domini Petri, episcopi Transsiluani.

⟨Pe verso, de aceeași mână:⟩ Ad partes Transalpinas, contra forenses mercatores.

Dare de seamă a domnului Petru, episcopul
Transilvaniei, potrivit cuprinsului scrisorii
domnului Ludovic

Sigismund, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației etc. și margraf de Brandenburg etc., credincioșilor săi, judeului și orașenilor jurați din Brașov, sănătate și milostivire.

Printr-o grea plângere a tuturor credincioșilor noștri negustori din Sibiu, a ajuns la urechile luminăției noastre că, deși ei au avut de la prealuminatul principe, domnul Ludovic, regele Ungariei de bună amintire, preascumpul nostru tată, o asemenea libertate și milostivire ca nici un negustor aflător din afara Transilvaniei, când merge cu lucrurile și mărfurile sale prin pomenitele părți ale Transilvaniei, să nu cuteze a trece dincolo de Brașov spre Țara Românească, după cum acest ⟨lucru⟩ se spune mai pe larg în scrisoarea pomenitului domn Ludovic și în a noastră, totuși voi, nesocotind zisa scrisoare a domnului Lodovic și a noastră, îngăduiți acelor negustori, spre destul de mare pagubă și neajuns al acelor negustori ai noștri din Sibiu, să treacă cu mărfurile lor mai departe, spre Țara Românească.

Deoarece, însă, gândul nostru neclintit este ca acea scrisoare a domnului Lodovic și a noastră să dăinuie în tăria și nesmintita ei trănicie, și voim ca ea să nu fie călcată în chip cutezător de cineva, prin strașnică poruncă regească punem în vedere credinței voastre ca, de acum înainte, să nu mai îngăduiți nicicum pomeniților negustori din afara Transilvaniei, care vin cu marfa lor în mijlocul vostru, în pofida pomenitelor libertăți ale numiților noștri negustori din Sibiu, să pornească mai departe spre Țara Românească, ci să fiți mai degrabă datori ca, poprindu-i, la stăruința zișilor negustori din Sibiu, să-i împiedecați cu tot dinadinsul de a trece mai departe. Așadar altcum să nu îndrăzniți a face în ce privește cele de mai sus, spre ⟨a nu pierde⟩ milostivirea noastră. Iar dacă se va întâmpla să ne mai vină vreo astfel de plângere, cu privire la cele de mai sus, din partea pomeniților noștri negustori din Sibiu, vom pune pe viitor să fiți astfel pedepsiți, încât vă veți căi că ați călcat poruncile noastre. Iar cele de față, după citire, să fie înapoiate înfățișătorului.

Dat la Timișoara, în ziua fericitului Anton mărturisitorul, în anul domnului o mie trei sute nouăzeci.

⟨Sub pecete:⟩ Dare de seamă a domnului Petru, episcopul Transilvaniei.

⟨Pe verso, de aceeași mână:⟩ Împotriva negustorilor străini, ⟨care merg⟩ spre Țara Românească.

Arh. St. Sibiu. U.I. 58. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1390.

Orig., perg. (23 × 17,4), cu pecete inelară, regală, din ceară roșie, aplicată sub text, cu hîrtie de protecție.

Copie la Kemény, *Dipl. Trans.*, Suppl. II, 251.

EDIȚII: Latin. *Ub.*, II, 641–642.

REGESTE: *Mályusz*, I, 154 nr. 1323.

¹ Astfel în orig.

Mircius, dei gratia woyuoda Transalpinus, Ffogaras et Omlas dux, Seuerini comes, terrarum Dobrodicii despotus et Tristri dominus, harum noticiam habituris, tam presentibus, quam futuris, significamus quibus expedit uniuersis quod sincere mentis affectu cupientes inire inuolabilis amicitie federa, et volentes cum serenissimo principe, domino Wladislao, dei gratia, regi¹ Polonie, necnon terrarum Cracouie, Sandomirie, Syradie, Laucicie, Cuyaue, Littwanie principe sumpmo, Pomoranie Russieque domino et herede de ..., baronum nostrorum unanimi consilio, ordinationem huiusmodi, parte ab utraque temporibus perpetuis servandam irrefrangibiliter² fecimus et facimus ipsam nostrarum literarum robore confirmantes, scilicet quod memoratum serenissimum principem, dominum Wladislaum, Polonie etcetera regem, toto nostro posse atque potencia, dum affectando nostrum auxilium postulaverit, et homines sibi subditos, ab insultu et hostili incurso ..³, regis Ungarie, ac ipsius omagialium⁴ et quorumlibet hominum sibi subditorum, constantissime volumus adiuuare, contra alios vero predicti domini ..⁵ regis emulos aut iniuratores⁶ quoslibet, ipsum iuxta nostri arbitrii beneplacitum iuuare promittimus et spondemus, quemadmodum amicum facere expedit atque decet. Idemque dominus ..⁷ rex, ad nostre postulacionis affectum, contra ..⁸, regem Ungarie, et ipsius subditos, pro toto ipsius posse atque potencia, nos debet et tenebitus adiuuare, contra alios vero nostros emulos, iuxta ipsius liberi arbitrii beneplacitum, ut de nobis premissum est, nobis auxiliabitur ut amicos. In cuius rei testimonium firmitatemque perpetuam, literas nostras presentes dedimus privilegiales, pendenti⁹ et autentici sigilli nostri maioris munimine roboratas.

Datum in Lublin, in vigilia sancte Agnetis virginis gloriose, anno domini Millesimo trecentesimo nonagesimo.

Mircea, din mila lui Dumnezeu voievodul Țării Românești, duce de Făgăraș și Amlaș, comite de Severin, despot al pământurilor lui Dobrotici și domn al Dîrstorului, facem cunoscut tuturor celor cărora se cuvine, care vor lua cunoștință de această <scrisoare>, atît celor de acum cît și celor viitori, că dorind și voind, cu gînd pornit din inimă curată, să încheiem alianță ne-strămutată de prietenie cu prealuminatul principe, domnul Vladislav, din mila lui Dumnezeu regele Poloniei, precum și principe suprem al țărilor Cracovia, Sandomir, Sieradz, Lusacia, Cuiavia, Lituania, domn al Pomeraniei și Galiției și <principe> moștenitor de .., cu sfatul tuturor boierilor noștri, am făcut și facem următoarea învoială ce nesmintit trebuie păzită pe veci și de unii și de ceilalți, întărind-o prin puterea <acestei> scrisori a noastre, și anume: că voim să-i ajutăm cu cea mai mare statornicie și din toate puterile noastre pe pomenitul prealuminat principe, domnul Vladislav, regele Poloniei, și pe oamenii supuși lui, cînd, avînd nevoie de ajutorul nostru, ni-l va cere, și <să-l apărăm> de loviturile și năvala dușmană <a lui Sigismund>, regele Ungariei, și a vasalilor lui și a oricăror oameni supuși lui, <dar> împotriva altor potrivnici sau vătămători ai pomenitului domn <Vladislav>, regele, oricare ar fi ei, făgăduim și ne legăm să-l ajutăm după bună voia și chibzuința noastră, cum se cere și se cuvine unui prieten să se poarte. Și numitul domn <Vladislav> regele, la cererea și dorința noastră, trebuie și va fi dator să ne ajute, din toate puterile lui, împotriva lui <Sigismund>, regele Ungariei, și a supușilor lui, iar împotriva altor dușmani ai noștri, ne va da ajutor ca prieten, după buna voia și chibzuința lui, cum s-a spus mai sus și despre noi.

Spre mărturia și veșnica trăinicie a acestui lucru, am dat scrisoarea noastră privilegială de față, întărită cu puterea peceții noastre celei mari, atfirnite și autentice.

Dat la Lublin, în ajunul (sărbătorii) sfintei și slăvitei fecioare Agneta, în anul Domnului o mie trei sute nouăzeci.

După facs. din *Hurmuzaki*, I/2, pl. I. Fotocopie la Bibl. Acad. R.S.R., București, F. LVI/83.

Orig., perg. cu pecete rotundă atfirnată, cu legenda: † <S † MIRCZE> WAIWODA TRANȘALPIN BAN DE CZWRINO † MIRCZE W<AI>W., în anul 1897 se afla la Arh. Imper. Moscova.

EDIȚII: Latin. *Codex dipl. Poloniae et Lituaniae*, I, 598; *Fejér*, X/1, 652–653 și X/8, 309–310; *Mag. ist.*, I, 332; *Hurmuzaki*, I/2, 322; *Ub.*, II, 642–643. Trad. Șincai, *Hronica*, I, 542–543.

REGESTE: *Transilvania*, 1872, 128; *Mályusz*, I, 155, nr. 1331.

¹ Corect: *rege*.

² Corect: *irrefragabiliter*.

³ Sigismundi.

⁴ Corect: *hcmagialium*.

⁵ Wladisla.

⁶ Corect: *iniuriatres*.

⁷ Wladislaus.

⁸ Sigismundo.

⁹ Corect: *pendentis*.

Relatio domini Johannis, wayuode.

Nos, Sigismundus, dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc., marchioque Brandenburgensis etc., memorie commendamus, tenore presentium, significantes quibus expedit universis, quod fidelis noster Petrus, filius Dees, nobilis kenezius de Themeshel, in tenutis castri nostri Myhald nuncupati commorans, sua, Halmagh, Cristofori et Mychaelis, fratrum suorum uterinorum, similiter nobilium keneziorum de eadem, in personis, in nostre maiestatis accedens presentiam, nostre humiliter declaravit maiestati quod quia literalia ipsorum instrumenta, factum possessionum ipsorum Kryuapatak et Patak vocatarum tangencia, sub monte Padych existencium¹, per nostros predecessores reges Hungarie ipsis graciose concessa, ab ipsis, tempore quo Dan wayuoda, cum suo valido exercitu, dictas tenutas castri nostru Myhald invaserat, deperdita et alienata extitissent; ideo, nos, dictas possessiones, pro eorum fidelitatibus et fidelium obsequiorum meritis sacre corone et nobis, tempore et loco oportunis, exhibitis et impensis, ipsis ac eorum heredibus nove nostre donacionis titulo, sub condicione infrascripta, dare et conferre dignemur.

Et quia nobis de alienacione dictorum literalium instrumentorum ipsorum nulla constabat certitudo veritatis, vestro, magnifico domino Johanni, bano nostro Zeuriniensi, de premissis, certitudinem veritatis sciscitari commiseramus. Qui, tandem, nostre fideliter retulit maiestati quod ipse a nobilibus et alterius status hominibus comitatum Sebus, Lugos et Myhald vocatorum, talem certitudinem veritatis sciscitasset quod dicta literalia eorum instrumenta, super iamdictis possessionibus confecta, ab ipsis deperdita extitissent.

Nos, itaque, tum supplicacionibus dicti Petri, suo et fratrum suorum predictorum nominibus, nostre maiestati porrectis, tum relacionem² fidedigne

ipsius domini Johannis bani, regia benignitate inclinati, predictas possessiones Kryuapatak et Patak vocatas, pro premissis eorum fidelitatibus et fidelibus obsequiis, simulcum omnibus ipsarum iuribus, iurisdiccionebus, terris arabilibus, cultis et incultis, pratis, silvis, aquis, aquarumque decursibus, ac cunctis obventionibus earundem, sub ipsarum veris et antiquis metis, quibus ab olim use fuerunt et possesse, iamdictis Petro, Halmagh, Cristoforo, et Mychaeli, nobilibus kenezis, ipsorumque heredibus et posteritatibus universis, nove nostre donacionis titulo et omni eo iure, quo eedem nostre rite incumbunt collacioni, dedimus, donavimus et contulimus, ymmo damus, donamus et conferimus, perpetuo et irrevocabiliter, per ipsos et per eorum heredes universas³ possidendam, tenendam et habendam, harum nostrarum litterarum patrocinio mediante, sine duntaxat preiudicio iuris alieni. Tali modo et condicione mediante, quod dum nos vel nostri successores, reges Hungarie, temporum in processu, exercitum versus plagam orientalem instaurando moveremus vel mo<vere...>⁴, ipsi et heredes ipsorum de dictis possessionibus ad predictum exercitum, cum una lancea ut ...⁵ consuetudinis certorum nobilium keneziorum dictarum tenu<tarum ... fuerint>^t⁶ profiscisci teneantur. Presentes tandem nobis allatas, privilegialiter emanari faciemus pro eisdem.

Datum Bude, feria quarta proxima ante dominicam Iudica, anno domini Millesimo CCC-mo nonagesimo.

Dare de seamă a domnului Ioan, voievodul⁷.

Noi, Sigismund, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației etc., și margraf de Brandenburg etc. prin cuprinsul celor de față dăm de știre și facem cunoscut tuturor căroră se cuvine că, venind înaintea maiestății noastre, credinciosul nostru Petru, fiul lui Dees, nobilul cnez de Temesel, cu locuința în ținutul cetății noastre numite Mehadia, în numele său <și> al fraților săi buni Halmagh, Cristofor și Mihail, de asemenea nobili cnezi tot de acolo, cu smerenie ne-a spus maiestății noastre că, deoarece actele lor privitoare la moșiile lor numite Crivina și Patak, aflătoare sub muntele Padeș, dăruite lor în chip milostiv de înaintașii noștri, regii Ungariei, li s-au prăpădit și le-au fost înstrăinate în vremea în care Dan voievodul cotropise cu puternica sa ostire pomenitele locuri ale cetății noastre Mehadia; drept aceea, noi să binevoim să le dăm și să le hărăzim lor și moștenitorilor lor zisele moșii, pentru credința lor și meritele crecincioaselor slujbe, făptuite și făcute sfintei coroane și nouă, în vremuri și locuri potrivite, în chip de danie nouă a noastră, după rânduiala de mai jos.

Și, deoarece noi nu eram siguri de adevăr în ce privește înstrăinarea pomenitelor acte, v-am încredințat vouă, măritului domn Ioan, banul nostru de Severin, de a afla întreg adevărul despre cele de mai sus. Acesta a spus apoi întocmai maiestății noastre că el a aflat adevărul sigur de la nobilii și de la oamenii de altă stare din comitatele numite Caransebeș, Lugoj, și Mehadia, că li s-au prăpădit numitele lor acte, întocmite cu privire la pomenitele moșii.

Iar noi, înduplecați din bunăvoința regească, atât de rugămințile zisului Petru, făcute înaintea maiestății noastre în numele său și al pomeniților săi frați, cât și de vrednica de crezare dare de seamă a aceluia domn Ioan, banul, am dat, am dăruit și hărăzit și dăm, dăruim și hărăzim sus-zisele moșii numite Crivina și Patak, împreună cu toate drepturile și jurisdicția lor, cu pământurile de arătură, lucrate și nelucrate, livezi, păduri, ape și cursul apelor, și cu toate veniturile lor, între adevăratele și bătrinele lor semne de hotar, între care au fost folosite și stăpânite de demult, numiților Petru, Halmagh, Cristofor și Mihail,

nobilii cnezi, și moștenitorilor lor și tuturor urmașilor, în chip de danie nouă a noastră și cu tot acel drept cu care ele se cuvin după lege dreptului nostru de danie, pentru pomenita lor credință și slujbele credincioase, să fie stăpânite, ținute și avute pe veci și nestărmutat, de ei și de toți moștenitorii lor, prin mijlocirea ocrotirii acestei scrisori a noastre, totuși fără a vătâma dreptul altuia.

Punându-se această întocmire și rînduială ca, atunci cînd noi sau urmașii noștri, regii Ungariei, în curgerea vremii, ne-am pregăti să pornim sau să pornească ... război spre partea de răsărit, <ei> și moștenitorii lor să fie datorii să pornească din pomenitele lor moșii la acel război cu <cîte> un călăreț, precum ... <este în> obiceiul unor nobili cnezi din zisele ținuturi ... Îndată ce scrisoarea de față ne va fi înapoiată, vom pune să le fie dată în chip de privilegiu.

Dat la Buda, în miercurea dinainte de duminica *Iudica*, în anul Domnului o mie trei sute nouăzeci.

Arh. Naț. Magh., Dl. 30141. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1390.

Orig., perg., cu urmele peceții mari regale.

EDIȚII: Latin. Pesty, *Szörény*, III, 10–12; *Hurmuzaki*, I/2, 331–332.

REGESTE: *Documenta Valachorum*, 374–375, nr. 335; *Mályusz*, I, 161, nr. 1401.

¹ Cuvînt repetat.

² Corect: *relacione*.

³ Corect: *universos*.

⁴ Pată de umezeală cca 1,5 cm.

⁵ Îndoit cca 1 cm.

⁶ Pată de umezeală cca 1 cm, întregit parțial pe baza contextului.

⁷ În această perioadă, voievodul Transilvaniei era Ladislau de Losoncz; documentul se referă la vicevoievodul Transilvaniei, Ioan Temes.

77

1390 noiembrie 4 (*tricesimo die termini prenotati: in octavis festi beati Mychaelis archangeli*), Vișegrad.

Emeric Bubek, judele țării, amîină la octavele Bobotezii ¹ (*ad octavas festi Epiphaniarum*), procesul lui Ștefan, fiul lui Ștefan de Kalló, împotriva lui Rudolf, fiul lui Ioan de Mochola, „deoarece acesta <din urmă> spusese că are de gînd să plece la oastea regească de acum, spre părțile moldovenești“ (*eo quod ipsum ad presentem exercitum regni versus partes Moldouanas se asseruisset profecturus*)

Regest după orig. latin, la Arh. Naț. Magh., Dl. 52 869. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1390.

REGESTE: *Mályusz*, I, 195, nr. 1732.

¹ 13 ianuarie <1391>.

78

1391 iulie 6, Lwow.

Myrcius, dei gracia woyewoda Transalpinus, Fogoras et Omlas dux, Severini comes, Trestri dominus ac terrarum Dobrodicii despotus etc.

Significamus quibus expedit universis quod, cupientes inire federa inviolabilis amicitie cum serenissimo principe, domino Wladislao, rege Polonie etc., de baronum nostrorum unanimi consilio, ordinationem huiusmodi fecimus

alias atque pridem temporibus, perpetuis ab utraque parte tenendam et irrefragabiliter observandam, quod memoratum dominum Wladislaum, regem, toto nostro posse atque potentia, dum nostrum auxilium postulaverit, ac homines sibi subditos ab insultu et hostili incursu ..¹ regis Ungarie, ac ipsius omagialium et quorumlibet hominum sibi subiectorum, contra alios vero predicti domini Wladislai, regis, emulos aut iniuriatores quoslibet, ipsum iuxta arbitrii nostri beneplacitum iuvare promittimus et spondemus, quemadmodum amico facere expedit atque decet. Idemque dominus Wladislaus, rex, ad nostram postulationem contra ..² regem Ungarie, et ipsius subditos pro toto ipsius posse atque potentia nos debet et tenebitur adiuvare, contra alios vero nostros emulos, iuxta ipsius liberi arbitrii beneplacitum nobis auxiliabitur ut amicus; quas quidem priores nostras litteras et obligationes, gratas et ratas habentes, ipsas, tamquam earum tenor, de verbo ad verbum presentibus esset intersertus, approbamus, ratificamus et vigore presentium confirmamus, addicientes et adiungentes quod, si quis ex nostris motionem aliquam facere et se nobis opponere presumerit aut attemptaverit aliquid contra eundem dominum Wladislaum, talem volumus unacum iamdicto Wladislao rege, et ipse nobiscum compescendo debite tolerare. In cuius rei evidentiam et perpetuam firmitatem, sigillum nostrum maius per Maynam et Volculum comites nostros fideles, presentibus appendi fecimus.

Datum in Lemburga, in octavo beatorum Petri et Pauli apostolorum, anno domini Millesimo trecentesimo nonagesimo primo.

Mircea, din mila lui Dumnezeu voievodul Țării Românești, duce de Făgăraș și Amlaș, comite de Severin, stăpîn al Dîrstorului și despot al țării lui Dobrotici etc.

Aducem la cunoștință tuturor căroră se cuvine că, dorind să încheiem un tratat de prietenie neclintită cu prealuminatul principe, domnul Vladislav, regele Poloniei etc., după sfatul tuturor boierilor noștri, am făcut o rînduială în acest chip, în timpurile de mai înainte, care trebuie să fie ținută și păstrată în veci de ambele părți, că promitem și făgăduim să-l ajutăm pe amintitul domn Vladislav, regele, cu toată puterea și mijloacele noastre, atunci cînd va cere ajutorul nostru, și pe oamenii supuși lui, de navălirea și atacul dușmănos al <lui Sigismund>, regele Ungariei, al supușilor lui și al oricăror oameni supuși lui, iar împotriva altor dușmani și a oricăror vătămători ai sus-numitului domn Vladislav, regele, să-l ajutăm după bunul plac al învoielii noastre, iar acest lucru se cuvine și trebuie să-l facem ca unui prieten. Și același domn Vladislav, regele, la cererea noastră, trebuie și va fi dator să ne ajute împotriva <lui Sigismund>, regele Ungariei, și a supușilor lui, prin toată puterea și mijloacele lui, iar împotriva altor dușmani de-ai noștri ne va ajuta ca prieten, după bunul plac al liberei lui înțelegeri; pe care scrisori și îndatoriri ale noastre de mai înainte, încuviințate și consfințite, ca și cuprinsul lor, cuprins din cuvînt în cuvînt în cele de față, le aprobăm le consfințim și le întărim, în temeiul <scrisorii> de față, menționînd și adăugînd că dacă cineva dintre noi ar îndrăzni să întreprindă o altă acțiune și să ni se opună, sau ar încerca altceva împotriva aceluiași domn Vladislav, pe acesta vrem, împreună cu numitul rege Vladislav, să-l oprim după cuviință, de a ne sta împotriva.

Spre știrea și tăria veșnică a acestui lucru, am făcut ca prin credincioșii noștri comiți, Manea și Voicu, să atîrne sigiliul nostru la cele de față.

Dat la Lwow, în a opta zi după sărbătoarea fericilor apostoli Petru și Pavel, în anul Domnului o mie trei sute nouăzeci și unu.

După fasc. din *Hurmuzaki*, I/2, pl. II. Fotocopii la Bibl. Acad. R.S.R. București, F.V/4, XLVIII/3, LXXIX/1.

Orig. perg., cu aceeași pecete ca la nr. 75, în 1897 se afla la Arh. Imper. Moscova.

EDIȚII: Latin. *Codex dipl. Poloniae et Lituaniae*, I, 599; *Fejér*, X/8, 340–341; *Mag. ist.*, I, 338; *Hurmuzaki*, I/2, 334–335; *Ub.*, III, 34–35.

REGESTE: *Mályusz*, I, 237, nr. 2129.

¹ Sigismundi.

² Sigismundum.

Nos, Johannes Mircsa, dei gratia princeps et vajvoda totius regni Vallachiae incipiendo ab alpibus usque ad confinia Tartariae, totiusque terrae Fogaras perpetuus dominus. Ex nostra benigna clementia, sanaque deliberatione et consensu consiliarorum nostrorum, caeterorumque boerorum, dedimus et concessimus hasce nostras literas donationales fidelibus nostris, Sztancsul egumenulu et fratri ejusdem, Kalin, regni nostri nobilibus, eorumque haeredibus et posteritatibus, pro firmiori et certiori ipsorum futura securitate, de territorio integro Szkore nuncupato, in antefata terra Fogaras existente habita, ea cum conditione, ut nec ipsimet praefati, nec posteritates ipsorum ulli contributioni subsint, signanter autem, ut neque de ovibus, seu vel de porcis, apibus, vineis, decimam dare, vel pascuatione, aut alio servitio postali teneantur, uno verbo, ut nulla minor, vel majora servitia subeunda adstringantur, tum praedicti Sztancsul egumenulu et frater Kalin, boerones, tum vero haeredes et posteritates eorum.

Quod vero superius scripsi, id meus dilectissimus filius, Michaila vajvoda, cum caeteris boeronibus, de negotiis metarum hasce nostras litteras quoque corroborabit et confirmabit: primum quidem incipiendo a trajectu fluvii Alt, sub possessione Csetate dicta, a regione Kercz directe, penes rivulum Vallya Opatului nuncupatum, pergendo usque ad cuspidem Piatra Obla vocatum, inde autem a rivulo Rivu lui Lajeta, ita dicto, sursum usque ad alpium cacumen; parte autem ex altera, superiori, pergit per locum Pe Szkoreul ceel Betrin dictum, inde tendit per rivulum Pe Vallya Viczonilor nominatum et extenditur supra usque ad pene La Ungiul cu Freszeni locum nuncupatum, inde iterum divertit se ad pena La Peraole Szasziloru Iocum, inde denuo pergit ad pena La Vallya Szerecsi fluviolum, inde, tandem, extenditur supra pene La Czolfa Tunsului, et in extremum directe pergit Pe Apa Tunsului dictum per rivulum, usque ad vertices alpium, ubi etiam meta ejusdem territorii terminatur.

Haec volens cum caeteris dominis boeronibus, ut etiam superius adtinxi, ad harum nostrarum literarum robur et firmitatem, ut post meum e vivis decessum, si quem, deus clementissimus ad hocce dominium et gubernium regni hujus Vallachiae, aut ex una, aut ex alia principali, aut qualicumque familia collocaverit, si ille hasce nostras literas donationales perennales fidelibus nostris, Sztancsul egumenulu et fratri Kalin, dominis boeronibus, datas et concessas honoraverit et in suo vigore, robore conservaverit, illum quoque deus clementissimus et benignissimus, tum in hocce seculo, tum in altero, cum corpore et anima beatificat et benedicat; similiter iterum, si quis, supranotata et per me conclusa confirmataque negotia, aut negligeret aut annuleret, deus quoque omnipotens, eundem condemnet et damnificet cum corpore et anima ad aeternas infernales corruptiones, cum Juda et Ario simul excru-

cietur, et uti inter Judeaeos erat in proverbio, sanguis Christi contra et super posteritates ejus in aeternum, amen.

Joannes Mircea, totius regni Vallachiae clementissimus et benignissimus princeps et vajvoda. Hi fuerunt testes: 1. Vlad vornicul. 2. Dragan ban. 3. jupan Aldia. 4. Groza Moldovan. 5. jupan Aga, Baldovin logofet. Scriptum in sede nostra Argiesiensi, post mundum conditum, anno 6 900, die 27 Decembris.

Noi, Ioan Mircea, din mila lui Dumnezeu domn și voievod a toată Țara Românească, începînd de la munți, pînă la marginile părților tătărăști, și domn de veci a toată țara Făgărașului.

Din mila noastră binevoitoare, cu chibzuială sănătoasă și cu învoirea sftenicilor noștri și a celorlalți boieri, am dat și am dăruit această carte a noastră de danie credincioșilor noștri, Stanciul egumenul și fratelui său, Călin, boieri din țara noastră, precum și moștenitorilor și urmașilor lor, pentru asigurarea lor mai trainică și mai neîndoielnică pe viitor, cu privire la tot pămîntul numit Scorei, care se află în țara Făgărașului mai sus-zisă, astfel ca nici aceștia mai sus-numiți, ei înșiși, nici urmașii lor să nu fie supuși nici unei dări, mai cu seamă să nu dea zeciuală nici din oi, sau din porci, din albine, din vii, și să nu fie ținuți la nici o obligație de pășune sau altă slujbă a poștii, într-un cuvînt să nu fie siliți la îndeplinirea nici unei slujbe mici sau mari, atît mai sus-zisii boieri Stanciul egumentul și fratele <său> Călin, cît și moștenitorii și urmașii lor.

Iar ceea ce am scris mai sus va fi întărit și împuternicit de preaiubitul meu fiu, Mihaïl voievod, împreună cu ceilalți boieri, precum și scrisoarea noastră de față în privința hotarelor: mai întîi de la cursul rîului Olt, sub moșia numită Cetate, din ținutul Cîrța, de-a dreptul de-a lungul pîrfului numit Valea Opatului, mergînd pînă la vîrfului numit Piatra Oablă, apoi de la pîrful Rîu lui Laieta, astfel numit, în sus, pînă la culmea munților. Iar din partea cealaltă de sus trece prin locul zis Pe Scoreul cel Bătrîn, apoi se îndreaptă pe pîrful numit pe Valea Vițianilor și se întinde în sus pînă aproape de locul numit La Unghiul cu Frasini, apoi iar coboară din nou pînă spre locul Pîrful Sașilor, apoi iar merge pînă la pîrful Valea Sărății, apoi iar, în sfîrșit, se întinde în sus pînă La Ceafa Tunsului și, în cele din urmă, merge drept pe pîrful numit Pe Apa Tunsului pînă la vîrfului munților, unde se încheie hotarele acestui pămînt.

Voind noi, împreună cu ceilalți domni boieri, după cum am spus mai sus, pentru puterea și întărirea acestei cărți a noastre, ca, după trecerea mea dintre cei vii, dacă acel pe care Dumnezeu cel preamilostiv îl va fi așezat în această domnie și stăpînire a acestei Țări Românești, fie dintr-unul sau din celălalt neam domnesc sau din orice neam <a fi>, dacă acela va cinsti și va păzi, în puterea și trăinicia ei, această carte a noastră de danie veșnică, dată și dăruită credincioșilor noștri boieri, Stanciul egumenul și fratele său, Călin, pe acela, de asemenea, Dumnezeu cel preamilostiv și preabun să-l ferească cu trupul și cu sufletul și să-l binecuvînteze, atît în veacul acesta, cît și în celălalt. De asemenea, iarăși, dacă cineva ar lăsa în părăsire sau ar strica hotărîrile cele mai sus-scrise, încheiate și întărite de mine, pe acela Dumnezeu cel atotputernic să-l osîndească și să-l pedepsească cu trupul și cu sufletul în chinurile veșnice ale iadului, să fie muncit la un loc cu Iuda și cu Arie, și așa cum era spusa printre iudei: sîngele lui Hristos împotriva și asupra urmașilor lui, în veci, amin.

Ioan Mircea, domn și voievod preamilostiv și bun a toată Țara Românească.

Aceștia au fost martorii: 1. Vlad vornicul. 2. Drăgan banul. 3. jupan Aldea. 4. Groza Moldovan. 5. jupan Aga, Baldovin logofătul.

Scris în scaunul nostru Argeș, de la facerea lumii anul 6900 <1391> în ziua 27 decembrie.

După D.R.H., B, 36–39.

Trad. latină din secolul al XIX-lea, după un text slav, din Kemény, *Dipl. Trans.* Appendix IV. Deși în vechea serie (vezi D.I.R., B, veac XIII, XIV și XV, 276–277), documentul a fost publicat între cele indoielnice, considerăm că argumentele aduse nu sînt suficiente de temeinice pentru a-i pune la îndoială autenticitatea.

EDIȚII: Latin. *Transilvania*, 1872, 151–152 (sub 1392); *Hurmuzaki*, I/2, 341–342; Pușcariu, *Fragmente*, IV, 38–41 (sub 1392). Latin și trad. Arion, *Mircea*, 18–19 și anexa VIII. Trad. D.I.R., B, veac XIII, XIV și XV, 276–277 (sub <1408–1417> decembrie 27).

80

1394 mai 26, Buda.

Sigismundus, dei gracia rex Hungarie, etc.

Dilecte fidelis noster, fiduciam gerentes specialem! De vestra legalitate, eandem fidelitatem vestram ex affectu duximus requirendam, omnino volentes quatenus, iuxta informacionem dilecti fidelis nostri, viri magnifici, domini Frankonis, wayuode Transsiluani, in nostris legacionibus ad Merche, wayuodam Transalpinum, dirigatis gressus vestros, scribimus et dirigimus per vos eidem Merche wayuode credenciales litteras nostras, in vestri persona loquentes, in quarum virtute ea que opportuna fuerint, queque idem dominus Frank, wayuoda, nostri in persona, vobis comittenda duxerit, ipsa vestra fidelitas poterit et debeat prefato domino Merche wayuode, suo ordine, explicari; secus non facturi.

Datum Bude, feria tertia proxima ante festum Ascensionis domini, anno eiusdem etc. nonagesimo quarto.

<Pe verso, de aceeași mină:> Nobili viro, magistro Gregorio de Betlen, aule nostre militi, fideli dilecto.

Sigismund, prin mila lui Dumnezeu regele Ungariei etc.

Iubite credincios al nostru, purtînd o încredere osebită! Potrivit dreptului tău, din dragoste, am hotărît să cerem credinței tale, voind întru totul ca, după informația iubitului nostru credincios, măritul bărbat, domnul Frank, voievodul Transilvaniei, să-ți îndrepti pașii în solile noastre la Mircea, voievodul Țării Românești, să scriem chiar și să trimitem prin tine, aceluiași voievod Mircea, scrisorile noastre de împuternicire, care vorbesc în numele tău, prin puterea cărora, pe acelea care vor fi cele mai potrivite, și pe care același domn Frank, voievodul, va fi hotărît să ți le încredințeze, în numele nostru, credința ta va putea și va trebui, la rîndul său, să le explice pomenitului domn Mircea voievodul; altfel să nu faceți.

Dat la Buda, în marțea cea mai apropiată înainte de sărbătoarea Înălțării Domnului, în anul aceluiași o mie trei sute nouăzeci și patru.

<Pe verso, de aceeași mină:> Nobilului bărbat, magistrului Gheorghe de Beclean, cavalerul curții noastre, iubitului <nostru> credincios.

Arh. Naș. Magh., Dl. 62 754. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1394.

Orig. hirtie, cu fragmente de pecete de închidere, aplicată pe verso.

REGESTE: *Mályusz*, I, 381, nr. 3 464.

Sigismund, regele Ungariei, cu toate că nobilimea din părțile Transilvaniei, în adunarea ei obștească ținută la Turda, a proscris pentru trădare pe fostul ban ¹ Ladislau, fiul lui Ștefan de Losoncz, îl iartă de pedeapsa cu moartea și îi restituie toate moșiile și părțile de moșie, precum și lucrurile și bunurile sale, deoarece, luptînd cu credință, s-a distins în expediția „împotriva moldovenilor“ (*contra Molduanos*), precum și în bătălia dată „împotriva lui Ștefan, voievodul Valahiei Mici sau a țării noastre a Moldovei“ (*contra Stephanum, minoris Wolachye seu terre nostre Molduane wayuodam*). Deasupra textului, în dreapta: „porunca însăși a domnului nostru regele“ (*Propria commissio domini nostri regis*).

După *Mályusz*, I, 415, nr. 3 801.

Regest magh. după orig. aflat în 1951 la Arh. St. Cluj-Napoca, Arh. ist., Arh. fam. Banffy, fasc. S. nr. 31; astăzi nu se mai găsește la cota indicată.

¹ Și voievod al Transilvaniei, cf. D.I.R., Introducere, I, 502.

Propria commissio domini nostri regis.

Nos, Sigismundus, dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie, etcetera, marchioque Brandenburgensis etcetera, memorie commendamus per presentes quod nos, sicut de regie dignitatis <clementia>¹ et pietatis mansuetudine, que regum cordibus iugiter debent insidere, sic non minus, pro fidelibus serviciis magistri Johannis, filii Nicolai de Benchench, quibus ipse nobis et sacre corone regie in presente nostro regio exercitu et personali conflictu contra Stephanum, Minoris Walachye seu terre nostre Molduane wayuodam, victoriose et cum votivo triumpho per nos habito et commisso, intrepidus studuit complacere, capiti et universis possessionibus ac possessionariis iuribus, necnon rebus et bonis quibusvis eiusdem magistri Johannis super nota infidelitatis, quam ipse in congregacione nostra generali universitati nobilium partis Transilvane, pridem, Torde celebrata, incurrisse dinoscitur ², de plenitudine nostre regie potestatis, graciam et misericordiam speciales duximus faciendas, ipsum a nota premissa expiantes et liberaliter onerantes, harum nostrarum testimonio litterarum.

Ubi, itaque, <universis> et singulis iudicibus et iusticiariis regni nostre, presertim wayuodis nostris Transilvianis et viceayuodis eorundem presentibus et futuris, harum serie firmiter edicimus quatenus prefatum magistrum Johannem, occasione premissorum contra formam premissae gracie nostre sibi facte, intra vel extra iudicium, in persona, possessionibus, aut rebus et bonis suis premissis, dampnificare aut quomodo disturbare nullatenus presumptis. Secus facere non ausuri.

Datum ante castrum Nempch, in terra nostra Molduana predicta, secundo die festi Purificacionis virginis gloriose, anno domini M^{mo} CCC^{mo} nonagesimo quinto.

Porunca însăși a domnului nostru regele.

Noi, Sigismund, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației etc., și margraf de Brandenburg etc., dăm de știre prin cele de față că noi, atât din îndurarea demnității regești și din bunătatea milostovirii,

care trebuie să sălășluiască necurmat în inimile regilor, cît și, nu mai puțin, pentru credincioasele slujbe ale magistrului Ioan, fiul lui Nicolae de Bințiți, prin care acesta s-a străduit cu neînfricare să ne fie pe plac nouă și sfintei coroane regești, în oastea noastră regească de acum și în războiul dus de noi înșine împotriva lui Ștefan, voievodul Valahiei Mici sau al țării noastre a Moldovei, purtat și desfășurat de către noi cu izbîndă și cu slava dorită, am hotărît să-i dăruim, din deplinătatea puterii noastre regești, îndurarea și iertarea noastră osebită pentru el însuși și pentru toate moșiile și drepturile de stăpînire, precum și pentru oricare lucruri și bunuri ale aceluiași magistrul Ioan, în ceea ce privește pedeapsa necredinței, la care se știe că fusese osîndit în adunarea noastră obștească, ținută mai înainte la Turda cu obștea nobililor din părțile Transilvaniei, iertîndu-l și slobozindu-l de sus-numita pedeapsă, prin mărturia scrisorii noastre de față.

La care, așadar, poruncim cu tărie, prin cuprinsul celor de față, tuturor și fiecăruia, judecătorilor și împărțitorilor de dreptate ai regatului și, îndeosebi, voievozilor noștri transilvăneni și vicevoievozilor lor, de față și viitori, ca să nu îndrăzniți nicidecum să osîndiți sau să turburați în vreun chip pe sus-numitul magistrul Ioan, în temeiul celor sus-zise, împotriva rînduiei sus-numitei îndurări arătate față de el, prin judecată sau fără de judecată, în ceea ce-l privește pe el însuși, moșiile sau lucrurile și bunurile sale sus-pomenite. Și altfel să nu îndrăzniți să faceți.

Dat înaintea Cetății Neamțului, în sus-zisa noastră țară, Moldova, în a doua zi după sărbătoarea Întîmpinării Domnului, în anul Domnului o mie trei sute nouăzeci și cinci.

Arh. Naț. Magh., Dl. 29 745. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1395.

Orig., perg., cu urmele peceții mari regale, aplicată pe verso.

EDIȚII: Latin și trad. R. Manolescu, *Campania lui Sigismund de Luxemburg în Moldova (1395)*, în „Analele Universității București”, seria: Științe sociale, istorie, 1966, 72–73.

REGESTE: *Mályusz*, I, 415–416, nr. 3 804.

¹ Pată de umezeală cca 1,5 cm; întregit după sens.

² Astfel în orig; corect: *dignoscitur*.

Leustațiu de Ilswa, palatinul Ungariei și comite de Fejér, la porunca regelui, amîină procesul lui Ștefan, fiul lui Leukus de Kalló, împotriva lui Nicolae, fiul lui Ștefan de Kalló, la octavele Miezelui Păresimilor ¹, deoarece acesta din urmă are de gînd să meargă împreună cu Ioan, arhiepiscopul de Strigoni, „la oastea regească de acum, care trebuie să fie, cu ajutorul lui Dumnezeu, în Moldova“ (*in presentem regium exercitum, dei propitio, in Molduam fiendum*).

După *Mályusz*, I, 416 nr. 3 815.

Regest magh. după orig. latin, pe hirtie, la Arh. Naț. Magh., Dl. 52 866.

¹ 24 martie.

Sigismund, regele Ungariei, întăreşte ca nouă danie lui Nicolae, fiul lui Gothard de Path, fiului său Matia şi verilor săi Ioan şi Clement, moşiile Path, Chow, Kazar şi Nadasd, din comitatul Vas, stăpînite nestingherit de strămoşii lor şi de ei înşişi, deoarece „mai înainte, adică în anul de curînd trecut, pe cînd măritul bărbat, domnul Ştefan de Kanizsa, comitele secuilor noştri, iubitul nostru credincios, a fost rînduit în slujba noastră cu oastea, lingă Moldova, atunci, acelaşi Nicolae, fiul lui Gothard, aflîndu-se tot acolo, împreună cu acelaşi domn Ştefan, comitele secuilor, stăpînul său“ (*pridem, in anno videlicet proxime elapso, cum dilectus fidelis noster, vir magnificus, dominus Stephanus de Kanisa, comes Siculorum nostrorum, in nostris serviciis, prope Molduam, exercitualmente fuisse constitutus, extunc ipso Nicolao, filio Gothardi, unacum eodem domino Stephano, comite Siculorum, domino suo, ibidem existentis*), a pierdut actele privitoare la aceste moşii.

Deasupra textului, în dreapta, şi sub pecete: „Porunca însăşi a domnului nostru regele“ (*Propria commissio domini nostri regis*).

Regest după orig. perg., cu urme de pecete aplicată pe verso, la Arh. Nat. Magh., Dl. 42 599. Fotocopie la Inst. de ist. şi arh. Cluj-Napoca/1395.

REGESTE: *Mályusz*, I, 417, nr. 3 820.

Nos, Sigismundus, dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc., marchioque Brandenburgensis etc., notum facimus universis quibus incumbit per presentes, quod quia fidelis noster, vir egregius, magister Nicolaus, filius Stephani de Chaak, comes noster Themesiensis, et idem Stephanus, pater, ac Georgius, frater eiusdem uterinus, quasdam duas possessiones eorum, Chaak predictam et Chuze nuncupatas, simulcum eorum castro, similiter Chaak appellato, in comitatu Themesiensi predicto existentes et habitas, necnon aliud castrum ipsorum, Kwesd vocatum, in comitatu de Crasow habitum, simulcum villis et montanis ferri ad ipsum castrum spectantibus, ad nostre celsitudinis cordialem requisicionem nostre tradidisse, assignasse et obtulisse perhibetur serenitati; pro eo, nos, in horum recompensationem et concambialem premutacionem, quoddam castrum nostrum regale, Adrian appellatum, in comitatu Byhoriensi existens, simulcum oppido nostro, Zalard vocato, ac aliis villis et tributis ad ipsum castrum ab antiquo spectantibus, cum universis eorum iuribus, iurisdiccionibus, commoditatibus, ecclesiarum patronatibus, necnon terris cultis et incultis, silvis, nemoribus, aquis, moleninis, pratis, pascuis et generaliter quibusvis utilitatibus eorundem integritatibus, sub eiusdem veris et antiquis metis, quibus ipsum et eodem ab olim usum extitit et possesse habentur, sicut pretextu premissorum, sic, non minus, requirantibus fidelitatibus et fidelium obsequiorum meritis ipsius magistri Nicolai, quibus ipse in cunctis nostris et regni nostri expeditionibus, presertim contra sevissimos paganos, Turcos scilicet, et Rasscienses, creberrime factis, specialissime tamen in nostro regio exercitu et personali conflictu, pridem, contra Stephanum, Minoris Walachye seu terre Molduane wayvodam, victorioso, in ipsa terra nostra Moluana¹ et cum votivo triumpho per nos habito et commisso, agilitate strenua, digna milicia, evi-

gilancia curiosa et laborum instancia assidua, nobis et sacre corone regie studuit et nunc anhelat intrepidum complacere, de prelatorum et baronum nostrorum consilio prematuro et decreto unanimi eorundem, ex certa que nostre maiestatis sciencia, nove nostre donacionis titulo, et omni eo iure, quo ipsum et eedem ad nostram regiam pertinere dinoscuntur collacionem, de nostris regiis manibus, eidem magistro Nicolao et, per eum, dicto Stephano, patri, necnon Georgio, fratri eiusdem uterino, prenotatis, ipsorum heredibus heredumque eorum successoribus et posteritatibus universis dedimus, donavimus et concambialiter contulimus, iimo damus, donamus et conferimus perpetuo et irrevocabiliter, absque alieni iuris preiudicio, possidendum², tenendas pariter et habendis³, promittentes et presencium serie pollicemur nostro et successorum nostrorum, utputa regum Hungarie, nominibus, ipsos magistrum Nicolaum, necnon patrem et fratrem eiusdem predictos et eorum heredes, in pacifico dominio castri et oppidi predictorum necnon villarum et quarumlibet eorundem iurium, indempnes et quietos temporibus semper successivis et perpetuis conservare et contra quoslibet defensare; in casu vero, quo temporis in eventu, nos aut iidem successores nostri, ipsos in dominio castri et oppidi memoratorum, necnon villarum, ad eadem spectancium, conservare nollemus aut non possemus, vel castrum memoratum, cum oppido et villis prefatis, rursus in manus nostras regias recipere et rehabere vellemus, extunc, nos vel iidem successores nostri, dicta ipsorum castra necnon prefatas possessiones eorundem, ipsis et eorum heredibus remittere resignare et restatuere, pacifice et quiete, deberemus et deberent, pleno iure, harum nostrarum testimonio literarum, quas in formam nostri privilegii redigi faciemus, dum eedem nobis in specie fuerint reportate.

Datum Brassovie, in festo beati Valentini martyris, anno domini Millesimo trecentesimo nonagesimo quinto.

Noi, Sigismund, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației Croației etc., margraf de Brandenburg etc., facem cunoscut prin cele de față tuturor căroră se cuvine că credinciosul nostru, alesul bărbat, magistrul Nicolae, fiul lui Ștefan de Ciacova, comitele nostru de Timiș, și pomenitul Ștefan, tatăl, și Gheorghe, fratele său bun, la cererea binevoitoare a înălțimii noastre, au dat, au dăruit și au hărăzit luminăției noastre două moșii alelor numite Ciacova, mai sus-zisă, și Cebza, dimpreună cu cetatea lor numită de asemenea Ciacova, aflătoare și așezate în sus-zisul comitat Timiș, precum și altă cetate a lor, numită Kuesd, aflătoare în comitatul Caraș, dimpreună cu satele și minele de fier ce țin de acea cetate.

De aceea, noi, ca răsplată și în schimbul acestora, atât din pricina celor de mai sus, cât, nu mai puțin, ținând seamă de faptele de credință și meritele slujbelor credincioase ale acestui magistru Nicolae, prin care el s-a silit și se străduiește și acum cu îndrăzneală să se facă plăcut nouă și sfintei coroane regești, și pe care le-a făptuit cu îmbelșugare în toate expedițiile noastre și ale țării noastre și mai cu seamă împotriva preacruzilor păgîni, anume a turcilor, și a sîrbilor și cu deosebire în oștirea noastră regească și în lupta ce am avut-o înșine împotriva lui Ștefan, voievodul Moldovei, sau a țării noastre moldovenești, avută și petrecută cu izbîndă și cu mare bucurie chiar în țara noastră moldovenească, <arătîndu-se> de o sîrguincioasă vioiciune, de o vrednică slujbă ostășească, o minte trează și necurmată stăruință a osteneților, la sfatul chibzuit și hotărîrea într-un cuget a prelaților și baronilor noștri și cu buna știință a măriei noastre, am dat, am dăruit și am hărăzit, în schimb, și dăm chiar, dăruim și hărăzim, pe veci și nestrămutat, în chip de nouă danie a noastră și cu tot acel drept cu care se știe că țin de dreptul nostru de danie,

din mâinile noastre regești, acestui magistru Nicolae și, prin el, zisului Ștefan, tatăl, precum și lui Gheorghe, fratele său bun, moștenitorilor, urmașilor moștenitorilor lor și tuturor urmașilor, o cetate a noastră regească, numită Adrian, aflătoare în comitatul Bihor, împreună cu târgul nostru numit Sălard și cu alte sate și vămi, ce țin din vechime de acea cetate, cu toate drepturile lor și cu dreptul de judecată, foloasele, dreptul de patronat al bisericilor, precum și cu pământurile lucrate și nelucrate, pădurile, dumbrăvile, apele, morile, livezile, pășunile și îndeobște orice fel de foloase ale lor în întregime, între aceleași adevărate și vechi hotare între care ele au fost folosite și stăpînite de demult, fără vătămarea dreptului altuia, spre a le stăpîni, a le ține și totodată a le avea, îndatorîndu-ne și legîndu-ne, prin cuprinsul celor de față, în numele nostru și al urmașilor noștri, regii Ungariei, ca să-i păzim în toate timpurile ce vor urma și în veci, nepăgubiți și în pace în stăpînirea pașnică a sus-zisei cetăți și țîrg, precum și a satelor și tuturor drepturilor lor și să-i apărăm împotriva oricui pe cei sus-pomeniți, pe magistrul Nicolae, precum și pe tatăl și pe fratele său și pe moștenitorii lor.

Iar dacă, în vreo împrejurare, noi sau acei urmași ai noștri nu vom voi sau nu vom putea să-i păzim în stăpînirea pomenitei cetăți și țîrg și a satelor ce țin de ele, ori vom voi să luăm și să cuprindem din nou în mâinile noastre regești pomenita cetate cu țîrgul și satele sus-pomenite, atunci noi sau acei urmași ai noștri să trebuiim și să trebuiască, de plin drept, să înapoieze, să dea îndărăt și să întoarcă lor și moștenitorilor lor, în pace și în liniște, zisele lor cetăți, precum și sus-zisele moșii, sub mărturia acestei scrisori a noastre, pe care vom pune să fie întocmită în chip de privilegiu, cînd ne va fi înapoiată în original.

Dat la Brașov, la sărbătoarea fericitului mucenic Valentin, în anul Domnului o mie trei sute nouăzeci și cinci.

După *Csáky*, I, 172—173.

Transumpt în actul lui Sigismund, regele Ungariei, din 31 iulie 1397, cuprins în actul aceluiași rege, din 29 decembrie 1405, la Arh. Naț. Magh., Dl. 71439.

EDIȚII: Latin. Wenzel, *Bányaszat*, 123, 144; *Ortvay*, I, 250.

REGESTE: *Szerbia*, 38; *Mályusz*, 418, nr. 3823.

¹ Astfel în orig.

² Astfel în textul latin publicat; corect: *possidendas*.

³ Astfel în orig.; corect: *habendas*.

Propria commissio domini nostri regis.

Sigismundus, dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Comanie, Bulgarieque rex ac marchio Brandemburgensis, sacri Romani imperii archicamararius, necnon Bohemie et Lucemburgensis heres, omnibus Christi fidelibus, tam presentibus quam futuris, presencium noticiam habituris, salutem in salutis largitore.

Quoniam rex magnus super gentes suas is digne fari potest, qui de pluralitatis ubertate suorum fidelium subditorum gratulatur, ut in pacis pulcritudine¹ et quietis tranquillitate exultet civitas plena populo, et vita amena ilariter² perfruatur, proinde ad universorum, tam presencium quam futurorum, noticiam tenore presencium volumus pervenire quod nos, considerantes et in acie nostre mentis revolventes fidelitates indefessas et servicia gratuita fidelium civium et mercatorum nostrorum civitatis nostre Brassouiensis et

aliorum civium et mercatorum nostrorum ad eandem spectantium, per ipsos, nobis et sacre corone nostre in nunnulis nostris agendis et expeditionibus, signanter in nostro regio exercitu et personali conflictu contra Stephanum, minoris Volachie seu terre nostre Molduane wayuodam, pridem per nos victoriose et cum votivo triumpho habito et commisso, in omni fidelitatis constantia exhibitas et impensas, recensitis potissime quomodo ipsa civitas nostra Brassouiensis et ad eandem pertinentes in confinibus regni nostri situate fore perhibentur et existunt, volentes ex eo ut eadem civitas nostra et pertinentes ad eandem remeliorentur, numeroque et fidelitate augmentur, ac rebus et bonis extraneis locupletentur et exuberentur, prefatique cives et mercatores nostri, in eorum processibus et negociacione, perpetua securitate queant gratulari, ipsamque civitatem nostram et ad eandem spectantes munire valeant et remeliorare, eisdem fidelibus civibus et mercatoribus nostris de dicta Brassouia et ad eandem pertinentibus, de regie benignitatis clementia, que de pluralitate suorum fidelium subditorum gratulatur, annuimus et concessimus gratiose, ut ipsi et quilibet eorum, simul vel divisim, pro acquirendis victuum ipsorum necessariis, cum eorum rebus et mercibus quibuscumque, quacumque causa, per ipsos portandis et deferendis, per provincias et regnorum nostrorum climata et ad aliorum regnorum extraneorum partes, ad quorum scilicet alias, ut referunt, liberi transire fuissent et consueti, specialiter vero nunc in Wyennam, in eundo et redeundo, liberi et pacifici sint transire et secure valeant proficisci, absque omni impedimento³ et dampno aliquali, mandantes fidelibus nostris universis, prelatis, baronibus, comitibus, castellanis, nobilibus, officialibus, item civitatibus et liberis villis ipsarumque rectoribus, iudicibus et villicis, alteriusque cuiusvis status et condicionis hominibus, ubique intra ambitum regni nostri nunc constitutis et in futurum constituendis, nostrisque et eorundem tributariis, firmissimo regio sub edicto, ut ipsi, prefatos cives et mercatores nostros et quemlibet ipsorum, cum eorum bonis, rebus et mercibus premissis, cuiusvis generis vel speciei existant, per ipsos, ut prefertur, quacumque causa, portandis et deferendis, per eorum possessiones, tenutas, honores, officialatus ac ipsorum medium necnon nostrorum et eorundem tributorum loca, iustis ipsorum tributis persolutis, semper in eundo et redeundo, liberos, pacificos, indempnes et quietos, sine molestia aliquali abire et discedere permittant, salvis ipsorum rebus et personis, sub tutela et protectione nostra speciali, immo eisdem, dum et ubi necessarie fuerit, per eosdemque fuerint requisiti, in huiusmodi ipsorum processibus de securo conductu et tuto itinere sint provisuri eorum auxiliis et consiliis ipsis assistendo opportunis, contrarium nostre gracie intuitu non faciendo in premissis. Volumus nichilominus ut nullus mercatorum regnorum extraneorum, res suas mercimoniales ultra ipsam civitatem nostram Brassouensem ad partes Transalpinas transportare et deducere queat, sed in ipsa civitate nostra deponere vel vendere aut commutare teneantur. Si qui enim, ex ipsis mercatoribus extraneis prefatas res ipsorum mercimoniales ultra ipsam civitatem nostram ad ipsas partes Transalpinas transportare vellet atque niteretur, easdem in ipsa civitate reponere vel vendere recusando, extunc commissimus eisdem civibus nostris Brassouiensibus, ut ipsi tales mercatores ad⁴ premissa⁴ non admittant modo aliquali. Insuper, universas ceras ad ipsam civitatem nostram undecumque, signanter de ipsis partibus Transalpinis, importandas, in eadem civitate nostra Brassouensi liquefacere, fundere et expurgare, sicque tandem vendicioni exponere teneantur, presencium patrocinio mediante. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam, presentes concessimus eisdem litteras nostras privilegiales, pendentis et autentici⁵ sigilli nostri duplicis munimine roboratas.

Datum per manus reverendissimi in Christo patris et domini, domini Johannis, archyepiscopi ecclesie Strigoniensis, locique eiusdem comitis perpetui ac primatis et apostolice sedis legati, auleque nostre et reginalis maiestatum eximii cancellarii, dilecti nostri et fidelis, anno domini Millesimo CCC^{mo} nonagesimo quinto, duodecimo Kalendas mensis Marcii, regni autem nostri anno octavo. Venerabilibus in Christo patribus et dominis, Valentino, tituli sancte Sabine sacrosancte Romane ecclesie presbitero cardinali et alme ecclesie Quinqueecclesiensis gubernatore, ac eodem domino Johanne, ipsius ecclesie Strigoniensis, Nicolao Bubek Colocensi, Petro Jadrensi, Andrea Spalatensi et altero Andrea Ragusiensi, archiepiscopis, Johanne Waradiensi, Demetrio Transsiluano, Johanne electo Zagrabiensi, Stephano Cykow Agriensi, Johanne Jauriensi, Petro Wacyensi, Gregorio Nitriensi⁶, Mychaele Nitriensi, Martino Wesprimiensi, Johanne Chanadiensi, Crisogono Traguriensi, Francisco Scardonensi, Johanne Nonensi, Anthonio Sibinicensi, Paulo Tiniensi, Nicolao Corbauisiensi et Leonardo, decretorum doctore, Seniensis⁷, ecclesiarum episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus. Necnon magnificis viris Leustachio de Ilswa, regni nostri palatino et comite Albensi, Frank, filio quondam Konye bani, wayuoda Transsiluano et comite de Zonuk, comite Johanne de Kapla, iudice curie nostre, Detrico Bwbek, totius regni Sclauonie, Nicolao de Gara, regnorum Dalmacie et Croacie, Stephano de Korogh et Nicolao Treutel Machouiensi, banis⁸, honore banatus Zeuriniensis vacante, Nicolao, filio Johannis de Kanisa, tavarnicorum, Stephano, filio eiusdem Johannis de dicta Kanisa, comite Sicularum et magistro ianitorum, Georgio de Chichnuk dapiferorum, Johanne de Peren pincernarum, Stephano, pridem palatino, agazonum nostrorum, magistris, Stiborio de Stiborchych, comite Poseniensi, aliisque quampluribus regni nostri comitatus tenentibus et honores.

Propria commissio domini nostri regis.

<Pe verso, de o mină aproape contemporană>: Littere privilegiale super libertatibus mercendi et presertim ad Viennam; et salvo conductu, de libertate fundendi cerum, de depositione ceterum mercimonialium per mercatores regnorum extraneorum.

Porunca însăși a domnului nostru regele

Sigismund, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, margraf de Brandenburg, arhicamerar al Sfântului imperiu roman, precum și moștenitor al Boemiei și Luxemburgului, tuturor credincioșilor întru Hristos, atât celor de față, cât și viitori, care vor lua cunoștința de scrisoarea aceasta, mîntuire întru dătătorul mînturii.

Deoarece acela se poate spune, cu vrednicie, că este un rege mare peste popoarele sale, care se bucură de spor și mulțime de supuși credincioși, pentru ca orașele pline de oameni să salte în frumusețea păcii și în tihna liniștii, și să se bucure veselindu-se de o viață plăcută, de aceea, prin cuprinsul scrisorii de față, voim să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de față, cât și viitori, că noi, ținînd seama și cu agera noastră minte gîndindu-ne la neobositele fapte de credință și la slujbele de bunăvoie ale credincioșilor orășeni și negustori ai noștri din orașul nostru Brașov și ale altor orășeni și negustori ai noștri, care se țin de el, făcute și închinare de dînșii nouă și sfintei noastre coroane cu toată statornicia credinței lor, în mai multe treburi și expediții de ale noastre, mai ales în regeasca noastră oștire și în lupta noastră împotriva lui Ștefan, voievodul Moldovei sau a țării noastre moldovene, pe care noi am avut-o

și am dat-o mai de mult cu izbîndă și cu dorita biruință, ținînd socoteală mai ales că orașul nostru Brașov și locurile care se țin de el se știe că sînt așezate și se află la hotarele țării noastre, de aceea, voind ca pomenitul nostru oraș și locurile ce țin de el să ajungă într-o stare mai bună, să sporească prin numărul și credința <supușilor>, să se îmbogățească și să aibă belșug de lucruri și de bunuri străine, și ca pomeniții orașeni și negustori ai noștri să se poată bucura, în drumurile și în negustoria lor, de o veșnică hodină, și să poată înstări orașul nostru și locurile ce țin de el, din îndurarea bunătății noastre regești, care se bucură de mulțimea credincioșilor ei supuși, încuviințăm și dăm voie pomeniților noștri credincioși, orașeni și negustori din zisul Brașov și din locurile care țin de el, ca ei și oricare dintre ei să fie slobozi a trece în pace și să poată pleca hodiniți, fără nici o piedică și fără nici o vătămare, fie laolaltă, fie împărțindu-se ca să-și cîștige cele trebuincioase pentru traiul lor, cu lucrurile și cu mărfurile lor, oricare ar fi, și pe care, din orice pricină, trebuie să le care și să le ducă în ținuturile și meleagurile țărilor noastre și în părțile altor țări străine, și anume în acele în care și altădată, după cîte spun ei, au fost slobozi și obișnuiți a trece, iar mai ales, acum, spre Viena, și la dus și la întors, noi, poruncind cu strașnica poruncă regească tuturor credincioșilor noștri, prelaților, baronilor, comiților, castelanilor, nobililor, slujbașilor, de asemenea, orașelor și satelor libere și cîrmuitorilor lor, juzi și vilici și oamenilor de orice altă stare și treaptă, care sînt acum sau vor fi în viitor în slujbă, pretutindeni, în cuprinsul țării noastre, precum și vameșilor noștri și ai lor, ca ei să lase pe pomeniții orașeni și negustori ai noștri și pe oricare dintre ei să aibă drum și să treacă slobozi, în pace, nevătămați și liniștiți, la dus și la întors, fără nici o supărare, cu bunurile, lucrurile și mărfurile lor, pomenite mai sus, de orice fel sau de orice soi ar fi, și pe care ei trebuie, cum se spune mai sus, să le care și să le ducă, din orice pricină ar fi, <să-i lase să treacă> pe moșiile, prin ținuturile, prin dregătoriile, slujbele și prin mijlocul lor, precum și prin locurile de vamă, ale noastre și ale lor, cu chezașia numai să plătească totdeauna vămile lor drepte, lăsînd neatîns lucrurile și persoanele lor, <care sînt> sub apărarea și ocrotirea noastră osebită, ba chiar să se îngrijească, atunci și unde va fi de trebuință și li se va cere <aceasta> de către dînșii, de a-i însoți și a-i păzi în aceste drumuri ale lor și a le face calea fără primejdii, ajutorîndu-i cu sprijinul și sfaturile lor potrivite, fără a face altfel în privința celor de mai sus, dacă vor să nu piardă milostivirea noastră. Voim, totodată, ca nici unul dintre negustorii țărilor străine să nu poată căra și duce mărfurile lor dincolo de orașul nostru Brașov, în Țara Românească, ci <acea> să fie ținuți să le lase sau să le vîndă sau să le schimbe chiar în orașul nostru. Iar dacă vreunul dintre acei negustori străini ar voi și ar căuta să ducă pomenitele lor mărfuri dincolo de orașul nostru, în Țara Românească, nevoind a le lăsa sau a le vinde în oraș, atunci poruncim pomeniților noștri orașeni din Brașov ca pe niște asemenea negustori să nu-i învoiască nici într-un fel <a face> cele de mai sus. Pe deasupra, toată ceara care se va aduce în orașul nostru, ori din ce parte și mai ales din Țara Românească, ei să fie ținuți, în temeiul și cu ocrotirea scrisorii de față, a o topi, a o vîrsa și a o limpezi în pomenitul nostru oraș Brașov, și astfel a o pune, pe urmă, în vînzare. Spre pomenirea și veșnica trăinicie a acestui lucru, le-am dat lor scrisoarea noastră privilegială de față, întărită cu puterea peceții noastre duble, atîrnate și autentice.

Dat de mîna preavrednicului de cinste întru Hristos părinte și domn, domnul Ioan, arhiepiscop al bisericii de Strigoniu și comite perpetuu al aceluiași loc, primat și legat al scaunului apostolic, preales cancelar al curții maiestății noastre și a maiestății sale reginei, iubitul și credinciosul nostru,

În anul Domnului o mie trei sute nouăzeci și cinci, în a douăsprezecea zi înainte de calendele lunii martie, iar în al domniei noastre al optulea an, venerabilii întru Hristos părinți și domni, arhiepiscopii Valentin, cardinal preot al bisericii sfânta Sabina din preasfânta biserică romană și cîrmuitor al maicii bisericii de Pécs, și pomenitul domn Ioan al bisericii de Strigoniu, Nicolae Bubek de Calocsa, Petru de Zara, Andrei de Spalato și Andrei de Raguza; episcopii bisericilor: Ioan de Oradea, Dumitru al Transilvaniei, Ioan alesul de Zagreb, Ștefan Cykou de Agria, Ioan de Győr, Petru de Vaț, Grigore al Sirmiuului, Mihail de Nitra, Matern de Vesprim, Ioan de Cenad, Crisogon de Trau, Francisc de Scardona, Ioan de Nona, Antoniu de Sebenico, Pavel de Knin, Nicolae de Corbavia și Leonard de Segno, doctor în dreptul canonic, cîrmuind în chip fericit bisericile lui Dumnezeu; de asemenea, măriții bărbați: Leustachiu de Iilsva, palatinul regatului nostru și comite de Fejér, Frank, fiul răposatului Conya banul, voievodul Transilvaniei și comite de Solnoc, comitele Ioan de Kapla, judele curții noastre; banii: Detric Bubek al întregului regat al Sclavoniei, Nicolae de Gara, al regatelor noastre, Dalmația și Croația, Ștefan de Korog și Nicolae Treutul, de Mațva, dregătorii banatului de Severin fiind vacantă; Nicolae, fiul lui Ioan de Kanizsa, marele nostru vistier, Ștefan, fiul pomenitului Ioan de Kanizsa, numit mai sus, comite al secuilor și marele nostru ușier, Gheorghe de Chichnuk, marele nostru stolnic, Ioan de Peren, marele nostru paharnic, Ștefan, fostul palatin, marele nostru comis, Știbor de Styborich, comite de Pojon, și alți foarte mulți, ținînd comitatele și dregătoriile țării noastre.

Porunca însăși a domnului nostru regele.

〈*Pe verso, de o mîină contemporană:*〉 Scrisoare privilegială despre libertatea comerțului și, mai ales, spre Viena; și 〈despre〉 un salv-conduct; despre libertatea turnării de ceară, despre depunerea unor mărfuri de către negustorii țărilor străine.

Arh. St. Brașov, Privilegii, 18. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1395. Orig. perg. (31 × 50), cu pecete atîrnată de un șnur roșu. Copie la Kemény, *Dipl. Trans.*, Appendix, D.4. EDIȚII: Latin. Fejér, X/2, 294; Hurmuzaki, I/2, 364–366; *Ub.*, III, 117–120. REGESTE: *Transilvania*, 1872, 163; *Mályusz*, I, 419, 3 833.

¹ Corect: *pulchritudine*.

² Corect: *hilariter*.

³ Corect: *impedimento*.

⁴ Scris deasupra rîndului.

⁵ Corect: *authentici*.

⁶ Astfel în orig.; corect: *Sirimiensi*.

⁷ Corect: *Seniensi*.

⁸ Corectat din *banatu*.

Nos, Mirchya, vaivoda Transalpinus, dux de Fugaras et banus de Zeuerin¹, significamus universis, presentes litteras inspecturis vel alias earum notitiam habituris, quod, quia serenissimus princeps et dominus, dominus Sigismundus, dei gratia, Hungarie, Dalmatie, Croatie etcetera rex illustris ac marchio Brandenburgensis² etcetera, erga nos benevolentiam maiestatis sue specialem, ex quo nos novit, propitio et familiari favore gessit, ac nobis ultro et gratiosissime fuit affectus, et favit precipue contra illos immanes et per-

fidus iniquitatis filios, Christi nominis inimicos et nostros specialissimos hostes, Turcos, tractando nos semper et in omnibus favorabiliter et benigne, ideo, nos, sponte et ex mera nostra liberalitate, non coacti³ neque circumventi, sub fide et iuramento nostris et baronum nostrorum, per nos prius debite prestitis, dicto domino regi promisimus et promittimus harum serie observare et attendere inviolabiliter omnia infrascripta.

Primo, videlicet, quod nos, quando et quotiescumque deinceps ipse dominus rex cum exercitu suo personaliter iret contra dictos Turcos vel quoscumque alios eis adherentes, tunc etiam cum exercitu, gentibus et tota potentia nostris teneamur et debeamus cum eodem ire, similiter personaliter, contra ipsos. Et si ipse dominus rex non iret personaliter, sed mitteret exercitum suum tantum, tunc etiam nos teneamur et debeamus similiter exercitum et gentes nostras tantum mittere contra eos cum e<xercitu ips>ius domini regis.

Et nihilominus eidem domino regi ac ipsius exercitui et gentibus, per eum secum conducendis, si personaliter illuc ibit, et si non ibit, tunc exercitui et gentibus ipsis mittendis, ut premittitur, contra illos ad p<...> dicii⁴ vel quascumque alias, per terras, castra, districtus, passus, portus et quevis alia loca, domini nostri⁵ et ditioni nostre subiecta, dare liberum, pacificum et securum transitum et victualia semper eorum sumpti<bus opportun>a, tam illuc eundo ibique morando et exinde recedendo, quam perinde ad propria redeundo.

Item, quando et quotiescumque contigerit ipsum dominum regem ad dictas partes cum dictis eius exercitu et gentibus, ut premittitur, ire et cum <nostro a> diutorio, civitates, terras, castra, fortalitia, passus, portus, districtus vel alia quevis loca inibi capere, occupare, recipere, acquirere vel habere modo quocumque et propterea personaliter remanere et facere moram, tunc <...>⁶ exercitu, gentibus et tota potentia nostris teneamur et debeamus cum dicto domino rege personaliter ibidem remanere et facere moram, sicut et donec remanserit et fecerit ipse. Et, si ipse dominus rex dimitteret ibi exercitum suum tantum, tunc etiam nos teneamur et debeamus dimittere exercitum et gentes nostras tantum cum exercitu dicti domini regis, sufficientes tamen et idoneas ad resistendum hostibus et potentie partis adverse ac conservandum et defendendum contra ipsos que, cum auxilio dei, per eum capi, occupari, recipi, acquiri et haberi contigerit, ut prefertur, in illis partibus quovis modo.

Et, tandem, etiam quo expediret, utpote quod talis esset potentia hostium et partis adverse, quod tunc nos, etiam in absentia ipsius domini regis, teneamur et debeamus ibidem, ut prefertur, cum exercitu, gentibus et tota potentia nostris, exercitum et gentes dicti domini regis personaliter adiuvari ac eis assistere et favere ad conservandum et defendendum contra quoslibet, pro dicto domino rege, capienda, occupanda, recipienda, acquirenda et habenda, ut premittitur, ibidem per eundem. Item teneamur et debeamus semper de dominio nostro eidem domino regi ac eius exercitui gentibusque predictis, per eum secum, ut premittitur, conducendis sive mittendis ad partes illas, dare et mitti facere victualia eorum sumptibus opportuna et etiam sufficientia semper, quando, quoties et quomodocumque fuerit expediens, ad fulciendum ac conservandum et defendendum, capiendum, occupandum, recipiendum, acquirendum <et habendum huiusmo> di⁷ predicta.

Item, quando et quotiescumque etiam contigerit prefatum dominum regem personaliter ire vel mittere tantum exercitum et gentes ipsius ad partes illas aliunde quam per loca domini nostri⁵ et nostre ditioni subiecta, utpote ultra et prope Danubium, per loca eidem nostro dominio et Danubio convi-

cina, tunc nos eidem domino regi ipsiusque exercitui et gentibus supradictis semper quo, quando et quotiescumque contigerit, ut prefertur, prope Danubium eos transire, teneamur et debeamus victualia super Danubio mittere et dari facere suis, ut premittitur, sumptibus opportuna, quocumque tamen poterit cum dictis pertingi victualibus ad eosdem.

Item, si, nutu dei omnia disponentis, in partibus illis aliquam de exercitu et gentibus dicti domini regis infirmari, vulnerari vel alio quovis modo in persona contigerit impediri, sic quod necessario ipsum propterea ibidem remanere et moram facere oporteret, tunc talis possit libere, pacifice et secure ibidem remanere, morari et residere, quousque placuerit eidem, absque lesione, damno impedimento et molestia quibuscumque, persona, rebus et bonis talis semper salvus et literis quibuscumque et quomodocumque inter dictum dominum regem et nos, usque nunc de et super hoc vel alias factis et emanatis, remanentibus in sue robore firmitatis, harum nostrarum testimonio literarum. Quas in maiorem evidentiam et certitudinem premissorum inviolabiliter per nos, ut premittitur, servandorum, sub⁸ nostro minori sigillo sub impresso, propter absentiam maioris, eidem domino regi dedimus sigillatas, promittentes alias similes et in forma simili sibi dare sub maiori pendenti.

Datum Brassouie, in dominica Reminiscere, anno domini M^{mo} CCC^{mo} LXXXV°.

Noi, Mircea, voievodul Țării Românești, duce de Făgăraș și ban al Severinului, facem cunoscut tuturor celor care vor vedea scrisoarea de față sau vor avea știință de dînsa în alt chip că, deoarece prealuminatul principe și domn, domnul Sigismund, din mila lui Dumnezeu, ilustrul rege al Ungariei, Dalmației, Croației etc. și margraf de Brandenburg etc., a arătat față de noi osebita bunăvoință a maiestății sale, de cînd ne-a cunoscut, <precum și> prielnicul și prietenescul său sprijin, și ne-a dat nouă, de la sine și cu toată milostivirea, dragostea sa, și ne-a ajutat mai ales împotriva acelor cumpliți și vicleni fii ai strămbătății, vrăjmași ai numelui lui Hristos și neîmpăcați dușmani ai noștri, turcii, purtîndu-se cu noi totdeauna și în toate <împrejurările> cu bunăvoință și cu bunătate, de aceea noi, din îndemnul numai al nostru și din toată a noastră dărnicie, fără a fi siliți și nici împresurați <de nimeni>, sub credința și jurămîntul nostru și al boierilor noștri, făcut de noi mai înainte, așa cum se cuvine, am făgăduit și făgăduim zisului domn <și> rege, prin rîndurile acestea, a păzi și a băga în seamă neschimbate cele mai jos scrise.

Anume, mai întîi, că noi, cînd și de cîte ori, de-acum înainte, domnul rege va merge cu oștirea sa, el însuși, împotriva zișilor turci sau împotriva oricăror altor părtași de-ai lor, atunci, tot cu oștirea, cu oamenii și cu toată puterea noastră, să fim ținuți și datori a merge cu dînsul, de asemenea, noi înșine, împotriva acelora. Și dacă domnul rege n-ar merge el însuși, ci ar trimite numai oștirea sa, atunci și noi să fim ținuți și datori, de asemenea, a trimite numai oștirea și pe oamenii noștri, împotriva acelora, dimpreună cu oștirea domnului rege.

Și totodată, <să fim datori> a da pomenitului domn <și> rege și oștirii lui și oamenilor pe care-i va duce cu sine <la război>, dacă va merge el însuși acolo, iar dacă nu va merge, atunci oștirii și oamenilor pe care-i va trimite, cum se spune mai sus, împotriva acelora, în părțile lui Dobrotici sau în orice alte pămînturi, cetăți, ținuturi, trecători, porturi și în oricare alte locuri supuse stăpînirii și ascultării noastre, slobodă, pașnică și sigură trecere,

<precum> și hrana totdeauna potrivită pentru banii lor, atît cînd vor merge într-acolo și cît vor sta acolo și se vor retrage de acolo, cît și la întorsul lor acasă.

De asemenea, cînd și de cîte ori se va întîmpla ca domnul, regele, să meargă, cum se spune mai sus, în zisele părți, cu pomenita lui oștire și cu oamenii lui, și, cu ajutorul nostru, să ia, să pună în stăpînire, să apuce, să dobîndească sau să aibă, în vreun fel oarecare, orașe, pămînturi, cetăți, întărituri, trecători, porturi, ținuturi sau orice alte locuri, și, din pricina aceasta, să rămîie și să întîrzie acolo el însuși, atunci <și noi cu> oștirea, oamenii și cu toată puterea noastră să fim ținuți și datori a rămîie și a întîrzia acolo, înșine, cu zisul domn, regele, așa cum va face el și cît timp va rămîiea el <acolo>. Iar dacă domnul, regele, ar trimite acolo numai oștirea sa, atunci și noi să fim ținuți și datori a trimite cu oștirea zisului domn regele numai oștirea și pe oamenii noștri, dar destul și în stare să se împotrivescă dușmanilor și puterii părții potrivnice și să păstreze și să apere împotriva lor <acele locuri>, pe care el, cu ajutorul lui Dumnezeu, se va întîmpla să le ia, să pună stăpînire, să le apuce, să le dobîndească sau să le aibă, cum se spune mai sus, în părțile acelea, în orice chip <ar fi>.

Și, în sfîrșit, cînd ar fi de trebuință, de pildă cînd puterea dușmanilor și a părții potrivnice ar fi așa <de mare>, noi, atunci, chiar și în lipsa domnului rege să fim ținuți și datori, acolo, cum se spune mai sus, a ajuta noi înșine, cu oștirea, cu oamenii și cu toată puterea noastră, oștirea și oamenii zisului domn, regele, și a le da lor sprijin și ajutor, spre a păstra și a apăra împotriva oricui, în locul zisului rege, <locurile> pe care el le va lua, pe care va pune stăpînire, le va apuca, dobîndi și avea, cum se spune mai sus. De asemenea, să fim ținuți și datori a da și a trimite, tot din stăpînirea noastră, pomenitului domn, regele, oștirii lui și oamenilor sus-ziși, pe care el îi va duce cu sine sau îi va trimite, cum se spune mai sus, în părțile acelea, hrana potrivită pentru banii lor și totdeauna îndeajuns, cînd, de cîte ori și ori în ce fel va fi nevoie, spre a sprijini, a păstra și a apăra, a lua, a pune stăpînire, a apuca, a dobîndi <și a avea în felul acesta> cele mai sus.

De asemenea, cînd și de cîte ori încă se va întîmpla ca pomenitul domn, regele, să meargă el însuși sau să trimită numai oștirea și pe oamenii lui în părțile acelea, prin altă parte decît prin locurile supuse puterii noastre și stăpînirii noastre, precum ar fi dincolo și aproape de Dunăre, prin locuri învecinate cu stăpînirea noastră și cu Dunărea, atunci noi, cînd și de cîte ori se va întîmpla, cum se spune mai sus, ca ei să treacă pe lîngă Dunăre, să fim ținuți și datori a le trimite și a pune să li se dea pe Dunăre hrană potrivită, cum se spune mai sus, cu banii lor, ori în ce fel se va putea ajunge la dînșii cu această hrană.

De asemenea, dacă, cu voia lui Dumnezeu, care le rînduiește pe toate, s-ar întîmpla ca cineva din oștirea și dintre oamenii zisului domn, regele, să se betească, să fie rănit sau împiedicat în vreun alt fel oarecare în ființa lui, așa încît să fie numaidecît nevoie ca, din pricina aceasta, acela să rămîie și să întîrzie acolo, atunci acela să poată rămîiea, întîrzia și sta acolo în chip slobod, pașnic și sigur, pînă cînd îi va plăcea, fără vătămare, pagubă, împiedicare și supărare de nici un fel, persoana, lucrurile și bunurile acestuia rămînînd totdeauna neatînse; iar scrisorile, oricare ar fi și în orice chip făcute și date între zisul domn, regele, și noi, pînă acum sau altădată, despre și cu privire la aceasta, să rămîie în <toată> tăria și trăinicia lor, prin mărturia acestei scrisori a noastre. Spre mai mare învedereare și neîndoială că cele de mai sus se vor păzi cu sfințenie de noi, așa cum se arată mai sus, am dat pomenitului domn, regele, această <scrisoare>, pecetluită cu pecetea noastră cea mică,

în lipsa celei mari, făgăduind a-i da alta tot asemenea și cu același cuprins, <însemnată> cu pecetea cea mare <și> atârnată.

Dat la Brașov, în duminica *Reminiscere*, în anul Domnului o mie trei sute nouăzeci și cinci.

După *Ub.*, III, 135–137.

Orig., perg., la Arh. Naț. Magh., Dl. 8 043

EDIȚII: Latin. *Pray*, 144; *Katona*, XI, 372; *Fejér X/2*, 270; *Hurmuzaki*, I/2, 359–361.

Trad. Șincai, *Hronica*, I, 552–554.

REGESTE: *Transilvania*, 1872, 163 (sub 1395 martie 8); *Mályusz*, I, 421, nr. 3864.

¹ Corect: *Zeuerino*.

² Astfel în orig.

³ Corect: *coacti*.

⁴ Lacună cca 2 cm; întregire propusă de editorii text. lat. publ.: *p<artes Dobro>dicii*

⁵ Corect: *dominio nostro*.

⁶ Lacună cca 3 cm; întregire probabilă: *<etiam nos cum>*.

⁷ Lacună cca 1 cm, întregit după sens.

⁸ Astfel în orig., mai corect fără acest *sub*.

88

1395 martie 7, Brașov.

Propria commissio domini nostri regis.

Nos, Sigismundus, dei gratia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie, etcetera, marchyoque Brandenburgensis etcetera, memorie commendantes, significamus tenore presencium quibus expediat universis quod fideles nostri, iudex, iurati et universi cives et hospites nostri de Brasso, in nostre maiestatis accedentes presenciam, exhibuerunt nobis quasdam litteras quondam domini Lodouici regis, precedecessoris nostri, patentes, suo minori et rotundo secreto sigillo consignatas, super quadam gratia speciali ipsis concessa confectas, tenoris infrascripti, supplicantes nobis, ut easdem, ratas et gratas habendo nostrique litteris patentibus verbotenus inseri faciendo, pro ipsis et eorum successoribus innovantes, perpetuo valituras dignaremur confirmare. Quorum tenor talis est: <Urmează actul lui Ludovic I, regele Ungariei, din 28 iunie 1358, nr. 39>.

Nos, igitur, humillimis prefatorum civium et hospitem nostrorum supplicationibus antefatis, nostre maiestati per eosdem modo quo supra porrectis, regia pietate exauditis et admissis, prefatas litteras ipsius quondam domini Lodouici patentes, omni suspicionis vicio carentes, presentibus de verbo ad verbum insertas, quoad omnes earum articulos acceptabus¹, approbamus et ratificamus, ac easdem, pro dictis civibus et hospitibus nostris et eorum successoribus, innovantes, perpetuo valere confirmamus, presencium litterarum nostrarum patencium patrocínio mediante.

Datum Brassouie predicta, in dominica Reminiscere, anno domini M^{mo} CCC^{mo} nonagesimo quinto.

<Sub pecete:> Propria commissio domini nostri regis.

<Pe verso, de o mină contemporană:> Libertas transeundo per quasdam vias in littera assignatas usque ad Ilontha et Zereth fluvios ubi in Danubium exonerant.

Porunca însăși a domnului nostru regele.

Noi Sigismund, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației Croației etc., și magraf de Brandenburg etc., dăm de știre și facem cunoscut, prin cuprinsul scrisorii de față, tuturor căroră se cuvine că supușii noștri,

judele, jurații și toți orașenii și oaspeții noștri din Brașov, venind în fața maiestății noastre, ne-au înfățișat o scrisoare deschisă a răposatului domn, a regelui Ludovic, înaintașul nostru, însemnată cu pecetea lui de taină, cea mică și rotundă, întocmită cu privire la milostivirea oșebită făcută lor, cu cuprinsul de mai jos, rugându-se de noi ca, încuviințând și întărind acea <scrisoare> și punînd să se treacă cuvînt cu cuvînt în scrisoarea noastră deschisă, să binevoim a o întări, spre veșnică dăinuire, înnoind-o pentru dîșii și pentru urmașii lor. Cuprinsul acelei <scrisori> este următorul: <Urmează actul lui Ludovic I, regele Ungariei, din 28 iunie 1358, nr. 39>.

Noi, așadar, ascultînd cu regeasca dragoste și primind pomenitele preasmerite rugămînti ale pomeniților orașeni și oaspeți ai noștri, îndreptate maiestății noastre de dîșii în felul de mai sus, primim, încuviințăm și consfințim pomenita scrisoare deschisă a răposatului domn Ludovic, lipsită de orice bănuială <și> trecută cuvînt cu cuvînt în scrisoarea de față, pînă în cele de pe urmă puncte ale ei, și o întărim, spre veșnică dăinuire, înnoindu-o pentru zișii orașeni și oaspeți ai noștri și pentru urmașii lor cu ocrotirea scrisorii noastre de față deschise.

Dat în sus-zisul Brașov, în duminica *Reminiscere*, în anul Domnului o mie trei sute nouăzeci și cinci.

<Sub pecete :> Porunca însăși a domnului nostru, regele.

<Pe verso, de o mîină contemporană :> Liberă trecere prin diferite drumuri arătate în scrisoare, pînă <la locurile> unde rîurile Ialomița și Siret se varsă în Dunăre.

Arh. St. Brașov, Privilegii, 23. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1358.

Orig., perg. (15 × 34), cu fragmente de pecete aplicată pe verso.

EDIȚII: Latin. *Fejér*, X/2, 309; *Hurmuzaki*, I/2, 373; *Ub.*, III, 125–126.

REGESTE: *Mályusz*, I, 421, nr. 3856.

¹ Corect: *acceptamus*.

Sigismund, regele Ungariei, întărește pentru orașenii și oaspeții din Brașov privilegiul regelui Ludovic I, din 19 noiembrie 1377, nr. 67, cu privire la supunerea mai multor sate orașului Brașov și la libertatea negoțului în Țara Românească.

Arh. St. Brașov, Privilegii, 16. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1377.

Regest după orig., perg. (27 × 40), cu pecete aplicată pe verso.

EDIȚII: Latin. *Fejér*¹, X/2, 302–303; *Hurmuzaki*¹, I/2, 369; *Ub.*, III, 130.

REGESTE: *Mályusz*, I, 421 nr. 3860.

¹ *Fejér* și *Hurmuzaki*, cu același cadru, fac trimitere la actul din 28 martie 1353 (*Ub.*, II, 93–96).

Propria commissio domini nostri regis.

Nos, Sigismundus, dei gratia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etcetera, marchioque Brandenburgensis etcetera, notum facimus universis quibus incumbit per presentes quod nos, consideratis fidelitatibus et fidelium obse-

quiorum meritis Johannis, filii Jacobi de Bothfalua ¹, de districtu Brassou-
iensi, necnon quondam Nicolai, filii ipsius Jacobi, fratris utputa eiusdem
Johannis uterini, quibus ipsi in nonnullis nostris et regni nostri expeditionibus,
specialissime in regio nostro exercitu et personali conflictu pridem contra
Stephanum, minoris Walachye ² seu terre nostre Molduane vaivodam, victo-
riose et cum votivo triumpho per nos habito et commisso, in omni fide-
litate fervore nobis et sacre corone regie studuerunt intrepide complacere,
ubi idem Nicolaus in sue sincere fidelitatis iudicium, conflictu in eodem crude-
liter exstitit interemptus, eosdem Johannem, filium Jacobi, necnon Petrum
et Ladislaum, filios ipsius quondam Nicolai, in ipsis nostris servitiis inter-
empti, ac eorum heredes heredumque suorum successores et posteritates
universos, ab omnibus collectarum, censuum et quarumlibet dacionum solu-
tionibus, quibus ipsi hactenus regie dignitati de duabus ³ fundis curiarum
ipsorum ac terris arabilibus in dicta villa Bothfalua ¹ et eius territorio habitis
et existentibus facere fuissent astricti, de regie liberalitatis largiflua clementia
et gratia speciali, ex certaue nostre maiestatis scientia, perpetuo et irre-
vocabiliter liberantes, absolventes, eximentes et exonerantes quitos eosdem
circa premissa, liberos et expeditos duximus committendos, harum nostra-
rum testimonio literarum. Preterea, molendinum ipsorum, in territorio dicte
ville nostre Bothfalua ¹ existens, ipsi et eorum successores modo simili libere
et sine omni conditionario nexu ac absque aliquorum emolumentorum dacione
temporibus semper perpetuis et successivis teneant, habeant et possedant,
pacifice et quiete, nec a modo in antea quipiam incolarum nostrorum nova
molendina in ipsius ville nostre territorio, in detrimentum et abolitionem
molendini dictorum Johannis et filiorum quondam Nicolai ac prejudicium
iuris eorundem, construi et edificari facere valleant ⁴ modo aliquali. Incole
vero et habitatores ville nostre predictae, ubi et in quo loco maluerint liberam
et omnimodam eorum tritica et molendi habebunt facultatem. Vobis itaque,
comiti Siculorum nostrorum vel vicecomiti vestro, necnon iudicibus, iuratis,
senioribus et universis civibus nostris de Brassouia, presentibus et futuris,
harum serie firmo edicto regio precipientes mandamus, quatenus prefatos
Johannem, filium Jacobi, necnon Petrum et Ladislaum, filios dicti quondam
Nicolai, ac eorum heredes, pretextu pretaxatarum hereditatum eorundem
ullo ⁵ umquam tempore contra formam premissae gratie nostre in premissis
eisdem facte audeatis disturbare, aliud facere non ausuri.

Datum Brassouie predicta, in dominica Reminiscere, anno domini
M^{mo} CCC^{mo} nonagesimo quinto.

<Sub pecete:> Propria commissio domini nostri regis.

Porunca însăși a domnului nostru regele

Noi, Sigismund, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației,
Croatiei etc. și margraf de Brandenburg etc., facem cunoscut prin scrisoarea
de față tuturor căroră se cuvine că noi, ținând seama de faptele de credință
și de credincioasele slujbe vrednice de răsplată ale lui Ioan, fiul lui Iacob de
Bod, din districtul Brașovului, precum și ale răposatului Nicolae, fiul lui
Iacob, anume fratele după mamă al pomenitului Ioan, prin care ei s-au sîr-
guit cu îndrăzneală să ne placă nouă și sfintei coroane regești, cu tot zelul
credinței lor, în mai multe expediții ale noastre și ale regatului nostru,
mai cu deosebire în regeasca noastră oștire și în lupta noastră, pe care noi
am avut-o și am dat-o altădată, cu izbîndă și cu dorită biruință, împotriva
lui Ștefan, voievodul Moldovei sau al țării noastre moldovenești, cînd pome-
nitul Nicolae — ca dovadă a credinței sale celei curate — a fost ucis cu cru-

zime în pomenita luptă, din îndurarea fără margini a dărnicii regești, din osebită milostovire și din nefindoioasa știință a maiestății noastre, slobozind, iertînd, și descărcînd pentru totdeauna și în chip nestrămutat pe pomeniții Ioan, fiul lui Iacob, precum și pe Petru și Ladislau, fiii răposatului Nicolae, cel ucis chiar în slujba noastră, și pe toți moștenitorii și urmașii și scoborîtorii moștenitorilor lor de plata tuturor dărilor, dijmelor și a oricăror daturi, pe care ei fuseseră pînă acum siliți a le da vredniciei regești pentru cele două locuri de curte ale lor și pentru pămînturile arătore care se află în zisul sat Bod și în hotarul lui, am hotărît a socoti pe <cei mai sus> pomeniți dezlegați cu privire la cele de mai sus, slobози și scutiți, prin mărturia acestei scrisori a noastre. În afară de aceasta, ei și urmașii lor să țină, să aibă și să stăpînească în pace și liniște, totdeauna și de-a pururea în curgerea vremii, moara lor aflătoare în hotarul zisului nostru sat Bod, tot așa, în chip slobod și fără nici un fel de chezășie și fără nici o dare din cîștigurile ei, și nimeni, de acum înainte, dintre locuitorii noștri să nu poată nici într-un chip să pună să facă și să se clădească <alte> mori noi, în hotarul aceluia sat al nostru, spre vătămarea și nimicirea morii zișilor Ioan și a fiilor răposatului Nicolae, și în paguba dreptului lor. Locuitorii însă și cei ce-și au casa în pomenitul nostru sat vor avea slobodă și întreagă voie a-și măcina grîul lor unde și în ce loc vor voi. Așadar, vă punem în vedere și vă poruncim prin aceste rînduri, cu strașnică poruncă regească, vouă, comitelui secuilor noștri sau vicecomitelui vostru, precum și juzilor, juraților, bătrînilor și tuturor orășenilor noștri din Brașov, atît celor de față, cît și viitori, să nu cutezați a turbura vreodată pe pomeniții Ioan, fiul lui Iacob, precum și pe Petru și Ladislau, fiii răposatului Nicolae <mai sus> numit și pe moștenitorii lor, cu privire la moștenirile lor, împotriva cuprinsului pomenitei noastre milostiviri, făcute lor în privința celor de mai sus, și să nu îndrăzniți a face altfel.

Dat în sus-zisul <oraș> Brașov, în duminica *Reminiscere*, în anul Domnului o mie trei sute nouăzeci și cinci.

<Sub pecete :> Porunca însăși a domnului nostru regele.

După *Ub.*, 133—134.

Orig., perg., cu pecete din ceară albă, aplicată pe verso, în 1902 se află în Arh. sat Bod.

Transumpt în actul regelui Sigismund, din 3 iunie 1419, ibidem, *Ub.*, IV, 90—91.

REGESTE: *Mályusz*, I, 421, nr. 3862.

¹ În transumptul din 1419: *Bothfakwa*.

² Tot acolo: *Wclachye*.

³ Corect: *duobus*.

⁴ Corect: *valeant*.

⁵ Corect: *nullo*.

Propria commissio domini nostri regis.

Sigismundus, dei gratia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etcetera, marchioque Brandenburgensis etcetera, fidei suo viro, magnifico Stephano, filio Johannis de Kanisa, magistro ianitorum et comiti Siculorum nostrorum, salutem et gratia.

Intelleximus quomodo homines seu tricesimatores vestri, in Brassow constituti, universos homines partium Transsiluanarum, signanter Cibinienses et Brassouienses, cum mercimoniis in Transalpinis partibus laborantes, deindeque mercimonia deferentes in predicta civitate nostra Brassouiensi,

de eisdem rebus et mercibus, de ipsis partibus Transalpinis per ipsos deferendis, ad solvendum tricesimum et tributum compellerent et compellere niterentur, cum tamen homines et mercatores predicti, uti ex relatione civium et hospitem nostrorum dicte civitatis nostre Brassouiensis percepimus, de ipsis rebus et mercibus cuiuscumque generis existant, de ipsis partibus Transsalpinis ¹ deferendis, tributum et tricesimam in dicta civitate nostra Brassouienſi solvere nunquam fuissent consueti.

Quare, fidelitati vestre firmiter mandamus quatenus, prout etiam in litteris quondam domini Lodouici, regis, preceptoris, superinde confectis, videbitis contineri, a modo in antea prefatos homines seu mercatores ipsarum partium Transsiluanarum, signanter civitatum noſtrarum predictarum, res et mercimonia de ipsis partibus Transalpinis deferentes, in dicta civitate nostra Brassouienſi ad solutionem huiusmodi tributi et tricesime cogere et compellere non debeatis, nec per ipsos vestros homines et tricesimatores id facere permittatis, et aliud non facturi. Hoc idem etiam iniungimus futuris comitibus Siculorum noſtrarum et vices eorum circa premissa gerentibus.

Datum in Fekethehalm, feria quinta proxima post dominicam Reminiscere, anno domini M^o CCC^{mo} nonagesimo quinto.

⟨*Sub pecete*:⟩ Propria commissio domini nostri regis.

⟨*Pe verso, de o altă mână contemporană*:⟩ Et aliud de libertatibus theoloni² in castro Turtsch.

Porunca însăși a domnului nostru regele.

Sigismund, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației etc. și margraf de Brandenburg etc., credinciosului său, măritului bărbat Ștefan, fiul lui Ioan de Kanizza, marele nostru ușier și comite al secuilor noștri, sănătate și milostivire.

Am înțeles că oamenii sau strângătorii voștri ai părții a treizecea, rînduiți în Brașov, silesc și se nevoiesc a sili pe toți oamenii din părțile Transilvaniei, mai ales pe sibieni și pe brașoveni, care se trudesc cu mărfurile ⟨lor⟩ în Țara Românească și care aduc de-acolo mărfuri, să plătească în pomenitul nostru oraș Brașov a treizecea parte și vamă pentru pomenitele lucruri și mărfuri aduse de dînșii din acele părți ale Țării Românești, măcar că pomeniții oameni și negustori, după cum am aflat din ceea ce ne-au spus orașenii și oaspeții noștri din zisul nostru oraș Brașov, niciodată n-au obișnuit a plăti în zisul nostru oraș Brașov vamă și a treizecea parte pentru acele lucruri și mărfuri, de orice fel ar fi fost, aduse din Țara Românească.

Drept aceea, poruncim cu tărie credinței voastre ca, după cum veți vedea că e scris și în scrisoarea de poruncă a răposatului domn, regele Ludovic, întocmită cu privire la aceasta, să nu mai siliți și nici să vă țineți datori a sili de-acuma înainte la plata acestei vămi și a trizecemii, în zisul nostru oraș Brașov, pe pomeniții oameni sau negustori din părțile Transilvaniei și, mai ales, din pomenitele noastre orașe, cînd aduc lucruri și mărfuri din Țara Românească, nici să îngăduiți oamenilor voștri sau strângătorilor trizecemii să facă aceasta, și altfel să nu faceți. Dăm aceeași poruncă și viitorilor comiți ai secuilor noștri, cu privire la cele de mai sus, precum și celor ce le țin locul.

Dat la Codlea, în joia de după duminica *Reminiscere*, în anul Domnului o mie trei sute nouăzeci și cinci.

⟨*Sub pecete*:⟩ Porunca însăși a domnului nostru regele.

⟨*Pe verso, de o altă mână contemporană*:⟩ Și alta despre libertatea vămii la cetatea Bran.

Arh. St. Braşov, Privilegii, 19. Fotocopie la Inst. de ist. şi arh. Cluj-Napoca/1395. Orig., perg. (11 × 27,5), cu fragmente de pecete din ceară albă, aplicată pe verso. EDIȚII: Latin. *Fejér*, X/2, 305; *Székely okl.*, I, 90–91; *Hurmuzaki*, I/2, 370–371; *Ub.*, III, 142–143. REGESTE: *Mályusz*, I, 423, nr. 3 874.

¹ Astfel în orig.

² Corect: *theloni*.

Propria commissio domini nostri regis.

Nos, Sigismundus, dei gratia rex Hungarie, Dalmatie, Croatie, etc., marchioque Brandenburgensis etc., memorie commendamus, tenore presentium significantes quibus expedit universis, quod nos, recensitis preclaris, eximiis fidelitatibus, et uberrimis laudedignis obsequiis et multifariis fidelibus servitiis, necnon virtuosis complacentiis viri magnifici, domini Stephani, filii Ioannis de Kanisa, magistri ianitorum et comitis Sicularum nostrorum, per ipsum, cum ingenti sincere fidelitatis constantia, sacro regio diademati ac nostre regie maiestati, in cunctis nostris et regni nostri variis et validis expeditionibus, prosperis scilicet et adversis, iuxta nostre voluntatis lubitum et honoris nostri immensum incrementum, iugiter exhibitis et signite impensis, speciallissime tamen requirentibus eiusdem domini Stephani de Kanisa meritoriis et fidelissimis servitiis, quibus ipse pridem in nostro regio exercitu et personali conflictu contra Stephanum, Minoris Valachie seu terre nostre Mulduane vayuodam, victorioso et cum votivo triumpho, per nos habito et commisso, pro tuitione et defensione nostre persone, lateri nostro continuo insistendo, et in arena ipsius certaminis audacter et viriliter dimicando, absque metu mortis debellando, nullatenus nos deseruit, sed adversus cuneum exercitus ipsius Stephani vayode, agilitate strenua et audacia imperturbabili, in ingentem nostram et totius regni nostri exaltationem domino opitulante, se indubie exposuit, et cum suo bellico certamine hostium cuneum pro suis participibus nobis cernentibus conquassavit, sic quod dictus Stephanus wayuoda, non sine agilitate strenua et peritia ipsius domini Stephani, magistri ianitorum nostrorum, a facie exercitus nostri terga vertendo, fuge presidio se submitit, studuit intrepide nobis complacere, quorum pretextu, licet ipse per nos dono maiori foret premiandus, ut tamen hac vice voto ipsius aliquantisper respondere videamur, universas et quaslibet possessiones, portiones possessionarias condam Ioannis, filii Ioannis, dicti Varyo de Ormanhyda, hominis, uti fertur, sine heredum solatio ab hac luce decessi, ubilibet et in quibuslibet comitatibus regni nostri existentes et habitas, et signanter T. in T. et T. in T.¹ comitatibus adiacentes, previa ratione, iuxta regni nostri consuetudinem approbatam, ad manus nostras regias devolutas, nostrequae regie collationi pertinentes, cum omnibus ipsarum utilitatibus et pertinentiis universis, signanter terris cultis et incultis, sylvis, nemoribus, aquis, molendinis, pratis, pascuis, fenilibus et generaliter quibusvis earumdem utilitatibus et integritatibus, sub suis veris metis et antiquis, quibus eedem, ab olim, per ipsum Ioannem use fuerint et possesse, de prelatorum et baronum nostrorum consilio prematuro, nove donationis titulo et omni eo iure, quo eedem ad nostram regiam rite pertinere dinoscuntur collationem, ex certa nostre maiestatis scientia eidem domino Stephano,

et, per eum, fidelibus nostris dilectis, reverendissimo in Christo patri et domino, domino Ioanni, archiepiscopo ecclesie Strigoniensi, et magnifico viro, domino Nicolao, tavernicorum nostrorum magistro, fratribus videlicet carnalibus domini Stephani prelibati, eorumque dominorum Nicolai et Stephani duntaxat heredibus, heredumque suorum successoribus et posteritatum cunctis sobolibus dedimus, donavimus et in evum contulimus, perpetuo et irrevocabiliter possidendas, tenendas, pariter et habendas, pleno iure, presentium patrocínio mediante, sine duntaxat prejudicio iuris alieni; presentes tandem, nobis in specie allatas, privilegialiter emanari pro eisdem faciemus.

Datum in Feketehalom, feria quinta proxima ante dominicam Oculi, anno domini M. CCC. XCV.

Porunca însăși a domnului nostru regele.

Noi, Sigismund, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației etc., și margraf de Brandenburg etc., prin cuprinsul scrisorii de față dăm de știre și facem cunoscut tuturor căroră se cuvine că noi, socotind strălucitele și alesele fapte de credință, foarte vrednicele de laudă dovezi de supunere și feluritele slujbe credincioase, precum și plăcutele virtuți ale măritului bărbat, domnul Ștefan, fiul lui Ioan de Kanizsa, marele ușier și comitele secuilor noștri, arătate de el necurmat și aduse cu strălucire de către el, cu nemăsurată statornicie a credinței din inimă, sfintei noastre coroane și maiestății noastre regești, în toate feluritele și grelele războaie ale noastre și ale țării noastre, atât prielnice cât și potrivnice, după placul voinței noastre și spre nemăsurata creștere a cinstei noastre, și cu deosebire cercînd vrednicele și preacredincioasele slujbe ale aceluia domn Ștefan de Kanizsa, prin care el mai înainte ni s-a făcut plăcut, cu îndrăzneală în armata noastră regească și în lupta pe care am avut-o înșiși cu Ștefan, voievodul Moldovei sau al țării noastre moldovenești, avută și dusă de noi cu dorită izbîndă, stînd necurmat alături de noi pentru apărarea și pázirea persoanei noastre, luptînd cu prielejul acelei bătălii cu îndrăzneală și cu bărbăție, războindu-se fără teamă de moarte, n-a șovăit întru nimic, ci aruncîndu-se fără a sta pe gînduri, cu ajutorul Domnului, spre marele folos al nostru și al țării noastre, împotriva năvalei armatei aceluia Ștefan voievod, cu silitoare vioiciune și neclintită îndrăzneală, a zdrobit sub ochii noștri, cu ceata sa de războinci, oastea dușmanilor și pe părtașii lor, astfel încît zisul Ștefan voievod, nu fără silitoarea vioiciune și iscusință a acestui domn Ștefan, marele nostru ușier, întorcînd spatele din fața armatei noastre, s-a pus sub ocrotirea fugii.

Ținînd seamă de acestea, cu toate că el ar trebui răsplătit de noi cu mai mare dărnicie, pentru ca totuși să pară că răspundem oarecum credinței sale în această privință, după sfatul chibzuit al prelaților și baronilor noștri, și cu bună știrea maiestății noastre, am dat, am dăruit și hărăzit pe veci acestui domn Ștefan și, prin el, credincioșilor noștri iubiți, preacurcnicul întru Hristos părinte și domn, domnul Ioan, arhiepiscopul bisericii de Strigoniu, și măritului bărbat, domnul Nicolae, marele nostru vistier, adică fraților de sînge ai pomenitului domn Ștefan, precum și moștenitorilor acestor domni Nicolae și Ștefan, urmașilor moștenitorilor lor și tuturor vlăstarelor urmașilor, în chip de nouă danie a noastră și cu tot acel drept cu care se știe că țin, după datină, de dreptul nostru regesc de danie, toate moșiile și părțile de moșie ale răposatului Ioan, fiul lui Ioan zis Varyo de Ormanhida, om, cum se spune, plecat din această lume fără mîngîierea urmașilor, așezate și aflătoare oriunde și în orice comitat al țării noastre, și îndeosebi cele așezate în comitatele cutare și cutare, din pricina de mai înainte, potrivit obiceiului încuviințat al țării

noastre, ajunse în mîinile noastre regești și ținînd de dreptul nostru regesc de danie, cu toate foloasele lor și cu toate cele ce țin de ele, anume pămînturi lucrate și nelucrate, păduri, dumbrăvi, ape, mori, livezi, pășuni, fînețe și îndeobște orice foloase și drepturi, sub adevăratele și vechile lor hotare, între care ele au fost folosite și stăpînite odinioară de acel Ioan, pentru a le stăpîni, a le ține și totodată a le avea în veci și nestrămutat, cu deplin drept, prin mijlocirea chezășiei celor de față, fără vătămarea însă a dreptului altuia.

Iar scrisoarea de față, cînd ne va fi adusă nouă în original, vom pune să fie dată pentru ei în formă de privilegiu.

Dat la Codlea, în joia dinaintea duminicii *Oculi*, în anul Domnului o mie trei sute nouăzeci și cinci.

După *Hurmuzaki*, I/2, 362—363.

Orig., la Arh. Naț. Magh., Dl. 8 045.

EDIȚII: **Latin.** *Fejér*, X/2, 273—276.

REGESTE: *Mályusz*, I, 423, nr. 3 875.

¹ Astfel în textul latin publicat; completare posibilă: *t<alis> in t<alis> et t<alis> in t<alis>*—

Propria commissio domini regis.

Sigismundus, dei gratia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie, etcetera, marchioque Bramdenburgensis etcetera, fidei suo, magistro Gregorio de Bethlen, aule nostre militi, salutem et gratiam.

Quia nos, viros magnificos Stephanum de Lossonch, pridem banum, et magistrum Franciscum, filium quondam comitis Stephani de Bwbek, et quosdam alios barones milites et proceres nostros, nunc, pro nostra expeditione exercituali contra Turcos habita, ad partes Transalpinas cum gentibus eorum ¹ duximus transmittendos, eapropter vestre fidelitati firmiter et districte mandamus omnino volentes, quatenus, visis presentibus, vos personaliter in ipsam nostram expeditionem exercitualement, ad ipsas partes Transalpinas et in medium gentis nostre predictae, nostra in persona, accedere, ibique cum eisdem stare et residere, ipsasque gentes nostras omni et quolibet mense sic et adeo revidere debeatis, ut hi, quibus pecunias nostras distribuimus ad numerum lancearum, ad quamlibet lanceam duos bonos archerarios seu faretrarios habeant, hi vero, quibus ipsas nostras pecunias ad pharetrarios ² seu archerarios numerum dignoscuntur distribuuisse, bonos et aptos archerarios habere debeant effective. Qui autem, in demonstratione seu ostensione hominum seu gentis suorum, aprodianos suos vel alios ³, non ³ valentes ³ nomine archerarios propter apparentiam demonstraverint et adduxerint, tales aprodianos eorum et ipsos ³ alios ³ non ³ valentes ³ ad numerum archerarios seu pharetrarios ² recipere, acceptare et computare minime audeatis, et aliud in premissis pro nostra gratia non facturi.

Datum in Petermonostora, feria tertia proxima post dominicam Ramis-palmarum, anno domini M^o CCC^{mo} LXXXX^{mo} quinto.

⟨Sub pecete:⟩ Propria ⟨commissio domini⟩ regis.

Porunca însăși a domnului nostru regele.

Sigismund, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației etc., și magraf de Brandenburg etc., credinciosului său, magistrului Grigore de Beclean, cavaler al curții noastre, sănătate și milostivire.

Fiindcă noi am hotărît să trimitem acum pe mărișii bărbați, Ștefan de Lossonch, fostul ban, și pe magistrul Francisc, fiul fostului comite Ștefan de Bubek, și pe alți baroni, cavaleri și fruntași de-ai noștri în expediția noastră pe care o facem împotriva turcilor în Țara Românească, cu oamenii lor, de aceea poruncim, cu tărie și strășnicie, credinței voastre și voim cu tot dinadinsul ca, îndată ce veți vedea scrisoarea de față, voi înșivă să vă duceți în numele nostru în această expediție ostășească a noastră, din acele părți ale Țării Românești, și în mijlocul oamenilor noștri mai sus-ziși, și să stați și să locuiți cu dînșii acolo, și să fiți datori a cerceta pe oamenii noștri în fiecare lună, și <a vedea> ca acei cărora noi le-am împărțit banii noștri după numărul lăncilor, să aibă, de fiecare lance, cîte doi arcași sau săgetari buni, iar aceia, cărora se știe că noi le-am împărțit banii noștri după numărul arcașilor sau săgetarilor, să fie datori a avea de fapt arcași buni și destoinici. Dacă însă unii, cînd își vor arăta pe oamenii lor vor arăta și vor aduce spre vedere, sub cuvînt că sînt arcași, pe aprozii lor sau pe alții care să nu poată <sluji ca arcași>, voi, pe acești aprozi și pe acei alții care nu pot <sluji ca arcași>, să nu cumva să îndrăzniți a-i primi, a-i socoti și a-i lua în numărul arcașilor sau săgetarilor, și altfel să nu faceți în privința celor de mai sus, <dacă voiți să vă păstrați> milostivirea noastră.

Dat la Petermonostura, în marțea de după duminica Floriilor, în anul Domnului o mie trei sute nouăzeci și cinci.

<Sub pecete:> Porunca însăși a domnului <nostru> regele.

După *Ub.*, III, 149.

Orig., hirtie, pecete rotundă aplicată din ceară de culoare roșie, la Arh. Naț. Magh. (Arh. fam. Bethlen).

REGESTE: *Mályusz*, I, 428, nr. 3 913.

¹ Scris deasupra rîndului.

² Astfel în text.

³ Scris pe răsătură.

Propria commissio domini regis.

Sigismundus, dei gratia rex Hungarie, Dalmatie, Croatie, etcetera, et marchio Brandenburgensis etcetera, fidelibus suis, universis populis et incolis de Kereztenzygeth, salutem et gratiam.

Dicit nobis Johannes, quodam iudex de Cibinio, quomodo vos, quadam presumptuositate ducti, quatuor familiares suos omnino insontes et immunes, miserabili nece, interemissetis, sibi que minas mortis imponendo parere et obedire recusaretis. Quare, mandamus vestre fidelitati firmissime et districte, quatenus a modo et deinceps prefato Johanni in omnibus rite obediendo et obtemperando, omnia ea, que vobis commiserit, realiter effectui mancipare sibi que minas mortis imponere minime debeatis, cum eidem de morte seu emenda dictorum familiarium suorum per vos satisfactio nulla exstitisse perhibetur. Secus, igitur, sub poena nostre indignationis, facere non auseritis.

Datum campestri nostro in descensu, prope villam Hozyvmezeu vocatam, quinto die festi Visitationis beate Marie virginis, anno domini M.CCC. XC. quinto.

Porunca însăși a domnului <nostru>, regele.

Sigismund, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației Croației etc. și margraf de Brandenburg etc., credincioșilor săi, tuturor oamenilor și locuitorilor din Cristian, sănătate și milostivire.

Ne spune Ioan, fostul jude de Sibiu, că voi, mînați de îndrăzneală, ați ucis cu jalnică moarte patru slujitori de-ai lui, cu totul nevinovați și fără să fi făcut nimic, și că, amenințîndu-l cu moartea și pe el însuși, nu voiți a vă supune și a asculta. Drept aceea, poruncim cu asprime și cu toată tăria credinței voastre ca, de-acuma înainte, dînd ascultare întru totul, după rînduială, și supunîndu-vă pomenitului Ioan, să aduceți întru îndeplinire tot ceea ce el vă va porunci, și să nu cumva să-l mai amenințați cu moartea, și mai ales că, după cum se știe, nu i-ați dat pomenitului nici o despăgubire sau gloabă pentru moartea zișilor slujitori ai lui. Așadar, să nu îndrăzniți a face altfel, sub pedeapsa mîniei noastre.

Dat în tabăra noastră de lîngă satul numit Cîmpulung, în a cincea zi după sărbătoarea Veșmîntul Maicii Domnului, în anul Domnului o mie trei sute nouăzeci și cinci.

Arh. St. Sibiu, U.I. 69. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1395.

Copie simplă după *Fejér*, care l-a publicat după orig. aflat la Arh. St. Sibiu, pierdut între timp.

EDIȚII: Latîn. *Fejér*, X/2, 277; *Katcna*, XI, 389; *Ub.*, III, 153.

REGESTE: *Mályusz*, I, 443, nr. 4 038.

95

1395 august 25, lîngă Severin.

Sigismundus, dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie, etc., ac marchio Brandenburgensis etc., fidelibus suis, conventui ecclesie de Clusmonostra, parciom Transsiluanarum, salutem et gratiam.

Dicunt nobis Nicolaus et Benedictus, filii Andree dicti Ewrdewgh, suis ac Daud et Ladislaus¹, filiorum alterius Andree de Iskele, ac Caspari, Melchioris et Stephani, filiorum Michaelis dicti Theke de Kewblews, in personis, quod ipsi in dominium possessionum ipsorum Iskele predicta, Kerezthur, Kewbles², Soltelke, Senthkathonna, Barapwth, Fodorhaza, Vyfalw, Kowachtelk, Machkas et Solyomkew vocatarum, in comitatu Doboka existencium, ipsos omni iure concernencium, legitime vellent introire. Super quo, fidelitati vestre firmiter precipientes, mandamus quatinus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente³, Andreas, filius Michaelis de Wasarhel, vel Ioannes de Baduk, aut Petrus de Farnas, sin Ioannes, filius Martini de Machkas, sew Ladislaus, filius Nicolai de Walko, aliis absentibus, homo noster, ad facies predictarum possessionum, vicinis et commetaneis earundem universis inibi legitime convocatis et presentibus, accedendo, introducat eosdem Nicolaum, Benedictum, Daud et Ladislaum, ac Casparum, Melchiorem et Stephanum in dominium annotatarum possessionum statuatque easdem ipsis iure eis incumbentes, perpetuo possidendas, si non fuerit contradictum. Contradictores vero, si qui fuerint, evocet ipsos contra annotatos Nicolaum, Benedictum, Daud, Ladislaum, Casparum, Melchiorem et Stephanum, nostram in presenciam, ad terminum competentem, racione contradiccionis eorum reddituros efficacem. Et posthec seriem omnium premissorum, prout fuerit expediens, nobis fideliter rescribatis.

Datum in descensu nostri exercitus campestri, in portu Danubii prope Zeurinum, secundo die festi beati Bartholomei apostoli, anno domini Millesimo trecentesimo nonagesimo quinto.

Sigismund, prin mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației, etc. și margraf de Brandenburg etc., credincioșilor săi, conventului bisericii din Cluj-Mănăstur, din părțile Transilvaniei, mîntuire și milostivire.

Nespun nouă Nicolae și Benedict, fiii lui Andrei numit Ewrdewgh, în numele lor și a lui David și Ladislau, fiii unui alt Andrei de Așchileu, și al lui Gașpar, Melchior și Ștefan, fiii lui Mihail numit Theke de Cubleș, că ei ar voi în chip legiuit să între în stăpînirea moșilor lor numite sus-zisa Așchileu, Cristur, Cubleș, Sărata Cătălina, Băbuț, Fodora, Uifalău, Coaciu, Măcicașu și Șinteu, aflate în comitatul Dăbîca, și care țin de ei cu drept deplin. Cu privire la care, punem în vedere și poruncim cu tărie credinței voastre să trimiteți pe omul vostru vrednic de crezare, ca om de mărturie, în fața căruia Andrei, fiul lui Mihail de Oșorheiu, sau Ioan de Badoc, sau Petru de Sfăraș, sau Ioan, fiul lui Martin de Măcicașu, sau Ladislau, fiul lui Nicolae de Vălcău, în lipsa celorlalți, omul nostru, ducîndu-se la fața locului, pe moșiile sus-numite, și fiind de față toți vecinii și megieșii acelora, chemați acolo în chip legiuit, să pună în stăpînirea moșilor sus-însemnate pe aceiași Nicolae, Benedict, David, Ladislau, Gașpar, Melchior și Ștefan și să treacă aceleași moșii, care li se cuvin de drept, în stăpînirea lor, ca să le stăpînească veșnic, dacă nu se face împotrivire. Iar dacă vor fi împotrivitori, să-i cheme în fața sus-însemnaților Nicolae, Benedict, David, Ladislau, Gașpar, Melchior și Ștefan, în prezența noastră, la sorocul cuvenit, ca să dea seamă cu folos, cu privire la împotrivirea lor. Și după aceasta să ne faceți cunoscut în scris întocmai, după cum va fi nevoie, cuprinsul tuturor celor de mai sus.

Dat în tabăra noastră ostășească, pe malul Dunării, lîngă Severin, în a doua zi a sărbătorii fericitului apostol Bartolomeu, în anul Domnului mie trei sute nouăzeci și cinci.

Arh. Naț. Magh., Dl. 27 441. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1395.

Transumpt în actul conventului din Cluj-Mănăstur, din 15 august 1396, transcris în actul aceluiași convent, din 28 februarie 1548.

Rezumat în Kemény, *Dipl. Trans.* Appendix, D.4, fol. 95.

¹ Corect: *Ladislai*.

² Astfel în transumpt.

³ Corect: *presente*.

<Judele și jurații orașului Brașov stabilesc o gloabă pentru comitele Ioan de Bod și tovarășii săi, pe de o parte, și comuna Bod, pe de alta, privind înnoirea unor certuri între cele două părți pentru o moară și un loc de curte la Bod; se menționează expediția lui Sigismund, regele Ungariei, în Moldova: >

... cum hactenus serenissimus princeps Segismundus ¹, dominus noster naturalis, inclitus rex Hungarie, victoriose votivo cum triumpho, contra Stephanum minoris Olachie, victor, ad partes nostras venit, quodam molenđino ac curiarum fundo, comitem Johannem et Nycolaum, fratrem eius natu-

ralem, in villa Bringindorf iacente, ex sua innata gloriositatis gratia predotavit ita, ut ab omni censu regio et exactione regali absolventer, licet tamen Nycolaus, frater eius, in eodem conflictu exstitit interemptus.

... atunci când preluminatul principe Sigismund, stăpînul nostru firesc, vestitul rege al Ungariei, a venit pînă aici, în părțile noastre, învingător, după hărăzita lui biruință împotriva lui Ștefan, <domnul> Moldovei, din fireasca milostivire a slăvitei sale maiestăți a dăruit comitetului Ioan și lui Nicolae, fratelui său bun, o moară și un loc de curte, aflătoare în satul Bod, cu cheazășia ca ei să fie scutiți de orice dare și de orice plată <de dări> regești, deși Nicolae, fratele lui, a fost ucis în lupta <mai sus> pomenită.

Regest după *Ub.*, III, 161–162.

Orig., perg., cu pecete rotundă din ceară albă, atîrnată de o fișie de pergament, se afla în 1902 în Arh. sat. Bod.

EDIȚII: Lațna. Zimmermann, *Texte*, 9.

¹ Astfel în textul latin publicat.

97

<1396> martie 21, sau <1397> aprilie 10, Gilău.

Providi viri, amici dilecti. Ecce, presentium lator, Johannes Tatar, aule regie cliens, per dominum nostrum regem in certis et sollennibus legationibus ad Wlad vaivodam est transmissus. Hortamur igitur amicitiam vestram et rogamus, quatenus unum prudentem et circumspectum virum idiomate Olachali suffultum cum eodem Johanne Tatar ad ipsum Wlad destinatis et committatis ipsi nuntio vestro, ut, secreta et occulte, scrutetur et inquirat de factis Turcorum et aliarum novitatum, quas tandem nobis renunciare velitis.

Datum in Gylaw, feria tertia proxima post dominicam Judica.

Maternus, episcopus Transsilvanus.

<Pe verso:> Providis viris, iudici, iuratis ac senioribus civibus civitatis Cybiniensis, amicis dilectis.

Chibzuiți bărbați, iubiți prieteni. Iată, aducătorul scrisorii de față, Ioan Tatar, om în slujba curții regești, a fost trimis de domnul nostru, regele, cu anumite și însemnate solii la Vlad voievodul. Îndemnăm, dar, prietenia voastră și o rugăm să trimiteți la Vlad, dimpreună cu pomenitul Ioan Tatar, un bărbat chibzuit și destoinic, cunoscător al graiului românesc și să însărcinați pe acest trimis al vostru să iscodească, în taină și în ascuns, și să știricească despre turci și despre alte noutăți, pe care apoi să binevoiți a ni le vesti și nouă.

Dat la Gilău, în marțea de după duminica *Iudica*. Maternus, episcopul Transilvaniei.

<Pe verso:> Chibzuiților bărbați, judei, juraților și bătrînilor orașeni ai orașului Sibiu, prietenilor <săi> iubiți.

Arh. St. Sibiu, U.V. 1205.

Orig., hîrtie, cu urme de pecete aplicată pe verso. Datarea s-a făcut după anii păstoririi episcopului Maternus și prinderea lui Vlad; Maternus începe păstoria la 3 aprilie 1395, astfel că duminica *Iudica*, în funcție de care este datat actul, este mai probabil cea din

1396, la începutul anului următor, 1397, Vlad fiind prins de Știber, voievodul Transilvaniei.

EDIȚII: Latin. *Ub.*, III, 165–166 (sub 1396 martie 21–1399 martie 18); *Hurmuzaki*, XV/1, 6.

REGESTE: *Documenta Valachorum*, 486, nr. 431 (sub 1396 martie 21); *Mályusz*, I, 473, nr. 4317 (sub 1396 martie 21 – 1399 martie 18).

⟨Judele și jurații orașului Brașov adevăresc înțelegerea intervenită între comitele Ioan de Bod și comuna Bod, privind reconstrucția morii din Bod și întreținerea ei. Ioan de Bod a primit moara:⟩

... cum hactenus serenissimus princeps Segismundus ¹, dominus noster Saturalis, inclitus rex Hungarie, victoriose, votivo cum triumpho, contra ntephanum, vaivodam minoris Olachie, victor, venit ad partes nostras, quodam molendino ac curiarum fundo, comitem Johannem, in villa Bringendorf iacente, ex sua innata gloriositatis gratia, predotavit, ita ut ab omni censu regio et exactione regali absolveretur, cum suis in eidem, pro eo et ex eo, quod Nycolaus, frater eius naturalis, in eodem conflictu exstitit interemptus.

... atunci când prealuminatul principe Sigismund, stăpînul nostru firesc, vestitul rege al Ungariei, a venit pînă aici, în părțile noastre, învingător, după hărăzita lui biruință împotriva lui Ștefan, voievodul Moldovei, din milostivirea înnăscută a luminății sale a dăruit pe comitele Ioan cu o moară și un loc de curte, aflătoare în satul Bod, în așa fel ca el să fie iertat de orice dare și de orice plată regească, dimpreună cu ai săi, pentru faptul și din pricina că Nicolae, fratele lui bun, fusese ucis în lupta pomenită.

Regest după *Ub.*, III, 175–176.

Orig., perg., pecetea atirnată de o fișie de pergament s-a pierdut; în 1902 se afla la Arh. sat. Bod.

EDIȚII: Latin. Zimmermann. *Texte*, 11.

¹ Astfel în textul latin publicat.

Nos, Sigismundus, dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc., ac marchio Brandenburgensis etc., cunctis christicolis, presens carmen cernentibus, quibus incumbit pandimus in hiis scriptis quod nos regalis pericie perspicua contemplacione, que suis fidelibus subditis sinum consuevit aperire amene dilectionis, recensitis et sagaciter in animo nostro regali premetitis multiphariis preclaris fidelitatibus, ac laudis preconio, sumpme attollendis fidelium serviciorum immensis meritis, ac virtuosis immuneris gestis, et sinceris uberimis proficuisque complacenciis ac laudedignis fidelibus multimodis obsequiis, quibus fidelis nostri dilecti, magnificus vir Nicolaus de Gara, Dalmacie et Croacie predictorum, ac Sclauonie regnorum nostrorum banus, et vir egregius Johannes, germanus suus, nati scilicet condam Nicolai palatini de Gara predicta, a iuventutis ipsorum gradibus, preclare fidelitatis sincera constancia, pre ceteris suis consodalibus eminencius presigniti, de virtute ad virtutes, ingenti urbanitate pr⟨...⟩ ¹ iugiter et sollerter, sacro regio dyademati, penultimoque nobis, polorum rege, aminiculante, antefato sacro regio dya-

demati cum ingenti solita solemnitate, non sine ipsorum filiorum Nicolai palatini ope et virtuoso aminiculo coronatis, in universis nostris et regni nostri expeditionibus validis et variis, ac negociorum diversorum prosperis et adversis, processibus iuxta nostrum immensum decus beneplacitumque et honoris eximii augmentum, et tocius ipsius regni nostri ingentem ad profectum et comodum ac compendium opportunum, locis et temporibus plerisque vicibus sumpme incumbentibus, indefessa sollercia et strenua milicia, efficaci pericia, gravia, cum eorum proximis et complicibus, in suis personi ac cunctis bonis, in nostris obsequis sufferendo pericula, laudabiliter et ferventer insigniterque adeo studuerunt complacere et prodesse, fervido eorum nisu et toto posse, ut noster regius animus, in ilaritate desiderabili exinde presignitus mitissime conquievit, enactumque et consecutum est creberrime, ex eorum pretaxatis virtuosis gestis, ipsumque regnum nostrum decoris et utilitatis ingentis concupitum incrementum. Que quidem gesta strenua suo modo singillatim exprimere longum esset, presentibus inserere tediosum, ad memoriam tamen futurorum, de universalibus ad particularia, et de specialibus ad singularia descendendo, et multa ad pauca reducendo, ac longa ad brevia et modica succinte restringendo, presentis epigramatis serie et tenore duximus aliqua ex ipsorum factis meritoriis et virtuosis complacenciis edisserenda compendiose <...>¹.

Penultimo, hiis laudabiliter prehabitis, tempore cuius iam tertia instat revolutio annualis, cum nostra celsitudo assumpto fidelium regnicolarum nostrorum armigerorum valido cetu, ad partes nostras Transalpinas se movisset et pertransito maiori <...>¹ parcium nostrarum Transalpinarum, et applicando ad castrum nostrum Nikapol vocatum, ubi Turcorum immanissimorum contra christicolos seviencium residebat multitudo, et potenter progrediendo ipsum castrum, ductore Christo previo valido bellico certamine, unacum ipso domino Nicolao, sobole condam Nicolai palatini antefati, et ceteris nostris fidelibus subditis, ibidem ferventer cum ipsis Turcis diucius dimicantibus; ac lesiones, interempciones, et vlnera letaliter sufferentibus <...>¹, et fideles castellanos in eodem relinquendo, abhincque versus climata ipsius regni nostri Hungarie, cum palma victorie regrediendo, dum alpium cacumina wlgo Pazzata dicta, indagibus strictis et semitis, non modica arundine compressis, ascendissemus, ubi multitudo Olachorum, pestiferis iaculis et intoxicatis venenoque infectis sagittis, nostros sequaces et subditos, de densis et opacis silvis crudeliter feriens insidiabatur, memoratus Nicolaus banus cum vexillo et compluribus suis me <...>¹ pro tuicione nostre persone et tocius comitive securiori pertransitu et libera securitate, adinstar sevientis leonis, sine formidine mortis, nostro lateri indesinenter adherendo, et prefatos Olahos insidiantes manibus armatis vi repellendo, nos cum nostris subditis, a prefatorum Olachorum detestabilibus insultibus et hosticis insidiis, non sine interitu <...>um¹ notabili et defectu tueri et defensare viriliter sategit virtuose.

Ultimo vero et precipue, cum in anno proximo elapso, valido fidelium <...>¹ aggregato, versus Bulgaria, pro elidenda et reprimenda Turcorum, nostrorum et regni nostri capitalium inimicorum, crudeli sevicia et impietate tyrannica, presertim cum ipsorum fidelium nostrorum Nicolai bani sepedicti et Johannis, germani sui, filiorum utputa olim domini Nicolai palatini pluries nominati, proprium vexillum non mediocri numerositate strenuorum militum, procerum ac nobilium virorum, armis bellicis sufficienter premunitorum, condecenter suffultum habencium <...>¹ opeque et aminiculo eorundem intervenientibus, processissemus, et cum eisdem Turcis ac Baysath, ipsorum imperatore <...>¹, campestri prelio bellica certamina <...>¹ vicissitudine diucius

aggredientes et non modicam falleratam ipsorum Turcorum coortem, polorum rege opitulante, in stragem et in exterminium acumine in area ipsius certaminis et prelipotenter concucientes, redigentes et miserabiliter opprimentes. Postremo, nobis et nostris fidelibus subditis fortuna adversante, et perversa facie sinistre nostrum exercitum intuente, ex hostili ipsorum Turcorum terribili impetu et insultu eorundem, pervalescente viribus, proh dolor, nostri exercitus, permittente <...> ¹ et oppressis, ac ipsorum filiorum condam Nicolai palatini antefati et ceteris nonnullis vexillis, simul prefatis nostris fidelibus subditis et eorum complicitibus, loco certaminis in eodem, pro nostra et tocus regni nostri tuicione <...> ¹ et studiose lacius bellantibus, per ipsorum Turcorum seviciam impetuosam, elisis, exterminatis et concassatis et necis miserabilis voragine <...> mptis ¹, versus predictas partes nostras Transalpinas terga vertendo, retroflexos gressus invitis nutibus, cum eisdem filiis condam Nicolai palatini et ceteris paucis nostris fidelibus, prelatis et baronibus, urgente adversitate facientibus. Et demum in fluvio Danubii diucius descendentibus, prefatum Johannem, filium condam Nicolai palatini, cum nonnullis aliis hominibus nostris, pro custodia et conservacione regni nostri, de loco ubi Thetis et aqua Danubii fluctibus maris in proximo coniunguntur et intrat, remisimus ad regnum nostrum prenotatum, eodem domino Nicolao bano, fratre suo, circa nos retento, et demum per ampnes pelagi, in galeis, versus civitatem Constantinopolitanam at ab eadem ad Dalmacie et Croacie, regnorum nostrorum predictorum, climata, diuturne remigantibus, idem dominus Niccolaus banus, natus condam Nicolai palatini, nos nullatenus deserere voluit, <...> ¹

Datum Strigonii, feria quarta proxima ante festum beati Barnabe apostoli anno domini Millesimo trecentesimo nonagesimo septimo.

Noi, Sigismund, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației etc., și margraf de Brandenburg etc., facem cunoscut, prin scrisoarea de față, tuturor creștinilor cărora se cuvine și care vor vedea scrisoarea de față că noi, luând aminte cu vederea pătrunzătoare a grijei regești, care obișnuiește să deschidă supușilor săi credincioși sinul dragostei binevoitoare, și cîntărind cu grijă în mintea noastră regească nenumăratele și preastrălucitele fapte de credință și vrednicia nețărnută a credincioșilor slujbe, ce trebuie slăvite, întru vestirea celei mai mari laude, precum și nenumăratele isprăvi vrednice și adevăratele, preambelșugatele și folositoarele îndatoriri, cît și feluritele dovezi de supunere credincioasă vrednice de laudă, cu care credincioșii noștri iubiți, măritul bărbat Nicolae de Gara, banul sus-ziselor noastre regate ale Dalmației și Croației, precum și al Slavoniei, și alesul bărbat Ioan, fratele său bun, anume fiii răposatului palatin Nicolae de Gara, mai sus-zisă, s-au străduit cu atîta vrednicie, rîvnă și vitejie să ne mulțumească și să ne slujească din toată puterea lor și din toată strădania lor fierbinte, din vremea copilăriei lor, cu stăruința curată a unei strălucite credințe, ridicîndu-se cu mult deasupra tovarășilor lor, din vitejie în vitejie, printr-o purtare cuvincioasă... necurmat și iscusit, sfinte corone regești și mai apoi nouă, care, cu ajutorul stăpînului cerurilor, ne-am încoronat cu sus-pomenita sfința coroană regească la marea și solemnă sărbătoare (a încoronării), nu fără de ajutorul și sprijinul vrednic al acelor fii ai lui Nicolae palatinul, în toate războaiele mari și felurite ale noastre și ale regatului nostru, cît și în desfășurarea norocoasă sau potrivnică a feluritelor (noastre) treburi, potrivit nemăsuratei noastre slave și mulțumiri și sporiri a înaltei noastre cinstiri și spre nemăsuratul folos și priință și cîștig binevenit al întregului nostru regat, în locuri și în vremuri cît și în foarte multe rînduri de mare nevoie, cu neobosită purtare de grijă și cu vitejie ostășească, cu o dibăcie rodnică, îndurînd în slujba noastră,

dimpună cu rudele și oamenii lor de aproape, grele primejdii cu privire la ființa <lor> și la toate bunurile lor, încît sufletul nostru regesc, umplîndu-se prin aceasta de mare bucurie, s-a odihnit în pace și, din isprăvile lor vrednice sus-pomenite, a urmat și a izvorît foarte adesea dorita sporire a cinstei <noastre> și a marelui folos al regatului nostru. Și cum ar fi prea lung a înșira aceste fapte vitejești, pe larg una cîte una, <și> ar fi obositor să le trecem în scrisoarea de față, am hotărît să arătăm totuși, pe scurt, prin șirul și cuprinsul acestei scrieri, cîteva din faptele lor vrednice și slujbele lor vitejești, coborînd de la universal la particular și de la cele osebite la cele în parte, și schimbîndu-le pe cele multe în puține și pe cele lungi în scurte, iar pe cele mai puțin lungi adunîndu-le împreună foarte pe scurt...

Ceva mai înainte, <cînd> aceste slujbe au fost împlinite cu vrednicie, acum aproape trei ani, cînd înălțimea noastră, ridicînd o oaste puternică de credincioși ostași ai regatului nostru, a pornit spre Țara noastră Românească și după trecerea celei mai mari părți... a Țării noastre Românești, îndreptîndu-ne asediul asupra cetății noastre numite Nicopol, unde se afla mulțimea preacruzilor turci, care îi atacau pe creștini, și lovindu-i cu putere <am luat> acea cetate, cu ajutorul lui Hristos, după o luptă crîncenă, alături cu acel domn Nicolae, vlăstarul răposatului Nicolae palatinul, sus-numit, și cu ceilalți supuși credincioși ai noștri, care s-au luptat cu rivnă vreme îndelungată acolo cu acei turci, îndurînd răniri, ucideri și răni cumplite... Și, după ce am lăsat castelani credincioși în acea cetate, ne-am îndreptat înapoi de acolo cu laurii izbînzii spre ținuturile acestui regat al nostru, al Ungariei, și pe cînd urcam culmile munților, zise în vorbirea obișnuită Posada, prin niște strîmtori și poteci înguste, strînse între tufișuri mari, unde mulțimea românilor stătea la pîndă, aruncînd cu cruzime, din păduri dese și întunecoase, sulii vătămatoare și săgeți otrăvite și înveninate asupra însoțitorilor și supușilor noștri, amintitul Nicolae banul cu steagul <său> și cu mulți de ai săi... stînd necurmat alături de noi pentru ocrotirea persoanei noastre și pentru o trecere mai ferită de primejdie și nestînjenita siguranță a întregii escorte, întocmai ca un leu înfuriat, fără teamă de moarte, și respingînd cu putere pe sus-pomeniții români, care pîndeau cu mîinile înarmate, s-a străduit cu vrednicie să ne ocrotească și să ne apere vitejește pe noi și pe supușii noștri de atacurile blestemate ale pomeniților români și de capcanele lor dușmănoase, nu fără mareucidere și pierdere.

Iar acum în urmă și, mai ales, în anul de curînd trecut, cînd <noi>, strîngînd o puternică <armată> de credincioși ..., am pornit spre Bulgaria pentru a strivi și înăbuși crunta sălbăticie și nelegiuirea tiranică a turcilor, vrăjmași de frunte ai noștri și ai regatului nostru, mai ales cu ajutorul și sprijinul dat de acei credincioși ai noștri, Nicolae banul des pomenit și Ioan fratele său bun, fiii anume ai răposatului domn Nicolae palatinul de multe ori pomenit, ce aveau ceata lor bine sprijinită de o mulțime însemnată de vajnici cavaleri, de fruntași și de nobili bărbați, bine înarmați cu arme de luptă ..., și încăierîndu-se îndelung cu turcii și cu Baiazid, împăratul lor ... într-o luptă deschisă, cu o înverșunare războinică, <noi> lovind puternic cu ascuțișul <armelor> călărimea înzorzonată și nu puțină a acelor turci, cu ajutorul stăpînului cerurilor, întru moartea și pieirea <lor>, pe însuși cîmpul de luptă și bătălie, și respingîndu-i și înghesuindu-i grozav, <dar> în cele din urmă, dușmănîndu-ne soarta pe noi și supușii noștri credincioși și privind pieziș cu față haină la oastea noastră, din pricina unui atac dușmănos <și> groaznic al acelor turci și a unei năvale a lor, ce a întrecut, vai!, puterile oștirii noastre, din voia ... și copleșiți, ceata acelor fii ai răposatului Nicolae palatinul, sus-pomenit, și celelalte cîteva cete, dimpreună cu pomeniții noștri supuși credincioși și cu

tovarășii lor, ce luptau cu mare strădanie pe câmpul acela de bătaie pentru apărarea noastră și a întregului nostru regat ... și luptînd cu rîvnă mai departe <de oaste>, au fost frînte, nimicite și zdrobite de cruzimea năvalnică a acelor turci, și răpuse în vîltoarea morții nenorocite ..., <iar noi>, întorcîndu-ne înapoi, am făcut, fără voie, cale întoarsă către sus-zisa Țară a noastră Românească, zoriți de nevoie, împreună cu acei fii ai răposatului Nicolae palatinul și cu ceilalți puțini credincioși ai noștri, prelați și baroni.

Și în sfîrșit, coborînd noi îndelung pe fluviul Dunărea, de la locul unde Thetis și apa Dunării se unesc și se varsă <una într-alta> aproape de valurile mării, am trimis în regatul nostru, mai sus arătat, pe pomenitul Ioan, fiul răposatului Nicolae palatinul, cu cîțiva alți oameni de ai noștri, pentru apărarea și păstrarea regatului nostru, oprind <noi> pe acel domn Nicolae banul, fratele său, lîngă noi, și apoi cît am mers cu corăbiile pe apele mării către cetatea Constantinopolului și de acolo spre ținuturile Dalmației și Croației, regatele noastre sus-zise, acel domn Nicolae banul, fiul răposatului Nicolae palatinul, nu a voit nicidecum să ne părăsească ...

Dat la Strigoniu, în miercurea dinaintea sărbătorii fericitului apostol Barnaba, în anul Domnului o mie trei sute nouăzeci și șapte.

După *Hurmuzaki*, I/2, 394–396 (fragmentar).

Transmpt în actul lui Sigismund, regele Ungariei, din 12 martie 1398, cuprins în actul lui Ladislau al V-lea. Postumul, din 27 mai 1455, la Arh. St. Viena.

EDIȚII: Latin. Teleki, *Hunyadiak kora*, X, 454–462.

REGESTE: *Mályusz*, I, 530, nr. 4 812 (sub 7 iunie).

¹ Lacună în textul latin publicat.

100 1397 decembrie 8 (*sexto Idus mensis Decembris*), Timișoara.

<Sigismund, regele Ungariei, întărește nobililor de Kanizsa daniile anterioare, ca răsplată a faptelor lor de vitejie săvîrșite în mai multe expediții ale regatului, între care și cele din Moldova și Țara Românească:>

... Postea vero, ad territoria terre nostre Molduane, nobis et subditis nostris hostiliter indefesse resistentis et rebellantis, nostro valido exercitu instaurato, prefatus vir, magnificus Stephanus de Kanisa, pro tunc comes Siculorum nostrorum existens, cum suis complicibus et gentibus et Siculis nostris, ante ingressum nostrum ad dictam terram Molduanam, ut accessus noster tutior preeset, potenter cum suo vexillo dictarum gentium et Siculorum legione prevalida suffulto irruens, nobisque confestim, per reliquam viam, et ipso domino Ioanne archiepiscopo, cum sua armigera comitiva, nobis feliciter et iugiter assistente, ad dictam terram Moduanam progredientibus, idem dominus Stephanus ad nos regrediens et viam magis tutam attribuens, variosque conflictus in alpiibus et indaginibus densis cum ipsis Olahis et Stephano, vayuoda eorum, viriliter committendo, et sic in terram Molduanam antefatam, circa larem seu domum proprie residentie ipsius Stephani wayuode personaliter, domino adiuvante, fuimus castra metati; et annotatus Stephanus wayuoda, cum suis complicibus et Olahis universis, ad nostra servitia venia prius, et gratia de inobedientia et negligentia suis a nostro culmine postulatis, propitius et obtentis, iugiter fideliterque explenda, daciaque solita nostro fisco regio, in recognitionem dominii nostri naturalis, temporibus congruis persolvenda, humiliter se ipsum inclinavit, et subdere studuit

effective, litteris vigorosis iuramentoque exinde prestito vallatis, se ipsum cum suis complicibus in omni fidelitate et obedientia propensius obligatis in premissis nostre maiestati.

Preterea, his laudabiliter cum ipsis nostris fidelibus iam finitis et solidatis, post regressum nostrum ad regnum Hungarie factum, per nos et pre-assumpto ingenti exercitu ad partes Transalpinas, ibi Olahorum et Turcorum, nobis et regnis nostris obesse satagentium et insidiantium, valida agmina versabantur, annotato viro magnifico Stephano de Kanisa, personaliter proprium vexillum suorum videlicet et dicti magistri thavernicorum nostrorum, fratris eius carnalis, tunc ad regem Francie et cetera loca Italie, in arduis nostris et regni nostri agendis et legationibus per nos destinati, et per ipsum ad nostri honoris incrementa, eisdem deductis et prosecutis, numerosam multitudinem gentium, armis bellicis copiose premunitarum, habente, vestigiis nostris et obsequiis insudando, ingressum facientes, ipsos Olahos et Turcos cum eorum precessoribus et capitaneis in fugam convertentes, minus castrum Nicopol nuncupatum, in dictis partibus Transalpinis situatum, erga manus ipsorum habitum, expugnando, et cum maxima cruoris effusione quorundam nostrorum fidelium, nece presertim ipsius viri magnifici, Stephani de Kanisa, complicum, inibi ferventer dimicantium et lethaliter sauciatorum, sanguinis effusione, Christo adminiculante, obtinuimus, et nostrorum castellanorum manibus prorsus duximus applicandum et relinquendum.

... Și apoi pe pământul țării noastre moldovene, care se răzvrătise împotriva noastră și care se împotriva necurmat, cu dușmanie, nouă și supușilor noștri, în care țară a Moldovei, atunci când am ridicat noi puternica noastră armată, sus-numitul mărit bărbat Ștefan de Kanizsa, care pe atunci era comitele secuilor noștri, împreună cu tovarășii și ostașii săi și cu secuii noștri, a dat năvală puternică, înaintea intrării noastre în zisa țară, cu ceata sa de ostași sus-pomeniți, sprijinită și de oastea puternică a secuilor, pentru ca să asigure pătrunderea noastră <acolo>, dându-ne necurmat și bun ajutor cu oastea sa, pe când noi înaintam pe celălalt drum, împreună cu numitul domn Ioan, arhiepiscopul, în zisa țară a Moldovei, și întorcându-se acel domn Ștefan spre noi și deschizându-ne un drum mai sigur și dând cu bărbăție felurite lupte prin munți și în desele întărituri cu acei români și cu Ștefan, voievodul lor; și astfel ne-am așezat și noi, cu ajutorul Domnului, tabăra în zisa țară a Moldovei lângă sălașul sau casa însăși de locuit a numitului Ștefan voievodul. Și pomenitul Ștefan voievodul cu tovarășii și cu toți românii săi, cerând mai întâi iertare și îndurare de la înălțimea noastră pentru nesupunerea și neascultarea sa, și dobândind cu bine <iertarea>, s-a închinat cu smerenie, <legându-se> să împlinească necurmat și cu credință, și să plătească, la timpul convenit, visteriei noastre regești tributul obișnuit, drept recunoaștere a noastră ca stăpîn firesc al său, și s-a silit de fapt să se supună, întărind prin scrisoare trainică și prin jurământul depus <cele de mai sus>, și legându-se el și tovarășii lui, cât mai plecat, să fie cu toată credința și supunerea față de maiestatea noastră, în cele de mai sus.

Și în afară de aceasta, după ce am sffrșit și am întărit în chip vrednic de laudă aceste lucruri cu sus-pomeniții noștri credincioși, după ce ne-am înapoiat în regatul Ungariei, când am năvălit cu mare oaste în Țara Românească, unde se puseseră în mișcare oști puternice de români și de turci, care căutau și se nevoiau să ne aducă pagube nouă și țărilor noastre, atunci pomenitul mărit bărbat, Ștefan de Kanizsa, cu ceata sa de <ostași> ai săi și ai fratelui său bun, pomenitul nostru mare vistier, pe atunci trimis de noi în regatul Franței și în alte locuri ale Italiei cu treburi și solii de seamă ale noastre și

ale regatului nostru, duse și purtate spre sporirea slavei noastre, și avînd cu el o numeroasă mulțime de ostași bine armați cu arme de luptă, trudindu-se pe urmele noastre și în slujba noastră, pe cînd noi puneam pe fugă pe acei români și turci cu fruntașii și căpitanii lor, și dînd asalt cetății numite Nicolopol Mic, așezat în pomenita Țara Românească, ce se afla în mîinile lor, am luat-o, cu ajutorul lui Hristos, cu foarte mare vărsare de sînge a unor credincioși de-ai noștri și, îndeosebi, cu moartea tovarășilor pomenitului mărit bărbat, Ștefan de Kanizsa, care au luptat acolo cu înflăcărare și au fost răniți de moarte, și am pus să fie dată și lăsată în mîinile castelanilor noștri.

⟨În lista demnitarilor, între alții: Luca, episcopul de Oradea, Martin, episcopul Transilvaniei, Grigore, episcopul de Cănești, Ștefan de Styborich, voievodul Transilvaniei, comite de Solnoc și comite de Pojon, dregătoria de ban al Severinului fiind vacantă.⟩

Regest după *Fejér*, X/2, 438–453.

Orig. la Arh. Naț. Magh., Dl. 8 282.

EDIȚII: Latin. Wagner, *Collect. general.*, Dec. I, 77; *Székely okl.*, I, 82–83 (fragment); *Hurmuzaki*, I/2, 382–386.

REGESTE: *Fermentzin*, 58; *Szerbia*, 26; *Mályusz*, I, 565, nr. 5101.

101

1397 decembrie 8, (Timișoara).

Sigismundus, dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie Bulgarieque rex, ac marchio Brandenburgensis, Sacri Romani Imperii archicamerarius necnon Bohemie et Lucemburgensis heres, omnibus orthodoxe et catholice fidei cultoribus, presentibus pariter et futuris, presencium noticiam habituris, salutem in salutis largitore et pacis.

Licet ad quorumlibet nostrorum fidelium mirifice prosequenda servicia et vota liberalitas nostra quadam generalitate sit habilis, illis tamen quadam specialitate est debitor in quibus ydemptitatem agnoscimus et fidei puram constanciam invenimus quorumque fidelitas et devocio non solum prestitis placere cupit obsequiis, sed speratur inantea pocius placitura prestandis. Sane, ad universorum, tam presencium quam futurorum, noticiam harum serie volumus pervenire litterarum, quod cum animadverteremus, quomodo ab olyn, quod dolentes referimus, per insultus et feritatem iniquorum paganorum impiorum, utputa Turkorum, et aliarum scismaticarum gencium preuras, in quibusdam annorum curriculis retrolapsis usque in diem hodiernum, in confinis regni nostri Hungarie plurime devastaciones possessionum, afflictiones hominum utriusque sexus, sine differencia etatis, et in jugum vilis servitutis redacciones, per Turconicam seviciam miserabiliter commisse fuissent et perpetrare; propter quod nostra et regni nostri potencia diminui, et dictorum nostrorum inimicorum crudelitas et insultus prevalescere videbatur. Ea propter consulendum circa premissa aliaque ardua nostra et dicti regni nostri negocia facere existimavimus, universosque prelatos, abbatos, prepositos et barones regni nostri, necnon de quolibet comitatu ipsius regni nostri singulos quatuor probos et nobiles viros, plena potestate ceterorum consociorum ipsorum ad omnia ordinanda fungentes, versus Temeswar, ad festum beati Mychaelis archangeli nunc preteritum, pro congregacione et consilio generali deducendo fecimus accessiri; nobisque unacum eisdem inibi existentibus, dicti barones, proceres et nobiles regni nostri, super premissis diligenti tractatu et matura deliberacione prehabita, inter cetera taliter

duxerunt ordinandum, ymo disposuerunt coram nobis, quod omnia castra, tenutas, possessiones et civitates, que vel quas quibusdam personis hominum eo tempore, quo iudem adversus nos animo indurato et manu potenti insurrexissent, pre timore insurreccionis huiusmodi ipsis tradidissemus et donassemus, simulcum huiusmodi donacionibus, quas hiis qui inter nostram maiestatem et predictos rebellizantes nobis pro fienda pace protunc laborassent, fecissemus pre timore prenotato, merito et iusto modo auferre valeremus ab eisdem; donaciones vero universas, hiis qui nobis fideles exhibuissent famulatus, per nos factas, ratificaremus et conservaremus, litterarum nostrarum per vigorem.

Verum quia fidelis noster dilectus, magnificus vir, dominus Styborius, woyuoda noster Transsylvanus, necnon Poseniensis et de Zolnuk comes, nobis clare recolentibus dictisque prelatis, baronibus et regni nostri proceribus ac nobilibus, ipsi congregacioni nostre adherentibus, hoc idem unanimiter et concorditer affirmantibus nullo unquam tempore contra nos, modo premissis, in manu potenti vel aliter processit, nec nobis aliquatenus rebellavit, neque inter nos et nostre maiestati rebellizantes fuit pacificator, ut per hoc nobis nocere vel obesse valuisset, sed in cunctis nostris et regni nostri negociis et agendis inviolabili fidelitatis constancia et laudedignis gratissimis obsequiis et egregiis gestis ac virtuosis meritis sincerisque complacenciis, a longis retroactis temporibus olym serenissimis principibus, domino Lodouico, regi patris, et dominabus Elyzabeth, matri, ac Marie, reginis Hungarie, consorti, nostris precarissimis, felicium reminiscenciarum, ante et post adeptionem dicti regni nostri Hungarie exhibitis laudabiliter nostro inclaruit in conspectu, et digne meruit commendari. Que quidem gesta strenua, obsequiosa et virtuosa merita suo modo singillatim exprimere longum esset, et presentibus inserere tediosum; ad memoriam tamen futurorum, de universalibus ad particularia, et de specialibus ad singularia descendendo, et multa ad modica succincte restringendo, presentis epigramatis serie et tenore duximus aliqua ex eisdem edisserenda compendiose; potissime clare reminiscentes, quomodo prefatus fidelis noster dominus Styborius, ab annis teneris usque in diem hodiernum, scuto bone voluntatis stipatus nostris beneplacitis, votis et vestigiis iugiter adherendo, et sue fidelitatis debitum constanter exolvere curavit. Presertim, dudum, temporibus incapatis et discriminosis, dum adhuc in etate tenera essemus constituti, et scepra seu solium regni nondum gubernaremus, nec protunc dyademate laureati fuisset, viri perfidi, uterque Johannes, tunc banus et prior, in profundum malorum inmersi et infidelitatis facinore obfuscati, indicibilia pericula et dampna dicto regno nostro Hungarie nequiter perpetrabant; per quos idem dominus Styborius, pro redempcione prefate domine Marie, regine, erga ipsos tunc inhumaniter detente, in nostris fidelibus serviciis, subdola fraude ipsorum deceptus, extiterat captivatus, et eadem captivitate diris penis castigatus, adeo quod sua humanitas vix poterat tolerare. Porro dum non longe ante hec tempora, quedam extere naciones, gentes utpote australes, armis bellicis circumamicti, ex precogitatis insidiis, ad confinia regni nostri hostiliter irruendo, ibidem grandia spolia et dampna subdole perpetrassent, et capta preda copiosa de ipsis confiniis rursus egredi voluissent; quod cum prefato domino Stiborio innotuisset, ipse cum paucis insurgens adversus eosdem, et per intervalla magni spacia de nocte equitando et persequendo eosdem investigavit, et cum eisdem, licet incomparabiliter et in quadruplo pluribus cum vis complicibus, veluti tyro fortis is campestri prelio utrinque aciebus ordinatis bellum imperterritus agressus fuit, ubi sumpma gracia sibi assistente, predictos hostes rapaces impetuose devicit. In quo congressu prelii, licet prefatus dominus Styborius fuerit a tergo usque antror-

sum mucrone dire transfixus et letaliter penetratus, tamen retrorsum non abiit, sed capitaneum seu ductorem predictorum hostium cum suis sectatoribus, numero centum et sexaginta, captivando, suis vinculis mancipavit, multis aliis ex eisdem in ore gladii exterminatis, ne de ipsorum subdola et excogitata malicia se iactando, victoriose de regno nostro existiisse gloriantur, quin potius ignominiose devicti luceant, aliisque similia perniciose attemptantibus presumptuosam proterviam compescendo eorum exemplo, viam malignandi interdiciant.

Penultimo itaque, nostre consideracionis ob intuitum ad graves ymo gravissimas Christicolarum angustias pie compassionis zelo in circuitu levando dirigentes, quomodo per Turconicam seviciam pusillus grex Christianorum affligeretur, aliis in iugum vilissime servitutis redactis, aliis vero per crudelem conculcationem eorum in ore gladii in exterminium missis; hic timor, hic ploratus, hic ululatus, in regione Christiana, in pudoris, confusionis immense Christicolarum obprobrium, divinitatisque contumeliam et grande scandalum Christianitatis. Ex compassione itaque et sincero zelo defensionis et causa vindicte atrocium inimiciarum ¹ Christi fidelium, ymo et ipsius nostri redemptoris, et pro tuenda republica, invocatis gentibus armigeris diversis, nostri videlicet et ceterorum regnorum incolis pluralis numeri et communitatis immense, contra et adversus eosdem impios Turkos¹ et eorum sequaces valido instaurato exercitu, nosque per Themeswar¹ versus Bulgariam castra metati fuimus, prenomatus vero dominus Styborius wayuoda, aggregato virorum fidelium, videlicet parcium nostrarum Transsilvanarum et aliarum suarum gencium militancium et nobilium, valido cetu et agmine, proprium vexillum numerosa multitudine dictarum gencium armis bellicis suffultum sufficienter habens, per reliquam viam, utpote per partes nostras Transalpinas, castra metatus, ubi iniquus Wlad wayuoda, protunc per dictos Turkos ad wayuodatum dictarum parcium nostrarum Transalpinarum intrusus fuerat et promotus, cum copiosa cohorte Walachorum et Turcorum versabatur, eidem in obviam veniens, cum quo magnum prelium, non sine gravi suorum clientum et proximorum, ac rerum dispendio et mortis periculo, viriliter committendo, dextraque altissimi eidem assistente, dictum Wlad wayuodam, in personali pugna utrimque commissa, devicit triumphaliter et superavit, eius protervie cornu subpeditavit, ipsum cum suis sectatoribus in fugam convertendo; qui quidem Wlad, pretensus wayuoda, ibidem fuit acriter vulneratus ¹. Abindeque ulterius cum suis agminibus laudabiliter progrediendo usque ad exercitum nostrum, prope castrum Maioris Nycapolis in Bulgariam, ubi dictorum paganorum innumerabilis legio et cetus pullulabat, victor insignis, nobis fideliter serviturus, castra metatus est et pervenit. Tuncque ibi cum Bayzath, Turcorum imperatore, circa dictum castrum Maioris Nycapolis in campestri prelio bellica certamina alternata vicissitudine, diucius, acerbissime agredientes, et in area certaminis et prelii non modicam falleratam ipsorum Turcorum cohortem armorum acumine in necis excidium concuciendo; in quo quidem durissimo prelio, prefatus dominus Styborius, tanquam adleta ² fortissimus dimicans, nec mortis periculum, que tamen mortalibus opacum prebet silentium formidans, sed in strenuis actibus continue fervens, ubi idem, eciam sub dictum castrum, per ictum grandis petre, gravem sustulit lesionem.

Tandemque, nobis fortuna adversante et hostili ipsorum Turcorum impetu et insultu eorum prevalescente, permittente, occulto dei iudicio, a quo est omnis potestas, sub cuius imperio reges regnant et principes dominantur; ipse quidem est exercituum dominus acies instruens, roborans animos, docens manus ad prelium, et iustificaciones suas potenti virtute ministrans, quos vlt ¹ subicere subicit, et quibus vlt ¹ victoriam impertitur; viribus,

proh dolor, nostri exercitus fere demolitis et oppressis, et prefati domini Stybori, wayuode nostri, sequacis complicibus et nobilibus viris proximis et consanguineis et plerisque militibus eiusdem, pro nostro ac tocius regni nostro comodo, ymo vero pro republica constanter dimicantibus et militantibus, per dictos paganos prorsus concassatis et interemptis, invitis nutibus versus partes nostras Transalpinas terga vertendo, retroflexos gressus, cum eodem domino Styborio et ceteris paucis prelatis et baronibus retrorsum fecimus, vigente adversitate, et demum in fluvio Danubii, in galeis, diucius descendendo, prefatum dominum Styborium, cum nonnullis aliis baronibus nostris, in nostra ausencia, pro custodia et conservacione regni nostri, de loco ubi T(hetis)³ et flumen Danubii undis maris in proximo coniungitur et intrat, remisimus ad regnum nostrum prenotatum; qui abinde regrediens et versus partes nostras Transsilvanus protinus progrediens, ac omnem machinacionem perversam Walachis ac aliis regni nostri emulis precludens, ac insultus et cuncta iurgia, qui et que, propter absenciam nostre maiestatis, ibi in confiniis regni nostri suboriri, emergi et contingere potuissent, sua strenuitate ac pericia interveniente, debito moderamine extinxit, sopivit et sedavit, et dictas partes nostras Transsilvanas, sub pacies tranquillitate moderando, indempniter illesas pro nostra reservavit maiestate.

Quid plura! Hiis per ipsum studiosa diligencia peractis denuo idem dominus Styborius, aggregato magne pluralitatis cetu virorum armigerorum nobilium et militarium, in dictas partes Transalpinas, usque ad castrum Dombouicha vocatum castra metatus est, et dictum castrum, in quo predictus Wlad wayuoda impulsus erat et affugatus, cum suis gentibus obsedit, et tandiu in obsidione ipsius castri perseverando, gentes suas reliquit donec prefatus Wlad wayuoda coactus et compulsus de dicto castro per ipsum dominum Styborium exceptus, et abinde, simulcum coniuge necnon prolibus et tota familia, egressus, ipsum castrum Dombouicha manibus et dicioni nostre penitus resignavit, et eundem Wlad wayuodam, a dicto castro excipiendo, ad obedienciam et fidelitatem nostram conversum, in nostre claritatis conspectum adduxit et presentavit, misericordiam et gratiam de commissis propicius recepturum. In qua eciam obsidione castri, multa sanguinis effusione interempcionibus suorum militarium, clientum et aliorum, fideles nostre maistestati exhibuit famulatus. Et nihilominus multa alia ineffabilia gesta et strenua facta et virtuosa merita prefatus dominus Styborius, wayuoda, cingulo inviolabilis fidelitatis circumamictus, laudabiliter pro exaltacione nostri throni regalis votive exercuit, se ipsum et sua bona et complicum suorum personas et capita pro nostro decore et profectu ac totius regni nostri comodo et immensa utilitate, sine pavore leti et mortis metu, leonina audacia suffultus, constanter, gratanter, benivole et libenter asperis casibus, uti inter fideles fidelior, submitit et exposuit fortune universa, sicuti in omnibus premissis facti experientia nos docuit et evidencia palpate veritatis instruxit.

Ideo, nos, prefati domini Stybori exposscentibus obsequiis, meritis et virtutibus ac strenuis gestis, universa castra, civitates, possessiones et quaslibet tenutas, opida, villas ac districtus, quomodolibet vocata et appellatas, in quibuscumque comitatibus existentes et habita, simulcum libertatibus, prerogativis et exempcionibus per nos sibi, pro fidelibus serviciis et meritis, nobis et toti regno nostro impensis, mediantibus aliis litteris nostris hactenus data⁴, donatas⁵ et indultis, ex consensu et consilio unanimique voluntate prelatorum, baronum et nobilium regni, sibi eiusdemque heredibus et successoribus universis, iuxta continencias litteralium instrumentorum super huiusmodi castris, civitatibus, opidis, villis, possessionibus, tenutis et districtibus, necnon libertatibus, exempcionibus et prerogativis, rite confectorum,

perpetuo et irrevocabiliter possidere et tenere, pleno iure et potiri reliquentes, constitutionibus, decretis, ordinacionibus et statutis, in dicta congregacione et colloquiis in Themeswar ¹ nuperrime editis et deductis non obstantibus in hac parte quibuscumque, ut ipse et sui heredes in pleno et corporali realique dominio eorum et ipsarum secure iugiter perseverent et tranquillitate omnimoda pociantur in eisdem, nec de ipsis, pretextu ipsius constitutionis in Temeswar facte, processu temporum, aliquatenus privari valent vel excludi. Et nihilominus requirentibus fidelitatibus ipsius domini Styborii wayuode, omnia litteralia instrumenta super quibuscumque castris, civitatibus, opidis, villis, possessionibus, tenutis, necnon districtibus, ac libertatibus, prerogativis et exempcionibus, per nos ipsi domino Styborio wayuode hucusque datis et donatis ac concessis confecta, simulcum ipsis donacionibus et aliis exinde secutis, quoad omnes eorum continencias, articulos, puncta et clausulas rata, grata et accepta habendo, de predictorum prelatorum baronum et procerum regni nostri consilio prematuro et unanimi decreto eorundem, mera auctoritate regia ac regie potestatis plenitudine, ex certa que nostre maiestatis sciencia, rursus innovates, perhempniter valituras, confirmamus, presentis scripti nostri patrocinio mediante.

Datum per manus reverendissimi in Christo patris et domini, domini Johannis de Kanisa, dei et apostolice sedis gracia, archiepiscopi alme ecclesie Strigoniensis, locique eiusdem comitis perpetui, necnon primatis et apostolice sedis predictae legati ac aule nostre regie maiestatis eximii cancellarii, fidelis nostri et dilecti, anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo septimo, sexto Idus mensis Decembris, regni autem nostri anno undecimo. Venerabilibus in Christo patribus ac dominis Valentino, tituli Sancte Sabine sacro sancte Romane ecclesie presbiteri cardinalis, ac ecclesie Quinqueecclesiensis gubernatore; ac eodem domino Johanne ipsius ecclesie Strigoniensis, Nicolao Bubek Colocensi, Andrea Spalatensi et altero Andrea Ragusiensi, archiepiscopis, Luca Waradiensis, Martino ⁶ Transsiluanensi, Eberhardo Zagrabieni, Stephano Cyko Agriensi, Johanne Jauriensi, Petro Vacyensi, Johanne Boznensi, Demetrio Wesprimiensi, fratre Thoma Syrimiensi, Michaeli Nitriensi, fratre Gregorio Chanadiensi, Chrisogono Traguriensi, Francisco Scardonensi, Ladislao Tininiensi, Johanne Nonensi, Anthonio Sibiricensi, Nicolao Corbaviensi, et Leonardo, doctore decretorum, Sennyensi, ecclesiarum episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus; necnon magnificis viris, dominis Detrico Bubek, regni nostri palatino et comite Albensi, eodem Styborio de Styborich, wayuoda nostro Transilvano et comite de Zolnuk, comite Frank, filio condam Konye bani de Zechen, iudice curie nostre, Nicolao de Gara, regnorum nostrorum Dalmacie et Croacie predictorum necnon tocius Sclauonie, Francisco, filio condam comitis Stephani Bebek, Machouiensi, banis, honore banatus Zeuriniensis vacante, Nicolao, filio Johannis de Kannissa, ¹ tavarnicorum, Stephano filio eiusdem Johannis de dicta Kanissa ¹, ianitorum, Johanne dicto Groff dapiferorum, Emerico de Peren, pincernarum, Johanne, filio condam comitis Stephani, agazonum nostrorum, magistris, predicto Styborio de Styborich, comite Posniensi, aliisque quampluribus regni nostri comitatus tenentibus et honores.

Sigismund, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, și margraf de Brandenburg, arhicamerar al Sfintului imperiu roman și moștenitor al Boemiei și Luxemburgului, tuturor celor ce se închină dreptei credințe catolice, atât celor de acum, cât și viitori, care vor lua cunoștință de cele de față, mîntuire întru dăruitorul mîntuirii și păcii.

Deși, îndeobște, dărnicia noastră este iscusită în a răsplăti peste măsură slujbele și a împlini dorințele oricăror credincioși ai noștri, totuși ea este îndeosebi datoare față de cei a căror statornicie am cunoscut-o și a căror curată stăruință în credință am aflat-o și a căror credință și supunere vor să ne mulțumească nu numai prin slujbele făcute, ci nădăjduiesc să ne mulțumească și mai mult prin cele ce le vor săvârși de aici înainte. Drept aceea, prin aceste rînduri voim să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de față, cât și a celor viitori, că deoarece am văzut odinioară — ceea ce cu durere o spunem — cît de multe supărări au fost făptuite și săvârșite în chip nenorocit prin năvala și cruzimea păgînilor dușmani, adică a necredincioșilor turci, și a altor neamuri schismatice, în curgerea cîtorva ani trecuți pînă în ziua de azi, în ținuturile regatului nostru Ungaria, <și> cît de multe pustiuiri de moșii, cît de multe chinuri de oameni, și bărbați și femei, fără deosebire de vîrstă, <și> cît de multe duceri în jugul josnicei robii au fost săvârșite de cruzimea turcească, din care pricină se vedea că puterea noastră și a regatului nostru scade și cruzimea și năvălirile pomeniților noștri dușmani precumpănesc, de aceea am socotit că trebuie să ne sfătuim cu privire la cele de mai sus și cu privire la alte treburi grele ale noastre și ale zisului nostru regat, și <ca atare> am poruncit să vină la Timișoara, la sărbătoarea acum trecută a fericitului arhanghel Mihail ⁷, la adunare sau sfat obștesc, toți prelații, abații, prepoziții și baronii regatului nostru, precum și din fiecare comitat al regatului nostru cîte patru bărbați cinstiți și nobili, care să se bucure de deplina împuternicire a celorlalți soți ai lor de a rîndui toate.

Și fiind noi împreună cu ei acolo, acești baroni, fruntași și nobili ai regatului nostru, ținînd sfat cumpănit și chibzuind îndelung la cele de mai sus, au hotărît, între altele, să rînduiască, ba chiar au rînduit, în fața noastră, astfel: ca toate cetățile, ținuturile, moșiile și orașele, pe care, de frica răscoalei, le-am dat și dăruit unor oameni în vremea cînd cu suflet învîrtoșat și cu mîna silnică s-au răsculat ei împotriva noastră, precum și toate daniile de acest fel, pe care le-am făcut de frica aceleiași <răscoale> celor care s-au străduit atunci să facă pace între maiestatea noastră și sus-zișii răsculați, să le putem lua <toate> pe drept și după cuviință de la aceia; iar toate daniile făcute de noi celor ce ne-au arătat credincioasă slujbă să le consfințim și să le păstrăm, prin tăria scrisorii noastre.

Și deoarece iubitul nostru credincios, măritul bărbat, domnul Știbor, voievodul nostru din Transilvania și comite de Pojon și de Solnoc — după cum ne spuneau lămurit numiții prelați, baroni și fruntași și nobili ai regatului nostru, ce erau de față la acea adunare a noastră și întăreau cu toții deopotrivă — nu s-a îndreptat niciodată asupra noastră cu mîna silnică, așa cum s-a arătat mai sus, și nu s-a răsculat în nici un chip împotriva noastră, și nici n-a fost mijlocitor al păcii între noi și cei răsculați împotriva maiestății noastre, ca prin aceasta să fi fost în stare să ne aducă pagubă și vătămare nouă, ci a strălucit cu laudă în fața noastră și pe drept s-a învrednicit de laudă în toate treburile și faptele noastre și ale regatului nostru, prin neclintita statornicie a credinței și prin preamulțumitorile slujbe și isprăvi alese, de toată lauda, și vajnica vrednicie și faptele sale îndatoritoare și curate, arătate încă din vremile de mult trecute preastrăluciților principii de odinioară, domnului Ludovic, regele, tatăl nostru preascump, și doamnei Elisabeta, preascumpa noastră mamă, și doamnei Maria, preascumpa noastră soție, de fericită pomenire, <și nouă>, înainte și după luarea coroanei zisului nostru regat al Ungariei, care fapte vitejești și vrednicii credincioase și pline de virtute ar fi prea mult a le povesti pe fiecare cum se cuvine și ar fi prea obositor a le trece în cele de față, dar totuși, spre amintirea viitorimii, coborînd de la universal

la particular și de la cele osebite la cele singulare, și strângînd cele multe în puține <cuvinte>, am hotărît să povestim pe scurt în șirul și cuprinsul acestei scrisori cîteva din ele. Ne amintim mai ales cum sus-zisul nostru credincios, domnul Știber, din anii tinereții pînă în ziua de azi, a împlinit totdeauna dorințele noastre plin de însuflețire și s-a ținut necurmat pe urmele noastre și s-a îngrijit statornic să-și plătească datoria credinței sale. Îndeosebi mai de mult, în vremurile turburi și primejdioase, pe cînd eram încă tînăr și încă nu luasem sceptrul sau tronul regatului și încă nu fusesem încoronat cu coroana <regească>, bărbații vicleni, cei doi Ioan, pe atunci <unul> ban și <celălalt> prior, cufundați în adîncul relelor și pătați de crima necredinței, au pricinuit, cu răutate, nespuse primejdii și pagube sus-pomenitului nostru regat al Ungariei, și numitul domn Știber a fost prins de ei, amăgit printr-o vicleană înșelăciune, pe cînd se afla în slujba noastră spre a răscumpăra pe sus-zisa doamnă Maria, regina, care era ținută neomeneste pe atunci în prinsoare, de aceia și în acea prinsoare <numitul domn Știber> a fost osîndit la aspre pedepse, că abia le-a putut îndura firea sa omenească. Apoi nu mult înaintea vremurilor de acum, cînd niște neamuri străine, anume oameni din miazăzi, încinși cu arme războinice, năvălind dușmănește cu viclenii precugetate în ținuturile regatului nostru, au săvîrșit cu șiretenie acolo mari jafuri și pagube, și, luînd multă pradă, au voit să iasă din nou din acele ținuturi, și cînd s-a adus la cunoștința sus-zisului domn Știber acest lucru, pornind el cu puțini oameni împotriva acelor și călărind noaptea o mare bucată de drum și urmărindu-i, i-a aflat și, deși aceia erau împreună cu soții lor fără seamăn și de patru ori mai mulți, el ca un tînăr puternic și nefricat a dat luptă cu ei în cîmp deschis, de amîndouă părțile fiind rînduite liniile de bătaie, și acolo, preafinalta milă stîndu-i într-ajutor, a învins năvalnic pe pomeniții dușmani prădalnici. În această ciocnire războinică, deși sus-zisul domn Știber a fost cumplit străpuns și străbătut de moarte, din spate pînă în față, de tăișul săbiei, totuși n-a dat înapoi și prinzînd pe căpitanul sau conducătorul sus-zisilor dușmani împreună cu cei ce-l însoțeau, în număr de o sută și șazeci, i-a robît în lanțuri, după ce mulți alții din aceia au fost trecuți prin ascuțitul spadei, ca nu cumva lăudîndu-se cu vicleana și născocita lor răutate să se fălească că au ieșit cu izbîndă din regatul nostru, ci, mai degrabă, învinși în chip rușinos, să plîngă și, prin pilda lor, potolind cutezătoarea îndrăzneală, să închidă calea nelegiurilor și altora, care ar încerca în chip nenorocit <să facă> asemenea fapte.

Și acum mai în urmă, ridicînd <noi> ochii și îndreptînd de jur împrejur cu rîvna milostivei compătimiri luarea noastră aminte spre grelele și prea apăsătoare suferințe ale creștinilor, <și văzînd> cum înfricoșata turmă a creștinilor este chinuită de cruzimea turcească, cum unii sînt aduși în jugul celei mai înjosoare robii, iar alții sînt dați pierzării prin cruda lor răpunere cu vîrfurile spadei, <și văzînd> ici teama, <și auzînd> colo bocete și dincolo gemete, în părțile creștine, spre necinstea, rușinea și mare turburare a creștinilor și spre disprețuirea dumnezeirii și marea supărare a creștinătății, <noi>, așadar, din compătimire și din curata rîvnă de apărare și pentru a pedepsi pe cruzii dușmani ai creștinilor, ba chiar ai însuși mîntuitorului nostru, și pentru a apăra statul, chemînd feluriți locuitori înarmați, din regatul nostru și din celelalte țări, și ridicînd puternică oaste, în mare număr și uriașe obște, împotriva necredincioșilor turci și a tovarășilor lor, și cînd am tăbărit prin Timișoara spre Bulgaria, sus-numitul domn Știber voievodul, strîngînd o puternică ceată și oaste de bărbați credincioși, anume din părțile noastre ale Transilvaniei, și de alți oameni luptători de ai săi și de nobili, și steagul său avînd în de ajuns sprijin ostășesc în marea mulțime

a pomeniților oameni, a tăbărit pe altă cale, anume prin Țara noastră Românească, unde dușmănosul Vlad voievodul, care atunci fusese pus și ridicat de numiții turci la conducerea zisei noastre Țări Românești și care se afla acolo cu o mare oastă de turci și valahi, ieșindu-i în cale, <el>⁸ a dat cu acesta, vitejește, o mare bătălie, cu greaua <pierdere> a supușilor și rudelor sale, cu risipire de bunuri și cu primejdia morții, și, stîndu-i într-ajutor dreapta celui preainalt, l-a învins și l-a între cu tcuglorie pe numitul Vlad voievodul, într-o luptă dată de ei doi, și a dat o lovitură cutezanței lui, punîndu-l pe fugă împreună cu însoțitorii lui, fiind greu rănit acolo numitul Vlad, care se da drept voievod.

Și de acolo, înaintînd mai departe cu oștile sale, strălucitul învingător, pentru ca să ne slujească cu credință, și-a mutat tabăra și a ajuns pînă la oastea noastră de lîngă cetatea Nicopolul Mare din Bulgaria, unde se înmulțise oastea și ceata nenumărată a pomeniților păgîni. Și atunci luptîndu-se acolo, lîngă pomenita cetate Nicopolul Mare, mai mult timp, cu cea mai mare tărie, într-o bătălie deschisă, cu soartă schimbătoare, cu Baiazid, sultanul turcilor, și dînd morții cu ascuțișul armelor, pe cîmpul de luptă și bătălie, o mare ceată vicleană de turci, în care prea aspră bătălie sus-zisul domn Ștîbor, luptînd ca un preaputernic atlet, netemîndu-se nici de primejdia morții, care totuși dă celor muritori liniștea întunericului, ci înflăcărîndu-se necurmat de fapte vitejești, a primit o rană grea, chiar sub pomenita cetate, fiind lovit de o piatră mare.

Și apoi, fiindu-ne soarta potrivnică și precumpănind asaltul și năvala dușmană a acelor turci — cu voia ascunsei hotărîri a lui Dumnezeu, de la care este toată puterea, din a cărui poruncă domnesc regii și stăpînesc principii, el care este domnul oștilor, hotărînd liniile de bătaie, întărind sufletele, învățînd mîinile la luptă și dînd dreptate celui tare în virtute, el care învinge pe cei pe care vrea să-i învingă, și dă izbîndă celor cărora vrea el — puterile oștirii noastre fiind, vai, aproape cu totul frînte și sfărîmate, și soții care întovărășeau pe pomenitul domn Ștîbor, voievodul nostru, și bărbații nobili, ru:e și consîngeni de ai lui și mulți ostași ai lui, care s-au luptat și s-au războit statornic pentru binele nostru și al întregului nostru regat, ba încă pentru întregul stat, fiind cu totul zdrobiți și uciși de numiții păgîni, fugînd fără de voie spre Țara noastră Românească, am făcut, soarta fiindu-ne mereu potrivnică, drumul înapoi, împreună cu numitul domn Ștîbor și cu ceilalți puțini prelați și baroni, și apoi, coborînd mai mult timp în corăbii pe fluviul Dunărea, <și> din locul unde Thetis și fluviul Dunărea se unesc și intră în valurile mării am trimis pe sus-zisul domn Ștîbor împreună cu alți baroni ai noștri în regatul nostru sus-zis, ca să păzească și să țină regatul nostru în lipsa noastră. Iar el, luînd-o înapoi de acolo și înaintînd fără oprire spre părțile noastre ale Transilvaniei și împiedicîndu-i pe valahi și pe alți dușmani ai regatului nostru de la orice uneltire răutăcioasă, a atins, a potolit și a pus capăt, prin bărbăția și înțelepciunea sa, cu potrivită cumpăneală, la năvălirile și la toate certurile, care din pricina lipsei maiestății noastre s-ar fi putut naște, ivi și întîmpla acolo, în ținuturile regatului nostru, și cîrmuind în liniștea păcii pomenitele noastre părți ale Transilvaniei, le-a păstrat neatînse și nevătămate pentru maiestatea noastră.

Dar ce să mai spunem! După ce cu sîrguitoare purtare de grijă au fost acestea săvîrșite de el, mai apoi, adunînd numitul domn Ștîbor o mare ceată de bărbați și ostași nobili înarmați, a tăbărit în zisa Țara Românească pînă la cetatea numită a Dîmboviței și a asediat cu oamenii săi acea cetate, în care fusese împins și alungat sus-zisul Vlad voievod, și stăruind în asedierea numitei cetăți, și-a lăsat acolo oamenii săi atîta timp pînă ce sus-zisul Vlad

voievodul a fost scos de nevoie din zisa cetate, de către numitul domn Știbor, și ieșind de acolo împreună cu soția, sa cu copiii și cu toată suita sa, a lăsat cu totul acea cetate a Dîmboviței în mîinile și în supunerea noastră, și scoțîndu-l pe acel Vlad voievodul din zisa cetate și aducîndu-l la ascultare și credință față de noi, l-au adus și înfățișat înaintea luminății noastre, ca să primească cu bunăvoință milostivire și îndurare pentru cele săvîrșite. Și în acel asediu al cetății ne-a făcut credincioasă slujbă cu marea vărsare de sînge și pierderea ostașilor, supușilor și altor <oameni> ai săi. Și totodată, încingîndu-se cu brîul neclintitei credințe, sus-zisul domn Știbor voievodul a săvîrșit cu credință multe alte fapte de nespus și isprăvi vitejești și vajnice vrednicii pentru înălțarea tronului nostru regesc, și — ca un mai credincios între cei credincioși — s-a dat și s-a lăsat în seama sorții pe sine și toate bunurile sale și ființele și capetele supușilor săi, în chip stăruitor, cu însuflețire, cu bunăvoință și de bunăvoie, în asprele întîmplări, fără frica de a pieri și ținînd piept, cu îndrăzneală de leu, fricii de moarte, pentru slava noastră și pentru cîștigul, binele și uriașul folos al întregului nostru regat, așa precum din cele de mai sus ne-a arătat dovada faptelor și ne-a dat știre vădirea adevărului neîndoielnic.

Drept aceea, pentru slujbele, vrednicile și virtuțile și vitejeștile fapte ale sus-zisului domn Știbor, cu încuviințarea și sfatul și dimpreună învoirea a prelaților, baronilor și nobililor regatului, îi lăsăm lui și moștenitorilor și tuturor urmașilor lui toate cetățile, orașele, moșiile și orice ținuturi, tîrguri, sate și districte, oricum s-ar numi și chema, în orice comitate s-ar afla și ar fi, dimpreună cu libertățile, privilegiile și scutirile date, dăruite și îngăduite lui de către noi, printr-o altă scrisoare a noastră, pentru credincioasele slujbe și vrednicia arătată nouă și întregului nostru regat, <și le lăsăm toate> potrivit cuprinsului actelor scrise, întocmite după rînduială, cu privire la aceste cetăți, orașe, tîrguri, sate, moșii, ținuturi și districte, precum și libertăți, scutiri și privilegii, ca să le stăpînească și să le țină pe veci și nestrămutat și să le aibă cu drept deplin, fără vreo piedică în această privință din nici un așezămînt, hotărîre, rînduială și statut, date și aduse nu demult în pomenita noastră adunare și sfat din Timișoara, pentru ca el și moștenitorii lui să stăruie necurmat nestingheriți în deplina stăpînire de fapt a celor de mai sus, și să fie stăpîni în ele în toată liniștea, și ca în curgerea vremii să nu poată fi lipsiți de ele sau scoși din ele, sub cuvîntul așezămîntului făcut la Timișoara. Și totodată — pentru faptele de credință ale numitului domn Știbor voievodul — consfințind, încuviințînd și primind noi în tot cuprinsul, în toate articolele, punctele și clauzele lor, toate actele întocmite cu privire la orice cetăți, orașe, tîrguri, sate, moșii, ținuturi și districte și libertăți, privilegii și scutiri date, dăruite și hărăzite de noi pînă acum numitului domn Știbor voievodul, dimpreună cu acele danii și cu altele ce au urmat de aici, și înnoindu-le din nou, după sfatul chibzuit al pomeniților prelați, baroni și frunțași ai regatului nostru și prin hotărîrea lor, deopotrivă și din puterea și plînatatea puterii noastre regești și după bunaștiință a maiestății noastre, le întărim prin ocrotirea scrisorii noastre de față, ca să dănuiască în veci.

Dat de mîna preavrednicului de cinstire întru Hristos părinte și domn, domnul Ioan de Kanizsa, din mila lui Dumnezeu și a scaunului apostolic, arhiepiscop al maicii biserici de Strigoniu și comite perpetuu al aceluiași loc, precum și primat și legat al sus-zisului scaun apostolic și distins cancelar al curții maiestății noastre regești, credinciosul și iubitul nostru, în anul Domnului o mie trei sute nouăzeci și șapte, în a șasea zi înaintea idelor lunii decembrie, iar în al domniei noastre al unsprezecelea an; venerabilii întru Hristos părinți și domni, Valentin, cardinal-preot al sfintei biserici romane

cu hramul sfânta Sabina și păstor al bisericii de Pécs, și numitul domn Ioan, arhiepiscopul numitei biserici de Strigoniu, Nicolae Bubek, arhiepiscopul de Calocea, Andrei de Spalato și un alt Andrei de Raguza, <precum și> episcopii: Ioan al bisericii de Oradea, Maternus al Transilvaniei, Eberhard de Zagreb, Ștefan Cyko de Agria, Ioan de Győr, Petru de Vaș, Ioan al Bosniei, Dumitru de Vesprim, fratele Toma al Sirmului, Mihail de Nitra, fratele Grigore de Cenad, Crisogon de Trau, Francisc de Scardona, Ladislaus de Knin, Ioan de Nona, Anton de Sebenico, Nicolae de Krbava și Leonard, doctor în dreptul bisericesc, <episcop> de Segno, păstorind în chip fericit bisericile lui Dumnezeu, și măriții bărbați, domnii: Detric Bubek, palatinul regatului nostru și comite de Alba, numitul Stibor de Styborich, voievodul nostru al Transilvaniei și comite de Solnoc, comitele Frank, fiul răposatului Konya banul de Zechen, judele curții noastre, Nicolae de Gara, banul pomenitelor noastre țări Dalmația și Croația și al întregii Slavonii, Francisc, fiul răposatului comite Ștefan Bebek, ban de Mačva, dregătoria de ban al Severinului fiind vacantă, Nicolae, fiul lui Ioan de Kanizsa, marele nostru vistier, Ștefan, fiul aceluiași Ioan de Kanizsa, marele nostru ușier, Ioan zis Groff, marele nostru stolnic, Emeric de Peren, marele nostru paharnic, Ioan, fiul răposatului comite Ștefan, marele nostru comis, sus-zisul Știbor de Styborich, comite de Pojon, și foarte mulți alții ținând comitatele și dregătoriile regatului nostru.

După Wenzel, *Știbor*, 96 – 103.

Transumpt în actul lui Sigismund, regele Ungariei, din 29 martie 1406, la Arh. Nat. Magh., Dl. 8 283.

Localizarea s-a făcut după documentul anterior.

REGESTE: *Mályusz*, I, 565, nr. 5 102.

¹ Astfel în textul latin publicat.

² Astfel în orig.

³ Lacună în textul latin publicat; întregit astfel după actul lui Sigismund, regele Ungariei, din 6 iunie 1397, Strigoniu, nr. 99.

⁴ Corect: *datis*.

⁵ Corect: *donatis*.

⁶ Corect: *Materno*.

⁷ 29 septembrie 1397.

⁸ Știbor.

Nos, Leusthasius de Zilagthew, Iohannes, filius Iacobi de Zilkerek, iudices nobilium comitatus de Zonuk interiori, memorie commendamus quod, quia Iacobus dictus Toth coram nobis sic dicebat quod ipse procurator magnifici viri Stephani, vayvode Moldaviensis, esset et in persona ipsius coram nobis stetit, cum tamen comes comitatus de Zonuk interiori litteram procuratoriam postulasset et coram nobilibus comprovincie legere fecisset, tamen littera procuratoria non tenebat quod prefatus Iacobus dictus Toth esset procurator viri magnifici Stephani, vayvode Moldaviensis, sed procurator Iohannis, filii Coztha; ideo, nobiles comprovincie, in sede nostra iudiciaria consedentibus¹, taliter decreverunt quod procurator procuratorem facere non posset, declarato, tamen, quod prefatum Iacobum dictum Thoth, Iohannes, filius Coztha, officialis viri magnifici Stephani, vayvode Moldaviensis, procuratorem constituisset.

Datum in Dees, feria quarta proxima ante festum Penthecosthes, anno domini M.CCC. nonagesimo octavo.

Noi, Eustațiu de Salatiu <și> Ioan, fiul lui Iacob de Șintereag, juzii nobililor din comitatul Solnocul dinăuntru, dăm de știre că, deoarece Iacob zis Toth a spus în fața noastră că este împuternicitul măritului bărbat Ștefan, voievodul Moldovei, și că s-a înfățișat înaintea noastră în numele acestuia, deși, totuși, când comitele comitatului Solnocul dinăuntru i-a cerut scrisoarea de împuternicire și a pus să fie citită înaintea nobililor din același ținut, scrisoarea de împuternicire nu arăta în cele din urmă că sus-pomenitul Iacob zis Toth ar fi împuternicitul măritului bărbat Ștefan, voievodul Moldovei, ci împuternicitul lui Ioan, fiul lui Costea; drept aceea, nobilii din același ținut, stînd cu noi în scaunul nostru de judecată, au hotărît astfel că un împuternicit nu poate împuternici pe un altul, arătînd totuși că Ioan, fiul lui Costea, slujbașul măritului bărbat Ștefan, voievodul Moldovei, l-a pus ca împuternicit pe sus-zisul Iacob zis Toth.

Dat la Dej, în miercurea dinaintea sărbătorii Rusaliilor, în anul Domnului o mie trei sute nouăzeci și opt.

După *Teleki*, I, 264—265.

Orig., hirtie, cu fragmentele a două peceți aplicate pe verso, la Arh. Naț. Magh., Dl. (Arh. din Tg. Mureș a fam. Teleki).

REGESTE: *Documenta Valachorum*, 504, nr. 455; *Mályusz*, I, 587, nr. 5 330.

¹ Corect: *consedentes*.

103

<1399—1406>.

<Paul de Thomor, căpitanul Făgărașului, întărește mai multor români stăpînirile pe care le-a avut> ... olim quondam Kosta, avus ipsorum, ab antiquo ex dominatione quondam magnifici domini Mirce, vajvodae partium regni Transalpinarum et bani Zveriniensium, officia boeronatum totalium possessionum Also Vist és Felső Vist, item directe et aequalis medietatis possessionis Also Arpás cum omnibus utilitatibus ad easdem pertinentibus, scilicet decem et septem Ciganus tentoriatos, inferius nominatim specificatos, hucusque pacifice possedissent possedirentque etiam in praesenti.

... odinioară răposatul Costea, strămoșul lor, din vechime, din domnia răposatului și strălucitului domn Mircea, voievod al Țării Românești și ban de Severin: ocinele cu drept boieresc Viștea de Jos și Viștea de Sus, întregi, precum și în același chip jumătate din ocina Arpașu de Jos cu toate folosințele ce se țin de ele, adică 17 țigani de cort, arătați mai jos pe nume, pe care i-au stăpînit și să-i stăpînească și acum.

După D.R.H., B, 32—33.

Extras din confirmarea dată urmașilor lui Costea, de Paul de Thomor, la 19 august 1511¹.
Datat după titlul domului.

EDIȚII: Densușianu, *Mon. Ț. Făgăraș*, 8—9; *Hurmuzaki*, II/3,9—10; *Panaiteșcu*, 112—113 (sub 1386—1418); D.I.R., B, veac XIII, XIV și XV, 33—34 (sub <1386 sept. 23 — 1406>).

¹ Copia indicată în D.R.H., B, ca păstrînd confirmarea lui Paul de Thomor, nu se mai află astăzi în posesia Bibl. Univ. din Cluj.

⟨Știber, voievodul Transilvaniei, ca urmare a hotărîrii luate în adunarea generală a Transilvaniei, ținută la Turda în a opta zi a sărbătorii Tăierii împrejur (*octavo die festi Circumcisionis domini*) din același an ¹, cere conventului din Cluj-Mănăștur să ridice din nou hotarele moșiei Izvorul Crișului (*Keresfew*), aparținînd episcopului Transilvaniei, deoarece țărani din Șaula (*Salwasara*), sat al cetății Bologa, au distrus semnele de hotar ale zisei moșii. Se menționează că în aceeași adunare generală a Transilvaniei:⟩.

... Nicolaus de Ludas, pro magnifico viro domino Meche ², waywoda partis Transalpine, cum procuratoriis litteris eiusdem, in nostram ⟨...⟩³ castrum Hunyad, simulcum possessionis Saluasara ² predicta ac aliis possessionibus et portionibus possessionariis, ad idem castrum pertinentibus, de novo ...⁴ per regiam maiestatem ⟨...⟩³ collatum existere allegans retulit eo modo, quod ipse de cursibus metarum seu signorum metalium possessionum predicatarum et per omnia inscius haberetur.

... Nicolae de Luduș, în numele măritului bărbat, domnul Mircea, voievodul Țării Românești, cu scrisoarea de împrumut a aceluia, ⟨ridicîndu-se în adunarea noastră⟩ ... a spus astfel, că cetatea Huedin, împreună cu moșia Șaula, sus-numită, și cu celelalte moșii și părți de moșie, care țin de acea cetate, din nou ... este hărăzită de către maiestatea regească ..., arătînd că el era cu totul necunoscător cu privire la mersul hotarelor sau al semnelor de hotar ale moșilor sus-amintite.

Regest după orig., hîrtie, cu lipsuri și cu urmele peceții de închidere aplicată pe verso, la Arh. Naț. Magh., Dl. 28 768. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1399.

EDIȚII: Latin. I. Pataki, *Ceva despre relațiile Țării Românești cu Ungaria la sfîrșitul veacului al XIV-lea*, în „Studii și materiale de istorie medie”, II, 1957, p. 424 (fragment). REGESTE: *Mályusz*, I, 627, nr. 5 680.

¹ 8 ianuarie 1399.

² Astfel în orig.

³ Lipssește în orig.

⁴ Cuvînt ilizibil.

Sigismundus, dei gratia rex Hungarie etc.

Fidelis noster dilecte! Heri recepimus litteras fidelis nostri, dilecti magnifici viri, domini Merche, woyuode Transalpini, datas iuxta parvam Nikopolim iam sexta decima die transacta, continentibus quod Bayzat, Turchorum dominus, cum maximo exercitu in civitate Andrinopolis sit personaliter, citra mare, unde faciliter posset in diebus quinque usque ad Danobium pervenire, propter quod dictus Merche, fidelis noster, timens de furore tanti exercitus, cui ad resistendum per se sufficiens non existit, instantissime nostre supplicat maiestati, quatenus, omnibus postpositis, nos conferre sine mora debeamus personaliter ad illas partes et suam impotentiam adiuvere, ita, quod ipsum, sicuti alias fecimus, non derelinquamus et propter nostras dilationes atque moras sine ullo nostro auxilio conteratur, ipse enim totis viribus suis se preparat ad insurgendum contra Turkos et eorum potentia obviando, dum modo tamen videat quod nos etiam sibi dare auxilium properemus, alioquin, quia

ipse solus tanto exercitui resistere ¹ minime posset, oporteret enim preter mentem suam de remedio cogitare.

Hīs itaque consideratis, valde doluimus quod in Medio presentis Quadragesime nequivimus, sicuti proposueramus, vobiscum congregationem habere nec etiam possumus ad proximum Pasca, sicut noviter vestre fidelitati scripsimus, brevitate temporis prohibente, quia hoc modo maturius et consultius una vobiscum disponere et ordinare potuissemus de hiis, que necessaria et opportuna forent ad ipsorum potentie Turchorum resistendum ¹.

Doluimus, etiam non modicum, quod cum serenissimo domino, fratre nostro, Romanorum rege, illustribusque marchionibus patruis nostris Marowie ad colloquium venire non potuimus, cum quibus etiam multa pro utilitate et commodo regni nostri disponere et concludere procul dubio sperabamus.

Verum cum temporis brevitatis nimis nos urgeat, aliud facere posse non videmus, nisi ipsi personaliter, quantocius possimus, versus partes illas iter nostrum dirigamus. Nec mirari debetis aut quidquam nobis imputare, sicuti alias fecistis, si vos precedimus, quia sicut in litteris ipsius Merche aperte cernimus et videmus, nisi sibi celeriter de opportuno auxilio provideamus nosque appropinquamus versus illas partes, dubitandi nimis est et timendum quod Olachy, videntes sese nostro auxilio destitutos, in fide non permaneant, ita nec constantes existant, sed Turchorum iugo brevi tempore submittantur, quod si accideret, quod pius deus avertat, non est vobis incognitum in quanto postea periculo et discrimine existeret regnum nostrum. Nec tarditate opus est, sicuti alias factum fuit, videlicet tempore Stephani, bani de Losonch, quo nos oportuit trina vice stipendia dare antequam potuissemus omnem exercitum congregare, et tandem antequam ex toto fuerit congregatus, ipse Stephanus cum suis hominibus armigeris, propter tarditatem et negligentiam aliorum sequidebentium, Turchorum gladio perierunt, tunc quoque Wolahia perdita et Danobius in potestatem hostium est redactus.

Similiter, anno proxime preterito, dum fama esset Turkos ipsos ad Volahiam venturos, appropinquamus ad illas partes personaliter, ut Volahys auxilium debitum preberemus, sed tamen paucissimi, licet omnes ammoniti fuerunt, ut manifestum est omnibus nostram secuti sunt maiestatem, propter quod bene scitis quanta mala et pericula, si ipsi Turchy tunc venissent et persone nostre et toti regno accedere potuissent.

Quapropter, cum hostium celeritas omnem nostram dilationem elidat omnesque subripiat indutias, omnino volumus et fidelitati vestre, sub edicto regio firmissime, precipiendo mandamus, quatenus mox acceptis presentibus, postpositis quibuscunque aliis negotiis, iter vestrum post nos versus Varadinum, quo nunc presentialiter tendimus, celeriter dirigatis, non expectando gentem vestram aut victualia aut quidquam aliud cum persona vestra subito veniatis, et de gente, victualibus et aliis necessariis statim ordinatis et disponatis quod celeriter vos sequantur, nam communitates et populi nunquam movebuntur ad nos sequendo, nisi primo videant barones antecedere. Verum quia de vobis nihil prorsus dubitamus, quin, sicut scribimus, facere debeatis, rogamus ut festinetis ad hoc, ut una vobiscum et cum aliis baronibus, quibus similes litteras dirigimus, consulere, disponere et provideremus ² possimus de remediis opportunis, nam istud negotium maxime eget bono consilio et utinam cum vestro consilio talis dispositio fieri possit quod nobis et regno prospere succedat, et etiam ut alii ex vobis, sumpmentes exemplum, citius et celerius nos sequantur. Nos enim, pro defensione regni nostri regnicolarumque nostrorum utique, et personam et vires nostras quascunque exponere volumus toto posse.

Datum in dominica Ramisspalmarum¹, anno domini M^{mo} CCC^{mo} nonagesimo nono.

⟨*Pe verso* :⟩ Fideli suo, comiti Johanni, filio Dominici de Paztoh, pridem iudici curie nostre, nobis sincere dilecto.

Sigismund, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei etc.

Credinciosul nostru iubit! Ieri am primit scrisoarea credinciosului nostru iubit, măritul bărbat, domnul Mircea, voievodul Țării Românești, dată lângă Nicopolul-Mic, ⟨și⟩ arătînd că Baiazid însuși, stăpînul turcilor, se află cu o armată foarte mare în orașul Adrianopol, dincoace de mare, de unde, în cinci zile ar putea ajunge cu ușurință pînă la Dunăre; de aceea, numitul Mircea, credinciosul nostru, temîndu-se de furia unei armate așa de mari, cere cu stăruință maiestății noastre ca, lăsînd deoparte toate treburile, să fim datori a merge noi înșine fără întîrziere în părțile acelea și să ajutăm neputința sa, să nu-l părăsim, cum am făcut altă dată, și să fie coplesit din pricina amînării și întîrzierii noastre și fără nici un ajutor din partea noastră, deoarece el se pregătește cu toate puterile sale să pornească împotriva turcilor și pentru a se împotrivi puterii lor, numai să vadă totuși că ne grăbim și noi a-i da ajutor, altfel, fiindcă el singur nu se va putea împotrivi unei armate atît de mari, va trebui să se gîndească la un leac împotriva inimii sale.

Avînd în vedere deci aceste lucruri, sîntem cu adevărat mîhniți că, în mijlocul Păresimilor de acum³, n-am putut avea o întîlnire cu voi, așa cum am voit, și că nu vom putea avea nici pînă la apropiatele Paște⁴, din pricina vremii înaintate, după cum am scris de curînd fidelității voastre, și că n-am putut astfel împreună cu voi să hotărîm și să rînduim, mai cuminte și mai chibzuit, cele ce ar fi de trebuință și bune pentru a se sta împotriva puterii turcilor.

Mai sîntem mîhniți peste măsură că n-am putut veni la sfat cu prealuminatul domn, fratele nostru, regele romanilor și cu strălucii noștri margrafi părintești ai Moraviei, cu care de asemenea am nădăjduit fără îndoială să chibzuim și să hotărîm multe, pentru folosul și binele țării noastre.

Și, fiindcă vremea înaintată ne silește foarte, nu socotim că am putea face altfel, decît să ne îndreptăm noi înșine, cît mai degrabă vom putea, spre părțile acelea. Nu trebuie să vă mirați, nici să ne socotiți vinovați, cum ați făcut altădată, dacă mergem înaintea voastră, pentru că în scrisoarea celui Mircea băgăm de seamă și vedem în chip neîndoios că, dacă nu ne îngrijim fără zăbavă de ajutor potrivit și nu ne apropiem de părțile acelea, va trebui să ne îndoim și să ne temem foarte mult că românii, văzîndu-se lipsiți de ajutorul nostru, nu vor mai rămîne credincioși și nu vor mai fi statornici, ci se vor supune în scurtă vreme jugului turcesc. Dacă s-ar întîmpla acest lucru, pe care bunul Dumnezeu să-l îndepărteze ⟨de noi⟩, știți foarte bine în ce primejdie și pericol ar ajunge apoi țara noastră. Nu este îngăduită întîrzierea, cum s-a întîmplat altădată, anume pe vremea lui Ștefan, banul de Losonch, cînd am fost nevoiți să dăm de trei ori solda înainte de a fi putut strînge toată armata, și, mai înainte de a fi fost strînsă din toate părțile, a pierit de sabia turcilor numitul Ștefan împreună cu ostașii săi, din pricina nepăsării și întîrzierii altora, îndatorați și ei. Și atunci a fost pierdută Țara Românească și Dunărea a ajuns în stăpînirea dușmanului.

De asemenea, în anul trecut, cînd era zvonul că turcul are de gînd să vină împotriva Țării Românești și noi ne-am apropiat înșine de părțile acelea ca să dăm românilor ajutorul cuvenit, este însă îndeobște știut că, deși toți au fost chemați, totuși foarte puțini au urmat pe maiestatea noastră, din care

pricină bine știți cîte rele și primejdii ni s-ar fi putut întîmpla nouă înșine și țării întregi, dacă ar fi venit atunci turcii.

De aceea, pentru ca iuțeala dușmanului să ne oprească de la orice zăbavă și să ne ia cu totul orice răgaz, voim și, prin hotărîrea regească, vă punem în vedere și poruncim cu tărie credinței voastre ca, după primirea scrisorii de față, lăsînd de o parte toate treburile celelalte, să vă îndreptați repede pe urma noastră spre Oradea, unde ne îndreptăm noi în clipa de față, fără să așteptați pe oamenii voștri și proviziile sau altele, și să veniți înșivă pe dată, iar în privința oamenilor, proviziilor și altor lucruri trebuincioase să rînduiți și să porunciți să vă urmeze cu repezeală, pentru că obștile și oamenii nu se vor mișca niciodată să ne urmeze pe noi, dacă nu vor vedea pe baroni mergînd înainte. Și deoarece în privința voastră nu ne îndoim de loc că veți face așa cum vă scriem, vă rugăm să vă grăbiți îndată, ca împreună cu voi și cu alți baroni, cărora le trimitem de asemenea scrisori, să putem să chibzuim, să hotărîm și să ne îngrijim de măsurile potrivite, pentru că treaba aceasta are mare nevoie de un sfat chibzuit, și să dea Domnul să se poate lua, cu ajutorul sfatului vostru, o hotărîre ale cărei urmări să fie fericite pentru noi și pentru țară, ca și alții dintre voi, luînd pildă, să ne urmeze cît mai degrabă. Deoarece noi voim să punem ființa noastră și toate puterile noastre pentru apărarea țării și a locuitorilor țării noastre.

Dat în duminica Floriilor, în anul Domnului o mie trei sute nouăzeci și nouă.

<Pe verso :> Credinciosului său, comitelui Ioan, fiul lui Dominic de Pászto, fost jude al curții noastre, iubit de noi în chip curat.

După *Mályusz*, I, 637–639.

Orig. hîrtie, cu urme de pecete de închidere, la Arh. Naț. Magh., Dl. 42 705.

EDIȚII: Latin. V. Motogna, *Política externă a lui Mircea cel Bătrîn*, Gherla, 1924, 41–43.

¹ Astfel în textul latin publicat.

² Corect: *precvidere*.

³ 5 martie.

⁴ 30 martie.

106

1400 (6908) iulie 20, Argeș.

Én a Christus Istentől méltoztatott, egyedül biralkodo keresztényi ura, nagyságos Mirtze vajda Isten kegyelmességéből egész Havasalföldének vajdája, az ki biralkodom egész az Dunáig, és az havason által Fogaras vidékén az Oltig.

Igaz Tiszta szivből akarta az én vajdaságom, és ajándék-oztattam az ide alá meg irt boerokot evvel az én örökös állandó szabadságról valo levelemmel, Mondran lakó Mikulnak és Sztojának, az én boerimnak, ugyan Mondra nevű falunak felével és minden dézmájával, disznóból, méhből, borból, és malomból és mindenekből valami vagyon, hogy övek legyen örökös jóságok és birodalmok ösre magoknak, gyermekeiknek, onokájoknak és senki az én boerim közzül, avagy szolgálaim közzül, az én engedelmemet és adományomat megháborítani ne merészelje, hanem engedgye békességesen jámbor szolgálatyok után Mikulnak es Sztojának ezt az örökséget örökkösön birni mert az én jo akaratom szerint adtam, hasonloképpen, és ha valaki lészen holtom után vajda az országban és Fogaras vidékén, az én nemzetségemből, avagy másébol, vagy magyar orszagi nemzetségből

174

való, ha az én adományomat meg tartya, és oltalmazza, azt az Isten is oltalmazza meg, valaki pedig meg nem oltalmazza és meg nem tartya azt az Isten is ne oltalmazza, hanem Judással és Ariussal az mulhatatlan világban, és a Zsidokkal legyen annak része, az kikkel azt kiáltattak, hogy a Christusnak vérét mireánok vesszük, és a mi maradékunkra, azokkal edgyütt lakhasson mindörökké. Ezeknek utánna egy néhány boérokot is irtam bizonyságul, úgy mint 1. Vlad ur. 2. Ioan ur. 3. Velka, 4. Luka, 5. Stanil, 6. Marin, 7. Koszte, 8. Bratul, 9. Bade, 10. Baldovin logofet.

Datum in arce nostra Arges, die 20 Iuly, anni a Creatore Mundi 6908 <1400>.

Eu, de Hristos Dumnezeu învrednicitul, domn autocrat creștin, marele Mircea voievod, din mila lui Dumnezeu, domn a toată Țara Românească, stăpînitor pînă la Dunăre și peste munți în țara Făgărașului pînă la Olt.

Din inimă cu adevărat curată a voit domnia mea de am dăruit prin această carte de privilegiu, pe boierii aici mai jos scriși, boierii domniei mele, Micul și Stoia, locuitori în Mîndra, cu jumătate din satul numit Mîndra și cu toată dijma lui, din porci, din stupi, din vin, din moară și din toate cîte va fi avînd, ca să le fie în veci moșie și stăpînire, lor, copiilor și nepoților lor. Și nimenea din boierii sau slugile domniei mele să nu îndrăznească să atingă miluirea și darul meu, ci să lase pe Micul și Stoia să țină în pace această moșie în veci, pentru slujba lor credincioasă, fiindcă am dăruit-o de a mea bunăvoie.

De asemenea, cine va veni după moartea mea domn în Țara <Românească> și în țara Făgărașului, <fie> din neamul meu sau din alt neam sau dintr-un neam din Țara Ungurească, dacă va ține și va păzi dania mea, pe acela să-l țină și Dumnezeu; iar dacă nu o va ține și nu o va păzi, nici Dumnezeu să nu-l țină, ci să aibă parte cu Iuda și Arie în lumea de veci și cu acei jidovi care au strigat că luăm asupra noastră sîngele lui Cristos și asupra urmașilor noștri, cu aceia împreună să locuiască în veci.

După aceasta și cîțiva boieri am scris ca martori, precum: 1. jupan Vlad, 2. jupan Ioan, 3. Velca, 4. Luca, 5. Stănilă, 6. Marin, 7. Costea, 8. Bratul, 9. Badea, 10. Baldovin logofăt.

Dat în cetatea noastră Argeș, în ziua de 20 iulie, anul de la facerea lumii 6908 <1400>.

După D.R.H., B, 55–56.

Trad. maghiară după un orig. slav, pierdut.

EDIȚII: Maghiar și trad. Tocilescu, *București*, 18–21; Pușcariu, *Fragmente*, 43–45; Panaitescu, 65–67. Trad. D.I.R., B, veac XIII, XIV și XV, 48–49. Facs. Tocilescu, l.c.

107

1401 februarie 17 (*tredecimo Kalendas mensis Marcii*).

<Sigismund, regele Ungariei, întărește nobililor de Kanizsa mai multe moșii, țirguri și două cetăți, din cîteva comitate ale Ungariei, ca răsplată a faptelor de vitejie dovedite în mai multe lupte, printre care:>

...Preterea vero ad territoria terre nostre Moldauiane, nobis et subditis nostris hostiliter indefesse resistentis et rebellantis, nostro valido exercitu instaurato, prefatus vir, magnificus Stephanus de Kanisa, pro tunc comes Siculorum nostrorum existens, cum suis complicibus et gentibus ac Siculis nostris, ante ingressum nostrum ad dictam terram Moldwanam, ut accessus noster tutior preesset, potenter irruens, et plurima nocumenta,

incendia et predam grandem inibi perpetrans, nobisque confestim per reliquam viam, et ipso domino Joanne, archiepiscopo, cum sua armigera comitiva nobis fideliter et iugiter assistente, ad dictam terram Moldawanam progredientibus, idem dictus Stephanus, comes Siculorum, ad nos regrediens, et viam nobis magis tutam attribuens, variosque conflictus in albis et indagibus densis cum ipsis Olahis et Stephano, waywoda eorum, viriliter committendo, et sic in terram Moldawanam antefatam, circa larem seu domum proprie residentie ipsius Stephani waywode, domino coadiuvante, fuimus castra metati; et annotatus Stephanus waywoda, cum suis complicitibus et Olahis universis, ad nostra servitia venia prius, et gratia de inobedientia et negligentia suis a nostro culmine postulatis, propitius et obtentis, iugiter, fideliterque explenda, donaque solita nostro fisco regio, in recognitionem domini naturalis, temporibus congruis persolvendo, humiliter se ipsum inclinavit, et subdere studuit effective, litteris vigorosis iuramentoque exinde prestitito, valans se ipsum cum suis complicitibus in omni fidelitati et obedientia propensius obligantes, in premissis nostre maiestati.

Preterea, his laudabiliter cum ipsis nostri fidelibus iam finitis et solidatis, post ingressum nostrum ad regnum Hungarie factum, instaurato per nos et preassumpto exercitu in partes Transalpinas, ubi Olahorum et Turcorum, nobis et regnis nostris obesse satagentium et insidiantium, valida agmina versabantur, annotato viro magnifico, domino Stephano de Kanisa, personaliter proprium vexillum suarum videlicet, et dicti magistri tavarnicorum nostrorum, videlicet fratris eiusdem carnalis, tunc ad regem Francie et cetera loca Italie, in arduis nostris et regni nostri agendis et legationibus, per nos destinati, et per ipsum ad nostri honoris incrementum eidem deductis et prosecutis, numerosa multitudo gentium armigerarum, copiose stipatum habente, vestigiis nostris et obsequiis continue insudando, ingressum facientes, ipsos Olahos et Turcos cum ipsorum precessoribus¹ et capitaneis in fugam convertentes, versus castrum Nicopolis nuncupatum, in dictis partibus Transalpinis situatum, erga manus ipsorum habitum expugnando, et cum maxima cruoris effusione quorumdam nostrorum fidelium, nece presertim ipsius magnifici viri Stephani de Kanisa complicitum, inibi ferventer dimicantium et lethaliter sauciatorum sanguinis effusione, Christo adminiculante, obtinuimus et nostrorum castellanorum manibus prorsus duximus applicandum et relinquendum.

...Și apoi, când noi am ridicat puternica noastră oștire către pământul țării noastre a Moldovei, care se răzvrătise împotriva noastră și care se împotriva necurmat cu dușmănie nouă și supușilor noștri, sus-numitul mărit bărbat Ștefan de Kanizza, care pe atunci era comite al secuilor noștri, a năvălit cu putere, împreună cu însoțitorii și ostașii săi și cu secuii noștri, înainte de intrarea noastră în zisa țară a Moldovei, și săvârșind acolo foarte multe stricăciuni, aprinderi și mari jafuri, ca să facă mai păzită pătrunderea noastră, și îndată, pe când noi înaintam pe alt drum în zisa țară a Moldovei și însuși domnul Ioan, arhiepiscopul, stînd cu credință și necurmat alături de noi împreună cu oastea sa, sus-numitul Ștefan, comitele secuilor, întorcîndu-se la noi și făcîndu-ne drumul mai sigur, dînd cu bărbăție felurite lupte, în munți și în desele prisăci, cu acei români și cu Ștefan, voievodul lor, și astfel ne-am așezat noi, cu ajutorul Domnului, tabăra în zisa țară a Moldovei, lîngă sălașul sau însuși palatul de locuit al numitului voievod Ștefan. Și pomenitul Ștefan voievod, cu soții și cu toți românii săi, cerînd mai întii iertare și îndurare de la înălțimea noastră pentru nepriceperea și neascultarea sa, și dobîndind cu bine <iertare>, s-a plecat cu smerenie, <legîndu-se> să împli-

nească necurmat și cu credință și să plătească, la timpul convenit, vistieriei noastre regești, tributul obișnuit, drept recunoaștere a noastră ca stăpîn firesc al său, și s-a silit în fapt să se supună, întărind prin scrisoare trainică și prin jurămîntul făcut <cele de mai sus>, și legîndu-se și el și soții săi, cît mai plecat, să fie cu toată credința și supunerea față de maiestatea noastră în cele de mai sus.

Și în afară de aceasta, după ce am sffîrșit și am întărit în chip vrednic de laudă aceste lucruri cu pomeniții noștri credincioși, după ce am intrat în regatul Ungariei, cînd noi am năvălit cu o mare oaste în Țara Românească, unde se puseră în mișcare oști puternice de români și de turci, care căutau și se străduiau să ne aducă pagube nouă și țării noastre, atunci pomenitul mărit bărbat, domnul Ștefan de Kanizsa, cu steagul său și al fratelui său bun, pomenitul nostru mare vistier, pe atunci trimis de noi la regele Franței și în alte părți ale Italiei cu treburi și solii de seamă ale noastre și ale țării noastre, pe care <ostași ai fratelui său> îi adusesese cu ai săi spre sporirea slavei noastre și cu care ne urmase, avînd el o mare mulțime de ostași bine înarmați cu arme de luptă, s-a străduit pe urmele și în slujba noastră fără întrerupere, iar noi am pus pe fugă pe numiții români și pe turci cu mai marii și căpitaniii lor, înspre cetatea numită Nicopolul Mic, aflătoare în pomenita Țara Românească, ce se afla în mîinile lor, <pe care> înconjurînd-o, am luat-o, cu ajutorul lui Hristos <și> cu foarte mare vărsare de sînge a unor credincioși de-ai noștri și, îndeosebi, cu moartea tovarășilor pomenitului mărit bărbat Ștefan de Kanizsa, care au luptat acolo cu înflăcărare și au fost răniți de moarte, și am hotărît s-o dăm și s-o lăsăm cu totul în mîinile castelanilor noștri.

<În lista demnitarilor, între alții: Știbor de Stiborich, voievodul Transilvaniei și comite de Solnoc, dregătoria de ban al Severinului fiind vacantă>.

Regest după *Hurmuzaki*, I/2, 412–417.

Orig., la Arh. Naț. Magh., Dl. 8 634.

EDIȚII: Latin. *Fejér*, X/4, 48–63.

REGESTE: *Sopron vm.*, I, 553; *Mályusz*, II/1, 106, nr. 885.

¹ Corect: *proceribus*.

108 1404 aprilie 4 (*feria sexta proxima post festum Pasche domini*), Pojon.

<Sigismund, regele Ungariei, înșirînd serviciile și faptele de vitejie făcute de Ioan de Maroth, banul de Mačva, în slujba regatului, arată că:>

...Preterea, dum nefandissimus crucis Christi, immo totius orthodoxe fidei hostis et persecutor, Baizath, dominus Turcorum, capitalis nostre maiestatis emulus, cum valido ipsorum exercitu Turcorum et aliarum barbararum nationum caterva fulcitus, partes nostras Transalpinas hostiliter subintrasset, easdem fere in maiori parte devastando et depopulando, castrum nostrum Minoris Nicopolis a Merche waiuoda, familiari nostro, vi obtinisset et eodem gentem suam pro conservando reliquisset; nosque, percepta huiusmodi annotati Baisath tyrannica sevitate, nostra valida cum potentia ad obviandum temeritati ipsius Baisath et ad defendendum ipsas partes nostras, presertim predictum castrum Minoris Nicopolis de manibus sue gentis expugnassemus, in qua quidem expugnatione ipsius castrum idem Johannes banus, se dictis Turcis opponendo, cum sui sanguinis effusione et lethalium vulnere susceptione, nobis cernentibus, nostre maiestati ibidem, ad vota nostra, similiter fideles exhibuit famulatus.

...Afară de aceasta, în vremea când preanelegiuitul dușman și prigonitor al crucii lui Hristos, ba, mai bine zis, al întregii drepte credințe, Baiazid, sultanul turcilor, dușmanul de moarte al maiestății noastre, cu o puternică oaste de turci și cu sprijinul unor cete de alte neamuri barbare a năvălit dușmănește în Țara noastră Românească, pustiind-o și prădînd-o în cea mai mare parte a ei, a luat cu puterea de la voievodul Mircea, slujitorul nostru, cetatea noastră Nicopolul Mic, lăsînd acolo un corp de oaste al său, ca s-o păzească; și noi, aflînd de această silnică cruzime a pomenitului Baiazid, <pornind> cu forțe puternice să preîntîmpinăm cutezanța zisului Baiazid și să apărăm acele părți ale noastre, am smuls, mai ales, amintita cetate Nicopolul Mic din mîinile oastei sale, și, cu prilejul asaltului pentru acea cetate, numitul Ioan, banul, împotrivindu-se zișilor turci, în văzul nostru, cu vărsarea sîngelui său și cu suportarea grelelor răni, ne-a adus de asemenea slujbe credincioase.

Regest după *Hurmuzaki*, I/2, 430–432.

Transumpt în actul capitlului din Buda, din 25 martie 1450, la Arh. Naț. Magh., DI, 84715.

EDIȚII: Latin. *Katona*, XI, 196, 576, 589, 610 (fragmente); *Fejér*, X/4, 293–302.

REGESTE: *Fermendzin*, 72; *Mályusz*, II/1, 363, nr. 3 089.

109

1404 aprilie 16, Pojon.

Sigismund, regele Ungariei, scriind lui Filip, ducele Burgundiei, despre situația generală a regatului, îl informează că voievozii Țării Românești și Moldovei fac parte din alianța constituită împotriva turcilor.

După *Mon. Hung. Hist.*, I, XXXIII, 45.

Rezumat după Mayer J., *Annales rerum Flandricarum*, Antverpiae, 1561, fol. 220 v.

REGESTE: *Fejér*, X/4, 324; *Hurmuzaki*, I/2, 429; *Szerbia*, 45; *Mályusz*, II/1, 367, nr. 3 118.

110

1404¹ noiembrie 1, Suceava.

Ffrunthlichenn gruß vnd stettenn willigenn willenn. Wist vnßerenn gefunth, vnd wir denn ewerenn vnd aller der ewerenn alczeyth gerenn erfunrenn.

Erßamer weyßerr herr der richter, wir bittenn ewer weisheith, alz vnßerenn guttenn gunnerr vnde frunth, von wegenn etzlich ewer lewth vns vnßerenn lewthenn schuldig sein, vnd das manch moll in mewerem ² mittell mit recht genumen habnn vnd bis auff hewth vns kein außrichtung wurdenn ist, alz mit dem namen Marcuß Hewßell, der lange czeith schuldig ist dem herr Schursch von der vister ², alz in der czall 22 vngrisch floren 1 orth, vnd widerumb Bernarth der swerthfeger vnde Caspar Böschcz, alz denn dy czeiger diser briff woll wißenn, wyvill der schuldt ist, vnd alles vor lang mit recht gewunnenn ist.

Darumb bitte wir ewer weisheith, vns vnd denn vnserenn recht czw helffenn, gleicher weis wir euch vnd allen den ewerenn helffenn wollenn. Got mit ewch.

Gegeben auff der Czocztaw, anno presenti 1404, die vero Omnium Sanctorum.

178

Ulrich Pergawer vnd Schurscha
des voywode schaczmeister, dy ewern.

⟨*Pe verso* :⟩ Dem erssame wolweissem manne, herr Ffabian, richter
czw Nozenn, vnserem gutte gunnerr vnde frundt.

Salut prietenesc și veșnică bunăvoință. Totdeauna ați aflat cu bucurie
⟨voi⟩ despre cum stăm noi cu sănătatea și noi despre cum vă aflați voi și
toți ai voștri.

Cinstit și chibzuit domn jude, noi rugăm chibzuința voastră, ca pe bunu
nostru ocrotitor și prieten, în legătură cu niște oameni ai voștri, datornici
față de oameni ai noștri, căci de cîteva ori am cerut dreptate în mijlocul
vostru și nu ni s-a dat nici pînă astăzi mulțumire, și anume, cel cu numele
Marcus Hewssell, care de mult timp îi e dator domnului Jurj de la vistierie
în total 22 florini ungurești și 1 ortho, de asemenea și Bernard, șlefuitorul
de săbii, și Gaspar Böschez, despre care, cei ce vor arăta această scrisoare
știu bine care este datoria lui și că ⟨přicina⟩ toată a fost demult pe drept
cîștigată.

Drept aceea rugăm chibzuința voastră să ne faceți dreptate nouă și a lor
noștri, la fel și noi vă vom ajuta pe voi și pe ai voștri. Dumnezeu cu voi.

Dat la Suceava, în anul de față 1404, anume în ziua Tuturor sfinților.
Ai voștri, Ulrich Pergawer și Jurj, vistierul voievodului.

⟨*Pe verso* :⟩ Cinstitului și chibzuitului bărbat, domnului Fabian, judele
Bistriței, bunului nostru ocrotitor și prieten.

Arh. Stat. Cluj-Napoca, Arh. oraș Bistrița, Berger, nr. 49.

Orig., hirtie, cu urme de pecete de închidere, aplicată pe verso.

EDIȚII: German. *Ub.*, III, 330; *Hurmuzaki*, XV/1, 169. German și trad. *Costăchescu*,
II, 627–628.

REGESTE: Berger, *Urkunden-Regesten*, 15, nr. 49; *Mdlyusz*, II/1, 411, nr. 3 469.

¹ Probabil că datarea corectă a documentului este 1504, cf. K.G. Gündisch, *Patri-
ciatul orășenesc medieval al Bistriței pînă la începutul secolului al XVI-lea*, în „File de
istorie“, IV, 1976, p. 160, nota 53.

² Astfel în orig.

Relacio Stiborii voiwode.

Nos, Sigismundus, dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc.,
marchioque Brandenburgensis etc., Sacri romani imperii vicarius generalis
et regni Bohemie gubernator, memorie commendamus per presentes quod,
in nostre presenciam venientes maiestatis, fideles nostri, nobiles viri Yuan,
filius Vladi, Vanna, filius Vanchonis de Apcha, ipsorum et similiter fidelis
nostri, nobilis viri Vanche, filii Slau de eadem Apcha, nominibus et in perso-
nis, retulerunt exponendo dolenter quomodo olim, sinistra fortuna eis arri-
dente², donacionis littere privilegiales felicitis recordacionis domini Lodovici,
Hungarie et aliorum predictorum regnorum nostrorum regis, patris et soceri
nostri carissimi et immediati predecessoris, eisdem nobilibus Yvanne, Vanne et
Vanche, proximis et consanguineis, super possessionibus ipsorum superior et
media Apcha vocatis et tertia parte inferioris Apche, in comitatu Marmo-
rusiensi existentibus, ipsorumque iuribus proprietatibus et pertinenciis uni-
versis graciose concesse, confecte et emanate, in ipsorum nobilium domi-
bus casualiter ex incensione et ex preconcepta malicia facta, per nonnullos

nostros et regni nostri Hungarie emulos, infideles et invasores de Muldwa, more latrocinio procedentes, cum aliis eorundem nobilium iuribus et munimentis² copiosis, super premissis ipsorum possessionibus et porcionibus possessionariis confectis, inter cetera ipsorum nobilium bona perdita et in predam deducta, combuste fuissent, mediantibus quibus litteris privilegialibus predicti nobiles prenotatas ipsorum possessiones et porciones possessionarias pacifice et quiete actenus tenuissent, habuissent et possessissent. Et quamquam predicti nobiles nostri fideles in reali et corporali possessione dictorum bonorum iuriumque et pertinencyarum³ earundem a multis temporibus et annis continue retroactis fuissent et essent, timerent tamen predicti nobiles, propter huiusmodi litterarum privilegialium combustionem et carenciam iurium et munimentorum suorum, in futurum turbari posse et molestari.

Super quibus quidem expositione et relatione combustionis litterarum privilegialium predictarum, modo premissis et nominibus quibus supra, coram nostra celsitudine factis, ut prefertur, ad ostendendum veritatem premissorum, in vim probacionis, legitime, litteras efficaces opidorum nostrorum regalium Sigeth, Longiprati, Techew, Wischk et Hawsth, commenteaneorum suorum, produxerunt et exhibuerunt, supplicaveruntque culmini nostre maiestatis, humiliter et devote, nobiles et fideles nostri predicti, quatenus gratiam eisdem facientes specialem, ipsos in ipsorum iuribus possessionum et porcionum possessionariarum predictarum conservare graciosius dignemur, quem ad modum prefatus dominus Lodowicus rex eosdem nobiles conservasset, combustione litterarum predictarum et carencia iurium predictorum non obstante, et easdem possessiones, superior et media Apcha vocatas, et terciam partem inferioris Apche predictae, cum ipsorum iuribus proprietatibus et pertinenciis universis, ipsis nobilibus eorumque heredibus et posteritatibus universis, novo donacionis tytulo³ conferre et super hiis litteras donacionis et collacionis huiusmodi novas concedere dignemur.

Nos, igitur, veritate comperta premissorum et per litteras opidorum nostrorum predictorum de combustione litterarum predictarum sufficienter instructi, consideratisque fidelibus serviciis quibus nobis et corone regni nostri predicti nobiles in prosperis et adversis actenus studuerunt complacere et in futurum complacebunt, iustis et iuri consonis supplicationibus eorundem nobilium Yuani, filii Vladi, Vanne, filii Vanchonis, et Vanche, filii Slau, de superiori et media Apcha vocatis, maiestati nostre porrectis, regia pietate exauditis pariter et admissis, easdem possessiones, videlicet superiorem et mediam Apcha et terciam partem inferioris Apche, tamquam porciones eorum possessionarias, cum ipsorum iuribus proprietatibus et pertinenciis universis, ipsis nobilibus Yuane, filio Vladi, Vanne, filio Vanchonis, et Vanche, filio Slau, eorumque heredibus et posteritatibus universis, sub veris et antiquis ipsarum possessionum metis, per ipsos nobiles actenus legitime possessis, nove nostre donacionis tytulo³ et omni eo iure, quo nostre incumbit collacioni, dedimus, donavimus et in ewum contulimus, presenciumque vigore damus, donamus et pleno iure conferimus, per ipsos nobiles eorumque heredes posteros et superstites universos perpetuo et irrevocabiliter possidendas, tenendas, pariter et habendas, presencium litterarum nostrarum, quas eis super hoc concedimus ex gracia speciali, patrocinio mediante, salvo tamen iure alieno. Presentes vero dum nobis fuerint reportate, pro eisdem nobilibus isporumque heredibus et posteritatibus universis in formam nostri privilegii redigi faciemus.

Datum in Leucha, in vigilia Concepcionis beate Marie virginis, anno domini Millesimo quadringentesimo sexto.

Noi, Sigismund, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației etc., și margraf de Brandenburg etc., vicar general al Sfântului imperiu roman și guvernator al țării Boemiei, dăm de știre prin scrisoarea de față că, venind în fața maiestății noastre, credincioșii noștri, nobilii bărbați Ioan, fiul lui Vlad, Vanna, fiul lui Vancea, din Apșa, în numele lor și de asemenea în numele credinciosului nostru bărbat Vancea, fiul lui Slav, din aceeași Apșa, ne-au spus și mărturisit cu durere că nu de mult, printr-o întâmplare nenorocită, scrisorile privilegiale de danie ale domnului nostru Ludovic, de fericită pomenire rege al Ungariei și al altor regate ale noastre mai înainte amintite, tată și socru al nostru preaiubit și nemijlocit înaintaș al nostru, date cu bunăvoință, întocmite și înmînate acestor nobili Ioan, Vanna și Vancea, rude și neamuri, cu privire la moșiile lor numite Apșa de sus și de mijloc și a treia parte din Apșa de jos, aflătoare în comitatul Maramureș, cu drepturile lor de stăpînire și cu toate cele ce țin de ele, din pricina focului și dintr-o răutate dinainte plănuită de către niște pizmași nelegiuîți ai noștri și ai regatului nostru și năvălitori, care au venit din Moldova ca niște tîlhari, au fost arse împreună cu alte drepturi și numeroase acte ale acestor nobili, întocmite cu privire la moșiile și părțile de moșii de mai sus, între alte bunuri pierdute și jefuite ale acestor nobili, în temeiul căror scrisori privilegiale sus-zișii nobili au ținut, au avut și au stăpînit pînă acum, în pace și liniște, amintitele lor moșii și părți de moșii. Și cu toate că pomeniții noștri nobili credincioși au fost și sînt într-adevăr și de fapt în stăpînirea ziselor bunuri și drepturi și cele ce țin de ele cu mult timp în urmă și ani de-a rîndul, totuși sus-zișii nobili, din pricina arderii acestor scrisori privilegiale și din pricina lipsei drepturilor și dovezilor lor, se tem că, în viitor, ar putea să fie turburați și supărați.

Drept care, după ce s-a mărturisit și spus în fața maiestății noastre în chipul de mai sus și în numele celor de mai sus despre arderea acestor scrisori privilegiale, după cum s-a spus, pentru arătarea adevărului în cele de mai sus au adus și înfățișat drept dovadă, în chip legiuit, scrisori adevărate ale orașelor noastre regale Sighet, Cîmpulung, Techew, Wischk și Hawsth, vecine lor, și nobilii noștri credincioși sus-amintiți au rugat înălțimea maiestății noastre, cu credință și supunere, ca să le dăm o milostivire anume și să binevoim a-i păstra în drepturile moșiilor lor și ale părților de moșii de mai sus, în felul în care i-a păstrat pe acești nobili amintitul domn rege Ludovic, arderea sus-ziselor scrisori și lipsa drepturilor amintite nefiind o piedică, <și> să binevoim a le da acestor nobili și moștenitorilor lor și tuturor urmașilor, în temeiul unei noi danii, o nouă scrisoare a acestei danii și dăruiri, cu privire la acele moșii, numite Apșa de sus și de mijloc și a treia parte a amintitei Apșa de jos, cu drepturile lor stăpînite și toate cele ce țin de ele.

Noi, așadar, aflînd adevărul despre cele de mai sus și prin scrisorile sus-ziselor noastre orașe fiind lămuriți pe deplin cu privire la arderea sus-ziselor scrisori, și ținînd seama de slujbele credincioase prin care sus-zișii nobili s-au străduit pînă acum și se vor strădui și în viitor să ne placă nouă și coroanei regatului nostru, în împrejurări fericite ca și în cele nenorocite, fiind auzite și totodată primite cu milă regească rugămintele întemeiate și drepte ale acestor nobili Ioan, fiul lui Vlad, Vanna, fiul lui Vancea, și Vancea, fiul lui Slav, din numita Apșa de sus și de mijloc, trimise maiestății noastre, am dat, am dăruit și am hărăzit pentru vecie, în temeiul unei noi danii a noastre, acele moșii, adică Apșa de sus și de mijloc și a treia parte a Apșei de jos, ca și părțile lor de moșii, cu dreptul de stăpînire și cu toate cele ce țin de ele, nobililor Ioan, fiul lui Vlad, Vanna, fiul lui Vancea, și Vancea, fiul lui Slav, și

moștenitorilor și tuturor urmașilor, în adevăratele și vechile lor hotare de moșie, în care au fost stăpânite pînă acum de acești nobili, și prin puterea scrisorii de față dăm, dăruim și hărăzim cu drept deplin <aceste moșii> ca să fie stăpânite, ținute și avute pe veci și nestrămutat, de către acești nobili și de către toți moștenitorii lor, care vor fi ca urmași, în temeiul scrisorii de față, pe care le-am dat-o cu privire la aceasta printr-o milostivire anume, dreptul altuia totuși fiind neatins. Atunci însă cînd ne va fi adusă înapoi scrisoarea de față, vom pune să fie întocmită în formă de privilegiu al nostru pentru acești nobili și pentru moștenitorii și toți urmașii lor.

Dat în Leucha, în ajunul sărbătorii Concepțiunii fericitei fecioare Maria în anul Domnului o mie patru sute șase.

După *Mihályi*, 143–145.

Orig., perg., cu pecete aplicată, fără a se indica locul de păstrare.

REGESTE: *Mályusz*, II/, 653, nr. 5 152.

¹ La 6 aprilie 1407, Sigismund, regele Ungariei, dă cu titlul de nouă damie nobililor Mihail și Mihai trei părți din moșia Apsa de Jos (*Mihályi*, 147–149); documentul repetă textual mențiunea invaziei moldovenilor din actul din 7 decembrie 1406.

² Astfel în orig.

³ Astfel în textul lat. publicat.

112

1408 iulie 12 (*quarto Idus Iulii*).

<Sigismund, regele Ungariei, confirmă lui Nicolae de Gara, palatinul Ungariei, și fratelui său Ioan stăpînirea mai multor moșii și cetăți din douăsprezece comitate ale Ungariei, ca răsplată a faptelor lor de vitejie, între care și cele prilejuite de expediția din Țara Românească:>

...Similiter, cum assumpto tandem fidelium nostrorum exercitu valido ad partes Transalpinas nos moventes, fere maiorem partem ipsarum partium peragrando, castrum Minoris Nicopolis, ubi Turcorum multitudo residebat, potenter obsedissemus, eodemque castro, non absque filiorum ipsorum quondam Nicolai palatini viribus, obtento, et in nostrorum fidelium manibus derelicto, Merch etiam, vaiuoda nostro Transalpino, qui per ipsos Turcos oppressus exstiterat, in nomine ipsorum fidelium nostrorum suo dominio restituto, tandem, cum felici triumpho, versus regnum nostrum Hungarie nobis remeantibus, in alpiibus, Pazata dictis, strictissimis indagibus, conclusa et obdurata multitudo Wlachorum, per ipsum Merche waiuodam, in pristina infidelitatis ingratitudeque viam relapsam, cum intoxicatis et mortiferis iaculis, contra nos et nostros insidiosae destinatorum, exercitum nostrum circumdedit, moxque memoratus Nicolaus palatinus, se ipsum cum suis, nobis scutum protectionis opposuit, et ipsorum Wlachorum insultus, non sine morte et lesione suorum multorum sequacium, viriliter repellens, nobis exitum viarum assecuravit.

...De asemenea, în sfîrșit, adunînd o oaste puternică de credincioși de ai noștri, noi, îndreptîndu-ne spre Țara Românească, străbătînd aproape cea mai mare parte din pomenitele ținuturi, am împresurat cu putere cetatea Nicopolul Mic, unde sălășluia o mare mulțime de turci, și am cuprins, nu fără vitejiile acelor fii ai răposatului Nicolae palatinul, acea cetate și am lăsat-o în mîinile credincioșilor noștri, <și> chiar lui Mircea, voievodul nostru al Țării Românești, care fusese asuprit de acei turci, i s-a înapoiat stăpînirea,

în numele acelor credincioși ai noștri; în cele din urmă, întorcându-ne noi înapoi cu o fericită biruință spre țara noastră a Ungariei, îndrăzneța și învîrtoșata mulțime a românilor, condusă de pomenitul Mircea voievodul, alunecat pe calea vechii necredințe, a înconjurat oastea noastră, în trecătorile foarte înguste ale munților, numite Posada, aruncînd cu viclenie împotriva noastră și a lor noștri săgeți otrăvite și ucigătoare. Și fără întîrziere, pomenitul Nicolae palatinul s-a pus împotriva pentru noi, el însuși cu ai săi, ca un scut de apărare, și, îndepărtînd cu vitejie năvala acelor români, nu fără moartea și rănirea multora din însoțitorii lui, ne-a înlesnit nouă ieșirea de pe acele drumuri.

〈În lista demnitarilor, între alții: Ioan și Iacob, voievozii Transilvaniei, demnitatea de ban al Severinului fiind vacantă〉.

Regest după *Fejér*, X/4, 660—679.

Orig., la Arh. Naț. Magh. (Arh. fam. Zay).

EDIȚII: Latin. *Hurmuzaki*, I/2, 456—461.

REGESTE: *Ferendžin*, 87; *Szerbia*, 49; *Mályusz*, II/2, 154, nr. 6 221.

113

1410 mai 8, Sîntimbru.

Nos, Ladislau de Nadab, vicevayuoda Transsiluanus, damus pro memoria quod causam, quam Emericus dictus Cheh de Rewd contra Anthonium et Nicolaum, filios Mathws, ac Nicolaum dictum Bolgar, necnon nobilem dominam, Margaretha vocatam, consortem eiusdem, de Thwsom, iuxta continentiam literarum conventus de Clusmonostra citatoriam, in octavis festi beati Georgii martyris movere habebat coram nobis, ratione presentis exercitus contra Volahos, depredatores regni, moti, ad octavas festi Nativitatis beati Joannis baptiste nunc venturas duximus prorogandam.

Datum in Zenthemreh, octavo die termini prenotati, anno domini M. CCCC. decimo.

〈*Pe verso* :〉 Pro Anthonio et Nicolao, filiis Mathws de Orozfaia, et aliis intro scriptis, contra Emericum dictum Cheh de Rewd, ad octavas festi beati Iohannis baptiste, prorogatoria.

Noi, Ladislau de Nădab, vicevoievodul Transilvaniei, dăm de știre că pricina pe care Emeric zis Cheh de Rediu avea s-o pornească în fața noastră la octavele sărbătorii fericitului mucenic Gheorghe¹, potrivit cuprinsului scrisorii de chemare a conventului din Cluj-Mănăstur, împotriva lui Anton și a lui Nicolae, fiii lui Matei, și a lui Nicolae zis Bolgar, precum și împotriva nobilei doamne numită Margareta, soția numitului, de Tușinu, am hotărît s-o amînăm, din pricina expediției de acum pornite împotriva românilor, jefuitori ai țării, la octavele viitoare ale sărbătorii Nașterii fericitului Ioan Botezătorul².

Dat la Sîntimbru, în a opta zi a pomenitului soroc, în anul Domnului o mie patru sute zece.

〈*Pe verso*〉: Pentru Anton și Nicolae, fiii lui Matei de Orosfaia, și pentru alții, cuprinși în această scrisoare, împotriva lui Emeric zis Cheh de Rediu, 〈scrisoare de〉 amînare la octavele sărbătorii fericitului Ioan Botezătorul.

¹ 1 mai.

² 1 iulie.

Relatio Andree de Chapy, aule regi familiaris.

Nos, Sigismundus, dei gratia rex Hungarie, Dalmatie, Croatie, etc., marchioque Brandenburgensis, etc., Sacri Romani imperii vicarius generalis, memorie commendamus per presentes quod, nostre serenitatis veniens in conspectum fidelis noster, strenuus miles, magister Johannes, filius Johannis de Doboka, propositis suis fidelitatibus et fidelium obsequiorum meritis et sinceris complacenciis, per ipsum nobis nostroque sacro regio diademati, sub loci et temporis diversitate, laudabiliter, exhibitis et impensis, quandam possessionem seu terram, Inakhaza appellatam, nunc, uti asserit, habitatoribus destitutam, in comitatu de Doboka existentem et habitam, quam eidem dominus Lodovicus, rex eiusdem regni nostri Hungarie, pater et socer noster carissimus, felicitis recordacionis, sibi et eidem magistro Ladislao, fratri suo carnali, pro eiusdem magistri Ladislai, fratris sui, gratuitis servitorum meritis, perhemniter collatam, sicut asserit, in cuius dominio ipse ac prefatus idem magister Ladislaus, frater suus, a dudum pacifico dominio, ut fertur, extitisset foretque et ipse de presenti, sibi necnon Nicolao, Stephano, Mikod et Johanni, filiis suis, per nostram maiestatem iure novo dari et conferi postulavit.

Nos, igitur, consideratis et in memoriam nostre celsitudinis digne revolutis preclare fidelitatis obsequiis et laudis preconio attollendis meritis memorati magistri Johannis de Doboka, quibus ipse, nobis et nostro sacro diademati regio, sub varii temporis et loci diversitate, presertim vero in conflictu, per nos sub castro Maioris ¹ Nikapolis, et tandem, per eundem virum magnificum Stephanum de Losonch, banum, ultra partes Transsalpinas ², contra perfidissimos Turcos, crucis Christi persecutores, fata nobis tunc, et domino placuit ³ sinistre statuentibus, commisso laudabiliter se fortuitis casibus submittendo, studuit viriliter et strenue complacere, prefatam possessionem seu terram, Inakhaza nuncupatam, nunc habitatoribus, ut fertur, destitutam, et in dicto comitatu habitam, in quantum in dominio eiusdem ipse magister Johannes de presenti fore perhibetur, simulcum universis suis utilitatibus et pertinenciis, signanter autem terris arabilibus, cultis et incultis, silvis, aquis, campis, nemoribus, pratis, fenetis, et generaliter quibuslibet utilitatum eiusdem integritatibus, sub suis veris metis et antiquis, quibus actenus rite tenta fuit et possessa, certa scientia nostra mediante, prelatorumque et baronum nostrorum consilio, denuo nove nostre donationis titulo et omni eo iure, quo ipsa nostre quolibet iure incumbit collationi, memoratis magistro Johanni et, per eum, Nicolao, Mikod et Johanni, filiis suis, eorumque hereditibus et successoribus universis, dedimus, donavimus et contulimus, imo damus, donamus et conferimus per presentes, iure perpetuo et irrevocabiliter possidendam, tenendam pariter et habendam, salvo iure alieno, harum nostrarum vigore et tenore litterarum, alias dum nobis in specie reportate fuerint, in forma nostri privilegii reddigi faciemus.

Datum Bachie, in festo beate Catherine virginis et martyris, anno domini Millesimo quadringentesimo decimo.

Darea de seamă a lui Andrei de Chapy, slujitorul curții regești.

Noi, Sigismund, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației etc. și margraf de Brandenburg etc., vicar general al Sfintului imperiu roman, prin cele de față dăm de știre că, venind înaintea luminății noastre credinciosul nostru, viteazul cavalier, magistrul Ioan, fiul lui Ioan de Dăbica, după ce ne-a înșirat faptele de credință, vrednicia credincioaselor slujbe și îndatoririle din inimă făcute și aduse de el nouă și sfintei noastre coroane regești, în chip vrednic de laudă, în felurite locuri și timpuri, a cerut maiestății noastre să-i dăm și să-i hărăzim, cu un nou drept, lui, cât și lui Nicolae, Ștefan, Mikud și Ioan, fiii săi, o moșie sau un pământ numit Inakhaza, acum, după cum spune el, lipsită de locuitori, aflătoare și așezată în comitatul Dăbica, <moșie> care i-a fost dată, după cum spune el, pe veci, de către domnul Ludovic, regele numitului nostru regat al Ungariei, tatăl și socrul nostru preascump, lui și numitului său frate, magistrul Ladislau, fratele său bun, pentru îndatoritoarele și vrednicele slujbe ale acestuia, și în a cărei stăpânire pașnică el s-a aflat de mult și se află și acum.

Noi, așadar, ținând seama și împospătînd în amintirea înălțimii noastre strălucitele slujbe credincioase și vredniciile, ce merită slava laudei, ale pomenitului magistru Ioan de Dăbica, <fapte> prin care el, bărbătește și vitejește, s-a străduit să fie pe placul nostru și al sfintei noastre coroane, în diferite locuri și timpuri, și mai ales în lupta dusă lângă cetatea Nicopolul Mare de către noi și, apoi, de către măritul bărbat Ștefan de Losoncz, dincolo de munții Carpați, împotriva viclenilor turci, prigonitorii crucii lui Hristos — cînd soarta ne-a stat împotrivă, căci așa a fost voia lui Dumnezeu — înfruntînd în chip vrednic de laudă loviturile soartei, după buna noastră știință și după sfatul prelaților și baronilor noștri, am dat, am dăruit și am hărăzit, în chip de danie nouă și cu tot dreptul cu care ține de dania noastră, pomenita moșie sau pământ numit Inakhaza, acum, precum se spune, lipsită de locuitori, și aflătoare în zisul comitat, și întrucît zisul magistru Ioan se află acum în stăpînirea ei, împreună cu toate folosințele ei și cu tot ce ține de ea, și mai ales cu pămînturile ei arătoare, lucrate sau nelucrate, păduri, cîmpii, dumbrăvi, livezi, finațe și îndeobște cu întregimea folosințelor ei, sub vechile și adevăratele hotare între care a fost ținută și stăpînită în chip legiuit pînă acum, pomenitului magistru Ioan și, prin dînsul, lui Nicolae, lui Mikud și lui Ioan, fiii săi, și tuturor moștenitorilor și urmașilor lor, ba încă prin cele de față le-o dăm, le-o dăruim și le-o hărăzim ca s-o stăpînească, s-o țină și s-o aibă pe veci și nestrămutat, fără a vătăma drepturile altora, prin puterea și cuprinsul acestei scrisori, care vom pune să fie întocmită în chip de privilegiu al nostru, cînd ne va fi înapoiată în original.

Dat la Bachia, la sărbătoarea fericitei fecioare și mucenice Caterina, în anul Domnului o mie patru sute zece.

Bibl. Univ. Cluj-Napoca, Manuscrise, fond general, nr. 70.

Orig., perg., cu pecete aplicată și cu multe ștersături, răzături și îngroșări de litere. EDIȚII: Latin. Motogna, *Luptele lui Sigismund și Mircea cel Bătrîn cu turcii, în 1395*, în „Revista istorică”, 1925, 285–286.

REGESTE: *Tört. Tár.* 1889, 739; *Mályusz*, I/2, 437, nr. 8 059.

¹ Astfel în orig; la V. Motogna, 286: *mincris*; în *Tört. Tár.* 739: *maioris*.

² Astfel în orig. îndreptat din *Transsiluanas*; la V. Motogna: *Transalpinas*.

³ Citește: *fatis... sicut domino placuit*.

În nomine domini amen. Nos, Mirche, voiuoda Transalpinus, etc., tenore presencium significamus, tam presentibus quam futuris, quibus expedit univrsis, quod, cupientes inire federa inviolabilis amicie cum serenissimo principe, domino Wladizlao, rege Polonie etc., de baronum nostrorum unanimi consilio, pro eo talem fecimus ordinacionem, alias atque pridem, temporibus perpetuis ab utraque parte firmissime tenendam et irrefragabiliter observandam; quod memoratum dominum Wladislaum regem toto nostro posse atque potencia, dum et quotiescumque nostrum auxilium postulerit, ac homines sibi subditos, ab insultu et hostili incursu regis Hungarie, ac ipsius omagialium et quorumlibet hominum sibi subiectorum, contra alios vero predicti domini Wladizlai emulos aut iniuriatores quorumlibet, ipsum, iuxta arbitrii nostri beneplacitum, iuvare promittimus et spondemus, quemadmodum amico facere expedit atque decet, ymmo, multo magis iam, quia consanguinitatis amor hoc facere compellit amicos. Idemque dominus Wladizlaus rex, ad nostram postulacionem, signanter contra regem Hungarie et ipsius subditos, pro toto ipsius posse atque potencia nos debet, ymmo tenebitur adiuvare.

In casu autem, si idem Hungarie rex hostiliter insurgeret, aut sui contra sepefatum dominum Wladizlaum regem etc., extunc, nos, hostiliter, spondemus, ymmo promittimus, nostra cum gente, fines regni Hungarie fortiter constringere, incendio et omne malo. Dum autem, idem rex Hungarie etc., nos aut nostram terram, hostiliter attemptaverit subintrare, extunc prefatus dominus Wladizlaus rex etc., hec omnia supradicta nobis toto posse atque potencia debeat et teneatur adiuvare. Contra alios vero nostros emulos, iuxta ipsius liberi arbitrii beneplacitum, nobis auxiliabitur, tanquam amicus et frater fratri, semper facere consuevit; quemadmodum eciam priores nostras litteras obligatorias, gratas et ratas habentes, tanquam presentibus de verbo ad verbum ratificamus et confirmamus, vigore presencium mediante, addicientes autem et adiungentes quod, si quis ex nostris mocionem aliquam facere, et se nobis obponere presumpserit aut attemptaverit aliquid contra eundem dominum Wladizlaum regem, talem volumus, unacum iamdicto domino Wladizlao rege, tempore nobiscum expescendo, coercere ac omnino funditus destruere, usque ad ultimum quadrantem quemadmodum consanguinitatis fraternitas et inviolabilis amor et amicia iam nos constringit et semper facere compellebit.

Datum in civitate nostra Yoriow, die dominico Vocem iocunditatis, anno domini Millesimo quadringentesimo undecimo. Ad perpetue unionis circa roboracionem confederacionis, amiciciam ac bonitatem, presentes fieri duximus, nostro sigillo maiori munimine roboratas. Datum ut supra.

În numele Domnului, amin. Noi, Mircea, voievodul Țării Românești etc., aducem la cunoștință, prin cuprinsul scrisorii de față, tuturor cărora li se cuvine, atît celor de acum, cît și celor viitori, că, dorind să încheiem un tratat de prietenie neclintită cu prealuminatul principe, domnul Vladislav, regele Poloniei etc., de aceea, după sfatul tuturor boierilor noștri, am făcut această rînduală, altfel decît mai înainte, care de-a lungul timpului trebuie să fie ținută cu tărie și trebuie să fie păstrată în veci de ambele părți; că promitem și făgăduim să-l ajutăm pe amintitul domn, Vladislav regele, și pe oamenii supuși lui, prin toată puterea și mijloacele noastre, atunci cînd și ori de cîte ori va cere ajutorul nostru, de năvălirea și atacul dușmănos al regelui Ungariei, al supușilor lui și al oricăror oameni supuși lui, iar împotriva altor

dușmani sau ai oricăror vătămători ai sus-numitului domn Vladislav, să-l ajutăm după bunul plac al înțelegerii noastre, iar acest lucru se cuvine și trebuie să-l facem ca unui prieten, ba, chiar mai mult, deoarece dragostea de înrudire ne împinge ca pe niște prieteni să facem acest lucru, și domnul Vladislav regele, la cererea noastră, trebuie și va fi dator să ne ajute prin toată puterea și mijloacele lui mai ales împotriva regelui Ungariei și a supușilor lui.

În cazul, însă, că acel rege al Ungariei s-ar ridica cu dușmănie împotriva amintitului domn Vladislav regele etc., atunci noi făgăduim, ba chiar promitem împreună cu neamul nostru, să punem capăt vitejește, cu dușmănie, regatului Ungariei prin foc și prin orice rău. Atunci când, însă, același rege al Ungariei etc., ar încerca cu dușmănie să ne supună pe noi sau țara noastră, atunci pomenitul domn Vladislav regele etc., va trebui și va fi dator să ne ajute prin toată puterea și mijloacele sus-amintite. Iar împotriva altor dușmani de-ai noștri ne va ajuta după bunul plac al liberei lui înțelegeri, așa cum ar face de obicei un prieten și un frate pentru un frate. După cum <și> scrisorile noastre de îndatorire de mai înainte, consfințite și încuviințate, le întărim și confirmăm cuvânt cu cuvânt în cele de față, în temeiul și tăria celor prezente, menționând însă și adăugând că, dacă cineva dintre noi ar îndrăzni să întreprindă o altă acțiune și să ni se opună, sau ar încerca altceva împotriva aceluiași domn Vladislav regele, pe acesta vrem, împreună cu numitul domn Vladislav regele, să-l oprim la timp să ni se opună și să-l nimicim întru totul pînă la capăt, așa cum frăția de înrudire, dragostea și prietenia de veci ne-a constrîns și ne va împinge să facem mereu.

Dat în orașul nostru Giurgiu, în duminica *Vocem iocunditatis*, în anul Domnului o mie patru sute unsprezece. Spre tăria, prietenia și bunătatea legăturii de alianță, veșnică, am pus să fie întărită scrisoarea de față cu puterea marelui nostru sigiliu. Dat ca mai sus.

După facs. din *Hurmuzaki*, I/2, pl. III. Fotocopie la Bibl. Acad. R.S.R. București. Orig., perg., cu pecetea mare atirnată cu inscripția: ... MIRCHE VAIVODE TRANSALPINI BANI SEVERINIENSIS... avind în stînga pecetea mică a voievodului și alte zece peceți mici ale boierilor; în 1890 se afla la Arh. Imp. Moscova. EDIȚII: Latin. *Codex dipl. Poloniae et Lituaniae*, I/2, 600; *Fejér*, X/5, 130; *Hurmuzaki*, I/2, 472—473.

Sigismundus, dei gratia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie etcetera rex, fidelibus nostris, iudici iuratisque civibus in Braschovia, salutem et gratiam.

Gravia querimonia fidelium nostrorum universorum mercatorum de Cibinio ad nostre serenitatis pervenit auditum quod, licet ipsi tales libertates et gratias a serenissimo principe domino Lodouico, rege Hungarie bone memorie, patre nostro carissimo, habuerint, quod nulli mercatorum, extra partes Transsiluanas existentes, cum rebus et mercimoniis ipsorum, per dictas partes Transsiluanas procedentes ultra Braschowiam predictam ad partes Transalpinas transire presumant, prout hoc idem in literis domini Lodouici predicti atque nostris plenius continetur, tamen vos, contempnentes ¹ dictas literas domini Lodouici et nostras, eosdem mercatores ulterius ad partes Transalpinas cum mercimoniis ipsorum transire permittitis, in grande ipsorum mercatorum nostrorum de Cybinio preiudicium et dampnum ² satis magnum.

Cumque intentionis nostre etiam firmate omnino existat, ipsas literas domini Lodouici atque nostras in suo robore et firmitate solida permanere,

nec eas per quempiam velimus cernere violari, fidelitati vestre, firmissimo regio, precipimus, sub edicto, quatenus in antea prefatos mercatores Extra-siluanos, cum mercimoniis ipsorum in vestri medium venientes, contra premissas libertates memoratorum mercatorum de Cybinio, ulterius ad partes Transalpinas procedere, nullatenus permittatis, sed eos, potius, ad instantiam dictorum mercatorum de Cybinio, arestando, in eorum utiliori³ transitu impedire efficaciter debeatis. Aliud, igitur, in premissis, pro nostra gratia, facere non ausuri. Alioquin, si predictos cives seu mercatores nostros de Cybino⁴ nobis super premissis querulari contingeret, vos, taliter puniri faciemus in posterum, quod vos mandata nostra violasse penitebit. Presentes autem, post lecturam, reddi volumus presentanti.

Datum Cassouie, feria quarta proxima post Judica, anno domini M^o CCCC^o duodecimo, regnorum nostrorum Hungarie etcetera anno vicesimo quinto, Romanorum vero secundo.

Sigismund, din mila lui Dumnezeu în veci augustul rege al romanilor și regele Ungariei etc., credincioșilor noștri, judeului și orașenilor jurați din Brașov, sănătate și milostivire.

Din plîngerea grea a tuturor negustorilor noștri credincioși din Sibiu a ajuns la auzul luminăției noastre că, deși ei aveau asemenea libertăți și milostiviri de la prealuminatul principe, domnul Ludovic, regele Ungariei de vrednică pomenire și preascumpul nostru părinte, ca nici unul dintre negustorii care se aflau în afara părților Transilvaniei și care mergeau cu lucrurile și mărfurile lor prin numitele părți ale Transilvaniei să nu îndrăznească să treacă dincolo de sus-numitul Brașov în Țara Românească, după cum însuși acest lucru este cuprins mai pe larg în scrisorile sus-numitului domn Ludovic și a noastră, totuși voi, disprețuind numitele scrisori a domnului Ludovic și a noastră, permiteți ca acești negustori împreună cu mărfurile lor să treacă dincolo în Țara Românească, spre marea pagubă și dauna destul de mare a acestor negustori ai noștri din Sibiu.

Și, deoarece în mintea noastră stă cu toată tăria ca aceste scrisori, a domnului Ludovic și a noastră, să rămână spre trăinicia și deplina tărie (a lor) și deoarece nici nu vrem să vedem că ele sînt încălcate de către cineva, de aceea, punem în vedere credinței voastre prin nestrămutata poruncă regească, ca sus-numiților negustori din afara Transilvaniei, care vin cu mărfurile lor în mijlocul vostru, împotriva sus-pomenitelor libertăți ale amintiților negustori din Sibiu, să nu le permiteți să meargă mai departe în Țara Românească ci, mai degrabă, la stăruința numiților negustori din Sibiu, va trebui să-i împiedicați să treacă dincolo, poprindu-i. Așadar, cu privire la cele de mai sus, altfel să nu îndrăzniți a face (dacă voiți să dobîndiți) milostivirea noastră. Altfel, dacă s-ar întîmpla ca sus-numiții orașeni sau negustori ai noștri din Sibiu să ni se plîngă cu privire la cele de mai sus, vom face pe viitor ca voi să fiți pedepsiți în așa fel încît voi să vă căiți să încălcați poruncile noastre. Iar după citire, noi vrem ca scrisoarea de față să fie înapoiată celui care v-a înfățișat-o.

Dat la Cașovia, în miercurea ce mai apropiată după duminica *Judica*, în anul Domnului o mie patru sute doisprezece și în anul al douăzeci și optulea al domniei noastre ca rege al Ungariei etc., iar ca rege al romanilor în al doilea.

Arh. Stat. Sibiu, U. II, 655. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1412.

Orig., perg. (29 × 17,3), cu urmele pecetii aplicate sub text.

EDIȚII: Latin. *Ub.*, III, 519–520.

¹ Corect: *contemnentis*.

² Corect: *damnum*.

³ Corect: *ulteriori*.

⁴ Astfel în orig.

Stiborius, wayuoda Transsiluanus, Trinczini, Bistricie, Nitrie et Solnuk comitatum comes, ac fluvii Wag dominus perpetuus etcetera, harum serie literarum ad noticiam universorum, tam presencium, quam futurorum, volumus pervenire quod, cum feria quinta proxima ante festum beati Jacobi apostoli, de mandato regio in civitate Bistriciensi ad discuciendas singulas causas atque defectus quoslibet dicte civitatis ac districtus eiusdem, auctoritate regia plenaria fulciti, emendandos cum magnifico viro Michaelae, filio Salomonis de Nadas, comite Siculorum, necnon strenuis militibus, Ladislao de Nadab, vicewayuoda nostro, Thoma Farkacz, Johanne de Doboka, Antonio de Erdel, et cum plurimis aliis nobilibus parcium Transsiluanarum premissarum, iudicibus, iuratis civibus et senioribus, pro tribunali sediemus, extunc iudex Andreas et Georgius Rot, iuratus, in personis dicte civitatis et provincie constituti, conquerentes in persona regie maiestatis nobis, quomodo tributum vel tricesimam ¹ <ab> ² in Rodna intrantibus vel exeuntibus Muldauiam, a tempore, quo <a> ² quondam Procopii ³ fuit ³ possessa, et hucusque tributa tricesime, minus iuste, cum augmentu ⁴ solucionis indebite, in preiudicium et gravamen ipsius civitatis, districtus et universorum mercatorum confluencium, sunt exacte ⁵, et de presenti onerantur et ⁶ nimis ⁶ aggravantur, pro quibus gravaminibus, ipsa provincia et civitas prenotata pro non confluentibus mercatoribus, prout hactenus consuetum fuerat, pro maiori parte desolacionem pateretur. Nos, vero, cum domino ⁶ Michaelae, comite Siculorum, necnon strenuis viris Ladislao, vicewayuoda ¹ nostro, et aliis superius nominatis deliberantes, decrevimus, quod civitas Rodna, quam penitus personaliter accedentes invenimus desolatam, et pro reformatione et repopulacione antedicte Rodne, Bistricie et suarum pertinencium ⁷ decrevimus, auctoritate regia previa, pristinis libertatibus tributorum atque tricesimarum, ab antiquo consuetis, iuxta informacionem et fidem ipsorum, deo sacreque corone debitam, per iudices, iuratos et seniores dicte civitatis et districtus Bistriciensis nobis fiendam, in premissis suis tributis, tricesimis et libertatibus conservare.

Qui quidem iudices et iurati senioresque, cum mercatoribus parcium premissarum, consciencie coram nobis edictis, et magnifico viro Michaelae, comite Siculorum, ac Ladislao, vicewayuoda nostro, et nostris aliis assessoribus unanimiter ad premissam ipsorum fidem et scientifice sunt confessi quod, tempore ab antiquo, ante predictum quondam Procopium ac suos successores, Rodnam premissam tenentes pro honore, talis infrascripta tributorum tricesimarumque solucio fuisset. Primo quod de quolibet stamine panni Ypri dabantur triginta duo grossi, item de stamine panni Lewlensi, viginti quatuor grossi, item de stamine Coloniali, medium florenum computi provincie, item de stamine Polonicali, undecem ¹ denarios; item de triginta porcis vel minus duobus triginta, unum porcum recipere tenetur, si vero porci minoris fuerint numeri, de quolibet porco tenetur dare unum denarium, item de triginta ovibus vel viginti octo, similiter unam ovem, de remissiori numero de quolibet ove unum denarium, item de quolibet bove vel vacca, singulos duos denarios; item equester vel pedester, per Rodnam, sine mercimoniis vel oneribus, vir vel mulier, absque omni tributali solucione poterit libere pertransire; item de uno lapide piperis, mercator medium tenetur solvere florenum, similiter de lapide zinziberis, modo premissis, item de pondere equi, lanam portantis, denarios quatuor, item de qualibet pecia czether vel bisso, denarii duo, item de triginta piscibus, piscis unus, item de pondere uno sepi, denarios quatuor, item, si quis de Muldauia pannum, pro vestimentis sibi vel uxori sue ad ves-

tiendum, portaverit, nullum tributum solvere tenetur, item, si quis de Muldauia equos venales non sellatos duxerit, quatuor de uno quoque equo tenetur dare denarios.

Premissamque ipsorum fassionem et recognicionem, cum prenominatis nostris assessoribus, ipsa pretacta auctoritate regia, in eodem statu et eadem exactione nunc et in evum, singulis tributariis in dicta Rodna, de presenti et in futurum constitutis et constituendis, nullam ulteriorem exactionem nisi prout prescribitur, de universis et singulis mercatoribus, per Rodnam hincinde transeuntibus, exigere committimus et ¹ presentibus affirmamus, roboramus, harum literarum nostrarum testimonio mediante.

Datum die, loco, ut supra, nostro maiori sigillo subappenso ¹, anno domini Millesimo quadringentesimo duodecimo.

⟨*Pe verso, de o altă mână din sec. XV:*⟩ Super tributum et tricesimis in Rodna.

Știber, voievodul Transilvaniei, comite al comitatelor Trencin, Bistrița, Nitra și Solnoc, precum și stăpîn pe veci al fluviului Wag etc., voim ca prin cuprinsul acestei scrisori să ajungă la cunoștința tuturor, atît a celor de față, cît și a celor viitori, că, deoarece în joia dinaintea sărbătorii fericitului apostol Iacob, sprijiniți de deplină putere regească, împreună cu măritul bărbat Mihail, fiul lui Solomon de Nadeș, comitele secuilor, precum și cu vitejii oșteni Ladislau de Nădab, vicevoievodul nostru, Toma Farcacz, Ioan de Dăbîca, Antoniu de Subpădure, și cu mulți alți nobili, juzi, orășeni jurați și bătrîni din sus-amintitele părți ale Transilvaniei, ținuserăm, din poruncă regească, o judecată în orașul Bistrița, pentru dezbaterea anumitor pricini și pentru îndreptarea oricăror lipsuri ale zisului oraș și a districtului aceluia, atunci judele Andrei și juratul Gheorghe Rot, înfățișându-se în numele zisului oraș și al provinciei, ni s-au plîns, în numele maiestății regești, că vama sau tricesima ⟨care sînt percepute⟩ de la cei care intră sau care ies din Rodna spre Moldova, din timpul în care ⟨acestea⟩ au fost stăpînite de către răposatul Procopius, și cînd vămile tricesimei au fost cerute în chip mai puțin drept, cu un spor de plată nedreaptă, spre paguba și povara aceluia oraș, a districtului și a tuturor negustorilor, care treceau ⟨pe acolo⟩, tot așa și acum sînt încărcate și împovărate prea mult, din cauza căror poveri, ⟨precum și⟩ din cauza nevenirii negustorilor, după cum era obiceiul pînă acum, acea provincie și orașul sus-numit sînt pustii în cea mai mare parte. Noi, însă, chibzuind împreună cu domnul Mihail, comitele secuilor, precum și cu vitejii bărbați, Ladislau, vicevoievodul nostru, și cu ceilalți sus-numiți, am hotărît ca orașul Rodna, pe care, ducîndu-ne ⟨acolo⟩ în persoană, l-am găsit cu totul pustiu, și pentru refacerea și repopularea sus-zisei Rodne, a Bistriței și a celor ce țin de ea am hotărît din deplină putere regească, ca în ce privește libertățile de odinioară a vămilor și a tricesimii, obișnuite din vechime, să fie păstrat — după înștiințarea și credința acelora, datorată lui Dumnezeu și sfintei coroane, ce ni se va da de către juzii, jurații și bătrînii zisului oraș și ai districtului Bistrița — în sus-amintitele sale vămi, tricesimă și libertăți.

Iar acești juzi, jurați și bătrîni, împreună cu negustorii sus-amintitelor părți, chemați în chip conștiincios în fața noastră, și cu măritul bărbat Mihail, comitele secuilor, cu Ladislau, vicevoievodul nostru, și cu ceilalți asesori ai noștri au mărturisit cu toții și cu știință, pe sus-amintita credință a lor, că în timpul de demult, înainte, ⟨cînd⟩ sus-zisul răposat Procopius și urmașii săi țineau cu slujbă sus-pomenita Rodna, plata mai jos scrisă a vămilor și a tricesimii fusese aceasta: mai întîi, ca pentru orice bucată de postav de Ypres

să se dea 32 de groși, de asemenea, pentru o bucată de postav de Luvia, 24 de groși, pentru o bucată <de postav> de Colonia, o jumătate de florin, după socoteala provinciei, iar pentru o bucată <de postav> de Polonia, 11 dinari; de asemenea, pentru treizeci de porci sau mai puțin cu doi decît treizeci este dator să scoată un porc, iar dacă porcii ar fi în număr mai mic, pentru orice porc este dator să dea un dinar, iar pentru treizeci de oi sau douăzeci și opt, de asemenea o oaie, <însă> pentru un număr mai mic, pentru orice oaie 1 dinar; de asemenea, pentru orice bou sau vacă cîte 2 dinari; de asemenea un călăreș sau un pedestru, bărbat sau femeie, fără mărfuri sau greutăți, să poată trece liber prin Rodna, fără nici o plată vamală; de asemenea, pentru un drob de piper, negustorul este dator să plătească o jumătate de florin, de asemenea, pentru un drob de ghimber, în felul arătat mai sus, pentru greutatea unui cal care poartă rășină, 4 dinari, de asemenea, pentru orice bucată de czether, adică pînză, 2 dinari, pentru treizeci de pești, 1 pește, de asemenea, pentru greutatea unui seu, 4 dinari, de asemenea, dacă cineva din Moldova ar aduce postav, pentru a-și face îmbrăcăminte lui sau soției sale, nu este dator să plătească nici o vamă, de asemenea, dacă cineva din Moldova ar aduce de vînzare cai neînșeuai, este dator să dea 4 dinari pentru un cal.

<După> sus-amintita mărturisire și recunoaștere a acestora, împreună cu sus-numiții noștri asesori, potrivit sus-amintitei autorități regești, cu privire la acea stare și la acea plată hotărîm, confirmăm și întărim celor de față acum și pe veci, prin mărturia acestei scrisori a noastre, ca nici un vameș, care se află acum și care se va afla pe viitor în zisa Rodnă, să nu ceară de la nici un negustor care va trece de acum înainte prin Rodna nici o plată mai mare decît cea care se va statornici.

Dat în ziua și locul de mai sus cu pecetea noastră mare aplicată, în anul Domnului o mie patru sute doisprezece.

<Pe verso, de o altă mîină din secolul al XV-lea:> Cu privire la vama și tricesima din Rodna.

Arh. St. Cluj-Napoca, Arh. oraș Bistrița, fond Primărie, anul 1412, nr. 15. Fotocopie la Bibl. Acad. București, F XXV/4.

Orig., perg. (35 × 26), cu pecete din ceară verde acoperită cu hîrtiuță de protecție, aplicată sub text.

Transumpt în actul lui Sigismund, regele Ungariei, din 30 iulie 1414, ibidem, Berger, 63.

EDIȚII: Latin. G.D. Teutsch, *Zur Geschichte von Bistritz...*, 286–288; Hurmuzaki, I/2, 491–493; *Ub.*, III, 527–529.

REGESTE: Löher, *Archivalische Zeitschrift*, XII, 79; Berger, *Urkunden-Regesten*, 16, nr. 54

¹ Astfel în orig.

² Lipsște în orig.

³ Corect: *Procopio fuerunt*.

⁴ Corect: *augmento*.

⁵ Corect: *exacta*.

⁶ Scris pe răsătură.

⁷ Corect: *pertinenciarum*.

<S>tiborius¹, waiuoda Transsiluanus, Trinczinii, Bistricie, Nitrie et Sol-unk² comitatuuum comes, ac fluvii Wag dominus perpetuus etcetera.

In noticiam volumus devenire singulorum, tam presencium, quam futurorum, quoniam, que geruntur in tempore, ne simul labantur cum lapsu temporis, poni solent in lingua³ testium vel scripture perhennari², quod, cum nos, ex speciali permissione serenissimi principis et domini, domini Sigis-

mundi, Romanorum regis semper augusti, ac Vngarie etcetera regis, unacum magnifico viro, Michaele de Nadazd, filio Salomonis, comite Siculorum, ac strenuis viris militibus Ladislao de Nadab, vicewayuoda nostro parcium premissarum, Thoma Farkacz et Anthonio de Erdel, cum ceteris nobilibus, baronibus, prudentibus quamplurimis fidedignis viris, in sede nostra iudiciaria, pro faciendo causantibus moderativo iudicio, sedentibus ⁴, feria quarta proxima ante Nativitatem Marie virginis gloriose, in civitate Braschouiensi fuisset constituti, plenariaque potestate eiusdem domini nostri regis fulciti, ex decreto prenominati domini regis ac suorum prelatorum, baronum et nobilium consilio super eo, uti omnes et singuli prelati, barones, nobiles, et alii cuiusvis condicionis et possessionati homines parcium superius tactarum, si quas⁵ excellentissime principis, coniux quondam serenissimi principis, domini Lodouici, quondam regis Hungarie etcetera, ac Maria, regina piarum recordacionum, quondam conthoralis domini et domini Sigismundi, Romanorum ac Vngarie etcetera regis, si quas⁵ aut idem dominus noster rex, sub titulo nove confirmacionis atque donacionis, ob laudem² et propter recompensanda fidelia obsequia sibi ac sacre corone diadematis regni Hungarie exhibitis, literalia instrumenta, in specie deberent exhibere, eis datas et collatas atque concessas.

Tandem, prudentes et providi viri, iudex, iurati, senioresque civitatis Braschouiensis, sua ac tocius communitatis in personis, nostram presenciam accedentes, literas quasdam antiquas et vetustas privilegiales, iura, laudabiles libertates ab antiquo consuetas, tentas ac usitatas, suis ab antiquis et vetustis privilegiis quasdam libertates sive tributorum articulos distinctim eximentes, fidedignis personis ac providis viris testimonio fideli approbantes, humili cum instancia ac devote, nostris coram assessoribus supplicarunt presentates, quatenus antiquas litteras, iura, laudabiles libertates ab antiquo usitatas, tentas et consuentas, datas necnon concessas, unacum tributorum articulis, modo ordinato inferius, nostris in litteris insertis, confirmare dignaremur. De ceteris vero, quibusvis nominibus vocitentur, tributum non teneantur erogari ², dumtaxat de his iam assignatis ² inferius, tam Walachiam, quam districtum Braschouiensem intrantes et exeuntes. Sequitur, de panno Ippriensi quolibet, viginti ducatos cum quatuor ducatis. Item de Gallicali, viginti quatuor ducatos, eciam de panno Lobiensi, octodecim ducatos. Item de panno Coloniensi, duodecim ducatos, de panno vero Polonicali, sex ducatos. Item de pecia scissa nichil datur. De mitris autem nichil datur. De vase mellis, duodecim ducatos, de vase vini, sex ducatos, de uno equo, qui emitur, sex ducatos. Item de uno centenario cere, duodecim ducatos. De pipere, croco, sinsibero, cariofolis et de crinibus caprarum, bombasio et de omnibus rebus mercimonialibus, que per Sarracenos asportantur, habetur tricesimum. Item de porco, duos ducatos, de bove aut vacca, tres ducatos, de castrato, unum ducatum, de cute cervi, unum ducatum, sed de aliis cutibus nichil datur ² portans. Item de vermasio, unum ducatum. Ceterum, circa castrum Tolg, homo equester, unum ducatum, sed homo pedester, unum ban ² et de quolibet equo, qui curru est alligatus, unum ducatum, et de curru piscium, unum piscem, sed de aliis nichil. Item homines nostri, quando pisces portaverint de Breill, dabunt tributoria comiti Siculorum quindecim ducatos, sed in foro annuali nichil dabunt, sed solummodo manifestet² tributario. Item de curru piscium, in Novo Foro unum piscem. Ceterum, in Tergawist, unum piscem, item de uno zomento, tres ducatos, sive sint lodices sive correum ⁷. Et sic de singulis. Item de homine pedestre ⁸, unum ban, de uno equo solo unum cum medio ducatis ⁹. Ceterum, incusatus de homicidio, furti ¹⁰ et simili expurgabit se cum viginti quinque viris. Item, si actor non recipit

iuramenta, iudex recipit ² birsagium a quolibet duos ducatos, si autem actor recipit iuramenta, tunc idem actor solvet ² pro quolibet quatuor ducatos. Item de equo acaptato, cum septem hominibus <se> expurgare tenetur. Item ante proscricionem hominis, iudex nichil habet recipere, sed post proscricionem recipit que in domo inveniet, sed in tercia die ipse proscriptus potest apportare in domum, que vult, non obstante iudice. Item, quicumque acaptaverit res minus iuste et cognoscit se acaptasse, ante ingressum iudicii dabit quinque marcas, sed in forma iudiciaria dabit de quolibet septem virorum ², quinque marcas. Item, iudex terrestris potest captivare quemlibet, sine iudice regis, et si iustus repertus fuerit, potest ipsum dimittere, absque consilio iudicis regis. Item, si iudex regius captaverit hominem, debet ipsum ducere ad iudicem terrestrem, sed nullum possessionatum potest capere. Item, si expellitur equus vel aliud animal per vendentes et ementes in plateam ita, quod nullus vult ista retinere, iudex terrestris habet recipere illa. Item, de querela, que vulgariter gewalth vocatur, sunt quinque marce. Item, si quis alium accusaverit, iudex nichil habet recipere, nisi sit probatum. Ceterum, incusatus vel alocutus de wulnere ² expurget se cum septem personis, sed ungericht falger met tercius. Item, proscribens aliquem dabit quadraginta denarios. Item, consecutus causam suam dabit quadraginta denarios. Item, coram iudicio contendens vituperiose aut molestiis dabit quinque marcos.

Nos, vero, ad instantem petitionem iudicis, iuratorum seniorumque tocuis communitatis civitatis Braschouiensis, rite rationabiliter supplicantibus ¹¹, annuentes, unacum prenominatis baronibus, nobilibus, assessoribus nostris, animo deliberato sano, maturo scrutino ¹² superinde diligenti ² prehabito et communicato, summo opere cupientes coronam regni Hungarie, ceterosque homines mercatores, cives, incolas et habitatores quosque in territorio et civitate Braschouiensi existentibus, presentibus et futuris eorumque posteritatibus, concessimus, atque plena regia potestate donavimus integram facultatem, ut per hoc uberioribus utilitatibus fructuosis incrementis plurimum augmentari temporibus diuturnis et in ipsorum presentibus et futuris libertatibus, iuribus, ab antiqua consuetudine usitatis, conservare ¹³, universa et singula iura, libertates, laudabiles consuetudines necnon articulos tributorum supra scriptos, auctoritate regia fulciti pariter nostra, approbamus, ratificamus et confirmamus, ratificavimus, approbavimus et et de certa nostra sciencia, patrocinio litterarum nostrarum mediante, confirmamus ², singulaque contenta, modo antedicto, sigillo maiori pendenti munimine iussimus perhenniter ² consignari.

Datum Braschouie, die locoque in termino prefixo, anno domini Millesimo quadringentesimo duodecimo.

Știber, voievodul Transilvaniei, comite al comitatelor Trencin, Bistrița, Nitra și Solnoc, și stăpîn pe veci al fluviului Wag etc.

Voim să ajungă la cunoștința fiecăruia, atît a celor de față, cît și a celor viitori — pentru că <cele>, care se petrec în timp, nu cumva odată cu scurgerea timpului să se piardă din amintire, se obișnuiește să se pună în limba martorilor sau să fie păstrate prin amintirea scrisului — că, deoarece noi, din consimțămîntul osebit al prealuminatului principe și domn, al domnului Sigismund, în veci augustul rege al romanilor și rege al Ungariei etc., în miercurea dinaintea Nașterii slăvitei fecioare Maria, ne-am aflat în orașul Brașov, împreună cu măritul bărbat Mihail de Nadeș, fiul lui Solomon, comitele secuilor, și cu vitejii bărbați, oștenii Ladislau de Nădab, vicevoievodul nostru din părțile sus-pomenite, Toma Farkacz și Antoniu de Subpădure, împreună cu ceilalți nobili, baroni și mai mulți chibzuiți bărbați, vrednici de crezare, ne-am adunat

în scaunul nostru de judecată pentru a face o judecată cumpănită, sprijiniți de deplina putere a celui domn al nostru regele, după hotărîrea sus-numițului domn regele și a prelaților săi, și după sfatul baronilor și nobililor, cu privire la aceea că toți și fiecare prelat, baron, nobil și ceilalți oameni de orice treaptă și cu moșie din părțile mai sus-amintite să fie datori să arate în original scrisorile date, dăruite și hărăzite cumva lor de către prea-înălțatele principese, soția răposatului, prea-luminatului principe, domnul Ludovic, fostul rege al Ungariei etc., și Maria, regina de o bună pomenire, răposata soție a domnului și stăpînului Sigismund, regele romanilor și Ungariei etc., sau de către acel domn al nostru regele, sub titlul de nouă întărire și danie, pentru vrednicile și slujbele credincioase, vrednice de răsplată, aduse lui și sfintei coroane a regatului Ungariei.

Așadar, venind în fața noastră înțelepții și chibzuiții bărbați, judele și bătrînii jurați ai orașului Brașov, în numele lor și a întregii obști, și înfățișîndu-ne niște scrisori vechi, drepturi privilegiale de demult și libertăți vrednice de laudă, deprinse, ținute și obișnuite din vechime, și scoțînd din vechile lor privilegii de demult în mod osebit unele libertăți sau statorniciri vamale, încuviințate prin mărturie credincioasă, de către oameni vrednici de crezare și bărbați chibzuiți, ne-au rugat în fața asesorilor noștri ca să binevoim a întări vechile scrisori, drepturi, libertăți, vrednice de laudă, obișnuite, ținute, deprinse, date, precum și hărăzite din vechime, împreună cu obișnuitele statorniciri vamale, cuprinse în scrisoarea noastră în chipul <arătat> mai jos. Pentru alte <lucruri> însă, oricum s-ar numi ele, să nu fie datori să dea vamă, <ci> numai pentru acestea însemnate mai jos, care sînt aduse sau scoase atît din Țara Românească, cît și din districtul Brașovului, <după cum> urmează: pentru postavul de Ypres <să plătească> oriunde 24 de ducați, de asemenea pentru cel franțuzesc 24 de ducați, iar pentru cel de Luvia, 18 ducați, pentru cel de Colonia, 12 ducați, însă pentru cel de Polonia, 6 ducați; de asemenea, pentru bucăți <de postav> începute să nu dea nimic. Iar pentru căciuli, <de asemenea> să nu dea nimic. Pentru un vas de mied <să plătească> 12 ducați, pentru un vas de vin, 6 ducați. De asemenea, pentru o majă de ceară, 12 ducați. Pentru piper, șofran, ghimber, cuișoare, pentru părul caprelor, bumbac și pentru toate mărfurile care sînt aduse de către saraceni, să se ia tricesima. De asemenea pentru un porc, 2 ducați, pentru un bou sau o vacă, 3 ducați, pentru un batal, 1 ducat, pentru o piele de cerb, 1 ducat, iar pentru alte piei aduse să nu dea nimic. De asemenea, pentru brînză frămîntată 1 ducat. Iar în jurul cetății Bran, un călăreț <să plătească> 1 ducat, iar un pedestru, 1 ban, și pentru orice cal, care este înhămat la un car, 1 ducat, pentru un car de pește 1 pește, iar pentru altele nimic. De asemenea, oamenii noștri, ori de cîte ori ar aduce pește din Brăila, vor da comitelui secuilor 15 ducați ca vamă, iar la tîrgul anual nu vor da nimic, ci numai în chip vădit vameșului. Iar la Brăila, pentru un car de pește <să plătească> 2 perperi, iar la Tîrgșor, 1 pește. Apoi la Tîrgoviște, 1 pește, iar pentru un samar, fie din pănură sau piele, 3 ducați, și astfel pentru fiecare. De asemenea pentru un pedestru, 1 ban, iar pentru un cal singur, 1 ducat jumătate. Iar cel acuzat de omor, furt și <altceva> asemănător se va dezvinovăți cu 25 de bărbați. De asemenea, dacă pîrîșul nu ia la cunoștință jurămintele, judecătorul să-i ia ca gloabă de la fiecare 2 ducați, dacă însă pîrîșul ia la cunoștință jurămintele, atunci acel pîrîș să plătească pentru oricare 4 ducați. De asemenea, pentru un cal furat este dator să se dezvinovățească cu 7 oameni. De asemenea, înainte de punerea în afara legii a omului, judecătorul nu are <voie> să ia nimic, iar după punerea în afara legii să ia ceea ce se află în casă, iar în a treia zi cel pus în afara legii poate să aducă în casă ce vrea, neținînd seama de judecător.

De asemenea, oricine ar lua lucruri pe nedrept, și recunoaște că le-a luat, înainte de începerea judecării va da 5 mărci, iar la rânduiala judecătorească să dea la fiecare din cei șapte bărbați, 5 mărci. De asemenea, judele din partea locului poate să prindă pe oricine fără judele regesc, și, dacă va găsi îndreptățit, să poată să-l lase să plece și fără sfatul judeului regesc. Iar, dacă judele regesc va prinde un om, trebuie să-l ducă la judele din partea locului, dar nu poate să-l ia pe nici unul cu moșie. De asemenea, dacă este alungat în drum un cal sau un alt animal de către cei care vînd sau cumpără, astfel că nici unul nu voiește să-l păstreze, judele din partea locului are <voie> să-l ia. De asemenea pentru plîngerea <cu privire la ceea ce> în limba poporului se numește „gewalth“ să fie <o gloabă> de 5 mărci. De asemenea, dacă cineva ar acuza pe altul, judele nu trebuie să ia nimic, dacă nu se va dovedi. De asemenea, cel acuzat sau învinuit de rănire să se dezvinovățească cu 7 oameni, iar cel urmărit pe nedrept, el cu alți doi. De asemenea, cel care pune în afara legii pe cineva, va da 40 de dinari, iar pentru dobîndirea pricinii sale va da 40 de dinari. De asemenea, cel care aruncă în fața judecării mustrări sau jigniri va da 5 mărci.

Iar noi, încuviințînd împreună cu sus-numiții baroni, nobilii, asesori ai noștri și ținînd, cu o bună chibzuință, o cercetare cuminte, făcută și împărtășită cu sîrg cu privire <la acestea> și cu o foarte mare osteneală pentru coroana regatului Ungariei, la stăruitoarea cerere a judeului a bătrînilor jurați și a întregii obști ai orașului Brașov, care ne-au rugat după rânduială și în chip întemeiat, am hărăzit diferiților negustori, orașeni, locuitori și oricărora care se află pe teritoriul și în orașul Brașov, atît celor de față, cît și celor viitori, și urmașilor lor, și din deplina putere regească, am dat libera putință, ca prin aceasta să fie sporite mai mult rodnicile folosințe și roditoarele sporuri din timpurile trecute, și să fie păstrați în libertățile și drepturile lor, atît cele de față cît și cele viitoare, obișnuite după vechea datină, și, în temeiul autorității regești cît și a noastră, încuviințăm, întărim și confirmăm toate și fiecare, drepturile, libertățile, obiceiurile vrednice de laudă, precum și statornicirile vamale mai sus scrise, și <chiar> le-am întărit, le-am încuviințat și le-am confirmat, din buna noastră știință, prin mărturia scrisorii noastre, care cuprinde pe fiecare în felul sus-arătat, și poruncim să fie însemnată pe veci cu puterea peceții noastre mari atîrnate.

Dat la Brașov, în ziua, locul și sorocul sus amintit, în anul Domnului o mie patru sute doisprezece.

Arh. St. Brașov, Privilegii, nr. 40/a. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1412-Orig., perg. (30,5 × 48), cu pecete din ceară neagră atîrnată de șnur din mătase roșie. EDIȚII: Latin. G.v. Hermann *Über die Gerichtsbarkeit der ersten Kronstädter*, în „Sieb. Provinzialblätter“, I, 1805, 32–35 (fragment); *Ub.*, III, 544–547.

¹ Loc lăsat liber pentru inițială.

² Astfel în orig.

³ Corect: *lingua*.

⁴ Corect: *sedentes*.

⁵ Corect: *que*.

⁶ Corect: *exhibita*.

⁷ Corect: *corium*.

⁸ Corect: *pedestri*.

⁹ Corect: *ducato*.

¹⁰ Corect: *furto*.

¹¹ Corect: *supplicantium*.

¹² Corect: *scrutinio*.

¹³ Corect: *conservari* <*possent*>.

Stiborius, waywoda Transsiluanensis et comes de Solunk¹ etcetera, magnifico viro Michaeli, filio Salomonis de Nadasch, comiti Siculorum, fratri nostro, necnon tributariis officialibus eiusdem in civitate et districtu Braschouiensi, fraternam cum affectu sincere dileccionis karitatem.

Magnifice vir! Recordamur quod cum una vobiscum nuper in civitate predicta ex parte tributi, quod de presenti in eadem civitate per vestros recipitur homines, quod prius sub castro Toercz exigere fuerat consuetum, et pro eo, quod castrum prenominatum in manibus extat¹ alienis, sic devolutum est ipsum tributum in civitatem prenotatam, in qua et nos una vobiscum solutionem tributorum premissorum ordinavimus, statuimus, quantum, quis et de quibus mercibus solvere teneretur, ubi littere nostre et vestre super premissa ordinacione sunt emanate. Cum tamen, nullus de partibus Moldaue, de partibus superioribus, aliquod teneretur in civitate predicta solvere tributum, nunc, vero, vestri tributarii et officiales, mercatores de Moldauiia per ablaciones rerum suarum nuper ad solutionem tributorum ibidem compulerunt. Quare, vestra velit fraternitas, predictos vestros familiares de premissis factis illicitis compescere, ne regie maiestati conqueri compellantur, cum et nobis magnificus vir, wayuoda Moldauiensis, super premissis iniuriosis exactionibus, suis in litteris, nos ammonet seriose.

Quare, vobis, nobiles viris, officialibus, iudicibus ac tributariis dicti magnifici viri, comitis Siculorum, constitutis et constituendis in dicta Brascho, presentibus, auctoritate regie maiestatis, qua plenarie suffulti in partibus premissis, precipiendo manadamus², quatenus, a modo et deinceps, nullum tributum qui de Moldauiia venerint et de partibus superiorum exigere et recipere debeatis, sed ab illis, qui de partibus Transalpinis transire consueverunt. Et, si que dampna Moldauiensibus intulistis, eadem restituere debeatis. Alioquin, nos ipsis de remedio oporteret providere, auctoritate previa opportuna.

Datum Czibinii, die dominico proximo post festum Exaltacionis sancte crucis, anno domini Millesimo quadringentesimo duodecimo.

Știbor, voievodul Transilvaniei și comite de Solnoc etc., măritului bărbat Mihail, fiul lui Solomon de Nadeș, comitele secuilor, fratele nostru, precum și vameșilor slujbași ai acestuia în orașul și districtul Brașov, cu frățească dragoste și nefățarnică iubire.

Mărite bărbat, vă amintim că, împreună cu voi, am hotărât nu de mult în orașul sus-zis cu privire la vama care se ia acum de către oamenii voștri în același oraș, și care se obișnuise să se ceară mai înainte în cetatea Bran; și, deoarece cetatea sus-pomenită se afla în mâini străine, de aceea acea vamă trecuse în orașul sus-amintit, în care noi împreună cu voi am rînduit plata vămilor sus-amintite (și anume) cît, ce și din ce mărfuri este dator să plătească fiecare și unde au fost date scrisorile noastre și ale voastre cu privire la sus-pomenita rînduială. Cum însă nimeni din părțile Moldovei, din părțile de sus, nu era dator să plătească nici o vamă în orașul sus-zis, iar acum nu de mult vameșii voștri și slujbașii i-au constrîns tot acolo pe negustorii din Moldova la plata vămilor, prin jafurile bunurilor lor; de aceea frăția voastră să binevoiască să-i oprească pe sus-zii slujitori ai voștri de la sus-amintitele fapte nedrepte, ca nu cumva (aceia) să fie constrîși a se plînge maiestății regești, după cum și pe noi măritul bărbat, voievodul Moldovei, ne mustră cu seriozitate în scrisorile sale, cu privire la sus-amintitele plăți nedrepte.

De aceea, vouă, nobililor bărbați, slujbașilor, juzilor și vameșilor zisului mărit bărbat, comitele secuilor, care vă aflați și vă veți afla în zisul Brașov,

vă punem în vedere și vă poruncim, prin cele de față, cu autoritatea maiestății regești, pe care ne întemeiem în chip deplin în sus-amintitele părți, ca de acum înainte să nu cereți sau să luați nici o vamă de la cei care vor veni din Moldova și din părțile de sus, ci de la aceia care obișnuiau să vină din Țara Românească. Și dacă le-ați pricinuit vreo pagubă moldovenilor, veți fi datori să le-o dați înapoi. Altfel noi va trebui să le dăm acelora o despăgubire <în temeiul> potrivit autorității de mai înainte.

Dat la Sibiu, în duminica de după sărbătoarea Înălțării sfintei cruci, în anul Domnului o mie patru sute doisprezece.

Arh. St. Brașov, Privilegii, nr. 40/b. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1412. Orig. perg. (17,5 × 26,5), cu urme de pecete din ceară verde, aplicată sub text. EDIȚII: Latin. *Ub.*, III, 554–555.

¹ Astfel în orig.

² Corect: *mandamus*.

† Івъ нже въ Христа Бога благовернии и Христѡлюбении и самодръжавнии Іу Мирча великыи воевода и господинь, владѣющъ ми и господствѣющъ ми въсен земли Угровлахъ и западинскимъ, ешеже и къ татарскимъ странамъ и вѣд пол по въсемъ Подснавнѣ даже и до великаго морѣ и мностинѣ божіеи и Дръстрѣ граду владалецъ. Благопронзволенъ господство ми своимъ благимъ произволениемъ, чистимъ и свѣтлымъ срѣдцемъ ѿ даровахъ снѣ хрїсовѣа господства ми и исплѣнихъ прошенне прѣгаремъ брашовскимъ, понеже проснхъ господство ми, тако да поновимъ и да стверднимъ законнѣ, що сѣ ималии вт прѣродителни господства ми за кѣ[р]меркѣ, по тѣрговоу ѣ земни господства ми и на пѣти брашовскомъ дорі до Брана: тако да даваѣт вт ѿ виларѣ Ипрѣ фертѣи, вт Хвсоловн пер<пер>, вт Колѣни вѣ дѣк<ати>, вт Чеу<ни> ѣ дѣк<ати>, а вт рѣван виларѣ нищо. И хто носитъ шапкы фрѣшскыи, нищо. Ѣт вознилицѣ медъ вѣ дѣк<ати>, вт вино вознилицѣ ѣ дѣк<ати>, вт конѣ, кон кѣпнѣ, ѣ дѣк<ати>, вт мажѣ восѣк вѣ дѣк<ати>, вт пипер, вт шофран, вт бабак, вт вѣнѣ камилевѣ, вт агнѣтнини, вт кожѣи и вт кѣпнѣ ни, що доходѣт вт морѣ, вт рѣ пер<перн> ѣ пер<перн>; бравѣ свиннѣ вѣ дѣк<ати>, волъ ѣ дѣк<ати> крава ѣ дѣк<ати>, вт шена дѣк<ат>, вт елениѣ кожѣ ѿ дѣк<ат>; ако вѣдѣт дрѣгнѣ кожѣ с неѣ, да не даѣт нищо; вт мѣхъ сиренне ѿ дѣк<ат>. Коникъ, кон менетъ мнѣ Тѣрчѣ, ѣ бани; пѣшецъ, бан. И еше конъ помнѣт с рнеѣ, вт кола ѿ рѣѣ, а вѣрѣхъ що ѣет вѣт, да не даѣт нищо. ѿ на Брана мажа ѿ перепера, а на кола ѣ Трѣгшор ѿ рѣѣ; оу Тѣрговище такожде. Квн товарен, вѣдѣ сѣ цимъ либо, ѣ дѣк<ати>; и на Дѣбовницѣ, ѣ кола колнко коне, толнкози и дѣк<ати> и ѿ рнеѣ, а вт квн товарен ѣ бани, а вт ниѣхъ кѣпен нищо; и конъ слободен ѿ дѣк<ат> и пѣшецъ бан. И ешеже конъ сн даѣт доѣнтѣк ѣ длѣгѣ, да сн ниѣт длѣжнѣка ни емци, аше имѣт, а вт права чловеѣка да сѣ варѣѣт, а ниѣто права чловеѣка да не бантѣет.

Ѣщеже кто сѣ ѣет покѣситъ вт болѣр господства ми, велицѣхъже и малнхъ, вѣдѣ да еѣт кѣпен тонѣи кѣмеркѣ, вѣдѣ да еѣт комѣ либо мнѣлѣстѣ дадена, та прѣложитъ та не стѣнт на що сѣмъ стверднѣи и законнѣи на прѣвомъ законѣ, тѣ таковн имѣт прѣѣт велико зло и шргнѣ вт господства ми.

И се вѣст егн дѣнде Фелентини и Мартини и Крѣш ѣ Длѣгомполн.

И се свѣдѣтеле: Радѣа бан, жѣпан ѿндріаш, жѣпан Радѣлѣ, врат жѣпана Казана, жѣпан Шербан Билчарев, жѣпан Стѣнка Рѣсини, жѣпан Бадѣ Бамешов.

И азъ ѿгвѣѣт Балдовини писѣхъ, мѣсеца августѣ ѣ день, въ лѣто, хѣцкѣ, енд<иктїон> ѣ.

† Іу Мирча вѣвѣѣда, мнѣлѣстїѣ вѣжїѣ господинь.

† Eu, cel în Hristos Dumnezeu credinciosul și de Hristos iubitorul și de sine stătătorul, Io Mircea, mare voievod și domn, stăpînind și domnind peste toată țara Ungrovlahiei și părțile de peste munți, încă și spre părțile tătarești și amîndouă laturile întregii Podunavii pînă și la marea cea mare și din mila lui Dumnezeu și al cetății Dîrstorului stăpînit. A binevoit domnia mea cu a sa bunăvoință cu inimă curată și luminată și am dăruit acest hrisov al domniei mele și am împlinit rugămîntea pîrgarilor din Brașov, fiindcă s-au rugat de domnia mea să le înnoiesc și să le întăresc privilegiile ce le-au avut de la strămoșii domniei mele pentru vamă prin tîrgurile din țara domniei mele și pe drumul Brașovului pînă la Brăila: ca să dea de 1 vilar de Ipriu un fertun, de cel de Luvia un perper, de Colonia 12 ducați, de Cehia 6 ducați, iar de vilarul tăiat nimic. Și cine aduce șepci frîncești, nimic. De butoiul de mied 12 ducați, de butoiul de vin 6 ducați, de cal, cine cumpără, 6 ducați, de maja de ceară 12 ducați, de la piper, de la șofran, de la bumbac, de la camelotă, de la <piei> de miel, de la piei și de la alte cumpărături ce vin de peste mare, de la 100 de perperi 3 perperi; de un porc 2 ducați, de bou 3 ducați, de vacă 3 ducați, de berbecu un ducat, de pielea de cerb 1 ducat; de vor fi și alte piei cu ea, să nu dea nimic; de burduful de brînză 1 ducat. Călărețul care trece pe la Turciu 3 bani; pedestrul un ban. Și cei care trec cu pește, de car 1 pește, iar pentru ce va fi pe deasupra, să nu dea nimic. Iar la Brăila de majă 1 perper, iar de car la Tîrgșor 1 pește; la Tîrgoviște de asemenea. Calul încărcat fie cu orice 3 ducați; iar la Dîmbovița cîți cai la car atîția ducați și 1 pește, iar de calul încărcat 3 bani, iar de la alte mărfuri nimic; și calul slobod 1 ducat, și pedestrul un ban. Și încă cine își dă marfa pe datorie, să-și caute datornicul sau chezașii, dacă îi are, iar de omul drept să se ferească; și nimeni să nu bîntuiască pe omul drept.

Încă cine va încerca dintre boierii domniei mele, mari și mici, fie că va fi cumpărată acea vamă, fie că va fi dată cuiva de miluire și va adăuga și nu va rămîne pe ceea ce am întărit și am legiut în primul privilegiu, unul ca acela va primi mare rău și urgie de la domnia mea.

Și au fost aceasta cînd au venit Felentin și Martin și Cruș la Cîmpulung.

Și aceștia sînt martorii: Radul ban, jupan Andriaș, jupan Radul, frațele jupanului Cazan, jupan Șerban al lui Bilcear, jupan Stoica Rusul, jupan Badea al Vameșului.

Și eu logofătul Baldovin am scris, luna august 6 zile, în anul 6921<1413>, indictionul 6.

† Io Mircea voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

Arh. St. Brașov, nr. 779.

Orig., perg., pecete timbrată, cu legenda în litere gotice: + MIRCHA: VOEVODA. Fotocopii la Bibl. Acad., F. IX/2, XI/1, XXV/5 și XXXVI/2.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 3. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 3–6; *Tcoilescu*, 4–6. Trad. Bogdan, *Dcc. și reg.*, 3–5.

Nos, Mirche, waiwoda Transalpinus, ad universorum, tam presentium, quam futurorum, notitiam cupimus pervenire quod, venientes in nostram presentiam, honorabiles et providi viri, videlicet Valentinus, iudex Brassoviensis, item Crus et Martinus de Villa Rosarum, seniores etcetera, coram nobis autem ostendentes literas privilegiales, per magnificos viros, dominum Stiborium, wayuodam etcetera, et Michaelem, Salomonis de Nadas, comitem

Siculorum, plena auctoritate regia, renovatas, rogantes precibus obnixis nobis supplicando, quatenus iustitias et consuetudines antiquas et signanter tributorum utriusque partium, videlicet terre nostre Walachie et Wurcie, similiter ad pristinum statum reducere et confirmare dignemur et velimus roborare.

Nos, autem, et nostri barones, videlicet Radol Kalaca, pridem banus noster, nunc autem iudex et palatinus curie nostre, item Scherban, item Andreas, item Radul¹, frater Kazan, item Waldowin logefeth et alii nostri barones et milites terre nostre multi, qui cum hec agerentur erant presentes, voluntatem et assensum dedimus petitioni ipsorum, condicione autem ista, videlicet iustitias et tributorum exactiones suo modo antiquo decrevimus confirmare et roborare. Primo ut omnes cives, hospites et incole civitatis Brassoviensis et totius districtus Barczensis, Walachiam cum rebus seu mercimoniis suis intrantes, in tributo ad Ruffam arborem persolvant de panno Yppriensi vel Gallicali XXIII ducatos, de Lobiensi XVIII, de Coloniensi XII, de Polonicali VI, de panno scisso de caligisque et mitris nihil, et de eisdem pannis, in nullo alio loco Walachie, tributum dent, nisi in foro, ubi predictos pannos vendiderint, et ibi tributum dent ut est preexpressum, et nisi in Dombowycza, ubi tantum medietatem tributi de supradictis pannis dare teantur²; de vase medonis, in Ruffa arbore, XII ducatos, de vase vini, ibidem, VI ducatos; ceterum de ferro, panno griseo, tela, lino, gladiis, bicellis, cultellis et singulis artificiali manu factis, de arcubus, fumbis³, pelliciiis mastrucis et omnibus aliis rebus cuiuscumque generis existant, que ad Walachiam apportantur, in nullo loco Walachie tributa persolvant, sed si cum mercimoniis suis transierint ultra Danubium, extunc, in vado Danubii, de centum persolvant tria, et, si sic persolverint, extunc redeundo cum rebus suis mercimonialibus nihil dare tenentur. Insuper, ipsi de Walachie exeuntes, de curru piscibus vel aliis quibusvis onerato, in Brayl, XVIII ducatos, de curru piscium, in Novo Foro, unum piscem, in Tergoist, unum piscem, in Dombowycza, de quolibet equo curru alligato unum ducatum, de curru piscium unum piscem, de equo zomentato, quidquid portet, duos ducatos, de equo non onerato unum ducatum, de equestre unum ducatum, de pedestre unum banum. Hec, ibi in Ruffa arbore, de curru piscium VII pisces et XXXVI ducatos, de centenario cere XII ducatos, de bove vel vacca tres ducatos, de castrato unum ducatum, de porco duos, de cute cervi unum ducatum, sed de omnibus aliis cutibus nihil. De vermasio, wlg¹ temelturolt, unum ducatum, de equo zomentato, quidquid portet, tres ducatos, de equo non onerato II ducatos, de equestre duos ducatos, de pedestre unum ducatum. De pellibus ferinis cuiuscumque speciei, wlgariter¹ wiltwerk, que de Walachia exportantur, de centum tres, de equo, qui in Walachia emitur, VI ducatos, et de universis aliis nullum omnino tributum persolvere teneantur, sed ipsi, venientes de marinis partibus seu trans Danubium, de centum persolvant tantum tria. Volumusque ut nullus ipsorum, in terra nostra Walachie, ab hominibus nostris pro debitis vel delictis aliorum impignoretur aut quolibet impediatur, sed quivis provideat quod cui bona sua assignat, ab eodem et valeat rehabere.

Datum in Longocampo, feria sexta post festum sancti Bartholomei apostoli, anno domini etcetera tredecimo.

Noi, Mircea, voievodul Țării Românești, voim să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de față cât și a celor viitori, că, venind înaintea noastră cinstiții și harnicii bărbați și anume Valentin, judele Brașovului, și Crus și

Martin de Rîșnov, bătrînii etc., și arătînd în fața noastră scrisoarea privilegiată, înnoită, prin deplina putere regească, de către măritii bărbați, domnul Știbor, voievodul etc., și de Mihail al lui Solomon de Nadeș, comitele secuilor, ne-au rugat cu stăruitoare rugămînți să binevoim și să ne îndurăm să aducem la vechea lor stare drepturile și obiceiurile vechi și, îndeosebi, pe acelea privitoare la vămile amînduror părților, adică a Țării noastre Românești și a <țării> Birsei, și să le întărim.

Iar noi și boierii noștri, anume Radu Kalaca, fostul nostru ban, iar acum judele și vornicul curții noastre, de asemenea Șerban, Andrei, Radu, fratele lui Kazan, de asemenea Balduin logofătul și alți mulți boieri și cavaleri ai țării noastre, care erau de față cînd se petreceau aceste lucruri, am dat cererii lor încuviințarea și învoirea noastră, însă în această rînduială, că am hotărît să întărim și să confirmăm drepturile și cererea de vamă în vechiul chip: mai întii, ca toți orașenii, oaspeții și locuitorii orașului Brașov și ai întregului district Birsa, cînd intră în Țara Românească cu lucrurile și mărfurile lor, să plătească la vama de la Rucăr, pentru postavul de Ypres sau franțuzesc, 24 de ducați, pentru cel de Luvia, 18 ducați, pentru cel de Colonia 12, pentru cel de Polonia 6, pentru postavurile începute, pentru cizme și căciuli, nimic, și pentru aceste postavuri să nu mai dea vamă în nici un alt loc din Țara Românească, decît doar în tîrgul unde vor vinde acest postav, și aici să dea vamă, cum s-a spus mai sus, și numai în Dîmbovița, unde sînt datori să plătească numai jumătate de vamă din postavurile pomenite; pentru un vas de mied <să plătească>, la Rucăr, 12 ducați, pentru un vas de vin, tot acolo, 6 ducați; apoi pentru fier, pănură, pînză, in, săbii, sulii, cuțite și orice alte lucruri făcute de meșteșugari, pentru arcuri, funii, blăni de jder și pentru orice alte lucruri de orice fel, ce se aduc în Țara Românească, să nu plătească vamă în nici un loc din această țară, iar dacă vor trece cu mărfurile lor peste Dunăre, atunci să plătească la Vadul Dunării dintr-o sută, trei, și, dacă vor plăti așa, apoi, cînd se întorc cu lucrurile și mărfurile lor, să nu plătească nimic. Afară de aceasta, cei ce ies din Țara Românească să plătească pentru un car de pește sau încărcat cu orice altceva, 18 ducați la Brăila, pentru un car de pește <să plătească>, la Tîrgșor, 1 pește, la Tîrgoviște, 1 pește, la Dîmbovița pentru orice cal înhămat la un car, 1 ducat, pentru un car de pește, 1 pește, pentru un cal cu samar, orice ar duce, 2 ducați, pentru un cal neîmpovărat, 1 ducat, pentru un călăreț, 1 ducat, pentru un pedestru, 1 ban. Pentru acestea, acolo, la Rucăr: pentru un car de pește, 7 pești și 36 de ducați, pentru o majă de ceară, 12 ducați, pentru un bou sau vacă, 3 ducați, pentru un berbec, 1 ducat, pentru un porc, 2 ducați, pentru o piele de cerb, 1 ducat, pentru celelalte piei, nimic. Pentru brînză frămîntată, numită în limba obișnuită „temelturolt“ <brînză de burduf>, 1 ducat, pentru un cal cu samar, orice ar duce, 3 ducați, pentru un cal neîmpovărat, 2 ducați, pentru un călăreț, 2 ducați, pentru un pedestru, 1 ducat. Pentru orice fel de piei de sălbăticiuni, numite în limba obișnuită „wiltwerk“ <piei prelucrate din animale sălbatice>, ce se scot din Țara Românească, dintr-o sută, trei, pentru un cal ce se cumpără din Țara Românească, 6 ducați, iar pentru toate celelalte să nu fie datori a plăti nici o vamă, dar cei ce vin de pe mare sau de peste Dunăre, să plătească dintr-o sută, doar trei. Și voim ca nici unul dintre ei să nu fie zălogit sau oprit, în țara noastră, de oamenii noștri, pentru datoriile sau greșelile altora, ci fiecare să ia aminte cui își încredințează bunurile sale, ca de la acesta să și le ia înapoi.

Dat la Cimpulung, în vinerea de după sărbătoarea sfintului apostol Bartolomeu, în anul Domnului o mie patru sute treisprezece.

Arh. St. Braşov, Privilegiu nr.768. Fotocopie la Inst. de ist. şi arh. Cluj-Napoca/1413. şi la Bibl. Acad. Bucureşti, F. IX/1.

Copie în confirmarea lui Dan al II-lea, din 28 ianuarie 1431, Tirgovişte, nr. 174, scrisă pe acelaşi pergament cu privilegiul chirilic al lui Dan al II-lea dat braşovenilor la 30 ianuarie 1431, Tirgovişte, nr. 175.

EDIȚII: Latin. *Sbornik*, XVI—XVII, 503—504; Bogdan, *Relațiile*, I, 36—38; *Hurmuzali*, XV/1, 8—10; *Ub.*, IV, 425—426.

REGESTE: N. Docan, *Studii*, 518

¹ Astfel în copie.

² Corect: *teneantur*.

³ Corect: *funis*.

† Іу Мнѡхана, великѡи воєвода и господинь. Пишетъ господство ми слѡгамъ господства ми шт Дѡбровицѡ градъ, вѡмешшм шт Рѡкеа и шт Тѡрчь и такози вѡи шрѡсѡетѡ, господство ми, ѡко да сѡ сте вѡрѡвале шт сѡхъзи вѡшовѡни, не грабѡте нѡ, нѡ нѡ взимѡте вѡмѡ правѡ; паче нѡ и оуѡгаждѡте. И комѡтѡ сѡкиѡна, ѡко вѡзимѡт рѡзѡны кѡлѡѡ, лѡбо по Г, Д лѡкти, не дѡйте нѡ вѡмѡвати, нѡ хѡдѡте правѡ и живѡте с нѡми лѡпо и добрѡ, да се не ¹ плачѡт шт вѡс по мнѡшв рѡдѡтелю господства ми, както до ннѡѡ, лѡбо господствѡ ми; та да сѡ чѡж нѡѡшо рѡчи шт рѡдѡтелѡ господства ми вѡзради рѡчи вѡшѡ, понеже нѡмѡт господство ми велико зло ѡчинити томѡ[мѡ]зи члѡвѡѡкѡ, ѡко нѡ вѡ позѡвавил по неправдѡѡ, ѡце и вѡлас ѡднѡ. Ино не ѡе вѡти, по шрѡзмѡ господства ми.

† Іу Мнѡхѡиль вѡевѡда, мнѡстѡи бѡжѡи господинь.

† Io Mihail mare voievod și domn. Scrie domnia mea slugilor domniei mele din Cetatea Dîmboviței și vameșilor din Rucăr și din Turciu și astfel vă poruncește domnia mea, ca să vă feriți de acești brașoveni, să nu-i prădați, ci să le luați vamă dreaptă; mai mult încă, să fiți îngăduitori cu ei. Și bucățile de postav, dacă le iau tăiate călțuni sau de câte 3—4 coți, să nu-i vămuiți, ci umblați cu dreptate și trăiți frumos și bine cu ei, să nu se plîngă mai mult de voi părintelui ² domniei mele, ca pînă acum, sau domniei mele; iar dacă voi auzi niscaiva vorbe de la părintele ² domniei mele, din pricina vorbelor voastre, domnia mea va face mare rău acelu om, care îi va împiedica pe nedrept, chiar și cît un fir de păr. Altfel nu va fi, după porunca domniei mele.

† Io Mihail voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

Arh. St. Braşov, nr. 216.

Orig., hîrtie, pecete aplicată, cu legenda: † Іу Мнѡхѡанѡлѡ воєводѡ.

Fotocopii la Bibl. Acad. VIII/2, XIII/3 și LXXIII/63.

Datat din domnia lui Mihail voievod.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, 48, fără dată. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 6—7, fără dată; *Tocilescu*, 7—8, fără dată; D.R.H., B, 85; Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 6, fără dată.

¹ Не este scris deasupra rindului

² Termenul părinte se referă la Sigismund de Luxemburg, și nu la Mircea, cum s-a crezut.

† Івань Мнѡхана воевода и господинь. Дават господство ми сѣа врнзмо
господства ми сѣмзѣн брашовѣном и рѣжновѣном, яко варе кон чловѣкъ вт зема
господства ми рѡдѣтелѣ и господства ми имат дльгъ ѡ брашовѣнъ, а онъ да подет
тамо, да си ишет дльг вт дльжника; ако мѡ не би платил вт волл, а тон да го
тагант прѣд прѣгарн, да ако шѣт имѣти вт кждѡ взати, а тѣ мѡ шѣт платит;
аще ли не би имал дльжникот вт кждѡ платит, а онъ да си вѣе вчи, що нѣ сѣ е
дал добнтѣкъ ѡ добра чловѣка. ꙗ никто да не смзеть взати зде залог вт правѣх
люді вт брашовѣнн и нигде се не заложѣт; вти варе кто се би покѡснлѣ да им поза-
бавит аще и влас еднн, имат изгниѣт вт рѡдѣтелѣ господства ми и вт господство
ми. Нѣ котриже да си ишет тамо дльг вт дльжника, по врнзмѡ господства ми.
† Іw Мнѡхана воевода, милостѣж божѣа господинь.

† Ioan Mihail voievod și domn. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele acestor brașoveni și rîjnoveni, ca orice om din țara părintelui domniei mele și a domniei mele care are datorie la brașoveni, iar el să meargă acolo să-și scoată datoria de la datornic; iar de nu-i va plăti de voie, pe acela să-l tragă înaintea pîrgarilor, că dacă vor avea de unde să ia, aceștia îi vor plăti; iar dacă nu va avea datornicul de unde să plătească, iar el să-și bată ochii că nu și-a dat avutul la om cinstit. Și nimeni să nu îndrăznească să ia aici zălog de la oamenii drepti dintre brașoveni și nicăieri să nu se zălogească; că oricine va încerca să-i supere măcar cît un fir de păr, va pieri <de mîna> părintelui domniei mele și de domnia mea. Ci fiecare să-și scoată acolo datoria de la datornic, după porunca domniei mele.

† Io Mihail voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Pe verso:> Litera Michaelis wayvode sonans ut quilibet bona sua assignet huic aquo in habere posit.

Arh. St. Brașov, nr. 217.

Orig., hîrtie, pecete timbrată cu legenda: † Іw Мнѡхана воевода.

Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/1, XIII/2 și LXXIII/64.

EDIȚII: Slav. Miletić, nr. 5. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 7—8; Tocilescu, 6—7. Trad. Bogdan, *Dcc. și reg.*, 6—7.

Nos, Michael, dei gratia voiuoda Transalpinus etcetera, universis hospitibus in opido ¹ Heltha commorantibus, quibus presentes ostenduntur, salutem et omnia boni continuum incrementum.

Quoniam misistis ad nostram magnificenciam honorabiles et prudentes viros, videlicet Jacobum Armenum et Cristellinum, vestros ambasiatores certos et fidedingnos², qui nobis suplicarunt¹ isto modo, quomodo dominacio et magnificencia nostra ipsorum literas privilegiales, quas de speciali gratia domini et patris nostri, Mirche, voiuode pie memorie, habuerunt, nostro sub nomine redigi faceremus, vigore novo et nostro signare³ sigillo magno, iuxta priorem condicionem et statum, prout dederat dominus et pater noster gratiose. Et quia ius<ta et legitim>a⁴ est peticio, quam petunt a nobis, ideo ipsis probis hominibus de Heltha concessimus, immo et condonamus omnes iusticias et libertates antiquas, quas ipsi habere consueverunt tempore patris nostri, conditione ista, quod ipsi et eorum homines, videlicet⁵ Valachi et alii cuiuscumque sint aut condicionis fuerint, cum ipsorum pecudibus aut ovibus in montibus nostris pascere, omni tempore, tamquam homines nostri, gra-

mina nostra, silvas et aquas ipsis libere uti concedimus et frui semper quamdiu vixerimus. Et si contingeret nos cum tota terra Transsiluana habere guerras aut lites, vobiscum volumus observare pacem et treugam firmam, et quod magis est unum de baronibus nostris nostra cum sagitta vobis assignabimus⁶ tempore belli, qui vos et opidum¹ vestrum tuebit et custodiat⁷ a bellorum incursibus, promittimus vobis bona nostra fide mediante.

Datum Argies, dominica octavarum Corporis Christi, anno eiusdem M^o CCC^o decimo octavo.

⟨*Monograma*:⟩⁸ Іѡ Мнѣилъ воевода милостіа божіа господня

Noi, Mihail, din mila lui Dumnezeu voievodul Țării Românești etc., tuturor oaspeților care locuiesc în târgul Cislădie, cărora li se arată scrisoarea de față, sănătate și spor neîntrerupt a tot binele.

Deoarece ați trimis la măriă noastră pe vrednicii de cinste și chib-zuiții bărbați, și anume pe Iacob Armeanul și pe Cristellin, solii voștri siguri și vrednici de încredere, care s-au rugat așa: ca domnia și măriă noastră să punem să se întocmească sub numele nostru, cu putere nouă, și să însemnăm cu pecetea noastră cea mare scrisoarea lor privilegială, pe care au avut-o din osebita milostivire a domnului și părintelui nostru, Mircea voievod, de veșnică aducere aminte, în aceleași condiții în care le-o dăduse lor domnul și mărinosul nostru părinte, și deoarece cererea pe care ne-o fac ei e dreaptă, de aceea noi am îngăduit cinstiților oameni din Cislădie, ba le dăruim toate drepturile și libertățile vechi, pe care ei le-au avut în timpul părintelui nostru, cu această îndatorie, ca ei și oamenii lor, și anume românii și alții, de orice stare ar fi sau vor fi, să pască oricând, în munții noștri, cu turmele sau cu oile lor, ca și oamenii noștri, pășunile noastre; ⟨de asemenea⟩ le dăm voie să se folosească și să se bucure de păduri și de ape, totdeauna, cât timp vom trăi noi; și dacă s-ar întâmpla ca noi să avem pricini sau neînțelegeri cu toată țara Transilvaniei, cu voi noi voim să păzim pacea și o trainică contenire de arme, și ceea ce este mai mult, vă vom trimite în timp de război pe unul dintre boierii noștri cu o ceată din săgetași de-ai noștri, care vă va apăra pe voi și târgul vostru și vă va păzi de năvălele războiului; vă făgăduim ⟨aceasta⟩ cu buna noastră credință.

Dat la Curtea de Argeș, în duminica de după octavele sărbătorii *Corpus Christi*, în anul acestuia o mie patru sute optesprezece.

⟨*Monograma*:⟩ Іо Мнхил воіевод, дін мила луй Дуннезеу доmnитор.

Arh. St. Sibiu, Fondul Col. de doc. a parohiei ev. C.A. din Cislădie, cutia I, nr. 6. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1418.

Copie în Kemény, *Dipl. Trans.*, II.

Orig., perg. (28,5 × 32,5), pecete rotundă din ceară roșie și albă (9,1), atârnată cu snur de mătase roșie-marou, cu inscripția: † S. MICHAEL D>EI>GRACI<A VOIVO>DA TRANSALPINUS.

EDIȚII: Latin. Engel, *Geschichte der Moldau und der Walachey*, 164; *Transilvania*, 1872, 220; *Hurmuzaki*, I/2, 502; *Ub.*, IV, 78–79 Latin și trad. Hasdeu *Arh. ist.*, I, 118; Facs. *Ub.*, IV, pl. IV.

REGESTE: F. Kállai, *A Székelyekről írt munkájára tett megjegyzések*, în „Nemzeti Társalkadó”, 1832, 1, 396–397 (sub 1318).

¹ Astfel în orig.

² Corect: *fidedignos*.

³ Corect: *signare*.

⁴ Lașună 4,6 cm, întregită după sens.

⁵ Cuvînt repetat.

⁶ Corect: *assignabimus*.

⁷ Corect: *custodiat*.

⁸ Scrisă cu cerneală roșie.

† Жнгмънъ, по божіон милости, Римскы краль и вѣчный царь, Сгрѣскон Земан и Фрѣшкон Далмаціе и Хрѣватскон земан и нѣмъ землямъ краль. Бѣсакымъ нашимъ вѣрникымъ, црѣковнымъ старѣншинамъ и всѣмъ властелымъ, шпановымъ и поркалелымъ и племеннымъ людемъ и нхъ слѣгамъ и монимъ добрымъ варошымъ и своводнымъ селымъ и тѣмъ селымъ кон сѣ вироуе и ешешемъ и фолногемъ и валошемъ и вицевалошемъ и вѣсѣмъ нашимъ и нѣмъ всѣмъ на земан и на водѣ и посвѣдѣ, кон сѣ под мою властн и нѣмъ людемъ кон дрѣже чѣст и всакомъ чловѣкъ моемъ орсакъ Оугрѣскон Земан и ѣ нен властн ѣ всакымъ мѣстѣ, кто гдѣ лакѣ, како съгашнимъ и кон хте по нхъ быти, кто овѣзи кингъ видн, мое поклоненіе и мою милость.

За що смо истинѣ познали редовнѣн людіе кон се называю калогеріе оу Бога братіа, свѣтаго Антоніа монастырѣ на Водни и що се к немъ дрѣжи, за прошеніе и за всако нхъ моленіе, за тон рекохъ мою дрѣжавѣ, краннамъ и видникымъ, да ходо водничкы калогеріе съ всемо своводно. Ѣ моёмъ врсакѣ мишжѣство нарѣда людіи ест; шт тоган, мишжѣства мишгое сѣ междуо вамн. Кон висте нхъ бантованн, волга да би нхъ ѣ чемъ зарѣчили за що годѣ, за кон годѣ послѣ, за що не би смѣан донте ѣ мон врсакъ, мы за нхъ прошеніе оу томъ хокемо нимъ добро оучинити. За що вамъ, вашон вѣрности, велма іако и тврѣдо заповѣдамы и инога некемо ѣчинити шт съга почынш и ѣ всако врѣме: калогеры кон смо оузелн под нашѣ рѣкъ, да нхъ мы чювамо и що се к нимъ дрѣжи, кѣда они доходо ѣ мон орсакъ, и по водѣ и по сѣхъ, оу честомъ нхъ хожденію и оу нхѣ добнткѣ и кон хте з добнткомъ ходити, ни оу чемъ, ни оу едномъ добнтцѣ да нхъ не бантѣете; еше іако вас оуспросе, вы да нхъ сте испратиле и да нмъ поможете оу томъзи.

Ино да не бѣде и ино да не ѣчините, ако ляхте мене на потрѣбоу и ѣ любовь да бѣдете.

Овѣзи кингъ кто прогледа, прогледавшн, шпет да ю пода кто мѣ е бѣде даль.

Дадѣ се овази кинга оу царевѣ вароши, ѣ Хагновѣ, мѣсеца іюліа дѣ днь, по Христовѣ рожствѣ лѣт хѣи и шї, а шт конова смъ крал Оугрѣскон Земан, лѣт лѣ, а шт конова смъ Римскы царь, лѣто шсмо.

Ш царь Римскы рекохъ монмъ езыхымъ датн овоузи кингъ ¹.

† Sigismund, din mila lui Dumnezeu regele romanilor și pururea împărat, rege al Țării Ungurești și al Dalmației Frușice și al țării Croației și al altor țări. Tuturor credincioșilor noștri, căpetenii bisericești și tuturor vlăstelinilor, șpanilor și pîrcălabilor și nobililor și slugilor lor și bunelor mele orașe și satelor slobode și acelor sate care sînt birnice și eszeșilor și folnogilor și vameșilor și vicevameșilor și tuturor alor noștri și tuturor altora pe pămînt și pe apă și peste tot, care sînt sub stăpînirea mea și altor oameni care dețin demnități și oricărui om al stăpînirii mele din Țara Ungurească și din stăpînirile ei, în orice loc, fiecare pe unde locuiește, atît celor de acum, cît și celor ce vor fi după dinșii, cui vede această carte, închinăciunea mea și mila mea.

Pentru că am aflat cu adevărat despre oamenii ordinului care se numesc călugări, frați întru Dumnezeu, la mănăstirea sfîntului Antonie de la Vodița și ce se ține de ea, după cererea și după toată rugămîntea lor, pentru aceea am spus stăpînirii mele și marginilor și ținuturilor mele, ca să umble cu totul slobozi călugării de la Vodița. În țara mea sînt mulțime de noroadе de oameni; dintre aceștia, mare mulțime sînt între voi. Care i-ați turbura sau i-ați împiedica pentru ceva sau pentru oricare treabă, ca să nu cuteze să vină în țara mea, noi, la rugămîntea lor pentru aceasta, vrem să le facem bine. De aceea, vouă credincioșilor, vă poruncesc tare și stăruitor, și altfel nu vom face, începînd de acum și în orice vreme: călugării pe care i-am luat sub mîna noastră, ca

să-i păzim, și cu ce se ține de dînșii, cînd vin ei în țara mea, și pe apă și pe uscat, în cinstita lor călătorie, și în marfa lor și cine va merge cu marfa, întru nimic să nu-i turburați, nici într-o marfă; încă, dacă vă roagă, voi să-i însoțiți și să-i ajutați întru aceasta.

Altfel să nu fie și altfel să nu faceți, dacă mă vreți pe mine de ajutor la nevoie și să-mi fiți cu dragoste.

Această carte cine o va vedea, citind-o, iarăși să o dea celui care i-a dat-o.

S-a dat această carte în cetatea împărătească de la Hagnov, luna iulie 14 zile, de la nașterea lui Hristos anul 1418, iar de cînd sînt rege al Țării Ungurești ani 32 și de cînd sînt împărat roman ani opt.

Eu împăratul romanilor am spus cu limba mea să se dea această carte ¹.

Arh. St. Buc., S.I., nr. 20 (Tismana).

Orig., perg., pecete timbrată, ruptă. Cu patru traduceri; altă traducere ibidem, ms. 329, f. 66. O copie slavă contemporană, tot pe pergament, dar fără pecete, ibidem, S.I., nr. 20 c; altă copie slavă cu traducere la Bibl. Acad., XI/244. Fotocopie, ibidem, F.XX/17-18. EDIȚII: Slav. *Venelin*, 36-38. Slav și trad. *Panaitescu*, 116-119; DRH, B, 88-90. Trad DIR, B, 71-72. Facs. *Sacerdoteanu-Bcgdan*, pl. 14; DIR, B, 321.

¹ Acest rînd este scris sus, deasupra textului.

Relatio domini Benedicti, prepositi
ecclesie Albe regalis.

Sigismundus, dei gracia Romanorum rex semper augustus, ac Hungarie, Dalmacie, Croacie etcetera rex, fidelibus nostris universis et singulis Siculis nostris regalibus, ad sedes Sebsy et Kysdy pertinentibus, salutem et gratiam.

Venientes nostre maiestatis in presenciam fideles nostri, providi Valentinus, iudex, et Johannes, notarius nostre civitatis Brassouiensis, ac Johannes de Keresthyenfalwa et Thomas de Cydino, villici, in suis ac universorum et singulorum civium et hospitem dictarum civitatis et villarum nostrarum predictarum nominibus, et personis nostre plurimum conquerendo, significare curarunt maiestati, quod quamquam ipsi et eorum quilibet, antiqua eorum libertate et consuetudine requirente, ab antiquo ferramenta et alias res mercimoniales per medium vestri et tenutas vestras absque aliquali perturbatione et molestia deferre et abinde similiter res mercimoniales, cuiuscumque generis existant, apportare et apportari facere liberius fuerint et exstiterunt, tamen, nunc, nonnulli forent ex vobis, qui libertatibus et consuetudinibus eorundem opposcentes, predictis minime attentis, eosdem cives et hospites civitatis et villarum nostrarum prescriptarum, in delacione et opporcione huiusmodi ferramentorum ac aliarum rerum mercimomialium in vestris tenutis et iurisdiccione vestra impediretis, ymo neminem ex eisdem absque muneribus collateralibus pertransire permetteretis, in ipsorum preiudicium et dampnum dicteque libertatis et consuetudinis eorum antique derogamen non modicum.

Verum, quia nos eosdem cives et hospites civitatis et villarum nostrarum pretactarum eorum antiquis libertatibus et consuetudinibus, quibus ipsi hucusque usi fuerunt et gavis, illibate frui volumus et gaudere, igitur, vestre universitatis et vestrum cuiuslibet fidelitati firmissimo nostro regio damus sub edicto, mandantes seriose, quatenus agnita presencium noticia,

a modo in antea et deinceps, antedictos cives et hospites in delacione huiusmodi ferramentorum ac similiter delacione et in apportacione quarumcumque rerum mercimonialium, per eosdem hincinde fienda, in nullo impedire seu quovismodo molestare presumentes, eosdem et quemlibet eorum, semper et omni tempore, cum huiusmodi rebus ipsorum mercimonialibus cuiuscumque generis et manerie existant, per vestri medium ac tenutas vestras, ad dictas partes Moldwe deferendis et deinde apportandis, ineundo et redeundo, quiete, pacifice omnique impedimento remoto et absque aliquorum munerum invidiosorum colleteralium¹ et aliorum quorumcumque recepzione transire, ire et redire permittere et permitti facere debeatis, aliis litteris nostris Sandrino Siculo, Bungo dicto, ad dictam sedem Kysdy pertinenti, et filiis suis, in eo, ut ipsi eosdem cives et hospites civitatis et villarum nostrarum supradictarum ab² portacione huiusmodi ferramentorum et aliarum rerum mercimonialium deberent inhibere, non obstantibus quibuscumque.

Alioquin, vobis vel altero³ vestrum in his secus facientibus, quod non credimus, commissimus et serie presencium firmiter committimus fideli nostro magnifico Michaeli, filio Salamonis de Nadasd, comiti vestro, ut ipse vos ad id faciendum per remedia opportuna compellat et astringat, auctoritate nostra regia, presentibus in hac parte sibi attributa, et iure mediante. Secus igitur facere non ausuri nec presumat⁴ modo aliqui gratie nostre sub obtentu. Presentes etiam⁵, post⁵ earum lecturam, semper reddi iubemus presentanti.

Datum Cassouie, secundo die festi Penthecostes, anno domini Millesimo quadringentesimo decimo nono, regnorum nostrorum anno Hungarie etcetera XXXIII°, Romanorum vero nono.

<Sub pecete :> Relatio domini Benedicti, prepositi ecclesie Albe regalis.

<Sub text :> Thomas de Mera, arhidiaconus de Heues.

<Pe verso, de o mînă contemporană :> Privilegium ut Brassovienses pacifice perambulent terram Siculorum.

Darea de seamă a domnului Benedict,
prepozitul bisericii din Alba Regală.

Sigismund, din mila lui Dumnezeu în veci augustul rege al romanilor și regele Ungariei, Dalmației, Croației etc., tuturor credincioșilor noștri și fiecăruia dintre secuii noștri regești, care țin de scaunele Sepsi și Kezdi, sănătate și milostivire.

Venind înaintea maiestății noastre credincioșii noștri, chibzuiții: Valentin, judele, și Ioan, notarul orașului nostru Brașov, precum și juzii Ioan din Cristian și Toma din Codlea, în numele lor și în acela al tuturor orășenilor și oaspeților pomenitului nostru oraș și ai pomenitelor noastre sate, ca și în numele fiecăruia <dintre aceștia>, s-au îngrijit, plîngîndu-se foarte, să aducă la cunoștința maiestății noastre că, deși ei și fiecare dintre dînșii — întrucît așa cerea vechea lor libertate și obiceiul vechi — au fost slobozi din vechime să ducă și să aducă sau să pună pe alții să aducă de acolo scule de fier și mărfuri de orice fel prin mijlocul vostru și prin ținuturile voastre, fără nici o tulburare sau supărare, totuși, acuma, sînt unii dintre voi, care, împotrivindu-se libertăților și obiceiurilor lor, și fără a ține seama cît de puțin de cele de mai sus, împiedicați pe pomeniții orășeni și oaspeți ai orașului și ai satelor noastre mai sus arătate să ducă și să aducă aceste scule de fier și alte lucruri de vînzare

în ținuturile supuse jurisdicțiunii voastre, ba încă nu lăsați pe nici unul dintre ei să treacă fără a da pe deasupra și daruri, în paguba și dauna lor și spre marea știrbire a pomenitei lor libertăți și a vechiului lor obicei.

Dar, fiindcă noi voim ca acei orășeni și oaspeți ai orașului și satelor noastre mai sus pomenite să se bucure și să se folosească fără nici o știrbire de vechile lor libertăți și obiceiuri, de care ei s-au folosit și s-au bucurat pînă acum, de aceea, poruncim cu strașnica noastră poruncă regească și cu tot dinadinsul credinței obștei voastre și a fiecăruia dintre voi, ca, după ce veți lua cunoștință de scrisoarea de față, de acum înainte și în viitor, nemaicutezînd a împiedica în nici un fel sau a supăra cumva pe mai sus-zișii orășeni și oaspeți în ducerea acelor scule de fier, și tot așa în ducerea și aducerea de aici și de acolo a mărfurilor lor de orice fel, să vă îndatorați a da voie sau a face să se dea voie ca ei și fiecare dintre ei, totdeauna și oricînd, să fie lăsați a trece, a se duce și a se întoarce prin mijlocul vostru și prin ținuturile voastre spre pomenitele părți ale Moldovei, atît la dus cît și la întors, în liniște și pace, cu acele lucruri ale lor de vînzare, de orice fel sau chip ar fi, pe care le duc și le aduc de acolo, înlăturînd orice piedică și fără a li se lua pe deasupra și fără voia lor daruri sau alte lucruri, fără a ține seama de altă scrisoare a noastră, <trimisă> lui Sandrin secuicul, zis Bungo, ce ține de scaunul Kesdi, și fiilor săi, <în care se spune> că ei sînt datori să împiedice pe pomeniții orășeni și oaspeți ai orașului și satelor noastre mai sus-zise a duce astfel de scule de fier.

Iar dacă, în această privință, voi sau unul dintre voi va face altfel, ceea ce nu credem, atunci, prin rîndurile de față, am poruncit și poruncim cu tărie credinciosului nostru, măritului Mihail, fiul lui Solomon de Nadeș, comitelui vostru, ca, prin mijloace potrivite, să vă silească și să vă constrîngă a face acest lucru, în temeiul autorității noastre regești, pe care i-o dăm în această privință prin scrisoarea de față, și în temeiul dreptului. Așadar, să nu cutezați și să nu îndrăzniți a face altfel, dacă vreți să vă păstrați milostivirea noastră. Scrisoarea de față, după citire voim să fie înapoiată totdeauna înfățișătorului.

Dat la Cașovia, a doua zi după sărbătoarea Rusaliilor, în anul Domnului o mie patru sute nouăsprezece, în al treizeci și treilea an al domniei noastre ca rege al Ungariei etc., și în al nouălea ca rege al romanilor.

<Sub pecete :> Darea de seamă a domnului Benedict, prepozitul bisericii din Alba Regală.

<Sub text :> Toma de Mera, arhidiaconul de Heves.

<Pe verso, de o mîină contemporană :> Privilegiu pentru ca brașovenii să treacă slobozi prin țara secuilor.

Arh. St. Brașov, Privilegii, nr. 52. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1419. Orig., perg. (26 × 36,5), cu urmele peceteii imperiale, din ceară roșie, aplicată sub text. Rezumat în actul lui Nicolae Bodo, prepozitul bisericii de Alba Regală, din 21 noiembrie 1462, ibidem, nr. 159 (*Székely okl.*, V, 19–23).

EDIȚII: Latin. *Székely okl.*, III, 36–38; *Ub.*, IV, 97–99.

¹ Corect: *collateralium*.

² Corect: *a*.

³ o scris pe răsătură.

⁴ Corect: *presumatis*.

⁵ Cuvînt repetat.

Relatio domini Benedicti, prepositi Albensis.

Sigismundus, dei gracia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie etcetera rex, fidei nostro dilecto, magnifico Mychaeli, filio Salamonis, Siculorum nostrorum regalium comiti, salutem et gratiam.

Venientes nostre maiestatis in presenciam fideles nostri dilecti, circumspecti et providi Valentinus, iudex, et Johannes, notarius et civis civitatis nostre Brassouiensis, ac Johannes de Kerezthyenfalwa et Thomas de Cydino, villarum nostrarum regalium villici, in suis ac universorum et singulorum civium et hospitem dictarum civitatis et villarum nostrarum predictarum nominibus et in personis, nostre plurimum conquerendo, detegere curarunt serenitati, quomodo castellani castrum nostri Thwrch vocati, per quondam magnificum Merche, partium Transalpinarum olim, et Mychaelem, filium eiusdem, nunc vayuadam, pro tempore constituti, ipsos diversimode in antiquis eorum libertatibus, per nos et eciam alios nonnullos divos reges Hungarie, felicium recordacionum, nostros scilicet predecesores, ipsis, vigoribus efficaciorum litteralium instrumentorum, gratiose datis et concessis, impedivissent, ymo de personis ipsorum propriis rebusque et bonis, tam mercimonialibus, quam aliis, eis, dictum castrum nostrum, auctoritate eorum propria signum tributi erigendo, solucionem tributariam inibi a quampluribus temporibus iam retroactis¹ exigissent et extorsissent, exigique et extorqueri facere non cessarent eciam de presenti, in ipsorum preiudicium dicteque libertatis eorum predictae derogamen non modicum.

Verum, quia nos memoratos cives et hospites civitatis et villarum nostrarum supradictarum, antiquis eorum laudabilibus libertatibus, illibate frui volumus et gaudere, fidelitati igitur vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus memoratos cives et hospites a tempore, quo vos gubernacionem castellanatus predicti castrum nostri Thwrch adipiscimini², ab eisdem civibus et hospitibus rebusque et bonis eorum mercimonialibus et aliis quibusvis, in loco erectionis dicti signi tributi, abusivi et inconsueti, nullum tributum nullamve solucionem tributariam exigi facientes, eosdem in prescriptis eorum libertatibus conservantes et per castellanos in castrum nostro predicto Thwrch, per vos constituendos, conservari facientes contra quoslibet inpetitores² et ipsos indebite inquietare volentes, simulcum eorum rebus et bonis, protegere, tueri, defensare et indempniter² manutenere debeatis, auctoritate nostra regia, presentibus in hac parte vobis attributa, et iusticia mediante. Secus facere non ausuri, graciae nostre sub optentu². Presentes quoque perlectas semper reddi volumus presentanti.

Datum Cassouie, feria quarta proxima post festum Penthecostes, anno domini millesimo quadringentesimo decimo nono, regnorum nostrorum anno Hungarie etcetera XXX^{mo} tercio, Romanorum vero nono.

⟨Sub pecete:⟩ Relatio domini Benedicti, prepositi Albensis.

⟨Pe verso, de o mină contemporană⟩ Litera privilegialis de theolonio in Turtsch de eius libertatibus.

⟨Pe verso, de o mină de la începutul sec. al XVI-lea:⟩ Littere ne castellani arcis Thewrcz vectigal exigant. Anno 1419.

Darea de seamă a domnului Benedict, prepozitul de Alba.

Sigismund, din mila lui Dumnezeu în veci augustul rege al romanilor și regele Ungariei etc., credinciosului ⟨și⟩ iubitelui nostru, măritului Mihail, fiul lui Solomon, comitele secuilor noștri regești, sănătate și milostovire.

Venind înaintea maiestății noastre credincioșii noștri iubiți, chibzuiții și înțelepții Valentin, judele, și Ioan, notar și orășean din orașul nostru Brașov, precum și Ioan <judele> din Cristian, și Toma, <judele> din Codlea, satele noastre regești, în numele lor, al tuturor și al fiecăruia dintre orășenii și oaspeții pomenitului oraș și ai satelor noastre mai sus-zise, și plîngîndu-se foarte, s-au îngrijit să destăinuască luminății noastre că castelanii cetății noastre numite Bran, rînduiți de răposatul, măritul Mircea, fostul <voievod> al Țării Românești, și de Mihail, fiul lui, voievodul de acum, i-au împiedicat pe dînșii în felurite chipuri în vechile lor libertăți, date și hărăzite lor cu milostivirea și în puterea unor temeinice acte scrise de noi și de alți cîțiva răposăți regi ai Ungariei, adică înaintași ai noștri de fericită aducere aminte, ba încă, ridicînd cu de la sine putere în pomenita noastră cetate semnul vămii, au pretins și au stors acolo plata vămii de pe persoanele lor și de pe lucrurile și bunurile lor, atît de pe cele de vînzare, cît și de pe alte lucruri, încă din timpuri de mult trecute, și nu încetează a pune să se ceară și să se stoarcă și acum <această plată>, spre marea lor pagubă și spre marea știrbire a pomenitei lor libertăți.

Dar, fiindcă noi voim ca amintiții orășeni și oaspeți ai pomenitului oraș și ai satelor noastre mai sus-zise să se folosească și să se bucure nevătămați de vechile lor libertăți vrednice de laudă; de aceea, punem în vedere și poruncim cu tărie credinței voastre ca, <începînd> din vremea cînd voi luați în mînă cîrma slujbei de castelan al pomenitei noastre cetăți Bran, nemaipunînd să se ceară de la amintiții orășeni și oaspeți, de pe lucrurile și bunurile lor de vînzare și de pe orice alte bunuri ale lor, nici o vamă și nici o plată de vamă, la locul ridicării zisului semn de vamă, silnică și neobișnuită, și păstrînd pe pomeniții orășeni și oaspeți în amintitele lor libertăți, și punînd ca ei să fie păstrați <în acele libertăți> de castelanii pe care-i veți rîndui voi în pomenita noastră cetate Bran, în temeiul autorității noastre regești, date vouă în această privință prin scrisoarea de față, și în temeiul dreptății, să vă îndatorați a-i păzi, a-i apăra, a-i ocroti și a-i păstra nevătămați împreună cu lucrurile și bunurile lor împotriva oricăror tulburători și a tuturor aceluia care ar voi să-i supere pe nedrept. Altfel să nu cutezați a face, dacă vreți să vă păstrați milostivirea noastră. Iar scrisoarea de față, voim ca, după citire, să fie totdeauna dată îndărăt înfățișătorului.

Dat la Cașovia, în miercurea de după sărbătoarea Rusaliilor, în anul Domnului o mie patru sute nouăsprezece, în al treizeci și treilea an al domniei noastre ca rege al Ungariei etc., și în al nouălea ca rege al romanilor.

<Sub pecete :> Dare de seamă a domnului Benedict, prepozitul de Alba.

<Pe verso, de o mînă contemporană :> Scrisoare privilegială cu privire la vama din Bran <și> la libertățile ei.

<Pe verso, de o mînă de la începutul secolului al XVI-lea :> Scrisoare, <poruncind> castelanilor din Bran să nu ceară vamă. Anul 1419.

Arh. St. Brașov, Privilegii nr. 54. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1419. Orig., perg. (20 × 37), cu urme de pecete rotundă (5) din ceară roșie, aplicată sub text. EDIȚII: Latin. *Hurmuzaki*, XV/1, 10–11; *Ub.*, IV, 102–103. Latin și trad. Hasdeu, *Castelul Törzburg în posesiunea Basarabilor*, în „Columna lui Traian“, 6, 1875, 154–156.

¹ Urmează eg., șters de aceeași mînă.

² Astfel în orig.

† Язъ кто есмь Жигмоундъ, милостѣмъ божѣмъ, Римскы царь и Оугрскы крал и Далмацѣинскы и чешкы и нѣмьчкы и нѣмь землямъ и мнзѣмъ господамъ господинь. Моимъ добромъ волимъ и хотѣнѣмъ тонъ сыннхъ и дадохъ всѣмъ конъ жнѣ въ Оугровлахѣинсконъ земан, що есть Басарабска, за нхъ прошенѣе шо ме соу просилъ своимъ вѣрннмъ попомъ Ягаѣнномъ, како нхъ манастиренъ всецрѣквенъ калоу-гере и попове и вси люде конъ жнвоу въ твѣзы земанъ да дрѣже свои законъ и ѡ своихъ вѣрѣ да прѣбнваю, а намъ право да слоуже. На тонъ дадохъ мою вѣрѣ и всехъ конъ к менѣ дрѣжжѣтъ нзѣѣшашаю и по насъ кто хте вѣтн, како ни я самъ, ни кто штъ нашнхъ да нмѣ нѣстъ волнѣ забавѣтн за нхъ вѣроу и за нхъ законъ, нь да соу волнѣ прѣбнватн оу чемъ соу и до сѣга прѣбнвалъ, въ томъ и до вѣка да прѣбнваю.

Даде се шванъ книга ѡ Белнкомъ Баарадоу, мѣсеца септемвриа кѣ дннн, по Хрнстоу рожствоу, лѣтъ хлѣ и кѣ, а штъ конова смѣ кралъ Оугрѣсконъ Земан, лѣтъ вѣ, а штъ конова смѣ Римскы царь, лѣтъ 7.

† Мѣ царь Римскы рекохъ монмѣ езъкомъ датн швоунъ книгѣ¹.

† Eu, care sînt Sigismund, din mila lui Dumnezeu împărat al romanilor și rege al Ungariei, domn al Dalmației, al cehilor, al germanilor și al altor țări și al multor domnii. Cu a mea bunăvoie și dorință am făcut și am dat aceasta tuturor celor ce trăiesc în țara Ungrovlahiei, care este basarabească, la cererea lor, pentru care m-au rugat prin credinciosul lor popa Agathon, ca mănăstirile lor și toate bisericile și călugării și popii și toți oamenii care trăiesc în acea țară să-ți țină legea lor și să trăiască în credința lor, iar nouă să ne slujească cu dreptate. La aceasta am dat credința mea și dau de știre tuturor celor care țin de mine, ca și celor care vor fi după noi, ca nici eu însumi, nici unul dintre ai noștri să nu aibă voie să-i tulbure pentru credința lor și pentru legea lor, ci să fie volnici să trăiască întru aceasta, întru care și pînă acum au trăit, întru aceasta și pînă în veci să trăiască.

S-a dat această carte la Oradea Mare, luna septembrie zile, de la nașterea lui Hristos anul 1420², iar de cînd sînt rege al Ungariei ani 32, iar de cînd sînt împărat al romanilor ani 10.

† Eu, împăratul romanilor, am spus cu limba mea, să se dea această carte¹.

Arh. St. Buc., S.I., nr. 22 (Tismana).

Orig., perg., pecete aplicată, căzută. Cu două traduceri, din secolul al XVIII-lea și din 1912; altă traducere, ibidem, ms. 329, f. 68. O copie slavă cu traducere la Bibl. Acad., XI/245. Fotocopie, ibidem, F. XX/20.

Data greșită. Datat după itinerarul lui Sigismund.

EDIȚII: Slav. *Venelin*, 49–50. Slav și trad. *Panaitescu*, 121–122; DRH, B, 92–93.

Trad. DIR, B, veac XIII, XIV, XV, 73. Facs. *Sacerdoșeanu-Bcgdan*, pl. 17; DIR, B, veac XIII, XIV, XV, 323.

¹ Acest rînd este scris sus, deasupra textului.

² Data a fost calculată greșit de un grămătic care aplică aci socoteala de la septembrie a erei bizantine.

Жигмѣнъдъ, по божѣмъ милости, Римскы царь и Оугрѣскы кралъ и Чешкы и Фрѣшконъ Далмацѣе и Хрѣватсконъ Земанъ и нѣмьнъ землямъ кралъ. Тонъ давамъ знатнъ всѣмъ нашнмъ вѣрннкмъ, црѣковнмъ старѣннннамъ и всѣмъ властѣламъ и шпановымъ и поркалавымъ и племеннѣмъ людемъ и всакымъ ѡ

чловѣкъ и великъ и малъ, кѣмъ къ мнѣ дрѣжѣи и мене слыша и вѣрне свѣтѣи корѣне и Угрѣскомъ Царѣмъ и мене има на добру: въсакы да се варѣе и да не волнѣ и ни въ чемъ позабавити монастыромъ по па Аѣаѣна, свѣтѣмоу Аѣаѣну на Бодѣцахъ и прѣсвѣтѣи Богородице Тисманскѣи, заради иа дадохъ моюмъ двѣрѣмъ волѣмъ и моюмъ вѣрѣмъ прѣхъ. Боле що естъ тѣхъ было прѣво и съга; да естъ нѣхъ слышѣдно и села и въсе хѣтаре цѣмъ имаю и винограды и водѣнице и шрѣси и лѣваде, въсе да естъ слышѣдно нѣхъ и оуѣрѣчно и да нѣмъ не волѣнъ нѣкто позабавити ни въ чемъ.

И еше надохъ истинѣ како и прѣво Быстрица црѣковна была. За нѣхъ молѣне и правѣ вѣрѣ, и тѣи нѣмъ дадохъ, да нѣ естъ шѣнна, и да нѣмъ естъ шрѣнкъ съ всемъ цѣмъ къ нѣи дрѣжѣи, хѣтаре и трѣжна и прѣхѣдна царина да естъ по па Аѣаѣна и калѣгерѣ Бодѣички и Тисманскы, да сѣ волни нады въсѣмъ двѣхѣтѣкомъ цѣмъ естъ въ Быстрице, такожде и повѣсѣдѣ кѣлыко имаю села и хѣтаре и лѣваде и водѣнице и въ Сѣверинѣ и въ Быстрице и на въсакѣомъ мѣсте цѣмъ естъ нѣхъ монастырен и що къ нѣмъ дрѣжѣи, въсе да естъ нѣхъ слышѣдно и на шрѣнкъ шѣ съган до вѣка и да нѣмъ не волнѣ нѣкто позабавити, ни въ чемъ. Конъ не хѣте мене на зѣмъ, тѣи въсакѣомъ говорѣ, и сыгашнѣмъ и после, конъ хѣте быти мое слыге, и по насъ и до вѣка: да нѣмъ не волнѣ нѣкѣмъ забавити нѣхъ чловѣкъ и нѣхъ добыткъ и що кѣпѣю и що продаю и на сѣхъ и на воде. И кѣде хѣде нѣхъ людѣе шѣ нѣхъ двѣхѣтѣкомъ, ни на едномъ мѣсте вамъ да не платѣ, нѣ да хѣде слышѣдно.

И що имаю крѣшѣица и кѣрѣе на Аѣнаѣѣ, въсе да е нѣхъ слышѣдно, како и прѣво было, тако и до вѣка да естъ монастырѣско и по па Аѣаѣна и неговѣхъ калѣгерѣи и по нѣхъ конъ хѣте быти въ тѣхъ мѣстѣхъ, тѣхъ рѣда ѣ Бѣга братѣи, що нѣхъ смо нѣи оузелѣи да нѣхъ пазымо и хѣранѣмо за нѣхъ слыжѣе и правѣ <що> намъ слыжѣе.

И шѣи въ своѣи вѣрѣи да прѣбѣваю и своѣи законъ да дрѣжѣи и въ своѣхъ црѣкѣхъ и да нѣмъ нѣкѣмъ не волнѣ забавити ни бантовати за нѣхъ законъ. На тѣи смѣ дады нѣмъ мою вѣрѣ и въсѣго Оугрѣскога Царѣмъ и въсѣхъ кѣмъ вѣрѣю свѣтѣи кѣрѣне и мене хѣте на двѣро.

И кто чѣте шѣвѣи кнѣгѣ, да ю да шѣ гога ю е оузелѣ.

Даде се шѣи кнѣга на Бодѣцахъ, мѣсеца шѣговѣи кѣи днѣ, по Хрѣстовѣ рѣжѣтѣѣ лѣтѣ хѣи и кѣ, а шѣ конова смѣ крал Оугрѣскѣи Землѣ, лѣтѣ лѣа, а шѣ конова смѣ Римскѣи царѣ лѣтѣ десѣтѣ.

† И царѣ Римскѣи рекѣхъ монѣмъ езыкомъ дати овоуи кнѣгѣ¹.

† Sigismund, din mila lui Dumnezeu împărat al romanilor și rege al Ungariei și rege al cehilor, al Dalmației Frușice, al țării Croației și al altor țări. Aceasta dau de știre tuturor credincioșilor noștri, căpeteniilor bisericеști și tuturor vlastelinilor și șpanilor și pircălabilor și nobililor și oricărui om și mare și mic, care ține de mine și mă ascultă și este credincios sfintei coroane și Țării Ungurești și vrea de la mine bine: fiecare să se ferească și să nu fie volnic întru nimic să supere mănăstirile popii Agathon, sfântul Antonie de la Vodița și preasfinta născătoare de Dumnezeu de la Tismana, pentru că le-am dat cu buna mea voie și i-am primit cu credința mea. Voia ce au avut mai înainte, și acum; să le fie slobode și satele și toate hotarele ce au și viile și morile și nucii și livezile, toate să le fie slobode și de uric și să nu aibă nimeni voie să-i supere întru nimic.

Și încă am aflat adevărul că și mai înainte Bistrița a fost bisericеască. La rugămintea lor și pentru dreapta lor credință și aceasta le-am dat-o, să le fie ocină și să le fie uric cu tot ce ține de ea, hotarul și vama de mărfuri și de trecere, să fie a popii Agathon și călugării Vodiței și Tismanei să fie volnici peste tot venitul ce este la Bistrița, precum și peste tot, cîte sate și hotare și livezi și mori au și la Severin și la Bistrița și în orice loc care este al acelor

mănăstiri și ce țin de ele, toate să le fie slobode și de uric de acum și pînă în veci și nimeni să nu aibă voie să-i supere cu ceva. Cine nu vrea să aibă de la mine rău, fiecărui îi spun, și celor de acum și celor de pe urmă, cine va fi sluga mea și după noi și în veci: nimeni să nu aibă voie să-i împiedice, pe omul lor și marfa lor și ce cumpără și ce vînd și pe uscat și pe apă. Și pe unde merg oamenii lor cu marfa lor, în nici un loc să nu plătească vamă, ci să meargă slobod.

Și pescăriile și vrtejurile ce au la Dunăre, toate să fie slobode, cum au fost și mai întii, astfel pînă în veci să fie mănăstirilor și popii Agathon și călugărilor și după dînșii, cine va fi în acele locuri, întru Dumnezeu frați din ordinul lor, pe care i-am luat să-i păzim și să-i apărăm, pentru slujba și dreapta credință cu care ne slujesc.

Și ei să rămînă în credința lor și să păstreze și legea lor în bisericile lor și să nu aibă voie nimeni să-i prigonească sau să-i tulbure pentru legea lor, pentru care le-am dat credința mea și a întregii Țări Ungurești și a tuturor celor care cred în sfînta coroană și vor de la mine bine.

Și cine citește această carte, să o dea de la cine a luat-o.

S-a dat această carte la Vodița, luna octombrie 28 de zile și de la nașterea lui Cristos, anul 1420 și de cînd sînt rege al Țării Ungurești, ani 34 și de cînd sînt împărat al romanilor, anul al zecelea.

† Eu, împăratul romanilor, am spus cu limba mea, să se dea această carte ¹.

Arh. St. Buc., S.I., nr. 23 (Tismana, I/4).

Orig., perg., pecete timbrată. Cu trei traduceri, din secolul al XVIII-lea, din 1844 și din 1912; alte traduceri, ibidem, LXXXVII/1 și ms. 329, f. 67, și 335, f. 5 v.-6, precum și la Bibl. Acad., CXXXII/182. Fotocopie la Bibl. Acad., F. XX/19.

Datat după itinerarul lui Sigismund.

EDIȚII: Slav. *Venelin*, 52—54. Slav și trad. *Panaïtescu*, 122—125; DRH, B, 93—95.

Trad. DIR, B, veac XIII, XIV, XV, 74—75. Facs. DIR, B, veac XIII, XIV, XV, 324.

¹ Acest rînd se află în fruntea documentului.

130

1419 noiembrie 12, Severin.

Nos, Sigismundus, dei gratia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatia etc. rex, memorie commendamus per presentes quod Thatol, filius Michaelis de Ilhocz, nostram veniens in presentiam, exhibuit nobis quasdam literas nostras fassionales, sub minori secreto nostro sigillo, patenter emanatas, tenoris infrascripti, suplicans¹ nostro culmini prece subiectiva, ut easdem ratas, gratas et acceptas habendo, presentibusque litteris nostris verbaliter inseri et transcribi faciendo, eisdem nostrum regium benevolum consensum prebere dignaremur gratiose pariter et assensum. Quarum tenor talis est: <Urmează actul lui Sigismund, regele Ungariei, din 27 iunie 1410 — Mihalyi, 163—164>

Unde nos, humillimis et devotis suplicationibus prefati Tatul¹, per ipsum modo quo supra nostri humiliter porrectis maiestati, benigne inclinati, pretactas literas non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte vitiatas, sed prorsus omni suspicionis vitio carentes, imo vere et sincere veritatis titulo prepollentes, quoad omnes earundem clausulas, continentias et articulos, sine diminutione et augmento aliquali, de verbo ad verbum presentibus litteris² et singulis articulis in eisdem contentis, nostrum regium bene-

volum consensum prebuimus gratiose pariter et assensum, quas dum nobis in specie reportate fuerint, in formam nostri privilegii redigi faciemus.

Datum in Zewren, die dominico proximo post festum beati Martini episcopi et confessoris, anno domini 1419, regnorum nostro anno Hungarie etc. trigesimo tertio, Romanorum vero decimo.

<Sub text.:> Comissio propria domini nostri regis.

Noi, Sigismund, din mila lui Dumnezeu în veci augustul rege al românilor și rege al Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., dăm de știre prin scrisoarea de față că Tatul, fiul lui Mihail de Ilhocz, venind înaintea noastră, ne-a arătat o scrisoare a noastră de adevărire, dată în chip de scrisoare deschisă, cu pecetea noastră cea mică de taină, <și> avînd cuprinsul de mai jos, rugîndu-se cu plecată rugăminte de înălțimea noastră ca, ratificînd, încuviințînd și primind pomenita scrisoare și punînd ca ea să fie transcrisă și trecută cuvînt cu cuvînt în scrisoarea noastră de față, să binevoim și să ne milostivim a da acelei scrisori regeasca noastră încuviințare și înviore. Cuprinsul ei este acesta: <Urmează actul lui Sigismund, regele Ungariei, din 27 iunie 1410>.

Noi, deci, încuviințînd cu bunăvoință preasmeritele și plecatele rugămînți ale pomenitului Tatul, făcute de dînsul cu smerenie, cum se spune mai sus, maiestății noastre, și punînd să se treacă și să se transcrie cuvînt cu cuvînt în scrisoarea de față, fără vreo scădere sau vreun adaos, cu toate clauzele, punctele și <cu tot> cuprinsul ei, pomenita scrisoare, fără răsături, fără tăieturi, și nici stricată în vreo parte a ei, ci lipsită cu totul de orice bănuială de stricăciune, ba bucurîndu-se de însușirea adevărului și nefățarnicului adevăr, am dat cu milostivire binevoitoarea noastră regească încuviințare și înviore pomenitei scrisori și fiecărui punct cuprins în ea, <scrisoare> care vom pune să se întocmească în chip de privilegiu al nostru, <atunci> cînd ne va fi adusă înapoi în original.

Dat la Severin, în ziua de duminică după săbătoarea fericitului Martin, episcopul și mărturisitorul, în anul Domnului o mie patru sute nouăsprezece, în anul al treizeci și treilea al domniei noastre ca rege al Ungariei etc., iar ca rege al românilor în al zecelea an.

<Sub text.:> Porunca însăși a domnului <nostru> regele.

După *Mihalyi*, 242–243.

Transumpt în actul conventului din Lelez din 1765, la Arh. conv. Lelez.

¹ Astfel în textul latin publicat.

² Lacună în textul latin publicat; întregire posibilă: *inseri et transcribi faciendo, eisdem litteris*.

Amicis suis honorandis, conventui de Clusmonostra, Lorandus Lepas de Waraskezy, vicewayuoda Transiluanus, amicicium paratam cum honore.

Dicitur nobis in personis Benedicti et Stephani, filiorum Gregorii, Fabiani, filii Pauli, Alexii, filii eiusdem Fabiani, Dominici, filii Johannis de Gydofallua, Ladislai, Anthoni, filiorum Blasii de Bodala, Stephani, Joannis, filiorum Petri de eadem Bodala, necnon filiorum Augustini de Sarwarad, quomodo temporibus proxime preteritis Ladislaus, filius Michaelis dicti Faro de Angijlus, videlicet tempore messis proxime elapse, pecora et pecudes

suas ac iobagionum suorum, in predicta Bodala residencium ad segetes bladorum ipsorum in territorio porcionis ipsorum possessionarie, in eadem Bodala habite, existentis, et blada universorum generum per easdem pecudes et pecora depasci et destrui fecisset. Eo non contentus, missis hominibus suis ad molendinum ipsorum, in eadem Bodala habitum, ferrum et alia instrumenta eiusdem molendini excipi, frugesque ipsorum in eodem moledino existentes, ad quadraginta cubulos se extendentes, asportari fecisset, predictum molendinum penitus a suo cursu privasset, molendinatorem vero dicti molendini ipsorum extrahendo dire et acriter verberassent et wlnherassent. Insuper, quoddam caldar prefatorum Ladislai et Anthonii, quindecim florenos novos valens, de domo cuiusdam iobagionis ipsorum deportari fecisset quo voluisset. Et quod prefatus Ladislaus, destinatis suis familiaribus ad domum nobilis domine, relicte prefati Blasii, quosdam duos parvulos eiusdem, retrodorsum eiusdem domine se defendentes, de eadem domo extrahere et manus eorundem mutilare voluissent, nisi eadem domina eosdem defendere potuisset, quibus adhuc minas mortis sepissime imponent. Preterea, iidem familiares prefati Ladislai, ex iussu eiusdem, a quodam iobagione ipsorum quadringentos ducatos partis Transalpine abstulissent. Item unum iobagionem ipsorum, Parathee nomine, omnibus suis rebus et bonis, equis, bobus, vaccis et aliis pecudibus universisque clenodiis domus eiusdem spoliando, cistas eiusdem confringendo, res in eisdem habitas excipiendo, asportassent. Insuper, quendam famulum ipsorum, Stephanum nomine, in facie porcionis ipsorum possessionarie, in dicta Bodala habite, spoliassent, spoliatum dire verberassent¹. Tandem prefatum Ladislaum, filium Blasii, securibus iactassent. Item, universos iobagiones ipsorum, in dicta Bodala commorantes, prefatus Ladislaus Forro, per minarum impositiones ad se convertendo, seduxisset, eosdem taxando, proventus ipsorum ab eisdem exegisset. Eo non contentus, malum malo accumulans, dum pridem prefati Benedictus et¹ Stephanus ac alii prenominati, ad predictam possessionem ipsorum Bodala accessissent, tunc familiares prefati Ladislai Forro, ex commissione eiusdem, populos et iobagiones in eadem commorantes, per sonum campanarum, in ipsos convenire et irruere fecissent, et eosdem in domo ipsorum comburere voluissent, potencia mediante, in preiudicium et dampnum eorundem valde magnum.

Super quo vestram amicitiam presentibus requirimus diligenter quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente Petrus magnus de Galthyw, vel alter Petrus magnus de Galdad, aut Johannes de Zucak, sin Andreas de Fayhyd, seu Nycolaus, sive Sygismundus de Gald, neve Emericus de Zentmiklos, aut Symon filius <...>² de Kized, vel Michael filius Pauli, sive Nycolaus, filius Thel de Nijen, aliis absentibus, homo noster, ab omnibus quibus incumbit meram de premissis experiatur veritatem, quam tandem nobis amicabiliter rescribatis.

Datum in Zenthemrich, feria sexta proxima ante dominicam Oculi, anno domini Millesimo quadringentesimo vigesimo.

Prietenilor săi vrednici de cinste din conventul de Cluj-Mănăştur, Lorand Lapes de Waraskezy, vicevoievodul Transilvaniei, cu toată prietenia și cinstea.

Ni se spune de către Benedict și Ștefan, fiii lui Grigore, Fabian, fiul lui Pavel, Alexiu, fiul pomenitului Fabian, Dominic, fiul lui Ioan de Ghidfalău, Ladislau <și> Antonie, fiii lui Blasiu de Budila, Ștefan <și> Ioan, fiii lui

Petru din pomenita Budila, precum și de către fiii lui Augustin de Sarwarad că, în zilele de curînd trecute, Ladislau, fiul lui Mihail zis Forro de Angheluș, în vremea secerișului de curînd făcut, a lăsat vitele și oile sale și ale iobagilor săi, care locuiesc în pomenita Budila, în holdele lor de pe pămîntul părții lor de moșie, aflătoare pe pomenita Budila, și a nimicit cu acele vite și oi toate felurile de grîne. Nemulțumit cu aceasta, trimițînd oameni de-ai săi la moara lor, care se află tot pe pomenita <moșie> Budila, a luat fierăria și alte unelte ale pomenitei mori și a dus de acolo grînele lor care erau în moară și ajungeau pînă la vreo patruzeci de cîble, a oprit cu totul pomenita moară din mersul ei, iar pe morarul zisei mori, scoțîndu-l afară, l-au bătut și l-au rănit în chip sălbatic și crud; pe deasupra, el a luat și a dus unde a voit un cazan al pomeniților Ladislau și Antonie, care făcea cincisprezece florini noi, din casa unui iobag al lor. <Ni se mai spune> că pomenitul Ladislau a trimis slujitori de ai săi la casa nobilei doamne, văduva pomenitului Blasiu, care au voit să ia din casă doi copii mici, ce se apărau în spatele pomenitei doamne, și să le schilodească mîinile; pomenita doamnă i-a putut apăra, dar ei și acuma mereu îi amenință cu moartea. În afară de aceasta, pomeniții slujitori ai pomenitului Ladislau, din porunca acestuia, au luat de la un iobag al lor patru sute de ducați în moneda Țării Românești, de asemenea au jefuit pe un iobag al lor, cu numele Parathee, de toate lucrurile și bunurile lui, de caii, boii, vacile și de alte vite și de toate doarele casei lui, au spart cuferele lui și i-au luat lucrurile care erau în ele. Pe lîngă aceasta, ei au jefuit pe o slugă a lor, cu numele Ștefan, chiar pe partea lor de moșie din zisa Budila, și, după ce l-au jefuit, l-au bătut crunt; apoi au lovit cu securile pe pomenitul Ladislau, fiul lui Blasiu; de asemenea, pe toți iobagii lor, care locuiesc pe zisa <moșie> Budila, pomenitul Ladislau Forro, trîgîndu-i la el cu amenințări, i-a dus departe <de ceilalți> și, punînd taxe asupra lor, a cerut de la dînșii <aceste taxe>; nemulțumit cu aceasta <și> grămădind rău peste rău, cînd mai sus-pomeniții Benedict și Ștefan și alții mai sus numiți s-au dus la amintita lor moșie Budila, atunci slujitorii pomenitului Ladislau Forro, din porunca acestuia, au pus, în sunetul clopotelor, pe oamenii și pe iobagii ce locuiesc acolo să năvălească asupra lor și au voit să le dea foc în casa lor, cu puterea, în paguba și spre vătămarea lor foarte mare.

Cu privire la aceasta, cerem cu stăruință prin scrisoarea de față prieteniei voastre să trimiteți spre mărturie pe omul vostru vrednic de crezare, în fața căruia omul nostru, Petru cel mare de Galtiu, sau celălalt Petru cel mare de Galda, sau Ioan de Suceagu, sau Andrei de Fahid, sau Nicolae, sau Sigismund de Galda de Jos, sau Emeric de Zentmiklos, sau Simion fiul ... de Kized, sau Mihail, fiul lui Pavel, sau în lipsa celorlalți Nicolae, fiul lui Thel de Nijen, să afle de la toți de la care se cuvinte tot adevărul cu privire la cele de mai sus, <adevăr> pe care, apoi, să aveți bunătatea a ni-l face cunoscut în scris și nouă.

Dat la Sîntimbru, în vinerea dinaintea duminicii *Oculi*, în anul Domnului o mie patru sute douăzeci.

Bibl. Univ. Cluj-Napoca, Manuscrise, col. J. Kemeny, nr. 94.

Transumpt în actul conventului din Cluj-Mănăstur, din 26 martie 1420.

EDIȚII: Latin. *Székely okl.*, I, 112–114; *Hurmuzaki*, I/2, 512–513.

REGESTE: *Tört. Tar.*, 1889, 744, nr. 244.

¹ Cuvînt repetat.

² Lacună în textul latin publicat.

Nos, Sigismundus de Losoncz etc., castrorum Zeurnyn, Orswa, Mihald, Sebees et Sydowar castellanus, memorie commendamus significamus tenore presensium quibus expedit universis, quod nos, consideratis et in memoriam nostre magnitudinis reductis multimodis fidelitatibus et fidelium servitiorum preclaris et laudedignis meritis dilecti nostri Bogdani, filii Nicolai, filii Magoya, per ipsum nobis in nonnullis nostris serviciis validis et expeditionibus, non parcendo rebus suis et personis, signanter sub castro Zeuriniensi, contra sevissimos Turcos diligenter studio, sed et sincere dilectionis fervore complacuit nobis servire, tum et enim, propter sui sanguinis effusionem, keneziatos eiusdem possessionis Magoyafalva, Reke the et Stremptura vocatarum, in districtu Komyathy existentes, simulcum universis suis utilitatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, ad eundem de iure spectantibus, eidem Bogdano, filio Nicolai, et per eum Johanni et Nicolao, filiis Magoya, Michaeli, filio Elye, Thome, filio Pauli, Ztanislao, filio Iwan, Mykwla, filio Luce, fratribus suis, qui easdem possessiones Magoyafalva, Reke the et Stremptura, a quampluribus temporis iam retrolapsis, nomine keneziatus possedis se asseruntur. Nosque a nobilibus et keneziis infrascriptis sumus informati, fide ipsorum mediate, qua deo tenentur, quod predictus Bogdanus, unacum fratribus antedictis, literales ipsorum instrumentales, super facto iamdictorum possessionum, per sevissimos Turcos essent deperditi et anichilati. Item de districtu Sebes, Petrus, Beleen, Nicolaus de Machkas, Johannes, Blasius de Mwt nuk; de districtu Lugas, Stephanus, filius Emerici de Zepmezew, Ladislaus, filius Luce, Petrus, Saarga, Symon de Olahat; de districtu Kom-yath, Vassa de Gamza, Gruban de Remethe, Ladislaus de Korneeth, Daga de Dagafalva. Nosque easdem possessiones eorumdemque heredibus et successoribus universis, in persona regie maiestatis, dedimus, donavimus et contulimus, ymmo damus, donamus et conferimus per eundem Bogdan et fratres suos antedictos, more keneziatum ceterorum Volahorum tenendas, possidendas et habendas. Ita tamen quod ipse Bogdanus, unacum patre Nicolao, unam porcionem habeant facultatem possidendi, harum nostrarum vigore et testimonio literarum nostrarum mediante.

Datum in castro Sydowar, in festo beati Jacobi apostoli, anno domini MCCCC^o XX°.

Noi, Sigismund de Losoncz etc., castelanul cetăților Severin, Orșova, Mehadia, Sebeș și Jdioara, dăm de știre și facem cunoscut, prin cuprinsul scrisorii de față, tuturor căroră se cuvine, că noi, luînd în băgare de seamă și chemînd în aducerea aminte a măriei noastre multe fapte de credință, precum și credincioasele, strălucitele, vrednicele de laudă și prețioasele slujbe ale iubitului nostru Bogdan, fiul lui Nicolae, fiul lui Măgoia, < slujbe > pe care el < ni le-a făcut > nouă în mai multe treburi grele și expediții ale noastre, fără a-și cruța nici averea și nici pe sine, < și >, mai ales, < fiindcă > el ne-a slujit așa cum am voit noi, sub cetatea Severinului, împotriva turcilor celor cruzi, cu sîrguință, cu zel și cu tot focul iubirii sale nefățarnice, vărsîndu-și chiar sîngele < pentru noi >, am dat, am dăruit și am hărăzit, în numele regeștii maiestăți, cnezatele moșilor sale numite Magoyafalva, Răchita și Stremptura, aflătoare în districtul Comiat, dimpreună cu toate folosințele lor, cu orice nume ar fi ele numite, și care țin de drept de el, pomenitului Bogdan, fiul lui Nicolae, și, prin el, lui Ioan și Nicolae, fiii lui Măgoia, lui Mihail, fiul lui Ilie, lui Toma, fiul lui Pavel, lui Stanislav, fiul lui Ioan, lui Mykula, fiul lui Luca, frații săi, care, de multă vreme, se zice că au stăpînit pomenitele moșii Magoy-

falva, Răchita și Stremptura, sub nume de cnezat. Noi am aflat de la nobilii și cnejii mai jos arătați, pe cuvîntul lor de cinste, cu care ei s-au legat față de Dumnezeu, că pomenitul Bogdan, dimpreună cu frații lui mai sus-numiți, au pierdut <în lupta> cu turcii cei cruzi actele lor scrise privitoare la zisele moșii, și că acele acte au fost nimicite. <Nobili și cnejii sînt:> din districtul Sebeș, Petru, Beleen, Nicolae de Măciș, Ioan, Blasiu de Mîtnic; din districtul Lugoj, Ștefan, fiul lui Emeric de Zepmezeu, Ladislau, fiul lui Luca, Petru, Saarga, Simion de Olahat; din districtul Comiat, Vassa de Gamza, Gruban de Remetea Mică, Ladislau de Korneth, Daga de Dagafalva. Iar noi <am dat> pomenitele moșii <lui Bogdan și fraților lui>, precum și moștenitorilor și urmașilor lor, ba le dăm, le dăruim și le hărăzim, ca Bogdan și frații săi mai sus-zii să le țină, să le aibă și să le stăpîneasă în chipul cnezatelor celorlalți români, astfel încît Bogdan, dimpreună cu tatăl său Nicolae, să aibă voie a stăpîni o parte, în temeiul și cu mărturia acestei scrisori a noastre.

Dat în cetatea Jdioara, la sărbătoarea fericitului apostol Iacob, în anul Domnului o mie patru sute douăzeci.

După *Hurmuzaki*, I/2, 511–512.

Transumpt în actul lui Ladislau Jakcs, voievodul Transilvaniei, din anul 1440, la Arh. Naț. Magh. (arh. fam. Sombory).

EDIȚII: Latin. Pesty, F., *A Szóbenyudrmegyei hajdani oláh kerületek*, Budapesta, 1876, 56.

133

1421 (6929) mai 17.

† Іѡ Радулъ воєвода и господинь. Обѣщават сѧ господство ми ѡт сего дьне, ѡт колѣ си дадохъ брашовѣни добнтѡк, ѡако да ест мир посрѣд нами и да ест една землѣ съ землѧ господства ми, да живеѡт мирно и единопдшно вес Брашев и въсѣ Землѣ Брѣсѣнскаѧ, и обѣщават сѧ господство ми, ѡако вражмашѣ тѣх да ест вражмашѣ господствѣ ми, а вражмаш господства ми да ест вражмашѣ брашовѣниѡм и въсен Земли Брѣсѣнскон. И да ми сѧ въсѣ правдѧ, и господство ми да им сѧм съ правдѧ. Да сѧ въ слободѧ и да сѧ не боѡт ни ѡт единѧ злобѧ, ни плѣн, ни хѡса, ни изем, ни залог, ниже да им сѧ испакостит нищо ѡт земли господства ми, нѧ да сѧ една землѣ съ землѧ господства ми. И да кѣпчѣѡт люді господства ми въ земни вашени да ѡставлѣните въсѣкѧ кѣплѧ да дохѡдит въ землѧ господства ми: и хлѣб и желѣзо ни не бѣдѣ что да хѡдет слободно. И да живемо мирно и единопдшно, съ правдѡм и истинѡм, а господство ми да им сѧмъ съ правдѧ и да им не мислим зло.

И дават господство ми вѣрѧ и дѣшѧ господства ми и вѣра и дѣша въсѣх волѣрѧ господства ми: вѣра жѣпан Радула, вѣра жѣпан Блѣкана, вѣра жѣпан <На>на, вѣра жѣпан Стана, вѣра жѣпан Блѣзана, вѣра жѣпан Нега, вѣра жѣпан Драгнича, вѣра Миѡанла прѡтовистнарѣ, вѣра Радула Саѡакова, вѣра Ѣнча Лѣнгашѣ.

И вѡре кто сѧ би покѣсна ѡако да прѣстѡпит сѣе клетѡи, тѡ таковаѡго, да ѡбнет господѣ Богѣ, здеже тѣлом, а въ бѣдѡщѣи вѣкѣ дѣшеѡ и да ниѡт ѡчастѣ съ Іюдѧ и съ Ірѣем и да ест проклѡт ѡт ѡтца и сина и свѣтаѡго дѣха и ѡт ѣ и ѡї свѣтынѡх ѡтца иже въ Никен, амин.

Исписа сѧ в лѣто хѣсѣкѡ, ендиктѣиѡн дѣ, майѡ зѣ дѣнѣ.

† Іѡ Радоулъ вшеѡѡда, милѡстѣѧ божѣѧ господинь.

† И да сѧ сѡдет сираци господства ми прѣд господство ми, а сираци вашни прѣд вами и да им нѣст крѣво¹.

† И да не дрѣжите злиѡх люді посрѣд вас, що нѡ не любѣт господство ми, да не прѣбѣѡѡт посрѣд вас; ни господство ми да не дрѣжит зли люді².

† Io Radul voievod și domn. Făgăduiește domnia mea din această zi, de când și-au dat brașovenii avutul, ca să fie pace între noi și să fie o singură țară cu țara domniei mele și să trăiască în pace și bună înțelegere tot Brașovul și toată Țara Bîrsei și făgăduiește domnia mea că vrăjmașul lor să fie vrăjmașul domniei mele, iar vrăjmașul domniei mele să fie vrăjmașul brașovenilor și a toată Țara Bîrsei. Și să-mi fie cu toată dreptatea și domnia mea să le fiu cu dreptate. Să fie slobozi și să nu se teamă de nici o răutate, nici pradă, nici tîlhărie, nici opreală, nici zălog, nici să nu li se facă nici o pagubă de către țara domniei mele, ci să fie o singură țară cu țara domniei mele. Și să cumpere oamenii domniei mele în țara voastră și să lăsați orice marfă să vină în țara domniei mele: și pîine, și fier, sau orice să umble slobod. Și să trăim în pace și bună înțelegere, cu dreptate și cu adevăr, iar domnia mea să le fiu cu dreptate și să nu le gîndesc rău.

Și dă domnia mea credința și sufletul domniei mele și credința și sufletul tuturor boierilor domniei mele: credința jupanului Radul, credința jupanului Vilcan, credința jupanului Nan, credința jupanului Stan, credința jupanului Vilxan, credința jupanului Neag, credința jupanului Draghici, credința jupanului Mihail protovistier, credința lui Radul al lui Sahac, credința lui Oncea Lungaș.

Și cine se va încerca să calce aceste jurăminte pe unul ca acela să-lucidă domnul Dumnezeu, aici cu trupul, iar în veacurile viitoare cu sufletul și să aibă parte cu Iuda și cu Arie și să fie blestemat de tatăl și de fiul și de sfîntul duh și de 318 sfinți părinți cei de la Nicheia, amin.

S-a scris în anul 6929 (1421) indiction 14, mai 17 zile.

† Io Radul voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

† Și să se judece săracii domniei mele înaintea domniei mele, iar săracii voștri înaintea voastră și să nu le fie cu strîmbătate ¹.

† Și să nu țineți oameni răi printre voi, pe care nu-i iubește domnia mea, să nu trăiască printre voi; nici domnia mea să nu țină oameni răi ².

Arh. St. Brașov, nr. 776.

Orig., perg., o pecete mare și patru peceti mici. Cea dintîi are legenda: † S. MIRCHE VOIVODE TRANSALPINI, BA(NI SEVERINIENSIS), DUCIS DE FUGARUS ET A.(MLA)S. Fotocopii la Bibl. Acad., F. IX/3 și XIII/4.

EDIȚII: Slav. Miletić, nr. 15, cu data mai 7. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 8–10, *Teculescu*, 8–9. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 7–8, cu data mai 7.

¹ Pasaj scris pe marginea dreaptă, de jos în sus.

² Pasaj scris pe marginea stîngă, de sus în jos.

† Иже, въ Христа Бога благовѣрны и Христѡлюбивы и самодръжавны, Ыванъ Радоуль великыи конвода, мнолостіѣ божіеѣ и божіемъ дарованіемъ, владающіѣ мѣ и господствѣющіѣ ми въсемъ землемъ Оуггровлахынскоѣ, благопронзволн господство ми своимъ благымъ пронзволениемъ, чистим и свѣтанм сръдцемъ и даровахъ съи въсечестны и благообразны и прѣпочтанны, иже надъ въсѣмъ части и даровъ настоѣи хрсоеѣл господства ми и исплънихъ прошеніе прѣгаремъ брашевскимъ, понеже просихъ господство ми, тако да имъ поновимъ и да имъ стверднимъ законн, цю сѣ имали шт прѣрвдѣтели господства ми за кмѣрки, по въсѣхъ трѣговухъ по земли господства ми и на пѣти брашовскомъ дорн до Бранише, тако да давайтъ: шт ѿ виларѣ Ипрѣс фертѣи, шт Хѣсѣлеви ѿ пер<пер>»,

wt Колѣни вѣ дѣк<ати>, wt Чех<ні> \tilde{S} дѣк<ати>, а wt нарѣзан виларъ ницо. И хто носит шапкы фрѣшскіѣ и бововѣ и желѣзо ¹, ницо, ꙗ wt возланицѣ мед вѣ дѣк<ати> а wt возланицѣ вино \tilde{S} , а wt конѣ, кто кѣпит, \tilde{S} дѣк<ати>, а wt мажѣ восжѣ вѣ дѣк<ати>, а wt пипер и wt шафран и wt бабакъ и wt влѣнѣ камилевѣ и wt агнатини и wt кожѣ и wt кѣпѣ и нѣж, цо дохѣдѣт wt морѣ, wt \tilde{p} пер<перн> \tilde{r} пер<перн>; брав свини \tilde{E} дѣк<ати>, вол \tilde{G} дѣк<ати>, крава \tilde{G} дѣк<ати>, вѣжѣ дѣк<ат> wt еленѣ кожѣ дѣк<ат>; ако ли бѣдѣт дрѣгѣ кожѣ с неж, ницо; wt мѣх сѣренѣ \tilde{a} дѣк<ат>. Коник, кон минет мимо Тѣрчѣ, \tilde{r} бани, а пѣшецѣ \tilde{a} бан. И еце кон поминѣтъ с рнеж, wt кола \tilde{a} рнеж, а цо бѣдет врѣхѣс, ницо да не даст. ꙗ на Бранѣ wt мажѣ \tilde{a} перпера, а wt една кола въ Трѣгшорѣ \tilde{a} рнеж; 8 Трѣговнице такожде. Кон товарен, бѣдн съ цина лнео \tilde{r} дѣк<ати>; и на Дѣбовницѣ, въ кола колнко сѣ коне, толнокон и дѣкати, 1 wt кола \tilde{a} рнеж, а wt конѣ товарен \tilde{r} бани, а wt ннѣх кѣплѣхѣ ницо; и кон словоден \tilde{a} дѣк<ат> и пѣшецѣ бан. И ецеже кон си дават добиток въ длѣг, да си ищѣтъ длѣжника или емци, аще имат, а wt права чловѣка да сѣ варѣжѣтъ; а ннѣтоже права чловѣка да не бантѣкатѣ.

Ѣщеже кто сѣ щет покѣснѣтъ wt болѣрѣ господства ми, вѣлицѣхѣже и малнѣх, бѣдн да ест кѣпенѣ тознѣ кѣмеркѣ, бѣдн да ест млостѣ дадена комѣ лнео, та приложит а не стонтѣ на цо ест господство ми стѣрѣднѣ и сзаконнѣ на прѣвом законѣ, то такови нмат прѣжтн велнко зло и шргѣж wt господства ми.

И се быст еги донде кѣ господствѣ ми Рѣвел Ханѣш и Крѣстѣ wt Ражновѣ, и се быст въ Трѣговнице.

Свѣдѣтележе: жѣпан Блѣкан и жѣпан Нанѣ и жѣпан Блѣксан и ꙗга ван и жѣпан Радѣл Саѣаковѣ и Мнѣанѣ вѣстѣарѣ.

И азѣ лшгѣдет Гергина, еже испнсах въ Трѣговницѣ, мѣсеца ноеврѣа \tilde{K} днѣн, в лѣто \tilde{x} сцл, енднк<тіона> \tilde{E} т.

† Іw Радѣл вѣвѣда, млостѣм божѣем господнѣн.

† Eu, cel în Hristos Dumnezeu binecredinciosul și de Hristos iubitorul și singur stăpînitorul, Ioan Radul mare voievod, din mila lui Dumnezeu și cu darul lui Dumnezeu stăpînind și domnind peste toată țara Ungrovlahiei, am binevoit domnia mea cu a sa bunăvoință, cu inimă curată și luminată și am dăruit acest atotcinstit și cu frumoasă față și precinstit, care stă deasupra tuturor cinstelor și darurilor, hrisovul domniei mele și am împlinit rugămintea pîrgarilor brașoveni, pentru că s-au rugat de domnia mea ca să le înnoiesc și să le întăresc privilegiile, pe care le-au avut de la strămoșii domniei mele pentru vămi, prin toate tîrgurile prin țara domniei mele și pe drumul Brașovului pînă la Brăila, ca să dea: de 1 vilar de Ipriu un fertun, de cel de Luvia 1 perper, de Colonia 12 ducați, de Cehia 6 ducați, iar de vilarul tăiat nimic. Și cine aduce șepci frîncești și bobou și fier ¹, nimic. Iar de butoiul de miere 12 ducați, iar de butoiul de vin 6, iar de cal, cine cumpără, 6 ducați, iar de maja de ceară 12 ducați, iar de la piper și de la șofran și de la bumbac și de la camelotă și de la <piei> de miel și de la piei și de la alte cumpărături ce vin de peste mare, de la 100 perperi 3 perperi; de un porc 2 ducați, de bou 3 ducați, de vacă 3 ducați, de berbec un ducat, de pielea de cerb un ducat; de vor fi și alte piei cu ea, nimic; de burduful de brînză 1 ducat. Călărețul care trece pe la Turciu, 3 bani, iar pedestrul 1 ban. Și încă cei ce trec cu pește, de car 1 pește, iar ce va fi pe deasupra, nimic să nu dea. Iar la Brăila de majă 1 perper, iar de un car la Tîrgșor 1 pește; în Tîrgoviște de asemenea. De calul încărcat fie cu orice 3 ducați; și la Dîmbovița, cîți cai sînt la car, tot atîția și ducați și de car 1 pește, iar de calul încărcat 3 bani, iar de la alte mărfuri nimic; și de calul slobod 1 ducat și pedestrul un ban. Și încă cine își va da marfa în datorie să-și caute datornicul sau chezașii, dacă are, iar de omul drept să se ferească; și nimeni să nu turbure pe oamenii drepti.

Încă cine se va încerca dintre boierii domniei mele, mari și mici, fie că va fi cumpărată acea vamă, fie că va fi dată de milă cuiva, și va adăuga și nu va rămîne pe ceea ce am întărit și am legiuit domnia mea în privilegiul dintii, unul ca acela va păți mare rău și urgie de la domnia mea.

Și aceasta a fost cînd au venit la domnia mea Revel Hanăș și Cîrstea din Rîjnov; și a fost aceasta în [Tîrgoviște.

Martorii: jupan Vîlcan și jupan Nan și jupan Vîlcsan și Aga ban și jupan Radul al lui Sahac și Mihail vistier.

Și eu, logofătul Gherghina, care am scris în Tîrgoviște, luna noiembrie 21 zile, în anul 6930 <1421>, indiction 15.

† Io Radul voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

Arh. St. Brașov., nr. 771.

Orig., perg., pecete atîrnată, cu legenda în litere gotice: † IOAN + RAD + VOE + VODA. Fotocopii la Bibl. Acad., F. IX/4 și XXV/7.

EDIȚII: Slav. *Miletić*, nr. 16. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 11–13; *Tocilescu*, 10–11. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 9–10.

¹ Cuvintele „și bobou și fier” sînt scrise deasupra rîndului.

135

<După 1421 noiembrie 21 — 1422 septembrie>.

† Іванъ Радулъ великыи воивода и самодръжавни господинъ въсем земли Оугровлахынскон. Дават господство ми сїе врнзмо господства ми прѣгарем брашевским и Ражновцем и въсем Земли Бръсѣнскон, яко що имѣ ест сътворило господство ми хрисовѣл и законн що сѣ имале шт прѣродїтелен господства ми, такожде да имѣ сѣ ѡзмат и при господствѣ ми.

Твггв радї, царю Ілександре, варе кто ти ест вавеш въ Рѣкеръ, да мѣ запрѣтши да ѡзмат вавѣ, що ест закон, а инако да не смѣтѣ ѡчинит. И кон лнео шет битѣ вавеш под Дѣбовнцѣ, и тон таккожде да имѣ ѡзмат. Понеже кто сѣ ви покѣсна да имѣ възмет прѣзѣ закон имат прїжти велико зло и шргїж шт господства ми. Я ино нѣст, по врнзмѣ господства ми.

† Іw Радулъ ввеквда, милостїа божїем господинъ.

† Ioan Radul mare voievod și domn de sine stătător a toată țara Ungrovlahiei. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele pîrgarilor brașoveni și rîjnovenilor și întregii Țări a Bîrsei că după hrisovul pe care li l-am făcut domnia mea și după privilegiile pe care le-au avut de la strămoșii domniei mele, de asemenea să li se ia <vama> și în vremea domniei mele.

Pentru aceasta, țare Alexandre, oricine ți-ar fi vameș în Rucăr, să-l oprești ca să ia vamă, cum este privilegiul, iar altfel să nu cuteze să facă. Și oricine va fi vameș sub Dîmbovița și acela de asemenea să le ia. Pentru că cine se va încerca să le ia peste privilegiu va primi mai rău și urgie de la domnia mea. Și altfel să nu fie, după porunca domniei mele.

† Io Radul voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

Arh. St. Brașov, nr. 299.

Orig., hîrtie, pecete aplicată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/4 și XIII/6. Datat ca posterior actului din 21 nov. 1421

EDIȚII: Slav. *Miletić*, nr. 2 sub (1375–1380). Slav și trad. Bogdan, *Relațiile* 14–15; *Tocilescu*, 12–13. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 11.

† Язъ, нже въ Христа Бога благовѣрныхъ и благочестивыхъ и Христвлюбовныхъ, Іу Дан великыхъ воевода и господиныхъ, милостіа божіа и божіемъ дарованіемъ владающа ми и господствуща ми въ селъ земли Угровлахійскои, благопронзволи господство ми своимъ благымъ произволеніемъ, свѣлымъ и чистымъ срѣдцемъ, и даровахъ благообразіи нже надъ въ свѣми чести и даровъ настожи сынъ Христова господства ми, и испавнихъ прошеніе прѣгаремъ Брашовескимъ, понеже просихъ господство ми, яко да поновимъ и да ствердимъ законнъ, що сѣ имали въ прѣродителн господства ми за кѣмеркъ, по трѣговохъ въ земли господства ми и на пѣти Брашовескимъ дорн до Браила, яко да давайтъ: въ а виларъ Іпри фертванъ, въ Хвсолови перперъ, въ Колвнн вѣ дѣкати, въ Чехннъ ѿ дѣкати, а въ рѣзан виларъ нишо. И хто носитъ шапка фръшскыа, нишо. ѿт вознаицъ меда вѣ дѣкати, втвнно вознаицъ ѿ дѣкати, въ конѣ, кон кѣпитъ, ѿ дѣкати, въ мажъ вожъ вѣ дѣкати, въ пиперъ, въ шофранъ, въ бабакъ, въ виланъ камилевъ, въ агилатиннъ, въ кожѣ и въ нинъ, що доходетъ въ морѣ, въ р перперъ ѿ перперъ; вравъ свинн ѿ дѣкати, волъ ѿ дѣкати, крава ѿ дѣкати, въ шна дѣкати, въ еленѣ кожъ дѣкати; ако бѣдайтъ ниѣ кожн с нежъ, да не дастъ нишо; въ мѣхъ сиреніе дѣкати. Коникъ кон минетъ мимо Тврчъ, ѿ ванн; пѣшецъ, ван. И еше кон поминѣтъ с рнежъ, въ кола а рнеа, а врѣхъ що шетъ вѣт, да не дастъ нишо. Я на Браиа мажа а перперъ, а на кола ѿ Тръгшоръ а рнеа; ѿ Тръговице такожде. Кон товаренъ, бѣдѣ съ цинмъ лнео, ѿ дѣкати; и на Дѣвоицъ, ѿ кола колнко коне, толнко и дѣкати и а рнеа, а въ конъ товаренъ ѿ ванн, а въ ннхъ кѣпенъ нишо; и квинъ словоденъ а дѣкати и пѣшецъ, ван. И ешеже конъ сн даватъ добнтѣжъ ѿ длѣгъ, да сн шетъ длѣжннкъ или емци, аше нматъ, а въ права чловѣка да сѣ варѣвайтъ, а нхто права чловѣка да не бантѣетъ.

ѿ ешеже кто сѣ шетъ покѣситъ въ болѣръ господства ми, величѣхъже и малнхъ, бѣдѣ да естъ кѣпенъ тоизнъ кѣмеркъ, бѣдѣ да естъ комѣ либо милостѣ дадена, та приложитъ та не стонтъ на шомъ съмъ стверднн и ѿзаконнн на правнмъ законѣ, то таковыи нматъ прѣжтнъ вѣанко зло и шргѣжъ въ господства ми.

И свѣдѣтеле: жѣпанъ Ялѣва дворникъ, жѣпанъ Борча, жѣпанъ Бонко, жѣпанъ Чѣга, жѣпанъ ѿтмешъ, жѣпанъ Бага, жѣпанъ Грѣдоманъ, Нанота спатаръ, Милецъ вѣстѣаръ.

Квинко лнговѣтъ писахъ въ Тръговице, в лѣто х^сѣла, ендикта а, вктомврѣе кѣ.

† Іу Данъ ввевѣда, милостіа божіа господиныхъ.

† Eu, cel în Hristos Dumnezeu binecredinciosul și bineinstitorul și de Hristos iubitorul, Io Dan marele voievod și domn, din mila lui Dumnezeu și cu darul lui Dumnezeu stăpîniind și domnind peste toată țara Ungrovlahiei, a binevoit domnia mea cu a sa bunăvoință, cu inimă luminată și curată, și am dăruit acest frumos la înfățișare hrisov al domniei mele, care stă mai presus de toate cinstele și darurile și am împlinit rugămintea pîrgarilor brașoveni, pentru că s-au rugat de domnia mea să înnoiesc și să întăresc privilegiile pe care le-au avut de la strămoșii domniei mele pentru vămi prin tîrguri în țara domniei mele și pe drumul Brașovului pînă la Brăila, ca să dea: de 1 vilar de Ipriu un fertun, de cel de Luvia 1 perper, de Colonia 12 ducați, de Cehia 6 ducați, iar de vilarul tăiat nimic. Și cine aduce șepci frînțești, nimic. De butoiul de miere 12 ducați, de cal, cine cumpără, 6 ducați, de maja de ceară 12 ducați, de piper, de șofran, de bumbac, de camelotă, de (piei) de miel, de piei și de altele care vin de peste mare, de la 100 de perperi, 3 perperi; de un porc 2 ducați, de bou 3 ducați, de vacă 3 ducați, de berbec un ducat, de pielea de

cerb un ducat; dacă vor fi și alte piei cu ea, să nu dea nimic; de burduful de brinză un ducat. Călărețul care trece pe la Turciu, 3 bani; pedestrul, nimic. Și încă cei ce trec cu pește, de car un pește, iar ce va fi pe deasupra, să nu dea nimic. Iar la Brăila de majă un perper, iar de car la Tîrgșor 1 pește; în Tîrgoviște de asemenea. De calul încărcat, fie cu orice, 3 ducați; și la Dimbovița, de câți cai la căruță, atîția și ducați și 1 pește, iar de calul împovărat 3 bani, iar de la alte mărfuri nimic; și de calul slobod 1 ducat, pedestrul un ban. Și încă cine își va da marfa pe datorie, să-și caute datornicii sau chezașii, dacă are, iar de omul drept să se ferească; și nimeni să nu turbure pe oamenii drești.

Încă cine se va încerca dintre boierii domniei mele, mari și mici, fie că va fi cumpărată acea vamă, fie că va fi dată de milă cuiva, și va adăuga și nu va rămîne pe ceea ce am întărit și am legiuit în drept privilegiu, unul ca acela va păți mare rău și urgie de la domnia mea.

Și martorii: jupan Albul vornic, jupan Borcea, jupan Voico, jupan Cega, jupan Utmeș, jupan Baia, jupan Gîrdoman, Nanotă spătar, Mileț vistier.

Coico logofăt am scris în Tîrgoviște, în anul 6931 <1422>, indiction 1, octombrie 23.

† Io Dan voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

Arh. Naț. Magh., Col. Muz. Naț. nr. 71.

Orig., perg., pecete atirnată.

EDIȚII: Slav. Miletić, *Sbornik*, p. 500. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 15–17; *Tociulescu*, 13–15. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 12–13.

137

<După 1422 octombrie 23>.

† Іw Дан воевода и господињъ въсен земли Уггровлахѣнскон. Дават господство ми сѣе врѣзмо господства ми брашовѣном що то кѣпчюатъ въ земли господства ми, како да имъ ест закон що то имъ ест был и въ дани Мирчѣ воеводѣ, тако да имъ ест и нинѣ. Вама ѡ Дѣбовици: шт една кола една рѣба и шт хам дѣкато и шт тарѣ ѣ бани и шт пѣшца един бан.

І вѣе, вавеше шт Дѣвеницѣ, шт дрѣгѣ кѣплѣ да се варѣвате, да им вавѣ не смѣте вѣзати, ни шт постава и шт желѣзо, ни шт вѣжа, ни шт лена, ни шт конопѣ, ни шт платно, ни шт корды, инже ни шт кож кѣплѣ; тѣжко шт сени и шт швецѣ и шт кони, що то штносѣт на продажѣ, ш томѣн вама да вѣ ест, а шт ниѣ кѣплѣ да сѣ варѣвате.

І вѣе, вавеше шт Рѣкел, имате вавѣ: шт мажѣ шт рѣбѣ крапѣа, или голѣма или мала, ѡ рѣбе и ѣ перпирѣ; <шт> морѣнѣа мажа ѣ перпирѣ и ѣ ремѣжа; и шт постава вилар шт Ипри ѣ фертѣн и шт Хрѣсѣлавѣн ѣ пер<пер> и шт Колѣни вѣ дѣкати> и шт Чех<нѣн> ѣ дѣкати>; и шт мажѣ восѣжк вѣ дѣкати>; и шт вознилицѣ вино ѣ дѣкаты; и шт конѣ, или да сѣ продадет или да кѣпит, вѣдѣ кобила или кон, вѣ дѣкаты и шт говѣда ѣ дѣкаты и шт шена ѣ дѣкато, шт едно сениѣ ѣ дѣкаты; мѣх сиренѣ ѣ дѣкато; и шт гѣбер едно дѣкато и печѣа дѣвѣа ѣ дѣкато; и ѣ тар ѣ дѣкаты>; един кон празден ѣ бани и пѣшец ѣ банѣ; и шт гадини, или вѣверница или ждер или лисица или котка или залцѣ, шт ѣ дѣкати едно дѣкато. И шт кѣплѣ що ест шт морѣ, или пипер, или шофран, или бѣбак, шт ѣ, ѣ дѣкато. І шт бобо и шт желѣза и шт лѣковѣн и шт корды и шт вѣжа и шт платно и шт лена и шт конопѣ вама да имъ сѣ не вѣзмет.

ТѢМЪ РАДІ, ВІЕ ВАМЕШЕ, ЦО ВІДІТЕ ЗДЕ ПИСАНО, НА ТОМ ДА СТОНТЕ; АКО ЛИ ПРѢСТАПІТЕ ВРНЗМО ГОСПОДСТВА МИ, ТО ТАКО ИМАТЕ ПРІАТН ВЕЛИКО ЗЛО И ВРГІА ГОСПОДСТВА МИ, ІАКО НЕВѢРНИЦИ ГОСПОДСТВА МИ И ПО МНОГО ВЕРАЗ ГОСПОДСТВА МИ НЕ ШЕТЕ ВІДѢТН. ИНАКО ДА НЕ СМѢТЕ СЧИНІТН, ПО ВРНЗМЪ ГОСПОДСТВА МИ.

† Іу ДАНЬ ВЪВЕВДА, МИЛОСТІА БОЖІА ГОСПОДИНЬ.

† Io Dan voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele brașovenilor care negustoresc în țara domniei mele, ca să le fie legea care le-a fost și în zilele lui Mircea voievod, așa să le fie și acum. Vama de la Dîmbovița: de un car, un pește și de ham, un ducat și de povară, 3 bani și de pedestru, un ban.

Iar voi, vameșilor de la Dîmbovița, de altă marfă să vă feriți, să nu îndrăzniți să le luați vamă nici de la postav și de la fier, nici de la funii, nici de la in, nici de la cînepă, nici de la pînză, nici de la săbii, nici de la orice marfă; numai de la porci și de la oi și de la cai, pe care-i aduc spre vînzare, vama de la acestea să vă fie, iar de altă marfă să vă feriți.

Iar voi, vameșilor de la Rucăr să aveți vama: de maja de pește crap, fie mare, fie mic, 7 pești și 2 perperi; de la maja de morun 9 perperi și 2 juveți; și de postavul vilar de Ipriu 1 fertun și de la cel de Luvia 1 perper și de Colonia 12 ducați și de Cehia 6 ducați; și de maja de ceară 12 ducați; și de butoiul de vin 6 ducați; și de cal, fie că se vinde, fie că se cumpără, ori iapă, ori cal, 12 ducați și de vită 3 ducați și de berbec 1 ducat, de un porc 2 ducați; de burduful de brînză 1 ducat; și de cergă un ducat și de pielea de fiară 1 ducat; și de la o povară 3 ducați; un cal slobod 3 bani și pedestrul 1 ban; și de jivine, sau veveriță sau jder sau vulpe sau pisică sau iepure, de la 30 ducați un ducat. Și de la marfa ce este de peste mare, sau piper sau șofran sau bumbac, din 30, 1 ducat. Iar de la bobou și de la fier și de la arcuri și de la săbii și de la funii și de la pînză și de la in și de la cînepă vamă să nu li se ia.

De aceea, voi vameșilor, ceea ce vedeți aici scris, pe aceea să stați; dacă veți călca porunca domniei mele, unul ca acela va primi mare rău și urgia domniei mele, ca necredincioși ai domniei mele și mai mult fața domniei mele n-o veți vedea. Altfel să nu îndrăzniți să faceți, după porunca domniei mele.

† Io Dan voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

Arh. St. Brașov, nr. 9.

Orig., hîrtie, pecete timbrată, cu legenda: † Іу ДАНЬ ВОЕВОДА. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VII/2, XI/3 și XIII/8.

Datat după documentul anterior.

EDIȚII: Slav. *Miletit*, nr. 26. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 17–19; *Tocilescu*, 15–16. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 13–14.

† Іу ДАН ВОЕВОДА И ГОСПОДИНЬ ВЪСЕН ЗЕМЛИ УГРОВЛАХІНСКОИ. ПИШЕТ ГОСПОДСТВО МИ ВАМЕШОМ УТ ПРАХОВА И ТАКОЗИ ВИ ВРНШЕТЕ ГОСПОДСТВО МИ: ТЪЗИ ЦО ЕСТ БЫЛ ЗАКОН ПОСТАВЕНЪ УТ МНОЧѢ ВОЕВОДАЖЪ, ТОЗІИ ЗАКОН ДАВАТ И ГОСПОДСТВО МИ БРАШОВѢНОМ И КОНТО ХОДЯТ НА КЪПЛА, ІАКО ДА НИ ВАМЖ ВЪЗНИМАТЕ, КАКО И НА РЪКАЛ: УТ МАЖЖ КРАПИНА, ИЛИ ГОЛѢМА РИБА, ИЛИ МАЛА, Ъ ПЕР<ПЕРИ> И Ъ РИБЪ; МОРВНІІА МАЖА Ъ ПЕРПЕРИ И Ъ РЕМЪКА; И УТ ПОСТАВА ВНАДРЪ ИПРО А ФЕРТЪИ И УТ ХРЪСЪЛЪВЪИ А ПЕР<ПЕР> И УТ КОЛЪНИ БІ ДЪКАТИ И ЧЕХЪИИИ > Ъ ДЪКАТИ; И МАЖА ВОСЖК БІ ДЪКАТИ;

и вт говѣда ꙗ дѣкаты и вт вена ꙗ дѣкато и вт свина ꙗ дѣкатѣ; мѣх сиреніе ꙗ дѣкато; и вт гвѣрѣ ꙗ дѣкато и печіа днѣіа ꙗ дѣкато; и тар ꙗ дѣкати и кон празден ꙗ бани, пѣщѣ ꙗ бан; и гадины: лиснѣѣ, ждерѣ, вѣвернѣѣ, рисови, коткы, вт ꙗ, ꙗ; и вт кѣпал що ест вт морѣ, или пипер, или шофран, или вѣбак, вт ꙗ, ꙗ. ꙗ вт бобов и вт платно и вт вѣжа и вт лена и вт конопѣ и вт желѣзо и вт корди и вт лжкови вама да имѣ сѣ не вѣзмет.

Тѣмъ радї, вїе вѣмеше, що видите зде писано, на том да стонте, а по много вѣмѣ да имѣ не смѣте вѣзати, понеже кон сѣ би покѣсна да вѣзмет вѣмѣ по вѣше, то такovy имѣ прїати вѣанко зло и вргїа господства ми, іако невѣрникъ господства ми. Инако не шет вѣти. И вѣре на коем трѣсѣ продадет сѣ постав, тѣка да си вѣмѣ платитѣ, а докле не продадет, вѣмѣ да не дадет, по шрїзмѣ господства ми.

† Іw Дань ввѣрѣда, мнлостїа божїем господннѣ.

† Io Dan voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei. Scrie domnia mea vameșilor din Prahova și astfel vă poruncește domnia mea: iată, care a fost legea pusă de Mircea voievod, acea lege o dă și domnia mea brașovenilor și celor ce umblă în negustorii, ca să le luați vamă ca și la Rucăr: de maja de crap, sau pește mare sau mic, 2 perperi și 7 pești; de la maja de morun 9 perperi și 2 juveți; și de postavul vilar de Ipriu 1 fertun și de la cel de Luvia 1 perper și de Colonia 12 ducați și de Cehia 6 ducați; și maja de ceară 12 ducați; și de vită 3 ducați și de berbec 1 ducat și de porc 2 ducați; burduful de brânză 1 ducat; și de cergă 1 ducat și de pielea de fiară 1 ducat; și povara 3 ducați și calul slobod 3 bani, pedestrul 1 ban; și jivinele: vulpe, jder, veveriță, rși, pisici, din 30,1; și din marfa ce este de peste mare, sau piper sau șofran sau bumbac, din 30,1. Iar de bobou și de pînză și de la funii și de la in și de la cînepă și de la fier și de la săbii și de la arcuri vamă să nu li se ia.

De aceea, voi vameșilor, ceea ce vedeți aici scris, pe aceea să stați, iar mai multă vamă să nu îndrăzniți să luați, pentru că cine se va încerca să ia vamă mai mult, unul ca acela va primi mare rău și urgia domniei mele, ca un necredincios al domniei mele. Altfel nu va fi.

Și la orice tîrg se va vinde postavul, acolo să-și plătească vama, iar pînă ce nu vor vinde, vamă să nu dea, după porunca domniei mele.

† Io Dan voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

Arh. St. Brașov., nr. 7.

Orig., hîrtie, pecete timbrată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VII/3, XI/4 și XIII/9.

Datat ca posterior actului din 23 oct. 1422.

EDIȚII: Slav. *Miletii*, nr. 24. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 19–21; *Tocilescu*, 16–17.

Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 14–15.

139 1423 iulie 1 (*feria quinta proxima post festum Nativitatis beati Joannis baptiste*). <Cluj-Mănăștur>.

Conventul din Cluj-Mănăștur adeverește că Emeric de Bogata (*Bogath*), pregătindu-se să plece la oastea ce urmează să lupte împotriva turcilor în Țara Românească, pentru mîntuirea sufletului său, a hotărît de bună voie, ca din vama de la moara sa din Iernut (*Rannolth*) să dea tot a zecea merță de bucate bisericii din Iernut, care este clădită în cinstea preacuratei fecioare.

După *Tört. Társ.*, 1897, 342, nr. 113.

Regest magh. după orig. latin, din Arh. conv. din Cluj-Mănăștur (comit. Tirnava, B nr. 38); în 1960 nu se afla la Arh. St. Alba Iulia, Bibl. Batthyaneum, unde se păstrează acte de la conv. din Cluj-Mănăștur.

Nos, Sigismundus, dei gratia Romanorum rex semper augustus ac Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae etc. rex, memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod nos recensitis, et in nostris regalibus precordiis digne revolutis fidelitatibus et uberrimis laudedignis obsequiis, multifariisque fidelibus servitiis ac sinceris et virtuosis complacentiis fidelis nostri, dilecti Ladislai dicti Forro, Siculi de Zenthgjevgrh, partium nostrarum Transsilvanarum, familiaris scilicet magnifici Nicolai de Chiaak¹, earundem partium nostrarum Transsilvanarum vayvodae, grati nobis et fidelis sincere dilecti, per ipsum nobis et sacrae nostrae coronae Hungariae sincero cum affectu, in plerisque nostris et regni nostri arduis, tam exercitualibus, quam etiam aliis expeditionibus et summo opere incumbentibus negotiis, prosperis scilicet et adversis, agilitate strenua et indefessa solitudine, non sine expensarum suarum pluralitate, locis et temporibus opportunis, praesertim vero dum nuperrime praefatus Nicolaus de Chaak, non modicam gentium suarum exercituum quantitatem, ad partes nostras Transalpinas, contra saevissimorum Turcorum, protunc easdem partes subintrare machinantium, insultus, in subsidium fidelis nostri magnifici Daan, vayvodae ipsarum partium Transalpinarum, ex nostrae maiestatis mandato destinasset, annotato Ladislao dicto Forro, eotunc capitaneo seu ductore huiusmodi gentium ipsius Nicolai de Chaak existente, in conflictu, per eundem Daan vayvodam, tandemque similiter in alio conflictu, per praefatum Nicolaum de Chaak et incolas praescriptarum partium nostrarum Transsilvanarum, prope castrum Haczak, cum dictis saevissimis Turcis facto et inito, non modicas laesiones et vulnera lethalia sufferendo, cum nonnullorum suorum carorum fratrum et familiarium caede seu morte pro nostri honoris, regnorumque nostrorum exaltatione, laudabiliter exhibitis et impensis.

Pro quibusquidem suis virtuosis gestis et sinceris famulatibus, licet idem Ladislaus, multo maioribus a nostra maiestate donis, foret praemianus, in aliqualem tamen suorum laudabilium servitiorum praemissorum recompensam, volentes eidem nostro regio occurrere cum favore, ut idem Ladislaus nostram maiestatem sibi sentiat favorabiliter fore acclinatam, quandam possessionem Valachalem, Haporthon nominatam, in comitatu Albensi, dictarum partium nostrarum Transsilvanarum, habitam et existentem, quae condam filiorum Laczk de Kerekeghaz, ab hac luce absque haeredum sexus masculini solatio migratorum, praefuisset, ex eoque, de regni nostri consuetudine, ad manus nostras regias devolutam et redactam, simulcum universis et singulis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, videlicet terris arabilibus, cultis et incultis, agris, pascuis, pratis, fenilibus, silvis, rubetis, nemoribus, montibus, vallibus, aquis aquarumque decursibus et generaliter quarumlibet utilitatum integritatibus, ad eandem possessionem Haporthon, de iure, spectantibus et pertinere debentibus, sub eisdem veris metis et antiquis limitibus, quibus eadem ab olim usque modo rite tenta fuisset et possessa, ex certa nostrae maiestatis scientia, praelatorum etiam et baronum nostrorum, ad id accedente, consilio praematuro, annotato Ladislao Forro dicto et, per eum, Michaeli, Benedicto, Andreae et Johanni, filiis, necnon honorabili domino Blasio, archidiacono de Thorda et canonico in ecclesia Transsilvanensi, carnali, ac Simoni et Blasio, filiis Petri de Angialos, Nicolao et Anthonio, filiis Johannis, similiter Forro dictis, de eadem Angialos, patruelibus fratribus suis, ipsorumque Ladislai et filiorum, ac Simonis et Blasii, Nicolai et Anthonii, fratrum eiusdem, haeredibus et posteritatibus ac succes-

soribus universis, novae nostrae donationis titulo et omni eo iure, quo eadem nostrae quomodolibet incumbit collationi, de manibus nostris regiis dedimus, donavimus et contulimus, imo damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter possidendam, tenendam pariter et habendam, salvo iure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante, quas in formam nostri privilegii redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportatae.

Datum Budae, feria secunda proxima ante festum beatae Margarethae virginis et martyris, anno domini Millesimo quadringentesimo vigesimo quarto, regnorum nostrorum anno Hungariae etc. XXXVIII^{vo}., Romanorum XIII^{vo} et Bohemiae quarto.

<Pe verso, după însemnarea din orig., aflată sub text :> Commissio propria domini regis.

Noi, Sigismund, din mila lui Dumnezeu în veci augustul rege al românilor și regele Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., dăm de știre și facem cunoscut prin cuprinsul scrisorii de față tuturor cărora se cuvine că noi am luat în seamă prin regeasca noastră minte, am trecut din nou, așa cum se cuvine, faptele de credință și nenumăratele îndatoriri vrednice de laudă, ca și multele și credincioasele slujbe, precum și nefățarnicele și bărbăteștile și plăcutele purtări ale credinciosului și iubitului nostru Ladislau zis Forro, secuiul din Sfintu Gheorghe, din părțile noastre transilvănene, slujitorul măritului Nicolae de Chaak, voievodul pomenitelor noastre părți transilvănene, credinciosul și mult iubitul nostru, <făcute> de dînsul nouă și sfintei noastre coroane a Ungariei, cu dragoste curată, cu vajnică agerime și neobosită grijă, cu foarte multe cheltuieli din partea sa, în locuri și timpuri potrivite, în foarte multe și grele expediții ale noastre și ale țării noastre, atît armate, cît și în alte expediții și treburi foarte însemnate, și norocoase și nefericite; mai ales însă, cele făcute și închinat în chip vrednic de laudă întru înălțarea cinstei noastre și a țărilor noastre, atunci cînd, nu demult, pomenitul Nicolae de Chaak, în urma poruncii maiestății noastre, a trimis o mare parte din oamenii săi de oaste în Țara noastră Românească, în ajutorul credinciosului nostru, a măritului Dan, voievodul Țării noastre Românești, împotriva năvălirilor sălbaticilor turci, care atunci unelteau să între în pomenita țară, și cînd mai sus-însemnatul Ladislau zis Forro, care era atunci căpitanul sau conducătorul acelor oameni ai lui Nicolae de Chaak, a suferit răni grele și nu puține, odată cu măcelărirea sau moartea unora dintre scumpii lui frați și slujitori, în lupta făcută și dusă cu turcii cei sălbatici de către pomenitul Dan voievodul, și pe urmă, de asemenea, în altă luptă, dusă de către pomenitul Nicolae de Chaak și de către locuitorii pomenitelor noastre părți transilvănene, lângă cetatea Hațegului.

În schimbul acestor fapte vitejești și nefățarite slujbe ale sale, deși pomenitul Ladislau ar trebui să fie răsplătit de către maiestatea noastră cu daruri mult mai mari, voind, totuși, să-l întîmpinăm pe dînsul cu regeasca noastră bunăvoință, spre răsplata, oricît de mică, a slujbelor sale vrednice de laudă, mai sus arătate, și pentru ca pomenitul Ladislau să vadă închinarea binevoitoare a maiestății noastre către el, din bunăștiința maiestății noastre, luînd pentru aceasta și chibzuitul sfat al prelaților și baronilor noștri, am dat, am dăruit, și am hărăzit din mîinile noastre regești moșia românească numită Hopîrta, aflătoare în comitatul Alba din zisele noastre părți transilvănene, care a fost mai înainte a răposaților fii ai lui Laczk de Kerekeghaz, trecuți din aceasta viață fără mîngîierea unor moștenitori de parte bărbătească și, din această pricină, potrivit obiceiului țării noastre, ajunsă în mîinile

noastre regești, dimpreună cu toate folosințele și cu toate cele ce țin de ea și cu fiecare din acestea, și anume cu pământurile de arătură, lucrate și nelucrate, cu ogoarele, pășunile, pașiștele, fnețele, pădurile, mărăcinișurile, dumbrăvile, dealurile, văile, apele, și cursurile de apă, și îndeobște cu toate folosințele lor, care privesc și trebuie să se cuvină de drept pomenitei moșii Hopârta, în adevăratele hotare și în vechile ei margini, în care ea a fost ținută și stăpînită în chip legiuit din vechime și pînă acum, mai sus-însemnatului Ladislau zis Forro; și, prin el, lui Mihail, Benedict, Andrei și Ioan, fiii săi, precum și vrednicului de cinstă domn Blasiu, arhidiacon de Turda și canonic în biserica Transilvaniei, frate bun, precum și lui Simion și Blasiu, fiii lui Petru de Angheluș, lui Nicolae și Antonie, fiii lui Ioan, ziși de asemenea Forro, tot de Angheluș, verii săi, și tuturor moștenitorilor, urmașilor și coborîtorilor lui Ladislau și fiilor lui, ca și ai verilor lui, Simion și Blasiu, Nicolae și Antoniu, în chip de nouă danie a noastră și cu tot dreptul cu care ea ține de dreptul nostru de danie, ba i-o dăm, i-o dăruim și i-o hărăzim ca s-o stăpînească, s-o țină și totodată s-o aibă cu drept de veci, nestrămutat, fără a vătămă dreptul altuia, în temeiul și cu mărturia acestei scrisori a noastre, care vom pune să fie întocmită în chip de privilegiu 'al nostru atunci cînd ne va fi adusă înapoi în original.

Dat la Buda, în luna dinaintea sărbătorii fericitei fecioare și mucenice Margareta, în anul Domnului o mie patru sute douăzeci și patru, în al treizeci și optulea an al domniei noastre ca rege al Ungariei, în al paisprezecelea ca rege al romanilor și în al patrulea ca rege al Boemiei.

<Pe verso, după însemnarea din orig., aflată sub text:> Porunca însăși a domnului rege.

Arh. Stat. Cluj-Napoca, Arh. fam. Kemény, I, 7.

Copie simplă din secolul al XVII-lea.

EDIȚII: Latin. Barabás, *Székhely okl.*, 48–50.

REGESTE: *Tört. Tár*, 1907, 92.

¹ Astfel în copie.

Nos, Daan, woyuoda, dei gracia Transalpinensis et dux de terra Fogaras et de Omlas, memorie commendamus tenore presencium significamus quibus expedit universis quod serenissimus rex, princeps et dominus Sigismundus, dei gracia, Romanorum semper augustus, ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie, etcetera rex, dominus meus naturalis et graciosissimus, tantam nobis gratiam condonavit, quod nos in kamera nostra fillerennes vulgariter et parvos denarios ¹ faceremus, eidem sue regie maiestati immensas graciaram acciones referentes de huc. Volentes, igitur, nos quod cum probis et idoneis viribus ², universis et singulis honestis civibus civitatis et cum ad se pertinentibus de Braso ut nos simus in bona concordia et pace tranquilla, ut idem parvi denarii in isto regno sic ambulant sicut ibi in Braso et in regno Hungarie, unacum baronibus nostris, nobis consedentibus, et fidelibus nostris universis de regno Walachie existentibus, talem hordinationem ² et pacem fecimus: Pro una pecie panni de Ypri triginta sex denarios pro tributa, pro uno Lemni longo XXIV denarios, de Kolonia XVI denarios, pro panno Bohemicali VIII denarios, quos ³ quidem pannos, quem ² ciserunt, nullum tributum solvant; de mitra et de caliga ordinata

nil solvant; de una tunella mellis, que habet LXXX ornas XX denarios, de una tunella vini X denarios et de una vasa medone X denarios; qui emit equum, vel qui vendit, VIII denarios; de una masa de cera XVI denarios; de piper et crocum, bambacum et de lana cameli, in quibus pillium faciunt, et de cute agneli ac alii cutei⁴, sive sint bovi, sive castrati, sive cuiuscumque sint, et qui mercimonia eveniunt de mare, de centum denariis, tres denarios; de lodice tres denarios, de biro unum denarium; quando portant ad regnum Valahie mastrucam, nil tributum solvant; de panno griseo, serico et de arco, de biccello, de ligatura, de ham, de tela grosa, de len et de canapo nil tributa sint; pro uno porco tres denarios, de bovis sex denarios, de yacca IIII denarios et de mucone⁵ unum denarium; de cute cervi unum denarium; si fuerit alius⁶ cutis secum, nil solvant tributum; pro una temlew⁷ de formagio vulgariter II denarios, pro uno equestro, qui transit sub castro Thewuch, II denarios, pro una pedestre unum denarium; pro cutis spiriolinis, wulpinis, leporis, mardurinis et de omnibus pellibus ferinis, de triginta, unum recipiant; et in Braila, de una masa piscis XXXVI denarios; in Traxsor, videlicet in Novo Foro, de uno curro unum pisscem² et in Torgoistha similiter unum; unum equum suferatum, in cuiuscumque sint ponderatis, IIII denarios; in Domboycha, in curro, quot equi⁸ sunt, qui trahunt currum, quilibet unum⁹ denarium tributum solvant, et de uno curro unum piscem, et unum equum suferatum III denarios, et de alio mercimonio nil solvant; pro uno equo, qui nil portat, unum denarium, de una¹⁰ pedestre homine similiter unum denarium. Et qui transiunt de Corona ultra¹¹ Danubium, ad forizandum mercimonia, in regno nostro in nullo loco nullum tributum solvant, nisi in Reken et in vadum Danobi tributum solvant.

Et insuper eciam committimus et serie presencium firmiter precipiendo mandamus, quatenus nullis per horum debitis neminem arrestare et impedire debeat modo aliquali, nisi prius coram honestis civibus casualiter et iuridice querat et in causam adtrahat².

Super quo, nos comittimus universis nostris baronibus, comitibus, castellanis, officialibus, tributariis et in quibuscumque dignitate existentibus, sive qui sunt¹² tales, qui emissent tributum de nobis, sive sint tales, cui nos dedissemus pro serviciis ipsorum, eisdemque firmiter precipiendo mandamus, quatenus nullus ipsorum eosdem predictos cives et hospites de Corona impedire, molestare et aggravare nitentur¹³, impedire¹⁴ non¹⁴ presumptant¹⁴ extunc indignacionem nostram se senciatur incursum. In cuius rei testimonium, eisdem presentes litteras nostras, appositione pendentis sigilli nostri munimine roboratas, duximus concedendas.

Datum in Thorgoistha², feria sexta¹⁵, in vigilia sancti Martini episcopi et confessoris, anno domini M^{mo} CCCC^{mo} XX^{mo} IIII.

Ceterum eciam, significamus tenore presencium, quod nos predictam hordinacionem² cum probis et discretis hominibus fecimus, videlicet cum Valentino, condam iudice, et Johanne Crispo, villico de Corona, et Martino, iudice de Rosnio, ac cum aliis multis probis et discretis hominibus etcetera.

(Monogramă cu cerneală roșie:) † ІѠ ДАНЬ ВЪВЕВДА МИЛОСТІЕМ БОЖІА ГОСПОДИНЬ.

(Pe verso, de o altă mână contemporană:) Litera domini Dann vaivode.

Noi, Dan, din mila lui Dumnezeu voievodul Țării Românești și duce de Făgăraș și Amlaș, dăm de știre și facem cunoscut prin cuprinsul scrisorii de față tuturor căroră se cuvine că prealuminatul rege, principe și domn Sigismund, din mila lui Dumnezeu, în veci augustul împărat al romanilor și

regele Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., stăpînul meu firesc și preamilostiv, ne-a dăruit nouă milostivirea așa de mare de a bate în cămara noastră banii numiți <în limba> poporului fileri și dinari mici. Aducînd pentru aceasta regeții sale maiestăți mari mulțumiri și voind noi să fim în bună înțelegere, în liniște și pace cu toți oamenii de treabă și vrednici și cu toți cinstiții orașeni ai orașului Brașov și ai locurilor ce țin de el, pentru ca acei dinari mici să umble în această țară <a noastră> ca și acolo, în Brașov și țara Ungariei, dimpreună cu boierii noștri, care stau alături de noi <în scaun>, și cu toți credincioșii noștri care se află în Țara Românească, am făcut următoarea rînduială și învoială: pentru un sul de postav de Ypres <să plătească> treizeci și șase de dinari ca vamă, pentru un sul lung de Luvia, douăzeci și patru de dinari, <pentru> unul de Colonia, șaisprezece dinari, pentru postav de Boemia, opt dinari; pentru postavurile pe care le-au început să nu plătească nici o vamă; pentru pălării de postav și pentru cizme croite, să nu plătească nimic; pentru un butoiăș de miere, care are optzeci de urne, douăzeci de dinari; pentru un butoiăș de vin, zece dinari, și pentru un vas de mied, zece dinari; cine cumpără sau vinde un cal <să plătească> opt dinari; pentru o majă de ceară, șaisprezece dinari; pentru piper și sofran, bumbac și păr de cămilă din care se fac pălării, și pentru o pelicică de miel sau <pentru> alte piei, fie de bou, fie de batal, fie de orice fel ar fi, ca și pentru mărfurile care vin pe mare, la o sută de dinari <să plătească> trei dinari; pentru o cergă, trei dinari, pentru o căciulă, un dinar; cînd ei aduc în Țara Românească haine de piele să nu plătească nici o vamă; pentru pănură cenușie, pentru fier, arcuri, săgeți, funii, vase, pentru pînză groasă, pentru in și cînepă, să nu fie vamă; pentru un porc, trei dinari; pentru un bou, șase dinari; pentru o vacă, patru dinari, și pentru un berbec un dinar; pentru o piele de cerb un dinar; dacă va avea și altă piele cu dînsul să nu plătească nici o vamă; pentru un burduf de brînză cum se zice, doi dinari; pentru un călăreț, care trece pe sub cetatea Bran, doi dinari; pentru un pedestru, un dinar; pentru piei de veveriță, de vulpe, de iepure, de jder, și pentru orice piele de fiară sălbatică, din treizeci să ieie numai una; și la Brăila, pentru o majă de pește, treizeci și șase de dinari; în Tîrșor, adică în Novo Foro, la un car <de pește>, să ia un pește, și în Tîrgoviște de asemenea unul; pentru un cal împovărat, orice povară ar avea pe el, patru dinari; la Dîmbovița, pentru un car, cîți cai sînt care trag carul, de fiecare să plătească vamă un dinar, și la un car <de pește să ia> un pește; iar pentru un cal împovărat, trei dinari, și pentru altă marfă să nu plătească nimic; pentru un cal fără povară, un dinar, pentru un om pedestru, de asemenea un dinar. Și cei care trec de la Brașov dincolo de Dunăre, ca să facă negoț cu mărfuri, în țara noastră să nu plătească nicăieri nici o vamă, numai la Rucăr și la vadul Dunării să plătească dare.

Pe lîngă aceasta, însărcinăm și, prin cuprinsul <scrisorii de față>, punem în vedere și poruncim cu tărie <vameșilor> să nu aresteze și să nu poprească în nici un fel pe nimeni pentru aceste datorii, dacă mai întîi nu se face cercetare de față cu niște oameni cinstiți și pe calea legii, și <dacă> nu-l dau în judecată.

Cu privire la aceasta, poruncim tuturor boierilor, comiților, castelanilor, slujbașilor și vameșilor noștri, ca și celor ce sînt în vreo dregătorie, fie că aceștia au cumpărat vama de la noi, fie că le-am dat-o noi pentru slujbele lor, și prin porunca <noastră> le punem în vedere cu tărie ca nimeni dintre dînșii să nu caute și să nu îndrăznească să stingherească, să supere și să asuprească pe pomeniții orașeni și oaspeți din Brașov; ei să știe, că atunci, vor avea să sufere mînia noastră. Spre mărturia acestui lucru, am hotărît a le da lor scrisoarea noastră de față întărită cu puterea și atîrnarea peceții noastre.

Dat la Tîrgoviște, vineri, în ajunul sărbătorii sfîntului Martin episcopul și mărturisitorul, în anul Domnului o mie patru sute douăzeci și patru.

Mai facem cunoscut, prin cuprinsul scrisorii de față, că noi am făcut rînduiala mai sus-zisă dimpreună cu oamenii cinstiți și chibzuiți, și anume cu Valentin, fostul jude, cu Ioan Crețul, judele Brașovului, cu Martin, judele din Rîșnov, și cu alți mulți oameni cinstiți și chibzuiți etc.

⟨*Monograma:*⟩ Io Dan voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

⟨*Pe verso, de o altă mîină contemporană:*⟩ Scrisoarea domnului Dan, voievodul.

Arh. St. Brașov, Privilegii, nr. 774. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1424, și la Bibl. Acad. București, F. XI/6; XXV/8 și XXXVI/5.

Orig., perg., (27 × 49) cu pecete din ceară roșie în albie de ceară albă, atirnată de șnur de mătase roșie.

EDIȚII: Latin. Bogdan, *Relațiile*, 24–27; *Hurmuzaki*, XV/1, 12–13 (sub 1423); *Ub.*, IV, 222–224; *Jakó-Manolescu*, 16–17; Facs. Bogdan, *Album paleografic*, pl. I; *Jakó-Manolescu*, pl. 18.

REGESTE: N. Docan, *Studii* 519.

¹ Completat ulterior de scrib la marginea documentului.

² Astfel în orig.

³ În *Ub.*, *ceteros*.

⁴ Corect: *cutes*.

⁵ Corect: *mutone*.

⁶ Corect: *alicuius*.

⁷ Corectat din: *temeew*.

⁸ Urmează *solu*, șters de aceeași mîină.

⁹ Cuvînt repetat.

¹⁰ Corect: *uno*.

¹¹ Urmează *ma*, șters de aceeași mîină.

¹² Corect: *sint*.

¹³ Corect: *nitteretur*.

¹⁴ Cuvînte scrise sub text de aceeași mîină, intercalate aici prin semnul X.

¹⁵ Urmează *proxima*, șters de aceeași mîină.

142

⟨1424⟩ noiembrie 10, Tîrgoviște.

† Изъ, нже въ Христа Бога благовѣрны и благочестивы и Христулюбивы, Іоу Данъ воєвода и господинъ, милостіа божіа и божіемъ дарованіемъ шедлашъ ми и господствашъ ми въсєн земли Тгровлахинскон и запланинским и Ямлашъ и Фяграшъ херцет. Благопронзволи господство ми сконмъ благымъ произволеніемъ и чнстымъ и свѣтлымъ срѣдцемъ господства ми и даровахъ сън въсечестны и благообразны настоиши хрисовѣа господства ми брашовѣномъ въсѣмъ. Понеже дарова господствѣ ми господинъ ми краа да ма пріа въ мѣсто вѣрнаго си слѣгъ и дарова харагіа ѡт бановѣ, да ест въ земли господства ми, како то ест и въ земли неговѣ, тако да се хараксѣват и въ земли господства ми.

Тѡгѡ раді ѡт, пѣтѣ Брашовѣ, ѡт Рѣкаа доу до Браилова, да даѣт кѣпци вамъ: ѡт єдинъ виларъ Ипрн ѡс банов, а ѡт Хрѣсѣлѣвенъ кѣ банови, ѡт Колѣни ѡс банови, а ѡт Чехънѣнъ ѡс банови, а ѡт вига начѣта нишо. И ѡт шапки ѡт поставѣ и кааци кроєни нишо. И вознилица мѣда к бановѣ, вознилица вина г бановѣ и вознилица мѣдовина г бановѣ; и кон, єгн кѣпнт чловѣкъ, ѡс бановѣ; мажа восѣк ѡс банов; ѡт пипер и ѡт крокос и ѡт бѣбак, ѡт вѣнѣж камилѣж и ѡт агриатинъ и ѡт кожне и ѡт кѣпѣа ѡо доходит ѡт морѣ, да сокотитъ ѡт ѡ банов г бани; и леженик ѣ бана, а гѣнѣ а бан и крєзна ѡо доносѣт въ земли господства ми, нишо; ѡт бѡбова, ѡт желѣзо, ѡт лѣковн и ѡт корди и ѡт вѣжа, ѡт ѣмоѡе, ѡт платно, ѡт лєна, ѡт конопн нишо. И бравѣ скни г бани и вол ѡс бани и краѣ д бани, ѡт шєна а бан,

УТ КОЖЖ ЕЛЕНІА \tilde{a} БАН; АЩЕ ЛИ БЛДЖТ ДРЪГІА КОЖА С НЕА, ДА НЕ ДАДЕТ НИЩО. ГЪТ МЪХ СРЕНІА \tilde{b} БАНЪ. КОНИК, ЕГИ МННЕТ НА ГРАДЪ ТЪРЧЪ, \tilde{b} БАНЪ, А ПЪШЕЦ, \tilde{a} БАНЪ. И ВЪВЕРИЦА, НИИ ЛИСЦА НИИ ЗАМЪЧНИА НИИ ЖДЕР НИИ РИС, УТ \tilde{a} , \tilde{a} . И НА БРАНЛОВО МАЖА РИБА \tilde{a} БАНОВИ, А НА КОЛА \tilde{b} ТРЪКШОР \tilde{a} РИБА И \tilde{b} ТРЪГОВИЩЕ ТАКОЖДЕРЕ. КОНЬ ПОТОВАРЕН, БЛДІ СЪ ЦИМ, \tilde{a} БАН; И НА ДЖБОВИЦИ, КОЛИКО КОНИ \tilde{b} КОЛА, ТОЛИКО БАНОВИ; И УТ ЕДНА КОЛА \tilde{a} РИБА И УТ КОНЪ ТОВАРЕНА СЪС РИБА \tilde{b} БАН, А УТ НИИХЪ КЪПЛЪХЪ НИЩО. КОНЬ СЛОБОДЕН \tilde{a} БАНЪ И ПЪШЕЦ \tilde{a} БАНЪ.

И ЕЩЕЖЕ БРАШОВЪНИНЪ КОН ВЪСХОЩЕТ ДА ИДЕТ НА БРОД ДЪНАВЪ, ДА ПРЪИДЕТ СЪС КЪПЛА, ДА ДАСТ ВАМЪ ТЪКМО НА РЪКЕЛ И НА БРОД, А НИГДЕ ВЪ ЗЕМЛИ ГОСПОДСТВА МИ. И ЕЩЕЖЕ КОН СИ ДАВАТ ДОБИТОКЪ НА ДЛЪГЪ, ДА СИ ИЩЕТ ДЛЪЖНИКА НИИ ЕМЦА, АЩЕ ИМАТ, А УТ ПРАВА ЧЛОВЪКА ДА СЪ ВАРЪВАТ И НИКТО ПРАВА ЧЛОВЪКА ДА НЕ БАТЪБАТ.

И КТО СЪ ИЩЕТ ПОКЪСНЕТ УТ БОЛЪРЪ ГОСПОДСТВА МИ, ВЕЛИЦЪХЪЖЕ И МАЛЫХЪ, БЛДИ ДА ЕСТ КЪПЕНЪ ТОНЪИ КЪМЕРКЪ, БЛДИ ДА ЕСТ КОМЪ ЛИБО МИЛОСТ ДАДЕНА, ДА ПРИЛОЖИТ, А НЕ СТОИТ НА ЦОМ СЪМЪ ШТЕРЪДНАЪ И ШЗАКОННИА НА ПРЪВЫМЪ ЗАКОНЪ, ТО ТАКОВЫ ИМАТ ПРЪАТИ ВЕЛИКО ЗЛО И ШРЪГІА УТ ГОСПОДСТВА МИ, ИАКО ПРЪЕСТЪПНИК И ПРЪЕСЛЪШНИК И ПОСРАМИТЕЛ И НЕВЪРИК СЪЕМЪ ХРИСОВОЛЪ ГОСПОДСТВА МИ. ИАКО НЕ ИЩЕТ БЫТИ, ПО ШРИЗМЪ ГОСПОДСТВА МИ.

И СЕ ПОНОВИХЪ И ПОТВЕРЪДИХЪ ВЪ ВРЪМЕА ЕГДА МИ ДАДЕ ГОСПОДИНЪ МИ КРАЛЪ ХАРАГІА УТ БАНОВ, ДА СЪ ЧИНИТ ВЪ ЗЕМЛИ ГОСПОДСТВА МИ, НОВЕРІА \tilde{c} .

И СЕ СЪВЪДЪТЕЛІЕ: ЖЪПАИ БОРЧЪ ДВОРИК, ЖЪПАИ ЯЛЕВА, ЖЪПАИ БОНКО, ЖЪПАИ РАДУЛЪ САХАКОВ, ЛИГШВЕТ КОНИКА, МИХАНАЪ ПРОТОВИСТНИАРЪ, ЖЪПАИ ШТАМЕШ, ЖЪПАИ ДОБРОТА, ШАНЪ СТОЛИК, НАНЪ ПАХЪРИК, ДРАГОМИР КОМИС ¹.

Исписа сѧ въ Трѣговцих.

† Іу Даниѡ вшеговда, милостиѡ божіеѡ господинь.

† Eu, cel în Hristos Dumnezeu binecredinciosul și bineinstitorul și de Hristos iubitorul, Io Dan voievod și domn, din mila lui Dumnezeu și cu darul lui Dumnezeu stăpînind și domnind peste toată țara Ungrovlahiei și <părțile> de peste munți și herțeg al Amlașului și Făgărașului. A binevoit domnia mea cu a sa bunovăință și curată și luminată inimă a domniei mele și am dăruit acest atotcinstiuit și cu frumoașă față hrisov al domniei mele tuturor brașovenilor. Pentru că a dăruit domniei mele domnul meu, craiul, de a mă primi drept slugă credincioasă a sa și mi-a dăruit haraghie de bani, ca să fie în țara domniei mele, după cum este și în țara sa, astfel să se bată bani și în țara domniei mele.

De aceea, din drumul Brașovului, de la Rucăr și pînă la Brăila să dea negustorii vamă: de un vilar de Ipriu 36 bani, iar de cel de Luvia 24 bani, de Colonia 16 bani, iar de Cehia 8 bani, iar de vigul început nimic. Și de la șepcile de postav și călțunii croiți nimic. Și butoiul de miere 20 de bani, butoiul de vin 10 bani și butoiul de mied 10 bani; și de cal, cînd cumpără omul, 8 bani; de maza de ceară 16 bani; de la piper și de la șofran și de la bumbac, de la camelotă, de la <piei> de miel și de la piei și de la mărfurile ce vin de peste mare, să socotească de la 100 de bani 3 bani; și de cergă 2 bani, iar de zeghe 1 ban și de blănurile pe care le aduc în țara domniei mele nimic; de la bobou, de la fier, de la arcuri și de la săbii și de la funii, de la hamuri, de la pînză, de la in, de la cînepă nimic. Și de porc 3 bani și de bou 6 bani și de vacă 4 bani, de berbec 1 ban, de pielea de cerb un ban; dacă vor fi și alte piei cu ea, să nu dea nimic. De burduful de brînză 2 bani. Călărețul, cînd trece la cetatea Turciu, 2 bani, iar pedestrul 1 ban. Și de veveriță sau vulpe sau iepure sau jder sau rîs, de la 30,1. Iar la Brăila de maza de pește 36 bani, iar de car la Tîrgșor 1 pește și la Tîrgoviște de asemenea. Calul în-

† Ioan Dan voievod și domn. Scrie domnia mea vameșilor de la Dîmbovița și astfel vă poruncește domnia mea, ca ori cîți brașoveni vor trece pe acolo, mai mult să nu le luați, numai de car, cîți cai, atîția bani și de un car 1 pește și de 1 cal neîmpovărat 1 ban și de calul împovărat 3 bani; iar mai mult să vă feriți, nici o vamă să nu aibă.

Și voi, vameșilor de la Rucăr: de vilarul de Ipriu 36 bani, de cel de Luvia 24 bani, de Colonia 16 bani, de Cehia 8 bani; iar de vigul tăiat nimic și de șepcile de postav nimic și de călțunii croiți nimic. Și de butoiul de miere 20 bani și de butoiul de mied 10 bani, de butoiul de vin 10 bani; de calul ce se vinde 8 bani; de maja de ceară 16 bani. De la piper și șofran și bumbac, de la camelotă și de la (piei) de miel și de la piei și mărfurile de peste mare, de la 100 de bani 3 bani. De cergă 2 bani, de zeghe 1 ban. De la blănuri, de la bobou, de la fier, de la arcuri, de la săbii, de la funii, de la hamuri, de la pînză, de la in și cînepă nimic. De porc 3 bani și de bou 6 bani și de vacă 4 bani, de berbec 1 ban. De pielea de cerb un ban; dacă sînt și altele cu ea, să nu dea nimic. De burduful de brînză 2 bani.

Altfel să nu îndrăzniți să luați, pentru că veți primi mare rău și urgie de la domnia mea, după porunca domniei mele.

† Io Dan voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

Arh. St. Brașov, nr. 5.

Orig., hirtie, pecete timbrată. Fotocopie la Bibl. Acad., F. XIII/11.

Datat ca posterior privilegiului din 10 noiembrie 1424.

EDIȚII: Slav. *Miletić*, nr. 22. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 27—28; *Tocilescu*, 21—22.

Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 18.

† Іо Дан великыи воевода и господиинь самодръжавныи. Дават господство ми сие вриемо господства ми врашѣ господства ми, Тръговцинем. Тѣзи ви воевождаат господство ми вт вѣсего и вт кумеркѣ, да не дасте нигде, тѣкмо въ Тръговцин. Я вно да ходите и по Северинѣ и по вѣсѣхъ тръговоу и въ Бранлово и по вѣсен земн господства ми, нигде да не дасте. И како сте дале прѣво кумеркѣ, такози и нинѣ: вт мажж воскъ вѣ дѣкати, флорина да нѣст, вт пипер, вт шофран, вт желѣзо, вт бубаки, рекше вт вѣса кѣпна, да дасте кумеркѣ долу, по славо; како сте дале при данн старыхъ господаре, такози и нинѣ.

Я хто бы развалил вт колѣри господства ми, макар и само господство ми, да ест проклат вт Христа Бога вѣседръжителѣ, амин.

† Іо Дан воевода, мнолостѣж вожтеж господиинь.

† Io Dan mare voievod și domn singur stăpînitor. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele orașului domniei mele, țîrgoviștenilor. Iată vă sloboade domnia mea de toate și de vamă, să nu dați nicăieri, numai la Țîrgoviște. Iar apoi, să umblați și pe la Severin și pe la toate țîrgurile și la Brăila și prin toată țara domniei mele, nicăieri să nu dați. Și cum ați dat mai înainte vamă, așa să dați și acum: de maja de ceară 12 ducați, florini să nu fie, de la piper, de la șofran, de la fier, de la bumbac, adică de la toate cum-părăturile, să dați vamă mai puțin ceva; cum ați dat în zilele bătrînilor domni tot așa și acum.

Iar cine va strica dintre boierii domniei mele, măcar și însuși domnia mea, să fie blestemat de Hristos Dumnezeu atotțiitorul, amin.

† Io Dan voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

Arh. St. Brașov, nr. 3.

Orig., perg., pecete aplicată, cu legenda: „† Yoan Dan voevoda„. Fotocopiia la Bibl. Acad., F. VIII/5 și XIII/7.

Datat după doc. din 10 noiembrie 1424, în care apare clauza privitoare la monedă (nr. 141). Faptul că doc. se află la Brașov, între celelalte privilegii ale brașovenilor, ne-a îndemnat să-l introducem și în acest volum de relații.

EDIȚII: Slav. *Miletić*, 55. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 28–29; *Tocilescu*, 4; *Panaitescu*, 131–132; DIR, B, veac XIII, XIV, XV, 109. Trad. Nicolaescu-Plopșor, *Mon.j. Dclj*. 25–26; DIR, B, veac XIII, XIV, XV, 80. Facs. DIR, B, veac XIII, XIV, XV, 327.

145

<1425—1427>.

† Іѡанъ Радоуаь воєвода и господинъ вѣсен земли Угровлахійскои. Пишетъ господство ми приателемъ господства ми, прѣгаремъ вѣ Брашовъ: тѣзи зацо мѣ сте просиле за вамъ вѣ Далъгополе, да не бѣдетъ, а господство ми е оставилъ по мнѣ да не бѣдетъ. Учинило е господство ми да бѣдетъ по законѣ, како естъ билъ 8 дѣни Мирче воєводе. И тѣзи шѣ дрѣжатъ, толко вѣне да дрѣжите. Сиракомъ господства ми крѣво да имъ не бѣдетъ, занѣ естъ мило вѣ васъ господствѣ ми.

И Богъ вѣ веселитъ.

† Іѡ Радоуаь вѣвѣвада, мнлостіа божіа господинъ.

<Adresa, pe verso:> † Прѣгаремъ вѣ Брашовъ.

† Ioan Radul voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei. Scrie domnia mea prietenilor domniei mele, pîrgarilor din Brașov: iată deoarece m-ați rugat pentru vama de la Cîmpulung, ca să nu mai fie, iar domnia mea am lăsat ca mai mult să nu mai fie. Am făcut domnia mea ca să fie după privilegiu, cum a fost în zilele lui Mircea voievod. Și de ceea ce voi ține, numai și voi să vă țineți. Săracilor domniei mele să nu le fiți cu strîmbătate, pentru că domniei mele îi este milă de voi.

Și Dumnezeu să vă bucure.

† Io Radul voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Pîrgarilor din Brașov.

Arh. St. Brașov, nr. 227

Orig., hirtie, pecete aplicată, cu legenda: † Іѡан Радоуаь воієвада и господинъ.

Datat după Ioan Bogdan, *Relațiile*, p. 14.

EDIȚII: Slav. *Miletić*, nr. 17. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 13–14; *Tocilescu*, 12. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 10–11.

146

1425 aprilie 4, Alba Regală.

Commissio propria domini regis.

Sigismundus, dei gracia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etcetera rex, fideli nostro dilecto, spectabili et magnifico Daan, parcium nostrarum Transalpinarum wayuode, salutem et gratiam.

Ex querulosa insinuacione fidelium nostrorum dilectorum, universorum civium et hospitem nostre civitatis Brassouiensis et provincie Barcza, ad eandem civitatem nostram pertinentis, ad nostre deductum est audienciam maiestatis, quomodo vos, ipsos exponentes ad recipiendum et tollendum, in eorum medio ac in dictis civitate et provincia Barcza, monetam vestram, que in vulgari Wolachali ducatur nuncuparetur, eis invitis et violenter compellere niteremini et velletis, in cuius receptione ipsis non modicum dampnum posset procul dubio evenire.

Verum, quia nos dictos nostros cives et hospites ad capiendum et recipiendum huiusmodi monetam vestram sic violenter et coactim conpelli¹ nolumus et artari², idcirco eandem vestram gratam fidelitatem requirimus et hortamur, eidem firmiter committentes, quatenus, a modo in posterum, predictos cives et hospites predictarum civitatis et provincie nostrarum ad recipiendum et acceptandum prescriptam monetam vestram sic violenter et coactim compellere et astringere³ nequaquam debeatis. Aliud pro nostra gracia non facturi in premissis. Presentes eciam perlectas semper reddi iubemus presentanti.

Datum in Alba regali, feria quarta proxima post dominicam Ramis-palmarum, anno domini MCCCCXXV^o, regnorum nostrorum anno Hungarie etcetera XXXIX°, Romanorum XV° et Bohemie quinto.

<Sub pecete, o însemnare de cancelarie>

<Pe verso, de o mână contemporană:> Ut non artetur⁴ provincia ad recipiendum ducatur.

Porunca însăși a domnului rege.

Sigismund, din mila lui Dumnezeu în veci augustul rege al romanilor și regele Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., credinciosului și iubitului nostru, cinstitului și măritului Dan, voievodul Țării noastre Românești, sănătate și milostivire.

Din plîngerea credincioșilor și iubiților noștri, a tuturor orașenilor și oaspeților orașului nostru Brașov și din ținutul Bîrsei, atîrnători de pomenitul nostru oraș, maiestatea noastră a aflat că voi năzuți și voiți a sili pe acei pîrși să ia și să primească la dînșii și în zisul oraș, ca și în ținutul Bîrsei, moneda voastră, care în limba românească se numește ducat; primirea acestei <monede de ei> le-ar putea aduce lor, fără îndoială, o mare pagubă.

Dar, fiindcă noi nu voim ca ziișii noștri orașeni și oaspeți să fie siliți și constrînși cu de-a sila și cu forța să ia și să primească această monedă a voastră, de aceea cerem îndatoritoarei voastre credințe și o îndemnăm, poruncindu-i cu tărie ca, de acum înainte, să nu mai siliți și să nu mai constrîngeți nicidecum cu de-a sila și cu forța pe mai sus-ziișii orașeni și oaspeți ai pomenitului nostru oraș și ai ținutului nostru mai sus-zis să primească pomenita voastră monedă. Altfel să nu faceți cu privire la cele de mai sus, dacă voiți să vă bucurați de milostivirea noastră. Mai poruncim ca scrisoarea de față, după citirea ei, să fie totdeauna dată înapoi înfățișătorului ei.

Dat la Alba Regală, în miercurea de după duminica Floriilor, în anul Domnului o mie patru sute douăzeci și cinci, în al treizeci și nouălea an al domniei noastre ca rege al Ungariei etc., în al cincisprezecelea ca rege al romanilor și în al cincilea ca rege al Boemiei.

<Sub pecete o însemnare de cancelarie>.

〈*Pe verso, de o mână contemporană:*〉 Pentru ca ținutul să nu fie constrâns a primi ducați.

Arh. St. Brașov, Privilegii, nr. 65. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1425. Orig., hirtie (22 × 30), cu pecete din ceară roșie aplicată sub text. EDIȚII: Latin. N. Docan, *Studii*, 520; *Hurmuzaki*, XV/1, 14; *Ub.*, IV, 232.

¹ Astfel în orig.

² Corect: *arctari*.

³ Corect: *adstringere*.

⁴ Corect: *arctetur*.

147

1426

Tractus defensionalis inter Sigismundum, regem, ac Daan, partium Transalpinarum waiuodam. A<nno> MCDXXVI

Tratat de <alianță> defensivă între regele Sigismund și Dan, voievodul Țării Românești.

După *Fejér*, X/8, 607.

Mențiune în *Corp. dipl. Sigis.*, tom. VI, nr. 138. la Arh. Naț. Magh. (col. Muz. Naț.), EDIȚII: *Hurmuzaki*, I/2, 534. (tot ca mențiune).

148

1426 februarie 3, Pojon.

Commissio propria domini regis.

Sigismundus, dei gracia Romanorum rex semper augustus, ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etcetera rex, fidelibus nostris, castellanis et vicecastellanis castri nostri Tercz vocati, necnon tricesimatoribus et tributariis, ad idem castrum nostrum pertinere consuetis, salutem et gratiam.

Pro parte fidelium civium et hospitem nostrorum Brassouensium celsitudini nostre expositum extitit ¹ gravi cum querela, quomodo vos, obmissa et postposita vera consuetudine in exactione tricesime et tributi ad nostrum dictum castrum Tercz exigi solitarum observari debenti, ab omnibus et signanter Valahis, ad ipsam nostram civitatem, de diversis et signanter Transalpinis partibus, cum eorum rebus et mercibus venientibus, et de eo recedentibus eorumdemque rebus et mercibus superfluum, indebitam et iniustam tricesimam et tributum reciperetis recipique et extorqueri faceretis, ratione cuiusquidem superflue, indebite et inconsuete tricesime et tributi exactionis et extorsionis, tandem, dicti nostri cives seu mercatores Brassouenses, dum ipsas Transalpinas et alias partes, in eorum victuum acquisitione ², perlustrantes pervenirent, per tricesimatores et tributarios in ipsis Transalpinis et aliis partibus constitutos diversimode impedirentur atque turbarentur ac ad dupli receptorum tricesime et tributi solutionem astringerentur, in eorum preiudicium et dampnum valde grandum ³.

Et, quia nos neminem mercatorum seu aliorum hominum ad solutionem indebite et inconsuete tricesime et tributi solutionem per vos astringi ¹ volumus, igitur, fidelitati vestre firmiter precipientes mandamus, secus habere nolentes, quatenus, a modo in antea et in posterum, a quibusvis mercatoribus et viatoribus, ad loca huiusmodi tricesime et tributi pervenientibus, eorumque

rebus et mercibus quamcumque superfluum, indebitam, iniustam et inconsuetam tricesimariam et tributariam solutionem seu exactionem petere seu exigere, petique seu exigi facere nequaquam presumatis, sed eos, recepta ab eis ac mercibus et rebus ipsorum iusta, debita et consueta tricesimaria et tributaria solutione, libere, tute et quiete abire et recedere permittatis, ipsos etiam cives et hospites nostros Brassouiensis in eorum libertatibus et laudabilibus consuetudinibus impedire, molestare et turbare nequaquam audeatis modo aliquali. Et aliud facere nequaquam presumatis, prout nostram maiestatem gravissime offendere formidatis. Presentes etiam perlectas semper reddi iubemus presentanti.

Datum Posenii, secundo die festi Purificationis virginis gloriose, anno domini MCCCCXXVI^o, regnorum nostrorum anno Hungarie etcetera XXXIX°, Romanorum XVI° et Bohemie sexto.

⟨Sub pecete:⟩ Commissio ⟨propria domini regis⟩.

⟨Sub text, in mijloc:⟩ Brassouiensibus.

⟨Sub text, dreapta:⟩ Lecta.

Porunca însăși a domnului rege.

Sigismund, din mila lui Dumnezeu în veci augustul rege al romanilor și regele Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., credincioșilor noștri castelani și vicecastelani din cetatea noastră numită Bran, precum și strângătorilor tricesimii și vameșilor ce obișnuit țin de acea cetate a noastră, sănătate și milostivire.

Din partea credincioșilor orășeni și oaspeți ai noștri din Brașov s-a spus cu grea plîngere înălțimii noastre că voi, înlăturînd și lăsînd la o parte adevărul obicei ce trebuie păzit la strîngerea tricesimii și a vămii obișnuite a se cere la zisa noastră cetate Bran, luați și puneți să se ia și să se stoarcă pe deasupra o nedatorată și nedreaptă tricesimă și vamă, de la toți și mai ales de la românii care, din deosebite părți și mai ales din Țara Românească, vin cu lucrurile și cu mărfurile lor la cetatea noastră și se întorc de acolo, ca și de pe lucrurile și mărfurile lor, și că din pricina luării și stoarcerii de prisos a acestei nedatorate și nedrepte tricesimi și vămi, zișii noștri orășeni sau negustori din Brașov, în timp ce colindă în Țara Românească și în alte părți, pentru agonisirea traiului lor, și ajung ⟨acolo⟩, sînt împiedicați și tulburați în felurite chipuri de către strîngătorii tricesimii și de către vameșii rînduiți în acea Țară Românească și în alte părți, și sînt siliți — spre paguba și spre dauna lor foarte mare — la plata îndoită a tricesimii și a vămii obișnuite.

Și fiindcă noi voim ca nici un negustor și nici un alt om să nu fie silit de voi a plăti o tricesimă și o vamă nedatorată și neobișnuită, de aceea punem în vedere și poruncim cu tărie credinței voastre — voind ca voi să nu faceți altfel — ca, de aci încolo și pe viitor, să nu mai cutezați cumva a cere sau a pretinde, nici a pune să se ceară să se pretindă de la vreunul din negustorii sau călătorii care ajung la astfel de locuri, ⟨unde se ia⟩ tricesima și vama ⟨de la ei⟩, sau de pe lucrurile și mărfurile lor, vreo plată sau dare de prisos nedatorată, nedreaptă și neobișnuită a tricesimii și a vămii, ci, după ce veți lua de la dînșii și de pe mărfurile și lucrurile lor, dreapta, cuvenită și obișnuită plată a acelei tricesimi și vamă, să-i lăsați să plece și să se ducă slobozi, nestingheriți și în pace și să nu îndrăzniți să împiedicați, să supărați sau să turburați în vreun fel oarecare nici pe pomeniții noștri orășeni și oaspeți din Brașov în libertățile sau în obiceiurile lor vrednice de laudă. Altfel să nu îndrăzniți a face, dacă vă temeți să nu jigniți foarte greu maiestatea noastră.

Mai poruncim ca, după citire, scrisoarea de față să fie totdeauna dată înapoi înfățișătorului.

Dat la Pojon, a doua zi după sărbătoarea Întîmpinării Domnului, în anul Domnului o mie patru sute douăzeci și șase, în al treizeci și nouălea an al domniei noastre ca rege al Ungariei etc., în al șaisprezecilea ca rege al romanilor și în al șasele ca rege al Boemiilor.

<Sub pecete:> Porunca însăși a domnului rege.

<Sub text, la mijloc:> Brașovenilor.

<Sub text, dreapta:> Citită.

Arh. St. Brașov, Privilegii, nr. 66. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1426. Orig., hirtie (22,5 × 31,5) cu pecete din ceară roșie aplicată sub text. EDIȚII: *Latina.Ub.*, IV, 248–249.

¹ Astfel în orig.

² ac scris pe răsătură.

³ um, scris peste e.

Relatio domini Johannis,
electi confirmati Wesprimiensis.

Nos, Sigismundus, dei gracia, Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. rex, memorie commendantes tenore presencium significamus quibus expedit universis quod nos, qui ex innata nobis regia liberalitate cunctorum nobis fideliter obsequencium merita et actus virtuosos digne retribucionis bravio metiri solemus et eos premiis decorare donativis, consideratis et in nostri pectoris armario non immerito pensatis preclaris fidelitatibus et fidelium obsequiorum gratuitis meritis, virtuosis gestis et acceptis complacenciis condam fidelis nostri, dilecti magnifici Nicolai de Chaak, parcium nostrarum Transsiluanarum wayuode, quibus ipse a longinquis temporum processibus, in diversis nostris et regnorum nostrorum, presertim vero Transsiluanarum predictarum et Transalpinarum parcium nostrarum, arduis agendis et expedicionibus difficillimis, nostrum scilicet et sacre nostre corone facta summe tangentibus, fortuitis imo formidabilibus casibus et imminentibus periculis se et sua, pro nostri regii honoris exaltatione, plerumque summittendo et non curando dampna, nec formidando pericula, pro predicti regni nostri et ipsarum parcium nostrarum Transsiluanarum imo tocius Christiane plebis fidei defensione, cum sevisis Turcis, crucis Christi persecutoribus, deo et hominibus exosis, veluti ex tartari profundo malignorum spirituum evolante, multitudine confinia prescripti regni et parcium nostrarum Transsiluanarum ac Transalpinarum hostiliter invadentibus, in dictis partibus Transsiluanis prelia acerbissima et bella durissima committendo, nostre celsitudini non modica servicia nobis placibilia studuit exhibere, sicque se ipsum nostre maiestati adeo gratum reddidit et acceptum, ut in suis serviciis placidissimis animus noster regius mitissime conquivit.

Racione quorum, licet ipsius condam Nicolai wayuode heredes, liberi et soboles, multo maiora antidotorum premia a nostra sublimitate mererentur enancisci, attamen volentes ipsos iamdicti condam Nicolai wayuode heredes, liberos et soboles, eiusdem fidelium serviciorum contemplacione ad presens uti in antea largius intendimus specialibus regiis prosequi favoribus, ut ipsi,

clemencie nostre benevolenciam sibi sencientes fructuosam, nostris et regni nostri serviciis commodosius valeant insudare, totalem porcionem possessionariam Martini, filii Johannis de Peterd, in eadem possessione Peterd, in comitatu Byhoriensi existenti habitam, per defectum seminis prefati condam Martini, iuxta antiquam et approbatam consuetudinem dicti regni nostri Hungarie, ad manus nostras regias rite et legitime, ut dicitur, devolutam, simulcum omnibus suis utilitatibus et pertinenciis, et presertim terris arabilibus, cultis et incultis, silvis, nemoribus, pratis, fenetis, aquis, piscinis, molendinis molendinorumque locis et generaliter cunctis utilitatum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, sub suis veris metis et antiquis limitibus, quibus hactenus rite tenta fuit et possessa, fidelibus nostris, magnifice domine, Anna vocate, relicte, necnon egregiis Ladislao, Byhoriensi et de Zolnok comitatuum comiti, et Michaeli, filiis antedicti condam Nicolai wayuode, eorundemque Ladislai et Michaelis heredibus ac successoribus universis, ex certa nostra sciencia prelatorumque et baronum nostrorum sano ad id accedente consilio, dedimus, donavimus et contulimus, imo damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter possidendam, tenendam pariter et habendam, salvo iure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio literarum, quas in formam nostri privilegii redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportate.

Datum in nostra civitate Thatha, in vigilia festi Ascensionis domini, anno eiusdem Millesimo quadringentesimo vigesimo sexto, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. XL, Romanorum XVI°, Bohemie sexto.

⟨*Pe verso*:⟩ Donacio super possessionem Peterd.

Dare de seamă a domnului Ioan,
⟨episcop⟩ ales și întărit de Vesprim.

Noi, Sigismund, din mila lui Dumnezeu în veci augustul rege al romanilor și rege al Ungariei, Dalmației, Croației etc., dăm de știre și facem cunoscut prin cuprinsul scrisorii de față tuturor căroră se cuvine că noi, care, din regeasca dărnicie înăscută în noi, obișnuim să măsurăm cu răsplata unui dar vrednic meritele și faptele vitejești ale tuturor celor ce ne sînt nouă supuși cu credință și să-i dăruim pe dinșii cu răsplăți și daruri, am luat în seamă și am cîntărit nu pe nedrept, în adîncul minții noastre, strălucitele fapte de credință, credincioasele slujbe, prețioasele fapte de vitejie, făcute de bună voie, și plăcutele îndatoriri ale răposatului, iubitului și credinciosului nostru, măritul Nicolae de Chaak, voievodul părților noastre ale Transilvaniei, prin care el, ⟨încă⟩ din vremuri de demult, s-a străduit să facă înălțimii noastre slujbe mari și plăcute nouă, în felurile și foarte anevoioasele și grele treburi și expediții ale noastre și ale țărilor noastre, mai ales ale mai sus-ziselor noastre părți ale Transilvaniei și ale Țării Românești, care ne priveau foarte mult pe noi și sfînta noastră coroană, primejduindu-se pe sine și ale lui, de multe ori, în împrejurări neașteptate, ba chiar și înfricoșătoare, și în primejdii amenințătoare, întru slava cinstei noastre regești, fără să aibă grijă de pagube și fără să se teamă de primejdii, ⟨și⟩, pentru apărarea credinței mai sus-zisei noastre țări și a părților noastre ale Transilvaniei, ba chiar ⟨pentru apărarea credinței⟩ întregii mulțimi a credincioșilor creștini, dînd lupte crîncene și războaie grele în zisele părți ale Transilvaniei cu turcii cei sălbatici, prigonitori ai crucii lui Hristos, urîți de Dumnezeu și de oameni, care încălcau cu dușmănie hotarele mai sus-zisei țări și ale părților noastre ale Transilvaniei și ale

Țării Românești, ca o puzderie de duhuri rele ieșite din fundul iadului, și astfel el s-a făcut pe sine așa de plăcut și de iubit maiestății noastre, încât sufletul nostru regesc și-a găsit liniștea și odihna în aceste slujbe ale lui așa de plăcute nouă.

În temeiul acestor lucruri, deși moștenitorii răposatului Nicolae voievodul, copiii și urmașii lui, ar fi vrednici să capete de la înălțimea noastră răsplăți cu mult mai mari, totuși, noi, avînd în vedere credincioasele lui slujbe și voind și acum, după cum am voit și mai mult încă și mai înainte, să ajutăm cu osebitul nostru sprijin regesc pe moștenitorii, copiii și urmașii răposatului Nicolae voievodul, pentru ca ei, văzînd că bunăvoința îndurării noastre le este rodnică, să se poată ostentii cu și mai mult folos în slujbele noastre și ale țării noastre, din bună știința noastră și luînd pentru acestea și sfatul chibzuit al prelaților și baronilor noștri, am dat, am dăruit și am hărăzit credincioșilor noștri, măritei domne văduve, numite Ana, precum și aleșilor <bărbați> Ladislau, comitele comitatelor Bihor și Solnoc, și Mihail, fiii mai sus-zisului Nicolae voievodul, ca și tuturor moștenitorilor și urmașilor acestor Ladislau și Mihail, întreaga parte de moșie a răposatului Martin, fiul lui Ioan de Peterd, cuprinsă în pomenita moșie Peterd, aflătoare în comitatul Bihor, ajunsă, după cum se zice, în chip legiuit și după rînduială, în mîinile noastre regești, potrivit vechiului și încuviințatului obicei al zisei noastre țări a Ungariei, din lipsă de copii ai pomenitului și răposatului Martin, dimpreună cu toate folosințele ei și cu toate cele ce țin de ea, și mai ales cu pămînturile de arătură, lucrute și nelucrute, cu pădurile, dumbrăvile, pajiștile, fînațele, apele, heleșteiele, morile și locurile de moară și îndeobște cu toate folosințele ei, în întregimea lor, sub orice nume ar fi ele numite, în adevăratele ei hotare și margini vechi, în care ea a fost ținută și stăpînită pînă acum, ba le-o dăm, le-o dăruim și le-o hărăzim, ca să fie stăpînită, ținută și avută <de dînșii> cu drept de veci și în chip nestrămutat, fără a vătămă dreptul altuia, în temeiul și cu mărturia acestei scrisori a noastre, care vom pune să se întocmească în chip de privilegiu al nostru, atunci cînd ea ne va fi adusă înapoi în original.

Dat în orașul nostru Tata, în ajunul sărbătorii Înălțării Domnului, în anul aceluiași o mie patru sute douăzeci și șase, în anul al patruzecilea al domniei noastre ca rege al Ungariei etc., în anul al șaisprezecelea ca rege al romanilor și al șaselea ca rege al Boemiei.

<Pe verso:> Dania moșiei Peterd.

După Csáky, I, 340–342.

Orig., perg., cu pecetea mică regală, aplicată sub text, avînd sub ea aceeași însemnare ca cea aflată în partea dreaptă și de sus a documentului, în Arh. Naț. Magh. Dl.

EDIȚII: Latin. *Fejér*, X/6, 798–800.

150

1426 septembrie, 5, Buda.

Commissio propria domini regis.

Sigismundus, dei gracia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etc. rex, fidelibus nostris, magnifico Nicolao de Gara, dicti regni nostri Hungarie palatino, vestrisque in iudicatu vices gerentibus, salutem et gratiam.

Quia fidelis noster Stephanus, filius Jacobi dicti Dobo de Ruzka, familiaris fidelis nostri dilecti, reverendi in Christo patris, domini Georgii, archiepiscopi

Strigoniensis, sub banderio eiusdem domini archiepiscopi, in exercitum nostrum regium, per nos, auspice domino, versus partes nostras Transalpinas contra Turcos instauratum, hac vice exercituancium more asseritur fore profecturus, ob hoc ipse duelari dimicacioni, que inter ipsum Stephanum, filium Jacobi, ab una, et inter Martinum, filium Johannis de Lezthemer, ab alia partibus, iuxta continenciam literarum vestrarum adiudicatoriarum, super factis in eisdem contentis, quadragesimo secundo die octavarum festi beati Michaelis archangeli nunc venturi, coram vobis, in curia nostra regia, in loco ad id apto et consueto, fieri deberet, interesse non valet, igitur fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus premissam duellarem dimicacionem partes inter predictas, ut predicatur, coram vobis termino et loco in premissis fieri debendam, statu in eodem absque omni gravamine et variacione aliquali, ad quadragesimum secundum diem octavarum festi Epiphaniarum domini nunc affuturarum, prorogare debeatis et differre. Secus non facturi.

Datum Bude, feria quinta proxima ante festum Nativitatis virginis gloriose, anno domini M^o CCCC^o XXVI°, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. XXXX°, Romanorum XVI° et Bohemie septimo.

Porunca însăși a domnului rege.

Sigismund, din mila lui Dumnezeu în veci augustul rege al romanilor și regele Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., credincioșilor noștri, măritului Nicolae de Gara, palatinul zisei noastre țări a Ungariei, și locțiitorilor voștri în judecarea <pricinilor>.

Deoarece credinciosul nostru Ștefan, fiul lui Iacob zis Dobo de Ruzka, slujitorul credinciosului <și> iubitului nostru, al vrednicului de cinste întru Hristos părinte și domn Gheorghe, arhiepiscopul de Strigoniu, se spune că va pleca de astădată ca soldat, sub steagul aceluiași domn arhiepiscop, la oastea noastră regească, ridicată de noi, cu ajutorul domnului, spre Țara Românească împotriva turcilor, și deoarece, din această pricină, el nu poate fi de față la duelul care ar trebui să se facă, potrivit cuprinsului scrisorii voastre de judecată, cu privire la faptele cuprinse în acea <scrisoare>, în ziua a patruzeci și doua după octavele sărbătorii viitoare a fericitului arhanghel Mihail ¹, înaintea voastră, la curtea noastră regească, în locul potrivit pentru aceasta și obișnuit, între acest Ștefan, fiul lui Iacob, pe de o parte, și Martin, fiul lui Ioan de Lezthemer, pe de altă parte, punem în vedere și poruncim cu tărie credinței voastre ca duelul de mai sus dintre pomenitele părți, care, după cum se spune mai sus, trebuia să se facă înaintea voastră la sorocul și în locul arătat, să-l prelungiți și să-l amânați, în aceeași stare, fără nici o gloabă și fără nici o schimbare, la a patruzeci și doua zi după octavele viitoare ale sărbătorii Botezului Domnului ². Altfel să nu faceți.

Dat la Buda, în joia dinaintea sărbătorii Nașterii slăvitei fecioare, în anul Domnului o mie patru sute douăzeci și șase, în al patruzecilea an al domniei noastre ca rege al Ungariei etc., în al șaisprezecelea an ca rege al romanilor și în al șaptelea ca rege al Boemiei.

După *Hurmuzaki*, I/2, 540.

Orig., hirtie, în 1879 se afla în Arh. fam. Keczer din Lapispatak.

EDIȚII: Latin. *Hazai ohi.*, 382–383.

¹ 17 noiembrie 1426.

² 24 februarie 1427.

Commissio propria domini regis.

Sigismundus, dei gratia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etcetera rex.

Fideles dilecti. Scituri quod nos egregium logofetum seu cancellarium fidelis nostri dilecti, magnifici Daan, partium nostrarum Transalpinarum wayuode, per ipsum, pridem, in suis legationibus seu ambasiatis ad nostram transmissum maiestatem, die hodierna, in predictis legationibus expeditum ad prefatum Daan wayuodam remisimus. Et tempore ipsius remissionis nobis cum magnifico Pipone de Ozora, comite Themesiensi, et ceteris nostris baronibus nobiscum existentibus, presente prefato logofeto, super eo, quibus viis et modis mediantibus eundem Daan, wayuodam, in dominio suo prenotato possemus preservare, tractantibus, prescriptus logofeth seu cancellarius allegavit eo modo quod, pro custodia persone proprie dicti Daan wayuode, sufficerent sexingenti equites et pedites Volahi vel pauciores, qui cum ipso Daan wayuoda continue permanerent.

Nos itaque, audita prefati logofeti responsione pro prefati Daan, wayuode, proprie persone defensione, ex deliberatione prefati comitis Piponis et ceterorum baronum nostrorum disposuimus, ut in custodia et tutela speciali ipsius Daan wayuode mille homines, centum videlicet equites et noningenti pedites, debeant continue apud ipsum Daan wayvodam perseverare.

Item, dum prefatum logofetum super eo, quantum ¹ uno die ad unum equitem et ad unum peditem salarium sufficeret deputari, requisitum habuimus, idem logofetus allegavit quod unus Volahus eques pro suo salario unius diei in uno perpele, et tres Volahi pedites similiter in uno perpele contentarentur, et ipsis ² talismodi salarium sufficeret deputari. Que omnia nos parati sumus, iuxta ipsius logofeti allegationem, effectualiter perficere et adimplere.

Item, volumus et eidem fidelitati vestre committimus, quatenus de ³ solutione premissi salarii dictis mille hominibus persolvendi diligenter, de eo videlicet, utrum premissi mille homines Wolahi cum minori summa pecunie, prout idem logofeth nobis retulit, valeant expediri, perscrutari et edoceri debeatis, quia, si cum minori summa pecunie predicti mille homines Wolahi, qua dictus logofeth refert, contentabuntur, tunc plures gentes cum dicta pecunia possent conservari. Et si ex huiusmodi scrutinio plures gentes, quam dictos mille Wolahos ⁴, cum dicta pecunia agnoveritis posse conservari, extunc, prefatum Daan wayuodam de eo, quod predicta summa pecunie pro conservatione maioris quantitatis gentium, quam dictorum mille Wolahorum, se extendere potest, suo modo debeatis informare.

Item, volumus et eidem fidelitati vestre committimus, ut cum dicto Daan wayuoda tali modo tractare et in ipsis tractatibus disponere debeatis, ut prescripta summa ⁵ pecunie, que per nos, ratione salarii dictorum mille Wolahorum, sibi assignabitur, non aliis nisi ad ipsos mille Wolahos exponere et eandem eisdem, de die in diem, plenarie dare et persolvere debeat, sine defectu aliquali.

Item, quia nos vobiscum et universitate partium nostrarum Transilvanarum certos tractatus, commune bonum concernentes, habere volumus, pro eo fidelitati vestre committimus seriose, quatenus vos, Jacobe, magister civium, personaliter cum aliquibus paucis potioribus capitaneis Saxonum et nobilium ac gentium Brassouiensium consiliis, qui vobis experti et ad huiusmodi tractatus ingenii maturiores esse videbuntur, demptis tamen Johanne

Gereb et Andrea, iudice civitatis nostre Cibiniensis, quos in capitaneos et ductores speciales gentium nostrarum exercituum nobilium, videlicet et ⁶ Saxonum, duximus proficiendos, ad nostram maiestatem in dictas partes Transsiluanas, ubi nos audieritis fore constitutos, venire debeatis sine mora.

Item, mandavimus et seriose commisimus, per alias literas nostras, universis nobilibus ac Siculis et Saxonibus, necnon civitatibus et quibuslibet districtibus partium nostrarum Transsiluanarum predictarum, ut si quicumque ex ipsis gentes ⁷ ipsorum exercituum, iuxta nostram dispositionem pridem per nos cum ipsis factam, in succursum dicti Daan wayuode nondum direxissent, extunc easdem gentes ad prefatum Daan wayuodam inibi usque tempus debitum, per nos ad id deputatum, permansuras debeant destinare sine mora.

Item, mandavimus quoque et seriose commisimus, per certas alias literas nostras, universis et singulis nobilibus, Saxonibus et Siculis necnon civitatibus et districtibus partium nostrarum Transsiluanarum, ut si quipiam ex ipsis¹, iuxta nostre maiestatis dispositionem pridem cum ipsis factam, gentes ipsorum exercituum versus prefatum Daan wayuodam nondum adhuc direxissent et transmisissent, destinare debeant sine mora. Et ecce pecunia pro solutione salarii unius mensis dictorum centum equitum et noningentorum peditum Volahorum, per cives Cibinienses, per nos iam ibi directa, vobis apportabitur. Et laboretis apud eundem Daan wayuodam, ut dicta pecunia non aliis nisi dictis centum equitibus et noningentis peditibus, pro custodia sue persone deputatis, de die in diem, distribuatur.

Item, de ulteriori solutione huiusmodi pecunie dispositione ⁸ de mense in mensem faciemus. Unde resciaitis ab ipso Daan wayuoda, ubi ipsam pecuniam, an in Cibinio vel in Brassouia, habere voluerit. Et in quacumque dictarum civitatum eandem habere volebit, in tali civitate dispositionem de solutione ipsius pecunie faciemus, itaque⁹ ad quemlibet mensem huiusmodi pecunia successive sibi persolvetur. ¹⁰

Item ¹¹, ultra predictos mille homines disponere volumus, ut semper gentes nostre exercituum, in illis partibus, pro tuitione persone ipsius Daan wayuode conserventur. Quare fidelitati vestre committimus ut ad nostram maiestatem citissime venire debeatis, quia habitis vobiscum ac cum ceteris partium nostrarum ⁶ Transsiluanarum fidelibus tractatibus, viam et modum invenire volumus, ut huiusmodi gentes nostre ¹² exercituum inibi valeant conservari, ita videlicet, ut quousque unus exercitus de illis partibus revertetur, semper ante reversionem ipsius, alter exercitus noster in illis partibus constituitur.

Datum in civitate nostra Lippa vocata, in festo beati Emerici ducis, anno domini Millesimo quatingentesimo ¹³ vigesimo sexto, regnorum nostrorum anno Hungarie etcetera XXXX, Romanorum XVII° et Bohemie septimo.

<Pe verso :> Fidelibus nostris Johannu Gereb, Jacobo, magistro civium, Andree, iudici civitatis nostre Cibiniensis, ceterisque capitaneis gentium nostrarum exercituum, nunc apud magnificum Daan, partium nostrarum Transalpinarum wayuodam, constitutarum, nobis grate et sincere dilectis.

Porunca înșăși a domnului rege.

Sigismund, din mila lui Dumnezeu în veci augustul rege al romanilor și rege al Ungariei, Boemiei, Dalmației, Corației etc.

Iubiți credincioși. Aflați că noi l-am lăsat pe alesul logofăt sau cancelar al iubitului nostru credincios, măritul Dan, voievodul Țării noastre Românești — trimis mai înainte la maiestatea noastră în soliile și împuternicirile

sale — să plece, astăzi, îndestulat în sus-pomenitele solii, la sus-amintitul Dan voievodul. Și în timpul trimiterii acestuia aflându-se cu noi măritul Pipo de Ozora, comite de Timiș, și ceilalți baroni ai noștri, și fiind de față și sus-pomenitul logofăt, sfătuindu-ne cu privire la aceea, cum am putea, prin ce căi și mijloace, să-l păstrăm pe acel Dan voievodul în sus-numita sa stăpânire, sus-amintitul logofăt sau cancelar ne-a răspuns în acest fel, că pentru siguranța propriei persoane a numitului Dan voievodul ar fi suficienți 600 de călăreți și pedestrași români sau chiar mai puțini, care să rămână tot timpul cu acel Dan voievodul.

Așadar noi, după auzirea răspunsului sus-pomenitului logofăt, cu privire la apărarea propriei persoane a sus-numitului Dan voievodul, și după sfatul sus-amintitului comite Pipo și a celorlalți baroni ai noștri, am hotărât că pentru siguranța și apărarea osebită a acelui Dan voievodul trebuie să păstrăm tot timpul la acel Dan voievodul 1 000 de oameni, adică 100 de călăreți și 900 de pedestrași.

De asemenea, când l-am întrebat pe sus-pomenitul logofăt cu privire la câtă leafă ar trebui să se dea într-o zi unui călăreț și unui pedestraș, același logofăt ne-a răspuns că un călăreț român s-ar mulțumi cu o leafă de 1 perper pe zi, și trei pedestrași români, de asemenea cu 1 perper, și în acest fel ar trebui să li se dea leafa. Noi am fost pregătiți să facem și să îndeplinim în faptă toate acestea, după răspunsul acelui logofăt.

De asemenea, voim și poruncim credinței voastre ca, în ce privește plata sus-numitei lefi, ce trebuie plătită cu grijă numiților o mie de oameni, de aceea, dacă sus-numiții o mie de oameni români ar voi să vă fie de folos cu o sumă mai mică de bani, decât ne-a spus acel logofăt, va trebui să-i cercetați și să-i lămuriți, deoarece, dacă sus-numiții o mie de oameni români vor fi mulțumiți cu o sumă mai mică, decât spune numitul logofăt, atunci mai mulți oameni vor putea fi ținuți cu numita sumă. Și dacă, după această cercetare, veți afla că, cu numita sumă de bani, pot să fie păstrați mai mulți oameni, decât numiții o mie de români, atunci va trebui să dați de știre, după cum se cuvine, sus-pomenitului Dan voievodul despre aceea că sus-numita sumă de bani poate fi folosită pentru păstrarea unui mai mare număr de oameni, decât numiții o mie de români.

De asemenea, voim și poruncim credinței voastre că va trebui să discutați cu numitul Dan voievodul și să purtați discuțiile în așa fel, încât sus-numita sumă de bani, care-i va fi statornicită de către noi, cu privire la leafa numiților o mie de români, să n-o cheltuiască cu alții, decât cu acei o mie de români, și va trebui să le-o dea și să le-o plătească, fără nici o lipsă, din zi în zi.

De asemenea, deoarece noi voim să ne sfătuim împreună cu voi și cu obștea părților noastre din Transilvania cu privire la unele treburi obștești, de aceea poruncim cu tărie credinței voastre ca voi, Iacob, primarul, însuși, împreună cu câțiva căpitani frunțași ai sașilor și nobililor, și cu sfatul oamenilor din Brașov, care vi se vor părea cei mai pricepuți și înțelepți pentru această dezbatere, lipsind însă Ioan Gereb și Andrei, judele orașului nostru Sibiu, pe care i-am numit căpitani și comandanți osebiți ai ostașilor noștri, adică ai nobililor și sașilor, să veniți fără întârziere la maiestatea noastră, în numitele părți ale Transilvaniei, acolo unde veți auzi că ne aflăm.

De asemenea, am însărcinat și am poruncit cu tărie, printr-o altă scrisoare a noastră, tuturor nobililor, secuilor și sașilor, precum și orașelor și oricăror districte din sus-numitele noastre părți ale Transilvaniei că, dacă cineva dintre ei nu și-a trimis încă ostași în ajutorul numitului Dan voievodul, după hotărârea noastră făcută mai înainte împreună cu ei, atunci vor trebui să-i

trimită fără întârziere pe acei ostași la sus-amintitul Dan voievodul, <ostași> care să rămână acolo, pînă la timpul stabilit de noi.

De asemenea, am însărcinat și chiar am poruncit cu tărie printr-o altă scrisoare a noastră, tuturor și fiecăruia dintre nobili, sași și secui, precum și orașelor și districtelor din părțile noastre ale Transilvaniei că, dacă cineva dintre ei nu și-a îndreptat și nu și-a trimis pînă acum ostașii spre sus-amintitul Dan voievodul, după hotărîrea maiestății noastre făcută mai înainte împreună cu ei, vor trebui să-i trimită fără întârziere. Iar suma de bani pentru plata lefii pe o lună a numiților 100 de călăreți și 900 de pedestrași români, deja trimisă de noi, vă va fi adusă prin orașenii din Sibiu. Și să vă osteniți pe lîngă acel Dan voievodul, ca numita sumă de bani să fie împărțită, din zi în zi, nu altora decît numiților 100 de călăreți și 900 de pedestrași aduși pentru siguranța persoanei sale.

De asemenea, cu privire la plata viitoare a acestei sume de bani, vom face rînduială din lună în lună. De aceea, să aflați de la acel Dan voievodul unde va voi să primească acea sumă de bani, sau în Sibiu sau în Brașov. Și în oricare din numitele orașe va voi s-o primească, în acel oraș vom face rînduială cu privire la plata acelei sume de bani, astfel încît acea sumă de bani să-i fie dată, pe rînd, în fiecare lună.

De asemenea, cu privire la sus-numiții 1 000 de oameni, voiam să-i rînduim astfel, încît ostașii noștri să fie păstrați mereu în acele părți, pentru paza persoanei celui Dan voievodul. De aceea, poruncim credinței voastre să veniți cît mai repede la maiestatea noastră, deoarece, purtînd discuții cu voi și cu ceilalți credincioși ai părților noastre din Transilvania, voim să aflăm calea și mijlocul prin care ostașii noștri vor putea să fie păstrați acolo, adică astfel, că pînă ce o armată se întoarce din aceste părți, întotdeauna, înainte de întoarcerea acesteia, o altă armată a noastră să fie <trimisă> în acele părți.

Dat în orașul nostru numit Lipova, la sărbătoarea fericitului duce Emeric, în anul Domnului o mie patru sute douăzeci și șase, în anul al patruzecilea al domniei noastre ca rege al Ungariei etc., ca rege al romanilor în al șaptesprezecelea, ca rege al Boemiei în al șaptelea.

<Pe verso :> Credincioșilor noștri Ioan Gereb, Iacob, primarul orașului, Andrei, judele orașului nostru Sibiu, și celorlalți comandanți ai ostașilor noștri, aflați acum la măritul Dan, voievodul Țării Românești, iubiți de noi cu milostivire și cu adevărat.

După *Ub.*, IV, 258–261.

Orig., hîrtie, cu pecete de închidere din ceară roșie aplicată pe verso, la Arh. Naț. Magh. Dl. 11 863.

EDIȚII: Latin. I. Szendrei, *Hadtörténelmi okmánytár*, în „Hadtörténeti közlemények” I, 1888, 165–169; *Székelly okl.*, III, 40–43.

REGESTE: N. Docan, *Studii*, 520.

¹ Scris pe răsătură.

² Urmează o răsătură de 0,5 cm.

³ Corectat din: *in*.

⁴ Scris pe răsătură.

⁵ Corect: *prescriptam summam*

⁶ Scris deasupra rîndului.

⁷ Corectat din: *gentibus*.

⁸ Corect: *dispositionem*.

⁹ *que* scris pe răsătură.

¹⁰ *tur* scris pe răsătură.

¹¹ De aici textul continuă pe verso.

¹² Corectat din: *vestre*.

¹³ Astfel în orig.

Nos, Sigismundus, dei gracia Romanorum rex semper augustus, ac Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. rex, memorie commendamus tenere presentium significantes quibus expedit universis quod, venientes nostre maiestatis in presentiam fideles nostri Joannes kenesius, dictus Magyar, et Radul, filius Czako de Bereczkfalva, nostre declararunt maiestati quod in confinibus terre Sicularum nostrorum, versus partes Moldavie, existeret quedam villa Valachalis, Bereczkfalva vocata, ad presens in parte populis destituta, quam si certis libertatibus libertaremus, ipsa populorum multitudine decoraretur et homines in ea habitantes ad nostre maiestatis servitia in illis confinibus Moldavie essent promptiores.

Pro notitia huius consideratione, visis etiam quibusdam literis fidelis nostri, magnifici Petri de Pelsewcz, comitis Sicularum nostrorum predictorum, prefate ville, super huiusmodi libertatibus, gratiose concessis, naturaliter, attentis supplicatibus prefatorum Joannis kenesi et Radul, filii Czako, ac Georgii, filii Petri de Nyuitod, et Gregorii, filii Mathie de Lemheny, Sicularum nostrorum, pro talibus libertatibus habendis, humiliter porrectis, dicte ville et quibuslibet in ea habitantibus seu habitare volentibus, gratiose concessimus libertates; quod nullus omnino iudicum, regalium vel terrestrium, ipsos iudicare seu ipsorum iudicio adstare compellere, aut compelli facere debeat vel presummat, nisi ipsemet kenesius, cum prefate ville villanis, preasumptis sibi Siculis potioribus quos maluerint, cunctis hominibus querulantibus iudicium et iustitiam valeant administrare atque possint, concedimus etiam gratiose quod universi et singuli homines cuiuscunque status et conditionis existant, de Moldavie et Transalpine partibus, ad dictam nostram villam Bereczkfalva liberam et securam habeant facultatem veniendi, ibidem standi et commorandi, quos quidem homines pro quibuscumque factis, nec iudex regalis, nec terrestris possit detinere, seu in persona captivare, sed ipse kenesius predictus pro tempore constitutus, cum villanis dicte ville et aliis probis viris Siculis coassumptis, teneatur cuilibet querulanti iustitiam ac omnimodam impendere satisfactionem. Volumus autem quod, sicut hactenus sunt consueti, ita et in futurum dicti kenesius et villani de sepedicta Bereczkfalva ad faciendam custodiam in illis confinibus et explorationem in partibus Moldavie obligati sint et adstricti, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante.

Datum in Brassovia, in festo beati Stephani protomartyris, anno domini Millesimo quadringentesimo vicesimo sexto, regnorum nostrorum anno Hungarie quadragesimo, Romanorum vero <decimo> septimo et Bohemie septimo.

Noi, Sigismund, din mila lui Dumnezeu în veci augustul rege al românilor, și regele Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației, etc., dăm de știre și facem cunoscut, prin cuprinsul scrisorii de față, tuturor cărora se cuvine, că, venind înaintea maiestății noastre, credincioșii noștri, Ioan cneazul zis Magyar și Radu, fiul lui Czako de Brețcu, au făcut cunoscut maiestății noastre că la hotarele țării secuilor noștri, spre părțile Moldovei, este un sat românesc, numit Brețcu, în timpul de față lipsit în parte de oameni, care, dacă noi i-am da anumite libertăți, el s-ar umplea de o mulțime de oameni, și oamenii care ar locui în el ar fi gata și mai mult la slujbele maiestății noastre.

În vederea cunoașterii acestui lucru, văzînd și o scrisoare a credinciosului nostru, măritul Petru de Pelsöcz, comitele secuilor noștri mai sus-ziși, dată cu milostivire pomenitului sat, cu privire la asemenea libertăți, și, firește, luînd în seamă rugămintele mai sus-pomeniților Ioan cneazul și Radu, fiul

lui Czako, ale lui Gheorghe, fiul lui Petru de Lunga, și Grigore, fiul lui Mathia de Lemnia, secui de-ai noștri, făcute nouă cu smerenie, pentru ca ei să aibă asemenea libertăți, am dat cu milostivire zisului sat și tuturor celor ce locuiesc sau ar voi să locuiască în el libertățile <acestea>: ca nici unul dintre juzii regești sau ai ținutului să nu fie dator sau să îndrăznească să-i judece pe dînșii sau să-i silească ori să-i facă a fi siliți să stea înaintea judecării lor, și numai cneazul însuși, dimpreună cu țărani din pomenitul sat, luînd pe lîngă ei și pe fruntașii secuilor, pe care vor voi ei <să-i ieie>, să poată și să aibă puterea a <face> judecată și a da dreptate tuturor oamenilor ce li se vor jeluî lor. Mai îngăduim cu milostivire ca toți oamenii și fiecare din ei, de orice stare sau treaptă ar fi, să aibă slobodă și neprimejdută voie de a veni din Moldova și Țara Românească în zisul nostru sat Brețcu și de a sta și a locui acolo; pe acești oameni nici judele regesc nici acela al ținutului să nu-i poată opri sau prinde, pentru orice fapte, ci însuși cneazul mai sus-zis, care va fi atunci în slujbă, dimpreună cu sătenii pomenitului sat și cu alți bărbați cinstiți secui, luați acolo, să fie datori a da oricărui jeluitor toată dreptatea și despăgubirea. Voim însă ca, așa după cum au avut obiceiul și pînă acum, tot așa și în viitor zisul cneaz și sătenii din adeseori zisa Brețcu să fie îndatorați și constrînși, prin puterea și prin mărturia scrisorii de față, a face paza la hotarele acelea și a se duce de iscoadă în părțile Moldovei.

Dat la Brașov, la sărbătoarea fericitului Ștefan, întiul mucenic, în anul Domnului o mie patru sute douăzeci și șase.

După *Székely okl.*, I, 120–121.

În actul de confirmare al lui Leopold I din 1701, la Arh. Naț. Magh., D1 (Arh. capit. Alba Iulia).

Copie în J. Kemeny, *Dipl. Trans.*, XI, 194–196.

EDIȚII: Latin. Benkő, *Milkovia*, II, 117–120; *Katona*, XII, 470–472; *Fejér*, X/6, 796–798; *Hurmuzaki*, I/2, 535–536.

153

1427 ianuarie 25, Rîșnov.

Magnifica domina nobis honoranda.

Noveritis, favente domino Jhesu, Johannem et Ladislaum, filios vestros carissimos, beneficio sanitatis iocundari. Hiis autem novitatibus vestram consolare volumus magnificentiam quod serenissimus dominus noster rex, cuncta sue serenitatis negotia iam conclusit, effective conclusis autem serenissimum ac illustrissimum principem, dominum regem Portugalie, simulcum famoso Dan, parcium Transalpinarum vaivoda, et omnibus baronibus regni Hungarie, hic existentibus, cunctisque aule sue serenitatis militibus et familiaribus, cum gentibus eorundem exercituandis, Siculis adiunctis, ultra dictas Transalpes¹, hesternae die, laudabiliter permissit accessuros, qui si poterint, Radol vaivodam captivare, captumque detinere, et si aqua Danubii congelata fuerit, regnum Turcie profundius concremando et desolando anichilare non cessent, usque portum Maris proficiscantur, et quidquid nocumenti nefandissimis Turcis et inicorum² natis poterint facere debeant. Dominus autem rex et regina hic remanserunt et pridie nobiscum in Brassowia constituentur.

Hiis autem diebus proxime venturis, ex eiusdem domini nostri regis dispositione, ab hinc movendo, pro hiis, que prius manibus condam domini Piponis habebantur, effective disponendum, in Temeswar erimus constituti, ubi fere per mensem vel paulo citra moram protrahemus.

Inter alia tamen quoddam solamen, quo reserato, animus vester leticiam sumat specialem, vestre non pretermitimus intimare magnificencie, quoniam serenissimus rex intuitis serviciis, serviciorumque meritis pretacti Johannis, carissimi filii vestri, a diu sue serenitati exhibitis, cameras salium, in Zond et Danolh habitas et existentes, cum omnibus eorum utilitatibus, quibus olim apud manus quondam domini Piponis habebantur, eidem Johanni, caro filio vostro, gracie dedit et donavit gubernandas, ita, ut more alias consueto, cunctos earundem proventus regie maiestati laudabiliter debeat amministrare.

Petimus ergo vestram magnificenciam firmiter per presentes, quatenus prenominatum filium vestrum, si quid minus bene circa pretactarum camera- rum negocia sciret et didicisset, modo quo poteritis, meliori et laudabiliori instruendo informetis, tales eciam ex vestris et alienis hominibus ad earundem camerarum gubernacula et ministeria eligatis, ex quorum artibus et fide- litatibus eiusdem domini nostri regis negocia maiorentur, honores vero vestri augmentur, in cunctis sagaciter procedendo, ne eciam iura dominum regem concernencia partibus in illis pereant et obfuscentur, sed eidem domino nostro regi semper aperiantur et notificentur.

Datum Rosno, in festo Conversionis beati Pauli apostoli.
Stephanus de Rozgon, Iauriensis etc. comes.

<Pe verso :> Magnifice domine, domine et relicte condam magnifici Ladislai dicti Tyteaws de Bakmonostra, nobis honorande, detur.

Mărită doamnă, demnă de cinstea noastră.

Aflați că, cu ajutorul domnului Iisus, preascumpii dumneavoastră fii, Ioan și Ladislau, se bucură de sănătate, însă voim s-o mîngîiem pe măriia voastră cu aceste noutăți că prealuminatul nostru domn, regele, și-a isprăvit deja toate treburile luminăției sale și, de fapt, isprăvindu-le, a îngăduit în chip lăudabil, ca prealuminatul și ilustrul principe, domnul rege al Portugaliei, împreună cu vestitul Dan, voievodul Țării Românești, și cu toți baronii rega- tului Ungariei, aflați aici, și cu toți cavalerii și slujitorii curții luminăției sale, împreună cu ostașii lor, alăturîndu-li-se <și> secuii, să plece încă de ieri dincolo, în Țara Românească, pentru a prinde și a ține prins pe voievodul Radu, dacă vor putea, și dacă apa Dunării va fi înghețată, să nu înceteze a nimici țara turcească, arzînd-o cît mai adînc și pustiind-o, și înaintînd pînă la malul mării vor trebui să facă tot răul, ce vor putea, prea ticăloșilor turci și dușmanilor înnașcuți. Însă domnul rege și regina au rămas aici și mîine se vor afla cu noi în Brașov.

Dar în aceste zile, care vor urma în curînd, din porunca aceluiși domn al nostru, regele, mișcîndu-ne de aici în acele <locuri>, care erau odinioară în mîinile răposatului domn Pipo, și, de fapt, rînduindu-ne, vom fi așezați în Timișoara, unde vom tărăgăna o lună sau mai puțin.

Între altele, totuși, nu uităm să aducem la cunoștință mării voastre o oarecare mîngîiere, pe care dezvăluind-o, sufletul dumneavoastră va fi cuprins de o osebită bucurie, pentru că prealuminatul nostru rege, cu privire la slujbele și meritele slujbelor, aduse de mult timp luminăției sale de către sus-pomenitul Ioan, prea scumpul dumneavoastră fiu, a dat și a donat cu milostivire aceluiși Ioan, scumpul dumneavoastră fiu, cămările de sare, avute și aflătoare în Zond și Danolh, cu toate folosițele lor, care odinioară erau în mîna răposatului domn Pipo, ca să le conducă, astfel, încît, după obi- ceul de altădată, trebuie să administreze în chip lăudabil maiestății regești toate veniturile acelora.

De aceea, cerem cu tărie măriei voastre prin <scrisoarea> de față, ca pe sus-pomenitul dumneavoastră fiu, dacă știa sau învățase mai puțin bine despre treburile amintitelor cămări, în orice fel veți putea, mai bine și mai lăudabil, să-l anunțați să se instruiască, chiar alegîndu-i dintre oamenii dumneavoastră și dintre cei străini pentru conducerea și administrarea acelor cămări, pe aceia, care prin meșteșugul și credința lor, să sporească treburile aceluiași domn al nostru, regele, să sporească cinstirea dumneavoastră și procedînd în toate cu iscusință, să facă ca nu cumva în acele părți să piară și să fie întunecate chiar drepturile cu privire la stăpînirea regească, ci întotdeauna să fie deschise și cunoscute de către același domn al nostru regele.

Dat la Rîșnov, la sărbătoarea Întoarcerii fericitului apostol Paul.
Ștefan de Rozgany, comite de Győr etc.

<Pe verso :> Să se dea măritei doamne, doamna și văduva răposatului măritului Ladislau zis Tytews de Bakmonostra, vrednică de cinstea noastră.

După Zichy, VIII, 310–311.

Orig., hîrtie, cu urme de pecete de închidere, la Arh. Naț. Magh. (Arh. fam. Zichy, 213. 1978).

EDIȚII: Latin. I. Gross – E. Kühlbrandt, *Die Rosenauv Burg*, Viena, 1896, 15, nota 1 (fragment); N. Iorga, *Un prinț portughez cruciat în Țara Românească a secolului al XV-lea*, în „Academia Română, Memoriile secțiunii istorice“, seria III, tom. V, 1926, 334 (fragment); *Ub.*, IV, 271 (fragment).

¹ Astfel în textul latin publicat; se referă la Țara Românească; cf. *Ub.*, IV, 271.

² Corect: *inimicorum*.

† Іванъ Дан беликын воевода и господинъ. Пишет господство ми прїателем господства ми брашовѣнцум въсем, малымже и беликым, много здравїе и херетизмо, како то момм братїам.

Того ради, тѣка се оухватише вѣа Ханѣша и газда Стоикова, како да дадѣт добитѣк и скѣлища Стоикова и рекоше прѣд господство ми, како ино да нѣст. Того ради, ако го дасте, то добрѣ, а вѣе щете ходит слобод<но> и безъ грижѣ и не щет вн бантѣват ни Стоика ни ниѣто.

И пакы вн говорѣ, тѣзи поможе Богъ и прѣчиста и сътвори х мирѣ. Того ради, хто любнт да кѣпчѣва, а вн да ходи слободно, макари на само море.

Ї за добитка, колико ест, знат го Ханѣш све колико ест Стоиков, да да го сте дади све.

И веселит вн Богъ.

† Іw Данъ воевода, милостїж божїем господинъ

<Adresa pe verso :> † Брашовѣном въсем.

† Ioan Dan mare voievod și domn. Scrie domnia mea prietenilor domniei mele, tuturor brașovenilor, mici și mari, multă sănătate și heretisire, ca unor frați ai mei.

Pentru aceea, că aici au fost prinși amîndoi Hanășii și gazda lui Stoica, ca să dea averea și sculele lui Stoica și au spus înaintea domniei mele că altfel nu va fi. De aceea, dacă o veți da, ceea ce e bine, iar voi veți umbla slobod și fără grijă și nu vă va bîntui nici Stoica, nici nimeni.

Și iarăși vă spun: iată, a ajutat Dumnezeu și preacurata și am făcut pace. De aceea, cine vrea să negustorească, iar el să umble slobod, măcar și pînă la mare.

Și pentru avere, câtă este, o știe Hanăș toată, câtă este a lui Stoica, pentru ca să o dați toată.

Și Dumnezeu să vă veselească.

† Io Dan voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

⟨Adresa pe verso :⟩ † Tuturor brașovenilor.

Arh. St. Brașov, nr. 2.

Orig., hirtie, pecete timbrată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/7 și XIII/12.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav. *Miletić*, nr. 27, Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 29–30; *Tocilescu*, 22.

Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 19.

155

1427 aprilie 2, Cîmpulung.

Sigismundus, dei gratia Romanorum rex semper augustus, ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etc. rex, fidelibus nostris, capitulo ecclesie Iauriensis, salutem et gratiam.

Quia fidelis noster Stephanus, filius Ladislai, filii bani de Losonch, aulicus nostre maiestatis, nunc apud nostram maiestatem in certis nostris servitiis existit constitutus, in exercitumque nostrum regium, per nos in proximo versus partes Transalpinas instaurandum, debet proficisci, ideo, fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus communem inquisitionem, que, iuxta contenta aliarum literarum nostrarum prorogatoriarum, inter ipsum Stephanum, ab una, necnon Ieronimum, Kolos dictum, de Nema, ex altera, partibus, super quodam facto possessionario, octavo die festi beati Georgii martyris proxime venturi, coram vestro testimonio fieri deberet et celebrari, statu in eodem absque omni gravamine et variatione aliquali, ad octavum diem festi beati Michaelis archangeli nunc affuturi, prorogare et differre debeatis. Secus facere non ausuri. Presentes perlectas reddi iubemus presentanti.

Datum in Hozzywmez, dictarum partium nostrarum Transalpinarum, feria quarta proxima ante dominicam Iudica, anno domini Millesimo quadringentesimo vigesimo septimo, regnorum nostrorum anno Hungarie, etc., XL°, Romanorum XVII° et Bohemie VII°.

Sigismund, din mila lui Dumnezeu în veci augustul rege al romanilor și regele Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., credincioșilor noștri din capitulul bisericii de Győr, sănătate și milostivire.

Deoarece credinciosul nostru Ștefan, fiul lui Ladislau, fiul banului de Losoncz, curteanul maiestății noastre, se află acuma pe lângă maiestatea noastră în anumite slujbe ale noastre și trebuie să plece la oștirea noastră regească, ce va porni în curînd spre Țara Românească, punem în vedere și poruncim cu tărie credinței voastre să prelungiți și să amînați pe a opta zi după sărbătoarea viitoare a fericitului arhanghel Mihail ¹, în aceeași stare și fără nici o gloabă și nici o schimbare, cercetarea comună, care, potrivit cuprinsului altei scrisori a noastre de amînare, ar trebui să se facă și să se săvîrșească înaintea omului vostru de mărturie, în a opta zi după sărbătoarea viitoare a fericitului mucenic Gheorghe ², cu privire la stăpînirea unui pămînt, între acel Ștefan, pe de o parte, și Ieronim zis Kolos de Nima, pe de altă parte. Altfel să nu îndrăzniți a face. Poruncim ca ⟨scrisoarea⟩ de față, după ce va fi citită, să fie dată înapoi înfățișătorului ei.

Dat în Cîmpulungul zisei noastre Țări Românești, în miercurea dinaintea duminicii *Iudica*, în anul Domnului o mie patru sute douăzeci și șapte, în al patruzecilea an al domniei noastre ca rege al Ungariei, al șaptesprezecelea ca rege al romanilor și în al șaptelea ca rege al Boemiei.

După *Bánffy*, I, 573.

Transumpt în actul capitlului din Győr din 25 aprilie 1427, la Arh. Naș. Magh. (col. Muz. Naș. Magh.).

EDIȚII: Latin. *Hurmuzaki*, I/2, 542.

¹ 6 octombrie.

² 1 mai.

156 1427 aprilie 4 (*in festo beati Ambrosii episcopi et confessoris*), Cîmpulung.

Sigismund, regele Ungariei, emite la Cîmpulung (*in Hezywmezew partium nostrarum Transalpinarum*) un act prin care oprește pe vameșii regești din Soimuș să ia vamă de la băieșii din Baia de Criș și Băița.

Regest după transumptul din actul lui Ludovic al II-lea, regele Ungariei, din 31 august 1519, păstrat într-o copie de la sfîrșitul secolului al XVI-lea la Arh. Stat. Sibiu, Nova Collectio Posterior, lada 82, nr. 1 928. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napcca/1427. EDIȚII: Latin. F. Zimmermann, *Körösbánya legrégibb szabadságlevellei*, in *A hunyad megyei történelmi és régészeti társulat kilenczedik Evkönyve*, 9, 1896–98, 110–112; *Ub.*, IV, 279–280.

REGESTE: *Hurmuzaki*, XV/1, 14, nr. 17.

157 1427 aprilie 6 (*in dominica Iudica*), Cîmpulung.

<Sigismund, regele Ungariei, răsplătește faptele de vitejie ale lui Ioan, fiul lui Nicolae de Kallo, care a participat sub steagul lui Ioan de Maróth, banul de Mačva, de partea lui Dan al II-lea, în lupta acestuia cu Radu Praznaglava:>¹

... meritis et actibus virtuosis fidelis nostri Johannis, filii Nicolai, filii Leuke de Kalo, quibus ipse, sub banderio fidelis nostri dilecti, magnifici viri Joannis de Maroth, alias bani Machoviensis, domini sui, in partibus nostris Transalpinis, unacum eodem domino suo, contra perfidiae alumnos, puta Turcas, crucis Christi et totius orthodoxae fidei dirissimos persequutores², nostrum infidelem Radul, Prazna Glava² cognominatum, in vaivodatum ipsarum partium Transalpinarum, in nostrae maiestatis respectum, praeficere, fidelem vero nostrae celsitudinis sincerae dilectum, spectabilem et magnificum virum Daan, dictarum partium nostrarum Transalpinarum vaivodam, per nos constitutum, dominio earundem privare et de eisdem excludere machinabantur, se plerisque vicibus fortuitis casibus viriliter exponendo et imminentibus periculis submittendo, totis nisibus, nobis nostroque sacro diademati regio adeo studuit complacere, seque gratum reddere valde et acceptum; ut ipsius Joannis bani ingeniosae sagacitatis, pervigili diligentia et actus strenui dictique Joannis et aliorum familiarium eiusdem Joannis bani obsequiosa opera principaliter, recuperandi dictas partes nostras Transalpinas et a dicatorum Radul et Turcarum hostilibus incursibus tutandi viam specialiter praebuerunt; per huiusmodique laudabiliter servitiorum opera

et ex aliis ingeniosis et virtuosis actibus ipsius Joannis bani et dictorum familiarium suorum, nobis abinde versus partes nostras Transalpinas redeuntibus, ipsoque Joanne bano et praedicto Johanne caeterisque familiaribus et gentibus suis, more exercituantium, in eisdem partibus nostris Transalpinis, de speciali maiestatis nostrae mandato, remanentibus, predictisque Radul Prazna Glava et Turcis abinde aufugatis, praedictus Daan vaivoda, in dominium huius sui vaivodatus, votive extitit restitutus. Plurimi etiam ex incolis ipsarum partium nostrarum Transalpinarum, puta Valachi, qui partem ipsius Radul Praznaglava et ipsorum Turcarum fovendo, a verae fidelitatis tramite aberrando declinarunt, huiusmodi eorum erroneis processibus dereclitis ad debitae fidelitatis nobis et sacro nostro regio diademati observandae constantiam redire sunt coacti.

...meritele și faptele vitejești ale credinciosului nostru Ioan, fiul lui Nicolae, fiul lui Leukus de Kallo, prin care <fapte> el, sub steagul credinciosului și iubitului nostru, măritul bărbat Ioan de Maroth, ban de Mačva, stăpînul său, înfruntînd bărbătește întîmplările soartei în mai multe rînduri și fără a ocoli primejdiile amenințătoare, în Țara noastră Românească, dimpreună cu pomenitul său stăpîn, împotriva fiilor vicleniei, adică a turcilor, prigonitorii cei cruzi ai crucii lui Hristos și ai întregii credințe ortodoxe, <care> unelteau, în disprețul maiestății noastre, să pună în fruntea voievodatului acelei Țări Românești pe necredinciosul nostru Radul, poreclit Praznaglava, iar pe credinciosul înălțimii noastre, din inimă iubit <de noi>, pe vrednicul de cinste și măritul bărbat Dan, pus de noi ca voievod al zisei noastre Țări Românești, să-l lipsească și să-l alunge din stăpînirea acelor <părți>, s-a străduit din toate puterile lui să fie pe placul nostru și al sfintei noastre coroane regești și să se facă pe sine iubit și plăcut <nouă>. Astfel, stăruința, iscusința și veghea lui Ioan banul, ca și vitejiile lui, precum și faptele îndatoritoare ale zisului Ioan și ale altor slujitori ai pomenitului Ioan banul, au deschis calea dobîndirii din nou a zisei noastre Țări Românești și a apărării <noastre> de năvălirile dușmănești ale zisului Radul și ale turcilor; în felul acesta, datorită slujbelor vrednice de laudă și altor fapte vitejești și iscusite ale lui Ioan banul și ale zișilor lui slujitori, întorcîndu-ne noi iarăși în Țară noastră Românească și, din osebita poruncă a maiestății noastre, Ioan banul și mai sus-zisul Ioan, precum și ceilalți slujitori și oameni ai lor, rămînînd ca soldați în acea Țară a noastră Românească, și pomeniții Radul Praznaglava și turcii fiind puși pe fugă de acolo, pomenitul Dan voievodul a fost pus din nou în stăpînirea voievodatului său, după dorința <noastră>. Foarte mulți dintre locuitorii acelei Țări a noastre Românești, și anume românii care au luat partea lui Radu Praznaglava și a turcilor <și> s-au abătut, ca niște rătăciți, din calea adevăratei credințe, lepădîndu-se de greșelile lor, au fost siliți să se întoarcă la statornicia credinței pe care ne-o dătoresc și pe care ei trebuie să ne-o păstreze nouă și sfintei noastre coroane regești.

Regest după *Hurmuzaki*, I/2, 546–547.

Manuscris în col. Cornides.

EDIȚII: Latin. *Katcna*, XII, 488–491; *Fejér*, X/6, 876.

¹ O variantă mai dezvoltată a documentului, în privința moșiilor donate lui Ioan de Kallo, în *Hurmuzaki*, I/2, 544–546.

² Astfel în textul latin publicat.

Commissio propria domini regis.

Nos, Sigismundus, dei gratia Romanorum rex semper augustus, ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etc. rex, memorie commendamus tenore presentium significantes quibus expedit universis quod nos, perspicuo nostre mentis oculo variis venerabilis et magnifici viri, Alberti de Nagmihal, prioris Aurane, alias etiam regnorum nostrorum Dalmatie et Croacie predictorum bani, fidelitatibus et multimodarum fidelitatum obsequiis, quibus idem continuus in temporibus nostro se gratum reddere curavit conspectui, exhibereque anhelat in futurum, interne intuitis et pensatis, precipue diligenti his animadversione, quod ipse prior Aurane alias nobis volentibus et propria nostra in persona contra Bohemos hereticos bellicose agentibus, suis sumptibus et impensis nostro iugiter coherens lateri, variis fortune casibus et periculorum quasi inevitabilium generibus se submittens exponere non expavit, quique demum, contra publicos et communes hostes nostros et regni nostri Hungarie, plurima, in dicto regno nostro Croatie, nostra et sacre corone regni Hungarie castra et civitates tenentes, cum gentibus ducentarum quinquaginta lancearum, suis sumptibus levatis, in ipsum regnum pergens, pro earundem recuperatione studia sua pro posse suo exercuit et fecit, et qui etiam novissime ad has nostras partes Transalpinas, cum gentibus ducentarum viginti quinque lancearum, modo simili suis sumptibus levatis, in nostre maiestatis obsequium, ad reponendum et restituendum suo dominio magnificum Daan vayvodam, ab hoste eiusdem Radul, alio nomine Praznaglaua vocato, qui, suspecta sibi Turconica potentia, de ipsis Transalpinis partibus eum excluserat, cum aliis nostris fidelibus, baronibus, nobiles et militaribus, ipsas Transalpinas partes ingrediens, iamfato Praznaglaua profugato, ipsum Daan vayvodam, simulcum aliis pretactis nostris fidelibus, suo restituit dominio et pacifice possessioni; volentes ipsum Albertum precrem in premissorum munificam liberalemque recompensativam retributionem dignis attollere favoribus et magnificis regiis antidotis prevenire, quasdam possessiones Naghlak cum pertinentiis, Palatha, Mezewheges, Rethkerth, Tamashaza, Kenez, simulcum prediis ad easdem spectantibus et pertinentibus, item Derekeghaz, Acha et Fyged vocatas, in comitatu Chanadiensis existentes, item Zenthgewrgh, Alchy, Kerepche, iuxta fluvium Borza, cum tributo in eadem Zenthgewrgh exigi consueto et castello ibidem habito, necnon Podwersa, Dupolcz, Waad, item Kwles, Rarozygeth, Naghbelzek, Kyzded, Belzeg, item Sythe, Gerech, Igrechy, ac alias duas villas iuxta fluvium Igon habitas, item Vasarhel, Jaam et Rusolch appellatas, alias etiam quaslibet possessiones atque villas, iuxta fluvios Crassow et Wytelnek vocatos, in comitatu de Crassou situatas, item Fewlseigazow et Alsoigazow nuncupatas, cum pertinentiis earundem, in comitatu Themesiensis adiacentes, ceteras quoque universas possessiones ac quelibet iura possessionaria, ubivis et in quibuscumque comitatibus regni nostri habitas et existentia, ac quovis nominis vocabulo vocitatas et appellatas, que condam Johannis, filii Jank de Naghlaak, hominis, sine heredum solatio sexus masculini, ab hac luce defuncti prefuissent, et propter talismodi defectum seminis eiusdem, de iure et de consuetudine regni nostri ad manus nostras regias devolutas et redacta, per ipsumque quondam Johannem rite et legitime tentas et possessa, simulcum universis et quibuslibet earundem possessionum et iurium possessionariorum utilitatibus et pertinentiis, prediis videlicet, tam populosis quam desertis, necnon terris arabilibus, cultis et incultis, pratis, pascuis, agris, silvis, nemoribus,

montibus, vineis, piscinis, piscaturis, arundinetis, molendinis molendinorumque locis, fluviiis, aquis aquarumque decursibus, ecclesiarum patronatibus, iuribus, iurisdictionibus, et generaliter cunctis earundem utilitatum integritatibus, ad easdem possessiones atque iura possessionaria spectantibus et pertinentibus, quocumque nominis vocabulo nuncupatis, sub ipsarum et eorumdem veris metis et antiquis limitibus, quibus per prefatum condam Johannem rite et legitime tente fuerunt et possessa, eidem Alberto priori, ac Johanni, Ladislao et Georgio, filiis eiusdem, eorumdemque filiorum suorum heredibus et posteritatibus universis, de manibus nostris regiis, ex certa nostre maiestatis scientia, de consensuque et beneplacito serenissime principis domine Barbare, eadem dei gratia, regine regnorum predictorum, conthoralis nostre charissime, prelatorum etiam et baronum nostrorum ad id accedente consilio, dedimus, donavimus et contulimus, imo damus, donamus et conferimus, iure perpetuo et irrevocabiliter possidendas, tenendas, pariter et habendas, salvo iure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante, quas in formam nostri privilegii redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportate.

Datum in Feldwar, partium nostrarum Transsilvanarum, feria secunda proxima ante festum beati Urbani pape, anno domini Millesimo quadringentesimo vigesimo septimo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. quadragesimo primo, Romanorum decimo septimo, et Bohemie septimo.

Porunca însăși a domnului rege.

..

Noi, Sigismund, din mila lui Dumnezeu în veci augustul rege al românilor și rege al Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației, etc., dăm de știre și facem cunoscut prin cuprinsul scrisorii de față tuturor căroră se cuvine că noi, văzînd și cîntărilor cu pătrunzătorul ochi al minții noastre feluritele fapte de credință și feluritele și credincioasele slujbe ale venerabilului și măritului bărbat Albert de Valea lui Mihai, priorul Auranei, fost ban al țărilor noastre mai sus-numite, Dalmația și Croația, prin care el fără întrerupere a avut grija să se facă plăcut vederii noastre și se străduiește să le facă și în viitor, dar mai ales luînd în băgare de seamă cu toată grija că priorul Auranei, altădată, pe cînd noi, cu voia noastră și chiar în numele nostru, duceam război împotriva boemilor eretici, stînd necurmat alături de noi, pe cheltuiala sa, nu s-a temut să înfrunte felurite feluri de întîmplări ale soartei și primejdii sigure; apoi, îndreptîndu-se împotriva dușmanilor, publici și comuni, ai noștri și ai țării noastre a Ungariei, care țineau foarte multe cetăți și orașe din zisa noastră țară a Croației, ale noastre și ale sfintei coroane a țării Ungariei, cu două sute cincizeci de lăncieri, recrutați pe socoteala sa, <îndreptîndu-se> în țara <Croației> spre a le lua înapoi, și-a pus toată rîvna sa după puterile sale; iar acum, în timpul din urmă, pășind în Țara noastră Românească, cu două sute și douăzeci și cinci de lăncieri, recrutați de asemenea pe cheltuiala sa, dînd ascultare maiestății noastre, ca să pună din nou în stăpînire a pe măritul Dan voievod, pe care dușmanul său Radul, cu alt nume numit Praznaglava, venind cu putere turcească, îl alungase din Țara Românească, <pășind dar> în aceste părți cu alți credincioși de-a noștri, baroni, nobili și oșteni, și alungînd pe pomenitul Praznaglava, a pus din nou în stăpînire a sa pașnică, dimpreună cu alți pomeniți credincioși de-ai noștri, pe Dan voievodul; voind să înălțăm prin vrednice binefaceri și să răsplătim prin mărețe daruri regești pe Albert priorul, ca o mărinimoasă și darnică răsplată a celor de mai sus, am dat, am dăruit și am hărăzit pomenitului Albert priorul și lui Ioan, Ladislau și Gheorghe, fiii lui, precum și tuturor moștenitorilor și urmașilor acelor fii ai lui, din mîinile noastre regești, din bunăștiința maies-

tății noastre, cu învoirea și încuviințarea prealuminății principese și doamne Barbara, din aceeași milă a lui Dumnezeu, regina țărilor mai sus-numite, preascumpa noastră soție, luînd pentru aceasta și sfatul prelaților și al baronilor noștri, moșiile: Nădlac, cu cele ce țin de ea, Palatha, Mezewheges, Rethkerth, Tamashaza, Kenez, dimpreună cu prediile ce țin de ele și le privesc, de asemenea și cele numite Derekeghaz, Acha și Fyged, aflătoare în comitatul Cenad; de asemenea Zenthgewrgh, Alchy, Kerepche de lângă riul Bîrzava, cu vama ce se obișnuiește să se ceară pe pomenita <moșie> Zenthgewrgh și cu cetățuia aflătoare acolo, precum și Podwersa, Dupolcz, Waad, de asemenea Kwles, Rarozygeth, Naghbelzek, Kyzded, Belzeg; de asemenea Sythe, Gerech, Igrechy și alte două sate aflătoare la riul Igon; de asemenea cele numite Vasarhel, Iam și Rusolch, precum și alte moșii și sate, așezate lângă riurile numite Caraș și Wytelnek, în comitatul Caraș; de asemenea cele numite Fewlseigazow și Alsoigazow, cu cele ce țin de ele, aflătoare în comitatul Timiș, precum și toate celelalte moșii și orice drepturi de moșie aflătoare și care sînt oriunde, în orice comitate ale țării noastre și cu orice nume numite, care au fost mai înainte ale răposatului Ioan, fiul lui Iancu de Nădlac, om care s-a dus din această lume fără mîngîierea unor moștenitori de sex bărbătesc, și din pricina lipsei de copii au ajuns de drept și după obiceiul țării noastre în mîinile noastre regești — ținute și stăpînite după rînduială și în chip legiuit de răposatul — Ioan dimpreună cu toate folosințele și toate cele ce țin de acele moșii și drepturi de moșie, și anume cu prediile, atît cele împoporate, cît și cele nelocuite, precum și cu pămînturile arătoare, lucrate și nelucrate, pajiștile, pășunile, ogoarele, pădurile, crîngurile, dealurile, viile, heleșteiele, locurile de pescuit, stufăriile, morile și locurile de moară, rîurile, apele și cursurile de apă, patronatele bisericilor, drepturile, jurisdicțiunile și îndeobște cu toate folosințele în întregimea lor, care țin și privesc acele moșii și drepturi de moșie, cu orice fel de nume numite, în hotarele lor adevărate și în marginile lor vechi, în care ele au fost ținute și stăpînite după rînduială și în chip legiuit de pomenitul și răposatul—Ioan, ba le dăm, le dăruim și le hărăzim, ca să le stăpînească în veci și în chip nestrămutat, să le țină și totodată să le aibă, fără a vătămă dreptul altuia, în temelul și cu mărturia acestei scrisori a noastre, care vom pune să fie întocmită în chip de privilegiu al nostru, cînd ne va fi adusă înapoi în original.

Dat la Feldioara, în părțile noastre transilvănene, în luna dinaintea sărbătorii fericitului papă Urban, în anul Domnului o mie patru sute douăzeci și șapte, în al patruzeci și unulea an al domniei noastre ca rege al Ungariei etc., în al șaptesprezecelea ca rege al romanilor și în al șaptelea ca rege al Boemiei.

După *Sztáray*, II, 252–255.

Orig., perg., cu urme de pecete aplicată sub text, la Arh. Naț. Magh. (Arh. fam. Sztáray). Transumpt în actul lui Sigismund regele Ungariei, din 14 februarie 1428, la Arh. Naț. Magh., DL 11 711 (Pesty, *Krassó*, III, 319–324).

EDIȚII: Latin. Pesty, *Krassó*, III, 310–312; *Hurmuzaki*, I/2, 550–551.

Sigismundus, dei gratia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. rex, fidelibus nostris magnificis, palatino et iudici curie nostre, vestrasque vices in iudicata gerentibus, cunctis eciam aliis regni nostri iudicibus et iusticiariis, ecclesiasticis videlicet et secularibus, presentes visuris, salutem et gratiam.

Quia fideles nostri Laurencius, filius Stephani de Sarog, ac Johannes, filius eiusdem carnalis, necnon Paulus, Jacobus et Gregorius de Bathya, Ste-

phanus de Chypch, Johannes et Paulus Fodor de eadem Chypch, Andreas et Gregorius de Bark, Blasius de Syde, Nicolaus de Bathya et Michael de Sarog, familiares fidelis nostri Johannis Thetews de Bathmonostra, unacum eodem domino ipsorum ad exercitum nostrum regium, per nos, deo propicio, versus partes nostras Transalpinas, contra sevissimos Turcos, <crucis>¹ Christi persecutores, in proximis instaurandum, more exercituantium afferuntur fore profecturi, obhocque ipsi prosecutioni causarum suarum commode attendere non possunt; igitur fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus universas et quaslibet causas prefatorum Laurencii, Johannis, Pauli, Jacobi, Gregorii, Stephani, Johannis, Pauli, Andree, Gregorii, Blasii, Nicolai et Michaelis, tam per ipsos contra alios, quam per alios quospiam contra ipsos, in quibuslibet terminis coram vobis motas vel movendas, statu in eodem, absque omni gravamine et variacione aliquali, ad octavas festi beati Michaelis archangeli nunc venturas, prorogare debeatis et differre, secus facere non ausuri; presentes eciam perfectas reddi edicimus presentanti.

Datum in Monyaros, parcium nostrarum Transsilvanarum, die dominico proximo post festum Ascensionis domini, anno eiusdem M. CCCC. XX septimo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. XLI, Romanorum XVII et Bohemie septimo.

Sigismund, din mila lui Dumnezeu în veci augustul rege al romanilor și regele Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., măriților noștri credincioși, palatinului și judei curții noastre, sau locuitorilor voștri de judecată, precum și tuturor celorlalți juzi și împărțitori ai dreptății din țara noastră, și anume și bisericesti și mireni, care vor vedea scrisoarea de față, sănătate și milostivire.

Fiindcă credincioșii noștri, Laurențiu, fiul lui Ștefan de Sarog, și Ioan, fiul lui bun, precum și Pavel, Iacob și Grigore de Bathya, Ștefan de Chypch, Ioan și Pavel Fodor din pomenitul Chypch, Andrei și Grigore de Bark, Blasiu de Syde, Nicolae de Bathya și Mihail de Sarog, slujitorii credinciosului nostru Ioan Thetews de Bathmonostra, se spune că vor porni dimpreună cu stăpînul lor, ca ostași, la oastea noastră regească pe care noi o vom ridica, cu ajutorul lui Dumnezeu, în curînd spre Țara noastră Românească, împotriva mult sălbaticilor turci, prigonitorii crucii lui Hristos, și din pricina aceasta ei nu pot să aibă cu folos grijă de urmărirea pricinilor lor, punem în vedere și poruncim cu tărie credinței voastre să prelungiți și să amînați la octavele acum viitoare ale sărbătorii fericitului arhanghel Mihail², în aceeași stare și fără nici o globire și nici o schimbare, toate pricinile, oricare ar fi ele, ale pomeniților Laurențiu, Ioan, Pavel, Iacob, Grigore, Ștefan, Ioan, Pavel, Andrei, Grigore, Blasiu, Nicolae și Mihail, atît cele pornite sau pe care le vor porni înaintea voastră, ei împotriva altora, cît și cele pe care alții oricare <le vor porni> împotriva lor, la orice soroc, fără a îndrăzni să faceți altfel; iar scrisoarea de față poruncim ca, după citire, să fie dată înapoi înfățișătorului ei.

Dat la Măgheruș, în părțile noastre transilvănene, în duminica cea dintîi de după sărbătoarea Înălțării Domnului, în anul aceluiași o mie patru sute douăzeci și șapte, în al patruzeci și unulea an al domniei noastre ca rege al Ungariei etc., în al șaptesprezecelea an ca rege al romanilor, și în al șaptelea an ca rege al Boemiei.

După Zichy, VIII, 327—328.

Orig., hirtie, la Arh. Naț. Magh., Dl. 2 977.

¹ În textul latin publicat, greșit: *cunctis*.

² 6 octombrie.

⟨Sigismund, regele Ungariei, acordă braşovenilor toate drepturile, dările şi veniturile în natură şi în bani, din morile lor, care se cuveneau pînă acum regelui, comiţilor secuilor şi cetăţii regale Bran, pentru a răsplăti credinţa lor faţă de rege şi de coroana Ungariei şi:⟩

...Tum etenim penurie ipsorum civium nostrorum, quam ex tyrannica invasione et violenta combustione eiusdem nostre civitatis ac ablacione et deperdicione rerum et bonorum ipsorum, eis per Turcos, crucis Christi persecutores, aliosque nostros et dicti regni nostri emulos, temporibus iam preteritis, nonnullocies illata et irrogata, contraxerunt visceribus compacientes pietatis, nec minus eciam pro restaurandis multipharianum multipliciumque expensarum et impensarum oneribus, per ipsos nostros cives ad sustentacionem nostre et reginalis maiestatum, prelatorumque baronum et procerum nostrorum in eadem civitate nostra, pro recuperacione ac tuicione et conservacione parcium nostrarum Transalpinarum, tunc per eosdem Turcos ac quandam Radol, alias Praznaglawam nuncupatum, notorium nostrum rebellem atque infidelem, demolitarum, iam fere unius medii integri anni spacio moram trahencium, copiosissime factarum et expositarum, pro quibus, licet iidem nostri cives a maiestate nostra multo maiora mererentur remuneracionum impendia...

...Pe lîngă aceasta, fiindu-ne milă de sărăcia în care au ajuns orăşenii noştri, de pe urma năvălirii sălbătice, a focului cumplit de care a ars pomenitul nostru oraş şi a jafului şi prădării lucrurilor şi bunurilor lor, făcute şi pricinuite lor de atîtea ori, în vremurile trecute, de către turci, prigonitorii crucii lui Hristos, şi de către alţi duşmani ai noştri şi ai zisei noastre țări; şi nu mai puțin încă, pentru acoperirea multelor şi nenumăratelor cheltuieli, făcute cu foarte mare dărnicie de orăşenii noştri cu întreţinerea maiestăţii noastre şi a reginei, ca şi a prelaţilor, baronilor şi fruntaşilor noştri, care au zăbovit în pomenitul nostru oraş aproape o jumătate de an, în vederea dobîndirii din nou, a apărării şi a păstrării Țării noastre Româneşti, pustiite atunci de aceeaşi turci şi de un oarecare Radu, zis şi Praznaglawă, un cunoscut răzvrătit şi necredincios al nostru, ⟨cheltuieli⟩ în schimbul căroră, deşi pomeniţii noştri orăşeni ar merita de la maiestatea noastră răsplăţi cu mult mai mari...

Regest după orig., perg. (31 × 60), cu pecete din ceară roşie aplicată sub text, acoperită cu hirtiuţă de protecţie, la Arh. St. Braşov, Privilegii, nr. 71. Fotocopie la Inst. de ist. şi arh. Cluj-Napoca/1427.

Transumpt în actul regelui Sigismund, din 4 iulie 1427, ibidem, nr. 73/a, 74.

Traducerea germană contemporană a acestui act, ibidem, nr. 73/c.

Confirmarea acestui document în actul capitului din Alba Iulia din 1452, ibidem, nr. 73/b.

EDIȚII: Latin. Marienburg, *Kleine sib. Geschichte*, 195–197; *Székelly chl.* III, 45–47; *Ub.*, IV, 295–297; German. *Ub.*, IV, 312–313.

REGESTE: *Hurmuzaiki*, XV/1, 14, nr. 18.

⟨Sigismund, regele Ungariei, donează lui Ladislau de Blagay, moşia Závod, din comitatul Tolna, ca răsplată pentru slujbele credincioase aduse regatului, printre care şi participarea la oastea trimisă în sprijinul lui Dan al II-lea, la începutul anului 1427:⟩

...Demum vero, dum nos, <h>ieme proxime preterita, contra quendam Radul, alias Praznaglava vocatum, nostrum infidelem et emulum notorium, qui, aggregata sibi Turcorum ingenti potentia, fidelem nostrum, spectabilem et magnificum Daan, vayuodam nostrum Transalpinum, de ipso suo dominio excludere seque in vaywodam earundem partium nostrarum proficere satabat, validissimum harum partium nostrarum Transilvanarum exercitum, ipsum Ladislaum, certis nostris fidelibus preeligendo in eiusdem nostri exercitus vexilliferum proficiendo, simulcum illustri principe, domino Petro, serenissimi principis domini Alfonsi, regis Portugalie, secundo genito, nonnullisque baronibus, militibus et proceribus regni nostri, ad easdem partes nostras Transalpinas duxissimus destinandum, tunc, ipse inibi, totis conatibus totisque viribus suis, tam fideliter tamque strenue, maiestati nostre studuit complacere, quod de eius fidelitatis, obsequiis et sinceris complacentiis, necnon virtuosis digneque attolendis meritis, animus noster regius plurimum conquivit, ipseque Daan vayuoda, per eorundem illustres domini Petri, eiusdem domini Alfonsi, regis Portugalie, secundo geniti, ceterorumque baronum et procerum nostrorum, consequenterque pretitulati Ladislai de Blagay cooperationem et directionem, idem dominium suum, semotis quibusvis adversantium machinationibus, integraliter est assecutus.

...Și în sfârșit, în timp ce noi, în iarna de curînd trecută, am hotărît să trimitem în acea Țară a noastră Românească o foarte puternică armată a părților noastre transilvănene, împotriva unui oarecare Radu, altfel numit Praznaglava, necredinciosul și dușmanul nostru învederat, care, alăturîndu-și puternica armată a turcilor, se străduia să-l îndepărteze pe credinciosul nostru, cinstitul și măritul Dan, voievodul Țării noastre Românești, din aceea stăpînire a sa și să se numească el voievod al acelor părți ale noastre, alegîndu-l dintre credincioșii noștri siguri și punîndu-l în fruntea acelei armate a noastre ca stegar pe acel Ladislau, împreună cu ilustrul principe, domnul Petru, al doilea născut al prealuminatului principe, domnul Alfons, regele Portugaliei, și cu mai mulți baroni, cavaleri și frunțași ai regatului nostru, atunci, acel <Ladislaul>, acolo, prin toate eforturile și puterile sale, s-a silit să fie pe plac maiestății noastre, atît cu credință cît și sîrguință, încît, din slujbele credinței lui, din îndatoririle curate, precum și din meritele vitejești, dobîndite cu vrednicie, sufletul nostru regesc s-a odihnit mai mult, iar acel Dan voievodul, prin colaborarea și ordinea acelora, a ilustrului domn Petru, al doilea născut al aceluia domn Alfons, regele Portugaliei, și a celorlalți baroni și frunțași ai noștri și, la fel, a sus-numitului Ladislau de Blagay, înlăturînd orice uneltire a dușmanilor, a fost pe deplin întărit în acea stăpînire a sa.

Regest după *A Blagay-család khlevéltára*, I, Budapesta, 1897, 283—289.

Transumpt în actul lui Sigismund, regele Ungariei din 28 aprilie 1430, *ibidem*, 295—297.

162

1427 iulie 7, Rîșnov.

Nos, Sigismundus, etc., memoriae commendamus <...> ¹ quod nos, ad nostri regii culminis animum, condigne revocatis preclaris fidelitatibus fidelis nostri, grate dilecti magnifici Joannis de Maroth, bani Machoviensis, quibus ipse plerisque temporibus preteritis, in diversis nostris et praedictorum signanter vero ipsius Hungariae et Bosnae, regnorum nostrorum, arduis, agendis

et expeditionibus difficillimis, sicuti prosperis sic etiam adversis, nostra scilicet et sacrae coronae facta summe tangentibus, fortuitis imo formidabilibus casibus et imminentibus periculis, interdum etiam vitae suae exterminium indicantibus, se et sua, pro nostri regii honoris exaltatione, submittendo et non curando damna, nec advertendo pericula se ipsum a dudum maiestati nostre gratum exhibuit et reddidit, ac reddit valde et acceptum etiam quoad praesens; ex quibusdam ipsius Johannis bani meritoriis obsequiis valde pauca de plurimis, sub quadam succincta brevitate, praesenti scripto testante, ad futurorum memoriam duximus patescenda <...>¹.

Postremo siquidem, dum pridem, puta tempore hiemali proxime preterito, quo tunc terra gelu et frigoribus intensissimis nivibusque superabundantibus constringebatur, certum gentium belligerarum subsidium pro tuitione et defensione partium nostrarum Transalpinarum animo repellendi eosdem perfidiae alumnos, videlicet Turcos, crucis Christi persecutores, in Christicolae iugi rabidine sevientis, quaeritasset; mox praefatus Johannes banus, inter alios fideles regni nostri barones, se etiam ad huiusmodi nostra obsequia paratissimum offerens, accepta secum quamplurimorum carorum familiarium suorum et gentium turma copiosa, ad dictas partes nostras Transalpinas, cum suo banderio et gentibus exercituantium more, propriis suis expensis, accessit, idque per totum ipsius hiemalis temporis intervallum, usque nostrum beneplacitum, divinis et nocturnis vigiliis, totisque nisibus contra praetactos Turcos, nostros scilicet et regni nostri aemulos, qui quandam nostrum notorium et manifestum infidelem Radul, alias Praznaglava cognominatum, in vaivodam ipsarum partium nostrarum Transalpinarum, in nostrae maiestatis despectum, praeficere, fidelem vero nostrae maiestatis et sincere dilectum, magnificum virum Daan, earundem partium nostrarum Transalpinarum verum vaivodam, per nos constitutum, dominio earundem privare et de eisdem excludere machinabantur, insistendo et se plerisque vicibus fortuitis casibus viriliter exponendo et imminentibus periculis submittendo, nobis nostroque sacro diademati regio adeo studuit complacere, ut ipsius Johannis bani ingeniosae sagacitatis, pervigil diligentia et actus strenui obsequiosa opera principaliter recuperandi dictas partes nostras Transalpinas, quarum non modicam partem dictus Radul, alias Praznaglava, adminiculo dictorum Turcarum suis subiugarat manibus, ab eorumdem Radul et Turcorum hostilibus incursibus, tutandi viam specialiter praebuerunt, per huiusmodique laudabilium servitiorum obsequiosa opera et actus strenuos, nobis, a dictis partibus nostris Transalpinis, versus has partes nostras redeuntibus, ipsoque Joanne bano, cum dictis gentibus suis more exercituantium, in eisdem partibus nostris Transalpinis, de speciali nostrae maiestatis mandato, remanentibus, ipsisque suis gentibus famem, frigora intensissima et alia incommoda plurimaque damna graviter perferentibus, praedictis quoque Radul et Turcis abinde aufugatis, praedictum Daan vaivodam in pristinum dicti sui vaivodatus dominium restituit victoriose, plurimos etiam alios incolas ipsarum partium nostrarum Transalpinarum, puta Valachos, qui partem dictorum Radul et Turcorum foventes, a verae fidelitatis tramite aberrando declinarunt, ad debitae fidelitatis nobis et sacrae ipsius regni nostri Hungariae coronae observandae constantiam redire coarctavit, et quid amplius de ipsius Johannis bani virtuosis actibus et summe attollendis obsequiis, quorum non est numerus, longo sermone obducimus aures auditorum, quum idem varios virtutum modos virtutibus adaugere cupiens, in cunctis nostris et regni nostri validis agendis et arduis expeditionibus, iuxta status rei decentiam et honoris nostri uberrimum sui ingenii maturitate et probabilium actuum virtuositate, adeo studuit se nostris beneplacitis con-

formare, quod noster regius animus in eius virtuosus obsequiis, usque ad haec tempora mitissime conquieuit. Propter quod dignum arbitratur excellentia nostra, ut ubi multitudo praecedit servitorum, ibi digna merces sequi debet praemiorum, oppidum nostrum Velyke appellatum, in regno nostro Sclavoniae, in comitatu Crisiensi habitum, simulcum castello ibidem existente, necnon possessionibus <...>¹ eidem Joanni bano et per eum Ladislao, filio suo, ipsorumque haeredibus et successoribus universis, dedimus, donavimus, contulimus <...>¹

Datum in oppido nostro Rosno vocato, partium nostrarum Transilvanarum, feria secunda proxima post festum Visitationis virginis gloriosae, anno domini MCCCCXXVII, regnorum nostrorum anno Hungariae, etc. XLI, Romanorum XVII, Bohemiae vero VII.

Noi, Sigismund etc., dăm de știre... că noi, chemînd din nou după cuviință în mintea înălțimii noastre regești strălucitele fapte de credință ale credinciosului nostru, preaiubitul și măritul Ioan de Maroth, banul de Mačva, prin care el, de multe ori în timpurile trecute, în deosebitele <și> anevoioasele treburi și expediții foarte grele ale noastre și ale țărilor noastre mai sus-numite — mai ales ale Ungariei și Bosniei — și norocoase și nenorocite, care ne priveau foarte mult pe noi și sfînta coroană, supunîndu-se pe sine și ale sale, pentru înălțarea cinstei noastre regești, întîmplărilor înfricoșate ale soartei și primejdiilor grele, care-l amenințau adeseori cu pierderea chiar a vieții sale, fără a avea grijă de pagubele lui și fără a ocoli primejdiile, s-a făcut de atunci plăcut maiestății noastre și este foarte plăcut pînă astăzi, am hotărît a da la iveală, pe scurt, foarte puțin din acele foarte multe servicii însemnate <făcute nouă> de Ioan banul, cu mărturia scrisorii de față, spre aducerea aminte a oamenilor viitori...

La urmă, și anume în iarna de curînd trecută, cînd pămîntul era înghețat de un ger și un frig foarte mare și de zăpezi foarte îmbelșugate, cînd noi căutam ajutorul sigur al unor oameni războinici pentru apărarea și ocrotirea Țării noastre Românești, cu gîndul de a alunga pe acei fii ai vicleniei, adică pe turci, prigonitorii crucii lui Hristos, care, în turbarea lor necurmată ucideau pe închinătorii lui Hristos, pomenitul Ioan banul, printre alți credincioși baroni ai țării noastre, arătîndu-se și el gata pentru aceste slujbe ale noastre și luînd cu sine o ceată numeroasă de foarte mulți și scumpi slujitori și oameni de ai lui, s-a dus pe cheltuiala lui, cu steagul său și cu oameni gata de oaste în zisa noastră Țară Românească și toată iarna aceea, cît i-am dat noi învoirea, stînd acolo și veghind zi și noapte și din toate puterile împotriva acelor turci, dușmanii noștri și ai țării noastre, care unelteau să pună ca voievod al acelei Țări a noastre Românești, în disprețul maiestății noastre, pe un cunoscut, pe față, necredincios al nostru, Radu, poreclit Praznaglava, iar pe credinciosul maiestății noastre, preaiubitul și măritul bărbat Dan, așezat de noi ca adevărat voievod al zisei Țări a noastre Românești, să-l lipsească de stăpînirea acestora și să-l alunge din ea, și înfruntînd cu bărbăție nenumăratele întîmplări ale soartei și supunîndu-se pe sine primejdiilor amenințatoare, s-a străduit să fie pe placul nostru și al sfîntei coroane regești pînă într-atîta, încît grija veghetoare și iscusita agerime a lui Ioan banul, precum și faptele lui vitejești și mai ales munca lui îndatoritoare i-au dat puțința de a dobîndi din nou zisa noastră Țară Românească — din care o mare parte zisul Radu zis Praznaglava o supusese mîinilor lui, cu sprijinul zișilor turci — și de a o păzi de năvălirile lui Radu și ale turcilor, și prin aceste slujbe vrednice de laudă, prin această muncă îndatoritoare și fapte vitejești, noi ne-am putut

întoarce din zisa noastră Țară Românească în aceste părți ale noastre; iar Ioan banul, rămânând, din osebita poruncă a maiestății noastre, în pomenita noastră Țară Românească, cu oamenii lui de oaste, în timp ce acești oameni suferau din greu foamea, frigul cel foarte mare și alte neajunsuri și foarte multe pagube, fiind și Radu și turcii alungați de acolo, a pus din nou ca un biruitor pe pomenitul Dan voievodul în vechea stăpânire a zisului lui voievodat și a silit pe foarte mulți alți locuitori ai acelei Țări Românești, adică pe românii care trecuseră de partea lui Radu și a turcilor, fiindu-le prielnici lor și rătăcind din drumul adevăratei credințe, să se întoarcă la credința statornică datorată nouă și sfintei coroane a țării noastre a Ungariei. Dar ce să mai împuiem cu atîta vorbă urechile ascultătorilor <noștri> cu privire la faptele vitejești și la slujbele vrednice de laudă și care nu au număr, ale lui Ioan banul, cînd el, doritor a grămădi vitejie peste vitejie, în toate treburile și expedițiile grele ale noastre și ale țării noastre, după cuviința lucrului și spre mai marea <înălțare> a cinstei noastre, prin deplinătatea cugetului său și prin bărbăția faptelor lui vrednice de laudă, s-a străduit pînă într-atîta să îplinească dorințele noastre, încît sufletul nostru regesc s-a rezemat într-o plăcută liniște pînă în vremea de azi pe bărbățeștile lui slujbe. Și fiindcă înălțimea noastră socotește potrivit ca acolo unde covîrșește mulțimea slujbelor, trebuie să urmeze și o răsplată potrivită, am dat, am dăruit și am hărăzit... pomenitului Ioan banul și prin el lui Ladislau, fiul său, și mostenitorilor și tuturor urmașilor lor, tîrgul nostru numit Velike, aflător în țara noastră a Slavoniei, în comitatul Criș, dimpreună cu cetatea care este acolo, precum și cu moșiile...

Dat în tîrgul nostru numit Rîșnov, din părțile noastre transilvănene, în luna de după sărbătoarea Vizitării slăvitei fecioare, în anul Domnului o mie patru sute douăzeci și șapte, în al patruzeci și unulea an al domniei noastre ca rege al Ungariei etc., al șaptesprezecelea an ca rege al romanilor și în al șaptelea ca rege al Boemiei.

După *Hurmuzaki*, I/2, 547–549 (fragment).

Manuscris în col. Cornides, tom. XI.

EDIȚII: Latin. *Fejér*, X/6, 866–892.

¹ Lacună în textul latin publicat.

163 1427 iulie 9 (*nono die termini prenotati*¹), Sîntimbru.

<Lorand Lepas, vicevoievodul Transilvaniei, amîină judecata dintre Ana și Ursula, fiicele lui Nicolae de Farkastelke, și Nicolae de Ciufud:>

...propter presentis exercitus expeditionem versus partes Transalpinas contra Turcos instaurati...

...datorită pornirii oștirii <noastre> ridicate acum, spre Țara Românească, împotriva turcilor...

Regest după *Ub.*, IV, 318.

Orig. hîrtie, pecetea aplicată pe verso, căzută, la Arh. Nat. Magh.

¹ *in octavis festi Nativitatis beati Jchannis baptiste* = 1 iulie.

Nos, iudices iuratique consules septem sedium Saxonicalium partium Transsiluanarum, memorie commendantes significamus tenore presentium quibus expedit universis, quomodo Albul, comes curie magnifici viri Daan, vaivode Transalpinensis, reddeundo in regalibus ambasiatis de Kwuino, venit in Cibiniensem civitatem ibique nobiscum eo congregatis similiter et constitutis, coram nobis publice fatendo recognovit quomodo, ipso in Homlas veniente, quandam controversiam et litis materiam vertentem, inter hospites et populos de Apoldia superiori, parte ab una, ab alia vero parte, Olachos de Tytslaw, ad dictam Homlas pertinentes, ex parte cuiusdam partis territorii, versus et penes castrum ac molendinum lapideum iacentis, et cum querela sibi propositam percepisset, et quomodo ipse, singularis supplicationis ad instantiam utrarumque partium, maiorem ob cautelam, certum suum hominem, cum hominibus de Dobrica et Apoldia inferiori, ad videndum et experiendum certam rei veritatem illac transmississe. Quoniam, post reversionem eorum ad ipsum, in Cibinio, coram nobis unanimiter consonantes retulerunt quod prefati hospites et populi de dicta Apoldia superiori, secundum metas territoriorum, multas iniurias et magna dampna ab ipsis Olachis de Tytslaw sustinuisent et de presenti sufferent, et quod iamdicti Olachi nullum penitus <iu>s¹ ad eandem partem territorii habere dinoscuntur; quare, prefatus Albul, tamquam certus iudex, suum per dominum predictum substitutus, supradictam partem territorii, propter quam lis fuit orta, iudicio et iustitia exposcentibus, sepevisis hominibus de Apoldia superiori coram nobis adiudicavit, cum suis literis ipsis desuper collatis confirmando, iniungens ipsis Olachis, sub pena erutione oculorum et privatione omnium bonorum ipsorum, quod per amplius et deinceps dictas metas transcedere nullomodo debeant nec presumant modo aliquali, nobisque committendo supplicare curavit, ut et nos dictam suam sententiam, literis nostris mediantibus, ut inconcussa permaneat, roborare dignemur. Nos, itaque, petitionibus iusta petentibus volentes obviare et specialis petitionis sepevisi Albul ob respectum, verius tamen communis iustitie ob intuitum, presentes nostras literas, sub appensione nostri minoris sigilli munimine roboratas, pretactis hominibus de Apoldia superiori duximus conferendas, iudicium et sententiam sepedicti Albul cum eisdem nostris literis approbantes, ratificantes et confirmantes, in robur et testimonium omnium premissorum.

Datum et actum feria quarta proxima post festum sancti Georgii, anno domini M^o CCCC^o vigesimo octavo, in Cibinio.

Noi, juzii și sftnicii jurați ai celor șapte scaune săsești din părțile Transilvaniei, dăm de știre și facem cunoscut, prin cuprinsul scrisorii de față, tuturor căroră se cuvine, că Albul, comitele curții măritului bărbat Dan, voievodul Țării Românești, întorcându-se, cu prilejul regeștilor lui solii, de la Cuvin, a venit în orașul Sibiu, și întrunindu-se cu noi, care eram de asemenea acolo, a spus în fața noastră, în auzul tuturor, că, ajungând el la Amlaș, a ascultat plîngerea ce i-a fost făcută lui în procesul și pricina ce se dezbătea între oaspeții și oamenii din Apoldul de Sus, pe de o parte, iar, pe de altă parte, românii din Aciliu, ținători de pomenitul Amlaș, cu privire la o parte din ținutul aflător spre și lângă cetate și lângă o moară de piatră, și că el, la osebita rugăminte și străduință a ambelor părți, spre mai mare chezășie, a trimis acolo un om anume al său ca să vadă și să cerceteze, dimpreună cu oamenii din Dobîrca și din Apoldul de Jos, care e adevărul în această pricină. Și

fiindcă, după întoarcerea lor la dînsul în Sibiu, ei au spus într-un glas, în fața noastră a tuturor, că sus-zișii oaspeți și oameni din pomenitul Apold de Sus au îndurat mari nedreptăți la hotarele acelor ținuturi și multe pagube din partea acelor români din Aciliu, și că suferă și acum, și că, <după cum> se știe, sus-zișii români nu au nici un drept la acea parte din ținut; de aceea, pomenitul Albul, ca un neîndoielnic judecător, trimis pentru aceasta de sus-zisul său stăpîn, a dat prin judecată în fața noastră — fiindcă așa cerea judecata și dreptatea — sus-zisa parte din ținut, pentru care s-a stîrnit procesul, ades-zișilor oameni din Apoldul de Sus și, întărind <hotărîrea> prin scrisoarea lui dată în această privință, a poruncit acelor români, sub pedeapsa scoaterii ochilor și a lipsirii lor de toate bunurile, ca de aci înainte să facă bine să nu mai cuteze a încălca nici într-un chip pomenitele hotare, și s-a îngrijit să ne roage, îndemnîndu-ne, să binevoim a întări prin scrisoarea noastră amintita sa hotărîre, ca să rămînă neclintită. Noi așadar, voind să întîmpinăm dreptele lui dorinți, ținînd seama de osebita cerere a des-pomenitului Albul, dar, mai, cu seamă, la drept vorbind de dreptatea obișnuită, am hotărît să dăm zisilor oameni din Apoldul de Sus scrisoarea noastră de față, întărită cu puterea și atîrnarea peceții noastre celei mici, încuviințînd, confirmînd și întărind judecata și hotărîrea ades-numitului Albul, cu scrisoarea noastră, întru tăria și mărturia celor de mai sus.

Dat și făcut în miercuria de după sărbătoarea sfîntului mucenic Gheorghe, în anul Domnului o mie patru sute douăzeci și opt, la Sibiu.

După *Ub.*, IV, 346—347.

Orig., perg., cu pecete deteriorată, din ceară albă, atîrnată de șnur alb din cînepă, la Arh. St. Sibiu, Arh. bis. ev. din Apoldul de Sus.

¹ Lacună de 0,4 cm; întregită după sens.

165 1428 iulie 6 (*octavo die festi beatorum Petri et Pauli apostolorum*), Cuvin.

<Sigismund, regele Ungariei, dă o hotărîre în pricina dintre Gheorghe, fiul lui David Laczk de Santău, și Ioan Gereb de Metiș. În cadrul procesului s-a prezentat un privilegiu dat de Carol Robert, regele Ungariei, din 20 iulie 1322:>

...sui duplicis, in partibus Transalpinis deperditi, sigilli appensione roboratum...

...întărit prin atîrnarea dublei sale peceți, pierdută în Țara Românească.

Regest după *Ub.*, IV, 358—365.

Orig., perg., cu pecete atîrnată, tăiată împreună cu partea de jos a documentului, la Arh. Naț. Magh.

166 <1428 septembrie; 1429 mai — 1430 septembrie> Argeș.

† Іѡ Дѧнь велнкѡмъ воевода и господинѡ въ сенъ землѡ Уггровлахѡнскон. Пишетъ господство мнѡ прѡгаремъ <ѡт> Брашева и тѡзи да знаете, ꙗко ѡннѡзи пѡ аркалабн ѡтъ града Тѡркшорнѡ пакѡнѡсѡтъ люди господства мнѡ и подѡвнѡжле сѡжъ вамѡ тежкѡмъ и рѡтѡжѡтъ сѡраци и зло имъ чинѡтъ, безъ никѡжъ вынѡ.

ТѢМѢ РАДІ, БИ ГОВОРИМ, ПРИЗОВЕТЕ НХ КЪ СЕБЕ ТА НХ НАШЧИТЕ И ОУПРАВЕТЕ НХ, КАКО БИ ПРАКО И МИРНО ХОДИЛЕ, А ЛЮДІ ГОСПОДСТВА МИ ДА НЕ БАНТЪЖТ И ВАМЪЖ ПРАВЪЖ ДА ВЪЗНАМАЖТ, КАКО ЕСТ БИЛО И ШТ ПРЪВА. НЕ ШЕТЕ ЛИ НХ ПЕДЕПСАТ, ДА ЗНАДЕТЕ, НЕ ШЕМ АЗЪ УСТАВИТ ЧЛОВѢЦИ ГОСПОДСТВА МИ ВЪ ПАГЪБЪЖ, НЪЖ ШЕМ АЗЪ ИЗЪМЪЖСТИТЪ МОИМА ЧЛОВѢКИМА. ИНАКО НЕ ШЕТ БИТИ, ПО ШРИЗМЪ ГОСПОДСТВА МИ.

Пис 8 Аргнш.

† Іѡ ДАНЬ ВЪВЕКІДА, МИЛОСТІА БОЖІЕА ГОСПОДИНЬ.

<Adresa pe verso:> † ПРЪГАРЕМ ШТ БРАШЕВА.

† Io Dan mare voievod și domn a toată Țara Ungrovlahiei. Scrie domnia mea pîrgarilor din Brașov: și iață să știți că acei pîrcălabi de la cetatea Turcșori pradă pe oamenii domniei mele și au ridicat vâmi grele și prigonesc pe supuși și le fac rău, fără nici o vină

De aceea vă spun: chemați-i la voi și povățuiți-i și îndreptați-i ca să umble cu dreptate și cu pace, iar pe oamenii domniei mele să nu-i bîntuiască și vamă dreaptă să ia, cum a fost și mai înainte. De nu-i veți pedepsi, să știți că eu nu-mi voi lăsa pe oamenii domniei mele în pagubă, ci eu îi voi răzbuna pe oamenii mei. Altfel nu va fi, după porunca domniei mele.

Scris în Argeș.

† Io Dan voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Pîrgarilor din Brașov.

Arh. St. Brașov, nr. 4.

Orig., hîrtie, pecete timbrată, cu legenda: † ІѡАН ДАНЬ ВОЕВОДА. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/8 și XIII/13.

Datat din a doua domnie a lui Dan II și după locul de emitere.

EDIȚII: Slav. *Miletić*, nr. 21. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 31; *Tccilcsu*, 22–23. Trad. Bogdan, *Dcc. și reg.*, 20.

Meinen fruntlichen und willigen Dienst zuvor, und was ich guts vermag. Ersamen und weisen, besondern, liben freunden und gûnner... etc. Vnd daz Ir erinnert werdet; der gelegenheit unsers Herrn des kônigs alhier, so wisset, daz sein gnad alhie leyt umb sich vast besammelt hat. So liegen die Turken enhalb der Tunaw, mit macht und understeen den Taubenstein (Galambocz) zu bawen, das In doch bisher geweret ist. Vnd der Despott arbeit noch, den Fryd zwischen unseren Herrn und den Turken uff drei Jahr zu machen, des aber noch kein end ist. Doch es werd frid oder nicht, so hat sein gnad mit den Venedigern ein frid gemacht off sand Jorgentag nochstkunfftig und in der Zeit soll man furbasz teidigen. Es sollen ouch dieweil alle kouffleut frey usz und ein ziehen als vor. Man hofft ouch gutes Mer usz Behem, das alles in kurz grüntlichen zu wissen werdet. Vnd ob euch jemand sagt, daz unser Herr in dem nechsten fechten mit den Türken grosz schaden empfangen hett, des wollet Ir nicht glauben, wann sin grad nit CC. man verloren, und alles arm leutt usz der Walachey, uszgenommen herr Zawisch, der do erslagen ward. So sind der Turken viel mer bliben. Vnd das mag ich ouch fürwar geschriben.

Geben bei Ilied unter Temesburg am Samstag nach unser Frawentag Nativitatis. Anno Domini XIV hundert XXVIII. Caspar Slik, protonotarius

und secretarius etc. Den ersamen und weisen Herrn, unsern besondern Freunden und gunnern. Dem Burgermeister und Rat der Stat zu Frankfurt am Meine.

Slujba mea prietenească și binevoitoare mai întâi și tot binele pe care vi-l pot <dori>. Cinstiților și chibzuiților, osebiților <și> iubiților prieteni și ocrotitori... etc. Și ca să vi se aducă aminte de șederea aici a domnului nostru regelc, să știți că milostivirea sa a adunat aici în jurul său aproape <pe toți> oamenii. Turcii se află cu forțele lor lângă Dunăre și își permit să construiască <o cetățuie> la Golubac, ceea ce pînă acum i-am oprit. Și despotul mai încercă să facă pace pe trei ani între stăpînul nostru și turci, dar încă nu a reușit. Dar, fie că se face pace ori nu, milostivirea sa a încheiat o pace cu venețienii, pînă la viitoarea zi a sfințului Gheorghe¹, și în acest timp se vor apăra reciproc. De asemenea, în acest timp, toți negustorii vor fi slobozi să vină și să plece, ca și mai înainte. Sperăm <să primim> știri bune și din Boemia; toate acestea le veți afla în curînd mai amănunțit. Și dacă vă va spune cineva că stăpînul nostru ar fi suferit mari pierderi în cea mai apropiată luptă cu turcii, să nu-i dați crezare, căci, în afară de domnul Zawisch care a fost ucis acolo, nu a pierdut nici 200 de oameni, și aceștia oameni săraci din Țara Românească. Iar dintre turci au căzut mult mai mulți. Și asta am vrut să vă scriu într-adevăr.

Dat lângă Iladia, sub cetatea Timișorii, în sîmbăta de după Nașterea Maicii Domnului, în anul Domnului o mie patru sute douăzeci și opt. Caspar Slik, protonotar și secretar etc. Cinstiților și chibzuiților domni, osebiților noștri prieteni și ocrotitori, primarului și sfatului orașului Frankfurt pe Main.

După Hurmuzaki, I/2, 551–552.

Orig. se afla în 1890 în arhiva orașului Frankfurt/Main.

EDIȚII: Germ. Fejér, X/6, 929–930.

1. 23 aprilie 1429

168

<După 1428 septembrie>.

† Іѡ Дaнь квeрвдa н гoспoднѣнъ вѣссн зeмлн Ѹггровлaхѣнскoн. Пншeт гoспoдствo мн вѣссѣмъ прѣгарeм ѡт Брашoвa н тaкoзн вн вpнeшeт гoспoдствo мн, тѣзн вн пытaт гoспoдствo мн: сѣпaзн рaбoтa със вaшнм лѣ ест сѣвѣтoм н със вaшѣ вoлѣ, дa вѣзнмѣт вaмѣ ѡт грaд?

Тѡгѡ рaдѣ дa знaтe, ѡтн тѣпaзн грaждѣнны снa нѣ щeт гoспoдствo мн ѡт глaвы сн, чa н щo тo нѣ ест бѣлѣ зaкoнѣ, a тѣe гo пoстaвлaт. Тѡгѡ рaдѣ, тѣскa кoмѣ щo ест крѣвo, дa сa сѣдaт прѣд вaс н прѣд вoлѣры гoспoдствa мн, пo вpнaзмѣ гoспoдствa мн, a тѣскa щo ест вaмa нa грaд, дa нѣ ест, ѡтн нѣ e бѣлa ннoгн.

† Іѡ Дaнь квeрвдa, мнaлoстѣa бoжѣeм гoспoднѣнъ

<Adresa pe verso:> † Прѣгарeм ѡт Брашoвa.

† Io Dan voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei. Scrie domnia mea tuturor pîrgarilor din Brașov și așa vă poruncește domnia mea, iată vă întreabă domnia mea: lucrul acesta este cu sfatul și cu voia voastră ca să se ia vamă la cetate?

De aceea să știți că pe acei cetățeni îi voi lua domnia mea de pe capul meu, căci și ceea ce n-a fost lege, iar aceia o pun. Pentru aceasta, cui i s-a făcut strîmbătate acolo, să se judece înaintea voastră și înaintea boierilor

domniei mele, după porunca domniei mele, iar vama ce este acolo la cetate să nu fie, căci n-a fost niciodată.

† Io Dan voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

〈Adresa pe verso〉 † Pîrgarilor din Braşov.

Arh. St. Braşov, nr. 1.

Orig., hîrtie, pecete timbrată, stricată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/6 și XIII/10.

Datat ca posterior actului din <1428 septembrie>.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 19. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 30—31; *Tccilescu*, 17—18.

Trad. Bogdan, *Dcc. și reg.*, 19—20.

169

<1428> octombrie 28, Bratislava.

† Жнгмвнд, по божіон милости, Римскы царь и Оугръскы краля и Чешкы и Фрѣшкон Далмацие и Хръватскон земан и нѣкъмь землѣмь краля. Тон давам знати въсѣм нашимъ вѣрникымъ, црѣковнымъ старѣшинамъ и въсѣмъ властелымъ и шпановымъ и порколабемъ и племенитемъ людемъ и въсакомъ чловекъ и великъ и малъ, кон к менѣ дрѣжн и мене слѣша и вѣрнѣ свѣтон корѣнѣ и Оугръскомъ Орсѣгъ и мене имаа на добру, въсакын да се варѣе и да нѣ волнь ни ш чемъ позабавити монастырѣмъ попа йгѣовна, свѣтомъ йндвнѣш на Боднцахъ и прѣсвѣтон Богородици Тимѣнскон, зараді ша дадохъ моимъ добромъ волемъ и моимъ вѣромъ приехъ. Бола що ест тѣхъ было прѣво и съга да е нѣхъ словѣдно, и села и вѣси хотари що имаю и виногради и воденице и врѣси и ливадіе, въсе да ест словѣдно нѣхъ и оуречно и да имъ нѣ волнь никто позабавити ни ш чемъ.

И шво селамъ имена црѣковныа близъ монастыра свѣтаго йндвнѣа Боднчкога: Жидовщица и Сѣщица и Прѣклевечви и Потокъ и Жарковецъ и на Боднѣ, Бахниници и Сѣховица и 8 Блатиничко сѣдство, на Дѣнавѣ, Кѣманскы Брѣд и оу Блатиницѣ, Сагавѣцъ и Пестичево и Тѣпорно и Согонно и протѣва Цѣбра, влато зовомое Бистриць и при нѣмъ двѣ селѣ, шкон Калѣгеровци и 8 Жалешко сѣдство, села Площина и Черешевъ и Тѣрчиновци и Лѣвѣра и оу Жѣвлнѣхъ, Пекалещи и Сѣвѣталещи и Калѣ-Ларга и Стрѣмѣта и на Жѣвлн, село Чѣвѣри и Ынгѣрени и Дѣшещи и на Тисмѣнѣ, село Тисмѣна и Сръбшѣри и на Изварнѣ, Подѣни и на Жалешѣ, Йрѣкани и Тамашѣщи и Балещи и Расовѣ.

И еше нагохъмо истинѣ како е и прѣво Бистрица црѣковнаа была и за нѣхъ моліе нѣе и правѣ вѣрѣ и то имъ дадохъ, попо йгѣовнѣш и монастырѣмъ, да имъ ест шчина и да имъ ест ѣрикъ съ всѣмъ що дрѣжн къ Бистрицѣ хотари и трѣжна и прохѣдѣнаа царина да ест попѣ йгѣовнѣш и калѣгерѣмъ Боднчкымъ и Тисменскымъ, да сѣ волни надъ въсѣмъ дохѣдкомъ що ест оу Бистрицѣ. Такожде и по въсѣдѣ, колико имаю села више писанна и хотаре и ливадѣ и воденице и 8 Сѣверинѣш и оу Бистрицѣ и на въсакомъ мѣстѣ що ест нѣхъ монастырен и що к нимъ дрѣжн, въсе да имъ ест словѣдно и на ѣрикъ, шт съга и до вѣка да, имъ нѣ волнь никто позабавити ни 8 чемъ кон не би хѣтелн менѣ на зло. Тон въсакомъ говорѣш, и съгашиимъ и после, кон хѣте быти мое слѣге и по нас и до вѣка да, имъ нѣ волнь никто позабавити, ни нѣхъ чловекъ, ни добнткъ и що кѣпѣю и що продаваю и на сѣхъ и на водѣ и кѣде хѣде нѣхъ людіе шнѣхъ добнткомъ, ни на единомъ мѣсте вѣамъ да не платѣ и да хѣде словѣдно.

И що имаю вѣрѣщица и вѣровѣ на Дѣнавѣ, въсе да е нѣхъ словѣдно, како е и прѣво былъ, тако и до вѣка да ест монастырско и попа йгѣовна и кон те и по нѣмъ вызвати и неговѣмъ калѣгерѣмъ кон хѣте быти 8 тѣхъ монастырѣхъ тѣхъ реѣда, 8 Бога братіа що нѣхъ смо мы оузелн да нѣхъ пазнимо и хранимо, за нѣхъ слоужѣш и правѣ вѣрѣ що намъ слѣже право и вѣрно. И шни оу своѣн вѣрѣ да си прѣбываю и своѣн закѣн да си дрѣже оу своѣнхъ црѣкѣвѣхъ и да имъ никто нѣ волнь забавити или вантовати за нѣхъ закѣн. На тон съмъ даль имъ мою вѣрѣ и въсего Ыгрѣскога Орсѣга и въсѣхъ кон вѣрѣю свѣтон корѣнѣ и мене кон хѣте на добру и по нас кон хѣте быти.

И ешеже изнандоу истинѣ како е штъцъ деспота Стефана, князь Лазарь, даль темен црѣквам села оу Срѣбскоу Землѣ за свою дѣшоу, прѣсвѣтот Богородици Тисмѣнскоу и свѣтомѣ штъцоу Индѣннѣ Бодичкомѣ, села зовома: Киселево трѣгъ съ царинном и виногради и ливадѣе и съ всем хотарем и доходком, свободно; такожде и дрѣга села: Поповци и Марьяне и Дръмин на Млавѣ и Кичевец на Дѣнавѣ и тѣи села даде с виногради и воденице и нивѣе и ливадѣе и съ всем хотаром и доходком свободно да е црѣквам прѣсвѣтот Богородици Тисмѣнскоу и свѣтомѣ штъцѣ Индѣннѣ Бодичкомѣ и попѣ Никодимѣ и кон те по нѣем быти штъ съга и до вѣка и нѣеговѣм калѣгером, тон те оу тѣх црѣквах прѣбывати и никто да им не смѣеть позабавити или бантовати. Тоган радѣ имь и ѡа дадоу тѣи села да им сѣ свободно и на ѡрикѣ, съ всем дохѣдом, штъ съга и до вѣка.

И тако говори моа вѣсѣта вѣсѣм нашим вѣрнымъ властеламъ и шпановом и порколабем и вавешем и хармнѣем, вѣсакы да се варѣе штъ Ягѣошнова калѣгера и штъ нѣегова чловѣка и штъ нѣегова блага и штъ добитка мѣ и вѣсега що возѣи и що носѣи и що тѣради и по водѣ и по сѣхѣ и по вѣсоудѣ, да ходѣе свободно и нигдѣ да не платѣе вѣмѣ штъ съга и до вѣка и никто да им нѣе волнь позабавити ни оу чѣмѣ, кон не би хѣтел мене на зло. Тон вѣсакомѣ говорѣ, и съгашиним и после, кон хѣте быти мое слѣге и по нас и до вѣка кон хѣте быти.

И кто хѣке чтати швѣзи мою кингѣ, пакы да ю пода томѣзи оу рѣке, штъ кога ю е оузелѣ.

Даде се шван кинга попо Ягѣошнѣ оу Пожлѣнѣ, мѣсеца шхѣвѣриѣ кѣи дѣнь, по Хрѣстовѣ рождѣствѣ лѣт хѣркѣ, а штъ конова съм краль Оугрѣскоу Земли лѣт мѣ, а штъ конова съм Римскыи царь, лѣто девѣтонадѣсете, Чѣхумѣ, десето.

† Иѣа, царь Римскыи. рекох монѣм езыкѣм дати швѣзи кингѣ¹.

† Sigismund, din mila lui Dumnezeu împăratul romanilor și regele Ungariei și rege al cehilor și al Dalmației Frușice și al țării Croației și al altor țări. Aceasta dau de știre tuturor credincioșilor noștri, fruntașilor bisericești și tuturor vlastelinilor și șpanilor și pircălabilor și nobililor și oricărui om și mare și mic, care ține de mine și mă ascultă și este credincios sfintei coroane și Țării Ungurești și mă vrea pe mine spre bine, fiecare să se ferească și să nu fie volnic să împiedice întru nimic mănăstirile popii Agathon, a sfântului Antonie de la Vodița și a preasfintei născătoare de Dumnezeu de la Tismana, pentru că le-am dat bunăvoința mea și i-am primit în credința mea. Voia pe care au avut-o mai înainte, și acum: să le fie slobode și satele și hotarele ce au și vii și mori și nuci și livezi, toate să le fie slobode și de uric și nimeni să nu aibă voie să-i împiedice întru nimic.

Și acesta este numele satelor bisericești de lângă mănăstirea sfântului Antonie de la Vodița: Jidovștița și Suștița și Preaclecești și Potoc și Jarcovăț și pe Vodița, Bahnița și Elhovița și în județul de Baltă, la Dunăre, Vadul Cumanilor și în Blatnița, Saghiavăț și Pesticevo și Toporno și Sogoino și în fața Țibrei, balta numită Bistrăv și pe lângă ea două sate, amîndouă Calugherovți și în județul Jaleș, satele Ploștina și Cereșevo și Turcinovți și Leurda și în Jilt, Pecalești și Obăialești și Valea Largă și Strîmta și pe Jiu, satul Ceauri și Ungureni și Dușești și pe Tismana, satul Tismana și Șirbșori și pe Izvarnea, Podeni și pe Jaleș, Arcani și Tamașești și Rasov.

Și încă am aflat adevărul că și mai înainte Bistrița a fost bisericească și pentru rugămintea lor și dreapta credință și aceasta le-am dat-o popii Agathon și mănăstirilor să le fie ocină și să le fie uric cu tot ce ține de Bistrița, hotarul și vama de mărfuri și de trecere să fie a popii Agathon și a călugărilor Vodiței și Tismanei, să fie volnici peste tot venitul ce este în Bistrița. De asemenea și pretutindeni, cîte sate mai sus-scrise au și hotare și livezi și mori și în Severin și în Bistrița și în orice loc ce este al acelor mănăstiri și

ce ține de ele, toate să le fie slobode și de uric, de acum și în veci și nimeni să nu aibă voie să-i împiedice cu ceva, cine nu ar vrea să mă aibă de rău. Aceasta fiecăruia spun, și celor de acum și celor de apoi, cine vor fi slugile mele și după noi și în veci, să nu aibă voie nimeni să-i împiedice, nici pe omul lor, nici marfa și ce cumpără și ce vînd și pe uscat și pe apă și pe ori unde umblă oamenii lor cu marfa lor, în nici un loc să nu plătească vama, ci să umble slobod.

Și pescăriile și vârtejurile ce au la Dunăre, toate să le fie slobode, cum au fost mai înainte, așa să fie, în veci mănăstirești și popii Agathon și cine va fi după dînsul și călugărilor lui, care vor fi în acele mănăstiri, ordinul lor, frați întru Dumnezeu, pe care i-am luat să-i păzim și să-i apărăm, pentru slujba și dreapta credință cu care ne slujesc drept și credincios. Și ei să rămînă în credința lor și să-și păstreze legea lor în bisericile lor și nimeni să nu aibă voie să-i turbure sau să-i prigonească pentru legea lor. Pentru aceasta, le-am dat credința mea și a întregii Țări Ungurești și a tuturor celor care cred în sfînta coroană și cine mă vrea cu bine și cine va fi după noi.

Și încă am aflat cu adevăr că părintele despotului Ștefan, cneazul Lazăr, a dat acelor biserici sate în Țara Sîrbească, pentru sufletul său, presfîntei născătoare de Dumnezeu de la Tismana și sfîntului părinte Antonie de la Vodița, satele numite: tîrgul Kiselevo cu vama și viile și livezile și cu tot hotarul și venitul, slobod; de asemenea și alte sate: Popovți și Mariane și Drămni pe Mlava și Clicevăț pe Dunăre și acele sate le-a dat cu vii și mori și ogoare și livezi și cu tot hotarul și venitul, slobode, să fie ale bisericilor preasfînte născătoare de Dumnezeu de la Tismana și a sfîntului părinte Antonie de la Vodița și ale popii Nicodim și cui va fi după dînsul, de acum și în veci și călugărilor lor, care vor locui în acele biserici. Și nimeni să nu cuteze să-i împiedice sau să-i turbure. De aceea și eu le-am dat acele sate, să le fie slobode și de uric, cu tot venitul, de acum și în veci.

Și astfel vorbește înălțimea mea tuturor credincioșilor noștri, vlastelinilor și șpanilor și pîrcălabilor și vameșilor și harmiților, fiecare să se ferească de călugării lui Agathon și de omul lui și de bunurile lui și de marfa lui și orice duc în care sau poartă sau mîna și pe apă și pe uscat și peste tot, să umble slobodzi și nicăieri să nu plătească vamă, de acum și în veci și nimeni să nu aibă voie să-i turbure întru nimic, cine nu vrea să mă aibă cu rău. Aceasta fiecăruia îi spun, și celor de acum și cine vor fi pe urmă slugile mele și după noi și în veci cine va fi.

Și cine va citi această carte a mea, iarăși să o dea în mîna celui de la care a luat-o.

S-a dat această carte popii Agathon la Pojun, luna octombrie 28 zile, după nașterea lui Hristos anul 1429, iar de cînd sînt rege al Țării Ungurești ani 43, iar de cînd sînt împărat al romanilor, anul al nouăsprezecelea, al cehior, al zecelea.

† Eu, împăratul romanilor, am spus cu limba mea să se dea această carte ¹.

Arh. St. Buc., S.I., nr. 29 (Tismana, I/5). Trei copii, două contemporane, pe hirtie, și una din secolul al XVII-lea, pe pergament. Cu patru traduceri, din 1729, două de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și una din 1844; alte traduceri, ibidem, ms. 329. f. 70—72, 335, f. 7—9 și 711, f. 71—72. Copie slavă cu traducere la Bibl. Acad., XI/246. Fotocopie, ibidem, F. XX/26. Datat după itinerarul lui Sigismund. Diacul a socotit anul după era bizantină.

EDIȚII: Slav. *Venelin*, 55—59. Slav și trad. *Panaïtescu*, 154—155; DRH, B, 118—122. Trad. DIR, B, veac XIII, XIV, XV, 88—90. Facs. DIR, B, veac XIII, XIV, XV, 332.

¹ Acest rind se află la începutul documentului.

Sigismundus, dei gratia Romanorum rex semper augustus, ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etc. rex, fidelibus nostris, magnificis Joanni et Michaeli Jakch de Kwsal, comitibus Siculorum nostrorum, et Ladislao, similiter Jakch, fratri eorundem, necnon Nicolao et Pelbarto de Warda, salutem et gratiam.

Noveritis quod, cum alias nobis in civitate nostra Cassouiensi existentibus, causalesque processus, nostri in presenciam adherentium, discutientibus, in personis fidelium nostrorum comitum urburarum Riuuli Dominarum, universorum civium et monthanistarum eiusdem civitatis Riuuli Dominarum, presente et audiente Sandrino, filio Dragh de Belthek, contra eundem, maiestati nostre conquestum et propositum exstiterat, quomodo idem Sandrinus, temporibus tunc retrolapsis, in quadam eorum villa Hidegkuth vocata, duos bonos equos a quodam mercatore, de eadem civitate transeunte, indebite et minus iuste abstulisset, et quod idem Sandrinus, alias, tempore nocturnali, quadraginta boves quorundam mercatorum, ad dictam civitatem nostram venientium, potentialiter auferri et depelli, nonnullosque homines, dictos boves custodientes, dire et usque ad mortem verberari fecisset, et quod idem Sandrinus nonaginta tres boves prefatorum civium nostrorum de Riuulo Dominarum, necnon viginti boves quorundam forensium, in territorio dicte civitatis, auferri fecisset. Item, idem Sandrinus sex currus eorundem civium, cum vinis in eisdem existentibus, necnon bobus, ipsos currus trahentibus, et aliis nonnullis rebus auferendo, quamplures homines, cum dictis curribus existentes, captivasset et in vinculis conservasset. Item, idem Sandrinus quemdam, ad eandem civitatem pertinentem, omnino innocentem et innoxium, in territorio prefate civitatis captivasset, captumque in suis vinculis diucius conservando, tandem quinquaginta florenis, per centum pactatis, ac duobus equis et aliis suis rebus spoliatum, de ipsa captivitate relaxasset. Item, idem Sandrinus quamplures silvas, nemora, ad prefatam civitatem de iure et antiqua consuetudine spectantes et pertinentia, pro se occupando, eosdem cives et monthanistas nostros, dictis silvis et nemoribus uti et frui, carbonesque, prout alias fuit consuetum, cremari, non permetteret, per quod nobis, propter defectum lignorum et carbonum, in nostris proventibus regalibus maxima dampna evenirent. Item, quod idem Sandrinus, quasdam quinque villas, ad eandem civitatem et cameram pertinentes, totaliter spoliando, pro se ipso occupasset, in eisdemque officialem suum constituisset; et quod idem Sandrinus nonnullas urburas, ad eandem cameram nostram pertinentes, pro ipso occupasset; et quod idem Sandrinus complures vias, ad eandem civitatem nostram tendentes, multis viatoribus, ad eandem civitatem nostram venire volentibus, interdixisset et ipsis introitum prohibuisset. Alias etiam tam multiplices iniurias atque molestias iam fatis civibus intulisset et inferre niteretur in futurum, quod eadem sepefata civitas fere desolata remansisset.

Quibus auditis, prefatus Sandrinus ad primum articulum responderat, ex adverso, quod ipse duos equos, de quibus in eodem articulo fit mentio, a quodam familiari suo, qui, cum dictis equis saliendo, ad Moldauiam recedere voluisset, abstulisset. Item, ad secundum articulum responderat de ablacione quadraginta boum se penitus ignorare, nec eosdem abstulisset, et nec de voluntate ipsius per quempiam fuissent ablati. Item, ad tertium articulum, videlicet de ablacione nonaginta trium boum taliter responderat, quod ipse predictos boves a quodam homine de Moldavia, eo quod quidam familiaris suis cum nonnullis rebus suis ad dictam Moldauiam saluisset, abstulisset et

tandem memorati cives dictos boves iterum ab eodem abstulissent. Item, ad quartum articulum responderat quod ipse unum Volahum, ad predictam civitatem pertinentem, pro eo fecisset detinere, quia ipse Volahus, ad quandam possessionem suam, Kwlthy vocatam, veniendo, complures iobagiones suos vulnerasset, nullas tamen pecunias neque equos ab eodem recepisset. Item, ad septimum articulum responderat quod ipse prefatos cives ab usu silvarum eorum nunquam prohibuisset, sed eos solum ab usu silvarum suarum, ad castrum suum Kwwar pertinentium, ne iis uterentur prohibuisset. Item, ad octavum articulum responderat quod prefatas quinque villas dicti cives in terris ipsius Sandrini locassent, quod tamen ipse ab huiusmodi locatione serius prohibuisset, qui a dicta locatione desistere noluisset; sed dictas villas in terris suis potencialiter collocassent. Item, ad nonum articulum responderat hoc verum fore, quod ipse dictis monthanistis dixisset quasdam montanas fore et esse in terris suis, tamen nullas urburas sibi dare de eisdem postulasset. Item, ad decimum articulum, prefatus Sandrinus responderat quod ipse iamfatis civibus nonnunquam aliquas minas imposuisset. Item, ad ultimum articulum responderat prefatus Sandrinus, quod ipse nullas vias, preter suas, ad ipsam civitatem tendentes, cuipiam inhiuisset, neque ipse civibus aliquod dampnum in hac parte intulisset.

Et licet nos, qui ex innata nobis regia liberalitate tenemur utrinque regnicolarum nostrorum iusticiam ministrare, premissis querimoniis maiestati nostre, ut prefertur, porrectis, auditis et intellectis huiusmodi discordiis contentionibus et controversiis, partes inter predictas modo quo supra suscitatis, finem imponere volentes; tibi, utputa Nicolao de Warda, ac magifico Stephano de Bathor, magistro dapiferorum nostrorum regalium, serie aliarum literarum nostrarum exinde confectarum, eandem causam cum singulis suis incidentiis et dependentiis audiendam, decidendam et fine debito terminandam, duxerimus commitendam, tamen, quia prefatus Sandrinus, ad terminum pro premissorum discussione deputatum, in presenciam executorum mandatorum nostrorum predictorum venire et accedere recusasset, pro eo, executores prescriptorum mandatorum nostrorum in premissis nullum finem facere potuissent, super quo in personis exponentium maiestati nostre extitit supplicatum, ut ipsis, circa premissa, remedium dignaremur facere opportunum; verum cum nos predictos exponentes in premissis dampnum pati non velimus aliquale, igitur volumus et eidem fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus visis presentibus, vos, communiter vel disiunctim, puta uno vel duobus ex vobis, absentibus ceteris vestrum, partibus predictis ad unum certum locum et terminum, per vos ipsis deputandum, vestri in presenciam convocatis et accessitis, quibus et nos harum serie illuc accedere mandamus, super omnibus premissis et premissorum singulis auditis ipsarum partium propositionibus et allegationibus, examinatisque earundem documentis, inter easdem partes, presente testimonio capituli ecclesie Waradiensis, quod per idem capitulum ad id serie presentium transmitti iubemus, iudicium et iusticiam unicuique parti ex parte alterius earum debitam et indilatam satisfactionem impertire et exhibere debeatis. Casu autem quo idem Sandrinus, contumacia ductus, se ab facie iuris absentare voluerit, vestrique in presentiam venire aut procuratorem suum mittere recusaverit, extunc volumus et eidem vestre fidelitati districte precipimus et mandamus, quatenus, si in quantum premissa per ipsum sic, ut premittitur, facta et perpetrata, predictasque villas et nemora, sylvasque et urburas indebite et minus iuste a manibus dictorum exponentium, diligenti inquisitione mediante, occupatas et abstracta fore et esse reperieritis, extunc ulteriori nostro mandato superinde non expectato, ex parte eiusdem Sandrini et de

possessionibus eiusdem eidem exponentibus super huiusmodi dampnis per ipsum Sandrinum ipsis illatis ac expensis per eosdem exponentes in hac parte factis, coram testimonio dicti capituli ecclesie Waradiensis, indilatam satisfactionem impendere et exhibere, dictos exponentes in dominium predictarum villarum, nemorum, sylvarumque et urburarum reintrodúcere et easdem ipsis restatuere, reintroductosque et restatutos in eisdem et aliis eorum partibus et rebus et bonis, iustis utputa et legitimis, contra quoslibet illegitimos impetitores et signanter prefatum Sandrinum et ad ipsum pertinentes, tenere, conservare et protegere debeatis. Seriem siquidem omnium premissorum, ut fuerit expediens, in literis prefati capituli nostre fideliter rescribi volumus maiestati. Secus, gracie nostre sub obtentu, facere non ausuri. Presentes perlectas reddi iubemus presentanti.

Datum Posonii, feria tertia proxima ante festum Nativitatis sancti Johannis baptiste, anno domini Millesimo quadringentesimo vigesimo nono, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. quadragesimo tercio, Romanorum decimo nono, et Bohemie nono.

Sigismund, din mila lui Dumnezeu în veci augustul rege al romanilor și rege al Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., credincioșilor noștri, mărișilor Ioan și Mihail Jakch de Coșeu, comiți ai secuilor noștri, și lui Ladislau, de asemenea Jackh, fratelui lor, precum și lui Nicolae și Pelbart de Oarda, sănătate și milostivire.

Aflați că, pe când noi altădată eram în orașul nostru Cașovia și dezbăteam pricinile celor ce se înfățișaseră înaintea noastră, în numele credincioșilor noștri comiți ai urburei din Baia Mare, a tuturor orașenilor și băieșilor pomenitului oraș Baia Mare, în fața și în auzul lui Sandrin, fiul lui Drag de Beltiug, s-a spus în chip de plângere maiestății noastre că pomenitul Sandrin, în vremurile trecute, într-un sat al lor numit Hideaga, a luat pe nedrept și fără cale doi cai buni de la un negustor care trecea de la pomenitul oraș, și că pomenitul Sandrin, altădată, noaptea, a pus să se ia și să fie duși cu puterea patruzeci de boi ai unor negustori, care veneau spre zisul nostru oraș, iar pe oamenii care păzeau acei boi a pus de i-a bătut în chip sălbatic și pînă la moarte; și că același Sandrin a pus să li se fure nouăzeci și trei de boi ai pomeniților orașeni ai noștri din Baia Mare, precum și douăzeci de boi ai unor negustori, în hotarul zisului oraș. De asemenea, acel Sandrin a luat șase care ale pomeniților orașeni, dimpreună cu vinul care era în ele, precum și cu boii care trăgeau carele, a prins pe mulți oameni, care erau cu acele care, și i-a ținut în lanțuri. De asemenea, pomenitul Sandrin a prins în hotarul pomenitului oraș pe un <om> oarecare cu totul nevinovat și care nu făcuse nici un rău, care se îndrepta spre același oraș, și l-a ținut, așa prins, mai multă vreme în lanțuri; apoi i-a dat drumul din prinsoare, despuindu-l de cincizeci de florini, scotiți câte o sută <de dinari florinul>, de doi cai și de alte lucruri de-ale sale. De asemenea, pomenitul Sandrin a cotropit pentru sine foarte multe păduri și crînguri, care privesc și țin de drept și în temeiul unui vechi obicei de pomenitul oraș și nu dă voie pomeniților noștri orașeni și băieși să se folosească și să se bucure de zisele păduri și crînguri și nici să ardă cărbuni, așa cum a fost obiceiul altădată, datorită cărui lucru, din pricina lipsei de lemne și de cărbuni, ni se aduc foarte mari pagube în veniturile noastre regești. De asemenea, <ei s-au plîns> că același Sandrin a jefuit în întregime cinci sate, care țin de pomenitul oraș și de cămară, și le-a cotropit pentru el, așezînd în ele pe slujitorul său; și că tot Sandrin a pus mîna pe cîteva urburi, care țin de pomenita cămară a noastră, și că același Sandrin n-a dat voie să vie, pe mai multe drumuri care duc la pomenitul nostru oraș, multor călători care voiau să vină în orașul nostru și le-a

oprit lor intrarea <în el>. Și alte încă nenumărate silnicii și supărări a făcut el pomeniților orășeni și vrea să le mai facă și în viitor, așa încât orașul ades pomenit a rămas aproape pustiu.

Auzind aceasta, pomenitul Sandrin a răspuns, dimpotrivă, la punctul dintii, că el a luat cei doi cai, despre care se face amintire la punctul acesta, de la un slujitor al lui, care, plecând cu zișii cai, a voit să se ducă în Moldova. De asemenea, la punctul al doilea, a răspuns cu privire la furtul celor patruzeci de boi că el nu știe nimic și că nu i-a furat și că nici n-au fost furați de cineva fiindcă așa ar fi voit el. De asemenea, la punctul al treilea, adică cu privire la furtul a nouăzeci și trei de boi, a răspuns așa că el a luat acei boi de la un om din Moldova, deoarece un slujitor al său a trecut cu niște lucruri de-ale sale în Moldova, și că, pe urmă, amintiții orășeni au luat din nou acei boi de la acela. De asemenea, la punctul al patrulea a răspuns că el de aceea a pus să aresteze pe un român care se ducea în orașul mai sus-zis, fiindcă acel român, venind pe moșia sa numită Coltău, a rănit pe mai mulți iobagi de-ai săi, dar că nici bani, nici cai n-a luat de la el. De asemenea, la punctul al șaptelea a răspuns că el n-a oprit niciodată pe pomeniții orășeni de la folosința pădurilor lor, dar că i-a oprit numai de la folosința pădurilor sale, care țin de cetatea sa Chioar. De asemenea, la punctul al optulea a răspuns că zișii orășeni au așezat cele cinci sate pe pământul lui, al lui Sandrin, deși el i-a oprit pe dînșii cu tot dinadinsul de a le așeza acolo, și că ei n-au voit să se lase de această așezare, dar că acele sate ei le-au așezat pe pământul lui cu puterea. De asemenea, la punctul al nouălea a răspuns că este adevărat că el a spus băieșilor noștri că sînt niște băi și pe pământurile sale, dar că n-a cerut de la ei să-i dea nici o urbură. De asemenea, la punctul al zecelea, pomenitul Sandrin a răspuns că el n-a amenințat niciodată pe zișii orășeni. De asemenea, la cel din urmă punct, pomenitul Sandrin a răspuns că el, afară de drumurile sale care duc la oraș, n-a închis nimănui vreun drum și că n-a adus orășenilor, în această privință, nici o pagubă.

Și fiindcă noi, care sîntem datori, din fireasca noastră mărinimie regească, să facem dreptate și unei părți și celeilalte dintre locuitorii țării noastre, după ce am ascultat și am înțeles plîngerile de mai sus, făcute, după cum se spune mai sus, maiestății noastre, am voit să facem sfîrșit acestor neînțelegeri, certuri și dezbinări, iscate între pomenitele părți în felul de mai sus, am hotărît a-ți încredința ție, Nicolae de Oarda, și măritului Ștefan de Bathor, marele nostru stolnic regesc, prin cuprinsul altei scrisori a noastre, întocmite cu privire la aceasta, ca să ascultați, să curmați și să puneți capăt acestei pricini cu fiecare dintre incidentele și părțile care țin de ea, totuși, fiindcă pomenitul Sandrin n-a voit să vină și să fie față la sorocul pus pentru dezbateră celor de mai sus, înaintea celor îndatorați să aducă în îndeplinire poruncile noastre, de aceea, îndeplinătorii poruncilor noastre de mai sus n-au putut face nici un capăt cu privire la cele de mai sus. În privința aceasta, pîrșii s-au rugat de maiestatea noastră să binevoim a le da un leac potrivit. Cum însă nu voim ca mai sus-zișii pîrși să sufere vreo pagubă cu privire la cele de mai sus, noi voim și poruncim cu tărie credinței voastre ca, după ce veți vedea scrisoarea de față, sau laolaltă sau deosebit, adică unul sau doi dintre voi, ceilalți dintre voi fiind lipsă, după ce vor fi chemate înaintea voastră, într-un loc și la un soroc anumit, statornicit lor de voi, pomenitele părți, cărora și noi, prin cuprinsul scrisorii de față, le poruncim să se ducă acolo, și după ce se vor asculta spunerile și plîngerile părților cu privire la toate cele de mai sus și la fiecare dintre ele, și după ce se vor cerceta dovezele lor, să fiți datori a da îndeștulară cuvenită și neîntîrziată fiecărei părți din partea celeilalte dintre ele și a face între pomenitele părți judecată și dreptate, înaintea și a marto-

rului capitolului bisericii din Oradea, care dăm poruncă prin rîndurile scrisorii de față să fie trimis la aceasta de către pomenitul capitolu. Dacă însă pomenitul Sandrin, mînat de îndărătnicie, va voi să lipsească din față judecării și nu va voi să vină înaintea voastră sau să trimită un împuternicit al său, atunci, voim și punem în vedere și poruncim cu strășnicie credinței voastre ca, întrucît cele de mai sus au fost făcute și săvîrșite de dînsul așa cum se arată mai sus, și dacă, printr-o sîrguitoare cercetare veți afla că pomenitele sate și crînguri și păduri și urburi au fost cotropite și luate pe nedrept și fără cale din mîinile zișilor pîrși, atunci, fără a mai aștepta altă poruncă a noastră cu privire la aceasta, să fiți datori a da îndestulare neîntîrziată din partea pomenitului Sandrin și din moșiile lui pomeniților pîrși cu privire la aceste pagube, aduse și făcute lor de către Sandrin, în fața omului de mărturie al zisului capitolu al bisericii din Oradea, a pune din nou pe zișii pîrși în stăpînirea pomenitelor sate, crînguri, păduri și urburi, și a le da lor îndărăt, și, apoi, după ce-i veți fi pus din nou și-i veți fi așezat iarăși <în stăpînirea lor> și a altor părți, bunuri și lucruri ale lor, adică în <părți, bunuri și lucruri>, drepte, legiuite, să-i păziți, să-i ocrotiți și să-i păstrați așa împotriva oricăror tulburători ai dreptului lor și mai ales împotriva pomenitului Sandrin și a acelora care țin de el. Voim ca înfăptuirea tuturor celor de mai sus să fie făcută cunoscut întocmai maies-tății noastre, după cum se va găsi cu cale, în scrisoarea pomenitului capitolu. Altfel să nu îndrăzniți a face, dacă voiți să dobîndiți milostivirea noastră. După citire, poruncim ca scrisoarea de față să fie dată îndărăt înfățișătorului ei.

Dat la Pojon, în marța dinaintea sărbătorii Nașterii sfințului Ioan botezătorul, în anul Domnului o mie patru sute douăzeci și nouă, în al patruzece și treilea an al domniei noastre ca rege al Ungariei etc., în al nouăsprezecelea ca rege al romanilor și în al nouălea an ca rege al Boemiei.

După Fejér, X/7, 87–92.

Transumpt în actul capitolului din Oradea din 1430; la Arh. St. Baia Mare, Acte privilegiale/1429.

171 1429 octombrie 19 (*feria quarta festi beate Luce evangeliste post proxima*) Feldioara.

Notarii Mihail al lui Ștefan și Nicolae Thoscha dau lui Ioan, constructorul de orgi din Feldioara și soției acestuia un certificat de bună purtare. Printre martori este amintit: *magister Nicolaus de Moldavia*.

Regest după orig., hirtie (32 × 47), cu semne notariale desenate sub text, la Arh. St. Brașov, Arh. Bis. Negre, I.E. Documente, nr. 30. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1329.

EDIȚII: Latin. *Ub.*, IV, 384–388.

172 1430 martie 19 (*in dominica Oculi*), Tîrnavia.

<Sigismund, regele Ungariei, răsplătește pe Martin, castelanul de Wywar, și pe Gheorghe zis Twrzo, pentru serviciile aduse regalității în mai multe ocazii, printre care și cea prilejuită de fuga lui Layku, fiul lui Mircea cel Bătrîn, de la curtea regelui Ungariei:>

...Item alias, quodam Laykone, filio olim spectabilis ac magnifici Merche, waywode partium nostrarum Transalpinarum, in curia nostra educato, sinistro uso consilio, de ipsa curia nostra et de hoc regno nostro Hungarie,

furtim et clandestine effugiente, et versus alienas partes se reducere volente, tanquam fugitive cum tota sua comitiva usque ad alpes partium nostrarum Scepusiensium, que vicine ac prope metas regni Polonie situate sunt, perveniente, iidem Martinus et Georgius, cum eorum fratribus et consanguineis aliisque terre Scepusiensis hominibus, quorum capitaneatum idem Martinus eo tunc gerebat, armis et ceteris apparatus bellicis decenter fulcitis, predictum Laykonem insequentes et in quibusdam densis latibulis ipsarum alpium fugientem preveniendo, cum vayuodis ac cunctis suis eotunc sequacibus, licet viriliter resistentibus et se per maxima bellorum prelua defendentibus, captos maiestati nostre adduxerant et assignarunt.

... De asemenea și cu alt prilej, cînd tot ei, după ce au prins pe unul, Layko, fiul răposatului vestit și mărit <bărbat> Mircea, voievodul Țării noastre Românești, crescut la curtea noastră, dar în urma unui rău sfat fugind, pe furiș și în ascuns, de la curtea și din țara noastră și voind să se îndrepte în alte părți, ajungînd cu toți tovarășii săi pînă la munții din părțile noastre ale Zipsului, aflătoare în vecinătatea hotarului Poloniei, numiții Martin și Gheorghe, cu frații și cu rudele lor și cu alți oameni din ținutul Zips, al cărui căpitanat îl ținea atunci pomenitul Martin, <oameni> înzestrați cu arme și cu celelalte lucruri trebuitoare războiului, urmărind pe sus-zisul Layko, și ieșindu-i înaintea numelui fugar, în niște desisuri ale acelor munți l-au impresurat pe el și pe toți voievozii lui și pe cei ce-l urmau, și cu toate că s-a luptat bărbătește și s-a apărat prin cele mai de seamă meșteșugiri ale războiului, <tot l-au> prins și l-au adus și predat maiestății noastre.

Regest după *Fejér*, X/7, 217—219 (din nou la p. 240—242).

Orig. la Arh. Naț. Magh.

EDIȚII: Latin. *Katcna*, XII, 538—540; *Hurmuzaki*, I/2, 565—566.

173

<1430 decembrie — 1431 ianuarie.>

† Іw Блaд боевода и господинѣ. Пишет господство ми много здравѣ въсѣм прѣгарем крашовѣскимѣ.

Тѣзи вне сами добрѣ знаете, чѣ ест прѣложна господинѣ кесар на мене, да човем снѣзи краниѣ и безъ мож вола да не имате мир съ Блaшкѣ Землѣ. Я господство ми за вашѣ вола азъ ен шловоднѣх, цко да сѣ храните и да имате мир, що ест по срѣдѣ людѣ, а що ест по горѣ и по планинах, а вне нѣсте никомѣ длѣжны да нѣх пазите. Я вне нѣсте менѣ и момн слѣгам добромислѣци, що си на въсѣк денѣ проливаѣт крѣви за вас за въсѣх. Нѣ зашо го сте чюле господство ми чѣ нѣж господнѣ ми кесарю, а вне сте запрѣтнѣе вашим злим людемѣ, та гонѣт слѣги господства ми и взлѣ им сѣт кони и въсе що сѣ шерѣле ѣ них. За този да ен нѣ ест жал, чѣ господство ми не шѣ вставити мож слѣги въ парѣбѣ, нѣ за едно, имѣм взѣти шт вас двоннѣ и по много.

И шо речет слѣга господства ми Володер, да вѣрѣете; мон сѣт рѣчи.

И Богѣ ен даст здравѣе.

† Іw Блaд вшевѣда, милостѣм вожѣем господинѣ.

<Adresa pe verso:> Прѣгарем крашовѣскимѣ.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea multă sănătate tuturor pîrgarilor brașoveni.

Iată, voi înșivă știți ce sarcină a pus asupra mea domnul chesar, să păzesc această margine și fără voia mea să nu aveți pace cu Țara Româ-

nească. Iar domnia mea, după voia voastră, v-am slobozit ca să vă hrăniți și să aveți pacea, ce este între oameni, iar cât despre munți și plaiuri, voi nu sînteți datori nimănui să le păziți. Iar voi nu-mi gîndiți bine mie și slugilor mele, care în fiecare zi își varsă sîngele pentru voi pentru toți. Ci, deoarece ați auzit că domnia mea voi merge la domnul meu, chesarul, iar voi ați învățat pe oamenii voștri răi de au gonit pe slugile domniei mele și le-au luat caii și tot ce-au aflat la ei. Pentru aceasta, să nu vă pară rău, căci domnia mea nu voi lăsa pe slugile mele în pagubă, ci pentru una, eu voi lua de la voi două și mai mult.

Și ce va spune sluga domniei mele Voloder să credeți; sînt cuvintele mele.

Și Dumnezeu să vă dea sănătate.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Pîrgarilor brașoveni.

Arh. St. Brașov, nr. 168.

Orig., hîrtie, pecete timbrată, cu legenda: + IOAN + WLAD WAYVODA. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/21 și XIII/27. Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav. *Miletić*, nr. 34. Slav și trad. Bogdan, *Relașiile*, 54–55; *Tocilescu*, 39–40. Trad. Bogdan, *Dcc. și reg.*, 35.

174

1431 ianuarie 28, Tîrgoviște.

Libertates huius suprascripti tenoris, magnificus dominus, Dan voivoda etcetera, civitati Brassoviensi et toti districtui etcetera, de baronum suorum consilio et consensu premeante, donando contulit in forma confirmationis, prout in carta Bulgarica sub annotata latius continentur, sub anno domini M CCCXXX primo, dominica proxima ante festum Purificationis, in Tergoyst. Nuncii vero huius cause extiterunt Johannes Hoppendey etcetera, magister Leonardus, illius temporis notarius Brassoviensis etcetera.

<Pe verso, de aceeași mînă> De tributo in Walachia solvendo.

Măritul domn Dan voievodul etc., după sfatul și premergătoarea învoire a boierilor săi, a dat și a dăruit orașului Brașov și întregului district etc., libertățile din cuprinsul <scrisorii> de mai sus, în chip de întărire, după cum ele se arată mai pe larg în scrisoarea slavonă de mai jos, în anul Domnului o mie patru sute treizeci și unu, în duminica dinaintea sărbătorii Întîmpinării Domnului, la Tîrgoviște. Iar solii acestei pricini au fost: Ioan Hoppendey etc., magistrul Leonard, în vremea aceea notar al Brașovului etc.

<Pe verso, de aceeași mînă:> Despre vama ce trebuie plătită în Țara Românească.

Arh. St. Brașov, Privilegii, nr. 768. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1413. Orig., perg., (39,3 × 56,4), pecetea atîrnată de șnur de mătase roșie a căzut. Textul întăririi se află sub cel al privilegiului din 1413, nr. 121, scris de mîna notarului Brașovului. Pe același pergament este scris cu caractere chirilice și documentul lui Dan al II-lea din 30 ianuarie 1431, nr. 175.

EDIȚII: Latin. *Sbornik*, XVI–XVII, Sofia, 1901, 503; Bogdan, *Relașiile*, 36; *Hurmuzaki*, XV/1, 8; *Ub.*, IV, 426.

REGESTE: N. Docan, *Studii*, 518.

† Изъ Іѡ Дань великын воевода и господинь въ всен земли Оуггровлахинскои и запаинскимъ странамъ, ЯмлашѸ и ФаграшѸ херцег. Благопронзволи господство ми своимъ благымъ пронзволеніемъ и не посрамнх ни попрахъ, нхъ паче потверднхъ и поновнхъ сынъ хрсовоул прѣродітель господства ми и свѣтопочневшаго Іѡвана Мирча воеводѣ и даровахъ снхъ хрсовоул господства ми прѣгаремъ въ Брашева и въ всенъ Земли Бръсѣньскои, тако да имъ естъ старимъ законъ, како да коупчюжтъ въ сѣкъкъ кѣпїѣ по земли и власти господства ми свободно, безъ никое позабавленіе, въ Желѣзнихъ Браты даже до великаго морѣ, нгдѣ коумеркъ да не давалт, ни на коемъ трѣсѣ, ни на коемъ бродѣ, тѣкмо прѣхъудещи брашевци съсъ кѣпїѣ въ земли господства ми, да дадѣт на Рѣкеръ: въ Ипрїѣ кѣ доук(ати), въ рѣтнцѣ фроушскога такождере, а въ Хвселевн нї доук(ати), въ Колѣнн вї доук(ати), Чех(нїн) њ доук(ати), въ рѣтнцѣ резана нишо, въ шапкахъ нишо. Ѡтъ возлиницѣ медовинѣ вї доук(ати), въ возлиницѣ вина њ доук(ати). Ѡтъ желѣза въ бовова и въ платно и въ лена нишо; и въ мечѣ и въ лѣка и въ кордахъ и въ ножевахъ нишо; въ вѣждахъ и въ кожоухъ и крезнахъ нишо и въ дроусѣхъ коупїѣхъ, еинко не сѣ записани здѣ, нишо.

И на Джмбовци: въ Ипрїѣ гї доук(ати) и въ Фрѣшскыгъ рѣтнцѣ такожде, въ Хвселевн ѳ доук(ати), въ Колѣннѣ њ доук(ати), въ Чех(нїн) г доук(ати). Помнижшиже тїѣзи вами, нгдѣ рѣтнцѣ кѣмеркъ да не имат, тѣкмо гдѣ сѣ продаст.

И въ Бранлово, когъ натоваритъ кола съ рнѣж нї доук(ати); а въ Тръгшорѣ ѡ рнѣѣ и оу Тръговици такождере. И Джмбовци, въ хѣма ѡ доук(атѣ) и въ кола съ рнѣж ѡ рнѣѣ, въ товара г бани, въ конѣ чнтова ѡ доук(атѣ), въ конникѣ ѡ доук(атѣ), въ пешца ѡ бан.

И на Роукеръ: въ кола съ рнѣж ѡ перперн; въ мажа воска вї доук(ати); въ вола нанъ въ кравѣ г доук(ати), въ вѣна ѡ доук(атѣ), въ свинн брав ѡ доук(ати). Ѡтъ печїѣ еленїѣ ѡ доук(атѣ), а въ дрѣвнхъ печїѣхъ нишо. Ѡтъ мехъ снрѣнѣ ѡ доук(атѣ). Ѡтъ товара, вѣдї что естъ въ немъ, г доук(ати), въ конѣ чнтова г бани, въ конникѣ такождере, въ пешца доук(атѣ) ѡ. Ѡтъ ждѣра и въ лншцахъ и въ дроугїѣхъ звѣрн въ р, г; въ конѣ кѣпѣна њ доук(ати); е еинко нѣстъ записано здѣ нишо.

И кто естъ длѣженъ или въ земли господства ми на Бѣгрѣхъ или въ Оугрѣс, кѣжъ Земля въ земли господства ми, да сн ницѣтъ длѣгъ съ закономъ, да сѣ платнтъ, а изелъ да нѣст, ни чловѣкъкъ или кѣпїѣ да сѣ не заложнт. И прѣхъодѣщи брашовени прѣзъ Доунавѣ съсъ коупїѣ или на Дрѣстеръ или на Гюргѣвъ или на Никополъ да давалтъ въ р, г и повратнѣше сѣ, на Рѣкерѣ, въ р, г.

Испнсахъ егда прїндѣ Хана Хопънденъ съ хрсовѣлашмъ Мирчѣ воеводѣ, сът-воренъ съсъ вола господина ми кралѣ и съ Шнвромъ воеводѣ и съ Мнхѣл Соломон Сѣкилскимъ и съ великымъ шѣѣщанїемъ.

Тѣгъ радї, кто сѣ цѣтъ покѣснтъ прѣстѣпнтн сынъ хрсовѣла господства ми въ болѣрѣ господства ми, велицѣхъже и малыхъ, то таковы иматъ прїѣтъ велико зло и шргїѣ въ господства ми, како невѣрникъ и посрамнтѣл сїемъ шѣѣщанїю господства ми.

И свѣдѣтеле: жѣпанъ Борчѣ, жѣпанъ Сарандино, жѣпанъ Конко лѣгъфѣт, жѣпанъ Бонко, жѣпанъ Нанъ Скѣлота, жѣпанъ Доброта и сынѣ его Мнлѣцъ вѣстїѣрѣ, жѣпанъ Нанъ Паскал, Балѣ пахарникъ, Нѣгрнѣлъ мечѣноша, Казанѣ столникъ, Стѣнка колмс.

И Ннкѣла пнсѣхъ въ настоинемъ врѣшѣ Тръговици, мѣсѣца генарїѣ ѡ, лѣтѣже текѣшѣ њѣѣл, нндї(кта) ѳ.

† Іѡ Данѣ въвѣвѣда, мнлѣстїѣ божїѣмъ господинь.

† Eu Io Dan, mare voievod și domn în toată țara Ungrovlahiei și al părților de peste munți, herțeg al Amlășului și Făgărașului. A binevoit domnia mea cu a sa bunăvoință și nu am batjocorit, nici am călcat, ci încă am întărit și am înnoit acest hrisov al strămoșului domniei mele și sfîntrăposatului Ioan Mircea voievod și am dăruit acest hrisov al domniei mele pîrgarilor din Brașov și întregii Țări a Bîrsei, ca să le fie privilegiul cel vechiu, ca să negustorească cu orice marfă prin toată țara și stăpînirea domniei mele slobod, fără nici o piedică, de la Porțile de Fier pînă la Marea cea Mare, nicăieri să nu dea vamă, nici la vreun tîrg, nici la vreun vad, numai trecînd brașovenii cu marfă în țara domniei mele, să dea la Rucăr: de vilarul de Ipriu 24 ducați, de postavul frîncesc așijderea, iar de cel de Luvia 18 ducați, de cel de Colonia 12 ducați, de cel de Cehia 6 ducați, de postavul tăiat nimic, de șepci și călțuni nimic. De butoiul de mied 12 ducați, de butoiul de vin 6 ducați. De la fier și de la bobou și de la pînă și de la în nimic; și de la spade și de la arcuri și de la săbii și de la cuțite nimic; de la funii și de la cojoace și de la blănuri nimic și de la alte mărfuri, care nu sînt scrise aici, nimic.

Și la Dîmbovița: de Ipriu 12 ducați și de postavul frîncesc de asemenea, de cel de Luvia 9 ducați, de cel de Colonia 6 ducați, de Cehia 3 ducați. Trecînd de aceste vămi, nicăieri postavul să nu aibă vamă, decît unde se vinde.

Și în Brăila, cînd se vor încărca carele cu pește, 18 ducați; iar în Tîrgșor 1 pește și în Tîrgoviște de asemenea. Și la Dîmbovița, de ham 1 ducat și de carul cu pește 1 pește, de povară 3 bani, de calul neîmpovărat 1 ducat, de călăreț 1 ducat, de pedestru 1 ban.

Și la Rucăr: de carul cu pește 7 pești și 2 perperi; de maja de ceară 12 ducați; de bou sau de vacă 3 ducați, de berbec 1 ducat, de porc 2 ducați. De pielea de cerb, 1 ducat, iar de alte piei nimic. De burduful de brînză 1 ducat. De povară, fie ce ar fi în ea, 3 ducați, de calul neîmpovărat 3 bani, de călăreț așijderea, de pedestru 1 ducat. De jderi și de vulpi și de alte fiare din 100,3; de calul cumpărat 6 ducați; iar orice nu este scris aici, nimic.

Și cine este dator sau din țara domniei mele la unguni sau din Țara Ungurească în țara domniei mele, să-și caute datoria cu legea, să se plătească, iar opreală să nu fie, nici omul sau marfa să nu se zălogească. Și trecînd brașovenii peste Dunăre cu marfă sau la Dîrstor sau la Giurgiu sau la Nicopole să dea de la 100, 3 și întorcîndu-se, la Rucăr, de la 100,3.

Am scris cînd a venit Hana Hopîndei cu hrisovul lui Mircea voievod, făcut cu voia domnului meu, craiul, și cu Știbor voievod și cu Mihail Solomon al secuilor și cu mare făgăduială.

De aceea, cine se va încerca să încalce acest hrisov al domniei mele dintre boierii domniei mele, mari și mici, unul ca acela va primi mare rău și urgie de la domnia mea, ca un necredincios și batjocoritor al acestei făgăduieli a domniei mele.

Și martorii: jupan Borcea, jupan Sarandino, jupan Coico logofăt, jupan Voico, jupan Nan Sculota, jupan Dobrota și fiul lui, Mileț vistier, jupan Nan Pascal, Balea paharnic, Negrilă spătar, Cazan stolnic, Stoica comis.

Și am scris, Nicula, în orașul de scaun Tîrgoviște, luna ianuarie 30, anul curgător 6939 <1431>, indiction 9.

† Io Dan voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

Arh. St. Braşov, nr. 768.

Orig., perg., pecete atirnată, pierdută.

Cu un duplicat, pe hîrtie, fără pecete, cu mici deosebiri de grafie şi cu copia în limba latină a hrisovului lui Mircea cel Bătrîn din 6 august 1413. Fotocopii la Bibl. Acad., F. IX/6—7, XI/7—8, XXV/12—13, XXXVI/6—7 şi LXXIII/79.

EDIȚII: Slav. *Miletić*, nr. 18. Slav şi trad. Bogdan, *Relațiile*, 32—36; *Tocilescu*, 23—25. Trad. Bogdan, *Doc. şi reg.*, 20—33.

¹ Martorii sint scrişi pe marginea actului.

176

<1431 după ianuarie 30>.

† Іванъ Дан, велики воевода и господинъ въсен земли Угровлахинскон. Пишет господство ми въсен земли господства ми, малнмже и великим и тръговом господства ми въсем и вамам: Рѣкарѣном и Длъгополцем и Яргншаном и Тръговнщѣном и Тръгшорѣном и Сакѣаном и Гергнчаном и Бранловѣном и Бѣзѣаном и Флочѣном и градѣ шт Длъгополѣ и ннѣм въсѣм тръговом и вамам и ннѣм малнмже и великим. И тѣзи да знаете, понеже штѣкми господство ми съ Брашовѣни, яко да тръгѣшт чловѣци господства ми и да занесет въ Брашек кто що любит: или восѣк, или лон, или сребро, или злато, или маргарит, или варе кто що любит, а шни да ест волени да занесет въ Брашев и да тръгѣет кто що <лю>бит и да се не вонт нишо, понеже штѣкми господство ми. И пакн шт Брашова да донесет въ землю господства ми кто що любит и да тръгѣет или поставѣ, или сребро, или флорини, или варе кто що любит, а шни да донесет въ землю господства ми и да тръгѣет и да ест како и било и въ дѣни родителѣ господства ми Иван Мирча воеводѣ, такози да ест и ннѣ свободно въсе.

И пакн говорѣ вамешем въсем, колико вамн сът и тръгови въ земли господства ми, а вѣе да възимате вамѣ якоже се е било възимала и въ дѣни родителѣ господства ми Мирчѣ воеводѣ, тако и ннѣ да възимате.

И пакн аще кто имат нѣщо длѣжно въ чловѣка шт тнѣзи землѣ, а шн да си нандет тогози чловѣка, що мѣ е длѣжнн, та да мѣ платит, а шт права чловѣка да се варѣет, какото шт шнѣ, понеже кто шет бантѣват права чловѣка, то таковаго шѣ съжешн шнем. Ё нно не шет бнтн, нѣ да си нандет своѣго длѣжника и да си просит шт него длѣгѣ. Ё нно да нест, тѣкмо по шнзмѣ господства ми.

И рече логофет.

† Іw Данъ вшевода, милостѣж вожѣем господинъ.

† Ioan Dan, mare voievod şi domn a toată ţara Ungrovlahiei. Scrie domnia mea întregii ţări a domniei mele, celor mici şi celor mari şi tuturor târgurilor domniei mele şi vănilor, rucărenilor şi cîmpulungenilor şi arghişanilor şi târgoviştenilor şi târgşorenilor şi săcuianilor şi gherghicenilor şi brăilenilor şi buzoienilor şi flocenilor şi cetăţii de la Cîmpulung şi tuturor celorlalte târguri şi vămi şi altora, mici şi mari. Şi aceasta să ştiţi că s-a întocmit domnia mea cu braşovenii, ca să neguţătorească oamenii domniei mele şi să ducă la Braşov ce le va plăcea, fie ceară, fie seu, fie argint, fie aur, fie mărgăritar, fie ce le va plăcea, iar ei să fie volnici să ducă la Braşov şi să neguţătorească ce le va plăcea şi să nu se teamă de nimic, pentru că a întocmit domnia mea. Şi iarăşi din Braşov să aducă în ţara domniei mele ce le va plăcea şi să neguţătorească, fie postav, fie argint, fie florini, fie ce le va plăcea, ei să aducă în ţara domniei mele şi să neguţătorească şi să fie cum a fost şi în zilele pă-

rintelui domniei mele, Ioan Mircea voievod, tot așa să fie și acum, slobode toate.

Și iarăși spun tuturor vameșilor, cîte vămi sînt și tîrguri în țara domniei mele, iar voi să luați vamă cum s-a luat și în zilele părintelui domniei mele Mircea voievod, așa să luați și acum.

Și iarăși, dacă cineva are vreo datorie la vreun om din țara aceea, el să-și găsească pe acel om, care îi este dator și să-i plătească, iar de omul drept să se ferească ca de foc, pentru că cine va bîntui pe omul drept, pe unul ca acela îl voi arde cu foc. Iar altfel nu va fi, ci să-și afle datornicul și să-și ceară datoria de la el. Altfel să nu fie, după porunca domniei mele.

Și a spus logofătul.

† Io Dan voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

Arh. St. Brașov, nr. 6. Orig., hîrtie, pecete timbrată, cu legenda: † Іѡ <Данъ> воієводѡ. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/9 și XIII/14. Datat ca posterior actului din 30 ian. 1431. EDIȚII: Slav. *Miletić*, 56–57. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 38–39; *Tocilescu*, 27–28; DRH, B, 130–131.

177

<1431 februarie>.

Монѡмъ старинѡмъ братнѡмъ, жѡдецѡ брашевскомѡ Шѡан Гергю и вѡскѡмъ прѡгаремъ, ваш менши брат, лѡгѡфѡет Конка, любезное хѡретисанѡе.

И такози да знаете, шти вѡ голѡмъ грижѡ мѡ знесосте, нѡ съ помощѡи божнѡи завѡршнѡи вѡ работѡ, какото сте любѡвиѡ. Нѡ ми ест жѡлѡ на вас, заради и по прѡво вѡрѡвѡхъ Ханѡ и вашего кантѡларнѡшѡ Анѡардѡ, та имъ дадохъ книгѡ и рекохъ да ми донесѡтъ вѡсе шѡ ест мое, и чѡстѡ да ми принесѡ, а тѡе придохъ и не принесохъ ми нишѡ. И пакѡи придохъ и сторихъ имѡ дрѡгѡ книгѡ, какото ест бѡла вашѡ волѡ; да вѡставиѡ съмѡ на вашѡ члѡвѡчѡство и прѡложиѡ съмѡ на Ханѡ и на кантѡларнѡша; та вѡ шѡет казати, а вѡ ест сторѡйте како ест трѡбѡ.

И Богѡ вѡ шѡесѡнт.

Fraților mei mai mari, județului brașovean Șuli Gheorghe și tuturor pîrgarilor, iubită heretisire de la al vostru frate mai mic, logofătul Coica.

Și așa să știți că m-ați adus în mare grijă, ci, cu ajutorul lui Dumnezeu, v-am isprăvit treaba, cum v-a plăcut. Ci îmi pare rău de voi, pentru că și mai întîi l-am crezut pe Hană și pe canțilareșul vostru Linard și le-am dat cartea și au spus că o să-mi aducă tot ce este al meu și cinste o să-mi aducă, iar ei au venit și nu mi-au adus nimic. Și au venit și le-am făcut altă carte, după cum a fost voia voastră; și am lăsat la omenia voastră și m-am încredințat lui Hană și canțilareșului; și vă vor spune, iar voi să faceți cum trebuie.

Și Dumnezeu vă veselească.

Arh. St. Brașov, nr. 526.

Orig., hîrtie, pecete aplicată în ceară albă.

Fotocopii la Bibl. Acad., VIII/148 și XVIII/6.

Datat ca posterior actului din 1431 ianuarie 30.

EDIȚII: Slav. *Miletić*, nr. 59. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 247–248; *Tocilescu*, 376.

Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 199.

† Оут жѣспана Бонка мнѣгѣ здравіе и покло^неніе монѣ мнѣмъ братіамъ, прѣгаремъ брашевскѣ.

Мѣо братіе, віе двѣрѣ знаете како ви сѣмъ іа бѣл пріатеѣ ѣ врѣме господина мѣ Дана вѣнѣва и вѣшъ сѣмъ брат бѣл и шѣе хѣкѣ бѣти. ꙗ віе добрѣ знаете, како мѣ ест врѣме свсало. Тѣгѣ радѣ ви молѣмъ, ако ви шет Богъ наѣчѣти, помозете мѣ сѣ едѣмъ шѣбѣмъ шт постава, а ако Бѣгъ помозе господнѣ мѣ Блад вѣнѣва, а мѣ кѣмо за едѣмъ двѣ платѣти илѣ три.

<Adresa pe verso:> † Монѣмъ братіамъ, прѣгаремъ брашевскѣмъ.

† De la jupan Voico multă sănătate și închinăciune iubiților mei frați, pîrgarilor brașoveni.

Frați ai mei, voi bine știți cum v-am fost eu prieten în vremea domnului meu Dan voievod și am fost fratele vostru și încă voi fi. Dar voi știți bine ce fel de vreme m-a apucat. De aceea, vă rog, dacă Dumnezeu vă va învăța, ajutați-mă cu o șubă de postav, iar dacă Dumnezeu va ajuta domnului meu Vlad voievod, iar noi pentru una vom plăti două sau trei.

<Adresa pe verso:> † Fraților mei, pîrgarilor brașoveni.

Arh. St. Brașov, nr. 530.

Orig., hîrtie, pecete timbrată în ceară verde, stricată.

Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/149 și XVIII/7.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 60. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 248–249; *Tocilescu*, 377.

Trad. Bogdan, *Dcc. și reg.*, 200.

Johannes Wlad, dei gratia, Walachie Transalpine dominus et terrarum de Omlasch et de Fogaras dux, per presens scriptum damus pro memoria omnibus, quibus litere he exhiberentur, presentibus et futuris, quod, cum serenissimus dominus Sigismundus, dei gracia, Romanorum, Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croatie etcetera rex, dominus noster naturalis, in cuius aula gravissimorum negotiorum causa constituti nunc sumus, quosdam venerabiles ac religiosos viros, fratres ordinis minorum, in partes Transalpinas, omni sancte Romane ecclesie spirituali solatio destitutas, mittendos destinaverit, ut itaque ipsi quoque fratres predicti experiri valent, nostra ex parte omne ipsis adesse auxilium, tutamen ac favorem, hinc mandamus, nihilominusque et precipimus serio et sub omnimoda indignatione, graviter, per refractarios hac in parte experienda, omnibus et singulis terre Transalpine hominibus, calugeris et officialibus quarumcumque dignitatum, conditionis, status et ordinis, iurisdictioni nostre subiectis, ut ipsos fratres prectactos, in dictis partibus Transalpinis propagationi et conservationi fidei orthodoxe adlaboraturos ac invigilaturos, eamque iuxta ritum ipsorum promoturos, honore popis condigno afficere, eisque liberum ingressum et mansionem concedere teneantur, nec eos in itu et reditu turbare, molestare aut damnificare modo quovis audeant, vel presumant, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante, quas, nos, nomine nostro, per Marschalcum nostrum consig-

nari fecimus, quarumque paria quoque solita in dictis partibus Transalpinis lingua, pro maiori cautela, ipsimet expeditivimus.

Datum in Nurreberga, partibus Germanie, die octava Februarii. Anno 6939.

Ioan Vlad, din mila lui Dumnezeu domnul Țării Românești și duce de Amlaș și Făgăraș, dăm de știre prin scrisoarea de față tuturor celor de față, cît și celor viitori, cărora le va fi arătată această scrisoare, că, deoarece domnul Sigismund, din mila lui Dumnezeu, regele romanilor, Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., stăpînul nostru natural, la curtea căruia ne aflăm acum din pricina unor treburi foarte importante, a hotărît să trimită cîțiva călugări cuvioși, frați ai ordinului minoriților, în Țara Românească, lipsită de orice mîngiere duhovnicească a sfinței biserici romane, ca astfel acești frați sus-zii să fie în stare să încerce <aceasta>, de aceea poruncim, din partea noastră, să dați acelora tot ajutorul, apărarea și sprijinul, și nu mai puțin punem în vedere cu strășnicie, și cu toată mînia noastră și cu tărie, în acea parte încercată de către cei nesupuși, tuturor și fiecăruia dintre locuitorii Țării Românești, călugărilor și slujbașilor de orice demnitate, condiție, stare și treaptă, supuși jurisdicției noastre, că sînt datori să dea fraților sus-amintiți, care se vor strădui și se vor ocupa de răspîndirea și păstrarea dreptei credințe în zisa Țară Românească și o vor răspîndi pe aceasta după ritul lor, cinstea cuvenită popilor și să acorde acestora liberă intrare și rămînire, și să nu îndrăznească sau să încerce să-i turbure, să-i supere sau să-i păgubească pe aceștia în vreun fel, la venirea și întoarcerea lor, prin tăria și mărturia acestor scrisori ale noastre, pe care am pus să fie însemnată de către vornicul nostru cu numele nostru și din care un exemplar, chiar în limba obișnuită din zisa Țară Românească, l-am trimis noi înșine <tot acolo>, spre o mai mare cheazășie.

Dat la Nürnberg, în părțile Germaniei, în ziua a opta a lui februarie, în anul 6939 <1431>.

După J. Kemény. *Über das Bisthum und das Franziskanerkloster zu Bakov in der Moldau*, în *Kurz. Magazin*, II, 45–46.

Transumpt în actul notarului public din Oradea, din 9 iulie 1448, nr. 290.

Copie în Kemény, *Dipl. Trans.*, Appendix, D.5, fol. 263.

Autenticitatea documentului este îndoielnică. Cf. Fr. Pall, *De nouveau sur l'action de Ianco de Hunedoara (Hunyadi) en Valachie pendant l'année 1447*, în „*Revue Roumaine d'Histoire*”, XV, nr. 3(1976), p. 453, n. 33.

EDIȚII: Latin. *Transilvania*, 1873, 101; *Hurmuzaki*, I/2, 749–750.

180

1431 iunie 14, Tîrgoviște.

Universis et singulis dominis et amicis nostris, in et sub tenetis serenissimi domini nostri regis ubilibet constitutis et existentibus, presentes visuris, Alexander, wayuoda Transalpinarum parcium, salutem cum honore.

Domini et amici nostri prestantissimi. Noveritis quomodo quidam Grecus nomine Femiano, nescitur quo spiritu ductus, cum certis rebus de camera nostra ablatis et cum quibusdam debitis nobilis viri Johannis, filii Gasparis de Longocampo, preter scitum et voluntatem nostram, tamquam proditor et infidelis noster et serenissimi domini nostri regis, aufugit et clamdestine¹ a terra eiusdem domini nostri regis et nostra recessit. Ideo, prefatum Johannem, filium Gasparis, domini nostri et nostrum continuum servitorem, ad investigandum prefatum Femianum duximus transmittendum, vestras dominationes et fraternitates, cum magna attenzione, rogantes et requirentes, quatenus, quodcumque et ubicumque prefatus Femianus per dictum nostrum et domini nostri regis familiarem inveniri poterit, infra dominia et tenuta

vestra, ex parte eiusdem, eciam cum detencione persone, omnimodam impendatis satisfactionem. Immo rogamus diligenter, quatenus auxilium et favorem vestrum impendatis ad ipsius detencionem et ipsum detentum manibus prefati Johannis Gasparis assignare non recusetis.

Datum Targouiste, feria quinta proxima ante festum beatorum Viti et Modesti martirum, anno domini M^{mo} CCCC^{mo} XXX° I^o.

⟨*Monogramă, cu cerneală roșie:*⟩ † Іw АЛЕКСАНДРЪ КВЕКВДА, МНОЛОСТІА БОЖІЕМ ГОСПОДННЪ.

Tuturor și fiecăruia dintre domnii și prietenii noștri, care se află și sînt oriunde în și sub ținuturile prealuminatului nostru domn și rege, care vor vedea scrisoarea de față, Alexandru, voievodul Țării Românești, sănătate și cinste.

Domnilor și preabunii noștri prieteni, aflați că un grec oarecare, cu numele Femianus, nu se știe de ce duh îmboldit, cu anumite lucruri luate din camera noastră și cu unele datorii față de nobilul bărbat Ioan, fiul lui Gașpar de Cîmpulung, s-a făcut nevăzut, fără știrea și voința noastră, ca un trădător și necredincios al nostru și al prealuminatului domn și rege al nostru, și a ieșit pe ascuns din țara domnului nostru regele și a noastră. Pentru aceea, am hotărît să trimitem pe pomenitul Ioan, fiul lui Gașpar, slujitorul de totdeauna al domnului nostru și al nostru, în căutarea pomenitului Femianus, rugînd cu mare stăruință pe domniile și frățiile voastre și cerîndu-le ca, ori cînd și oriunde pomenitul Femianus va putea fi găsit de către zisul slujitor al nostru și al domnului nostru rege, pe moșiile și în ținuturile voastre, să-i împliniți ⟨slujitorului⟩ orice vă va cere cu privire la acel ⟨grec⟩, chiar cu arestarea persoanei lui, ba vă rugăm cu stăruință să-i dați ajutorul și sprijinul vostru pentru arestarea lui, și, arestat, să-l dați în mîinile pomenitului Ioan al lui Gașpar.

Dat la Tîrgoviște, în joia dinaintea sărbătoririi fericitilor Vitus și Modestus, în anul Domnului o mie patru sute treizeci și unu.

⟨*Monogramă cu cerneală roșie:*⟩ † Io Alexandru voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

Arh. St. Brașov, Arh. oraș Brașov, col. Schnell, I, nr. 6. Fotocopie la Inst. de ist. și arh Cluj-Napoca/1431.

Orig., hîrtie (22 × 13,9), cu pecete ogivală din ceară roșie, aplicată sub text, cu legenda † Іwанъ Алѣксандръ Квѣквда.

EDIȚII: Latin. Bogdan, *Relațiile*, 311; *Hurmuzaki*, XV/1, 15, nr. 19; Nicolaescu, *Aldea*, 19, nr. 1; *Ub.*, IV, 443; *Jakó-Manolescu*, 19, nr. 21a; Facs. Bogdan, *Album paleografic*, pl. 4; *Jakó-Manolescu*, pl. 21 a.

REGESTE: N. Docan, *Studii*, 521.

¹ Astfel în orig.

181

1431 iulie 2, Turia de Jos.

Salutem et mei ipsius commendacionem. Egregie domine, nobis colende.

Nova ista possumus vestre egregietati notificare. Aliqui ex nostris venerunt de Moldavia, licet magna cum industria potuerunt egredi, propter occupationem viarum. Et nostri per viam Varancha egressi sunt et narrant ut wayuoda Moldaiensis, summa cum multitudine, congregatus est, et ipse magnus provisor, cum suis multiplicibus, versus Puttnam venit. Tamen fama

МОЖ ГЛОТЪ. ЯЩЕ МН БЪДЕТ НЕВОЛЪ, АЗЪ СЯ ЦЪЖ ВРАТНТ КЪ ВАМ, АЩЕ ЛИ БОГЪ ПОМОЖЕТ, КАКОТО ИМАМ НАДЕЖДАЪ, ЧЪ НЕМАТ КТО ДА МН СТОИТ НА ПРЪДА, А ВНЕ ЦЕТ ДОТИ ПО ГОТОВЪ. И ШЪЖИШОРЪНЕ НАЖТ С МЕНЕ.

† Іw БЛАД ВЪЕВЪДА, МНОСТІА БОЖІЕА ГОСПОДНЬ.

<Adresa pe verso:> † Пръгарем брашовскимъ.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea multă sănătate și închinăciune județului din Brașov și tuturor pîrgarilor brașoveni.

Iată să știți că au venit oameni din Țara Românească și mi-au spus că Aldea a murit; dacă n-a murit încă, i-a venit rău și are să moară.

De aceea vă rog ca pe niște frați și buni prieteni ai mei, dați-mi și voi ajutor și veniți cu mine; am să vă las la poalele munților, iar eu voi merge împotriva lor cu gloata mea. Dacă îmi va fi anevoie, eu mă voi întoarce la voi, dacă Dumnezeu îmi va ajuta, cum am nădejde, căci n-are cine să-mi stea împotrivă, iar voi veți veni la gata. Și sighișoreni merg cu mine.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Pîrgarilor brașoveni.

Arh. St. Brașov, nr. 170.

Orig., hirtie, pecete aplicată, cu legenda S. IOANI + WLAD + WAYVODA. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/27 și XIII/33.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav. *Miletić*, nr. 36. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 57; *Tocilescu*, 45. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 36–37.

183

<1431 noiembrie-decembrie>.

† Іwан БЛАД ВЪЕВЪДА И ГОСПОДНЬ. ПИШЕТ ГОСПОДСТВУ МН МОИМЪ ДВЕРИМЪ ПРІАТЕЛЕМЪ, ПРЪГАРЕМЪ ВРАШЕКСКИМЪ, МИШГЪ ЗАРАКІЕ И ПОКЛОНЕНІЕ.

И НА ТУМ ДА ВИ ЕСТ Ѣ ЗНАНІЕ, ВАРЕ МН СТЕ ПОРЪЧАЛИ УТ ГРЕВ ПЕТРА И УТ ШКОВА, И ТУМ РАЗЪМЕХЪ. И НА ТУМ ЕСТ МОА ВОЛЪ, КАКО ВАРЕ СЪ КИМ ХОКЕТЕ, ѢМНРЕТЕ СЕ СЪ ШИНИИ И ТРЪГЪНТЕ И ХРАНЕТЕ СЕ, НАИ СЪ МОЛДОВЕНИИ НАИ СЪ ВЛАСИ, ИЖ ТУКО ДА НЕ НОСНТЕ ТАМО ШКИЗИ ЗАИ ПЕНЕЗИ НАИ МЕДЪ. И КЪГА ІА ѢСХУКЪ ДА СЕ СЪШ ИНАИ РАЗМИРНТЕ, ІА ВИ ХУЩІА КАЗАТИ ПРЪЖДЕ ТУГЪ НА ЕДИЪ НЕДЕЛЮ, КАКО ДА ВИ НЕ БЪДЕТ ПАГЪВА.

И ВЕСЕЛИ ВИ БОГЪ.

† Іw БЛАД ВЪЕВЪДА, МНОСТІА БОЖІЕА ГОСПОДНЬ.

† Ioan Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea bunilor mei prieteni, pîrgarilor brașoveni, multă sănătate și închinăciune.

Și să vă fie de știre și despre aceasta, că ceea ce mi-ați încredințat din partea lui Grev Petru și a lui Iacov, despre acestea am înțeles. Și la aceasta voia mea este ca ori cu cine doriți, împăcați-vă cu ei și negustoriți și hrăniți-vă, sau cu moldovenii sau cu românii, numai să nu duceți acolo bani răi sau aramă. Și când voi vrea ca să stricați pacea cu ei, eu vă voi spune mai înainte de aceasta cu o săptămână, ca să nu aveți pagubă.

Și Dumnezeu să vă veselească.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

284

Arh. St. Braşov, nr. 167.

Orig., hîrtie, pecete aplicată, cu aceeaşi legendă în limba latină, ca şi cel anterior. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/33 şi XIII/40.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 33. Slav şi trad. Bogdan, *Relațiile* 67; *Tocilescu*, 50. Trad. Bogan, *Doc. şi reg.*, 47—48.

184

<1431 noiembrie-decembrie>.

† Іѡ Бладъ воєвода и господинъ. Пишетъ господство мн много здравне и поклоненне въсѣмъ прѣгаремъ брашовскимъ.

И тѣзи вѣ даватъ господство мн ѡ знанне, понеже ветхѣи дѣкати метнѣхъ снениѣне; того радѣи вѣне по много с нимѣи да не ходите, чѣ кого нандѣ чѣ ходитъ съ ветхѣи дѣкати, зло мѣ шѣ счинитъ.

И миръ съ власѣи да не чинитѣ; аще ли счините, да знаете азъ развали вѣи цю миръ.

И потомъ вѣи просѣа: нмаамъ кола тѣка, цю смѣа реклѣ да мн счинѣт; подспѣшате мн нѣи и потрѣдѣте смѣа за мене, та мн нѣи доведѣте до Кохалмѣа, а Кохалмѣне нѣи цѣт доведѣти до мене. И нскѣт цѣт платитъ ѡнтон камарашъ.

И Богъ вѣи дастъ здравне.

† Іѡнъ Бладъ воевода, милостѣа воежѣа господинъ.

<Adresa pe verso:> † Прѣгаремъ брашовскимъ.

† Io Vlad voievod şi domn. Scrie domnia mea tuturor pîrgarilor braşoveni multă sănătate şi închinăciune.

Şi iată vă dau în ştire domnia mea că sibienii au lepădat ducaţii cei vechi; de aceea şi voi cu ei mai mult să nu umblaţi, căci dacă voi afla pe cineva că umblă cu ducaţi vechi, rău îi voi face.

Şi pace cu românii să nu faceţi; dacă veţi face, să ştiţi că eu vă voi strica pacea.

Şi după aceea vă rog: am nişte care acolo, pe care am zis să mi le faceţi; grăbiţi-vă cu ele şi osteniţi-vă pentru mine şi aduceţi-mi-le pînă la Co-halm, iar cohălmenii le vor aduce pînă la mine. Iar costul îl va plăti Anton cămăraşul.

Şi Dumnezeu să vă dea sănătate.

† Ion Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Pîrgarilor braşoveni

Arh. St. Braşov, nr. 169.

Orig., hîrtie, pecete aplicată, stricată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/28 şi XIII/34.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 35. Slav şi trad. Bogdan, *Relațiile*, 56; *Tocilescu*, 45—46.

Trad. Bogdan, *Doc. şi reg.*, 36.

185

<1431 noiembrie-decembrie>.

† Іѡ Бладъ воєвода и господинъ. Пишетъ господство мн много здравне прѣгаремъ брашовскимъ.

И тѣзи вѣи давамъ ѡ знанне, цко цю бесѣдѣете с мене, а вѣне не дрѣжите, нѣи проваждате мѣа ѡ бладѣи и ѡ блѣбла. Того радѣи тѣзи естъ вѣна мон болѣрѣнѣи шпана и вѣшѣа чловѣкъ Петрѣа, та вѣи цѣт казатъ како естъ реклѣ шпанъ, да ндетъ мѣа ѡ камарѣа кесарѣа, како естъ рѣчъ господина ни кесарѣа. Тѣмъ радѣи, тѣзи пѣшамъ слѣги господс-

ТКА МН ІВНЖШ Н СТАНИСЛАВ Н НАНЕШ: ꙗ КОГО НАНДЖТ МѢД, ДА Мꙋ ПОСТАВАТ ДЕНЪ, ДА Ж УТНЕСЕТ ꙗ ХАРАГНЖ, А ЦО Мꙋ БЖДЕТ ПРАВО ДА Мꙋ СЖ ПЛАТНТ; А КТО НЕ ЦЕТ ЗАНЕСТИ МѢД ꙗ КАМАРЖ КЕСАРЕВЖ, НА НИЖ СТРАНЖ ДА НЕ БЖДЕТ ВОЛЕН ДА Ж УТПРОВОДНТ, НЖ ДА ЕСТ ЗАЛОЖЕНА, ЧѢ Ж ВЗЕМЕТ КЕСАР. ЙЩЕ ЛН Ж УТПРОВОДНТ ꙖКРАДОМ, ДА СН ГЛАВЖ НЗГꙋБЕНТ.

Н ВАРЕ КОЛНКО ЛЮДІ СЖ НАХОДАТ УТ МОЛДОВА, НИ ЕДНИ УТ НИХ ДА НЕ ВСТАВЕНТЕ ДА НЗЛѢЗЕТ НЗЪ ВАШНХ РЖКꙋ, ЧѢ НХ ЗАПНРАТ ГОСПОДННЪ КЕСАР Н ШПАН СЪ СВОИМ ПОКЕЛѢННЕМ, ДО ГАЕ ДОНДЖТ НАШН ПОКАНСѢРН УТ МОЛДОВА. ИНО ДА НѢСТ.

Н БОГЪ ВН ДАСТ ЗАРАВНЕ.

† ІВН БЛАД КВЕКВДА, МИЛОСТІА БОЖІЕЖ ГОСПОДННЪ.

<Adresa pe verso:> † Прѣгарем брашовским.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea multă sănătate pîrgariilor brașoveni.

Și iată vă dau de știre, că ceea ce ați vorbit cu mine, voi nu țineți, ci duceți aramă la Aldea și la Albul. De aceea, iată a fost boierul meu la șpanul și omul vostru, Petru, și vă vor spune cum a zis șpanul, ca să meargă arama la cămara chesarului, cum este spusa domnului nostru, chesarul. Drept aceea, trimit acolo pe slugile domniei mele Ionăș și Stanislav și Naneș: la cine vor afla aramă, să-i pună zi ca s-o ducă la haraghie, iar ce-i va fi dreptul, să i se plătească; iar cine nu va duce arama la cămara chesarului, să nu aibă voie s-o ducă în altă parte, ci să fie zălogită, ca s-o ia chesarul. Dacă o va duce pe furiș, să-și piardă capul.

Și ori cîți oameni se vor afla din Moldova, pe nici unul dintre ei să nu-l lăsați să iasă din mîinile voastre, căci i-a oprit domnul chesar și șpanul cu porunca lor, pînă ce nu vor veni din Moldova solii noștri. Altfel să nu fie.

Și Dumnezeu să vă dea sănătate.

† Ion Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Pîrgarilor brașoveni.

Arh. St. Brașov, nr. 152.

Orig., hîrtie, pecete aplicată, stricată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/23 și XIII/29.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Relașiile*, 57–58; *Tocilescu*, 41–42. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 38–39.

† ІВАН БЛАД КВЕКВДА Н ГОСПОДННЪ. УЧНИИ МИЛОСТЬ ГОСПОДСТВУ МН ВРАШОВЕНУМ Н ТАКОЗИ НМЪ УРНУВЕА ГОСПОДСТВУ МН, ІАКО ДА СЖТ ВОЛНИ ТРЪГОВАТИ СЪ ВЕТХЕМН ДꙖКАТАМИ НА УГРЪЦКꙋ ЗЕМЛЮ Н НА БЛАШКꙋ ЗЕМЛЮ, БЕЗЪ ВСАКЕ ЗАБАВЖ Н ДА НА НЕСТ ВОЛННЪ ПОЗАБАВЕНТИ НИ ЕДННЪ ЧЛОВѢКЪ ТКО ЕСТ САЖГА ГОСПОДСТВА МН; ИЖ ТЪКМО ꙗ БРЪСЕ, ЦО ДРЪЖИ ПОД БРАШЕК, ДА НЕСТЪ ВОЛННЪ НИ ЕДННЪ ЧЛОВѢКЪ ТРЪГОВАТИ СЪ ВЕТХЕМН ПЕНЕЗН, НИ КꙋПНТИ, НИ ПРОДАТИ.

Н ВРАШОВЕНЕ МЕДЪ ДА НЕ ПꙋЩАЮ ꙗ БЛАШКꙋ ЗЕМЛЮ.

† ІВН БЛАД КВЕКВДА, МИЛОСТІА БОЖІЕЖ ГОСПОДННЪ.

† Ioan Vlad voievod și domn. A făcut milă domnia mea brașovenilor și așa le-am poruncit domnia mea, ca să fie volnici să negustorească cu ducați vechi în Țara Ungurească și în Țara Românească fără nici o piedică și să nu fie volnic să-i împiedice nici un om dintre slugile domniei mele; ci numai

în Bîrsa, care ține de Brașov, să nu fie volnic nici un om să negustorească cu ducați vechi, nici să cumpere, nici să vîndă.

Și brașovenii să nu trimită aramă în Țara Românească.

† Ion Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

Arh. St. Brașov, nr. 191.

Orig., hirtie, pecete aplicată, stricată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/24 și XIII/30. Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 64; *Tocilescu*, 42. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 41.

187

<1431 noiembrie — 1432>.

† Іѡанъ Блѡдъ воеводѡ н господинѡ. Пишетъ господствѡу мнѡ монѡ дѡверѡмѡ прѡтѡтелѡмѡ, сѡдѡцѡ н прѡггарѡмъ брашевскимѡ, мнѡгѡу здравїѡ н поклѡненїѡ.

И на тѡмъ, да вамъ естъ знанїѡ, како дѡидѡ къ мнѡ монъ слѡга Блѡдъ н такози мнѡ каза, како го вїѡ тѡратѡ н не даватѡ мѡ да чинитъ моѡ слѡжеѡ, що мѡ съмѡ ѡ вставнѡ, како гдѡ нѡхѡдѡн молдовенѡ, да нѡ хѡватѡтъ н да нѡ вдѡратъ н да нѡ знѡмѡтъ що нѡсетъ. Сѡтѡ вїѡ дѡверѡ знатѡ, како ѡ пѡстѡхъ моѡ слѡгѡ съ Молдавѡжъ, а молдовенѡ го схѡватѡшѡ тѡ го свѡзашѡ н вѡтпѡстѡишѡ го ѡлде н ѡлѡбѡлѡ н що съмѡ нмѡлѡ можъ марѡхъ съ Молдавѡе, сѡе мнѡ свѡзѡ. Съга моѡ слѡгѡ хѡвѡкѡ вѡткѡвѡитѡ вѡт ѡлде н вѡт ѡлѡбѡла, а вѡнѡ мнѡ прѡвѡе за него по мнѡгѡу вѡт хѡлѡдѡжъ златѡхъ флѡрѡнѡ. Тѡгѡу радѡ съмѡ ѡ вставнѡ моѡ слѡгѡ Блѡда, да хѡватѡ молдовенѡ н да нѡ знѡмѡтъ що нѡсетъ.

За тѡгѡу радѡ, молѡнѡмѡ васъ, вѡставѡетѡ сѡ мнѡрѡмъ моѡ слѡгѡ, нека да чинитъ моѡ слѡжеѡ, що мѡ съмѡ ѡ вставнѡ. Ыко лѡ го не вѡставитѡ сѡ мнѡрѡмъ, тѡн дѡверѡ да знатѡ, вѡтѡ мнѡ естъ велѡмѡ жалѡ на васъ, нѡ мнѡ се мнѡитъ, вѡтѡ шѡетъ н вамъ жалѡ вѡтѡ.

И що тѡ е свѡлъ монъ слѡга Блѡдъ вѡтъ Сакалѡшъ ѡдрѡкѡшѡ, вѡтъ тогѡзи нишо да не гѡвѡсѡтѡ, нѡ гдѡ тѡгѡу естъ вѡставнѡ монъ слѡга Блѡдъ, тѡн да стѡитѡтѡ, дѡ гдѡ се ѡ вѡмѡ състанѡжъ. Съ тѡмъ ннѡ да нестѡ, по вѡрѡзѡмѡ господствѡа мнѡ.

† Іѡанъ Блѡдъ воеводѡ, мнѡлѡстїѡжъ божїѡежъ господинѡ.

<Adresa pe verso:> † Монѡмъ дѡверѡмѡ прѡтѡтелѡмъ сѡдѡцѡ н прѡггарѡмъ брашевскимѡ.

† Ioan Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea bunilor mei prieteni, județului și pîrgarilor brașoveni, multă sănătate și închinăciune.

Și întru aceasta să vă fie de știre, că a venit la mine sluga mea Vlad și așa mi-a spus că îl alungați și nu-l lăsați să-și facă slujba mea, cu care l-am însărcinat, ca ori unde ar afla moldoveni, să-i apuce și să-i jupoaie și să le ia tot ce poartă cu ei. Căci voi bine știți că am trimis pe o slugă a mea în Moldova, iar moldovenii l-au prins și l-au legat și l-au trimis la Aldea și Albul și marfa mea, pe care am avut-o în Moldova toată mi-au luat-o. Acum vreau să-mi răscumpăr sluga de la Aldea și de la Albul, iar ei îmi cer pentru el mai mult de o mie de florini de aur. Pentru aceasta l-am lăsat pe sluga mea Vlad să-i apuce pe moldoveni și să le ia ce poartă.

Drept aceea, vă rog să lăsați în pace pe sluga mea, ca să-mi facă slujba cu care l-am însărcinat. Dacă nu-l veți lăsa în pace, să știți bine aceasta, că mie îmi pare tare rău de voi, dar cred că și vouă o să vă pară rău.

Și ceea ce a luat sluga mea Vlad de la Sacaloș Andreiaș, nimic să nu clintiți din ele, ci unde le-a pus sluga mea Vlad, acolo să stea pină cînd mă voi întîlni eu cu voi. Întru aceasta altfel să nu fie, după porunca domniei mele.

† Ion Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Bunilor mei prieteni, județului și pîrgarilor brașoveni.

Arh. St. Brașov, nr. 177.

Orig., hîrtie, pecete timbrată, cu legenda: S. IOANI + WLAD + WAYVODA. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/25, XIII/31 și LXXIII/68.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 40. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 59–60; *Tocilescu*, 43–44.

Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 37–38

188

<1431 noiembrie-decembrie>.

† Іѡ Блѡд воєвода н господинъ. Пишет господство мн много здравіе н поклонение къ сѣм прѣгарем брашовѣским, великимже н малым.

И тѣзи чет донт слыга господства мн Іѡнѡш Блѡх посрѣд вас. Того радї, каре шо ен речет, да го крѣсите, понеже сѣт истыинни рѣчи господства мн.

И Богъ ен даст здравне.

† Іѡн Блѡд воевода, милостїм божіем господинъ.

<Adresa pe verso:> † Прѣгарем брашовским.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea multă sănătate și închinăciune tuturor pîrgarilor brașoveni, mari și mici.

Și iată va sosi printre voi sluga domniei mele Ionăș Românul. Drept aceea, ori ce vă va spune, să-l credeți, pentru că sînt adevăratele cuvinte ale domniei mele.

Și Dumnezeu să vă dea sănătate.

† Ion Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Pîrgarilor brașoveni.

Arh. St. Brașov, nr. 146.

Orig., hîrtie, pecete aplicată, stricată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/30 și XIII/36. Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 76. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 59; *Tocilescu*, 47. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 39.

189

<1431 noiembrie-decembrie>.

† Іѡан Блѡд воєвѡд н господинъ. Пишет господствем мн прѣпочтанимъ великым н прѣгарем брашовским, малымже н великимъ, н такози ен врнсежтъ господствем мн, како ни единимъ чловека да не вставите да нде прѣс планинѡш ѡ Блѡшкѡш Землю, ни съ трѣгым, ни съ покансарствем, ни съ единым рабством. Ткъ ан ен хутѣлъ понти, то прѣво да пнта Іѡанѡша Бнтеса н кого всловѡди Іѡанѡш, тѣзи да ест волѣнь понти н коего ен чловека хотел Іѡанѡш ѡхвѡтит, кон ен нам на зло хѡднн, то да гѡ ест волѣнь ѡхвѡтит съ ржкѡ господства мн н съ вашым помощїю. Ѥ тѡмъ ннѡ да не ест, по врнзмѡ господства мн.

И на тѡм вамъ велми захѡлаамъ, како момъ двѡрїмъ прїателем, шти шо прѣд мнѡм прїесте, како Ханѡжѡ лжкарю хнжѡ да вратнте; а коги съм азъ

УТИШЪЛЪ, ВЪ МЪ Ю СТЕ ПАКЪ СВЪЗЕЛЪ. ЗА ТО Н МЕНЕ ВЕЛМЪ ЖАЛЪ ЕСТЪ, ЦО ПРЪДЪ МНЪМЪ
ПРІМАТЕ, ꙗ ТУМЪ НЕ СТОНТЕ.

† Іу БЛАДЪ ВЪВЪВДА, МНОСТІА БОЖІЕА ГОСПОДНЪ.

<Adresa pe verso:> † ПРЪГАРУМЪ БРАШЕВСКИМЪ, МНЪМЪ ДВЕРІМЪ ПРІАТЕЛЕМЪ.

† Ioan Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea preacinstiților boieri și pîrgari brașoveni, mici și mari, și așa vă poruncește domnia mea, ca să nu lăsați pe nici un om să treacă peste munte în Țara Românească, nici cu negoț, nici cu solie, nici cu o treabă. Cine ar vrea să meargă, acela mai întîi să întrebe pe Ionăș viteazul și pe cine va slobozi Ionăș, acela să fie volnic să meargă, iar pe care om va vrea Ionăș să-l prindă, care ar fi umblat cu rău împotriva noastră, pe acela să fie volnic să-l prindă, cu mîna noastră și cu ajutorul nostru. Întru aceasta altfel să nu fie, după porunca domniei mele.

Și pentru aceasta vă mulțumesc foarte mult, ca unor buni prieteni ai mei, că ați făgăduit înaintea mea că vi veți întoarce casa lui Hanăș arcarul; iar după ce eu am plecat, voi iarăși i-ați luat-o. De aceasta îmi pare și mie foarte rău, că ceea ce ați făgăduit înaintea mea, de aceea nu v-ați ținut.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Pîrgarilor brașoveni, bunilor mei prieteni.

Arh. St. Brașov, nr. 180.

Orig., hirtie, pecete timbrată, stricată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VII/4 și XIII/37. Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 43. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 61–62; *Tocilescu*, 47–48. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 40.

† Іуанъ БЛАДЪ ВЪВЪВДА Н ГОСПОДНЪ. ПИШЕТЪ ГОСПОДСТВУ МНЪ МОНЪ ДВЕРІМЪ ПРІАТЕЛЕМЪ, СЪДЦЪ Н ПРЪГАРУМЪ БРАШЕВСКИМЪ, МНЪМЪ ЗАРАДЪ Н ПОКЛОЕНІЕ.

НА ТУМЪ ВЪ ДВЕРЪ ЗНАЕТЕ КАКОВЪ СЪТЪ ПРІАТЕЛІЕ МНЪ МОЛДАВЕНЕ. ТУМЪ РАДЪ ЕА БЕХЪ УСТАВНА МОЕ СЛЪГЕ ДА ХУДЕ ТАМО ПО ЗЕМЛЕ ГОСПОДИНА МНЪ КЕСАРЪ Н ГДЕ ВЪРЪТАЮ МОЛДАВЕНЕ, ДА НХЪ ХВАТАЮ Н ЦО НОСЕТЪ ДА НМЪ ¹ СВЪЗМАЮТЪ, А ННХЪ КЪ МНЪ ДА ДУКОДЕТЪ. ЗА ТОЗЪНЪ СЪМЪ РАЗЪМЕЛЪ, УТИ ВЪ МОЕ СЛЪГЕ ТЕРАТЕ Н НЕ ДАВАТЕ МНЪ ДА ХВАТАЮТЪ ВНЕХЪ НЕВЕРНЕ ЛЮДЪ ГОСПОДИНЪ МНЪ КЕСАРЮ Н МЕНЕ.

ТУМЪ РАДЪ, ДА ЗНАЕТЕ, УТИ МНЪ ЕСТЪ ВЕЛМЪ ЖАЛЪ НА ВАСЪ ЗА ТЪЗЪНЪ РАКУТЪ, НЪ ПАКЪ ГЛЕДАТЕ КАКО Н ВАМЪ ДА НЕ БЪДЕ ЖАЛЪ.

Н ВЕСЕЛЪ ВЪ БОГЪ.

† Іуанъ БЛАДЪ ВЪВЪВДА, МНОСТІА БОЖІЕА ГОСПОДНЪ.

<Adresa pe verso:> † МОНЪ ДВЕРІМЪ ПРІАТЕЛЕМЪ, СЪДЦЪ Н ПРЪГАРУМЪ БРАШЕВСКИМЪ.

† Ioan Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea bunilor mei prieteni, județului și pîrgarilor brașoveni, multă sănătate și închinăciune.

Despre aceasta voi bine știți, cît îmi sînt de prieteni moldovenii. De aceea, eu am lăsat pe slugile mele să umble pe acolo, prin țara domnului meu, chesarul, și unde află moldoveni să-i apuce și ce poartă să le ia, iar pe ei să-i aducă la mine. Am înțeles despre aceasta, că voi îmi alungați slugile și nu-i lăsați să apuce pe acei oameni necredincioși domnului meu, chesarul, și mie.

De aceea, să știți că îmi pare tare rău de voi pentru această treabă, ci căutați ca să nu vă pară rău și vouă.

Și Dumnezeu să vă veselească.

† Ion Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Bunilor mei prieteni, județului și pîrgarilor brașoveni.

Arh. St. Brașov, nr. 181.

Orig., hîrtie, pecete aplicată, stricată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/29 și XIII/35. Datarea la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 63–64; *Tocilescu*, 46–47. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 41–42.

¹ Corectat din: нѣ.

191

<1432 mai>.

† Іу Ілѣзандръ воєвода н господинъ вѣсен земли Угровлахинскон, сынъ Мирча великаго воєводѣ. Пишетъ господство ми брашовѣнумъ вѣсѣмъ, прѣгаремъ н сиракумъ н Земли Бръсе мнѣгѣмъ здравіе н радованіе какото монимъ пріатеѣмъ н братіамъ.

Тѣмъ радн, зде прѣдоухъ ваша братіа н видѣухъ съ учина мон живот, на що стохъ азъ денъ н ношь. Тѣмъ радн, да знаетъ ваша мноостъ, понеже стохъ дъ господари великы съ конскы готови 8 Дръстръ на Дънак, Фериз бѣгъ н Ілѣзга н Карача бѣгъ н Балабан бѣгъ, а дрѣга конска стон на Пиргос, а великымъ царь Ілѣзратъ бѣгъ ест три дъни ходъ ад мене. Тѣмъ радн, моа братіа, азе съ вами мохъ, а безъ васъ не мохъ станжти прѣдъ ними, нж се съберете н стонте готови, да е въ кон часъ фтаса речъ господства ми, въ тон часъ да доидете. Н пакы що ви рекжтъ ваша братіа, да нхъ вержете.

Н Богъ ви весеант.

† Іу Ілѣзандръ воєвода, мноостіа божіа господинъ.

<Adresa pe verso:> † Брашовѣнумъ вѣсѣмъ н Земли Бръсе.

† Io Alexandru voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei, fiul lui Mircea marele voievod. Scrie domnia mea tuturor brașovenilor, pîrgarilor și săracilor și Țării Bîrsei multă sănătate și bucurie, ca unor prieteni și frați ai mei.

Pentru aceasta, au venit aici frații voștri și au văzut cu ochii viața mea, cum îmi petrec eu ziua și noaptea. De aceea, să știe milostivirea voastră că stau gata cu oastea 4 domni mari, în Dîrstor, la Dunăre, Feriz beg și Azbuga și Caracea beg și Balaban beg, iar altă oaste stă la Turnu, iar marele împărat, Amurat beg, este la trei zile de drum de mine. Pentru aceasta, frații mei, eu cu voi pot, iar fără voi nu pot sta înaintea lor, ci adunați-vă și stați gata, ca în ceasul în care vă va veni vorbă de la domnia mea, în acel ceas să veniți. Și iarăși, ce vă vor spune frații voștri, să-i credeți.

Și Dumnezeu să vă veselească.

† Io Alexandru voievod, din mila lui Dumnezeu domn:

<Adresa pe verso:> † Tuturor brașovenilor și Țării Bîrsei.

† Сѡдъ воеводе влашкога господара, Ширѣчнина сына, вѡдъ Ілѣде воеводе, надрѣшпанѡ и Разгонъ Ищѣванѡ, Тѣмншварѣскомѡ шпанѡ, много поклонение вашоу милости.

Многичѣ съм ѡ вам порѣчна ире те тѣрѣци истинном донти на Сѣрѣделѣ и да знашѣ ире и истинном дошла. И многичи порѣчевах да допѣстишѣ вонскѡ и съ шном цѣсара Чалапиѡ. И да знашѣ що е вонске Ѣ десет хѣна<Іпада> и Ѣ; и да знашѣ: не сѡ справни юнаци, все сѡ млади момѣци и все сѡ деца и жене; не има кто се би за врѣжне похватити, не ни половина добрех юнакѣ.

Зна ваша милостѣ како ходихѣ к Швратѣ, кѣ царѣ, и како се съ шинмѣ клех и како съ шинмѣ беседовах; все съм дал ѡзнати вашоу милости. Ѣ ст<р>ахѣ, що ѡчиних, ѡчиних и пондох к немѡ; все тон ѡ страхѣ ѡчиних, ире ми землѡ ѡзеше и почеше ми се до главе хватати и дал съм воларѣскѡ децѡ тамо. И вѡн да зна ваша милостѣ: тѣрѣци все мою землѡ распаше, веромѣ и клетво кѡнѡци сен веромѣ примаючи.

И да зна ваша милостѣ: ако че донти вѡн вонска на Ирѣдел и ѡ чѡ съ шномѣ; а колн ѡ съ шномѣ не дондѡ, а ѡ чѡ Ілѣвѣла съ шномѣ допѣстити; тако ми Бога и тако ми вере. Покле ваша вонска донде, тѣн чем час ѡ скоум вонскомѣ на странѡ такон ѡдѣстѣити. Многичѣ сѡ тѣрѣци мене преварили, да ѡ чѡ съга такон ѡчинити, богѣме, како да нѣ ни корен не встане.

Що съм се и ѡ заклеу господниѡ кралѡ и вашоу милости, инемѣ племенитемѣ лѡдем, да би вѡн клетва, вѡн вера мене ѡхватила, ако чем инѡ ѡчинити и ако чемѣ ѡ забити кралевѣ хлѣбѣ и сол и ако чем ѡ вам зломислнти, инемѣ властелом и вашоу земле, тако, ми шчине и вере и мене главе, инако не чѡ ѡчинити, анѣо такон, какото би съмѣ ѡ кнзе ѡписал.

И тон ти говорим: що можешѣ нанскоре и цара Чалапиѡ пѣстити с вонскомѣ, допѣсти га, ере чем ѡ сам сам ѡчинити да донде половина вѡн вонске кѣ Чалапие. И такон хѡте ѡчинити, да дадѡ самн ѡрѡмелнскога господара и Х<а>мѣзѡ господара, покле донде Чалапи, и за тон сѡ крѣсмали. Сѡдѣ Молѣдова сѡ просили помочѣ; до сенова, що ѡ мислимѣ господниѡ кралѡ, то и молѣдовѣски господарѣ. Знамѣ ире и ѡ Чалапие велнка вонска, тере че полѣкѡ съ шномѣ донти; нѡ скоро да пѣсти Чалапи своега чловѣка вѡн[ма]мо на поспех; ѡ чем наѡчитн како че донти с вонскомѣ. Знамѣ ире че помочи Богѣ хрнстианомѣ, покле донде Чалапи.

И вѡн книга писана е ѡ Бѣзѣѡ.

И да ти Богѣ ѡмножи лѣта и годнне.

<Adresa pe verso:> † Дѡ надрѣшпана и дѡ Разгонъ Ищѣвана, Тѣмншварѣскога шпана.

† De la voievodul și domnul românesc, fiul lui Mircea, de la Aldea voievod, nadorșpanului și lui Razgon Iștvan, șpanului de Timișoara multă închinăciune milostivirii voastre.

De multe ori v-am trimis eu vorbă că turcii cu adevărat vin împotriva Ardealului și să știi că într-adevăr au venit. Și de multe ori ți-am trimis vorbă să pornești oastea și cu ea pe cezarul Cealapi. Și să știi că oastea este de 74 de mii și să știi: nu sînt voinici de ispravă, toți sînt băieți tineri și toți sînt

copii și muieri; n-are cine să se apuce de arme, nici jumătate nu sînt voinici buni.

Știe milostivirea voastră cum m-am dus la Murat, la împărat, și cum m-am jurat cu el și cum am vorbit cu el; toate le-am dat de știre milostivirii voastre. Cu frică, am făcut ce-am făcut și m-am dus la el; toate acestea cu frică le-am făcut, căci mi-a luat țara și a început să se țină de capul meu și am dat copii de boieri acolo. Și aceasta să știe milostivirea voastră: turcii mi-au risipit toată țara, cu toate că s-au legat cu credință și jurămînt și primiseră credința.

Și să știe milostivirea voastră: dacă va veni această oaste asupra Ardealului și eu voi fi cu ea; iar de nu voi veni eu cu ea, iar eu voi trimite cu ea pe Albul; așa îmi este Dumnezeu și așa mi-e credința. Și cînd va sosi oastea voastră, în acel ceas eu cu oastea mea mă voi da la o parte. De multe ori m-au înșelat turcii, ca să le fac și eu acum așa, pe Dumnezeul meu, ca să nu rămînă nici rădăcină de ei.

Ceea ce am jurat eu domnului crai și milostivirii voastre, altor oameni nobili, să mă apuce acel blestem și acea credință dacă voi face altfel și dacă voi uita pîinea și sarea craiului și dacă voi gîndi rău asupra voastră, asupra altor nobili și asupra țării voastre, pe ocina și pe credința și pe capul meu că nu voi face altfel, ci așa după cum v-am scris în carte.

Și aceasta îți vorbesc: să trimiți cît poți mai repede pe împăratul Cealapi cu oastea, căci voi face eu însumi, singur, ca să treacă jumătate din această oaste la Cealapi. Și așa vor să facă: să dea ei înșiși pe domnul Rumeliei și pe domnul Hamza, îndată ce va veni Cealapi și pentru aceasta au întîrziat. Din Moldova au cerut ajutor; pînă acuma, ceea ce gîndesc eu domnului crai, tot aceea și domnul Moldovei. Știu că și Cealapi are oaste mare și că cu încetul va veni cu ea; ci să trimită Cealapi de grabă pe omul său aici, cît mai în grabă; eu îl voi învăța cum să meargă cu oastea. Știu că Dumnezeu va ajuta creștinilor, pînă ce va veni Cealapi.

Și această carte este scrisă în Buzău.

† Și să-ți înmulțească Dumnezeu leatul și anii.

<Adresa pe verso:> † Către nadorșpanul și către Razgon Iștvan, șpanul Timișoarei.

Arh. St. Brașov, nr. 512.

Orig. hîrtie, pecete ruptă. Fotocopii la Bibl. Acad., F. IX/8 și XIII/20.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 49–52; *Tccilescu*, 33–35. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 32–33.

193

<1432 mai>.

† Іѡ Ілѣксандръ коєкода и господинъ вѣсен земли Уггроклауинскон. Пишетъ господство ми брашевѣнум вѣскѣм и такази да знаете, шти єво Тѣрци гдѣ сѣ паднѣли по Дѣнаѣ, по вѣскѣхъ бродовоѣхъ, та нѣдѣ на землѣ да пѣнѣят и да расчпѣят; да поскоро денѣж и ноцѣж да спѣшите да дондете на помѣщѣтъ, шти ако нам бѣдетъ зло и вамъ шетъ бѣти позлѣ. Да кѣлко можете, спѣшѣте; колико вонскѣ можете подвигѣят на скорѣ, да дондетъ, а що нѣстѣ готово, а вѣне гонѣте по слѣдѣ, да вѣтасат скоро. Но да не сторѣте, по рѣчи нашѣ.

† Іѡ Ілѣксандръ вѣвѣвѣда, милостѣж божѣемъ господинъ.

<Adresa pe verso:> † Брашевѣнум.

† Io Alexandru voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei. Scrie domnia mea tuturor brașovenilor: și așa să știți că iată pe unde au năpădit turcii pe Dunăre, prin toate vadurile și vin asupra țării, să prade și să risipească; ca să vă grăbiți cât mai curînd, ziua și noaptea, să veniți în ajutor, căci de ne va fi rău, vouă vă va fi și mai rău. Să vă grăbiți cât puteți; cită oaste puteți ridica în grabă, să vină, iar cită nu este gata, iar voi o veți grăbi din urmă, ca să sosească îndată. Altfel să nu faceți, după voiele noastre.

† Io Alexandru voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Brașovenilor.

Arh. St. Brașov, nr. 304.

Orig., hirtie, pecete timbrată, cu legenda¹ † Іу АЛЕКСАНДРЪ ВОЕВОДА.

Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/12 și XIII/17.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII¹ Slav. *Miletic*, nr. 7. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 41; *Tocilescu*, 31 Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 25.

194

(1432 m. i.).

† Іу АЛЕКСАНДРЪ ВОЕВОДА И ГОСПОДИНЪ. ПИШЕТ ГОСПОДСТВО МН БРАШОВЪННОМ ВЪСЪМ И ЗЕМАН БРЪСН И ТАКОЗИ ВИ ШИСЕТЕ ГОСПОДСТВО МН: АЩЕ СТЕ ДА МН ПОМОЖЕТЕ, ЕЛАТЕ ПО СКОРО, ПОНЕЖЕ СЪ ТЪРЦИ ВОЗЪТ ШТ СЪБОТН; ТА ПОСПЕШАЙТЕ НА ПОТЕЧЪ, А ХРАНА ВИ ШЕТ И НА ПОКОИ ДОНТИ. ЯЩЕЛИ НЕ ШЕТЕ ДОНТИ, А ВЪЕ МН КАЖЕТЕ, ДА ЗНАМ КАКО ДА СЧИНЪ.

И ВЕСЕЛИ ВИ БОГЪ.

† Іу АЛЕКСАНДРЪ ВЪЕВОДА, МИЛОСТІА БОЖІЕА ГОСПОДИНЪ.

<Adresa pe verso:> † Брашовѣннум и Земан Брѣсн.

† Io Alexandru voievod și domn. Scrie domnia mea tuturor brașovenilor și Țării Bîrsei și astfel vă poruncește domnia mea: dacă e să mă ajutați, veniți mai degrabă, pentru că turcii sînt pe drum de sîmbătă; și grăbiți-vă la drum, căci hrana vă va veni și mai pe urmă. Iar dacă nu vreți să veniți, iar voi spuneți-mi, ca să știu ce să fac.

Și să vă veselească Dumnezeu.

† Io Alexandru voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Brașovenilor și Țării Bîrsei.

Arh. St. Brașov, nr. 306.

Orig., hirtie, pecete aplicată cu legenda ca la documentul anterior. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/11 și XIII/16.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII¹ Slav. *Miletic*, nr. 8. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 42; *Tocilescu*, 30–31. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 26.

195

(1432 mai).

† ІуАНЪ АЛЕКСАНДРЪ ВОЕВОДА И ГОСПОДИНЪ ВЪСЕН ЗЕМАН УГГРОВЛАХІНСКОИ. ПИШЕТ ГОСПОДСТВО МН МИШГШ ЗДРАВЕ И ПОКЛОНЕНІЕ ГОСТЕМ И ПРІАТЕЛЕМ ГОСПОДСТВА МН, БРАШОВЦЪМ ВЪСЪМ, ВЕЛНЪМЪМЖЕ И МЛАНМ.

И ТЪЗЪН ДА ЗНАЕТЕ, ПОНЕЖЕ СЪ НАРОКОМ ГОСПОДИНА МН КРАЛЪ, ТАКО СЪ ДОНШАИ МОЛДОВЦЪ ДЪ СТЕГОВИ И НЕ ТЕКЛЪ НІ ЕДИИ ШТ НИХ. ПИШЪ НАДЪ САМ НА НИХ СЪ МОЛНТЕЛЪ

293

ГОСПОДИНА МН КРАЛѢ. ТУГѢ РАДІ ВѢ ГОВОРА Н МОЛА ВѢ ДА МН ПОМОЖЕТЕ СЪ ЛЖКОБѢ,
СЪ СТРЕЛАМЪ, СЪ ОРЖИЕМЪ, СЪ ЦО МОЖЕТЕ.

† Іѡ АЛЕКСАНДРА ВЪВЕКѢДА, МНОГОСТІА БОЖІЕМЪ ГОСПОДИНЬ.

<Adresa pe verso:> † БРАШОВЦЕМЪ ВЪСЪЕМЪ.

† Ioan Alexandru voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei. Scrie domnia mea multă sănătate și închinăciune oaspeților și prietenilor domniei mele, tuturor brașovenilor, mari și mici.

Și iată să știți că din porunca domnului meu, craiul, au venit moldovenii, 4 steaguri, și nu a plecat nici unul din ei. Acum merg eu însumi la ei cu rugămintea domnului meu, craiul. De aceea vă vorbesc și vă rog să mă ajutați cu arcuri, cu săgeți, cu arme, cu ce puteți.

Și Dumnezeu să vă veselească.

† Io Alexandru voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Tuturor brașovenilor.

Arh. St. Brașov, nr. 305.

Orig., hîrtie, pecete aplicată, stricată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/13 și XIII/18. Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav. Miletić, nr. 9. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 42–43; *Tocilescu*, 32.

Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 26.

196

1432 iunie 20, <Brașov>.

Famulamen fidele iugi cum constancia.

Reverendissime pater ac domine, sicut prius vestre nunciavimus venerabilitati, quomodo sevissimi Turci, crucis Christi emuli, forent, magna cum potencia exercituali, in partibus Transalpinis constituti, ita et nunc eadem, pro vero et verissimo vestre insinuamus honorabilitati, quod dicti perfidi Turci, quarta feria proxima post Pentecostes, in Fynta, uno miliari a Tergowista, erunt constituti. Quare, humilime et confidenter ad vestra confugimus presidia, intimo cordis ex affectu supplicantes venerabilitatem vestram, ut, ob omnipotentis dei causam ac propter honorem vestrum et famam bonam et promissiones vestras, nobis pluries literatorie factas, quanto citius potestis in nostri auxilium dignemini graciousius accelerare, valida ac laudabilia domino nostro regi ac sacre corone in hoc ¹ servicia exhibendo.

Datum feria tertia proxima sequenti festum Pentecostes in crepusculo, et tum hec prescripta a nostro recepimus nuntio ydoneo, anno domini M^o CCCC^o XXXII°.

Iudex et iurati consules
civitatis Brassouie, vestri
servitores.

Slujbă credincioasă cu necurmată statornicie.

Preavrednice de cinstire părinte și domn, după cum mai înainte am anunțat cuvioșia voastră că preacruzii turci, dușmanii crucii lui Hristos, s-au rînduit cu o mare putere armată în Țara Românească, tot astfel și acum facem cunoscut acestea spre adevărul și prea adevărul cuvioșiei voastre, că zișii turci vicleni se vor înființa la Finta, la o milă de Tîrgoviște, în miercurea viitoare după Rusalii ². Drept aceea, cu mare smerenie și încrezători alergăm

la sprijinul vostru, rugînd din adîncul inimii cuvîoşia voastră ca, de dragul atotputernicului Dumnezeu şi pentru cinstea şi bunul vostru nume, cît şi din pricina făgăduielilor pe care, în mai multe rînduri, ni le-aţi dat în scris, să binevoîţi a vă milostivi să vă grăbiţi în ajutorul nostru, cît mai repede, făcînd prin aceasta puternice şi vrednice de laudă slujbe domnului nostru, regelui, şi sfintei coroane.

Dat în marţea după sărbătoarea Rusaliilor, pe înserate, atunci cînd am primit aceste <ştiri> de mai sus de la vrednica noastră iscoadă, în anul Domnului o mie patru sute treizeci şi doi.

Judele şi sfetnicii juraţi
ai oraşului Braşov, slujitorii
voştri.

Arh. St. Braşov, Arh. oraş Braşov, col. Schnell, II, nr. 1. Fotocopie la Inst. de ist. şi arh. Cluj-Napoca/1432.

Orig., hîrtie (13,5 × 20,5), cu pecete, probabil de închidere, aplicată de verso, tăiată împreună cu o parte din hîrtie.

EDIȚII: Latin. *Hurmuzaki*, XV/1, 16; *Ub.*, IV, 472.

¹ Urmează: *sercia*, şters de aceeaşi mîină.

² 11 iunie.

† Іу Александръ воєвода и господињъ въсєи землѣи Угровлахиѣнскон. Пишетъ господство ми сибеницемъ въсѣмъ, великимъ же и малимъ, мнѣгѣмъ здравіе, какото монѣ братіамъ.

Тѣмъ радѣ, добрѣ знаете, егда ме пѣсти господињъ ми краљъ на Блшкѣ Землѣ, на моѣ вчинѣ и на кѣмъ ме встави, яко да ми бѣдетъ въ неколи помощникъ, никто ѡтъ нѣхъ съ вчинами не погледа на моѣ неколи, тѣкмо наѣчи Богъ брашовѣне, добри людѣ, та послѣшахъ речъ господина краљѣ, та дондоше съ своими главами и стоухъ съ мною въ неколи. Понеже аще хѣше погнѣитъ сѣзи землѣ и тѣе щехъ погнѣитъ и землѣ господина ми краљѣ не щеше имѣти покон. Да защо сме стоимъ противъ погани езикъ, а вѣе ни подвигате зан речѣ, како се ѡтметѣхъме ѡтъ господина краљѣ и дадохъмо се тѣрцемъ. Тѣмъ радѣ нѣе сѣвжимо господина краљу и свѣтомъ венцѣ. И да сподоби Богъ да сѣ приближитъ господина краљу, да станемо прѣдъ нимъ; да кто ще сѣвгати, да мѣ ебе пѣс женѣ и матере мѣ. Ызе и пондохъ ѣ тѣрци, пондохъ за моѣ неколи и вчинѣ поконъ земли, колико естъ встанѣла, и въсѣмъ вамъ и извѣдѣхъ сѣ ѣ хнѣданъ робіе, а вѣе говорите понеже щѣ да плѣна сѣ тѣрци землѣ господина ми краљѣ. Ызе да не да Богъ да плѣна, нѣ щѣ сѣвжитъ господина ми краљу и въсѣмъ христіаномъ до моего живота, како се сѣмъ вѣещалъ.

И Богъ ви веселитъ.

† Іу Александръ воєвода, мностѣмъ вожіемъ господињъ.

<Adresa pe verso:> † Сибеницемъ въсѣмъ.

† Io Alexandru, voievod şi domn a toată ţara Ungrovlahiei. Scrie domnia mea tuturor sibienilor, mari şi mici, multă sănătate, ca unor fraţi ai mei.

Drept aceea bine să ştiţi cînd m-a trimis domnul meu, craiul, în Ţara Românească, la ocina mea, şi pe seama cui m-a lăsat, ca să-mi fie ajutor în

nevoie, nici unul din ei n-a căutat cu ochii la nevoia mea, numai ce i-a învățat Dumnezeu pe brașoveni, oameni buni, și au ascultat cuvîntul domnului crai și au venit și au stat cu capetele lor alături de mine la nevoie. Pentru că dacă va pieri această țară și aceea va pieri și țara domnului meu, craiului, nu va avea liniște. Și pentru că am stat împotriva limbilor păgîne, iar voi ne-ați scornit vorbe rele, că ne-am fi lepădat de domnul crai și ne-am dat turcilor. Drept aceea, noi slujim domnului crai și sfintei coroane. Și să mă învrednicească Dumnezeu să se apropie domnul craiul, ca să stau alături de el; și cine va minți, să-i fută cîinii muierea și pe mamă-sa. Eu, dacă m-am și dus la turci, m-am dus pentru nevoia mea și am făcut pace țării, cîtă a rămas și vouă tuturor și mi-am scos 3 mii de robi, iar voi spuneți că vreau să prad cu turcii țara domnului meu, a craiului. Să nu dea Dumnezeu să prad eu, ci voi sluji domnului meu, craiului, și tuturor creștinilor, cît voi fi în viață, după cum am făgăduit.

Și Dumnezeu să vă veselească.

† Io Alexandru voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Tuturor sibienilor.

Arh. St. Brașov, nr. 302.

Orig., hîrtie, pecete aplicată, stricată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/14 și XIII/19. Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII' Slav. *Miletić*, nr. 12. Slav și trad. Bogdan, *Relașiile*, 43–44; *Tocilescu*, 32–33. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 27.

198

<1432 octombrie — 1433 martie>.

† Иван Влад Коевѡда и господинѡ. Пишет господствѡ ми момѡ двѡрнѡ прѡтелем, прѡгарем брашевскимѡ и тѡзи вѡе двѡрѡ знаете вти ест владѡ втишѡл ѡ тѡрци, не вти за ваше двѡро, нѡ за ваше зло, како да доведе тѡрскѡ конскѡ да вѡ пѡлѡнт, како и прѡво вѡ ест пѡлѡнѡ. Тѡгѡ ради, вѡ молим, како мою вратѡю, ѡготвѡете ми рѡ пѡшке съ вѡсѡм направомѡ и лѡкѡке съ стрѡлами и цѡтоке, колико можете нанѡ мѡгѡ, и людѡе ми вѡще данте, колико можете, на пѡмошѡ, вти хѡщѡ понти, ега ни Богѡ поможе, да га прѡженемо вт земле, да и вѡ с мирѡмѡ прѡбѡвате и дрѡзи хрѡстиѡне да почиваѡтѡ. И тѡзи ѡо изречѡтѡ слѡга господствѡ ми Крѡста, да го верѡете, вти сътѡ мон истинѡе рѡчи.

И Богѡ вѡ захранѡ.

† Иван Влад Коевѡда, милостѡж божѡеж господинѡ.

<Adresa pe verso:> † Мѡмѡ двѡрнѡ прѡтелем, прѡгарем брашевскимѡ.

† Ioan Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea bunilor mei prieteni, pîrgarilor brașoveni și iată bine să știți că Aldea s-a dus la turci, nu pentru binele vostru, ci pentru răul vostru, ca să aducă oastea turcească să vă prade, cum v-a prădat și mai înainte. De aceea, vă rog, ca pe frații mei, pregătiți-mi 100 de puști, cu toate cele de trebuință, și arcuri cu săgeți și scuturi, cît veți putea mai multe și dați-mi și oameni, cît puteți, în ajutor, căci vreau să merg, dacă-mi va ajuta Dumnezeu, să-l alung din țară, ca și voi să trăiți în pace și alți creștini să se odihnească. Și iată, ce vă va spune sluga domniei mele Cîrsta, să-l credeți, căci sînt cuvintele mele adevărate.

Și Dumnezeu să vă păzească.

† Ioan Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Bunilor mei prieteni, pîrgarilor brașoveni.

Arh. St. Braşov, nr. 164.

Orig., hirtie, pecete timbrată, cu legenda în limba latină, parţial lizibilă. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/26 și XIII/32.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII' Slav. *Miletic*, nr. 30. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 62—63; *Tocilescu*, 44.

199

<1433—1434>.

† Іѡнъ Ілѣзандръ воевода и господинь, синь Мирча воеводѣ. Пишет господство ми вие, Брашовенюм, въсьемъ прѣгаремъ, великимже и малимъ и <послахумо тѣзи> нашега слѣгѣ, да що изречет къ вамъ Днишш, да го верс<е>те; речн <сѣт наши>.

† Іѡ Ілѣзандръ воевода, милостіа <божіа господинь>.

<Adresa pe verso:> † Брашовеном всем.

† Io Alexandru voievod și domn, fiul lui Mircea voievod. Scrie domnia mea vouă, brașovenilor, tuturor pîrgarilor, mari și mici și <am trimis acolo> pe sluga noastră și ceea ce vă va spune Dieniș, să-l credeți; sînt cuvintele noastre.

† Io Alexandru voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Tuturor brașovenilor.

Arh. St. Braşov, nr. 300.

Orig., hirtie, rupt, pecete aplicată, căzuță, Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/20 și XIII/26.

EDIȚII' Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 53; *Tocilescu*, 39.

200

<1433—1434>.

† Іѡ Ілѣзандръ воевода и господинь. Пишет господство ми брашовѣном въсьемъ, великимже и малим, кахто момм братіам.

Сега раді такози ви говорим: нека да доходят и вашн люде зде и наши тамо, а инкомѣ криво да не бѣдет. Ище ли бѣдет нѣкоемѣ чловекѣ вашемѣ криво ут наших чловекѣ, а вѣе го пѣстѣте да дондет, да мѣ счиним право, понеже такози нѣ ест рѣчь. И господство ми тѣзи пѣщам болѣрина ми Пѣгое и съ онѣмзи люде що нам ест криво ут вас и ут вашнх людн, да ви говорѣ: аще любенте да сте съ мног мирнн, вратѣте каре що ест ѣ вас и момм чловеком криво да не бѣдет, понеже не можем ходит с лѣжамн, тѣкмо с правдом; да ни не проваждате съ празни рѣчн кахто до нинѣ.

И весели ви Богъ.

† Іѡ Ілѣзандръ воевода, милостіа божіа господинь.

<Adresa pe verso:> † Брашовѣном.

† Io Alexandru voievod și domn, Scrie domnie mea tuturor brașovenilor, mari și mici, ca unor prieteni ai mei.

Drept aceea, astfel vă vorbesc: să vină și oamenii voștri aici și ai noștri acolo, iar nimănui să nu-i fie cu strîmbătate. Dacă-i va fi vreunui om al vostru

297

cu strîmbătate de la oamenii noștri, iar voi trimiteți-l să vină ca să-i fac dreptate, pentru că așa ne este vorba. Și domnia mea am trimis acolo pe boierul meu Neagoe și cu acei oameni cărora li s-a făcut nedreptate de către voi și de oamenii voștri ca să vă spună: dacă doriți să fiți în pace cu mine, întoarceți ceea ce este la voi și oamenilor mei să nu le fie cu strîmbătate, pentru că nu putem umbla cu minciuni, ci cu dreptate; să nu ne mai purtați cu vorbe goale ca pînă acum.

Și să vă veselească Dumnezeu.

† Io Alexandru voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

〈Adresa pe verso:〉 † Brașovenilor.

Arh. St. Brașov, nr. 307.

Orig., hîrtie, pecete aplicată, ruptă. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/15 și XIII/21.

EDIȚII: Slav. *Miletić*, nr. 10. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 46; *Tocilescu*, 35—36.

Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 28.

201

〈1433—1434〉 aprilie 2.

† СѢТ ЖЪПАНА ДЛБЪЛА ПРЪГАРЕМ БРАШЕВСКИМ ЛЮБЕЗНАА ХЕРЕТИСНИКА.

И ТАКОЗИ ВЫ ГОВОРИМ: КАКЪВЪ ЧЛОВѢКЪ БНХ БНА АЗЕ, ЕЖЕ ПОСТАВНУ РѢЧЬ С ВАМИ И КАЛУХЪ СЯ, И ПАКЪ БНХ ПОМНСИНА, ДА ВЪ ПЛѢНИМЪ? БѢ БОГА ИМАМ И ДЪШКА ИМАМ, А МН ТАКО МН ТѢЛА И КРЪВН ХРИСТОВСВЪ, И ТАКО МН ДЪШКА МН, И ДА СМРЖЪ ВЪ ПРАВОСЛАВНОМ ВѢРѢ ХРИСТИАНСКОМ, НИ ЕДИНЪ ЗЛЪ ПОМНСЛЪ НѢСТЪ НА ВАС. Я МН ЕЛАТЕ СЛОБОДНО И НИ ЕДИНЪ ЕННЪ ДА НЕ ИМАТЕ, ПОНЕЖЕ ЛЮБИМ ДА СТЕ НАШИ БРАТНЪ, КАКОТО [ТО] СТЕ БЛИИ И ПРѢЖДЕ.

И БОГЪ ВЪ ШЕСЕЛНТ.

ПНСА СЯ АПРНАНІА В.

〈Adresa pe verso:〉 † Пръгарем въ Брашев.

† De la jupan Albul dragi heretisirii pîrgarilor brașoveni.

Și astfel vă vorbesc: ce fel de om aș fi eu, care mi-am dat cuvîntul față de voi și m-am jurat, și apoi m-aș răzgîndi ca să vă prad? Doar am un Dumnezeu și am suflet și pe trupul și sîngele lui Hristos și pe sufletul meu și să mor în legea pravoslavă creștină că nu am nici un gînd rău asupra voastră. Ci umblați slobod și nici o supărare să nu aveți, căci ne place să ne fiți frați, cum ne-ați fost și înainte.

Și Dumnezeu vă veselească.

S-a scris în aprilie 2.

〈Adresa pe verso:〉 † Pîrgarilor din Brașov.

Arh. St. Brașov, nr. 510.

Orig., hîrtie, pecete aplicată în ceară albă, cu legenda: † „ДЛАЪ ТОКСАНИ“.

Fotocopie la Bibl. Acad., F. VIII/150 și XVIII/8.

EDIȚII: Slav. *Miletić*, nr. 56. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 249; *Tocilescu*, 377—378.

Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 200—201.

† ОУ ЖСНАНА ПЛЕВЛА МОИМ БРАТІАМЪ, ПРЪГАРЕМ УТ БРАШЕК, МНОГО ЗДРАВІЕ И ПОКЛОНЕНІЕ.

И ТАКОЗИ ВИ ГОВОРИМЪ: АЗЪ СМЪ ВАШ БРАТЪ ВЪСЕГДА, ВАРЕ И ЦОМЪ ВЪСТРОЖЕВРАТЕ. И ТАКОЗИ ДА СЧИНИТЕ, КАКО ПЛАД ДА ХОДИТЪ ВЪСЕГДА КЪ МЕНЕ СЛОБОДЕН, ДА ЕСТ НА ВЪСЪККО ВРЪМЕ КИИ ВАШ ЧЛОВЪКЪ, ДА НЕ ЛИПСАТЪ УТЪ ЗДЕ, И ЦОМЪ ЗНАЖ, ДА ВИ КАЖЪ. И ВЕСЕЛИТЪ <ВИ> БОГЪ.

〈Adresa pe verso:〉 † МОИМ БРАТІАМЪ БРАШОВЪКНОМЪ.

† De la Jupan Albul fraților mei, pîrgarilor din Braşov, multă sănătate și închinăciune.

Și așa vă vorbesc: eu sînt pentru totdeauna fratele vostru, la orice veți avea nevoie. Și faceți în așa fel, ca Vlad să vină întotdeauna slobod la mine, ca să fie în orice vreme lîngă mine omul vostru, să nu lipsească de aici, ca să vă spun ceea ce știu.

Și Dumnezeu <vă> veselească.

〈Adresa pe verso:〉 † Fraților mei brașoveni.

Arh. St. Braşov, nr. 468.

Orig., hîrtie, pecete aplicată, căzută. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/151 și XVIII/9. Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 55. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 249—250; *Tocilescu*, 378. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 201.

† ІУ ПЛЕВАНДРЪ ВОЕВОДА И ГОСПОДННЪ. ПИШЕТ ГОСПОДСТВО МИ ПРЪГАРЕМ УТ БРАШЕК ЛЮБЕЗНОЕ ХРЕТЕНСАНІЕ И ТАКОЗИ ВИ ПРОСИМЪ: ТЪЗАН ВЪ КОН ЧЪС ДОНДЕТЪ БОЛЪРОИИ ГОСПОДСТВА МИ ПЕТРЪМАИЪ, ДА МЪ ДАСТЕ ЧЛОВЪКА ДОБРА, ДА ГО ПРОВОДИТЪ ВЪ ОРАДЕ.

И АКО СТЕ ПРИЯТЕЛИ НАШИ, ДА ИНО ДА НЕ СТОРИТЕ.

† ІУ ПЛЕВАНДРЪ ВВЕВДА, МНОСТІЖ БОЖІЕМ ГОСПОДННЪ.

〈Adresa pe verso:〉 † ПРЪГАРЕМ БРАШЕКЪСКИМЪ.

† Io Alexandru voievod și domn. Scrie domnia mea pîrgarilor din Braşov heretisire cu dragoste și astfel vă rog: în ceasul în care va sosi acolo boierul domniei mele Petrăman, să-i dați un om bun, ca să-l petreacă pînă la Oradea.

Și dacă ne sînteți prieteni, să nu faceți altfel.

† Io Alexandru voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

〈Adresa pe verso:〉 † Pîrgarilor brașoveni.

Arh. St. Braşov, nr. 301.

Orig., hîrtie, pecete aplicată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/16 și XIII/22. Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 11. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 48—49; *Tocilescu*, 36—37. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 31.

† Іу Александръ коевода и господинь. Пишет господство ми гостем и прѣ-
телѣм господства ми, прѣгарем ут Брашева, и такози ен урнѣвет господство
ми, яко тѣзи ест болѣрни господства ми жѣпан ѿнтоніе по срѣд вас. Тугу радї
го съмѣ клеа на вѣрѣ и на дѣшѣ господства ми, да дондет без никоѣ грижѣ къ
господствѣ ми. Тугу радї да го утпроводите съ честїѣ ут ваших ѣлкаѣ, да
дондет без никоѣ грижѣ къ господствѣ ми, по урнѣмѣ господства ми.

† Іу Александръ кшевѣда, мнлостїѣ божїем господинь.

〈Adresa pe verso:〉 † Прѣгарем ут Брашева.

† Io Alexandru voievod și domn. Scrie domnia mea oaspeților și prietenilor domniei mele, pîrgarilor din Brașov, și astfel vă poruncește domnia mea, că este acolo, în mijlocul vostru, boierul domniei mele jupan Antonie. Drept aceea, m-am jurat lui, pe credința și pe sufletul domniei mele, ca să vină fără nici o grijă la domnia mea. De aceea, să-l petreceți cu cinste din mîinile voastre, să vină fără nici o grijă la domnia mea, după porunca domniei mele.

† Io Alexandru voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

〈Adresa pe verso:〉 † Pîrgarilor din Brașov.

Arh. St. Brașov, nr. 310.

Orig., hirtie, pecete aplicată, stricată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/17 și XIII/23. Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 14. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 47; *Tocilescu*, 37. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 28.

Commissio propria domini regis.

Sigismundus, dei gracia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie, etcetera rex, fidelibus nostris, providis iudicibus, iuratis civibus, hospitibus ac toti communitati civitatum nostrarum Colusuar et Bystriciensis ceterisque universis et singulis Saxonibus parcium nostrarum Transsiluanarum, in quibuscumque opidis¹, villis et possessionibus nostris, usque districtum Barcza, ubilibet situatis, commorantibus, salutem et gratiam.

In personis fidelium nostrorum universorum Saxonum septem sedium predictarum parcium Transsiluanarum nostre datur intellegi maiestati quomodo ipsi, pro commodosiori regimine et tuciori conservacione ipsorum illarumque parcium Saxonicalium contra insultus Turcorum fiendos, nonnullos exploratores, cum notabilibus pecuniarum quantitibus, ad partes nostras Transalpinas interdumque ad Turkyam terrasque et loca eidem connexa dirigere et destinare, immo tempore eo, dum iidem pretactos Turcos, ex huiusmodi exploratorum et aliorum hominum veridicis relatibus, sentirent ipsas partes hostiliter velle subintrare, non modicam gencium quantitatem, pro defendendis et recludendis viis et stratis alpium illarum parcium, a pertinentiis scilicet terre Fogaras usque districtum Haczaak existentibus, ne scilicet iidem Turci possent subintrare, in eisdem alpibus, cum sumptuosis expensarum oneribus, conservare consuevissent, sicut eciam anno proximo pre-

terito, tempore insultus Turcorum predictorum, in prefatis alpibus duo milia hominum pro conservacione dictarum viarum et stratarum contra ipsos Turcos conservassent, pro quibus quidem exploraturis necnon vigiliis et reclusionibus prescriptarum viarum et stratarum faciendis vos, in medium dictorum Saxonum nostrorum septem sedium, nullam opem et operam nullumque contributionis subsidium facere et exhibere voluissetis, nec eciam velletis in futurum eisdem exinde auxiliari et cooperari, quod in ipsorum querulancium preiudicium et gravamen cedit manifestum, cum huiusmodi explorature et custodie non minus vestrum, quam prenarratorum exponencium respiciant profectum et utilitatem.

Unde nos, ex iamfata causa et ratione, memoratis Saxonibus nostris septem sedium in huiusmodi exploraturis contra dictos Turcos, custodiis quoque et reclusionibus pretactarum viarum adversus insultum eorundem Turcorum faciendis, per vos ope et opere auxiliari volentes, fidelitati vestre et vestrum cuilibet² firmissimo nostro regio sub edicto precipiendo mandamus, quatenus agnita presentium noticia, a modo deinceps et in antea ulteriori nostro mandato exinde non expectato, in huiusmodi exploraturis contra pretaxatos Turcos custodiisque et reclusionibus predictorum viarum contra impetum et insultum Turcorum eorundem, modo premissis faciendis, unacum pretitulatis Saxonibus nostris septem sedium antedictarum, temporibus ad hec opportunis, ope et opere vestris cooperari, eisdemque auxiliari, ac in medium ipsorum ad expensas exinde per ipsos faciendas condignam contributionem impendere debeatis; immo volumus ut vos, in sortem illarum pecuniarum, quas iidem exponentes ad conservacionem supradictorum duorum millium hominum, anno, ut prefertur, proxime preterito, t(empore)³ introitus memoratorum Turcorum, necnon aliis preteritis temporibus, tam pro vestra quam ipsorum exponencium necessitatibus, commodis et utilitatibus, per legitima documenta comprobaverint, se exposuisse, in quantum huiusmodi expense, pro communi tam scilicet vestra quam eorundem aliorum Saxonum nostrorum utilitate et commodo facte sunt et dispensate, super illa parte dictarum pecuniarum, que, in contributione exinde per vos facienda, ad vestram cedere debuisset porcionem, annotatis Saxonibus nostris septem sedium plenam impendatis satisfactionem. Que, si feceritis, bene quidem, alioquin commisimus et harum serie firmiter committimus magnificis Ladislao de Chaak, moderno futurisque vauyodis predictorum parcium Transsiluanarum ipsorumque vicevauyodis, ut ipsi vos et vestrum quemlibet ad huiusmodi mandatorum nostrorum observacionem per remedia opportuna arctius compellant et astringant, nostre maiestatis in persona auctoritateque presentibus ipsis attributa mediante, modo tamen debite informacionis et inquisitionis superinde prehabito et prout iuris ac rationis ordo expostulaverit per omnia in premissis observato. Secus ergo, gratie nostre sub obtentu, non facturi. Presentes denique, post earundem lecturam, reddi iubemus presentanti.

Datum in nostra imperiali civitate Senarum, parcium Italie, in festo beati Matthei apostoli, anno domini Millesimo quadringentesimo tricesimo tertio, regnorum nostrorum anno Hungarie etcetera XLVI^{to}, Romanorum XXIII° et Bohemie XIII°.

<Pe verso, de aceeași mână.> Ut illi de Cluswar et de Bistricia debent subvenire, cum expensis et exercitibus septem sedibus, tempore necessitatis.

Porunca însăși a domnului rege.

Sigismund, din mila lui Dumnezeu în veci augustul rege al romanilor și rege al Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., credincioșilor noștri, chibzuiților juzi, orașeni jurați, oaspeților și întregii obști a orașelor noastre

Cluj și Bistrița, precum și tuturor celorlalți și fiecăruia dintre sași din părțile noastre ale Transilvaniei, care locuiesc în oricare dintre târgurile, satele și moșiile noastre, precum și în cele situate oriunde, pînă la districtul Bîrsei, sănătate și milostivire.

În numele tuturor credincioșilor noștri sași din cele șapte scaune ale sus-numitelor părți ale Transilvaniei se aduce la cunoștința maiestății noastre că ei, pentru o cîrmuire mai bună și pentru o apărare mai sigură a lor și a acelor părți săsești împotriva năvălirilor făcute de turci, au obișnuit să îndrepte și să trimită, cu o remarcabilă sumă de bani, cîteva iscoade în Țara noastră Românească și, uneori, în Turcia și în ținuturile și locurile ce țin de ea, și, atunci cînd ei, din relatările vrednice de crezare ale acelor iscoade și ale altor oameni, și-au dat seama că sus-pomeniții turci vor să pătrundă în acele părți în chip dușmănos, obișnuiseră să păstreze în munți, cu însemnate sume de bani, un mare număr de oameni, pentru apărarea și deschiderea căilor și drumurilor din munții acelor părți, care se întind, după cum se știe, de la cele ce țin de țara Făgărașului pînă la districtul Hațeg, ca nu cumva acei turci să poată pătrunde; astfel, chiar în anul de curînd trecut, în timpul năvălirii sus-numiților turci, au ținut în sus-amintiții munți două mii de oameni, pentru apărarea numitelor căi și drumuri împotriva acelor turci, pentru care cercetări, paze și deschideri a sus-numitelor drumuri și căi voi, însă, nu ați vrut să faceți și să dați nici o osteneală și contribuție și nici un ajutor bănesc, și nici pe viitor nu vreți să le dați ajutor și sprijin la acestea, ceea ce va fi sigur spre paguba și povara acelor jeluitori, deoarece prin această iscodire și pază <ei> se îngrijesc nu mai puțin de cîștigul și folosul vostru, decît al sus-numiților înfățișători.

De aceea, noi, voind, din pricina și în temeiul de mai sus, să dați ajutor prin sprijin și osteneală amintiților noștri sași din cele șapte scaune în aceste iscodiri făcute împotriva zișilor turci, de asemenea la pázile și la deschiderile sus-arătatelor drumuri, făcute împotriva năvălirii acelor turci, punem în vedere și poruncim credinței voastre și fiecăruia dintre voi, prin nestrămutata noastră poruncă regească, că, luînd la cunoștința cele de față, începînd de acum și neașteptînd de acum înainte altă poruncă a noastră în ceea ce privește aceste cercetări împotriva sus-pomeniților turci, pázile și deschiderea sus-numitelor drumuri, <ce trebuie> făcute împotriva atacului și năvălirii acelor turci, în chipul arătat mai sus, veți fi datori să colaborați cu sus-numiții noștri lași din sus-zisele șapte scaune și să-i ajutați prin sprijinul și osteneala voastră, sa timpul potrivit pentru acestea, și în mijlocul lor să plătiți o contribuție dreaptă pentru cheltuielile făcute de ei acolo; și chiar voim ca voi, în ce privește socoteala acelei sume de bani, pe care aceia au cheltuit-o pentru păstrarea sus-numiților două mii de oameni, în anul de curînt trecut, în timpul pătrunderii amintiților turci, așa cum s-a arătat mai sus, precum și în alte timpuri, atît pentru nevoile, înlesnirile și foloasele voastre cît și ale lor, <și> pe care au arătat că o vor dovedi prin acte legiuite, în mărimea acestei cheltuieli făcute și împărțite pentru folosul și înlesnirea comună, atît a voastră cît și a acelor sași ai noștri, cu privire la acea parte a numitei sume de bani care s-ar cuveni să cadă de partea voastră, pentru contribuția <ce trebuie> făcută de voi, să le dați numiților sași ai noștri din cele șapte scaune o îndestulare deplină. Pe acestea, dacă le veți îndeplini, bine, altfel am însărcinat și însărcinăm cu tărie, prin cuprinsul acestora, pe măriții Ladislau de Chaak, voievodul de acum, și pe voievozii viitori ai sus-numitelor părți ale Transilvaniei și pe vicevoievozii acelora ca ei să vă constrîngă și să vă silească, prin leacuri potrivite, pe voi și pe fiecare dintre voi, pentru îndeplinirea poruncilor noastre, în numele maiestății noastre și a autorității date lor prin scrisoarea de față, însă să le îndeplinească pe toate în chipul cuvenitei cunoașteri și cercetări

făcute asupra acestora, după cum am arătat mai sus și după cum cere rînduiala legii și a judecății. Așadar, altfel să nu faceți dacă voiți să dobîndiți milostivirea noastră. În sfîrșit, poruncim ca <scrisoarea>de față, după citire, să fie înapoiată înfățișătorului.

Dat în orașul nostru imperial Siena, în părțile Italiei, la sărbătoarea fericitului apostol Matia, în anul Domnului o mie patru sute treizeci și trei și în anul patruzeci și șase al domniei noastre ca rege al Ungariei etc., iar ca rege al romanilor în al douăzeci și treilea, ca rege al Boemiei în al treisprezecelea.

<Pe verso, de aceeași mîină:> Pentru ca cei din Cluj și Bistrița să vină în ajutor celor șapte scaune cu bani și oști, cînd va fi nevoie.

Arh. St. Sibiu, U. II, 68. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1433.

Orig., hirtie (29,4 × 26,5), rupt la indoituri, cu pecete imperială din ceară roșie aplicată sub text, acoperită cu hirtiuță de protecție.

EDIȚII: Latin. *Der Verfassungszustand der sächsischen Nation in Siebenbürgen*, Sibiu, 1790, 97 (sub 1453, fragment); Schlözer, *Kritische Sammlungen*, 53–54 (fragment); Jakab, *Kcl. chl.*, I, 168–169; *Hurmuzaki*, I/2, 584–585; *Hurmuzaki*, XV/1, 17–18; *Ub.*, IV, 493–495.

REGESTE: Fr. Teutsch, *Die Unionen der drei ständischen Nationen in Siebenbürgen bis 1542*, în „Archiv des Vereins“, 12, 1874, 77.

¹ Astfel în orig.

² Îndreptat astfel din *cuiuslibet*.

³ Rupt cca 1 cm, întregit după sens.

Elyas wayuoda et
dominus terre Moldaviensis.

Providi et honesti viri, amici nobis dilecti. Conqueritur nobis Laurencius, fusor monetarum nostrarum, quomodo quidam Johannes, filius Valentini iudicis, de vestri medio, sibi XXVIII florenis auri Hungaricalibus diu fuisset et nunc esset debitor, quos sibi pluries petenti reddere recusasset. Immo, in tribus viis pro requisicione dictorum florenorum, totidem florenos auri expendidisset. Item quidam, nomine Snyth Klos, XXIII florenos auri Hungaricales esset debitor. Rogamus vos quatenus, visis presentibus, exhibitori presencium ¹ super premissis solucionis complementum facere velitis, nostri intuitu, ne idem Laurencius superinde queruletur. Sin autem eundem nullum dampnum ² pati permittemus, in quo tandem nobis minime poteritis imputare ³, et nos similiter vestras faciemus voluntates, si hoc feceritis.

Datum Zwczawye, in dominica Oculi, anno domini etcetera XXXIII°.

<Pe verso, de aceeași mîină:> Providis et honestis viris, iudici et iuratis civibus de Brassowya, amicis nostris dilectis.

Ilie, voievodul și
domnul țării Moldovei

Chibzuiți și cinstiți bărbați, iubiții noștri prieteni. Ni se plînge Laurențiu, turnătorul banilor noștri, că un anume Ioan, fiul judeului Valentin, din mijlocul vostru, i-a rămas de multă vreme dator și fi este dator și acuma cu douăzeci și opt de florini ungurești de aur, bani pe care n-a vrut să-i dea înapoi, deși i-a cerut în mai multe rînduri. Ba încă a cheltuit tot atîți florini de

sex grossos. Item, pro scriptura equorum, pecorum vel pecudum, singulum unum grossum solvere teneantur. Ceterum, ubicumque in terra domini nostri ambulaverint, negociari non valentes, de eorum rebus nichil³ dent. Si autem quacumlibet negocientur, de marca solvant ut supra. De paratis autem auro vel argento penitus nihil³ tenebuntur. Ad que premissa observanda, sub nostra ac dilecti filii Romani necnon carissimi Stechko fratris, universorumque baronum nostrorum fidei constancia, nos obligamus. In cuius rei testimonium, presentibus, sigillum nostrum, eisdem sedibus per post et irrevocabiliter duraturis, iussimus subappendendum.

Datum Zwczawy, die Aprilis IX, anno domini M^o CCCC^o XXXIII°

Ilie, din mila lui Dumnezeu voievod și domn al Țării Moldovei, tuturor și fiecăruia dintre închinătorii drepte credințe, atât celor de acum cât și celor viitori, ce vor lua cunoștință de această <scrisoare>, prin cuprinsul ei voim să li se facă vădit că, venind înaintea noastră chibzuiții și cinstiții bărbați: Iacob, judele orașului, Gaspar și Ioan, orașeni din orașul Sibiu, în numele lor și al celor șapte scaune săsești din țara Transilvaniei, adică cele numite de Sibiu, de Sighișoara și de Ozd, de Nocrîh, de asemenea, de Sebeș, de Cincu, de Orăștie și de Miercurea, ne-au rugat — fiindcă e un gând cuminte al lor de a cerceta țara stăpînirii noastre, spre a face negustorie cu anumite mărfuri ale lor — să facem cu ei o înțelegere omenoasă, cu privire la vămile ce au de plătit, pentru nevătămarea lor și siguranța mărfurilor lor de vânzare. Voind așadar să ne îngrijim atât pentru folosul țării noastre cât și pentru priința și nevătămarea lor, cu buna noastră știință, după sfatul boierilor noștri și de buna voie a pomeniților cinstiți orașeni, am făcut, ba chiar facem următoarea legătură a unei înțelegeri despre și cu privire la plata vămii către noi, ca să dăinuiască pentru viitor, <și anume> ca, atunci cînd zișii orașeni și toți ceilalți negustori din amintitele scaune sau oricare altul dintre ei vor intra cu lucrurile lor de vânzare sau mărfurile lor în țara stăpînirii noastre, să dea ca vamă în tîrgul nostru Adjud, după ce se va face socoteala mărfurilor lor, de fiecare marcă, patru groși, în banii țării noastre; tot astfel, după ce s-a isprăvit tîrgul, cînd se întorc la ale lor, să plătească alți patru groși pentru o marcă, iar la ieșirea din hotarul țării să plătească pentru un cal, doisprezece groși, iar pentru o iapă, șase groși. De asemenea, pentru un bou sau o vacă, doi groși, și, în afara de aceasta, în orice oraș sau tîrg al nostru vor face vreo negustorie, pentru ceea vor vinde, <vor plăti> de asemenea doi groși de marcă. Iar dacă vor cumpăra acolo sau în altă parte boi sau vaci, trebuie să plătească cîte doi groși de o vită mare sau mică, iar pentru un cal, șase groși. De asemenea, pentru însemnarea cailor și a vitelor mari sau mici, să fie datori să plătească numai cîte un groș <de cap>. Apoi, oriunde vor merge în țara stăpînirii noastre, neputînd să facă negoț, să nu dea nimic pentru lucrurile lor. Dar dacă vor face undeva negoț, să plătească pentru marcă tot ca mai sus. Pentru lucrurile făcute din aur sau argint nu vor fi ținuți <să plătească> nimic. La păzirea celor de mai sus ne legăm pe statornicia cuvîntului nostru, a iubitului nostru fiu Roman și a preascumpului nostru frate, Stețcu, cât și a tuturor boierilor noștri. Spre mărturia acestui lucru, am poruncit să se atîrne pecetea noastră pentru acele scaune, de această scrisoare, ce va avea să dăinuiască nestrămutat și mai tîrziu.

Dat la Suceava, în ziua de 9 aprilie, în anul Domnului o mie patru sute treizeci și trei.

Arh. St. Sibiu, U. II, 67. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1433 și la Bibl. Acad., V/18.

Orig., perg. (27,4 × 22,2), cu pecete din ceară roșie, în matcă, atirnată de șnur de mătase roșie-maron, cu legenda: † Печать юв налн воиоады.

EDIȚII: Latin. A. Amlacher, *Urkundenbuch zur Geschichte der Stadt und des Stuhls Broos*, în „Archiv des Vereins“, IV, 1880, 187–189; *Hurmuzaki*, XV/1, 19–20⁴; *Ub*, IV, 499–500. Latin și trad. *Costăchescu*, II, 646–648⁴.

¹ r scris deasupra lui y.

² Scris deasupra rindului.

³ Astfel în orig.

⁴ Cu regist greșit.

Michael Jakch,
Siculorum comes.

Circumspecti viri, amici nobis dilecti. Uti nobis nunciastis quomodo sevissimi Turci in partibus Transalpinis forent constituti, et Walachi partis eiusdem in¹ circumferenciis castrorum assistentent² subplantandi, quare vestras petimus amicitias presentibus, quatenus sitis constantes et vigiles, ne per eosdem nephandissimos Walachos decipiemini. Iam enim dies sexta est transacta, quod familiaribus nostris nunciavimus, ut ipsi sine mora, more exercituali, accedere debeant, quos speramus in brevi adesse, et nisi iidem vos pervenerint, inmediate³ totis nostris viribus, divino auxilio mediante, vestri in succursum, non lentis passibus, sed celere equitatu progredimus. Pro eo, si quas novitates ulterius habueritis, sine tarditate aliquali nobis scire detis, ut celerius vestrum in succursum insistere valeamus.

Scriptis in castro Gergiu, sabbatho proximo diei Rogacionis, anno etcetera XXXIII°.

⟨Pe verso, de aceeași mână:⟩ Circumspectis viris, iudici et iuratis civibus civitatis Brassouiensis, amicis nostris.

Mihail Jakch,
comitele secuilor.

Chibzuiți bărbați, iubiții noștri prieteni. După cum ne-ați anunțat că preasălbaticii turci s-ar fi așezat în Țara Românească, și că românii acelor părți li s-ar fi alăturat pentru asediu în împrejurimile cetăților, de aceea cerem prieteniei voastre, prin scrisoarea de față, să fiți statornici și vigilenți, ca nu cumva să fiți înșelați de acei români nelegiuți. Într-adevăr, a trecut deja a șasea zi de când i-am trimis pe slujitorii noștri ca să meargă fără zăbavă, după obiceiul ostășesc, care, sperăm, să sosească în curînd. Și dacă ei nu vor ajunge, vom merge imediat, cu ajutorul lui Dumnezeu, cu toți oamenii noștri în ajutorul vostru, nu în pași înceți, ci repede călare. De aceea, dacă aveți alte noutăți, să ni le dați de știre fără întîrziere, ca să ne dăm silința să venim și mai repede în ajutorul vostru.

Scris în cetatea Gurghiu, în sîmbăta înaintea zilei *Rogatio*, în anul Domnului <o mie patru sute> treizeci și trei.

⟨Pe verso, de aceeași mână:⟩ Chibzuiților bărbați, judei și orașenilor jurați ai orașului Brașov, prietenii noștri.

Arh. St. Braşov, Arh. oraş Braşov, col. Fronius, I, nr. 9. Fotocopie la Inst. de ist. şi arh. Cluj-Napoca/1433.

Orig., hîrtie (21,4 × 9,2) cu pecete de închidere din ceară verde, aplicată pe verso.

Copie la Arh. St. Sibiu, Fond Brukenthal, col. Reschner (sub 1434).

EDIȚII: Latin. Marienburg, *Kleine sieb. Geschichte*, 193; I. Kemény, *Jegyzések az Erdélyi oláhok történetéről*, în „Tudományos gyűjtemény”, 1830, 3, 102–103 (sub 1434); *Transilvania*, 1873, 6; *Székely okl.*, I, 128–129 (sub 1434 mai 1); *Hurmuzaki*, I/2, 589 (sub 1434); *Hurmuzaki*, XV/1, 20; *Ub.*, IV, 500.

¹ Scris deasupra rîndului.

² Corect: *assistent*.

³ Astfel în orig.

Sigismundus, dei gracia Romanorum imperator semper augustus, ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etc. rex, fidelibus nostris, capitulo ecclesie Chanadiensis, salutem et gratiam.

Cum nos, pro fidelitatibus et fidelium serviciorum gratuitis meritis et sinceris complacenciis fidelis nostri, egregii Nicolai, filii condam Ladislai de Byzere, aule nostre militis, universas porciones possessionarias et iura possessionaria condam Lado, filii olim Ladislai, filii Pethe, et filiorum suorum de predicta Byzere, fratris patruelis ipsius Nicolai, in possessionibus Bizere prefata et Kalowa, Worchorwa, Zahadfalu, Rampna, Meel, Szlatina, Nouakfalua, Myhalancz, Weelgh, Laczkan, Danilest, Apadya et Ohabycza vocatis, in districtu de Sebes existentibus, habitas, quas videlicet porciones possessionarias seu iura possessionaria prefatus Nicolaus de Byzere, antefatorum condam Lado et filiorum suorum fuisse, eosque toto illo tempore, quo nobis fideles existerunt, in pacifico dominio earundem porcionum possessionariarum seu iurium possessionariorum extitisse asserit, propter notam infidelitatis prenarratorum Lado et filiorum suorum, quam iidem ex eo quod ipsi pretactis eorum porcionibus et iuribus possessionariis derelictis, ad partes Transalpinas, sicuti tunc sic et nunc sevissimis Turcis, crucis Christi persecutoribus, maiestatisque nostre et regnorum nostrorum ac tocus Christianitatis capitalibus inimicis et hostibus, subiectas et per consequens, ad condam Dan, wayuodam ipsarum parcium Transalpinarum, eotunc in contemptum nostre celsitudinis predictis Turcis sponte adherente, se reducerunt, ubi eciam idem Lado in quantum potuit contra maiestatem nostram et nostros fideles usque vite sue exteritum, cum prefatis filiis suis, infideliter agens, sub eadem infidelitatis nota, vitam terminavit temporalem, contra nostram incurrerunt maiestatem, iuxta regni nostri Hungarie predicti consuetudinem ad manus nostras regias, rite et legitime devolutas et redactas, de presentique apud manus nostre maiestatis existentes, simulcum universis ipsarum utilitatibus et pertinenciis quibuslibet, prefato Nicolao de Byzere et, per eum, Laczkoni, filio condam Johannis de dicta Byzere, fratri suo patrueli, ipsorumque heredibus et posteritatibus universis, vigore aliarum literarum nostrarum donacionalium exinde confectarum, sub modis et adiconibus in eisdem literis nostris donacionalibus contentis et expressatis, in perpetuum duxerimus conferendas; velimusque ipsos, per nostrum et vestrum homines in dominium earundem legitime facere introduci, fidelitati igitur vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente Blasius Wraan, vel Ladislaus de Bast, aut Johannes de Machkas, sin Ladislaus dictus Wlaszna de Egres, sive Johannes Wlksan, aliis absentibus, homo noster, ad

facies prenarratarum porcionum possessionariarum in pretactis possessionibus et iuribus possessionariis habitarum, vicinis et commetaneis ipsarum universis inibi legitime convocatis et presentibus, accedendo, introducas¹ prefatos Nicolaum de Bizere et Laczkonem de eadem, in dominium earundem statuatque easdem eisdem, pmissis nostre donacionis titulo, perpetue possidendas, contradiccione prefatorum infidelium non obstante. Et post huiusmodi introduccionis et statucionis seriem, cum nominibus contradictorum et evocatorum, si qui fuerint, terminoque assignato nobis fideliter rescribatis.

Datum Basilee, in festo beati Nicolai confessoris, anno domini Millesimo quadringentesimo tricesimo tercio, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. XLVII°, Romanorum XXIII°, Bohemie XIII°, Imperii vero primo.

Sigismund, din mila lui Dumnezeu în veci augustul împărat al românilor și rege al Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., credincioșilor noștri din capitlul bisericii din Cenad, sănătate și milostivire,

Noi, pentru faptele de credință, meritele de bunăvoie ale credincioaselor sale slujbe și pentru nefățarnicele îndatoriri ale credinciosului nostru, alesul Nicolae, fiul răposatului Ladislau de Bizere, oștean al curții noastre, am hotărât a hărăzi pe veci, în temeiul altei scrisori a noastre de danie, întocmite cu privire la aceasta, și în felul și îndatoririle arătate și cuprinse în pomenita noastră scrisoare de danie, pomenitului Nicolae de Bizere și, prin el, lui Laço, fiul răposatului Ioan din zisa Bizere, vărul său, ca și moștenitorilor și tuturor urmașilor lor, toate părțile de moșie și drepturile de moșie ale răposatului Lado, fiul răposatului Ladislau, fiul lui Pethe, vărul lui Nicolae, și ale fiilor săi din pomenita Bizere, cuprinse în moșiile numite: Bizere, mai sus-pomenită, și Kalowa, Virciorova, Zăbalt, Rampna, Meel, Slatina, Glimboca, Myhalancz, Weelgh, Laczkan, Delinești, Apadia și Ohabita, aflătoare în districtul Sebeș, care, anume, părți de moșie sau drepturi de moșie, pomenitul Nicolae de Bizere spune că au fost ale mai sus-zișilor, răposatul Lado și fiii săi, și că aceștia, în tot timpul în care ei ne-au fost credincioși nouă, au fost în pașnica stăpânire a acelor părți de moșie sau drepturi de moșie; din pricina vinii trădării mai sus-numiților Lado și fiii săi, de care ei s-au făcut vinovați față de maiestatea noastră, prin aceea că ei, părăsindu-și părțile și drepturile lor de moșie, s-au retras în Țara Românească, supusă și atunci, ca și acum, turcilor celor sălbatici, prigonitori ai crucii lui Hristos, dușmanii de moarte și potivnicii și ai maiestății noastre și ai țărilor noastre și ai întregii creștinătăți, și, ca urmare, la răposatul Dan, voievodul acelei Țări Românești, care atunci, în disprețul maiestății noastre, era, de buna lui voie, de partea pomeniților turci, unde chiar pomenitul Lado, luptând ca un necredincios, cât a putut mai mult, împotriva maiestății noastre și a credincioșilor noștri pînă la sfârșitul vieții sale, dimpreună cu pomeniții săi fii, și-a sfârșit viața lui pămîntească în aceeași vină a trădării; <acele părți sau drepturi de moșie>, potrivit obiceiului țării noastre mai sus-zise a Ungariei, au ajuns, în chip legiuit, după rînduială, în mîinile noastre regești și se află și acum în mîinile noastre, dimpreună cu toate folosințele lor și cu toate cele ce țin de ele; și <fiindcă> noi voim ca ei să fie puși în chip legiuit în stăpînirea acelor <părți de moșie> de către omul nostru și acela al vostru, punem în vedere și poruncim cu tărie credinței voastre să trimiteți pe omul vostru vrednic de crezare ca martor, în fața căruia omul nostru, Blasiu Wraan sau Ladislau de Bast sau Ioan de Machkas, sau Ladislau zis Wlaszna de Ezeris, sau, în lipsa acestora, Ioan Wilksan, ducîndu-se la părțile de moșie mai sus-arătate, cuprinse în mai sus-pomenitele moșii și drepturi de moșie, și chemînd acolo în

chip legiuit pe toți vecinii și megieșii lor, și, de față cu dînșii, să pună pe pomeniții Nicolae de Bizere și pe Lațco din același loc în stăpînirea lor, și să dea pomeniților acele <părți de moșie>, în chip de nouă danie a noastră, spre a le stăpîni pe veci, fără a ține seamă de împotrivirea pomeniților necredincioși; iar după aceasta să ne faceți cunoscut, în scris și întocmai, cum s-a făcut această punere și dare în stăpînire, odată cu numele împotrivorilor și ale celor chemați, dacă vor fi, și cu sorocul pus.

Dat la Basel, la sărbătoarea fericitului Nicolae Mărturisitorul, în anul Domnului o mie patru sute treizeci și trei, în al patruzeci și doilea an al domniei noastre ca rege al Ungariei etc., în al douăzeci și patruilea ca rege al romanilor, în al paisprezecelea ca rege al Boemiei și în anul întîi al imperiului.

După *Hurmuzaki* I/2, 583—584.

Transumpt în actul capitulului din Cenad, din 19 ianuarie 1434, la Arh. Naț. Magh. Dl. (Arh. fam. Sombory).

EDIȚII: Latin. Pesty, *Szörény*, III, 27—29.

¹ Astfel în orig; corect: *introducât*.

210

<Cca 1434, Bîrlad>.

† Ниское поклоненіе бировѣ утѣ Брашова, утѣ меншого пріятелѣ господства ти шолтѣза Хѣрлѣ¹ утѣ Брѣладѣ. Даемъ виданіе твою милости, аже всташа ваши людіе, на нма Цвѣль Пѣкобъ и Циреыс ѣ вниѣ прѣдѣ сѣдци Брѣладски, протоже они сѣ утѣкнши да платятъ чинѣ сѣдцемъ жолты за² ѣ золоти, протоже азѣ есѣмъ кезѣшѣ за тоты людіе що бы они заплатили сѣдцемъ. Онѣ же не послали, а сѣдци сѣзѣли теперѣ мнѣ ѣ золоти. Протоже прошѣ твою милостѣ, учини намѣ правду за тоты люди, зануже мы хочемъ узѣти вашимъ человекѣкомѣ за тото кезѣшѣство, понеже нмамъ пагубу.

Бировѣ утѣ Брашова.

† Adîncă închinăciune birăului din Brașov, de la prietenul mai mic al domniei tale, șoltuzul Hârlea, din Bîrlad. Dăm știre milostivirii tale, că au rămas oamenii voștri, anume Ștul Iacob și Țerbiș, vinovați înaintea judecătorilor din Bîrlad. De aceea ei s-au tocmit ca să plătească hamurile judecătorilor în galbeni pentru 10 zloți. Pentru că eu sînt chezaș pentru acei oameni că au să plătească judecătorilor, ei însă nu au trimis, iar judecătorii au luat de la mine 10 zloți. De aceea rog pe milostivirea ta, fă-mi dreptate pentru acei oameni, pentru că vom lua de la oamenii voștri, pentru această chezășie, căci avem pagubă.

Birăului din Brașov.

Arh. St. Brașov, nr. 501.

Orig. hîrtie, pecete aplicată căzută.

Dat după Iacob Steel menționat în doc. din 21 aprilie 1434

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Doc. mclđ.* 60—61; Costăchescu, *Doc. mclđ.*, 675; Antonovici, *Bîrlădene*, IV, 1—2.

¹ Sau Хѣрлѣ.

² Așa la St. Nicolaescu. Greșit la I. Bogdan: жолтѣза. Tot astfel și la M. Costăchescu. Expresia are înțelesul „să plătescă judecătorilor... galbeni (ungurești) pentru 10 zloți..”

† От жспана Плевла мншгв здравне и поклонение братнам монамъ, пръгарем брашевскимъ въсѣмъ, великимъже и малымъ.

И тѣзи вѣ давамъ ѿ знанне: за тшгвзнъ воеводѣ, що го сте поставиле тѣка, Дракъла, комъ естъ драгъ штъ васъ, а вѣне го цѣлѣванте, занъ по мншгв не шето го видѣт, понеже сѣ надѣж на Бога, камъ идетъ да се не повратит. И азъ колникъ съмъ ѿчинна зарадѣ васъ добро, вѣне мнъ харѣ не имате, нѣ Богъ знаетъ нъ шн да вѣрѣтѣте.

Тѣмъ радн, како сте поставиле рѣчъ въ едни денъ и ѿтѣкниле, а вѣне стонте на тшмъ и въсвободѣте да ходитъ пѣтъ свободно. Кто шо любит, да доносет, нъ желѣзо нъ мѣдъ нъ въсѣкѣжъ кѣпнѣж; нъ комъ шо естъ длѣжно, да сн вѣзниматъ свободно. Нѣжъ срѣцн людн, кон се ѿлагаѣт, да доходѣт, кто съ шо может, по Праховѣ или по Телѣжжн, а вѣне нѣ дома нмъ плѣнѣте нъ бантѣте, да не доходѣт.

Тѣмъ радн, ако вѣ естъ волѣ нъ хѣтѣне да стонте на рѣчъ, азъ да знамъ; ако ли сте ѿхватиле дрѣгъжъ дрѣмъж, а нне да знамо како шемо ѿчинит.

И Богъ вѣ швесеит.

<Adresa pe verso :> † Пръгаремъ въсѣмъ брашевскимъ.

† De la jupan Albul multă sănătate și închinăciune fraților mei, tuturor pîrgarilor brașoveni, mari și mici.

Și iată vă dau de știre pentru acel voievod, pe care l-ați pus aici, Draculea, cui dintre voi îi este drag, iar voi sărutați-l, căci mai mult nu-l veți mai vedea, pentru că trag nădejde în Dumnezeu că de unde se duce să nu se mai întoarcă. Iar eu cît bine v-am făcut, mulțumire față de mine nu aveți, ci Dumnezeu știe și el să creadă.

Drept aceea, cum ați pus vorbă într-o zi și ați întocmit, iar voi stați pe aceasta și lăsați să fie drumul slobod. Cine ce dorește să aducă și fier și aramă și orice marfă; și cui ce-i este dator, să-și ia slobod. Ci oamenilor săraci, care se pregătesc să vină cine cu ce poate, pe Prahova și pe Teleajen, iar voi le prădați casele și-i bîntuiți, ca să nu vină.

Pentru aceea, dacă vă este voia și hotărîrea să vă țineți de cuvînt, eu să știu; dacă ați apucat alt gînd, iar noi să știm cum vom face.

Și Dumnezeu vă veselească.

<Adresa pe verso :> † Tuturor pîrgarilor brașoveni.

Arh. St. Brașov, nr. 463.

Orig., hirtie, pecete aplicată în ceară albă, stricată parțial, cu legenda: † 445ъ то <рса> <с> <с>.

Fotocopie la Bibl. Acad., F. IX/9 și XVIII/10.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 54, Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 250—251; *Tccilescu*, 378—379. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 202.

Stephanus, wayuoda et dominus
terre Moldawyensis.

Circumspecti ¹ viri. Conqueritur nobis Stephanus cum Martino, socio suo, homines nostri, qualiter ² in autumpno ³ proxime preterito Jacobus Steel, vester concivis, XXVIII boves ipsorum tulisset, quos minime persolvisset, dampnum ³ ipsis inferendo. Quare rogamus vos, quatenus agnitis presentibus, satisficiatis dictis conquerentibus ex parte Jacobi prenotati,

alias ipsos dampnum ³ pati non patiemur. Datum Zwchawy, feria quarta ante festum Georgii, anno domini etcetera XXX ⁴ IV°.

<Pe verso, de aceeași mină:> Circumspectis viris, iudici et iuratis civibus de Brassowya, nobis dilectis.

Ștefan, voievodul și domnul țării Moldovei.

Chibzuiții bărbați. Ni se plînge Ștefan împreună cu Martin, tovarășul său, oameni de-ai noștri, cum că în toamna trecută un orășean de-al vostru, Iacob Steel, le-a luat douăzeci și opt de boi, pe care nu i-a plătit, făcîndu-le astfel pagubă. De aceea, vă rugăm ca, după ce veți lua cunoștință de scrisoarea de față, să despăgubiți pe pomeniții pîrșiși din partea amintitului Iacob; altcum noi nu vom îngădui ca ei să sufere vreo pagubă. Dat la Suceava, în miercurea dinaintea sărbătorii lui Gheorghe, în anul Domnului <o mie patru sute> treizeci și patru.

<Pe verso, de aceeași mină:> Chibzuiților bărbați, judei și orășenilor jurați din Brașov, dragi nouă.

Arh. St. Brașov, Arh. oraș Brașov, col. Schnell, I, nr. 10. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1434.

Orig., hirtie (24 × 9,2), cu pecete de închidere din ceară roșie, aplicată pe verso, cu legenda:

† печать ... воєвод

Copie de I. Bogdan la Bibl. Acad., ms. nr. 126.

EDIȚII: Latin. *Hurmuzaki*, XV/1, 20; *Ub.*, IV, 520. Latin și trad. *Costăchescu*, II, 674–675.

¹ Scris deasupra lui *ncbiles*, șters de aceeași mină.

² Urmează *hiis*, șters de aceeași mină.

³ Astfel în orig.

⁴ Urmează III, șters de aceeași mină.

† Іван Влад воєвода и господинъ. Пишет господству ми мнѣм двѣрїмъ и вернимъ прїателѣмъ и госпвдамъ мнѣм, прѣгаремъ брашевским, великимъ же и малым, поклоненїе даже дв лица земли, яко мнѣмъ госпвдамъ. И да спвдвѣнт Богъ сіемъ писанїю моемъ шѣрѣсти ви здравѣх и веселех.

И тѣзи ви давамъ ѣ знанїе: прїнде ми человекъ шт господина ми кесарѣ, ѣ день шхторїа, въ срѣдѣ днѣм, и мене с вами за едно двѣрѣ глас двнесе, такъзи глас како ке вамъ Бнтесѣ Інѣша казвати. И този ви, моа братїе, знаете двѣрѣ, како всегда ви есте мене помагали ѣ чемъ сте могли, и мене и мнѣхъ слѣги; да и съга еше ви молни и прошѣ яко мою госпвдѣ: тѣзи си пѣстнѣ по междѣ васъ слѣгѣ ми вернѣга Бнтесѣ Інѣша, да елика вамъ изречетъ да го верѣте, шти сѣ мое истинне рѣчи, яко да бнсте слѣшали шт самнѣхъ монѣхъ сътъ.

Писъ ѣ Мергиндѣлѣ, шхторїа ѣ день.

† Івн Влад воєвода, многїмъ божіемъ господинѣ.

<Adresa pe verso :> † Прѣпочтанимъ прѣгарѣмъ брашевским.

† Ioan Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea bunilor și credincioșilor mei prieteni și domni, pîrgarilor brașoveni, mari și mici, închinăciune pînă la fața pămîntului, ca unor domni ai mei. Și să dea Dumnezeu ca această scrisoare a mea să vă găsească sănătoși și veseli.

Și aceasta vă dau de știre: mi-a venit un om de la domnul meu, chesarul, în ziua de 6 octombrie, în ziua de miercuri, și mie și vouă împreună ne-a adus o veste bună, o asemenea veste, pe care vo v-a spune Ianăș viteazul. Și aceasta o știți bine, fraților mei, că ori cînd m-ați ajutat cu ceea ce ați putut, și pe mine și pe slugile mele; că și acum încă vă rog și vă cer, ca unor domni ai mei: iată vă trimit printre voi pe sluga mea credincioasă, Ianăș viteazul, și ceea ce vă va spune, să-l credeți, căci sînt cuvintele mele adevărate, ca și cum le-ați asculta din însăși gura mea.

Scris în Merghindeal, octombrie 7 zile.

† Ion Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

⟨Adresa pe verso :⟩ † Preacinstiților pîrgari brașoveni.

Arh. St. Brașov, nr. 189.

Orig., hirtie, pecete timbrată, cu legenda: S. IOANI+WLDAP+WAVVODA. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/32 și XIII/39.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 65–66; *Tocilescu*, 49. Trad. Bogdan, *Dsc. și reg.*, 43–44.

214

⟨1435⟩ martie 5, Suceava.

† Стефанъ воєвода, божією милостію господаръ Земли Молдавскон. Пишемъ въскъмъ бояромѣ и дворникомъ и шолтвзомъ и прѣгаремъ и жудемъ и батаманомъ и въсему посполству вारे кто имаетъ должника оу Брашовѣ, що бы ни единъ залогъ не оузмалъ на торговчаны втъ Брашова, развѣ¹ коли познаетъ своего длѣжника лицемъ, тогда имаетъ заплатити тотъ истинный должникъ. И кто своего должника лицемъ <не познаетъ>², а оусхочетъ права жадати в своемъ долгу, що бы пошол до Брашова, та що бы оучинил имъ право рѣди брашовстѣн на его должника. И брашовѣномъ кто еудеть, що озмалъ безъ нѣхъ права, шажѣ издавна и маютъ ъ земли³ господства ми, що бы сте имъ воротили въскѣ, до нити, шовы не пришли болше жаловати. И кто не боудеть послышеть нашемъ повелѣнію и запису, тотъ имаетъ быти подъ великон казин господства ми Писа оу Сочавѣ мартѣ 5.

⟨Verso :⟩ Litera sonans, ut quilibet Moldavensis habens debitores in medio Barcensium sua debita extorqueat coram iudicibus Barcensium, de quibus sibi plena iusticia imperaretur, nam debitores bonis, de quibus satisfaciant, omnibus careant.

† Ștefan voievod, din mila lui Dumnezeu domn al Țării Moldovei. Scriem tuturor boierilor și vornicilor și șoltuzilor și pîrgarilor și juzilor și vătămănilor și întregului popor că oricine are datornic la Brașov, să nu ia nici un zălog de la negustorii din Brașov, afară numai cînd va cunoaște pe datornicul său personal, atunci va plăti acest adevărat datornic. Iar cine nu cunoaște pe datornicul său personal și voiește să aștepte dreptate pentru datoria sa, să meargă la Brașov și să-i facă dreptate dregătorii brașoveni împotriva datornicului său. Iar brașovenilor cine le va fi luat ceva, în afară de dreptul lor, ce-l au de demult în țara domniei mele, să le întoarcă totul pînă la un fir de ață, pentru ca să nu mai vină să se jăluiască mai mult. Iar cine nu va fi ascultător poruncii și scrisorii noastre, acela va avea mare pedeapsă de la domnia mea.

S-a scris la Suceava, martie 5.

<Verso :> Scrisoare care spune că orice moldovean, avînd datornici printre brașoveni, să-și scoată datoriile sale în fața juzilor Brașovului, de la care să-și ceară deplină dreptate, ca să se lipsească datornicii de toate bunurile cu care să fie îndestulați.

Arh. St. Brașov, nr. 432.

Orig., hirtie, pecete aplicată,

O fotografie la Bibl. Acad. F. XIX/6.

Pentru date v. doc. din 26 mai 1435, publicat sub nr. 215.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Doc. mld.*, 18—19; Costăchescu, *Doc. mld.* 692—693; Nicolaescu, *Doc. sl. rom.*, 94—95; *Tocilescu*, 487—488.

¹ În original pare să fie раздѣ.

² Rupt.

³ Scris peste rind.

215

1435 (6943), mai 26, Gura Bașeului.

† Стефанъ воевода, божією мностію господарь Земли Молдавскон, даямъ сесь нашъ листъ всѣмъ брашовѣномъ, іакожъ нмалн штъ штца нашего поконника грамоту, по тому жъ н мы дали есми нмъ, іако да ходятъ съ своею торговлею доброволно в нашн земли, а мыто свое правое да платятъ, штъ едного тарху, по чотыре гроши, штъ грнны, цю колн за товара нмуть купити, оу нашн земли, два гроши.

И такожъ торговцемъ нхъ н людемъ нхъ никто да не заложитъ товара нхъ за чужего товара, развѣ колн кто знадетъ своего должника, та еше нмаета его искати закономъ прѣдъ насъ, а слышн ни жадномъ да не смѣетъ никто штъ нмнхъ людемъ брашовѣномъ оучинити, а шнн нашнмъ по томужъ нмаютъ оучинити.

Ина на Оустіе Баша въ лѣто сцмг маіа к̄с.

† Ștefan voievod, din mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Dăm această carte a noastră tuturor brașovenilor. Precum au avut de la răposatul nostru părinte privilegiu, tot astfel și noi le-am dat ca să meargă de bună voie cu negustoria lor în țara noastră și să plătească vama lor dreaptă de fiecare povară câte patru groși, iar de grivnă, orice marfă vor cumpăra în țara noastră, doi groși.

Și de asemenea țărgoveților lor și oamenilor lor, nimeni să nu le zălogească marfa lor pentru marfă străină, afară numai cînd cineva își găsește datornicul său și atunci să aibă a-l cerceta cu legea înaintea noastră, iar silă nimănui să nu îndrăznească nimeni dintre oamenii noștri să facă brașovenilor. Și ei să aibă a face la fel alor noștri.

S-a scris la Gura Bașeului, în anul 6943 <1435> mai 26.

Arh. St. Brașov nr. 435

Orig. hirtie, pecete aplicată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. X/19 și XIX/1.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Doc. mld.* 12—13; Costăchescu, 676—677; Nicolaescu *Doc. sl. rom.*, 90—91; *Tocilescu*, 534 *doc.*, 485—486.

216

1435 (6943) mai 26, Gura Bașeului.

† Стефанъ воевода, божією мностію, господарь Земли Молдавскон. Пишемъ сядцемъ штъ Бакорѣ н штъ Тотруша. Жалуютъ намъ брашевалѣне, аже по тнхъ сторонъ много шкодоу чинятъ людемъ нхъ н торговцемъ нхъ н заданы. Протожъ смотрите нашн листы, цю есми нмъ дали, та помужъ ¹ нмъ

ДА ЕСТЬ, А НЕ ЛИШАНТЕ НАМЪ КРѢВДЫ БЫТИ НИ УТЪ КОГО, ЦО БЫ НАМЪ БОЛШЕ НЕ ЖАДО-
ВАН, ЗАМУЖЕ МЫ ЗНАЮМЪ ВАША ГОЛОВА, А БЫ НАШЪ ПОКОН БЫЛЪ.

Писа на Оустіе Башіа, въ лѣто СЦМГ МѢСѢЦА <МАІА> КС.

† Ștefan voievod, din mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Scriem judecătorilor din Bacău și din Trotuș. Ni se jăluesc brașovenii că prin acele părți se fac oamenilor și negustorilor lor multe pagube și piedici. De aceea observați cărțile noastre pe care le-am dat lor, ca să le fie de ajutor și nu lăsați să le fie strîmbătate de la cineva, ca să nu ni se mai jăluiască, pentru că noi știm capul vostru, ca să ne fie nouă pace.

S-a scris la Gura Bașeului în anul 6943 <1435>, luna mai 26.

Arh. St. Brașov, nr. 433.

Orig., hirtie, pecete aplicată cu legenda: † печать Стефана воєводи.

O fotografie la Bibl. Acad., XIX/2.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Doc. mold.*, 13–14; Costăchescu, *Doc. mold.* 677–678; Nicolaescu, *Doc. sl. rom.*, 89 și *Tocilescu*, 486.

¹ La M. Costăchescu, corectat nejustificat în *НОСТОМУЖЪ*.

217

<1435> iulie 8, Suceava.

† Стефанъ воєвода, божією мнлостію, господинъ въсен Молдовлахис-
кон Земан. Пишетъ господство мн шолтузѣ и прѣгаремъ утѣ Брашева и всѣмъ
добрымъ людемъ утѣ Брѣскои Земан. Пришелъ утѣ васъ Ханѣ лѣчинкѣ и
говорнаѣ господствѣ мн утѣ васъ, да ходятѣ вашн людіе оу нашн земан, сло-
водно съ своею торговлею, а изрѣбѣ ни жадномѣ, за чѣжего товара да не зчинит
сѣ оу нашн земан; а нашнмъ такожде оу вашн странѣ. Я комѣ утѣ нашнхъ
бѣдетъ кривинѣ утѣ вашнхъ людіе, а утѣ къ вамъ да прїидетъ а вы емѣ право
да сътворите. Я нїе такожде вашнм. И тоє непоколѣбнмо да стонтъ выше писанное.

Писа оу Сочавѣ юл ѿ.

† Ștefan, voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al țării Moldovlahiei. Scrie domnia mea șoltuzului și pîrgarilor din Brașov și tuturor oamenilor buni din Țara Bîrsei. A venit de la voi Hanea arcarul și a vorbit domniei mele din partea voastră, ca să umble oamenii voștri slobozi cu negoțul lor în țara noastră și reținere pentru marfă străină nimănui să nu se facă în țara noastră, și la ai noștri de asemenea în părțile voastre. Iar cui dintre oamenii noștri îi va fi vreo strîmbătate de la oamenii voștri, el să vină la voi, să i se facă dreptate. Și noi, de asemenea la ai voștri.

Și cele mai sus scrise să stea neclintite.

S-a scris la Suceava, iulie 8.

Arh. St. Brașov, nr. 438.

Orig., hirtie, pecete aplicată

Pentru datare v. mai sus doc. din 1435 mai 26.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Doc. mclđ.*, 16–17; Costăchescu, *Doc. mclđ.*, 693–694; Nicolaescu, *Doc. sl. rom.*, 96–97.

Michael Jakch,
comes Siculorum

Dilecti et amici nostri. De piis favoribus et gratuitis obsequiis, quibus vos et vestros nuncios, quos apud cesaream maiestatem in vestra legacione transmissos, habuissemus prosecutos, gratiarum acciones refertis. Unde scitote quod temporum in successu pluribus nostris favoribus indesinenter vos et vestrum quemlibet diligenter volumus prosequi et illarescere; infra spaciumque duorum aut trium dierum, in castro Gergen constituemur. Significatis etiam quomodo Alda, wayuoda Transalpinensis, suos clauserit dies extremos et quod in successionem unum alium in wayuodam, modo ficticio, elegissent, super qua talismodi fama vestris amicitias grates referimus, rogamusque quatenus quidquid ex illis partibus de fama certa vigore perceperitis, nobis citissime suo modo significare debeatis. In eo ¹ autem formidare non velitis, quod alter ex filiis Dan eligeretur in wayuodam, quia post dominum deum, dominus noster imperator regnum suum non deserit, nec etiam nos, post graciousitatem domini nostri imperatoris, volumus circa illas esse confines invigiles, sed ut bonus pastor circa vestras amicitias bonam vigilemque curam cum custodia diligencius volumus obtemperare. Percepimus etiam quomodo cum castellanis nostris de Therch et Kyralka tanquam ² fideles amici procuracionem fecissetis, unde etiam non immerito grates habemus; sed quia iidem castrorum nostrorum castellani pulveribus pixidum indigenciam habent, ideo velitis eisdem de ipsis pulveribus assignari facere. Deus altipotens contra quoslibet emulos et Christi nomini inimicos protegat et defendat, et feliciter vestrum quemlibet prosperet, ad vota.

Scriptis Bystricie, feria sexta, in festo beati regis Ladislai, anno domini MCCCXXXV^o.

<Pe verso, de aceeași mână:> Circumspectis et providis viris, iudici, iuratis civibus et universis hospitibus atque populis civitatis Brassouensis, amicis nostris grate dilectis.

Mihail Jakch.,
comitele secuilor.

Iubiții noștri prieteni, pentru prietenescul sprijin și pentru binevoitoarele servicii cu care noi v-am ajutat pe voi și pe solii voștri, trimiși de voi la împărăteasca maiestate, voi ne mulțumiți; să știți că și în curgerea vremii voim să vă ajutăm și să vă bucurăm pe voi și pe oricare dintre voi, fără încetare și cu stăruință, cu și mai multă bunăvoință. Peste două sau trei zile vom fi în cetatea Gurghiu. Ne mai faceți cunoscut că Aldea, voievodul Țării Românești, a închis ochii și că au ales de formă pe altul ca voievod în locul lui. Pentru această veste mulțumim prieteniei voastre și o rugăm ca, orice veți afla în chip sigur din părțile acele despre aceasta, să ne faceți cunoscut așa cum trebuie, cât mai repede. În această privință însă să nu vă temeți că se poate alege ca voievod unul dintre fiii lui Dan, fiindcă numai după Dumnezeu, domnul nostru împăratul și-ar părăsi țara lui, și nici noi, după mărinimia domnului nostru împăratul, nu voim ca lângă acele părți să fie hotare nepăzite, ci, ca păstorul cel bun, voim cu stăruință să avem pentru prietenia voastră bună și veghetoare grijă și pază. Am mai aflat că v-ați purtat cu castelanii noștri de Bran și Piatra Craiului ca niște credincioși prieteni, pentru care cu tot dreptul vă mulțumim. Dar, fiindcă pomeniți castelani

ai cetăților noastre au nevoie de pulbere pentru puști, de aceea să binevoiți a le face rost de acea pulbere. Puternicul Dumnezeu din cer să vă ocrotească și să vă păzească împotriva oricăror dușmani și vrăjmași ai numelui lui Hristos, și fiecăruia dintre voi să-i meargă bine, după dorințele lui.

Scris la Bistrița, vineri, la sărbătoarea fericitului rege Ladislau, în anul Domnului o mie patru sute treizeci și cinci.

<Pe verso, de aceeași mână:> Chibzuiților și înțelepților bărbați, judeului, juraților, orașenilor și tuturor oaspeților și oamenilor din orașul Brașov, prietenii noștri preaiubiți.

Arh. St. Brașov. Arh. oraș Brașov. col. Schnell, II. nr. 5. Fotocopie la Inst. de ist. și arh Cluj-Napoca/1435.

Orig. hirtie (23 × 21) cu pecete de închidere din ceară verde, aplicată pe verso.

EDIȚII: Latin. Nicolaescu. *Doc. sl. rom.*, 309–310 (sub 21 iunie); *Hurmuzaki*, XV/1, 21–22; *Ub.*, IV, 578–579 (sub 1 iulie); *Jakó-Manclescu*, 19–20. Facs. *Jakó-Manclescu*, pl. 22 a.

¹ Scris deasupra rindului.

² Astfel în orig.

219

1435 octombrie 6, (*octavo die festi beati Michaelis archangeli*), Pojon.

...ipsi denique Stephanus Poharnok, ad specialem nostre maiestatis requisitionem et complacentiam singularem, his proximis temporibus, in nostris valde arduis et magne importantie negotiis atque legationibus, etiam commodum et utilitatem dicti regni nostri Hungarie tangentibus, per nos sibi impositis, ad illustrem regem Polonie, bina vice, necnon ad fidelem nostrum, waywodam Moldaue, similiter duabus vicibus, in suis propriis expensis, cum decenti apparatu, non sine sudorosis suis laboribus et fatigiis, accedere, et ab eisdem votivum responsum nobis reportare studuit et curavit; et dum preterea, idem Stephanus Poharnok, in continuatione primarii sui itineris ad dictum wayvodam Moldaue peracti, ad partes nostras Transalpinas et ad condam fidelem nostrum, magnificum Daan, wayuodam ipsarum partium nostrarum Transalpinarum, quem eo tunc quidam Radwl, alias Praznaglaw cognominatus, notorius noster infidelis, quem scilicet sevissimi Turci, crucis Christi persecutores, in wayuodam ipsarum partium nostrarum Transalpinarum, in nostre maiestatis despectum, preficere, et dictum condam Daan, verum waiuodam partium earundem, per nos constitutum, dominio huiusmodi sui vaiuodatus privare conabantur, pluribus Turcis atque Valachis infidelibus sibi associatis persequeretur, quique Daan vaiuoda ante eundem Radul, fortuna sinistrante, terga vertens fugiebat, idque persensisset, statim, ipse Stephanus Poharnok, veluti miles strenuus animositate ductus, ipsum condam Daan vaiuodam, sicut preferitur, a facie suorum emulorum cum suis fugientem, animando et confortando, ac de fuga, sagaci et agili sua prudentia retrahendo, cum eodem, nonnullisque aliis nostris fidelibus, Siculis scilicet et Saxonibus, qui in subsidium ipsius condam Daan vaiuode accesserant, ipso Stephano Poharnok, per eosdem Siculos et Saxones auctore et capitaneo eorum electo et constituto, contra prefatum Radul, Turcosque et Valachos secum existentes procedere, et eisdem viriliter ac fortiter resistendo, ipsosque emulos, domino exercituum adiuvante, inito cum eisdem et commisso bellicoso conflictu et laborioso certamine, in fugam convertendo, plurimis

ex ipsis in ore gladii cesis, prostratis et captivatis, gloriosum de eisdem et victoriosum triumphum reportavit.

Demum quoque idem Stephanus Poharnok, egregium Detricum, fratrem et germanum suum carnalem, ex nostra dispositione et commissione speciali, ad nostra servitia, cum non pauca gentium armigerarum comitiva, non sine plurimis expensis fulcita, ad insulam nostram Saan vocatam, conservationemque castrorum et fortalitorum nostrorum ibidem pro tunc habitorum, transmisit atque destinavit, qui tandem Detricus, frater suus, per Omorath, Turcorum dominum, atque ipsos Turcos, cum validissima potentia, contra nostros fideles in ipsa insula et castris pro tunc constitutos insultando, obtentis ipsis insula et castris, unacum nonnullis nostris fidelibus inibi existentibus, captus direque vinculatus ac ad Turciam abductus fuit, et ibidem fere per quadriennium acriter conservatus, de qua tandem captivitate, per ipsum Stephanum Poharnok, nostro ad hoc non sufficienti sibi prestito subsidio, cum maximis suis expensis, redemptus atque liberatus...

... În sfârșit, când aceluși Ștefan, paharnicul, la cererea osebită a maiestății noastre și la îndatorirea personală, în timpurile cele mai apropiate, i s-a impus de către noi să se ducă în două rânduri la ilustrul rege al Poloniei, precum și la credinciosul nostru voievod al Moldovei, de asemenea tot în două rânduri, nu fără trudnicele sale osteneli și oboseli, iar în ce privește propriile sale cheltuieli, cu o pregătire potrivită, în treburile și soliile foarte arzătoare și de mare importanță, care țin chiar de înlesnirea și folosul numitului nostru regat al Ungariei, <el> s-a silit și s-a îngrijit să ne aducă răspunsul dorit de la aceștia; și apoi, același Ștefan, paharnicul, în continuarea primului său drum la numitul voievod al Moldovei sus-pomenită, <ajungînd> în Țara Românească, la răposatul credincios al nostru Dan, măritul voievod al acelei Țări a noastre Românești, pe care atunci un oarecare Radu, altfel poreclit Praznaglava, învăderatul nostru necredincios, pe care, după cum se știe, preasălbaticii turci, prigonitori ai crucii lui Hristos, au îndrăznit să-l numească voievodul acelei Țări a noastre Românești, spre disprețul maiestății noastre, și pe zisul răposat Dan, adevăratul voievod al acelor părți, numit de către noi, să-l lipsească de voievodatul acelei stăpîniri a sale, și <acel Radu>, însoțit de mai mulți turci și români necredincioși, îl urmărea pe Dan voievodul, care, soarta fiindu-i potrivnică, se dăduse înapoi în fața aceluși Radu și fugea; <și> deoarece observase aceasta, pe dată, acel Ștefan, paharnicul, ca un ostaș viteaz, îndemnat de curaj și de înțelepciunea sa pătrunzătoare și abilă, încurajîndu-l și liniștindu-l, l-a întors pe răposatul Dan, voievodul, care, așa cum s-a arătat mai sus, fugea cu ai săi din fața dușmanilor lor, cu el <fiind> și alți cîțiva credincioși ai noștri și anume secui și sași, care se duseseră în ajutorul aceluși răposat Dan voievodul, iar acest Ștefan fiind pus și ales de către acești sași și secui, conducătorul și căpitanul lor, a mers împotriva sus-pomenitului Radu și a turcilor și românilor aflați cu el, și, rezistîndu-le bărbătește și vitejește, pe acești dușmani, cu ajutorul oștirilor lui Dumnezeu, punîndu-i pe fugă, ducînd și făcînd cu ei o ciocnire războinică și o luptă obositoare, pe cei mai mulți dintre ei omorîndu-i în vîrfurile săbiei, zdrobindu-i sau luîndu-i prizonieri, a obținut o victorie glorioasă și biruitoare asupra acestora.

Și în sfârșit, acel Ștefan, paharnicul, din hotărîrea și porunca noastră osebită, pentru serviciile noastre, l-a trimis pe alesul Detre, fratele său bun după tată, în insula noastră numită Saan, cu o suită nu mică de oameni înarmați, susținută nu fără foarte multe cheltuieli, și i-a încredințat păstrarea cetăților și întăriturilor noastre avute pe atunci acolo, iar apoi acest Detre, fratele său, fiind atacat de către Murat, stăpînul turcilor, și de către

turci, cu o puternică armată <îndreptată> împotriva credincioșilor noștri aflați pe atunci în acea insulă și <în> cetăți, și aceștia dobândind insula și cetățile, împreună cu câțiva credincioși ai noștri aflați acolo, el a fost dus în Turcia ca prizonier și crud înlăntuit, și acolo a fost ținut cu cruzime aproape patru ani, din care captivitate a fost răscumpărat și eliberat de către Ștefan, paharnicul, cu foarte mari cheltuieli, nefiindu-i suficient ajutorul nostru.

Fragment după *Fejér*, X/7, 676–680.

Orig. la Arh. Naț. Magh.

Transumpt în actul capitlului din Agria, din 1460, la Arh. Naț. Magh.

EDIȚII: Latin. Wagner, *Collect. geneal.*, Dec. I, 89; *Katcna*, XII, 536–538 (fragment); *Hurmuzaki*, I/2, 594–596; *Ub.*, IV, 591–592.

Nos, Ladislaus de Chaak, wayuoda Transyluanus et comes de Zolnok, memorie commendamus multis Christicolis praesens <...>¹ cernentibus pauidimus his scriptis <...>¹ Koztha, necnon Stančul, et Volcul sacerdos, aliaș keneziis de Ryusor, districtus Hatzag, simulcum fratribus et filiis ipsorum, contra sacrum regium diadema et dominum nostrum imperatorem gloriosum ac nostrum wayuodatus honorem ipsorum infidelitate proterviam ostendendo, depopulatis et devastatis possessionibus ipsius domini nostri, per ipsos hactenus pro keneziatu tentis et possessis, se ad partes Moldaviae nequiter et infideliter transeundo, et furtiva faciendo, nunc simulcum cunctis huius regni hostibus et inimicis, in depraedationem et vastationem eiusdem regni machinantes, iidem plura spolia, furticina et alia malorum genera perpetrasse, perpetrareque perhibentur. Et quia totum keneziatum ipsorum, puta directa medietas totius keneziatus possessione Ryusor praedicta, necnon liberae eorum villae, Syerel vocatae, in eodem districtu existentiae, ratione dictae eorum infidelitatis, ad dominum nostrum imperatorem, manibusque nostris rite devolutum exstitit et redactum; pro eo, nos, unacum iuratis et universitate nobilium ac keneziorum ipsius districtus Hatzak, sana exinde deliberatione ac consilio et voluntate eorundem, praefatos Koztha, Stančul et Volkul sacerdotem, cum ipsorum fratribus et haeredibus, mera auctoritate in persona dicti domini nostri imperatoris et tota potestatis wayuodatus nostri plenitudine, dicto ipsorum keneziatu, in dicta possessione Ryusor vocata, necnon iamdicta libera villa, Syerel nominata, habito et existente, privamus et prorsus destitutos et in ewum orbatos committimus, cunctisque, uti dicti domini nostri ex suae serenitatis, regni infidelibus perpetuum silentium in persona suae maiestatis imponimus de eisdem <...>¹ sic legitime peractis <...>¹ nihilominus, et signanter² recensitis² fidelitatibus et multifariis fidelibus obsequiis nobilium Michaelis et Bazarad ac Joannis, filiorum quondam Joannis de dicta Ryusor, per ipsos iugiter et solerter, insigniterque sacro regio diademati, locis et temporibus in conventibus, summa cum diligentia, virtute eximia laudabiliter exhibitis et impensis, et praesertim dum certae recordiae magnificus quondam Nicolaus de Chaak, olim similiter wayuoda Transyluanus, genitor noster <...>¹ catholicae fidei nefandissimis aemulis, ad castrum Hatzak vocatum praelium commississet et certamen, tunc dictus Joannes, pater iamfatorum Michaelis, Bazarad et Joannis, in area ipsius certaminis uti tiro fortiter fidelitatis constantia suffultus diutius dimicando, acris ictibus ipsorum hostium in <...>¹ conflictu in eodem, ipso genitore nostro et aliis nobilibus atque probis cernentibus sauciatus et pro-

stratus occubisset, nonnullis etiam aliis fratribus et propinquis suis, ibidem in acie prostratis et interfectis, non sine pauca sui et fratrum sanguinis effusione; tam pro ipsius domini nostri regis, quam dicti genitoris nostri honore <...>¹ excellentia <...>¹ exhibere curavit obsequia.

Ideo, nos, tam pro patris, quam eiusdem Michaelis, Bazarad. <...>¹ per dictum keneziatum iam factorum Koztha, Stanchul et Volkul fratrumque et successorum <...>¹ Ryusor et Syerel libera villa habitam et existentem, simulcum universis ipsius keneziatus utilitatibus et pertinentiis eorum, terris arabilibus, cultis et incultis, silvis, nemoribus, rubetis, pratis, fenetis, aquis, aquarumque decursibus, campis, montibus, alpibus et generaliter cunctis utilitatibus et condependentiis, iure ad eum spectantibus; ac sub eisdem veris et antiquis metis et limitibus, quibus medietas integri keneziatus antedicti et hucusque per annotatos Koztha, Stanchul et Volkul tenta fuissent et possessa, praenominatis Michael, Bazarad et Joanni, filiis Joannis et, per ipsos, filiis eorum ipsorumque haeredibus et posteribus universis, in persona praefati domini nostri imperatoris, more et ritu liberae villae praevia ratione nostrae rite <...>¹ collationi, perpetuo et irrevocabiliter tenendum, possidendum pariter et habendum, pleno iure, censuum et datiarum curiae regiae <...>¹ liberis villis, per nos modo praevio memoratis Michaeli, Bazarad et Joanni datis et collatis provenientes, eisdem et ipsorum posteritatibus duximus perpetuo remittendo et relaxando, remitimus et relaxamus <...>¹ patrocinio mediante. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes litteras patentes, impressione sigilli nostri roboratas, annotatis Michaeli, Bazarad et Joanni duximus concedendas uberiores ad cautelam.

Datum in Hatzak, in dicta die dominica proxima post festum beatae Elisabethae reginae. Anno domini <1435>

Noi, Ladislau Chaak, voievodul Transilvaniei și comite de Solnoc, dăm de știre multor credincioși ai lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față... și le arătăm prin această scrisoare ... că Costea, precum și Stanciu și popa Vlțu, foștii cnejii din Riușor, districtul Hațeg, împreună cu frații și fiii lor, arătând cu nerușinare necredința lor față de sfânta coroană regească și față de stăpînirea slăvitului nostru, precum și față de demnitatea voievodatului nostru, au pustiit și au devastat moșiile aceluia domn al nostru, ținute și stăpînite de către ei pînă acum <în calitate> de cneji, <apoi> refugiindu-se în chip rușinos și necredincios în părțile Moldovei și făcînd aceasta pe ascuns, acum, se spuie, că ei, împreună cu toți dușmanii și potrivnicii acestui regat, uneltind spre pustiirea și devastarea acestui regat, au săvîrșit și săvîrșesc multe jafuri, furturi și alte rele de acest fel. Și, deoarece s-a arătat că întreg cnezatul lor, și anume dreapta jumătate al întregului cnezat din moșia Riușor sus-numită, precum și al satului lor liber numit Șerel, aflătoare în același district, din pricina numitei lor necredințe, a fost trecut și readus, după rînduială, în stăpînirea împăratului nostru și în mîinile noastre; de aceea, noi, împreună cu jurății și cu obștea nobililor și cnezilor aceluia district Hațeg, după o chibzuită judecată și după sfatul și învoirea acelora <precum și> în temeiul autorității și în numele domnului nostru, împăratul, și din deplinătatea puterii voievodatului nostru, înlăturăm din numitul lor cnezat, avut și aflător în zisa moșie numită Riușor, precum și în zisul sat liber numit Șerel, pe susamintiții Costea, Stanciu și popa Vlțu împreună cu frații și moștenitorii lor, și poruncim să fie dați la o parte cu totul și să fie lipsiți <de acest cnezat> în, veci și impunem, în numele maiestății sale, tuturor necredincioșilor țării,

din luminăția zisului nostru domn, tăcere pe veci. De asemenea, dintre acele <fapte>... săvârșite în chip legiuit mai mult... și mai ales dintre cele socotite fapte de credință și dintre felurile serviciilor credincioase ale nobililor Mihail, Basarab și Ioan, fiii răposatului Ioan de zisul Rîușor, făcute și aduse de către aceștia fără preget, cu îndemnare și cu cea mai mare grijă și vrednicie și într-un mod osebit și vrednic de laudă, îndeosebi în locurile și timpurile potrivite, pentru sfânta coroană regească, și mai ales <atunci>, când măritul răposat Nicolae Chaak, vrednic de o cuvenită aducere aminte, odinioară de asemenea voievodul Transilvaniei, părintele nostru... dăduse o luptă lângă cetatea Hațeg împotriva preacumpliților dușmani ai credinței catolice, atunci numitul Ioan, tatăl des-amintiților Mihail, Basarab, și Ioan, pe locul acelei lupte, luptându-se mai mult timp vitejește ca și un soldat și sprijinit de statornicia credinței, de loviturile crunte ale dușmanilor... în aceeași ciocnire <în care> au luptat însuși părintele nostru și alți nobili și alți bărbați cinstiți, a fost aruncat la pământ și ucis, și chiar și alți câțiva frați și rude ale sale, fiind aruncați la pământ și uciși, nu cu puțină vărsare a singelui său și al fraților săi a avut grijă să aducă serviciile sale atât pentru cinstirea aceluia domn al nostru regele, cât și pentru cinstirea numelui nostru părinte...

De aceea, noi, atât pentru <serviciile> părintelui, cât și pentru <serviciile> aceluiași Mihail, Basarab... am hotărât <să le dăm> sus-amintiților Mihail, Basarab și Ioan, fiii lui Ioan și, prin ei, fiilor lor și moștenitorilor lor și tuturor urmașilor lor ... numitul cnezat al des-amintiților Costea, Stanciu, și Vilcu și al fraților și urmașilor lor ..., avut și aflător în <moșia> Rîușor și în satul liber Șerel, împreună cu toate folosințele aceluia cnezat și cu toate cele ce țin de ele, <și anume> pământurile de arătură, lucrate și nelucrate, pădurile, dumbrăvile, mărăcișurile, luncile, fineșurile, apele și rîurile curgătoare, cîmpurile, dealurile, munții și în general toate întregirile și dependențele folosințelor, care țin cu drept de acesta, și sub aceleași adevărate și vechi hotare și margini, sub care jumătatea întregului cnezat sus-numit a fost ținută și stăpînită și pînă acum de către pomeniții Costea, Stanciu și Vilcu, ca în numele sus-amintițului nostru domn împărat și după obiceiul și rînduiala satului liber, ca și după dreptul nostru de danie de <mai înainte> ... să-l țină și să-l stăpînească în veci și nestrămutat și să-l aibă cu drept deplin, iar în ce privește foloasele din cens și din dare regească ... a satelor libere, date și hărăzite de noi amintiților Mihail, Basarab și Ioan, în chipul arătat mai sus, am hotărât să-i iertăm și să-i slobozim pe ei și pe urmașii lor pe vechi și chiar îi iertăm și îi slobozim..., prin mijlocirea <scrisorii noastre>.

Spre amintirea și trăinicia veșnică a acestui lucru, am hotărât ca semnsoarea noastră de față, deschisă și întărită cu puterea sigilului nostru, să fie dată sus-numiților Mihail, Basarab și Ioan, spre o mai mare chezașie.

Dat la Hațeg, în numita zi de duminică, cea mai apropiată după sărbătoarea fericitei regine Elisabeta, în anul Domnului o mie patru sute treizeci și cinci.

După *Fejér*, XI, 502–505.

Copie din secolul al XVIII-lea.

EDIȚII: Latin. *Transilvania*, 1873, 32; *Hurmuzaki*, I/2, 592–594.

¹ Lacună în textul lat. publicat.

² Îndreptat astfel după *Hurmuzaki*.

† Стефанъ воеводѣ, божією милостію господарьъ Земли Молдавскон.
 Пншемъ вѣсѣмъ шолтүземъ и прѣгаремъ штѣ вѣсѣхъ тѣргохъ, що нхъ сүтѣ
 оу нашемъ Земли. Түтѣ къ намъ прншанъ Брашовѣни и жалүютѣ, аже не лишнте
 нхъ продавати свои тѣргови дрүбныи, крамарѣ¹, какъ продали при нашего родн-
 тѣвѣ. Протоже, штѣ сего часа, що бы есте не становили нхъ, але да сүтѣ волныи
 и самоводныи продавати и свои крамарѣ, какъ било имъ законитѣ, при нашего родн-
 телѣ, при Александрѣ воеводы. И теперѣ такоже да держатѣ. И никто нигде да
 не смѣетѣ нхъ становити, при нашемъ казни.

Писа, оу Сочавѣ, декемвриѣ ѿї.

<Verso :> Littera Stephani waywodae mandans ut homines de Terra
 Barcensi libere possint vendere res suas, sine impedimento.

† Ștefan voievod, din mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Scriem
 tuturor șoltuzilor și pîrgarilor din toate tîrgurile ce sînt în țara noastră. Aici
 la noi au venit brașovenii și ni s-au jeluït că nu-i lăsați să-și vindă mărfurile
 lor mărunte, cum au vîndut în timpul părintelui nostru.

Pentru aceea, din acest ceas, să nu-i opriți, ci să fie volnici și slobozi
 să-și vindă mărunțișurile lor, cum le-a fost legea în timpul părintelui nostru,
 în timpul lui Alexandru voievod. Și acum tot așa să țină și nimeni nicăieri
 să nu îndrăznească a-i opri, sub pedeapsa noastră.

S-a scris la Suceava, decembrie 19.

<Verso :> Scrisoarea lui Ștefan voievod, cerînd ca oamenii din Țara
 Bîrsei să poată vinde liberi mărfurile lor, fără piedică.

Arh. St. Brașov, nr. 434.

Orig., hîrtie; pecete aplicată

○ fotografie la Bibl. Acad. F. XIX/7.

Pentru datare, v. mai sus doc. din 26 mai 1435.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Doc. mold.*, 19~20; Costăchescu, *Doc. mold.*, 694~695;
 Niclaescu, *Doc. sl. rom.*, 91~92; Tocilescu 488.

¹ *Kramare* este un germa nismde la termenul *Krämerei*, „mărunțișuri, băcăniï“. E vorba
 de produsele meșteșugărești ale brașovenilor și nu de mărfuri coloniale.

† Іу Александръ воевода и господинъ вѣсенъ Земли Угровлахиискон, сынъ
 Ширчѣ великаго воеводѣ. Пишетъ господство мн брашовѣннумъ вѣсѣмъ, великымъ же
 и малымъ, мншгв здравіе.

Тшгв радн и віе знаете добре, понеже мон господинъ краля та ме не дрѣжи
 како ест дрѣжалъ Дана воеводѣ, нѣ ме ест пріѣ въ сына срѣдечнаго, та сѣмъ
 имла надежда да имамъ помощь и лншгв добро штѣ вас. И віе мож реч не слышате,
 нѣ где да ест татѣ и хѣсарѣ, ѡ вас прнбега, и храните мон кражмаше, що іадѣт
 комѣрѣ бащннѣ мн и внстѣарѣ Блашконъ Земли. Тшгв радн, или мн данте краж-
 маше мн и добнтѣк или да си не жалѣвате на мене, понеже прѣстнѣ ѡ господина
 краля, да сѣ плача штѣ вас; да еги мн до ідет реч штѣ господина мн краля, та потомъ
 да ви не бѣдетъ жаа.

И ТЪЗИ ПЪСТИХЪ БОЛЪРИНА ГОСПОДСТВА МИ ЖЪПАНА ДИМИТРА, ДА ЦО ВИ РЕЧЕТ,
ДА ГО ВЕРШЕТЕ, ПОНЕЖЕ СЪЖТ РЕЧИ ГОСПОДСТВА МИ.

† ІІV ПЛЕАНДРЪ ВОИЕВОДА, МИЛОСТІА БОЖІЕА ГОСПОДИНЬ.

<Adresa pe verso :> † Брашовѣнум вѣскѣм.

† Io Alexandru voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei, fiul mareșului Mircea voievod. Scrie domnia mea tuturor brașovenilor, mari și mici, multă sănătate.

Drept aceea, știți bine și voi că domnul meu, craiul, nu mă ține cum l-a ținut pe Dan voievod, ci m-a luat drept fiu de suflet și am avut nădejde să am ajutor și mult bine de la voi. Iar voi cuvîntul meu nu-l ascultați, ci unde este vreun hoț sau tâlhar, la voi pribegeste și-i hrăniți pe vrăjmașii mei, care mănîncă cămara părintească și vistieria Țării Românești. De aceea, sau mi-l dați pe vrăjmașul meu și averea, sau să nu vă plîngeți împotriva mea, pentru că voi trimite la domnul craiul ca să mă plîng de voi; și cînd îmi va veni vorbă de la domnul meu, craiul, iar apoi să nu vă pară rău.

Și am trimis acolo pe boierul domniei mele, jupan Dimitru, și ce vă va spune să-l credeți, pentru că sînt cuvintele domniei mele.

† Io Alexandru voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso :> † Tuturor brașovenilor.

Arh. St. Brașov, nr. 308.

Orig., hîrtie, pecete timbrată, stricată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/10 și XIII/15. Datat după conținut.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 6. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 47–48; *Tocilescu*, 28–29.

Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 29.

223

1436 mai 8.

Georgius, dei ac sedis apostolicae gratia episcopus Transilvaniensis
<...>¹.

Quoniam his temporibus, pro quibusdam negotiorum expeditionibus apud imperialis maiestatis gratiam occupabamur et constituebamur, et hoc medio intervallo tempore, sicut ex fidedignorum accepimus relatu, quidam perniciosi haeretica Hussitarum pravitate, de Moldaviae et aliis partibus, tanquam oves morbidae, non solum praenotatos districtus, sed etiam istas partes Transilvaniae, proh dolor, subingressi, quamplures gregis nostri utrisque sexus homines inficiendo corruerunt et eorum doctrinam pestiferam, tanquam venenum mortiferum, latius diffuderunt; et quum nos in factis iamdicti domini nostri imperatoris, ad praesens, occupemur, ad praedictae haereticae pullulationis extirpationem et extinctionem, tam subito, versus illuc, personaliter proficisci et attendere nequivimus, pro eo, venerabilem et egregium religiosum, fratrem Iacobum de Marchia, de ordine sancti Francisci, a sede apostolica et sacro concilio Basileensi, in Bosnae, Rassiae, et Valachiae partibus, pro talibus maledictae sectae et haeresis pestiferae eradicatione, legatum et nuncium specialem, pro animarum vestrarum salute, instantissime. rogavimus ut ad nos perveniret.

Datum VIII^a Maii, anno domini MCDXXXVI^o.

322

Gheorghe, din mila lui Dumnezeu și a scaunului apostolic episcopul Transilvaniei ...

Deoarece în această vreme trebuie să stăm lângă milostivirea maiestății imperiale, pentru terminarea unor treburi, <deoarece> în acest răstimp, după cum am aflat din ceea ce ne-au spus oamenii vrednici de credință, anumiți <oameni> primejdioși, înrâiți în rătăcirea husită, strecurându-se din Moldova și din alte părți, ca niște oi bolnave, nu numai în districtele mai sus-arătate, ci și, vai, în aceste părți ale Transilvaniei, au stricat, molipsind, foarte mulți oameni — bărbați și femei — din turma noastră, și au lășit pînă departe învățătura lor ciumată, cu un venin aducător de moarte, și fiindcă în clipa aceasta noi sîntem ținuți la treburile zisului nostru domn și împărat și nu putem pleca și nici a ne îndrepta în persoană numaidecît acolo, spre a stîrpi și a stinge mai sus-zisa rătăcire, care se întinde, de aceea, pentru mîntuirea sufletelor voastre, am rugat cu multă stăruință să vină la noi pe vrednicul de cinste și alesul călugăr, fratele Iacob de Marchia, din ordinul sfîntului Francisc, trimis ca sol special de scaunul apostolic și de sfîntul conciliu de la Basel în părțile Bosniei, Serbiei și Țării Românești, pentru stîrpirea din rădăcină a acelei secte blestemate și ciumate rătăciri.

Dat în ziua a opta a lunii mai, în anul Domnului o mie patru sute treizeci și șase.

După *Hurmuzaki*, I/2, 604–605 (fără a se indica locul de păstrare a actului).
EDIȚII: Latin. Szeredai, *Series*, 152; *Fejér*, X/7, 808–809.

¹ Lacună în textul latin publicat.

Elyas, wayuoda et dominus
terre Moldawyensis

Providi et honesti viri nobis dilecti. Ad querimoniam Johannis, sartoris nostris de Romanoforo, alias scripsimus providenciis vestris, qualiter, ex parte honesti viri Petri rasoris, vestri videlicet concivis, de facto filii sui, quem scilicet, ad docendum rasoriam artem ¹ eidem Petro, sub caucione fideius-soria; assignaverat, vos iusticiam faceretis, quam iusticiam usque modo simulantenes nullatenus facere curastis ², in eiusdem grande prejudicium et iacturam. Quare, rogamus vos quatenus, agnitis presentibus, ipsi Johanni, ex parte dicti Petri, plenam faciatis iusticiam, ne ne exinde nobis urgeatur querulari, vel, alias vobis secus facientibus, quod non credimus, providebimus iuri suo, in quo tandem nobis minime poteritis imputare. Aliud igitur non facturi.

Datum in Nempch, die sabbati proximi post festum Corporis Christi, anno domini etcetera XXXVI°.

<Pe verso, de aceeași mînă:> Providis et honestis viris, iudici et iuratis, civibus de Brassowya, nobis dilectis.

Ilie, voievodul și domnul
țării Moldovei

Chibzuiți și cinstiți bărbați dragi nouă. La plîngerea lui Ioan, croitorul nostru din Roman, am mai scris înțelepciunii voastre, ca să-i faceți dreptate din partea cinstitului bărbat Petru, tunzătorul de postav, adică a concetă-

țeanului vostru, în pricina fiului său, pe care, se știe, l-a încredințat cu che-
zăsie vrednică de crezare aceluia Petru ca să-l învețe meșteșugul tunderii posta-
vului, dreptate pe care voi, prefăcându-vă, nu ați avut grijă să o faceți cîtuși
de puțin, spre marea sa pagubă și cheltuială. De aceea, vă rugăm, ca, luînd
la cunoștiință cele de față, să-i faceți dreptate deplină acestui Ioan din partea
numitului Petru, ca nu cumva din această pricină să mai fie împins să se
plîngă, sau, voind să faceți altceva, ceea ce nu credem, ne vom îngriji de drep-
tul său, <fapt> pentru care, la urma urmei, nu ne puteți învinovați cîtuși
de puțin. Așadar, altfel să nu faceți.

Dat la Neamț în simbăta după sărbătoarea *Corporis Christi*, în anul
Domnului <o mie patru sute> treizeci și șase.

<Pe verso, de aceeași mină :> Chibzuitorilor și cinstiților bărbați dragi nouă,
judelui și orașenilor jurați din Brașov.

Arh. St. Brașov, Arh. oraș. Brașov, col Schnell, I, nr. 8. Fotocopie la Inst. de ist. și arh.
Cluj-Napoca/1436.

Orig., hîrtie (22 × 14), cu pecete de închidere din ceară roșie, aplicată pe verso.

EDIȚII: Latin. *Hurmuzaki*, XV/1, 22; *Ub.*, IV, 604–605; *Jakó-Manclescu*, 19. Latin
și trad. *Costăchescu*, II, 696–697. Facs. *Jakó-Manclescu*, pl. 21 b.

¹ Urmează *pro*, șters de aceeași mină.

² Urmează *quod*, șters de aceeași mină.

225

<1436 iulie-decembrie>

† Іw Ілѣзандръ воевода н господинь всен земян Оугровлахинскон. Пишет
господство ми много здравіе братіям моим, брашовѣном въскѣм.

И тѣзи ви давамъ знати: азъ съ мжчѣ, іако да погася ѡгнь ѡт вас и не
бѣше инако; нжъ хто естъ зчинилъ, да мѣ плати Богъ. Прѣво донде Стан спатаръ
по междѣ вас; азъ допѣстнхъ моа рѣч до вас, да ми го дасте, а вѣе моа рѣч не
послѣшасте. Потомъ добѣже Тодоръ, скравши кони Блѣшкон Земян; азъ допѣстнхъ
пак до вас, да ми го дасте, и ѡ томъ мѣ не слѣшасте. Язъ съ мжчѣ за вас, да имате
покон, и ваше робіе, що могохъ, ѡткѣпнхъ. И колико робіе сѣт въ Никополн, азъ
порѣчнхъ до Никополѣ, да нхъ не ѡтвѣдѣт далеко, до хѣде нхъ искѣпнте.

Того ради, толнко добро ви чинимъ азъ и мжчѣ съ да погася ѡт вас ѡгнь ¹,
а вѣе го самы запалѣте на вашнхъ главахъ. Тѣка ест по междѣ вас Станчюла и Татѣла
и Басна и Шлан, да сѣтъ взели кони нзъ моего двора. Да аще любите миръ и покон
ваш, допѣстѣте мѣ нхъ скъзани. Яще ли ми нхъ не допѣстите, не имате мира съ
мною. Ино не ѡт быт.

† Іw Ілѣзандръ воевода, милостіа божіеа господинь.

<Adresa pe verso :> † Брашовѣномъ въскѣм.

† Io Alexandru, voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei. Scrie domnia
mea multă sănătate fraților mei, tuturor brașovenilor.

Și iată vă dau de știre: eu mă chinui ca să sting focul de la voi și n-a
fost altfel; dar cine a făcut, să-i plătească Dumnezeu. Mai întâi a venit în mij-
locul vostru Stan spătarul; eu v-am trimis vorbă să mi-l dați, iar voi vorba
mea n-ați ascultat. Apoi a fugit Todor, furînd cai de-ai Țării Românești;
eu iarăși am trimis la voi ca să mi-l dați și nu m-ați ascultat nici întru aceasta.
Eu mă chinui pentru voi, ca să aveți liniște și pe robii voștri, pe cîți am putut,

i-am răscumpărat. Și cîți robi sînt la Nicopole, eu am trimis vorbă la Nicopole ca să nu-i ducă departe, pînă ce li veți răscumpăra.

Drept aceea, atîta bine vă fac eu și mă chinui să sting focul de la voi, iar voi înșivă îl aprindeți asupra capetelor voastre. Acolo este, în mijlocul vostru, Stanciul și Tatul și Vasile și Ulan și au luat cai de la curtea mea. Dacă iubiți pacea și liniștea voastră, trimiteți-mi-i legați. Dacă nu mi-i veți trimite, nu veți avea pace cu mine. Altfel nu va fi.

† Io Alexandru voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

⟨Adresa pe verso :⟩ † Tuturor brașovenilor.

Arh. St. Brașov, nr. 303.

Orig., hirtie, pecete aplicată, stricată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/18 și XIII/24. Datat după conținut.

EDIȚII: Slav. *Miletić*, nr. 13. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 44–45; *Tocilescu*, 37–38. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 29–30.

¹ Cuvînt scris deasupra rîndului:

226

1436 iulie 16, Făgăraș.

Amicabili salutatione premissa. Providi et honesti viri, fratres et amici nostri sincere grati.

Noveritis dicta et compositiones vobiscum, nostros, per bairones¹, utputa Demetrium zpatar, Stephanum logofethum, Kayka Hausponopolum et magistrum Johannem, concivem vestrum, in factis nostris, nobis vestrorum ex partibus plene declarata, percepisse ac nobis placuisse, que siquidem ritu cursu, que spondistis in factis nostris debere et facere, bene cognovistis. Propterea, modo et usque quoque vixerimus² in mundo, inobliviscibili fraternitate et amicitia nostra in memoria semper retinebimus, bonaque habebimus largiflue, vobis et cuilibet vestro pro honore expendemus, et nos, vestris in promissionibus nobis translatis, habiles supremus³ et experti harum literarum nostrarum testimonio vigore mediante; et presentibus vos affectuose rogantes, quatenus, uti nobis promisistis, et que factis et operibus adimplere velitis, in quibus en⁴ magistrum Johannem, prefatum nostrum specialem familiarem, vestras transmisisse erga fraternitatis amicitias, dictis ipsius, nostro tamquam ex ore prolatis, adhibere velitis fidei creditivam et petita admittere.

Datum in Fogaras, feria secunda post festum Divisionis apostolorum, anno domini millesimo quadringentesimo tricesimo sexto.

Wlad, filius quondam domini Mercze,
partium Transalpinarum vaivoda, amicus vester⁵.

⟨Pe verso :⟩ Providis et honestis viris, iudici, iuratis, senioribus ceterisque civibus Brassouiensibus commorantibus, fratribus et amicis nostris sincere gratis.

Întîi, o prietenească închinăciune. Chibzuiți și cinstiți bărbați, fraților și prietenilor noștri, din toată inima iubiți.

Să știți că am aflat zisele și alcătuitele pe deplin și lămurit făcute cu voi de către boierii noștri, și anume Dumitru spătarul, Ștefan logofătul, Kayka Hausponopulos și magistrul Ioan, soțul vostru orășean, în treburile

noastre, precum și cu noi din partea voastră, și că ele ne-au fost pe plac, deoarece știți bine că cele ce ați făgăduit trebuie să le și faceți după rînduială. De aceea, cît vom trăi pe lume, le vom păstra totdeauna în amintirea noastră, într-o frăție și o prietenie de neuitat, și le vom socoti drept bune și le vom prețui din plin, ca o cinste pentru voi și pentru fiecare din voi, iar noi vom fi totdeauna îndemînatici și încercați în ceea ce privește făgăduielile voastre, date nouă, cu mărturia și în temeiul acestei scrisori a noastre. Și prin scrisoarea de față, noi vă rugăm cu drag să binevoiți, așa după cum ne-ați și făgăduit, ca acele lucruri să le aduceți la îndeplinire și prin fapte; pentru care, iată, magistrul Ioan, pomenitul nostru slujitor osebit, v-a adus frățiasca <noastră> prietenie și voi să dați crezare spuselor lui, ca și cum le-ați auzit chiar din gura noastră, și să-i primiți cererile.

Dat la Făgăraș, a doua zi după sărbătoarea Răspîndirii apostolilor, în anul Domnului o mie patru sute treizeci și șase.

Vlad, fiul răposatului domn Mircea,
voievodul Țării Românești, prietenul vostru.

<Pe verso:> Chibzuiților și cinstiților bărbați, judei, juraților, bătrînilor și celorlalți orașeni care locuiesc în Brașov, frații și prietenii noștri din toată inima iubiți.

După *Ub.*, IV, 609–610.

Orig., hîrtie, cu pecete rotundă din ceară roșie, aplicată pe verso, la Arh. St. Brașov.
EDIȚII: Latin. Bogdan, *Relațiile*, 312; *Hurmuzaki*, XV/1, 22–23.

¹ Astfel în orig.

² La *Hurmuzaki*: *rexedimus*.

³ Corect: *semper erimus*.

⁴ La *Hurmuzaki*: *cum*.

⁵ Scris deasupra rîndului.

Nos, Georgius episcopus, Michael Jakch, comes Sicularum, et Lorandus, vicevayuoda Transsiluani, vobis, universis iudicibus, iuratis, senioribus et universis hospitibus Saxonibus Brassouie et eius districtibus, simulcum terre Burcie, ubivis constitutis et commorantibus, salutem cum favore.

Quia, feria quarta proxime preterita, e vestri medio in totius vestre universitatis legacionibus quibusdam, certis personis coram nobis constitutis, sicuti oretenus explicaverimus, literas domini nostri imperatoris graciousissimi, vigore quarum et auctoritate in eisdem interserta, exercituancium morem, de nostris vel nostrum alterius commissionibus, assurgere debetis, nobis in specie representare, ideo sic presentibus iniungimus quatenus, dominico die proxime veniente seu affuturo, matura informacione eruditos, iudicem et potiores seniores Brassouienses, simulcum e vestre universitatis medio hospitibus, notabilibus, adeo vestris intentionibus expertos, huc ad nos transmittere debeatis, ut finali conclusionem super levacionem presentis exercitus e vestri medio pro succursu domini Wlaad, wayuode partium Transalpinarum, fiendam, quemadmodum habetis de auctoritate dictarum literarum domini nostri, a nobis in commissis, nobis respondere valeant atque possint. Prefatos itaque literas domini nostri, per eosdem nobis in specie presentandas remittatis. Ex eo denique, quod deus avertat, ubi per invigilem curam vestre universitatis et non sollertem levacionem exercitus vestri, quid adversitatis in

commoditate tocius regni et specialiter confinium ipsius domini nostri forte occurret, presentes erga vos reservetis, ut, dum in presencia ipsius domini nostri, nostris pro expeditoriis super vestre universitatis presenti amonicione petituri fieremus, nobis in specie representare valeatis.

Datum in Bothfalua, in vigilia festi beati Egidii abbatis, anno domini M^oCCCC^oXXX^o sexto.

Noi, Gheorghe, episcopul, Mihail Jakch, comitele secuilor, și Lorand, vicevoievodul Transilvaniei, vouă, tuturor juzilor, juraților, bătrânilor și tuturor oaspeților sași din Brașov și din districtele lui, dimpreună cu ale țării Bîrsei, oriunde v-ați afla și ați locui, sănătate și sprijin.

Fiindcă, după cum am spus, din gura soliilor (sau acelor) anumite persoane care s-au înfățișat înaintea noastră miercurea trecută ¹ din mijlocul vostru, în numele întregii voastre obști, voi trebuie să ne înfățișați în original scrisoarea domnului și prea milostivului nostru împărat, în temeiul căreia și cu a cărei autoritate, ce s-a trecut în ea, voi trebuie să vă ridicați ca ostași, la porunca noastră sau a unuia dintre noi, de aceea, poruncim prin scrisoarea de față ca, în ziua de duminică ce vine în curînd ² sau viitoare, să trimiteți aici, la noi, cu o chibzuită cunoștință, pe judele și pe bătrînii și fruntașii brașoveni, dimpreună cu oaspeții și cu oamenii însemnați din mijlocul obștii voastre, cunoscători ai gîndurilor voastre, pentru ca, în încheierea de la sfîrșit cu privire la ridicarea oștirii de acum, din mijlocul vostru, ce urmează să se facă întru ajutorul domnului Vlad, voievodul Țării Românești, ei să fie în stare și să poată să ne răspundă în privința celor poruncite de noi, așa după cum aveți (a face) în temeiul zisei scrisori a domnului nostru. Și așa, pomenita scrisoare a domnului nostru să ne-o trimiteți nouă printr-înșii, ca să ne-o înfățișeze în original. Iar dacă cumva, ferească Dumnezeu, din lipsa de grijă a obștii voastre și a unei neiscusite ridicări a oștirii voastre, s-ar întîmpla vreun necaz în ceea ce privește siguranța întregii țări și mai ales a hotarelor domnului nostru, să păstrați la voi scrisoarea de față, pentru ca, atunci cînd noi vă vom cere-o înaintea domnului nostru, ca o adeverință a noastră cu privire la această înștiințare (făcută) obștii voastre, voi s-o puteți înfățișa în original.

Dat la Bod, în ajunul sărbătorii fericitului abate Egidiu, în anul Domnului o mie patru sute treizeci și șase.

Arh. St. Brașov, Arh. oraș Brașov, col. Schnell, II, nr. 7. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1436.

Orig., hirtie (22 × 30), cu trei peceți aplicate sub text: 1. octogonală, din ceară roșie, acoperită cu hirtiuță de protecție; 2. inelară, din ceară verde, cu hirtiuță de protecție; 3. inelară, din ceară albă, hirtiuța de protecție căzută.

EDIȚII: Latin. *Hurmuzaki*, XV/1, 23; *Ub.*, IV, 612–613.

¹ 29 august.

² 2 septembrie.

Amicabili salutacione premissa. Providi et honesti viri, fratres et amici nostri sincere predilecti. Noveritis Hanus, exhibitorem presencium, certis nostris causis, factis et negociis, ad presens nos urgentibus, bene ipsum in eisdem informatum, oretenus vestris referendum, transmisimus ad fraternitatis amicitias (vestre, roga)ntes² vos presentibus affectuose, quatenus dictis ipsius

Johannis³ fidei constanciam, nostro tamquam ex ore proprio prolatis, adhibere velitis et petita per ipsum admittere.

Datum in campo de Roya nostre descensionis, feria quarta proxima ante festum Nativitatis virginis gloriose, anno etcetera tricesimo sexto.

Wlad Transalpinensis wayuoda,
frater et amicus vester in omnibus.

〈*Pe verso, de aceeași mână:*〉 Providis et circumspectis viris, iudici, iuratis, senioribus, ceterisque civibus Brassouiensibus commorantibus, fratribus et amicis nostris predilectis.

Înainte de toate o prietenească salutare. Chibzuți și cinstiți bărbați, frați și prieteni ai noștri iubiți din inimă curată. Aflați că pentru niște pricini, fapte și treburi, ce ne dau ghes acuma, am trimis la prietenia frăției voastre pe Hanus, înfățișătorul acestei scrisori, 〈un om〉 bine lămurit în acele 〈treburi〉, ca să vă dea seama prin viu grai 〈despre ele〉, rugându-vă prietenește prin 〈crisoarea〉 de față, să dați statornică crezare spuselor aceluia Ioan, ca și cum le-ați auzi rostite chiar de gura noastră, și să primiți cererile făcute de el.

Dat în tabăra noastră din cîmpul de la Roya, în miercurea cea mai apropiată dinaintea sărbătorii Nașterii slăvitei fecioare, în anul 〈Domnului o mie patru sute〉 trei zeci și șase.

Vlad, voievodul Țării Românești, fratele și prietenul vostru întru toate.

〈*Pe verso, de aceeași mână:*〉 Chibzuiților și înțelepților bărbați, judei, juraților, bătrînilor și celorlați orașeni care locuiesc în Brașov, frații și prietenii noștri iubiți.

Arh. St. Brașov, Arh. oraș Brașov, col. Schnell, II, nr. 6. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1436.

Orig., hîrtie (22,5 × 14,5), cu rupturi, cu urme de pecete de închidere din ceară roșie, aplicată pe verso.

EDIȚII: Latin. Bogdan, *Relațiile*, 312–313; *Hurmuzaki* XV/1, 23; *Ub.*, IV, 616.

¹ Localitate neidentificată. Pentru identificări posibile vezi *Ub.*, IV, 616.

² Rupt 1,6 cm; întregit după sens.

³ Astfel în orig.

† Іванъ Бллад воєвода и господинъ. Пишетъ господство ми прѣгаремъ брашовскимъ поклоненіе даже до лица земан, тако монимъ добримъ приятелемъ.

И тѣши пѣстихъ жѣпана Спанопѣла до васъ; да елика изречетъ вашои милости, да вѣрѣете, мои сж речн.

† Іw Бллад воевода, милостіа божіа господинъ.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea pîrgarilor brașoveni închinăciune pînă la fața pămîntului, ca unor buni prieteni ai mei.

Și iată am trimis la voi pe jupan Spanopul; și orice va spune milostivirii voastre, să credeți, sînt cuvintele mele.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

Arh. St. Brașov, nr. 185.

Orig., hîrtie, pecete aplicată, cu legenda: IOAN WLAD WAYVODA. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/35 și XIII/42.

Datat din domnia lui Vlad Dracul.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 84; *Tocilescu*, 51. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 57.

† Іу Блад воевода н господинь. Пишет господство ми пріатедем господства ми, прѣгарем БрашовѸ. ТѸзи цет донти жена Бонкова, да възмет скѣнища господства ми, та да ж не бантовате, понеже ест работа господства ми.

И Богъ ви веселит.

† Іу Блад воевода, милостіа божіа господинь.

<Adresa pe verso :> † Прѣгарем БрашовѸ.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea prietenilor domniei mele, pîrgarilor Brașovului. Va veni acolo femeia lui Boicu, ca să ia sculele domniei mele și să n-o supărați, căci este treaba domniei mele.

Și Dumnezeu să vă veselească.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso :> † Pîrgarilor Brașovului.

Arh. St. Brașov, nr. 147.

Orig., hirtie, pecete aplicată, stricată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/37 și XIII/44. Datat din domnia lui Vlad Dracul.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 77. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 84—85; Tocilescu, 52—53.

† Іуан Блад воевода н господинь. Пишет господству ми мому дверни пріатедем, прѣгарем брашевскимъ. И тѸзи пѸстихъ къ вам слѣгѸ господства ми радѸла, а цю ви изречет да гв вержете, ути сът мон истиніе речи.

И весели ви Богъ.

† Іуан Блад воевода, милостіа божіа господинь.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea bunilor mei prieteni, pîrgarilor brașoveni. Și iată am trimis la voi pe sluga domniei mele Radul, iar ce vă va spune, să-l credeți, căci sînt adevăratele mele cuvinte.

Și Dumnezeu să vă veselească.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

Bibl. Acad., XXI/200.

Orig., hirtie, pecete aplicată, cu legenda în limba latină.

Datat din domnia lui Vlad Dracul.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 85; Tocilescu, 53. Trad. D. Sturdza, 7. Facs. D. Sturdza, pl. II.

† Іу Блад воевода н господинь. Пишет господство ми мому братням, прѣгарем брашовѸскимъ, н тѸзи добрѣ знаете, чѣ ест рѣч господина ни кесарѣ, да Ѹчини азъ Ѹрагниж. Того раді, данте желѣза н цю ест потреба Ѹ Ѹрагниж въ рѣцѣ мому чловѣком, да си Ѹчинимо работѣ.

Ѣко бѣдет нѣкои рѣч ѡт господина ни кесарѣ ни ѡт крѣстошн ни бѣдѣ
ѡт кого либо, ево господство ми азѣ да направя вашѣ работѣ ѡт вѣсѣхъ странѣ,
а ни едижъ грижѣ да немате ни ѡт кого, по врѣзмоу господства ми.

И Богѣ ви дастъ здравне.

† Іѡн Влад воевода, милостіа божіа господинѣ.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea fraților mei, pîrgarilor brașoveni: și aceasta bine să știți, căci este cuvîntul domnului nostru, chesarul, că o să-mi fac haraghie. De aceea, dați fier și ce este de trebuință la haraghie în mîinile oamenilor mei, ca să ne facem treaba.

Dacă va fi vreo vorbă din partea domnului nostru, chesarul, sau din a cruciaților sau fie din a oricui, iată domnia mea vă voi potrivi treaba din-spre toate părțile și nici o grijă să n-aveți de nimenea, după porunca domniei mele.

Și Dumnezeu să vă dea sănătate.

† Ion Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

Arh. St. Brașov, nr. 163.

Orig., hirtie, pecete timbrată, strică. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/22 și XIII/28. Datat după conținut.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 50. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 69—70; *Tccilescu*, 40—41. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 46—47.

† Мнѡгѡ здравіе н поклоненіе монѡмъ постарешнѡмъ братіаѡмъ, прѣгарѡмъ
брашѡвскнѡмъ, ѡнтонне.

Тѡгѡ радн, що ми сте писали н порѣчали по жѣпана ѡскача, ѡ вѣсемѣ ви
добре разѡмѣхѣ. Темѣ радн що написахѣ азѣ вашѡмъ милосты, а вне ми този не
ѡтрекосте. Защо прошѣ азѣ вас, ѡтти що сте вѣе мене просили, азѣ ви съмѣ сът-
ворна волѣ ѡ господина ми воевода, н ест готова, да що прошѣ азѣ ѡт вас, а вне
ми не дадоште знаніе, да аще ѡчините тѣжн работѣ вѣе мене.

Ѣзѣ съмѣ вашѣ пріатеаѣ н любнѡмъ вашѣ чѣстѣ; тои ще вѡтти ѡ вас неголи
на дрѡго мѣсто. Тѡгѡ радн, проразѡмѣхѣ прѣгари ѡт Шегншоре, ѡтти шѣ да
полѣстнѡмъ хѣрегѣѡ ѡ вас н дондоше кѣ мене н рекоше ми такози: „како да пре-
местнѡш хѣрегнѣ ѡ Брашѡвѣ, да ѡзмѣши чѣстѣ ѡт нас, да ж даши брашѡвѣѡмъ ?
Ѣга беше неколѣ воеводаѣ, брашѡвене не вѣставлахѣ, а нѣе този вѣзѣхѡ на наши
глави, а съга похѡдиши тамо ? Тѣжн срамотѣ не щѣмо нѣе вѣставити, можемо
ѡмрѣти; а що ти ест волѣ, а нѣе да ти сътворнѡ“. Ѣзѣ нѡмъ рекохѣ такози: „що
ми ест реклѣ воевода, азѣ шѣ ѡчинити“. Тѣе рекоше: „а нѣе не щѣмѣ вѣставити
железа ѡт камарѣ“. Ѣзѣ нѡмъ рекѡхѣ: „вѣе не сте волѣни да ми запрете нищо“. Паке
ми рекоше тѣе: „почекан ни ѡт съботѣ за ѣѣ дѡни, да си пѣстнѡ чѡлѡвѣка
до воевода“. Ѣзе нхѣ вѣставнхѣ. Да соковете н вне, моа братне, за томѣ та ѡчи-
нете како ви се мѣннѣ по добре, ѡтти азѣ вѣхѣ хѣтеаѣ н любнѡмъ съ чѣстнѣ да
нзлезѣ. Да вѣре що съмѣ проснѣ ѡ прѣвѣж кннѣѡ, да ще ми ѡчините волѣ за този,
да нмаѡмъ н азѣ н вне чѣстѣ ѡт господина воевода, дайте ми ѡ знанне на скоре
по моега слѡгѣ; ѡпишете ѡ кннѣѡ н запечатете, да верѣѣ, да се мѡщнѡмъ н азѣ съ
ваши за вашѣ чѣстѣ, да кажѣ н азѣ господнѣѡ ми колнко помѡщѣ щѣтѣ нмаѡти
ѡт вас, да мѡ бѣдетѣ радо срѣдце, да бѣдетѣ съ вѣсѣѡ волѣ кѣ ваѡмъ, пакѣ
за вашѣ чѣстѣ. И чека шѣ азѣ сехѣзѡ прѣгарѣ за ѣѣ дѡни, да виднѡмъ що ми хѣте

ШТРЕЦИН И ПАКН ШЕХЪ ДА ДОПЪСТІМЪ А — ГО ДЪКАТАРЪ. И ТІЕ ПОНДОШЕ КЪ НЕМЪ
И НЕ ЗНАМЪ ШО МЪ РЕКОШЕ, А ТОН СЕ ПАКЪ ШПРЕ И НЕ ХЪТЕ ДОИТИ.

И БОГЪ ВИ ХРАНИТЪ.

<Adresa pe verso :> † ВЪСЕМЪ ПРЪГАРЪМ БРАШОВСКИМЪ.

† Multă sănătate și închinăciune fraților mei mai mari, pîrgarilor brașoveni, Antonie.

Drept aceea, ce mi-ați scris și încredințat prin jupan Lucaci, despre toate bine v-am înțeles. Pentru ceea ce eu însă am scris milostivirii voastre, voi la aceea nu mi-ați răspuns. De aceea eu vă rog, căci ceea ce voi m-ați rugat pe mine, eu v-am făcut voia pe lângă domnul meu, voievodul, și este gata, și ceea ce eu vă rog pe voi, iar voi nu mi-ați dat de știre, dacă-mi veți face acea treabă.

Eu sînt prietenul vostru și doresc cinstea voastră; aceasta să fie mai degrabă la voi decît în alt loc. Drept aceea, pîrgarii din Sighișoara au priceput că vreau să mut hereghia la voi și au venit al mine și mi-au zis așa: „cum să muți hereghia la Brașov, să iai cinstea de la noi și s-o dai brașovenilor? Cînd era în nevoie voievodul, brașovenii nu l-au îngăduit, iar noi l-am luat asupra capetelor noastre, și acum te duci acolo? Această rușine noi n-o vom lăsa, putem să și murim; iar ceea ce-ți este voia, noi ți-o vom face“. Eu le-am zis așa: „ceea ce mi-a zis voievodul, eu voi face“. Ei au zis: „iar noi nu vom lăsa fiul din cămară“. Eu le-am spus: „voi nu sînteți volnici să-mi opriți nimic“. Și iarăși mi-au zis ei: „așteaptă-ne de sîmbătă în 15 zile, ca să ne trimitem omul la voievod“. Eu i-am lăsat. Și socotiți și voi, frați ai mei, de aceasta și faceți cum vi se pare mai bine, căci eu am vrut și am dorit să ies cu cinste. Și orice v-am rugat în cartea dintîi, de-mi veți face voia pentru aceasta, să am și eu și voi cinste de la domnul voievod, dați-mi degrabă de știre prin sluga mea; scrieți în carte și pecetluiți-o, ca să cred, pentru ca să mă străduiesc și eu cu voi pentru cinstea voastră, să spun și eu domnului meu cît ajutor va avea de la voi, să-i fie inima bucuroasă, să fie cu toată voia către voi, tot pentru cinstea voastră. Și voi aștepta eu pe acei pîrgari timp de 15 zile, ca să văd ce-mi vor răspunde și iarăși voi trimite un ducatar. Iar aceia s-au dus la dînsul și nu știu ce i-au spus, iar acesta iarăși s-a oprit și nu vrea să vină.

Și Dumnezeu să vă păzească.

<Adresa pe verso :> † Tuturor pîrgarilor brașoveni.

Arh. St. Brașov, nr. 548.

Orig., hirtie, pecete aplicată în ceară neagră, la mijloc cu o cruce.

Fotocopii la Bibl. Acad., F. VII/172 și XVIII/15.

Datat după conținut.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 258—260; *Tocilescu*, 285—386. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 202—203.

† Юв Блад воевода и господинъ въсен земли Угровлахинскон. Пишет гос-
подство ми въсѣлювезнаа поклоненіа гостем и пріателѣм господства ми, сждцѣ
и въсѣм прѣгарем брашовскимъ.

Сего радн, да ест ѣ знаніе вашен млостн, тако шногози чловѣка, що го сте
ухватилн, то да знаете и да вержете, на дѣшж и на верж господства ми, да знаете

КАКО НЕ ЕСТЪ ВИНОВАТЪ, НИ Е КОГО ВЪДНА, НИ ЗА КОГО ЗЛО ГОВОРИ. ДА АКО ГА ЗАГЪБИТЕ, НИИ МЪ ДРУГО ЗЛО СЪЧИНИТЕ, ВЪ ЗНАЕТЕ ЗА ТЕМЪ; НЪ ГЛЕДАЙТЕ ДА СЪ ДЪШЪ НЕ ЗАГЪБИТЕ.

И ТЪСЪНИ ИСТЪНЪ ВЕРНА И ПОЧЪТЪНА БОЛЪРИНА ГОСПОДСТВА МЪ ЖЪПАНА МИХАИЛА, ДА ЕЛНКА ВЪ РЕЧЕТЪ, ДА ВЕРЪТЕ, ПОНЕЖЕ СЪЖТЪ ИСТЪНИ РЕЧЪИ ГОСПОДСТВА МЪ.

И БОГЪ ВЪ ВЕСЕЛИТЪ.

† Іу Владъ воевода, милостіа божіа господннъ.

<Adresa pe verso :> † СЪЖДЦЪ И ВЪСЕМЪ ПРЪГАРЕМЪ БРАШЕВСКИМЪ.

† Io Vlad voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei. Scrie domnia mea mult iubite închinăciuni oaspeților și prietenilor domniei mele, județului și tuturor pîrgarilor brașoveni.

Pentru aceasta, să fie în știrea milostivirii voastre, că acel om pe care l-ați prins, să știți și să credeți aceea, pe sufletul și pe credința domniei mele, să știți că nu este vinovat, nici n-a pîrit pe cineva, nici n-a vorbit de rău pe cineva. Iar dacă îl veți pierde sau îi veți face alt rău, veți ști despre aceasta; ci căutați să nu vă pierdeți sufletele.

Și am trimis acolo pe credinciosul și cinstitul boier al domniei mele jupan Mihail și ceea ce vă va spune să credeți, pentru că sînt adevăratele cuvinte ale domniei mele.

Și Dumnezeu să vă veselească.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso :> † Județului și tuturor pîrgarilor brașoveni.

Arh. St. Brașov, nr. 188.

Orig., hîrtie, pecete timbrată, stricată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/48 și XIII/55.

Datat din domnia lui Vlad Dracul

EDIȚII: Slav. Miletić, nr. 77. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 82–83; *Tccilescu*, 63.

Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 56–57.

235

<1437>.

† Іу Владъ воевода и господннъ вЪСЕМЪ УГРОВЛАХІИ. ПИШЕТЪ ГОСПОДСТВО МЪ МОИМЪ ПРІАТЕЛЕМЪ, ПРЪГАРЕМЪ БРАШЕВСКИМЪ.

ТЪСКА ЦЮ СТЕ ДЪЛЖНИ ЖЪПАНА СЪРАДИНО СЪ ФЛОРИНИ, ЗА ТОЗЪИ ВЪ ЕСТЪ ПИСАЛЪ И ГОСПОДННЪ КРАЛЪ, ДА МЪ ПЛАТИТЕ. ТЪГЪ РАДИ ВЪ ПИШЕТЪ И ГОСПОДСТВО МЪ, КАКО ДА МЪ ПО СКОРО ПЛАТИТЕ. ИЩЕ ЛИ МЪ НЕ ПЛАТИТЕ, ДА ЗНАЕТЕ ИТИ ГО НЕ ЦЪЖТЪ ИСТАВИТИ СЪ ПАГЪБЪЖЪ, НЪ ЦЪЖЪ ВЪЗЕТЪ НА ВАШИХЪ ЛЮДЕХЪ. ИНО НЪЕСТЪ, ПО ИРИЗМЪ ГОСПОДСТВА МЪ.

И БОГЪ ВЪ ВЕСЕЛИТЪ.

† Іу Владъ воевода, милостіа божіа господннъ.

<Adresa pe verso :> † Прѣпочтанимъ пръгаремъ брашевскимъ.

† Io Vlad voievod și domn a toată Țara Ungrovlahiei. Scrie domnia mea prietenilor mei, pîrgarilor brașoveni.

Pentru ceea ce sînteți datori aici jupanului Sarandino, 100 de florini, pentru aceștia v-a scris și domnul crai, ca să-i plătiți. Pentru aceasta vă scrie și domnia mea, să-i plătiți cît mai în grabă. Dacă nu-i veți plăti, să știți că nu-l voi lăsa în pagubă, ci voi lua de la oamenii voștri. Altfel nu este, după porunca domniei mele.

Și Dumnezeu să vă veselească.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso :> † Preacinstiților pîrgari brașoveni.

Arh. St. Brașov, nr. 178.

Orig., hirtie pecete timbrată, cu legenda: *Їуанъ Блладъ воевода.*

Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/38 și XIII/47.

Datat după conținut.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 41. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 68; *Tocilescu*, 55—56. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 45.

† *Їу Блладъ воевода и господинъ. Пишетъ господство мнъ гостемъ и приятиелемъ господства мнъ, прѣгаремъ брашекъскимъ и такози да знаете: писалъ енъ сълвъ и прѣжде за жѣпана Сарандина, вѣти мѣ естъ длѣженъ Патаи Ииншъ чѣдъ флорини въгрѣски; инако нѣстъ, говорѣ енъ. Сторѣте да мѣ платитъ; ако ли мѣ не платитъ, по много нещѣ енъ просидѣ, ижъ щемъ съзати како можемъ. И вамъ да нѣстъ жѣлѣ на мнѣ, вѣти не чините како естъ по законѣ.*

И Богъ енъ вѣселянтъ.

И да дасте ѣ рѣцѣ Хопжитѣи Ханѣ, да принесетъ к намъ.

† *Їу Блладъ воевода, милостиѣ божіемъ господинъ.*

<Adresa pe verso :> † Гостемъ и приителемъ господства мнъ, прѣгаремъ вѣти Брашекъ.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea oaspeților și prietenilor domniei mele, pîrgarilor brașoveni, și așa să știți: v-am scris și mai înainte pentru jupan Sarandino, că îi este dator Patai Ianiș 94 de florini ungurești; vă spun că altfel nu este. Faceți să i se plătească; dacă nu i se va plăti, mai mult nu vă voi ruga, ci voi lua cum voi putea. Iar voi să n-aveți un ghimpe împotriva mea, căci nu faceți după cum este legea.

Și Dumnezeu să vă veselească.

Și să-i dați în mîinile lui Hopîntei Hană, ca să-i aducă la mine.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso :> † Oaspeților și prietenilor domniei mele, pîrgarilor din Brașov.

Arh. St. Brașov, nr. 179.

Orig., hirtie, pecete aplicată, cu legenda: † *Їуанъ Блладъ воевода сынъ м.*

Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/40 și XIII/45.

Datat după conținut.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 42. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 69; *Tocilescu*, 55. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 46.

† Много здравіе и поклоненіе родителемъ нашимъ, прѣгаромъ вѣти Брашовъ, вѣти Станчѣла вѣстѣрѣи и Костандина.

Тѣзи естъ дошлѣ братъ мнъ Костандина за нашъ добытокъ, цю ни естъ ѣ сѣрѣа и съ книгѣ воеводнинѣ, а вы мѣ не стѣ дали, анѣ сте¹ искалы мартѣрѣи. Того

ради ми смо мартѣрскалы прѣд Ханжша и прѣд прѣгарн вт Трѣговница; и жена
Сѣрвина мартѣрска сама, и Галесъ, како сте реклы, мартѣрска.

Того ради, добыток да ни даде кто вы книгъѣѣ донесе. Ыше ли ни не даде,
можете продати Бласскъ Землъ, а наше не щет загнижт. Нас не вѣрѣете, а Сѣрвѣ
вѣрѣете.

И Богъ вн весели.

<Adresa pe verso :> † Прѣгарем вт Брашов.

† Multă sănătate și închinăciune părinților noștri, pîrgarilor din Brașov,
de la Stanciul vistierul și de la Costandin.

A venit acolo fratele meu Costandin pentru avutul nostru, care ne
este la Surva și cu cartea voievodului, iar voi nu i l-ați dat, ci ați cerut mărturie.
De aceea, noi am mărturisit înaintea lui Hanăș și a pîrgarilor din Tîrșoviște;
și soția lui Surva mărturisește ea însăși și Gales mărturisește, după cum ați spus.

De aceea, să ne dați avutul celui care vă va aduce cartea. Iar dacă nu
ni-l veți da, puteți să vindeți Țara Românească, iar ale noastre nu se vor
pierde. Pe noi nu ne credeți, iar pe Surva îl credeți.

Și Dumnezeu vă veselească.

<Adresa pe verso :> † Pîrgarilor din Brașov.

Arh. St. Brașov, nr. 523.

Orig., hîrtie, pecete căzută.

Fotocopie la Bibl. Acad., F. VII/168 și XVIII/11.

Datat după conținut.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 58. Slav, și trad. Bogdan, *Relațiile*, 251–252; *Tocilescu*, 379–380

¹ Cuvint scris deasupra rîndului.

† Іу Блад боевода и господинъ. Пишет господство ми гостем и прѣтелем
господства ми, прѣгарум Брашовѣ, и тазн вн говорим: знаете добръ како смо
стѣкмиле, хто побѣгнет тѣзи ѣ вас своим добитком, тогози чловѣка да го не
ишем, а хто щет донти със добитком чюждум, а тон да се повратит. Того ради,
тѣзи ест дошел Сѣрва, да ест ѣзел добиток болѣрина ми Станчѣла и Костандина.
То<го> ради да нѣсть волен Сѣрва никамо ити с тонзи добиток, вти го щж вт
вас некат, нѣ да го платит въ скоре чловѣкѣ ѣо щет донести сѣ писаніе. Ышел
се не вратит, по много щете изѣвнт. Ино нѣст.

И веселит вн Богъ.

† Іу Блад ввекѣда, многіа божіа господинъ.

<Adresa pe verso :> † Прѣгарум Брашовѣ.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea oaspeților și prietenilor
domniei mele, pîrgarilor Brașovului, și aceasta vă vorbesc: știți bine cum am
întocmit, ca cine va fugi acolo, la voi, cu avutul său, pe acel om să nu-l cer,
iar cine va veni cu avut străin, acela să se întoarcă. Drept aceea, a venit
acolo Surva și a luat avutul boierilor mei Stanciul și Costandin. De aceea,
să nu fie volnic Surva să meargă nicăieri cu acel avut, căci îl voi cere de la
voi, ci să plătească în grabă omului care va aduce această scrisoare. Dacă
nu se va întoarce, veți pierde și mai mult. Altfel să nu fie.

Și Dumnezeu să vă veselească.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

〈Adresa pe verso :〉 † Pîrgarilor Brașovului.

Arh. St. Brașov, nr. 186.

Orig., hirtie, pecete timbrată, stricată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/41 și XIII/46. Datat după conținut.

EDIȚII: Slav. *Miletić* nr. 45. Slav, și trad, Bogdan, *Relașiile*, 70—71; *Tocilescu*, 56—57. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 51.

239

〈1437—1438〉.

† Іѡ Владъ воевода и господинъ. Пишетъ господство мн прѣгаремъ брашевскимъ: тѣзи е бежадъ шт господства мн едни слѣга ялѣслоуе, на нме Нѣгоуе, и штне-сьл добитѣкъ господства мн, две сте хилѣди аспри и вставани нѣ сѣт ѿ Ражноевъ ѿ Крѣсте Мѣдрьменѣ и ѿ Мнѣа Българина. Того ради си пѣстихъ спатаръ господства мн Драготѣ, да дасте тѣзи добитокъ въ рѣцѣ его, да донесетъ къ господству мн. ѿ тѣмъ ино не створете, шти аще нѣ дасте, да знате шти шѣ зчинитъ размирницѣ. Ино нѣсть, по шризмѣ господства мн.

И Богъ ви весели.

† Іѡ Владъ воевода, мноостіа божіа господинъ.

〈Adresa pe verso :〉 † Прѣгаремъ брашевскимъ.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea pîrgarilor brașoveni: a fugit acolo o slugă a lui Albul, anume Neagoe, și a luat cu sine averea domniei mele, două sute de mii de aspri, și i-a lăsat în Rîjnov la Cîrstea Mădrămen și Mihul Bulgarul. De aceea l-am trimis pe spătarul domniei mele Dragotă, ca să dați acea avere în mâinile lui, ca s-o aducă la domnia mea. La aceasta altfel să nu faceți, căci de nu-i veți da, să știți că voi face răzmiriță. Altfel să nu fie, după porunca domniei mele.

Și Dumnezeu să vă veselească.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

〈Adresa pe verso :〉 † Pîrgarilor brașoveni.

Arh. St. Brașov, nr. 176.

Orig., hirtie, pecete timbrată, stricată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/44 și XIII/51. Datat după conținut.

EDIȚII: Slav. *Miletić*, nr. 39. Slav și trad. Bogdan, *Relașiile*, 74; *Tocilescu*, 59—60. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 50—51.

240

〈1437〉.

† Бѣзлюбленнимъ монамъ и братіамъ, паргаромъ брашовскимъ въсѣмъ и сѣдцѣ, жѣпанъ Іаквѣ.

Братіа моа, знаете ви добрѣ како смо бесѣдовале¹ съ вами ѿ Трѣговнице и прѣдъ жѣпана: вие сте съзле на ваша главѣ да доде Гергево слѣга, да мѣ даваме все. Даль смѣ слѣга моа Мартинъ с вами и смѣ далъ съ слѣга мнъ Мартинна хѣ флорини, да плати наемъ, а ви доде съ вами да мнъ пѣсти дѣ мажа шт мѣдъ тѣкмо и полъ и ѣ товаръ шт желѣза и ѣ шт шѣл и нѣшо шѣс. Пнталь смѣ наемники за Мартинна и Ханеша: где естъ Мартинъ? Казахъ мнъ шни: шета Мартинъ, да доде съ

335

дрѣгн товар. И мн порѣчн съ Ханеш: ако ест хтѣнїе тн, пѣстн мн съ Ханеш дрѣгн дѣскатн, понеже ест зде н шць мѣд, да ꙗ кѣпѣ. Пѣстнх съ Ханеша ꙗ хїллада флорннн н ѿ мажа восѣк н смь казал Ханешѣ: азъ сезн довнѣтъ давам на теод рѣкъ, да чннн како знаеш, а Мартнн що нма готово, да доде спѣхумъ къ мнѣ. И смь дал съ Ханеша мо<а> слѣга, да деде ² ѣ Брашувѣ, да мн кѣпн платно, желѣзѣ, оцел н шць едно дрѣго, що мн ест потрѣбно, съ дрѣгна дѣскатн. И мн доде слѣга моа, да мн е кѣпнлѣ що мѣ смь казал шт все, да ствнть ѣ Ханешова къщѣ ченѣшара. Додоухъ да се заметоух; да доде момкот Дабѣжа, слѣга жѣпана Радѣла, н доде къ мнѣ, а що ест кѣпнл, а шнѣ стонт ѣ къщѣ Ханешова н ннѣ ченѣшарѣ ѣ рѣкѣтор Ѡс, що мѣ ест ннѣ н мѣхашѣ. Стонт н тозн ꙗ хїллада флорннн, ѿ мажа восѣк, що мѣ смь дал азъ шт рѣкъ сн; н на слѣга мн Мартнн, що ест казал, що мѣ ест бнл длѣжсен, ѣ хїллада н ѣ. И ннако нѣст.

И вн молѣ см, ако сте моа братїа, да не нмамо по много рѣчн. Яко неще да доде слѣга мн н да мн съверѣ довнѣтъ, а вн да вн наѣчн Богъ, да го свѣжете, да мн пѣстнте. Я Ханеша да го стнснете, да мн дава довнѣтъ, да мн допѣстнте н то, макаръ много ест, макаръ мало. И да не нмам по много рѣчн.

И смь пнсал вам, да не кажете ѣтрѣ нан в дрѣгн день: нѣ нн сн пнсал, да не знамо мн ш тѣм. Понеже довнѣтъ вонводнн не щет загннѣтн, понеже толко мѣ ест къснѣнїе, дорн подѣ азъ боевод, да чен сн ще нска свое, да го ѣзе. Тогнзн да се не заоерѣднте, понеже зло ест мое срѣдце.

И Богъ съ вамн.

† Ѡт жѣпана Гергѣ Ласкара.

<Adresa pe verso :> † Паргарумъ всѣмъ ѣ Брашувѣ † шт жѣпана Гергѣ Ласкара.

† Atotiubiților și fraților mei, tuturor pîrgarilor brașoveni și județului, jupan Iacov.

Frați ai mei, știți bine cum am vorbit ¹ cu voi la Tîrgoviște și înaintea jupanului: voi ați luat asupra capului vostru să vină sluga lui Gherghe, să-i dăm tot. Am dat pe sluga mea Martin cu voi și am dat cu sluga mea Martin 1 000 de florini, ca să plătească arvuna, iar el a mers cu voi și mi-a trimis numai 14 măji și jumătate de aramă și 2 poveri de fier și 1 de oțel și ceva ovăz. I-am întrebat pe cărauși de Martin și de Haneș: unde este Martin? Spusumi-au ei: a rămas Martin ca să vină cu altă marfă. Și mi-a trimis vorbă cu Haneș: dacă-ți este voia, trimite-mi cu Haneș alți ducați, pentru că mai este aici încă aramă, ca s-o cumpăr. Am trimis cu Haneș 10 mii de florini și 9 măji de ceară și i-am spus lui Haneș: eu dau acest avut pe mîna ta, să faci cum știi, iar Martin cu ceea ce are gata să vină în grabă la mine. Și am dat cu Haneș pe o slugă a mea, să vină la Brașov, ca să-mi cumpere pînză, fier, oțel și încă una, alta, ce-mi trebuie, cu alți ducați. Și a venit sluga mea și a cumpărat ceea ce i-am spus, de toate, și stă în casa lui Haneș cenușarul. Mi s-a întîmplat de am zăcut; și a venit feciorul Dabija, sluga jupanului Radul; și a venit la mine, iar ceea ce a cumpărat stă și acum în casa lui Haneș, cenușar la rectorul Os, căruia îi este acum și stupar. Stau și cele 10 mii de florini și 9 măji de ceară, pe care i le-am dat eu din mîna mea; și la sluga mea Martin, care a zis că i-a fost dator, 7 mii și 500. Și altfel nu este.

Și vă rog, de-mi sînteți frați, să nu avem mai mult vorbe. Dacă nu va vrea să vină sluga mea și nu-mi va aduna avutul, iar pe voi să vă învețe Dumnezeu, să-l legați și să mi-l trimiteți. Iar pe Haneș să-l strîmtorați să-mi dea avutul, ca să mi-l trimiteți și pe acela, măcar fie mult, măcar puțin. Și să nu am mai mult vorbe.

Și v-am scris, ca să nu spuneți mîine sau în altă zi: nu ne-ai scris și noi nu știm despre aceasta. Pentru că avutul voievodului nu se va pierde, ci va avea cîțva întîrziere pînă ce mă voi duce eu la voievod, ca să ceară ce este al său și-l ia. Atunci să nu vă supărați, pentru că și mie îmi este inima rea.

Și Dumnezeu cu voi.

† De la jupan Gherghe Lascar.

<Adresa pe verso :> † Tuturor pîrgarilor din Brașov † De la Gherghe Lascar.

Arh. St. Brașov, nr. 486.

Orig., hirtie. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VII/171, XI/12 și XVIII/14.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav. *Miletić*, nr. 57. Slav și trad Bogdan, *Relațiile*, 254–257; *Tocilescu*, 383–384. Trad. Bogdan, *Dcc. și reg.*, 205–206.

¹ După acest cuvînt au fost scrise cuvintele: „8 БРАШОВЕ СЛАН“ „la Brașov la voi“.
apoi șterse.

² În loc de: „Аодѣ“

241

<1437>.

† БѢЗЪЮБЛЕННАА И ПРѢКЛОУНАА ХЕРЕТИЗМА МОИМЪ ЛЮБИМЫМЪ БРАТІАМЪ И ПРІАТЕЛѢМЪ, ПРѢГГАРЕМЪ БРАШЕВСКИМЪ, УТЪ ГЕРГИ ЛАСКАРА.

И ТѢЗНЪ, ВНЕ БРАТІА, ДОБРѢ ЗНАЕТЕ КАКО СЪМЪ ГОВОРИЛЪ И ОУПРАВЛЪ ПРѢДЪ ЖЪПАНОМЪ ІЛЕСЛОМЪ, А УТЪ ВАСЪ НЕ ВЪДѢХЪ НИЩО; И КНИГЪ ВЪ ПИСАХЪ И ПОРЪЧИХЪ, А УТЪ ВАСЪ НЕ ВЪДНАМЪ РѢЧЪ. И НИИѢ ЕСТЬ ДОШЕЛЪ ХАНЕШЪ ДО МЕНЕ, ТА МНЪ КАЖЕТЪ УТНЪ ЕСТЬ ОУ НЕГО МЕДЪ И ПОСТАВЪ И ВОСЪКЪ. ТУГЪ РАДІ, ВЪ ПРОСНЪ, УСЛОВЪДИТЕ МНЪ ВОСЪКЪ, ДА СЪМЪ ПРОДАДЕТЪ, ДА МНЪ КЪПИТЪ ЦО МНЪ ЕСТЬ ПОТРЕБНО, ДА МНЪ ДОНЕСЪТЪ. И ЕЩЕ ВЪ ПРОСНЪ ДА МНЪ ПРОВОДИТЕ ДОБИТОКЪ СЪСЪ ВАШИМЪ ЧЛОВѢЦЪ, ДА МНЪ ГО ДОНЕСЪТЪ, КАКОТО СЪМЪ ГОВОРИЛЪ СЪСЪ ВАМИ И ПРѢДЪ ЖЪПАНОМЪ ІЛЕСЛОМЪ. ИЩЕ ЛИ СЪ НЕ ЦЕТЕ ДА СЪ СТОИТЕ НА РѢЧИ СЪ, А ТѢЗНЪ ИДЕТЪ ХАНЕШЪ ТА ЦЕТЕ НАЕТИ ЧЛОВѢЦЪ, ТА МНЪ ГО ХЪТЕТЪ ДОНЕСТИ ДОБИТОКЪ НА МОЖЪ ГЛАВЪ.

И ТѢЗНЪ ЕСТЬ ДРЪГА МЕДЪ ОУ ИВАНА, ЦО ЕСТЬ ДЛЪЖЕНЪ СИНЪ МАРТИНОВЪ. ТА ДА ЖЪ ДАДЕТЪ, ДА МНЪ ЖЪ ДОНЕСЪТЪ; И ЗА ТОЗНЪ ДА СТОИТЕ ДА ЖЪ ДАСТЪ.

И ТѢЗНЪ ЕСТЬ МОИ СЛЪГА МАРТИНЪ, ТА СЪ ЖЪ ХЪНІАДИ ФЛОРИНЪ И НЕГО И ПЕТЪ СТОТЪ ХЪНІАДИ; ТА ДА ГО СТЕ СТИСЪЖАЕ ДА МНЪ ДОБИТОКЪ ДОНЕСЕТЪ. ИЩЕ ЛИ НЕ РАЧИТЪ ДА ДОНДЕТЪ, А ВНЕ МНЪ ГО ДОПЪСЪТИТЕ И БЕЗЪ ТОГОВЪ ВОЛЪ. ИНАКО ДА НЕ СЪЧИНІТЕ. ИЩЕ ЛИ МНЪ НЕ ЦЕТЕ ДОПЪСЪТИТИ НИ ДОБИТОКЪ, НИ ЧЛОВѢКА, ДА ЗНАЕТЕ: МОИ ДОБИТОКЪ ВЪ ПАРЪБЪЖЪ НЕ ЦЪЖЪ УСТАВЪТЪ; ТОЗНЪ ДА ЗНАЕТЕ.

И БОГЪ ДА ВЪ СВЕСЕЛИТЪ.

<Adresa pe verso :> † ПрѢГГАРЕМЪ БРАШЕВСКИМЪ.

† Preaiubite și preaplecate heretisiri iubiților mei frați și prieteni, pîrgarilor brașoveni, de la Gherghe Lascar.

Și iată, voi, fraților, bine știți cum am vorbit și am întocmit înaintea jupanului Albul, iar din partea voastră n-am văzut nimic; și carte v-am scris și vorbă v-am trimis, iar de la voi nu văd nici un cuvînt. Iar acum a venit Haneș la mine și mi-a spus că are și arama și postavul și ceara. De aceea, vă rog, sloboziți-mi ceara ca să se vîndă, să-mi cumpere ce-mi trebuie, să-mi aducă. Și încă vă rog să-mi trimiteteți marfa cu oamenii voștri, să mi-o aducă,

cum am vorbit cu voi și înaintea jupanului Albul. Dacă însă nu vreți să stați pe cuvintele voastre, iar acolo va veni Haneș și va afla oameni și-mi va aduce marfa pe socoteala mea.

Și este acolo altă aramă la Ivan, pe care o datorează fiului lui Martin. Și să i-o dea să mi-o aducă; și pentru aceasta să stăruiți ca s-o dea.

Și este acolo sluga mea Martin și sînt la el 7 mii și cinci sute de florini; și să-l siliți să-mi aducă avutul. Iar dacă nu va vrea să vină, iar voi să mi-l trimiteți și fără voia lui. Altfel să nu faceți. Dacă nu-mi veți trimite nici avutul, nici omul, să știți: averea mea nu va rămîne în pagubă; aceasta să știți. Și Dumnezeu să vă veselească.

<Adresa pe verso:> † Pîrgarilor brașoveni.

Arh. St. Brașov, nr. 545.

Orig., hîrtie, pecete aplicată, căzută.

Fotocopii la Bibl. Acad., F. VII/170 și XVIII/13.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 257–258; *Tocilescu*, 382–383. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 204.

242

<1437> ianuarie 20, Tîrgoviște.

Egy igaz Istenben Christusban igaz hittel lévő, és Christust szerető Joan Vlad Isten kegyelméből vajvoda, és az Istentől fel kenetetett egyedül ur, isteni jó akaratból, és birája az egész Oláh Országnek a havasokon, az Omlásnak, és Fogarasnak hercege, az én uraságom jó akaratjából, és jó akaratomból, tiszta és igaz szivemből, világos elméből ajándékoztam az én uraságomból, ez egész ajándékozott, és igen tisztességes, és minden ajándékoknál tisztességeseb uraságomlevelét az én uraságom szolgájának Boer Sztancs öcsének Románnak, hogy legyen nekik örökségek, két falujuk, úgy mint: Vajdafalva, és Sessori-Lovistyén, és Felső Szombatfalván a Bajkul, és Vlad része, a Mosul nevű havas, és a fogarasi viz ezek legyenek övék örökösen állandóképpen, gyermekeiké, fioké, unokájoké, és unokájoknak unokáié, senki őket ne akadályozza, senki töllek el ne vegye, se az én uraságomnak idejében, se az én első-szület fiamnak idejében. Uraságomnak végeig Myrcza és Vladul szekerességtől, és más mindenféle szolgálatoktól mentek legyenek, az Olt felett juhoknak, sertéseknek, méheknek dézmájától mentek legyenek, csendességek, és nyugodalmak legyen a köbölnek fizetésétől, bor dézmától, széna fizetéstől, posta ló adástól, mindenféle szolgálattól, és adozástól, minden nagyoktól, és minden kicsinyektől, a mik lesznek, a mi töllünk birandó országunk birodalmába és az én uraságom idejében, vagy uraságomban ne legyen bántódások, se tisztéktől, se valami hatalmasaktól, se adoszedőktől, egy szoval senkitől, kik az én uraságom szolgálatjába küldetnek, mert valaki megpróbálná, hogy erőszakos lenne rajtok, csak egy hajszálokot is illetné, az olyan nagy nehézséget vészen, és haragját az én uraságomnak, mint tökéletlen, és meg nem becsülője az én uraságom levelének.

De ugyan halála után az én uraságomnak, a kit az ur Isten választ hogy az Olák Országnek ura legyen, az én uraságom szives törzsökéből, vagy az atyafiak közül, vagy a mi bűneinkért más féle nemzet, ha megbecsüli, és megujítja, ötetis megtisztelje meg is erősitse az Isten az ő uraságában. De ha felbontya, és meg nem becsüli, az ur Isten verje meg, és sebesitse meg itt, és a jövőendő életben, és legyen átkozott az 318 szent atjaktól a kik Nycae-

ban öszve gyültek volt, és Judással a Ariussal legyen öröksége, és azokkal kik kiáltozták az Isten Christusnak, az ő vére legyen rajtok, és az ő fiain, a mely meg vagyon és leszen mind örökké, amen.

Ezen dologban bizonyosságok: Vajkul vornik ur, Thodor ur, Nán ur, Sztancsul, és Myrcza báltja, Rátztatul, Pratyá, és Sztáncsul Honoj, Kojka vijsztyr, Szémen asztalnok, Mányok pohárnok, Bagyo lovászmester, Stefan az írődeák, és Mikaila.

Datum Targoviste, mense Ianuario die 20, anno 6940 [1432]

Én Vlád vájda Isten kegyelméből valo ur.

În Hristos Dumnezeu adevărat, credincios adevărat și de Hristos iubitor, Ioan Vlad, din mila lui Dumnezeu voievod și singur stăpînitor uns al lui Dumnezeu, din bunăvoința lui Dumnezeu stăpîn a toată Țara Românească și <al părților de> peste munți, Amlașului și Făgărașului herțeg. Am dăruit din bunăvoia domniei mele și cu bunăvoința mea, cu inima curată și adevărată, cu mintea luminată, această scrisoare a domniei mele, dăruită deplin și foarte cinstită și mai cinstită decît toate darurile, slugii domniei mele Roman, nepotul boierului Stanciu, ca să le fie lor moștenire două sate, anume Voivodeni și Săsciorii-Loviștea și Sîmbăta de Sus partea lui Baicul și a lui Vlad, muntele cu numele Moșul și apa Făgărașului. Să le fie lor acestea în veci statornice, lor și copiilor lor, nepoților lor, strănepoților lor, să nu-i prigonească nimeni, să nu le ia nimeni de la ei, nici în vremea domniei mele, nici în vremea fiilor mei primi născuți, Mircea și Vlad; pînă la sfîrșitul domniei mele, să fie scutiți de cărăușie și de toate celelalte slujbe, peste Olt să fie scutiți de dijma oilor, a porcilor <și> a albinelor, să fie lăsați în liniște și pace de plata găleții, de dijma vinului, de plata finului, de darea de cai pentru poștă, de tot felul de slujbe și dări, atît de cele mari, cît și de cele mici, care vor fi în țara stăpînită de noi și în vremea domniei mele, adică în domnia mea. Să nu fie supărați nici de slujbași, nici de dregători, nici de strîngători de dare, cu un cuvînt de nimeni dintre cei care sînt trimiși în slujba domniei mele, căci de va încerca cineva să-i prigonească și le-ar atinge chiar numai un fir de păr, acela va avea parte de mare supărare și mînie a domniei mele, ca un necredincios și necinstitor al scrisorii domniei mele.

Încă și după moartea domniei mele, pe cine-l alege domnul Dumnezeu să fie domnul Țării Românești, din rodul inimii domniei mele sau dintre rudenii sau, pentru păcatele noastre, din alt neam, dacă cinstește și înnoiește <această scrisoare>, să-l cinstească și să-l întărească și pe el domnul Dumnezeu în domnia lui; dar dacă o strică și nu o cinstește, să-l bată domnul Dumnezeu și să-l pedepsească, aici și în viața viitoare, și să fie blestemat de cei 318 sfinți părinți care se adunaseră la Nicheia și să-i fie moștenirea cu Iuda și cu Arie și cu acei care au strigat asupra lui Isus Hristos, ca sîngele lui să fie asupra lor și asupra fiilor lor, ceea ce este și va fi pînă în toți vecii, amin.

Martorii acestui lucru: jupan Voicul vornic, jupan Todor, jupan Nan, Stanciul și Mircea, fratele <său> mai mare, Tatul Sîrbul, Pratea și Stanciul Honoi, Coica vistier, Semen stolnic, Mănioc paharnic, Badea comis, Ștefan gramatic și Mihăilă.

S-a dat în Tîrgoviște, luna ianuarie, ziua 20, anul 6940 <1432>.

Eu Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

După D.R.H., B, 142—144.

Trad. maghiară din 1727, după un orig. slav, perg., cu pecete atirnată.

Data greșită; s-a omis cifra unităților. Datat după domn și boierii martori.

EDIȚII: Maghiar și trad. *Transilvania*, 1873, 5—6 (sub 1432); *Hurmuzaki*, I/2, 573—574 (sub 1432); Pușcariu, *Fragmente*, 50—52; *Panaitescu*, 173—176. Trad. D.I.R., B, veac XIII, XIV, XV, 96—97.

† Язь ниже въ Христа Бога благоверны и Христѡлюбыви и самодръжавны, Іѡ Влад великы воевода и господинь, владѣжщѣ и господствѣжщѣ въсѣхъ землѣхъ Ѣггровлахѣнскохъ и западнинскимъ странамъ, Ямлашѣ и Фагарашѣ херцег. Благопронзволн господство ми своимъ благыль произволѣнемъ, чистнымъ и свѣтан<мъ> срѣдцемъ и дарѣвахъ сынъ въсечестны хрисовѣль господства ми и испльннхъ прошеніе прѣгаремъ брашевскимъ, понеже ме проснхъ яко да поновимъ и да оутвер<ди>мъ нхъ на законѣ цо сѣт имели ит прѣродителн господства ми за кѣмеркъ по въсѣхъ тръговехъ и валахъ въ земан господства ми, пачеже и на пѣти брашевскимъ и до Браила, яко да даважть: ит ѣ вилар Ипріѣхъ фертѣн, ит Хѣсоловы перпер, ит Колѣнїѣ вѣ дѣк<ате>, ит Чех<нїн> ѣ дѣк<ате>, а ит резань виларь нишо. И хто носит шапкы фрошкыѣ, нишо. Ѡт вознищѣхъ меда вѣ дѣк<ате>, ит вознищѣхъ вино ѣ дѣк<ате>, ит кѣпена конѣ ѣ дѣк<ате>; ит мажѣ воска вѣ дѣк<ате>; ит пиперь и ит шофран и ит бѣмбак и ит вльнѣ камилевѣ и ит агнетине и ит кожїе и ит кѣпїѣ нишо. Ѡтти доходит ит морѣ, ит р̄ пер<перн> ѣ пер<перн>. Бравъ свини вѣ дѣк<ате>, воль ѣ дѣк<ате> и крава ѣ дѣк<ате>, ит шена ѣ дѣк<ат>; ит еленѣ кожѣ ѣ дѣк<ат>; ако бѣдетъ дрѣга кожа с нежъ, да не даст нишо. Ѡт мѣхъ сиренїѣ ѣ дѣк<ат>. И коникъ кон минетъ, ѣ бани и пѣшыцъ, ѣ бан и ит кола рнеѣ ѣ рнеѣ, а врѣхъ цо бѣдетъ, да не даст нишо. И на Браила ѣ мажа пива флорини и ѣ Тръкшвр ѣ кола ѣ рнеѣ и ѣ Тръговнищн такожде; кивнъ товарнъ, бѣди сь цо, ѣ дѣк<ате>. И на Дѣбовнищн, колнко кони ѣ кола, толнко дѣк<ате> и ѣ рнеѣ, а ит конь товарнѣ ѣ бани, а ит инѣхъ кѣпїахъ нишо; и кивнъ слободнѣ ѣ дѣк<ато>.

И ешеже кон сн дават добитокъ ѣ дльгъ, да сн ницет дльжныка или елца, аще иматъ, а ит права чловѣка да се кароватъ, да го не бантоватъ.

Ѣшеже хто се цет покѣситъ ит волѣръ господства ми, велицѣхъже и малнхъ, бѣди кѣпнѣ тон кѣмеркъ, вѣ<ди> комѣ да ест дадено ит послѣжнѣшыхъ господствѣ ми, та ен не стоаль на цо сьмъ ѣтерѣдѣл и назаконнѣл на прѣвѣмъ законѣ, то таковы иматъ прїѣти велико зло и шрѣгїѣхъ ит господства ми, яко прѣслѣшныкъ шрнзмѣ господства ми.

И сіе быстъ еги донде къ господствѣ ми дѣхъанжѣ и бѣргар Мѣхел и Яндрѣашъ, жѣдець ит Ражновѣ ѣ Тръговнищн.

И семѣ свѣдетелїе: жѣпанъ Конокъ дворникъ и жѣпанъ Тѣдѣр и жѣпанъ Нанѣл и жѣпанъ Станчюл, братъ Мирчинъ и Стефанъ логоѣетъ и Дмитръ спатарь и Микле пахарникъ и Семенъ стѣлникъ и Бадѣ комисъ.

И писа жъ Мнѣхана дїакъ ѣ стѣланѣмъ Тръговнищн, мѣсѣца апрїлїѣ ѣ день, въ лѣто ѣцмѣ, енды<ктїон> кѣдъ.

† Іѡ Влад воевода, милостїѣ божїеѣ господинь.

† Eu, cel în Hristos Dumnezeu binecredinciosul și de Hristos iubitorul și singur stăpînitorul, Io Vlad, mare voievod și domn, stăpînind și domnind peste toată țara Ungrovlahiei și a părților de peste munți, herțeg al Amlașului și Făgărașului. A binevoit domnia mea cu a sa bunăvoință, cu curată și luminată inimă și am dăruit acest atotcinstit hrisov al domniei mele și am împlinit ruga pîrgarilor brașoveni, pentru că m-au rugat ca să le înnoiesc și să le întăresc privilegiul de vamă pe care l-au avut de la strămoșii domniei mele prin toate tîrgurile și vămile în țara domniei mele; încă și pe drumul Brașovului și pînă la Brăila, ca să dea: de 1 vilar de Ipriu un fertun, de cel de Luvia un perper, de cel de Colonia 12 ducați, de cel de Cehia 6 ducați, iar de vilarul tăiat nimic. Și cine aduce șepci frîncești, nimic. De butoiul de miere 12 ducați, de butoiul de vin 6 ducați; de calul cumpărat 6 ducați; de maja de ceară 12 ducați; de piper și de șofran și de bumbac și de camelotă și de piei de miel și de piei și de <alte> cumpărături nimic. De la ce vine de peste mare, de la

100 de perperi 3 perperi. Porcul 2 ducați, boul 3 ducați și vaca 3 ducați, de berbec 1 ducat; de pielea de cerb 1 ducat; dacă vor fi și alte piei cu ea, să nu dea nimic. De burduful de brânză 1 ducat. Și călărețul care trece 3 bani și pedestrul 1 ban și de carul de pește 1 pește, iar ce va fi pe deasupra, să nu dea nimic. Și la Brăila 1 majă, jumătate de florin și la Tîrgșor 1 car 1 pește și la Tîrgoviște așijderea; calul împovărat, fie cu ori ce, 3 ducați. Și la Dimbovița, cîți cai sînt la car, atîția ducați și 1 pește, iar de calul împovărat 3 bani, iar de la alte cumpărături nimic; și calul slobod 1 ducat.

Și încă, cine își dă marfa pe datorie, să-și caute datornicul sau chezașul, dacă are, iar de omul drept să se ferească, să nu-l bîntuie.

Încă cine se va încerca dintre boierii domniei mele, mari și mici, fie că va fi cumpărată acea vamă, fie că va fi dată cuiva dintre cei ce au slujit domniei mele și nu va sta pe ceea ce am întărit și am legiuit în primul privilegiu, unul ca acela va primi mare rău și urgie de la domnia mea ca un neascultător al poruncii domniei mele.

Și a fost aceasta cînd au venit la domnia mea decanășul și burgărul Mehel și Andreiaș județul din Rîjnov la Tîrgoviște.

Și martorii acestuia: jupan Voico vornic și jupan Tudor și jupan Nanul și jupan Stanciul, fratele lui Mircea și Ștefan logofăt și Dimitrie spătar și Micle paharnic și Semen stolnic și Badea comis.

Și l-a scris Mihail diac în cetatea de scaun Tîrgoviște, luna aprilie 8 zile, în anul 6945 <1437>, indiction 24.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

Arh. St. Brașov, nr. 770.

Orig., perg., pecete atîrnată, cu legenda în limba și cu caractere latine: „S. WLAD, FILIUS MERCE, TRANSALPINIS VAIVODA ET DOMINUS DE FOGARAS”.

EDIȚII: Slav. *Miletić*, nr. 28. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 71—74; *Tccilescu*, 53—55.

Trad. Bogdan, *Dcc. și reg.*, 49—50.

244

<1437—1446>.

† Іу Влад воєвода и господинъ. Пишет господство ми Стоикъ Харѣнъ и вѣсім болѣрымъ Слатѣнскимъ и такози ви врисѣват господство ми: тѣзи кон приходатъ въ Българскъ странѣ съсъ добиткомъ, да ихъ не вѣнтѣвате. И пакъ въ тогози добитка да не вставите да съ повратитъ на шпатъ ни единъ власъ, по вризмѣ господства ми.

† Іу Влад воєвода, милостіа божіа господинъ.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea lui Stoica Harsean și tuturor boierilor olteni și astfel vă poruncește domnia mea: pe cei ce vin din părțile ungurești cu marfă, să nu-i bîntuiți. Și iar din acea marfă să nu lăsați să se întoarcă înapoi nici un fir de păr, după porunca domniei mele.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

Arh. St. Brașov, nr. 167.

Orig., hirtie, pecete timbrată. Fotoccpii la Bibl. Acad., F. VIII /43 și XIII/ 50.

Datat din domnia lui Vlad Dracul.

EDIȚII: Slav. *Miletić*, 66. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 83—84; *Tccilescu*, 59; DRH B, 141. Trad. Bogdan, *Dcc. și reg.*, 58.

† Стефанъ воевода божію милостію, господарь Земли Молдавскон. Прінде къ господство ми посолн шть Брашево и шть Бръскъ, по нма панъ декханосъ и панъ воргуръ Мнхнаѣ и проснн оу господства¹ ми миръ и мыто що бы на томъ правѣ было при штеци нашемъ Ілѣѣандрѣ воеводѣ, всѣмъ людемъ шть Брашева и шть Бръскъ, да плататъ шть таръ, по ̄ гроши, по всен нашн землн, и по всѣхъ мытохъ, бовдѣ шо бовдетъ оу таръ шпроч совкна, шть таръ по вѣ гроши и шо бы нма волю свон товаръ п<р>²одавати по всен нашн землн, развѣ локотемъ да не продавають. І шть скоти шо нмовтъ ковпнтн мыто да плататъ и прѣпнсь какъ платнн при штеци нашемъ, такъ да платѣтъ.

І такоже да сѣ не становнтъ нколн на вѣкн нашнмъ тръгоцемъ тръгоблю, оу нхъ землю, за длъгъ, ни нхъ тръгоцемъ оу нашн землн, хотъ размиріе бовдетъ, боже захован того, шнн да нздодутъ сѣ всѣмъ свонмъ товаромъ, до нхъ землн, безъ всѣкон забавѣ ни шть которыхъ нашнхъ радцехъ, ни шть мытннкн, ни глобннкн.

І на то естъ наша вѣра и нашнхъ боляръ.

Пнса оу Басловн, въ лѣто хсѣме, априлн кѣ.

† Ștefan voievod, din mila lui Dumnezeu domn al Țării Moldovei. Au venit la domnia noastră soli de la Brașov și de la Bîrsa, anume pan decanul³ și pan pîrgarul Mihail și au cerut de la domnia mea pace și vamă, ca să fie în același drept, cum au fost în timpul părintelui nostru, Alexandru voievod, tuturor oamenilor din Brașov și din Bîrsa, ca să plătească de povară câte 4 groși, în toată țara noastră și la toate vămile, orice ar fi în povară, afară de postav, de povară câte 12 groși și ca să vîndă slobozi mărfurile lor prin toată țara noastră, numai cu cotul să nu vîndă și de vite ce vor cumpăra să plătească vama și înregistrarea cum au plătit în timpul tatălui nostru, așa să plătească.

Și de asemenea să nu oprească în veci marfa negustorilor noștri, în țara lor pentru datorii, nici a tîrgoveților lor în țara noastră. Chiar răzmeriță să fie, doamne păzește de aceasta, ei să plece cu toată marfa lor în țara lor, fără nici un fel de piedecă de la vreunii din dregătorii noștri, nici de la vameși, nici de la globnici.

Și la aceasta este credința noastră și a boierilor noștri.

S-a scris la Vaslui, în anul 6945 <1437> aprilie 23.

Arh. St. Brașov, nr. 446.

Orig., hîrtie, pecete aplicată avînd inscripția † печать Стефана воеводы.

Fotografii la Bibl. Acad. F. XI/10 și XIX/4.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Dcc. mclđ.*, 14–16; Costăchescu, *Dcc. mclđ.*, 709–710; Nicolaescu, *Dcc., sl. rcm.*, 92–94; *Tccilescu*, 486–487.

¹ În orig. 4 este făcut din ҃

² Omis.

³ La M. Costăchescu: *pan decan Hancs.* Hancs este însă a dcua parte din cuv. *dehancs.*

† Ила воевода, милостію божію господарь Земли Молдавскон. Ддемъ сесь лнстъ господства ми тръгоцемъ шть Брашова, како да давають мыто шть своего товаръ въ землн господства ми, какъ сѣтъ давали при роднтелн госпоства ми, и право оусе да нма естъ какъ было при нашемъ роднтелн. І которы мытннкъ и двор<н>нкъ ннн бвдн какн радца бы оучнннлъ чересъ нашъ лнстъ

иначе, тоѡ шна платитѣ. Или да берѣтъ мыто шть едного тарѣ д̃ гроши. И такоже никто да не смѣетѣ¹ становити товарѣ Брашова за шо см̃ шо чинитѣ. Шо лихо чинитѣ оу сакулѣхѣ, а вы ихѣ товарѣ да не смѣетѣ становити, али становите шть того столыца, где камѣ шкодѣ² учинили или сукно или бѣди какоы товарѣ, а вы да имѣ берете по д̃ гроши шть тарѣ. И такоже коли придѣтъ и съ товаромѣ, а шни да складаютѣ свои трѣгѣ оу моемѣ земли.

Писа оу Дорохѣи, въ лѣто шцмѣ, мѣсеца априлѣ кѣ.

И листѣ есми дали брѣгарѣ³ Минхаеви и декханышевѣ шть Брашова.

† Ilie voievod, din mila lui Dumnezeu domn al Țării Moldovei. Dăm această carte a domniei mele ȋrgoveȋilor din Brașov, ca să dea vamă din marfa lor în țara domniei mele cum au dat în timpul părintelui domniei mele și tot dreptul să le fie cum a fost în timpul părintelui nostru. Iar care vameș sau vornic sau oricare dregător ar face peste cartea noastră altfel, aceleia gîtul îi va plăti. Și să le ia vamă de fiecare povară 4 groși. Și de asemenea nimeni să nu cuteze a opri marfa Brașovului orice s-ar face. Ce pagubă se va face la secui, voi să nu îndrăzniți să le opriți marfa lor, ci să opriți de la acel scaun, de unde vi s-a făcut paguba, fie postav, fie orice marfă. Iar voi să le luați cîte 4 groși de povară. Și de asemenea, cînd vin cu marfă, ei să-și descарce marfa lor în țara domniei mele.

S-a scris la Dorohoi, în anul 6945 (1437), luna aprilie 29.

Iar cartea am dat-o pîrgarului Mihail și decanului³ din Brașov.

Arh. St. Brașov, nr. 431.

Orig., hîrtie, pecete aplicată, avînd inscripția † печать Іу Ілїи воїводы.

Fotografii la Bibl. Acad. F. LXXIII/93, XI/5 și XIX/5.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Doc. mold.*, 20–21; Costăchescu, *Doc. mold.*, 710–712; Nicolaescu, *Doc. sl. rom.*, 85–87, *Tccilescu*, 489.

¹ Omis în orig.

² Așa în orig.

³ Greșit la M. Costăchescu *decanului Hanăș* în loc de „decanășului”.

Circumspecti ac providi viri, nobis grate et sincere dilecti. Scire damus vobis quomodo, ex dei gracia et adiutoria, pro defensione et utilitate huius regni in subsidiumque vestrum hic existimus.

Ideo, rogamus presentibus vos ut, si que nova veraciter ex parte Rame, videlicet Hawaselwel, pro parte adventus sevissimorum Turcorum auditis seu scitis, nos in his, quanto ci<ti>us poteritis, suscitari velitis, et, si ad aliquod subsidium nos illuc apparebit transire, mox nos in subsidium vestrum huiusque regni defensionem ad servicia domini nostri imperatoris festinare propellabimus, scientes autem nos in omnibus secundum informationem vestram procedere. Ceterum eciam rogamus vestras amicitias, ut unum vel duos ex vobis idoneum circa nos transmittatis, cum quo vel cum quibus, de omnibus utilioribus factis et commodis vestris statibus colloquium habentes, tractemus, que ad utilitatem et commodum vestre universitatis cedat¹. Premissa autem nova si que vera et nova fuerint, nobis suo modo in brevi intimetis, circa que nosmet sciamus conservare.

Scripta in Bezthercze, sabbato proximo ante festum beati Barnabe apostoli, anno etcetera XXXVII°.

Henricus de Thamasy, Comes Siculorum etcetera

<Pe verso, de aceeași mână:> Circumspectis ac providis viris, iudici, iuratis ceterisque civibus et hospitibus civitatis de Brasso, amicis nostris nobis grate dilectis.

<Pe verso, de o mână contemporană:> Venerabili ac religioso patri, domino Mathie Kalt, provinciali fratrum predicatorum, per Hungariam...

Chibzuiților și înțelepților bărbați, din toată inima iubiții noștri, vă dăm de știre că, din milostivirea și cu ajutorul lui Dumnezeu, noi sîntem aici în ajutorul vostru, spre apărarea și folosul acestei țări.

De aceea, vă rugăm prin scrisoarea de față ca, dacă voi ați auzit sau știți ceva nou cu adevărat din părțile Ramei, respectiv Hawaselwel², cu privire la sosirea turcilor celor sălbatici, să binevoiți a ne face cunoscut cît veți putea mai repede și, dacă veți găsi cu cale ca noi să trecem acolo în ajutor, noi ne vom grăbi îndată să venim în ajutorul vostru, întru apărarea acestei țări și în slujba domnului și împăratului nostru, știind însă că noi vom urma întru toate potrivit știrilor <venite> de la voi. Mai rugăm încă prietenia voastră să trimiteți la noi pe unul sau doi oameni destoinici dintre voi, cu care noi să tratăm, avînd consfătuiri cu privire la tot ceea ce este trebuitor și de folos pentru starea voastră și este spre folosul și îndemînarea obștei voastre. Dacă noutățile de mai sus vor fi noi și adevărate, să ni le împărtășiți în scurt timp, așa cum se cuvine, ca să știm și noi să ne păstrăm cu privire la ele.

Scris în Bistrița, în sîmbăta dinaintea sărbătorii fericitului apostol Barnaba, în anul <o mie patru sute> treizeci și șapte.

Henric de Thamasy,
comitele secuilor etc.

<Pe verso, de aceeași mână:> Chibzuiților și înțelepților bărbați, judei, juraților și celorlalți orașeni și oaspeți din orașul Brașov, prietenii noștri prea iubiți.

<Pe verso, de o mână contemporană:> Venerabilului părinte, călugăr și domn, Mathias Kalt, provincialul fraților predicatori din Ungaria.

Arh. St. Brașov, Arh. oraș Brașov, col. Schnell II nr. 4. Fotocopie la Inst. și arh. Cluj-Napoca/1437.

Orig., hîrtie (20,5 × 11), cu urme de pecete de închidere, din ceară verde aplicată pe verso.
EDIȚII: Latin. *Hurmuzaki*, XV/1, 24; *Ub.*, IV, 634.

¹ Corect: *cedant*.

² Probabil Țara Românească, ung. *Havasalföld*.

Întru Hristos, binecredincios și binecinstit și iubitoriu de Hristos, Io Vlad voievod, cu mila lui Dumnezeu și cu darul dumnezeiesc domn și stăpînitoriu a toată țara Ungroromână și a plaiurilor și domn herțeg la Amlaș și la Făgăraș. Bine am voit domnia mea cu voință curată și luminată, cu inimă bună, că am dăruit acest cinstit și preacinstit de acum încolo hrisov, slugilor mele Stan sin Tatul și Ursul și Radul Stan, sin Băra și Godea, întru

stăpînirea satului în Mărgineni, celora și fiilor lor și nepoților lor și prea nepoților lor, pînă în viața prea nepoților fiilor lor, le dăm în Mărgineni cu ocină, cu moară, cu pămînt de arătură, de cosit, cu pădure, cu munți. Începînd de la goștinit, de la oierit, de la vierit, de la muște sau albine, de la gloabe, de la dișmă, de la finație, de la poiană, de la poște, de la slujbe mari și mici, de la cîte se află întru stăpînirea domniei mele, din acestea toate dăm în Mărgineni.

Pentru aceasta, să nu îndrăzniți să faceți împărechere, nici să-i globiți, nice nimica să nu luați de la slugile lor, carii să vor trimite după milostenie sau după alte slujbe. Dară de s-ar înșela cineva ca să-i zăbovească, acela mare rău și plată va lua, ca un necredincios.

Și după moartea domniilor, iară Dumnezeu bine au voit ca să fie domn Țării Rumânești sau din roada inimii sau din rudenii sau, pentru păcatele noastre, din alt neam sau seminția, de va ridica Dumnezeu domn, de va întări și va cinsti aceasta, să-l întărească Dumnezeu întru domnia lui; iară de-l va strica, să-l strice Dumnezeu și să-l bată aicea trupește și în veacul cel viitoriu sufletește și să aibă împărtășire cu Iuda și cu Arie, cu fărdelegiitorii jidovi, cari au strigat pentru răstignirea lui Hristos, singele lui spre ei și spre feciorii lor, amin.

Mărturie pentru hrisovul acesta a fost: jupan Voicul, jupan Tudor, jupan Nanul, jupan Stan, jupan Radul Borce, jupan Nan Pascal, jupan Dîmitrie spătar, jupan Stoica pustelnic, jupan Simeon stolnic, Miclea păhar-nic, Badea comis, Ștefan logofăt.

Scris în orașul domnii, Țîrgoviște, meseța iulie, zile 18, vleat 6945 <1437> Io Vlad voievod.

După D.R.H., B, 144—145.

Traducere din 1752, după un orig. slav.; urmată de o trad. maghiară, din 1758.

EDIȚII: Trad. Pușcariu, *Fragmente*, 55—57; Pușcariu, *Revista*, 3; *Panaïtescu*, 176—177 (sub iulie 15); D.I.R., B, veac XIII, XIV, XV, 98.

† Почътенїм н верним прѣгарем брашовскимъ вѣсе, великимъже н малымъ, вѣсемъ около, многоу здравїе н поклоненїе даже до лица земли, яко монахъ господаромъ, отъ вашего славы меншеговъ, отъ Ъроша Петра.

И тѣзи, моя господо, давамъ вамъ знати, чѣмъ вы пѣстнхъ единъ книгъ по одному чловеку отъ Пожона, н далъ ю е въ рѣще сьеннскомъ чловеку, именемъ Црѣвшъ мїстеръ отъ Фелдїуре¹. Тон не знамъ: ели вы дошла книга въ рѣще или не е? И съга ѡ <о>вози време нищо вы не можъ нио писати, тѣкмо този що ми сетъ были пѣстниги господинъ ни кесарю; ни намъ радъ чини волю н вѣсекомъ день чекамо алесъ добъръ н божїимъ воломъ естъ намъ добромъ воломъ кесаръ н добъръ алесъ ни ще датъ скоро.

И книгъ що ми пѣстнисте по логоветъ Блада воеводе, по Шефаоу², то ми донде ѡ рѣкъ н азъ вѣзехъ книгъ н пондохъ секнашпанъ н секнашпаномъ дадохмо книгъ вашъ, книгъ кесарю. И кесаръ жъ прочъте самъ своимъ ѡсти н вєрадова съ много н поклонн съ вамъ за що мѡ дадохте знати за тѣзи работи. И внаъ е писалъ прѣво вше кесаръ къ вамъ, како да дондѣтъ отъ васъ два прѣгарѣ; азъ не съмъ зналъ, нжъ знахъ по томъ на мѣсцѣ. И съга дондохъ сьеннѣне н казашъ: брашовци не хъте донтъ; н кесаръ рече: брашовци съ вѣде ѡ мене. И нищо мѡ за тон не зло сръдце, нжъ е беселъ къ намъ н добромъ воломъ. И не мни ми съ да е добро да н дрѣзехъ пѣститѣ келтовати, оти Богъ знае съ колнко келчюгъ стонмъ н азъ вѣдези; да за този, како знаете вы по добрѣ, такози ѡчинете.

И ДА ЗНАТЕ, ꙗко се си време се не веровах на дрѣгого чловека да ми пишет книгъ сиѣ, тѣкмо на логовета Шефана и ним писах книгъ сиѣ.

Писано ꙗ Пожонѣ, ꙗ денѣ по Рождѣствѣ господа Бога и спаса нашего Исуса Христа.

И покланям се азъ Шефану логоветѣ вашоу милости, ꙗко мону господамѣ.

(Adresa pe verso :) † Мону господаромѣ, прѣгаром брашовскимъ вѣсем, великимъ же и малымъ.

† Tuturor cinstiților și credincioșilor pîrgari brașoveni, mari și mici, tuturor împreună, multă sănătate și plecăciune pînă la fața pămîntului, ca unor domni ai mei, de la sluga voastră mai mică, de la Uroș Petru.

Și iată, domnii mei, vă dau de știre că v-am trimis o carte printr-un om din Pojon, și a dat-o în mîinile unui om din Sibiu, anume Țirviș meșterul din Feldioara¹. Aceasta nu știu: oare va sosit cartea în mîini sau nu? Și acum, în vremea aceasta, nu pot să vă scriu nimic alta, decît aceea că m-au trimis la domnul nostru chesarul; el ne face bucuos pe voie și în fiecare zi așteptăm un ales bun și, cu voia lui Dumnezeu, chesarul ne este cu bunăvoință și ne va da în curînd un ales bun.

Și cartea care mi-ați trimis-o prin logofătul lui Vlad voievod, prin Ștefan², aceea mi-a ajuns în mînă și eu am luat cartea și m-am dus la șpanul secuilor și am dat șpanului secuilor cartea voastră, cartea către chesarul. Și chesarul a citit-o singur, cu gura lui, și s-a bucurat mult și vi se închină, pentru că i-ați dat de știre despre acele lucruri. Și v-a fost scris chesarul și mai întîi, ca să-i vină de la voi doi pîrgari; eu n-am știut, ci am aflat la o lună după aceea. Și acum au venit sibienii și i-au zis: brașovenii nu vor să vină; și chesarul a zis: brașovenii sînt aici la mine. Și pentru aceasta nu-i este deloc inima rea, ci este vesel și cu bunăvoință față de noi. Și nu mi se pare că este bine ca să mai trimiteți și pe alții să cheltuiască, căci Dumnezeu știe cu cîtă cheltuială stau și eu aici; cît pentru aceasta, cum știți voi mai bine, așa să faceți.

Și să știți, într-o vreme ca aceasta, nu m-am încrezut într-alt om, ca să-mi scrie cartea aceasta, ci numai în logofătul Ștefan și prin el am scris această carte.

Scris în Pojon, 5 zile după Nașterea domnului Dumnezeu și mîntuitorului nostru Iisus Cristos.

Și mă închin eu, Ștefan logofătul, milostivirii voastre, ca unor domni ai mei.

(Adresa pe verso :) † Domnilor mei, tuturor pîrgarilor brașoveni, mari și mici.

Arh. St. Brașov, nr. 564.

Orig., hîrtie, pecete inelară timbrată în ceară verde, avînd drept figură un triunghi deasupra cu o cruce. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VII/169 și XVIII/12.

Datat după conținut.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 252—254; *Tccilescu*, 380—381.

¹ Cuvintele „мѣтрѣ ѡгъ Фѣлѣѡра“ „meșterul din Feldioara“ sînt scrise deasupra rîndului.

² Cuvintele: „по Шефану“ „prin Ștefan“, la fel.

† Іу Влад воевода и господинь. Пишет господство ми моньмь добрым прѣ- телем, прѣгарем брашевскимь.

Прько ви съм писал и съга ви пишем, како варе хто доидеть вт вѣжзи земля везь книгъ господства ми, вѣе да го впрѣте и да дасте знати господствѣ ми. Ище бѣдѣт правн, съ своимъ си добиткомъ, да си поидѣт; аще ли бѣдѣт съ кони крадени, да имъ ѣчинимо зло, како злемъ людемъ. Сѣти да знаете че нь впрѣстѣхъ сѣхъ земля вт конь.

Ище ли тазн не ѣчините, да знаете, вти цѣхъ се размирятъ съ вами. Ино не цѣт вти.

И Богъ <ви> вeseли.

† Іу Влад воевода, милостіа божіа господинь.

<Adresa pe verso:> † Прѣгаремъ брашевскимъ, моньмь вернимъ прѣтелемъ.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea bunilor mei prieteni, pîrgarilor brașoveni.

V-am scris mai întii și vă scriu și acum, ca oricine va veni din țara aceasta fără cartea domniei mele, voi să-l opriți și să dați de știre domniei mele. Dacă vor fi drepti, cu avutul lor, să meargă; dacă vor fi cu cai de furat, să le facem rău, ca unor oameni răi. Căci să știți că ne-au pustiit țara aceasta de cai.

Dacă nu veți face aceasta, să știți că voi face răzmiriță cu voi. Altfel nu va fi.

Și Dumnezeu să <vă> veselească.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Pîrgarilor brașoveni, credincioșilor mei prieteni.

Arh. St. Brașov, nr. 165.

Orig., hîrtie, pecete timbrată, stricată.

Datat supă conținut.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 31. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 83; *Tcculescu*, 58—59. Trad. Bogdan, *Dec. și reg.*, 57—58.

Commissio propria domini regis.

Albertus, dei gratia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie, Austrieque et Stirie dux, ac marchio Moravie etcetera.

Providi et circumspecti viri, fideles nostri sincere dilecti. Commendabilem fidelitatis vestre constantiam sacre regni nostri corone, hucusque illabate observatam, plurimorum fidedignorum relatio nostre patefecit maiestati, que tanto letiori vultu audivimus, quanto itidem per temporis futuri processum, nostro felici vigente regimine, in vobis experiri peroptamus. Cupientes nos, his vestris suadentibus potentiariis, vos <pace>¹ optata gaudem, <alias nostra eiusdem>² tenoris literas scripsimus fidei nostro, magnifico Wlad, vaivode partium nostrarum Transalpinarum, ut ipse nullius vos damnificationis turbatione afficiat, quin immo etiam ab aliorum insultantibus gravaminibus, signanter vero a sevisisimorum Turcorum invasionibus, indemnos debeat preservare. Quapropter, ipsam vestram fidelitatem seriose requirimus et rogamus, eidem committentes, quatenus taliter vestra solita fidelitatis

constantia, successu temporis, in vobis operis per effectum continuata appareat, ut ipsa vestrorum qualitas meritorum ad prosequendum vos favoribus gratiarum nos quasi per debitum attrahat et inducat. Illud autem etiam vobis notificandum non obmissimus, qualiter, inter ceteras varias nostras dispositiones, honorem comitatus Siculorum nostrorum talibus duximus conferendum personis, de quorum fide et operum strenuitate nullo dubitatione possumus agitari, quos, paucorum dierum labente curriculo, cum tali dispositione in ipsas nostras³ Transilvanas et versus vos transmittemus eadem⁴, <et vos>⁵, ipsorum suffulti presidio et defensione, ab omnium emulorum <insultu>⁶ illese poterunt et valebitis remanere.

Datum <Bude>⁷, in festo beati Valentini martyris, anno domini Millesimo quadringentesimo tricesimo octavo.

<Pe verso :> Providis et circumspectis viris, magistro civium, iudicibusque, iuratis, senioribus ceterisque civibus et toti populo nostre civitatis Brassoviensis et totius districtus nostri Barczensis, fidelibus nostris sincere dilectis.

Porunca înșăși a domnului rege.

Albert, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației și duce de Austria și Stiria și margraful Moraviei etc.

Înțelepți și chibzuiți bărbați, credincioșii noștri preaiubiți. O dare de seamă din partea multor oameni vrednici de crezare a făcut cunoscută maiestății noastre vrednica de laudă statornicie a credinței voastre, păzită pînă acum în chip neștirbit sfintei coroane a țării noastre; aceasta noi am auzit-o cu o bucurie cu atît mai mare, cu cît dorim ca și în curgerea vremii viitoare, sub trainica și fericita noastră cîrmuire, s-o putem găsi la voi. Dorind dar, în temeiul acestor virtuți ale voastre, ca voi să vă bucurați de pacea dorită, prin altă scrisoare a noastră cu același cuprins, am scris credinciosului nostru, măritului Vlad, voievodul Țării Românești, ca el să nu vă turbure pe voi și să nu vă facă nici o daună, ba dimpotrivă să vă păzească nevătămați de asupririle altor năvălitori, dar mai ales de năvălirile prea sălbaticilor turci. Drept aceea, cerem și rugăm cu tot dinadinsul credința voastră și-i poruncim ca statornicia obișnuită a credinței voastre să se vădească la voi în curgerea vremii prin fapta voastră și să dureze așa, încît vrednicia voastră să ne înduplece și să ne îndemne a vă ajuta cu sprijinul milostovirilor noastre, ca și cum <aceasta ar fi> o datorie <a noastră>. N-am trecut cu vederea a vă face cunoscut și aceasta, că, între alte felurite rînduieli ale noastre, am hotărît a hărăzi dregătoria comitatului secuilor noștri unor astfel de persoane despre a căror credință și hărnicie în lucru noi să nu putem avea nici o îndoială; pe care noi, peste puține zile, îi vom trimite, cu o astfel de hotărîre, în <părțile> noastre transilvănene și la voi, încît și voi, bizuindu-vă în sprijinul și apărarea lor, și ele vor putea rămîne nevătămate de orice năvălire a dușmanilor.

Dat la Buda, la sărbătoarea fericitului mucenic Valentin, în anul Domnului o mie patru sute treizeci și opt.

<Pe verso :> Înțelepților și chibzuiților bărbați, judei orașului, juzilor, juraților, bătrînilor și tuturor celorlalți locuitori și tuturor oamenilor din orașul nostru Brașov și din tot districtul nostru Bîrsa, credincioșilor noștri preaiubiți.

După *Ub.*, V, 3—4.

Orig., hirtie, cu pecete de închidere din ceară roșie, aplicată pe verso, căzută, la Arh. St. Brașov, Arh. oraș, Brașov, col. Fronius I, 10.

EDIȚII: Latin. Marienburg, *Kleine sieb. Geschichte* 206—208; *Székely ovl.*, I, 136—137; *Hurmuzaki*, I/2, 645, XV/1, 25.

¹ Lacună 0,8 cm, întregită după *Székely ovl.*

² Lacună 6,5 cm, întregită după *Székely ovl.*

³ În *Székely ovl.* : *partes*

⁴ Tot acolo, *qua eedem*

⁵ Lacună 2 cm, întregită după *Székely ovl.*

⁶ Lacună 1,2 cm, întregită după *Székely ovl.*

⁷ Lacună 1 cm, întregită după *Székely ovl.*

Comissio propria domini regis, ex deliberacione consiliariorum suorum Hungarie facta.

Albertus, dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie, etcetera, Austrieque et Stirie dux necnon marchio Moravie, fidelibus nostris castellanis et vicecastellanis castri nostri Therch vocati necnon tributariis seu vicetributariis, in tributis ad idem castrum nostrum spectantibus constitutis, presentes visuris, salutem et gratiam.

Pro parte universorum civium, hospitem et populorum nostre civitatis Brassouensis et terre nostre Barcensis celsitudinī nostre exponitur querulose quomodo vos, postposita et semota vera consuetudine, in exaccione tributaria in pretactis tributis observari debenti, a singulis Volachis de partibus Transalpinis ¹, ad dictam civitatem et terram nostras cum eorum rebus et bonis venientibus ², superfluum, indebitamque et iniustam tributū solucionem exigeretis seu exigi faceretis, propter quod et ipsi cives nostri ac mercatores Brassouenses et dicte terre nostre Barcensis, dum ad ipsas partes nostras Transalpinas, pro victuum eorum acquisitione, cum ipsorum rebus et bonis procedentes, eos pervenire contingeret, partibus in eisdem, modo simili, per superflui tributū solucionem plurimum et per maxime impedirentur et dampnificarentur ³, in ipsorum preiudicium et dampnum ⁴ manifestum.

Unde nos, huiusmodi indebite solutionis tributarie exaccionem, potissime, ne prenotati cives et mercatores nostri propterea quoquo modo impediantur aut dampnificentur ⁵, in tributis nostris prenotatis de cetero nullatenus fieri debere, volentes, fidelitati vestre firmissime precipientes mandamus, quatenus a modo et deinceps a quibusvis mercatoribus Volachisque seu viatoribus, de dictis partibus nostris Transalpinis eundo et ad easdem undecumque redeundo, ad loca pretactorum tributorum perveniendo, eorumque rebus et bonis quamcumque superfluum et iniustam tributū solucionem petere seu exigere, petique seu exigi facere nullatenus presumatis, nec sitis ausi modo aliquali, agentes taliter in hac parte, quod pretacti cives et mercatores nostri Brassouenses et terre nostre Barcensis, propter huiusmodi indebiti tributū exaccionem, imposterum ⁶, in dictis partibus Transalpinis necquamquam molestentur. Et secus, pro nostra gratia, facere non ausuri. Presentibus perlectis exhibenti restitutis, quas propter absencium sigilli nostri, quo ut rex Hungarie utimur, sigillo nostro ducali fecimus consignari.

Datum Wiene, secundo die festi beati Marci evangeliste, anno domini Millesimo quadringentesimo tricesimo octavo.

Porunca însăși a domnului rege, făcută după chib-zuința sfetnicilor săi din Ungaria.

Albert, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației etc., și duce de Austria și Stiria, precum și margraf de Moravia, credincioșilor noștri castelani și vicecastelani din cetatea noastră numită Bran, precum și vameșilor și vicevameșilor rînduiți să aibă grijă de vămi în aceeași cetate a noastră, și care vor vedea <scrisoarea> de față, sănătate și milostivire.

Din partea tuturor orașenilor, oaspeților și oamenilor din orașul nostru Brașov și din țara noastră a Bîrsei s-a arătat în chip de plîngere înălțimii noastre că voi, înlăturînd și lăsînd la o parte adevăratul obicei ce trebuie păzit la strîngerea vamală a sus-pomenitelor vămi, cereți sau puneți să se ceară pe deasupra o plată vamală nedatorată și nedreaptă de la fiecare român din Țara Românească, care vine cu lucrurile și bunurile sale în numitul nostru oraș și țară, din care cauză și acei orașeni și negustori ai noștri din Brașov și din numita noastră țară a Bîrsei, cînd se întîmplă să ajungă în acea Țara Românească, mergînd cu lucrurile și bunurile lor pentru agonisirea traiului, sînt împiedicați în acele părți și păgubiți într-un chip asemănător prin plata vamală de prisos și cu mult mai mare, spre paguba și dauna lor vădită.

De aceea, noi, voind, pe cît se poate, ca de acum înainte să nu trebuiască să se facă nici o strîngere a acestei plăți vamale nedatorate, ca nu cumva sus-pomeniții orașeni și negustori ai noștri, din pricina aceea, să fie împiedicați sau păgubiți în vreun fel de sus-amintitele noastre vămi, punem în vedere și poruncim cu tărie credinței voastre, ca de aci încolo de la nici un negustor sau călător român, care mergînd din zisa noastră Țară Românească și întorcîndu-se de oriunde în acele părți, și ajungînd la locurile sus-ziselor vămi, <de la ei> sau de pe lucrurile și bunurile lor să nu cutezați a cere sau a pretinde, nici a pune să se ceară sau să se pretindă vreo plată vamală de prisos și nedreaptă, și să nici nu îndrăzniți în vreun alt fel, ca făcînd astfel, în această parte, sus-pomeniții orașeni și negustori ai noștri din Brașov și din țara noastră a Bîrsei, din cauza strîngerii acestei vămi nedatorate, pe viitor să nu fie supărați deloc în zisa Țara Românească. Și altfel să nu îndrăzniți a face, <dacă voiți să dobîndiți> milostivirea noastră. După citire, scrisoarea de față să fie înapoiată înfațișitorului, <scrisoare>, care în lipsa sigiliului nostru, de care ne folosim ca rege al Ungariei, am pus să fie însemnată cu sigiliul nostru de duce.

Dat la Viena, a doua zi după sărbătoarea fericitului evanghelist Marcu, în anul Domnului o mie patru sute treizeci și opt.

Arh. St. Brașov, Privilegii, nr. 86. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1438. Orig. hîrtie, cu pecete rotundă, din ceară roșie, aplicată sub text, prevăzută cu hirtie de protecție, cu inscripția: † ALBERTUS. DEI. GRA<TIA>. DUX AUSTRIE, STIRIE. EDIȚII: Latin. *Hurmuzaki*, XV/1, 25–26, nr. 40; *Ub.*, V, 8–9.

¹ Astfel în orig.

² Scris deasupra rîndului.

³ Corect: *in posterum*.

† Іѡ Бладъ коевода и господинъ. Пишетъ господство ми моимъ пріателемъ, прѣгаромъ брашевскимъ, мнѣгѡ здравіе.

И ѡ семъ ен молѣ да ми развѣстите, како азѡ си вставихъ дѣца да се заколатъ, израдн миръ христіанскы и израдн да смѣ и азѡ и моа земѣ господина ми кралѣ.

И прилѣпнѹ се ш вас, іако да мон сираци имаѣт много шт вас и да се хранѣт слободно и ваши и наши, и само и тамо. И нинѣ видим понеже мон сиромаси не могѣт хранити сѧ слободно шт тѣзи прѣкалаби шт тогози града, нѣ нѣх палѣншеѣт и дерѣт нѣх безаконо. Кажѣте ми, коед ради вниы мон сиромаси гинѣт? Не смѣ ли и азъ достоннѣ да енѣх моглѣ шчинит прако монм сиромашом? ѿ том ен молим, кахто прѣштеи, рѣцѣте темзи прѣкалабом, ако сѣ мон прѣштеи, да нѣх наѣчит Богъ да мѣ не разажчат шт господина ми кралѣ и шт свѣтон корѣнѣ, понеже мое хотѣнїе не бнло ен, нѣ да имаѣт мон сиромаси много шт нѣх и да се вратит комѣ що ест ѡзето и да ми имаѣт мон сираци правниѣ шт нѣх, понеже не цїем си встѣвнт въ срамотѣ да им гинет.

И тѣзи ен шчиннѣх моленїе, да встѣвнѣх да ходит слободно косѣк.

И що ен речет Ленартъ, да го вѣрѣете.

И весели ен Богъ.

† Іу Влѣд воевода, милостїа кожїа господниѣ.

<Adresa pe verso :> † Прѣштелем монм, прѣгаром Брашевѣ.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea prietenilor mei, pîrgarilor brașoveni, multă sănătate.

Și despre aceasta vă rog, ca să-mă înțelegeți, că mi-am lăsat copiii să fie măcelăriți pentru pacea creștinilor și pentru ca să fim, și eu și țara mea, ai domnului meu, craiul. Și m-am lipit de voi, ca să aibă supușii mei bine de la voi și să se hrănească slobod și ai voștri și ai noștri, și aici și acolo. Iar acum văd că supușii mei nu se pot hrăni slobod de acei pîrcălabi de la acea cetate, ci îi pradă și-i jupoaie fără lege. Spuneți-mi: pentru care vină pier supușii mei? Oare nu sînt eu în stare ca să pot face dreptate supușilor mei? Despre aceasta vă rog, ca pe niște prieteni, spuneți acelor pîrcălabi, dacă sînt prietenii mei, să-i învețe Dumnezeu să nu mă despartă de domnul meu, craiul, și de sfînta coroană, căci n-ar fi dorința mea, ci să aibă supușii mei bine de la ei și să se întorcă fiecăruia ce i s-a luat și să aibă supușii mei dreptate de la ei, pentru că nu-i voi lăsa să piară cu rușine.

Și iată v-am împlinit rugămintea de am lăsat să umble ceara slobod.

Și ce vă va spune Lenart, să-l credeți.

Și Dumnezeu să vă veselească.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso :> † Prietenilor mei, pîrgarilor Brașovului.

Arh. St. Brașov, nr. 171.

Orig., hîrtie, pecete timbrată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/45 și XIII/52. Motivarea datării în *Ub.*, V, 10, pus în legătură cu actul lui Albert, regele Ungariei, din 26 apr. 1438, nr. 252.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 37. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 78–79; *Tccilescu*, 60–61. Trad. Bogdan, *Dcc. și reg.*, 43.

† Іу Влѣд воевода и господниѣ. Пишет господство ми прѣштелем господства ми брашовѣном, прѣгарум вѣсѣмѣ и вѣсен Брѣсе, великымже и малым.

ѿ семже вїе добрѣ знаете, како ен смѣ до нинѣ азъ заштити шт тѣрци и главѣ си полагам и и добнток давам рад, вам зло да не вѣдет. И юще се пак мѣчим и шт сенова такожде ре мислим господниѣ ми кралю да смѣ прав, а вїе се мѣчнїте сѣ злwm на мене.

Того радї немах єдного добра чловѣка з Тръговнице, Занвела, а ваши люде вт града сѣт излезли на пѣти да го сѣт зѣнле и взеле и добнток мѣ. Язъ вашим людем никое зло не чина, нѣ нх вставлѣм да ходат слободно, да се хранят. Тѣм ради ви говорим, не щете ли ми дати въ рѣках тогози вражмаша и съсъ добнтком що мѣ сѣт зѣли, двѣсто и нѣ флорини и ѣ сто<т>ни перпирн и савлѣ мѣ и рѣтнице мѣ вт Ипрїа и пѣге съ ѣ аспри и прѣстен вт малам вт ѣ флорини и корда и шапка, не щете ли мѣ з една неделя вражмаша дати и с тоизн добнток, що щѣ зчинит на тоизн град и на вас, тоизн въсе да щет Богъ на вашнх дѣшах, понеже ако ви зналъ вти щѣ змрѣт юще на моа срамота, не щѣ вставит погнеѣла моемѣ добрѣ чловѣкѣ, нѣ ви щѣ угнем вти длѣжен, и скоро. Ино не щет вти.

† Іу Влад Бвевѣда, млостїа божїа господнѣ.

<Adresa pe verso :> † Брашовѣном, въскѣм прѣгарим и Брѣсе въсон.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea prietenilor domniei mele, brașovenilor, tuturor pîrgarilor și întregii Bîrse, mari și mici.

Despre aceasta voi bine știți, cum v-am apărât eu pînă acum de turci, și îmi pun și capul și averea mi-o dau bucuross, ca să nu vă fie vouă rău. Și încă mă silesc să fiu și de acum înainte tot așa și mă gîndesc să fiu drept domnului meu, craiul, iar voi vă munciți cu răul asupra mea.

Drept aceea, am avut un om bun la Tîrgoviște, pe Zanvel, iar oamenii voștri din cetate i-au ieșit în cale de l-au ucis și i-au luat și averea. Eu oamenilor voștri nu le fac nici un rău, ci îi las să umble slobod, ca să se hrănească. De aceea vă spun, de nu veți da în minile mele pe acel vrăjmaș și cu averea pe care i-au luat-o, două sute și 50 de florini și 5 sute de perperi și sabia lui și hainele lui de Ipriu și pungă cu 300 de aspri și inelul de aur de 10 florini și spada și șapca, de nu-mi veți da într-o săptămînă pe acel vrăjmaș și cu acea avere, ceea ce voi face împotriva acelei cetăți și împotriva voastră, toate acestea să le îndrepte Dumnezeu asupra sufletelor voastre, pentru că de-aș și ști că mor, încă spre rușinea mea, nu voi lăsa să piară un om bun al meu, ci vă voi fi dator cu foc, și în curînd. Altfel nu va fi.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso :> † Brașovenilor, tuturor pîrgarilor și întregii Bîrse.

Arh. St. Brașov, nr. 154.

Orig., hîrtie, pecete timbrată, cu legenda ilizibilă. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/42 IX/11 și XIII/48. Motivarea datării în *Ub.*, V, 10, pus în legătură cu actul lui Albert, regele Ungariei, din 26 apr. 1438, nr. 252.

EDIȚII: *Slav. Miletić*, nr. 29. *Slav și trad. Bogdan, Relașiile*, 81—82; *Tccilescu*, 57—58. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 55—56.

Nos, Albertus, dei gratia Romanorum rex semper augustus, ac Hungarie, Dalmatie etc. rex, electus rex Bohemie et dux Austrie etc., memorie commendantes, significamus quibus expedit universis quod nos, regie perspicacitatis animo intuentes, quemadmodum excelsus rerum opifex et dignitatum omnium moderator, sui inscrutabili altitudine consilii recto ordine queque mortalium agibilia disponens et dirigens, regumque et principatum potestates ceteris preficiens, ad hoc, inter alia, eorum curas et corda convertit, ut subiectos sibi promiscui populi cetus, sub distincto statuum ordine constitutos, alliciant benevolentia, liberalitate attrahant, et uniuscuiusque merita condignis

donariis recompensent; verum etsi hec ex divine dispositionis officio agere studeant, illos tamen, qui prestantioribus fidei prefulgent operibus et fideliter obsequendi altiori precellunt facultate, eo largiori solent remunerationis munere condonare, quo de talium virtute et potentia, fideliora, utilioraque conspiciunt servitorum auxilia, passim ingruentibus rerum gerendarum varietatibus se percepturos; hinc itaque mentis nostre intuitum ad fidelem nostrum virum, magnificum Ladislaum, banum Machouiensem et comitem nostrum Liptouiensem, filium similiter magnifici Nicolai de Gara, nuper dicti regni nostri Hungarie palatini, viri indelebilis memorie, eiusdemque quondam Nicolai palatini et ipsius progenitorum vigente et hereditario quodam zelo, predecessores nostris, divis regibus Hungarie, irrefragabiliter exhibitam fidem, interna contemplatione intuentes, nihilominus connexione sanguinis, que maiestati nostre dictum Ladislaum banum subnotanda copulavit affinitas, naturali vinculo nos inducenti; quippe ut successive pateat posteritati, sueque nobilitatis titulus iugiter accrescat preclare, modernis exstat manifestum, quemadmodum invictissimus condam sacrate memorie, dominus Sigismundus, Romanorum imperator, predictorum regnorum Hungarie, Bohemie etc. rex, hinc et inde prefatus olim Nicolaus palatinus, pater ipsius Ladislai bani, nobiles et generosas Barbaram, reginam, et Annam, filias olim viri spectabilis et potentis, Hermanni, comitis Cilie, duas sorores carnales et couterinas, vita eis comite utrinque consortes habuere maritales, ex quarum una, videlicet domina Barbara, regina, serenissima domina princeps Elisabeth, etiam predictorum regnorum regina moderna, coniux nostra carissima, de thoro maritali ipsius condam domini imperatoris procreata, maiestati nostre corregnat, reginali fastigio sublimata; Anna vero principissa, soror, ut prefertur, uterina ipsius domine imperatricis, socrus nostre, antefatum Ladislaum banum ab ipso Nicolao palatino, legalis coniugii naturali propagatione generavit. Porro, ne ipsum Ladislaum banum, consanguineum, ut prefertur, et afinem nostrum, solo generis affectu peculiari, ceterisque strictiori favore, prosequi putemur, virtutes magnificas eternaque laude prosequendam fidei sinceritatem parentum et progenitorum eiusdem Ladislai bani, quorum progenies, multimoda virtute insignis, a strenuitate recte fidei nulla pretereuntium temporum longiturnitate notari potuit vacillasse, sacro nostro diademati et divis nostris, predecessores regibus Hungarie, ferventis fidei continuatione inconcusse servatam, demum etiam ipsius Ladislai bani, paterne fidei imitatione, regia estimatione non parvi putandum, obsequii genus maiestati nostre in principio felicitis nostre assumptionis et coronationis in regem Hungarie et ceterorum regnorum predictorum, primitiialiter, commendabiliterque oblatum, presentibus epilogiis sentimus, brevi contextu verborum, digne subnotanda.

Siquidem quantum viventium etas comprehendit, non ignoramus eorundem ipsius Ladislai bani progenitorum fidem subscriptis claruisse exordiis; namque avum ipsius Ladislai, similiter Nicolaum de Gara, a tempore olim felicitis reminiscencie domini, Ludouici regis, predecessoris nostri, sub etate iuvenili initiatum, successive variis baronie titulis functum, ad ultimum palatinum regni predicti constitutum, in arduis ipsius Ludouici regis expeditionibus et presertim in partibus Valachorum, licet iuvenem tempore, strenuum tamen et agilem in rebus bellicis, exercitum ipsius Ludouici regis, ab adversariis pene oppressum et fuge subactum, banum Machouiensem protunc existentem, suis banderiis et gentibus fultum virtuose restaurasse; de hostibus vero eisdem gloriosum triumphum obtinuisse, eiusdem predecessoris nostri literalibus historiis eterne memorie traditum stat <...>¹.

Similiter, cum assumpto tandem fidelium suorum exercitus valido, ad partes Transalpinas, prefatus dominus Sigismundus rex se movendo, et fere maiorem partem terre eiusdem peragrando, castrum Minoris Nicopolis, ubi Turcarum multitudo residebat, potenter obsedit, eodemque castro nostro, non absque ipsorum filiorum condam Nicolai palatini viribus, obtento, et in suorum fidelium manibus derelicto, Merche etiam wayvoda Transalpino, qui per ipsos Turcas oppressus extiterat, iuvamine ipsorum fidelium suorum suo dominio restituto, tandem felici triumpho, versus regnum Hungarie, prefato domino rege Sigismundo remeante, in alpibus Pazata dictis, strictissimis indagibus conclusis et obduratis, multitudo Valachorum, per ipsum Merche waywodam, in pristine infidelitatis ingratitudeque vitium relapsam, cum intoxicatis et mortiferis iaculis, contra ipsum dominum Sigismundum regem et suos insidiosè destinatorum, exercitum circumdedit, moxque memoratus Nicolaus, pater ipsius Ladislai bani, se ipsum cum suis eidem domino Sigismundo regi scutum protectionis opponens, isporumque Valachorum insultus, non sine morte et lesione suorum multorum sequacium, viriliter repellens, eidem exitum viarum assecuravit.

Cumque postea, solemnè fidelium suorum exercitu congregato, signanter ipsis Nicolao palatino et Joanne, fratre eiusdem, cum magna copiositate gentium eorundem, secum assumpta, adversus predictos Turcas versus Bulgariam processisset, ibique cum eisdem Turcis et Bayzath, eorundem Turcorum domino, circa castrum Maioris Nicopolis conflictus personales habuisset, multa prius hinc inde strage cadentium in gladio commissa, tandem, permittente occulto dei iudicio, parte ipsius domini regis hostibus cedente, suisque et ipsorum filiorum condam Nicolai palatini ac ceterorum fidelium vexillis abstractis, versus dictas partes Transalpinas gressus retroflexos inire coactus fuisset, eo cum paucis eiusdem et paucis aliis sui fidelibus, per flumen Danubii navali passu, versus regnum suum Hungarie remeantibus, prefatoque Joanne cum quibusdam aliis ipsius domini Sigismundi regis fidelibus pro custodia regni sui premissis, ipso vero Nicolao palatino erga suam maiestatem reservato, per amnium meatus Constantinopolim, et dehinc ad regna Dalmatie et Croatiae predicta remigrantibus. Ipse Nicolaus palatinus, pater Ladislai bani, prefatum dominum regem nusquam deserens, tamdiu affectione summa etiam in huiusmodi ipsius domini Sigismundi regis penuria eidem adherere non defuit, donec dirigente altissimo, in ipsum regnum Hungarie regressum habuit feliciter adoptatum <...>¹

Datum Bude, in vigilia festi Nativitatis beati Joannis baptiste, anno domini Millesimo CDXXXVIII .

Noi, Albert, din mila lui Dumnezeu în veci augustul rege al romanilor și regele Ungariei, Dalmației etc., rege ales al Boemiei și duce de Austria etc., dăm de știre și facem cunoscut tuturor căroră se cuvine că noi, văzînd cu pătrunzătoarea noastră minte regească că preafîntul făcător al lumii și cîrmuitorul tuturor vrednicilor, cu înalta și nepătrunsa lui înțelepciune punînd în bună rînduială și cîrmuind toate faptele muritorilor și punînd în fruntea celorlalți puterea regilor și a principilor, întoarce grijile și inimile lor, între altele, spre aceasta, ca ei, prin dărnicia lor, să atragă, iar prin bunăvoință să ademenească cetele oamenilor, nedeosebiți, supuși lor, așezați în rînduiala deosebită a stărilor lor, și să răsplătească meritele fiecăruia prin daruri potrivite; dar <că>, deși ei se străduiesc să le facă aceasta din datoria rînduirii dumnezeiești, totuși, pe aceia care strălucesc prin fapte mai deosebite de credință și întrec pe ceilalți printr-o mai mare putință de a se supune cu credință, ei obișnuiesc să-i răsplătească prin daruri cu atîta mai mari, cu cît

văd că vor dobândi de la destoinicia și puțința unor asemenea oameni și mai credincioase și mai folositoare slujbe și ajutoare, pretutindeni, în deosebitele întâmplări care dau <peste om>; de aceea dar, ne-am îndreptat privirile minții noastre spre credinciosul nostru, măritul bărbat Ladislau, banul de Mačva și comitele nostru de Lipto, fiul de asemenea măritului Nicolae de Gara, fostul palatin al zisei noastre țări a Ungariei, bărbat de o nepieritoare aducere aminte, aducându-ne aminte și de credința pomenitului și răposatului Nicolae palatinul și a părinților lui, pe care ei au închinat-o fără întrerupere, cu o rivnă neobosită, moștenită <din tată în fiu>, înaintașilor noștri, răposașilor regi ai Ungariei, îndemnându-ne <la aceasta>, în același timp, legătura de sînge și rudenie care a legat de maiestatea noastră pe zisul Ladislau banul, ca cu un lanț firesc, și care se arată mai jos; pentru ca ea să fie cunoscută și urmașilor care vor veni și pentru ca titlul strălucitei sale noblețe să crească neîncetat, să fie cunoscut celor de acum că nebiruitul și răposatul de sfințită aducere aminte, domnul Sigismund, împăratul romanilor și regele amintitelor țări, Ungaria, Boemia etc., pe de o parte, iar pe de alta pomenitul și răposatul Nicolae palatinul, tatăl lui Ladislau banul, cît au fost ei în viață, au avut ca soții pe nobilele și de viță înaltă femei, regina Barbara și Ana, fiicele răposatului, cinstitului și puternicului bărbat Herman, comitele de Cilly, două surori bune și din aceeași mamă; din una dintre ele, și anume din doamna Barbara, regina, s-a născut din căsătoria cu răposatul împărat, prealuminata doamnă, principesa Elisabeta, regina de astăzi a pomenitelor țări, preacumpna noastră soție, care, ridicată la treapta înaltă de regină, domnește dimpreună cu maiestatea noastră; iar principesa Ana, sora bună, după cum se arată mai sus, a doamnei împărătese, soacra noastră, a născut, din legiuita căsătorie cu Nicolae palatinul, pe mai sus-pomenitul Ladislau banul. Mai departe, ca să nu se creadă că noi îl ajutăm pe Ladislau banul, ruda de sînge, după cum se spune mai sus, și ruda noastră, numai din dragoste deosebită de neam, <legătură> mai strînsă decît celelalte, credem că trebuie să însemnăm mai jos, în introducerea de față și în puține cuvinte, virtuțile mărețe și credința nefățarnică, vrednică a fi slăvită printr-o laudă veșnică, a părinților și născătorilor pomenitului Ladislau banul, ai căror urmași, însemnați prin tot felul de virtuți, nu s-au putut însemna că s-au abătut de la dreapta și neobosita lor credință în tot lungul timp al vremurilor trecute, <credință> păzită în chip neclintit, totdeauna tot așa de înflăcărată sfinte noastre coroane și răposașilor regi ai Ungariei, înaintașii noștri, precum și slujbele, făcute la început și în chip vrednic de laudă maiestății noastre, la începutul fericitei noastre ridicări și încoronări ca rege al Ungariei și al celorlalte țări mai sus-pomenite, de către Ladislau banul, prin imitarea credinței părintești, și care nu puțin sînt vrednice de prețuirea regească.

Atîta cît poate îmbrățișa vîrsta celor vii, știm bine că credința părinților lui Ladislau banul a strălucit în începuturile mai jos arătate: că bunicul lui Ladislau, de asemenea Nicolae de Gara, începînd încă de tînăr, din timpul răposatului domn și rege Ludovic, de fericită aducere aminte, înaintașul nostru, după ce a trecut pe rînd prin feluritele trepte ale baroniei, ajungînd la sfîrșit palatin al țării mai sus-zise, în grelele expediții ale regelui Ludovic și mai ales în părțile românilor, deși tînăr de ani, dar viteaz și îndemnat în treburile războiului, cînd era ban de Mačva, sprijinindu-se pe steagurile și oamenii lui, a pus cu bărbăție din nou pe picioare oștirea regelui Ludovic, aproape copleșită de dușmani și pusă pe fugă, și că a dobîndit un glorios triumf împotriva pomeniților dușmani; <acest lucru> a fost transmis unei amintiri veșnice prin memoriile pomenitului nostru înaintaș...

De asemenea, cînd, luînd cu sine puternica oștire a credincioșilor săi, pomenitul domn și rege Sigismund s-a dus în Țara Românească, și, străbătînd o mare parte din acea țară, a înconjurat cu putere cetatea Nicopolul Mic, unde stătea o mulțime de turci, pomenita noastră cetate a fo t luată nu fără puterea fiilor răposatului Nicolae palatinul și a fost lăsată în mîinile credincioșilor săi, iar Mircea, voievodul Țării Românești, care era atacat de turci, pus din nou, cu ajutorul aceluiași credincioși ai săi, în stăpînirea sa; apoi, pe cînd pomenitul domn și rege Sigismund se întorcea cu fericită biruință spre țara Ungariei, în munții ziși ai Posadei, închiși și întăriți cu prisăci foarte înguste, o mulțime de români, trimiși cu viclenie de către voievodul Mircea, căzut din nou în stricăciunea necredinței de mai înainte și a nerecunoștinței, cu săgeți otrăvite și aducătoare de moarte împotriva domnului rege Sigismund și a <oștenilor> săi, i-au înconjurat oștirea, atunci amintitul Nicolae, tatăl lui Ladislau banul, punîndu-se pe sine însuși dimpreună cu ai săi ca scut de apărare înaintea pomenitului domn și rege Sigismund, și respingînd atacurile românilor, nu fără moartea și rănirea multora dintre oamenii săi, i-a asigurat acestuia ieșirea și drumul.

Cînd, după aceea, strîngînd cu pompă oștirea credincioșilor săi, și mai ales Nicolae palatinul și Ioan, fratele lui, luînd cu sine o mare mulțime de oameni de-ai lor, a plecat spre Bulgaria, împotriva mai sus-zișilor turci și acolo a avut lupte, chiar el, cu pomeniții turci și cu Baiazid, sultanul turcilor, lîngă cetatea Nicopolul Mare, făcîndu-se acolo mult omor și căzînd mulți de sabia, cu îngăduința și cu voia cea ascunsă a lui Dumnezeu, o parte <din oștirea> domnului rege dîndu-se înapoi din fața dușmanilor, și steagurile lui și ale fiilor răposatului Nicolae palatinul și ale celorlalți credincioși fiind luate, el a fost silit să se întoarcă înapoi în zisa Țara Românească; și pe cînd puțini credincioși de-ai lui și puțini alții se întorceau pe fluviul Dunărea, în corabii, spre țara Ungariei, iar pomenitul Ioan cu cîțiva alți credincioși de-ai domnului rege Sigismund era trimis ca să stea de pază țării sale, Nicolae palatinul a rămas lîngă maiestatea sa, și ei <au luat-o> pe apă spre Constantinopol și de acolo s-au întors în țările mai sus-zise ale Dalmației și a Croației. Astfel, Nicolae palatinul, tatăl zisului Ladislau banul, niciodată nu l-a părăsit pe pomenitul domn și rege <și> cu atîta de mare dragoste a rămas el lîngă dînsul, chiar în această nevoie a domnului rege Sigismund, pînă cînd, cu îndreptările celui preaînalt, el s-a întors cu bine în țara Ungariei...

Dat la Buda, în ajunul sărbătorii Nașterii fericitului Ioan botezătorul, în anul Domnului o mie patru sute treizeci și opt.

După *Hurmuzaki*, I/2, 639—641.

Orig. la Arh. Naț. Magh. Dl.

EDIȚII: Latin. *Fejér*, XI, 82—98.

¹ Lacună în textul latin publicat.

256

1439 ianuarie 29 (*feria quinta proxima ante festum Purificationis beate Marie virginis gloriose*), Buda.

<Albert, regele Ungariei, cere capitlului din Alba Iulia să participe la introducerea lui Ioan Zaz de Nucet și a altora în posesiunile Cacova, Vale și Noul Român:>

...que, per dictum quondam dominum Sigismundum, imperatorem et regem, primum quondam Petermanno de Longocampo pro descensu... donate extitissent et collate...

356

...care au fost dăruite și hărăzite de sus-zisul domn Sigismund, răposatul împărat și rege, mai întâi răposatului Petermann de Cîmpulung ca loc de așezare...

Regest după orig. latin la Arh. Naț. Magh., Dl. 29.500. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1439.

EDIȚII: Latin. Teleki, *Hunyadiak kora*, X, 28–30; *Ub.*, V, 21–22.

Albertus, dei gracia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Dalmacie, Croacie etcetera rex, et dux Austrie etcetera, fidelibus nostris, reverendo in Christo patri, domino Georgio, episcopo ecclesie Transsiluane, magnificis Desew de Losoncz, wayuode earundem nostrarum Transsiluanarum, necnon comitibus Siculorum nostrorum, item nobilibus, castellanis, Saxonibus et Siculis ac populis et hospitibus, in sede et civitate nostra Zazsebes commorantibus, aliis etiam regni nostri Hungarie ac partium nostrarum Transsiluanarum predictarum cuiusvis status et condicionis ac preeminentie hominibus, presentium noticiam habituris, salutem et gratiam.

Licet, pridem, cives, hospites et populi prenarrate civitatis nostre Zazsebes vocate, ex tradicionem seductioneque et iniqua ac diabolica suggestionem illorum perfidissimorum Anthonii plebani, Hermann Mewlmeuster, Martini Vlich et Zacharie, pro tunc civium prefate civitatis nostre Zazsebes, se et ipsam civitatem nostram illo sevissimo Omorath, Turcorum domino, qui eo tempore, uti hostis, cum valida Turconica sua potencia partes nostras Transsiluanas depredando invaserat et ipsam civitatem nostram Zazsebes obsederat, voluntarie tradiderunt. Tamen, quia nunc uti ad nostre ac serenissime domine regine, conthoralis nostre carissime, prelatorumque et baronum nostrorum devenit audientiam aliqui ex predictis civibus, hospitibus et populis, nunc in partibus Transalpinis ac sub dominio Turcorum eorundem existentes, qui in prescripta traditione annotate civitatis nostre immunes fore perhibentur, viceversa ad predictam sedem et civitatem nostram Zazsebes ac ad pristina eorum habitacula, commorandi causa, reverti vellent et repatriari.

Ideo, vestre et cuiuslibet vestrum fidelitati firmissime precipimus et mandamus, quatenus annotatos cives, populos et hospites, viceverso de prefatis partibus Transalpinis ac Turkyia temporum in processu ad prenotatam civitatem nostram Zazsebes redire volentes, demtis prescriptis Anthonio plebano, Hermann, Martino et Zacharia, traditoribus, simulcum eorum liberis et prolibus ac rebus et bonis quibusvis, per vestras tenutas et possessiones ac vestri medium usque prefatam sedem et civitatem nostram Zazsebes libere et purifice transire, ac in eadem morari et residere permittatis, per ampliusque eisdem nullum impedimentum nullusque molestias et perturbationes, verbis vel factis, inferre et irrogari facere presumatis, nec sitis ausi modo aliqui, gratie nostre sub obtentu. Presentibus perlectis exhibenti restituti.

Datum Bude, sabbato proximo ante festum Purificationis beate Marie virginis gloriose, anno domini M° CCCC° XX° nono. Predicta autem volumus, per fora et alia loca publica, ubi necesse fuerit, ubique palam facere proclamari. Datum ut supra.

Albert, din mila lui Dumnezeu în veci augustul rege al romanilor și rege al Ungariei, Dalmației, Croației etc., și duce de Austria etc., credincioșilor noștri, vrednicului de cinste întru Hristos părinte, domnului Gheorghe,

episcopul bisericii Transilvaniei, măriților Desew de Losoncz, voievodul acelor <părți> ale noastre ale Transilvaniei, precum și comiților secuilor noștri, de asemenea nobililor, castelanilor, sașilor, oamenilor și oaspeților, care locuiesc în scaunul și orașul nostru Sebeș, chiar și celorlalți oameni de orice treaptă, rang sau stare din regatul nostru al Ungariei și din sus-numitele noastre părți ale Transilvaniei, care vor lua cunoștință despre cele de față, sănătate și milostivire.

Deși mai înainte orășenii, oaspeții și locuitorii sus-pomenitului nostru oraș, numit Sebeș, după trădarea și sustragerea dușmănoasă și diabolică a acelor trădători, parohul Antoniu, Hermann Mewlmeuster, Martin Vlich și Zaharia, pe atunci orășeni ai sus-amintitului nostru oraș Sebeș, care s-au predat de bună voie împreună cu acel oraș al nostru, acelu preacrud Murat, stăpînul turcilor, care în acel timp, ca dușman, pătrunse, împreună cu puternica sa oaste turcească, în părțile noastre din Transilvania, ca să le jefuiască, și supusese acel oraș al nostru Sebeș, totuși, deoarece acum a ajuns chiar la urechile noastre, ale prealuminatelor noastre doamne, regina, preascumpa noastră soție, a prelaților și baronilor noștri, că unii dintre susnumiții orășeni, oaspeți și locuitori, aflați acum sub stăpînirea acelor turci în Țara Românească, despre care se va spune că sînt nevinovați cu privire la sus-amintita trădare a pomenitului nostru oraș, vor să vină înapoi și să se întoarcă în sus-numitul scaun și oraș al nostru Sebeș, și la vechile lor case, pentru a locui.

De aceea, punem în vedere și poruncim cu tărie credinței voastre și fiecăruia dintre voi să îngăduiți sus-însemnaților orășeni, locuitori și oaspeți care vor să se întoarcă, în decursul vremii, din sus-amintita Țara Românească și din Turcia, înapoi, în suspomenitul nostru oraș Sebeș — lăsîndu-i la o parte pe sus-însemnații trădători, parohul Antoniu, Hermann, Martin și Zaharia — să treacă liberi și nevătămați împreună cu copiii, familiile, lucrurile și bunurile lor, prin ținuturile și moșiile voastre și prin mijlocul vostru, pînă la sus-pomenitul scaun și oraș al nostru Sebeș, și acolo <să le îngăduiți> să se oprească și să locuiască, și, chiar mai mult, să nu îndrăzniți să-i supuneți sau să le pricinuiți vreo piedică, supărare sau tulburare, prin vorbe sau fapte, iar altfel să nu îndrăzniți <să faceți, dacă vreți> să dobîndiți milostivirea noastră. După citire, cele de față să fie înapoiate înfățișătorului.

Dat la Buda, în sîmbăta cea mai apropiată înaintea sărbătorii Întîmpinării Domnului, în anul Domnului o mie patru sute treizeci și nouă. Dorim însă ca cele de mai sus să se pună să se vestească pe față prin tîrguri și alte locuri obștești, pretutindeni unde va fi nevoie. Dat ca mai sus.

După *Ub.*, V, 22–23.

Transumpt în actul capitulului din Alba Iulia, din 30 august 1440 (*Ub.*, V, 62), în 1881 se afla în arhiva orașului Sebeș.

EDIȚII: Latin. *Prögramm des ev. Untergymnasiums Mühlbach*, 1881/82, 62, nr. 9.

258

1440.

Michaelis abbatis de Kercz literae, ex quibus evenit quod vajvoda Transalpinus, quemdam Michaellem, qui se plebanum in Tergovistia aserit, ad monasterium in Kercz intruserit.

Cartea lui Mihail, abatele de la Cîrța, din care reiese că voievodul Transalpin a așezat la mănăstirea Cîrța pe un anume Mihail, care spune că este pleban în Tîrgoviște.

Commissio propria domini regis,
 Michaele Orczag Thesaurario referente.

Nos, Wladislaus, dei gracia Hungarie, Polonie, Dalmacie, Croacie etc. rex, Lythwanieque princeps supremus et heres Ruszcije, notum facimus universis quibus incumbit per presentes quod nos pro prima regali contemplatione, cuius interest fidelibus suis subditis sinum dilectionis paudere, et ipsos secundum eorum merita regali dono premiare, grata mediatione pensantes virorum magnificorum utrisque Joannis, filiorum Wayk de Hunyad, banorum nostrorum Zewrijniensium, fidelium nostrorum dilectorum, fidelia servicia ac fidelium obsequiorum multifaria preclara merita, que iidem, temporibus condam invictissimorum ac excellentissimorum, felicitis memorie principum, dominorum Sigismundi imperatoris et Alberti, regum, dicti regni Hungarie inclitorum nostrorum utputa predecessorum, in cunctis ipsorum agendis et regni antefati expedicionibus, prosperis videlicet et adversis, summa cum diligencia, digna milicia, vigilancia curiosa, magna constancia et laborum instancia assidua, pro ipsarum regalium maiestatum, regnicolarumque commodo et statu tranquilliori exhibuerunt; presertim vero, pro ipsius Johannis minoris sanguinis effusione, quam ipse in quodam bellico conflictu ac congressu, unacum condam magnifico Ladislao de Chaak, wayuoda Transsiluano, in partibus Transalpinis, contra et adversus perfidissimos Turcos, nostros utputa et regni nostri capitales inimicos, ipsas partes Transalpinas protunc ingenti hostico cum insultu invadere, et toto nisu vastare satagentes, strenue bellando, et letalium vulnere plagas, sue persone ictibus manum hostilium inibi acriter impressas, suscipiendo, passus extitisse perhibetur, et potissime pro eo, quod ipsi uterque Johannes castra nostra cis decursum Danubii, in confinis parcium nostrarum inferiorum situata, presertim Orsauam, Zewryniem, Myhald et Gyewren, aliaque fortalicia hiis propinqua tenentes et gubernantes, de eisdem non modicam partem terre Bulgarie, ubi scilicet emulorum dicti regni Hungarie nidus specialis, et antra prosiliencium Draconum habebantur, variis incendiis, spoliis, interempcionibus hominum eorundemque pedum ac manum mutillacionibus, oculorumque evulsionibus opprimentes, ipsos regni ac sacri regii dyadematis emulos eciam de opacarum silvarum et congearum indaginum obscuris latibulis, sicuti viri multa animositate suffulti et tirones fortissimi, multo labore multaque agilitate et prudencia, continuis preliis et alternatis congressibus, non sine sanguinis eorum effusione copiosa, et acrium vulnere percipione, familiariumque eorum nece exquirentes, extirpantes et exterminantes eliminasse, ipsosque et eorum bona rapaci prede vicibus continuatis exposuisse, sed et nunc dietim eos ponetenus impedire et vexare in nostrum et regni nostri sacreque corone regie uberimum decus et honorem perhibentur.

Attentis, nichilominus, et sedule mentis nostre consideracioni impressis laudedignis et preconio attollendis fidelitatibus, et fidelium obsequiorum gratuitis meritis et sinceris complacenciis, a principio eleccionis et felicitis coronacionis nostre, in regem Hungarie, solempniter facte, usque adhec tempora per eosdem laudabiliter et indesinenter nostre maiestati exhibitis et impensis, racione quorum, licet ipsi multo maioribus donis existerent digne premiandi,

ut tamen hac vice eorum merita reddantur saltem aliquantulum premiis redimita, et ex eo ipsi nostre bone intencionis primordia erga se sencientes, ad maiora sincere fidelitatis et complacencie opera nobis exhibenda fervencius animentur, quasdam possessiones nostras, videlicet Solmos, Berekzow, Nawalyas et Buryan, que ad honorem wayuodatus parcium nostrarum Transilvanarum pertinuisse perhibentur, et in eisdem nostris partibus Transilvanis in Hunyadyensi, quas ab eodem honore wayuodatus et eius iurisdiccione pure separantes et segregantes, necnon Bosar vocatas, in Temesiensi comitatibus existentes, simulcum omnibus villis, tenutis et hereditatibus, ad eandem Bosar ab antiquo spectantibus, ceterisque eorundem utilitatibus, utputa terris arabilibus, cultis et incultis, aruis, campis, agris, pratis, fenetis, arundinetis, pascuis, silvis, nemoribus, rubetis, virgultis, montibus, vallibus, collibus, vineis, vinearum promontoriis, aquis, aquarum decursibus, fluviis, molendinis, molendinorumque locis, ac generaliter quarumlibet utilitatum earundem integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, sub earum veris metis et antiquis limitibus, mera regia auctoritate et potestatis plenitudine ac ex certa nostra sciencia, prelatorumque et baronum nostrorum consilio, prefatis utrique Johanni de Hunyad ac eorum heredibus et posteritatibus universis, nove nostre donacionis titulo et omni eo iure, quo eedem nostre regie dinoscuntur spectare collacioni, de nostris regiis manibus, premissis sic se habentibus, dedimus, donavimus et in evum contulimus, ymmo damus et donamus, perhempniter effective conferimus, perpetuo et irrevocabiliter possidendas, tenendas pariter et habendas pleno iure, presencium patrocinio mediante; salvis tamen iuribus alienis. Presentes eciam, tandem nobis specie-tenus allatas, privilegialiter et pro eisdem emanari faciemus.

Datum Bude, in vigilia festi beati Laurentii martiris, anno domini Millesimo quandringentesimo quadragesimo.

Porunca înșăși a domnului rege, la relatarea
vistierului Mihail Orszag.

Noi, Vladislav, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Poloniei, Dalmației, Croației etc., principe suprem al Lituaniei și moștenitor al Rusiei, aducem la cunoștință prin cele de față tuturor căroră li se cuvine că noi, deoarece primul gând regesc este de a arăta supușilor săi credincioși o adîncă dragoste, și altul, de a-i răsplăti pe aceștia cu un dar regesc pentru vredniciile lor, cumpănind cu un gând de recunoștință slujbele credincioase și nenumăratele și strălucitele vrednicii, <ciștigate> prin slujbe credincioase de măriții bărbați, cei doi Ioan, fiii lui Iancu de Hunedoara, banii noștri de Severin, iubiții noștri credincioși, <vrednicii> pe care aceia le-au făcut în timpurile răposăților, a neînvinșilor și preafnălțaților, de o fericită aducere aminte principi, domnii Sigismund împăratul și Albert, regii adică renumiții noștri înaintași în zisul regat al Ungariei, în toate faptele lor <cit> și în războaiele sus-amintitului regat, atît în cele favorabile cît și în cele nefavorabile, cu cea mai mare grijă, cu vrednice fapte de arme, cu o veghe atentă și cu o mare, statornică și continuă stăruință a faptelor <lor>, pentru priința și starea mai liniștită a acelor maiestăți regești, precum și a locuitorilor; și mai ales înșă, pentru vărsarea sîngelui aceluia Ioan cel mic, <vărsare> pe care se spune că a suferit-o într-o oarecare ciocnire războinică sau luptă, împreună cu răposatul, mărețul Ladislav de Chaak, voievodul Transilvaniei, în Țara Românească, împotriva și în fața preaviclenilor turci, anume dușmanii de căpetenie ai noștri și ai regatului nostru, care se străduiau să năvălească în Țara Românească cu o puternică armată dușmănoasă, și s-o pustiască cu

toată puterea <lor>, luptându-se cu sîrg, a primit răni de moarte, făcute lui acolo, cu cruzime, de loviturile mîinilor dușmanilor; și mai degrabă pentru aceea, că acei doi Ioan, ținînd și cîrmuind cetățile noastre de dincoace de Dunăre, aflătoare la hotarele părților noastre de jos, mai ales Orșova, Severin, Mehadia și Gevrin și alte întărituri învecinate acestora, și de aici nimicind nu puțin din ținutul Bulgariei unde se afla cuibul dușmanilor zisului regat al Ungariei și îndeosebi vizuinile frunțașilor lui Dracul, prin nenumărate incendii și jafuri, prin ucideri de oameni, prin schilodirea picioarelor și mîinilor acelora și prin smulgerea ochilor, ca și niște bărbați însuflețiți de un mare curaj, ca oșteni foarte viteji, cu multă osteneală, multă îndemînare și înțelepciune, prin lupte neîntrerupte și atacuri reciproce, nu fără multă vărsare a sîngelui lor și primiri de răni grave, și nu fără moartea slujitorilor lor, i-au căutat, i-au nimicit, i-au alungat și izgonit pe acei dușmani ai regatului și ai sfintei coroane regești din adăposturile ascunse ale pădurilor întunecate și ale întăriturilor ridicate, și continuînd la rîndul lor să-i îndepărteze pe aceia și bunurile lor prin jafuri violente, ba chiar și acum zilnic îi stingheresc, îi pustiesc pe aceia, spre marea glorie și cinste a noastră, a regatului nostru și a sfintei coroane regești.

De asemenea, îndemnați de gîndul nostru și luînd aminte de faptele de credință vrednice de laudă, ce trebuie ridicate în slavă, de vredniciile <ciștigate> de bună voie prin slujbe credincioase, și de adevăratele îndatoriri făcute și aduse îndeosebi maiestății noastre, de către aceștia, în chip vrednic de laudă, de la începutul alegerii și a fericitei noastre încoronări, ca rege al Ungariei, făcută în chip solemn, cu privire la care <vrednicii>, deși aceia sînt demni de a fi răsplătiți cu daruri cu mult mai mari, totuși, pentru ca în locul acestor vrednicii a lor să li se dea o răsplată mai mare, și pentru ca aceștia, aflînd de la început gîndul nostru bun față de ei, să fie însuflețiți mai puternic pentru săvîrșirea unor fapte și mai mari de credință adevărată și de îndatorire, am dat, am dăruit și am hărăzit pe veci, în temeiul autorității regești, din plinătatea puterii, după buna știință a noastră și după sfatul prelaților și baronilor noștri, sus-amintiților cei doi Ioan de Hunedoara și moștenitorilor lor și tuturor urmașilor, cu titlul de nouă danie a noastră și cu tot acel drept, care se știe că ține de acea danie a noastră regească, niște moșii ale noastre, și anume numite Șoimuș, Bîrsău, Nevoieș și Buruene, care se spune că țin de dregătoria voievodatului Transilvaniei, aflătoare în acele părți ale noastre ale Transilvaniei, în comitatul Hunedoara, separîndu-le și despărțindu-le de dregătoria voievodatului și de jurisdicția acestuia, precum și Bosar, aflătoare în comitatul Timișoara, împreună cu toate satele, ținuturile și moșiile, care țin din vechime de același Bosar, și cu celelalte folosințele ale acelora, și anume pămînturi de arătură, lucrate și nelucrate, locuri, cîmpuri, ogoare, lunci, fînațuri, mlaștini, pășuni, păduri, dumbrăvi, mărăcinișuri, lăstărișuri, munți, văi, coline, vii, dealuri cu vii, ape, cursuri de apă, rîuri, locuri de moară și îndeobște cu întregimile oricăror folosințe ale acestora, orice nume ar avea ele, sub adevăratele hotare și vechile margini ale acestora, ba chiar le dăm, le dăruim, și le hărăzim, în fapt, ca să le stăpînească, să le țină ca și să le aibă în veci și nestrămutat și cu drept deplin, prin mijlocirea celor de față, fără a vătăma totuși drepturile altora. În sfîrșit, vom pune ca cele de față, cînd ne vor fi aduse în original, să fie date acelora în chip de privilegiu.

Dat la Buda, în ajunul sărbătorii fericitului mucenic Laurențiu, în anul Domnului o mie patru sute patruzeci.

După Teleki, *Hunyadiak kora*, X, 89—92.

Orig., perg., cu pecete rotundă, aplicată, din ceară roșie, acoperită cu hirtiuță de protecție, cu legenda: WLADISLAUS. DEI GRACIA. HUNGARIE. POLONIE. DALMACIE. CROACIE. REX., la Arh. Naț. Magh., Dl. 13 577.

EDIȚII: Latină. *Hunmuzak*, 1/2, 664—665.

REGESTE: *Fejér*, XI, 495; *Fejér, Genus Icannis Cervini*, 45, nr. 5; *Ub.*, V, 58, nr. 2382.

260

<1441—1442>.

† Іѡ Блѡд воевѡдѡ н господинѡ. Пишетъ господство ми пріателемъ господства ми въсемъ прѣгарѡмъ брашвѣскимъ, великимъ же и малымъ, и такози вѣ срѣсетъ господство <ми>: яко вѣне по добре знаете, како ест била работа Мартѣннова и съга донде къ господствѣ ми и даде си главѣш под носе господства ми, яко да ест верни слѣга господства ми. Тѡгѡ ради, дакамъ вѣ ѣ знаніе, яко вѣре ѣ кога мѣ ест добѣтѡк, бѣди колѣко, да мѣ га покрѡтите и да мѣ не загинетъ нѣ един вѣдс, шти ест верни слѣга господства ми. Инако да не ѣчинѣте. И що мѣ ест ѣ Пат<а>і Ишьша, вѣ знаете, шттѣ ми ест казалъ слѣга господства ми Мартѣтѣни, и то вѣсе да мѣ се поврати.

И що вѣ речетъ слѣгѡ господства ми, Володеръ и Мартѣтѣни, да нѣ верѣете. И Богъ вѣ хранитъ.

† Іѡан Блѡд воевѡдѡ, мнлостѣж божіеж господинѡ.

<Adresa pe verso :> † Моим добримъ пріателемъ, прѣгарѣмъ брашевским.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea prietenilor domniei mele tuturor pîrgarilor brașoveni, mari și mici, și așa vă poruncește domnia mea: voi știți foarte bine cum au stat lucrurile cu Martin și acum a venit la domnia mea și și-a pus capul sub picioarele domniei mele, ca să fie slugă credincioasă a domniei mele. De aceea vă dau de știre ca la oricine i-ar fi avutul, ori cît ar fi, să i-l întoarceți și să nu i se piardă nici un fir de păr, căci este slugă credincioasă a domniei mele. Altfel să nu faceți. Și ce are la Patai Ianăș, voi știți, căci mi-a spus sluga domniei mele Martin și acestea toate să i se întoarcă.

Și ce vă vor spune slugile domniei mele, Voloder și Martin, să-i credeți.

Și Dumnezeu să vă păzească.

† Ioan Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso :> † Bunilor mei prieteni, pîrgarilor brașoveni.

Arh. St. Brașov, nr. 184.

Orig., hîrtie, pecete aplicată, căzută. Fotocopii la Bibl., Acad., F. VIII/36 și XIII/43.

Datat după conținut.

EDIȚII: Slav. *Miletić*, nr. 44. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 75; *Tccilescu*, 52. Trad.

Bogdan, *Dcc. și reg.*, 58.

261

<1441>.

† Іѡан Блѡд воевѡдѡ н господинѡ. Пишетъ господствѡ ми моим двѣрѣим пріателемъ, прѣгарѣм брашевскимъ, мнѡгѡ здравіе н поклоненіе.

И тѣзи да вѣ ест ѣ знаніе, шти прѣсти господствѡ ми тамо къ вам слѣгѣ господства ми Сина и що вам изречет, да го верѣете, шти сътъ мои истиніе рѣчи. И веселн вѣ Богъ.

† Іѡан Блѡд воевѡдѡ, мнлостѣж божіеж господинѡ.

<Adresa pe verso :> † Моим двѣрѣим пріателемъ, прѣгарѣмъ брашевскимъ.

362

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea bunilor mei prieteni, pîrgarilor brașoveni, multă sănătate și închinăciune.

Și aceasta să vă fie în știre, că am trimis domnia mea acolo la voi pe sluga domniei mele Sin și ce vă va spune, să-l credeți, căci sînt cuvintele mele adevărate.

Și Dumnezeu să vă veselească.

† Ion Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso :> † Bunilor mei prieteni, pîrgarilor brașoveni.

Arh. Șt. Brașov, nr. 183.

Orig., hirtie, pecete timbrată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/31 și XIII/38.

Datat după conținut.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 65; *Teculescu*, 48–49. Trad. Bogdan, *Dcc. și reg.*, 41.

262

1441.

Vidi etiam literas in pergamina exaratas et olim sigillo pendente e filis bombycinis fuscis rubris munitas, quod abest. Character est Valachicus, sed voces nemo Valachorum intelligit. Vicarius Valachorum disunitorum ait esse lingua moscovitica exaratas, anno 1441 per Vlad, vayvodam Valachiae, continere collationem immunitatum nobilitarium per quodam Theodoro eiusque duobus fratribus; ad calcem litterarum occurrunt characteres onciales, qui ut item characteres quidam minusculi in ipso contexti et initio litterarum, rubro colore scripti sunt. Conatus sum imitari. Ad latus sinistri legentis:

† Іу Влад воевода. Ad latus dextrum legentis МИЛОСТІА БЖІА ГОСПОДИНЬ.

Am văzut și cartea scrisă pe pergament, care avea odinioară un sigiliu atârnat de fire împletite din bumbac roșu, care acum lipsește. Alfabetul este românesc, dar cuvintele nu le înțelege nici un român. Vicarul românilor neuniți spune că este scrisă în limba rusească, în anul 1441, de către Vlad, voievodul Țării Românești, cuprinzînd întărirea imunităților nobiliare pentru un oarecare Teodor și cu doi frați ai lui. În partea de jos a cărții și la început sînt litere unciale în roșu, care sînt scrise în aceleași caractere ca însuși textul, dar acestea sînt mai mici. Am încercat să le reproduc. La stînga se citește:

Io Vlad voievod; la dreapta: din mila lui Dumnezeu domn.

După N. Iorga, *Studii și documente*, III, p. LXVII, nr. 2.

Rezumat la Eder *Analecta*, VI, fol 288, la Arh. St. Sibiu.

EDIȚII: Latin. *Panaitescu*, 201; Trad. D.I.R., B., veac XIII, XIV, XV, 108; Latin și trad. DRH, B, 159–160

263

<1441 după martie 7>.

† Бѣзможноѣ нже вѣсакон славе и честн достонномѣ и моемѣ вѣзлюблѣнномѣ братоу, Ярделскомѣ и Сакшнскомѣ воеводѣ и шанѣ Темншварскомѣ, Ииаш воевода, достонна и честна поклоненіа приносят вѣселюбезни брат господства ти, Іу Влад воевода и господинь.

Сего ради, да ест ѣ знаніе господствѣ ти, іако вѣ колнко редови посла кѣ господствѣ ми, іако сираци да имаѣшт правдѣ и цю ест правда, поставлена шт прѣвнх господарех, азе вставнх и шрнзмо господства ти исплѣннх, а слѣги господ-

363

СТВА ТИ УТ Бран, да знаш, кончахъ срацн. Да мола господство ти да направн
господство ти да ест право срацем.

И Богъ да ꙗмножи лета господствѣ тн.

† Іу Влад воеводѣ, мностіа вожіеа господннѣ.

<Adresa pe verso :> † ХШНѢД ІІНѢШ, вѣзлюблѣнннн брат господствѣ ан.

† Preaputernicului și vrednicului de toată slava și cinstea și preaiubitului meu frate, voievodului Ardealului și al Săcuimii și șpan al Timișoarei, Ianăș voievod, vrednică și cinstită închinăciune îți aduce preaiubitul frate al domniei tale, Io Vlad voievod și domn.

Drept aceea, să fie în știrea domniei tale, că în câteva rînduri ai trimis la domnia mea, ca să aibă săracii dreptate, și că dreptatea pusă de cei dinții domni, eu am lăsat-o și am împlinit porunca domniei tale, iar slugile domniei tale de la Bran, să știi, îi istovesc pe săraci.

Și Dumnezeu să înmulțească anii domniei tale.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso :> † Lui Hunead Ianăș, preaiubitului frate al domniei mele.

Arh. St. Brașov, nr. 173.

Orig., hirtie, pecete timbrată. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/46 și XIII/53.

Motivarea datării în *Ub.*, V, 74.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 38. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 77–78; *Tocilescu*, 61–62.

Trad. Bogdan, *Dcc. și reg.*, 53.

264

<1441> aprilie 23, Tîrgoviște.

În Hristos Dumnezău, buncredincios și iubitoriu întru Hristos, creștinu Ioan Vlad voievod și domn, cu mila lui Dumnezău, cu buna tocmeala lui Dumnezeu am biruit și am domnit toată Țara Rumânească și am fost biruitor Amlagiului și Făgărașului. Și am dăruit domnia mea cu a mea bună-voie acestui cinstit și slugă bună, cartea domnii mele, cu slugile și cu boierii domnii mele, jupînului Stanciul Moenescul cu 5 feciori a lui: Moian și Stoica, Sin și Vlad și Mihail. Moian are feciori pe Aldea și pe Moian și fete pe Stanca. Stoica are feciori pe Șerban și pe Coman și pe Mihail. Și le-am dat lor jumătate din Voila și din hotar și din cealaltă jumătate le-am mai dat lor și a treia parte și le-am dat locul lor din sat din pîrîu ce se cheiamă Căcicea și Apa Morii pînă în Rîul cel Sec și de ceia parte de Apa Morii pînă în pîrîul cel tinos ce se cheiamă Matca și din calea din sat pînă în Oltu, ocolul hotarului din Oltu, pre Rîul cel Sec, în sus pînă în Gruitul Fetelor și de acolo dreptu preste dumbravă și preste cîmpu și preste dealuri, preste un cornu de dealu, pînă în pîrîu ce se cheiamă Ludișorel și pre pîrîu în jos pînă în Oltu. Și le-am dat pe munte Jneapănu și vîrfu muntelui, a Pîrîului, pînă în mijlocul Oltului, și le-am dat lor loc de moară în Olt, în Voila și Apa Morii, apă de două roate și i-am slobozit să poată duce apă din rîu la moară, pre unde ar vrea ei și să fie slobozi în apa lor a păscuri și a mai face și alte mori și vîrtoape și dîrste, iară nu alții, și din sus de sat pînă la hotaru Voivodenilor, și din jos de sat, pînă în Oltu.

Și le-am dat lor să fie boieri și slobozi împreună cu boierii domnii mele.

Și le-am dat lor țigani 15: pe Manea țiganul cu 5 feciori ai lui și pe Pascu țiganul cu 3 feciori ai lui și pre Cazac țiganul cu un fecior lîngă el și pre Micu țiganul cu 2 feciori lîngă el.

Și le-am dat lor partea de ocină, și le-am dat lor jumătate din Cioruș, în Țara Românească, și a treia parte din Mislea și a treia parte de la Plopeni și jumătate din Cocorești și moșia lor de la Moenești. Acestea toate le-am dat lor ca să le fie ocină și moșie și boieriașag, lor și rămășițelor lor și a neam din neamul lor. Și de aceasta am poruncit domniia mea, din nice un feliu din marha lor să nu li să ia vamă domnească dintii, nice din oi, nice din stupi, nice din porci, nice din găleată, nice din vinăriciu, nice din dijmă, nice din semănături, nice din livezi, nice din pomete, nice vamă din târgu și să nu fie nice într-o gloabă domnească. Poruncit-am de la cei mici pînă la cei mari, care au slujbă, de fî voru umbla în țară, birarii domnii mele, să nu-și rîză de dîșnii și să nu-i învăluască, pre acelea ocine să nu puie județ, nici gloabă, nice biru, pentru ce că ce, cu cei-i vor învălui, vor dobîndi mare răutate și urgie de la domniia mea. Și într-altu chipu să nu încerce preste cartea domnii mele.

Și încă și după moartea domnii mele, pe cine îl va dărui domnul Dumnedzău să fie domnu în Țara Rumânească și va învoi și va întări această carte, și pe acela domnul Dumnedzău îl va întări întru domniia sa, iară cela ce o va sparge și o va strica și nu o va învoi, și pre acela domnul Dumnedzău îl va risipi și îl va ucide. Aciasta iarăși, pentru la cel loc luminat, a sufletelor celor curate, acela ce o ar strica să fie soți Iudei și Ariei și să fie blestemat de Dumnedzău și de toți sfinții apostoli și de 300 și 18 părinți sfinți, carii au fost la săborulu cel dintii în Nicheia și asemenea cu cine ce ziseră la răstignirea lui Hristos: sîngele lui spre noi și spre feciorii noștri, într-acestu veac ce iaste și în cela ce va să fie, în veacii veacilor, amin.

Iară mărturii am pus într-această carte a domnii mele boierii domnii mele: jupan Toder, jupan Nanul, jupan Tatul, Stanciul Honoi, jupan Voicul, jupan Manea mare dvornic, jupan Nan Pascal, Radu Borcev, Dumitru spătar, jupan Ștefan logofet, jupan Șerban vel vistier, jupan Semen stolnic, jupan Miclea vel paharnic, jupan Badea vel comis.

Eu, Coica logofet, am scris această carte în cetate, în Tîrgoviște, în luna lui aprilie 23 de zile, anul de la zidirea lumii 6945 <1437>, Nede u po Paștea ¹ † Ion Vlad voievod, milostiiia Bojia gospodin.

După N. Iorga, *Studii și documente*, XII, 276—278. Traducere din sec. XVIII.

Data greșită. S-a îndreptat după faptul că indicația (Duminica după Paști) se potrivește în domnia lui Vlad Dracul pentru data de 23 aprilie numai cu anul 1441, cînd Paștile cad la 16 aprilie (În 1437 Paștile a căzut la 31 martie).

De asemenea, sfatul domnesc corespunde anului 1441 și nu 1437.

EDIȚII: Trad. *Panaitescu*, 193—195; D.I.R., B., veac XIII, XIV, XV, 109—110; D.R.H., B, I, 160—162.

¹ Duminică, după Paști.

† Иванъ Бладъ воевода и господинъ. Даватъ господство ми сие шрнзмо господства ми болѣромъ и прѣгаромъ шт Брашова.

По ннхъ моленію, азъ имъ съчїннхъ волж, како до ходетъ слободно съ ксплжъ њ Запланїнж и да носатъ постав и платно сасок и шевкю и ннжъ ксплжъ въсекжъ; и шт онѡда да доносетъ въсекѡ ксплжъ, тѣкмо двкати да не доносжт, анхо ѡ пасѡхе за келчюг. Ѳ шт сжде да не нзносжт нн сребро, нн мед, нн флорннн, нн едно шт такохвнхъ; ѡ кого ан нандажтъ слѡгн господства ми и глжѡ мѡ хтетъ възетъ и добнток. Тозн ѡтъкъмнхъ съ прѣгарї шт Брашова, съ сждцемъ Шонтѡмѡшем и съ Петромъ Дяполоем и съ Патднн ѡнѡшем. И власн да имъ доходетъ слободно съ въсжъ ксплжъ, тѣкмо двкати да не доносжт, тѣкмо ѡ пасѡхе. И нннѣ, колнко двкати нмажт

БРАШОВЕНЕ, ДА НУ НСЕСЖТ СЛОБОДНО, МАКАРЪ С КОЛА, МАКАРЪ КОЛНКО МНОГО ДА НМАЖТ, ННУТО ДА НУЪ НЕ ВАНТОВАТ, ННУТО.

Писано юлиа 7 денъ.

И КО МИ НЗЛЕЗЕТЪ НОВИ ДЪКЛАТИ, АЗЪ ВЪ ЦЪХ ДАТЪ СЪЗНАТИ НА ДЪ ДЪНИ НАПРЕД, ДА СЪ КЕЛТОВАТЕ ДЪКАТИ.

† Іу ВЛАД КВЕРВАДА, МНЛОСТІА БОЖІЕА ГОСПОДННА.

† Ioan Vlad voievod și domn. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele boierilor și pîrgarilor din Brașov.

După rugămintea lor, eu le-am făcut voia, ca să umble slobod cu marfă în Țara Românească și să aducă postav și pînză săsească și încălțăminte și orice altă marfă; și de acolo să aducă orice marfă, numai ducați să nu aducă, decît în sîn, pentru cheltuială: Iar de aici să nu scoată nici argint, nici aramă, nici florini, nici una din acestea; la cine vor afla slugile domniei mele și capul i-l vor lua și marfa. Acestea le-am întocmit cu pîrgarii din Brașov, cu județul Șontumuș și cu Petru Dapolea și cu Patai Ianăș. Și românii să meargă la ei slobod cu orice marfă, numai ducați să nu ducă, decît în sîn. Și acum, cîți ducați ar avea brașovenii, să-i scoată slobod, măcar cu carul, oricît de mulți ar avea, nimeni și nimeni să nu-i bîtuiască.

Scris iulie 3 zile.

Și cînd îmi vor ieși ducații cei noi, eu vă voi da de știre cu 14 zile înainte, ca să vă cheltuiți ducații.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

Arh. St. Brașov, nr. 192.

Orig., hîrtie, pecete timbrată, cu legenda în limba latină, dar neclară. Fotocccpii la Bibl. Acad., F. VIII/34 și XIII/41.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 48. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 75—77; *Tccilescu*, 50—51.

Trad. Bogdan, *Dcc. și reg.*, 52.

266

1441 octombrie 16, în tabăra de lîngă Unip.

Nicolaus de Wylak et Johannes de Hwnyad, inter cetera, vaivode Transsiluani.

Seniores et prudentes viri, amici nostri honorandi. Audimus quomodo illustris Vlaad, voivoda Transalpinus, cusionis monetarum regalium, in vestri medio, continuationem, per serenissimum dominum nostrum regem, prelatos quoque et barones regni Hungarie, in defensionem eiusdem regni Hungarie nobis deputatam, in auxilium et subsidium eiusce defensionis per nos fiende, sibi sinistris fore, reputaret, atque grave. Super qua re nobis per eundem, recolimus, fuisse subintimatum, cuius scilicet rei dispositionem et decisionem, unacum eodem fiendas, ad terminum illuc aggressas, nostri decrevimus producendi. Sane quidem liquet, quod ipsa regio partium Transsiluanarum, in qualibet sui parte, de regie benivolentie legalitate, prelatorumque et baronum sue serenitatis et regni conclusionem, nostrorum honorum subiacet ditioni, gubernamini, directioni et defensionem. Proinde in tenutis honorum et regni nostrorum, libera nobis adesse debet de iure et de lege facultas, eiuscemodi cusionis monetarum continuationem exequi faciendi. Unde requirimus vos, nihilominus et serie presentium, vestris prudentiis firmiter precipientes mandamus, quatenus per homines nostros ad id speciales talismodi monetarum cusionem, vestri in medio, sollerter et continue exercere

366

permittatis, renitentiae obstaculo quovis retroiecto, usque ad nostrum illum ingressum, et nec cuiquam alteri id prosequi cedatis, preterquam hominibus nostris specificatis, scientes enim, a certo quoniam sedecimo aut decimo septimo die post presentium emanationem in vestri medio, nostri presentia personali, favente altissimo, constituemur. Quoniam, ad annotatum vaivodam Transalpinum, in plurificatis legationibus ipsius domini nostri regis, prelatorum etiam et baronum ac totius regni sue serenitatis ire deputati ¹, more protractione relegata, importune et sine intermissione, sumus accessuri pariter et profecturi, usque ad illum igitur terminum, ipsam cusionem per quospiam non sinatis impediri. Et aliud in premissis facere non sitis ausi modo aliquali. Cetera, lator presentium, nostra intimata vobis seriusus propalanda, hac vice clarams ² explanabit et exponet, cuius dictis, nostri ex parte, vestris prudentiis detegendis, fidem, liquet cedulam, uti nostris sermonibus, adhibere.

Scripta in descensu nostro campestri exercituali iuxta oppidum Wyneeph, in festo beati Galli confessoris, anno domini millesimo etcetera XL primo.

Ad commissionem propriam utrorumque vaivodarum.

⟨*Pe verso* :⟩ Prudentibus viris, magistro civium, iudici, villico iuratisque civibus et cunctis senioribus civitatis Brassouiensis, amicis nostris honorandis.

Nicolae de Ujlak și Iancu de Hunedoara, printre altele voievozi ai Transilvaniei.

Bătrâni și chibzuiți bărbați, prietenii noștri vrednici de cinste. Am auzit că vestitul Vlad, voievodul Țării Românești, socotea că-i va fi neprielnic și greu să continue în mijlocul vostru baterea monezilor regești, cu care a fost însărcinat de către prealuminatul domn al nostru regele, precum și de către prelații și baronii regatului Ungariei, spre apărarea aceluia regat al Ungariei și spre ajutorul și sprijinul acelei apărări, ce trebuie făcută de către noi. Cât privește aceasta, ținem seama că aceasta ne-a fost adusă la cunoștință de către acel ⟨Vlad⟩, și am stabilit ca rînduiala și hotărîrea, privitoare la acel lucru, să fie făcute împreună cu acel ⟨Vlad⟩ și să fie întreprinse acolo și la sorocul ⟨potrivit⟩. Într-adevăr, însă, este limpede, că acel ținut al părților Transilvaniei, în oricare parte a lui, după îndreptățirea bunăvoinței regești și după rînduiala prelaților și a baronilor luminăției sale și a țării, este supus puterii, cîrmuirii, diriguirii și apărării slujbei noastre. Prin urmare, ni se cuvine ca în ținuturile ⟨supuse⟩ slujbei și țării noastre, să avem pe drept și în chip legiuit puțință slobodă de a dispune să se împlinescă continuarea acelei bateri de monezi. De aceea vă cerem și totodată, prin cuprinsul celor de față, vă punem în vedere și poruncim cu tărie înțelepciunii voastre, ca să îngăduiți să se facă cu îndemnare și nencetat de către oamenii noștri osebiți, această batere a monezilor în mijlocul vostru, și, înlăturînd orice împotrivire și piedică, pînă la sosirea noastră acolo, să nu lăsați pe nimeni altcineva să urmărească aceasta, în afara de oamenii noștri sus-amintiți; și aflați că în a șaisprezecea sau a șaptesprezecea zi, după darea celor de față, cu ajutorul celui de sus, ne vom înfățișa negreșit în persoană în mijlocul vostru. Deoarece avem de gînd să mergem și să ne îndreptăm la timp și fără întîrziere, înlăturînd orice tărăgănare, spre sus-amintitul voievod al Țării Românești, ⟨unde⟩ sîntem trimiși în mai multe solii ale aceluia domn al nostru, regele, a prelaților, precum și a baronilor și ale întregii țări a luminăției sale, de aceea pînă la acel soroc să nu îngăduiți ca acea batere să fie stingherită de către cineva. Și altfel, să nu îndrăzniți să faceți în nici un fel, cu privire la cele ⟨arătate⟩ mai sus. Celelalte porunci ale noastre, ce vă trebuie vestite mai amănunțit, înfățișătorul celor de față, la rîndul său, vi le va lămuri și vi le

va arăta mai deslușit, spuselor căruia, dezvăluite înțelepciunii voastre din partea noastră, să le arătați crezare, ca și cuvintelor noastre, <care> lămuresc scrisoarea.

Scrisă în tabăra noastră ostășească de lângă cetatea Unip, la sărbătoarea fericitului Gal Mărturisitorul, în anul Domnului o mie etc. <patru sute> patruzeci și unu.

La porunca însăși a ambilor voievozi.

<Pe verso :> Chibzuiților bărbați, judei orașului, judei, vilicului, orașenilor jurați și tuturor bătrînilor din orașul Brașov, prietenii noștri vrednici de cinste.

După *Ub.*, V, 90–91.

Orig., hîrtie, cu pecete din ceară verde, aplicată pe verso, căzută, la Arh. St. Brașov, Fronius I, 15.

EDIȚII: Latin. *Hurmuzaki*, XV/1, 27–28.

¹ La *Hurmuzaki* XV/1, 28 urmează: *omnis*; corect: *omni*.

² Corect: *clarius*.

267

<1442> aprilie 23.

† Почтѣннымъ и мѣдримъ и племенитимъ мѣжемъ, прѣггаремъ брашовскимъ вѣсемъ, малымъже и великимъ, поклоненіе до лица земли, яко нашимъ господамъ и добрымъ прителемъ.

И тоузи прѣде к намъ ѡ Генни Бертоломен и Утѣшъ Гашпаръ та ни оупрошиша вашомъ речіѡ; докле смо ми били при воеводе, ели кто отъ Брашованъ дошла ѡ покансарство к воеводе или не е? И ако естъ кто дошла, кон речнъ мѡ сѡ били? И ми вашонъ милости тои отповедамо, како до где смо били ми конъ нашего господина, ми вашого апокансарѣ не смо видѣли ни очима, ни слышма слышали.

Яко си сен нехто по своен работѣ ходилъ, тои Богъ знаетъ. И отъ вас, ако би що кои вестъ или покансарство намъ би нашъ господинъ казалъ; нѡ тои Богъ знаетъ, кон е сътворилъ небо и землю, не знамо нищо ѡ томъ.

Писано ѡ понеделникъ предъ свѣтлымъ Георгіемъ.

Ваши меншии прителнъ верни, жѣпанъ Нанѡ и Стефанъ логоветъ.

<Pe verso, contemporan :> Litera Nannul et Stephani lugefet, recognoscens quod consules magistrum Anthonium ad Wlad waywodam in ipsorum legatione non destinaverunt etc.

† Cinstiților și înțelepților și de neam bărbați, tuturor pîrgarilor brașoveni, mici și mari, plecăciune pînă la fața pămîntului, ca unor domni ai noștri și buni prieteni.

Și iată au venit la mine în Sibiu Bertolomei și Utuș Gașpar și ne-au întrebat, după vorbele voastre: cît am fost noi pe lângă voievod, a venit oare cineva dintre brașoveni în solie la voievodul sau nu a venit? Și dacă a venit, care i-au fost cuvintele? Iar noi aceasta răspundem milostivirii voastre, că pînă cînd am fost lângă domnul nostru, noi solia voastră nici cu ochii n-am văzut-o, nici cu urechile n-am auzit-o.

Dacă va fi umblat cineva după treburile sale, aceasta Dumnezeu știe. Iar de ar fi fost vreo veste sau vreo solie de la voi, domnul nostru ne-ar fi spus; ci aceasta Dumnezeu știe, cel ce a făcut cerul și pămîntul, noi nimic nu știm despre aceasta.

Scris luni, înainte de Sfintul Gheorghe.

Mai micii voștri prieteni credincioși, jupan Nanul și Ștefan logofăt.

<Pe verso, contemporan:> Scrisoarea lui Nanul și a lui Ștefan logofătul, recunoscând că sfetnicii nu l-au trimis pe magistrul Antoniu în solia lor la Vlad voievodul.

Arh. St. Brașov , nr. 534.

Orig., hîrtie, două peceti aplicate în ceară neagră, una cu legenda: **СТЕФАНЪ ЛОГОФЪТЪ**.
Fotocopii la Bibl. Acad., F. VII/173 și XVIII/16.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 261–262; *Tccilescu*, 386–387. Trad. Bogdan, *Dcc. și reg.*, 206–207.

Nos, Nicolaus de Wylak, Machouiensis¹ et Johannes de Hwnyad, Zeweriniensis bani, wayuode Transsiluani Siculorumque et Themesiensis comites, recognoscimus universis quibus incumbit, significantes, quia per sincere circumspeccionis viros et bone eloquencie villicum², iudicem iuratosque cives et cunctos seniores ac consules Brassouienses et terre Bwrcza eorum libertates prerogativas³ ex certa sciencia divorum predecessorum regum felicis reminiscencie liberaliter concessas⁴ et largifluè devotas⁵ et collatas⁶, sic videlicet quod eorum scilicet premissorum civium quicumque cum mercibus et negociis pro acquirendis victuum et amictuum generibus tociens quociens versus Transalpinas, tam in eundo, quam in regrediendo, iustum tributum iustasque tributarias⁷ exactiones⁷ more antiquo ac laudabili consuetudine, scilicet de quolibet stamine panni Ippriensi vel Galicali⁸ non plus preterquam denarios wiginti⁸ quatuor, de Levi decem et octo, de Coloniali⁸ denarios duodecim, de Polonicali sex, de panno scisso de caligisque et mittris⁸ nichil, et de eisdem pannis in nullo alio loco Wolahie⁸ tributum sint solvere obligati nisi in foro, ubi predictos pannos vendicioni exposuerint, item in Dombowicza medium tributum de pretactis pannis dare tenerentur, de singulis vasis medonis singulos denarios duodecim in Ruffa Arbore, ibidem de vase vini denarios sex, item de ferro, panno griseo, tela, lino, gladiis, bicellis, cultellis ac singulis mechanicali opere et artificiali manu factis et fiendis, de arcubus, funibus, pellicis mastrucis et omnibus aliis rebus cuiuscumque generis existant, que ad Volahiam apportantur, in nullo loco Volahie tributum solvere sint coacti; sed si cum mercimoniis suis transierint ultra Danubium, extunc in vado Danubii de centum persolvant⁹ tria et si sic persolverint, extunc redeundo cum rebus suis mercimonialibus nichil dare tenentur; insuper ipsi de Volachia⁸ exeuntes de curru piscium¹⁰ vel aliis quibusvis onerato in Brail decem et octo denarios, de curro¹¹ piscium in Nouoforo unum piscem, in Tergauist unum piscem, in Dombowicza de quolibet equo currui alligato unum denarium, de curru piscium unum piscem, de equo zomentato quidquid⁸ portet duos denarios, de equo non onerato unum denarium, de equestre unum denarium, de pedestre unum banum; hic ibi in Ruffa Arbore de curru piscium septem pisces et treginta⁸ sex denarios, de centenario cere duodecim denarios, de bove vel vacca tres denarios, de castrato unum denarium, de porco duos, de cute cervi unum denarium, sed de omnibus aliis cutibus nichil, de wormasio vulgo themleturo unum denarium, de equo zomentato quid-

quit⁸ portet tres denarios, de equo non onerato duos denarios, de equestre duos, de pedestre unum, de pellibus ferinis cuiuscumque speciei vulgariter vilthuerck, que de Volaschia⁸ exportantur, de centum tres, de equo <qui> in Volachia emititur¹² denarios sex, et de universis aliis nullum omnino tributum tenerentur; sed ipsi venientes de marinis partibus seu Transdanubium de centum persolvant tantum tria, fuerant nobis exhibite pariter et ostense, petentes nos humili precum instantia temporibus nostris, in eisdem libertatibus gratuitis eosdem uti, frui, gratulari et congaudere, permittere et permitfacere⁸, quorum quidem petitionibus nos allecti, vobis castellanis nostris castrorum Thercz et Keralkew per nos constitutis et <in> futurum constituendis presencium serie firmissime iniungendo, precipimus, omnino habere volentes, quatenus a modo in posterum et deinceps contra predictas libertates regales et nostras, presentibus in hac parte atributas⁸, annotatos cives Brasouienses⁸ et terre Bwrcza vel eorum alterum negociatorum cum eorum mercibus hinc inde proficiscencium in exaccione et solucione tributariis, in personis, rebus ac bonis quibusvis infestare, inquietare, dapnificare¹³ et perturbare nusquam et nequaquam presumatis nec sitis ausi modo aliquali, si nostram indignacionem incurrere formidatis. Presentibus perlectis exhibenti restituti. Et aliud in premissis non facturi.

Datum Zegedini, sabbato proximo post festum beati Mathie apostoli, anno domini Millesimo quadringentesimo quadragesimo tercio.

<De altă mină, în partea dreaptă, sub text :> Ad propriam commissionem wayuodalis dignitatis.

Noi, Nicolae de Ujlak, ban de Mačva, și Iancu de Hunedoara, ban de Severin, voievozii Transilvaniei și comiții seculor și de Timiș, reamintim tuturor căroră li se cuvine și le facem cunoscut <că>, deoarece ne-au fost arătate ca și înfățișate, de către bărbații de o adevărată chibzuință și de o bună elocință, vilicul, judele, orășenii jurați și toți bătrînii și sfetnicii Brașovului și ai țării Bîrsei, libertățile de mai înainte ale acestora date, dăruite, și hărăzite în chip liber și din plin, după buna știință a răposaiilor regi înaintași, de o fericită pomenire, astfel, ca fiecare dintre aceștia, și anume dintre orășenii sus-amintiți, ori de cîte ori, atît <cînd> merg cît <și cînd> se întorc din Țara Românească, cu mărfurile și lucrurile <lor> pentru agonisirea hranei și pentru orice fel de îmbrăcăminte <să fie datori să plătească>, după obiceiul și datina veche și vrednică de laudă, o vamă dreaptă și plăți vamale drepte, și anume: pentru orice bucată de postav de Ypres sau franțuzesc nu mai mult decît 24 de dinari, pentru cel de Luvia 18, pentru cel de Colonia 12 dinari, pentru cel de Polonia 6, pentru postavurile începute, pentru cizme și căciuli nimic, iar pentru aceste postavuri să nu fie obligați să plătească vamă în nici un alt loc din Țara Românească, decît în tîrgul unde-și vor arăta sus-zisele postavuri spre vînzare; de asemenea în Dîmbovița pentru sus-amintitele postavuri să fie datori să dea jumătate de vamă, pentru fiecare vas de mied <să plătească> la Rucăr numai 12 dinari, tot acolo pentru un vas de vin 6 dinari, de asemenea pentru fier, pănură, pînză, in, săbii, sulițe, cuțițe și pentru orice lucru meșteșugăresc făcut și care se va face cu mîna îndemînică, pentru arcuri, funii, blăni de jder și pentru orice alte lucruri, de orice fel ar fi, care se aduc în Țara Românească, să nu fie ținuți a plăti vamă în nici un loc din Țara Românească, iar dacă vor trece cu mărfurile lor peste Dunăre, atunci să plătească la vadul Dunării dintr-o sută, trei, și dacă vor plăti așa, atunci cînd se întorc cu lucrurile lor de vînzare, să nu fie datori să dea nimic; afară

de aceasta, cei ce ies din Țara Românească <să plătească> la Țirgșor 1 pește, la Țirgoviște 1 pește, la Dîmbovița pentru orice cal înhămat la un car 1 dinar, pentru un car de pește 1 pește, pentru un cal cu samar, orice ar duce, 2 dinari, pentru un cal neîmpovărat 1 dinar, pentru un călăreț 1 dinar, pentru un pedestru 1 ban. Pentru acestea, acolo la Rucăr, pentru un car de pește 7 pești și 36 de dinari, pentru o majă de ceară 12 dinari, pentru un bou sau o vacă 3 dinari, pentru un batal 1 dinar, pentru un porc 2 dinari, pentru o piele de cerb 1 dinar, dar pentru orice alte piei nimic, pentru brînza frămîntată numită în limba obișnuită „themleturo“ <brînză de burduf> 1 dinar, pentru un cal cu samar, orice ar duce, 3 dinari, pentru un cal neîmpovărat 2 dinari, pentru un călăreț 2 dinari, pentru un pedestru 1 dinar, pentru orice fel de piei de sălbăticiuni, numite în limba obișnuită „vilthuerck“ <piei prelucrate din animale sălbatice> ce se scot din Țara Românească, dintr-o sută, trei, pentru un cal, ce se cumpără din Țara Românească, 6 dinari, și pentru toate celelalte să nu fie datori <să dea> nici o vamă, iar cei ce vin din părțile <de lîngă> mare sau de peste Dunăre să plătească dintr-o sută, trei; ne cer cu rugăminți umile și stăruitoare, ca să îngăduim și să facem să se îngăduie ca în aceste timpuri ale noastre aceștia să aibă parte, să se folosească, să se bucure și să fie fericiți de libertăți de bună voie, iar noi, împinși de cererile lor, prin cuprinsul celor de față impunîndu-vă cu strășnicie, vă poruncim, vrînd întru totul, vouă, castelanilor noștri din cetățile Bran și Piatra Craiului, care sînteți rînduiți de noi <acolo> și care veți fi rînduiți pe viitor, ca în viitor și de acum înainte să nu cutezați în nici un fel să-i hărțuiți, să-i neliniștiți, să-i păgubiți și să-i turburați pe sus-numiții orășeni ai Brașovului și ai țării Bîrsei, sau pe oricine altcineva dintre acești negustori, care vin de ici colo cu mărfurile lor, în împlinirea și plata vamală, în persoana și în orice lucruri și bunuri <ale lor>, și nici să nu îndrăzniți <a face> altfel, dacă vă temeți să întîmpinați mînia noastră. După citire, să înapoiăți cele de față înfățișătorului. Și altfel să nu faceți cu privire la cele <arătate> mai sus.

Dat în Seghedin, în sîmbăta de după sărbătoarea fericitului apostol Matia, în anul Domnului o mie patru sute patruzeci și trei.

<De altă mîna, în partea dreaptă, sub text :> La porunca însăși a demnității voievodale.

Arh. St. Brașov, Privilegii. nr. 97. Microfilm nr. 9 b la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca. Orig. hirtie, cu pecete rotundă de ceară verde. aplicată sub text și acoperită cu hirtiuță de protecție.

EDIȚII: Latin. Fr. Pall, *Iancu de Hunedcara și confirmarea privilegiului pentru negțul brașovenilor și al bîrșenilor cu Țara Românească în 1443*. în „Anuarul Institutului de istorie din Cluj“, IX. 1966, 80–82; *Ub.*, V. 106–107.

¹ Corectat din: *Wachcuiensis*.

² Literele *li* întărite prin trasarea din nou.

³ Corect: *prerogative*.

⁴ Corect: *concesse*.

⁵ Greșeala scribului în loc de: *denatas*, corect *denate*.

⁶ Corect: *cellate*.

⁷ Scris deasupra rîndului.

⁸ Astfel în orig.

⁹ Literele *l* și *t* întărite prin trasare din nou.

¹⁰ Corect: *piscibus*.

¹¹ Corect: *curru*.

¹² Corect: *emitur*.

¹³ Corect: *dampnificare*.

⟨Vladislav, regele Ungariei, dăruiește lui Iancu de Hunedoara, voievodul Transilvaniei, mai multe moșii în comitatele Turda, Cluj și Alba de Jos, ca răsplată a faptelor de vitejie, săvârșite în luptele cu turcii:⟩

...Deinde aliis suis laudedignis triumphis, quos de Turcis, inimicis crucis Christi, sepius bello fractis, obtinuit, vetustum patrie obprobrium, sui sudore, detersit, anterior igitur eiusdem pugna, quam, nostri regiminis tempore, apud Nandoralbam cum Izak, Turcorum wayuoda, virtuose peregit, prima cesis hostibus pavoris initia nostratibus, vero redivive animositatis effectum peperit. Deinde alio casu, dum quidem Mezythbeg, alter Turcorum waywoda, valido sedecim milium armigerorum comitatus exercitu, partes nostras Transsilvanas pretactas vastaturus intrasset, quamvis primo occurso, improvise tunc habito, prefatus Johannes waywoda lesus fugatusque, commilitionum suorum certa detrimenta pertulerit, cruentam tamen nichilominus et ibidem hostibus reliquit victoriam et demum, quinto die novo prelio, victus victorem evincens, gloriosam dono domini ultionem revexit. Moxque prefatus improbus hostis, quam devorarat, predam et sua propria suorumque ac filii precipiti nece persolvit, potitus itaque hac felici victoria, prefatus noster wayuoda, de hinc, ad recuperationem Transalpinarum, predictis Transsilvanis vicinarum partium, intendere cepit, habitumque est, ut eius ope et opera expugnato ac decolato, inimico earundem partium wayuoda, verus heres, puta Bazarab, filius condam Daan wayuode, ipsis, nostri ¹ parte, in dominum et wayuodam preficitur, per idque eedem partes totaliter ditioni corone huius subiungantur.

Demum, ut plura brevi comprehendamus sermone, venit viceimperator Turcorum, qui bassa communiter nuncupatur, multis paganis principibus et octoginta milium digesti numeri suffultus exercitu, hunc, antefatarum partium Transalpinarum crudelius predam agentem, supranotatus noster wayuoda animosius bello agreditur. Fit ex concursu mutuo pugna hincinde asperrima, oritur cedes, franguntur acies constansque letale prelium ad vesperam usque perdurat, ubi, tandem, altissimi cooperante dextera, finalis belli eventus, nostrorum prosperitati accedit et mox victi fugantur, hostes prelatisque in predam dantur. Ad quorum cladem magis uberem et per via eis flumina non parum suffragabantur, nam fuga redentes precipiti non pauciores unda necantur, quam gladio. Quibus tum rebus peractis feliciter ex tam prosperarum rerum affluentia, sollicitudo eiusdem nostri wayuode, minime corrupta, intepuit, quinymmo plura pluribus accumulare sitiens, non multo ex post dierum decursu, nova nostra favore recollecta potentia, subintrat primo regnum Bulgarie, ubi civitas Bidinii cum circumiacentibus tenuis amplissimis et deinde, vice altera, cum magnifico Nicolao, conwayuoda suo, invadunt partes Vzure et Rascie...

Datum Bude decima septima die mensis Aprilis, anno domini millesimo quadringentesimo quadragesimo tertio.

...apoi prin alte victorii ale sale vrednice de laudă, pe care le-a obținut de la turci, dușmani ai crucii lui Hristos și adesea obosiți de război, precum și prin propria-i osteneală, a făcut să dispară vechea rușine a patriei; așadar în lupta de mai înainte a aceluia, pe care, în timpul domniei noastre a purtat-o cu vitejie, la Belgrad, împotriva lui Ishak, voievodul turcilor, la început dușmanii noștri fiind uciși, din teamă ⟨apoi⟩ însă s-a produs reînvierea curajului ⟨său⟩. Apoi într-o altă împrejurare, când un oarecare Mezyd-beg, un alt voievod al turcilor, însoțit de o puternică armată de șaisprezece mii de oameni

înarmați, pătrunsese în sus-amintitele noastre părți transilvănene, ca să le devasteze, deși în prima ciocnire avută atunci pe neașteptate, sus-pomenitul Iancu, voievodul, rănit și pus pe fugă, a adus anumite pagube tovarășilor săi de arme, totuși acolo le-a lăsat nu mai puțin dușmanilor o victorie însingurată dar în a cincea zi, într-o nouă luptă, învinsul învingându-l pe cel victorios, a adus în dar Domnului o răzbunare glorioasă. Apoi necinstitul dușman sus-amintit, a plătit jaful, pe care-l săvârșise, printr-o moarte grabnică a sa și a fiilor săi, și astfel, bucurându-se de această victorie fericită, sus-pomenitul nostru voievod de aici a început să meargă pentru recuștigarea Țării Românești, vecina sus-ziselor părți transilvănene, și s-a întâmplat, ca prin puterea și osteneala sa, învingându-l și scoțându-l pe voievodul dușman al acelor părți, să-l numească, ca din partea noastră, domn și voievod în acele <părți> pe adevăratul moștenitor, și anume pe Basarab, fiul răposatului Dan voievodul, și, prin aceasta, acele părți să fie supuse în întregime puterii acestei coroane.

În sfârșit, ca să cuprindem cât mai multe printr-o povestire scurtă, a venit marele vizir al turcilor, care îndeobște se numea pașă, împreună cu mulți comandanți pagini și sprijinit de o armată în număr de optzeci de mii <de oameni> și pe acesta, care jefuia în mod crunt sus-amintita Țară Românească, sus-numitul nostru voievod l-a atacat în război, în mod curajos. Din ciocnirea reciprocă s-a produs o luptă foarte cruntă de ambele părți, s-au săvârșit omoruri, au fost distruse liniile de luptă și lupta permanent crâncenă durase pînă către seară, cînd, în sfârșit, cu ajutorul lui Dumnezeu, s-a sfârșit războiul, spre fericirea alor noștri, iar apoi învinșii sînt omoriți și dușmanii sînt dați ca pradă prelaților. La uciderea acestora s-au folosit mai mult de arderea lor prin flacăra vie, decît de sabie, iar cei, care au scăpat prin fugă, cei mai mulți s-au înecat. Atît din cauza acestor lucrări săvârșite în chip fericit, cît și din cauza abundenței succeselor, grija aceluia voievod al nostru, puțin slăbită, s-a aprins, ba mai mult, lacom să strîngă cît mai multe la cele multe, nu mult după aceea, culegîndu-și forțe noi datorită bunăvoinței noastre, pătrunse mai întîi în țara Bulgariei, unde luase cetatea Vidin împreună cu întinsele ținuturi înconjurătoare și apoi, altă dată, împreună cu mareașul Nicolae, al doilea voievod al său, au năvălit în părțile Ozorei și Serbiei ...

Dat la Buda, în a șaptesprezecea zi a lunii aprilie, în anul Domnului o mie patru sute patruzeci și trei.

După *Mon. Hung. Hist.*, 141–142 (fragment)
Orig., perg., la Arh. Naț. Magh., Dl. 13718.
REGESTE: *Ub.*, V, 113.

¹ Astfel în textul lat. publicat; corect: *nostra*.

270

1444 februarie 22, Suceava.

Stephanus, wayuoda et dominus
terre Moldawyensis

Providi et honesti viri nobis dilecti. Usque modo audacter non estis ausi ¹ cum bonis vestris subintrare, modo assecuramus, cum presentibus omnes, ut subintrent et negotient, more ab antiquo consueta, ac libere exeant, excepta aliqua causa guerre. De quo providi ambulent et, pro reatibus vestri Kralli, concivis vestri, nullus timeat. Datum Zwczawye, in dominica Carnisprivii, anno domini M^o CCCC^o XLIIII°

<Pe verso, de aceeași mîină :> Providis viris et honestis, iudici et iuratis civibus de Brasso, a nobis dilectis.

Ștefan, voievodul și domnul
țării Moldovei

Chibzuiților și cinstiților bărbați, dragi nouă. Până de curînd nu ați îndrăznit să intrați cu bunurile voastre; acum <însă> vă asigurăm pe voi toți prin cele de față să intrați și să faceți negoț, după vechea și obișnuita datină, și să ieșiți liberi, în afară de cazul vreunui război. De aceea, cei chibzuiți să umble și nimeni să nu se teamă de învinuirile lui Krallus, concetățeanul vostru. Dat la Suceava, în duminica Lăsatului secului de carne, în anul Domnului o mie patru sute patruzeci și patru.

<Pe verso, de aceeași mîină :> Chibzuiților și cinstiților bărbați, judele și orașenii jurați din Brașov, dragi nouă.

Arh. St. Brașov, Arh. oraș Brașov, col. Schnell, I, nr. 21, Microfilm 9 h la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca.

Orig., hirtie, cu pecete de închidere din ceară roșie aplicată pe verso, cu legenda: *ГЕЧУ А СТЕФАНУ ВОИВОДАМ.*

EDIȚII: Latin. *Hurmuzaki*, XV/1, 31, nr. 50 (sub martie 2); *Ub.*, V, 128, nr. 2479 (sub februarie 23); Latin și trad. *Costăchescu*, II, 723 (sub martie 2).

¹ Adăugat la margine.

271

<1444> mai 29, Vaslui.

Stephanus, wayuoda
de Moldva

Sinceri honoris incrementum. Amici nostri carissimi, noveritis me esse wayuodam in isto regno, videlicet in Moldwa, licet, retroactis temporibus non multum elapsis, in guerra seu discordia, quam gerebamus cum Petro, fratre nostro wayuoda, sinistra manu mihi invadente, non modicum persequebamur nosmet ipsos. Nunc, dei per gratiam, sumus in regno nostro pacifice. Quare, vestre universitatis petimus amicitias et fraternitates¹, eisdemque supplicamus ex affectu, quatenus, quod cives aut hospites vestri civitatis ac provincie vestre, videlicet Barza, aliqua dampna seu iniurias ac mutilaciones membrorum², in suis mercimoniis ac in negociacione suarum rerum nostro in regno veniente vel transeunte passi fuissent, nisi fideli probaverint testimonio, volumus satisfacionem impendi. De modo habebitis et habeatis sine omni impedimento negociacionem vestram in eadem libertate et paciencia, sicut³ habuistis in tempore patris nostri wayuode Sandri⁴.

Item, in tunc petimus vestras amicitias et fraternitates quod, si auditis vel audivistis aliquam famam de Johanne wayuoda, aut aliam famam, extunc nobis causa amicitie fideliter renunciatis. Cetera lator presencium, videlicet Stoyka, dicat, cui verbis credatis, tamquam ab ore nostro prolatis. Scripta in Moldwa, in civitate Wazlo, anno in presenti, post festum Wrbani pape feria 6^a.

<Pe verso, de aceeași mîină :> Prudentibus viris, iudici iuratisque civibus ac universi⁵ hospitibus, in Brasso existentibus ac sibi karissimis in Cristo⁶ fratribus.

Ștefan, voievodul Moldovei.

Spor de cinste adevărată. Preascumpii noștri prieteni, aflați că eu sînt voievod în această țară, adică în Moldova, deși, în timpurile nu de mult trecute, în războiul sau cearta pe care am purtat-o cu Petru, fratele nostru, voievodul care a năvălit asupra mea cu mîna dușmană, nu puțin noi înșine v-am prigonitor. Acum, din mila lui Dumnezeu, stăm în pace, în domnia noastră.

De aceea, cerem obștei voastre prietenie și frăție și vă rugăm din suflet ca, în cazul în care orașenii și oaspeții din orașul și din ținutul vostru, adică al Bîrsei, au suferit vreo pagubă, vătămare sau schilodire în mărfurile sau în negoțul lucrurilor lor, venind sau trecînd prin țara noastră, dacă vor dovedi prin mărturia sinceră, vrem să le dăm despăgubire. De acum veți avea și aveți negoțul vostru în aceeași libertate și îngăduire, fără nici o piedică, așa cum l-ați avut în vremea tatălui nostru, a voievodului Alexandru.

De asemenea, mai cerem prieteniei și frăției voastre ca, dacă auziți sau ați auzit vreo știre despre Iancu, voievodul, sau altă veste, atunci, din prietenie, să ne înștiințați întocmai <și> pe noi. Celelalte vi le va spune înfățișătorul <scrisorii> de față, adică Stoica, cuvintelor căruia să le dați crezare ca și cum ar fi spuse din gura noastră.

Scris în Moldova, în orașul Vaslui, în acest an, în vinerea de după sârbătoarea papei Urban.

<Pe verso, de aceeași mină:> Chibzuiților bărbați, judei, orașenilor jurați și tuturor oaspeților care sînt în Brașov, preascumpilor săi frați întru Hristos.

Arh. St. Brașov, Arh. oraș Brașov, col. Schnell, I nr. 5. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1444.

Orig. hîrtie, cu urme de pecete de închidere din ceară roșie, aplicată pe verso.

Pentru date cf. *Ub.*, V, 138.

EDIȚII: Latin. *Hurmuzaki*, XV/1, 32 (sub 28 mai 1445); N. Iorga, *Geschichte des rumänischen Volkes*, I, 325, nota 2 (fragment); *Ub.*, V, 138—139. Latin și trad. *Costăchescu*, II, 723—725 (sub mai 28).

¹ Urmează *q*, șters de aceeași mină.

² Corect: *membroorum*.

³ În orig. *sicund*, *t* fiind scris deasupra lui *u*.

⁴ Urmează *sep*, șters de aceeași mină.

⁵ Corect: *universis*.

⁶ Astfel în orig.

Commissio propria domini regis.

Nos, Wladislaus, dei gracia Hungarie, Polonie, Dalmacie, Croacie etc. rex, Lythwanieque princeps supremus et heres Russie, significamus serie presencium quibus incumbit universis quod nos, debitum, ut decet, habentes respectum ad illa fidelitatis et fidelium obsequiorum acceptione digna merita fidelis nostri egregii Nicolai de Byzere, familiaris fidelis nostri, magnifici Johannis, wayuode nostri Transsiluanensis, quibus idem maiestati nostre et sacre huius regni nostri corone, a principio electionis et coronacionis nostrarum in regem huius regni nostri Hungarie, divina cooperante clemencia, feliciter factarum, in nonnullis nostris et nostrorum expeditionibus et presertim in conflictibus, quos, primum, prefatus magnificus Johannes, wayuoda noster, in partibus Transsiluanis et Transalpinis post se se, cum perfidis Turcis paganis, catholice fidei et cristiane religionis emulis infestissimis, semper glorioso triumpho de eisdem emulis reportato habuit; demum vero et singularius in ista nouiſsima ¹ expeditione passagii, in qua personaliter laboravimus, nobiscum per totam Rasciam et Bulgariam usque ad confinia parcium Romanie procedendo, certorumque gencium armatorum prefati, wayuode capitaneatum gerendo, in omnibus conflictibus, quos in ipso progressu et regressu cum eisdem Turcis habuimus, inter primos, se inter hostium

catervam medius ingerendo, multaque milicie et strenuitatis exercicia ad usum nostrum exhibendo, maiestati nostre se gratum reddidit et acceptum.

Quorum intuitu, possessiones Wolachicales, Kusklya, Zawoy, utrasque Pathak et Zylfa vocatas, in districtu Karansebes habitas, in quarum pacifico dominio idem Nicolaus de Byzere seque et fratres suos infrascriptos ex collacionibus condam serenissimorum principum dominorum Sigismundi et Alberti, huius regni nostri Hungarie regum predecessorum, a certis retroactis annis extitisse et etiam de presenti existere, sed literas et literaria eorum instrumenta, quibus mediantibus easdem tenuissent, per dictos paganos Turcos, alias, in eodem districtu discurrentes, ablatas et ab eisdem alienata fuisse asserit, simulcum cunctis ipsarum utilitatibus et pertinenciis quibuslibet, terris scilicet arabilibus, cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, silvis, nemoribus, rubetis, montibus, vallibus, vineis vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis aquarumque decursibus, necnon molendinis et locis molendinorum, ac generaliter quarumlibet utilitatum et pertinencia-rum suarum integritatibus, quovis nomine vocitatis, sub earum veris metis et antiquis, ac sub illis condicionibus et serviciis quibus alie possessiones Wolachicales in dicto districtu tenentur et possidentur, ac sub eisdem vigoribus quibus similes possessiones Wolachicales, per predecesores nostros reges conferre solite fuere, memorato Nicolao de Byzere, quo ad quartam partem earundem, ac per eum Ladislao, filio Johannis de eadem Byzere fratrueli, ac Dionisio, filio Mathie, Philippoque, filio Ladislai, et Ladislao, filio Dionisii de Pathak, necnon Johanni, filio Johannis de Zylfa, condivisionalibus fratribus suis, cuilibet scilicet eorum iuxta porcionem suam, quo ad alias tres partes ipsarum, ac heredibus et posteritatibus eorum universis, nove nostre donacionis titulo et omni eo iure, quo nostre legitime incumbit collacioni, dedimus, donavimus et contulimus, ymo damus, donamus et conferimus, iure perpetuo et irrevocabiliter possidendas, tenendas pariter et habendas, salvo iure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante, quas in formam nostri privilegii redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportate.

Datum Bude, in festo sacratissimi Corporis Christi, anno domini Millesimo quadingentesimo quadragesimo quarto.

Porunca înșăși a domnului rege

Noi, Vladislav, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Poloniei, Dalmației, Croației etc., principe suprem al Lituaniei și moștenitor al Rusiei, facem cunoscut, prin cuprinsul celor de față, tuturor căroră li se cade că noi, după cum se cuvine, avînd cuvenita cinste pentru acele fapte vrednice de credință și de slujbe credincioase, primite de la alesul nostru, credincios, Nicolae de Byzere, slujitorul credinciosului nostru, mărețul Iancu, voievodul nostru din Transilvania, (făcute de) acela pentru maiestatea noastră și pentru sfînta coroană a acestui regat al nostru, de la începutul alegerii și încoronării noastre ca rege al acestui regat al nostru al Ungariei, făcute în chip fericit cu ajutorul îndurării dumnezeiești, în cîteva expediții ale noastre și a lor noștri și mai ales în luptele, pe care, mai întîi, sus-amintitul mărețul Ioan, voievodul nostru, le-a avut în Transilvania și apoi în Țara Românească cu viclenii păgîni turci, dușmanii învederați ai credinței catolice și ai religiei creștine, repurtînd întotdeauna asupra acestor dușmani o victorie strălucită, iar apoi și mai ales în aceasta cea mai nouă expediție a peregrinării, în care ne-am ostenit noi înșine, mergînd cu noi prin toată Serbia și Bulgaria pînă la granițele părților Romaniei, fiind comandant al cîtorva oameni înarmați, ai sus-numi-

tului voievod, în toate luptele pe care le-am avut cu acei turci, în acea înaintare și retragere, aruncându-se între primii în mijlocul obștii dușmanilor arătând pentru folosul nostru, multă îndemnare ostășească și sîrguință, <astfel> s-a făcut plăcut și iubit de maiestatea noastră.

Avînd în vedere acestea, am dat, am dăruit și am hărăzit cu titlul de nouă danie a noastră și cu tot dreptul, care se cuvine în chip legiuit dreptului nostru de danie, moșiile românești numite Kusklya, Zăvoi, amîndouă Potoc și Zylfa, avute în districtul Caransebeș, împreună cu toate folosințele lor și oricare aparținătoare și anume pămînturi de arătură, cultivabile și necultivabile, ogoare, lunci, pășuni, păduri, dumbrăvi, mărăcinișuri, dealuri, vii, dealuri de vii, ape, rîuri, heleștee, locuri de pescuit, ape curgătoare, precum și mori și locuri de moară și în general întregirile oricăror folosințe și aparținătoare ale lor, numite cu orice nume, sub adevăratele și vechile hotare ale acestora și sub aceleași condiții și slujbe sub care sînt ținute și stăpînite în acel district alte moșii românești și sub aceleași temeuri, sub care s-a obișnuit să fie hărăzite de către regii înaintași ai noștri asemenea moșii românești, amintitului Nicolae de Byzere, căruia i se cuvine a patra parte dintre acestea, și prin el, lui Ladislau, fiul lui Ioan de același Byzere, fratele, și lui Dionisie fiul lui Matei, și lui Filip, fiul lui Ladislau, și lui Ladislau, fiul lui Dionisie de Potoc, precum și lui Ioan, fiul lui Ioan de Zylfa, frații săi pătași, și anume fiecăruia dintre ei după partea sa, căroră li se cuvin celelalte trei părți ale acelorași <moșii> și moștenitorilor și tuturor urmașilor lor, în stăpînirea pașnică a căroră acel Nicolae mărturisește că au fost el și frații săi jos scriși din daniile răposaților, prealuminați principii, domnii Sigismund și Albert, regii înaintași ai acestui regat al nostru al Ungariei, încă din timpurile trecute și chiar este și în prezent, dar scrisorile și actele scrise ale acestora, prin mijlocirea căroră au stăpînit acestea, au fost luate și îndepărtate de la aceștia de către păgîni turci, care au trecut, altădată, prin acest district, ba chiar le dăm, le dăruim și le hărăzim ca să le stăpînească, să le țină ca și să le aibă cu drept de veci și nestrămutat, fără a vătămă dreptul altuia, prin puterea și mărturia acestei scrisori a noastre, pe care vom pune să fie întocmită în chip de privilegiu al nostru, cînd ne va fi adusă înapoi în original.

Dat la Buda, la sărbătoarea preasfîntului *Corpus Christi*, în anul Domnului o mie patru sute patruzeci și patru.

După *Hurmuzaki*, I/2, 710—711.

Orig., perg., la Arh. Naț. Magh. (arh. fam. Sombory).

EDIȚII: Latin. Pesty F., *A Szörény vármegyei hajdané cseh kerkültek*, 69—70; *M.c.n. Hung. Hist.*, 145—146.

¹ Astfel în textul latin publicat.

Magno ac excellenti principii, magno imperatori ¹, Ladislao imperatori Ungariae regique Polloniae etc., tamquam fratri et amico dilectissimo, Amurath Beg, magnus dominus, magnus amyras soltam ², filius magni imperatoris, magni soltani Machmet Beg, salutem atque fraternitatis et amicitiae prosperum incrementum.

Noverit vestra excellentia quod nobilem virum ac egregium nuntium, Stoyka, vestrum fidelem, nobis placitam et dilectam litteram ex parte excellentiae vestrae conduxit; per quam litteram excellentia vestra narravit

quod, quicquid fidelis ac vester nuntius Stoyka, vestri parte tractabit, tanquam vestrae personae propriae credamus. Narrans³ dominationi vestrae, quod dilectus nuntius Stoyka nobis dixit in primo de domino despota Ceorgio, videlicet quod dare debeam filios atque loca sua quod ipse Georgius sit obligatus in omnibus servitiis nostris, sicut pro praeterito erat. De quo, pro fraternitate excellentiae vestrae concessi. Ac etiam nobis narravit, quod domino Blado, vayvoda(e) Velacho, placeat mihi pacem secum agere in hoc modo: quod ipse Blado vayvoda mihi det tributum ad solitum primum ac in omnibus servitiis nostris sicut primo erat obligatus, quod noviter sit, nisi quod non personaliter ad nostram curiam veniat. De quo, amore excellentiae vestrae contenti sumus, videlicet quod Blado vayvoda det tributum et omnia quae in nostris negotiis erat obligatus, etiam noviter faciat ac contenti sumus quod ipse personaliter non veniat in curia nostra, nisi quod nobis mittat ostagium, ac etiam si nostri in locis suis fugiant, quod nobis mittantur et etiam nos sic faciamus, si de illis hic fugient. Et ista intelligitur hoc modo, videlicet quod excellentia vestra nobiscum pacem atque fraternitatem et amicitiam bonam simul habeamus. Ex qua causa nos iuravimus coram nuntio excellentiae vestrae, videlicet Stoycae, quod nos cum excellentia vestra bonam et solidam pacem habeamus, sine aliquo dolo vel fraude, usque ad annos decem. De quo, nos mitimus nostrum fidelem, nobilem et egregium Solymambeg, videlicet quod placeat excellentiae vestrae personaliter iurare, recte et fideliter sine aliquo dolo, quod, per annos X, bonam et solidam pacem nobiscum habebitis.

Datum Hadrianopoli, XII Iunii (1444).

Mărețului și înaltului principe, măritului împărat Ladislau, împăratul Ungariei și regele Poloniei etc., ca și unui frate și prieten preaiubit, Murad-beg, măritul domn și mărețul emir-sultan, fiul măritului împărat, mărețul sultan Mohamed-beg, sănătate și spor neîncetat de frăție și prietenie.

Aflați înălțimea voastră că nobilul bărbat și alesul sol, Stoica, credinciosul vostru, ne-a adus din partea înălțimii voastre o scrisoare plăcută și îndrăgită, prin care scrisoare înălțimea voastră ne-a arătat că trimisul vostru Stoica, ca orice credincios, va trata în numele vostru, astfel încît să ne încredem (în el) ca și în propria voastră persoană. Arătăm domniei voastre, că iubitul sol Stoica ne-a spus, în primul rînd, despre domnul despot Gheorghe și anume că trebuie să-i dăm fiii și locurile sale, iar acel Gheorghe să fie obligat în toate serviciile noastre, așa cum era mai înainte. De aceea, pentru frăția înălțimii voastre, am încuviințat.

De asemenea, ne-a spus, că în ceea ce-l privește pe Vlad, voievodul român, i-ar plăcea să ajungă la pace cu el în acest fel; ca acel Vlad voievodul să-mi dea, în primul rînd, tributul obișnuit, iar în toate serviciile noastre să fie din nou (obligat) după cum era obligat mai înainte, afară de cazul că nu trebuie să vină în persoană la curtea noastră. De aceea, sîntem mulțumiți de dragostea excelenței voastre, și anume ca Vlad voievodul să dea tributul și chiar toate cele, de care era obligat în treburile noastre, să le facă din nou, și sîntem mulțumiți că el însuși nu vine la curtea noastră, numai să ne trimită un ostatec, iar în cazul că ai noștri ar fugi în locurile lui, să ne fie trimiși (înapoi), chiar și noi să facem astfel, dacă dintre aceia ar fugi aici. Și asta se înțelege în acest fel, și anume, ca înălțimea voastră să aibă împreună cu noi o pace, frăție și prietenie bună. Din această cauză noi am jurat în fața solului înălțimii voastre, și anume a lui Stoica, că noi vom avea cu înălțimea voastră o pace bună și trainică, fără nici o înșelăciune sau vicleșug, pe zece

ani. De aceea, noi trimitem pe credinciosul nostru, nobilul și alesul Solimanbeg, și anume ca înălțimea voastră în persoană să jure de bună voie, în chip drept și cinstit, fără nici o înșelăciune, că va avea cu noi o pace bună și trairnică, pe zece ani.

Dat la Adrianopol, la 12 iunie <1444>.

După Fr. Pall, *Ciriaco d'Ancona e la crociata contro i Turchi*, Vălenii de Munte, 1937, 55–56 (Facs. ibidem, pl. II).

Copie de la începutul secolului al XVI-lea, la Biblioteca capitulară din Lucca, Ccddicele nr. 555, f. 456 v–457.

¹ Urmează *Un* ca o anticipare a copistului pentru cuvintul *Ungariae*.

² În manuscris greșit *Amcrath scitani* (cf. nota 3, p. 55 a editorului textului latin).

³ Astfel în manuscris; corect: *narramus*.

Capitulum ecclesie Orodensis omnibus Christi fidelibus, presentibus pariter et futuris, presentium notitiam habituris, salutem in salutis largitore.

Ad universorum notitiam harum serie volumus pervenire quod illustres principes, dominus Georgius, regni Rascie despotus et dominus Albanie, ac domina Elena consors, necnon Lazarus, filius eiusdem, personaliter onera et gravamina Gregorii et Stelpan, filiorum, necnon illustrium principum, dominarum Katharina, consortis illustris principis domini Vlrici, Cilie Žagorieque comitis, et Maria vocatarum, filiarum scilicet prefati Georgii despoti ex eadem domina Elena procreatorum, fratrum puta et sororum prelibati Lazari carnalium, necnon Hermanni filii ac puelle Elisabeth vocate, filie pretitulati Vlrici comitis, nepotes videlicet antetitulati Georgii despoti et domine Elene, necnon aliorum universorum quos infrascriptum negocium tangere dignoscitur, per se et singillatim, super ipsos et cunctas ipsorum hereditates, scilicet regna, castra, castella, oppida, villas, tenutas et possessiones ipsorum, tam in hoc regno Hungarie, quam alias ubvisis habita et existentia, assummentes, coram nobis constituti sunt confessi in hunc modum, quod, licet valida potentia sevissimorum Turcorum, orthodoxe fidei persecutorum, predicta regna sua, Albaniam scilicet, a diuturnis temporibus, Rasciam vero post quatuor annos proxime elapsos usurpando occupaverit et ab ipsis alienaverit, magnamque partem regni Hungarie devastaverit, homines utriusque sexus iugo perpetue servitutis abducendo, tamen quia, altissimi creatoris auxilio occurrente, magnificus Johannes de Hunyad, wayuoda Transilvanus, predictam validam potentiam dicatorum sevissimorum Turcorum primo in eisdem partibus Transylvanis Mysithbeg, capitaneum ipsius potentie Turcorum, cum aliis multis waiuodis, qui ipsas partes Transilvanas, secundo vero in partibus Transalpinis, Basam, viceimperatorem Turcorum, qui ipsas partes Transalpinas, cum magna potentia subintrassent, debellasset, triumphum victoriae reportando, tertio quoque regnum Bulgariae, per ipsos perfidos Turcos a multis temporibus occupatum et tentum, subintrando, ibique pluribus paganis interceptis, multisque incendiis et combustionibus perpetratis, capta preda, quamplures homines incolas, utriusque sexus, alias, per ipsos paganos abductos, liberando, secum reduxisset, et tandem ipse Johannes waiuoda sua bona opera augmentare non renuens, pro defensione predicti regni Hungarie et catholice fidei, a supremo Jhesu in potestate, ac recuperatione predictorum regnorum, Rascie scilicet et Albanie, in anno proxime transacto, cum valido exercitu et potentia Hungaricali, de suis propriis

sumtibus ¹ et thesauro, fere ad triginta duo millia florenos auri extendentibus, demptis auxiliis et sumptibus alienis, se appromptuando, contra ipsos perfidos Turcos ad regna eorum, unacum ipso scilicet despoto, perrexisset, ubi pluribus potentiis ipsorum Turcorum debellatis, tenuisque eorum desolatis et spoliatis, optata victoria redeundo, ipsum regnum Rascie pro maiori parte eisdem videlicet domino despoto et Lazaro restaurasset et recuperasset; demum vero, anno in presenti, ipse Johannes waivoda, bona bonis accumulare cupiens, similiter magnum exercitum et potentiam Hungarorum, cum propriis expensis, puta sexaginta tribus milibus florenorum auri, absque auxilio et thesauro aliorum in subsidium eiusdem assignatis, levando, pro defensione eiusdem regni Hungarie ac fidei christianitatis, necnon totali recuperatione predictorum regnorum Rascie et Albanie, in quorum reoptatione, divina annuente clementia, spes indubia creditur, contra predictos perfidos Turcos, crucis Christi persecutores, ad regna eorum, se decrevisset profecturum.

Ideo, ipsi, scilicet dominus Georgius despotus ac domina Elena, consors et Lazarus, filius eiusdem, volentes ipsum Johannem waivodam pro tantis et maximis laboribus, favoribus, expensis et beneficiis, servitiis eiusdem, per ipsum huic regno Hungarie et catholice fidei et toti christianitati, necnon eisdem, scilicet domino despoto et consorti et filio eiusdem, modo premissis factis, consumptis, impensis et exhibitis, aliquo dono, licet idem plura et multo meliora mereretur, premiare, castrum eorum Vilagosvar vocatum, cum oppidis Syri et Galsa, Mezth, Keresbanya, alio nomine Cybebanya, Kisbanya, alio nomine Medwepataka, item districtibus Kaladwa, Aranyag, Kapolna, Chwch, Feyerkeres, Halmagh, Ribiche, ac possessionibus et villis, item nobilibus Ungaris et Walachis castrensibus, semper et ab antiquo ad ipsum castrum spectantibus, sic, quod eisdem, in eorum nobilitate, iuribus et libertatibus, per divos reges ipsis concessis, permanentibus, necnon urburis in Nagybanya et Kisbanya predictis ac alias ubivis, habitis, ad predictum castrum pertinentibus, in comitatu de Zarand et Orodiansi existentibus, habitum, simulcum iure patronatus ecclesiarum parochialium in Syri, Galza, Mezth, Keresbanya, Kisbanya, ac cunctarum aliarum ecclesiarum et capellarum, tam Christianorum quam Walachorum, ubivis in pertinentiis dicti castrum habitatum, item nundinis et foris hebdomadalibus in prefatis Syri, Galsa et Keresbanya celebrare solitis, ac cunctis utilitatibus et pertinentiis ipsorum et earundem universis, scilicet terris arabilibus, cultis et incultis, campis, pascuis, silvis, nemoribus, rubetis, pratis, fenetis, aquis, aquarumque decursibus, piscinis, piscaturis, promontoriis, vineis, vinetis, rippis, quovis vocabulo vocitatis, sub suis veris metis et antiquis limitibus, quibus idem castrum et oppida, possessiones, ville et districtus tenta fuissent et possesse, prelibato Johanni de Hunyad, waivoda Transilvano, ac, per eum, Ladislao et Mathie, filiis eiusdem, eorumque heredibus et posteritatibus universis, dedissent, donassent, perpetuassent et assignassent, imo dederunt, donarunt, perpetuarunt et assignarunt coram nobis, in sempiternum possidere, tenere pariter et habere; nullum ius, nullamve iuris proprietatem, quid et quam in eisdem castro, oppidis, possessionibus, villis ac districtibus et earum pertinentiis habuissent et haberent, ac quoquomodo habere sperarent, penitus et per omnia in ipsos Joannem wayuodam ac Ladislaum et Mathiam, filios eiusdem, necnon cunctos ipsorum heredes, in pacifico dominio predictorum castrum Vilagosvar ac oppidorum, possessionum, villarum, districtuum et quarumlibet utilitatum ac pertinentiarum earundem, contra quoslibet impetitores, causidicos, actores, intra et extra iudicium protegere, tueri et defensare, propriis eorum laboribus et expensis. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam, presentes litteras nostras privilegiales, pendentis sigilli nostri appensione roboratas, duximus concedendas.

Datum per manus magistri Georgii, lectoris et concanonici nostri, feria sexta proxima post festum Visitationis beate Marie virginis, anno domini Millesimo quadringentesimo quadragesimo quarto, presentibus ibidem honorabilibus dominis Mathia cantore, Stephano custode, magistris Johanne de Zechen, Barnaba, Ladislao et Martino, ceterisque canonicis, fratribus nostris in dei ecclesie regi sempiterno iugiter famulantibus.

Capitulul bisericii din Arad, tuturor credincioșilor întru Hristos, atât celor de față, cât și celor viitori, care vor lua cunoștință despre cele de față, mîntuire întru mîntuitorul tuturor.

Voim să ajungă la cunoștința tuturor că vestiții principii, domnul Gheorghe, despotul regatului Serbiei și domnul Albaniei, și doamna Elena, soția <sa>, precum și Lazăr, fiul aceuia, — luîndu-și asupra lor sarcinile și răspunderile lui Grigore și Stelpan, fiii, precum și ale vestitelor principese, doamnele numite Caterina, soția vestitului principe Ulric, comite de Cilly și de Zagoria, și Maria, adică fiicele sus-amintitului despot Gheorghe, născuți din aceeași doamnă Elena, frații și surorile după tată ai suspomenitului Lazăr, precum și ale fiului Hermann și ale copilei numită Elisabeta, fiica sus-numitului comite Ulric, adică nepoții sus-pomenitului despot Gheorghe și ai doamnei Elena, precum și ale tuturor celorlați, pe care se știe că îi privește treaba de mai jos, pe ei și pe fiecare în parte, cu privire la aceștia și la toate moștenirile lor și anume: regate, cetăți, fortărețe, tîrguri, sate, ținuturi și moșii ale lor — avute și aflate atât în regatul Ungariei, cât și oriunde altundeva — s-au înfățișat în fața noastră și au mărturisit în acest fel că, deși puternica armată a sălbaticilor turci, prigonitori ai dreptei credințe, ocupase, uzurpînd, și înstrăinase de la ei sus-zisele regate, anume Albania, <încă> din timpuri îndepărtate, iar Serbia după trecerea a patru ani, și devastase o mare parte din regatul Ungariei, ducînd oameni de ambe sexe în robie veșnică, totuși, deoarece, bucurîndu-se de ajutorul prea-înaltului creator, mărețul Iancu de Hunedoara, voievodul Transilvaniei, se războise cu puternica sus-numita armată a zișilor preasălbatici turci, mai întîi în acele părți ale Transilvaniei cu Meziid beg, comandantul acelei puternice armate a turcilor, care pătrunseseră în acele părți ale Transilvaniei cu mulți alți voievozi, și apoi, în Țara Românească, cu Pașa, marele vizir al turcilor, care pătrunseseră cu o mare armată în Țara Românească, obținînd o strălucită victorie, și a treia oară, intrînd chiar și în regatul Bulgariei, ocupat și stăpînit, de mai mult timp, săvîrșind multe incendii și arderi, luînd pradă și eliberînd pe mai mulți locuitori de ambe sexe, duși de către acei păgîni <în robie>, i-a readus cu el, și, în sfîrșit, acel Iancu voievodul, voinde să-și sporească prin osteneală <faptele> sale bune, pentru apărarea sus-numitului regat al Ungariei și a credinței catolice, cu putere de la preasfîntului Isus, și pentru recîștigarea sus-ziselor regate, și anume al Serbiei și al Albaniei, în anul de curînd trecut, echipîndu-se cu o puternică oștire și armată ungiurească, din propriile sale cheltuieli și bogății, care ating aproape treizeci și două de mii de florini de aur, lăsînd la o parte ajutoarele și cheltuielile străine, s-a îndreptat împreună cu acela, adică cu despotul, împotriva acelor turci vicleni, în ținuturile lor, unde, războindu-se cu mai multe armate ale acelor turci, și devastînd și pustiind ținuturile lor, și întorcîndu-se cu o victorie dorită, a refăcut și a recîștigat în cea mai mare parte acel regat al Serbiei, pentru aceia, adică pentru domnul despot și Lazar; și în sfîrșit, în anul de față, acel Iancu voievodul, dorind să strîngă fapte bune la cele bune, ridicîndu-și de asemenea o mare oaste și armată ungiurească, cu propriile cheltuieli, adică șaiszeci și trei de mii de florini de aur, fără ajutorul și bunurile altora date în sprijinul aceuia, pentru apărarea aceluia regat al Ungariei și

a credinței creștinătății, precum și pentru recuștigarea în întregime a sus-numitelor regate a Serbiei și Albaniei, în redobândirea cărora, cu ajutorul dumnezeieștii îndurări se credea (că este) o nădejde neîndoielnică, s-a hotărât să plece împotriva sus-zișilor turci vicleni, prigonitori ai crucii lui Hristos, în ținuturile acelora.

De aceea, aceștia, adică domnul Gheorghe despotul, doamna Elena, soția sa și Lazar, fiul acestuia, voind să-l răsplătească pe acel Iancu voievodul pentru atât de mari osteneți, ardoare, cheltuieli, binefaceri și slujbe ale acestuia, săvârșite în modul arătat mai sus, cheltuieli aduse și făcute de către acela pentru acest regat al Ungariei, pentru credința catolică și întreaga creștinătate, precum și pentru aceștia, adică pentru domnul despot, soția și fiul acestuia — cu un dar oarecare, deși acela ar fi vrednic de mult mai multe și cu mult mai bune — (aceștia) au trecut în stăpânire veșnică, au dat și au dăruit pomenitului Iancu de Hunedoara, voievodul Transilvaniei și, prin el, lui Ladislau și Matia, fiii lui, moștenitorilor lor și tuturor urmașilor, cetatea lor numită Șiria, împreună cu târgurile Șiria, Gașa, Mișca, Baia de Criș, cu alt nume Cybebanya, Băița, cu alt nume Medwepataka, de asemenea cu districtele Cladova, Arăneag, Căpîlna, Ciuci, Baia de Criș, Hălmagiu, Ribița, cu moșiile și satele, cu nobilii unguri și români ai cetății, care țin dintotdeauna încă din vechime de acea cetate, astfel, ca aceștia să rămână în nobilitatea lor, în drepturile și libertățile hărăzite lor de către răposatii regi, precum și cu urburile, avute în Baia Mare și Chiuzbaia, toate cele de mai sus și altele, oriunde altundeva, care țin de sus-numita cetate, avute și aflătoare în comitatele Zarand și Arad, împreună cu dreptul de patronare a bisericilor parohiale din Șiria, Gașa, Mișca, Baia de Criș, Băița, și a tuturor celorlalte biserici și capele, atât ale creștinilor cât și ale românilor, avute oriunde în aparținătoarele numitei cetăți, de asemenea cu obiceiurile de a ține târgurile de nouă zile cât și cele săptămânale în sus-amintitele Șiria, Gașa și Baia de Criș și cu toate folosințele lor și cele ce țin de ele și anume, pământurile de arătură, lucrate și nelucrate, câmpurile, pășunile, pădurile, dumbrăvile, mărăcișișurile, luncile, fnașurile, apele și rîurile curgătoare, heleșteiele, locurile de pescuit, dealurile, văile, podgoriile, rîpele, numite în orice chip, sub adevăratele și vechile lor hotare și margini sub care acea cetate, târgurile, moșiile, satele și districtele au fost ținute și stăpînite, ba chiar le dau, le dăruiesc și le trec în stăpînire pe veci, în fața noastră, să le stăpînească în veci, să le țină și să le aibă, și nici un drept sau nici un drept de proprietate, pe care drept și pe care drept de proprietate l-au avut și îl au în această cetate, târguri, moșii, sate, districte și cele ce țin de ele să nu mai speră să-l aibă în nici un chip, și să ocrotească, prin sau fără judecată, să aibă grijă și să apere cu propriile lor osteneți și cheltuieli, în mod desăvârșit și cu totul, pe Ioan voievodul și pe Ladislau și Matia, fiii lui, precum și pe toți urmașii lor împotriva oricăror pîrșiși și pricinosi, spre pașnica stăpînire a sus-numitei cetăți Șiria, a târgurilor, moșiilor, satelor, districtelor și a oricăror folosințe și aparținătoare ale acestora.

Spre amintirea și trăinicia veșnică a acestui lucru, am hotărât să dăm scrisoarea noastră de față privilegială, întărită cu pecetea noastră atîrnată.

Dat de mîna magistrului Gheorghe, lectorul și fratele nostru canonic, în sîmbăta cea mai apropiată după sărbătoarea Veșmîntului Maicii Domnului, în anul Domnului o mie patru sute patruzeci și patru, fiind de față acolo cinstiții domni, cantorul Matia, custodele Ștefan, magistrii Ioan de Zehen, Barnabas, Ladislau și Martin, precum și ceilalți frați de-ai noștri canonici, care în veci și fără preget (erau) în slujbele bisericii lui Dumnezeu.

¹ Astfel în textul lat. publicat.

Wlad, parcium Transalpinarum wayvoda, universis et singulis civibus, ceterisque senioribus, incolis Brassouie, Burchia, sed et in toto regno Transsilvano, cuiusvis status, conditionis, existentibus et commorantibus quibus presentes nostre litere ostenduntur, amicitiam paratam cum dilectione.

Noveritis quod quamquamvis spectabilis vir, dominus Merche, pie memorie, wayvoda dictarum parcium Transalpinarum, noster genitor carissimus, communi contractu et una voluntate dictorum civium et seniorum de Brassouia et Burchia, certas dispositiones et soluciones omnium rerum, quocumque vocabulo nominandarum, intra has partes importandarum et abhinc extra educendarum, per tributa fecissent ritu statu permanere in eternum prout in literis ipsius genitoris nostri patentibus expresse vidimus contineri, licet per quosdam tributarios et castellanos castrum de Therch usque modo huiusmodi certa dispositio nostri genitoris et civium predictorum dissoluta fuisset et minime servare voluissent. Ultimo in ¹ modo, vir magnificus, dominus Johannes de Hunyad, wayvoda Transsilvanus, dictam literam patris nostri super huiusmodi dispositione factam pro tranquilla pace et statu perpetuo inter duo regna observanda, confirmasset; pro eo et nos, unacum nostris baronibus et proceribus, harum nostrarum parcium Transalpinarum existentibus et constituendis, omnia queque scripta sunt in literis dictorum dominorum Merche, beate recordacionis genitoris nostri, et Johannis de Hunyad, Transalpinarum et Transsilvanarum wayvodarum, firmiter tenere et observare volentes, in nullo contradicendo; immo magis dietenus pro perpetua pace operibus adimplendo, ea que dictata sunt in literis patris nostri confirmare volentes, harum literarum nostrarum testimonio mediante. In huius rei certitudinis veritatem has patentes nostras literas, sigillique nostri munimine roboratas, eidem civibus et senioribus de Brassouia et aliis suprascriptis ad cautelam, dedimus et fecimus consignari.

Datum in Tergouiscia, feria sexta proxima ante festum beati Laurentii martyris, anno domini Millesimo etcetera XLIIII^{mo} 2.

Vlad, voievodul Țării Românești, tuturor și fiecăruia dintre orășeni și celorlași bătrîni, locuitori din Brașov și țara Bîrsei, precum și tuturora de orice stare și treaptă, care se află și locuiesc în întreaga țară a Transilvaniei și căora le este arătată scrisoarea noastră de față, cu toată prietenia și dragostea.

Aflați că, deși cinstitul bărbat, domnul Mircea de o bună amintire, voievodul zisei Țări Românești, preascumpul nostru părinte, împreună cu învoirea și încuviințarea zișilor orășeni și bătrîni din Brașov și țara Bîrsei, a făcut, după rînduială și stare, ca să rămîină în veci, anumite rînduieli și socoteli, cu privire la vămile tuturor lucrurilor, oricum s-ar numi ele, care vor fi aduse în aceste părți și care vor fi scoase de aici afară, așa cum am văzut că sînt cuprinse în chip lămurit în scrisorile deschise ale aceluia părinte al nostru, cu toate că pînă acum acea amintită rînduială a părintelui nostru a fost nesocotită de către unii vameși și castelani ai cetății Bran și <acea> prea puțin au vrut să o păstreze. În sfîrșit, nu demult măritul bărbat, domnul

Iancu de Hunedoara, voievodul Transilvaniei, a întărit zisa scrisoare a părintelui nostru, făcută cu privire la acea rînduială, pentru a păstra o pace liniștită și o stare veșnică între cele două țări; de aceea și noi, împreună cu boierii și fruntașii noștri, care sînt și se află în această Țară Românească, fără nici o împotrivire voim să ținem și să păstrăm cu tărie toate cele care au fost scrise în scrisorile zișilor domni, Mircea, voievodul Țării Românești părintele nostru de fericită pomenire, și Iancu de Hunedoara, voievodul Transilvaniei; ba chiar mai mult, împlinind zilnic <acestea> prin fapte, pentru o pace veșnică, voim să le întărim pe cele ce sînt cuprinse în scrisorile părintelui nostru, prin mărturia acestei scrisori a noastre. Spre mărturia adevărată a acestui lucru, am dat și am pus să se dea spre cheazășie această scrisoare a noastră deschisă, întărită cu puterea peceții noastre, acelor orășeni și bătrîni din Brașov și celorlalți sus-scriși.

Dat în Țirgoviște, în vinerea dinaintea sărbătorii fericitului mucenic Laurențiu, în anul Domnului o mie <patru sute> patruzeci și patru.

După *Ub.*, V, 145—146.

Orig., hirtie, cu pecete ogivală din ceară roșie, aplicată sub text, la Arh. St. Brașov, Arh. oraș. Brașov, col. Fronius, I, nr. 17

EDIȚII: Latin. Bogdan, *Relațiile*, 313—314; *Hurmuzaki*, XV/1, 31—32

REGESTE: Andronescu, *Reperciul*, 74, nr. 236.

† La Hurmuzaki: *et.*

* Astfel în orig.

† Іанъшь вът Хънада, боевуда Брделскыи и шпан Секшлвмъ и Тъмншварш и кралекства Угръскога въсѣмъ вѣнскимъ наивышимъ капитанъ. Дакамъ на знаніе шкелъ нашемъ штворенемъ листомъ въсѣмъ нашемъ црѣковникымъ старѣвшинамъ и въсѣмъ властелымъ и шпановымъ и порколабомъ и вадмъшемъ и вировымъ и въсакомъ чловѣкъ кто к менѣ слоуша. Вѣсакы чловѣкъ да се варше и да нѣ волнь ни оу чемъ позабавити монастырымъ попа Герасима, свѣтомъ Індвнїю на Бодницахъ и прѣсвѣтотъ Богородици Тисменскон, зараді нхъ смъ да оузелъ подъ свою соукъ, да нхъ шварѣмо въсакого чловѣка и мовымъ вѣромъ прѣтхъ, вшле шо естъ было прѣво тѣхъ монастыри и съга да е нхъ слшводно, и села и вѣсн хуштары шо имаю и вноградн и воденице и шрѣсн и ливаде црѣковнимъ.

Близъ монастыра свѣтаго Індвнїа Бодничкога, село Жндовщица и Свшци и Прѣкличевци и Потокъ и Жарковецъ и на Бодницъ, Бахнинци и Слхувница; и оу Блатничко сѣдство, на Дзнакъ, Къманскын Брвдъ и 8 Блатничци, Сагевецъ и дрѣгы Сагїевецъ и Пестичево и Тшпорно и Сшгонно и протнва Цнѣра, влато зовимое Бнстрецъ и при нїемъ, двѣ селѣ, швон <Калшгеровъци и 8 Жалешк о сѣдство, село Площина и Черешево и <Тврчиновци и Лѣрда> и 8 Жшлцехъ, <Пекалелци> и Сѣвъпалещи и Вале Ларга и Стрѣмта и на Жшлн, село <Чашри и Шнгшрен и Дшшешин> и на Тисмѣна, село Тисмана и Срѣвшори и на Извирини, Пшдѣтин и на Жалешъ, <Іркани и Тамъшешин> и Балещи и <Расовъ>. И еще нагохъ истиншъ како е и прово Бнстрица црѣковнаа и за нхъ <моленїе и правшъ и вѣршъ то> нимъ шсловоднхъ, попш Герасимъ и монастырымъ, да естъ оу вациншъ и да нимъ естъ 8 рѣкахъ съ вѣсми шо дрѣжн к Бнстрицкѣ хотар и трѣжна и прохвданаа царина да естъ попш Герасимъ и калшгерымъ Бшдничкемъ и Тисмѣнскимъ, <да сѣ волни надъ вѣсми доходошкымъ шо естъ оу Бнстрицкѣ.

Такожде и по въсоудъ, колико имаю села с вше писанна и хуштары и ливаде и воденице и оу Сѣверншъ и оу Бнстрици и на всакомъ мѣстѣ шо е нхъ монастыремъ

и що к нимъ дрѣжін, вѣсе да имъ есть словѣдно и на зрнк, шт сѣга и до вѣка и да имъ нѣ волинь никто позабавити ни оу чемъ. Тко не хокіе своемѣ злѣ, тон свакомѣ говорѣ, и сѣгашнимъ и послѣ, кон хоте быти мое слѣге и по нас и до вѣка, да имъ нѣ волинь никто позабавити ни с чемъ, ни ннхъ чловѣкѣс и ннхъ добнткѣс. И шо кспѣю и шо продаю, и на сѣхѣс и на водѣ, и кѣдѣ ходо ннхъ людѣе ш ннхъ добнткомъ, ни на едномъ мѣстѣс вѣамѣс да не платѣ, нѣ да ходо слободно. И шо нмаю врѣшнща и вкрѣве на Дѣнавѣс, вѣсе да е ннхъ словѣдно, како е и прѣво было, тако и до вѣка да ест монастырѣмъ попа Герасима и кон хоте по нїемъ быти и нїеговѣмъ калѣгерѣмъ, кон хоте быти с тѣхъ монастырѣхъ, тѣхъ реда оу Бога братїа, шо нхъ смо мы звели, да нхъ мы пазнмо и хранимо, за ннхъ слоужѣс и правѣс вѣрѣс, шо намъ слоужѣ право и вѣрно.

И шнн с своиъ вѣрѣ да си прѣбываю и свои закѣи да си дрѣже оу своихъ црѣк-вахъ и да имъ никто нѣ волинь позабавити ни вантовати за ннхъ закѣи, на тон сѣмъ даль нимъ свою вѣрѣс и сѣга Шрсага Шгрѣскога, на <тон дадо>хъ швнїа нашѣ отворенїи лнстѣ. Того радї, заповѣдамо свакомѣ нашѣмѣ слѣгѣ, кое сѣ сѣга и кое те быти напрѣд, како нно никто да не смѣль зчинити, тко не хокіе своемѣ злѣ шт господства ми, него свакин да нхъ їе швароваль и оу томъ да нхъ їе дрѣжалъ, на шо имъ сѣмъ їа даль мон лнстѣ и како имъ дрѣжїн кнїга светопочнѣшега цара Жнгмѣнда.

И ешеже изнагохъ истннѣс како е штцѣ деспота Стефана, Лазарѣ кнѣзь, приложи тѣмен црѣкѣамъ села оу Срѣбскон Земли, за свою доушоу, прѣсвѣтон Богородици Тнсмѣнскон и свѣтомѣ штцоу Індѣнїѣс Боднчкомѣс села, на нме Кнселнѣво трѣгъ и сѣ царнномъ и с виногради и с лнвѣдами и сѣ вѣкѣмъ хотаромъ и доухѣдомъ слободно, такожде и дрѣгаа села, Поповци и Марїане и Дрѣмнн на Млавѣтѣ и Кнчевцѣ на Дѣнавѣс. И тѣн села даде с виногради и с ннвѣтемъ и сѣнокосн и с воденнцями и вѣсѣми хотары, да ест словѣдно, да ест црѣкѣамъ прѣсвѣтомъ Богородици Тнсмѣнскон и свѣтомѣ штцоу Індѣнїѣс Боднчкомѣс. И тон сѣга шлобагнмо попѣ Герасимѣс и тѣмен кон те по нїемъ быти и сѣга и до вѣка.

И такон говорн господство ми всемъ нашимъ вѣрнѣмъ слоужамъ и шпановѣмъ и поркалавѣмъ и <вѣмѣшемъ и хармнцѣмъ, всакн да се> варѣт шт Герасимовн калѣгерн и шт негова <чловѣка> и шт негова блага и шт всакога ннгова добнтка и шо носи и шо возїн, да мѣс е вѣра, и по водѣ и по сѣхѣс и по вѣсоудѣс, словѣдно да ходо и ннгдаѣ да не платѣ вѣамъ, шт сѣга и до вѣка и никто да имъ нѣст волинь позабавити ни оу чемъ, тко не ен хотѣлн шт господства ми зло прнѣти. Тон вѣсакомѣс чловѣкѣс говорѣс, и сѣгашнѣмъ моемъ слоужамъ и напрѣд, кон те быти.

И кто прочѣте шѣшн мою кннѣс, пакы да ю їе вратнїа томѣн чловѣкѣс, кон ю їе вѣамъ да шглядати.

Даде се шван кннга попѣ Герасимѣс с Шршавѣ, по Хрнстѣс рождаствѣс ѿ и шмѣд лѣто, мѣсѣца септемѣрнїа > кѣ дннь. За подпнсанїю, самѣхъ господннѣс воевѣда.

Ianăș de Huniade, voievod al Ardealului și șpan al secuilor și al Timișoarei și căpitan suprem al tuturor oștirilor regatului unguresc. Dăm de știre cu această a noastră scrisoare deschisă tuturor fruntașilor noștri bisericești și tuturor vlastelinilor și șpanilor și pircălabilor și vameșilor și birăilor și oricărui om care ascultă de mine. Orice om să se ferească și să nu fie volnic întru nimic să împiedice mănăstirile popii Gherasim, sfântul Antonie de la Vodița și preasfânta născătoare de Dumnezeu de la Tismana, pentru că le-am luat eu sub mîna mea, să le apărăm de orice om și le-am primit în credința mea, încît ceea ce a fost mai înainte al acelor mănăstiri și acum să le fie slobod și sate și toate hotarele pe care le au și vii și mori și nuci și livezi bisericești.

Aproape de mănăstirea sfântului Antonie de la Vodița: satul Jidovștița și Sușița și Preaclecești și Potoc și Jarcovăț și pe Vodița, Bahninți și Elhovița și în județul de Baltă, la Dunăre, Vadul Cumanilor și în Blatnița, Saghevățul și alt Saghevăț și Pesticovo și Toporno și Sogoino și în fața Țibrei, balta numită Bistrăț și pe lângă ea două sate, amîndouă Calugherovți și în județul Jaleș, satul Ploștina și Cereșevo și <Turcinovți și Leurda> și la Julți, <Pecalești> și Obăialești și Valea Larga și Strîmta și la Jiu, satul <Ceauri și Ungurei și Dușești> și la Tismana, satul Tismana și Sîrbșori și la Izvirna, Podeni și la Jaleș, <Arcani și Tamașești> și Balești și <Rasov>. Și încă am aflat adevărul că și mai înainte Bistrița a fost bisericescă și pentru <rugămîntea și dreapta lor credință> și acestea le-am slobozit, popii Gherasim și mănăstirilor, ca să fie de baștină și să le fie în mîini cu tot ce ține de hotarul Bistriței și vama de mărfuri și de trecere, să fie a popii Gherasim și a călugărilor de la Vodița și de la Tismana, <ca să fie volnici peste> tot venitul care este la Bistrița.

De asemenea și pretutindeni, cîte sate au, mai sus-scrise și hotare și livezi și mori și în Severin și în Bistrița și în orice loc care este al mănăstirilor lor și care țin de ele, toate să le fie slobode și de uric de acum și în veci. Și să nu aibă voie nimeni să împiedice cu nimic, cine nu-și vrea răul. Aceasta o spun fiecăruia și celor de acum și celor de mai tîrziu slugi ale mele și după noi și în veci, că nimeni nu are voie să-i împiedice întru nimic, nici pe omul lor, nici marfa lor. Și ce cumpără și ce vînd, și pe uscat și pe apă și pe unde umblă oamenii lor cu marfa lor, în nici un loc să nu plătească vamă, ci să umble slobod. Și vîrtejurile și pescăriile ce au la Dunăre, toate să le fie slobode, cum au fost și mai înainte și în veci, să fie mănăstirilor popii Gherasim și cui va fi după dînsul și călugărilor lui, care vor fi în acele mănăstiri, frați întru Dumnezeu, ai aceluia ordin, pe care noi i-am luat ca să-i păzim și să-i apărăm pentru slujba și dreapta lor credință, cu care ne-au slujit drept și credincios.

Și ei să rămînă în credința lor și legea lor să o țină în bisericile lor și nimeni să nu aibă voie să-i împiedice sau să-i turbure pentru legea lor, pentru aceasta le-am dat credința mea și a întregii Țări Ungurești, pentru care am dat această scrisoare deschisă a noastră. De aceea, poruncim tuturor slugilor noastre, care sînt acum și care vor fi de acum înainte, ca nimeni să nu cuteze să facă altfel, cine nu-și vrea răul de la domnia mea, ci toți să-i apere și să țină la aceasta pentru care eu le-am dat scrisoare mea și precum fi ține cartea sfîntrăposatului împărat Sigismund.

Și încă am aflat adevărul că părintele despotului Ștefan, cneazul Lazăr, a dăruit acelor biserici, preasfintei născătoare de Dumnezeu de la Tismana și sfântului Antonie de la Vodița, sate în Țara Sîrbească pentru sufletul său, satele anume: tîrgul Kiselievo și cu vama și cu viile și cu livezile și cu toate hotarele și veniturile slobod, de asemenea și alte sate, Popovți și Mariane și Drămni pe Mlava și Clicevăț pe Dunăre. Și acele sate le-a dat cu vii și cu ogoare și finețe și cu mori și cu toate hotarele, ca să fie slobode, să fie ale bisericilor preasfintei născătoare de Dumnezeu de la Tismana și ale sfîntului părinte Antonie de la Vodița. Și acestea acum le slobozim popii Gherasim și celor ce vor fi după dînsul și acum și în veci.

Și astfel spune domnia mea tuturor credincioaselor noastre slugi și șpanilor și pîrcălabilor și vameșilor și harmiților, fiecare să se ferească de călugării lui Gherasim și de oamenii lui și de bunurile lui și de orice marfă a lui și ceea ce poartă și ceea ce cară să aibă credință și pe apă și pe uscat și peste tot să umble slobod și nicăieri să nu plătească vamă, de acum și în

veci. Și nimeni să nu aibă voie să-i împiedice întru nimic, cine nu vrea să primească rău de la domnia mea. Aceasta o spun oricărui om și slugilor mele de acum și celor ce vor fi în viitor.

Și cine va citi această carte a mea, iarăși s-o înapoieze celui care i-a dat s-o vadă.

S-a dat această carte popii Gherasim la Orșova, după nașterea lui Hristos, anul 1444, <luna septembrie> 20 zile. Pentru iscălitură, însuși domnul voievod.

Arh. St. Buc., S.I., nr. 39 (Tismana). Copie contemporană, hirtie, deteriorată. Cu o traducere; altă traducere, ibidem, ms. 329, f. 73v–75. Copie slavă la Bibl. Acad., XX/38. Luna după trecerea lui Iancu de Hunedoara la Orșova, în 1444.

EDIȚII: Slav. *Mijatović*, 27–29. Slav și trad. Ștefulescu, *Tismana*, 184–189; *Panaiteescu*, 203–207; DRH, B, 168–171. Trad. Miatovici, *Reflexuri*, 947–950; DIR, B, veac XIII, XIV, XV, 113–115.

277

<1445 octombrie-decembrie>

† Іѡ Владъ воевода и господиныхъ. Пишетъ господство ми прїателемъ господства ми прѣгаремъ въ Брашевь: тѣзи ви просимъ <к>акто мон добринъ прїателѣ, шти ми даде Богъ и нарѣкхъ христїанскии вези градъ, що беше поганомъ въ рѣкахъ; тѣмъ радн, що естъ била направа въ немъ, а она е изгорела въса, та га съга изнова правнмо; того радн, ви просимъ да ни помогете с лѣковн и стреламн и пѣшкамн и да ни дасте салонтро, да вчиннмо прахъ, да поставнмо оу градъ, шти естъ шкость и вѣмъ и намъ и въсемъ христїаншмъ.

И пакъ, що ви речеть слѣга господства ми Драгомиръ, да га вѣршете, шти сѣт речн господства ми.

И Богъ ви вѣселитѣ.

† Іѡ Владъ воевода, милостїа божиа господиныхъ.

<Adresa pe verso :> † Прїателемъ господства ми, прѣгаремъ въ Брашева.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea prietenilor domniei mele, pîrgarilor din Brașov: iată vă rog, ca pe bunii mei prieteni, deoarece ne-a dat Dumnezeu și norocul creștinilor această cetate, care a fost în mîinile păgînilor; drept care, ceea ce a fost întăritură în ea, a ars în întregime și acum o facem din nou; pentru aceea, vă rog să ne ajutați cu arcuri și cu săgeți și cu puști și să ne dați silitră, ca să facem praf, să punem în cetate, căci ea este tăria și a voastră și a noastră și a tuturor creștinilor.

Și iarăși, ceea ce vă va spune sluga domniei mele, Dragomir, să-l credeți, căci sînt cuvintele domniei mele.

Și Dumnezeu să vă veselească.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso :> † Prietenilor domniei mele, pîrgarilor din Brașov.

Arh. St. Brașov, nr. 174.

Orig., hirtie, pecete căzută. Fotocopii la Bibl. Acad., F. VIII/47 și XIII/54.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 80; *Tocilescu*, 62. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 5 4

⟨Eugenius episcopus etc.⟩. Ad futuram rei memoriam. Pre cunctis nostre mentis desiderabilibus, catholice incrementum fidei affectantes intimo utique dolore replemur, cum audimus vel sentimus aliquos, presertim clericali militiae ascriptos, ad ipsius fidei depressionem quacumque malignitate satagere, vel damnabilibus ipsam depravando depressionibus, seu comentis eam mendacibus pervertendo; ad quorum magna sternenda molima eo animosius insurgimus, quo in animarum stragem perniciosius eos agnoscimus aspirare.

Dudum siquidem ad nostrum non sine displacencia grandi auditum perducto, quod tunc in regno Moldavie heretice pravitate, et presertim cuiusdam secte abominabilis Hussitarum nuncupate, satore malorum operum id procurante, numerosa personarum multitudo existebat, quod non modo incolarum, verum etiam ab ipso regno distantium, et precipue non paucorum regni Hungarie incolarum, animas, perversi, dogmatis veneno pestifero, infecerant, ac in dies properantes inficere omni studio satagebant et conabantur, timebaturque, ne si quantocius eorum perniciositas ausibus oportune non provideretur, etiam ad terras fidelium predictos transeuntes et mortiferum venenum sue erronee doctrine fundentes, quamplurimos inficerent in suarum et plurimorum aliorum evidens animarum periculum, dispendium quoque perniciosissimum pariter et exemplum. Nos, super hiis, quantum nobis ex alto permittebatur, totis providere viribus intenti et firmam super eo, quod eatenus dilecti filii ordinis fratrum Minorum professores de observantia nuncupati, et precipue vicarie Bozne, qui ut celebris famaue publica insinuabat, se murum facientes pro domo domini et orthodoxe propagatione fidei, ad confundendas eliminandasque huiusmodi heresis superstitiones, opem et operam efficaces solertius adhibere, quantum in eis foret, studuissent et studerent, prout tante rei necessitas exigeret, in convincendis eliminandisque dictis erroribus suas impertiri partes deberent, fiduciam in domino, ut congruebat, acceptantes, motu proprio dilectum filium, Fabianum de Bachia, vicarium dicte vicarie, et illius successores, qui pro tempore essent ipsius vicarie vicarii, in Ungarie et Bozne predictis, necnon Moldavie, Walachie, Bollachie, Bulgarie, Rassie, necnon Sclavonie ac omnibus et singulis aliis regnis seu partibus, ad que seu quas vicaria huiusmodi se extendere noscebatur, inquisitorem et inquisitores heretice pravitate, per alias nostras litteras perpetuo fecimus, constituimus et etiam deputavimus, sub certis modo et forma, prout in eisdem litteris plenius continetur.

Cum autem, sicut ad audientiam nostram, plurimorum fidedignorum relatione pervenit, in aliquibus ex regnis seu partibus antedictis nonnulli presbiteri, aut etiam parrochialium ecclesiarum rectores, vel alia beneficia ecclesiastica, etiam dignitates, personatus, administrationes seu officia obtinentes, alieque persone ecclesiastice, pudicitie laxatis habenis ac vitam ducentes plurimum dissolutam, concubinas publice tenere, illasque plurimum honorare, et quod deterius fore dinoscitur, ad allegandum eorum in peccato huiusmodi excusationem, actum carnalem, etiam inter non legitime coniugatos, peccatum non esse, publice asserere et predicare non verentur, in maximam dei offensam et animarum periculum, perniciosum quoque exemplum ac scandalum plurimorum, et a nonnullis revocetur in dubium, an Fabianus et successores predicti contra presbiteros et personas ecclesiasticas huiusmodi, tanquam contra hereticos, dictarum litterarum vigore procedere possint; nos, qui ex debito commissi nobis officii, huiusmodi errorem detestabilem, ne propagetur ulterius, et per eum corda fidelium dampnabiliter corrumpantur, ab ecclesia catholica necessario extirpare debemus, motu proprio, non

ad ipsius Fabiani vel alterius, pro eo, nobis, desuper oblate petitionis instantiam, sed de nostra certa scientia auctoritate apostolica, tenore presentium decernimus et declaramus, Fabianum et successores prefatos contra presbiteros et personas predictos, ac quoscumque alios, cuiuscumque status, gradus, ordinis vel conditionis fuerint, actum carnalem, inter alios, quam inter legitime coniugatos, non esse peccatum asserere et pertinaciter tenere presumentes, tamquam contra hereticos, iuxta ipsarum litterarum continentiam atque formam, procedere posse et debere, in omnibus et per omnia, perinde ac si in ipsis litteris, quod contra presbiteros, personas et alios asserentes predictos procedere possent et deberent, expressum fuisset ...

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, anno etc., Millesimo quadringentesimo quadagesimo sexto, quinto Nonas Julii, pontificatus nostri anni sexto decimo.

<Eugen episcopul etc.> Spre viitoarea aducere aminte a lucrului. Înainte de toate cele dorite de mintea noastră, căutînd din toată înima un spor de credință catolică, sîntem plini în întregime de suferință, cînd auzim sau vedem că unii, mai ales cei înrolați în oastea clericală, își dau osteneala prin orice răutate să distrugă acea credință, sau corupînd-o prin uneltiri în chipul cel mai vrednic de osîndă, sau pervertind-o prin minciuni împodobite; de aceea ne ridicăm, în modul cel mai curajos, pentru stîrpirea marii molimi a acestora, prin care recunoaștem că aceia se apropie în chipul cel mai primejdios de distrugerea sufletelor.

Mai înainte, deoarece aducîndu-se la auzul nostru, nu fără o mare neplăcere, că, atunci, în țara Moldovei exista o numeroasă mulțime de oameni de rătăcire eretică, și mai ales ai unei numeroase secte numite a husiților, care ocupîndu-se de cultivarea faptelor rele, și anume de acel <fapt> că cei pervertiți umpluseră cu otravă veninoasă a dogmei <lor> sufletele nu numai ale locuitorilor <acelui regat>, ba chiar însă ale celor depărtați de acest regat, și mai ales ai multor locuitori din regatul Ungariei și odată cu scurgerea zilelor își dădeau osteneala și se sileau să-i corupă prin orice mijloc, <acest regat> se temea, ca nu cumva, dacă cineva dintre aceștia nu s-ar îngriji la momentul potrivit de îndrăznelile primejdioase ale acelor, <aceștia> chiar refugiindu-se în sus-numitele țări ale credincioșilor, și împrăștiind otrava de moarte a învățaturii lor înșelătoare, îi va corupe neîndoielnic pe cei mai mulți, spre pericolul sufletelor lor și al multor altora și totodată chiar spre o pagubă și o pildă foarte primejdioasă. Noi, cu privire la acestea, atît cît ne permite cel de sus să ne îngrijim din toate puterile, atenți și cu tărie la aceea că iubiții fii ai ordinului fraților minoriți, numiți frați observanți, și mai ales cei ai vicariatului Bosniei, care erau vestiți după cum spunea zvonul și vorba, făcîndu-și un adăpost ca și casă a Domnului și pentru răspîndirea dreptei credințe, s-au silit și se silesc să-și folosească în chipul cel mai iscusit puterea și mijloacele potrivite, atît cît va exista în ei, pentru îndepărtarea și alungarea superstițiilor acestui fel de erezie, după cum cerea nevoia acestui lucru atît de mare, și în răsturnarea și alungarea sus-ziselor greșeli, vor trebui să-și împartă părțile lor, și primind încrederea în Dumnezeu, după cum se cuvenea, din însăși pornirea iubiților fii, prin alte scrisori ale noastre, i-am pus, i-am rînduit și chiar i-am trimis pe veci, într-un anumit chip și formă, după cum este cuprins mai pe larg în aceleași scrisori, pe Fabian de Bahia, vicarul zisului, vicariat și pe urmașii lui, care au fost pentru un timp vicari ai celui vicariat ca inchizitor și inchizitori ai rătăcirii eretice, în sus-numitele Ungaria și Bosnia, precum și în Moldova, Țara Românească, Bolachia, Bulgaria, Serbia

și Slavonia, și în oricare alte regate și părți, în care sau prin care se știa că s-a stins acest fel de vicariate.

Deoarece, însă, după cum a ajuns la urechile noastre prin relatarea mai multora vrednici de crezare, în unele din regatele sau părțile sus-amintite, unii preoți sau chiar parohi ai bisericilor parohiale, sau cei care dețin alte beneficii bisericesti, chiar demnități, prerogative, dări sau slujbe, și alte fețe bisericesti, lărgind frul rușinii și ducând o viață mai mult desfrînată, nu se temeau să spună și să predice deschis că țin pe față concubine în mod public și chiar mai mult le cinstesc pe acestea, ceea ce se știe că este și mai rău, iar pentru alegerea unei scuze a acestui păcat al lor <spun> că legăturile trupești chiar între cei necăsătoriți în chip legitim nu sînt un păcat, <aceasta> spre marea jignire a lui Dumnezeu și spre primejdia sufletelor și chiar spre pilda primejdioasă și vătămarea celor mulți; și de către unii se pune chiar la îndoială, dacă Fabian și urmașii sus-amintiți pot să meargă, în temeiul numitelor scrisori, împotriva preoților și fețelor bisericesti de acest fel, cît și împotriva ereticilor; noi, care, din însărcinarea datorată slujbei noastre, trebuie să stîrpic, din nevoia bisericii catolice, acest fel de greșală blestemată, ca nu cumva să se întindă mai departe și ca nu cumva prin ea să fie corupte, în chip vrednic de osîndă, sufletele credincioșilor, din pornire proprie, nu la stăruința cererii a celui Fabian sau a altuia, care ne-a fost arătată mai sus pentru aceasta, ci după buna știință a noastră și în temeiul autorității apostolice, hotărîm și arătăm prin cuprinsul celor de față, că Fabian și urmașii sus-pomeniți, pot și trebuie să meargă, potrivit conținutului și cuprinsului acestor scrisori, oriunde și prin toate locurile, împotriva preoților și fețelor <bisericesti> sus-numite, precum și împotriva oricăror altora, de orice stare, rang, ordin sau treaptă ar fi, care îndrăznesc să susțină și să spună cu încăpăținare, că legăturile trupești între alții decît între cei căsătoriți nu ar fi un păcat, cît și împotriva ereticilor, după cum s-a arătat în aceste scrisori, că pot și trebuie să meargă împotriva preoților, fețelor <bisericesti> și a altor sus-numiți, care vorbesc <astfel> ...

Dat la Roma, la Sfîntul Petru, în anul <Domnului> una mie patru sute patruzeci și șase, în a cincea zi a nonelor lui iulie, în anul al șaisprezecelea al pontificatului nostru.

După *Hurmuzaki*, I/2, 723—725.

Orig., la Arh. Vat., Reg. Orig., an. XVI, tom. 19, fol. 210.

EDIȚII: Latin. Theiner, *Mon. Slav. merid.*, I, 394—395.

279

1446 octombrie 25 (*feria tertia proxima ante festum beatorum Symonis et Jude apostolorum*), Ūsi.

<Iancu de Hunedoara, guvernatorul Ungariei, scrie sfatului din Brașov și districtului țării Birsei cu privire la introducerea noilor monede și le poruncește ca:>

... nullam aliam, videlicet nec asparas neque monetam wayuode Transalpinarum aut aliam antiquam monetam, in contrarium huius modi presentis monete acceptari et cursum habere permittatis et permitti faciatis.

390

... să nu îngăduiți sau să nu lăsați să se îngăduie să se primească sau să aibă circulație nici o altă (monedă), adică nici asperii, nici banul voievodului Țării Românești ori altă monedă veche, care este e opusă acestei monede de față.

Regest după *Ub.*, V, 178 – 179.

Orig., hirtie, cu pecete rotundă din ceară roșie, aplicată sub text, la Arh. St. Brașov, Privilegii, nr. 95. Microfilm 9 b., la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca.

280

1446 decembrie 21 (*feria quarta, in festo sancti Thome apostoli*), Brașov.

⟨Gheorghe Laczk de Santău și Nicolae Appa de Mălincrav arată că:⟩

... nos, maturo tempore, unacum litera prelatorum, baronum ac procerum regni Hungarie, ad civitatem Brasso, contra magnificos Stephanum, filium bani de Losoncz, et Ladislaum Jakch de Hadad, loquentes, ratione debellationum ipsorum pie memorie tempore serenissimi principis et domini Sigismundi imperatoris, per ipsos ad terram Transsalpinis, serviendi et fiendi pro iustitia petendi, accesserimus, uti in literis dictorum prelatorum et baronum procerumque regni Hungarie continebatur, ratione tali, ut castrum Solumkw, in comitatu Bihariensi existens, egregium Georgium, filium bani, de iure tangens, iidem magnifici Stephanus, filius bani, et Ladislaus Jakch de Hadad pro quorum meritorum tenuissent.

... noi, în timpurile trecute, ne-am dus în orașul Brașov, avînd și scrisoarea prelaților, baronilor și frunțașilor regatului Ungariei, (și) discutînd în fața măriților Ștefan, fiul banului de Losoncz, și Ladislau Jakch de Hodod, cu privire la luptele lor, purtate și săvîrșite de către ei pentru facerea dreptății în Țara Românească în timpurile de bună amintire a prealuminatului principe și domn, Sigismund împăratul, (am ajuns) la concluzia, care a fost cuprinsă și în scrisoarea amintiților prelați, baroni și frunțași ai regatului Ungariei, că cetatea Șoimeni, aflătoare în comitatul Bihor, care ținea de drept de alesul Gheorghe, fiul banului, a fost ținută în stăpînire, pentru meritele lor, de aceiași măriți Ștefan, fiul banului, și Ladislau Jakch de Hodod.

Regest după *Ub.*, V, 183 – 184.

Orig., hirtie, cu două peceti din ceară verde, acoperite cu hirtiuță de protecție, la Arh. St. Brașov, Arh. oraș. Brașov, col. Schnell, I, nr. 11.

EDIȚII: Latin. *Hurmuzaki*, XV/1, 33 – 34.

281

1447 ianuarie 29 (*die dominica proxima ante festum Conversionis Sancti Pauli*), Turda.

⟨Gheorghe de Băla, Marcu de Herepea și Ștefan de Ianoșda, vicevoievozii Transilvaniei, confirmă înțelegerea survenită între Martin de Balșa și sfatul din Brașov. Neînțelegerea între ei a pornit:⟩

...ratione et pretextu verberationis ac vulnerationis et captivationis ipsius Martini ac deperditionis duorum familiarum eiusdem et damnorum illationis, pridem, videlicet tempore ingressionis excercitualis illustris principis, domini Johannis de Hwnyad, regni Hungarie gubernatoris, ad partes

Transalpinas, versus urbem Nykopol proficiscentis, per annotatos cives Bras-souienses sibi, scilicet Martino, accidentaliter illatis et irrogatis...

... cu privire și sub cuvântul lovirii, rănirii și luării în prinsoare a celui Martin, a pierderii a doi dintre slujitorii săi, și a daunelor rănirii, făcute și provocate în mod întâmplător de sus-zișii brașoveni lui, adică celui Martin, mai înainte, adică în timpul expediției ostășești a strălucitului principe, domnul Iancu de Hunedoara, guvernatorul regatului Ungariei, în Țara Românească, îndreptată înspre orașul Nicopole.

Regest după orig. hirtie, cu pecete din ceară albă, aplicată pe verso, la Arh. St. Brașov, Arh. oraș. Brașov, col. Schnell, III, 27. Microfilm 9 k, la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca. EDIȚII: Latin. *Hurmuzaki*, XV/1, 34 (fragment); *Ub.*, V, 185–186.

282

1447 iulie 13, Szécsény

Johannes de Hwnyad,
regni Hungarie gubernator etcetera

Circumspecti viri, amici nostri dilecti. Nam iste Ladislaus Wolachus, proximus noster, cum omnibus rebus et bonis suis, de partibus Transalpinis intendit se ad regnum Hungarie conferre et conduci facere. Ideo, vestras amicitias presentibus requirimus, quatenus habitis presentibus, dum idem Ladislaus cum huiusmodi rebus suis in vestri medium pervenerit, pro descensu eiusdem, unam domum in vestra civitate dare et eidem assignare, subsidia-que et auxilia, iuxta humanitatem et providencias vestras, sibi facere velitis, nostri singularis complacencia ob intuitum. Presentes autem, propter absenciam cancellarii et sigilli nostrorum, secrete nostro anulari fecimus consignari.

Datum in Zechen, in festo sancte Margarethe virginis, anno domini M^o CCCC^o XL^{mo} septimo.

⟨*Pe verso, de aceeași mină:*⟩ Circumspectis viris, iudici, iuratis ceterisque civibus civitatis Brássouiensis, amicis nobis honorandis.

⟨*Pe verso, de altă mină contemporană:*⟩ Greff Balint in Dellendorff.

Iancu de Hunedoara,
guvernatorul regatului Ungariei etc.

Chibzuiți bărbați, prieteni dragi nouă. Așadar, acest Ladislau Wolachus, ruda noastră, are de gând să se îndrepte și să se ducă din Țara Românească cu toate lucrurile și bunurile sale, în regatul Ungariei. De aceea, prin cele de față, cerem prieteniei voastre ca, după cunoașterea celor de față, atunci când acel Ladislau va veni cu acele lucruri ale sale în mijlocul vostru, să binevoii să-i dați și să-i puneți la dispoziție pentru găzduirea lui, o casă, în orașul vostru, și sprijin și ajutor, potrivit cu omenia și chibzuința voastră, în vederea îndatoririi noastre, osebite. Însă cele de față, din cauza lipsei cancelarului și a peceții noastre, punem să fie însemnate cu ⟨pecetea⟩ noastră inelară ⟨și⟩ de taină.

Dat la Szécsény, la sărbătoarea sfintei fecioare Margareta, în anul Domnului o mie patru sute patruzeci și șapte.

<Pe verso, de aceeași mână.> Chibzuiților bărbați, judei, juraților și celorlalți orașeni ai orașului Brașov prieteni vrednici de cinstea noastră.

<Pe verso, de altă mână contemporană.> Greff Balint din Daia.

Arh. St. Brașov, Arh. oraș Brașov, col. Schnell, III, nr. 13. Microfilm 9 k la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca.

Orig. hirtie, cu pecete inelară de închidere din ceară roșie, aplicată pe verso, acoperită cu hirtiuță de protecție.

EDIȚII: Latin. *Hurmuzali*, XV/1, 34, (sub iulie 20); *Ub.*, V, 205.

283

1447 (6955) august 4, Bacău.

† Романъ воевода, божією мнлостію, господарь Земли Молдавскон. Пишемъ прѣтепанмъ нашимъ мнлнмъ¹, свдцемъ и шолтвзв и прѣгаремъ и овснмъ купцемъ великымъ и малымъ. Бѣдомо да естъ вамъ, дже помоглъ намъ Богъ и добнан есмн нашв учнзвн правою. Протоже взрѣвше сесъ лнстъ, а вы прѣндѣте къ намъ и до нашихъ земан съ уснми своимн торговлѣмн и товаромъ, не боачи сѣ ни штъ котосн шкоды, зарѣже естъ вамъ нашмъ земламъ штворена и не будете нматн штъ насъ ннкторон крѣвды, але хочемъ васъ держати оу томъ правн и закона², како ан есте нмалн прн свѣто почнвшого роднтелѣ нашего, ѡлександра воеводѣ.

И пакъ нмаемъ мнрѣ на сн сторонн.

Ѣ на то естъ вѣра госпоствн вѣшеписанного, ми Романа воевода, и вѣра вѣсѣхъ волѣръ нашихъ, великыхъ и малнхъ.

Писа, оу Баковъ, въ лѣто шцнѣ август Ѣ.

<Verso.> Roman vaevoda, sonans ut quilibet secure de Terra Barcensi ad Terram Moldaviensem proficisci valeat.

† Roman voievod, din mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Scriem prietenilor noștri dragi, juzilor și șoltuzului și pîrgarilor și tuturor negustorilor mari și mici. Să vă fie știut că ne-a ajutat nouă Dumnezeu și am dobîndit ocina noastră dreaptă. De aceea, văzînd această carte, voi să veniți la noi și în țara noastră cu toate tîrguelile și mărfurile voastre, fără a vă teme de nici o pagubă, pentru că țara noastră vă este deschisă și nu veți avea de la noi nici o strîmbătate, ci voim să vă ținem în același drept și lege, cum le-ați avut în timpul sfînt răposatului părintelui nostru Alexandru voievod.

Și iarăși avem pace din toate părțile.

Și la aceasta este credința domniei mele a mai sus scrisului, noi Roman voievod și credința tuturor boierilor noștri mari și mici.

S-a scris la Bacău în anul 6955 <1447> august 4.

<Verso.> Roman voievod, spunînd că oricine din țara Bîrsei poate să vie sigur în țara Moldovei.

Arh. St. Brașov, nr. 430.

Orig., hirtie, pecete aplicată, avînd inscripția: ПЕЧАТЬ РОМАНА ВОЕВОДА.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Dcc. mcl.d.*, 21–23; Costăchescu, *Dcc.mcl.d.*, 731–732; Niclaescu, *Dcc. sl. rcm.*, 98–99, *Tccălescu*, 490.

¹ Așa în orig., în loc de мнлостію.

² Așa în orig.

Iancu de Hunedoara, guvernatorul Ungariei, cere capitlului din Alba Iulia, să participe la punerea în stăpînire a lui Nicolae Pogan și Emeric Zyndy, orășeni din Turda, în posesiunea Tătirlaua, aparținătoare domeniului Cetății de Baltă, pe care le-o dăruiește pentru faptele lor săvârșite în ultimele lupte victorioase cu turcii, „atît la Poarta de Fier cît și în Țara Românească, adică în vecinătatea Romaniei” (*tam Vaskapw ac in Transalpinis partibus, scilicet in confinibus Romanie*).

Regest după *Ub.*, V, 210–211.

Orig., hirtie, cu pecete de închidere din ceară roșie aplicată pe verso, căzută, la Arh. Naț. Magh., DL29 792.

Transumpt în actul capitlului din Alba Iulia din 1447, ibidem (Arh. fam. Bethlen).

⟨Iancu de Hunedoara, guvernatorul Ungariei, amînă procesul dintre Jost de Kussow și orășenii din Sibiu, Osvald și Mihail de Alțina, de la 9 noiembrie 1447 la 13 ianuarie 1448:⟩

... propter ingressum exercitus contra nefandum Vlad, vaivodam Transalpinum instaurati ...

... din pricina pornirii oastei ridicate împotriva nelegiuitului Vlad, voievodul Țării Românești.

Regest după *Ub.*, V, 215–216.

Orig., hirtie, cu pecete din ceară roșie, aplicată sub text, la Arh. Naț. Magh. (arh. fam. Juth, A I, nr. 10).

EDIȚII: Latin. K. Fabritius, *Jedchs von Kussow Steuerforderungen an die zwei Städte Selk und Mediasch von 1438*, în „Archiv des Vereins”, 14, 1877, 579–580.

Johannes de Hwnyad, regni Hungarie gubernator ac, dei gracia, parcium Transalpinarum wayuoda, honorabili capitulo ecclesie Albensis Transsiluane, salutem cum honore.

Cum nos attentis et consideratis multimodis fidelitatibus Petri, filii Ztroya de Ponor, quibus ipse sacre regni Hungarie corone et exposit nobis pro locorum et temporum diversitate studuit complacere, terciam partem possessionis Ponor predictae, quam hactenus more keneziatus tenuisse perhibetur, et possessionis nostre Ohaba, similiter terciam partem, omnino in comitatu de Hwnyad, in districtu Hatzak existentes, habitarum, simulcum cunctis earundem utilitatibus et pertinentiis universis, iuxta aliarum liberarum villarum nobilium regni Hungarie morem¹, eidem Petro de Ponor et, per eum, Sorban ac Halmad, fratribus suis carnalibus, item Ztroya, filio Nicolai, ac Stephano, filio Ztanchul de dicta Ponor, in perpetuum dederimus velimusque eosdem, per nostrum ac vestrum homines, in dominium earundem legitime facere introduci; super quo, vestram presentibus requirimus honorabilitatem vobisque serius precipiendo comittimus et mandamus, ⟨quatenus⟩² vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente Radul vel Bokor³ de Puyg neve Michael de Rasor, aliis absentius, homo noster,

ad facies prenominarum possessionum Ponor et Ohaba, vicinisque et cœmetaneis earundem inibi legitime convocatis et presentibus, accedendo, introducat prefatos Petrum, Sorban, Halmad, Ztroya et Stephanum in dominium prefatarum terciarum parcium dictarum possessionum Ponor et Ohaba, statuatque easdem eisdem, premissis nostre donationis titulo ipsis incumbente, perpetuo possidendas, si non fuerit contradictum. Contradictores vero, si qui fuerint, evocet eos contra prefatum Petrum et alios (supradictos) ² in presenciam wayuodarum ⁴ Transsiluanensium, ad terminum competentem, rationem contradictionis (eorum) reddituros. Et post hec huiusmodi introductionis et statucionis seriem, ut fuerit expediens, cum contradictorum et evocatorum, si qui fuerint, vicinorumque et cœmetaneorum, qui premissis statucioni (intererunt) ³, nominibus, terminoque assignato, eisdem ⁵ wayuodis ⁶ suo modo rescribatis.

Datum in civitate nostra Tergouisthya, in festo beate Barbare virginis, anno domini Millesimo quadringentesimo XL septimo.

⟨Pe verso, de aceeași mână:⟩ Honorabili capitulo ecclesie Transsiluane, Albensis Transsiluane, pro Petro, filio Ztroya de Ponor, et aliis intrascriptis, introductoria et statutoria.

Iancu de Hunedcara, guvernatorul regatului Ungariei și, din mila lui Dumnezeu, voievodul Țării Rcmânești, cinstitului capitolu al bisericii de Alba Transilvaniei, sănătate și cinste.

Deoarece noi, luînd aminte și ținînd seama de feluritele fapte de credință ale lui Petru, fiul lui Stroia de Ponor, prin care el s-a silit în diferite locuri și timpuri să fie pe plac sfintei coroane a regatului Ungariei și, după aceea, nouă, (de aceea), dăm pe veci aceluiași Petru de Ponor și, prin el, lui Șerban și Hălmagiu, frații săi după tată, și de asemenea lui Stroia, fiul lui Nicolae și lui Ștefan, fiul lui Stanciu de sus-numitul Ponor, a treia parte a moșiei Ponor sus-numită, pe care se spune că a ținut-o pînă acum după datina cnezială, și, de asemenea, a treia parte a moșiei noastre Ohaba, moșii aflătoare cu totul în comitatul Hunedoara, în districtul Hațeg, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de ele, după obiceiul altor sate libere ale nobililor din regatul Ungariei, și vrem să facem ca aceștia să fie puși în chip legiuit, de către cmul nostru și al vostru, în stăpînirea acestor (moșii), cu privire la care (lucru), prin scrisoarea de față, cerem cinstei voastre și, punîndu-vă în vedere cu seriozitate, vă însărcinăm și vă poruncim să trimiteți, ca om de mărturie, pe cmul vostru vrednic de crezare, în fața căruia Radu sau Bokor de Pui sau Mihail de Rușor, în lipsa celorlalți, cmul nostru, ducîndu-se la fața pomenitelor moșii Ponor și Ohaba și, fiind de față vecinii și megieșii acestora, chemați acolo în chip legiuit, să pună pe sus-pomeniții Petru, Șerban, Hălmagiu, Stroia și Ștefan, în stăpînirea sus-numitelor a treia parte din amintitele moșii Ponor și Ohaba sus-zisilor și să le dea în stăpînire acestora, în temeiul sus-zisului titlu de danie a noastră, ce li se cuvine, ca să le stăpînească în veci, dacă nu se va face împotrivire. Iar dacă vor fi împotrivitori, să-i cheme împotriva sus-numitului Petru și a celorlalți sus-amintiți, în fața voievozilor Transilvaniei, la sorocul convenit, ca să dea socoteală de împotrivirea lor. Și după aceea, să faceți cunoscut, în scris, acelorași voievozi, cum se cuvine, cuprinsul acestei puneri și dări în stăpînire, după cum va fi de trebuință, cu numele împotrivitorilor și a celor chemați, dacă vor fi vreunii, a vecinilor și a megieșilor, care au fost de față la darea în stăpînire de mai sus, și cu sorocul hotărît.

Dat în orașul nostru Tîrgoviște, la sărbătoarea fericitei fecioare Barbara în anul Domnului o mie patru sute patruzeci și șapte.

<Pe verso, de aceeași mină :> Cinstitului capitolu al bisericii Transilvaniei din Alba Transilvaniei, scrisoarea de punere și dare în stăpînire pentru Petru, fiul lui Stroia de Ponor, și pentru ceilalți sus-pomeniții.

Arh. Naț. Magh. Dl. 29 793. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca 1447. Orig., hîrtie, cu urme de pecete mică, rotundă, aplicată pe verso, și cu pete mari de umezeală.

EDIȚII: Latin și facs. Fr. Pall, *Intervenția lui Iancu de Hunedoara în Țara Românească și Moldova în anii 1447–1448*, în „Studii”, 1963, nr. 5, 1067–1069 (după care s-au întregit lacunele pricinuite de petele de umezeală).

¹ Scris deasupra rîndului, de aceeași mină.

² Pată de umezeală, întregit după sens.

³ Scris de aceeași mină, deasupra cuvîntului *Rasor* șters.

⁴ Scris de aceeași mină deasupra cuvîntului *palatinal*, șters.

⁵ Urmează, *domino*, șters.

⁶ Corectat de aceeași mină din *palatino*.

Nos Johannes de Hwnyad, regni Hungarie gubernator, memorie commendamus tenore presentium significantes quibus incumbit universis, quod nos, consideratis et in memoriam nostri revocatis multimodis fidelitatibus et fidelium servitiorum gratuitis meritis, sinceris complacentiis atque virtuosis gestis egregii Ladislai, filii condam Johannis de Bathor, quibus ipse sacre regni Hungarie corone et ex post nobis in plerisque, tam regalium quam nostrorum, sicuti adversus sevissimos Turcos, crucis Cristi persecutores, sic non minus adversus alios regni Hungarie notorios emulos, videlicet regem Romanorum, comites Cilie, Bohemos et infidelem condam Wlaad, waywodam Transalpinum, exercituum expeditionibus, non sine sui et suorum carorum familiarium amissione, rerum et sanguinum effusione studuit complacere; intuitu quorum volentes sibi nostram exhibere benivolentiam favorosam, ut exinde scripto exemplo etiam ceteri ad similia fidelitatis opera incitentur, totum et omne ius regium, si quod in possessionibus Somlyo, Perechen, Hydweeg, Chehy, Gywlakwth, Kwrwsthelek et Badachon in comitatu Zolnok mediocri, necnon Mikloslaka vocatis¹ in comitatu Albensi Transsylvano existentibus regia haberet serenitas aut ipsius quibuscumque modis et rationibus concerneret maiestatem; in quarum dominio etiam de presenti prenominatus Ladislaus se asserit fore, simulcum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, pratis, silvis, nemoribus, montibus, vallibus, vineis atque vinearum promontoriis, molendinis atque locis molendinorum generaliterque quarumlibet utilitatum integritatibus quovis nominis vocabulo vocitatis, ad idem de iure spectantibus et pertinere debentibus, sub ipsarum veris metis et antiquis, auctoritate nostre gubernationis, qua fungimur eidem Ladislao et per eum Stephano, filio condam Stanislai, item Ladislao, Georgio, Mathyws, Stephano, Nicolao et Johanni, filiis eiusdem Stephani de eadem Bathor, ipsorumque heredibus et posteritatibus universis dedimus, donavimus et contulimus, immo damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter possidendas, tenendas pariter et habendas, salvo iure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante.

Datum in Biztricia partium Transsylvanarum, in profesto Purificationis Virginis gloriose, anno domini millesimo quadringentesimo quadragesimo octavo.

Noi, Iancu de Hunedoara, guvernatorul regatului Ungariei, prin cuprinsul <scrisorii> de față dăm de știre și facem cunoscut tuturor cărora se cuvine, că noi, ținând seama și aducându-ne aminte de nenumăratele fapte de credință și de slujbele credincioase și vrednice de răsplată <săvârșite> în chip plăcut, precum și de îndatoririle curate și de faptele vitejești ale alesului Ladislau, fiul răposatului Ioan de Bathor, prin care acela s-a silit să fie pe plac sfintei coroane a regatului Ungariei și după aceea nouă, în cele mai multe expediții ostășești, atât ale regatului cât și ale noastre, după cum împotriva preadușmănoșilor turci, prigonitorii crucii lui Hristos, și nu mai puțin împotriva altor dușmani învederați ai regatului Ungariei și anume <împotriva> regelui romanilor, a comitelui de Cilli, a boemilor și a necredinciosului, răposatul Vlad, voievodul Țării Românești, nu fără pierdere de bunuri și vărsare a sîngelui său și a iubiților săi slujitori; avînd în vedere acestea, voind să-i arătăm bunăvoința și sprijinul nostru, ca apoi, după pilda scrisă, chiar și alții să fie împinși la asemenea fapte de credință, întreg și tot dreptul regesc, pe care îl are luminăția regească în moșiile numite Șimleu, Periceiu, Măeriște, Cehei, Gyulatelke, Carastelec, Bădăcin, aflătoare în comitatul Solnocul de Mijloc, precum și Micoșlaca, aflătoare în comitatul Alba Transilvaniei, sau care privește în orice chip și temei maiestatea, în stăpînirea cărora se spune că este chiar și acum sus-numitul Ladislau, împreună cu toate folosințele și aparținătoarele lor, și anume pămînturi de arătură, cultivabile și necultivabile, fînațe, păduri, dumbrăvi, dealuri, văi, vii și dealuri cu vii, mori și locuri de moară și în general toate cele, de care se știe că țin, de drept, de ele, orice nume ar avea, în hotarele lor adevărate și vechi, în temeiul autorității guvernării noastre, de care ne folosim, l-am dat, l-am dăruit și l-am hărăzit aceluiași Ladislau și prin el lui Ștefan, fiul răposatului Stanislau, de asemenea lui Ladislau, George, Matei, Ștefan, Nicolae și Ioan, fiii aceluiași Ștefan de același Bathor, și moștenitorilor lor și tuturor urmașilor, ba chiar îl dăm, îl dăruim și îl hărăzim, ca să-l stăpînească, să-l țină ca și să-l aibă cu drept de veci și nestrămutat, fără a vătăma dreptul altuia, prin puterea și mărturia acestei scrisori a noastre.

Dat la Bistrița, în părțile Transilvaniei, în ajunul <sărbătorii> Întîmpinării Domnului, în anul Domnului o mie patru sute patruzeci și opt.

După Fr. Pall, *De nouveau sur l'action de Ianco de Hunedoara (Hunyadi) en Valachie, pendant l'année 1447*, în „Revue Roumaine d'Histoire“, XV, nr. 3(1976) p. 461—462 (unde sînt menționate și deosebirile față de ediția Hurmuzaki).

Orig. perg. cu urme de pecete rotundă din ceară roșie, aplicată sub text, la Arh. St. Cluj-Napoca, Arh. fam Bánffy, nr. 237.

Copie în Kemény, *Dipl. Trans.*, Suppl., III, fol. 311, după o copie simplă din sec. XVIII, din Arh. fisc. Miscell. fasc. 3, azi la Arh. Naț. Magh., Dl. 14 144.

EDIȚII: Latin. *Transilvania*, 1873, 100; *Hurmuzaki*, I/2, 758.

REGESTE: Hajnal I., *Kivonatok Hunyadi János kormányzó okleveleiből*, în „Levél-tári közlemények“, I, (1923), 110.

¹ Corectat din: *vobis*.

288 1448 februarie 20 (*feria tertia proxima ante dominicam Oculi*)
Sebeș.

<Iancu de Hunedoara, guvernatorul Ungariei, poruncește castelanilor de Bran, Nicolae de Bizere și Valentin de Alberti, să se îngrijească ca secuii scaunului Kizdi să restituie sașilor din Brașov cei 42 de boi luați pe nedrept, arătînd: >

... ut universi Siculi, in sede Kysdi existentes, Sandrinum de Kysdi, in receptione et ablatione quadraginta duorum bovum Saxonum de Brassouia,

in quadam prohibita via de Moldavia veniente, facta contra omnes defensorum, polliciti fuissent, quibus habitis, quia prenarrata via non de voluntate Saxonum sed solum ex proprio motu eorundem Siculorum prohibita, ex eoque dicti boves per memoratum Sandrinum indebite recepti fore videbantur.

... că toți secuii care se aflau în scaunul Kizdi i-au oferit lui Sandrinus de Kizdi patruzeci și doi de boi spre a-i popri și a-i lua de la sașii din Brașov, care veneau <cu ei> pe un oarecare drum oprit dinspre Moldova, <ceea ce>, voi știți, s-a făcut împotriva oricărei justificări, deoarece sus-pomenitul drum este oprit nu din voia sașilor, ci numai din propria pornire a acelor secuii, și de aceea sus-numiții boi se consideră luați pe nedrept de amintitul Sandrinus.

Regest după *Ub.*, V, 241.

Orig., hîrtie, cu pecete din ceară roșie aplicată sub text, la Arh. St. Brașov, Privilegiu nr. 110—111.

EDIȚII: Latin. *Székelv. okl.*, III, 61—62.

289

1448 martie 7, Timișoara.

Johannes de Hwnyad, regni Hungarie gubernator.

Prudentes et circumspecti viri, grate nobis dilecti.

Quia nos id disposuimus quod in partibus Transalpinis, sicuti hic, nostra presens pecunia currere debeat et valeat, committimus ergo vobis, quatenus cum civibus Cibiniensibus et hominibus ¹ potiorum Transalpinarum, in simul convenire inter hecque diligenter tractatum habere deberetis, ut, dum vos in ipsorum medium res vestras venales quascumque adducitis, ab eisdem florenos vel vsperas petere pro precio talimodo non debeatis. Sed super premissis parvis pecuniis presentibus vendere diligenter eisdem debeatis, eisdemque nos scripsimus, ut et ipsi, pro precio rerum suarum, quas absque eisdem comparere volueritis, premissam parvam pecuniam recipient et florenos vel vzperas, pro ipsorum rebus comparabilibus, non petenti. Secus ergo in premissis non facturi.

Datum in Themeswar, feria quinta proxima ante dominicam Iudica, anno domini Millesimo CCCC^o XL° octavo.

<Pe verso, de aceeași mînă :> Prudentibus et circumspectis viris, iudici iuratisque et ceterisque civibus potioribus civitatis Brassouiensis, nobis dilectis.

Iancu de Hunedoara, guvernatorul regatului Ungariei.

Înțelepți și chibzuiți bărbați, iubiți și dragi nouă. Deoarece noi am hotărît astfel ca în Țara Românească ca și aici să trebuiască și să poată circula banii noștri de față, de aceea vă poruncim, ca împreună cu orășenii din Sibiu și cu fruntașii din Țara Românească, să fiți datori să vă înțelegeți și să vă sfătuiți cu băgare de seamă cu privire la acestea, ca, atunci cînd voi aduceți în mijlocul lor orice lucruri ale voastre de vînzare, să nu cereți ca plată de la aceștia florini sau perperi; ci, cu privire la cele de mai sus, să fiți datori să le vindeți aceluia cu băgare de seamă pentru banii mărunți de față, iar noi am scris și aceluia, ca și ei să ia sus-amintiții bani mărunți, ca plată a lucrurilor lor, pe care ați voi să le cumpărați de la aceștia, și să nu ceară, pentru lucrurile lor de vînzare, florini sau perperi. Așadar, altfel să nu faceți cu privire la cele de mai sus.

Dat la Timișoara, în joia dinaintea duminicii Iudica, în anul Domnului o mie patru sute patruzeci și opt.

⟨*Pe verso, de aceeași mină:*⟩ Înțelepților și chibzuiților bărbați, judei, juraților și celorlalți orășeni fruntași din orașul Brașov, dragi nouă.

După *Ub.*, V, 243.

Orig., hirtie, cu pecete de închidere din ceară roșie aplicată pe verso, căzută, la Arh. St. Brașov, Arh. oraș Brașov, col. Fronius, I, nr. 20.

EDIȚII: Latin. *Hurmuzaki*, XV/1, 34–35.

¹ Corectat din *hominum*.

În nomine domini amen. Anno nativitatis eiusdem Millesimo quadringentesimo quadragésimo octavo, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Nicolai, divina providentia pape quinti, anno secundo, indictione undecima, die mensis Iulii nona, hora tertiarum vel quasi, in parochiali ecclesia Sancte Crucis loci cathedralis Varadiensis, in mei, notarii publici subscripti, religiosi viri, de observantia fratrum Minorum nuncupati, frater videlicet Ladislaus de Thary, ad partes Scitie commissarius reverendi in Christo patris, fratris Michaelis de Becchen, eiusdem ordinis vicarii vicariatus Hungarie, ac frater Barnabas de Themesvar, custos custodie Transsylvanie, personaliter venientes presentiam, coram testibus infrascriptis, exhibuerunt et presentaverunt quasdam literas privilegiales illustris condam Johannis Wlad, dei gratia Valachie Transalpini tunc domini, et terrarum de Omlasch et de Fagaras ducis, super certa libertate fratribus de observantia, sub sigillo pendenti consignatas, non abrasas, non viciatas, nec cancellatas, sed omni vitio suspicionis carentes, petentes me et requirentes solemniter, honore omni, quo debuerunt, ut easdem de verbo ad verbum transcribi et transummi ac in publicum instrumentum inseri, idque signo et nomine meis solitis et consuetis fideliter consignatum, ipsis dare deberem, cuius tenor per omnia sequitur in his verbis: ⟨*Urmează actul lui Vlad Dracul din 8 februarie 1431, nr. 179*⟩.

Sed quia ego videns easdem literas has fore non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte viciatas, sed omni prorsus vitio carituras, petitionibus igitur prefatorum fratrum, Ladislai videlicet et Barnabe, monitus et ex officio requisitus, ut incumberebat, conatus sum ad effectum petita perducere, sine omni augmento et diminutione, de verbo ad verbum fideliter per alium scriptas, me aliis negotiis occupato, scribendo earum tenorem in hanc formam publici documenti et instrumenti redegei, sine omni fraude et dolo. Acta sunt igitur hec anno, pontificatus, indictione mense, die, hora et loco quibus supra. Presentibus ibidem honorabilibus et discretis viris, Gallo, videlicet capellano dicte ecclesie Sancte Crucis, dioecesis Agriensis¹, Petro, similiter capellano eiusdem ecclesie, dioecesis Wesprimiensis², idoneo viro Francisco de Barcha, dioecesis Transsylvaniensis³, Ladislao Banya, cive et iurato Waradiensi, aliisque quamplurimis ad hec specialiter vocatis et rogatis.

Et ego Valentinus, natus Benedicti de Zaka, clericus Waradiensis dioecesis, publicus sacra apostolica auctoritate notarius, quia premissis literarum exhibitioni ac presentationi aliisque omnibus et singuli, dum, sicuti premittitur, fierent et agerentur, unacum prenominatis testibus presens interfui, eaque sic fieri vidi et audivi, ideo hoc presens publicum instrumentum, per alium fideliter scriptum, me aliis occupato, in hanc publicam formam redegei signoque, et nomine meis solitis et consuetis consignavi, rogatus et requisitus, in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum.

În numele Domnului, amin. În anul nașterii aceluiași o mie patru sute patruzeci și opt, în anul al doilea al pontificatului preasfântului întru Hristos părinte și stăpîn al nostru, domnul Nicolae al cincilea, din grija dumnezeiască papă, indictionul al unsprezecelea, în ziua a noua a lunii iulie, la ceasul al treilea sau cam <pe la ceasul al treilea>, în biserica parohială a Sfintei cruci din catedrala de Oradea, venind însuși înaintea mea, notarul public jos-scris, călugării numiți observanți ai ordinului fraților minoriți, și anume fratele Ladislau de Thary, însărcinat pentru părțile Sciției de către vrednicul de cinste întru Hristos părinte, fratele Mihail de Bechen, vicarul aceluiași ordin din vicariatul Ungariei, și fratele Barnaba de Timișoara au arătat și au înfățișat în fața martorilor jos-scriși o scrisoare privilegială a vestitului, răposatul Ioan Vlad, din mila lui Dumnezeu, atunci domnul Țării Românești și duce de Amlaș și Făgăraș, cu privire la o anumită libertate a fraților observanți, însemnată cu sigiliu atîrnat, fără răsături, stricăciuni și tăieturi, ci lipsită de orice bănuială de stricăciune, cerîndu-mi și rugîndu-mă în chip solemn <și> cu toată cinstea, de care erau datori, să o transcriu și să o cuprind în chip de transumpt din cuvînt în cuvînt și să o trec în act public și așa, însemnată întocmai cu semnul meu obișnuit și cu numele meu, cunoscut, să le-o dau lor; al cărei cuprins urmează, în întregime, în aceste cuvînte: <Urmeză actul lui Vlad Dracul din 8 februarie 1431, nr. 179>.

Și văzînd eu că această scrisoare este fără răsături, tăieturi și stricăciuni în nici o parte a sa, ci lipsită în întregime de orice stricăciune, la cererile, așa-dar, ale susamintiților frați, adică Ladislau și Barnaba, îndemnat și chemat de sentimentul datoriei, după cum se cuvenea, m-am străduit să aduc la îndeplinire cele cerute, fără vreun adaos sau lipsă, cele scrise întocmai, din cuvînt în cuvînt, de către altul, eu fiind ocupat de alte treburi, scriind cuprinsul acestora, l-am întocmit în această formă de document și act public, fără nici o înșelăciune sau vicleșug. Așadar, s-a făcut în acest an, <în timpul> pontificatului, indictionului, în luna, ziua, ceasul și locul arătate mai sus. Fiind de față, acolo, cinstiții și chibzuiții bărbați, Gal, capelanul zisei biserici a Sfintei cruci, din dieceza de Agria, Petru, de asemenea capelan a aceleiași biserici, din dieceza de Vesprim <precum și> destoinicul bărbat Francisc de Bîrcea, din dieceza Transilvaniei, Ladislau Banya, orășeanul jurat din Oradea, și mulți alți numiți și chemați anume pentru aceasta.

Și eu Valentin, fiul lui Benedict de Săcășeni, cleric al diecezei de Oradea, în temeiul sfintei autorități apostolice notar public, deoarece am fost de față împreună cu martorii sus-numiți la prezentarea și înfățișarea scrisorii și a celorlalte, arătate mai sus, toate și fiecare în parte, cînd s-a făcut și s-a întocmit, după cum s-a arătat mai sus, și astfel am văzut și am auzit întocmirea acesteia, de aceea acest act public de față scris întocmai de către altul, eu fiind ocupat cu altele, l-am întocmit în această formă publică și l-am însemnat cu semnul meu obișnuit și cu numele meu cunoscut, fiind chemat și rugat, spre credința și mărturia tuturor și a fiecăruia dintre cele arătate mai sus.

După I. Kemény, *op. cit.*, în Kurz, *Magazin*, II, 44—47.

Orig., perg., cu pecete ovală atîrnată, în 1846 se afla în Arh. franciscanilor din Transilvania, la Cluj.

Copie în Kemény, *Dipl. Trans.*, Appendix, D.5, fol. 263. Autenticitatea documentului este îndoielnică. Cf. și observațiile privitoare la doc. nr. 179.

EDIȚII: Latin. *Transilvania*, 1873, 101; *Hurmuzaki*, I/2, 749—750.

¹ Astfel în textul latin publicat; corect *diecesis Agriensis*.

² Astfel în textul latin publicat; corect *diecesis Wesprimiensis*.

³ Astfel în textul latin publicat; corect *diecesis Transylvaniensis*.

Johannes de Hwnyad, regni Hungarie gubernator. Circumspectis viris, universis Saxonibus presentes visuris, salutem cum <ho>nore.

Ex quo illustris princeps, dominus Wladislaus, vavouoda Transalpinensis, pro bono regni et commodo totius Christianitatis, exnunc erga nos venturus est, ideo, vestris dilectionibus firmiter committimus, quatenus, agnitis presentibus, cum idem vavouoda in vestri medium pervenerit, eidem et suis gentibus, iuxta informationem Anthonii de Arapatak, debitas honores et reverentias facere debeatis. Ceterum relatibus ipsius Anthonii fidem creditivam adhibeatis; nostri <gratia>, aliud non facturi. Presentibus perlectis, <exhibi>enti <restitutis>.

Datum in Kewhalom, secunda die festi beati Sixti pape, anno <domini> MCCCCXLoctavo.

Iancu de Hunedoara, guvernatorul regatului Ungariei. Chibzuiților bărbați, tuturor sașilor, care vor vedea <scrisoarea> de față, sănătate și cinste.

Deoarece vestitul principe, domnul Vladislav, voievodul Țării Românești, va veni acum la noi, spre folosul țării și priința întregii creștinătăți, de aceea, poruncim cu tărie credinței voastre ca, după aflarea celor de față, atunci când acel voievod va sosi în mijlocul vostru, să-i dați aceleia și oamenilor săi, după înștiințarea lui Antoniu de Arpătac, cinstea și închinăciunea cuvenită.

Iar relatărilor acelui Antoniu să le arătați încrederea cuvenită: <pentru> milostivirea noastră, altfel să nu faceți. După citire, cele de față să le înapoiati înfățișătorului.

Dat la Rupea, în ziua a doua a sărbătorii fericitului papă Sixtus, în anul Domnului o mie patru sute patruzeci și opt.

După *Ub.*, V, 259–260.

Orig., hirtie, cu pecete rotundă din ceară roșie, aplicată sub text, cu legenda: S. IOHANNIS D. HUNIAD REGNI HUNGARIE <E> GUBERNATOR ET., la Arh. Naț. Magh. (col. L, Kovacsy, nr. 548).

EDIȚII: Latin. S. Barabas, *Székhely okl.*, 75–76.

† Мнѡлостію божією, мѣ Петръ воевода, господъ Земли Молдавскон. Чинимъ знаменито и не съ сѣмъ листомъ нашимъ вѣсѣмъ кто коли на нь оузритъ или его оуслышитъ чтоучи, вже дораднан¹ съ есмн и съ нашимъ вѣсѣмъ бояри и дая есмн сесъ листъ нашъ пріятелемъ нашимъ, оуслнмъ брашовѣнамъ, на то а бы нмалн, оу нашн землн, тотъ законъ, що нмалн въ денн родителѣ нашего, Ілѣсандра воеводн, и въ денн братіи нашихъ, Іліаша и Стефана воеводн, що бы нмъ оуслнмъ было слободно и доброволно прінти оу нашн землн съ своимъ торговлею и ходити оу нашн землн продавати и кѡповати товара везде по нашн землн, по тръгокомъ, що нмъ надобно боудеть. И мѣто нмаютъ платити штъ таръ по ̄ гроши, коли пріндутъ оу нашн землн и коли пакъ вындѣтъ штъ нашн землн, такоже по ̄ гроши да платѣтъ, какъ старіи законъ былъ, а штъ вола що бы по ̄ гроши платнн. И нигде по нашн землн що бы не платнн сочавское мѣто лнше оу Сочавѣ, що бы платнн коли пріндутъ, оу Сочавѣ, а ннде нигде що бы не нмалн ен платити. И каре какъ было право² нхъ, при штецѣ нашего, такоже и мѣ потому ддемъ и потверждаемъ нмъ съ снмъ листомъ нашимъ.

Тое въсе въше писанное да бѹдетъ намъ непорѹшено, до нашего животѣ. Протоже ни вѹдинѣ наша болярниѣ, ни мѹтннкѣ, ни гдѣ по нашеи земли да не смѣ-
етъ намъ тое порѹшити при сконхѣ шѣи и нмѣнїе. ꙗ вѣтъ сѹкна и вѣтъ плотна и
вѣтъ въсе торговаю нмаютъ платити мыта, яко былъ право издадено.

ꙗ на то естъ вѣра господства ми въше писанного, ми Петра воєводи и вѣра
оҹснхѣ болярѣ нашихѣ, великихѣ и малыхѣ.

ꙗ на боашею крѣпостѣ томѹ въсемѹ въше писанномѹ привѣснани есми нашѹ
печатѣ къ семѹ листѹ нашемѹ.

Писа оҹ свчакѣ въ лѣто сѣдмь мѣсеца септемвриѣ ѡ.

† Din mila lui Dumnezeu, noi Petru voievod, domn al țării Moldovei. Facem cunoscut cu această carte a noastră tuturor celor care o vor vedea sau o vor auzi citindu-se că ne-am sfătuit cu toți boierii noștri și am dat această a noastră carte prietenilor noștri, tuturor brașovenilor, ca să aibă în țara noastră acea lege pe care au avut-o în zilele părintelui nostru Alexandru voievod și în zilele fraților noștri Iliăș și Ștefan, voievozi, ca să le fie tuturor slobod și cu bunăvoie a veni în țara noastră cu marfa lor și să meargă prin țara noastră vânzînd și cumpărînd marfa pretutindeni, prin țara noastră, prin târguri, cît le va fi îndeajuns. Și să aibă a plăti vamă cîte 4 groși de povară, cînd vin în țara noastră și iarăși cînd pleacă din țara noastră, de asemenea, cîte 4 groși să plătească, cum a fost legea veche. Iar de bou să plătească 2 groși. Și nicăeri în țara noastră să nu plătească vama Sucevei. Numai la Suceava să ne plătească atunci cînd vin la Suceava și aiurea nicăeri să nu aibă a plăti. Și oricare le-a fost dreptul lor în timpul tatălui nostru, tot astfel și noi la fel le dăm și le întărim cu această carte a noastră.

Toate cele mai sus scrise să le fie lor neclintit în viața noastră. De aceea nici un boier al nostru, nici vameș, nicăieri în țara noastră să nu îndrăznească a le clinti, pe gîturile și averea lor. Iar de postav și de pînză și de orice marfă să aibă a plăti vama cum le-a fost dreptul de demult.

Și la aceasta este credința domniei mele a mai sus scrisului, noi Petru voievod și credința tuturor boierilor noștri mari și mici.

Și pentru mai mare tărie a tuturor celor mai sus scrise am atîrnat pe-
cetea noastră la această carte a noastră.

S-a scris la Suceava, în anul 6956 <1448> luna septembrie 11.

Arh. St. Viena.

Orig., perg., pecete atîrnată, avînd legenda: † ПЧАТЬ ПЕТРА ВОИВОДАМ.

Fotocopie la Bibl. Acad.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Cinci doc.*, 50-52; Bogdan, *Doc. mold.* 23-25; Costăchescu, *Doc. mold.*, 740-742; *Tocilescu*, 490-492. Facs. Bogdan, *Cinci doc.*, pl. nr. 1.

¹ În orig., greșit: АРАДАНАН.

² În orig., greșit: прою

Providi et honesti viri, fratres et amici nobis sincere dilecti.

Scire damus vobis quomodo egredius ¹ vir Nicolaus de Vizakona scribit nobis ad eum accedere vellemus, donec magnificus Johannes, regni Hungarie gubernator, veniret de bello. Hoc ideo facere non possimus, quia, feria tertia proxime preterita, frater Nayph de Nicopolio venit ad nos, certissime dixit, quomodo Omrath, dominus Turcorum, in tribus diebus, sine omni intermissione, contra ipsum dominum Johannem gubernatorem pugna habuissent,

ultima die inter curros taboritarum inclusisset, pedester solus imperator inter yanicaros descendisset et omnes extra et intra currus taboritarum percussent et interfecissent. Si veniremus nunc ad eum, Turci statim nos et vos destruere possent. Ideo, petimus vos sedentes pacifice, quatenus habeatis pacienciam, donec videbimus processus ipsius domini Johannis. Dubium est de vita ipsius, si autem enascitur de bello liber, secum conveniemus, bonam pacem faciemus, si autem nunc nobis contrari fueritis, siquid tandem fiet, sint in detrementa² animarum vestrarum, et periculum coram deo respondeatis.

Datum in Tergouistia, in vigilia Omnium sanctorum, anno domini etcetera XLVIII°.

Wlad, parcium Transalpinarum wayuoda, frater vester in omnibus.

⟨*Pe verso, de aceeași mână:*⟩ Providis et honestis viris, iudici, iuratis, civibus de Brassouia, fratribus et amicis nostris predilectis.

Chibzuiți și cinstiți bărbați, frați și prieteni, iubiți de noi din inimă curată.

Vă dăm de știre că alesul bărbat Nicolae de Ocna Sibiului ne-a scris să binevoim a ne duce la el pînă ce măritul Iancu, guvernatorul regatului Ungariei, va veni din război. Aceasta nu o putem face, pentru că în marșea de curînd trecută³, fratele Nayp⁴ din Nicopole a venit la noi și ne-a arătat în chip neîndoios că Murad, domnul turcilor, a avut trei zile ⟨de-a rîndul⟩, fără nici o contenire, o luptă cu domnul Iancu, guvernatorul, ⟨iar⟩ în ziua cea din urmă l-a închis între carele taberei. Iar împăratul însuși a coborît, pe jos, printre ieniceri și i-au lovit și i-au ucis pe toți ⟨cei ce⟩ erau în afara și înlăuntrul carelor taberei. Dacă am veni acum la el, turcii ne-ar putea nimici îndată pe noi și pe voi. De aceea, vă rugăm să stați liniștiți, să aveți răbdare, pînă ce vom vedea măsurile aceluia domn Iancu. Există îndoială despre viața lui, dacă însă va ieși slobod din război, ne vom întîlni și vom face o pace bună cu el, însă dacă acum ne veți fi potrivnici și dacă se va întîmpla ceva, va fi spre paguba sufletelor voastre, și de primejdie să răspundeți în fața Domnului.

Dat la Tîrgoviște, în ajunul ⟨sărbătorii⟩ Tuturor sfinților, în anul Domnului ⟨o mie patru sute⟩ patruzeci și opt.

Vlad, voievodul Țării Românești, fratele vostru dintotdeauna.

⟨*Pe verso, de aceeași mână:*⟩ Chibzuiților și cinstiților bărbați, judeului ⟨și⟩ orașenilor jurați din Brașov, frații și prietenii noștri preaiubiți.

Arh. St. Brașov, Arh. oraș Brașov, col. Schnell I, nr. 18. Microfilm 9 h la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca.

Orig., hîrtie, cu urme de pecete de închidere din ceară roșie, aplicată pe verso.

EDIȚII: Latin. I. Bogdan, *Vlad Țepeș și narațiunile germane și rusești asupra lui*, București, 1896, 67–68 (fragment); Bogdan, *Relațiile*, 314–315; *Hurmuzaki*, XV/1, 35 (sub decembrie 31); *Ub.*, V, 265–266. Trad. N. Iorga, *Scrisori de bcieri, scrisori de domni*, ed. a II-a, București, 1925, 162–163.

REGESTE: Andronescu, *Repertoriul*, 75, nr. 241.

¹ Astfel în orig.; corect: *egregius*.

² Corectat din *demerita*; corect: *detrimenta*.

³ 29 octombrie.

⁴ La Iorga: fratele naipului (= dregător turcesc civil).

⟨Prelații, baronii, nobilii și fruntașii regatului Ungariei, judecând pricina dintre Jost de Kussow și orășenii din Sibiu, Oswald și Mihail de Alțina, amintesc că acest proces a fost amânat de Iancu de Hunedoara, guvernatorul Ungariei, de la 9 noiembrie 1447 la 13 ianuarie 1448:⟩

...propter ingressum exercitus contra nefandum Wlad, vaivodam Transalpinum, instaurati...

...din pricina pornirii oastei ridicată împotriva nelegiuitului Vlad, voievodul Țării Românești.

Regest după *Ub.*, V, 270—271.

Orig., hirtie cu urme de pecete din ceară roșie, aplicată sub text, la Arh. Naț. Magh. (arh. fam. Justh, A. I, nr. 12).

EDIȚII: Latin. K. Fabritius, *Jodoks von Kussow Steuerfcrderungen...*, 581—582.

Nos, Georgius, dei gracia regni Rascie despotus et Albanie dominus, memorie commendamus per presentes quod per magnificos dominos Ladislaum de Gara, regni Hungarie palatinum, et Nicolaum de Wylak, wayuodam Transyluanum, pro parte treugarum cum domino sive imperatore Turcorum ineundarum, virtute litterarum dominorum prelatorum, baronum et regnicolarum universorum, pleni mandati nobis allatarum, multis tractatibus hinc inde inter nos et ipsos dominos ventilatis, ultimate taliter nobis est persuasum, ut treugas ipsas, sub articulis, condicionibus et conclusionibus infrascriptis, firmaremus.

Primo, ut ex quo partes Transalpine per Turcos sunt desolate, ut, infra tempus treugarum, ipse partes Transalpine tantum modo medietatem census soliti imperatori Turcorum solvere teneantur. Item, ut ex regno Rascie, similiter usque tempus treugarum, eciam tantum modo medietas census soliti solvatur, ac medietas armigerorum solitorum, usque tempus idem, ex eodem regno ipsi imperatori pro subsidio dari teneatur. Item, ut idem imperator totale debitum, quo sibi rex Bozne obligatur, ipsi regi relaxet, et eum proinde quittum committat; si autem ipse imperator dictum debitum relaxare noluerit, extunc, dispositio ulterior in facto ipsius debiti, ad ipsum regem Bozne relinquatur. Item, ut partibus Transalpinis, regno Rascie et regno Bozne ac eorum principibus et eorum incolis, omnimoda pax et tranquillitas, sine omni impedimento, per Turcos dimittatur; et ut eorundem regnorum principes et incole universi semper in regnum Hungarie venire valeant, causa curialitatis et aliorum negociorum exequendorum, proindeque per Turcos nequaquam impediatur. Item, ut mercatores Turcorum cum eorum mercibus in Nandoralbam, in Kewy, in Haram, in Zewerinum et in Karansebes tantummodo libere venire et in eisdem negociari valeant. E contra autem, nos, despotus, totidem loca in tenuis Turcorum eligere debeamus, in que et mercatores Hungari cum mercibus eorum transire libere et negociari valeant. Item, si contigerit ut aliqui predones aut Hwzarii Hungari aliquam rapinam aut aliquod nephas Turcis intulerint, aut e contra Turci Hungaris intulerint, ut pro tali excessu treuge non infringantur; sed ut id nos inter partes rati-

ficare et reformare valeamus et teneamur; nos enim un hac causa iudicem deputaverunt. Item, si fieri poterit, extunc et imperator Grecorum sub ipsis treugis concludatur. Item, si modo premissio ipse treuge firmari non poterunt, extunc modo eodem, quo videlicet tempore serenissimi domini imperatoris Sigismundi treuge firmate fuerunt, firmentur. Ita videlicet, ut parte Transalpine integrum censum cum ovibus exolvant; regnum autem Rascie similiter et censum et armigeros integre dare teneatur; similiter et Bozna censum integrum exoluere teneatur ipsi imperatori Turcorum prefato; et alia omnia eodem modo concludantur, sicut, tempore prefati domini imperatoris Sigismundi, conclusa fuerunt, dempto tantum modo isto, ut mercatores Turcorum solum modo in loca superius specificata et non in alia venire valeant. Item, ut ipse treuge per septem annos integros tantum modo et non per plures statuatur et firmentur.

Datum in Zendrew, feria quarta proxima ante festum Ascensionis domini, anno eiusdem Millesimo quadringentesimo quadragesimo nono.

Noi, Gheorghe, din mila lui Dumnezeu despotul regatului Serbiei și domnul Albaniei, dăm de știre, prin cele de față, că, în cele din urmă, ni s-a hotărât astfel de către măreții domni, Ladislau de Gara, palatinul regatului Ungariei, și Nicolae de Uylak, voievodul Transilvaniei, cu privire la păcile ce se vor face cu domnul sau împăratul turcilor, în temeiul scrisorilor domnilor prelați, ale baronilor și ale tuturor locuitorilor, aduse nouă cu însărcinare deplină — după mai multe discuții, aici și acolo, purtate între noi și acei domni — să încheiem acele păci sub punctele, rînduiala și temeiurile jos-scrise.

Mai întâi, ca, deoarece Țara Românească a fost pustiită de către turci, în timpul păcii, acea Țara Românească să fie obligată să plătească împăratului turcilor numai jumătate din darea obișnuită. De asemenea, ca, din partea regatului Serbiei, în timpul păcilor, să se plătească tot numai jumătate din darea obișnuită și tot în acel timp același regat să fie obligat să dea ca ajutor acelui împărat jumătate din ostașii obișnuți. De asemenea, ca același împărat, întreaga datorie, cu care îi este obligat regele Bosniei, să i-o ierte regelui, și astfel să-l socotească pe acesta achitat; iar dacă acel împărat nu va voi să ierte zisa datorie, atunci hotărîrea de mai târziu, cu privire la acea datorie, să rămînă regelui Bosniei. De asemenea, ca turcii să lase conducătorilor și locuitorilor acelora, întreaga pace și liniște, fără nici o piedică; și ca toți conducătorii și locuitorii aceluiași regate să poată să vină întotdeauna în regatul Ungariei pentru îndeplinirea treburilor oficiale și a altor treburi, și de aceea să nu fie împiedicați în nici un fel de către turci. De asemenea, ca negustorii turcilor să poată veni în chip liber, cu mărfurile lor, numai în Belgrad, Cuvin, Haram, Severin și Caransebeș, și să facă negoț în acele (locuri). Iar noi, despotul, la rîndul nostru, vom fi datori să alegem tot atîtea locuri în ținuturile turcilor, în care și negustorii unguri să poată merge în chip liber cu mărfurile lor și să facă negoț. De asemenea, dacă s-ar întîmpla ca niște tîlhari sau husari unguri să producă turcilor vreun jaf sau vreo altă nelegiuire, sau la rîndul lor, turcii să producă ungarilor, prin acest fel de nelegiuire, păcile să nu fie vătămăte, iar noi să putem și să fim datori să întărim și să îndreptăm aceasta între părți; căci pe noi ne-au ales judecător în această pricină. Dacă s-ar putea face astfel, atunci și împăratul grecilor să fie cuprins în aceste păci. Iar, dacă acele păci nu pot să fie încheiate în felul arătat mai sus, atunci să fie încheiate în același fel în care au fost încheiate păcile în timpul prealuminatului domn, împăratul Sigismund. În așa fel și anume, ca Țara Românească să plătească în întregime darea, cu oi; iar regatul Serbiei să fie obligat să dea, de asemenea, în între-

gime dania și ostașii; de asemenea și Bosnia să fie obligată să plătească toată darea aceluși împărat al turcilor sus-amintit; și toate celelalte să fie cuprinse în același fel, după cum au fost cuprinse în timpul sus-pomenitului domn împăratul Sigismund, lăsând la o parte numai aceasta, ca negustorii turcilor să poată veni numai în locurile mai sus-numite și nu în altele. De asemenea, ca aceste păci să fie date și încheiate numai pe o perioadă de șapte ani și nu mai mulți.

Dat la Semendria, în miercuria cea mai apropiată înainte de sărbătoarea Înălțării Domnului, în anul aceluiași o mie patru sute patruzeci și nouă.

După *Hurmuzaki*, I/2, 760–761.

Orig., la Arh. Naț. Magh.

EDIȚII: Latin. Teleki, *Hunyadiak kora*, X, 243–244; *Magyar Történelmi Tár*, 2 (1855), 206–207.

296

1449 iulie 10, Pesta.

Prudentes viri nobis plurimum grati. Omnia nova, que ex parte Turcorum nobis scribitis, bene audivimus. Unde, rogamus vos ut imposterum quidquid de ipsis Turcis audietis nobis intimetis et presertim, si iidem Danubii hostiliter transvadere niterentur, mox in veloci cursu equi nobis significare velitis. Ecce enim nos, cum dei auxilio, dietim paramus exercitum nostrum et cras exhibemus de hac civitate versus oppidum Naghathwan et abinde campizare incipiemus cis Tyciam et nos ibi reperient, si necesse erit. Vos etiam sitis prompti, ut, dum opus fuerit, pariter nobiscum contra Turcos memoratos ire valeatis. Non enim vos deseremus, sed cum proprio capite nostro illac festinabimus pro vestri et patrie illius defensione. Et ubique in vestris pertinenciis faciatis proclamare, quod quilibet sit promptus more exercituali.

Datum in Pesth, feria quinta proxima ante festum beate Margarethe virginis et martyris, anno domini Millesimo quadringentesimo quadragesimo nono.

Johannes de Hwnyad, regni Hungarie gubernator.

⟨*Pe verso, de aceeași mână:*⟩ Prudentibus et sagacibus viris, iudici, iuratis ceterisque civibus¹ civitatis Brassouiensis, amicis nobis honorandis.

Înțelepți bărbați, foarte plăcuți nouă. Toate noutățile, pe care ni le-ați scris despre turci, le-am aflat cu bine. De aceea, vă rugăm ca și pe viitor să ne aduceți la cunoștință cele, pe care le veți afla despre acei turci, și mai ales să binevoiți a ne face cunoscut de îndată, cu iușeală fugii calului, dacă aceia ar încerca să treacă în chip dușmănos apa Dunării. Căci, iată, noi pregătim zi de zi, cu ajutorul lui Dumnezeu, oștirea noastră și miine pornim din acest oraș, către târgul Naghathwan și de acolo vom începe să pătrundem dincoace de Tisa, și acolo, dacă va fi nevoie, să ne întâlnească. Iar voi, de asemenea, să fiți gata să puteți veni cu noi, dacă va trebui, împotriva amintișilor turci. Căci nu vă vom părăsi, ci noi înșine ne vom grăbi într-acolo, spre apărarea voastră și a acelei țări. Și pretutindeni în ⟨locurile⟩ ce țin de voi să puneți să se vestească să fie fiecare gata pentru oaste.

Dat la Pesta, în joia dinaintea sărbătorii fericitei fecioare și mucenice Margareta, în anul Domnului o mie patru sute patruzeci și nouă.

Iancu de Hunedoara, guvernatorul regatului Ungariei.

(Pe verso, de aceeași mână:) Înțelepților și iscușiților bărbați, judelei, juraților și celorlalți orașeni ai orașului Brașov, prieteni vrednici de cinstea noastră.

Arh. St. Brașov, Arh. oraș Brașov, col. Schnell III, nr. 28. Microfilm 9 k la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca.

Orig., hirtie cu urme de pecete rotundă de închidere, din ceară roșie, aplicată pe verso. EDIȚII: Latin. *Hurmuzakî*, XV/1, 35–36 (sub iulie 17); *Uđ.*, V, 279.

¹ Scris deasupra rindului.

297

1449 (6957) august 3, Vaslui.

† Шилостю божию, мы Александръ воевода, господарь Земли Молдавской. Знаменито чинимъ и не съемъ листомъ нашимъ въсьемъ кто коли на немъ оузритъ или его оуслышитъ чтишчи, вже прирадилн съ есми не съ нашимъ богаре и оучинилн есми съ въсею нашею радою и дали есми сесь листъ нашъ прѣтелемъ лашимъ оушнимъ брашовѣномъ, оушнимъ купцемъ и оушен Земли Бръсовское, оушнимъ людемъ и оушнимъ купцемъ, на то да имають штъ насъ тотъ законъ и тое право, що имали штъ нашего дѣда, штъ Александра воеводѣ. Коли до нашею земли приндуть съ торговлю, що бы доброволно намъ принти, до нашею земли, съ своєю торговлю, що коли нмуть имати. И мыто имають давати штъ тару по ̄ гроши, также было старое право, дано намъ штъ нашихъ предкове, и що бы намъ доброволно и слокодно ходити по въси земли господства ми и по городамъ и по торговомъ продавати свою торговлю и соукна и плотна и бобовъ и бѣдь коли нмуть имати. Иле павтно и бобовъ локтемъ да продають, а сѣкна съ вигомъ да продають съ килъ нмуть торговати сѣ. И мыто имають платити штъ вдного поставѣ Колонію по ̄ гроши, а штъ Леубѣю по ̄ гроши, а Бытъварь по ̄, а Чехъ по ̄ гроши.

И сочавское мыто нигде оу нашею земли да не платѣтъ, лише оу Сочавѣ, хотѣ бы за моремъ ходилн. И пакъ до оугоръ перешли бы съ торговлю¹ю свою, еще да платѣтъ оу Сочавѣ мыто сочавское, и нигде нигде, оу нашею земли.

И що бы волин были вини купити собѣ колы и коровы и пакъ що купилн, ли токара или бѣдь що, въ денн нашего дѣда Александра воеводи, также и мы даемн намъ тое право и тое волю, а коли оусхотѣтъ выгнати колы штъ нашею земли до оугоръ, тогдн имають платити штъ каждого кола по ̄ гроши, а болше ничего да не платѣтъ.

Икоже кто коли иметъ познати оу нхъ кони или колы, бѣдь где оу нашею земли и доведетъ нашъ человекъ на брашовѣни изъ добрими людими, а вини брашовѣни не мочи нмуть поставити содыша за тотъ конь алине за тотъ колъ, а брашовѣни да стратѣтъ того конѣ али кола бѣдетъ, а болше ничего глобоу да не имають надъ собою ни вдинъ грошь али тѣлко, що бы, намъ шкоду было, а болше нишо.

И никто штъ нашихъ богаръ а ни оурядниковъ да не смѣють болше бантовати нхъ и ни вдну нити штъ нхъ не оузѣти. И также коли оусхотѣтъ брашовѣни прѣдъ господства ми стоати на законѣ, коли иметъ бѣдь кто на нхъ тѣгати, а вини що бы волин были принти до насъ, а быхомъ мы нхъ сѣдилн, а никто да не смѣетъ сѣдити нхъ ни оу нашею земли, безъ нхъ воли, ни вдинъ богаринъ нашъ. И коли бы хотѣлъ бѣдь какн богаринъ нашъ, или дворникъ, или мытникъ или

шолтүзъ или прѣгаре, или бѣдѣ какъ рѣдцѣ, оузѣти штъ ихъ бѣдѣ що или бантовати ихъ или мыга болше оузѣти штъ ихъ какъ есми выше писали и хотѣлъ бы имъ разорити тотъ законъ и тоє право, що есми выше писали, бѣдѣ оу чему, хотѣ оу единомъ нити, тотъ оузритъ великон казни и оургію господства ми.

Тоє вѣсе що бы имъ было непорѣшенно до живота господства ми.

И на то естъ вѣра господства ми и вѣра боляръ нашихъ: вѣра пана Петра Гудича, вѣра пана Думи Браевича, вѣра пана Станчула, вѣра пана Кости дворника и брата его пана Петра прѣкѣлавоу, вѣра пана Сырѣула вистнарника и вѣра оусихъ боляръ нашихъ, великихъ и малихъ.

И на болшею крѣпостъ тому вѣсему выше писанному, велѣан есми нашему вѣрному пану, Михалу логофету писати и печатъ нашу привисити къ сему листу нашему.

Оанца писа оу Баслуи, въ лѣт сѣдм августъ 7̄.

<Verso :> Alexandri way<vo>de 1459², fuit XVII annorum.

† Din mila lui Dumnezeu, noi Alexandru voievod, domn al țării Moldovei. Facem cunoscut cu această carte a noastră tuturor celor care o vor vedea sau o vor auzi citindu-se că ne-am sfătuit cu boierii noștri și am făcut cu întregul sfat și am dat această carte a noastră prietenilor noștri, tuturor brașovenilor, tuturor negustorilor și întregii țări a Bîrsei, tuturor oamenilor și tuturor negustorilor, ca să aibă de la noi acea lege și acel drept pe care l-au avut de la bunicul nostru, de la Alexandru voievod. Când vor veni în țara noastră cu marfă să vină cu voie bună, în țara noastră cu marfa lor ce vor avea, iar vamă vor da de povară câte 4 groși, cum a fost vechiul drept, dat lor de strămoșii noștri. Și să meargă de bună voie și slobozi prin toată țara domniei mele, și prin orașe și prin târguri să vîndă marfa lor și postav și pînză și bobou și orice ar avea. Însă pînza și boboul să-l vîndă cu cotul, iar postavul să-l vîndă cu bucata, cu cine vor neguța. Iar vamă vor plăti de un postav de Colonia, câte 12 groși și de Luvia câte 18 groși, iar de Buda câte 8 groși și de Cehia câte 4 groși.

Iar vama Sucevei nicăieri în țara noastră să n-o plătească, numai la Suceava, chiar dacă ar merge peste mare. Și iarăși dacă ar trece la Ungaria cu marfa lor, vama Sucevei încă s-o plătească la Suceava și în altă parte nicăieri în țara noastră.

Și ce au fi fost ei slobozi să cumpere, boi și vaci și iarăși ce cumpărau, fie marfă, fie orice, în zilele bunicului nostru Alexandru voievod, noi de asemenea și noi le dăm acel drept și acea voie, iar cine voiește să mîne boi din țara noastră în Ungaria, atunci să aibă a plăti de fiecare bou câte 2 groși și mai mult nimic să nu plătească.

Tot astfel cine va recunoaște la ei cai sau boi, oriunde în țara noastră și și-i dovedește omul nostru pe brașoveni cu oameni buni, ei, brașovenii, nu vor putea să-și pună chezași pentru acei cai sau pentru acei boi, iar brașovenii vor pierde acel cal sau acel bou, și mai mult nimic gloabă să nu aibă asupra lor nici un groș, ci numai cît le-ar fi lor pagubă și nimic mai mult.

Și nimeni dintre boierii noștri și nici dintre urednici să nu îndrăznească să-i bîntuie mai mult și nici o ață să nu ia de la dînșii. Și de asemenea, cînd ar dori brașovenii să stea înaintea domniei mele la judecată cînd va voi cineva să-i pîrască, ei sînt slobozi să vină la noi și noi îi vom judeca și nimeni să nu îndrăznească a-i judeca nicăieri în țara noastră fără voia lor nici un boier al nostru. Iar cînd ar vrea vreun boier al nostru sau vornic sau vameș sau șoltuz

sau pîrgar sau orice dregător să să ia de la ei ceva sau să-i bîntuie sau să ia vamă mai mult de la ei, cum am scris mai sus și ar voi să surpe această lege și acest drept, ce le-am scris mai sus, fie la orice, chiar la o ață, acela va vedea mare pedeapsă și urgie de la domnia mea.

Toate acestea să le fie lor neclintit în viața domniei mele.

Și la aceasta este credința domniei mele și credința boierilor noștri: credința panului Petru Hudici, credința panului Duma Braevici, credința panului Stanciul, credința panului Costea vornic și a fratelui său pan Petru pîrcălab, credința panului Sîrbul vistier și credința tuturor boierilor noștri mari și mici.

Și pentru mai mare tărie a celor mai sus scrise, am poruncit credinciosului nostru pan, Mihail logofăt să scrie și să atîrne pecetea noastră la această carte a noastră.

A scris Oanță la Vaslui, în anul 6957 <1449> august 3.

<Verso:> În 1459², a fost al XVII-lea an al lui Alexandru voievod.

Arh. St. Brașov, nr. 775.

Orig., perg., pecete aplicată, avînd inscripția: ПЕЧАТЪ АЛЕКСАНДРА ВОИВОДА.

^O fotografie la Bibl. Acad.

EDIȚII: Slav și trad., Bcgdan, *Dcc. mcd.*, 25–29; Ccstăchescu, *Dcc. mcd.*, 742–745; *Tccilescu* 492–494.

¹ Omis în orig.

² Greșit, în loc de 1449. Nota se referă la vîrsta lui Alexandrel, fiul lui Iliș voievod, la data amintită.

298 1449 noiembrie 12 (*secundo die festi beati Martini confessoris*),
<Alba Iulia>.

Capitulul din Alba Iulia dă o hotărîre judecătorească în pricina dintre Ioan Gereb de Vingard și locuitorii din Cristian, cu privire la o fîșie de pămînt aflătoare între Cristian și Orlat, arătînd că părțile au fost introduse în posesiunile care li s-au atribuit. Printre oamenii voievodului: *Caspar de Longo-campo, civis civitatis Cybiniensis*.

Regest după *Ub.*, V, 282–284.

Transumpt în actul celor șapte scaune, din 6 decembrie 1449, la Arh. St. Sibiu, B.U. 23. Copie din secolul al XVIII-lea, colaționată de F. Zimmermann, după crig. perg. aflat la sfîrșitul secolului al XIX-lea la Arh. bis. evang. C.A. din Cristian.

299 1449 decembrie 17, Pesta.

Prudentes et circumspecti viri, amici nobis honorandi. Ea, que nobis illustris Radozla, wayvoda Transalpinus, in suis literis nobis scripsit, prope¹ ad commodum et utilitatem regni huius et non ad destructionem eiusdem fecit, immo precise ad voluntatem nostram egit, quoniam et nos apud vos in Brasouia im² brevi, duce domino, constituemur et ibi erunt nuccii³ imperatoris Turcorum et sic concludemus factum trewege pacis inter nos et ipsum imperatorem Turcorum. Preterea, rogamus amicitias vestras vobisque committimus,

quatenus ex quo ad negocia regni exponere debemus censum vestrum sine prorogacione, more alias consueto, extradetis⁴; aliud non facturi.

Datum in Pesth, feria quarta proxima ante festum beati Thome apostoli, anno etcetera XL^{mo} nono.

Johannes de Hwnyad, regni Hungarie gubernator etcetera.

⟨*Pe verso, de aceeași mînă*:⟩ Circumspectis viris, iudici, iuratis ceterisque civibus civitatis Brassouiensis, amicis nobis honorandis.

Înțelepți și chibzuiți bărbați, prieteni vrednici de cinstea noastră. Acelea, pe care mi le-a scris în scrisoarea sa vestitul Vladislav, voievodul Țării Românești, le-a făcut mai degrabă pentru priința și folosul acestui regat, și nu pentru nimicirea sa, ba chiar le-a făcut întocmai după voința noastră, deoarece și noi, în curînd, ne vom înființa, cu ajutorul lui Dumnezeu, la voi în Brașov, și acolo vor fi solii împăratului turcilor, și așa ne vom consfătuî cu privire la pacea între noi și acel împărat al turcilor. De aceea, rugăm prietenia voastră și vă poruncim ca, după obiceiul altă dată deprins, să dați darea voastră, fără amînare, deoarece trebuie să o cheltuim pentru treburile regatului, altfel să nu faceți.

Dat la Pesta, în miercurea cea mai apropiată, înaintea sărbătorii fericitului apostol Toma, în anul ⟨Domnului o mie patru sute⟩ patruzeci și nouă. Iancu de Hunedoara, guvernatorul regatului Ungariei etc.

⟨*Pe verso, de aceeași mînă*:⟩ Chibzuiților bărbați, judeului, juraților și celorlalți orașeni ai orașului Brașov, prieteni vrednici de cinstea noastră.

Arh. St. Brașov, Arh. oraș Brașov, col. Schnell, II, nr. 10.

Orig, hîrtie, cu pecete de închidere, rotundă, din ceară roșie, aplicată pe verso.

EDIȚII: Latin. *Hurmuzaki*, XV/1, 36; *Ub.*, V, 289.

¹ Lectură nesigură; la *Hurmuzaki*: *ipse*.

² Corect: *in*.

³ Corect: *nuncii*.

⁴ Urmează *aliud no*, șters de aceeași mînă.

† Мнлостію божію, мѣ Богданъ ввевѣда, господарь земли Мѣлдавскон. Чиним знаменитѣ нс сѣм нашим инстѣм вѣсѣм, кто на нѣ ѡзритъ на н его ѡслѣпнт чѣстн, конже комѣ боудет потрѣбенна, вже слѣбуем н слюбим есмн нашемѣ мнломѣ родителю, Инъшѣ ѡт Хъндіа, вѣсега оурсага кралевства гоубернаторъ н нным, да бѣхѣмо бѣлн емѣ вѣ сынѣ, н до нашего жнкота н шн н его господства такожде да ест нам родителъ н оже аще будет емѣ потрѣбно ѡт нас мѣ да стоимо конъ еговѣ мнлостн н сѣ нашимн главами н сѣ вѣсѣмї вонками н сѣ вѣсѣм нашим добримъ сѣвѣтомъ на неговѣ мнлостн добротѣ н да с⟨мѣ в⟩¹ вѣсѣмъ ⟨прїателемъ⟩² неговѣ мнлостн прїателн, а непрїателем неговѣ мнлостн непрїателн н такожде зем⟨л⟩ѣ господства мн н сѣ неговѣмъ мнлостн землѣм а сѣ вѣ едно. Н покансарем н тръговцем н вѣсѣкым добрым людем даест землѣ господства мн ѡттворена н слободна н доброволна сѣ вѣсѣкым правом, а н⟨ш⟩¹ вѣ мнлым родителъ да ѡпасетъ нас под своего рѣкы н да шеронитъ нас ѡт вѣсѣкыѣ нашнх непрїателн. Я мѣ да не нмамо нскати иного добрѣншаго родителѣ ннгде, лише нашего мнлого родителѣ, Хоунѣд Инъша, великаго гѣбернатора, нн на кото-

рон странѣ ннуда, лише да нмало надежду на вѣшнѣго Бога н на нашего милого роднтелѣ. И такожде, того Бога не дан, аще вѣ съ прігоднао нашемѣ роднтелю боуд каковою ноужду, а наша землѣ да ест егоеѣ мнлостн шттворена н егоеѣм мнлостн скарбы н съ егоеѣм боары н съ вѣсѣмн неговѣм мнлостн вонскамн доброволно н без забавы пріехати н доброволно штехати н съ вѣсѣм неговѣм болѣри н скарбы. И такоже, того Бога не дан, аще колн прнгоднт сѣ боуд каковое без вѣременіе, да ест нам шттворена н доброволна поехати до землн роднтелѣ нашего, Хвѣд Пнгыша, н съ вѣсѣмн нашемн скарбамн н съ вѣсѣмн болѣры н пакы слободно н доброволно штехати н съ вѣсѣмн нашнмн салгамн. Тое вѣсе вѣше писанное шбѣцаем нашемѣ мнломѣ роднтелю дрѣжати н наплѣннтн подлуг нашега запнса н до нашего живота, прн нашн чтн н прн хрнстнганскон вѣра.

И на то ест вѣра вѣше писаннаго мн господства Богдана воєводы н вѣра вѣзлюбленнаго мн сына, Стефана воєводы н вѣра боарѣ нашнх, вѣра пана Дѣмѣ Браєвнча, вѣра пана Ёанѣ Жѣланча, вѣра пана Братоула, вѣра пана Костн Ёрыша, вѣра пана Ивана Балчана, вѣра пана Драгомнра дворннка, вѣра пана Иліа вѣвшагчн логофета, вѣра пана Ёцела дворннка, вѣра пана Данчѣла прѣкалаба, вѣра пана Лазн, вѣра пана Костн Дановнча, вѣра пана Тадора Баскана, вѣра пана Тадора Монческоула, вѣра пана Ёрѣбоула, вѣра пана Станчула комнса н вѣра вѣсѣх нашнх боарѣ Мнлдаєскых, велнкых н малых.

И на болшен крѣпостн томѣ вѣше писанномѣ, прнвѣснхум нашѣ печатѣ къ сему лнстѣ нашемѣ.

Пнс Мнханлѣ пнсарѣ, ѣ Долнем Трѣгѣ, въ лѣто ꙗꙗꙗ, феєрѣаріе аі.

+ Din mila lui Dumnezeu, noi Bogdan voievod, domn al Țării Moldovei. Facem cunoscut și cu această carte a noastră tuturor care vor căuta la dînsa sau o vor auzi citindu-se, cînd îi va fi cuiva de trebuință, că făgăduim și am făgăduit iubitului nostru părinte, lui Ianăș de Hunedoara, guvernator al întregii țări a Crăiei și altora, ca să-i fim în chip de fiu, cît viața noastră și el domnia sa asemenea să ne fie nouă părinte și orice îi va fi de trebuință din partea noastră noi să stăm pe lîngă domnia sa și cu căpeteniile noastre și cu toate oștile și cu tot sfatul cel bun al nostru pentru bunul domniei sale și să fim prieteni tuturor prietenilor domniei sale, iar dușmanilor domniei sale, dușmani. Și asemenea țara domniei mele și cu țara domniei sale să fie una. Și solilor și negustorilor și tuturor oamenilor buni să fie țara domniei mele deschisă și slobodă și de bunăvoie cu tot dreptul, iar iubitul nostru părinte să ne ocrotească sub mîna sa și să ne apere de orice dușmani ai noștri. Iar noi să nu avem a ne căuta alt părinte mai bun. nicăieri, decît pe iubitul nostru părinte Ianăș de Hunedoara, marele guvernator, nici în vreo altă parte aiurea, decît să avem nădejde în Dumnezeu cel de sus și în iubitul nostru părinte. Și asemenea, ceea ce Dumnezeu să nu dea, dacă s-ar întîmpla părintelui nostru vreo nevoie, țara noastră să fie deschisă domniei sale și averilor domniei sale și cu boierii săi și cu toate oștile domniei sale, de bunăvoie și fără zăbavă să intre și de bunăvoie și iasă și cu toți boierii săi și cu averile. Și asemenea, ceea ce Dumnezeu să nu dea, dacă s-ar întîmpla vreo nenorocire, să ne fie nouă deschisă și de bunăvoie a intra în țara părintelui nostru Ianăș de Hunedoara și cu toate averile noastre și cu toți boierii și iarăși slobod și de bunăvoie să ieșim și cu toate slugile noastre.

Toate cele de mai sus le făgăduim iubitului nostru părinte să le ținem și să le împlinim după zapisul nostru și cît viața noastră, pe cîntea noastră și pe credința creștinească.

Și la aceasta este credința mai sus scrisului, a domniei mele, Bogdan voievod, și credința iubitului meu fiu Ștefan voievod și credința boierilor

noștri: credința panului Duma Braevici, credința panului Oană Julici, credința panului Bratul, credința panului Coste Orăș, credința panului Ivan Balcean, credința panului Dragomir vornic, credința panului Ilie fost logofăt, credința panului Oțel vornic, credința panului Danciul pîrcălab, credința panului Lazea, credința panului Costea Danovici, credința panului Tador Vascan, credința panului Tador Moicescul, credința panului Sîrbul, credința panului Stanciul comis și credința tuturor boierilor noștri moldoveni, mari și mici.

Iar spre mai mare tărie a tuturor acestora mai sus scrise, am atîrnat pecetea noastră cătră această carte a noastră.

A scris Mihail pisar în Roman, în anul 6958 <1450>, februarie 11.

După M. Costăchescu, *Documentele moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, vol. II, pag. 749—753.

¹ Loc șters.

² Omis.

301

<1450—1451> înainte de martie 25, Iași.

Circumspectis, providis prudentibusque viris, iudici, consulibus et civibus in Brasso, cunctis eciam burgensibus, villicis et villanis incolis, in Barsa commorantibus, Bogdanus, dei gratia, wayvoda terre Moldavie, amicitiam paratam.

Circumspecti, providi et prudentes viri, amici ac vicini dilecti, noveritis quod nostram pervenit ad audienciam quomodo Demetrius de Nyoytod et Dominicus, frater eius, apud magnificum Georgium de Rykal, vicewayvodam Transsilvanie ¹ et comitem Siculorum etcetera, occasione sinistra et falso crimine, plurimum sunt denigrati et accusati, quod ipsi mercatores in viis spoliarent, vastarent et dampnarent, unde teloneum regni plurimum detrimentum pateretur. Super quo certissime sciatis quod nos, memoratos viros, egregium Demetrium cum Dominico, fratre suo, scimus semper fuisse fideles tutpres et deffensores ¹ ipsorum mercatorum omniumque viatorum et nichil horum perpetrasse, sed ipsos, ut putamus, a quibusdam delatoribus zelo invidie diffamatos, nobisque caros et dignos amicos ac fideles in omnibus approbatos. Quam ob rem, presentibus, vestras amicitias requirimus diligenter, quatenus sepefatos Demetrium et Dominicum salvos et expiatos de prescriptis rebus diffamie, nostri ob respectum, velut vobis confidimus, tamquam amicis nostris dilectis; de cetero quoque pactum amicitie magis ratum firmabimus et tenere promittimus perpetue roborandum omnibus nostra partes quacumque causa negociorum intrepidam securam, salvam ¹ et liberam indempnemque facultatem infailibilter observare, non minus quam temporibus Alexandri wayuode, patris nostri, habuistis, volumus augmentare iura iusticie equitatis ac de dampnis contingentibus debite satisfactionis complementum ratificare, ita et in tantum, ut, exactis negociis, quilibet salvus in propria recipiatur. Illa tamen, que usque modo illata sunt, licet non ex consensu nostro, taceantur, quia non sunt recuperabilia que transierunt, quod nos de vobis similia habere speramus semper.

Datum in Foro Filistinorum ², ante Anunciacionem beate virginis.

412

Înțelepților, chibzuiților și prevăzătorilor bărbați, juzilor, sfetnicilor și orașenilor din Brașov, chiar și tuturor orașenilor, juzilor și locuitorilor săteni, aflători în țara Bîrsei, Bogdan, din mila lui Dumnezeu, voievodul țării Moldovei, cu toată prietenia.

Înțelepți, chibzuiți și prevăzători bărbați, prietenii și vecinii noștri dragi, aflați că a ajuns la auzul nostru că Dumitru de Lunga și Dominic, fratele său, sînt mult înjosiți și învinovați de către măritul Gheorghe de Rykal, vicevoievodul Transilvaniei și comitele secuilor etc., cu prilejul unei dușmănoase și neadevărate fărâdelgi, că ei i-ar jefui la drumuri pe negustori, <i-ar> prăda și păgubi, din care pricină venitul țării ar suferi multă pagubă. Despre care, să știți foarte sigur că noi știm că amintiții bărbați, alesul Dumitru cu Dominic, fratele său, au fost întotdeauna credincioși paznici și apărători ai acestor negustori și ai tuturor drumetilor și n-au făcut nimic acestora, ci aceștia, după cum socotim, sînt vorbiți de rău din dușmănie de oarecare pîrftori, iar nouă ne sînt scumpi și socotiți întru toate ca prieteni și credincioși vrednici. De aceea, prin cele de față, rugăm stăruitor prietenia voastră ca, de dragul nostru, fiindcă ne încredem în voi ca în niște prieteni ai noștri atît de dragi, să-i scăpați și să-i mîntuiți pe des amintiții Dumitru și Dominic de zisele lucruri de învinovățire. Dealtfel, vă făgăduim că vom întări și vom ține mai statornic învoiala de prietenie, întărind pentru totdeauna <că> vom păzi fără atingere, în părțile noastre, orice privește negoțul, neînfricat, sigur, nevătămat, liber și în mărimă neștirbită, nu mai puțin decît a-ți avut în timpurile lui Alexandru voievod, părintele nostru, <și> vrem să mărim dreptatea judecății după lege și să întărim împlinirea unei îndestulări datorate pentru pagubele întîmplăte, astfel încît fiecare, terminîndu-și treburile, să se întoarcă nevătămat la ai săi. Totuși, de acelea ce s-au întîmplat pînă acum, deși nu cu consimțămîntul nostru, să nu mai vorbim, deoarece nu sînt de îndreptat cele ce au trecut, ceea ce, de asemenea, nădăjduim să avem întotdeauna din partea voastră.

Dat în Tîrgul Iașilor, înainte de Bunavestirea fericitei fecioare.

Arh. St. Brașov, Arh. oraș Brașov, col. Schnell, III, 32. Microfilm 9 k la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca.

Orig., hirtie, cu urme de pecete rotundă din ceară roșie, aplicată sub text.

Pentru datare vezi. *Ub.*, V, 293, cu excepția datării zilei sărbătorii, care întotdeauna cade în 25 martie

EDIȚII: Latin. *Székely okl.*, III, 62–63 (sub 1450, înainte de martie 25); *Hurmuzaki*, XV/1, 36–37 (sub: 1449–1451); *Ub.*, V, 293–294 (sub: înainte de martie 24). Latin și trad. Costăchescu, II, 752–755 (sub: circa 1450 martie 24).

REGESTE: V. Pârvan, *Alexăndrel Vcdă și Bogdan Vcdă*, București, 1904, 42, nr. 118.

¹ Astfel în orig.

² La *Székely okl.*, greșit: *foro silistinorum* = Silistra.

† Многостію божією, мы Богдан воевода, господарь земли Молдавской. Знаменито чинимъ не сѣмъ листомъ нашимъ въсѣмъ кто колн на нем оузритъ или его слышитъ чтѣчи гдеже колн кому того бѣдетъ потребзнаа вже слывемъ и слыван есми нашему милому родителю и господниѣ Пнъшѣ воеводѣ вт Хунѣдіа всега Оугръскаго кралевства и гѣбернаторъ и чинимъ да ви его господство намъ ви родител и господниѣ, а ми да есмо неговѣ господству въ сына

мѣсто и савга и до нашего живота. И ѿ негова господства такожде да ест нам драгн родителъ и господинъ до нашего живота и нже аще будетъ потребно негову господству ѿ нас, мѣ да стоимо конъ негову господству и съ нашими главами и съ нашими болѣре и съ вѣсею нашимъ землѣ и с нашими вонсками и съ вѣсѣмъ нашим добримъ съвѣтомъ на негову господству добротѣ, ꙗкоже самому господство ми и да служимо негову господству вѣрне и коруни Оугръскої. И да прїѣмо и да смо негову господству прїѣтелемъ прїѣтел, а непрїѣтелемъ негову господству непрїѣтел, а такожде землѣ господства ми и съ неговѣмъ господству землемъ да су вѣ едно. И покансаремъ и тръговцемъ и вѣсѣкнимъ добримъ людемъ да ест землѣ наша штворена, и словодна и доброволна неговѣмъ господству покансаремъ и тръговцемъ и вѣсѣкнимъ добримъ людемъ съ вѣсѣкнимъ правомъ. И есмн под негову господству рѣкѣ, а негова господству имаетъ насъ оупасовати под неговѣмъ господству рѣки и шбронити насъ ѿ нашихъ непрїѣтели, а мѣ пак да не имаемн понскати нного маи лепшаго родителѣ и господина ѿ негову господству. И да будетъ шпекааннкъ негова господства намъ ѿ вѣсѣкѣ стран, такожде и нашеї земан. И аще пригодитъ сѣ, боже, того не дан, некакою налога намъ ѿ нашихъ непрїѣтели нзѣти не нашеї земан до земан нашего родителѣ и господина Иныша воеводу до Угоръ буд на котори конецъ земан нан по вращемъ, а негова господства земла да ест штворенамъ походити и годовати сѣ с нашими всами болѣри и съ вѣсѣми савгами и скарбомъ и пребвати оу земан нашего много родителѣ и господина Иныша воеводу по колн намъ надовно будетъ. И колн тому господъ дастъ насъ тому поехати до нашѣмъ вчизнѣ такъ ожде дандемн доброволн и словодно. И помощнемъ негову господству що намъ дастъ нашъ мнлы родителѣ и господинъ Инышъ воевода доуввати нашѣмъ вчизнѣ, а такожде колн бы сѣ пригодно нѣкаа нужда, боже, того не дан, нашему многому родителю и господинѣ Инышѣ воеводѣ, а землѣ наша да ест штворена негову господству и негови болѣромъ и савгамъ и скарбомъ его и пребвати оу нашѣмъ вчизнѣ по где негова господства волю будетъ. И колн томѣ мнлы догъ Бастъ насъ и вѣрѣмъ, а нашъ родителъ и господинъ Инышъ воевода оушочетъ понти доуввати негову господству землю Кралевѣства Угрѣскаго, а мѣ имамн самъ своимъ животомъ и съ нашими вонсками що колн намъ мнлы Богъ далъ имаемн понхати съ нашимъ вѣзлюбленнымъ родителемъ и господинномъ Инышемъ воеводомъ и стоимо конъ негову господству съ нашими вонсками, а такожде мѣ не имаемн никако съ мечемъ Кланю доуввати безъ волю нашего родителѣ и господина Иныша воеводу до нашего живота. Тое вѣсе вѣшписанное слобвемъ здержати и пополнити нашему многому родителю и господинѣ Инышѣ воеводѣ подлѣгъ того нашего листѣ и записѣ, при нашеї чти и при вѣрѣ христїанскон, ꙗкоже на семъ свѣтѣ стоимъ.

И на то естъ вѣра господства ми вѣше писаннаго ми Богдана воеводу и вѣра вѣсѣхъ бояръ нашихъ и великыхъ и малыхъ.

И на болшее потверженїе тому вѣсему вѣше писанному прикѣснхомъ нашѣмъ печатъ къ сему нашему листѣ.

Пис оу Сѣчавѣ, въ лѣтѣмъ 5911, мѣсеца юліа 7 днѣ.

† Din mila lui Dumnezeu, noi Bogdan voievod, domnul Țării Moldovei. Facem cunoscut și cu această carte a noastră tuturor care vor căuta la dînsa sau o vor auzi citîndu-se, oricui îi va fi de trebuință că făgăduim și am făgăduit iubitului nostru părinte și domn Ianăș, voievod de Hunedoara, guvernator al întregii crăimi a Ungariei și altora, ca să ne fie nouă domnia sa părinte și domn, iar noi să-i fim domniei sale în loc de fiu și de slugă și cît va fi viața noastră, iar el domnia sa asemenea să fie nouă iubit părinte și domn cît va fi viața noastră. Și dacă îi va fi trebuință domniei sale de noi, noi să stăm pe lingă domnia sa și cu căpeteniile noastre și cu boierii noștri și cu toată țara

noastră și cu oștile noastre și cu tot sfatul nostru cel bun pentru bunul domniei sale, ca și pentru al domniei mele și să slujim domniei sale cu credință și coroanei ungurești. Și să primim și să fim prieteni prietenilor domniei sale și dușmani dușmanilor domniei sale și asemenea țara domniei mele și cu țara domniei sale să fie ca una. Și solilor și negustorilor și tuturor oamenilor buni să le fie țara noastră deschisă și slobodă și de bunăvoie solilor domniei sale și negustorilor și tuturor oamenilor buni, cu tot dreptul. Și sîntem sub mîna domniei sale, iar domnia sa ne va apăra sub mîna domniei sale și ne va feri de dușmanii noștri, iar noi asemenea să nu ne căutăm pe alt părinte și domn mai bun decît pe domnia sa. Și să ne fie ocrotitor nouă din toate părțile asemenea și țării noastre. Și dacă s-ar întîmpla, Doamne, aceasta să nu dai, vreo împresurare din partea dușmanilor noștri, să fim alungați din țara noastră în țara părintelui și a domnului Ianăș voievod, în Ungaria sau la orice margine de țară sau prin orașe, țara domniei sale să fie deschisă a intra și a petrece cu toți boierii noștri și cu toate slugile și averile și să rămînem în țara iubitului nostru părinte și domn, Ianăș voievod, cît ne va fi nevoie. Iar cînd ni se va întîmpla, Dumnezeu să ne dea aceasta, să ne întoarcem în moșia noastră, asemenea să mergem de bunăvoie și slobod și cu ajutorul domniei sale, ce ni-l va da iubitul nostru părinte și domn, Ianăș voievod, ca să dobîndim moșia noastră. Și asemenea cînd s-ar întîmpla vreo nevoie, Doamne, aceasta să n-o dai, iubitului nostru părinte și domn Ianăș voievod, țara noastră să fie deschisă domniei sale și boierilor săi și slugilor și averilor lui și să petreacă în moșia noastră pînă cînd îi va fi voia domniei sale. Iar cînd milostivul Dumnezeu și vremea să ne dea aceasta, părintele și domnul nostru Ianăș voievod va dori să meargă să-și dobîndească țara domniei sale, Crăia ungurească, noi să avem a merge înșine cu viața noastră și cu oștile noastre pe care milostivul Dumnezeu ni le-a dat, să avem a merge cu iubitul nostru părinte și domn Ianăș voievod și să stăm alături de domnia sa cu oștile noastre. Și de asemenea noi să nu avem nicicum să dobîndim cu sabia Chilia fără voia părintelui nostru și domn Ianăș voievod, cît vom fi în viață.

Toate aceasta mai sus scris făgăduim să o ținem și să o împlinim iubitului nostru părinte și domn Ianăș voievod după această carte a noastră și zapis, pe cîntea și pe credința creștinească, cum se cade în această lume.

Și la aceasta este credința domniei noastre mai sus scris, noi Bogdan voievod, și credința tuturor boierilor noștri și mari și mici.

Iar spre mai mare întărire tuturor acestora mai sus scrise am atîrnat pecetea noastră către această carte a noastră.

Scris în Suceava, în anul 6958 <1450>, luna iulie 5 zile.

După M. Costăchescu, *Documentele mldăcvenesti înainte de Ștefan cel Mare*, vol. II, p. 755–758.

EDIȚII. *Tocilescu*, 500–503.

Nos, Jacobus, magister civium civitatis Hermanstat, necnon iudices regii, consules et seniores Cibiniensis provincie alias septem sedium Saxonicalium partium Transsiluanarum, universis et singulis, presentium inspecturis et signanter spectabilibus providisque viris, magistro civium et consulibus civitatis Newstat, Salzeburgensis diocesis, amicis nostris honorandis.

Cum prona in singulis complacendi voluntate, cupimus esse notum, nuper providus et honestus Jacobus et Petermannus, fratres carnales, incolas et habitatores civitatis predictae, sua nobis querela exposuisse, quondam Sigismundus Walach, civitatis vestre Nove Civitatis predictae, dum viveret, inhabitatorum sine legitimis filiis seu heredibus ex suo corpore natis, de medio, sublatum, ipsiusque quondam Sigismundi hereditatem et bona derelicta ad ipsos Petermannum et Jacobum, germanos tamquam proximicos consanguineos et heredes eiusdem, de iure spectare debere et pertinere, humili supplicantes instantia, ut probationem et documentum huiusmodi sue consanguinitatis, qui iam ostendere et docere desideraret, ab ipsis recipere et eisdem desuper documentum, iuxta civitatis nostrae predictae ritum et consuetudinem, dare dignemur. Nos, attendentis petitione huiusmodi fore iustam et consonam rationi, nonnullos providos et honestos viros, Johannem Krausbogner, iuratum, Johannem, filium Caspar de Longocampo, et alterum Caspar Koepel de eadem, cives et incolas prefate ipsius civitatis, probatione dicte consanguinitatis per dictos Petermann et Jacobum coram nobis productos, recepimus et eorum depositiones audivimus, qui, medio eorum iuramento, attestati fuerunt, ipsis constare publiceque notum in partibus istis Transsilvanensibus esse saltem illis, qui notitiam personarum predictarum habuerunt, quondam Petermannum, patrem et genitorem legitimum dictorum Petermanni et Jacobi fuisse, ipsumque Petermannum seniore et prefati quondam Sigismundi genitorem, legitimum fratres carnales et legitimos ex patre et matre, videlicet Andrea Pogner et Elizabeth, eius consorte, et sic patrem ipsius quondam Sigismundi et patrem dictorum Petermanni et Jacobi, fratres legitimos et uterinos, extitisse, et eosdem Petermannum et Jacobum prefati, quondam Sigismundi consanguineos propinquiores et in vita superstites heredes existere, huiusmodique hereditatem et bona per ipsum quondam Sigismundum derelicta, successorio et consanguinitatis iuris, ad eosdem pertinere. Que omnia et singula vestris, presentium per tenorem, sigillo provinciali nostro munitarum, significamus, amicitias circumspeditiones vestras precibus amplioribus supplicantes, quatenus, tam precum nostrarum interventu quam potissime iustitiae iurisque ob respectum, volentes unicuique ius suum conservare debere, bona et hereditatem dicti quondam Sigismundi derelicta, in et sub ditione vestra ubivis existentia et situata, ipsis Petermanno et Jacobo, fratribus seu alteri ipsorum, tamquam veris et proximioribus heredibus dicti quondam Sigismundi, iuxta civitatis et partium vestrarum ritum et consuetudinem, assignare seu assignari facere, et eosdem contra quoscumque illegitimos impeditores vestra sub protectiones tueri velit. Id grata vicissitudine in similibus et maioribus cupimus deservire.

Datum in predicta Hermannstat, in festo beate Marie Magdalene, anno domini M^o CCCC^o quinquagesimo primo.

Concordat cum originali, licet in congruo ut supra.

Noi, Iacob, judele oraşului Sibiu, precum și juzii regești, sfetnicii și bătrînii provinciei Sibiu, zisă și cele șapte scaune săsești din părțile Transilvaniei, tuturor și fiecăruia, care vor vedea cele de față, și mai ales cinstiților și chibzuiților bărbați, judei oraşului și sfetnicilor oraşului Neustadt, din dieceza Salzburg, prietenii noștri vrednici de cinste.

Cu o dorință binevoitoare de a fi pe plac fiecăruia, dorim a face cunoscut <faptul că> nu de mult chibzuiții și cinstiții Iacob și Peterman, frați după tată, locuitori ai oraşului sus-zis, ne-au arătat plîngerea lor <că> răposatul Sigismund Walach, al sus-zisului vostru oraş Neustadt, pe cînd trăia, suferea

⟨că⟩ printre locuitorii sus-zisului oraș ⟨era⟩ fără fii sau moștenitori legiuți, născuți din trupul său, ⟨iar⟩ moștenirea și bunurile rămase de la acel răposat Sigismund, de drept se cuvenea să fie păstrate și să țină de acei frați, Peterman și Iacob, ca cele mai apropiate rude și moștenitori ai aceluia, și ⟨aceștia⟩ rugându-ne cu stăruință și cu smerenie să binevoim să primim de la ei dovada și actul acelei înrudiri a lor, care se cerea deja să fie arătată și înfățișată, și după rînduiala și obiceiul sus-zisului nostru oraș, să le dăm aceluiași un act cu privire la cele de mai sus. Noi, avînd în vedere că această cerere va fi dreaptă și potrivită judecării, am acceptat pe mai mulți chibzuiți și cinstiți bărbați, pe Ioan Krausbogner, juratul, pe Ioan, fiul lui Gaspar de Cîmpulung, și pe un alt Gaspar Koepfel, ⟨tot⟩ de acolo, orășeni și locuitori ai acestui sus-pomenit oraș, aduși în fața noastră de către zeșii Peterman și Iacob, și am ascultat mărturisirile acestora, care, prin jurămîntul lor, au mărturisit că s-au hotărît să facă cunoscut în mod public în aceste părți ale Transilvaniei, cel puțin aceluia care au cunoscut persoanele sus-zise, că răposatul Peterman a fost tatăl și părintele legiuit al zișilor Peterman și Iacob, și că acel Peterman bătrînul și părintele legiuit al sus-amintitului răposat Sigismund au fost frați legiuți după tată, din ⟨aceluiași⟩ tată și mamă, și anume Andrei Pogner și Elisabeta, soția lui, și astfel tatăl aceluia răposat Sigismund și tatăl zișilor Peterman și Iacob au fost frați legiuți și după mamă, și că acești Peterman și Iacob sînt rudele cele mai apropiate și moștenitorii rămași în viață ai sus-pomenitului răposat Sigismund și că acea moștenire și bunuri rămase de la acel răposat Sigismund țin de aceștia după dreptul moștenirii și rudeniei. Vă facem cunoscut toate acestea și fiecare, prin cuprinsul celor de față, întărite cu pecetea noastră provincială, rugînd chibzuita voastră prietenie cu rugămințile cele mai mari, ca, atît prin mijlocirea rugăminților noastre, cît mai degrabă pe drept și de dragul dreptății, voind să păstrați fiecăruia dreptul său, să binevoiți, după rînduiala și obiceiul orașului și a părților voastre, a trece sau să faceți să se treacă bunurile și moștenirea zisului răposat Sigismund, rămase, existente și aflătoare oriunde în și sub stăpînirea voastră, în stăpînirea acestor frați Peterman și Iacob sau oricui dintre ai lor, adevărații și cei mai apropiați moștenitori ai zisului răposat Sigismund, și să-i păstrați pe aceștia sub ocrotirea voastră, împotriva oricăror pîrîși neîndreptățiți. La rîndul nostru dorim să vă slujim cu aceeași recunoștință în ⟨fapte⟩ asemănătoare și chiar mai mari.

Dat în sus-zisul Sibiu, la sărbătoarea fericitei Maria Magdalena, în anul Domnului o mie patru sute cincizeci și unu.

Să fie la fel cu originalul potrivit celor de mai sus.

După *Ub.*, V, 322–323.

Copie la Arh. oraș Wiener-Neustadt, protocolul magistratului, vol. I, p. 205a.

⟨Judele și jurații Sibiului cer sfatului din Wiener-Neustadt să predea moștenirea concetățeanului lor, răposatul Sigismund Walach, rudelor sale⟩

... ad providos viros Petermannum et Iacobum, filios quondam Petermanni de Longocampo...

... chibzuiților bărbați, Petermann și Iacob, fiii răposatului Petermann de Cîmpulung...

Regest după *Ub.*, V, 323.

Orig., hîrtie, cu urme de pecete de închidere, din ceară verde, aplicată pe verso, la Arh. oraş Wiener-Neustadt.

EDIȚII: Latin. *Jahrbuch der kaiserlichen Sammlungen*, 2/XII.

Dei gratia, ego, magnus dominus et magnus amir¹ swlthan, Mehmetweg², filius magni domini amir sulthan³ et filius quondam Murathbeg, iuro vobis, illustri principi, domino Johanni de Huniad, regni Hungarie gubernatori et dominis Hungarie, et dico bellathy bebillachin methalthy surnabalhy et magni nostri prophete Mirameth⁴ et septem musaph quod habemus et credimus nos Musromani et per mille et unum nomina dei Mumurschi Mehameta et per animam avi et patris mei et per animam meam et per caput meum et in caput filiorum et per corpus meum, in quo sto, quod volo pacem, per tres annos, cum domino gubernatore et cum dominis Ungarie, sub hac dispositione, quod regnum Hungarie et qui eos audiunt et obediunt, eciam Dobronik, que ad ipsum pertinet et sibi obedit, cum terris, castellis, que possidet ipsa Dobronik, abstulit a primis regibus, predecessoribus, regni Ungarie; et si quid Steffan Weida Dubronik abstulit, reddere teneatur; sic eciam Kilie et ad eam pertinentes, sibi obedientes, et alie quecumque ad sacram regni Ungarie coronam pertinentes tenute, a meo domino⁵ et ab hominibus mei dominii, per tres annos; sic etiam, ubi dominium meum et tenuta, habeant pacem a domino gubernatore et a dominis Ungarie, per tres annos, et propter⁶ castra, incipiendo a Sewrin, prima penes Danubium, nec dominium nec homo dominii aliqua castra vel fortalicia eddicent; sic eciam dominus gubernator et domini Hungarie nova castra, sed castra, que apud manus ambarum parcium essent, valeant et valent edificare et construere iuxta nutum; et illustris princeps, dominus Georgius, despotus Rasscie, et filii sui et castra sua, etiam terra sua et omnis conditionis homines, que⁷ habeat eas⁸ dominium meum in pace et dilectione. Volo stare in iuramento et dispositione quicquam cum eis iuravi et inscripsi, sed per potenciam nihil faciam, nec in cbprobrum; et quid petierunt et non dederint, propter hoc cum ipsis nullam discordiam faciam; et dum implebuntur predicti tres anni, et dcmnis dispositus⁴ et filii et castra et terre, a dominio meo remaneant cum pace, sub eadem pacis constitutione, sub qua ante hanc presentem dispositionem, inter ipsum dcmnum dispositum et nos iuratum fuerit, nunc et imposterum; et quicquid boni fuerit despoti in regno Bossne, eidem restitatur, et, siqui ncn restituerit, pacem non habeant; et despotus et filii persolvant et reddant quod prmiserunt dcmnacioni mee. Sic dominus despotus et filii sui et castra et nobiles, qui habeant pacem a domino gubernatore et dcmnis⁹ regni predictos tres annos, et imposterum, quod despositus⁴ et filii et terra et castra sua maneant cum domino gubernatore et dominis Hungarie in pace. Et etiam Ladislaus, wayda Balachorum, quid tenetur dcmnacioni mee, sive cum tacito¹⁰, sive cum alio servicio, id exolvat et faciat dcmnacioni mee. Sic eciam quid tenetur regno Hungarie aut gubernatori: audientia, obediencia et obligavit¹¹, aut cum aliis serviciis, hoc faciat. Et, dum de premissis ambabus partibus satisfecerit, maneat in pace; ubi vero quid mihi aut domino gubernatori tenetur, non solveret, et eciam dominis Hungarie, habeat quelibet pars liberam facultatem ipsum perturbare et ad solvendum compellere, et per hoc pax firmata non violetur. Et iste Ladislaus, qui nunc est dominus super Valachos, usque terminabitur

ista treugo ipse fiat dominus et, si ipsum Ladislaum, durante ipsa pace, mori contigerit, nulla pars habeat facultatem in Transalpinis prefacere dominium ¹², nisi illum, quem illa terra dilexerit. Et ille, qui tunc esset dominus super Valachos, maneat in predicta dispositione usque terminum prenotatum ¹³. Et rex Bossne et alii domini Bosne cum quid ⁴ tenentur dominacioni, aut cum tacio ¹⁰ aut aliis serviciis, id mihi perficiant, et donec perfecerint cuilibet nostrum, maneant in pace. Ubi vero non perfecerint quod teneantur mihi aut regno Hungarie aut domino gubernatori, liberam habeant facultatem quelibet pars perturbare ipsos et impedire et ad id faciendum compellere, et per hoc treuga presens non violetur. Forscitores ambarum parcium ambulent, per nostra loca et per nostras terras, pacifice, per terras et aquas, dempto quolibet impedimento, et faciant forum sine ullo ¹⁴ impedimento, tributum solvendo iuxta consuetum modum locorum regni. Et sic ambasiatores ambarum parcium ambulent inter partes cum pace; husarones et malefactores, dominio meo subiecti, si aliquid mali ad partes regni Hungarie, furtive aut per violenciam, inchoaverint, mittat dominus gubernator mihi, ad noticiam deducendo, et ego inveniam tales malefactores et corripiam iuridice et homini dampnificato satisfaciam. Sic etiam husarones vel malefactores Hungarie, si aliquid mali ad terram mean fecerint, dominus gubernator, modo simili, talis modi malefactores corripiat et dampnificatis satisfaciat, et propter huiusmodi malos homines impaciencia ¹⁴ non fiat. Et, completis hiis tribus annis, si inventum ⁴ fuerit aliquis ambasiatorum nostrorum apud dominum gubernatorem, aut homines mercatores domini mei in regno Hungarie, aut similiter ambasiata domini gubernatoris apud dominacionem meam et mercatores Hungarii ¹⁵ in terra domini mei, ambe partes libere dimittantur cum omnibus rebus vadat, quilibet in terram suam, libere, cum pace; et ad hoc ¹⁶, in quibus iuramentum feci et inscriptiones domino gubernatori et dominis Hungarorum, teneam, et amicitiam teneant et foveant dominus gubernator et domini Hungarie dominacioni mee, per tres annos, et ita me percuciant omnia mea iuramenta, per me iamfacta, quod nihil de hiis predictis violare volumus. Factum coram nobilibus domini Georgii despoti: Rewtz volnik, Patore et Vook wayda et coram ipsis dominacio mea iuramentum prestitit et inscriptionem dedit, fecit; et per hec omnia premissa, videlicet iuramentum, inscriptiones, dispositiones et ordinationes, infra tempus prenotatum fiant; ego et omnes ad me pertinentes inviolabiliter et infringibiliter obstabimus ¹⁷ et tenebimus; sic etiam dominus gubernator et domini Hungarie.

Datum mensis Novembris, XX^{ma} die, in Andrinopoli, anno ab inicio mundi sex milia nonagesimo et sexagesimo.

Eu, din mila lui Dumnezeu măritul domn și mărețul emir sultan Mohamed beg, fiul măritului domn emir sultan și fiul răposatului Murat beg, vă jur vouă, ilustrului principe, domnul Iancu de Hunedoara, guvernatorul regatului Ungariei, și domnilor Ungariei și vă zic <...>¹⁸ și <...>¹⁸ pe cei șapte <...>¹⁸ pe care noi musulmanii îi avem și în care ne încredem, pe cele o mie și una de nume ale lui Dumnezeu <...>¹⁸ pe sufletul strămoșului și părintelui meu, pe sufletul meu, pe capul meu și al fiilor mei, pe corpul meu, pe care stau, că voiesc pace pe trei ani cu domnul guvernator și cu domni Ungariei, sub această rînduială, că regatul Ungariei și cei care îl ascultă și i se supun, chiar Dubrovnicul, care ține de el și i se supune, împreună cu ținuturile și cetățile, pe care le stăpînește acel Dubrovnic, <pe care> l-a obținut de la primii regi ai regatului Ungariei, care au fost mai înainte, și dacă Ștefan voievodul a luat ceva de la Dubrovnic, să fie dator

să-l înapoieze; de asemenea, Chilia și cele care țin de ea și care i se supun și orice alte ținuturi care țin de sfânta coroană a regatului Ungariei, <va avea o pace> pe trei ani de la stăpînirea mea și de la oamenii stăpînirii mele; de asemenea <acolo> unde este stăpînirea mea și ținuturile <mele>, vor avea pace pe trei ani de la domnul guvernator și de la domnii Ungariei, și în afară de cetățile <existente>, începînd de la Severin, prima lîngă Dunăre, nici stăpînirea <mea> și nici omul stăpînirii mele să nu ridice alte cetăți sau întărituri; de asemenea nici domnul guvernator și nici domnii Ungariei <să nu ridice> cetăți noi; iar cetățile, care ar fi în mîinile ambelor părți, vor putea și pot să <le> ridice și construiască, după puterea <lor> și ilustrul principe, domnul Gheorghe, despotul Serbiei, și fiii săi și cetățile sale, chiar și ținuturile sale și oamenii de orice condiție, pe aceștia stăpînirea mea să-i aibă în pace și dragoste. Voiesc să fiu în jurămînt și rînduială, de aceea am jurat și am scris cu aceștia, dar nu voi face nimic prin forță și nici prin insultă; și ceea ce au cerut și nu vor da, din cauza aceasta nu voi face nici o neînțelegere cu aceștia; și cînd se vor împlini sus-zisii trei ani, și domnul despot și fii și cetățile și ținuturile să rămînă de la stăpînirea mea cu pace, sub același așezămînt al păcii, sub care, înaintea acestei rînduiei prezente, s-a jurat între acest domn despot și noi, acum și pe viitor; și orice bun ar fi al despotului, în regatul Bosniei, să-i fie restituit acestuia și dacă nu-i va fi restituit, să nu aibă pace; iar despotul și fii săi să plătească și să înapoieze, ceea ce au promis stăpînirii mele. Astfel domnul despot, fii săi, cetățile și nobilii, care vor avea pace pe trei ani de la domnul guvernator și de la domnii sus-zisului regat, și pe viitor acel despot, fii, ținuturile și cetățile sale să rămînă cu domnul guvernator și cu domnii Ungariei în pace. Și chiar Vladislav, voievodul românilor, să plătească și să dea stăpînirii mele, ceea ce i se cuvine, sau prin tribut sau prin alt serviciu. De asemenea să dea și ceea ce i se cuvine regatului Ungariei sau guvernatorului: ascultare, supunere și obligația, sau alte servicii. Și dacă va plăti ambelor părți cele sus-amintite, să rămînă în pace; dacă însă nu va plăti ceea ce mi se cuvine mie sau domnului guvernator și chiar domnilor Ungariei, fiecare parte să poată să-l amenințe pe acela și să-l constrîngă să plătească, și prin aceasta pacea întărită să nu fie vătămată. Și acest Vladislav, care acum este stăpîn asupra românilor, să fie stăpîn pînă se va termina acest armistițiu și dacă, în timpul acestei păci, s-ar întîmpla ca acest Vladislav să moară, nici o parte să nu poată să numească domn în Țara Românească, decît pe acela, pe care acea țară l-ar alege. Și acela, care atunci va fi domn asupra românilor, să rămînă în sus-zisa rînduială pînă la termenul sus-pomenit. Și regele Bosniei și ceilalți domni ai Bosniei să-mi dea ceea ce se cuvine stăpînirii mele, sau în tribut sau prin alte servicii, și dacă vor da fiecăruia dintre noi, să rămînă în pace. Dacă însă nu vor da ceea ce mi se cuvine mie sau regatului Ungariei sau domnului guvernator, fiecare parte să poată să-i amenințe pe aceștia și să-i stingherească și să-i constrîngă să facă acest lucru, și prin aceasta pacea de față să nu fie vătămată. Negustorii ambelor părți să meargă prin locurile noastre și prin ținuturile noastre în liniște pe uscat și pe apă, neținînd seama de nici o piedică, și să facă piață fără nici o piedică, plătind vamă după obiceiul locurilor țării. Tot astfel și solii ambelor părți să meargă între părți în pace; călăreții și răufăcătorii, supuși stăpînirii mele, dacă vor face vreun rău în părțile regatului Ungariei, pe ascuns sau prin violență, domnul guvernator să-mi aducă la cunoștință, iar eu să-i găsesc pe acei răufăcători, și să îi pedepsesc și să plătesc omului păgubit. De asemenea, călăreții sau răufăcătorii Ungariei, dacă vor face vreun rău în țara mea, domnul guvernator să-i pedepsească pe răufăcători într-un mod asemănător, și să plătească celor păgubiți, și din cauza

acestor oameni răi să nu se facă violență. Și, împlinindu-se acești trei ani, dacă vreun sol al nostru s-ar afla la domnul guvernator sau negustorii stăpînirii mele <s-ar afla> în regatul Ungariei și de asemenea solia domnului guvernator la stăpînirea mea și negustorii unguri în țara stăpînirii mele, ambele părți să-i lase să plece liberi cu toate lucrurile lor, și fiecare să meargă în țara sa liber și în pace; și pentru acestea, cu privire la care am făcut domnului guvernator și domnilor Ungariei jurămîntul, și actele le voi păstra, iar domnul guvernator și domnii Ungariei să țină și să păstreze stăpînirii mele o prietenie pe trei ani; și așa mă îndeamnă toate jurămintele, făcute de către mine, să nu încalc nimic din cele sus-zise. Făcut în fața nobililor domnului despot Gheorghe: Rewtz, vornicul, Pastor și Vuc voievodul, și în fața acelorași stăpînirea mea a săvîrșit jurămîntul și s-a dat și a făcut actele; iar toate aceste, cele de mai sus, adică jurămîntul, actele, hotărîrile și rînduielile, să se facă în timpul sus-amîntit; eu și toți cei care țin de mine, le vom păstra și le vom ține în chip neclintit și nestrămutat, de asemenea și domnul guvernator și domnii Ungariei.

Dat în luna noiembrie, ziua a douăzecea, în Adrianopol, în anul șase mii nouă sute șazeci, de la facerea lumii.

După N. Iorga, *Acte și fragmente cu privire la istoria românilor*, III, București, 1897, 23—27.

Orig., la sfîrșitul secolului trecut, se afla la Biblioteca statului Bavaria, din München, nr. 19 542, fol. 260 și urm.

¹ *Amice* în orig. Suveranii turci se intitulează pînă tirziu emiri, de la un timp purtînd paratlel și titlul de sultani.

² Mohamed al II-lea.

³ În orig. *Amirewlthan*.

⁴ Astfel în orig.

⁵ Astfel în orig.; corect: *dominio*.

⁶ Astfel în textul latin publicat; mai probabil *preter*.

⁷ Astfel în orig.; corect: *quod*.

⁸ Astfel în orig.; corect: *eos*.

⁹ Astfel în orig.; corect: *dcminis*.

¹⁰ Astfel în orig.; corect: *tributo*.

¹¹ Astfel în orig., corect: *obligatio*.

¹² Astfel în orig.; corect: *dcminum*.

¹³ Cuvînt repetat.

¹⁴ Lectură probabilă.

¹⁵ Astfel în orig.; corect: *Hungari*.

¹⁶ Astfel în orig.; corect: *hec*.

¹⁷ Astfel în orig.; corect: *observabimus*.

¹⁸ Formule diplomatice turcești, care, în forma copiată de editorul textului latin, după care s-a publicat documentul, sînt intraductibile.

† Іѡ Владислав воевода и господинъ вѣсен земли Ѣгровлахѣнскон. Пишет господство ми моимъ вѣрнымъ и добрымъ прѣтелемъ, прѣгаромъ вѣсемъ брашовскимъ, великимъже и малымъ, какото моими добрыми и любими часвѣкомъ.

Сеѡ ради, вде посласте вашн добри людіе, Гашпара и Тежѡ, къ господствѡ ми, за работѡ и за тѣкмежѡ, що смо имали по междѡ нами и що сме шещали. Сеѡ ради, мон добри людіе, азъ що смѡ с вами ѡтѣкми, на томъ стоимъ, нѡ, моа братѣа, вичѡ, понеже покоа не имамъ, нѡ по слѡжбе що послѡжи и кръв своа проліахъ и с моими болѣре и с моимъ землюмъ, заради свѣтен корѡнѣ и заради Ѣгрѡскон

Земан н хрнстїаном н колнко мн сѧ клемо н роднтел Ішнешѧ воєвода, а мн тозн не ѡсокотн н за моѡ слѡжес не вн мѡ мнло, нж мѡ дососа гобрїнатѣрство Земан Бѣгрѡскон, нж пѡшат за мн вѣзмет моѡ права очнна н моѡ земанца, Фаграш н Імлаш н мѡчнт сѣ сѧ злом на мене. Да егн мн прѣстѣпн свое обецанїе н клетен, еже сѧ мном обѣща н моѡ слѡжес потлачн, а Богѧ да вѣзшцет на тогозн чловѣка, цю правдѡ не ѡздрѣжа.

І господство мн, по неколи мои, азѡ мое не цѣ оставнт с моим глазом, срамотно да загѣбнм, нѡ о цюм вѣзмогѡ, тозн цѣ ѡчннт, а Богѧ да платнт н да внднт, отн мн ест неколѣ.

І с вашом мнлостїум, како смѣ ѡбещал, на том хощѡ стоатн додле вѣзмогѡ дрѣжат. Може мѣ разлѣчнт шт елс велнка неколѣ, да шт кѣга не вѣзмогѡ, а вн мн цете верѡват.

Н веселн ен Богѧ.

† Іѡ Владїслав воєвода, мнлостїа божїа господннѧ.

<Adresa pe verso:> † Моим добрим н вѣрным прїателем, прѣгаром брашевскым, велнкнмже н малнмѡ.

† Io Vladislav voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei. Scrie domnia mea credincioșilor și bunilor mei prieteni, tuturor pîrgarilor brașoveni, mari și mici, ca unor buni și iubiți oameni ai mei.

Drept aceea, ați trimis aici pe oamenii voștri buni, Gașpar și Tej, la domnia mea, pentru treaba și întocmirea pe care am avut-o între noi și pentru ceea ce am făgăduit. De aceea, oamenii mei buni, ceea ce am întocmit eu cu voi, pe aceea stau, ci, fraților mei, strig, pentru că nu am liniște, căci cu toate slujbele pe care le-am slujit și sîngele meu pe care l-am vărsat, și cu boierii mei și cu țara mea, pentru sfînta coroană și pentru Țara Ungurească și pentru creștini și cît m-am jurat cu părintele meu Ianăș voievod, iar el aceasta nu o ține în seamă și de slujba mea nu-i place și nu-i ajunge guvernatoria Țării Ungurești, ci trimite să mi se ia ocina mea dreaptă și țărișoara mea, Făgărașul și Amlașul și se muncește cu răul asupra mea. Dar dacă el și-a călcat făgăduiala și jurămintele, pe care mi le-a făgăduit și slujba mea a disprețuit-o, iar Dumnezeu să-l căznească pe acel om, care dreptatea nu ține.

Iar domnia mea, după nevoia mea, nu voi lăsa ceea ce este al meu, odată cu capul, chiar de-ar fi să pier cu rușine, dar ceea ce voi putea aceea voi face, iar Dumnezeu să plătească și să vadă că sînt în nevoie.

Iar cu milostivirea voastră, după cum am făgăduit, pe aceea voi sta, pînă cît voi putea să țin. Poate să mă despartă de voi vreo mare nevoie, dar de cînd nu voi mai putea, iar voi mă veți crede.

Și Dumnezeu să vă veselească.

† Io Vladislav voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Bunilor și credincioșilor mei prieteni, pîrgarilor brașoveni, mari și mici.

Arh. St. Brașov, nr. 28.

Orig., hirtie, pecete timbrată, cu legenda: † Іѡ ВЛАДИСЛАВѢ ВОЈВОДА И ГНЬ.

Fotocopii la Bibl. Acad., F. VII/5 și XIII/56.

Motivarea datării în *Uđ.*, V, 336–337.

EDIȚII: Slav, *Miletić*, nr. 67. Slav și trad. Bogdan, *Relașiile*, 85–87; *Tocilescu*, 63–64. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 60–61.

† Іѡ Блѡднслѡв Кѡеѡда н гѡспѡдннѡ. Пншет гѡспѡдство мн прѡтѡтелем гѡспѡдства мн, прѡгарѡм Брашевѡ. Н тѡзи вндите цѡ чиннѡте: с мене цѡте да сте ѡ мнрѡ, а само не ходите правнм законом. Казнѡте мн, зацо сте впрѡан цнтовн моелѡ чѡвѡкѡ Рѡдоулѡ Нѡнчѡ? Нще вѡ е волѡ да не кѡпѡт мон люде врсжѡа н цнтоѡе, а вѡе рѡцѡте вашнм мансторѡм да не продадѡт, а мон люде не хтѡт кѡпнѡтн. Нж егда сѡ кѡпнлн, вслобѡдѡте нх, да сѡ нх донесѡт, а вт нннѡ хтѡт знѡтн. Нще лн не цѡте нх вслобѡднѡ тѡезн цнтоѡе, а гѡспѡдство мн не цѡж вставнѡт мон снромѡсн, да нм бѡдет пѡгѡбѡл.

Н веселн вн Богѡ.

Н молю вн мнѡ да мѡ не вѡзмете нн едно вѡлѡно.

† Іѡ Блѡднслѡв Кѡеѡда, мнѡстѡа вѡжѡа гѡспѡдннѡ.

〈Adresa pe verso:〉 † Прѡгарѡм Брашевѡ.

† Io Vladislav voievod și domn. Scrie domnia mea prietenilor domniei mele, pîrgarilor Braşovului. Și iată, vedeți ce faceți: cu mine vreți să fiți în pace, dar acolo nu umblați cu lege dreaptă. Spuneți-mi, de ce ați oprit scuturile omului meu, Radul Nenciu? Dacă vă este voia să nu cumpere oamenii mei arme și scuturi, iar voi spuneți meșterilor voștri să nu vîndă, iar oamenii mei nu vor cumpăra. Ci dacă au cumpărat, sloboziți-i ca să și le aducă, iar de acum înainte vor ști. Dacă nu le veți slobozi acele scuturi, iar domnia mea nu voi lăsa pe supușii mei, să le fie pagubă.

Și Dumnezeu să vă veselească.

Și vă rog să nu-i luați vamă nici cît un fir de păr din cap.

† Io Vladislav voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

〈Adresa pe verso:〉 † Pîrgarilor Braşovului.

Arh. St. Braşov, nr. 127.

Orig., hirtie, pecete timbrată, cu legenda: † Іѡ Блѡднслѡв Кѡеѡда н гѡсп[ѡдннѡ] ѡргѡв-[Блѡхѡн]ѡнѡ.

Motivarea datării în *Ub.*, V, 337.

EDIȚII: Slav, *Miletić*, nr. 63. Slav și trad, Bogdan, *Relațiile*, 88–89; *Tccilescu*, 65–66. Trad, Bogdan, *Dcc. și reg.*, 61.

Johannes de Hwnyad, regni Hungarie gubernator etcetera, prudentibus et circumspectis iudici, iuratis civibus ac toti consilio civitatis Brassowyensis, salutem cum favore.

Vestris innotescat dileccionibus, quod inter regnum Hungarie et nos ac inter imperatorem Thurcorum, per medium certorum principum pacis trewga per integrorum trium annorum spacia, post sese affuturorum, est firmata, ad quam trewgam eciam illustris princeps Wladislaus, waywoda parcium Transalpinarum, est insertus. Ita quod nos de hoc regno Hungarie contra

ipsum Wladislaum waywodam nullam potenciam suscitari et in ipsum, iuxta vires, agredi¹ permittemus. Nunc enim, ut percepimus, illustris princeps Wlad, filius quondam Drakwl waywode, qui nunc hic aput¹ nos existit, contra ipsum Wladislaum waywoda, sine scitu et voluntate nostris, fortasse se opponere intendit.

Ideo, si per illas partes prefatus Wlad contra iamfatum Wladislaum waywodam, ad nocendum sibi et dictis partibus Transalpinis, intrare voluerit, extunc serie presentium firmiter precipientes mandamus vobis, quatenus eidem Wlad in eisdem vestris partibus nec hospicium, sed nec descensum dare, quin potius captivare et de eisdem partibus expellere debeatis, ut prescripta, in suo statu roborato, infra tempus prenotatum, nostri ex parte inviolabiliter observetur. Et quia prefatus Wlad de partibus Moldwawye ad fidem nostram erga nos venit, ob hoc eundem per viam eandem, sub fide prenotata, per certos homines nostros salve conduci faciemus. Secus igitur in premissis non facturi.

Datum Bude, in festo beate Dorothee virginis, anno domini Millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo.

Iancu de Hunedoara, guvernatorul regatului Ungariei etc., înțelepților și chibzuiților (bărbați), judeului, orașenilor jurați și întregului sfat al orașului Brașov, sănătate și bunăvoință.

Să ajungă la cunoștința credinței voastre că, prin mijlocirea anumitor principii, a fost încheiată o pace pe o perioadă de trei ani împliniți, care vor veni după acesta, între regatul Ungariei și noi, (pe de o parte), și împăratul turcilor, (pe de alta), în care pace este cuprins chiar și vestitul principe Vladislav, voievodul Țării Românești. Astfel, ca noi să nu ne permitem să pornim nici o oștire din acest regat al Ungariei împotriva aceluia Vladislav voievodul și după puțină nici să nu mergem împotriva lui. Căci acum, după cum înțelegem, vestitul principe Vlad, fiul răposatului Dan voievodul, care acum se află aici la noi, își propune probabil să se împotrivescă aceluia Vladislav voievodul, fără știrea și voința noastră.

De aceea, dacă sus-amintitul Vlad va voi să intre prin acele părți împotriva pomenitului Vladislav voievodul, pentru nimicirea lui și a zisei Țări Românești, atunci, prin cuprinsul celor de față, vă punem în vedere și vă poruncim cu tărie, să nu dați aceluia Vlad în acele părți ale noastre nici găzduire și nici adăpost, ci, mai degrabă, să-l prindeți și să-l alungați din acele părți, ca cele sus-scrise, în starea lor întărită, să fie păstrate nestrămutat din partea noastră, în timpul sus-amintit. Și deoarece sus-pomenitul Vlad a venit la noi din părțile Moldovei sub protecția noastră, de aceea noi vom face ca acela să fie dus nevătămat pe același drum de către anumiți oameni ai noștri, sub protecția noastră sus-amintită. Așadar, altfel să nu faceți cu privire la cele (arătate) mai sus.

Dat la Buda, la sărbătoarea fericitei fecioare Dorotea, în anul Domnului o mie patru sute cincizeci și doi.

Arh. St. Brașov, Privilegii, nr. 116. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1452. Orig., hîrtie, cu pecete rotundă din ceară roșie, aplicată sub text.

EDIȚII: Latin. Teleki, *Hunyadiak kora*, X, 322–323; *Hurmuzaki*, XV/1, 37; *Ub.*, V, 337–338. Latin și facs. *Jakó-Manolescu*, 16, pl. 17 b.

¹ Astfel în orig.

Prudentes et circumspecti, nobis amici honorandi.

Noveritis quod nos, ac ceteri domini prelati et barones regni Hungarie nuper nuc¹ transactis diebus, generalem fecimus congregacionem in civitate Wyenensi, ubi dominus comes Cilie ac domini prelati et barones Australes, Bohemi et Moravi, necnon multi alii principes interfuerunt, cum quibus firma et ratissima fecimus stabilivimusque et firmavimus obligamina, inter ceteraque disposuimus, quod, si dominus rex Romanorum serenissimum principem, dominum Ladislaum, regem Hungarie, dominum nostrum naturalem, reddere noluerit, eciam per vis et guerram ab ipso domino Romanorum rege, eundem unanimiter rehabere volumus. Preterea, quia illustris princeps Wlad wayvoda, filius Drakwl waywode, apud² nos ad nostram stetit fidem, ipseque ad nostra non placuit per amplius servicia, ideo, nos eundem abire fecimus et non illas partes, sed per terram Moldwawy, quoniam nolumus, quod aliquem³ nocumenta a vestris partibus ad terram Transalpinarum committantur.

Ceterum quidem audivimus quod uxores illorum, qui nobis servierunt, videlicet Nyak et aliorum, a vobis more captivorum expeterent, non decet, enim aliquem captivum de regno Hungarie ad exteris dare naciones. Ideo, vobis, firmissimis nostris damus in mandatis, quatenus heminem christicolam et presertim uxores illorum, qui nobis grata exhibuerunt servicia, ad captivitatem dare debeatis. Secus non facturi.

Datum in Zakalospazthch, feria quinta proxima ante dominicam Ramis-palmarum, anno domini M^o CCCC^o L^o secundo.

Johannes de Hwpyad, regni Hungarie gubernator

<Sub text:> Commissio propria domini gubernatoris

<Pe verso, de aceeași mână:> Prudentibus et circumspectis viris, iudici et iuratis civibus civitatis Brassouiensis, amicis nobis honorandis.

Înțelepți și chibzuiți <bărbați>, prieteni vrednici de cinstea noastră..

Aflați că, în zilele de curînd trecute, noi și ceilalți domni prelați și baroni ai regatului Ungariei am făcut o adunare obștească în orașul Viena, unde au fost de față domnul comite Cilly și domnii prelați și baroni din Austria, Boemia și Moravia, precum și mulți alți principii, cu care am făcut, am statornicit și am încheiat niște legăminte puternice și foarte sigure; și între altele am rînduit că, dacă domnul rege al romanilor nu va voi să dea înapoi pe prealuminațul principe, domnul Ladislau, regele Ungariei, stăpînul nostru firesc <atunci>, cu toții voim să-l luăm pe acesta, înapoi, chiar prin forță și război, de la acel domn rege al romanilor. Pe lîngă aceasta, deoarece vestitul principe Vlad voievodul, fiul lui Dracul voievodul, <care> a stat la noi, sub protecția noastră, nu i-a plăcut la noi, din cauza unor slujbe prea mari, noi am făcut ca acela să plece; și nu prin acele părți, ci prin țara Moldovei, deoarece nu voim să fie săvîrșite oarecare vătămări dinspre părțile voastre în Țara Românească.

În afară de acestea, am auzit că s-ar fi cerut de la voi <să dați> ca și captive pe soțiile acelor care ne-au făcut servicii, adică a lui Neagu și a altora. <Deoarece> nu se cuvine să se dea din regatul Ungariei vreun captiv către popoare străine, de aceea vă poruncim cu tărie, să nu dați în captivitate pe nici un creștin și îndeosebi pe soțiile acelor care ne-au făcut servicii plăcute.. Altfel să nu faceți.

Dat la Szakállas, în joia dinaintea duminicii Floriilor, în anul Domnului o mie patru sute cincizeci și doi.

Iancu de Hunedoara, guvernatorul regatului Ungariei

⟨*Sub text* :⟩ Porunca însăși a domnului guvernator

⟨*Pe verso, de aceeași mână* :⟩ Înțelepților și chibzuiților bărbați, judei și orașenilor jurați din orașul Brașov, prieteni vrednici de cinstea noastră.

Arh. St. Brașov, Privilegii, nr. 117. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1452 Orig., hirtie, cu urme de pecete de închidere din ceară roșie, aplicată pe verso. EDIȚII: Latin, Teleki, *Hunyadiak kora* X, 333–334; *U.b.*, V, 338–339.

¹ Corect: *nunc*.

² Astfel în orig.

³ Corect: *aliqua*.

310

1452 iulie 18, Trenčän.

Johannes de Hwnyad, regni Hungarie gubernator etcetera, egregiis viris castellanis castri Thewrch, presentibus et futuris, presencium noticiam habituris, salutem cum favore.

Datur nobis intelligi, quomodo vos super tributo sew ¹ teolonio ¹, in suburbio dicti castri et civitate Thewrch exigi, solito, per homines viatores ac mercatores, ipsum tributum, pro victuum ipsorum acquisitione perlustrantes, et signanter per Volahos contra eorum libertates, per divos reges demum per nos ipsis concessas, indebitum tributum exigeretis et extorqueri faceretis, patentibus mediantibus iurisque eorum derogamen manifestum.

Quare, dileccionibus vestris serie presencium firmissime precipiendo mandamus et aliud habere omnio nolumus, quatenus super prefatos Volahos et aliquos quosvis viatores et mercatores homines, contra eorum libertates, indebitum tributum exigere seu exigi facere nusquam et nequaquam presumatis, nec sitis ausi modo aliquali. Secus enim vobis in premissis facientibus, quod non credimus, prefatis Volahis nullum dampnum contra eorum libertates exinde percipere volumus, sed ² eosdem in eorum libertatibus illese et indempniter tenere et observare volumus. Secus igitur in premissis non facturi. Presentibus perlectis exhibenti restititis.

Datum in descensu nostro campestris ¹ sub fortalicio Derenchen, feria tertia proxima post festum Divisionis apostolorum, anno domini Millesimo quadringentesimo L^{mo} seundo.

⟨*Pe verso, de o mână contemporană* :⟩ Contra castellanos

Iancu de Hunedoara, guvernatorul regatului Ungariei etc., aleșilor bărbați, castellanilor din cetatea Bran, atît celor de față, cît și celor viitori, care vor lua cunoștință de ⟨scrisoarea⟩ de față, sănătate și bunăvoință.

Ni se aduce la cunoștință, că voi, cu privire la darea sau tributul, ce se obișnuiește să se ceară în apropierea zisei cetăți și în orașul Bran, cereți și puneți să se ia de la călători și negustori, ce vin pentru agonisirea hranei lor, dar și mai ales de la români, acea dare ⟨ce este⟩ o vamă nedreaptă, împotriva libertăților hărăzite lor de către răposaii regi și apoi de către noi, ceea ce de drept și pe față este spre pagubă lor vădită.

De aceea, punem în vedere și poruncim cu tărie credinței voastre, prin cuprinsul celor de față, și altfel nu voim nicicum să fie, ca nicidecum să nu încercați și nici să îndrăzniți în vreun fel oarecare să cereți sau să puneți să se ceară o vamă nedreaptă, de la sus-amintiții români și de la oricare alt călător și negustor, împotriva libertăților lor. Și astfel să nu faceți cu privire la cele <arătate> mai sus, ceea ce nu credem, <căci> voim ca sus-pomeniților români să nu le provocați nici o pagubă, împotriva libertăților lor, ci voim să-i ținem și să-i păstrăm pe aceștia nevătămați și nepăgubiți, în libertățile lor. Așadar, altfel să nu faceți cu privire la cele <arătate> mai sus. După citire, cele de față să le înapoiați înfățișătorului.

Dat în tabăra noastră, sub cetatea Trencin, în joia de după sărbătoarea Despărțirii apostolilor, în anul Domnului o mie patru sute cincizeci și doi.

<Pe verso, de o mână contemporană :> Împotriva castelanilor.

Arh. St. Brașov, Privilegii, nr. 118. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1452.. Orig., hirtie, cu urme de pecete din ceară roșie, aplicată sub text. EDIȚII: Latin. Ub., V, 352.

¹ Astfel în orig.

² Urmează: *ecdem*, șters de aceeași mână.

† Милостію божію, мы Ілєѣандрѣ воевода, господарѣ Земли Молдавскон. Знаменито чинимъ нсѣ сѣмь лнстомъ нашимъ вѣсѣмъ кто на нь оузрнтъ. на і его оуслышнтъ чѣсчн, уже прирадили сѣ есмн нсѣ нашимн болри и оучинили есмн и сѣ оусею нашею радою и дали есмн сесѣ лїстѣ нашѣ приателемъ нашимъ, оусимъ брашовѣномъ, оусимъ купцемъ и оусен земли вѣ Бръсѣ, оусимъ людемъ и оусимъ кѣпцемъ, на то да имають вѣ насѣ тотѣ законъ и тоє право що имали вѣтѣ нашего днда, вѣтѣ Ілєѣандра воеводн. Коли до нашн земли придѣтѣ сѣ трѣговлею, що бы доброволно имѣ прїти до нашн земли сѣ своею трѣговлею, що коли имутѣ имати, а мнто имають дати вѣтѣ тару по ̃ гроши, іакоже было старое право, дано имѣ вѣтѣ нашихъ предкове, и що бы имѣ доброволно и слободно ходити по всен земли господства мн, и по градомъ и по трѣгомъ продати свою трѣговлею, и свкна и платно и бобовъ и вѣдъ коли имѣтѣ имати. Ілє платно и бобовъ да продають лактемъ, а свкна сѣ внгомъ да продають, сѣ кимъ имутѣ трѣговати сѣ. І мыто имають платитѣ вѣтѣ єдинно внга Колонєва по ̃ гроши, а вѣтѣ Левѣа по ̃ гроши, а Бытѣварѣ по ̃, а Чехѣ по ̃ гроши.

І Сувчавское мнто ннгде да не платѣтѣ лнше оу Сувчавѣ, хотѣ бы за моремъ ходили и пакѣ Бѣнгрехѣ да перешли бы сѣ трѣговлею своею, єще да платѣтѣ оу Сувчавѣ мыто Сувчавское, а ннде ннгде оу нашн земли.

Що бы вини волни были кѣпнтн совѣ и волн и коровы и пакѣ що кѣпнили, лн товара лн вѣдъ що, вѣ денн нашего днда, Ілєѣандра воеводн, іакоже и мы дали есмн имѣ тоє право и тоє волю. І коли схотѣты вѣгнати волѣ вѣтѣ нашн земли до вгорѣ, тогди имають платитѣ вѣтѣ каждого вола по ̃ гроши, а вѣлше ннчего да не платѣтѣ.

І іакоже кто коли имѣтѣ познати оу ннхъ конн или волѣ, вѣдъ гдє оу нашн земли и доведетѣ нашѣ человекѣ на Брашовѣнина назѣ добрими людами, а вини Брашовѣни не мочи имѣтѣ поставити совдыша за тотѣ конѣ или за волѣ, а Брашовѣни да стратѣтѣ того конѣ или вола, а вѣлше ннчего главѣ не имають надѣ.

собою ни гроша, але тѣлоко що бы имъ ншкодаъ была, а бѣлаше нишо. ꙗко никто штъ нашихъ боляръ а ни оурѣдникѡвъ да не смѣють бѣлаше бантовати нхъ ни за единъ нита, ни штъ нхъ оузѣти.

Такоже коли схотатъ брашовѣне предъ господства ми стоати на законѣ, коли иметъ бѣда кто на нхъ тигати, а вини що бы коли били прити до насъ, а бы хомъ мы нхъ судити, а никто да не смѣетъ судити нхъ, ни оу нашен Земли безы нхъ коли, ни вди болярнъ нашъ. ꙗко коли бы хотилъ бѣда какинъ болярнъ нашъ, или дворникъ, или мытникъ, или шолтѣвъ, или прѣгарн, или бѣда какнхъ рѣдцѣ или оузѣти штъ нхъ бѣда що, или бантовати нхъ, или мыта оузѣти штъ нхъ бѣлаше какъ есми бнше писали, и хотилъ бы имъ разорити тотъ законъ и тое право що есми бнше писали, бѣда оу чемъ, хоте за единъ грошъ, тотъ оузритъ велнокон казни и оургию господства ми. То е все що бы имъ было непорушено до жнвота господства ми.

ꙗко на то естъ вѣра¹ господства ми и вѣра боляръ нашихъ: вѣра пана Дѣми Браевича и вѣра пана Манола Хотинского, вѣра пана Станчула, вѣра пана Кости прѣкалаба и брата его, пана Петра, вѣра пана Ивана Банчана, вѣра <пана>² Кости Ёрѣша, вѣра оушнхъ боляръ нашихъ, велнкнхъ и малыхъ.

ꙗко на бѣлашен крѣпостъ томи выше писанномъ, велѣли есми нашемъ вѣрномъ ланъ, Мнханаъ логофетъ, писати и привѣстити нашу печатъ къ семъ листъ нашемъ.

Писа, оу Васлоун, Петръ Ирданович, въ лѣто 5923, мѣсеца аугустъ бѣ.

† Din mila lui Dumnezeu, noi Alexandru voievod, domn al țării Moldovei. Facem cunoscut cu această carte a noastră, tuturor celor care o vor vedea sau o vor auzi citindu-se, că ne-am sfătuit cu boierii noștri și am făcut și cu întregul nostru sfat și am dat această carte a noastră prietenilor noștri, tuturor brașovenilor, tuturor negustorilor și întregii țări a Bîrsei, tuturor oamenilor și tuturor negustorilor, pentru aceea ca să aibă de la noi acea lege și acel drept pe care l-au avut de la bunicul nostru, Alexandru voievod. Când vor veni cu marfă în țara noastră să vină cu bună voie în țara noastră cu marfa lor ce vor avea, iar vamă să dea de povară 4 groși, așa cum a fost vechiul drept, dat lor de strămoșii noștri și să meargă de bună voie și slobod prin toată țara domniei mele și prin orașe și prin târguri să vîndă marfa lor, și postavul și pînza și boboul și orice vor avea. Însă pînza și boboul să-l vîndă cu cotul, iar postavul să-l vîndă cu bucata, cu cine se vor târgui. Iar vamă vor plăti de o bucată de postav de Colonia cîte 12 groși, iar de Luvia, cîte 18 groși, iar de Buda cîte 8, iar de Cehia cîte 4 groși.

Iar vama de la Suceava nicăieri să n-o plătească, numai la Suceava, chiar de ar merge peste mare. Și iarăși dacă ar trece cu marfa lor în Ungaria, încă să plătească la Suceava vama de Suceava și aiurea nicăieri în țara domniei mele.

Pentru că ei erau liberi să-și cumpere și boi și vaci și orice cumpărau, fie marfă, fie orice în zilele bunicului nostru Alexandru voievod, de asemenea și noi le-am dat acel drept și acea voie. Iar cînd vor mîna boi din țara domniei mele în Ungaria, atunci vor plăti de fiecare bou cîte 2 groși, iar mai mult nimic să nu plătească.

Și de asemenea cînd vor cunoaște la ei cai sau boi oriunde în țara noastră și va dovedi omul nostru pe brașovean cu oameni buni, ei, brașovenii nu vor putea să pună chezaș pentru acel cal sau bou, iar brașovenii să piardă acel cal sau bou și mai multă gloabă să nu aibă asupra lor nici un groș, însă numai ce le-ar fi lor pagubă, iar mai mult nimic. Și nimeni dintre boierii noștri și nici ureadnici să nu îndrăznească să-i bîntuie mai mult nici pentru o ață, nici să ia de la ei.

De asemenea cînd vor voi braşovenii să stea înaintea domniei mele la judecată, cînd va avea cineva să-i pîrască, ei sînt liberi să vină la noi, iar noi îi vom judeca, şi nimeni să nu îndrăznească să-i judece nicăieri în ţara domniei mele, fără voia lor, nici un boier al nostru. Iar cînd ar voi vreun boier al nostru sau vornic sau vameş sau şoltuz sau pîrgar sau orice dregător sau să le ia de la ei ceva sau să-i bîntuie, sau să le ia vamă mai mult decît am scris mai sus şi ar voi să surpe acea lege şi acel drept ce am scris mai sus, orice, chiar un groş, acela va vedea mari pedepse şi urgie de la domnia mea. Toate acestea să le fie lor neclintit în viaţa domniei mele.

Şi la aceasta este credinţa domniei mele şi credinţa boierilor noştri: credinţa panului Duma Braevici şi credinţa panului Manoil de la Hotin şi credinţa panului Stanciul, credinţa panului Costea pîrcălabul şi a fratelui său pan Petrea, credinţa panului Ioan Băicean, credinţa panului² Costea Orăş, credinţa tuturor boierilor noştri mari şi mici.

Iar pentru mai mare tărie a celor mai sus scrise am poruncit credinciosului pan, Mihail logofăt, să scrie şi să atirne pecetea noastră la această carte a noastră.

A scris la Vaslui, Petru Ardanovici, în anul 6960 <1452> luna august 12.

Bibl. Acad. Peceţi 8.

Orig., perg. pecete atirnată, avînd inscripţia: ПЛАЦАНАРЬ БОИРОДА.

Planşă foto în Bogdan, *Album*, 41.

EDIȚII: Slav şi trad. Bogdan, *Doc. mclđ.*, 29—33; Costăchescu, *Doc. mclđ.*, 759—762;

Nicolaescu, *Doc. sl. rom.* 105—110; *Miletic-Agura*, 374—375; *Tccilescu*, 494—497.

¹ În orig.: гѣрѣра.

² Omis în orig.

Wladislaus, parcium Transalpinarum wayvoda et dominus terrarum de Omlas et Fagaras, providis et honestis viris, iudici, iuratis civibus de Brasouia, fraternitatis et amicie dileccionem.

Noviter, diebus proxime elapsis, colloquia pariter habuimus, communi contractu et unamimite conclusimus et perpetuam pacem fecimus, ita ex parte vestri, quid nostri ex ipsa pax literali testimonio firmaretur, usquemodo de futura ordinacione nichil nobis intimastis. Item, eciam percepimus, quod inimici nostri et familiares inimicorum nostrorum, precise vestro in medio, Brassovie, habitarent et pacifice ambulare permetteretis; quare presentibus rogamus, quatenus, state¹, in fide, quamadmodum septem sedes fecerunt, ita et vos faciatis, bona illarum recipiatis et predatis eosdem. Est eciam quidem Chernik Walachus et infidelis de terra Fagaras cum mille pecudibus, de nostro exercitu pridem furatis, ad tenuta vestra, prope ad Feketehalom, cum aliis suis sociis transivit et ibi moram fecerit; eciam plures <tales>² multi sunt sub gubernacione vestra, in territorio Burchie; quarum presentibus quasuper diligenter petimus, quatenus dictas pecudes et pecore ab ipso Chernik recipiatis et nobis transmittatis, quia ad nos pertinent, ipsum Chernik predatis cum aliis sociis suis, si vultis nobiscum bonam pacem habere et assumpsissetis nostram voluntatem facere. Secus in premissis non facturi. Nos, autem, sicut promissimus, fide bona, semper vobiscum bonam pacem tenebimus.

Date in Tergouistia, die dominica ante festum beati Michaelis archangeli, anno domini M° CCCC° quinquagesimo secundo. Ceterum Michaela et Christa quidquit vobis dixerint idem.

Vladislav, voievodul Țării Românești și stăpînul ținuturilor Amlaș și Făgăraș, chibzuitorilor și cinstiților bărbați, judeului și orașenilor jurați din Brașov, dragoste frățească și prietenie.

Din nou, în zilele de curînd trecute am avut împreună o consfătuire, am ajuns cu toții la o învoială comună și am făcut o pace veșnică, așa că acea pace să fie întărită printr-o dovadă scrisă atît din partea voastră, cît și din partea noastră, și pînă acum nu ne-ați dat nimic de știre despre o nouă rînduire. De asemenea, chiar aflăm, că dușmanii noștri și slujbașii dușmanilor noștri locuiesc chiar în mijlocul vostru, la Brașov, și că le îngăduiți să umble în pace. De aceea, vă rugăm prin cele de față să faceți și voi de îndată astfel, cum au făcut cu credință cele șapte scaune, să luați bunurile acelor <dușmani> și să-i predați pe aceștia. Chiar există un oarecare Chernik, român și necredincios din țara Făgărașului, care a trecut cu o mie de oi furate mai demult de la oastea noastră, împreună cu alți tovarăși ai săi, în ținuturile voastre, aproape de Codlea, și acolo își petrece timpul; de asemenea sînt mulți de acest fel sub stăpînirea voastră, în ținutul Bîrsei. De aceea, datorită celor de mai sus, cerem cu stăruință prin cele de față să-i luați aceluși Chernik amintitele oi și capre și să ni le înapoiati, deoarece ne aparțin, și să-l predați pe acel Chernik cu ceilalți tovarăși ai săi, dacă vreți să aveți pace bună cu noi și vă legați să faceți după voia noastră. Cu privire la cele de mai sus, altfel să nu faceți. Noi, însă, după cum am promis, de bună credință, întotdeauna vom ține pace bună cu voi.

Dat la Tîrgoviște, în duminica înaintea sărbătorii fericitului arhanghel Mihail, în anul Domnului o mie patru sute cincizeci și doi. La fel și celelalte pe care vi le vor spune Mihăilă și Cristea.

Bibl. Acad. R.S.R. București, ms. 30/XL.

Orig., hirtie, cu pecete rotundă din ceară roșie, aplicată sub text.

EDIȚII: Latin, Bogdan, *Relațiile*, 400; *Hurmuzaki*, XV/1, 38; *Ub.*, V, 357–358.

REGESTE: Bogdan, *Vlad Țepeș...*, 63; Andronescu, *Repericiul*, 79.

¹ Corect: *statim*.

² Lacună 1,5 cm, întregit după sens.

† Іѡ БЛАДІСЛАВЪ ВОЕВОДА И ГОСПОДИНЪ. ПИШЕТ ГОСПОДСТВО МИ ПРИІТЕЛЕМЪ ГОСПОДСТВА МИ, ПРЪГАРОМЪ БРАШЕВЪ И ТЕЖЪ УТЪ РЪЖНОКЪ И ТАКОЗИ ВИ ГОВОРИМЪ: ИНАКО НЕ МОГОУ СЧИНИТИ, НЪ ЗА ШИНИ ОВЦИ ШО СЪ СЪЗЕЛИ УТЪ ДРАГОСЛАВЕЛЕ И УТЪ РЪКЕР, УСТАВИХЪ ПО КРЕТЪ, КАКО ВАРЕ ШО СЪ ДАЛИ ТІЕЗИ ЛЮДІЕ НА ТІЕЗИ ШЕЦИ, А МОИ ЛЮДІЕ ДА МИ ВРАТЕТЪ. Я ШЕЦЕ ДА МИ ВРАТЕТЪ, НЪ ДА НЕ ИЦЖТЪ ПО МНОГО УТЪ ШО СЪ ДАЛИ, УТЪ ИЗЪ НЕ ШЪ ОСТАВИТЪ ТІАЗИ РАБОТЪ. И ВАРЕ ГДЕ СЪ ОВЦА, А ВІЕ ДА НЪ ДОНЕСЕТЕ ТЪЗИ, ДА НЕ ХОДАТЪ МОИ СИРОМАШИ САМЪ ТАМЪ. ИНО НЪСТЪ.

† Іѡ БЛАДІСЛАВЪ ВШЕВДА, МИЛОСТІА БОЖІА ГОСПОДИНЪ.

<Adresa pe verso:> † ПРЪГАРОМЪ БРАШЕВЪ И ТЕЖЪ УТЪ РЪЖНОКА.

† Io Vladislav voievod și domn. Scrie domnia mea prietenilor domniei mele, pîrgarilor Brașovului și lui Tej din Rîjnov și așa vă vorbesc: altfel n-am putut face, ci pentru acele oi ce s-au luat de la Dragoslavele și de la Rucăr, am lăsat pe Cîrstea, ca oricît au dat acei oameni pe acele oi, iar oamenii mei să le întoarcă. Și oile să le dea îndărăt, dar să nu ceară mai mult decît au dat căci eu nu voi lăsa treaba aceasta. Și ori unde ar fi oile, iar voi să le aduceți aici, ca să nu umble supușii mei pe-aici, pe-acolo. Altfel să nu fie.

† Io Vladislav voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Pîrgarilor Brașovului și lui Tej din Rîjnov.

Arh. St. Brașov, nr. 126.

Orig., hîrtie, pecete timbrată, stricată.

Motivarea datării în *Ub.*, V, 358, pe baza documentului lui Vladislav II, voievodul Țării Românești, din 24 sept. 1452, nr. 312.

EDIȚII: Slav. și trad. Bogdan, *Relațiile*, 89–90; *Tccilescu*, 66–67.

314 1452 octombrie 24 (*feria tertia proxima ante festum beatorum Symnios et Jude apostolorum*), Ūsi.

Iancu de Hunedoara, guvernatorul Ungariei, înștiințează sfatul din Brașov de introducerea noilor bani și interzice folosirea altor bani, printre careși „banii voievodului Țării Românești” (*monetam vaivode Transalpinarum*).

Regest după *Ub.*, V, 358–359.

Orig. pierdut, se afla în 1853 la Arh. St. Brașov,

EDIȚII: Latin. Teleki, *Hunyadiak kora*, X, 341–342; Jakab, *Kcl. ckl.*, I, 184; *Hurmu-saki*, II/2, 15.

315 <1452> decembrie 17.

† Іѡ Владислав воєвода и господиный вѣсен земли Хрговлахи́нскон. Пишет господство ми вѣрнимъ пріате́лемъ господства ми, прѣгаромъ Браше́вѣ. И тѣзи сте пѣстниа къ господствѣ ми ваши болѣре, Крстѣ и Томаш¹, за работѣ онемзи сви- нѣамъ, що са сѣт взели. Темъ ради ето с нѣхъ стѣкмихъ и такози направихъ, како да платимъ азъ спракомъ за тѣхъ добѣтѣкъ аспри дѣ хнаїади, а ви да платите мене. И такози стѣкмихъмо, како да ходѣтъ ваши людіе слободъ само, да са хранѣт, нищо да са не грѣжѣт. И по много за тѣзи сви́ни да сѣ не помѣнет.

И ѡт пѣтъ Праховѣ да вѣ ест слободно и къдѣ любѣте; и да си дрѣжимъ законъ старѣ ѡт прѣвнѣхъ господахъ и вѣе и нѣе, а нио да нѣст.

И ѡт нинѣ, аще бѣдетъ вашимъ людемъ криво, а шни да доидѣтъ к менѣ.

И весели ви Богъ.

Писъ декемвриѣ ѡѣ.

† Іѡ Владиславъ воєвода, милостиѣю божиѣю господиный.

<Pe verso, notița:> Literae quittantiae de porcis receptis in alpibus, quod pro illis satisfaciendum esse et per nos, de cetero debent impedire pro eisdem, 1452.

† Io Vladislav voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei. Scrie domnia mea credincioșilor prieteni ai domniei mele, pîrgarilor Brașovului. Și iată ați trimis la domnia mea pe boierii voștri, Cîrstea și Tomaș, pentru treaba acelor

porci ce s-au luat. Drept aceea, iată am întocmit cu ei și așa am orînduit, ca să plătesc eu supușilor pentru acele dobitoace 4 mii de aspri, iar voi să-mi plătiți mie. Și așa am întocmit, ca să umble oamenii voștri slobod pe aici, să se hrănească, de nimic să nu aibă griją. Și mai mult despre acei porci să nu se pomenească.

Și din drumul Prahovei să vă fie slobod și cînd doriți; și să ținem legea veche de la cei dintîi domni, și voi și noi, iar altfel să nu fie.

Și de acum înainte, dacă le va fi vreo nedreptate oamenilor voștri, iar ei să vină la mine.

Și Dumnezeu să vă veselească..

Scris decembrie 17.

† Io Vladislav voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Pe verso, notația:> Scrisoare de adevărire despre porcii luați în munți, că pentru aceia trebuie să se plătească și de către noi, iar despre celelalte, pentru aceleași, trebuie împiedicați (!), 1452.

Arh. St. Brașov, nr. 25.

Orig., hîrtie, pecete aplicată. Fotocopii la Bibl. Acad., VII/6 și XIII/57.

Anul după notația de pe verso.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 64. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 87–88; *Tccilescu*, 65
Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 59–60.

¹ Nume scris pe un loc răzuit.

316

1453 (6961) februarie 16, Suceava.

† Мнлостію божію, мѣ, азъ рабъ владики моего Ісусу Христа, Іо владѣндарь воевода, господарь Земли Молдавскон. Знаменито чинимъ и сѣмь нашимъ христіанскимъ и сlobоднымъ и штворенымъ книгою въсѣкому четѣщому и слышашому и хотѣщому развѣсти, како въсть божіе прензволение и прїнодохмо оу вечны миръ и оу христіанскїи токмежъ съ родителемъ господства ми, съ Іиушемъ воеводою, намѣстникомъ господина краля Еладислава, и правителемъ и господиномъ въсега господства Оугръскога и дадохъ сѣ да му съмь сини до мою сѣмрти и да мѣ съмъ послушенъ въ въсемъ, іако прїсны сини своему штьцоу и съ въсѣми монми болѣрми и съ монми землею и ница безъ егове мнлости повелѣниа да не чинимъ, нж по его мнлості повелѣнію да оучинимъ и да напѣнимъ. И егову анпсею да оузмю, да ми е госпожда до мою сѣмрти и да съмъ еговемъ прїтелемъ добъръ прїателъ и пакъ еговемъ непрїателемъ да съмъ непрїателъ дорн съмъ живо. Іи господиномъ ми и родителъ, Іиуш воевода, да ни мнлуетъ и да ни вранитъ шт оусеу нашихъ непрїателн на оусе страни и насъ и землю нашу, іако въсѣкїи штець своего сини и іако добъръ господиномъ свою землю. Іи ми и съ нашимъ земломъ да смо послушни родителю ми, Іиушу воеводе, іако и въше пишемъ, въ въсемъ.

И къда се станетъ некода работа родителю ми и боудетъ его повелѣниа, а господство ми да съмъ послушенъ егове мнлости повелѣнію.

Сне въсе въше писанное прїнамамо и обещавамо се и клѣнемо сѣ и съ въсѣми нашимъ болѣрми и малымъ и великимъ, еанко намъ служатъ именованъ въшнего Бога, нже въ троици прославляемому, именованъ въсеу свѣтъхъ, нже шт века Богъ оугождѣшихъ, да съдръжимо и напѣнимо въ въсемъ, іако христіане.

432

И на болшую крепость и потверждение вѣсему вѣше оуписанному и печат нашю привешихмо къ сему нашему писанню и шещанню.

Съписа съ сна книга оу Гочавскомъ градѣ, в лѣт сцѣд, мѣсеца февруаріе си днь.

† Din mila lui Dumnezeu, noi, eu robul stăpînului meu Iisus Hristos, Io Alexandru voievod, domnul Țării Moldovei. Facem cunoscut și cu această a noastră creștinească și slobodă și deschisă carte oricui o va citi și o va auzi și va voi să o înțeleagă, că a fost cu voia lui Dumnezeu și am intrat în pace veșnică și creștinească întocmire cu părintele domnici mele, cu Ianuș voievod, loctiitorul domnului crai Vladislav, și stăpînitorul și domnul întregii domnii a Ungariei și m-am dat să-i fiu fiu pînă la moartea mea și să-i fiu ascultător în toate, cum e pururea un fiu părintelui său, și cu toți bcierii mei și cu țara mea și să nu facem nimic fără porunca milostivirii sale, ci să facem și să împlinim după porunca milostivirii sale. Și să o iau pe nepoata sa să-mi fie doamnă pînă la moartea mea și să fiu prietenilor săi buni prieten și iarăși dușmanilor săi să fiu dușman, cît sînt viu. Iar domnul și părintele meu, Ianuș voievod, să ne miluiască și să ne apere de toți dușmanii noștri, în toate părțile și pe noi și țara noastră, ca orice părinte pe fiul său și ca un domn bun țara sa. Iar noi și cu țara noastră să fim ascultători părintelui meu, Ianuș voievod, cum și mai sus scriem, în totul.

Și cînd se va întîmpla vreo trebuință părintelui meu și va fi porunca lui, domnia mea să fiu ascultător poruncii milostivirii sale.

Acestea toate mai sus-scrise le primim și le făgăduim și ne jurăm și cu toți boierii noștri și mici și mari, cîți ne slujesc nouă în numele lui Dumnezeu de sus, pe care îl proslăvim întru troiță și în numele tuturor sfinților, care din veac bine au plăcut lui Dumnezeu, să ținem și să împlinim întru totul, ca creștinii.

Iar spre mai mare tărie și întărire a tuturor celor mai sus-scrise am atîrnat și pecetea noastră către această carte și făgăduială a noastră.

S-a scris această carte în cetatea Suceava, în anul 6961 (1453), luna februarie 16 zile.

După M. Costăchescu, *Documentele mclăcvenești înainte de Ștefan cel Mare*, vol. II, p. 762—764.

EDIȚII. Slav și trad. Bogdan, *Cinci documente*, 58—60; Hurmuzaki, II, 1—2; Tocilescu, 497—498.

Ladislaus, dei gratia Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. rex, Austrieque et Stirie dux, necnon marchio Morauie etc. Venerabili et religioso fratri, Johanni de Capistrano, ordinis fratrum minorum de observantia, predicatori evangelico, patri nobis dilecto, salutem et benevolentiam nostram.

Religiose vir, nobis caro affectu amplectende adusque ad contuendum presentia corporali desiderate, ad ea, que divinum cultum fidei katholice dilatacionem et nominis Christi Jesu extollenciam concernunt, et si ab infantia ardens zelus nostri cordis armariolo vigerit, nunc pro officio regiminis debitus est, qui zelus eo amplius in nobis accenditur, quo et fidelium nostrorum monitis ac salutaribus consiliis frequentius ad bonum animamur. Inter quos nostros fideles hunc nostrum bone voluntatis zelum fidelissimus noster Johannes de Hwnyad, alias regni nostri Hungarie gubernator, nunc comes perpetuus

Bistriciensis et eiusdem regni nostri capitaneus generalis, non mediocriter accendit, qui alias ut per suas, ita nunc per nostras litteras, pro quodam loco, tui ordinis fratribus, in Kÿlyä, in finibus Moldavie, as honorem sancti Bernardini, edificando, erga tuam religiosam paternitatem suppliciter, per nos intercedi, postulavit; cuius desideriis nostre concordantibus voluntati, benigne satisfacere cupientes, ad tuam paternitatem, nobis acceptissimam, hanc nostram fidenter dirigimus litteram pro parte predicti nostri fidelissimi comitis Johannis aput tuam reverendissimam paternitatem exaudiri, non hesitantes, quin eidem pro edificando loco nominato facultatem tribuas, ex potestate, quam accepisti, fratresque illos tui ordinis, quos alias a te se petisse asserit, Ladislaum de Tari et Michaelem Siculum, ei concedas illuc mittendos, quorum adiutorio locum ipsum cito ad perfectum, usque confidit, deduci velit, itaque reverendissima paternitas, nostre etiam petitionis ob respectum, pro eodem loco, sue exauditionis aures benigne inclinare, que si feceris, ut confidimus, nostram maiestatem pro tui ordinis tuitione pariter et dilatione semper habebis, paratam.

Datum Wienne, sexta die mensis Martii, anno domini Millesimo quardringentesimo quinquagesimo tertio, regni autem nostri anno tredecimo.

Ad mandatum domini regis, Nicolaus vicecancellarius

<Pe verso :> Venerabili et religioso fratri, Johanni de Capistrano, ordini fratrum minorum de observantia, predicatori ewangelico, patri nobis dilecto.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., duce de Austria și Stiria, precum și margraf de Moravia etc., venerabilului și cuviosului frate, Ioan de Capistrano, din ordinul fraților minorii observanți, predicator al Evangheliei, iubitul nostru părinte, sănătate și bunăvoința noastră.

Călugăre, care ești înconjurat cu totul de scumpa noastră dragoste, dorești de fapt să ne simți prezența la cele, care țin de mărirea slujirii lui Dumnezeu în rîndul credinței catolice și de slăvirea numelui lui Iisus Hristos și dacă din copilărie zelul arzător a fost puternic în adîncul sufletului nostru, acum, pentru slujba de cîrmuitor, se cuvine, ca zelul să se aprindă în noi cu atît mai mult cu cît noi prin părerile și sfaturile sănătoase ale credincioșilor noștri, înclinăm în mai multe rînduri spre bine. Între acești credincioși ai noștri nu puțin s-a aprins, de acest zel al nostru de bunăvoință, preacredinciosul nostru Iancu de Hunedoara, fostul guvernator al regatului nostru al Ungariei, acum comite veșnic de Bistrița și comandant general al aceleiași regat al nostru, care, ca și prin scrisorile sale de altădată, tot astfel și acum prin scrisorile noastre, a cerut în mod stăruitor în fața cuvioasei tale sfinții, prin mijlocirea noastră, să consimți la ridicarea unui lăcaș al ordinului fraților tăi, în cinstea sfîntului Bernard, la Chilia, în marginile Moldovei; cererea acestuia fiind în acord cu voia noastră, și dorind să o împlinim cu bunăvoință, îndreptăm cu încredere spre cuvioasa ta sfinție, prea-iubită de noi, această scrisoare a noastră, pentru sus-numitul preacredincios al nostru comite Iancu, ca să fie ascultată de către sfințenia ta preavrednică de cinste, neîndoindu-ne că îi vei da lui puțința de a construi numitul lăcaș, din dreptul pe care l-ați primit și pe acei frați ai ordinului tău, pe Ladislau de Tar și Mihail Secuiul, pe care, se spune că i-a cerut altădată de la tine, să-i încredințezi lui ca să-i trimită acolo, în ajutorul cărora ar vrea să se ducă <și acesta> pentru terminarea cît mai grabnică a aceluia lăcaș, în care are încredere. De aceea tu, preavrednică de cinste sfinție, de dragul cererii noastre pentru acel lăcaș, aplecînd cu bunăvoință urechile la ascultarea acesteia, pe care dacă o vei îndeplini,

după cum avem încredere, vei avea întotdeauna gata pe maiestatea noastră pentru ocrotirea și, de asemenea, pentru mărirea ordinului tău.

Dat la Viena, în ziua a șasea a lunii martie, în anul Domnului o mie patru sute cincizeci și trei, și în al treizecilea an al domniei noastre.

La porunca domnului rege,
Nicolae vicecancelarul

⟨*Pe verso* :⟩ Venerabilului și cuviosului frate Ioan de Capistrano, din ordinul fraților minoriți observanți, predicator al Evangheliei, iubitul nostru părinte.

După Pettkó B., *Kapistrán János levelezése a Magyarokkal*, în „Tört. Tár“, 1901, 164 – 165. Orig., la sfârșitul secolului al XIX-lea, se afla în Arh. oraș Capestrano.

318

1453 aprilie 11, Tîrgoviște.

Providi et honesti viri, fratres et amici nostri predilecti. Ecce modo venit ad nos famulus Stoyke, Gizdauich dicti, et dicit nobis, quomodo magnificus dominus Johannes de Hunyad, dominus et pater noster, quasdam armas ad castrum Klye transmittere vellet, que erga vos essent nunc. Ad que sic respondemus et dicimus vobis, propter metum Turcorum, ne vobis impedimenta fierent ex parte ipsorum Turcorum et dicerent tandem et nescirent, quod cum voluntate nostra forent talia. Ideo, petimus vos, quatenus eadem armas, in quacumque forma existant, caute et secrete, nostro sub nomine, adduci faciatis precise ad curiam et domum nostram in Tergouistia, ab hinc tandem cum homine ipsius Stoyke et nostro, caute et occulte, ad Brailam, ab hinc vero usque castrum Kilye transmittemus, propter ipsum dominum et patrem nostrum Johannem de Hunyad, non tantum in hiis et pluribus sibi, fideliter serviemus et eius voluntatem facere volentes.

Datum in Tergouistia, feria quarta proxima post dominicam Quasimodogeniti, anno domini Millesimo quadringentesimo quinquagesimo tercio.

Wladislaus partium Transalpinarum wayvoda, frater vester et amicus ¹

⟨*Monograma cu cerneală roșie*⟩ ІѠ БЛАДЪ ВЪНЕРѠДА МНОГОСТІА БОЖІА ГОСПОДИН.

⟨*Pe verso, de aceeași mână* :⟩ Providis et honestis viris, iudici, iuratis civibus de Brassouia, fratribus et amicis nostris honorandis.

Chibzuiți și cinstiți bărbați, preaiubiți frați și prieteni ai noștri. Iată nu demult a venit la noi slujitorul Stoica zis Ghizdavici și ne-a spus că măritul domn Iancu de Hunedoara, stăpînul și părintele nostru vrea să trimită niște arme la cetatea Chilia, ⟨arme⟩, care sînt acum la voi. La acestea, temîndu-ne de turci, vă răspundem și vă spunem astfel, ca nu cumva să fiți împiedicați de acei turci și să spuneți sau să credeți că acelea au fost ⟨făcute⟩ cu voia noastră. De aceea, vă rugăm ca acele arme, de orice fel ar fi, să faceți să fie aduse în mod sigur la curtea și casa noastră în Tîrgoviște, sub numele nostru, cu băgare de seamă și pe ascuns, și de aici, apoi, le trimitem, pe ascuns și cu băgare de seamă cu omul aceluia Stoica și al nostru, la Brăila, iar de aici către cetatea Chilia, deoarece slujim cu credință pe acel domn și părinte al nostru, Iancu de Hunedoara, nu numai în acestea, ci și în mai multe de-ale sale, și voim să facem voia lui.

Dat la Tîrgoviște, în miercuria de după duminica *Quasimodogeniti*, în anul Domnului o mie patru sute cincizeci și trei.

Vladislav voievodul Țării Românești, fratele și prietenul vostru
<Monograma cu cerneală roșie:> Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Pe verso, de aceeași mână:> Chibzuiților și cinstiților bărbați, judei și orașenilor jurați din Brașov, frați și prieteni vrednici de cinstea noastră.

Arh. St. Brașov, Arh. oraș Brașov, col. Schnell, I, nr. 12.

Orig., hîrtie, cu pecete de închidere din ceară roșie, acoperită cu hîrtiuță de protecție, aplicată pe verso.

EDIȚII: Latin, Bogdan, *Relațiile*, 315; *Hurmuzaki* XV/1, 38; *Ub.*, V, 390–391.

REGESTE: Andronescu, *Repertoriul*, 80.

¹ Astfel în orig.

319

1453 august 6 (*an dem sechsten des monacz Augusti*).

Samile, vlădica sau episcopul, aflat acum împreună cu celălalt vlădică sau episcop de Constantinopol în Țara Românească (*dem bladick oder bischoff, vnd von dem andern bladick oder bischoff von Constantinopolis, yeczund zusam gefuegt, in der Walachey*) scrie lui Oswald, judele orașului Sibiu, despre cucerirea Constantinopolului de către turci.

Regest după *Ub.*, V, 414–416.

Copie din a doua jumătate a secolului XV-lea, la Bibl. stat. München, ccd, lat. 9 503, fol. 350.

EDIȚII: German. *Zwei gleichzeitige Berichte über die Erberung Constantinopols durch die Türken im Jahr 1453*, în „Archiv des Vereins“ S.N., II, 1855, 158–161; Fr. Müller, *Deutsche Sprachdenkmäler aus Siebenbürgen*, Sibiu, 1864, 62–66.

REGESTE: Iorga, *Acte și fragmente*, III, 31.

320

1453 septembrie 24, Lipova.

Prudentes et circumspecti viri, nobis favorandi. Bonam et optimam cum wayvoda parcium Transalpinarum ¹ fecimus pacem, sic securi et liberi manere poteritis et ad nos maneat tui, et mittatis unum hominem vestrum ad ipsum wayvodam simulcum illis suis ambasiatoribus, ut ipse vobis de illis dampnis, que sunt illata, satisfacionem et iusticiam impendat. Et quicquid ² idem fecerit, in factis vestris, nobis citissime intimetis et nos exinde sc<io>s ³ reddatis. Sciatis eciam, quod omnes barones a domino rege iam receserunt et dominus rex nisi solum nos expectat, ² ad quem die et nocte festinamus. Ideo, petimus vos diligenter, quatenus egregium Lemmel erga nos festinanter dimittatis, facta eciam Johannis de Hozywmeze usque nostrum adventum prorogetis et statu in eodem dimittatis, quoniam nolumus, quod inter vos aliqualis discordia oriatur, nam nosmet factum ipsum post reversionem nostram disponemus.

Datum in Lippa, feria secunda proxima ante festum beati Michaelis archangeli, anno domini M^o CCCC^o L^o tertio.

Johannes de Hwnyad, perpetuus comes Bystriciensis etcetera.

<Pe verso, de aceeași mână:> Prudentibus et circumspectis, magistro civium ac iudici et iuratis ac senioribus civitatis Cibiniensis, nobis honorandis.

<De o altă mână contemporană> Pro Johanne de Longocampo.

Înțelepți și chibzuiți bărbați, vrednici de bunăvoința noastră. Am făcut o pace bună și avantajoasă cu voievodul Țării Românești, încît veți putea fi fără teamă și liberi și să rămîneți la adăpostul nostru, și să trimiteți un om de-al vostru la acel voievod împreună cu acei soli ai săi, ca acela să vă aducă îndestulare și dreptate cu privire la acele pagube, care v-au fost pricinuite. Și orice ar face acela cu privire la treburile voastre, să ne aduceți la cunoștință cît mai repede și să ne dați de știre. Să știți, chiar, că toți baronii au plecat deja de la domnul rege și domnul rege, la care zi și noapte ne grăbim, ne așteaptă numai pe noi. De aceea, vă rugăm cu stăruință ca să-l lăsați pe alesul Lemmel să vină în grabă la noi și să amînați pricina lui Ioan de Cîmpulung pînă la sosirea noastră și să o lăsați în aceeași stare, deoarece nu voim să se nască vreo neînțelegere între voi, căci noi înșine rînduim acea pricină după întoarcerea noastră.

Dat la Lipova, în luna dinaintea sărbătorii fericitului arhanghel Mihail, în anul Domnului o mie patru sute cincizeci și trei.

Iancu de Hunedoara, comite perpetuu de Bistrița etc.

⟨*Pe verso, de aceeași mîină*:⟩ Înțelepților și chibzuiților ⟨bărbați⟩, primarului, judeului, juraților și bătrînilor din orașul Sibiu, vrednici de cinstea noastră.

⟨*De o altă mîină contemporană*:⟩ Pentru Ioan de Cîmpulung.

Arh. St. Sibiu, Nova Collectio Posterior, lada 68, nr. 1 156. Fotocopie la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca/1453.

Orig., hîrtie, cu urme de pecete de închidere, din ceară roșie, aplicată pe verso.

EDIȚII: Latin. *Hurmuzaki*, XV/1, 39; *Ub.*, V, 424–425.

¹ Îndreptat din *Transsilvanarum*.

² Astfel în orig.

³ Rupt cca 0,4 cm, întregit după sens.

Memoriale ad partes Transalpinenses.

Ex parte Comam patris et aliorum suorum amicorum, quomodo comminantur per ignem et homicidia se velle ulcisci ¹ et quid factum est ², per ignem in Zenthagata, referatis, ubi gravissima contra eos oritur suspicio.

Item: Idem Coman, cum amicis suis per ³ homicidium ³, comminantur Blasio, Benedicto et Nicolao, notario de ³ Schenk ³, et similiter ignem etcetera.

Item: Dicatur domino wayuode, quomodo idem Coman detentus fuerit regie maiestatis, cui se statuat, et omnia recepta ab eas, que tamen quasi nulla sunt, restituemus ei etcetera. Ostendatur ⁴ registrum ipsius Coman et malefactorum per eum noninatorum.

Item: Ex parte infinitorum dampnorum per illos de Fugaraz illatorum sedibus Schenk, Olczna et Kwhalem per combustiones, spoliationes, furta, latrocinia et alias oppressiones, sicut eedem sedes per registrum suum sepe nobis demonstrarunt, comminantes nobis quod ipsi, per se, maiestati regie de talibus conqueri velint.

Item: De descensibus iudicum et aliorum knesonum terre Fugaraz in villis sedis Schenk, circa circumiacentibus, et de expensis liberis et extorsione munerum et cum impositione multorum gravaminum, propter que grava-

mina tres ville predictae sedis desolabuntur, ut taliter continentur illa in registro illorum de Schenck.

Item: De pecoribus et infinitis dampnis et iniuriis illatis predictis sedibus per pastores et homines de Fugaraz et nisi iidem pecora sua in territorio eorum retineant, nunquam potuimus habere pacem.

Item: Predicti homines de Fugaraz violenter stringunt et compellunt pauperes predictarum sedium, ut eos recipiant in custodes nocturnales et postquam eos suscipiunt immediate, exposcunt premium et, dimissa custodis, si aliqua pecora amittuntur, nulla exsolvunt.

Item: De equis quatuor, receptis plebano de villa Isopis circa Byrgeschbach, et famulo interfecto. Hoc creditur factum esse per Barboth et Cyganwsth dictos etcetera.

Item: De equis receptis plebano de Broller, qui recepti sunt vel retinentur sub ditione Barbwl Knech cum complicitibus suis Borcza, Kalagor, Aaradwl etcetera.

Item: Ex parte malefactorum per iudicium ante decem vel viginti annos supplicio diiudicatorum, quorum homagia iam per predictos homines de Fugaraz petuntur cum communicatione ignis, homicidii et aliorum gravaminum etcetera.

Item: Ex parte carpentariorum, qui sunt de partibus exterioribus et nullo modo partes Transalpinas intrare volunt, sed potius ad partes suas declinare etcetera.

Item: Dicatur domino wayuode ex parte factorum Skwrtwl, quomodo homines in possessionibus nostris spoliavit muneraque a pluribus villis², prope civitatem circumiacentibus, violenter extorsit et⁵ requisivit et⁶ dicatis sicut scitis melius.

Item: De detentis in castro Veresthorom, coram alter fur erat publicus et alter socius suus, et suorum complicitum quorum maior pars effugit. Dicatis ibi sicut scitis etcetera.

Item: De iudicibus terre Fugaraz, qui terciam partem de omnibus, que coram eis aguntur, a nostratibus recipiunt hoc³ modo³.

Item:⁶ Ex parte Trwsan et spoliis factis in territorio nostro, ubi adhuc nullam satisfactionem fecit.

Aducere aminte <cu privire la treburile> în Țara Românească.

Despre părintele Coman și ceilalți prieteni ai săi, să spuneți că amenință prin foc și că vor să se răzbune, prin omoruri și, de asemenea, <ceea> ce s-a întâmplat prin foc la Agnita, unde se naște cea mai mare bănuială împotriva lor.

De asemenea: Același Coman împreună cu prietenii săi amenință pe Blasiu, Benedict și pe notarul Nicolae de Cincu prin omor și, de asemenea, prin foc etc.

De asemenea: Să se spună domnului voievod, că acel Coman a fost reținut de maiestatea regească, căruia i s-a predat, și toate cele luate de la el, pe care totuși, ca și cum n-ar fi, i le vom da înapoi etc. Să i se arate lista acestui Coman și a răufăcătorilor numiți de către el.

De asemenea: Despre nesfârșitele pagube săvârșite de către cei din Făgăraș, scaunelor din Cincu, Alțina și Rupea, prin arderi, jafuri, furturi, tlhării și alte distrugerii, așa cum aceleași scaune ne-au arătat deseori prin scrisoarea lor, spunându-ne că vor să se plîngă maiestății regești de acestea.

De asemenea: Despre găzduirile juzilor și a altor cneji din țara Făgărașului, în satele scaunului Cincu, care se întind în jurul Oltului, și despre cheltuielile libere și strângerea darurilor, <precum> și despre aplicarea multor

gloabe, din cauza căror gloabe trei sate ale sus-zisului scaun sînt pustiite, după cum de asemenea acelea sînt cuprinse în scrisoarea celor din Cincu.

De asemenea: Despre oile, nesfîrșitele pagube și vătămări săvîrșite sus-ziselor scaune de către păstorii și oamenii din Făgăraș, <că> niciodată nu am putea avea liniște, decît dacă aceia și-ar ține oile în teritoriul lor.

De asemenea: sus-zisii oameni din Făgăraș silesc și constrîng cu forța pe săracii sus-ziselor scaune, ca să-i primească ca paznici de noapte și, după ce îi primesc, le cer imediat răsplată și, nestînd de pază, dacă vreo oaie se pierde nu o plătesc.

De asemenea: Despre cei patru cai luați, în jurul Bîrghișului, parohului din satul Ighișul Vechi, și despre uciderea slujitorului <său>. Se crede că acest lucru a fost făcut de către zișii Bărbat și Țigănuș etc.

De asemenea: Despre caii luați de la parohul din Bruuiu, <cai> care au fost luați sau sînt ținuți sub stăpînirea lui Barbul cnezul împreună cu părtașii săi Borza, Călugăr și Radu etc.

De asemenea: Despre răufăcătorii condamnați prin judecată la tortură, înainte cu zece sau douăzeci de ani, a căror prețuri de răscumpărare sînt cerute acum de către sus-zisii oameni din Făgăraș cu răspîndire de focuri, omoruri și de alte asuprelor etc.

De asemenea: Despre căruțașii, care sînt din părțile de dinafară și în nici un chip nu vor să pătrundă în Țara Românească, ci mai degrabă să se întoarcă în părțile lor etc.

De asemenea: Să i se spună domnului voievod despre faptele lui Scurtu, că a jefuit oamenii din moșiile noastre și a stors și a cerut cu sila daruri de la cele mai multe sate, care se întind aproape de oraș, și să-i spuneți cum știți mai bine.

De asemenea: Despre cei ținuți în cetatea Turnu Roșu, <care> mai înainte, unul era tîlhar cunoscut și celălalt tovarășul său, și părtașii lor, dintre care o mare parte au fugit. Să spuneți acolo, cum știți etc.

De asemenea: Despre juzii din țara Făgărașului, care iau de la ai noștri a treia parte din toate cele care se judecă în fața lor.

De asemenea: Despre Trwsan și despre jafurile săvîrșite în teritoriul nostru, unde pînă acum n-a dat nici o îndestulare.

Arh. St. Sibiu, U. III, 240. Microfilm 110 la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca.
Ciornă orig., pe hirtie. Sub text și alte notițe răslețe, de o altă mină din secolul al XV-lea, lipsite de interes.
EDIȚII: Latin. *Ub.*, v, 425–426. (vezi și pt. date).

¹ Corect: *ulcisci*.

² Scris deasupra rîndului.

³ Adăugit de altă mină, cu altă cerneală.

⁴ De aici pînă la sfîrșitul frazei adăugit de aceeași mină.

⁵ Urmează: *petebat*, șters de aceeași mină.

⁶ De aici pînă la sfîrșitul frazei adăugit de altă mină.

Nos, Johannes de Hwnyad, comes Bistriciensis etcetera, vobis, prudentibus et circumspcctis viris, iudici et iuratis civibus civitatis Brassouiensis, serie presencium firmiter committimus, quatenus statim agnitis presentibus in sortem solucionis census festi sancti Martini, nunc venturi, egregio Stoyka duo milia sagittas, quindecim arcus, ducenta amenta, wlgo ideg, et duas cente-

nas aut masas ferri, nostram ad rationem pro conservacione civitatis noastre Kylya, debeatis, et a vobis in rationem recipiemus ita, quod literam ipsius Stoyka recipiatis, quantis premissa comparabitis presentes, pro expeditura teneatis. Ceterum, petimus vos affectanter, quatenus premissas res ac eciam alias, quas prefatus Sthoyka ¹, ipse, pro conservacione ipsius civitatis Kylya ¹ comparet, usque Brailla conduci facere debeatis, ampliori nostra complacencia. Aliud petimus non facturi in premissis.

Datum Tirnavie, in profesto beatorum Philippi et Jacobi apostolorum, anno domini M^o CCCCL^o quarto.

Noi, Iancu de Hunedoara, comite de Bistrița etc., vă poruncim cu tărie prin cuprinsul <scrisorii> de față, vouă, înțelepților și chibzuiților bărbați, judei și orășenilor jurați din orașul Brașov, ca îndată ce veți afla cele de față în socoteala plății dării sfântului Martin, ce va veni acum, să dați alesului Stoica, pe seama noastră, pentru apărarea cetății noastre Chilia două mii de săgeți, cincisprezece arcuri, două sute de corzi de arc, <numite> în limba popoului ideg, și două măji sau lingouri de fier, și cu privire <la aceasta> ne așteptăm de la voi ca, <dacă> veți primi scrisoarea acelu Stoica, să fiți gata <a-i da> cât mai multe dintre cele <arătate> mai sus; și să fiți datori a-i trimite cele de față. Pe lângă aceasta, vă cerem din suflet, să faceți să fie aduse pînă la Brăila, spre mai marea îndatorire a noastră, lucrurile <arătate> mai sus și chiar altele, pe care însuși Stoica sus-pomenit vi le va arăta, pentru apărarea acelei cetăți Chilia. Vă rugăm, ca altfel să nu faceți cu privire la cele <arătate> mai sus.

Dat la Tirnavia, înaintea sărbătorii fericiților apostoli Filip și Iacob, în anul Domnului o mie patru sute cincizeci și patru.

Arh. St. Brașov, Privilegii, nr. 115. Microfilm 9 B/1, la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca. Orig., hirtie, cu pecete din ceară roșie, acoperită cu hirtiuță de protecție, aplicată sub text. EDIȚII: Latin. *Ub.*, V, 446.

¹ Astfel în orig.

323

1454 mai 15, Sibiu.

Dem hochwürdigen weisen burgermayster und dem ganzen rat der löblichen stat Wienn meine lieben herrn. Oswalt, burgermaister zu der Hermanstat.

Mein vnd meiner dinst beuelhung beuor, hochwirdig vnd weis lieben herren, das mir yecz Bathaser Knebel, euer mitwanner, weiser diser brief, von euren wegen mündlich gesagt hat, hab ich klärlich verstanden. Vnd darumb das euren begeren genueg gescheh, hab ich wellen diese neue mer, dy yecz hy vmb in den landen zu aufgang der sunne gemeret sind, euch in schrift zu senden vnd schreiben: wy vol daz ist, daz ich vormallen in vergangenener zeit vernommen hab, wy der tuerkisch kaiser, dy stat zu Constantinopl, wolt genczlich zestoren vnd niderbrechen, ydoch hab ich yeczund gar gewislich vnd furwar verstanden, daz der selb tuerkisch kaiser yczund in der stat zu Constantinopl personlich an vnderlas sein wesen vnd vanung schik zu haben, vnd mit unsaeglicher vnd vnerczelter menigung der haiden, den er teglichen sold gibt, da sey, vnd dy pruech an der stat vnd maur vnd ander nottürlich stet, lass wider machen vnd genczen, vnd auf das aller sterkhist vnd vesstist sterkchen vnd pewaruen, vnd maynt vnd hoft scheelklich vnd

verdemelich, er müg dy selb stat wider dy christen vnlaidlich vnd an schaden behalten. Er hat auch zu der stat bracht, zway hundert schef von türken, vnd von den landen vber mer fuenfzig tausent haiden vol geweepnet, dy nu auf disem land des meers in der turkey sind, den er allen teglichen sold aufgibt, auch beginnet er vnd gleichsent wy er wel schickhen ein grosse vnd merkliche macht zu vmlegen das geslos vnd auch dy stat dabey, das da haist Kyla, dy da ligen an dem enden da dy Tainaw in das mer fleusset, auch daz dy groessern vnd meehtigeren wahlen, dy in inseln vnd mersteten wanen, das sarg-samer vnd wieser ist, haben mit dem vorgeantent türkischen kaiser frid gemacht; auch hab ich vernomen von aienem mein ausspeher, dem wolczeglauben ist, der erst vor vier tagen von den lannden übergepirg herkömen ist von der spehung, wy dy tuerken, gleich oder nahent in als grosser menig, als dy Walachen selbst daselbs in den steten der jarmeerkt vnd anderswo vmbvaren kaufmanschaft treiben, darumb, wy wol wir glauben vnd auch hoffen, daz dy türken den frid, der da zwischen in vnd dem wirdigen kunig reich ze Vngernn vnd lannden, dy zu dem künig reich gehören, gesezet ist, vnczerprochten halten, so ist vns doch ze fuerchten, daz sy in disen landen oder gegenten, dy by vmb gelegen sind, icht raubrey, nach dem vnd sy in betriegnuess vnd wuettreechung gewanet sind, werden beginnen. Wenn aber dy vorgeant stat Constantinopol, dy etwen seelig vnd heilig was, aber nuen mit der Türken henden scheueczlich vnd leesterlich genidert vnd erczogen, vnd mit den vnsaubristen füessen getrettet ist, vnd vermailigt, dy da was gescheczt, gleich als ein maur vnd ein schilt der ganzcen christenhait, vnd zu voedrist diser Hermanstat, ist aus der kristen gewaltsam pracht worden, auch dise Hermanstat, dy in den gemerkchen der tuerken nahen gelegen ist, ist bey den Türken, fur ander stet des kunigreichs ze Vngernn naemhaeftiger, darumb schrein dy verfluchten Türcken, oft vnd dick, jung vnd alt, an vnderlas: Cibin, Cibin, das ist Hermanstat, Hermanstat, damit hoffen si, wann sy dise stat gewinnen, so meechten sy, nicht allain dem vorgeantent kunigreich ze Vngernn, dez dy Hermanstat als ein schilt vnd scherem ist, sunder auch der ganzen kristenhait dester leuechter, nach ihrer poshait willen schaden vnd irrung bringen. Yczund sol das zu neuem meeren genüg sein, wird ich aber furpass anderer gewisslicher neuer mer junen, dy will ich auch eurn weishaitten zu besunder erfrischung der gemuet kunt tuen, dy selben eur weishait, peger ich lang vnd seliklich wolmugen, vnd ich bevil mich ye juniklichen.

Geben zu der Hermanstat, an mitichen nagst nach sand Seruazen tag, anno etcetera LIIII.

Preacinstutului și chibzuitului jude și întregului sfat al onoratului oraș Viena, domnilor mei dragi, Oswald, judele orașului Sibiu.

Înainte de toate vă încredințez de serviciile mele și a lor mei. Preacinstiți, chibzuiți și iubiți bărbați <aflați> că am înțeles foarte limpede cele spuse acum, prin viu grai, din partea voastră, de Baltazar Knebel, concetățeanul vostru, înfățișătorul acestei scrisori. Și pentru a împlini rugămințile voastre am vrut să vă trimit în scris și să vă scriu aceste vești noi, care umblă acum pe la noi, despre țara de la răsărit, și anume despre acelea aflate pe vremuri, în timpurile trecute, cum că împăratul turcesc ar fi vrut să distrugă și să dărîme de tot orașul Constantinopol, am aflat acum foarte sigur și ade-vărat că același împărat turc acum este în persoană, fără întrerupere, în orașul Constantinopol și intenționează să aibă aici locuința; și că se află aici și cu un număr nespus și nemaipomenit de mare de păgîni, cărora le plătește zilnic leafa, și <că> pune să se refacă și să <se> întregască spărturile din oraș, din zid și din alte locuri necesare, să fie întărite și păstrate cît mai puternice și mai

tari; și crede și pseră, viclean și afurisit, să păstreze acel oraș împotriva creștinilor, fără supărare și fără pagubă. De asemenea, el a adus în oraș două sute de corăbii cu turci și cincizeci de mii de păgîni din țările de peste mare, bine înarmați, dintre care acum sînt mai mulți în această țară decît în Turcia, și cărora le dă tuturor leafă, în fiecare zi. De asemenea, el are de gînd și în același timp vrea să trimită o putere mare și remarcabilă pentru a dărîma cetatea numită Chilia și orașul de lîngă ea, care se află la capătul unde Dunărea curge în mare; <am mai aflat> că italienii, mai mari și mai puternici, care locuiesc pe insule și pe coastele mării și sînt mai grijulii și mai înțelepți, au făcut pace cu sus-numitul împărat turc. Și am mai auzit de la o iscoadă de-a mea, care este demnă de crezare, și care a venit din cercetare abia cu patru zile în urmă, din Țara Românească, că turcii vin în același sau aproape același număr ca românii înșiși în locurile de iarmaroc și în alte locuri, pentru a face negoț cu mărfurile <lor>, pentru că, după cum credem și nădăjduim, turcii vor să țină nestrucată pacea așezată între ei și onoratul regat al Ungariei și țările ce țin de acest regat. Totuși ne temem că vor începe în aceste țări și ținuturi, care sînt așezate împrejur, adevărate prădăciuni, ei fiind obișnuiți cu înșelăciuni și distrugeri turbate. Deoarece însă sus-amintitul oraș Constantinopol — care a fost ferice și sfînt, dar acum este înjosit și ținut de mîinile turcilor, în mod hidos și nelegiuit, și călcat cu picioarele cele mai necurate <și> a fost considerat pe vremuri, încă înaintea acestui oraș Sibiu, drept zid și scut al întregii creștinătăți — a fost scos <acum> din mîinile creștinilor, acest Sibiu, care se află aproape de ținuturile turcilor, este luat de turci drept cel mai de seamă oraș, înainte de alte orașe ale regatului Ungariei; de aceea afurisiții de turci strigă des și tare, tineri și bătrîni, fără întrerupere, Cibin, Cibin, adică Sibiu, Sibiu, sperînd prin aceasta că, dacă vor cucerii acest oraș, vor aduce cu atît mai ușor, din răutatea lor, pagubă și necazuri nu numai sus-numitului regat al Ungariei, a cărui scut și adăpost este Sibiul, ci și întregii creștinătăți. Deocamdată atît să ajungă spre noua voastră știre, iar dacă voi primi mai departe alte știri noi, mai sigure, vreau să vi le aduc la cunoștință înțelepciunilor voastre, spre deosebita înviorare a spiritelor, bunăvoinței <și> chibzuitei voastre. Eu, dorindu-vă multă fericită bunăstare, mă recomand fiecăruia.

Dat la Sibiu în miercuria după ziua sffntului Servatius, în anul o mie patru sute cincizeci și patru.

După *Ub.*, V. 446—447.

Copie contemporană, hirtie, fără pecete, la Arh. oraș Viena.

EDIȚII: German. J. Hormayr, *Wien, seine Geschichte und seine Denkwürdigkeiten*, Viena, 1823, II 1, CXI—CXIII; *Unterhaltungsblatt für Geist, Gemüt und Vaterlandskunde*, 1837, 142; *Zwei gleichzeitige Berichte ...* 162—164; F. Müller, *Deutsche Sprachdenkmäler ...*, 66—67.

324

<1454 iulie—1456 decembrie>.

† ПИШЪ БАНН ТИСМЕНСКИ ЖЪПАН СѢТАН И ЖЪПАН КРАЧЪН МНОГО ЗДРАВІЕ И ПОКЛО-
НЕНІЕ ЖЪПАНЪ БЪЛЪРМЕЩЕРЪ УТ СЪВЕННЪ, СЪДЦЪ И ЖЪПАНЪ МЕЛУХЕРЪ СЪДЦЪ КАКО НАШЕМ
ГОСПОДАМ И ПРІАТЕЛЕМЪ.

Ѓ СЕМ ВН ДАВАМО ЗНАТЪ ВАШОН МНОСТЪ, ВАРЕ ЦО ЕСТ ПОРЪЧАЛ ВАШ ГОСПОДЕ
МН ВН ДОБРЕ РАЗЪМЕХМО. И ЗА КОНА ЦО СТЕ ПИСАЛИ УН НЕСТЪ Ѣ БЛАШКЪ ЗЕМЛЪ, ПОНЕЖ
ТЪЗН ЧЛОВЪКА, ЦО СЕ ВАМ МННТ, А УН МНОГО ЗЛО ѢЧНИИ, ЧА БЕШЕ ЗЛОДЕНЦА, ТА ЕСТ
ПЕЖАЛ Ѣ ВАШЪ ЗЕМЛЪ. ЃКО И ѢЗЕЛ УН ТОГ КОН, УН Ѣ НАШЪ ЗЕМЛЪ НЕСТЪ, Ѣ ДРЪЖАВЪ
ЃЛТЪ, Ѣ ФАГАРАШЪ. ЃКОЛИ БН ДОШАЛ Ѣ НАШЪ БАННО, ДА ЗНА ДОБРЕ ВАША МНОСТЪ ЧА
НСЕМО ТАКО ДА БОДЪ ПАКЪ Ѣ НАШЕ МНОСТЪ.

442

И пак за работѣ татем, а то сѣ бнѣ и ешии лѣдїе, како рекль книга воеводїна како злем лѣдем зло да нм зчиннмо.

И пак нде сльга господина вое[во]водѣ паркалабѣ Банїю, та вн давамо ѣ знанї варе коемѣ чловѣкѣ е ѣкраден кон вт пролетоска, вт коле се ѣзе снегь, вн да донде Балчѣ паркалабѣ да нмь вратнт.

И пак да знат ваша мнлость ча в цо чело внт а-ц-н, мн вн чело бн прнетици.

И весеи вн Богь.

И варе цо хте казати ваше сльге, да верѣнте, ча сѣт нашн истине.

<Adresa pe verso :> † Жѣпанѣ бѣлгьрмещерѣ вт Сибнїѣ н жѣпанѣ Мелхерѣ сѣдцѣ.

† Scriu banii de Tismana, jupan Stan și jupan Crăciun, multă sănătate și închinăciune jupanului pîrgar-meșter din Sibiu, județului și jupanului Melher județul, ca unor domni și prieteni ai noștri.

Despre aceasta dăm de știre milostivirii voastre că orice ne-a încredințat domnia voastră, noi bine v-am înțeles. Și pentru calul de care ați scris, el nu este în Țara Românească, pentru că acel om pe care îl bănușiți, el a făcut mult rău, căci a fost un tilhar și a fugit în țara voastră. Dacă a și luat el acel cal, el nu este în țara noastră, în ținutul Oltului, în Făgăraș. Dacă va veni în bănia noastră, să știe bine milostivirea voastră că ne vom strădui tare ca să ajungă iar la milostivirea voastră.

Și iarăși pentru treaba hoților, iar aci au fost și oamenii voștri, cum spune cartea voievodului, ca oamenilor răi să le facem rău.

Și iarăși merge sluga domnului voievod, pîrcălabul, în bănie, și vă dăm de știre că oricărui om i s-a furat un cal în primăvară, de cînd s-a luat zăpada, el să vină la Balciu pîrcălabul să i-l întoarcă.

Și iar să știe milostivirea voastră că pînă ce vom fi în viață, noi vă vom fi prieteni.

Și Dumnezeu vă veselească.

Și orice vă vor spune slugile voastre, voi să credeți, căci sînt cuvintele noastre adevărate.

<Adresa pe verso :> † Jupanului pîrgar-meșter din Sibiu și jupanului Melher județul.

Arh. St. Sibiu, Fond. Brukenthal, A.A. 159, nr. 55.

Orig., hirtie, o pecete inelară aplicată, căzută.

Datat după judele Melchior.

EDIȚII: Slav și trad. *Dragomir*, 63–64.

Ad vestra obsequia et beneplacita, pronam complacentiam. Illustris princeps et domine. Quia a diversis Syculis venerunt ad nos supplicationes, ut pro Syculo, quem nuper Petrus, wayuoda Moldaviensis, ad vestram destinaverat dominationem et in vinculis et carceribus vestris tenetur, preces nostras apud vestram dominationem interponeremus, ut idem per eandem vestram dominationem salvus de vinculis emitteretur. Hiis acquiescentibus supplicationibus, petimus humiliter et sincero corde, servitiorum nostrorum intuitu, vestram dominationem velitis et dignemini eundem Syculum salvum carceribus vestris emittere, ipsumque ad propria dimittendo. Pro quo,

nos, ad maiora vestre dominationis beneplacita et servitia, arctius constrin-
getis.

Datum dominico die proximo ante festum sancte Elizabeth, anno
domini Millesimo CCCC° LIIII°

Iudex iuratique cives civitatis Brassouie.

⟨*Pe verso* :⟩ Illustri principi et domino, domino Wladislao, partium
Transaplinarum wayuode, domino nostro gratioso.

Pentru slujbele și bunăvoințele voastre, o îndatorire binevoitoare.
Vestite principe și domn. Deoarece, de la diferiți secui au venit la noi rugă-
minți, ca, pentru un secui, pe care, nu demult, Petru, voievodul Moldovei, îl
trimisese la domnia voastră, și ⟨care⟩ este ținut în lanțuri în închisorile voastre,
vă punem rugămințile noastre la domnia voastră, ca acela să fie eliberat
nevătămat din lanțuri, de către acea domnie a voastră. Oprindu-ne la aceste
rugăminți, ⟨vă⟩ cerem cu smerenie și inimă curată, ca, ⟨avînd⟩ în vedere
serviciile noastre, domnia voastră să voiți și să binevoiți a-l elibera, pe acel
secui, nevătămat, din închisorile voastre, lăsîndu-l pe acela să plece la ai săi.
Pentru care ne obligați și mai mult la bunăvoință și slujbe și mai mari față
de domnia voastră.

Dat în duminica dinaintea sărbătorii sfintei Elisabeta, în anul Domnului
o mie patru sute cincizeci și trei.

Judele și orășenii jurați ai orașului Brașov.

⟨*Pe verso* :⟩ Vestitului principe și domn, domnului Vladislav, voievodul
Țării Românești, stăpînului plăcut ncuă.

După *Ub.*, V, 468.

Copie contemporană, hirtie, la Arh. St. Sibiu, U.V., 1846.

326

1455 (6963) iunie 2, Suceava.

† Многостію божією, мы Петръ воевода, господарь Земли Молдавскон.
Чинимъ знаменито н съ сѣмъ листомъ нашимъ въсѣмъ, кто на нь зрѣтъ или его
зсаништъ чтѣчи, вже дораданн сѣ есмн съ въсѣмн нашимн боярн и дали есмн
сесѣ нашѣ <листвъ>¹ прѣтелемъ нашимъ, оуспамъ брашовѣномъ, на то а бы нмалн
оу нашн Земли тотъ законъ, що нмалн въ денн родителѣ нашего, Ілеѣандра
воеводн и въ денн братію нашихъ, Илнѣша и Стеѣфана и Петра воеводѣ, що бы
нмъ оуспамъ было слободно и доброволно прѣити до нашн земли съ своимн тръ-
говлѣмн и ходити оу нашн земли, продавати и кѣповати товара, вездѣ, оу нашн
земли, по тръгомъ и по селомъ, що нмъ надобно бѣдетъ. И мыто нмаютъ пла-
тити штъ таръ единъ д гроши, коли прѣидѣтъ ѣ нашн земли, и коли пакъ выидѣтъ
штъ нашн земли, такоже да дадѣтъ по д гроши, да платѣтъ какъ стары законъ
былѣ. И штъ кола по ѣ гроши да платѣтъ. И нгдѣ ѣ нашн земли сучавское мыто
да не платѣтъ, анше ѣ Сучавѣ, що бы платили, коли прѣидѣтъ оу Сучавѣ, а нгдѣ
нгдѣ що бы не нмалн ен платити. И варе какъ было прево нхъ при штыцѣ нашего,
также и мы по томѣ даемъ и потверждаемъ нмъ н съ снмъ листомъ нашимъ.

Тое въсе выше писанное да бѣдетъ нмъ непорѣшенно ни ѣ чемъ, до нашего
живота.

Протоже ни вдннъ нашѣ боярннъ а ни урѣдникъ, а ни мытникъ, нгдѣ по
нашн земли да не смѣютъ нмъ порушити, при своихъ шн и нмѣніе.

444

И ѡТЪ СҮКНА И ѡТЪ ПЛОТНА И ѡТЪ УСИ ТОРГОВЛИ ИМАЮТЪ МЫТО ПЛАТИТИ, ЯКО ЕСТЬ ПРАВА ИЗДАВНА.

И НА ТО ЕСТЬ ВЪКРА ГОСПОДСТВА МН ВЫШЕ ПИСАННАГО ПЕТРА ВОЕВОДИ И ВЪКРА ВЪСАХҪЪ БОИРЬ НАШИХҪЪ ВЕЛИКИХҪЪ И МАЛИХҪЪ.

И НА БОЛШЕЕ КРѢПОСТЬ ТОМУ ВЪСЕМУ СЫШЕ ПИСАННОМУ, ВЕЛѢАН ЕСМН НАШЕМУ ВЪКРНОМУ ПАНУ, ПЕТРУ ЛОГОФЕТУ, ПИСАТИ И ПРИВѢСИТИ НАШУ ПЕЧАТЬ КЪ СЕМОУ ЛИСТУ НАШЕМУ.

Писа Булапашь оу Сувчакѣ, въ лѣто СЦДГ мѣсеца юнїе ѿ.

<Verso:> Petri wai<vo>da sonans de verbo ad verbum sub eodem tenore sicut alie eius; pergamentum est nigrum; presenti in anno domini MCCCCL nono sunt septem annorum, <și în slavă:> оуґснмь Брашовѣномь.

† Din mila lui Dumnezeu, noi Petru voievod, domn al țării Moldovei Facem cunoscut cu această carte a noastră tuturor celor care o vor vedea sau o vor auzi citindu-se că ne-am sfătuit cu toți boierii noștri și am dat această carte ¹ a noastră, prietenilor noștri tuturor brașovenilor pentru ca să aibă în țara noastră aceeași lege, pe care au avut-o în zilele părintelui nostru Alexandru voievod și în zilele fraților noștri Iliăș, Ștefan și Petru voievozi, ca să le fie lor tuturor slobod și cu bunăvoie să vină în țara noastră cu mărfurile lor și să meargă prin țara noastră să vîndă și să cumpere marfă pretutindeni, în țara noastră, prin târguri și sate, ce le va fi trebuință. Iar vamă vor plăti, de o povară, 4 groși, cînd vin în țara noastră și iarăși cînd ies din țara noastră să dea, de asemenea, 4 groși, să plătească cum a fost vechea lege. Iar de bou cîte doi groși să plătească. Și nicăieri în țara noastră vama de Suceava să nu plătească, numai la Suceava s-o plătească, atunci cînd vin la Suceava și aiurea nicăieri să n-o plătească. Și care a fost dreptul lor, în zilele tatălui nostru, la fel și noi le dăm și le întărim cu această carte a noastră.

Toate cele mai sus scrise să le fie lor neclintit, întru nimic în viața noastră.

Pentru aceasta nici un boier al nostru, nici ureadnic și nici vameș nicăieri în țara noastră să nu îndrăznească să le clintească, pe gîtul și pe averea lor.

Iar pentru postav și pentru pînză și din orice marfă vor avea să plătească vamă cum le-a fost dreptul de demult.

Și la aceasta este credința domniei mele mai sus scrisul Petru voievod și credința tuturor boierilor noștri mari și mici.

Și pentru mai mare tărie a tuturor celor mai sus scrise, am poruncit credinciosului nostru pan, Petru logofăt, să scrie și să atîrne pecetea noastră la această carte a noastră.

A scrie Vulpaș la Suceava în anul 6963 <1455>, luna iunie 2.

<Verso:> A lui Petru voievod spunînd din cuvînt în cuvînt în aceeași ordine ca și altele ale lui; pergamentul este negru <și în slavă:> tuturor brașovenilor.

Arh. St. Brașov, nr. 778.

Orig., pecete atirnată,

EDIȚII: Slav și trad Bogdan, *Doc. mclă.*, 34–36; Costăchescu, *Doc. mclă.*, 771–773; Nicolaescu, *Doc. sl. rom.*, 112–115; *Tocilescu*, 503–504.

¹ Omis.

Venerabilis et religiose deoque devote vir, pater et domine nobis singulariter honorande.

Litteras vestre paternitatis accepimus in Hwnyad, earumque contenta animo nostro totaliter impressimus, ea sane advertendo. Desiderio enim desiderabamus cum vestra paternitate Zegedini in vicem constitui, sed tamen certis factis nostris arduis his in partibus expediendis nos cogentibus et coartantibus, ita nostrum iter huc continuavimus et ecce feria quarta proxime ventura nostrum iter ad partes Brassouie, cum nostris gentibus, dietim continuare inhovabimus¹, tandemque forte a Brassouya ad ulteriora adibimus, puta Moldwauiam, vel partes Transalpinas, sicuti voluntas dei affuerit. Hiis, igitur, de causis senectuti vestre Transsilvaniam venire onus esset importabile. Nos enim, omnia secundum vestra vota et consilia agere parati sumus, toto corde faciat igitur vestra paternitas in hiis, sicut in oculis vestre paternitatis visum fuerit. Sciat enim vestra paternitas quod, quamprimum et nos a negotiis presentibus, in quibus existimus de necessario, occupati fuerimus expediti, statim regiam adire volumus maiestatem. Impossibile tamen est, ut ad tempus illud, quod pro introitu ipsius regie maiestatis deputatum est, cum ipsa regia maiestate constituamur in vicem. Valeat vestra paternitas feliciter in domino Jesu.

Ex castro nostro Hwnyad, in festo Exaltationis sancte crucis, anno domini Millesimo CCCCL^{mo} quinto.

Et ergo vestra paternitas in Transilvania nullomodo nos attingere, sine maximis fatigiis, valebit.

Johannes de Hwnyad, comes perpetuus Bistriciensis etc.

⟨*Pe verso* :⟩ Venerabili et religioso deoque devoto viro, fratri Johanni de Kapistrano, ordinis Minorum etc., domino et patri nobis singulariter honorando.

Venerabile călugăr, supus lui Dumnezeu, părinte și domn, vrednic de cinstea noastră osebită.

Am primit la Hunedoara scrisoarea sfinției voastre și, fiind cu luare aminte la ea, conținutul acesteia a emoționat întru totul sufletul nostru. Căci din nevoie doream să fim împreună cu sfinția voastră la Seghedin, dar totuși aranjarea anumitor treburi arzătoare pentru noi ne-a constrâns și ne-a împins în aceste părți, de aceea am continuat drumul nostru aici și deja în miercurea cea mai apropiată care va veni vom începe împreună cu oamenii noștri să continuăm zilnic drumul nostru spre părțile Brașovului și, în sfârșit, poate vom merge dincolo de Brașov, adică în Moldova, sau în Țara Românească, după cum ne va îndruma voința lui Dumnezeu. Așadar din aceste cauze ar fi nespus de greu bătrîneții voastre să ajungă în Transilvania. Însă noi sîntem gata să îndeplinim toate după dorințele și sfaturile voastre, de aceea, cu privire la acestea, sfinția voastră să facă din tot sufletul, cum i se va părea ⟨mai bine⟩ sfinției voastre la fața locului. Căci să știe sfinția voastră, că și noi de îndată ce vom aranja și vom termina treburile de față, unde ne aflăm ⟨acum⟩ de nevoie, pe dată voim să ajungem la maiestatea regească. Totuși este imposibil, ca în acel timp care este rînduit pentru venirea maiestății regești, să fim împreună cu acea maiestate regească. Sfinția voastră să fie sănătoasă și numai bine în numele domnului Iisus.

Din cetatea noastră Hunedoara, la sărbătoarea Înălțării sfintei cruci, în anul Domnului o mie patru sute cincizeci și cinci.

Așadar sfinția voastră nu va putea în nici un fel fără cele mai mari osteneți, să ne ajungă în Transilvania.

Iancu de Hunedoara, comite perpetuu de Bistrița etc.

〈*Pe verso* :〉 Venerabilului călugăr, supus lui Dumnezeu, fratelui Ioan de Capistrano, din ordinul minoriților etc., domnului și părintelui vrednic de cinstea noastră osebită.

După Pettko, B., *cp. cit.*, 182—183.

Orig., la sfârșitul secolului al XIX-lea, se afla în Arh. oraș Capistrano.

¹ Astfel în orig., mai potrivit: *inchoabimus*.

328

1455 noiembrie 15, Brașov.

Nos, Johannes de Hwnyad, comes perpetuus Bistriciensis etcetera, notum facimus universis et singulis, presentes literas nostras inspecturis, quod, quamvis inter nos et illustrem Ladislaum, waywodam parcium Transalpinarum, dissensiones, discordias et inimicie ac controversiones et iurgia exorte seu exorta existant, que multorum pacem presertim zelancium intervencionibus hactenus inter nos nullomodo sopiri, sedari et condescendi poterunt. Tamen, nos volentes, ut regnum istud et partes eius ¹ pristina pace et tranquillitate permaneat et iocondetur ² promittimus et universos libere condicionis homines, in partibus Transsalpinis³ ubilibet commorantes, affidamus, assecuramus et certificamus, ut eorum quilibet, cum suis rebus et bonis mercimonialibus, quibuslibet et quovis nomine vocitatis, more pristino ad regnum istud et partes eius libere, pacifice, secure, tute et sine formidine aliquali venire, hicque pausare, morare, emere et vendere, tandemque, cum dictis suis rebus et bonis, ad propria redire pacifice et sine impedimento possit ⁴ atque valeat ⁴.

Et nichilominus vos, universos libere condicionis homines, ubilibet in regno isto et partibus eius, presertim in civitate regali Brassouiensi et eius pertinenciis, commorantes, assecuramus et certificamus, ut quilibet vestrum, cum suis rebus et bonis mercimonialibus quibuslibet, ad regnum et partes Transsalpinas³ secure, libere, pacifice ire ibique pausare, morari, emere et vendere, et tandem ad propria, salvis rebus et bonis ⁵ quibuslibet, redire ⁶ possit atque valeat, harum nostrarum testimonio literarum mediante. Et hoc volumus ubique, per loca publica, palam facere proclamari.

Preterea, vobis, universis nostris castellanis, comitibus, officialibus et alterius cuiuslibet status hominibus, ad nos pertinentibus et ubique existentibus, presencium ⁷ serie firmissime committimus et mandamus, quatenus, dum et quando regnicole parcium Transalpinarum cum suis rebus et bonis ad regnum istud et partes eius venerint, ipsos libere in nostris tenentis et regno ista cum suis rebus et bonis hincinde proficisci, hicque pausare, morare ³, emere et vendere, tandemque, salvis eorum rebus et bonis universis, ad propria redire pacifice et sine impedimento aliquali permittatis et permitti faciatis, et secus in premissis non facturi. Presentibus perlectis exhibenti restitutus.

Datum Brassouie, sabbato proximo post festum beati Martini episcopi, anno domini Millesimo quadringentesimo quinquagesimo quinto.

Noi, Iancu de Hunedoara, comite perpetuu de Bistrița etc., facem cunoscut tuturor și fiecăruia, care vor vedea scrisoarea noastră de față, că, deși între noi și vestitulul Vladislav, voievodul Țării Românești, se născuseră sau se iviseră contradicții, neînțelegeri, dușmăanii, discuții și certuri, care cu toate intervențiile multora, care doreau mai ales pace, pînă acum în nici un fel nu au putut fi stinse, potolite și încetate între noi; totuși noi, voind ca acea țară și părțile ei să rămînă și să se bucure de pacea și liniștea de odinioară, făgăduim și chezășuim, încredințăm și asigurăm pe toți oamenii de stare liberă, care locuiesc oriunde în Țara Românească, ca oricine dintre aceștia să poată și să fie în stare să vină liber, în pace și fără teamă, după vechiul obicei, cu orice lucruri și bunuri ale lor de vînzare, orice nume ar avea ele, în această țară și în părțile ei, și aici să se oprească, să rămînă, să cumpere și să vîndă în siguranță și fără nici o teamă, și apoi < să poată și să fie în stare > să se întoarcă la ai lor cu zisele lucruri și bunuri ale lor, în pace și fără nici o piedică.

Și în aceeași măsură vă încredințăm și vă asigurăm pe voi, toți oamenii de stare liberă, care locuiți oriunde în această țară și în părțile ei, mai ales în orașul regal Brașov și în cele care țin de el, ca oricine dintre voi să poată și să fie în stare să meargă fără teamă, liber și în pace, cu orice lucruri și bunuri ale lor de vînzare, în Țara Românească și în părțile ei, și acolo să se oprească, să rămînă, să cumpere și să vîndă, iar apoi < să poată și să fie în stare > să se întoarcă la ai lor, fără vreo vătămă a lucrurilor și bunurilor < lor >, prin mărturia acestei scrisori a noastre. Și voim ca aceasta să se pună a se vesti pe față pretutindeni, prin locurile publice.

Pe lîngă aceasta, vă însărcinăm și vă poruncim cu tărie, prin cuprinsul celor de față, vouă, tuturor castelanilor, comiților, slujbașilor și oamenilor de orice altă stare, care țin de noi și oriunde s-ar afla ca, atunci cînd și ori de cîte ori locuitorii Țării Românești vor veni cu lucrurile și bunurile lor în această țară și în părțile ei, să îngăduiți și să faceți să se îngăduie ca aceștia să se ducă de aici liberi, cu lucrurile și bunurile lor, în ținuturile noastre și în această țară, și aici să se oprească, să rămînă, să cumpere și să vîndă, și apoi să se întoarcă la ai lor, cu toate lucrurile și bunurile < lor > nevătămăte, în pace și fără nici o piedică, și altfel să nu faceți cu privire la cele < arătate > mai sus. După citire, cele de față, să le înapoiate înfățișătorului.

Dat la Brașov, în sîmbăta de după sărbătoarea fericitului episcop Martin, în anul Domnului o mie patru sute cincizeci și cinci.

Arh. St. Brașov, Privilegii, nr. 140. Microfilm 9 b 1 la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca. Orig., hîrtie, cu pecete din ceară roșie, acoperită cu hîrtiuță de protecție, aplicată sub text. EDIȚII: Latin, Teleki, *Hunyadiak kora*, X, 487–488; Hurmuzaki, XV/1, 41; *Ub.*, V, 509–510.

¹ Urmează *priisti* șters de aceeași mină.

² Corect: *iucundetur*.

³ Astfel în orig.

⁴ Îndreptat din *possint valeant*.

⁵ Urmează *vestris*, șters de aceeași mină.

⁶ Scris deasupra rîndului.

⁷ Cuvînt repetat.

Circumspecti viri, nobis sincere dilecti. Scitis quod, cum pridem inter nos et Ladislaum, waywodam parcium Transalpinarum, pax et concordia firmata fuisset et ordinata, pro tunc vos allegastis et spondidistis, ut huiusmodi pax et concordia per ipsum Ladislaum waywodam nullomodo et nulla via infringeretur sed inviolabiliter observaretur. Nunc, tamen, quidam Kakewz Radwl de partibus Transalpinis, Turcos, huius regni inimicos, ad regnum istud, unacum nonnullis Wolahis de regno Transsalpinarum¹, importavit, civitatemque domini nostri regis, Saam vocatam, et certas partes regni huius, per ipsos Wolahos et Turcos spoliari fecit, ipsique Wolahi omnia spolia illarum parcium ad Wolahyam asportarunt. Pensetis igitur et consideretis, si huiusmodi pax et concordia bona est vel ne, certosque vestros nuncios¹ ad ipsum Ladislaum waywodam transmittere et alia premissa certius rescire debeatis, qua de causa ipsam pacem observare non intendit et huic regno prefata spolia fecit, si est bonum vel ne.

Preterea, quia, deo duce, die dominico proxime venturo, in opido¹. Thorda, cum universis parcium Transilvanarum convenire volumus, ea propter vestras amicitias rogamus, quatenus aliquos notabiles ex vobis, ad dictum diem et locum, in medium regni transmittere debeatis, ut unacum eisdem aliisque regnicolis ea tractare valeamus, que commodum regni et domini nostri regis honorem concernant. Secus igitur in premissis non facturi.

Datum Bistricie, feria tertia proxima post festum beati Thome apostoli, anno domini Millesimo CCC^o L^{mo} quinto.

Johannes de Hwnyad, comes Bistriciensis.

⟨Pe verso, de aceeași mână:⟩ Circumspectis et providis viris, iudici, iuratis ceterisque civibus civitatis Brassouiensis, amicis nobis dilectis.

Chibzuiți bărbați, iubiți de noi din inimă curată. Aflați că, atunci, când mai înainte a fost întărită și rînduită o pace și o înțelegere între noi și Vladislav, voievodul Țării Românești, voi ați crezut și ați avut nădejdea, că acea pace și înțelegere nu va fi nesocotită în nici un fel și prin nici un mijloc de către acel Vladislav voievodul, ci va fi păstrată ⟨în chip⟩ neștrămutat. Totuși, acum, un oarecare Radu Kakewcz din Țara Românească, împreună cu mai mulți români din Țara Românească, a introdus în această țară pe turcii, dușmanii acestei țări, și a pus să fie jefuit, de către acei români și turci, orașul numit Saam, al domnului nostru rege, precum și unele părți ale acestei țări, și acei români au dus în Țara Românească toate jafurile acelor părți. De aceea, să cumpăniți și să vă gândiți, dacă acea pace și înțelegere este bună sau nu, și să trimiteți la acel Vladislav voievodul niște soli de-ai voștri și să aflați mai sigur și altele cu privire la cele ⟨arătate⟩ mai sus ⟨și anume⟩ din care cauză nu a vrut să păstreze acea pace și a făcut acestei țări jafurile sus-amintite dacă este bine sau nu.

Pe lângă aceasta, deoarece, cu ajutorul lui Dumnezeu, în duminica care va veni², voim să ne adunăm cu toți cei din părțile Transilvaniei în târgul Turda, de aceea rugăm prietenia voastră să trimiteți, pentru ⟨treburile⟩ obștești ale țării, niște fruntași dintre voi, în ziua și la locul zis, ca împreună cu aceștia și cu alți locuitori să ne putem sfătui ⟨cu privire la⟩ cele care privesc priința țării și cinstea domnului nostru rege.

Așadar altfel să nu faceți cu privire la cele ⟨arătate⟩ mai sus.

Dat la Bistrița, în marțea de după sărbătoarea fericitului apostol Toma, în anul Domnului o mie patru sute cincizeci și cinci. Iancu de Hunedoara, comite de Bistrița.

〈*Pe verso, de aceeași mână*:〉 Înțelepților și chibzuitorilor bărbați, judei, juraților și celorlalți orașeni ai orașului Brașov, prieteni dragi nouă.

Arh. St. Brașov, Privilegii, nr. 141. Microfilm 9 b 1 la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca. Orig., hirtie, cu urme de pecete de închidere, din ceară roșie, aplicată pe verso. EDIȚII: Latin, Teleki, *Hunyadiak kora*, X, 489–490 (sub decembrie 25); *Hurmuzaki*, XV/1, 42; *Ub.*, V, 513–514.

¹ Astfel în orig.

² 28 decembrie.

330

1456 aprilie 6, Buda.

Commissio propria domini regis.

Wladislaus, dei gracia Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etcetera rex, ac Austrie et Stirie dux necnon marchio Moraue etcetera, fidelibus nostris universis et singulis Saxonibus parcium nostrarum Transsiluanarum, salutem et gratiam.

Referente nobis fidei nostro, spectabili et magnifico Johanne de Hwnyad, comite perpetuo Bistriciensis, intelleximus qualiter illustris Wladislaus, wayuoda Transalpinus, dominia ipsius comitis Johannis ac eciam certas villas nostras Saxonicales invadendo, nonnullas ex eisdem villis concremasset et combussisset ac eidem ultores, guerras, inimicitias, dampna et iniurias inferre et irrogare niteretur atque vellet. Et cum idem comes Johannes se in cunctis, que idem Wladus ¹ wayuoda contra eum pretenderet, iudicio et iudicatu nostris parere, sicuti tenetur, se offert, nosque ex parte ipsius comitis Johannis dicto Wlado ¹ wayuode iudicium et iusticiam facere intendamus; scripsimus, igitur, per alias literas nostras dicto Wladislao wayuode, ut ipse ab ultoribus, guerris, iniuriis, vastitatibus, nocumentis et dampnificationibus bonorum et possessionum nostrarum et ipsius comitis Johannis cessare et supersedere debeat.

Qui ² si id facere recusaverit, fidelitati vestre firmiter precipientes mandamus quatenus, visis presentibus, non obstantibus prioribus commissionibus et mandatis nostris in favorem ipsius Wladislai wayuode, alias vobis superinde factis, iuxta informationem ipsius comitis Johannis, cum viribus et potencia vestris insurgere et confinia dicti regni nostri necnon bona et possessiones dicti comitis Johannis contra quoscumque invasores et impetitores et presertim adversus ipsum Wladislaum wayuodam protegere, tueri et defendere velitis et debeatis. Secus pro nostra gracia non ausuri facere in premissis. Presentibus perlectis exhibenti restitutus.

Datum Bude, feria tertia proxima post dominicam Quasimodo, anno domini Millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto, regnorum autem nostrorum anno Hungarie etcetera sexto decimo, Bohemie vero tertio.

〈*Pe verso, de o altă mână contemporană*:〉 Litera regalis exercituali contra Wlad, wayuodam 〈*de o altă mână*〉 Transalpinum.

Vladislav, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Boemiei Dalmației, Croației etc., duce de Austria și Stiria, precum și margraf de Moravia etc., credincioșilor noștri, tuturor și fiecăruia dintre sașii din părțile noastre ale Transilvaniei, sănătate și milostivire.

Din ceea ce ne-a spus credinciosul nostru, cinstitul și măritul Iancu de Hunedoara, comitele perpetuu de Bistrița, am înțeles că vestitul Vladislav, voievodul Țării Românești, pătrunzînd în stăpînirile acelu comite Iancu și chiar în unele sate ale noastre săsești, a pus foc și a ars mai multe dintre aceste sate, și a încercat și a voit să-i pricinuiască și să-i provoace acele răz bunări, hărțuieli, dușmăanii, pagube și vătămări. Și deoarece acel comite Iancu a făgădui să se înfățișeze, după cum se cuvine, la scaunul de judecată și la judecata noastră, cu privire la toate acelea, pe care același Vladislav voievodul i le pune în față, și <fiindcă> noi vrem să-i facem judecată și dreptate zisului Vladislav voievodul, din partea acelu comite Iancu, am scris așadar, prin alte scrisori ale noastre, zisului Vladislav voievodul, ca acesta să înceteze și să se lase de răz bunări, hărțuieli, dușmăanii, pustiiri, vătămări și pagube ale bunurilor și moșiilor noastre și ale acelu comite Iancu.

Dacă va refuza să facă aceasta, punem în vedere și poruncim cu tărie credinței voastre, ca după ce veți vedea cele de față, fără a vă sta împotriva poruncile și însărcinările noastre de mai înainte pentru acel Vladislav, voievodul, date vouă, altă-dată, cu privire la acesta, după înștiințarea acelu comite Iancu, să binevoiți și să fiți datori să vă ridicați cu toate forțele și puterile voastre, și să ocrotiți, să aveți grijă și să apărați hotarele zisului nostru regat, precum și bunurile și moșiile zisului comite Iancu, împotriva oricăror năvăliitori și tulburători și mai ales împotriva acelu Vladislav voievodul. Altfel să nu îndrăzniți să faceți cu privire la cele <arătate> mai sus, <dacă voiți să dobîndiți> milostivirea noastră. După citire, cele de față să le înapoiati înfățișătorului.

Dat la Buda în marțea de după duminica *Quasimodo*, în anul Domnului o mie patru sute cincizeci și șase, în anul al șaisprezecelea al domniei noastre ca rege al Ungariei, și în al treilea ca rege al Boemiei.

<Pe verso, de o altă mîină contemporană :> Scrisoare regească pentru oaste împotriva lui Vlad, voievodul <de altă mîină:> Țării Românești.

Arh. St. Sibiu, U. II 166. Microfilm 102, la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca.

Orig., hîrtie, cu pecete din ceară roșie, acoperită cu hîrtiuță de protecție, aplicată sub text.

Copie la Kemény, *Dipl. Trans.* Appendix, D. VI.

EDIȚII: Latin. *Transilvania*, 1873, 150; *Hurmuzaki*, II/2, 70—71; *Hurmuzaki*, XV/1, 42—43; *Ub.*, V, 519—520.

REGESTE: Kemény, *Notitia*, I, 174.

¹ Astfel în orig.

² Îndreptat din *que*.

† Іѡ Бладъ воевода и господинъ. Пишетъ господство ми много здравіе моиѡ добримъ и сладкимъ прѣвателемъ господства ми, сѡдцѡ и бѣ прѣгаремъ въ градъ Брашовъ.

И тѣзи ви пѣстнѡхъ нѣколицѡхъ волове и краве башенъ милости на честъ, да ви нѡхъ раздѣлите. И коли хтѣтъ бити, а господство ви ми пишете кинѡхъ къ господства ми,

ДА ЗНАМ КОЛНКО ВИ СЪ ДАЛИ, ЗАРАДИ ДА БЪДЕТ ВЪРА ТИМЪИ ЛЮДЕМ, ЦО НЪ СЪ ТЕРАЛИ
ДО ВАША ГОСПОДСТВА.

И БОГЪ ДА ВИ УМНОЖИТ ЛѢТА ВЪ ВЕСЕЛИЮ. АМИН.

† ІУН БЛАД ВОЕВОДА, МИЛОСТІА БОЖІА ГОСПОДИНЬ.

〈Adresa pe verso:〉 † ДОБРИМ И СЛАДКИМ ПРІАТЕЛЕМ ГОСПОДСТВА МИ, СЪДИЦЪ
И БІ ПРЪГАРЕМ УТ БРАШОВЪ.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea multă sănătate bunilor
și dulcilor prieteni ai domniei mele, județului și celor 12 pîrgari din cetatea
Brașov.

Și iată v-am trimis milostivirii voastre în cinste niște boi și vaci, pe
care să vi-i împărțiți. Și cîți vor fi, iar domnia voastră să-mi scrieți carte către
domnia mea, ca să știu cîți v-au dat, să fie pentru credința acelor oameni,
care i-au minat pînă la domnia voastră.

Și Dumnezeu să vă înmulțească anii în veselie. Amin.

† Ion Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

〈Adresa pe verso:〉 † Bunilor și dulcilor prieteni ai domniei mele,
județului și celor 12 pîrgari din Brașov.

Arh. St. Brașov, nr. 208.

Orig., hîrtie, pecete timbrată, cu legenda: † IOAN WLAD WAYVODA ET DOMINUS..
Fotocopii la Bibl. Acad., F. VII/37 și XIII/66.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 92–93. Trad. Bogdan, *Dcc. și reg.*, 63.

332

〈1456 mai — 1459〉.

† ІУН БЛАД ВОЕВОДА И ГОСПОДИНЬ. ПИШЕТ ГОСПОДСТВО МИ ВЪРНІКОМ ГОСПОДИНА
НИ КРАЛѢ И МОИМ ДОБРИМ ПРІАТЕЛЕМ МНОГО ЗДРАВНЕ И ПОКЛОНЕНІЕ, СЪДИЦЪ И ПРЪГАРЕМ
УТ БРАШОВ.

И ТЪЗИ ПЪСТНЪ ЖЪПАН СТОИКА АРМАШ КЪ ВАШЕН МИЛОСТИ, ТА ВАСРЕ ЦО ЧЕ
ИМАТ БЕСѢДОВАТИ КЪ ГОСПОДСТВО ВИ, А ВАША МИЛОСТЪ ДА ГО ВЪРЪБЕТЕ, Е<РЕ> СЪТ
ИСТИНИ РѢЧИ ГОСПОДСТВА МИ. ИНО НѢСТ.

И БОГЪ ВИ ВЕСЕЛИТ.

〈Adresa pe verso:〉 † СЪДИЦЪ И ПРЪГАРЕМ УТ БРАШОВ.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea credincioșilor domnului
nostru, craiul, și bunilor nșei prieteni, județului și pîrgarilor din Brașov, multă
sănătate și închinăciune.

Și iată am trimis la milostivirea voastră pe jupan Stoica armașul și
orice va spune către domnia voastră, iar milostivirea voastră să-l credeți,
căci sînt adevăratele cuvinte ale domniei mele. Altfel nu este.

Și Dumnezeu să vă veselească.

〈Adresa pe verso:〉 † Județului și pîrgarilor din Brașov.

Arh. St. Brașov, nr. 162.

Orig., hîrtie, pecete aplicată, cu legenda în caractere gotice: † IOAN WLAD WAYVODA
ET... Fotocopii la Bibl. Acad., F. VII/38 și XIII/67.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 91. Trad. Bogdan, *Dcc. și reg.*, 62–63.

† Іу Влад воевода и господинъ вѣсен земли Угровлахѣнскон. Пишет господство ми прѣтелем господства ми, прѣгарем брашевским.

Сего радї, послахмо верна болѣрина и слѣгъ господства ми Иван Поливаръ, да елика изречет къ вам, да верѣте, понеже сѣт истини изъ ѱстѣ речи господства ми.

И Богъ ви веселит.

И пакѣ говорѣ вашѣ мнѣости, както мѣнам добрим прѣтелем: тѣзи ест по междѣ вас Миѣана лѣгѣфет и Пардои, мѣн вражмажши. Язъ вѣсеѣ простихъ, а теѣ не пращам; да како нѣ азъ не щѣ да нѣ простим, тако и вѣне да нѣ щѣтѣдите щѣт вас, аще сте прѣтели господства ми, и да не бѣждѣт ва вашѣн вѣласти.

† Іу Влад воевода, мнѣостїа божїа господинъ.

<Adresa pe verso:> † Прѣтелем господства ми, прѣгарем щѣ Брашов.

† Io Vlad voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei. Scrie domnia mea prietenilor domniei mele, pîrgarilor brașoveni.

Pentru aceasta, am trimis pe credinciosul boier și slugă a domniei mele, Ivan Polivar, ca orice va spune către voi, să credeți, pentru că sînt cuvinte adevărate din gura domniei mele.

Și Dumnezeu să vă veselească.

Și iarăși vorbesc milostivirii voastre, ca unor buni prieteni ai mei: este acolo printre voi Mihail logofătul și Pardoii, vrăjmașii mei. Eu pe toți i-am iertat, iar pe aceștia nu-i iert; dar, precum eu nu vreau să-i iert, tot așa și voi să-i îndepărtați de la voi, dacă sînteți prietenii domniei mele, și să nu fie în ținutul vostru.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Prietenilor domniei mele, pîrgarilor din Brașov.

Arh. St. Brașov, nr. 166.

Orig., hirtie. pecete timbrată, cu legenda: † Іу Владъ воевода [и гн]ъ вѣсен земли Угровлахѣнскон.

Fotocopii la Bibl. Acad., F. VII/86 și XIII/60.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav. *Miletic*, nr. 32. Slav și trad. Bogdan, *Relațiile* 90—91. Trad. Bogdan, *Doc. și reg.*, 55.

† Іу Влад воевода и господинъ. Пишет господство ми много здравїе мѣнам вѣриним и добрим прѣтелем, сѣдцѣ и прѣгарем щѣ Брашов.

Тѣзи имѣт слѣга господство ми жѣпан Стопка армаш нѣкода марѣа ѱ Кевер Паша; того радї просим господства ви ѱчинїте мѣ правѣ закон.

И Богъ ви веселит.

<Adresa pe verso:> † Сѣдцѣ и прѣгарем щѣ Брашов.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea multă sănătate credincioșilor și bunilor mei prieteni, județului și pîrgarilor din Brașov.

Are acolo sluga domniei mele jupan Stoica armașul niște marfă la Chever Paul; pentru aceasta, rog pe domnia voastră să-i faceți lege dreaptă.

Și Dumnezeu să vă veselească.

<Adresa pe verso:> † Județului și pîrgarilor din Brașov.

Arh. St. Brașov, nr. 190.

Orig., hîrtie, pecete aplicată, căzută. Fotocopia la Bibl. Acad., F. VII/39 și XIII/68.

Motivarea datării la I. Bogdan,

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 92.

335

<1456 mai — 1461>.

† Пишет господство ми вამешем ут Рѣкер. Тѣзи вѣ говорят господство ми: вѣ кон час видѣте снѣ повелѣнїе господства ми, на том час едни ут вас да утнѣтѣ ѿ Брашов, та да дасте знати Брашовѣном за сезн глас, що ми е дошел за работѣ тѣрцем, да знаѣт не е нища за то. И хтел е да донде едни ут ннх апоклансар кѣ господство ми, а вн како е чюл за сезн глас, а вн се е впрѣл. Сего радї, кто е хтел да донде, а вн да донде; ащелн не хте донт кѣ господство ми, а тонзи вамеш що ще утнѣт ѿ Брашов, пак да донде кѣ господство ми, да ми дава знати. Я сезн чловѣкѣ, що ще донестѣ снѣзи кннга, а вѣне да га вставете да утнѣе дома сн. Ящелн хте донтн, тонзи апоклансар кѣ господство ми н да донде с того н този вамеш, що ще утнѣт ѿ Брашов. Ино да нѣст.

† Іу Влад ввевѣда, мнлостїа божїа господннѣ.

<Adresa pe verso:> † Вамешем ут Рѣкер.

† Scrie domnia mea vameșilor din Rucăr. Iată vă grăiește domnia mea, în ceasul în care veți vedea această poruncă a domniei mele, în același ceas unul din voi să plece la Brașov și să dea de știre brașovenilor de acea veste ce mi-a venit de treaba turcilor, să știe că nu e nimic de aceasta. Și a vrut să vină unul dintre ei sol la domnia mea, iar el, cum a auzit de acea veste, s-a oprit. Pentru aceasta, cine a vrut să vină, el să vină; iar dacă nu vrea să vină la domnia mea, să-mi dea de știre. Iar pe acest om, care va aduce această carte, voi să-l lăsați să se ducă la casa lui. Iar dacă va vrea să vină acel sol la domnia mea, să vină cu el și acel vameș, care se va duce la Brașov. Altfel să nu fie.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> Vameșilor din Rucăr.

Arh. St. Brașov, nr. 175.

Orig., hîrtie, pecete timbrată, stricată. Fotocopia la Bibl. Acad., F. VII/11și XIII/63.

Datat din domnia lui Vlad Țepeș, ca anterior expediției din 1462.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 94—95; *Tcoilescu*, 69—70; DRH, B, 197—198

Circumspecti viri, amici nobis honorandi. Quia, sicuti per alias literas nostras vestris amicitias significamus et quemadmodum vestri nuncii propriis luminibus intuiti sunt, iam cum Turcis facie ad faciem stamus. Ideo, vestras amicitias, propter deum affectum, maiori quo possumus rogamus, quatenus quemadmodum serenissimus dominus noster rex suis in literis vobis mandavit, vestros homines exercituali post nos, die et nocte, festinanter transmittere vellitis. Et aliud pro vestro commodo non faciatis. Ecce enim commissimus Vlad wayuode, ut pro defensione vestra semper inviliget et intendat. Et, ulterius, petimus in premissis non faciatis.

Datum Kowinii, secundo die festi Visitacionis Marie virginis, anno domini Millesimo CCCC^o L^{mo} sexto.

Johannes de Hwnyad, comes Bistriciensis etcetera.

<Pe verso, de aceeași mână.> Circumspectis viris, iudicibus et iuratis senioribus septem sedium Saxonicalium parcium Transsilvanarum, amicis nobis honorandis.

Chibzuiți bărbați, prieteni vrednici de cinstea noastră. Deoarece, așa cum am făcut cunoscut prieteniei voastre prin alte scrisori ale noastre și după cum solii voștri au văzut cu proprii lor ochi, deja stăm față în față cu turcii; de aceea, rugăm prietenia voastră, mai mult decât putem, ca din dragoste față de Dumnezeu, după cum v-a poruncit în scrisorile sale prealuminatul domn, regele nostru, să binevoiți a trimite în grabă, zi și noapte, ostașii voștri după noi. Și altfel să nu faceți pentru priința voastră. Căci iată l-am însărcinat pe Vlad voievodul, ca să se ocupe mereu și să fie atent pentru apărarea voastră. Și, în sfârșit, vă cerem să nu faceți <altfel> cu privire la cele <arătate> mai sus.

Dat la Cuvin, în a doua zi a sărbătorii Veșmintul Maicii Domnului, în anul Domnului o mie patru sute cincizeci și șase.

Iancu de Hunedoara, comite de Bistrița etc.

<Pe verso, de aceeași mână.> Chibzuiților bărbați, juzilor și bătrânilor jurați ai celor șapte scaune săsești din părțile Transilvaniei, prieteni vrednici de cinstea noastră.

Arh. St. Sibiu, U. II. 170. Microfilm 102 la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca.

Orig., hirtie, cu urme de pecete de închidere din ceară roșie, aplicată pe verso.

EDIȚII: Latin. Teleki, *Hunyadiak kora*, X, 527–528; *Hunmuzaki*, XV/1, 44; *Ub.*, V, 536–537.

REGESTE: Kemény, *Nctitia*, I, 175.

Petrus, dei gratia, woewoda dominusque terre Moldawie.

Sagacibus viris, iudici ac iuratis civitatis Braschowie, amicis nostris grate dilectis, salutem et omnis boni augmentum.

Providi amici, nostri sincere dilecti. Vestre eidem amicabili sagacitati significamus per presentes, sub nostre katholice fidei honore, nos vobis ac cuilibet de vestris mercatoribus compromittentes, procul mota omni fraude, ut, si aliqui ex ipsis in terris nostris mercari ac negociari voluerint, quod

huiusmodi mercatores, libere et absque quovis impedimento nostri ex parte, venientes, ipsorum negocia, ut preferatur, peragant pacifice et quiete, peragentesque ad ipsorum mansiones viceversa in pace et securitate a nobis redeant, prout moris et consuetudinis fuit semper, ab antiquis temporibus retroactis, inter nostras terras ac vestras. Insuper familiaris Raphaelis ¹ dictus Laslo, presentis avisor, quidquid nostri ex parte vobis dixerit, eidem fidem in omnibus hiis velitis adhibere creditivam, tamquam nos ipsi vobis loqueremur propria in persona.

Datum Soczawie, feria quinta proxima post festum sancti Laurentii martiris Christi gloriosi, anno domini Millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto.

Petru, din mila lui Dumnezeu, voievodul și domnul țării Moldovei. Iscusiților bărbați, judei și juraților din orașul Brașov, prietenii noștri iubiți cu plăcere, sănătate și tot sporul de bine.

Chibzuiți prieteni, iubiți de noi din inimă curată. Facem cunoscut prin cele de față acelei iscusințe a voastre prietenești, sub cinstea credinței noastre adevărate, făgăduindu-vă vouă și fiecăruia dintre negustorii noștri, departe de orice înșelăciune, că, dacă oricare dintre ei ar voi să vîndă și să facă negoț în țara noastră, acei negustori, liberi și fără nici o piedică din partea noastră, să-și isprăvească în pace și liniște treburile lor, după cum se spune, și isprăvindu-și-le, să se întoarcă de la noi în pace și fără teamă, la casele lor, după cum a fost obiceiul și datina între țara noastră și a voastră, dintotdeauna, din timpurile de mult trecute. Pe lângă aceasta să binevoiți a arăta încredere și crezare în toate slujitorului Rafael zis Laslo, înfățișătorul celor de față, orice v-ar spune din partea noastră, ca și cum v-am vorbi noi înșine, în persoană.

Dat la Suceava, în joia de după sărbătoarea sfântului Laurențiu, slăvitul mucenic al lui Hristos, în anul Domnului o mie patru sute cincizeci și șase.

Arh. St. Brașov, Arh. oraș Brașov, col. Schnell, I, 14. Microfilm 9 h la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca.

Orig., hîrtie, cu urme de pecete rotundă din ceară roșie, aplicată sub text.

EDIȚII: Latin. *Hurmuzaki*, XV/1, 44; *Costăchescu*, II, 796–797; *Ub.*, V, 539–540. Latin și facs. *Jakó-Manolescu*, 20, pl. 23 a.

¹ Scris pe răsătură.

Nos Vlad, parcium Transsalarinarum wayvoda et dominus terrarum de Fogaras et Omlas, memorie commendantes, tenore presencium, significantes omnibus quibus expedit universis, quia, considerantes nonnullorum de generatione Merche wayvodarum, patris et fratrum nostrorum, servicia, que ipsi semper et ubique regibus Hungarie et sacrosancte eorum corone fideliter exhiberunt ¹ ac se in defensione orthodoxe fidei cattolice ² gratas et acceptas reddiderunt; nos, eorum vestigia et actus imitari volentes in adpacione prima huius Valachie dominaciones, pro maiori experientia, serenissimo principi domino, domino Ladislao, Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etcetera regi, duci Austrie, domino nostro graciousissimo, sua in iuventute, nostram fidelitatem ostendere et facere volentes, caput quoque nostrum et nostrorum omnium in sinum et proteccionem sue serenitatis inclinantes, pre

timore Turcorum, in persona ipsius domini nostri regis, ad Saxones et fidem omnium civium de Brassouia et provincie Burchie commorantium perfecta fide confidentes, ad que, Brassouiensium sub fide et iuramento firmissimo, Georgium, condam iudicem, Gasparum aurifabrum et alterum Gasparum Magnum, carnificem, ac Thes, iudicem de Rasnaua, in personis cunctorum seniorum dicto de Burchia, ad nos venientes, cum ipsis, sub iuramento et fidei deo debita, dispossuimus² et ordinavimus ut, quodcumque et quocienscumque in processu temporum, pre timore Turcorum aut expulsione nostrorum inimicorum, ad partes Hungarie et ipsorum in medio devenire contingerit, ipsi nos et nostros suscipiant, pie tractant, nutriant et inimicis nostris inimici sint, et nos contra Turcos et aliorum ipsorum inimicorum potencias, viribus et potenciis, in deffensione resistere debeamus, eciam ipsi, quousque ipsorum in medio fuerimus, ab omnibus illicitis hominibus deffendere, et, si aliqua dampna nos et nostri inter ipsos aut sub metis ipsorum, extra, paciamur, de hiis respondere debeant.

Preterea, quemadmodum ipsis priores nostri predecessores fecerunt in bonis, sic vel melius facere volentes et, quidquam ipsi concluderunt, debito fine ea omnia firmiter tenentes, insuper addimus ut, quicumque vel quisunque iusti ad has nostras partes venerit vel venerint, nisi tributa persolvat, pacifice ac omni sine impedimento ambulat, ita eciam, quod iusti pro iniustis non arestantur, sed, si aliquis accessus habuerit, id coram nobis aut nostris deputatis officialibus acquirat.

Hec omnia premissa et alia, que debito ordine pertinent, ad fidem et fidelitatem observandum, dicto domino regi ac ipsis civibus de Brassouia et senioribus de Burchia sponte assumpsimus et promittimus, in fidem deo debitam et humanitatem, usque mortem nostram, inviolabiliter, firmiter tenere, harum litterarum nostrarum et testimonio sigulli² nostri, quo utimur, mediante.

Datum in Tergouistia, feria secunda proxima ante festum Nativitatis virginis Marie, anno domini Millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto.

Noi, Vlad, voievodul Țării Românești și domn al țării Făgărașului și Amlașului, dăm de știre și facem cunoscut, prin cuprinsul <scrisorii> de față, tuturor căroră li se cuvine, <că> deoarece, ținând seama de serviciile citorva voievozi, frați ai noștri, din neamul lui Mircea, părintele nostru, <servicii> pe care aceștia le-au arătat pretutindeni cu credință regilor Ungariei și sfințel lor coroane și prin care, în apărarea dreptei credințe catolice, s-au făcut plăcuți și iubiți; noi, voind să luăm ca pildă urmele și faptele acestora, <făcute> mai întâi pentru dobândirea domniei acestei Țări Românești și pentru o mai mare cercare, voind să facem și să arătăm credința noastră prealuminatului domn principe, domnului Ladislau, regele Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., duce de Austria, domnul nostru preaplăcut în tinerețea sa, și plecând chiar și capul nostru și al tuturor <oamenilor> noștri pentru sprijinul și ocrotirea luminății sale, din cauza fricii de turci, în numele aceluși domn al nostru regele și avînd încredere deplină în sași și în credința tuturor orășenilor din Brașov și a locuitorilor din țara Bîrsei, sub credința și jurămîntul foarte puternic al brașovenilor, pentru care, venind la noi, în numele tuturor bătrînilor din zisa <țară> a Bîrsei, George, fostul jude, Gaspar ararul și un alt Gaspar, cel Mare, măcelarul, și Thes, judele din Rîșnov, împreună cu aceștia, sub jurămîntul și credința în Dumnezeu, am hotărît și am rînduit cele cuvenite <astfel> ca, oricînd și ori de cîte ori în scurgerea vremii, din cauza fricii de turci sau din cauza izgonirii de dușmanii noștri s-ar întîmpla să ajungem în părțile Ungariei și în mijlocul acestora, aceștia să ne ia pe noi și pe ai noștri,

să ne îngrijească cu dragoste, să ne hrănească și să fie dușmani dușmanilor noștri, iar noi să fim datori să rezistăm cu toate forțele și puterile în apărarea împotriva turcilor și a oștirilor altor dușmani ai acestora, iar ei, pînă cînd vom fi în mijlocul lor, să fie datori să ne apere de toți oamenii dușmănoși și, dacă noi și ai noștri am suferi în mijlocul lor sau printre hotarele lor vreo pagubă din afară, să răspundă de acestea.

În afară de acestea, voind să facem tot așa de bine sau mai bine, după cum au făcut pomeniții noștri înaintași, păstrînd cu tărie toate acelea, pe care ei le-au încheiat în chip cuvenit, pe deasupra adăugăm că oricine sau oricare va veni sau vor veni, în chip îndreptățit, în aceste părți ale noastre să nu plătească vamă, să <poată> merge în liniște și fără nici o piedică, și, de asemenea, să nu fie reținuți cei dreپți pentru cei nedreپți, iar, dacă cineva va avea de gînd să vină, să obțină aceasta în fața noastră sau a slujbașilor noștri rînduiți.

Toate acestea sus-amintite și altele, care țin de rînduiala cuvenită, pentru a păstra credința și supunere, le-am luat asupra noastră de bună voie și făgăduim zisului nostru domn regele și acelor orașeni din Brașov și bătrînilor din <țara> Birsei, după credința datorată lui Dumnezeu și după omenie, să le păstrăm pînă la moarte cu tărie și în chip nestrămutat, prin mijlocirea acestei scrisori a noastre și prin mărturia peceții noastre de care ne folosim.

Dat la Tîrgoviște, în luna dinaintea sărbătorii Nașterii fecioarei Maria, în anul Domnului o mie patru sute cincizeci și șase.

Arh. St. Brașov, Arh. oraș Brașov, col. Schnell, II, 14. Microfilm la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca.

Orig., hîrtie, cu urme de pecete din ceară roșie, aplicată sub text.

EDIȚII: Latin. Bogdan, *Relațiile*, 316 – 317; *Hurmuzaki*, XV/1, 45; Bogdan, *Vlad Tepeș*, 10 (fragment); *Ub.*, 540 – 541.

REGESTE: Andronescu, *Repertoriul*, 81, nr. 265.

¹ Corect: *exhibuerunt*.

² Astfel în orig.

Providi et honesti viri, fratres, amici et vicini nostri sincere grati.

Serie presencium vobis damus scire, quemadmodum eiam prius dedimus scire, quare nunc nuncius Turcorum venit ad nos, bene in mentem vestram recipiatis et firmiter teneatis, que pridem tractavimus vobiscum de fraternitate et bona pace, ea, que diximus protunc, nunc et semper cum cordis nostri intencione et bona voluntate, fideliter, firmiter tenere; sicut nos pro nostris factis fatigamur et laboramus, ita, vel magis, pro vobis et vestris factis fatigari et laborare volentes.

Ecce, nunc venit tempus et hora que prius vobis prediximus; magna gravamina, quasi importabilia, super postes et humeros nostros ponere et nos gravare volunt Turci, non pro nobis aut nostris ita magna gravamina, sed pro vobis et vestris id ipsi Turci facere et cogere volunt, quia de factis nostris leviter, nefforte¹, possemus facere pacem et bonam tranquillitatem. Sed, propter vos et vestros pacem cum ipsis Turcis facere non possumus, quia petunt viam exire et predare erga vos per regnum nostrum; preteera et insuper, nos cogunt in multis factis contra fidem catholicam et contra vos agere. Voluntas autem nostra et perfecta est, nullomodo, contra vos facere

in malis, immo a vobis nunquam separare volentes, sicut diximus et iuravimus, vobis, fidelis frater et amicus, esse volentes. Hinc est quod ipsum nunccium Turcorum hic retinimus, quousque vobis scire daremus, considerandum est vobis, quando homo vel dominus est potens et fortis, tunc pacem potest facere, sicut vlt²; cum autem impotens erit, forcior super eum veniet, faciet secum sicut vlt².

Propterea, presentibus petimus vos et quemlibet vestrum presentibus affectuose, quatenus, statim, visis presentibus³, pro vestra et nostra utilitate, omni sine mora, nobis subsidia dirigatis, ducentos aut centum vel quinquaginta homines electos, usque diem dominicam proxime venturam; dum viderint ipsi Turci potenciam de Hungaris, mollices erunt, et dicemus quod plures venient, tunc facta nostra debito ordine disponere possumus, quousque de domino nostro rege mandatum habuerimus. Sicut supra diximus, pro bonitate, deffensione et utilitate vestrorum et nostrorum, quantocius poteritis, festinetis, quia, deo testem, plus de bonitate vestra et stabilitate cogitamus, quam nostra; vos eciam considerate per omnia, que nobis et nostris ad honorem et profectum cadent, quia quidem sunt neffacte¹ qui cogitent erga nos⁴ mala et agunt iniuste, talibus sitis inimici, sicut nos inimicis vestris, eis facietis sicut nunc faciemus pro vobis.

Datum in Tergouistia, feria sexta proxima post festum Nativitatis Marie, anno domini Millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto.

Vlad, parcium Transalpinarum wayvoda et dominus terre de Fogaras, frater, amicus vester in omnibus.

<Pe verso, de aceeași mână :> Sagacibus et honestis viris, iudici ac iuratis civibus de Brassouia, fratribus, amicis et vicinis nostris predilectis.

Înțelepți și cinstiți bărbați, frați, prieteni și vecini ai noștri cu adevărat iubii.

Prin cuprinsul <scrisorii> de față vă dăm de știre, după cum v-am dat de știre și mai înainte, că, deoarece a venit acum la noi solul turcilor, să luați bine aminte și să păstrați cu tărie cele pe care le-am discutat cu voi despre frăție și pace bună și cele pe care le-am spus atunci, acum și totdeauna, cu tragere de inimă a noastră și bunăvoință, să fie păstrate în chip credincios și cu tărie; așa după cum ne ostenim și lucrăm pentru treburile noastre, tot astfel, sau chiar mai mult, voim să ne ostenim pentru voi și treburile voastre.

Iată, acum a venit vremea și ceasul, pe care vi le-am spus mai înainte; sarcini mari, aproape cu neputință de purtat, turcii vor să le pună pe umerii noștri și să ne îngreue, <și> nu pentru noi sau pentru ai noștri <pun> greutatea așa de mari, ci pentru voi și ai voștri acei turci vor să facă și să ne constrângă la aceasta, deoarece, în ce privește treburile noastre, ușor am putea face pace și bună liniște, dar pentru voi și ai voștri nu putem face pace cu acei turci, deoarece ei caută cale să iasă și să prade le voi prin țara noastră; pe lângă aceasta și pe deasupra, ne constrâng în multe treburi să acționăm împotriva credinței adevărate și împotriva voastră. Însă voința noastră desăvârșită este de a nu face nimic rău împotriva voastră, ba chiar voim să nu ne despărțim niciodată de voi, după cum am spus și am jurat, voind să vă fim frate și prieten credincios. Pe de-o parte este faptul că am oprit aici acel sol al turcilor, pînă cînd vă vom da de știre, <iar pe de alta>, trebuie să luați aminte că atunci cînd un om sau un domn este puternic și tare, poate face pace cum vrea; dar, cînd este fără putere, unul mai tare va veni asupra lui și va face cu el ce va voi.

De aceea, vă cerem, prin cele de față, vouă și fiecăruia dintre voi ca, îndată ce veți vedea <scrisoarea> de față, pentru folosul vostru și al nostru,

să ne trimiteți, fără nici o zăbavă, ajutoare, 200 sau 100 sau 50 de oameni aleși, pînă duminica ce va veni; cînd acei turci vor vedea putere de la unguri, vor fi mai moi, și le vom spune, că vor veni și mai mulți, <și> atunci vom putea rîndui după cuviință treburile noastre și ale voastre, pînă cînd vom avea poruncă de la domnul nostru regele. După cum am spus mai sus, pentru binele, apărarea și folosul alor voștri și alor noștri, să vă grăbiți cît mai repede, deoarece, martor fiindu-ne Dumnezeu, ne gîndim mai mult la binele și statornicia voastră, decît la ale noastre. Voi să țineți seama de toate, care ni se cad nouă și alor noștri spre cinste și folos, deoarece sînt unii, care gîndesc rău față de noi și acționează nedrept, <și> acestora să le fiți dușmani, după cum sîntem noi dușmanilor voștri, și să le faceți acestora așa cum facem noi acum pentru voi.

Dat la Tîrgoviște, în vinerea după sărbătoarea Nașterii Mariei, în anul Domnului o mie patru sute cincizeci și șase.

Vlad, voievodul Țării Românești și domn al țării
Făgărașului, fratele și prietenul vostru în toate.

<Pe verso, de aceeași mină :> Iubiților și cinstiților bărbați, judei și orașenilor jurați din Brașov, frați, prieteni și vecini ai noștri preaiubiți.

Arh. St. Brașov, Arh. oraș. Brașov, col. Schnell, I, 13. Microfilm la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca.

Orig. hirtie, cu urme de pecete de închidere din ceară roșie, aplicată pe verso..

EDIȚII: Latin. Bogdan, *Relațiile*, 317—318; *Hurmuzaki*, XV/1, 45—46; *Ub.*, V, 542—543.

Trad. Iorga, *Scrisori de boieri, scrisori de domni*, 164—165.

REGESTE: Andronescu, *Repertoriul*, 81, nr. 266.

¹ Corect: *ne forte*.

² Corect: *vult*.

³ Urmează *sic*, șters de aceeași mină.

⁴ Scris deasupra rîndului.

340

<1456—1461> decembrie 8.

† Іѡ БЛАД БОЕВОДА И ГОСПОДИНЪ. ПИШЕТ ГОСПОДСТВО МИ ХЕРЕТИЗМО ДОБРІИМ ПРІАТЕЛЕМ ГОСПОДСТВА МИ, ПРЪГАРЕМ БРАШЕВСКИМ.

И ТЪЗН ВИ ДАВАМ ЗНАТИ, КАКО СЪ ВЕНЗН НАШН ЛЮДІЕ ДИМИТРЪ ТА СЪ ВІАН КЪПІАН НЪКОН ЩЕЛ И ВНО ЕСТ ПО МИРЪ; ВЪ НЕСТЕ ХТЕЛИ ДА НЪ УСТАВНТЕ ДА ИЗНЕСЪ СЕМО ЩЕЛ, НЪ НА ГА СТЕ ШЗЕЛН. ТОГО РАДИ ВИ ПРОСИМ: НА І НАМ ВРАТЕТЕ ЩЕЛ, НА І НАМ ДАНТЕ ДЪКАТИ НАМ; ЕДНО УТ ННЪ ДА НАМ СЪ ВРАТИТ, ПОНЕЖЕ НЪ Ш ПАГЪБЪШ НЕ МОЖЕМО УСТАВНТИ.

И БОГЪ ВИ ВЕСЕАН.

ПИС ДЕКЕМВРІЕ И.

† Іѡ БЛАД ВШЕВДА, МИЛОСТІА БОЖІА ГОСПОДИНЪ.

<Adresa pe verso:> † ПРЪГАРЕМ БРАШЕВСКИМ.

† Io Vlad voievod și domn. Scrie domnia mea heretisire bunilor prieteni ai domniei mele, pîrgarilor brașoveni.

Și aceasta vă dau în știre că acești oameni ai noștri, Dimitru, au fost cumpărat niște oțel și le-a fost cu pace; voi n-ați vrut să-i lăsați să aducă oțelul încoace, ci li l-ați luat. De aceea, vă rog: ori le dați îndărăt oțelul, ori le dați ducații lor; una din ele să li se întoarcă, pentru că nu-i putem lăsa în pagubă.

Și Dumnezeu să vă veselească.

460

Scris decembrie 8.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

<Adresa pe verso:> † Pîrgarilor braşoveni.

Arh. St. Braşov, nr. 210.

Orig., hirtie, pecete aplicată, cu legenda:

[† Іо Владъ воевода и гн]ъ въ[се]и Зема[н]и СггровладКітскв[н].

Fotocopii la Bibl. Acad., F. VII/10 și XIII/62.

Motivarea datării la I. Bogdan.

EDIȚII: Slav și trad. Bogdan, *Relațiile*, 94; *Tccilescu*, 69. Trad. Bogdan, *Dcc. și reg.*, 63–64.

341

1456 decembrie 17, Kecskemét.

Providi et circumspecti viri, amici nobis honorandi.

Non ignoratis quanta incomoda dampnaque et molestie regno et parti Transsilvano per infidelem Drakwlam wayvodam illata sunt et quatenus Wlad, wayvoda parcium Transsalpinarum, cum extra regnum suum esset, mediante fide sua, nobis et domino nostro regi multa promiserit, tamen, postquam regnum suum adeptus est, sicuti a certo intelleximus, in partibus illis plura incomoda et dampna intullit et imposterum inferre timetur, nec aliquam fidelitatem domino nostro regi et nobis, sicuti promiserat, servare intendit, et quod dominus noster rex, volens partes illas illesas preservare, misit hunc Daan wayvodam contra prefatum Wlad wayvodam, ut ipsum de suo regno eicere et in regno eodem ipse wayvoda fieri debeat, qui domino nostro regi¹ omnimodam fidelitatem tenere promisit et huic regno. Ideo, vestras amicitias presentibus rogamus multum diligenter, quatenus prefato Daan waywode, propter nostrum favorem, cum omni auxilio et subsidio, quibus poteritis, fieri velitis et adesse, et gentes, quas poteritis, penes ipsum dare velitis. Et aliud, petimus, non faciatis.

Datum in Kechkemeth, feria sexta proxima ante festum beati Thome apostoli, anno domini Millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto.

Ladislaus de Hwnyad, comes Bistriciensis, agazonum regalium magister ac regni Hungarie capitaneus generalis.

<Sub text> Commissio propria domini comitis Ladislai Bistriciensis

<Pe verso, de aceeași mână:> Circumspectis et providis viris, iudicibus, iuratis ceterisque civibus universis civitatis Brassouiensis et terre Barcza, amicis nobis honorandis.

Înțelepți și chibzuiți bărbați, prieteni vrednici de cinstea noastră.

Nici nu știți câte necazuri, pagube și supărări au fost pricinuite regatului și părților Transilvaniei de către necredinciosul Dracul voievod, și că Vlad, voievodul Țării Românești, pe când era în afara țării sale ne-a promis, prin mijlocirea credinței sale, multe nouă și domnului nostru regele, totuși, după ce s-a întors în țara sa, după cum am înțeles în mod sigur, a pricinuit multe necazuri și pagube în acele părți și nu se teme să le pricinuiască și pe viitor, și nici nu are de gând să păstreze vreo credință domnului nostru, regele, și nouă, după cum făgăduise, și că domnul nostru regele, voind să păstreze acele părți nevătămate, a trimis pe acest Dan voievodul, împotriva sus-pomenitului Vlad voievodul, ca să-l alunge pe acesta din țara sa și în aceeași țară să fie el voievod, care <Dan> a promis să păstreze toată credința domnului

nostru rege și acestui regat. De aceea, rugăm prietenia voastră mult și stăruitor, prin <scrisoarea> de față ca, pentru bunăvoința noastră, să binevoiți să-i dați sus-amintitului Dan voievodul tot ajutorul și sprijinul, pe care îl puteți da, și să-l sprijiniți, și să-i puneți la îndemână oamenii pe care îi puteți <da>; și altfel vă cerem să nu faceți.

Dat la Kecskemét, în vinerea dinaintea sărbătorii fericitului apostol Toma, în anul Domnului o mie patru sute cincizeci și șase.

Ladislau de Hunedoara, comite de Bistrița, mare comis regal și căpitan general al regatului Ungariei.

<Sub text:> Porunca însăși a domnului comite Ladislau de Bistrița

<Pe verso, de aceeași mână:> Chibzuiților și înțelepților bărbați, juzilor, juraților și tuturor celorlalți orașeni din Brașov și din țara Bîrsei, prieteni vrednici de cinstea noastră.

Arh. St. Brașov, Arh. oraș Brașov, col. Schnell, II, 16. Microfilm la Inst. de ist. și arh. Cluj-Napoca.

Orig. hîrtie, cu urme de pecete de închidere, din ceară roșie, aplicată sub text.

EDIȚII: Latin. *Hurmuzaki*, XV/1, 46–47; *Ub.*, V, 555.

¹ Scris deasupra rîndului.

† Івъ, иже въ Христа Бога благоверни и Христолюбиви и самодръжавни, Іу Влад велики воевода и господинь, владѣащѣми и господствѣащѣми въсѣмъ землѣмъ ѿггровлахи и запалинскимъ ѿмлашѣмъ и ѿгагашѣмъ херъцевг. Благопронзволнѣи господство ми своимъ влагнамъ пронзколеніемъ, чистимъ и свѣтлымъ срѣдцемъ и даровахъ сѣи хрисовѣла господства ми и исплъннхъ прошеніе прѣгаремъ крашевскимъ, понеже ме проси хъ іако да поновимъ и да втерѣдимъ законнѣи що сѣи имали вт прѣродителнѣи господства ми за кѣмеркъ по тръговецѣмъ ѿ землѣи господства ми и на пѣти Брашовскимъ дорн до Бранла, іако да даваѣт вт ѿ виларь Ипріе фертѣи, вт Хвсколовѣи перпер, вт Колѣнѣи бѣ дѣкати, вт Чехъ ѿ дѣкати, а вт резан вилар нишо. И хто носѣт шапки фрьшскіѣ ниша. Ѿт вознища меда бѣ дѣкати, вт возлини вино ѿ дѣкати, вт кѣпена конѣ ѿ дѣкати, вт маже воска бѣ дѣкати, вт пиперь и вт шофран и вт вѣмбак и вт вльнѣ камилекъ и вт агнетиннѣи и вт кожѣи и вт кѣпле нишо. Ѿти доходит вт морѣ, вт р перперн, г перперн. Бракъ сенинѣи дѣкати, вол г дѣкати и крава г дѣкати, вт шена ѿ дѣкат, вт еленѣи кожа ѿ дѣкат; ако бѣдет дрѣга кожа съ неж, да не да нишо. Ѿт мехъ сиреніа ѿ дѣкат. И коникъ конъ минет г вани и пешыц ѿ ван. И еше вт една кола рнеб, ѿ рнеба, а врьхѣи шо бѣдет, да не да нишо. Іа на Бранла ѿ мажа пѣла флориннѣи ѿ Тръгшоръ ѿ кола ѿ рнеба и ѿ Тръговище такожде. Конь товаренъ вѣдн съ цинн лѣво, г дѣкати. И на Дѣбовице, конико коннѣи ѿ кола, толнко и дѣкати и ѿ рнеба, а вт конь товаренъ г вани, а вт ннхъ кѣплахъ нишо и конь слободнѣи ѿ дѣкат. И ешеже конъ си дават довтѣк ѿ дльгъ, да синцѣт дльжинка или емца, аше имат, а вт права чьловека да се варѣеть, да го не бантѣеть.

Ѿшеже хто се шет покѣсит вт болѣрь господства ми велицеже и малихъ, вѣдн кѣпецъ тонзи кѣмеркъ, вѣдн комѣи да ест дадено, да приложит, та не стонт на шо съм [на шо съм] втерѣднѣи и незаконнѣи на прѣвѣмъ законѣи, то такози имат пріетн велико зло и шогіѣи господства ми. И сѣи вѣст еги донде дѣкѣанъжѣи и вѣргар Мехѣл и Іандреашъ жѣдець вт Ражновѣи ѿ Тръговищи.

И свѣдетеліе: жѣпанъ Бонко дворникъ и жѣпанъ Тѣдѣвръ и жѣпанъ Нанѣл и Станчѣл, братъ Мирчинъ и Дмитръ спѣтаръ и Шикле пахарникъ и Семень столникъ и Баде комис.

И логодетъ Стефанъ писъ ѿ Тръговищи, мѣсеца генаріе кѣд, въ лѣто сѣмѣ, ендн(ктіон) кѣд.

† Іу Владъ ввевѣда, милостіа вожіа господинь.

Eu, cel în Hristos Dumnezeu binecredincios și de Hristos iubitorul și singur stăpînitorul, Io Vlad marele voievod și domn, stăpînind și domnind peste toată țara Ungrovlahiei și părților de peste munți, Amlașului și Făgărașului, herțeg. A binevoit domnia mea cu a sa bunăvoință, cu inimă curată și luminată și am dăruit acest hrisov al domniei mele și am împlinit cererea

pîrgarilor braşoveni, pentru că m-au rugat să înnoiesc şi să întăresc legile ce le-au avut de la strămoşii domniei mele pentru vamă prin târguri în ţara domniei mele şi pe drumul Braşovului pînă la Brăila, ca să dea de un vilar de Ipria un fertun, de cel de Luvia un perper, de Colonia 12 ducaţi, de Cehia 6 ducaţi, iar de vilarul tăiat nimic. Şi cine aduce şepci frînţeşti nimic. De butoiul de miere 12 ducaţi, de butoiul de vin 6 ducaţi, de calul cumpărat 6 ducaţi, de maja de ceară 12 ducaţi, de piper şi de şofran şi de bumbac şi de lîna de cămilă şi <piei> de miel şi de piei şi alte cumpărături nimic. Cine vine de peste mare, din 100 de perperi, 3 perperi. Porcul 2 ducaţi, boul 3 ducaţi şi vaca 3 ducaţi, de berbec 1 ducat, de pielea de cerb 1 ducat; iar dacă vor fi alte piei cu ea, să nu dea nimic. De burduful de brînză 1 ducat. Şi călăreţul care trece 3 bani şi pedestrul 1 ban. Şi încă de la un car cu peşte, 1 peşte, iar pentru ce va fi peste, să nu dea nimic. Iar la Brăila o majă jumătate de florin şi la Tîrgşor 1 car 1 peşte şi la Tîrgovişte de asemenea. Calul încărcat, ori cu ce va fi, 3 ducaţi. Şi la Dîmboviţa, cîţi cai la căruţă, tot atîta şi ducaţi şi 1 peşte, iar de calul încărcat 3 bani şi din alte cumpărături nimic şi calul slobod 1 ducat. Şi încă cine îşi dă marfa pe datorie să-şi caute datornicul sau chezaşul, dacă are, iar de omul drept să se ferească, să nu-l bîntuiască.

Şi încă cine se va încerca din boierii domniei mele mari şi mici, fie cumpărătorul acelei vămi, fie cel căruia îi va fi dată, să adauge, şi de nu va sta pe ceea ce am întărit şi am legiuit prin aşezămîntul dintîi, unul ca acela va primi mare rău şi urgie de la domnia mea. Şi aceasta a fost cînd au venit decanăşul şi pîrgarul Mehel şi Andreiaş judeţul din Rîşnov la Tîrgovişte.

Şi martori: jupan Voico vornic şi jupan Tudor şi jupan Nanul şi Stanciul, fratele lui Mircea şi Dimitru spătar şi Micle paharnic şi Semen stolnic şi Badea comis.

Şi logofătul Ştefan a scris în Tîrgovişte, luna ianuarie 24, în anul 6945 <1437>, indiction 24.

† Io Vlad voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

Arh. Institutului de istorie din Leningrad.

Orig., perg., pecete atîrnată. S-a transcris după fotocopia pusă la dispoziţie de prof. Ştefan Eşanu din Buzău.

EDIȚII: Trad. Eşanu, în „Magazin istoric“, 8, 1970, 77–78.

INDICI

PRESCURTĂRI, SEMNE SIMBOLICE, LĂMURIRI

- a.d. = așezare dispărută.
f. = fost (se referă la localități care și-au schimbat denumirea oficială).
f.l. = fiul (fiica) lui...
în t. = în titulatura...
jud. = județ (indică împărțirea administrativă actuală).
lg. = lingă.
loc. = localitate (se referă la localități din străinătate care, cu excepția orașelor mai mari, n-au fost identificate).
M. = Moldova.
m-re. = mănăstire.
or. = oraș.
Pol = Polonia
reg. = rege, regat.
R.P.B. = Republica Populară Bulgaria.
R.P.P. = Republica Populară Polonă.
R.P.U. = Republica Populară Ungară.
R.S.C. = Republica Socialistă Cehoslovacia.
R.S.F.I. = Republica Socialistă Federativă Iugoslavia.
s. = sat, comună.
top. = toponimic
Trans. = Transilvania.
Ț.R. = Țara Românească.
Ung. = Ungaria.
U.R.S.S. = Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice.
v. = vezi.
voiev. = voievod.
() = paranteză rotundă, cuprinde variantele numelor.
Trimiterile sînt făcute la numărul documentului. Trimiterile în cadrul indicilor, semnalate prin *v.* fac legătura și între cei doi indici.

INDICE ONOMASTIC

A

- Acha, loc. in R.P.U. 158.
- Achile, prepozit de Alba, vicecancelarul curții regești 10.
- Aciliu, s. jud. Sibiu, 44; românii din ~ 164.
- Adjud, or. jud. Vrancea; tirg, vamă 207.
- Adrian, a.d. lg. Sălard, jud. Bihor; cetate regească, 85.
- Adrian, satul lui ~, a.d. in jud. Timiș, 58.
- Adrianopol, or. in Turcia; mare armată turcească la ~ 105; act dat la ~ 273, 305.
- Aga, ban 134; ~ jupan, in sfiatul domnesc al Ț.R., 73, 79.
- Agathon, egumen al m-rilor Tismana și Vodița <1407–1429>, 128, 129, 169.
- Agnita, or. jud. Sibiu; incendiu la ~ 321.
- Agria v. Eger.
- Alba, comitat in Transilvania 140, 287; comitat in Ungaria v. Fehér.
- Alba Iulia, or. jud. Alba; biserica (Transilvaniei); canonic 140; capitul 19, 36, 44, 45, 57, 256, 284, 286; dieceza (Transilvaniei) 290; episcop de (Transilvania) 1, 3, 10, 18, 20, 23–25, 28, 38, 40, 42, 56, 69, 70, 74, 86, 97, 100, 101, 104, 223, 257; prepozit de ~ 28, 30.
- Alba Regală v. Székesfehérvár.
- Albania, domn al; in t. despotului Serbiei 274, 295; ocupată de turci 274.
- Albert, regele Ungariei <1438–1439> 251, 252, 255–257, 259, 272.
- Albert de Valea lui Mihai, priorul Auranei, fost ban de Dalmația și Croația 158.
- Albești, s. jud. Bihor 287.
- Albul, vornicul Ț.R. 136, 142, 164, 185, 187, 192, 201, 202.
- Alchy, a.d. lg. Sinnicolaul Mare, jud. Timiș 158.
- Aldea v. Alexandru Aldea.
- Aldea, f.l. Moian, f.l. Stanciul 264.
- Aldea, jupan, martor 79; mare logofăt, in sfiatul domnesc al Ț.R. 73.
- Alexandru (Alexăndrel), voievodul M. <1452–1454> 297, 311, 316.
- Alexandru, vcienvcd v. Nicolae Alexandru.
- Alexandru Aldea, voievodul Ț.R. <1431–1437> 180, 182, 185, 187, 191–195, 197–200, 203, 204, 218, 222, 225.
- Alexandru cel Bun, voievodul M. <1400–1432> 245, 271, 283, 292, 297, 301, 311, 326.
- Alexandru de Kuch 24.
- Alexandru de Nekte 38.
- Alexandru, episcop de Oradea 1.
- Alexandru, vameș la Rucăr 135.
- Alexiu, f.l. Fabani, 131.
- Alfons, regele Portugaliei 161.
- Also Igazow, a.d. lg. Firdea, jud. Timiș 158.
- Alfina, s. jud. Sibiu 285, 294; scaun săsesc 321.
- Amlaş, s. jud. Sibiu 164; in t. voiev. Ț.R. (biruitor, domn, duce, herțeg, stăpin) 59, 75, 78, 141, 142, 175, 179, 242, 243, 248, 264, 290, 306, 312, 338, A.
- Amurat v. Murad II
- Ana, f.l. Hermann de Cilly 255.
- Ana, f.l. Nicolae de Farkastelke 163.
- Ana, văduva lui Nicolae de Chak 149.
- Anagni, oraș in Italia 6, 8.
- Andrei, arhiepiscop de Raguza 86, 101.
- Andrei, arhiepiscop de Spalato 86, 101.
- Andrei, boier in Ț.R. 121.
- Andrei, comite de Saros 13.
- Andrei II, regele Ungariei <1205–1235> 1, 2, 4, 5, 7, 8.
- Andrei, episcop de Oradea 23–25, 28.
- Andrei, episcopul Trans. 18, 23–25, 28, 38.
- Andrei de Așchileu 95.
- Andrei de Bark, slujitor 159.
- Andrei de Chopys, slujitor al curții regești 114.
- Andrei de Fahid, om al vicevoievodului 131.
- Andrei, f.l. Ladislau, zis Forro 140.
- Andrei, f.l. Mihail de Oșorheiu, om de mărturie al regelui 95.
- Andrei, fratele lui Ludovic, regele Ungariei 38.
- Andrei, jude al Bistriței 117.
- Andrei, judele orașului Sibiu, căpitan al oștilor regale 151.
- Andrei, magistru, prepozitul bisericii de Alba Regală, vicecancelarul curții regelui 23.
- Andrei, prepozitul bisericii din Buda vicecancelarul curții regelui 15.
- Andrei, zis Besa v. Besa.
- Andrei, zis Ewrdewgh, v. Ewrdewgh.
- Andrei, Lackfi v. Lackfi.
- Andrei, Pogner v. Pogner.
- Andreiaș, județ la Rîșnov 243, A.
- Andreiaș, jupan in sfiatul domnesc al Ț.R. <1413> 120.
- Angheluș, s. jud. Covasna 131, 140.
- Anton, f.l. Matei de Orosfaia 113.
- Anton, f.l. Thegunia 58.
- Anton, paroh din Sebeș 257.
- Antonie, cămărașul lui Vlad Dracul 184, 233.

Antonie, f.l. Blasiu de Budila 131.
 Antonie, sol al lui Alexandru Aldea la brașoveni 204.
 Antonie, zis Forro, v. Forro.
 Antonie Manea Vinețianul, vameș (menț.) 73.
 Antoniu de Arpătac 291.
 Antoniu de Subpădure, oștean 117, 118.
 Antoniu, episcop de Sebenico 86, 101.
 Apa Morii, iaz la Voila, jud. Brașov 264.
 Apa Tunsului, pîrîu lg. Scoreiu, jud. Sibiu 79.
 Apadia, s. jud. Caraș-Severin 209.
 Apoldul de Jos, s. jud. Sibiu 164.
 Apoldul de Sus, s. jud. Sibiu, oaspeți din ~, proces cu românii din Aciliu 164.
 Apor, Ladislau 181.
 Appa, Nicolae, de Mălincraș 280.
 Apozie, voievodul de Zopus 32.
 Apșa de Jos, Mijloc, Sus, loc. în U.R.S.S. 111.
 Apulia, ținut în Italia 38.
 Araci, (f. Arpătac) s. jud. Covasna 291.
 Arad, comitat 274.
 Arad, or. jud. Arad; capitulul 274; prepozit 51.
 Arăneag, district, azi jud. Arad 274.
 Arcani, s. jud. Gorj, întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
 Argeș, v. Curtea de Argeș.
 Armeanul, Iacob, sol al Cîsnădiei la voiev. Ț.R. 121
 Arpătc, v. Araci.
 Artolf, episcop de Győr 10.
 Asan Borilă, țar bulgar <1207—1218> 11.
 Așchileu Mare, s. jud. Cluj 95.
 Athad, a.d. aproape de Jadani, jud. Timiș 58.
 Augustin de Sarwarad 131.
 Aurel Vlaicu (f. Bințișni), s. jud. Hunedoara 82.
 Austria, duce de (în t. regiilor Ungariei) 251, 252, 255, 317, 330, 338; prelați și baroni din ~ 309.
 Avignon, or. în Franța 17, 21, 22, 32, 34.
 Azbuga, comandant turc de oaste 191.

B

Bacău, or. jud. Bacău 283.
 Bachia, loc. în R.P.U. 114.
 Bács, or. în R.S.F.I., comite de 1.
 Bădea, comis în Ț.R. 242, 243, 248, A.
 Bădea, diac, scrie act domnesc 73; martor 106.
 Bădea al Vameșului, jupan în sfatul domnesc al Ț.R. (1413) 120.
 Bodoc v. Bădești.
 Baghin, mare paharnic și comite de Bana 10.
 Bahnița, a. d. <în or. Drobeta-Turnu Severin>, întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
 Baia, jupan în sfatul domnesc al Ț.R. (1422) 136.
 Baia de Criș (Cybebanya), s. jud. Hunedoara 274; băieși din ~ 156; district 274.

Baia Mare, or. jud. Maramureș 170, 274; băieșii din ~ 170; comiți ai urburei din ~ 170.
 Baiazid, sultan al turcilor <1389—1402> 99, 101, 105, 108, 255.
 Baicul, lasă o moștenire 242.
 Bako, fratele lui Thatamer, prepozitul de Alba, rănit în expediția din Ț.R. (1330) 30.
 Balaban-beg, comandant turc de oaste 191.
 Balc, f.l. Sas, voievod maramureșean, păr-sește M. venind în Trans. 42.
 Balciu, pircălab 321.
 Baldovin, logofăt în Ț.R. 79, 106, 120, 121.
 Balea, paharnic, în sfatul domnesc al Ț.R. (1431) 175.
 Balești, s. jud. Gorj 169, 276.
 Balk, cnez de Mylas 58.
 Balșa, s. jud. Hunedoara 281.
 Baltazar Knebel v. Knebel.
 Bana, cnez de Chinka 58.
 Bana, comitat în R.S.C. 10.
 Banat, 324.
 Banya Ladislau, orășean, jurat din Oradea 290.
 Barabas, magistrul, canonic al capitulului Arad 274.
 Barbara, regina Ungariei 158, 255.
 Barbul, cnezul, ia cai parohului din Bruiu 321.
 Bark, loc. în R.P.U. 159.
 Barnaba, fiii lui 60.
 Barnaba de Timișoara, călugăr minorit 290.
 Bartolomeu, episcop de Pécs 1, 10.
 Bartolomeu, episcop al Transilvaniei 40, 41.
 Basarab I, voievodul Ț.R. <1330—1352>, necredincios regelui Ung. 15—19, 23, 25, 26, 28, 29, 37; scrisoare a papei către ~ 17; solie la ~ 15.
 Basarab II, voievodul Ț.R., instalat de Iancu 269.
 Basarab, f.l. Ioan de Rușor, nobil 220.
 Basel, or. în Elveția 209; conciliul de la ~ 223.
 Bast, a.d.lg. Mînăstire, jud. Timiș 209.
 Bathmonostra (Bakmonostra), loc. în R.S.F.I. 153, 159.
 Báthor v. Nyirbáthor.
 Bathya, loc. în R.S.F.I. 159.
 Băbuțiu, s. jud. Cluj 95.
 Bădăcin, s. jud. Sălaj 287.
 Bădești, s. jud. Cluj 95.
 Băița, s. jud. Hunedoara 274; băieși din ~ 156.
 Băla, s. jud. Mureș 281.
 Bărbat, fratele voiev. Litovoi, prins de unguri 13, 14.
 Bărbat, hoț de cai 321.
 Bebek (Bubek), Detric, ban al Slavoniei 86; palatin 101; ~ Emeric, judele curții reg. 77; ~ palatin 62; ~ Francisc, f.l. Ștefan, conduce o oaste împ. turcilor în Ț.R. 93, 101; ~ Ioan, mare comis 93; ~ Ștefan, judele curții reg. 42, 93; ~ Nicolae, arhiepiscop de Calocșa 86, 101.

- Beche, comite, tatăl lui Ioachim, comite de Sibiu 11.
- Bechen, loc. in R.P.U. 290.
- Beclean, or. jud. Bistrița. Năsăud 80, 93.
- Bela IV, regele Ungariei <1235—1270> 7, 9—11.
- Belebur, a.d. in jud. Timiș 58.
- Beleen, cnez din districtul Sebeș 132.
- Belgrad, or. in R.S.F.I. 295; episcop de ~ 29; lupte cu turcii la ~ 269.
- Belinț, district jud. Timiș 58.
- Belogradcik, cetate in R.P.B. 53.
- Beltiug, s. jud. Satu Mare 170.
- Belzeg, a.d. jud. Timiș 158.
- Benedict, amenințat cu moartea de Coman, 321.
- Benedict, arhiepiscop de Caloceia, cancelar al curții regale 10.
- Benedict, comite de Moson 10.
- Benedict de Săcășeni 290.
- Benedict, episcop de Cenad 23—25.
- Benedict, f.l. Andrei zis Ewrdewgh 95.
- Benedict, f.l. Grigore 131.
- Benedict, f.l. Ladislau zis Forro 140.
- Benedict <Himffi>, banul Bulgariei 47, 48, 50, 54; căpitanul Vidinului și al Bulgariei 53; f. ban al Bulgariei 66; comite de Timiș 61, 63.
- Benedict, magistru, comite de Pojon 42.
- Benedict, prepozitul bisericii din Alba Regală 126, 127.
- Beregsăul Mic, s. jud. Timiș 58.
- Bernabo, magistru, căpitanul balistarilor regelui ung. de la Vidin 54.
- Bernard, șlefuitor de săbii, locuitor al Bistriței 110.
- Bertolomei, locuitor din Brașov 267.
- Berzewice, loc. in R.P.P. 219.
- Besa Andrei zis 31.
- Bihor, comitat 1, 85, 149, 280.
- Bilcear, boier in Ț.R. 120.
- Biniș, s. jud. Caraș-Severin 58.
- Bințiinți. v. Aurel Vlaicu.
- Bistrăț, baltă 169, 276.
- Bistrița, or. in R.S.C. 110.
- Bistrița, or. in jud. Bistrița-Năsăud 117, 205, 218, 247, 287, 329; jude, jurați, oaspeți din ~ 205; comitat 117, 118; comite perpetuu de ~ 317, 320, 322, 327—330, 333, 338; district 117; provincie 117.
- Bistrița, s. jud. Mehedinți, întărit m-rilor Tismana și Vodița, 129, 169, 276.
- Bizanț, împărat al ~ 55, 295.
- Bircea Mare, s. inglobat or. Deva, jud. Hunedoara 290.
- Birghiș, s. jud. Sibiu 321.
- Birlad, or. jud. Vaslui 210.
- Birsa, riu 1, 2; ținut (district, provincie, țară, numită și a Brașovului) 1—5, 7, 8, 46, 49, 67, 86, 90, 118, 119, 121, 133, 135, 146, 175, 186, 191, 194, 205, 227, 245, 251, 252, 254, 268, 271, 275, 279, 297, 301, 311, 312, 338, 341.
- Birsău, s. jud. Hunedoara 259.
- Birzava, riu jud. Caraș-Severin 158.
- Blagay, loc. R.P.U. 161.
- Blasiu, amenințat cu moartea 321.
- Blasiu, arhidiacon de Turda, canonic al bisericii Transilvaniei, fratele lui Ladislau zis Forro 140.
- Blasiu de Budila 131.
- Blasiu de Cerna 58.
- Blasiu de Mitnic, cnez din districtul Sebeș 132.
- Blasiu de Syde, slujitor, 159.
- Blasiu, f.l. Petru de Angheluș 140.
- Blasiu Wraan v. Wraan.
- Blatnița, top., <probabil Măceșul de Jos, jud. Dolj> 169, 276.
- Bobda, s. jud. Timiș 58.
- Bocicoel, s. jud. Maramureș 42.
- Bod, s. jud. Brașov 67, 90, 96, 98, 227.
- Bodrog, comitat, azi in R.S.F.I. 25, 29.
- Boemia, rege al, in t. regelui Ung. 13—15, 86, 101, 140, 141, 146, 148—152, 155, 158, 159, 170, 179, 205, 209, 255, 257, 317, 330, 338; dușmană a Ung. 287; guvernator al ~ 111; postav de ~ 141; prelați și baroni din ~ 307; război in ~ 158; știri din ~ 167.
- Bogata, s. jud. Mureș 139.
- Bogdan I, voievodul M. <1359—1365>; pleacă pe ascuns din Ung. in M. 42.
- Bogdan II, voievodul M. <1449—1451> 300, 301, 302.
- Bogdan, f.l. Nicolae 132.
- Bogdan, f.l. Voicu; român credincios regelui Ung. 64.
- Bogdan-Vodă (f. Cuhea) s. jud. Maramureș 42.
- Boicu, locuitor din Ț.R. 230.
- Bokor de Pui, omul guvernatorului Ung. 286.
- Boldur, s. jud. Timiș 58.
- Bolgar Nicolae zis 113.
- Bologa, s. jud. Cluj, cetate și domeniu, stăpinite de Mircea cel Bătrîn 104.
- Bolug, cetate in R.S.C. 27.
- Bolvașnița v. Valea Bolvașniței.
- Bonifilius de Cesena, minorit 32.
- Borcea, vornic, in sfatul domnesc al Ț.R. (1422—1431) 136, 142, 175.
- Borșa, or. jud. Maramureș 42.
- Bortz, principe al cumanilor, creștinat 6.
- Borza, părtașul lui Barbul cnezul, 321.
- Bosar, a.d. lg. Livadia de Cimp, jud. Hunedoara 259.
- Böschcz, Gaspar, locuitor din Bistrița 110.
- Bosnia, episcop de ~ 10, 23, 25, 28, 38, 40—42, 101; expediție in ~ 162; inchi-zitor trimis imp. husiților din ~ 223, 278; regat 295, 305; vicariat 278.
- Boxa, comite, fratele magistrului Gheorghe 13.
- Bran, cetate jud. Brașov 67, 91, 118—120, 122, 127, 134, 136, 141, 142, 148, 160, 166, 168, 252, 254, 263, 268, 275, 310; ridicarea cetății ~ 67; castelani 218, 252, 275, 310; oraș 310; vamă plătită la ~ 91, 119, 127, 275.

Bran, jupan în sfatul domnesc al Ț.R. (1390—1400) 73.

C

Brandenburg, margraf de ~, în t. regilor Ung. 72, 74, 76, 82, 85—95, 99, 101, 111, 114.

Brașov, or. jud. Brașov 46, 49, 74, 84, 85, 87, 88, 90, 118—121, 127, 133, 134, 136, 141, 142, 145, 146, 148, 152, 153, 166, 168, 174—176, 182, 186, 196, 202, 204, 208, 210, 212, 217, 218, 226—228, 230, 233, 237, 238, 240, 243, 245, 247, 251—253, 265, 266, 268, 270, 271, 275, 277, 280, 282, 289, 293, 299, 301, 307—309, 312, 313, 315, 318, 322, 325, 327—329, 334, 335, 337—339, 341; baterea monezilor la ~ 266; district v. Bîrsa; jude, jurați, sfat 96, 98, 116, 118, 121, 127, 141, 146, 148, 151, 181, 196, 206, 208, 212, 218, 224, 226—228, 247, 251, 252, 266, 268, 270, 271, 275, 279—282, 289, 293, 296, 301, 308, 309, 312, 314, 318, 322, 325, 328, 329, 336—339, 341, A; privilegiu acordate 39, 46, 49, 86, 88, 89, 160, 174; sași din ~ 287; scaun 67, 86; sate supuse orașului 59, 89, v. și Bîrsa; stringătorii tricesimei la ~ 91; vamă la ~ 91; vilic 266, 268, v. și brașoveni.

Bratislava (Pojon), or. în R.S.C. 108, 148, 169, 170, 219, 249; cetate 10; comite de ~ 1, 10, 23, 25, 28, 38, 40—42, 86, 100, 101.

Bratul, în sfatul domnesc al M, 300.

Bratul, martor 106.

Brăila, or. jud. Brăila 118, 141, 318, 322; arme aduse la ~ pt. apărarea Chilieii 319; drumul ~ 46; vamă 118, 134, 136, 141, 142, 144, 175, 243, A; v. și brăileni.

Breb, s. jud. Maramureș, sat românesc 41.

Brețcu, s. jud. Covasna, sat românesc 152.

Briccius, episcop de Vaț 1.

Bruu, s. jud. Sibiu, parohul din ~ 321.

Bubek v. Bebek.

Buda, or. în Ung.; act dat la ~ 37, 39, 72, 76, 80, 140, 150, 251, 252, 257, 259, 308, 330; prepozitul bisericii din ~ 15; postav de ~ 297, 311.

Budila, s. jud. Brașov 131.

Budun, a.d. în jud. Timiș 58.

Bulgaria, în t. regilor Ungarieii 10, 13, 25, 38, 40—43, 55, 60, 86, 101; ban al ~ 47, 48, 50, 54, 55, 66; căpitan al ~ 53; cetate în ~ 101; expediție împotriva turcilor în ~ 47, 48, 99, 101, 255, 259, 269, 272, 274.

Burcea, stăpîn în Braniștea Urășiei și Vadul Șercaiei 73.

Burgundia, duce al ~ 109.

Buruene v. Păuliș.

Buzău, or. jud. Buzău 39, 192.

Bykamezeu, a.d. aproape de Biled, jud. Timiș 58.

Bykutha, loc. în R.S.F.I. 58.

Bylge, loc. R.P.U. 28.

Byzere, a.d. lg. Virciorova, jud. Caraș-Severin 209, 287.

Cacova v. Fintinele.

Caliaan, stăpîn în Braniștea Urășiei și Vadul Șercaiei 73.

Calocea v. Kalócsa.

Calugherovți, a.d. jud. Dolj, sate întărite m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.

Capistrano, loc. în Italia 317, 327.

Caracea-beg, comandant turc de oaste 191.

Caran, s., azi contopit în or. Caransebeș, jud. Caraș-Severin 58.

Caransebeș (Sebeș), or. jud. Caraș-Severin 295; cetate 132; district românesc 58, 76, 132, 209, 272; obștea cnezilor și a românilor din district 55.

Caraș, comitat 10, 85, 158.

Carastelek, jud. s. Sălaj 287.

Carol Robert, regele Ungarieii <1301—1342> 15, 16, 18—26, 28, 30, 38, 165; expediție în Ț.R. 36, 37; pecete pierdută în Ț.R. 33, 36.

Carpați, munți 2—5, 7, 8, 13, 114.

Caspar Slik v. Slik.

Caspar de Cimpulung, orășean din Sibiu 298.

Castro Plebis, loc. în Italia 32.

Cașovia v. Kosiče.

Catarina, f.l. Gheorghe Brancovici, soția lui Uiric de Cilly 274.

Cazac, țigan din Ț. Făgărașului 264

Cazan, fratele lui Radu, boier în Ț.R. 120.

Cazan, stolnic, în sfatul domnesc al Ț.R. <1431> 175.

Căcișea, pîriu lg. Voila 264.

Călin, boier din Ț.R., dăruit cu moșie în Ț. Făgărașului 79.

Călugăr, părtașul lui Barbul cnezul 321.

Căpilnaș, district, azi jud. Arad 274.

Cătălina, s. jud. Cluj 95.

Ceafa Tunsului, top. la Scoreiu, jud. Sibiu 79.

Cealapi (Celebi), pretendent la tronul Turcieii 192.

Ceauri, s. jud. Gorj, întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.

Cebza, s. jud. Timiș 85.

Cega, jupan în sfatul domnesc al Ț.R. <1422> 136.

Cehei, s. jud. Sălaj 287.

Cehia, postav de ~ 120, 134, 136—138, 142, 143, 175, 243, 297, A.

Celeiu, s. înglobat or. Corabia, jud. Olt 10; iazuri la ~ 10.

Cenad, s. jud. Timiș; capitlul bisericii 209; comitat 158; episcop de ~ 1, 10, 23—25, 28, 38, 40—42, 86, 100, 101.

Cenei, s. jud. Timiș 58.

Cereșevo, a.d. jud. Mehedinți, întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.

Cerna, s. jud. Timiș 58.

Cesena, or. în Italia, 32.

Cetate, moșie în hotar cu Scoreiu, jud. Sibiu 79.

Cetatea de Baltă, s. jud. Alba; domeniu 284.

Cetatea de Fier v. Vasvár

Cetatea Neamț, cetate în jud. Neamț 82.

Cetatea Nouă v. Ujvár.

Chaak v. Ciacova.

- Chaba, a.d. aproape de Gruni, jud. Timiș 58.
- Chak, mare comis și comite de Sopron 10.
- Chanadin, arhiepiscop de Strigoniu 22, 23, 25, 28.
- Chapys, loc. în R.P.U. 114.
- Chernik, necredincios al voiev. Ț.R. 310.
- Chery, a.d. lg. Receaș, jud. Timiș; district și oraș 58.
- Chever Paul, locuitor din Brașov 331.
- Chichnuk, Gheorghe de ~ mare stolnic în Ung. 86.
- Chilia, cetate la gurile Dunării 302, 305, 317, 318, 322, 323; apărarea ei 322; biserica minorităților din ~ 317; intenția turcilor de a o cucerii 323.
- Chinka, a.d. aproape de Jdioara jud. Timiș 58.
- Chinkaz, cnez de Zaldubag 58.
- Chioar, cetate în jud. Maramureș; pădure la ~ 170.
- Chisătău v. Chizătău
- Chiusbaia, s. jud. Maramureș 274.
- Chizătău, s. jud. Timiș 40.
- Chokakw v. Csókakö.
- Chow, moșie în comit. Vás 84.
- Christian Phaff v. Phaff.
- Chypch, loc. în R.P.U. 159.
- Ciacova, s. jud. Timiș 140, 149, 205, 220, 259; cetate 85.
- Cibin v. Sibiu.
- Ciceu, cetate în jud. Harghita; vicecastelan de ~ 26.
- Cilly, loc. în Austria, comite de ~ 255, 274, 287, 309.
- Cincu, s. jud. Brașov, 318; scaun săsesc 207, 321.
- Cioban, în sfatul domnesc al Ț.R. 73.
- Cioruș, s. probabil lg. Flopeni, jud. Prahova 264.
- Cisnădie, or. jud. Sibiu 44, 45, 70, 124; comite de ~ 70; judele din ~ 70; obștea din ~ 70; oaspeți din ~ 124; tirg 124.
- Ciuca, răsculat din părțile Sibului 70.
- Ciuci, district, azi jud. Arad 274.
- Ciufud v. Izvoarele.
- Cimpulung, or. în R.S.C. 124.
- Cimpulung-Muscel, or. jud. Argeș 46, 68, 94, 155, 156, 180, 256, 298, 301, 302, 317 act dat de regele Ung. la ~ 94, 155, 156; gardianul din ~ 68; locuitorii din ~, stabiliți în Trans. 256, 298, 303, 320; vamă la ~ 46, 120, 145, 176.
- Cimpulung pe Tisa, s. în jud. Maramureș; oraș regal 111.
- Cindea, cnezul, reprezentant la înțelegerea cu românii răsculați la 1382—1383 70.
- Cirsta, solul lui Vlad Dracul la Brașov 198.
- Cirstea, om de încredere al lui Vladislav II, voiev, Ț.R. 313.
- Cirstea, brașovean trimis în Ț.R. 315.
- Cirstea din Rîșnov, venit la Tirgoviște pt. privilegiu comerciale 134.
- Cirstea Mădrămen, locuitor din Rîșnov 239.
- Cirța, s. jud. Sibiu 5, 258; abate din ~ 5, 258; ținut 79.
- Cladova, district, azi în jud. Arad 274.
- Clara, f.l. Ioan, f.l. Gyula de Giula 52.
- Clement al VI-lea, papă 32, 34.
- Clement, vărul lui Nicolae de Path 84.
- Cletus, cancelar al curții regale și prepozit de Agria 1.
- Clicevăț, s. R.S.F.I. 169, 276.
- Cluj-Napoca, or. jud. Cluj 20, 205; fapte de credință cu ocazia expediției în Ț.R. <1330> 205.
- Cluj-Mănăstur, s. înglobat or. Cluj-Napoca; convent 52, 95, 113, 131, 132.
- Coaciu v. Făureni.
- Cocorești, s. jud. Prahova 264.
- Codlea, or. jud. Brașov, sat 67, 91, 92, 126, 127, 310; judele satului regesc 127.
- Cohalm, s. jud. Brașov 184.
- Coica, logofăt în Ț.R. 264.
- Coica, vistier al Ț.R. 242.
- Coico logofăt, scrie act domnesc 136; în sfatul domnesc al Ț.R. 142, 175, 177.
- Coloman, episcop de Györ 38, 40, 42.
- Coloman, <f.> rege al Ung. 10.
- Colonia v. Köln.
- Colțau, s. jud. Maramureș; român din ~ 170.
- Coman, f.l. Stoica, f.l. Stanciul 264.
- Coman, preot, răzvrătit în părțile Agnitei 321.
- Comiat v. Komyath
- Constantinopol v. Istanbul.
- Conya banul 86, 101.
- Corbavia, episcop de ~ 40—42, 86, 101.
- Cornei (f. Șintereag) s. jud. Cluj 102.
- Cosma, cnez de Vlasag 58.
- Cosma, episcop de Györ 1.
- Costandin, fratele lui Stanciu, boier în Ț.R. 237, 238.
- Costea, boier, întărit cu imunități în Ț. Făgărașului 103.
- Costea, fost cnez din Rușor 220.
- Costea, martor 106.
- Costea, pircălab în sfatul domnesc al M. <1452> 311; vornic <1449> 297.
- Costea Danovici, în sfatul domnesc al M. 300.
- Costea Orăș, boier în sfatul domnesc al M. 311.
- Coșeu, s. jud. Sălaj 170.
- Cracovia, or. în Polonia; episcop de ~ 8; principe suprem de ~ în t. regelui Poloniei 75.
- Crăciun, ban de Tismana 324.
- Crăciun, cnez de Zepmezeu 58.
- Crețul Ioan, jude al Brașovului 141.
- Cricău, s. în jud. Alba, comite de ~ 11.
- Crisogon, episcop de Trau 86, 101.
- Crispus, Ioan zis, judele din Cisnădie, 70.
- Cristellin, sol al Cisnădiei la voievodul Ț.R. 124.
- Cristian, în sfatul domnesc al Ț.R. <1390—1400> 73.
- Cristian, s. jud. Brașov 67, 126, 127.
- Cristian, s. jud. Sibiu 70, 94, 298; conflict cu românii răsculați la 1382, 70.
- Cristofor, f.l. Dees. cnez de Temesel 76.
- Cristur, s. jud. Cluj 95.
- Criș, comitat 162.
- Crivina, s. jud. Timiș 76.
- Croația, ținut în R.S.F.I.; ban de ~ 38, 40—42, 86, 99, 101, 158; cetăți din ~

158; drum spre 99; rege al, în t. reg. Ung. 1, 10, 13, 25, 38, 40—43, 72, 74, 76, 82, 85—95, 99, 101, 111, 125, 129 140, 141, 146, 148—152, 155, 158, 169 170, 179, 205, 209, 251, 252, 257, 259, 272, 317, 330, 338.

Cruceburg, (Kreuzburg) cetate în jud. Braşov 1, 2.

Crus, bătrîn din Rîşnov 121; pîrgar 120.

Csáky, Ladislau, voiev. Trans. <1426—1437> 205, 220, 259; ~ Nicolae, voiev. Trans. <1401—1403, 1415—1426> 140, 149, 220; ~ Ştefan 85. v. şi Ciacova; Nicolae, f.l. Ştefan Csókakö, loc. în R.P.U.; castelan de ~ 29.

Cubleş, s. jud. Sălaj 95.

Cuciulata, s. jud. Braşov 60.

Cuhea v. Bogdan Vodă.

Cuiavia v. Kujawia.

Cumania, rege al, în t. reg. Ung. 6, 10, 13 25, 38—43, 86, 101; căpetenii din, 111: dăruită ioaniţilor 10; partea din ~, care se află dincolo de Carpaţi 7, 8; venituri din ~ 10.

Curciu, s. jud. Sibiu 19.

Curtea de Argeş, or. în jud. Argeş 30, 35, 56, 60; 79, 106, 124, 166; cetate 30, 35, 60, 106; oastea reg. Ung. sub cetatea ~ 30, 35; scaun domnesc 79.

Cuvin, s. în jud. Arad 164, 295, 330; negustori turci la ~ 295; solie a Ț.R. la ~ 164.

Cyko, Ştefan, episcop de Agria 86, 101.

Czako de Breţcu 152.

Czikow, mare vistier în Ung. 38.

D

Dabiş, sluga boierului Radu 240.

Daga de Dagay, cnez din districtul Komyath 132.

Dagay, a.d. lg. Paniova, jud. Timiş 132.

Daia, s. jud. Sibiu, 282.

Dalmaşia, ban de ~ 40—42, 86, 99, 101, 158; drum spre ~ 99; în t. reg. Ung. 1, 10, 13, 25, 38—43, 61, 63—67, 69, 71, 72, 74, 76, 82, 85—95, 99, 111, 114, 125, 128, 129, 140, 141, 146—152, 155, 158, 159, 169, 170, 179, 205, 209, 252, 255, 257, 259, 272, 317, 330, 338.

Dan I, domn al Ț.R. <1383—1386> 76.

Dan II, domn al Ț.R. <1420—1431> 136—138, 140—144, 146, 147, 151, 153, 154, 157, 158, 161, 162, 164, 166, 168, 174—176, 178, 209, 218, 219, 222, 308.

Dan voievod, pretendent la tronul Ț.R. 341.

Dan de Duboz 58.

Danciu, fratele fostului comite Neagu, fugit din Ț.R. în reg. Ung. 63.

Danciu, pîrcălab în sfatul domnesc al M. 300.

Danolh v. Dávod.

Danas v. Dömös.

David, f.l. Andrei de Aşchileu 95.

David, reprezentant la înţelegerea cu românii răsculaţi în părţile Sibiului la 1382—1383, 70.

David Lack v. Lackfi.

Dávod (Danolh), loc. în R.P.U., cămară de sare 153.

Dawar, loc. în R.S.C. (f. comitat Nitra) 15.

Dăbca, s. jud. Cluj, 114, 117, 118; comitat 95, 114.

Dealul Mare, deal jud. Sibiu 45.

Deline (Delue), loc. în R.S.C. (f. comitat Saros) 13, 14.

Delineşti, s. jud. Caraş-Severin 209.

Delue v. Deline.

Dema, f.l. Luca 27.

Derekeghaz, loc. în R.P.U. 158.

Deseşti, s. jud. Maramureş 41.

Desew de Losoncz, voiev. Trans. <1438—1440> 257.

Desideriu, episcop de Cenad 1.

Detre, fratele lui Ştefan de Berzewice 219.

Detric Bebek v. Bebek.

Deuşu, s. jud. Cluj 52.

Deva, or. jud. Hunedoara; castelan de ~ 52.

Dieniş, boier din Ț.R., sol la Braşov 199.

Dimitrie spătar, în sfatul domnesc al Ț.R. 243, 248, A.

Dimitru, boier din Ț.R., sol la Braşov 222, 340.

Dionisie, arhiepiscop de Caloccea 38.

Dionisie de Potoc 272.

Dionisie, f.l. Matei 272.

Dionisie, f.l. Pavel 58.

Dionisie, mare comis 38, 40; mare stolnic şi castelan de Mehadia 18, 23, 25, 28; mare vistier şi comite de Pojon 10.

Dionisie Lackfi v. Lackfi.

Dîmboviţa, cetate 101; vamă 120—122, 134, 135, 137, 141—143, 175, 243, 268, A.

Dîrstor v. Siliistra.

Dobîrca, s. jud. Sibiu 164.

Dobo, Iacob zis, de Ruzka 150.

Dobrin 70.

Dobrogea 75, 78, 87.

Dobrotă, jupan, în sfatul domnesc al Ț.R. 142, 175.

Dobrotici, despot al Dobrogei 54.

Dolaş, s. jud. Timiş 58.

Dominic, arhiepiscop de Spalato 38.

Dominic, cnez de Zynazeg 58.

Dominic de Lunga 301.

Dominic de Pásztó 105.

Dominic, episcop de Cenad 42.

Dominic, episcop al Trans. 40, 42.

Dominic, f.l. Dezideriu de Bykamezeu 58.

Dominic, f.l. Ioan de Bykutha 58.

Dominic, f.l. Ioan de Ghidfalău 131.

Dömös, loc. în R.P.U. 54.

Donch, f.l. Nicolae 27.

Dopca, s. jud. Braşov 60.

Dorman, stăpînitor la Branicevo, neloial faţă de reg. Ung. 13.

Dorohol, or. jud. Botoşani 246.

Dracula voievod v. Vlad Țepeş.

Drag de Beltiu 170.

Drag, fratele lui Balc, f.l. Sas, voiev. al Maramureşului 42.

Dragomir, comis, în sfatul domnesc al Ț.R. 142.

Dragomir de Visag 58.

Dragomir, f.l. Voina de Loviște 63.
 Dragomir, fratele lui Balc, f.l. Sas, voiev. al Maramureșului 43.
 Dragomir, om de incredere al lui Vlad Dracul 277.
 Dragomir, vornic în sfatul domnesc al M 300.
 Dragomir Băbuș, reprezentant la înțelegerea cu românii răsculați în părțile Sibiului la 1382—1383, 70.
 Dragoslavele, s. jud. Argeș 313.
 Dragoș, f.l. Gyula, român din Maramureș, credincios reg. Ung. 41.
 Dragotă spătar, sol al lui Vlad Dracul la Rîșnov 238.
 Drăgan, ban din Ț.R. 79.
 Drăghici, jupan în sfatul domnesc al Ț.R. 133.
 Drăghici, reprezentat la înțelegerea cu românii răsculați din părțile Sibiului la 1382—1383, 70.
 Drămni, s. în R.S.F.I., întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276
 Drosa, răsculată în părțile Sibiului 70.
 Drugeth Ioan, palatin și jude al cumanilor 23, 25; ~ Nicolae, comite, jude al curții reg. 38; ~ Vilerem palatin, comite de Ujvár și Zips 27, 28.
 Duboz, s. jud. Timiș 58.
 Dubrovnik, or. în R.S.F.I. 305.
 Duma Braevici, în sfatul domnesc al M. 297, 311.
 Dumitru de Lunga 301.
 Dumitru, episcop de Nona 40—42.
 Dumitru, episcop de Oradea 32, 38, 40—42.
 Dumitru, episcop de Sirmiu 42.
 Dumitru, episcop al Trans. 56, 86.
 Dumitru, episcop de Vesprim 101.
 Dumitru, f.l. Alexandru de Nekte 38.
 Dumitru, f.l. Voicu, român credincios reg. Ung. 64.
 Dumitru, mare vistier, 23, 25, 28.
 Dumitru, principele tătarilor 49.
 Dumitru, spătar în Ț.R. 226, 264.
 Dumitru zis Lepes v. Lepes.
 Dunărea 1, 2, 39, 73, 87, 88, 95, 99, 105, 106, 129, 153, 167, 169, 191, 255, 276 323; ajunsă în puterea turcilor 105; corăbii pe ~ 101; cetăți lg ~ 259; negoț peste 121, 141, 268; pescării la 10; turcii vor trece ~ 296.
 Dupolcz, a.d., probabil lg. Biserica Albă (R.S.F.I.) 158.
 Dușești, a.d. jud. Gorj, întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.

E

Eberhard, episcop de Zagreb 101.
 Eger (Agria), or. în R.P.U., dioceză 290; episcop de ~ 1, 4, 10, 23, 25, 28, 38, 40—42, 86, 101; prepozit 1.
 Elekus, f.l. Luca de Poltua 58.
 Elena, f.l. Ioan, f.l. Gyula de Giulia 52.
 Elena, soția lui Gheorghe Brancovici 274.

Elhovița, s. jud. Mehedinți, întărit m-rilor Tismana și Vodița, 169, 276.
 Elisabeta, f.l. Ulric de Cilly 274.
 Elisabeta, regina Ungariei 27, 32, 34, 37, 42, 71, 72, 101, 255.
 Elisabeta, soția lui Andrei Pogner 303.
 Emeric Bebek v. Bebek.
 Emeric de Bogata, luptă împotriva turcilor în Ț.R. 139.
 Emeric de Peren, mare paharnic 101.
 Emeric de Zentmiklos, om al vicevoievodului 131.
 Emeric de Zepmezeu 132.
 Emeric, fratele lui Dionisie Lackfi, v. Lackfi
 Emeric, mare comis 41, 42.
 Emeric, regele Ung. <1182-1204> 60.
 Emeric zis Cheh de Rediu 113.
 Emeric Zyndy v. Zyndy.
 Estephanfolua, a.d. jud. Timiș 40.
 Esztergom (Strigoniu), or. în R.P.U.; arhiepiscop de 1, 3, 4, 6, 10, 22, 23, 25, 28, 38, 40—42, 83, 86, 92, 99—101, 150.
 Eugen IV, papă 278.
 Eustațiu de Salatiu, jude al nobil. din Solnocul interior 102.
 Ewrdewgh, Andrei zis 95.
 Ezeriș, s. jud. Caraș-Severin 209.

F

Fabian de Bahia, vicar al Bosniei, inchiizitor 278.
 Fabian, f.l. Pavel 131.
 Fabian, jude al Bistriței 110.
 Fagach, f.l. Iacob, f.l. Bartaleu, iobag 26.
 Fagach, loc. în R.P.U. 26.
 Fahid, a.d. lg. Galda de Jos, jud. Alba 131.
 Fakate Luna, pristav 1.
 Fanchlaka, a.d., aproape de Voiteg, jud. Timiș 58.
 Farcaș, cnezatul lui 10.
 Farkastelke, a.d. lg. Mediaș, jud. Sibiu 163.
 Faro, episcop de 40—42.
 Făgăraș, apă 242.
 Făgăraș, or. și ținut în jud. Brașov; act dat la ~ 226; căpitan de ~ 103; duce de ~ în t. domnului Ț.R. 56, 60, 75, 78, 141, 179, 290; herțeg de ~ în t. domnului Ț.R. 242, 248; în t. domnilor Ț.R. 79, 142, 175, 243, 264, 306, 324, 338, 339, A.; juzi și cnezi din ~ 321; pagube săvârșite de cei din ~ 321; preoți din ~ 56; refugiați în ~ 312; stăpînitor în ~ în t. domnilor Ț.R. 106, 312; țară 59, 79, 205.
 Făureni, s. jud. Cluj 95.
 Fejér (Fehér, Alba), comitat în Ung. 10, 37, 83, 86, 101.
 Feketig, riú <Piriul Negru, afluent al Oltului; în doc. în sensul de Ț. Birsei> 10.
 Feldioara, s. jud. Brașov 67, 120, 158, 171.
 Femianus, grec fugit din Ț.R. 180.
 Feriz-beg, comandant turc de oaste 191.

Fermo, or. in Italia; episcop de ~ 12.
Fewlseigazow, a.d. Ig. Firdea, jud. Timiș 158.

Feyerwar v. Belogradcik.

Figud, a.d. Ig. Periam, jud. Timiș 158.

Files, cnez de Syrkech 58.

Filip, ducele Burgundiei 109.

Filip, episcop de Fermo, legat al scaunului apostolic 12.

Filip, episcop de Zagreb 11.

Filip, f.l. Ladislau 272.

Finta, magistrul 13.

Finta, s. jud. Dimbovița 196.

Fintinele, s. jud. Sibiu 45, 256.

Fodor Pavel din Chypch, slujitor 159.

Fodora, s. jud. Cluj 95.

Forgach, Nicolae zis 52.

Forro, Antonie zis, de Angheluș, f.l. Ioan 140; ~ Ioan zis 140; Ladislau zis, din Sf. Gheorghe 140; ~ Mihail zis, de Angheluș 131; ~ Nicolae zis, de Angheluș, f.l. Ioan 140.

Francisc Bebek v. Bebek.

Francisc de Bircea 290.

Francisc de Castro Plebis, minorit 32.

Francisc, episcop de Scardona 86, 101.

Frank <de Szécsény>, f.l. Conya banul, judele curții regale 101; voiev. al Trans. și comite de Solnoc 80, 86.

Frankfurt pe Main, or. in R.F.G.; primulul, sfatul orașului 167.

Franța, rege al ~ 107; solie in ~ 100.

G

Gal, capelanul bisericii Sf. Cruci 290.

Gal, episcopul Transilvaniei 10.

Galda de Sus și de Jos, s. jud. Alba 131.

Galeș, locuitor din Brașov 237.

Galiția, duce de ~ 10; rege al ~ in t. reg. Ung. 1, 10, 13, 25, 38—43, 75, 86, 101.

Galșa, s. jud. Arad 274.

Galtiu, s. jud. Arad 131.

Gamza, a.d. Ig. Mitnicul Mare, jud. Caraș-Severin 132.

Gara, loc. in R.P.U. 40, 41, 54, 86, 99, 101, 112, 150, 255, 295; v. și Nicolae de ~.

Gaspar, avar in Brașov 338.

Gaspar cel Mare, măcelar in Brașov 338.

Gaspar de Cîmpulung, locuitor din Sibiu 180, 207, 303.

Gaspar, f.l. Mihail zis Theke de Cubleș 95.

Gaspar Koepfel v. Koepfel.

Gaspar, sol brașovean in Ț.R. 306.

George v. Gheorghe.

Gereb Ioan de Metiș 165; ~ Ioan de Vingard 298; ~ Ioan, orășean din Sibiu, căpitan al oștilor regești 151.

Gereblies, a.d. aproape de Giarmata, jud. Timiș 58.

Gerech, a.d. jud. Timiș 158.

Germania (Sfintul Imperiu roman); arhimerar al ~ 86, 101; împărat al ~ 55, 60, 111, 114, 209, 218, 220, 223, 247, 255,

280; rege al ~ 105, 116, 118, 140, 141, 146, 148—152, 155, 158, 159, 170, 179, 205, 209, 255—257, 287, 309; oameni veniți din ~ 17; vicar general al ~ 111.

Gevrin, cetate in Banat 259.

Gheorghe prinde pe Layku, fiul lui Mircea cel Bătrîn 172.

Gheorghe, arhiepiscop de Strigoniu 150.

Gheorghe de Băla, vicevoievod al Transilvaniei 281.

Gheorghe de Beclean, magistrul, sol in Ț.R. 80.

Gheorghe de Giroc 58.

Gheorghe de Rykal, vicevoievod al Transilvaniei 301.

Gheorghe, episcop de Sirmiu 23.

Gheorghe, f.l. Albert, priorul Auranei 158.

Gheorghe, f.l. David Lack de Santău 165, 280.

Gheorghe, f.l. Petru de Lunga, secui 152.

Gheorghe, f.l. Ștefan de Băthor 287.

Gheorghe, f. banului de Losonc 280.

Gheorghe, fost jude al Brașovului 338.

Gheorghe, fratele lui Nicolae, f.l. Ștefan de Ciacova, comitele de Timiș 85. v. și Csáky

Gheorghe, lectorul capitolului din Arad 274.

Gheorghe, magistrul, f.l. Alexandru de Kuck 24.

Gheorghe, magistrul, f.l. Simion 13, 14.

Gheorghe, nepotul arhiepiscopului 58.

Gheorghe zis Thwrzo v. Thwrzo.

Gheorghe Zudar v. Zudar.

Gheorghe Brancovici, despotul Serbiei 273, 274, 295, 305.

Gheorghe Lepes v. Lepes.

Gherasim, egumen al m-rilor Tismana și Vodița 276.

Gheorghe, locuitor din Brașov 240.

Gheorghe Lascar, cămăraș al lui Vlad Dracul 240, 241.

Gherghina, logofăt din Ț.R. 134.

Ghidfalău, s. jud. Covasna 131.

Ghimbav, s. jud. Brașov 67.

Ghizdavici, Stoica zis, slujitor, sol in Ț.R. 318.

Gilău, s. jud. Brașov 67.

Gilău, s. jud. Cluj 97.

Giroc, s. jud. Timiș 58.

Giula, s. jud. Cluj 52.

Giurgiu, cetate, oraș in jud. Ilfov 115, 175, 277.

Girdoman, jupan in sfatul domnesc al Ț.R. 136.

Glimboca, s. jud. Caraș-Severin 209.

Goblinus, episcopul bisericii Transilvaniei 69, 70.

Godea, slugă domnească 248.

Golubac, cetățenie in R.S.F.I. 167.

Gothard de Path 84.

Grecia 10.

Greff Balint din Daia 282.

Grev Petru, sol brașovean in Ț.R. 183.

Grigore, comite de Hevesujvár, f.l. ~ 50.

Grigore al IX-lea, papă <1227—1241> 6—9

Grigore de Bark, slujitor 159.

Grigore de Bathya, slujitor 159.

Grigore de Beclean, magistrul 93.

Grigore, episcop de Cenad 40, 41, 100, 101.
 Grigore, episcop de Sfântul Irineu 25.
 Grigore, episcop de Sirmiu 86.
 Grigore, episcopul Severinului și al Ț.R. 68.
 Grigore, f.l. Gheorghe Brancovici 274.
 Grigore, f.l. Mathia de Lemnia, secui 152.
 Grigore, in slujba regelui, la Severin 31.
 Grigore, ruda lui Roland, f.l. Marcu 13.
 Groff, Ioan zis, mare stolnic 101.
 Groza Moldovan, martor 79.
 Gruban de Remetea Mică, cnez din districtul Comiat 132.
 Grutul Fetelor, top. la Voila, jud. Făgăraș 264
 Gura Bașeului, act emis la ~ 215, 216.
 Gurghiu, cetate in jud. Mureș 208, 218.
 Gutman, a.d. jud. Timiș 40.
 Gywłakwth, a. d. lg. Uileacul Șimleului, jud. Sălaj 287.
 Gylnich Bana, loc. in Slovacia, lg. Kosiče 13.
 Györ, loc. in R.P.U.; capitulul bisericii 155; comite 153; episcop de 1, 10, 23, 25, 28, 38, 40, 42, 86, 101.
 Gyula, f.l. Dragoș, f.l. Gyula 41.

H

Hagnov Hagenau, or.; act emis in ~ 125.
 Halimba, loc. in R.P.U. 37.
 Halmagh, f.l. Dees, cnez de Temesel 76.
 Hamza, beg al Anatoliei vine imp. Ț.R. 192.
 Hana Hopindei, trimis brașovean in Ț.R. 175, 177, 236.
 Hanăș, locuitor din Brașov, 154, 237.
 Hanăș, arcar din Brașov 189, 217.
 Haneș, cenușarul din Brașov 240.
 Haneș, locuitor din Brașov 240, 241.
 Hanus, sol al voiev. Ț.R. la Brașov 228.
 Haram, loc. in Ung.; negustori turci in 295.
 Hașeg, or. jud. Hunedoara 220; cetate 140, 220; district 205, 220, 286; luptă lg. 140, 220; țară 10.
 Hawsth, loc. in URSS; oraș regal 111.
 Hălchiu, s. jud. Brașov, cetate 67.
 Hălmagiu, f.l. Stroia de Ponor 286.
 Hălmagiu, district, azi jud. Arad 274.
 Hălmeag, cetate in jud. Brașov 1, 2.
 Hârlea, șoltuz in Birlad 2 0.
 Hârman, s. jud. Brașov, 7.
 Hârnițești, s. jud. Maramureș; sat românesc 41.
 Hedemer, a.d. jud. Timiș 40.
 Heimond, episcop de Vaș 10.
 Hella, comite de Bihor 1.
 Henric, comite de Somogy 10.
 Henric de Thamasy, comitele secuilor 247.
 Henric, episcop de Vesprim, cancelar al curții reginei 23, 25.
 Henric, mare ban 28.
 Herepea, s. jud. Mureș 281.
 Hergoya, așezare neidentificabilă 58.
 Herman, f.l. Ulric de Cilly 255, 274.
 Herman, magistrul ordinului ospitalierilor sfintei Maria a teutonilor 1, 3, 4.

Heves, arhidiacon de ~ 126.
 Hevesujvar, comitat in Ung. 26, 50.
 Hewssell Marcus, locuitor al Bistriței, datornic al lui Jurj, 110.
 Heyczmann zis Tawsintschon v. Tawsintschon.
 Hideaga, s. jud. Maramureș 170.
 Himffy v. Petru f.l. Heem; Benedict.
 Hodod, s. jud. Satu Mare 280.
 Hodoș, s. in jud. Timiș; oraș district 58.
 Hoghiz, com. jud. Brașov 60.
 Holumba v. Halimba.
 Honorici, s. jud. Timiș 58.
 Honoriu, al III-lea, papă <1216—1227> 2—5, 8.
 Hopirta, s. jud. Alba; moșie românească 140.
 Hoppendey, Ioan, sol al Brașovului la Dan II 174.
 Huduspataka, a.d. lg. Hodoș, jud. Timiș 58.
 Huedin, or. jud. Cluj 104; cetate v. Bologa.
 Hunedoara, or. jud. Hunedoara 324; cetate 259; comitat 259, 286 v. și Iancu de Hunedoara.
 Hunead Ianăș v. Iancu de Hunedoara.
 Hurugzeg, a.d. lg. Bergsăul Mic., jud. Timiș 58.

I

Iacob de Bathya, slujitor 159.
 Iacob de Bod 90.
 Iacob de Marchia, călugăr franciscan, inchi-zitor impotriva husiților 223.
 Iacob de Șintereag 102.
 Iacob, episcop de Cenad 28.
 Iacob, episcop ales de Prenește, fost legat al scaunului apostolic 8, 9.
 Iacob, f.l. Petermann de Cimpulung, orășean din Sibiu 303, 304.
 Iacob, judele or. Brașov 49.
 Iacob, judele or. Sibiu 71, 72, 151, 207, 303.
 Iacob Steel v. Steel.
 Iacob, voievod al Transilvaniei 108.
 Iacob, zis Dobo v. Dobo.
 Iacob zis Toth v. Toth.
 Iacov, județ al Brașovului 240.
 Iacov, trimis al brașovenilor la Vlad-Dracul 183.
 Ialomița, riu 39, 88.
 Iam, jud. Caraș-Severin 158.
 Iancu de Nădlac 158.
 Iancu, f.l. Voicu de Hunedoara; ban de Severin 259; comandant general al reg. Ung. 317; comite perpetuu de Bistrița 317, 318, 320, 322, 327—330; 336; guvernator al Ung. 279, 281, 282, 284—289, 291, 293, 294, 296, 299, 300, 302, 305, 308—310; 314, 316; voiev. al Ț.R. 286; voiev. al Trans. 263, 266, 268, 269, 271—276, 306.
 Ianoșda, s. jud. Bihor 281.
 Ianova, s. jud. Timiș 58.
 Iași, or. jud. Iași 301.
 Iclod, s. jud. Cluj 36.
 Idvor, azi pustă in hotarul Banloc, jud. Timiș 58.

- Iernut, s. jud. Mureș; moara și biserica din ~ 139.
- Ieronim zis Kolos v. Kolos.
- Ierusalim, ordinul ospitalierilor Sf. Maria a teutonilor din v. teutoni.
- Ieud, s. jud. Maramureș 43.
- Ighişul Vechi, s. jud. Sibiu; parohul din ~ 321.
- Igon, riu 158.
- Igrechy, a.d. jud. Timiș 158.
- Iladia, s. jud. Timiș 167.
- Iliaș, voiev. M. <1432—1442> 206, 207, 224, 246, 292, 326.
- Ilie, arhiepiscop de Raguza 40, 42.
- Ilie, fost logofăt în sfatul domnesc al M. 300.
- Ilhocz, loc. în URSS 130.
- Ilosva, loc. în R.P.U. 83, 86.
- Ilsva v. Ilosva.
- Inokhaza, a.d. lg. Dăbca, jud. Cluj 114.
- Ioachim, comite de Sibiu, conducătorul oștii transilvănene trimise în ajutorul lui Asan Borilă 11.
- Ioan al XXII-lea, papă <1316—1334> 21, 22.
- Ioan, arhiepiscop de Strigoniou v. Ioan de Kanizsa.
- Ioan, aurarul, jurat al Sibiului 72.
- Ioan, ban de Mačva, comite de Sirmiu, Vukovo și Bodrog 23, 25, 28.
- Ioan Băcean, boier, în sfatul domnesc al M. 300, 311.
- Ioan Bebek v. Bebek.
- Ioan cel Roșu de Sacoș 58.
- Ioan cneazul zis Magyar 152.
- Ioan, cnez din districtul Sebeș 132.
- Ioan, cnezatul lui ~ 10.
- Ioan, constructor de orgi din Feldioara 171.
- Ioan Crețul v. Crețul.
- Ioan, croitor din Roman 224.
- Ioan de Badoc, om de mărturie al regelui 95.
- Ioan de Báthor 287.
- Ioan de Bod, comite 96, 98.
- Ioan de Byzere 209, 272.
- Ioan de Capistrano, călugăr minorit 317, 327.
- Ioan de Cîmpulung, locuitor din Sibiu 320.
- Ioan de Dăbca, oștean 114, 117, 118.
- Ioan de Dopca, magistrul 60.
- Ioan de Gara 112.
- Ioan de Ghidfalău 131.
- Ioan <de Kanizsa>, arhiepiscop de Strigoniou 1, 83, 86, 91, 92, 100, 101, 107.
- Ioan de Kapla, ban de Severin 76; judele curții regești 86, 101.
- Ioan de Lezthemer 150.
- Ioan de Mackos, om al regelui 209.
- Ioan de Maroth, ban de Mačva 108, 157, 162.
- Ioan de Mochola 77.
- Ioan de Peren, mare paharnic 86.
- Ioan de Peterd 149.
- Ioan de Rușor 220.
- Ioan de Suceagu, om al vicevoievodului 131.
- Ioan de Zechen, magistrul, canonic al capitulului Arad 274.
- Ioan de Zylfa 272.
- Ioan din Chypch, slujitor 159.
- Ioan din Cristian, jude 126, 127.
- Ioan Drugeth v. Drugeth.
- Ioan, episcop al Bosniei 101.
- Ioan, episcop de Cenad 86.
- Ioan, episcop de Győr 86, 101.
- Ioan, episcop de Knin 40, 41.
- Ioan, episcop de Nona 86, 101.
- Ioan, episcop de Oradea 86, 101.
- Ioan, episcop de Veszprém 38, 149.
- Ioan, episcop de Zagreb 86.
- Ioan, f.l. Albert, priorul Auranei 158.
- Ioan, f.l. Babanyk, mare vistiier al reginei 25.
- Ioan, f.l. Costea, slujbașul lui Ștefan <I>, voiev. M. 102.
- Ioan, f.l. Dominic de Pászto, comite, fost jude al curții reg. 105.
- Ioan, f.l. Dragnea de Visag 58.
- Ioan, f.l. Filip de Budun 58.
- Ioan, f.l. Gașpar de Cîmpulung, orășean din Sibiu 180, 303.
- Ioan, f.l. Grigore de Sormuld 58.
- Ioan, f.l. Gyula de Giula 52.
- Ioan, f.l. Iacob, f.l. Bartaleu, iobag și slujitor de cetate din Fagach 26.
- Ioan, f.l. Iacob de Pod 90.
- Ioan, f.l. Iacob de Șintereag, jude al nobililor, din comit. Solnocul interior 102.
- Ioan, f.l. Iancu de Nădlac 158.
- Ioan, f.l. Ioan, magistrul 114.
- Ioan, f.l. Ioan de Rușor nobil 220.
- Ioan, f.l. Ioan de Zylfa 272.
- Ioan, f.l. Ioan zis Varyo de Ormánhida 92.
- Ioan, f.l. Ladislau zis Forro 140.
- Ioan, f.l. Ladislau zis Tytews de Bakmonostră 153.
- Ioan, f.l. Laurențiu, f.l. Ștefan 159.
- Ioan, f.l. Marcu de Dolaș 58.
- Ioan, f.l. Martin de Măcicașu, om de mărturie al reg. 95.
- Ioan, f.l. Măgoia 132.
- Ioan, f.l. Mykula, f.l. Luca 132.
- Ioan, f.l. Nexe din Libera Villa 58.
- Ioan, f.l. Nicolae 58.
- Ioan, f.l. Nicolae de Kalló, participant la luptele din Ț.R. 157.
- Ioan, f.l. Petru de Csnădie 44, 45.
- Ioan, f.l. Petru de Petrisat 36.
- Ioan, f.l. Petru din Budila 131.
- Ioan, f.l. Ștefan de Báthor 287.
- Ioan, f.l. Teodor banul, deține ca răzvrătit a reg. Ung. cetatea Mehadia 15.
- Ioan, f.l. Toma, f.l. Leurenthe de Segvar 28.
- Ioan, f.l. Valentin de Valea Crișului 68.
- Ioan, f.l. Valentin, jude din Brașov 206.
- Ioan, f.l. Vlad, nobil 111.
- Ioan, f.l. Voicu de Hunedoara, ban de Severin 259.
- Ioan, fiul marelui ban Henric, necredincios regelui 28.
- Ioan, fostul jude de Sibiu 94.
- Ioan, fratele lui Nicolae de Gara, banul Dalmației, Croației și Slavoniei 99, 255.
- Ioan Gereb v. Gereb.
- Ioan Hoppendey v. Hoppendey.
- Ioan Jakch v. Jakch.
- Ioan, jupan martor la danie domnească 106.

Ioan Krausbogner v. Krausbogner.
 Ioan, magistrul, f.l. Ioan de Dăbica 114.
 Ioan, magistrul, f.l. Nicolae de Bințița 82.
 Ioan, magistrul, orașean din Brașov 226.
 Ioan, mare ușier 42.
 Ioan, mare vistier 42.
 Ioan, notarul Brașovului 126.
 Ioan, orașean din Sibiu 207.
 Ioan, provincialul minorităților din Ungaria 21.
 Ioan Tatar, om în slujba curții regești, sol al regelui Ung. la Vlad Uzurpatorul 97.
 Ioan Thetews v. Thetews (Tytews)
 Ioan, vărul lui Nicolae de Path 84.
 Ioan v. Stanislau, f.l. 132.
 Ioan, voievod al Transilvaniei <1408> 112.
 Ioan Wilksan v. Wilksan.
 Ioan Zaz v. Zaz.
 Ioan zis Crispus v. Crispus.
 Ioan zis Forro v. Forro.
 Ioan zis Groff v. Groff.
 Ioan zis Lepes v. Lepes.
 Ioan zis Tompa v. Tompa.
 Ioan zis Varyo v. Varyo.
 Ion, stăpîn în Branistea Urășiei și Vadul Șercaiei 73.
 Ionăș Viteazul Românul, om de încredere al lui Vlad Dracul, 185, 188, 189.
 Iosif de Măciș 52.
 Ipru v. Ypres.
 Ishak, voievodul turcilor 269.
 Istambul (Constantinopol), or. în Turcia 99, 255; cucerit de turci, 319, 323; episcop de, refugiat în Ț.R. 319.
 Italia, țară 205.
 Iub, reprezentantul comitisei de Cisnădie 70.
 Iuga, cnez 58.
 Ivan, locuitor din Brașov 241.
 Ivan Polivar, trimis al lui Vlad Țepeș la Brașov 333.
 Ivanda, s. jud. Timiș 58.
 Izvarnea (Izvirina) pîriu, jud. Gorj 169, 276.
 Izvoarele (f. Ciufud), s. jud. Alba 163.

J

Jakch, Ioan, de Coșeu, comite al secuilor 170; ~ Ladislau, de Hodod 17; ~ Mihai de Coșeu, comite al secuilor 170, 208 218, 227.
 Jaleș, județ disp. în Ț.R.; rîu 169, 276.
 Jarcovăț, a.d. jud. Mehedinți, întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
 Jdioara, cetate lg. Jdioara, jud. Caraș-Severin 132.
 Jidoștița, s. jud. Mehedinți, întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
 Jilț, pîriu în Oltenia 169, 276.
 Jiu, rîu 169, 276.
 Jneapănu, munte lg. Voila, jud. Făgăraș 264.
 Jost de Kussow 285, 294.
 Județul de Baltă, județ dispărut 169, 276.
 Jurj, vistierul voievodului 110.

K

Kaka, a.d. aproape de Giarmata, jud. Timiș 58.
 Kalló, loc. în R.P.U. 77, 83, 157.
 Kalowa, a.d., probabil contopită cu Obreja, jud. Caraș-Severin 209.
 Kanizsa, loc. în R.P.U. 1, 83, 86, 91, 92, 100, 101, 107; v. și Ioan, Nicolae, Ștefan de
 Kapla, loc. în R.P.U. 86, 101.
 Kapulna, a.d. aproape de Hodos, jud. Timiș 58.
 Karapch, f.l. Ladislau, f.l. Zarna, român 40, 58.
 Karaz, căpetenie cumană 11.
 Katul, a.d. jud. Timiș 40.
 Kayka Hausponopolus, boier în Ț.R. 226.
 Kazan, fratele lui Radu, boier în Ț.R. 121,
 Kazar, moșie în comit Văs 84.
 Kecskemét, loc. în Ung. 341.
 Keer, a.d. lg. Receaș, jud. Timiș 51.
 Kenez, a.d. lg. Nădlac, jud. Arad 158.
 Kerekegház, a.d. pe terit. or. Turda, jud. Cluj 140.
 Kerepche, a.d. lg. Deta jud. Timiș 158.
 Kezdi, scaun secuiesc 126, 287.
 Kezeu, loc. în R.P.U. 57.
 Kiș Luca, judele Brașovului 181.
 Kiselevo, tirg, R.S.F.I. întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
 Kized, a.d. jud. Alba 131.
 Klos Snyth v. Snyth.
 Knebel Baltazar, orașean din Viena 323.
 Knin, or. R.S.F.I., episcop de 40—42, 86, 101.
 Koppel Gaspar, orașean din Sibiu 303.
 Köln (Colonia), or. în R.F.G.; postav de ~ vindut în Ț.R. 117, 118, 120, 121, 134, 136—138, 141—143, 243, 268, 297, 311, A.
 Kolos, Ieromim zis, de Nima 155.
 Kolus, magistrul, aprodul curții regelui 37;
 Komayth, district rom. din Banat 132.
 Konth Nicolae, palatin și jude al cumanilor 40—42; voievod al Trans. <1351—1356> 38.
 Kopancsfalva, a.d. lângă Ocna Șugatag, jud. Maramureș; sat românesc 41.
 Korneth, a.d. lg. riul Pogăniș, jud. Timiș 132.
 Korog, loc. în R.S.F.I. 86.
 Kosiče (Cașovia), or. în R.S.C. 116, 126, 127, 170.
 Krallus, orașean din Brașov 270.
 Krausbogner Ioan, jurat din Sibiu 303.
 Krbava v. Corbavia.
 Kreuzburg, v. Cruceburg.
 Kuck, loc. în R.S.F.I. 24.
 Kuesd, a.d. lg. Oravița, jud. Caraș-Severin; cetate 85.
 Kujawia (Cuiavia), or. și ținut în R.P.P.; episcop de ~ 8; principe suprem de ~ în t. reg. Pol. 75.
 Kusklya, a.d. lg. Zăvoi, jud. Caraș-Severin, moșie românească 272.

Kussow, loc. în Austria 285, 294.
Kwles, a.d. lg. riul Igon, jud. Timiș 158.
Kyzded, a.d. lg. Banloc, jud. Timiș 158.

L

- Laal, din Sacoș 58.
Lach, magistru, comite al secuilor 36.
Lackfi, Andrei, voiev. Trans. <1356—1359> 40; David, de Santău 165; Dionisie, voiev. Trans. <1359—1367> 41, 42, 55; Emeric, fratele lui Dionisie, ban al Bulgariei 55; Nicolae, voiev. Trans. <1367—1368> 52; Ștefan, voiev. Trans. <1344—1350> 31, 33, 35.
Laszlo de Kerekeghaz 140.
Laczk v. Lackfi.
Laczkan, a.d. lg. Delinești, jud. Caraș-Severin 209.
Lad, fiul lui Dragoș, f.l. Gyula 41.
Ladislau al IV-lea, reg. Ung. <1272—1290> 13, 14, 60; biserica lui (la Oradea) 28.
Ladislau al V-lea, reg. Ung. <1453-1457> 309, 317, 330, 338.
Ladislau Apor v. Apor.
Ladislau, arhiepiscop de Caloceca, cancelar al curții regale 23, 25, 28.
Ladislau Banya v. Banya.
Ladislau Chaak v. Csáky.
Ladislau de Bast, om al regelui 209.
Ladislau de Blagay 161.
Ladislau de Hunedoara, comite de Bistrița, mare comis regal și căpitan general al Ungariei 274, 341.
Ladislau de Korneth, cnez din districtul Comiat 132.
Ladislau de Losonc, voiev. al Trans. <1376—1391> 71; f. voiev. și ban 81.
Ladislau de Nădab, vicevoievod al Trans. 113, 117, 118.
Ladislau de Oppeln, palatin 48; fost palatin 48.
Ladislau de Thar, însărcinat al minoriților pentru părțile Sciției 290, 317.
Ladislau, episcop de Knin 101.
Ladislau, episcop Pécs 23, 25, 28.
Ladislau, episcop de Vesprim 40—42.
Ladislau, episcop de Zagreb 23, 28.
Ladislau, f. banului de Losonc 155.
Ladislau, f.l. Albert, priorul Auranei 158.
Ladislau, f.l. Andrei de Așchileu 95.
Ladislau, f.l. Blasiu de Budila 131.
Ladislau, f.l. Dionisie de Patoc 272.
Ladislau, f.l. Gal de Athad 58.
Ladislau, f.l. Gal de Idvor 58.
Ladislau, f.l. Ioan de Báthor 287.
Ladislau, f.l. Ioan de Byzere 209 272.
Ladislau, f.l. Ioan de Maroth 162.
Ladislau, f.l. Ioan, f.l. Petru de Petrisat 36.
Ladislau, f.l. Ladislau, f.l. Zarna, român 40.
Ladislau, f.l. Ladislau zis Tytews de Bakmonstra 153.
Ladislau, f.l. Lehach, necredincios regelui, fugit în Ț.R. 64.
Ladislau, f.l. Luca, cnez din districtul Lugoj 132.
Ladislau, f.l. Mihail zis Forro de Angheluș 131.
Ladislau, f.l. Nicolae Chak, comite de Bihor și Solnoc 149.
Ladislau, f.l. Nicolae de Gara, ban de Mačva și comite de Liptó 255; palatin al Ung. 295.
Ladislau, f.l. Nicolae de Valcău, om de mărturie al regelui 95.
Ladislau, f.l. Nicolae, f.l. Iacob de Bod 90.
Ladislau, f.l. Pethe 209.
Ladislau, f.l. Ștefan de Bator 287.
Ladislau, f.l. Zarna 40.
Ladislau, fratele magistrului Nicolae, proto-notarul voiev. Trans. 31.
Ladislau Iakch v. Jakch.
Ladislau, magistru, canonic al capitlului Arad 274.
Ladislau, magistru, f.l. Ioan de Dopca și nepotul banului Mykud 60.
Ladislau, magistru, fratele lui Ioan magistrul 114.
Ladislau, magistru, prepozitul bisericii de Tytel, secretar al cancelariei și comite al capelei reg. 16.
Ladislau v. Vladislav.
Ladislau, voievodul de Bivinis 32.
Ladislau, voievodul românilor v. Vladislav al II-lea.
Ladislaus Wolachus v. Wolachus.
Ladislau zis Forro v. Forro.
Ladislau zis Tytews. v. Tytews.
Ladislau zis Wlaszna v. Wlaszna.
Lado, f.l. Ladislau, f.l. Pethe 209.
Lalsia, a.d. jud. Timiș 40.
Lambert, magistru, fost jude al curții regelui 15.
Lampert, episcop de Agria 10.
Laslo, Rafael zis, slujitor, solul voiev. M. la Brașov 337.
Lateran 2—4, 7.
Lațco, f.l. Ioan de Byzere 209.
Laurențiu, f.l. Ștefan de Sarog 159.
Laurențiu, magistru, comite de Zarand 25.
Laurențiu, turnător de bani din M. 206.
Laurențiu, voiev. Trans. <1242—1252> 10.
Layku, f.l. Mircea cel Bătrîn, crescut la curtea reg. Ung. 172.
Lazăr, f.l. Gheorghe Brancovici, cnez al Serbiei 169, 274, 276.
Lazea, în sfatul domnesc al M. 300.
Lemmel, „alesul”, locuitor din Sibiu 320.
Lemnia, s. jud. Covasna 152.
Leonard, episcop de Segno 86, 101.
Leonard, magistru, notar al Brașovului 174; sol în Ț.R. 177, 253.
Lepes, Dumitru zis, magistru, cavalier al curții reg., sol în Ț.R. 46; Gheorghe, episcopul Trans. 223, 227, 257; Ioan zis, castelan de Deva 52; Lorand (Roland) vicevoiev. Trans. 131, 163, 227.
Lerești, munte, jud. Argeș 73.
Lescovița, s. jud. Caraș-Severin 58.
Leukus, mare stolnic 38, 40.
Leukus de Kalló 83, 157.

- Leurda**, s. jud. Gorj, întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
Leurenthe de Seguar 28.
Leustachie, banul Slavoniei 40, 41.
Leustațiu de Ilsva, palatinul Ung. și comite de Fejér 83, 86.
Levoča, loc. in R.S.C. 111.
Lezthemer, loc. in R.P.U. 150.
Libera Vila, a.d. in apropiere de Belinț, jud. Timiș 58.
Liget, loc. in R.S.C. 50.
Linewelt, (Lilienfeld) oraș în Austria; abate de ~ 5.
Lipova, or. jud. Arad 151, 320.
Liptó, comite de ~ 255.
Litovoi, voievod, cnezatul lui ~ 10, 13, 14.
Lituania, principe suprem de ~, în t. reg. Pol. 75, 259, 272.
Lodomeria, rege al ~, în t. reg. Ung. 1, 10, 13, 25, 38, 40—43, 86, 101.
Loktelek, loc. in com. Szabolcs, R.P.U. 23.
Lorand, v. Roland.
Losoncz v. Lučenec.
Louvain, or. în Belgia; postav de ~ vindut în Ț.R. 117, 118, 120, 121, 134, 136, 138, 141—143, 175, 243, 268, 297, 311, A.
Loviște, adică valea Lotrului = ținut 63.
Lublin, or. in R.P.P. 75.
Luca, cnez de Huduspataka 58.
Luca de Zaldubag 58.
Luca, episcop de Oradea 100.
Luca, în sfatul domnesc al Ț.R. <1390—1400> 73.
Luca Kis v. Kis.
Luca, martor la danie domnească 106.
Luca v. Ladislau f.l., cnez.
Luca v. Mykula f.l.
Lucaci, sol al brașovenilor în Ț.R. 233.
Lučenec, (Losoncz) loc. in R.S.C. 81, 93, 105, 114, 155, 257, 280.
Lud, bogătanul; reprezentant al orașului <Sibiu>? în înțelegerea cu românii răsculați la 1382—1383, 70.
Ludișorel, piriu lg. Voila 264.
Ludovic I, reg. Ung. <1342—1382> 32—35, 37—50, 54, 60, 61, 63—67, 69, 74, 88, 89, 91, 101, 111, 114, 116, 118, 255.
Luduș, or. jud. Mureș 104.
Lugoș, or. jud. Timiș 58; comitat 76; district 132.
Lunca (f. Nevoieș) s. jud. Hunedoara 259.
Lunga, s. jud. Covasna 152, 300.
Lupu, a.d. lângă Moșna, jud. Sibiu 19.
Lusacia, provincie în R.P.P., principe suprem de ~, în t. reg. Pol. 75.
Luxemburg, în t. reg. Ung. 86, 101.
Luvia v. Louvain.
Lwow, or. in R.P.P. 78.
- M**
- Macedonia**, s. jud. Timiș 58.
Mackos, a.d. lg. Ohaba Mitnic, jud. Caraș-Severin 132, 209.
- Mačva**, ban de ~ 23, 25, 28, 38, 40—42, 54, 84, 101, 157, 162, 255, 268.
Magoyafalva, a.d. lg. Ohaba, jud. Caraș-Severin; moșie, cnezat, 132.
Makarska, episcop de ~ 40—42.
Manea, comite, sol al Ț.R. in Pol. 78.
Manea, f.l. Stanislau, f.l. Birsan 33.
Manea, mare vornic în Ț.R., martor 264.
Manea, stolnic, în sfatul domnesc al Ț.R. <1415—1424> 142.
Manea, țișan din ț. Făgărașului 264.
Manoil, pircălab de Hotin, în sfatul domnesc al M. 311.
Maramureș, comitat 111; români din ~ 41; țară 42; voievod 42.
Marcu de Herepea, vicevoievod al Transilvaniei 281.
Marcu, magistru, vicecastelan de Unguraș 26.
Marea cea Mare (M. Neagră) în t. lui Mircea și Dan II 120, 175.
Margareta, nobilă de Tușinu 113.
Maria, f.l. Gheorghe Brancovici 274.
Maria, regina Ung. 101, 118.
Mariiane, s. R.S.F.I., întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
Marin, martor la danie domnească 106.
Maroth, loc. in R.S.F.I. 108, 162.
Martin, bătrîn din Rîșnov 121.
Martin, brașovean, în serviciul lui Vlad Dracul și Gheorghe Lăscăr 240, 241, 260.
Martin, castelan de Wywar 172.
Martin, căpitan al ținutului Zips 172.
Martin de Balșa 281.
Martin de Măcițașu 95.
Martin, episcop al Trans. 100.
Martin, f.l. Blawch 19.
Martin, f.l. Ioan de Lezthemer 150.
Martin, f.l. Ioan de Peterd 149.
Martin, f.l. Mihail, comite de Novum Castrum 1
Martin, jude din Rîșnov 141.
Martin, magistru, canonic al capitlului Arad 274.
Martin, magistru, f.l. Bugar, comite de Sălaș 15.
Martin, om al voievodului Moldovei 209.
Martin, pîrgar, apoi județ al Brașovului 120.
Martiukfalva v. Pothoran.
Matca, „piriul cel tinos“, la Voila 264.
Matei, cantorul capitlului Arad 274.
Matei de Orosfaia 113.
Matei, episcop de Sebenico 40—42.
Matei, f.l. Ștefan de Báthor 287.
Maternus, episcop al Trans. 97, 101.
Maternus, episcop de Vesperim 86.
Mathia de Lemnia 152.
Mathias Kalt v. Kalt.
Matia, f.l. Iancu de Hunedoara 274.
Matia, f.l. Nicolae de Path 84.
Matia, magistru, arhidiacon de Ujvár 13.
Mauriciu, mare stolnic 10.
Măcițașu, s. jud. Cluj 52, 95.
Măeriște, s. jud. Sălaș 287.
Măgheruș, s. jud. Mureș 67, 159.
Măgoia v. Ioan f.l.
Mălincrav, s. jud. Sibiu 280.
Mărgineni, s. jud. Brașov 248.

- Mănioc, paharnic în Ț.R. 242.
 Mediaș, or. jud. Sibiu; sașii din ~ 19.
 Meel, a.d. în jud. Caraș-Severin 209.
 Mehadia, s. jud. Caraș-Severin: castelan de ~ 18; cetate 15, 18, 55, 259; comitat 76: district 64; ținutul cetății 76.
 Mehel, pirgar din Brașov 243, A.
 Melchior, f.l. Mihail zis Theke de Cubleş 95.
 Melher (Melchior) județ al Sibiului 324.
 Merghindeal, s. jud. Sibiu 213.
 Mesko, episcop de Nitra 23, 25, 28.
 Mewlmeister Hermann, locuitor din Sebeș 257.
 Mezewheges, loc. în R.P.U. 158.
 Mezid-beg, „voievod al turcilor“ 269, 274.
 Micle, paharnic, în sfatul domnesc al Ț.R. 243.
 Miclea, paharnic în Ț.R. 248, 264, A.
 Micloșoara, sat aparținător or. Baraolt, jud. Covasna 1, 2.
 Micoșlaca, s. jud. Alba 287.
 Micu, boier, din țara Făgărașului 106.
 Micu, românul, fiul lui Stanislau, fiul lui Birsan 33.
 Micud, ban 60.
 Micud, f.l. Ioan magistrul 114.
 Miercurea, scaun săsesc 207.
 Mihail I, voiev. Ț.R., <1418—1420> 73, 79, 122—124, 127.
 Mihail, voiev. Trans. <1209—1212> 1.
 Mihail, abate din Cırța 258.
 Mihail, boier, sol al lui Vlad Dracul la Brașov 243.
 Mihail de Alțina, orășean din Sibiu 285, 294.
 Mihail de Bechen, vicarul minorităților din Ungaria 290.
 Mihail de Ilhocz 130.
 Mihail de Oșorheiu 95.
 Mihail de Sarog, slujitor 159.
 Mihail, diac, scrie act domnesc 243.
 Mihail, episcop de Agria 42.
 Mihail, episcop de Nitra 86, 101.
 Mihail, episcop de Scardona 40—42.
 Mihail, episcop de Vaț 38, 40, 41.
 Mihail, f.l. Dees, cnez de Temesel 76.
 Mihail, f.l. Ioan, f.l. Petru de Petrisat 36.
 Mihail, f.l. Ioan de Rușor, nobil, om al guvernatorului 220, 286.
 Mihail, f.l. Ladislau zis Forro 140.
 Mihail, f.l. Nicolae de Chak 149.
 Mihail, f.l. Pavel, om al vicevoievodului 131.
 Mihail, f.l. Solomon de Nadeș, comitele secuilor 117—119, 121, 126, 127.
 Mihail, f.l. Stanciul Moenescul, boier din Ț.R. 264.
 Mihail, f.l. Stoica, f.l. Stanciul 264.
 Mihail, f.l. Ștefan, notar 171.
 Mihail, f.l. Toma 132.
 Mihail, logofăt, vrăjmaș al lui Vlad Țepeș, pribeag la Brașov 333.
 Mihail Jakch v. Jakch.
 Mihail, mare logofăt în M. 297, 311.
 Mihail, pisar în M. 300.
 Mihail, pirgar în Brașov, sol în M. 245, 246.
 Mihail, pleban din Țirgoviște 258.
 Mihail, protovistier, în sfatul domnesc al Ț.R. <1392—1424> 133, 134, 142.
 Mihail Secuul v. Secuul.
 Mihail Solomon, comite al secuilor 175.
 Mihail zis Forro v. Forro.
 Mihail zis Theke v. Theke.
 Mihald, cetate lg. Mehadia, jud. Caraș-Severin 132.
 Mihăilă, boier Ț.R. 242.
 Mihu Bulgarul din Rîșnov 239.
 Milcov, episcopia de ~ 22, 34.
 Mileț, vistier, f.l. Dobrotă, în sfatul domnesc al Ț.R. <1422—1431> 136, 175.
 Mintlu, azi cartier al orașului Satu Mare 34.
 Mircea, boier din Ț.R. 242.
 Mircea cel Bătrîn, voiev. Ț.R. <1386—1418> 75 <cu tit. completă> 73, 78—80, 87, 103—106, 108, 112, 115, 120, 121, 124, 127, 137, 145, 172, 175, 176, 191, 192, 199, 338.
 Mircea, f.l. Vlad Dracul, voievodul Ț.R. <1442> 242, 255, 275.
 Mircea, fratele lui Stanciul 243, A.
 Mislea, s. jud. Prahova 264.
 Mitrovița, or. în R.S.F.I. 71.
 Mindra, s. jud. Brașov 106.
 Mișca, s. jud. Arad 274.
 Mitnic, s. jud. Caraș-Severin 132.
 Mlava, riu în R.S.F.I. 169, 276.
 Mochola, loc. în U.R.S.S. 77.
 Moenești, s. întărit cu imunități lui Stanciul Moenescul 264.
 Mohamed al II-lea, sultanul turcilor 273, 305.
 Moian, f.l. Moian, f.l. Stanciul 264.
 Moian, f.l. Stanciul Moenescul, boier din Ț.R. 264.
 Moisei, s. jud. Maramureș 42.
 Moldova 41, 42, 185, 187, 192, 309, 317; cnezi hațegani fugiți în ~ 220; drumuri spre ~ 181, 287; expediția lui Sigismund în ~ 77, 81—85, 90, 92, 96, 98, 100; intenția lui Iancu de a pleca în ~ 327; hotarele ei 152, 207; husitism în ~ 223, 278; năvălitori din ~ 111; negoț spre ~ 117, 119, 126, 170, 207, 270, 271; Nicolae de ~ 171; părțile de sus 119; pretendent la tronul Ț.R., refugiat în ~ 308; răzvrătită imp. reg. Ung. 107; sol al M. în Ț.R. 102, 219.
 Monteferro, loc. în Italia 22.
 Moravia, margraf de ~ 105, 251, 252, 317, 327; prelați și baroni din ~ 309.
 Moson, cetate și comitat în R.P.U. 10.
 Moșul, munte în Ț. Făgărașului 242.
 Mortundorf, loc. în Austria 25.
 Muntele Sant' Angelo; domn al ținutului ~, în t. reg. Ung. 25, 38, 40—43.
 Murad II, sultan turc <1421—1444> 191, 192, 219, 257, 273, 293, 305.
 Mureș, riu 1, 2.
 Mykalanecz, a.d. lg. Bolvașnița, jud. Caraș-Severin 209.
 Mykch, banul Slavoniei 23, 25, 28.
 Mykula, f.l. Luca 132.
 Mylas, a.d. aproape de Berzovia, jud. Caraș-Severin 58.

- Nadeș, s. jud. Mureș 117—119, 121, 126.
 Naghbelzek, a.d. în R.P.U. 158.
 Naghathwan, tirg în R.P.U. 296.
 Nan, jupan, în sfatul domnesc al Ț.R. 133, 134; paharnic 142.
 Nan Pascal, jupan, în sfatul domnesc al Ț.R. <1428—1441> 175, 242, 248, 264.
 Nan Sculota, jupan, în sfatul domnesc al Ț.R. <1421—1445> 175, 243, A.
 Naneș, trimis al Ț.R. la Brașov 185.
 Nanotă, spătar, în sfatul domnesc al Ț.R. <1422—1424> 136.
 Nanul, boier din Ț.R., martor 248, 264; sol la Sibiu 267.
 Nayp din Nicopole 293.
 Nădab, s. aparținând or. Chișinău-Criș, jud. Arad 113, 117, 118.
 Nădlac, s. jud. Arad 158.
 Neag, f.l. Stanislau, f.l. Birsan 33.
 Neag, jupan, în sfatul domnesc al Ț.R. <1421> 133.
 Neagoe, boier, sol al Ț.R. la Brașov 200.
 Neagoe, slugă al boierului Albul 239.
 Neagu, credincios din Ț.R. a lui Iancu de Hunedoara 309.
 Neagu cel Mare, răsculat din părțile Sibiului 70.
 Neagu, fost comite, boier din Ț.R. 63.
 Neamț, act dat la ~ 224.
 Negrilă, spătar, în sfatul domnesc al Ț.R. <1429—1431> 175.
 Negru Baniciu, răsculat din părțile Sibiului 70.
 Nekte, loc. în R.S.F.I. 38.
 Nemiti v. Beregsăul Mic.
 Neugrad, comite de ~ 18.
 Nevoieș v. Lunca.
 Nevrincea, s. în jud. Timiș 58.
 Nexe, f.l. Kapach de Sudriaș 58.
 Nicolae al III-lea, papă <1277—1280> 12.
 Nicolae al V-lea, papă <1447—1455> 290.
 Nicolae Alexandru, voiev. Ț.R., <1352—1364> 32, 38, 40, 43.
 Nicolae Appa v. Appa.
 Nicolae, arhiepiscop de Strigoniu, cancelar al curții regelui 38, 40—42.
 Nicolae, arhiepiscop de Zara 40—42.
 Nicolae, ban de Mačva 38, 41, 42.
 Nicolae, ban de Severin 38.
 Nicolae, banul Slavoniei și al Croației 38.
 Nicolae Bubek v. Bebek.
 Nicolae, comite de Bács 1.
 Nicolae, comite de Cetatea de Fier 10.
 Nicolae, comite de Pojon 23, 25, 28.
 Nicolae, comite, f.l. Urban de Perveyn 23.
 Nicolae, comite de Lala 10.
 Nicolae, de Bathya, slujitor 159.
 Nicolae, de Bințiși 82.
 Nicolae de Byzere, slujitor a lui Iancu de Hunedoara 272; castelan de Bran 287.
 Nicolae de Chaak v. Csáky.
 Nicolae de Cincu, notar 321.
 Nicolae de Ciufud 163.
 Nicolae de Farkastelke 163.
 Nicolae de Galda de Jos, om al vicevoievodului 131.
 Nicolae de Gara, ban de Mačva 40, 54; palatin 112, 150, 255.
 Nicolae de Kanizsa, mare vistier 86, 92, 101.
 Nicolae de Luduș, imputernicitul lui Mircea cel Bătrîn 104.
 Nicolae de Machkas, cnez din districtul Sebeș 132.
 Nicolae de Moldova, magistrul 171.
 Nicolae de Oarda 170.
 Nicolae de Ocna Sibiului 293.
 Nicolae de Ponor 286.
 Nicolae de Suceag 31.
 Nicolae de Ujlak, voiev. Trans. <1441—1446> 266, 268, 269, 295.
 Nicolae de Valcău 95.
 Nicolae de Zeech, banul Croației și Dalmației 40—42; judele curții reg. 57.
 Nicolae Drugeth v. Drugeth.
 Nicolae, episcop de Atria 23, 25, 28, 38, 40, 41
 Nicolae, episcop de Corbavia 86, 101.
 Nicolae, episcop de Győr 23, 25, 28.
 Nicolae, episcop de Pécs 38, 40.
 Nicolae, episcop de Trans. 42.
 Nicolae, episcop de Zagreb, vicecancelarul curții regești 38.
 Nicolae, f.l. Andrei zis Ewrdewgh 95.
 Nicolae, f.l. Bartaleu 26.
 Nicolae, f.l. Blașiu de Martinkfalua 65.
 Nicolae, f.l. Blawch, particip. la exped. lui Carol Robert în Ț.R. 19.
 Nicolae, f.l. Dominic de Fanchlaka 58.
 Nicolae, f.l. Filip, necredincios regelui Ung. 40.
 Nicolae, f.l. Garadich de Gereblies 58.
 Nicolae, f.l. Gothard de Path 84.
 Nicolae, f.l. Grigore, cavaler sol în Ț.R. 47, 48, 50.
 Nicolae f.l. Gubul 53.
 Nicolae, f.l. Iacob de Bod, ucis în timpul expediției lui Sigismund în M. 90.
 Nicolae, f.l. Ioan, f.l. Gyula de Giula 52.
 Nicolae, f.l. Ioan, magistrul 114.
 Nicolae, f.l. Iosif de Măcicaș 52.
 Nicolae, f.l. Ladislau de Byzere, oștean al curții regale 209.
 Nicolae, f.l. Ladislau de Dopca 60.
 Nicolae, f.l. Ladislau, f.l. Zarna, român 40.
 Nicolae, f.l. Leukus de Kalló 157.
 Nicolae, f.l. Matei de Orosfaia 113.
 Nicolae, f.l. Măgoia 132.
 Nicolae, f.l. Moius 58.
 Nicolae, f.l. Ștefan de Kalló 83.
 Nicolae, f.l. Thel de Nijen, om al vicevoievodului 131.
 Nicolae, fiul lui Toma, fiul lui Leurenthe de Seguar 28.
 Nicolae, fratele comitelui Ioan de Bod, ucis în timpul exped. lui Sigismund în M. 96, 98.
 Nicolae, fratele lui Benedict <Himffi>, comitele de Timiș 61.
 Nicolae, fratele lui Ugolin 10.
 Nicolae, judele curții reg. 40.

Nicolae Konth v. Konth.
Nicolae Laczfi v. Laczfi.
Nicolae, magistrul, f.l. Ștefan banul 53.
Nicolae, magistrul, f.l. Ștefan de Ciacova, comite de Timiș 85.
Nicolae, magistrul, protonotarul lui Ștefan, voiev. Trans. 31.
Nicolae, mai marele de Remetea 32.
Nicolae, palatin și jude al cumanilor 38, 71.
Nicolae Pogan v. Pogan.
Nicolae Szécsi v. Nicolae de Zeech
Nicolae Thoscha v. Thoscha.
Nicolae Treutul v. Treutul.
Nicolae, vicecancelar al Ungariei 306.
Nicolae, voievodul de Auginas 32.
Nicolae zis Forgach v. Forgach.
Nicolae zis Forro v. Forro N.
Nicolae zis Pythyr v. Pythyr.
Nicolae zis Wychin, v. Wychin.
Nicolae, loc. in R.P.B., lupte la ~ 63, 101, 175, 225, 273.

Nicopolul Mic v. Turnu Măgurele.
Nicula, scrie act domnesc, Ț.R. 175.
Nișen, loc. in R.P.U. 131.
Nima, s. jud. Cluj 155.
Nitra, comitat 10, 15, 117, 118; episcop de ~ 23, 25, 28, 38, 40—42, 86, 101.
Nocrih, scaun săsesc, 207.
Nona, episcop de ~ 40—42, 86, 101.
Noul Român, s. jud. Sibiu 256.
Novum Castrum, comite de ~ 1.
Nucet, s. jud. Sibiu 256.
Numai, muntele zis ~ 59.
Nürnberg, or. in R.F.G., act dat la ~ de voiev. Ț.R. 179.
Nyaragh, moșie in comitatul Borșod, azi R.P.U. 219.
Nyir, district in com. Szabócs, azi U.R.S.S. 13.
Nyirbáthor (Báthor), loc. in R.P.U. 287.
Nyugulmad, a.d. jud. Timiș 40.

O

Oană Julici, in sfatul domnesc al M. 300.
Oanță, diac in M. 297.
Oarda, s. jud. Alba, componentă a or. Alba Iulia 170.
Obad, s. jud. Timiș 58.
Obăialești, s. jud. Mehedinți, întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
Obozt, riu, luptă cu cumania la ~ 11.
Ocna Sibiului, or. jud. Sibiu 293.
Ohaba-Ponor, s. jud. Hunedoara 286.
Ohabița, s. jud. Caraș-Severin 209.
Olahat, a.d. jud. Caraș-Severin 132.
Olt, riu 1, 2, 10, 60, 79, 106, 242, 264, 321; loc de moară pe ~ 264.
Oncea Lungaș, jupan, in sfatul domnesc al Ț.R. <1421> 133.
Onpsa din Sacoș 58.
Oppeln, loc. in Austria 62.
Oradea, or. jud. Bihor 128, 203; capitlul bisericii 38, 170; catedrala 38, 290; episcop de ~ 1, 10, 23—25, 28, 32, 38, 40—42,

86, 100, 101; loc de adunare a oștirii regești 105; orașean din ~ 290.
Orăștie, scaun săsesc 207.
Orlat, s. jud. Sibiu 45, 298.
Ormánhida, loc. in R.P.U. 92.
Orosfaia, s. in jud. Bistrița-Năsăud 113.
Ország Mihall, vistier al Ung. 259.
Orșova, or. jud. Mehedinți 44, 276; cetate 58, 259; vamă 61.
Os, rector la Brașov 240.
Ósi, loc. in Ung. 279.
Oswald, orașean din Sibiu 285, 294; judele orașului 319, 323.
Oșorheiu v. Tfrgușor.
Oșel, vornic in sfatul domnesc al M. 300.
Ozd, scaun săsesc 207.
Ozora, expediție a lui Iancu in ~ 151, 269.

P

Podea, comis in Ț.R., martor 264.
Padeș, munte in jud. Caraș-Severin 76.
Palatha, a.d. lg. Cenad, jud. Timiș 158.
Parabuh, comite cuman 16.
Parathee, iobag 131.
Pardoi, boier pribeag la Brașov 333.
Pascul, țigan din Ț. Făgărașului 264.
Pastor, martor al tratatului de pace intre Ung. și turci 305.
Pásztó, loc. in R.P.U. 105.
Patai Ianáș, locuitor din Brașov 236, 260, 265.
Patak, a.d. in jud. Caraș-Severin 76.
Path, moșie in comit. Vas 84.
Paul de Thomor, căpitan de Făgăraș 103.
Pavel, banul de Nemiți 58.
Pavel, comite de Solnoc 10.
Pavel comite, judele curții regelui 23, 25, 26, 28, 30.
Pavel de Bathya, slujitor 159.
Pavel de Lescovița 58.
Pavel, mare stolnic 42.
Pavel, episcop de Belgrad 28.
Pavel, episcop de Knin 86.
Pavel, f.l. Iwanka de Ugal 16.
Pavel, f.l. Ștefan de Cenei 58.
Pavel, f.l. Zyn 58.
Pavel Fodor v. Fodor.
Pavel, mare vistier al reginei 28.
Pavel v. Fabian f.l.
Pavel v. Mihail f.l.
Pavel v. Toma f.l.
Pavel zis Wakuch v. Wakuch.
Pădurea Neagră, pădure regală folosită de oaspeții din Cluj 20.
Părțile tătarești, in t. lui Mircea cel Bătrîn 73, 120.
Păuliș (f. Buruene), comună suburbană a orașului Deva 259.
Pecalești, a.d., jud. Mehedinți, sat întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
Pécs, or. in R.P.U.; episcop de ~ 1, 10, 23, 25, 28, 38, 40, 42, 86, 101
Pelbart de Oarda 170.
Pelsöcz, loc. in R.P.U. 152.

- Pelynteluk**, pământ lângă Dawar, com. Nitra, R.S.C. 15.
Peregrin, episcop al Bosniei 38.
Peren, loc. în R.P.U. 86, 101.
Pergawer Ulrich (pirgar?) din Suceava 110.
Periceiu, s. jud. Sălaj 287.
Perugia, or. în Italia 9.
Perveyn, loc. neidentificabilă 23.
Pesta (azi parte din Budapesta), or. în Ung. 296, 299; comitat 37.
Peszath, prediu, <sat lângă Scardona, Dalmația> 10.
Peterd, loc. în R.P.U. 149.
Petermann, f.l. Petermann de Cimpulung, orășean din Sibiu 256, 303, 304.
Petermonostura, loc. în R.P.U. 93.
Pethe v. Ladislau f.l.
Pethew, f.l. Ștefan, vicecastelan de Ciceu 26.
Petrea, fratele lui Costea pircălabul, boier în sfatul domnesc al M 311.
Petrilă, răsculat din părțile Sibiului 70.
Petrisat, loc. compon. a or. Blaj, jud. Alba 36.
Petrovaselo, s. jud. Timiș 40.
Petru II, voiev. M. <1448—1449> 271, 292, 325, 326, 337.
Petru Ardanovici, diac, scrie act domnesc în M. 311.
Petru, arhiepiscop de Zara 86.
Petru Aron, voiev. M. <1451—1457> 326.
Petru, capelan al bisericii Sfintei Cruci 290.
Petru cel Mare de Galdad, om al vicevoievodului 131.
Petru cel Mare de Galtiu, om al vicevoievodului 131.
Petru, cnez din districtul Lugoj 132.
Petru, cnez din districtul Sebeș 132.
Petru, cnezul de Boldur 58.
Petru Dapolea, pirgar din Brașov 265.
Petru de Angheluș 140.
Petru de Ivanda 58.
Petru de Lunga 152.
Petru de Macedonia, magistru 58.
Petru, <de Oarda>, vicevoiev. Trans. <1359—1368> 44, 45.
Petru de Pelsőcz, comitele secuilor 152.
Petru de Sfăraș, om de mărturie al regelui 95.
Petru din Budila 131.
Petru, episcop al Bosniei 23, 25, 40—42.
Petru, episcopul Trans. 74.
Petru, episcop de Vaț 86, 101.
Petru, f.l. Alfons, regele Portugaliei 161.
Petru, f. l. Bartaleu, luptă în Ț.R. (1330) 26.
Petru, f.l. Corrad 37.
Petru, f.l. Dees, cnez de Temesel 76.
Petru, f.l. Guden de Sonasdy 58.
Petru, f.l. Nicolae, f.l. Iacob de Bod 90.
Petru f.l. Stroia de Ponor 286.
Petru f.l. Heem <Himfi>, banul Bulgariei 47, 50, 53, 54, 61, 66.
Petru, fratele lui Ladislau, f.l. Ioan, f.l. Petru de Petrisat 36.
Petru Hudici, boier, în sfatul domnesc al M. 297.
Petru, mare logofăt în M. 326.
Petru pircălab, în sfatul domnesc al M. 297.
Petru, prepozit de Arad 51.
Petru, tunzător de postav din Brașov 224.
Petru zis Pirus, v. Pirus.
Petru Zudor v. Zudor.
Petruman, boier, sol al Ț.R. la Brașov 203.
Phaff, Cristian, reprezentantul comitesei din Cisnădie 70.
Piatra Craiului, castelani de ~ 218; cetate 268.
Piatra lui Crăciun v. Piatra Neamț.
Piatra Neamț, or. jud. Neamț 81.
Piatra Oablă, munte la Scoreiu, jud. Sibiu 79.
Piliszántó, loc. în R.P.U. 47, 48.
Pipo de Ozora, comite de Timiș 151, 153.
Pirus, Petru zis, comite 14.
Pirful Sașilor, top. la Scoreiu, jud. Sibiu 79.
Plopeni, s. jud. Prahova 264.
Ploștina, s. jud. Gorj, întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
Poarta de Fier, top., lupte cu turcii la 284.
Podeni, a.d. jud. Gorj, s. întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276
Podunavia, în t. lui Mircea cel Bătrîn 120.
Podwessa, a.d. lg. Singeorge, jud. Timiș 158.
Pogan Nicolae orășean din Turda 284.
Pogner Andrei, orășean din Sibiu 303.
Pojon (Pojun) v. Bratislava
Polonia, hotarele cu Ung. 172; în t. reg. Ung. 61, 63, 64, 66, 67, 69, 71; oameni veniți din ~ 17; postav de ~ vindut în Ț.R. 117, 118, 121, 268; rege al ~ 75, 115, 219, 259, 272, 273.
Poltua, a.d. neidentificabilă 58.
Pomerania, domn al~, în t. reg. Pol. 75.
Pomul Roșu (Ruffa arbor) vamă la ~ 67; v. și Rucăr.
Ponor, s. jud. Hațeg 286.
Popoți, s. R.S.F.I., întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
Portina, episcop de Segno 40—42.
Portugalia, rege al 153, 161.
Porțile de Fier 175.
Posada, trecătoare 99, 112; lupte la ~, pri-săci 255.
Pothoran, loc. în U.R.S.S. 65.
Potoc, s. jud. Caraș-Severin 272.
Potoc, s. jud. Mehedinți, întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
Pousa de Zeer 51.
Pousa, episcopul Bosniei 10.
Pousa, f.l. Nana, comite curial 1.
Prahova, drum și vamă 39, 138, 211, 315.
Pratea, boier din Ț.R. 242.
Praytunpron (Scelekuth), loc. în Austria 25.
Preacleceviți, a.d. jud. Mehedinți, s. întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
Prejmer, s. jud. Brașov 67; riu 1, 2.
Preneste, or. în Italia; episcop de ~ 8, 9.
Procopius, fost vameș la Rodna 117.
Pui, s. jud. Hunedoara 286.

Purbuna, a.d. aproape de Jdioara, jud. Timiș 58.
Putna, s. jud. Suceava 181.
Pyspuky, loc. în R.P.U. 69.
Pythyr, Nicolae zis 58.

R

Radoslav, episcop de Corbavia 40, 41.
Radul al lui Sahac, jupan în sfatul domnesc, al Ț. R. <1421—1436> 133, 134, 142.
Radul ban, în sfatul domnesc al Ț. R. <1386—1421> 120, 133.
Radul Borce, jupan, boier din Ț.R. 248, 264.
Radu, cnez, fiul lui Scosac de Biniș 58.
Radu de Pui, omul guvernatorului Ungariei 286.
Radu, f.l. Cristian Phaff 70.
Radu, f.l. Czako de Brețcu 152.
Radu, f.l. Stanislaw, f.l. Birsan 33.
Radul, fratele lui Cazan, jupan în sfatul domnesc al Ț. R. <1413> 120, 121.
Radul, jupan, om de încredere al lui Vlad Dracul 231, 240.
Radu Kakewcz, a chemat turcii în Ț.R. 329.
Radu Kalaca, boier din Ț.R., fost ban, vornic 121.
Radu Negru, reprezentant la înțelegerea cu românii răsculați în părțile Sibiului la 1382—1383, 70.
Radul Nenciu, om de încredere al lui Vladislav II 305.
Radu, părtașul lui Barbul cnezul 318.
Radu II Prasnaglava, voiev. al Ț.R. <1421, 1423, 1424—1426, 1427> 133—135, 145, 153, 157, 158, 160, 162, 219.
Radul Stan sin Bira, slugă domnească 248.
Rafael zis Laslo v. Laslo.
Raguza, arhiepiscop de ~ 40, 42, 86, 101.
Rama, în t. reg. Ung. 1, 10, 13, 25, 38, 40—43, 86, 101; știri despre turci din ~ 247.
Rampna, a.d. lg. Caransebeș, jud. Caraș-Severin 209.
Rarozgyeth, a.d. în R.P.U. 158.
Rasova, s. jud. Gorj, întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
Razgon Istvan, v. Rozgony.
Răchita, s. jud. Caraș Severin; moșie, cnezat 132
Recaș, s. jud. Timiș 40.
Rectislau, duce al Galiției și ban al Slavoniei 10.
Redembah, riu în jud. Sibiu 45.
Rediu, s. jud. Cluj 113.
Regnald, episcop al Trans. 1, 3.
Rembald, marele perceptor al casei ospitalierilor din Ierusalim 10.
Remetea Mică, s. jud. Timiș 132.
Rethkerth, a.d. lg. Cenad, jud. Timiș 158.
Revel Hanăș (Reuvel Johannes), pîrgar din Brașov 134.
Recotz, vornic, martor la tratatul de pace între Ungaria și turci 305.
Ribîța, district, azi jud. Hunedoara 274.

Rîșnov, or. jud. Brașov 67, 134, 153, 162 239, 243, 313; jude din ~ 141, 338, A' Rtul cel Sec, pîriu la Voila 254.
Rtul lui Laleta, pîriu lg. Scoreiu, jud. Sibiu 79.

Rîșor v. Rușor.
Robert, arhiepiscop de Strigoniu 6.
Robert, episcop de Vesprim 1.
Rodna, or. jud. Bistrița-Năsăud 117; vamă 117.
Roland, f.l. Marcu, răsculat împ. reg. Ung. 13, 14.
Roland, judele curții reg. 10.
Roland Lepes v. Lepes.
Roma, or. în Italia 278.
Roman, or. jud. Neamț 300; croitor din ~ 224.
Roman II voiev. M. <1447—1448> 283.
Roman, cnez de Hodoș 58.
Roman, f.l. Iliăș, voievodul Moldovei 207.
Roman, nepotul boierului Stanciu 242.
Romania, vecinătatea ~; lupte cu turcii în ~ 284.
Rönök, loc. în R.P.U. 30.
Roșu Banciu, răsculat din părțile Sibiului 70.
Rot Gheorghe, jurat al Bistriței 117.
Roya, cîmpul de la ~, tabără militară a lui Vlad Dracul, loc neidentificabil 228.
Rozgony, Ștefan de ~, comite de Győr 153; comite de Timiș 192.
Rucăr, or. jud. Argeș; vamă 121, 122, 135, 137, 138, 141—143, 175, 268, 313, 335.
Rudolf, episcop de Vaț 23, 25, 28.
Rudolf, f.l. Ioan de Mochola 77.
Rudolf, regele romanilor 13.
Rumelia 192.
Rupea, scaun săsesc 321.
Rusia, moștenitor al, în t. reg. Ung. 259, 272.
Rusolch, a.d. lg. Iam, jud. Caraș-Severin 158.
Rușor, s. jud. Hunedoara 220, 286.
Ruzka, loc. R.P.U. 150.
Rykal, loc. în R.P.U. 301.
Ryinnuk v. Rönök.

S

Saam, oraș „al regelui“ Ung. în Ț.R. (?) 329.
Saarga, cnez din districtul Lugoș 132.
Saasvar, a.d. aproape de Remetea Mare, în jud. Timiș 58.
Sacalaș Andreiaș, secui 187.
Sacoșu Mare, s. jud. Timiș 58.
Sacoșu Turcesc, s. jud. Timiș 58.
Saghivăț, a.d. jud. Dolj, întărită m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
Sahac, tatăl lui Radul 133, 134.
Salatiu, s. jud. Cluj 102.
Salerno, principe de, în t. reg. Ung. 25, 38, 40—43.
Salzburg, dieceză 303.
Samile, episcop, scrie din Ț.R. sfatului din Sibiu 319.
San, insulă în Dunăre 219.

- Sandomir, provincie în R.P.P., principe de ~, în t. reg. Pol. 75.
- Sandrin, f.l. Drag de Belciug 170.
- Sandrin zis Bungo, secui din Kezdi 126.
- Sandrinus de Kizdi 287.
- Santău, s. jud. Satu Mare 165, 280.
- Sarachen, magistrul 61.
- Sarad, a.d. aproape de Giarmata, jud. Timiș 58.
- Sarandino, boier în Ț. R. 175, 235, 236.
- Sarog, loc. în R.P.U. 159.
- Saros, comitat 13.
- Sarwarad, a.d. jud. Covasna 131.
- Sat-Șugataș, s. jud. Maramureș; sat românesc 41.
- Săcășeni, s. jud. Satu Mare 290.
- Săcel, riu în jud. Sibiu 45.
- Săcel, s. jud. Sibiu 44, 45.
- Sălalaj, comite de ~ 15.
- Sălard, s. jud. Bihor, tîrg 85.
- Săliște de Sus, s. jud. Maramureș 42.
- Săliște, s. jud. Sibiu, munții de la Tălmaciul pină la ~ 70.
- Sărata, s. jud. Cluj 95.
- Săsciori, s. jud. Brașov 242.
- Săsciorii-Loviște v. Săsciori.
- Scardona, or. în R.S.F.I. cetate dăruită ioa-niților 10; episcop de ~ 40—42, 86, 101.
- Sceleskuth v. Praytunpron.
- Scharfenek s. și cetate în Austria 67, 70.
- Schramchet Klos cel Mare, reprezentantul obștei din Cislădie 70.
- Scoreiu, s. jud. Sibiu 79.
- Scoreul cel Bătrîn, top. la Scoreiu, jud. Sibiu 79.
- Scurtu, a jefuit moșiile săsești 321.
- Sebenico, or. în R.S.F.I.; episcop de ~ 40—42, 86, 101.
- Sebeș v. Caransebeș.
- Sebeș, or. jud. Alba 257.
- Secuiul Mihail, călugăr minorit 317.
- Seghedin v. Szeged.
- Segno, or. în Italia; episcop de ~ 40—42, 86, 101.
- Seguar, cetate în comit. Zala, R.P.U. 28.
- Selibor, om de aproape al voievodului Vladislav; fugit din Ț.R. în reg. Ung. 63.
- Seliște v. Săliște de Sus.
- Semen, stolnic, în sfatul domnesc al Ț. R. <1437> 242, 243, 267, A.
- Semendria, or. în R.S.F.I. 295.
- Semlin v. Zemun.
- Seneslau, voievodul românilor; țara lui ~ 10.
- Sepsi, scaun secuiesc 126.
- Serbia, expediție a lui Iancu în ~ 269; exped. a lui Vladislav I, reg. Ung. în ~ 272; despot al ~ 274, 295, 305; inchi-zitor imp. husiților în ~ 223, 278; rege al ~, în t. reg. Ung. 1, 10, 13, 25, 38, 40—43, 86, 101; ocupată de turci 264; regele schismatic al ~ 18; regat 295.
- Severin (azi Drobeta Turnu Severin), or. jud. Mehedinți; ținut 31, 95, 130; ban de 38, 46, 56, 60, 76, 86, 87, 100, 101, 103, 107, 112, 259, 268; cetate și ținut redobindite de reg. Ung. 64; cetate 129, 132, 144, 169, 259, 276, 305; comite de ~ 75, 78; episcop de 68; negustori turci la ~ 295; țară 10.
- Severit, comite de Alba 10.
- Sfăraș, s. jud. Sălaj 95.
- Sfînta Cruce, biserica 290.
- Sfîntu Gheorghe, or. jud. Covasna 140.
- Sfîntul imperiu roman v. Germania.
- Sibiu, or. jud. Sibiu 97, 119, 164, 249, 267, 285, 289, 294, 298, 323; bătrini 301, 304, 320; comite de ~ 11; decan de ~ 71; intenția turcilor de a-l cuceri 323; judele orașului 70—72, 94, 151, 207, 303, 304, 319, 320, 323; judele regesc 303, 304; negustori din ~ 74, 91, 116; obștea scaunului 70; primar 151, 320; privilegiu comercial 69, 71, 72, 74; provincie 303, 304 v. și șapte scaune; răscoală în părțile lui 70; scaun săsesc 207; „zid și scut al întregii creștinătăți” 323; v. și sibiieni.
- Siena, or. în Italia 205.
- Sieradz, principat în Pol.; principe suprem de ~, în t. reg. Pol. 75.
- Sighet, or. în jud. Maramureș; oraș regal 111.
- Sighișoara, or. jud. Mureș, scaun săsesc 233.
- Sigismund, reg. Ung. <1387—1437> 72, 74, 76, 80—85, 87—96, 99—101, 105, 107, 109, 111, 112, 114, 116, 118, 125—130, 140, 141, 146—152, 155—162, 165, 169, 170, 172, 179, 205, 209, 218, 219, 255, 256, 272, 280, 295.
- Sigismund de Galda de Jos, om al vicevoievodului 131.
- Sigismund de Losoncz, castelanul cetății Severin 132.
- Sigismund Walach v. Walach.
- Silistra (Dirstor), or. în R.P.B.; domn al ~, în t. voiev. Ț.R. 75, 78, 120, 175, 191.
- Simeon, stolnic în Ț.R. 248.
- Simion, comite, fratele magistrului Gheorghe 13.
- Simion, comite de Pojon 38, 40, 41.
- Simion de Mortun 25.
- Simion, f.l. Petru de Angheluș 140.
- Simon de Olahat, cnez din districtul Lugoș 132.
- Sin, f.l. Stanciul Moenescu, boier din Ț.R. 264; sol la Brașov 261.
- Siret, riu 39, 88.
- Sirmiu (Srjem), ținut în R.S.F.I.; comite de ~ 25; episcop de ~ 23, 28, 38, 40—42, 86, 101; români din părțile ~, trecuți la catolicism 32.
- Simbăta de Sus, s. jud. Brașov 242.
- Sînpetru, s. jud. Brașov 67.
- Sintimbru, s. jud. Alba 113, 131.

- Sirbșori, a.d. jud. Dolj, întărit m-rilor Tismana și Vodița 169.
- Sirbul, vistier, în sfatul domnesc al M. 297, 300.
- Slatina, or. jud. Olt; vamă la ~ 46.
- Slatina, s. jud. Caraș-Severin 209.
- Slav din Apșa 111.
- Slavonia, ban al ~ 10, 23, 25, 28, 38, 40, 41, 86, 99, 101; inchizitor imp. husiților în 278; țară, în poses. Ung. 162.
- Slik Caspar, protonotar și secretar al regelui Sigismund 167.
- Snyth Klos, locuitor din Brașov 206.
- Sogoino, a.d. jud. Dolj, întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
- Solimam beg, sol al turcilor la regele Ung. 273.
- Solnoc, comite de ~ 10, 25, 26, 28, 38 52, 86, 100, 101, 117—119, 149, 220.
- Solnocul de Mijloc, comitat 287.
- Solnocul dinăuntru, comitat 102.
- Solomon de Nadeș 117—119, 121, 126, 127.
- Solymus, a.d. lg. Ianova, jud. Timiș 40.
- Somogy, comite de ~ 10.
- Sonasdya, a.d., neidentificabilă 58.
- Sopatak, loc. în R.S.C.; sat regal dăruit 13.
- Sopron, or. în R.P.U.; cetate, comite de ~ 10.
- Sormuld, a.d. aproape de Tolvădia, jud. Timiș 58.
- Sóvár, loc. în R.S.C.; sat regal dăruit 13.
- Spalato (Split), or. în R.S.F.I. 38, 40—42, 86, 101.
- Spanopul, sol al lui Vlad Dracul la brașoveni 229.
- Stan, ban de Tismana 321.
- Stan, cnezul de Nevrincea 58.
- Stan de Sacoș 58.
- Stan Drăgan, boier în sfatul domnesc al Ț. R. <1390—1400> 73.
- Stan, jupan, boier din Ț.R. 133, 248.
- Stan, sin Tatul, slugă domnească 248.
- Stan spătar, pribeag la Brașov, adversar al lui Alexandru Aldea 225.
- Stanbesch, reprezentant la înțelegerea cu românii răsculați în părțile Sibiului la 1382—1383, 70.
- Stanca, f.l. Moian, f.l. Stanciul 264.
- Stanciul, boier din Ț.R. 242.
- Stanciul, boier în sfatul domnesc al M. <1449—1452> 297, 311.
- Stanciul, boier pribeag la Brașov 225.
- Stanciul, boier, în relații comerciale cu brașovenii 238.
- Stanciu de Ponor 286.
- Stanciul, egumen, dăruit cu moșie în Ț. Făgărașului 79.
- Stanciu, fost cnez din Rușor 220.
- Stanciul, fratele lui Mircea, jupan în sfatul domnesc al Ț.R. <1431—1440> 243, A.
- Stanciul Honoi, boier din Ț.R. 242, 264.
- Stanciul Moenescul, boier din Ț.R. 264.
- Stanciul vistier, în relații cu brașovenii 237.
- Stanislau de Honorici 58.
- Stanislau de Sypprach 32.
- Stanislau, f.l. Birsan 33.
- Stanislau, f.l. Ioan 132.
- Stanislau, f.l. Ladislau, f.l. Zarna, român 40.
- Stanislau, om de încredere al lui Vlad Dracul, la brașovenii 185.
- Stanislau v. Ștefan f.l.
- Stănilă, martor la danie domnească 106.
- Steel Iacob, orășean din Brașov 212.
- Stelpan, f.l. Gheorghe Brancovici 274.
- Ștefcu, fratele lui Iliăș, voiev. M. 207.
- Știborich, loc. în R.P.P. v. Știbor de Stiria, duce de ~ 251, 252, 257, 317, 330.
- Stoia, boier din Ț. Făgărașului 106.
- Stoica, armaș, trimis al lui Vlad Țepeș la Brașov 332, 334.
- Stoica, comis, în sfatul domnesc al Ț.R. <1428—1431> 175.
- Stoica, f.l. Stanciul Moenescul, boier din Ț.R. 264.
- Stoica Harsean, boier oltean 244.
- Stoica, locuitor din Ț.R., cu marfă la Brașov 154.
- Stoica, postelnic în Ț.R. 248.
- Stoica Rusul, jupan în sfatul domnesc al Ț.R. <1413—1415> 120.
- Stoica, sol al voiev. M. 271.
- Stoica, sol al regelui Ung. la turci 273.
- Stoica zis Ghizdavici v. Ghizdavici.
- Stoica, darea sfântului Martin dată lui ~ 319; v. și Ghizdavici.
- Stoican, f.l. Dragomir, f.l. Voina de Loviște, fugit din Ț.R. în reg. Ung. 63.
- Stremptura, a.d. lg. Vermeș, jud. Caraș Severin; moșie, cnezat 132.
- Strigoniu v. Esztergom.
- Strimta, a.d. jud. Mehedinți, întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
- Stroia de Ponor 286.
- Stroia, f.l. Nicolae de Ponor 286.
- Stroie, răsculat din părțile Sibiului 70.
- Strimtura, s. jud. Maramureș 33.
- Subpădure, s. jud. Mureș 117, 118.
- Suceagu, s. jud. Cluj 31, 131.
- Suceava, or. jud. Suceava 110, 206, 207, 212, 214, 217, 221, 270, 292, 302, 316, 326, 337.
- Sudriaș, s. în jud. Timiș 58.
- Surian, f.l. Voicu, român 64.
- Surda, brașovean, confiscă marfă a unor boieri din Ț.R. 237, 238.
- Susani, s. jud. Timiș, 40.
- Sușiță, a.d. jud. Mehedinți întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
- Syde, loc. în U.R.S.S. 159.
- Symon, f.l., de Kized, om al vicevoievodului 131.
- Syrkech, a.d. lg. Hodoș, jud. Timiș 58.
- Sythe, a.d. jud. Timiș 158.
- Szabolcs, comitat 23.
- Szakállas, loc. în R.P.U. 309.
- Szécsény, or. în R.P.U. 282.
- Szécsi Nicolae, v. Nicolae de Zeech.
- Szeged (Seghedin), or. în R.P.U. 268, 327.

Székesfehérvár (Alba Regală), or. în R.P.U.;
biserica din ~ 23, 146; prepozit de ~
10, 23, 25, 126, 127.
Szepes, comite de ~ 27.
Szlanye, loc. în Croația, R.S.F.I. 11.

Ș

Șaula, s. jud. Cluj; sat al cetății Bologa
104.
Șeica Mare, s. jud. Sibiu; sașii din ~ 19.
Șerb, răsculat din părțile Sibiului 70
Șerban al lui Bilcear, jupan în sfatul dom-
nesc al Ț.R. <1413> 120.
Șerban, boier în Ț.R. 121.
Șerban, f.l. Stoica, f.l. Stanciul 264.
Șerban, f.l. Stroia de Ponor 286.
Șerban, răsculat din părțile Sibiului 70.
Șerban, vistier în Ț.R. martor 264.
Șercaia, s. jud. Brașov; tirgul ~ 60.
Șerel, s. jud. Hunedoara; sat liber 220.
Șimleul Silvaniei, or. jud. Sălaj 287.
Șinca, s. jud. Brașov 59.
Șinteu v. Șoimeni.
Șintereag v. Corneni.
Șiria, or. jud. Arad; cetate, tirg 274.
Șoala, s. jud. Sibiu 19.
Șoimeni, s. jud. Cluj 95.
Șoimeni, cetate dispărută lg. Șinteu, jud.
Bihor 280.
Șoimuș, comună suburbană, Deva, jud. Hune-
doara, 259; vameși din ~ 156.
Șontomuș <Schonkenbunk>, județ al Bra-
șovului <1442—1443> 265.
Ștefan, arhiepiscop de Calocca 34.
Ștefan, arhiepiscop de Strigoniu 10.
Ștefan banul 53.
Ștefan Bebek v. Bebek.
Ștefan, custodele capitolului Arad 274.
Ștefan Cyko v. Cyko.
Ștefan de Bathor, mare stolnic 170, 287.
Ștefan, f.l. Ștefan de Bathor 287.
Ștefan de Berzewice, paharnic 219.
Ștefan de Chaba 58.
Ștefan de Chypch, slujitor 159.
Ștefan de Ciacova v. Csáky.
Ștefan de Ianoșda, vicevoievod al Transil-
vaniei 281.
Ștefan, f.l. Leukus de Kalló 77, 83.
Ștefan, f.l. Ștefan de Kalló 77.
Ștefan de Kanizsa, mare ușier și comite al
secuilor 84, 86, 91, 92, 100, 101, 107.
Ștefan de Korog, ban de Mačva 86.
Ștefan de Losoncz, f.l. Ladislau, ban 81, 93,
105, 114, 155, 280.
Ștefan de Rozgony, v. Rozgony.
Ștefan de Sarog 159.
Ștefan, episcop de Faro 40—42.
Ștefan, episcop de Nitra 38, 40—42.
Ștefan, episcop de Zagreb 1, 10, 40—42.
Ștefan, fiul comitelui cuman Parabuh 16.
Ștefan, f.l. Bogdan II, 300.
Ștefan, f.l. Emeric de Zepmezeu, cnez 132.

Ștefan f.l. Grigore 131.
Ștefan, f.l. Iacob zis Dobo de Ruzka, sluji-
torul arhiepiscopului de Strigoniu 150.
Ștefan, f.l. Ioan, magistru 114.
Ștefan, f.l. Mihail zis Theke de Cubleş 95.
Ștefan, f.l. Pavel banul de Nemiți 58.
Ștefan, f.l. Petru din Budila 131.
Ștefan, f.l. Stanciul de Ponor 286.
Ștefan, f.l. Stanislau 287.
Ștefan, fratele lui Balc, f.l. Sas, voiev. Maram.
42.
Ștefan, fratele lui Ludovic, regele Ung. 37.
Ștefan, fratele lui Thatamer, prepozitul de
Alba 30.
Ștefan, grămătic în Ț.R. 242.
Ștefan Lackfi v. Lackfi.
Ștefan, logofăt în Ț.R., 226, 248, 264, 267, A.
Ștefan, magistru, fiul lui Ponsa de Zeer 51.
Ștefan, magistru, f.l. Ștefan banul 53.
Ștefan, magistru, socrul lui Nicolae, proto-
notarul voievodului Trans. 31.
Ștefan, mare comis 23, 25.
Ștefan, om al voievodului M. 212.
Ștefan, palatin al Ung. 10, 72, 86.
Ștefan, preot la Alba Iulia, om de mărturie
al capitolului 45.
Ștefan I., reg. Ung. <1001—1038> 60.
Ștefan, slugă 131.
Ștefan v. Mihail f.l.
Ștefan I, voiev. M. <1394—1399>, lupte
cu Sigismund, reg. Ung. 81, 82, 85,
86, 90, 92, 96, 98, 100, 102, 107.
Ștefan II, voiev. M. <1433—1447> 212,
214—217, 221, 245, 270, 271, 292, 305,
327.
Ștefan zis Pagan, castelanul și slujitorul lui
Toma, voievodul Trans. 26.
Știbor de Știborich, voiev. Trans. <1395—
1410, 1410—1414> 100, 101, 104, 107,
111, 117—119, 121, 175.
Ștul Iacob, brașovean judecat la Birlad 210.
Ștuli Gheorghe, județ la Brașov 177.

T

Tador Moicescul, în sfatul domnesc al M. 300.
Tador Vascan, în sfatul domnesc al M. 300.
Tamashaza, loc. în R.P.U. 158.
Tamașești, sat jud. Gorj, întărit m-rilor Tis-
mana și Vodița 169, 276.
Tar, loc. în R.P.U. 317.
Tata, oraș în R.P.U. 149.
Tatamer, magistru, prepozit de Alba, vice-
cancelar al curții regelui 23, 25, 28, 30.
Tatul, boier din Ț.R., martor 264; pribeag
la Brașov 225.
Tatul, f.l. Mihail de Ilhocz 130.
Tatul Sîrbul, boier din Ț.R. 242.
Tawsintschon, Heyczmann zis 70.
Tălmăciu, s. jud. Sibiu; munții de la ~
pină la Săliște 70.
Tătlirlaua, s. jud. Alba 284.
Techew, loc. în U.R.S.S.; oraș regal 111

- Tej, județ la Rîșnov <1451–1456>, sol la Vladislav II 306, 313.
- Teleajen, drum slobod 211.
- Temesel, a.d. Ig. Mehadia, jud. Caraș-Severin; cnez de ~ 76.
- Teodor, ban 15.
- Teodor, f.l. Wetich, palatin <al Ung.> 1.
- Teodor, reprezentantul comitisei de Cislădie 70.
- Teodor, stăpin cu imunități feudale 262.
- Terra Blachorum 1, 2.
- Thamerius, cnez 58.
- Theke, Mihail zis, de Cubleş 95.
- Thel de Nijen 131.
- Ther, jude din Rîșnov 338.
- Thetews Ioan, de Bathmonostra 159.
- Thetis, riu (Siret, Nistru?), locul unde se unește cu Dunărea 99, 101.
- Thonay, a.d. aproape de Hodoș, jud. Timiș 58.
- Thoscha Nicolae, notar 171.
- Thopsa, cnez de Zaldubag 58.
- Thurnoda Mică, top. în jud. Sibiu, neidentificabil; vadul de la ~ 45.
- Tiburțiu, comite de Pojon 1.
- Tihany, loc. în R.P.U. 57.
- Tihomir, Basarab, f.l. ~ 25.
- Tillșca, s. jud. Sibiu 44.
- Timiș, comite de ~ 6, 63, 85, 151, 158, 268.
- Timiș, izvorul ce se numește ~ (în Ț. Birsei) 2.
- Timișoara, or. jud. Timiș 42, 74, 100, 101, 153, 192, 263, 276, 289, 290; adunare a nobililor la ~ 101; cetate 167; comitat 259.
- Timișul Mic, riu 40.
- Tirnavia, loc. în R.P.U. 322.
- Tisa, riu 13, 296.
- Tismana, s. jud. Gorj; mănăstire, riu 129, 169, 276.
- Titel, oraș în R.S.F.I.; prepozitul bisericii din ~ 16.
- Țirgoviste, or. jud. Dimbovița 120, 134, 136, 141, 174, 180, 242, 248, 264, 275, 286, 293, 312, 318, 338, 339; curtea domnească 318; pleban 258; turci lg. ~ 196; vamă 121, 141, 142, 144, 175, 237, 240, 243, 254 268, A.
- Țirgșor, s. jud. Prahova, vamă 120, 121, 134, 136, 141, 142, 175, 243, 268, A.
- Țirgșor, s. jud. Cluj 95.
- Țirnovno, țarul de la ~ 53, 60.
- Todea, boier din Ț.R., martor 264.
- Todor, jupan, boier în Ț.R. 242; pribeag la Brașov 225.
- Tolna, comitat 161.
- Toma, arhiepiscop de Caloceia 40, 41, 43.
- Toma, arhiepiscop de Strigoniu 3, 4.
- Toma din Codlea, jude 126.
- Toma, comite de Cricău 11.
- Toma, comite, fratele magistrului Gheorghe 13.
- Toma, decan de Sibiu, capelan osebit al reginei 71.
- Toma, episcop de Agria 1.
- Toma, episcop de Cenad 38.
- Toma, episcop de Sirmiu 38, 40, 41, 101.
- Toma, episcop de Vaț, cancelar al curții regelui 13.
- Toma Farcacz, oștean 117, 118.
- Toma, f.l. Dionisie 53.
- Toma, f.l. Leurent de Seguar 28.
- Toma, f.l. Pavel 132.
- Toma, f.l. Voicu, român 64.
- Toma, fratele lui Marcu, vicecastelanul de Unguraș 26.
- Toma, judele din Codlea 127.
- Toma, magistrul, castelan de Chokakw 29.
- Toma de Mera, arhidiacon de Heves 126.
- Toma de Mintiu, lectorul ordinului eremiților sf. Augustin, capelan al regelui Ung. propus episcop de Milcov 34.
- Toma, răsculat din părțile Sibiului 70.
- Toma, mare ușier 38.
- Toma, voievodul Trans. și comite de Solnoc 23–26, 28, 30.
- Toma de Zeremy 20.
- Toma zis Pythyr 58.
- Tomas, pîrgar brașovean, trimis la Vladislav II 315.
- Tompa, Ioan zis, comitele plaiurilor din Trans. 44.
- Toporna, a.d. jud. Dolj, întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
- Tothfalu, loc. în comit. Baranya 62.
- Transilvania, passim, v. și adunare generală a nobililor, Alba-Iulia, districte, expediție, husitism, negustori, obștea nobililor, ocne, plaiuri, turci, voievod.
- Trau, episcop de ~ 40–42, 86, 101.
- Trencin, loc. R.S.F.I.; cetate 310; comitat 117, 118.
- Treutul Nicolae, ban de Mačva 86.
- Trotuș, ținut și vamă în Moldova 216.
- Trwsan, jafuri săvirșite de ~ 321.
- Tudor, jupan în sfatul domnesc al Ț.R. <1437–1453> 243, 248, A.
- Turchaw, cimpul numit ~, pe lângă Brașov 67.
- Turcia, iscoade ale sașilor în ~ 205.
- Turcinovți, a.d. jud. Mehedinți, întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
- Turda, or. jud. Cluj; adunare obștească la ~ 81, 82, 104, 329; arhidiacon de ~ 140; orașeni din ~ 284.
- Turia de Jos, s. jud. Covasna 181.
- Turnu Măgurele <Nicopolul Mic>, or. jud. Teleorman; cetate asediată de reg. Ung. 99, 100, 105; luptă lg. cetate 107, 108, 112, 114, 191, 255, 281.
- Turnu Roșu, cetate jud. Sibiu 218.
- Tușinu, s. jud. Mureș 113.
- Turzo, Gheorghe zis 172.
- Tytel v. Titel.
- Tytews, Ladislau zis, de Bakmonostra 153.
- Tynkfalu, a.d. jud. Timiș 40.

Ț

- Țara Birsei v. Birsa.
Țara Românească, passim, v. și alianțe, bani, boieri, drumuri, episcop, expediții, fugă în, husitism, iscoade, jaf, libertăți comerciale, logcfăt, lupte, minorități, negoț, pecetea Ung., tribut, solii, vamă, voievod, vornic.
Țara Ungurească v. Ungaria, Transilvania.
Țerbiș brașovean, judecat la Birlad 210.
Țigănuș, hoț de cai 321.
Țibora, tirg <R. P. B.> 169, 276.
Țirviș (Servatius), meșter din Feldioara 249

U

- Ugal, loc. in R.P.U. 16.
Ugolin, arhiepiscop de Spalato 40—42.
Ugrin, arhiepiscop de Calocca 1.
Uifalău v. Vultureni.
Ujlak, loc. in R.P.U. 266, 268.
Ujvár <azi Neugrad>, or. in Austria 10; arhidiacon de ~ 13; cetate 10; comite de 27, 28.
Ulan, boier din Ț.R., pribeag la Brașov 225.
Ulric, comite de Cilly și Zagoria 274.
Ung, comitat 43.
Ungaria, regat 7—9, 12, 17, 28, 32, 33, 37, 57, 62, 99, 106, 107, 114, 153, 259, 278, 280, 282, 286, 294, 295, 300, 302, 305, 309, 316, 323; rege al ~ 1—5, 7—11, 14, 15, 16, 18, 20—26, 30, 32—35, 37—50, 54, 60, 61, 63—67, 69, 71—76, 78, 80—82, 84—88, 90—96, 98—101, 105, 109, 111—115, 125, 128—129, 140, 141, 146, 148—152, 155—162, 165, 169, 170, 172, 175, 186, 205, 209, 219, 251, 252, 255—259, 269, 272, 273, 297, 309, 317, 330, 338; regină a ~ 27, 32, 37, 42, 72; comitate 107, 112; datina regatului 43; domn al Ț.R. dintr-un neam din ~ 106; inchi-zitor împotriva husiților din ~ 278; minorități din ~ 21; năvăliri ale turcilor în ~ 101; palatin al ~ v. palatin; predicatori din ~ 247; priorul provincial al predicatorilor din ~ 17; repopularea reg. ~ 10; vicariat 290.
Unghiul cu frasini, top. la Scoreiu, jud. Sibiu 79.
Ungra, cetate 1, 2.
Ungroromână, țară v. Țara Românească.
Unguraș, vicecastalen de ~ 26.
Ungureni (Ungurei), a.d. jud. Gorj, întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
Unip, cetate 266.
Urban de Perveyn, f.l. ~ 23.
Uroș Petru, trimisul brașovenilor la împăra-tul Sigismund 249.
Ursul, slugă domnească 248.
Ursula, f.l. Nicolae de Farkastelke 163.

- Utmeș, jupan in sfatul domnesc al Ț.R. <1415—1424> 136, 142.
Utuș Gaspar, locuitor din Brașov 267.

V

- Vadul Cumanilor, a.d. jud. Dolj, întări. m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
Vadul Dunării, loc de vamă 121, 141, 268.
Valahia v. Țara Românească.
Valahia Mică v. Moldova.
Valcău v. Văleni.
Vale, s. jud. Sibiu 256.
Valea Bolvașniței, s. jud. Caraș-Severin 64.
Valea Crișului, s. jud. Covasna 68.
Valea Largă, s., probabil Larga, jud. Mehe-dinți, întărit m-rilor Tismana și Vodița 169, 276.
Valea lui Mihai, s. jud. Satu Mare 158.
Valea Opatului; piriu in jud. Sibiu 79.
Valea Sărății, piriu lg. Scoreiu, jud. Sibiu 79.
Valea Vițianilor, piriu lg. Scoreiu, jud. Sibiu 79.
Valentin, cardinal, preot și cirmuitor al bise-ricii de Pécs 86, 101.
Valentin de Albești, castelan de Bran 287.
Valentin, episcop de Makarska 40—42.
Valentin, f.l. Benedict de Zaka, cleric in dieceza Oradea, notar public 290.
Valentin, judele Brașovului 121, 126, 127, 141, 206.
Vancea, f.l. Slav din Apșa 111.
Vanna, fiul lui Vancea din Apșa, nobil 111.
Varyo, Ioan zis, de Ormănhida 92.
Vas, comitat 84.
Vasarhel, a.d. lg. Iam, jud. Caraș-Severin 158.
Vasile, boier din Ț.R., pribeag la Brașov 225.
Vasile, episcop de Cenad 10.
Vasile, protopop 73.
Vaslui, or. jud. Vaslui 245, 271, 297, 311.
Vassa de Gamza, cnez din districtul Comiat 132.
Vasvár, oraș și comitat, azi in U.R.S.S.; cetatea ~ 10.
Vaț, episcop de ~ 1, 10, 13, 23, 25, 28, 38, 40—42, 86, 101.
Văleni, s. jud. Cluj 95.
Velca, martor la danie domnească 106.
Velike, loc. in R.S.F.I. 162.
Veneția de Jos, s. jud. Brașov 60.
Veszprém (Vesprim) or. in R.P.U.; capitlu 57; comitat 37, 57; dieceză 290; episcop de ~ 1, 10, 23, 25, 28, 38, 40—42, 86, 101, 149.
Vidin, or. in R.P.B.; cetate 11, 50, 53—56, 269; țarul de la ~ 54.
Viena 252, 314, 320; adunare obștească la ~ 307; comerț al Brașovului spre ~ 86.
Vilerm Drugeth v. Drugeth.
Vilhelm, episcop de Pécs 42.

- Vincentiu, episcop de Oradea 10.
 Vingard, s. jud. Alba 298.
 Vișag, s. jud. Timiș 58.
 Vișegrad, or. în R.P.U. 16, 20, 26, 27, 33, 49, 57, 61, 83.
 Vișeu de Jos, s. jud. Maramureș 42.
 Vișeu de Sus, or. jud. Maramureș 42.
 Viștea de Jos, s. jud. Brașov; ocină 103.
 Viștea de Sus, s. jud. Brașov; ocină 103.
 Viterbo, or. în Italia 12.
 Vitus de Monteferro, minorit, capelan al lui Carol Robert, propus ca episcop al Milcoviei 22.
 Vilcan, jupan, în sfatul domnesc al Ț.R. <1390—1421> 73, 133, 134.
 Vilcan, jupan, în sfatul domnesc al Ț.R. <1421—1445> 134.
 Vilcu, fost cnez din Rușor 220.
 Vîrciorova, s. jud. Caraș-Severin 209.
 Vlad, boier, în sfatul domnesc al Ț.R. <1390—1400> 73.
 Vlad Dracul, voiev. Ț.R. <1436—1446> 173, 178, 179, 182—190, 211, 213, 226—232 234—236, 239, 242—244, 248—251, 253, 254, 258—266, 273, 275, 277, 285, 290, 309, A.
 Vlad, f.l. Dan, voiev. Ț.R., pretendent la tron 308.
 Vlad, f.l. Stanciul Moenescul, boier din Ț.R. 264.
 Vlad, jupan, martor la o danie domnească 106.
 Vlad, om de încredere al lui Vlad Dracul 187.
 Vlad, om de încredere al lui Albul vornicul 202.
 Vlad v. Ioan f.l.
 Vlad Țepeș, voiev. Ț.R. <1456—1462>, pretendent la tron 242, 309; voiev. 331—335, 338, 339—341.
 Vlad (Uzurpatorul), voiev. Ț.R. <1394—1397> 97, 101.
 Vlad, vornic din Ț.R. martor la danie domnească 79.
 Vladimir, conduc. răscoalei din părțile Sibului <1382—1383> 70.
 Vladislav I (Vlaicu), voiev. Ț.R. <1364—1377> 43—48, 50—54, 56, 57, 59, 60, 62, 63.
 Vladislav II, voiev. Ț.R. <1446—1456> 287, 291, 293, 294, 299, 305—309, 312, 313, 315, 318, 325, 328—330.
 Vladislav Jagello, regele Poloniei 75, 78, 115.
 Vladislav I, regele Ungariei 259, 269, 272, 273, 316.
 Vlaicu, voiev. v. Vladislav I, voiev. Ț.R.
 Vlasag, a.d. lg. Potoc, jud. Caraș-Severin 58.
 Vlasiu, f.l. Voicu, român 64.
 Vlich Martin, locuitor din Sebeș 257.
 Vodița, mănăstire, pîriu 125, 129, 169, 276.
 Voico, vornic, în sfatul domnesc al Ț.R. <1392—1441> 136, 142, 175, 245, A; sol la Brașov 178.
 Voicul, boier din Ț.R., martor 264.
 Voicu, comite, sol al Ț.R. în Polonia 78.
 Voicu de Hunedoara 259.
 Voicu, f.l. Radoslav, fugit din Ț.R. în reg. Ung. 63.
 Voicul, vornic în Ț.R. 242, 248.
 Voila, s. jud. Brașov 264.
 Voivodeni, s. jud. Brașov 242, 264.
 Voloder, om de încredere al lui Vlad Dracul, sol la Brașov 173, 260.
 Voya din Sudriaș 58.
 Voswar, a.d. în R.S.F.I. 58.
 Vrancea, drumul dinspre M. spre Trans. 181.
 Vuc, voievodul, martor la tratatul de pace între Ung. și turci 305.
 Vukovo, comite de ~ 25.
 Vulcan, s. jud. Brașov 67.
 Vulpaș, diac moldovean, scrie act domnesc 326.
 Vultureni, s. jud. Cluj 95.

W

- Waad, a.d. lg. Gherteniș, jud. Timiș 158.
 Wag (Vách), riu, 117, 118.
 Wakuch, Pavel zis, slujitor 36.
 Walach Sigismund, orășean din Wiener Neustadt 303, 304.
 Waraskezy, a.d. jud. Bihor 131.
 Wasahaza, a.d. jud. Timiș 40.
 Weelgh, a.d. lg. Vîrciorova, jud. Caraș-Severin 209.
 Wiener-Neustadt, judele orașului; sfatul; obiceiu orașului 303, 304.
 Wischk, loc. în U.R.S.S., oraș regal 111.
 Wlanijk, f.l. Ladislav, f.l. Zarna, român 40.
 Wlaszna Ladislav, de Ezeriș, om al regelui 209.
 Wilksan Ioan, om al regelui 209.
 Wolachus Ladislav, ruda lui Iancu de Hunedoara 282.
 Woyla, pămînt lg. Dunăre; dăruit ioanișilor 10.
 Wraan Blasiu, om al regelui 209.
 Wychin, Nicolae zis, judele or. Sibiu 70.
 Wytelnek, riu 158.

Y

- Ypochz, banul, pristav 1.
 Ypres (Ipru), or. în Belgia; postav de ~ 117, 118, 120, 121, 134, 136—138, 141—143, 175, 243, 254, 268, A.

Z

- Zagoria, comite de ~ 274.
 Zagreb, or. în R.S.F.I.; episcop de ~ 1, 10, 11, 23, 28, 38, 40—42, 86, 101; expediția lui Carol Robert spre ~ 15.
 Zaharia, orășean din Sebeș 257.
 Zala, arhidiacon de ~ 6; cetate 11.

Zaland, episcop de Vesprin 10.
Zalatina, a.d. Ocna Șugatag, jud. Maramureș, sat românesc 41.
Zaldubag, a.d. lg. Berzovia, jud. Caraș-Severin 58.
Zantou v. Pillszántó.
Zanvel, om de încredere al lui Vlad Dracul 254.
Zara, or. în R.S.F.I.; arhiepiscop de ~ 40—42, 86; lupte lg. ~ 40.
Zarna v. Ladislau f.l.
Zarand, comite de ~ 25, 274.
Závod, loc. în R.P.U. 161.
Zawisch, ucis în lupta cu turcii 167.
Zaz Ioan, de Nucet 256.
Zăbalț, s. jud. Arad 209.
Zărnești, or. jud. Brașov 59.
Zăvoi, s. jud. Caraș Severin; moșie românească 272.
Zeer, a.d. în R.P.U. 51.
Zemum, oraș R.S.F.I., cetate 10.
Zentheluk, a.d. jud. Timiș 40.
Zenthgewrgh, a.d. lg. Vladimirescu, jud. Arad; cetățuia lg. ~ 158.
Zentmiklos, a.d. lg. Teiuș, jud. Alba 131.
Zepmezeu, a.d. lg. Berzovia, jud. Caraș-Severin 58, 132.
Zips, comitat 28, 172; răscoala în ~ 13.
Zond, loc. în R.S.F.I.; cămară de sare 153.
Zudor Gheorghe, camerier 49; ~ Petru, mare paharnic 42.
Zuhna, a.d. în jud. Satu Mare 31.
Zvolen, or. în R.S.C. 63, 66, 67; boieri din Ț.R. la ~ 63.
Zylfa, ad. jud. Caraș-Severin 272.
Zynazeg, a.d. lg. Hodoș, jud. Timiș 58.
Zyndy Emeric, orășean din Turda 284.

INDICE DE MATERII

A

abate 5, 43, 57, 101, 258.
 adunarea, generală a Trans. 20, 104; ~ ob-
 ștească 81, 82, 101, 309, 329.
 albinărit 79, 242, 248.
 alfabet românesc, folosit în act 262.
 alianțe, împotriva turcilor 109; între Ț.R.
 și Polonia 75, 78; între Ț.R. și Ung. 87,
 147, v. și tratat.
 apel, la curtea regelui, 10.
 aproad al curții regelui 37, 93.
 aramă slobodă în comerț 211; interzisă la
 export 183, 186, 265; cumpărată de Ț.R.
 la Brașov 189, 240, 241.
 arcași 53, 93.
 argeșani, primesc privilegiu comerciale 176
 argint 1, 2, 176, 207, 265.
 arhicamerar al Sf. Imperiu roman 86, 101.
 arhidiacon 6, 13, 126, 140.
 arhiepiscop 1, 3, 4, 6, 10, 22, 23, 25, 28, 34,
 38, 40—42, 58, 83, 92, 100, 101, 107, 150.
 arhipresbiter 4.
 armată v. oaste.
 arme 10, 43, 99, 195, 307.
 arvună 20.
 asesori 117, 118.
 aspri, bani 239, 279, 315.
 aur 1, 2, 8, 176, 207; marcă de ~ 4, 7.
 aurar 72, 338.
 autoritate apostolică 2, 5, 12.

B

balistari 54.
 ban, dregător în Ț.R. 63, 79, 87, 103, 120,
 121, 134; în Ung. 1, 10, 15, 23, 25,
 28, 38, 40—42, 46—48, 50, 53—58, 60,
 66, 76, 81, 86, 93, 99, 101, 105, 107, 108
 112, 118, 155, 157, 158, 162, 255, 259,
 268, 280; v. și Bulgaria, Croația, Dalmația,
 Mačva, Severin, Slavonia.
 bani, monedă 1, 7, 10, 13, 25, 32, 87, 93,
 120, 121, 131, 134, 136, 142, 143, 175,
 183, 207, 279, 289, 312; batere de ~ în
 Ț.R., 141, 266; schimbător de ~ 1, 2.
 baroni 8, 10, 13, 14, 23, 25, 26, 28, 37, 38,
 42, 43, 59, 85, 86, 92, 93, 99, 102, 105, 114,
 118, 140, 149, 151, 153, 158, 160—162,

255, 257, 259, 266, 280, 294, 295, 309,
 320.
 batal, în negoț 118, 141, 268.
 băieși 156, 170.
 bănia Tismanei 321.
 bărbați chibzuiți 97, 118, 124, 207, 208, 212,
 224, 228, 247, 266, 270, 271, 282, 301,
 303, 323, 336.
 bătălie 81, 92, v. și luptă
 bătrâni 117, 226—228, 247, 251, 252, 266,
 268, 275, 303, 320, 338.
 berbeci, în tarife vamale, 120, 121, 134,
 136—138, 141—143, 175, 243, 268, A.
 bir, plătit de Ț. Birsei scaunului apostolic 8.
 birari, în Ț.R. 210, 264, 276.
 biserica catolică (romană) 7—9, 22, 34, 179.
 biserici 10, 22, 34, 38, 85, 86, 101, 139, 170
 278; ale românilor 274; urmau să se
 ridice în Cumania și țara brodnicilor 6.
 blănuri, scutite de vamă 142, 143, 175.
 bobou (bucată de stofă), scutit de vamă
 134, 137, 138, 142, 143, 175, 297, 311.
 boi, în negoț 117, 118, 120, 121, 131, 134,
 136, 141—143, 175, 207, 243, 292, 297,
 309, A; luați pe nedrept 170, 212, 287;
 dăruiți brașovenilor 331.
 boieri, din Ț.R. 40, 53, 60, 63, 70, 87, 106,
 121, 124, 141, 226, 264, 275; din M. 181,
 207, 302, 316; sfatul lor 75, 78, 115, 174.
 boierșag 264.
 botez 6—8.
 brașoveni 254; primesc privilegiu în Ț.R. și
 M. 122, 133, 137, 138, 142, 176, 215, 221;
 primesc scrisori de la domnia Ț.R. 123,
 154, 186, 191, 195, 199, 200, 222, 225;
 cu mărfuri în Ț.R. 142, 143, 175; chemați
 în ajutor de Alex. Aldea 193, 194, 197.
 brăileni, primesc privilegiu comerciale 176.
 brinză, în tarife vamale 120, 134, 136—138,
 142, 143, 175, 243, A.
 brodnici, hotarele și țara lo
 bulă de aur 1, 8, 10.
 bulgari 10, 11, 13, 18, 64.
 bumbac, în negoț 118, 120, 134, 136—138,
 141—144, 243, A.
 burdufe de brinză 120, 134, 136—138, 142,
 143, 175, 243, A.
 butoaie, de mied 120, 142, 143, 175; de miere
 134, 136, 142, 143, 243, A; de vin 120,
 134, 137, 142, 143, 175, 243, A, toate în
 tarife vamale.
 butoaș de miere, de vin 141.
 buzoleni, primesc privilegiu comerciale 176.

- cai 10, 11, 13, 28, 29, 35, 37, 43, 53, 63, 67; cu samar 121, 268; furați 118, 131, 170, 225, 250, 321; împovărați 141; înhămați la un car 118, 121, 268, A; negoț cu ~ 120, 134, 136—138, 141—143, 175, 207, 243, 268; neimpovărați 121, 268; neînșeuăți 117; ~ de poștă 242; transport cu ~ 117.
- camelotă, în tarife vamale 120, 134, 136, 142, 143, 243, A.
- camerier 49.
- cancelar 1, 10, 13, 23, 25, 28, 40—42, 86, 101; v. și logofăt
- cancelarie 16.
- canonici 22, 34, 140.
- capelani 16, 22, 34, 71.
- capitul 19, 36, 44, 45, 51, 57, 155, 170, 209, 256, 274, 284, 286, 298.
- cardinal preot 86, 101.
- car 53, 118, 268; de pește 118, 120, 121, 134, 136, 137, 142, 143, 175, 184, 243, A; furat 170.
- casa ospitalierilor v. teutoni.
- castelani 18, 20, 26, 29, 43, 46, 52, 53, 67, 86, 99, 107, 127, 132, 141, 148, 172, 218, 252, 257, 268, 275, 288, 310, 328.
- cavaleri 47, 60, 93, 99, 114, 121, 153, 161; ai curții regelui 46, 80, 93.
- cazan 131.
- căciulă, în negoț 118, 121, 141.
- călăreți 76, 117, 118, 120, 121, 134, 136, 141 142, 151, 175, 243, 268, A.
- călărime 5, 99.
- călugări 247, 314; din Ț.R. 125, 129, 179; franciscani 223; minoriți 179, 278, 327.
- călțuni, scutiți de vamă 122, 142, 143, 175.
- cămară, regească 71, 170, 185; de sare 153; a domnului Ț.R. 141, 180, 222.
- cămăraș din Ț.R. 184.
- căpetenii bisericesti 125, 129, 169, 276.
- căpitani 53, 103; ai românilor 100, 107; al oștenilor voievodului Trans. 140; al sașilor și secuilor 219; de balistari 54; fruntaș al sașilor și nobililor 151; general al reg. Ung. 339; suprem al oștilor, în t. lui Iancu de Hunedoara 276.
- cărăușie 240, 242.
- cărbuni 170.
- căruțași 318.
- ceară, majă de ~ 121; negoț cu ~ 86, 118, 120, 134, 136—138, 141—144, 175, 176, 240, 241, 243, 253, 268, A.
- cehi 128, 129, 169.
- cercetare 5, 38, 155.
- cerșă, în negoț 137, 138, 141—143.
- certificat de bună purtare 171.
- cețăți 1, 2, 5, 7, 8, 10, 11, 15, 26, 28, 30, 35, 53, 55, 58, 60, 64, 67, 70, 76, 85, 87, 91, 99, 100, 101, 104, 106, 118, 119, 127, 132, 141, 148, 158, 160, 162, 164, 167, 170, 218, 252, 266, 268, 269, 274, 275, 280, 305, 310, 322.
- cete, de ostași 13, 92, 99, 100; de români 26; de turci și valahi 101; de slujitori și nobili ai reg. Ung. 26.
- cheltuieli ale Brașovului pentru întreținerea reg. Sigismund 160.
- chesar <împărat> 173, 185, 190, 213, 249.
- chezășie 134, 136, 142, 210, 224, 243, A.
- ciment 67.
- cizme, în negoț 121, 141, 268.
- ciflă 131.
- cîmp de luptă 13, 26.
- cîmpulungeni, primesc privilegiu comerciale 176.
- cînepă, în negoț. 137, 138, 141—143.
- clerici 3, 4, 17, 68.
- clopot 131.
- cnezat 10, 58, 132, 220.
- cnezi 55, 58, 76, 132, 152, 220, 321; obștea lor 55; refugiați din Trans. în M. 220.
- cohălmeni duc care la Vlad Dracul 184.
- cojoace, scutite de vamă 175.
- coloniști 5.
- comandant general al Ung. 314.
- comerț v. negoț
- comis în Ț.R. 142, 175, 242, 243, 248, 264, A; în M. 300; în Ung. 10, 23, 25, 38, 40—42, 86, 101, 341.
- comitat 13, 15, 23, 25, 28, 29, 37, 38, 40—43, 57, 76, 84—86, 92, 95, 101, 102, 107, 111, 112, 117, 140, 149, 158, 161, 162, 259, 274, 280, 287.
- comite 1, 11, 14—16, 18, 23, 25—27, 30, 38, 40—43, 46, 50, 52, 61, 63, 67, 78, 83, 85, 86, 96, 98, 100—102, 105, 117—119, 141, 151, 153, 220, 255, 274, 287, 309, 328; al oaspeților din Cluj 20; ai urburei 170; al plaiurilor 44; al capelei regale 13, 67; al cumanilor 16; palatin 10; perpetuu de Bistrița 317, 320, 322, 327—330, 336, 341; perpetuu de Strigoniu 41, 42, 86, 101.
- comitită 70.
- conciliu general 9; de la Basel 223.
- concubine, ținute de fețe bisericesti 278.
- condamnare 321.
- constructor de orgi 171.
- convent 52, 95, 104, 119, 131, 139.
- copii de boieri, ostateci la turci 192.
- corăbii 1, 36, 99, 101, 255, 323.
- coroana Ung., credința datorată ei: 1, 13, 16, 20, 25, 26, 29, 40, 41, 43, 67, 76, 82, 85, 86, '90, 92, 99, 101, 117, 118, 123, 146, 157, 158, 162, 197, 220, 251, 255, 286, 302, 306, 338.
- cot <măsură> 122, 145.
- crai <rege al Ungariei> 175, 235, 254, 332; primește jurământul lui Alex. Aldea 192; ajută pe Alex. Aldea 195, 197, 222; dăruiește o haraghie (monetărie) lui Dan II 142; aprobă haraghie pentru Vlad Dracul 232; în pace cu Ț.R. 253.
- crap, în tarif vamal 138.
- credință catolică 18, 32, 101, 317, 338.
- crînguri 158, 170, 259, 272, 274.
- croitor 224.

cruciași 232.
cufere furate 131.
cuișoare, în negoț 118.
cumani, episcop al lor 9; expediție împotriva lor 13, 14; jude al lor 23, 25, 38, 40, 41; răsculași 1, 6, 8, 13; țara lor 6.
curte, arsă 55; locuri de ~ 90, 96; ~ domnească 225.
curtea regelui 1, 10, 15, 23, 25, 28, 30, 37, 38, 40—42, 46, 80, 93, 97, 105, 114, 150; cancelar al ~ 86, 101; jude al ~ 15; oștean al ~ 209.
curtea reginei 23, 25.
custode 274.
cușite, în negoț 121, 175.
czeth er v. pînză.

D

danii 1, 2, 5, 10, 11, 13, 25, 60, 76, 100, 101, 111, 162; a domnului Ț.R. în Țara Făgărașului 106; carte de ~ 79; de moșie 33, 38, 132, 140, 149, 256, 286; drept de ~ 40, 64, 66; nouă 40, 41, 64, 76, 84, 85, 92, 111, 114, 118, 259, 272; pe veci 158.
dare 41, 73, 96, 242, 299; în oi a Ț.R. către turci 295; în cai de poștă 242; de două mărci către papă 7; scutire de ~ 1, 2, 79, 90, 96, 98; ~ sf. Martin 322.
dare de seamă 5, 20, 22, 26, 32, 33, 49, 67, 69, 71, 72, 74, 76, 126, 127, 149.
daruri 126.
datină 43, 92; cnezială 286; după care își țin moșiile nobilii români din districtul Mehădiei 64; ordinului ospitalierilor 10.
datorii 123, 134, 175, 176, 180, 206.
datornici 2, 136, 142, 243, A.
daturi 90.
dealuri 45, 140, 158, 220, 259, 272, 274.
decanăș 243, A.
despăgubire 5, 7, 8, 119, 212.
despot 75, 78, 167, 273, 274, 295, 305.
diac 243.
dieceză 290, 303.
dijmă 248; de albine 242; în Ț.R. 264; dăruită 106; episcopală 3; din porci 73, 242; din oi 73, 242; 242 din vin; scutire de ~ 90.
district 46, 55, 58, 64, 90, 101, 17, 119, 132, 151, 205, 209, 220, 223, 227, 215, 272, 279, 286.
dîrste 264.
domn în Ț.R. și M. passim.
domn al ținutului Muntelui Sant'Angelo, în t. reg. Ung. 25, 38, 40—43.
drept, asupra unei moșii 15; de apel 8, 9, 22, 34 de danie 37, 40, 64, 66, 85, 92, 140, 220, 272; de găzduire 1, 2; de judecată 85; de moștenire 60, 301; de naștere 37, 43; de patronat 85, 274; de proprietate 82, 111, 274; episcopal 3, 10, 22—34, 56.

drepturi 41, 43, 60, 158; ale arhiepiscopilor și episcopilor 10; ale bisericilor 10, 22, 34; vechi 121.
drob 117.
drum 46, 53, 86, 205, 170; al Brașovului 120, 134, 136, 142, 243, A; al Prahovei 313; slobod 211; spre Moldova 100, 287; spre Ț.R. 289.
ducatar (cel care bate ducați) 233.
ducați 118, 120, 121, 131, 134, 136—138, 144—146, 175, 184, 186, 240, 243, 265, 340, A.
duce 48, 56, 60, 75, 78, 87; de Amlaș și Făgăraș v. Amlaș, Făgăraș; de Austria, 251, 252, 255, 257, 317, 330, 338; de Burgundia 109.
duel 150.
dumbrăvi 85, 92, 114, 140, 149, 220, 259, 264, 272, 274.
egumen 79.
emir, titlu al sultanului turc 303.
episcop 3, 4, 6—12, 18, 22—25, 28, 32, 34, 38, 40—43, 56, 68—70, 74, 86, 97, 100, 101, 104, 149, 223, 227, 257; care ține de ritul grecilor 9; din Ț.R. 68; fugit din Constantinopol în Ț.R. 319; hirotonisire de ~ 22.
eremiții sf. Augustin 34.
eretici 17, 278.
excomunicare, osinda de ~ 3, 4, 8.
expediții, ale castelanului de Severin împ. turcilor 132; a oștilor transilvănene și maghiare în Ț.R. 19—21, 23, 24, 26, 28—30, 34—37, 52, 55, 57, 62, 65, 66, 93, 99, 100, 107, 112, 113, 140, 149, 150, 153, 155, 157, 159, 161, 255, 269, 281, 285, 294; a lui Sigismund în M. <1395> 77, 81—86, 90, 92, 93, 96, 98, 100; împ. Boemiei 13; împ. cumanilor 14; îndreptată spre Bulgaria 181; a M. în Ț.R. 181.
ezeși 125.

F

făină 53
fertun <1/4 din marcă> în taxe vamale 120, 134, 136—138, 243, A.
fiare sălbatice, în tarif vamal 175.
fier, lingouri de ~ 322; măji de ~ 322; mine de ~ 85; negoț cu ~ 121, 133, 134, 137, 138, 141—144, 175, 211, 268, 322; cerut de Vlad Dracul pt. haraghie 232, 233, 240.
fileri bătuți în Ț.R. 141.
finațe 10, 31, 92, 114, 140, 149, 220, 248, 259, 272, 274.
floceni, primesc privilegiile comerciale 176.
florini 52, 55, 67, 117, 144, 176, 187, 206, 235, 240, 254, 265, 289; de aur, cheltuiți în luptele cu turcii 274; luați pe nedrept 170; noi 131; ungurești 110.
fluviu 99, 101.
folosințe 85, 103, 114, 132, 140, 149, 158, 209, 220, 259, 272, 274, 286, 287.

folnogi 125.
franciscani, ordin călugăresc 223.
frați v. călugări.
frați legiuți 303.
fruntași, ai reg. Ung. 10, 26, 93, 99—101,
160, 161, 280, 294; ai secuilor 152;
din Ț.R. 289.
fuga lui Layku de la curtea reg. Ung. 172;
unor locuitori din Trans. in M. sau
Ț.R. 209, 220.
funii, negoț cu ~ 121, 137, 138, 141—143,
175, 268.

G

gardian al minorităților din Cimpulung 68.
găleata, dare 242, 264.
găzduire 282, 321.
germani 128.
„gewalth“, plingere pentru ~ 118.
gherghiceni, primesc privilegiu comercial 176.
ghimbir, negoț cu 117, 118.
gloabe de judecată 67, 70, 94, 96, 118, 150,
155, 248, 264, 321.
gloată, in oastea lui Vlad Dracul 182.
globnici 245.
goștinit 248.
gramatic in Ț.R. 242.
grec fugit din Ț.R. 180.
greci, împărat al v. Bizanț.
griu, dijmă de ~ 73.
groși 117, 207, 215, 245, 246, 292, 297, 311,
326.
guvernator al Boemiei 111; al Ungariei
279, 281, 282, 284—289, 291, 293, 294,
296, 299, 305, 308—310, 314, 317.

H

haine de piele, aduse in Ț.R. 141; furate
254.
hamuri, scutite de vamă 137, 142, 143, 175.
haraghie <monetărie> 142, 185, 232, 233.
harmiți <incasatori de vamă> 169, 276.
heleșteie 149, 158, 259, 272, 274.
herghelie 27.
herțeg de Amlaș, Făgăraș 142, 175, 242, 243,
248, A.
hirotonisire de preoți 4, 6.
hîrtie caiet de ~, alăturat unei scrisori pa-
pale, 32.
hotare 2, 5, 10, 12, 13, 42, 51, 85, 92, 264;
adevărate și vechi 111, 140, 149, 158,
220, 259, 272, 274; ale oaspeților din
Cluj 20, 67; ale regatului Ung. 15, 18;
ale țării secuilor 152; de moșie 37,
40, 79, 140; ridicare de ~ 104; semne de
~ 1.
hotărîre judecătorească 10, 165, 298.
hotărnicire 45.
hoți 222, 324.

hrisov 59, 73, 120, 135, 136, 142, 175.
husiți in M. 223, 278; in Trans. 149, 223;
in Ț.R. 223, 278; in Ung. 278.

I

iapă, in tarif vamal, 137.
iazuri 10.
ideg v. arcuri, cozi de
iepure, piei de, negoț cu ~ 137, 141 142.
imunități nobiliare 262.
in, negoț cu ~ 121, 137, 138, 141—143,
175, 268.
inchizitori 17.
indiction, in date 120, 133, 134, 136, 175,
243, 254, A.
iobagi 31, 131; de cetate 26.
iobăgie, scoatere din ~ 65.
iscoada ale sașilor in Ț.R. 205, 323; in M.
152.
italieni, fac pace cu turcii 323.
izvor 1.

I

împăciuire 25.
împărat al grecilor v. Bizanț; ~ al turcilor
v. sultan; ~ roman v. Germania.
împotrivitori 95, 209, 286.
împuternicire bisericească 4.
încălțăminte, vindută de brașoveni in Ț.R.
265.
închisori in Ț.R. 325.
înrudire 115.
întărituri 1, 2, 10, 23, 29, 53, 87, 100
întîmpinare 16, 19, 36.
înțelegere între brașoveni și Vlad Țepeș 338;
între românii și sașii scaunului Sibiu
70.
învățat in medicină și știință 16.

J

jaf al turcilor, in Ț.R. 108, 269, 321; in M.
107; pe drumuri 301.
jderi, in tarif vamal 121, 137, 138, 141, 142,
175, 268.
jvine, in tarif vamal 137, 138.
jude 39, 86, 117, 141; al celor șapte scaune
164, 327; al cumaniilor v. cumani;
al curții reg. Ung. 10, 15, 20, 23, 25,
28, 38, 40, 42, 57, 77, 105, 159; al,
curții voiev Ț.R. 121; al nobililor 43,
102, 220; al orașului 20, 49, 67, 70 — 74,
88, 90, 94, 96—98, 110, 116, 118, 121,
126, 127, 151, 181, 196, 205, 206, 208,
212, 218, 224, 226—228, 247, 251, 252,
266, 268, 270, 271, 282, 289, 293, 296,
299—304, 308, 309, 318—323, 325, 329,
337, 339, 341; bisericesc 159; găz-
duire de ~ 321; mirean 159; regesc
67, 118, 152, 303.
judecată 1, 10, 25, 33, 52, 67, 82, 117, 118;
a cneazului și țaranilor 152; a vor-

nicului Ț.R. în pricina dintre Aciliu și Apold 164.
 judecător 1, 20, 33, 82; ~ trimis de voiev. Ț.R. în Amlaş 164.
 județi ai Braşovului 177, 182, 187, 190, 216, 234, 240, 328, 329, 331; ai Rîşnovului 243, A.
 jupan 79, 106, 248, 264.
 jurați 39, 67, 72, 74, 88, 90, 96, 98, 118, 164, 196, 205, 208, 212, 218, 220, 224, 226—228, 247, 251, 252, 266, 268, 270, 271, 282, 289, 290, 293, 296, 299—303, 308, 309, 312, 318, 320, 322, 325, 329, 330, 337, 339, 341.
 jurământ 9, 34, 60, 70, 100, 107, 118, 303; al braşovenilor față de voiev. Ț.R. 338 al voiev. Ț.R. și a boierilor săi 87.
 jurisdicție 1, 3, 4, 76, 158.
 juveți, în tarif vamal 137, 138.

L

lăncii 13, 93.
 lăncieri 158.
 lanțuri, robie în ~ 101.
 leafă 151, 320.
 lector 34, 274.
 legat al scaunului apostolic 6, 8, 9, 12, 86, 101.
 legământ 6.
 lemne 67.
 libertăți v. privilegiu.
 limba obișnuită a Ț.R. 179; română 146; rusă 262.
 lingouri 319.
 lituani, războiul împotriva lor 65.
 livezi 1, 2, 76, 85, 92, 114, 129, 169, 264, 276.
 lână de miel, în tarif vamal 120, 134, 136, 142, 143, A.
 loc de moară 264, 274; de pescuit 272; public 328.
 locuri de intrare și ieșire în și dinspre Ungaria prin țara Birsei 7, 8.
 logofeți, scriu acte 79, 106, 120, 134, 136, 176, 177, 249, 300, A; în sfatul domnesc 121, 142, 151, 175, 243, 248, 264, 300.
 luare în prinsoare 281.
 luptă 11, 13, 14, 30, 40, 53, 85, 86; cu Basarab, voiev. Ț.R. 25; cu turcii 139, 163, 167, 219, 220, 259, 272, 274, 280, 284; deschisă 99; în munți 100; ~ împotriva necredincioșilor 60.

M

magistru 1—4, 7, 8, 13—16, 18, 23—29, 31, 36, 37, 46—48, 50—54, 58, 60, 63, 66, 80, 82, 85, 93, 114, 171, 174, 226, 274; al teutonilor v. teuton.
 mai marii românilor <din Ț.R.> 107, țării 10.

majă 118, 121, 141, 268, 319; de aramă 240; de ceară 120, 134, 136—138; 141—144, 175, 240, 243, 268, A; de fier 322; de pește 120, 136—138, 141—143, 268.
 marcă 5, 118, 207; de aur 4, 7; în socoteala banilor din M. 207.
 margraf, de Brandenburg 72, 74, 76, 82 85—95, 99, 101, 111, 114; de Moravia 105, 251, 252, 317, 330.
 martor 118, 209, 264, 290.
 măcelar 338.
 mărăcinișuri 140, 220, 259, 272, 274.
 mărfuri 39, 46, 49, 69, 71, 72, 74, 86, 91, 117, 118, 121, 127, 137, 142, 148, 169, 207, 244, 265, 276, 334; aduse de peste mare 120, 134, 136—138, 141—143, 243, 268, A; aduse din Ț.R. 116, 121.
 mărgăritar 176,
 megieși 13, 95, 209, 286.
 merță de bucate. 139.
 meșteri de arme 307.
 mied, negoț cu ~ 118, 120, 121, 141—143, 175, 268.
 miel, pielciică de ~ 141.
 miere, negoț cu ~ 134, 136, 141—143, 243, A.
 milă, 196.
 mine de sare, v. ocne; de fier 85.
 minorii, ordin călugăresc <observanți> 12, 21, 22, 32, 179, 278, 290, 320, 327; în Ț.R. 179.
 moară 10, 40, 57, 85, 90, 92, 96, 98, 129, 131, 139, 149, 158, 160, 169, 248, 259, 272, 274; dăruită de voiev. Ț.R. 264; de piatră 164; dijma din ~ 106.
 moldoveni 183, 187, 190, 195.
 moneda Ț.R. 131, 146, 266.
 morar 131.
 morun, în tarif vamal 137, 138.
 moșie 1, 5, 10, 11, 19, 22—29, 33, 34, 38, 40, 43, 45, 51, 60, 62, 64, 66, 76, 79, 85, 86, 92, 95, 101, 104, 106, 111, 132, 149, 158, 161, 205, 259, 264, 274, 286, 330; ~ înapoiată regelui 81, 82, 101; om cu ~ 118; parte de ~ 52, 111, 131, 209; pustiire de ~ 40, 101; românească 140, 272.
 moștenitor 11, 13—15, 28, 37, 40—42, 52, 60, 64, 76, 79, 85, 90, 92, 101, 111, 132, 149, 158, 162, 209, 220, 259, 264, 272, 274, 287, 303; al Boemiei și Luxemburgului 86, 101; al Rusiei 259, 272; de parte bărbătească 140; moarte fără ~ 149, 158.
 movilă de hotar 45.
 muncel 45.
 munți 3—5, 7, 8, 10, 19, 42, 45, 59, 76, 79, 99, 242, 248; apărarea lor de către sași 205; lupte în ~ 100, 107; strajă în ~ 55, 70, 205.

N

nadorspan <comite palatin> v. palatin
 navă (corabie), drept de a ține ~ pe Olt și pe Mureș 2.
 năvăliri, ale regelui Ung. în Ț.R. 107, 115; ale turcilor 1, 3, 4, 140, 162, 205.
 năvălitori veniți din M. 111.
 neamuri barbare 108; de la miazăzi 101; necredincioase 16; schismatice 101.
 neascultare a voiev. M. față de regele Ung. 107.
 negoț, între Trans. și M. 207, 270, 271, 300, 334; între Trans. și Ț.R. 69, 71, 74, 86, 88, 89, 91, 116, 118, 119, 121, 148, 252, 268, 328; spre Viena 86.
 negustori 46, 49, 71, 74, 86, 91, 116, 117, 119, 148, 167, 170, 207, 252, 300, 302, 305, 310, 316, 323, 337; jefuiți 301; străini 69, 71, 72, 74, 86, 295, 323.
 nobili 13, 26, 27, 32, 33, 35, 41, 43, 45, 65, 66, 76, 80, 82, 86, 99, 101, 102, 111, 117—119, 125, 129, 132, 158, 169, 180, 192, 220, 255, 257, 273, 274, 286; boemi 13; căzuți în luptă 25; cumani 6; hoți 20; ~ juzi v. jude; obștea ~ v. obște;ucidere de ~ 18.
 nobilă 52, 61, 63, 113, 131.
 noroade, așezate în vecinătatea păginilor 22, 34.
 notar 126, 127, 171, 174, 290, 321.
 nuci 129, 169.

O

oameni, cu moșie 43, 118; de mărturie 44, 51, 95, 131, 155, 170, 209, 266, 286; de rind 32; de orice treaptă sau stare 118, 152, 257, 273, 328; ~ vrednici de crezare 118, 131, 209, 223, 251, 278, 286.
 oaspeți 1, 2, 20, 39, 49, 72, 88, 89, 91, 121, 124, 126, 141, 146, 148, 164, 205, 218, 247, 252, 257, 266, 271.
 oaste 10, 13, 15, 19, 43, 47, 48, 50, 53, 55, 60, 65, 76, 140, 300, 302, 316; a arhiepiscopului 107; a comitelui secuilor 84; a regelui Ung. 10, 21, 23, 26, 29, 30, 35—37, 51, 52, 54, 64, 82, 83, 85—87, 99; a voiev. M. 92, 181; a voiev. Ț.R. 87; creștină 10; lăsare la vatră a ~ 51, 57, 62; trans. sau magh. trimisă în Ț.R. 25, 101, 139, 150, 155, 159, 161, 163, 191, 192, 227, 285, 294, 330; trans. sau magh. trimisă în M. 77, 100, 107; trans. în ajutorul lui Asan Borilă 11; turcească 191, 192, 198.
 obicei 27, 43, 76; al orașului Wiener-Neustadt 301; al românilor 9; al sateilor libere 220, 280; al țării (Ung.) 40, 92, 140, 149, 158, 209; ostășesc 55, 208; vechi 67, 121, 268.

observanți v. minorități.
 obște 43, 56, 67, 70, 105, 247; ~ a nobililor 82, 151; ~ a nobililor și cnezilor din Hațeg 220; ~ a orașului 118, 205.
 ocne de sare 1, 2, 10, 13.
 odoare din casă, furate 131.
 ogoare 140, 158, 220, 259, 272, 274.
 oi 73, 131, 137, 313, 321; dare din ~ 79, 242, 248, 264; ~ furate 312; negoț cu ~ 117; pășuni pt. ~ 10.
 omor 118, 318.
 oraș 1, 12, 46, 49, 58, 67, 69—72, 86, 89, 96, 98, 101, 105, 117—119, 126, 141, 151, 158, 164, 167, 170, 196, 207, 208, 218, 257, 280, 281, 320, 323.
 orașeni 39, 46, 49, 69, 71, 72, 88, 89, 90, 91, 97, 116, 117, 121, 126, 127, 141, 146, 148, 151, 160, 170, 202, 218, 226—228, 247, 251, 252, 266, 268, 271, 275, 282, 284, 285, 289, 294, 298, 322, 329, 338, 341.
 ordin al teutonilor v. teutoni.
 ordin călugăresc 129, 169, 276.
 ordinul sfântului Francisc v. franciscani.
 ort, monedă 110.
 ortodocși (schismatici) 9, 10, 35; episcop al ~ 262.
 osindă 3, 10.
 ospitalieri v. teutoni.
 ostatec 54; ~ trimis de voiev. Ț.R. la turci 273.
 ostași 10, 11, 47, 48, 100, 101, 105, 117, 151, 158, 159, 219, 227, 339.
 oștean al curții regale 209.
 oșel, cumpărat de Ț.R. de la Brașov 240, 340.
 ovăz 240.

P

pace 46, 70, 124, 325; ~ cu venețienii 167; fațarnică 23; ~ între Trans. Ung. și Ț.R. 38, 275, 320, 328, 329; ~ între Trans. Ung. și Turcia 273, 295, 299, 305, 308, 323; ~ între Ț.R. și turci 339; ~ între Sigismund și răsculați 101.
 pagube 5, 10, 101, 116, 119, 162, 164, 206, 212, 341; ~ pricinuite de voiev. Ț.R. și Trans. 330; ~ săvirșite de cei din Făgăraș 321; ~ suferite de clujeni în timpul exped. în Ț.R. 20; ~ suferite de teutoni 7.
 paharnic în Ț.R. 142, 175, 219, 242, 243, 248, 264, A; mare ~ 10, 40, 42, 86, 101.
 palat al voievodului Ștefan 107.
 palatin 1, 20, 23, 25, 28, 38, 40—42, 48, 51, 62, 71, 72, 82, 86, 99, 101, 112, 150, 159, 192, 255, 295.
 papă 1—9, 12, 21, 32, 34, 278.
 parohi v. preoți.
 pajiști 140, 149, 158, 259, 274.
 păcatul legăturii între necăsătoriți 278
 păduri 20, 42, 67, 76, 85, 92, 99, 114, 124, 140, 149, 158, 170, 220, 248, 259, 272, 274.

- păgini 1—4, 10, 37, 85, 101, 323.
pălânci 53.
pălării de postav (căciuli) 141, 268.
pământ 1, 2, 10, 13, 17, 33, 36, 38, 44, 45, 85, 87, 92; de arătură, lucrat, nelucrat 76, 90, 114, 140, 149, 158, 220, 248, 259, 272, 274, 287; lipsit de locuitori 114.
pănură cenușie, negoț cu ~ 118, 121, 141, 268.
păr de capre, de cămilă, negoț cu ~ 118, 141.
părțile de peste munți, in t. voiev. Ț.R. 142, 175.
păscut in munții Ț.R. 124.
păștori din Țara Făgărașului 318.
pășuni 10, 67, 79, 85, 92, 124, 140, 149, 158, 259, 272, 274.
pecenegi 11.
pecete, a episcopului de Severin 68; a papei 34; a repelui Ung., dublă 13, 25, 28, 38, 40, 41, 42, 86, 165; mare 64, 67; pierdută in Ț.R. 23, 24, 33, 38, 165; a voiev. M. 207, 300, 302, 316; a voiev. Ț.R., mare: 46, 75, 87, 115, 124; mică 87; a voiev. Trans. 220; atirnată, a voiev. Ț.R. 141, 262, 275, 290; a despotului Serbiei 274; inelară a lui Iancu 282; a reginei 72; de taină a reg. Ung. 66, 88, 130; a provinciei Sibiu 70, 164, 303.
pedeapsă bisericească 4, 8, 9, 22, 34; cu moartea 50, 81; cu lipsirea de toate bunurile 164; cu scoaterea ochilor 164; pentru necredință 82, 116.
pedestru 1, 117, 118, 120, 121, 136—138, 141, 142, 151, 175, 243, A.
pelerinaj la locurile sfinte 6.
perceptor mare, al ospitalierilor 10.
pergment, carte scrisă pe ~ 262.
perperi, in taxe vamale 118, 120, 134, 136—138, 151, 175, 243, 289, A; furați 254.
pescării 10, 129, 169, 276.
pescuit 67.
pește, in tarife vamale 117, 118, 120, 121, 134, 136, 137, 141—143, 175, 243, 268, A.
piei, negoț cu ~ 118, 120, 121, 134, 136—138, 141—143, 175, 243, 268, A.
piper, negoț cu ~ 69, 117, 118, 120, 134, 136—138, 141—144, 243, A.
pisici sălbatice, in tarife vamale 137, 138.
piine 133.
pinză 117, 121, 137, 138, 141—143, 175, 240, 265, 268, 297, 311.
pircălabi 125, 129, 169, 276, 300; de Bran 166, 253.
pirgarmester (Sibiu) 321.
pirgarii brașoveni primesc privilegiu 120, 134—136, 145, 175, 243, A; primesc scrisori de la voiev. Ț.R. 123, 166, 168, 173, 182—185, 187—191, 198, 199, 203, 204, 213, 229—232, 234—236, 238, 239, 250, 253, 260, 261, 265, 277, 306, 307, 313, 315, 331—334, 340; primesc scrisori de la boierii din Ț.R. 178, 201, 202, 211, 233, 237, 240, 241, 249, 267; rișoveni 135; din Sighișoara 233; din Tirgoviște 237.
piriși 14, 118, 146, 170, 212, 274, 301, 303.
plaiuri 44; domn al 248.
plată 14; a finului 242; in bani 25; nedreaptă 117; scutire de 1, 98.
pleban v. preot.
plîngeri 5, 7, 8, 55, 118, 164, 170.
pluguri, pămînt de 400 de ~ 10.
pondere 1, 2.
porci, dare din 79, 106, 242, 264; negoț cu 117, 120, 121, 134, 136—138, 141—143, 175, 243, 268, A.
poruncă, a papei 2, 3, 9; a regelui 25, 43, 45, 46, 51, 55, 67, 74, 81, 83, 84, 86, 88, 90—94, 116, 330; a voiev. Trans. 1.
postav, tăiat, scutit de vamă, 120, 122, 137, 175, 243; de Boemia 141; de Brașov 138, 176, 241, 265; de Buda 297, 309; de Cehia (vilar) 134, 137, 138, 142, 143, 175, 243, 297, 311, A; de Colonia 117, 118, 121, 134, 137, 138, 141—143, 175, 243, 268, 297, 311, A; de Luvia 117, 118, 121, 134, 137, 138, 141—143, 175, 243, 268, 297, 311, A; de Polonia 117, 118, 121, 141, 268; de Ypres 117, 118, 121, 134, 137, 138, 141—143, 175, 243, 268, A; frîncesc 175; incept 118, 121, 141, 268.
postelnic in Ț.R. 248.
poștă, slujbă a ~ 79, 248.
poveri, in tarife vamale, 137, 138, 175, 215, 240, 297, 311.
pradă de război 10.
praf de pușcă 277.
prădăciuni ale turcilor 323.
predicatori, ordin călugăresc 6, 247.
prediu 10, 158.
prelați 3, 4, 7, 8, 13, 26, 37, 38, 42, 43, 85, 86, 92, 99, 101, 114, 118, 140, 149, 158, 160, 196, 257, 259, 266, 269, 280, 294, 295, 309.
preoți 3, 6, 45, 56, 258, 278.
prepozit 1, 15, 16, 23, 25, 28, 30, 43, 51, 101, 126, 127.
pribegi 222.
pricini 4, 5, 8, 20, 43, 56, 62, 70, 117, 150, 159, 165, 170; aminate 317; de vărșare de singe 10.
primar 167, 317; v. și jude al orașului.
primat al Ungariei 86, 101.
principe 6, 9, 17, 32, 37, 38, 40—42, 74, 101; al tătarilor 49; suprem 75, 259, 272.
princesă 37, 72.
prior 17, 43, 101, 158.
prisăci 107.
pristav al regelui 1.
privilegiu (libertate), 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 19, 20, 23—26, 33, 37, 38, 40—42, 46, 72, 75, 76, 85, 86, 89, 92, 101, 106, 111, 114, 118, 121, 124, 126, 130, 140, 149,

152, 158, 268, 272, 290, 310; comerciale 46, 74, 116, 118, 127, 328.

prizonier luat de turci 219.
proces 57, 59, 164, 285; aminare de 83, 155, 159, 163, 294.

protonotar 167.

protovistier 142.

provincial al minorităților din Ung. 12, 21.

pulbere pentru puști 218.

punere în stăpânire 23, 209, 284, 286; în afara legii 118.

pungă de bani, furată 254.

puști 198, 218, 277.

Q

quinquagesimă; venituri regești din ~ 41

R

rămășițe v. moștenitori.

rănire, acuzație de ~ 118, 281.

răscoală 13, 53; împotriva lui Sigismund 101.

răscumpărare 318; de moșie 52; din prinsoare 13.

rășină, negoț cu ~ 117.

război, 10, 13, 25, 41, 43, 55, 66, 82; al reg. Ung. 92, 99, 259; cu Boemia 158; cu turcii 293; în părțile de răsărit 76; v. și expediții.

răzvrățiți 43.

regatul Bosniei, Ungariei v. țările respective
rege al Bosniei, Bosniei, Croației, Dalmației, Germaniei, Poloniei, Portugaliei, Ungariei v. țările respective; al romanilor v. Germania v. și crai.

regina Ungariei v. Ungaria.

repopulare, a regatului Ung. 10.

rituri, îmbrățișate de români 9.

rîșnoveni 123.

rînduială judecătorească 118.

ripe 274.

rîși, în tarife vamale 138, 142.

rîu 10, 39, 40, 45, 79, 88.

robi brașoveni, scoși de la turci 197, 225.

robire 25; ducere în ~ 101.

romani; ~ regele lor v. Germania.

români 9—11, 23, 25, 33, 41, 63, 99, 100, 103, 105, 107, 124, 164, 170, 262; ~ așezați în jurul Sibiului 70; ~ ai cetății 274; biserici ale lor 274; ceată de ~ 26; cnezatele lor 132; ~ credincioși reg. Ung. 40, 41, 64; ~ din Ț.R. 32, 66, 112, 113, 148, 157, 162, 208, 219, 252, 255, 329; necredincioși reg. Ung. 26, 43; ~ negustori 252, 310, 323; ~ nobili 64; principe al lor 59; ~ răzvrățiți 41; stăpîni în T. Făgărașului 103; voiev. al ~ v. voiev. al T.R. scrisoare a pa ei către ~ 32.

rucăreni, primesc privilegiile comerciale 176.

S

salvconduct 86.

samar, din pănură sau piele (negoț cu ~) 118, 121.

saraceni, mărfuri aduse de 118.

sare 1, 2, 10, 13, 61.

sași 10, 11, 19, 67, 70, 205, 219, 257, 287, 291, 327, 338; cele șapte scaune ale lor 164, 205, 207, 303, 312, 330; fruntași, căpitani 151.

sate 40, 42, 57—60, 67, 69, 70, 85, 89, 94, 101, 158, 170, 205; jefuite 170; libere 86, 220; regale 13, 127; românești 41, 152; săsești 327.

săbii 14, 101, 121, 219; scutite de vamă 137, 138, 142, 143, 175; furate 254.

săcuiani primesc privilegiile comerciale 176.

săgetași din Ț.R. 124.

săgeți 13, 14, 99, 322; negoț cu 141, 195, 198, 268, 277; otrăvite 255.

săraci (supuși) 133, 191, 263.

său din Ț.R. la Brașov 176.

scaun 67, 70, 126, 257; ~ apostolic 3—9, 12, 17, 21, 22, 32, 34, 68, 86, 101, 223; de judecată 33, 118; săsești v. sași; secuești v. secui.

sceptru, al reg. Ung. 101.

schimbător de bani 1, 2.

schismatici v. ortodocși.

schismă 32.

scoatere din iobăgie și starea de slujitori ai cetății 26.

scrisoare 1—15, 18, 17, 20, 21, 22, 28, 33, 36, 37, 42, 43, 45, 46, 48, 50—52, 54, 55, 60, 64, 66, 69, 71, 74, 75, 82, 85, 87, 90, 93, 97, 101, 104, 105, 107, 116—119, 124, 131, 132, 140, 141, 146, 148—153, 158, 159, 162, 164, 170, 177, 179, 205—207, 220, 226—228, 237, 240, 242, 247, 249—251, 252, 264, 274, 275, 280, 286, 295, 299, 330; adevărată 111; de aminare 51, 113, 155; de adevărire 130; de chemare 113; de danie 79, 209; de împotrivire 19; de impuțernicire 80, 102; de întărire 2, 100; de îndatorire 115; de judecată 150; de punere în stăpânire 286; deschisă 14, 25, 33, 34, 72, 88, 130, 275; fără răsături, tăieturi și stricăciuni 130, 290; privilegiială v. privilegiul; slavonă 174; pierdută 76, 84, 132.

scule de fier, negoț cu 126.

scutiri 2, 33, 101.

scuturi 198, 305.

seceriș, vremea ~ lui 131.

secre r 167.

secui 11, 107, 126, 140, 151, 153, 287; comite al ~ 6, 84, 86, 90—92, 100, 107, 117—118, 121, 126, 127, 152, 160, 170, 208, 218, 227, 247, 251, 257, 268, 301; în ajutorul voiev. Ț.R. 219; regești 126; scaune 287; „țara“ ~ 1, 2, 152.

secure, lovituri cu ~ 131.

semne de hotar 1, 13, 14, 36, 44, 45, 76.
seu, negoț cu ~ 117.
sfatul baronilor și nobililor 101, 118, 140,
149, 158, 259; boierilor în M. 207;
boierilor în Ț.R. 174; orașului 167,
320.
sfert convenit fiicei 27.
sfetnici, cu invoiala ~ lor 79.
sibieni 184, 197, 249.
slghișoreni 182.
silitră 277.
silnicie 16, 170.
sirbi, expediții împotriva lor 64, 85.
slugă 242, 248, 264; a voiev. Ț.R. 106;
jefuită 131.
slujba, apostolatului 6, 22, 34, 56; credin-
cioasă 10, 11, 13, 14, 18, 25, 26, 28-31,
37-43, 60, 64-67, 72, 76, 82, 85, 86,
190, 92, 99, 101, 106-108, 114, 118, 132,
140, 149, 158, 161, 162, 196, 242, 248,
259, 272, 287; ostășească 85; scutire
de ~ 79.
slujbași, în Trans. 20, 46, 86, 102, 328; în
Ț.R. 141, 179, 338.
slujitori 18, 26, 53, 94, 131, 140, 150, 157,
162, 170, 208, 281, 318, 321; ai cetății
26; ai voiev. Ț.R. 180; al curții
regești 114, 153.
socoteala provinciei (Bistrița) 117.
sol, solie 47, 48, 151, 174, 185, 187, 189,
332; ai Ț.R. la reg. Ung. 164; ai
Ț.R. la sași 226, 228, 320; ai sașilor
în Ț.R. 321, 329; ai sașilor la reg.
Ung. 218, 336; ai reg. Ung. în Franța
100, 107; în Italia 100, 107; a reg.
Ung. în M. 219; a reg. Ung. la
turci 219, 273, 299; a turcilor în Ț.R.
339.
soldă, ostășească 105.
spade 175, 254.
spătar în sf. domnesc al Ț.R. 136, 175, 225,
226, 239, 243, 248, 264, A.
stăpin al Amlășului și Făgărașului 312.
steag de oaste 41, 53, 65, 99, 150, 162, 195,
255.
stegar 161.
stină 73.
stincă, băcălie sub o ~ 19.
stolnic în Ț.R. 142, 175, 243, 248, 264, A;
mare, în Ung. 10, 18, 23, 25, 28, 38,
42, 86, 101, 170.
strajă, în munți 70.
strămutare, de credincioși în țara Birsei 4.
stricăciuni săvârșite în Moldova 107.
stringători de dare 148, 242.
stufării 158, 259, 274.
stupar 240.
stupi, dijmă din ~ 73, 106; vamă din ~
264.

subdiacon 68.
sul de postav 141.
suliți 99; negoț cu ~ 121.
sultan al turcilor 99, 101, 108, 219, 255, 273,
293, 295, 299, 305, 323.

Ș

șanțuri 53, 58.
șapte scaune sășești v. sași
șepci, frințești, scutite de vamă 120, 134,
136, 243, A; de postav 142, 143, 175;
furate 254.
șerbi, îndatorați 65.
șofran în tarife vamale 69, 118, 120, 134,
136-138, 141-144, 243, A.
șpani 125, 129, 169, 276; de Timișoara
192, 263, 276; al secuilor 185, 249,
276.
știrbire a libertăților 126.
șubă de postav 178.

T

tabără militară 35, 107, 266, 293.
taine bisericești 9.
tătari 10, 12, 18, 21, 34, 49, 79.
teutoni (ordinul ospitalierilor sfintei Maria a
teutonilor din Ierusalim) 1-5, 7-10, 15;
magistru al ~ 1-4, 7, 8.
temelturoit, brinză de burduf 121.
tîlhar 318.
tîrg 1, 60, 101, 121, 124, 205, 207, 274;
anual 118; de nouă zile 274; în Ț.R.
268; liber 1, 2; negoț la ~ 69; săp-
tăminal 274; vamă din ~ 120, 134, 138,
144, 175, 176, 243, 264; vestire în ~ 257.
tîrgovișteni, primesc privilegiile comerciale 144,
176.
tîrgșoreni, primesc privilegiile comerciale 176.
tirnosire de biserică 4.
tortură, condamnare la 321.
tratată de alianță 78, 115, 147, 300, 302, 316.
trădători 257.
tribut, plătit vistieriei regești a Ung. 13,
100; de voiev. M. către reg. Ung. 107;
~ al Ț.R. către turci 273, 295, 305.
tricesima 46, 49, 91, 117, 118, 148.
tunzător de postav 224.
trimiși, ai regelui 1, 10.
turci 63, 108, 112, 114, 197, 198, 254;
aflați în cetatea Nicopolului Mic 99;
ajută pe Radu Prasnaglava 157, 158, 219;
alianță împ. lor. 87, 109; apărare împ.
lor 205, 296, 322; armata lor 196;
așezați în Ț.R. 208; ceată de ~ 101;
chemați în Ț.R. 329; cuceresc Con-
stantinopolul 319, 323; frica de ~ 338;

la Roma 247; locuitori in prinsoare la ~ 257; lupte cu ~ 85, 93, 101 132 140, 149, 150, 157, 161-163, 167, 205 255, 269, 272, 287, 293, 327, 336; năvăliri in Ung. și in Trans. 101, 149, 160, 194, 205, 251, 274, 332; negustori ~ 60; pace cu ~ 299; pericol pt. Ț.R. 105, 315; pustiesc Ț.R. 192, 193, 295; solul lor la Vlad Țepeș 339; sultan al ~ 101; știri despre ~ 97, 296; vrăjmași de frunte ai reg. Ung. 99.

turme de oi (pășcute în Ț.R.) 124.

turnător de bani 206.

Ț

țar 53, 54; bulgar 11.

țară 1-8, 10, 21, 22, 34, 37, 41, 42, 46, 49, 53-55, 59, 60, 65, 77-78, 81, 82, 85, 86, 92, 100, 105, 126, 152, 205, 227, 252, 323, 338.

țărani 10, 104.

țigani de cort 103; dăruiți 264.

ținut 1-3, 6, 9, 10, 13, 17, 22, 25, 43, 45, 55, 64, 76, 86, 87, 101, 102.

U

ucidere 10.

urbură 170, 274.

uric 129.

urne, unitate de măsură 141.

ușier, mare ~ 38, 42, 86, 91, 92, 101.

V

vaci, in tarife vamale 117, 118, 120, 121, 134, 136, 141-143, 175, 207, 243, 268, 297, 311, A; trimise in dar brașovenilor de Vlad Țepeș 328; furate 131.

vad 45, 73, 142, 175, 193.

valahi; ceată de ~ 101, 105 v. și români. vama porcilor, dare 73.

vamă 2, 28, 46, 117, 119, 121, 129, 141, 148 156, 175, 176, 264, 268, 276, 305, 307, 310; a reg. Ung. 75, 78; a tirgurilor 1, 2, 264; arendată 161; cumpărată 134, 142, 243; danie de ~ 28, 40, 85; de la moară 139; drepte 268; la Brăila 175; la Bran 166, 168; la Cimpulung 145; la Dimbovița 135, 137, 175; la Tirgoviște 175; la Tirgșor 175; la loc de ~ 67, 86; pe Valea Prahovei 138; in privilegii 120, 122, 134, 136, 137, 142, 243, A; plătite in M. 117, 118, 204, 215, 245; plătite in Ț.R.

117, 118, 121, 174, 275, 338; scutire de ~ 1, 2, 20, 91; semn de ~ 127; strinse pe nedrept 119, 148, 252, 308.

vameși 46, 86, 117-119, 122, 125, 135, 137, 138, 141, 143, 148, 169, 176, 245, 252, 275, 276, 335.

vase, negoț cu ~ 141, 268; de mied 141.

văi 45, 140, 158, 259, 272, 274.

vărsarea singelui 132.

vătămare 328.

vecini 13, 95, 209, 286.

venețienii, pace cu ~ 167.

vestire in tirguri 257.

venituri 5, 9, 10, 12, 13, 41, 76, 158, 170 259, 272, 274.

veverită, piei de ~ negoț cu ~ 137, 138, 141, 142.

viață desfrinată a unor fețe bisericești 278.

vicar 9, 278, 290; al românilor neuniți 262; general al imp. german 111, 114.

vicecancelar al curții regesti 10, 15, 23, 25, 28, 30, 38.

vicecastelani 26, 148, 252.

vicecomite 90.

vicevameși 125, 252.

vicevoievod al Transilvaniei 44, 82, 113, 117, 118, 131, 163, 205, 227, 281, 301.

vierit 248.

viguri de postav 142, 143.

vii 79, 129, 169.

vilar (catifea) v. postav

vilic 266, 268.

vin, dijmă din ~ 106, 242; furat 170; negoț cu ~ 118, 120, 121, 134, 137, 141-143, 175, 243, 268, A.

vina fugii in Ț.R. 209; trădării 209.

vinărici, scutire de 73.

visteria regală 1, 2, 10, 100, 107; a Ț.R., furată de pribegi 222.

vistier mare 10, 23, 25, 28, 38, 42, 86, 92, 100, 107, 259; al reginei 25, 28; al Ț.R. 134, 136, 175, 237, 242, 264.

vite 131; moarte de foame 55; pășunatul, lor 70; pășuni pt. ~ 10; vinzare de ~ 31, 137, 138.

vizirul turcilor 269, 274.

vinat, folosința lui 67.

virtejuri, in Dunăre 129, 169, 276.

vlastelini <mari boieri> 125, 129, 169, 276

vlădică 319.

voievod 1, 2, 10, 13, 14, 26, 40, 269; al Trans. 10, 20, 23-26, 28, 30-33, 35, 38, 40-42, 52, 55, 71, 80, 82, 86, 100, 101, 104, 107, 111, 112, 117-119, 121, 140, 149, 181, 205, 220, 257, 259, 266, 268-272, 274, 275, 281, 286, 295; al Ț.R. 15-18, 38, 40-48, 51, 53, 54, 56, 57, 60, 62, 63, 75, 76, 78, 79, 80, 87, 97, 101, 103-106, 109, 115, 121, 124, 127, 140, 141, 146, 147, 151, 153, 157, 158, 161, 162, 164, 172, 174, 179, 180, 209, 218, 219, 226-228, 248, 251, 255, 258, 262,

264, 266, 273, 275, 279, 285—287, A,
290, 291, 293, 294, 299, 308, 309, 312,
314, 318, 320, 321, 325, 328, 329, 330,
338; al M. 81, 82, 85, 86, 90, 92, 96,
98, 100, 102, 109, 119, 181, 206, 207,
212, 219, 224, 270, 271, 301, 302, 316, 325,
337 al Valahiei Mici. 81, 82; al românilor
10; a lui Layku, f.l. Mircea cel Bătrîn
172; ~ maramureșean 42; al turcilor
269; numire de ~ 43.

voinici, ostaș 192.

vornic 305; din M. 181; din Ț.R. 79,
120, 136, 142, 164, 179, 242, 243, 264,
A.

vulpe, piei de ~ 137, 138, 141, 142, 175.

W

wiltwek v. piei de sălbăticiuni.

Z

zalog 52, 123, 175.

zalogire 52.

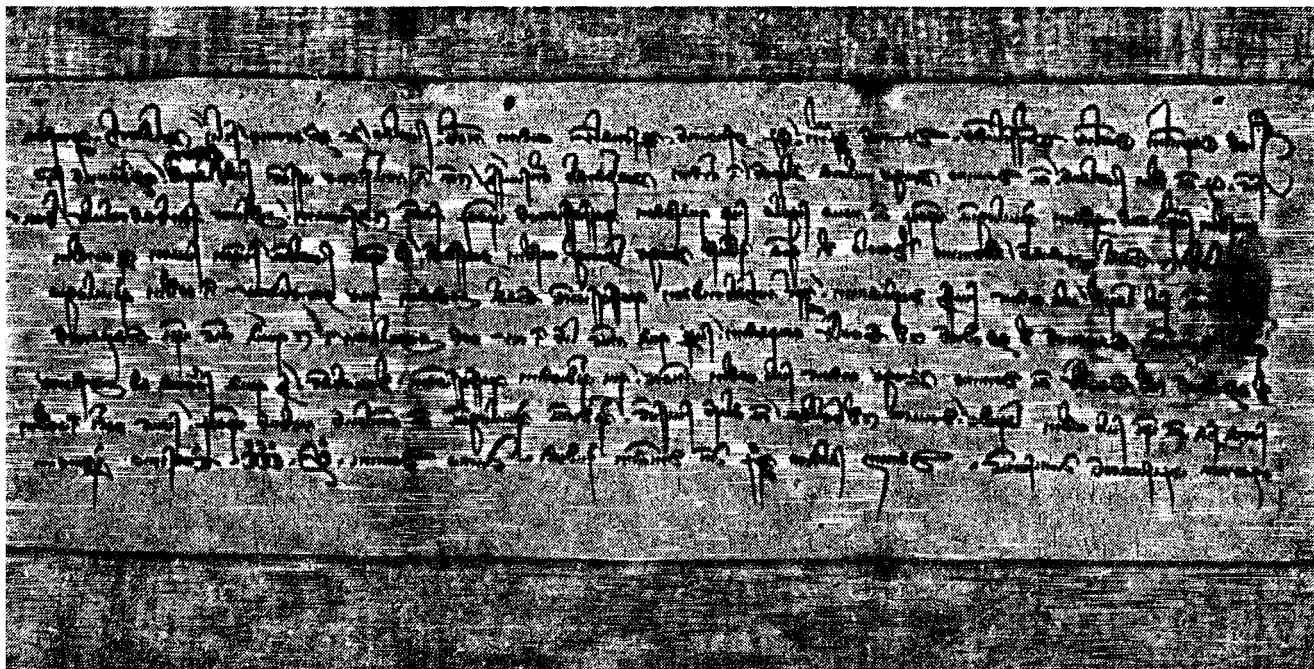
zeciuială, dare 79.

zeghe, în tarif vamal 142, 143.

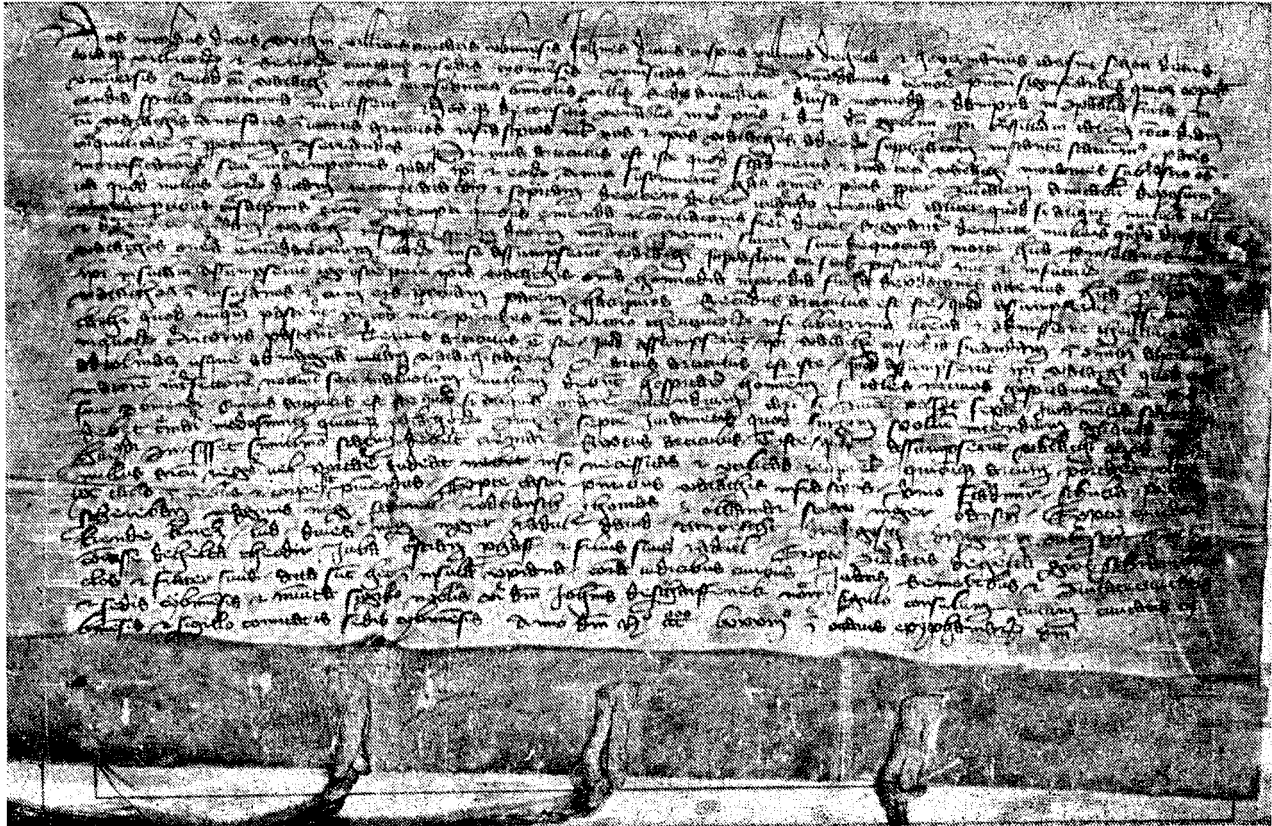
zestre, despăgubire pt. ~ 27.

zloti <monede> 210.

FOTOCOPII

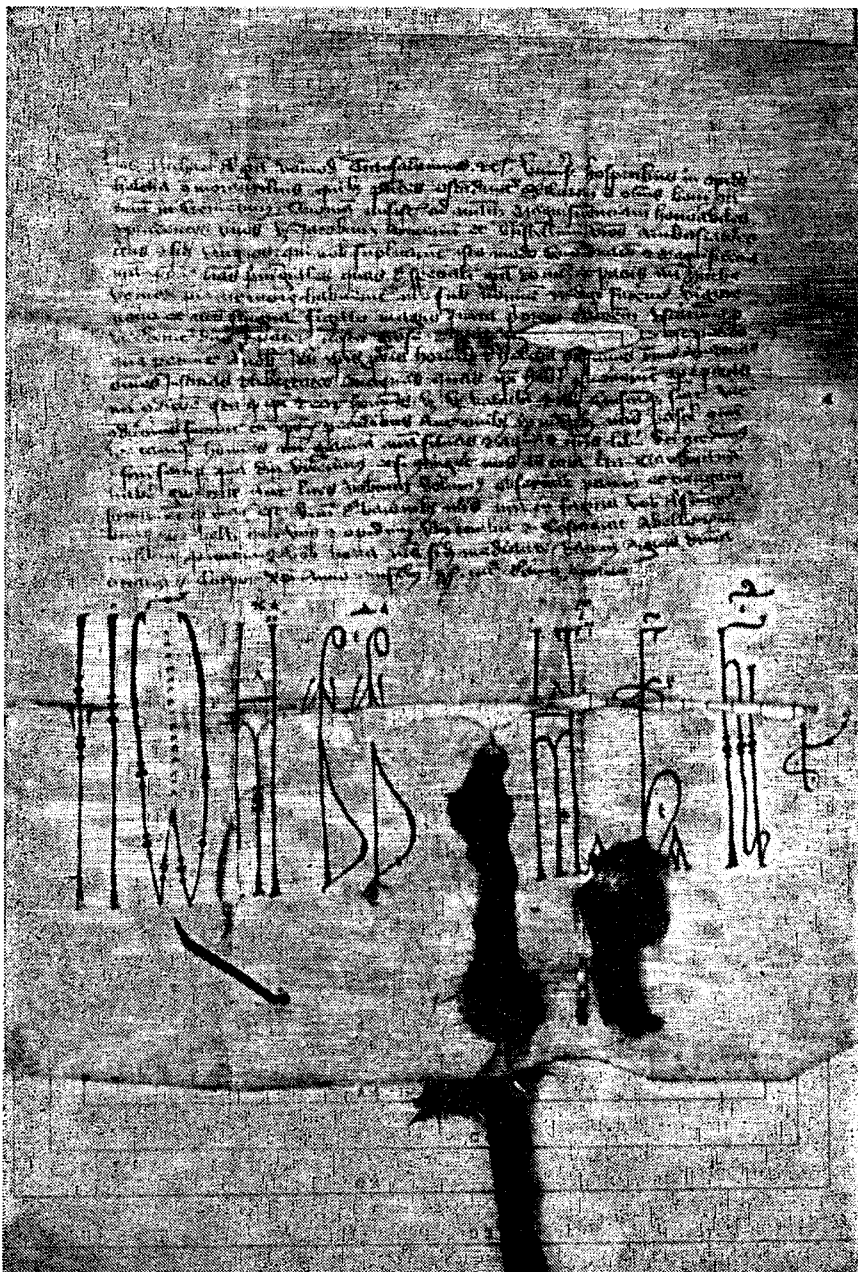
Pl. I. — Doc. nr. 19.

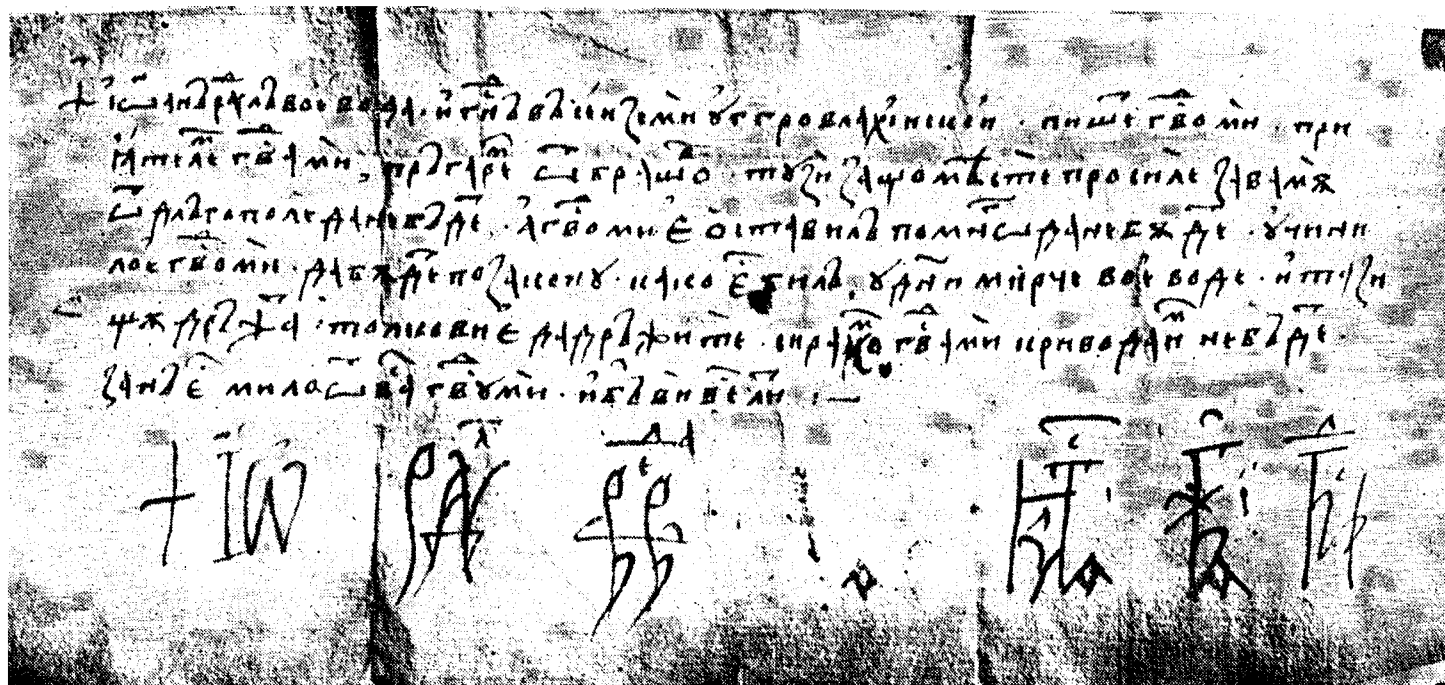
Pl. IV. — Doc. nr. 70.

In nomine dei gratia Romanorum Imperatoris Augustus ac Imperatoris (sic) fidelibus in iudicio factis quibus in iustitia salute et iure
 anni quorundam fidelium imperatoris auctoritate de Libano ad mare Tarentis quere audiamus quod licet ipsi eorum libertates et gratias
 a sanctissimo patre Romulo Octaviano rege hinc inde bene amore ore nro liberrimo habuerint quod nulli auctoritate de pres. Antif-
 litanis contra eorum ius et auctoritatem ipsorum predictas partes Antifilitanas peccantes contra consuetudinem patrum ad pres. Antifilitanas
 hinc inde psumat quod secundum in line Romulo Octaviano patrum atque nro Romulo Octaviano in nos decompertis factis line Romulo Octaviano
 et nro de pres. Antifilitanas ad pres. Antifilitanas cum auctoritatis ipsorum hinc inde psumat in quibus nro auctoritate nro de Libano
 iudicium et imperium suis magnis. Unus interdicimus nro eorum finitibus omnia erigat pars line in Libano atque nro nro ius redder et
 permittit solida psumat nec eas psumat velint eorum violari fidelitatem nro sanctissimo reno psumat sub deo et nro in auctoritate psumat
 auctoritate Antifilitanas cum auctoritatis ipsorum in vii mediis remanentes contra psumat libertates in iudicio auctoritate de Libano
 velocius ad pres. Antifilitanas nro nullatenus psumat sed eos potius ad iustitiam deo auctoritate de Libano accedendo in
 eas ratione transire impedit auctoritate debent illud iure in psumat psumat nro face no auctoritate psumat psumat Cuius sui
 auctoritate nos de Libano nro psumat psumat nos talis psumat psumat psumat qd nos mandata
 nra violasse psumat psumat auctoritate post letum nro Libano psumat deo Caspene psumat psumat prima post iudica
 Romulo Octaviano in auctoritate iudicium nro Romulo Octaviano anno vicimo quinto Romanorum...

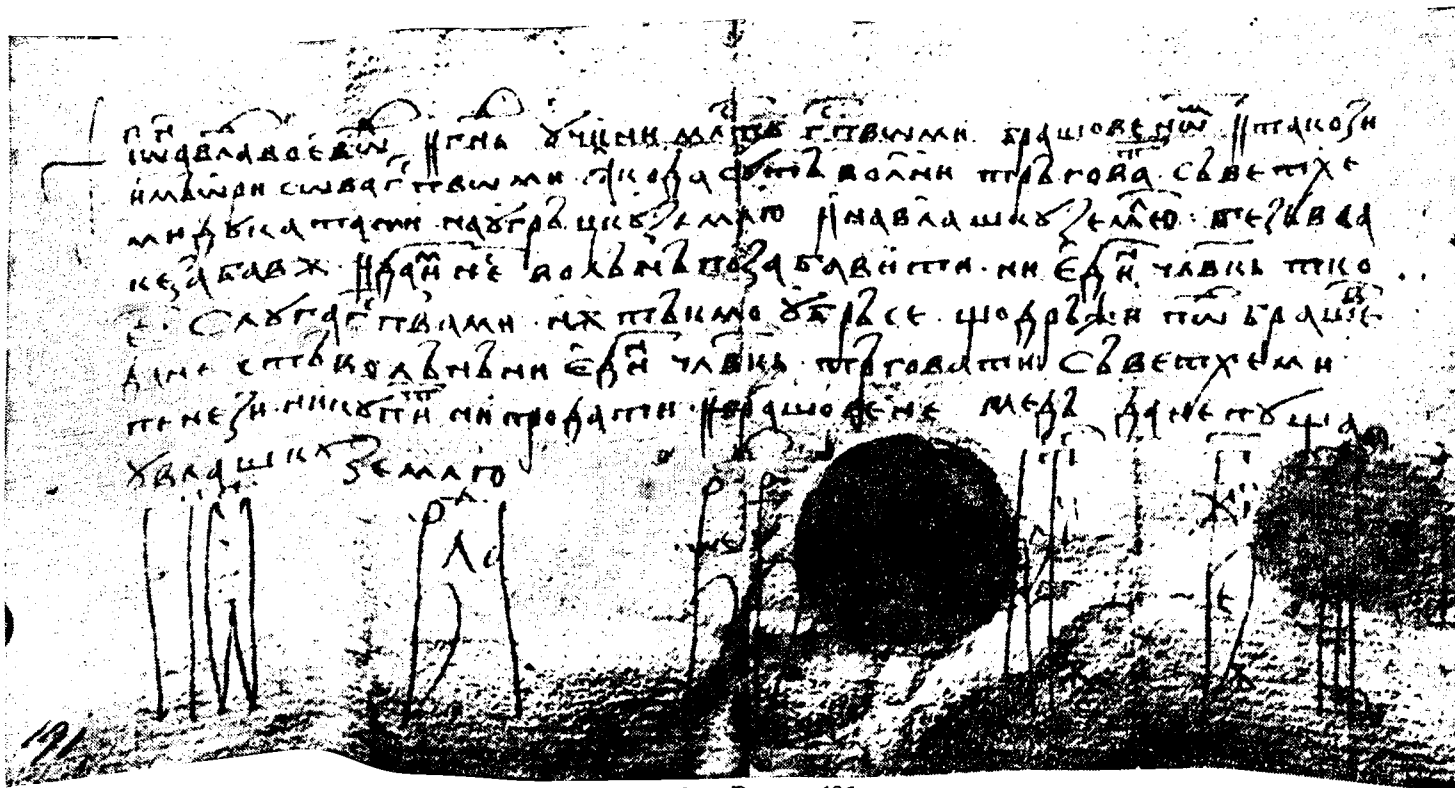

Pl. VIII. — Doc. nr. 124.

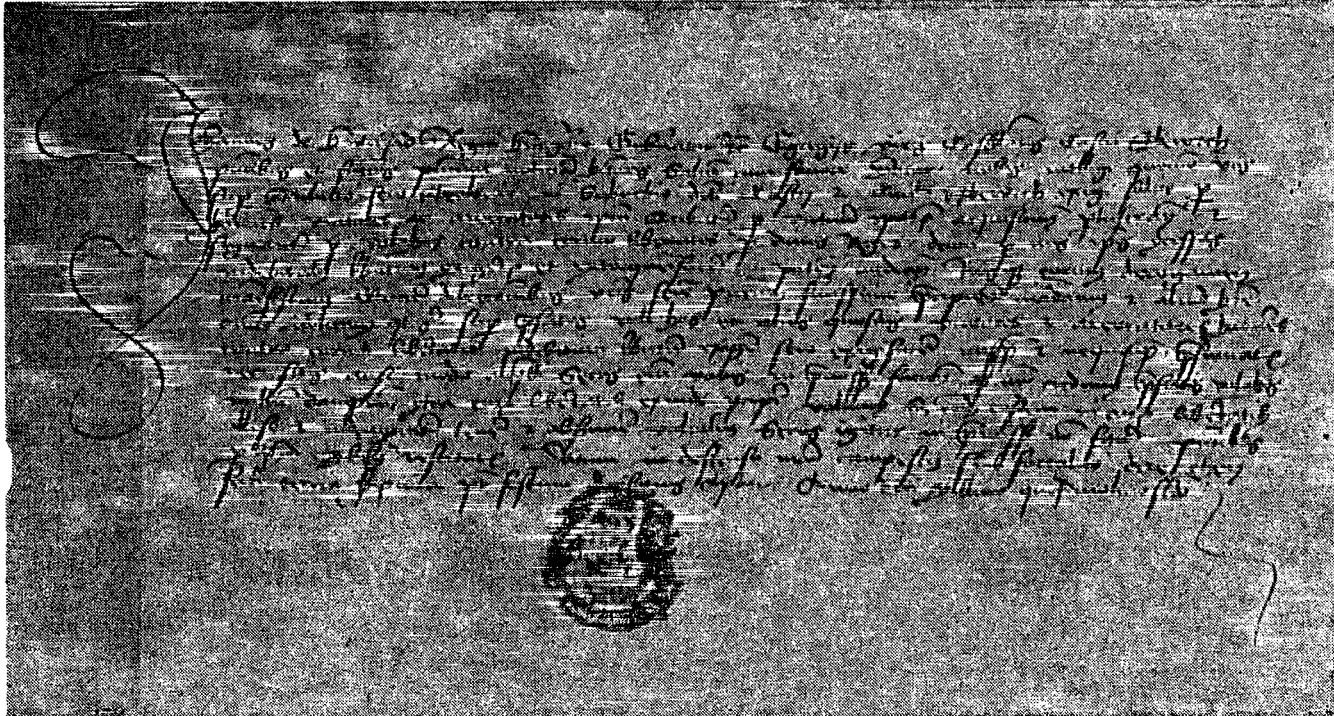
Pl. X. — Doc. nr. 145.

Pl. XV. — Doc. nr. 186.

Handwritten text in Cyrillic script, likely a legal document or official record. The text is dense and spans most of the page. At the bottom center, there is a circular stamp or seal. To the right of the seal, the word "MAGISTRATS" is printed in capital letters. The document appears to be a historical record, possibly related to a court or administrative office.

Pl. XIX. — Doc. nr. 246.

Pl. XXIII. — Doc. nr. 310.

Pl. XXIV. — Doc. nr. 331.

CUPRINS

Cuvînt înainte	V
Prescurtări bibliografice	XI
Rezumatele documentelor	XVI
Résumés des documents	XXX
Documente	1
Indici (prescurtări, semne simbolice, lămuriri) ..	465
Indice onomastic	466
Indice de materii	491
Fotocopii	502

